

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**KAŞGAR'DA 1923-1940 ARASI BASILAN YAYINLARIN DİLİ: ÇAĞATAYCA
VE YENİ UYGURCA İLE KARŞILAŞTIRMA**

Adem YELOĞLU

DOKTORA TEZİ

ADANA / 2018

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**KAŞGAR'DA 1923-1940 ARASI BASILAN YAYINLARIN DİLİ: ÇAĞATAYCA
VE YENİ UYGURCA İLE KARŞILAŞTIRMA**

Adem YELOĞLU

**Danışman: Prof. Dr. A. Deniz ABİK
Jüri Üyesi: Prof. Dr. Muna YÜCEOL ÖZEZEN
Jüri Üyesi: Prof. Dr. Faruk YILDIRIM
Jüri Üyesi: Prof. Dr. Hikmet KORAŞ
Jüri Üyesi: Prof. Dr. Talip YILDIRIM**

DOKTORA TEZİ

ADANA / 2018

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında
DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. A. Deniz ABİK
(Danışman)

Üye: Prof. Dr. Muna YÜCEOL ÖZEZEN

Üye: Prof. Dr. Faruk YILDIRIM

Üye: Prof. Dr. Hikmet KORAŞ

Üye: Prof. Dr. Talip YILDIRIM

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

...../...../2018

Prof. Dr. H. Mahir FİSUNOĞLU

Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. .../.../ 2018

Adem YELOĞLU

ÖZET

KAŞGAR'DA 1923-1940 ARASI BASILAN YAYINLARIN DİLİ: ÇAĞATAYCA VE YENİ UYGURCA İLE KARŞILAŞTIRMA

Adem YELOĞLU

Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. A. Deniz ABİK

Temmuz 2018, 825 sayfa

Bu çalışmada başta Doğu Türkistan'da bulunan Uygurlar tarafından kullanılan Uygurcanın 1923-1940 yılları arasındaki dil özellikleri Çağatayca ve Yeni Uygurca ile karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar Orta Asya İslami Türk yazı dili olan Çağatayca, mahallî şivelerin yazı dili olması ile bu bölgede yerini Yeni Uygurcaya bırakmıştır. Yeni Uygurca genel bir kanı olarak 1955 sonrası resmiyet kazanmıştır. Kimi araştırmacılar ise Yeni Uygurcanın 1930'lu yıllarda kendini göstermeye başladığı fikrindedir. Bu fikirler doğrultusunda ulaşabildiğimiz eserlerden hareket ederek Yeni Uygurcanın 1923-1940 yılları arası durumu yani Çağataycadan Yeni Uygurcaya geçiş dönemi dil özellikleri bakımından incelenmiştir. Belirlenen özellikler Çağatayca ve Yeni Uygurca ile karşılaştırılmıştır.

Çalışmanın malzemesini, Kaşgar'da 1923 yılında İsveçlilerin matbaasında basılan Hz. Davud'un *Zebur*'u ve 1933-1937 yılları arasında Kaşgar'da çıkarılan *Şarkî Türkistan Hayatı*, *Erkin Türkistan* ve *Yeni Hayat* adlı gazeteler oluşturmaktadır. Öncelikle metinlerin çeviri yazısı yapılmış, metinlerin gramatikal dizini çıkarılmış, ses ve şekil bilgisi özellikleri belirlenmiş ve bunlar Çağatayca ve Yeni Uygurca ile karşılaştırılmıştır. Sonuç bölümünde ise elde edilen bulgulardan hareket ederek metinlerin dilinin nasıl bir özellik gösterdiği, Çağatayca mı yoksa Yeni Uygurcaya mı daha yakın olduğu üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çağatayca, Yeni Uygurca, Zebur, Şarki Türkistan Hayatı, Erkin Türkistan, Yeni Hayat.

ABSTRACT**LANGUAGE OF PUBLICATIONS ISSUED IN KASGHAR IN THE YEARS
BETWEEN 1923 AND 1940: A COMPARISON WITH CHAGATAI AND NEW
UIGUR LANGUAGES****Adem YELOĞLU****Ph.D. Thesis, Department of Turkish Language and Literature****Supervisor: Prof. Dr. A. Deniz ABİK****July 2018, 825 pages**

In this essay, language features of New Uigur Language, spoken by Uigurs in East Turkestan in the years between 1923 and 1940, are examined by comparison with Chagatai and today's New Uigur Language.

In the beginning of 20th century, Central Asian Islamic Turkish written language Chagatai gave its place to local dialects which started to be preferred literary languages. It's widely accepted that New Uigur Language, one of aforementioned local dialects, became widespread after 1955. According to some researchers, it is possible to be seen traces of New Uigur Language in the 1930s. The period of 1923 -1940, the transition period from Chagatai to New Uigur, is examined in terms of language features with reference to publications available. The features specified are compared with the features of Chagatai and Today's New Uigur Languages.

Study materials contains *Psalter* of King David printed in a swedish print house in Kasghar in 1923 and newspapers named *Şarki Türkistan*, *Erkin Türkistan* ve *Yeni Hayat* issued in Kasghar between 1933 – 1937. First texts are translated, second grammatical index of text formed, third features of phonetics and morphology determined and finally the findings are compared to Chagatai and Today's New Uigur Languages. In the end, language features of texts are shown by evaluating the findings.

Keywords: Chagatai, New Uigur, Psalter, Şarki Türkistan Hayatı, Erkin Türkistan, Yeni Hayat.

ÖN SÖZ

Bu tez çalışmasında 1923 yılında Kaşgar'da basılan *Zebur* ve 1933-1937 yılları arasında Kutluk Şevki tarafından yine Kaşgar'da çıkarılan *Şarki Türkistan Erkin Türkistan* ve *Yeni Hayat* adlı gazetelerin dil özellikleri belirlenerek bunlar Yeni Uygurca ve Çağatayca ile karşılaştırılmıştır. Böylelikle Yeni Uygurcanın bu zaman diliminde nasıl bir özellik gösterdiği belirlenmeye çalışılmıştır.

Bilindiği üzere Orta Asya İslami Türk yazı dili olan Çağatayca 20. yüzyılın başlarında yerini yeni yazı dillerine bırakmıştır. Rusların Orta Asya'yı işgalinden önce Alte Şehir, işgalden sonra Doğu Türkistan ve 1955 yılından sonra da Çinlilerin bölgeyi işgali ile birlikte Şincan Uygur Özerk Bölgesi olarak adlandırılan bu bölgede de Çağatayca yerini Yeni Uygurcaya bırakmıştır. Bu geçiş, birden ve keskin bir şekilde olamayacağı için arada bir geçiş dönemi olması muhakkaktır. Bu geçiş dönemi de aşağı yukarı bu yıllara denk gelmektedir.

Bugün 1950 öncesi Doğu Türkistan'da basılmış eserlere ulaşmak çok zordur. İsveç'te Lund Üniversitesinin kütüphanesinden elektronik olarak temin edebildiğimiz adı geçen gazetelerden ve Pekin'de öğrenim gören bir arkadaşımın *Zebur*'un fotoğrafını çekmesi ile temin edebildiğimiz bu eserlerden hareketle bu geçiş döneminin dil özellikleri belirlenmeye çalışılmış ve bu özellikler Çağatayca ve Yeni Uygurca ile karşılaştırılmıştır.

Türkiye'de Yeni Uygurca üzerine yapılan çalışmalar genellikle 1955 sonrası resmîyet kazanan ve 1983 yılında kabul edilen alfabe ile eserler veren bugünkü Yeni Uygurca üzerinedir. Bu çalışma ile Yeni Uygurca için 1950 öncesine ulaşmak, Yeni Uygurcanın bu dönemde nasıl bir özellik gösterdiğini belirlemek, başka bir deyiş ile Çağataycadan Yeni Uygurcaya geçiş dönemini incelemek amaçlanmıştır.

Bu bağlamda beni destekleyen, araştırmamın gerçekleşmesinde büyük katkısı olan danışmanım Prof. Dr. A. Deniz ABİK'e, tez komitesi üyesi olarak tezle ilgili değerli geri bildirimlerini paylaşan Prof. Dr. Muna YÜCEOL ÖZEZEN'e ve Prof. Dr. Faruk YILDIRIM'a teşekkürlerimi sunarım.

Adem YELOĞLU

Temmuz 2018, Adana

İÇİNDEKİLER

ÖZET	İV
ABSTRACT.....	V
ÖN SÖZ	VI
KISALTMALAR	XIII
KULLANILAN ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ	XV

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Konusu.....	1
1.2. Çalışmanın Amacı.....	2
1.3. Çalışmanın Önemi	4
1.4. Çalışmanın Sınırlılıkları.....	5

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Metinler Hakkında Genel Bilgi ve Metinlerin Dil Malzemesi Olarak Önemi	7
2.2. Çağatayca.....	10
2.3. Yeni Uyğurca.....	13
2.4. Doğu Türkistan Tarihi	16
2.5. Yeni Uyğurca Yazı Dili Faaliyetleri.....	19

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Çalışmanın Malzemesi ve Evreni	26
3.2. Veri Toplama Yöntemi	27

BÖLÜM IV

İNCELEME

4.1. Ses Bilgisi	30
4.1.1. Ünlüler	31
4.1.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumu	36
4.1.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu.....	38
4.1.1.3. Ünlülerle İlgili Ses Olayları	39
4.1.1.3.1. Ünlü Değişmesi	40
4.1.1.3.1.1. İlk Seste	40
4.1.1.3.1.2. İç Seste.....	40
4.1.1.3.1.3. Son Seste.....	42
4.1.1.3.2. Ünlü Düşmesi	42
4.1.1.3.2.1. İlk Seste	42
4.1.1.3.2.2. İç Seste.....	42
4.1.1.3.2.3. Son Seste.....	43
4.1.1.3.3. Ünlü Türemesi.....	43
4.1.1.3.3.1. İlk Seste	43
4.1.1.3.3.2. İç Seste.....	43
4.1.1.3.3.3. Son Seste.....	43
4.1.2. Ünsüzler	43
4.1.2.1. Ünsüzlerle İlgili Ses Olayları	54
4.1.2.1.1. Ünsüz Değişmesi.....	54
4.1.2.1.1.1. İlk Seste	54
4.1.2.1.1.2. İç Seste.....	58
4.1.2.1.1.3. Son Seste	60
4.1.2.1.2. Ünsüz Düşmesi	61
4.1.2.1.2.1. İlk Seste	62
4.1.2.1.2.2. İç Seste.....	62
4.1.2.1.2.3. Son Seste	62
4.1.2.1.3. Ünsüz Türemesi	63
4.1.2.1.3.1. İlk Seste	64
4.1.2.1.3.2. İç Seste.....	64
4.1.2.1.3.3. Son Seste	64

4.1.2.1.4. Ünsüz İkizleşmesi	64
4.1.2.1.5. Ünsüzlerin Yer Değiştirmesi.....	65
4.2. Metinlerin Şekil Bilgisi Yönünden İncelenmesi.....	65
4.2.1. Yapım Ekleri	65
4.2.1.1 İsimden İsim Yapım Ekleri	66
4.2.1.1.1. İsimden isim yapan yabancı ekler	69
4.2.1.2. Fiilden isim yapım ekleri	70
4.2.1.3. İsimden fiil yapım ekleri	73
4.2.1.4. Fiilden fiil yapım ekleri.....	74
4.2.2. Çekim Ekleri	76
4.2.2.1.İsim Çekim Ekleri	77
4.2.2.1.1. Ad Durum Ekleri.....	77
4.2.2.1.1.1. İlgi Durumu (+nİn, +nUn, +In)	77
4.2.2.1.1.2. Yükleme Durumu (+nI).....	77
4.2.2.1.1.3. Yönelme Durumu (+GA, +A)	78
4.2.2.1.1.4. Bulunma Durumu (+DA)	78
4.2.2.1.1.5. Ayrılma Durumu (+DAn, +DIn)	78
4.2.2.1.1.6. Eşitlik Durumu (+çA).....	79
4.2.2.1.1.7. Vasıta Durumu (+lA).....	79
4.2.2.1.1.8. Sınırlama Durumu (+GAçA).....	79
4.2.2.1.2. İyelik Ekleri.....	80
4.2.2.1.3. Çokluk Eki (+lAr)	81
4.2.2.1.4. Soru Eki (mu/mü).....	82
4.2.2.1.5. Ek-Fiil	82
4.2.2.2. Fiil Çekim Ekleri.....	82
4.2.2.2.1. Şahıs Ekleri	83
4.2.2.2.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri.....	83
4.2.2.2.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri	84
4.2.2.2.2. Zaman ve Şekil.....	85
4.2.2.2.2.1. Basit Çekimler	85
4.2.2.2.2.1.1. Geniş Zaman.....	85
4.2.2.2.2.1.2. Şimdiki Zaman	85
4.2.2.2.2.1.3. Gelecek Zaman	86
4.2.2.2.2.1.4. Belirli Geçmiş Zaman.....	87

4.2.2.2.2.1.5. Belirsiz Geçmiş Zaman ...	87
4.2.2.2.2.1.6. Emir-İstek Çekimi	88
4.2.2.2.2.1.7. Şart Çekimi	90
4.2.2.2.2.1.8. Gereklilik Çekimi	90
4.2.2.2.2.1.9. İstek Çekimi.....	90
4.2.2.2.2.2. Birleşik Çekimler.....	91
4.2.2.2.2.2.1.Hikâye Birleşik Çekimi	91
4.2.2.2.2.2.1.1. Geniş Zamanın Hikâyesi.....	91
4.2.2.2.2.2.1.2. Şimdiki Zamanın Hikâyesi.....	92
4.2.2.2.2.2.1.3. Gelecek Zamanın Hikâyesi.....	92
4.2.2.2.2.2.1.4. Belirli Geçmiş Zamanın Hikâyesi.....	93
4.2.2.2.2.2.1.5. Belirsiz Geçmiş Zamanın Hikâyesi.....	93
4.2.2.2.2.2.1.6. Şart Çekiminin Hikâyesi.....	93
4.2.2.2.2.2.2. Rivayet Birleşik Çekimi ..	94
4.2.2.2.2.2.2.1. Geniş Zamanın Rivayeti	94
4.2.2.2.2.2.2.2. Belirsiz Geçmiş Zamanın Rivayeti	94
4.2.2.2.2.2.2.3. Şimdiki Zamanın Rivayeti	94
4.2.2.2.2.2.3. Şart Birleşik Çekim	95
4.2.2.2.2.2.3.1. Belirsiz Geçmiş Zamanın Şartı	95
4.2.2.2.2.2.3.2. Gelecek Zamanın Şartı	95

4.2.3. İsim-Fiiller	96
4.2.4. Sıfat-Fiiller	96
4.2.5. Zarf-Fiiller.....	99
4.2.6. Tasviri Birleşik Fiiller.....	102
4.2.6.1. Yeterlilik	102
4.2.6.2. Tezlik.....	103
4.2.6.3. Süreklilik	103
4.2.7. İsim ve Fiil Dışındaki Kelime Türleri.....	104
4.2.7.1. Sıfatlar	104
4.2.7.1.1. Niteleme Sıfatları	104
4.2.7.1.2. Belirtme Sıfatları.....	104
4.2.7.1.2.1. İşaret Sıfatları	105
4.2.7.1.2.2. Sayı Sıfatları	106
4.2.7.1.2.3. Belirsizlik Sıfatları.....	108
4.2.7.1.2.4. Soru Sıfatları.....	112
4.2.7.2. Zarflar.....	114
4.2.7.2.1. Yer Zarfları	115
4.2.7.2.2. Zaman Zarfları	117
4.2.7.2.3. Durum Zarfları	120
4.2.7.2.4. Miktar Zarfları.....	123
4.2.7.2.5. Soru Zarfları	125
4.2.7.3. Zamirler.....	126
4.2.7.3.1. Şahıs Zamirleri.....	127
4.2.7.3.2. İşaret Zamirleri.....	128
4.2.7.3.3. Dönüştürme Zamiri	130
4.2.7.3.4. Belirsizlik Zamirleri.....	130
4.2.7.3.5. Soru Zamirleri	135
4.2.7.4. Edatlar	137
4.2.7.5. Bağlaçlar	146
4.2.7.6. Ünlemler.....	156

BÖLÜM V

METİNLERİN ÇEVİRİ YAZISI

V.1. Zebur	159
V.2. Gazeteler	278

BÖLÜM VI

DİZİN	433

BÖLÜM VII

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	794
KAYNAKÇA	810
EKLER	818
ÖZGEÇMİŞ	825

KISALTMALAR

Al. : Almanca

Ar. : Arapça

C. : Cilt

Çin. : Çince

E01 : 1 Ocak 1934 tarihli Erkin Türkistan gazetesi, sayı: 17

E02 : 25 Ocak 1934 tarihli Erkin Türkistan gazetesi, sayı: 20

Far. : Farsça

Fr. : Fransızca

İt. : İtalyanca

Krş. : Karşılaştırınız

Lat. : Latince

Moğ. : Moğolca

Rum. : Rumca

Rus. : Rusça

s. : Sayfa

S. : Sayı

Ş01 : 21 Temmuz 1933 tarihli Şarki Türkistan gazetesi, sayı: 1

Ş02 : 28 Temmuz 1933 tarihli Şarki Türkistan gazetesi, sayı: 2

Ş03 : 3 Ağustos 1933 tarihli Şarki Türkistan gazetesi, sayı: 3

Ş04 : ... Eylül 1933 tarihli Şarki Türkistan gazetesi, sayı:4

Ş05 : 18 Eylül 1933 tarihli Şarki Türkistan gazetesi, sayı: 5

Ş06 : 26 Eylül 1933 tarihli Şarki Türkistan gazetesi, sayı: 6

Y01 : 4 Ekim 1934 tarihli Yeni Hayat gazetesi, sayı: 8

Y02 : 29 Ekim 1934 tarihli Yeni Hayat gazetesi, sayı: 11

- Y03** : 3 Ocak 1935 tarihli Yeni Hayat gazetesi, sayı: 29
- Y04** : 31 Ocak 1935 tarihli Yeni Hayat gazetesi, sayı 35
- Y05** : 1 Nisan 1935 tarihli Yeni Hayat gazetesi, sayı: 51
- Y06** : 29 Nisan 1935 tarihli Yeni Hayat gazetesi, sayı: 57
- Y07** : 1 Temmuz 1935 tarihli Yeni Hayat gazetesi, sayı: 74
- Y08** : 3 Ekim 1935 tarihli Yeni Hayat gazetesi, sayı: 96
- Y09** : 31 Ekim 1935 tarihli Yeni Hayat gazetesi, sayı: 104
- Y10** : 2 Ocak 1936 tarihli Yeni Hayat gazetesi, sayı: 121
- Y11** : 30 Ocak 1936 tarihli Yeni Hayat gazetesi, sayı: 129
- Y12** : 2 Nisan 1936 tarihli Yeni Hayat gazetesi, sayı: 146
- Y13** : 30 Nisan 1936 tarihli Yeni Hayat gazetesi, sayı: 153
- Y14** : 2 Temmuz 1936 tarihli Yeni Hayat gazetesi, sayı: 171
- Y15** : 20 Temmuz 1936 tarihli Yeni Hayat gazetesi, sayı: 176
- Y16** : 1 Ekim 1936 tarihli Yeni Hayat gazetesi, sayı: 189
- Y17** : 29 Ekim 1936 tarihli Yeni Hayat gazetesi, sayı: 200
- Y18** : 1 Ocak 1937 tarihli Yeni Hayat gazetesi, sayı: 226
- Y19** : 28 Ocak 1937 tarihli Yeni Hayat gazetesi, sayı: 233
- Y20** : 1 Nisan 1937 tarihli Yeni Hayat gazetesi, sayı: 249
- Y21** : 29 Nisan 1937 tarihli Yeni Hayat gazetesi, sayı:255

KULLANILAN ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

آ،	a
ا، ه	e
اي، ي	è
اي، ي	ı
اي، ي	i
او، و	o
او، و	ö
او، و	u
او، و	ü
آ	ā
ی	ī
و	ū
ب	b
ج	c
چ	ç
د	d
ف	f
ك	g
غ	ğ
ه	h
ح	ḥ
خ	ḫ
ژ	j
ك	k
ق	q
ل	l
م	m
ن	n
نك	ŋ

پ	p
ر	r
س	s
ث	ṣ
ص	ṣ
ش	ʃ
ت	t
ط	ṭ
و	v
ی	y
ز	z
ذ	ẓ
ظ	ẓ
ض	ḍ/ẓ
ع	‘
ء	’

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Konusu

Çalışmada, 1923 yılında Kaşgar'da İsveçli misyonerler tarafından basılan *Mezamir Kitabı Yani Zebur-ı Davud* u ve Kutluk Şevki tarafından 1933-1937 yılları arasında ve yine Kaşgar'da çıkarılan yaklaşık 290 sayı ve 660 sayfa olan *Şarki Türkistan Hayatı*, *Erkin Türkistan* ve *Yeni Hayat* adlı gazetelerin her yıla ait belirli sayılarının çeviri yazısı yapılmış; eserler, şekil bilgisi ve ses bilgisi bakımından değerlendirilmiş ve özellikler tanımlarıyla birlikte Çağatayca ve Yeni Uygurca ile karşılaştırılmıştır. Aynı zamanda metnin gramatikal dizini çıkarılmış ve sözlük hazırlanmıştır.

Bilindiği üzere Yeni Uygurca 1950 sonrası Çin'in bölgeyi istila etmesiyle resmîyet kazanmış bir dildir. Özbekçe ile birlikte Çağataycanın devamı niteliğindedir. Çalışmamıza Yeni Uygurcanın 1950 öncesi durumu konu olmuş ve bu zaman diliminde elde edebildiğimiz eserlerden hareketle Yeni Uygurcanın 1950 öncesi durumu değerlendirilmiştir.

Bölgede 20. yüzyılın başlarına kadar Çağatayca varlığını sürdürmüştür. 1950'li yıllarda ise aynı bölgede Yeni Uygurca resmîyet kazanmıştır. Bir yazı dilinden diğerine geçiş ani ve keskin bir şekilde olamayacağı için arada bir geçiş dönemi olması muhakkaktır.

Bahsedilen bu geçiş dönemi de 1920'li ve 1930'lu yıllardır. Çünkü 1920'li yılların başında bölge aydınları yazıda bir reformun olması gerektiğini düşünür ve uygulamaya çalışırlar; fakat bir taraftan ceditçiler diğer taraftan gelenekçilerin kendi görüşlerinde ısrarları yüzünden bu reform hareketinden bir sonuç elde edilemez. 1930'lu yıllarda tekrar yazıda reform hareketleri gündeme gelir ve çalışmalar başlar.

1950 öncesi Doğu Türkistan'da basılan eserlere ulaşmak çok zor ve neredeyse imkânsızdır. Bu nedenle temin edebildiğimiz 1923 ve 1933-1937 tarihli eserlerden hareketle bu geçiş dönemi incelenmiştir. Tespit edilen özelliklerin Çağatayca ve Yeni Uygurca ile karşılaştırılması yapılarak dönemin dil özelliklerinin Çağatayca mı yoksa Yeni Uygurca mı olduğu tespit edilmiştir. Böylelikle Yeni Uygurca için 1950 öncesine ulaşılmıştır.

1950’li yıllarda resmîyet kazanan Yeni Uygurca kimi araştırmacılara göre 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkmıştır (Öztürk, 2010, s. 1). 20. yüzyılın başlarına kadar Orta Asya’da varlığını sürdüren Çağatayca mahallî şivelerin yazı dili olmasıyla birlikte Doğu Türkistan’da yerini yavaş yavaş Yeni Uygurcaya bırakmıştır. Bu geçiş döneminin akabinde 1950’li yıllara gelindiğinde bölgenin de Çin tarafından işgal edilmesiyle birlikte Yeni Uygurca resmîyet kazanmış ve adeta yeni bir yazı dili görünümüne bürünmüştür.

Bu çalışmaya, 1950’li sonrası resmîyet kazanarak karşımıza çıkan Yeni Uygurcanın 1950 öncesi durumu merak edilmiş, incelenmesi gerektiği düşünülmüş ve çıkan dil bilgisi özelliklerinin Yeni Uygurcaya mı yoksa Çağataycaya mı ait özellikler olacağı düşünülmüş başlanmıştır. İncelediğimiz gazetelerin 1933-1937 tarihlerinde Kaşgar’da çıkarılması ve kitabın 1923 tarihinde yine Kaşgar’da basılmış olması yani tarihlerin 1950 öncesi olması bizi Çağataycadan Yeni Uygurcaya geçiş dönemine götürmüştür. Böylece hem bu dönem yani Yeni Uygurca için 1950 öncesi incelenmiş hem de incelediğimiz metinlerde tespit edilen dil özellikleri tanıklarıyla birlikte Çağatayca ve Yeni Uygurca ile karşılaştırılmıştır.

1.2. Çalışmanın Amacı

Bugün Yeni Uygurca veya Yeni Uygur Türkçesi diye adlandırdığımız Çin’de Şincan Uygur Özerk Bölgesinde veya başka bir adlandırma ile Doğu Türkistan’da Uygur Türkleri tarafından konuşulan Yeni Uygurca bilindiği üzere 1950 sonrası resmî olan bir dildir. Özbekçe ile beraber Çağataycanın devamı olarak kabul edilen Yeni Uygurca, 20. yüzyılın başlarında mahallî şivelerin yazı dili olmasıyla birlikte 1950 sonrası bölgenin Çin tarafından işgal edilmesinden sonra Yeni Uygurca olarak karşımıza çıkmıştır.

Bu çalışmada 1950 öncesi bu bölgede çıkarılan yayınlara ulaşılarak dönemin dili hakkında bilgi edinilmeye çalışılmıştır. Böylelikle 1950 öncesi Yeni Uygurca hakkında bilgi edinilmesi amaçlanmıştır. 20. yüzyılın başlarına kadar bölgede Çağatayca varlığını sürdürürken siyasî gelişmelerden dolayı mahallî şiveler yazı dili haline gelmeye başlamış ve Yeni Uygurca 1950’li yıllarda yazı dili olmuştur. Çağataycadan Yeni Uygurcaya geçiş birden ve keskin bir şekilde olamayacağı için bir geçiş dönemi olması gayet doğaldır. Bu çalışmada da yapılmak istenen bu ara dönemin incelenmesidir.

1950 öncesi Kaşgar’da çıkan yayınlara ulaşmak çok zor olmasından dolayı temin edebildiğimiz yayınlardan hareketle bu dönemi incelemeye çalıştık. Örneğin 19. yüzyılın sonlarında Kaşgar’a gelen İsveçli misyonerler 1912 yılında Kaşgar’da bir matbaa

kurmuşlar ve bu matbaada çok sayıda kitap basmışlardır fakat biz bunlardan sadece bir tanesini temin edebildik. Yine Kaşgar'da çıkan ve çok sayıda gazeteden sadece Hacı Şevki Kutluk'un çıkarmış olduğu gazeteye ulaşabildik. Bu ulaşabildiğimiz gazeteler ve kitap ise 1923-1940 yılları arasında Kaşgarda çıkarılmıştır. Tarihleri 1950 öncesi olduğu için ve bu tarihte elimizde Kaşgar'da çıkarılan başka bir yayın olmadığı için bunları inceleyerek çalışmamızda o dönemin dil özelliklerini belirlemek ve bu özellikleri Çağatayca ve Yeni Uygurca ile karşılaştırmalı olarak incelemeyi amaçladık.

Çalışmada, 1923 yılında Kaşgar'da İsveçli misyonerler tarafından basılan *Mezamir Kitabı Yani Zebur-ı Davud*'u ve Kutluk Şevki tarafından 1933-1937 yılları arasında ve yine Kaşgar'da çıkarılan yaklaşık 290 sayı ve 660 sayfa olan *Şarki Türkistan Hayatı*, *Erkin Türkistan* ve *Yeni Hayat* adlı gazetelerin her yıla ait belli sayılarını inceleyerek bu dönem yazı dilinin özelliklerini tespit ederek Çağataycadan ve Yeni Uygurcadan farklılıkları veya benzerlikleri tanıklarıyla birlikte karşılaştırmalı ortaya koymak amaçlanmıştır. Çağataycanın devamı olarak kabul ettiğimiz Yeni Uygurcanın bu on dört yıllık süreçte yazı dili olarak Çağataycaya göre nasıl bir değişim veya gelişim gösterdiğini incelemek ve varsa bu değişiklikleri Çağatayca ve Yeni Uygurca mukayeseli olarak incelemek, farklılıkları ortaya koymak çalışmanın başlıca amacıdır. 1923'te Kaşgar'da basılan *Mezamir Kitabı Yani Zebur-ı Davud* dil özellikleri açısından Çağataycaya ve Yeni Uygurcaya ne kadar benzemektedir? Çağatayca ve Yeni Uygurca ile arasında ses ve şekil bilgisi açısından farklılık var mıdır yok mudur? *Mezamir Kitabı Yani Zebur-ı Davud*'dan dokuz yıl sonra Kutluk Şevki tarafından dört yıl haftalık olarak çıkarılan *Şarki Türkistan*, *Erkin Türkistan* ve *Yeni Hayat* adlı gazeteler dil özellikleri açısından nasıl bir özellik göstermektedir? Ses bilgisi, şekil bilgisi ve imla açısından İslami Orta Asya Yazı dili olan Çağataycaya mı, Yeni Uygurcaya mı benzemektedir yoksa 1923'te basılan *Zebur*'un diline mi benzemektedir? Başka bir özellik mi göstermektedir?

Yukarıda bahsettiklerimiz tezimizin amacını oluşturmaktadır. 1923 yılında basılan *Zebur* ve 1933-1937 yılları arasında çıkan gazetelerin dilinde Çağatayca özellikler mi yoksa bugün konuşulan Yeni Uygurca özellikler mi var? Bu amaç doğrultusunda gazetelerin ve *Zebur*'un çeviri yazısı yapılmış dil özellikleri belirlenmiş, Çağatayca ve Yeni Uygurca ile karşılaştırılmıştır.

1.3. Çalışmanın Önemi

Çalışmada 1950’li yıllarda resmileşerek karşımıza çıkan Yeni Uygurcanın 1923-1940 yılları arası durumunu incelenmektedir. Bugün Yeni Uygurca için pek çok kaynak ve incelemeler olsa da bunlar Yeni Uygurcanın bugünkü durumu göz önünde tutularak hazırlanmıştır. Bu çalışmada ise Yeni Uygurcanın 1923-1940 yılları arası durumu incelenmiştir. Bu yıllar arasında ulaşılabilen eserlerin dil özellikleri belirlenerek bunlar Çağatayca ve Yeni Uygurca ile karşılaştırılmıştır. Böylelikle bu yıllar arası Yeni Uygurcanın nasıl bir özellik sergilediği ortaya çıkmıştır.

20. yüzyılın başlarına kadar İslami Orta Asya Türk yazı dili olan Çağatayca bölgede varlığını sürdürmüştür. 20. yüzyılın başlarından itibaren ise mahallî şiveler yazı dili haline gelmeye başlamıştır. Uygurlar da bu durumdan etkilenmiştir. 1920’li yıllarda bölge aydınları yazıda bir reform yapmanın gerekliliğini vurgulamış lakin bu düşünce kadimcilerin (gelenekselciler) ve ceditçilerin (yenilikçiler) fikir ayrılığından ve dönemin siyasî şartlarından dolayı sonuçsuz kalmıştır.

Bu reform hareketleri siyasî otoritelerin etkisi ile takip eden yıllarda da kendini göstermiştir. 1950’li yıllarda bölgenin Çin tarafından istila edilmesi ve 1955’te Şincan Uygur Özerk Bölgesi kurulması ile Yeni Uygurca resmî olarak bölgedeki insanlar tarafından konuşulan bir yazı dili olarak karşımıza çıksa da Yeni Uygurca için standartlaşma süreci tamamlanmamıştır. 1980 yılına kadar bu dil için yapılan değişiklikler devam etmiştir. 1980 yılında ise Çin’deki siyasî gelişmeler sonucu tekrar Arap alfabesine dönmüştür.

Yeni Uygurca kimi araştırmacılara göre 1955’te Şincan Uygur Özerk Bölgesi kurulması ile resmîyet kazanarak ortaya çıkmıştır. Kimi araştırmacılara göre ise 1930’lu yıllardan itibaren kendini göstermeye başlamıştır. Bu görüşlere göre 1930’lu yıllar Yeni Uygurca için ya başlangıç dönemidir ya da Çağataycadan Yeni Uygurcaya bir geçiş dönemidir. Bu nedenle bu döneme ait bölgede çıkarılmış bir eserin veya eserlerin incelenmesi Çağatayca ve bugünkü Yeni Uygurca ile benzerliklerinin ya da farklılıklarının ortaya konması, Yeni Uygurcanın tarihine ışık tutacaktır.

Bölgede yani Doğu Türkistan’da 1950 öncesi kaynaklara ulaşmanın zor olduğundan bahsetmiştik. Oysaki bu dönemde bölgede matbaa kurulduğundan birçok kaynağın basıldığından haberdarız. 1800’lü yılların sonunda çeşitli sebepler ile bölgeye gelen İsveçli misyonerler 1912 yılında *Kaşgar İsveç Misyoner Matbaası* adında bir matbaa kurmuşlar ve burada yüzlerce kitap basmışlardır. Bunlardan biri de 1923 yılında

Kaşgar'da İsveçli misyonerlerin matbaasında basılmış *Zebur*'dur. Yine 1950 öncesi bölgede basılan eserleri araştırırken Lund Üniversitesinin kütüphanesinde Kaşgar'da çıkarılmış gazetelere ulaştık. Bu gazeteler 1933-1937 yılları arasında Kaşgar'da çıkarılmış gazetelerdir. Bu gazeteleri de buradan temin edebildik.

Elde ettiğimiz 1923 ve 1933-1937 yıllarına ait bu malzemeler ile Yeni Uygurcanın bu dönemdeki özelliklerini tespit edip bu özellikleri Çağatayca ve bugünkü Yeni Uygurca ile karşılaştırdık. Böylece bugün Yeni Uygurca olarak adlandırdığımız dilin bu yıllar arası özelliklerini görebildik.

1.4. Çalışmanın Sınırlılıkları

Çalışmamızın başlığı *Kaşgar'da 1923-1940 Arası Basılan Yayınların Dili* olarak belirtilse de bu yıllarda Kaşgar'da çıkan yayınlara ulaşmak çok zor olduğu için temin edebildiğimiz ve çalışmamıza malzeme olan bir kitap ve gazeteler örneğinde bu dönemin dili incelenmiş ve Çağatayca ve Yeni Uygurca ile karşılaştırmalar bunlar örneğinde yapılmıştır.

Çalışmamızdaki malzemelerden biri 1933-1937 yılları arasında çıkmış *Şarki Türkistan*, *Erkin Türkistan* ve *Yeni Hayat* adlı gazetelerdir. Bu gazeteler dört yıl boyunca haftada iki defa çıkmış, toplamda 292 sayı ve 660 sayfadır. Bir dile ait özelliklerin her hafta değişmeyeceği gerçeği göz önünde tutularak bu gazetelerin tamamının değil ocak, nisan, temmuz ve ekim aylarının başında ve sonunda çıkan sayılarının çeviri yazısı yapılmış ve incelemede bunlar esas alınmıştır.

Metinlerin çeviri yazısı yapılırken metinler bir Uygur metni olarak değil geç dönem Çağatay metni olarak düşünülmüş ve çeviri yazısı buna göre yapılmıştır. Bunun nedeni metnin bugünkü Uygur imlası ile değil Doğu Türkçesi imlası ile yazılmış olmasıdır. Bugün Yeni Uygurcada olduğu gibi bütün ünlüler ayrı bir işaretle gösterilmemiştir.

Bugün yeni Uygur alfabesinde “ı” ünlüsünü karşılayan bir işaret yoktur. Fakat metinlerimiz geç dönem Çağatay metni olduğundan ve bu dönem metinleri üzerine çalışan Batılı Türkologların değerlendirmeleri göz önüne alınarak çalışmamızda “ı” ünlüsü yer almıştır.

İlk hecedeki e ünlüsünün durumu için aynı zamanda aynı bölgede yapılmış olan Gunnar Jarring'ın çalışmasına bakılmıştır. Jarring é ve e sesleri için ayrı işaretler kullanmıştır. Metinde ilk hecesinde e ünlüsü bulunan kelimeler için Jarring'in

alışmasındaki ilk hecede e ünlüsü bulunan kelimeler örnek alınmıştır. Jarring'ın alışmasında bulunmayan kelimeler için de Uygurca sözlüklerden yararlanılmıştır.

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Metinler Hakkında Genel Bilgi ve Metinlerin Dil Malzemesi Olarak Önemi

Dil incelemesi yaptığımız malzemelerden birisi gazetelerdir. Bu gazeteler 1933-1937 yılları arasında Kaşgar'da çıkan gazetelerdir. Gazeteleri asıl ismi Kutluk olan Şevki mahlasını kullanan ve hac vazifesine yerine getirdiği için Hacı adını da alan Hacı Şevki Kutluk tarafından çıkarılmıştır.

Hacı Şevki Kutluk 1876 yılında Kaşgar'ın Kazançı mahallesinde doğmuştur. Babası Kaşgar'ın yerli subaylarından Abdurehim Beg'dir. İleri görüşlü ve ilme önem veren Abdurehim Beg oğlu Kutluk'un kapsamlı bir eğitim almasına önem vermiştir. Babası Kutluk'u önce Tac Hekim Beg Medresesine sonra Kazan Medresesine daha sonra da Çaharsu Medresesine götürmüş zamanın ünlü âlimi ve müderrisi Yakup Ahun Moka'dan eğitim almasını sağlamıştır. Kutluk; Arapça, Farsça, Kuran, tefsir, hadis matematik ve edebiyat alanlarında ilim tahsil etmiştir. 1908 yılında babası ile birlikte hacca giden Hacı Şevki Kutluk dönüşte Mısır'a uğramış ve burada bir süre kalarak Arap dili ve İslam felsefesi konusunda eğitim almıştır. Buradaki tahsilini tamamladıktan sonra fen bilimlerinde kendini geliştirmek için babası ile birlikte İstanbul'a gelmiştir. İstanbul'dan sonra Buhara'ya gitmiş burada da eğitim almıştır. Kutluk Şevki'nin yurt dışında eğitim alması yaklaşık on yıl kadar sürmüştür ve 1907 yılında Kaşgar'a dönen Kutluk Şevki birçok yönden kendini geliştirmiştir (Tevekkül, 2014, s. 2683).

Yaklaşık on yıl aradan sonra Kaşgar'a gelen Hacı Şevki Kutluk, kurtuluşun ancak eğitimle olacağını düşünür. Kaşgar'da bulunan Abdülkadir Damollam gibi yenilikçi aydınlarla birlikte cedit tarzı yeni okullar kurmaya ve bu okullarda öğretmenlik yapmaya başlamıştır. Kutluk Şevki bir yandan yeni açılan bu cedit tarzı okullarda öğretmenlik yaparken diğer taraftan halkı uyandırmak, halkın içinde bulunduğu cehaletten kurtarmak için neler yapacağını düşünür. Bu arada Buhara'da ve İstanbul'da okuduğu yıllarda çok etkilendiği, Kazan'da neşr edilen *Vakit* ve *Şûra* dergileri aklına gelmektedir. Gazete ve dergilerin kişinin fikirlerini yaymada, halkı cehaletten uyandırmada, gelişmelerin ve olayların uzak diyarlara bile ulaşmasında önemli bir araç olacağını düşünür. Bu amaçla 1918 yılında taş matbaadan geliştirilmiş ağaç matbaada *Ah* (*Şû'ur*) gazetesini çıkarmaya başlar. Bu gazetede dünya ve bölgeden kısa haberler, kültür ve eğitimdeki yenilikler ile

bazı edebi eserler yayımlanmıştır. Fakat bu gazetenin bir taraftan ekonomik sıkıntılar diğer taraftan gericilerin halkın yeni düşünceye ilgisi ve kendilerine muhalefet etme korkularından dolayı neşri durdurulmuştur. Gazetenin neşrinin durmasından sonra Şevki Kutluk eğitim işlerine devam etmiş aynı zamanda şiir antolojileri de neşretmiştir. 1929 yılında tekrar hacca gitmiş Hindistan ve Mısırlılar ile buluşmuş ulema ile sohbet etmiştir. Onların Mısır’da kalması yönünde tekliflerine memlekette daha yapacak çok işim var diyerek reddetmiş ve Kaşgar’a dönmüş ve 1933 yılında gazeteciliğe başlamıştır (Tevekkül, 2014, s. 2687).

Tezimize malzeme olan ve Şevki Kutluk tarafından ve onun muharrirliğinde çıkartılan gazete ilk olarak 21 Temmuz 1933 tarihinde *Şarkî Türkistan Hayatı* (Doğu Türkistan Hayatı) adıyla neşredilmiştir. Gazetenin 21 Temmuz 1933 tarihli ilk sayısı bir sayfa, sonraki sayıları iki sayfa olmak üzere haftada bir sayı çıkarılmıştır. Gazetenin sağ üst köşesinde abone bedeli yer almaktadır. Üstte ortada yukarıda gazetenin adı onun altında ise İsmail Gaspıralı’nın ortaya koyduğu Cedit hareketinin “*Dilde, işte, fikirde birlik*” ortak şiarı yazılmış ve sol üst tarafta gazetenin yayın içeriği “Dini, milli, ilmi, edebi, ahlaki, siyasî gazetedir” şeklinde açıklanmıştır.

Gazetenin 12 Kasım 1933 tarihinde Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti’nin kuruluşuna kadar çıkan ilk on iki sayısında; yeni millî hükümetin kuruluşu için hazırlıklar, siyasî durum, intizam, maarif, tarih, din, kanun, adalet, millî kimlik, özgürlük ve bağımsızlık gibi konular işlenmiştir. *Harici Haberler* başlığı altında dünyadaki yenilikler ve gelişmeler hakkında bilgi verilirken genç Türkiye Cumhuriyeti’nde ortaya çıkan sosyal ve siyasal gelişmeler hakkında bilgi de verilmiştir.

12 Kasım 1933 tarihinde Kaşgar’da Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti’nin kurulması ile gazetenin adı Doğu Türkistan’ın özgürlüğe kavuştuğunu ifade eden *Erkin Türkistan* olarak değiştirilmiş ve gazete 15 Kasım 1933’te 13. sayıdan itibaren bu isimle çıkarılmıştır. Gazetenin içeriği ise sosyal ve siyasî durum, iktisadi durum, dünyada olup biten olaylar, memleketteki ve dünyadaki gelişmeler ve değişimler, kanun, tarih gibi konulardır. Kasım 1933’te, zorlu bir mücadelerin ardından kurulan Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti ancak üç ay dayanabilmiştir. Bu devletin Ocak 1934’te sona ermesiyle bu gazetenin de yayını zorla durdurulmuştur.

Cumhuriyet inkılapçılarından Hoca Niyaz Hacı millî dirilişin örgütleyicilerinden olan Mahmut Sizhang’ın Kaşgar’a gelmesinden cesaret bulan Şevki Kutluk baskı ve engellemelere rağmen 23 Ağustos 1934 tarihinde gazeteyi tekrar çıkarmaya başlamıştır. Fakat gazetenin adı değişmiş yeni sayılar *Yeni Hayat* adı ile çıkmıştır.

Yeni Hayat adlı bu gazete önce “*Urumçi Merkezi Uygur Akartış Birliği Kaşgar Şubesi Maarif Cemiyeti’nin Neşri*” olarak yayın hayatına başlamış 1935 yılından sonra ise “*Kaşgar Uygur Birliği’nin Neşri*” olarak değiştirilmiştir. Gazetenin içeriği önceki gazeteler gibi millî, içtimaî, edebî, ahlakî konulardır. 1936 yılının Haziran ayında gazetenin idaresi Çin Hükümeti’nin eline geçmiş hükümet ile Kaşgar Akartış Uyuşması’nın “Kaşgar Uyanış Birliği” birlikte yayımladığı ortak bir gazete olmuştur. Şevki Kutluk gazetenin yayın hayatı boyunca gazetesinin başında olmuş, gazetenin müdürlüğü, başmuharrirliği görevlerini üstlenmiştir (Tevekkül, 2014, s. 2689).

Gazetenin basım yeri, şimdiki Kaşgar Heytgah Cami’sinin kuzeyindeki Tilla Sarayı’nın ikinci katı olmuştur. İlk dönemlerinde birkaç ay İsveçlilerin Kaşgar’daki matbaasında basılan gazete, Mahmut Sizhang’ın desteği ile belirtilen yerdeki kendi, matbaasında basılmıştır. Gazetenin ilk on sayısı haftada bir sayı çıkarılırken 15 Ekim 1934 tarihinden itibaren haftada iki sayı çıkarılmış, hükümet eline geçinceye kadar 162 sayı hükümet eline geçtikten sonra 128 sayı çıkarılmıştır. İlk neşirlerinde 950 adet basılırken gazeteye olan ilginin artması ve daha çok insana ulaşması amacıyla baskı sayısı 2500 adede çıkarılmıştır. Önce 46x36 cm ebadında iki sayfa, sonra genişletilerek 37x27 cm ebadında dört sayfa olarak çıkartılmıştır. Dağıtımı gün geçtikçe genişlemiş Kaşgar’dan Turfan, Kuçar (Kuça), Aksu, Hoten’e kadar yayılmıştır (Tevekkül, 2014, s. 1689).

İncelediğimiz bir diğer metin ise Hz. Davud’a inen *Zebur*’dur. 1923 yılında Kaşgar’da basılmıştır. Bu eserin basım yeri için eserin kapağında *Kaşgar Şehride Su Yan Fu Yan Tañnıñ Basmahaneside Basıldı* ifadesi, ilk sayfasının üstünde *Mezâmîr Kitabı Yani zebur-ı Davud, Eastern (Kashgar) Turki. The Book of Psalms Kashgar. (Swedish Missions Press for the British and Foreign Bible Society). 1923. 276p. Half cloth* ifadesi yer almaktadır. 1892 yılında İsveç Misyonerlik Ahit Kilisesi Kaşgar’da yeni bir misyonerlik sahası açmaya karar vermiştir. 1892 yılında Kaşgar’a gelen İsveçli misyonerler tıbbi bakım, yetimhane, kızlar ve erkekler için okullar, zanaatkarlık gibi konulara yoğunlaşmışlardır (Çakmak, 2014, s. 107). Misyonerler, misyonerlik faaliyetini yürütebilmek için bölgenin dilini öğrenmişlerdir. 1912 yılında Kaşgar’da bir matbaa kurmuşlar ve bu matbaa 25 yıl faaliyet göstermiştir. Matbaada hem dini hem dini olmayan yüzlerce kitap basılmıştır (Süleyman, 2013, s. 76). *Zebur* da Kaşgar’da İsveçli misyonerlerin kurduğu bu matbaada 1923 yılında basılmıştır. Dini bir kitaptır ve 150 mezmurdan oluşmaktadır. Mezmurlardaki madde sayısı farklılık göstermektedir.

1950 öncesi bölgede basılan kitaplara ve çıkan gazetelere ulaşmanın çok zor olduğunu belirtmiştik. Bu nedenle sadece bu iki yayına ulaşabildik ve incelemeyi bunlar üzerinden yaptık. Bu iki farklı yayının tarihlerinin birbirinden farklı olması, arada on yıllık bir süreç olması ve ikisinin de 1950 öncesi olması incelememiz açısından önem teşkil etmektedir.

20. yüzyılın başlarına kadar Doğu Türkistan'da Çağatayca varlığını sürdürmüştür. mahallî şivelerin yazı dili olması ile birlikte yeni yazı dilleri meydana gelmiştir. Bu durum Yeni Uyurca için de geçerlidir. 1920'li yılların başında Doğu Türkistan'da yazıda reform yapılması gerekliliği dile getirilmeye başlanır. Fakat bu durum sonuçsuz kalır. 1930'lu yıllarda bölgede yine yazıda reform hareketleri dile getirilmeye başlanır 1937'de alfabede küçük değişiklikler yapılır. 1950'li yıllara kadar bölge aydınları ve ileri gelenleri tarafından yapılmak istenen değişiklikler 1955 yılında Şincan Uyur Özerk Bölgesi'nin kurulması ile artık Çin hükümet yetkilileri tarafından yapılır.

Yeni Uyurca Özbekçe ile birlikte Çağataycanın devamı niteliğinde olan bir Türk yazı dilidir. Yani 20. yüzyılın başına kadar bölgede varlığını sürdüren Çağatayca bu tarihten itibaren yerini Uyurca ve Özbekçeye bırakmıştır. Bu geçişin birden olmadığı ve arada bir geçiş döneminin olduğu muhakkaktır. Doğu Türkistan'daki aydınların her ne kadar sonuçsuz kalsa da 1920'li yılların başında yazıda bir reform yapılması gerektiği düşünceleri, 1937'de küçük değişikliklerin yapıldığı gerçeği göz önünde bulundurulursa bu geçiş dönemi 1930'lu yıllardır. Dolayısıyla Zebur'un basıldığı tarih ve gazetelerin çıkarıldığı tarih Çağataycadan Yeni Uyurcaya geçiş dönemine denk gelmektedir. Başka bir ifadeyle Yeni Uyurcanın başlangıç dönemidir.

Yukarıda bahsettiğimiz nedenlerden dolayı bu yayınların dil özelliklerinin incelenmesi aynı zamanda Çağataycadan Yeni Uyurcaya geçiş döneminin incelenmesi veya Yeni Uyurcanın başlangıç döneminin incelenmesi olacaktır. Bu nedenle 1950 öncesi ulaşabildiğimiz bu kaynakların çeviri yazısı yapılmış ve dil özellikleri incelenerek Çağatayca ve Yeni Uyurca ile karşılaştırılmıştır. Böylece bugün, başta Çin'de Şincan Uyur Özerk Bölgesi'nde başka bir ifade ile Doğu Türkistan'da Uyurlar tarafından kullanılan Yeni Uyurca yazı dilinin o yıllardaki görünümü hakkında bilgi edinilmiştir.

2.2. Çağatayca

Eski Türkçeden sonra Karahanlı Türkçesi Doğu Türklüğünün ortak yazı dili idi. Karahanlı Devletinin dağılmasından sonra bir taraftan birer geçiş dönemi dilleri olan

Harezmi Türkçesi diğer taraftan Kıpçak Türkçesi ortaya çıkmıştır. 14. yüzyılın sonlarında Asya’da Timur’un Türk birliğini sağlamasıyla oluşan ortamda Harezmi ve Kıpçak Türkçesi yerini ortak bir yazı diline yani Çağatay Türkçesine bırakmıştır (Eckmann, 2013, s. 9). Böylelikle 14. yüzyılın sonlarından 20. yüzyılın başlarına kadar Osmanlı Devleti dışında kalan Asya’daki doğu Türklüğünün yazı ve konuşma dili olan Çağatay Türkçesi ortaya çıkmıştır. Çağatayca yalnız Doğu Türkistan ve Orta Asya Türk devletlerinin diplomasi, edebiyat ve resmî devlet dili olarak değil, aynı zamanda 19. yüzyılın ortalarına kadar Avrupa Rusyasının Oğuz olmayan Müslüman Türklerinin de Edebi dili olarak kullanılmıştır (Eckmann, 2013, s. 9). 20. yüzyılın başlarına kadar devam etmiş modern Türk lehçelerinin yazı dili olması ile yerini Özbekçe ile birlikte Yeni Uygurcaya bırakmıştır.

“Çağatay” kelimesi, Cengiz’in ikinci oğlu Çağatay’dan gelmektedir. Cengizhan, ölümünden (1227) önce ülkeyi dört oğlu arasında paylaştırmış, ikinci oğlu Çağatay’a Doğu Türkistan’dan Maveraünnehir’e kadar olan bölgeyi vermiştir. Çağatay Han ölümüne kadar (1242) bu bölgeyi yönetmiştir. Çağatay’ın adı ölümünden sonra sülalesine ve bıraktığı devlete ad olarak verilmiştir (Eckmann, 2013, s. 9-10). Başlangıçta Çağatay ismi, Çağatay Han’ın sülalesine ve bu sülale tarafından kurulan devlete verilen bir isim olduğu halde daha sonra bu isim Maveraünnehir’deki Türk ve Türkleşmiş göçebe unsurlara, nihayet Timurlular zamanında gelişen edebi Türk lehçesiyle bu lehçede meydana getirilen Orta Asya Türk edebiyatına da verilmiştir (Eraslan, 1993, s. 168).

Önceleri Çağatay ulusunda yaşayan göçebe Türkler için kullanılan Çağatay terimi 15. yüzyıl Çağatay müellifleri tarafından “*Timurlu Türk veya Timurlu İmparatorluğundaki Türk halkı*” anlamında kullanılmıştır (Eckmann, 2013, s. 11). Dönemde gelişen dili ifade etmek için de “Çağatay tili” “Çağatay Türkîsi” tercih edilmiştir. Halbuki Çağatay döneminin yazar ve şairleri “Türkî, Türk tili, Türkî til, Türk lafzı, Türk elfazı, Türkçe, Türkçe til” gibi terimleri kullanmışlardır (Eckmann, 2013, s. 11). Nevayî Türkçe yerine bir yerde “Çağatay lafzı” terimini kullanmıştır. Mizanü’l-Evzân’da ise Türk ve Çağatay kelimelerini farklı anlamlarda kullanmıştır. Bahadır Han Şecere-i Terakkime’nin girişinde “Çağatayca” tabirini kullanmış, Muhammed Salih, Şibanînâme adlı eserinde “Çağatay” kelimesini Timurlu Türkleri için kullanmıştır (Eckmann, 2013, s. 11). Modern çağda bu ad ilk defa Armin Vambery tarafından kullanılmıştır. Vambery 1867 yılında Leipzig’de basılan *Çagataische Sprachstudien* (Çağatay Dili Araştırmaları) adlı eserinde Çağatayca diyerek bu adın yerleşmesine öncülük etmiştir. Macar Jozsef Thury, Alman Martin Hartmann gibi Türkologlar da

Çağatay kelimesini bu anlamıyla kullanarak yaygınlık kazandırmışlardır. Osmanlı sahasında da Buharalı Şeyh Süleyman Efendi de “Lugat-i Çağatay” terimini ilk kullananlardan birisidir (Eckmann, 2013, s. 13). Daha sonraları bu Çağatayca için “Eski Özbekçe, Özbekçe, Doğu Türkçesi” terimleri kullanılsa da hiçbiri Çağatayca gibi etkili olamamıştır.

Çağatay edebî dilinin dayandığı temel konusunda çeşitli görüşler bulunmaktadır. Radloff, Korş gibi Türkologlar Çağatayca'yı, Uygur dilinin Karahanlılar devrinden itibaren islami kültür altında gelişen bir devamı kabul etmektedirler. Radloff daha da ileri giderek Çağatayca'yı canlı dille ilgisi olmayan, sunî bir yazı dili olarak nitelendirmektedir (Eraslan, 1993, s. 168). Borovkov ise bu görüşü reddeder. Uygurcanın dar bir alanla sınırlandığını, İslam kültürünün baskısına karşı koyamadığını, Çağatayca'yı da Uygurca'nın devamı şeklinde telakki etmenin yanlış olacağını belirtir. Ona göre Çağataycanın temeli Orta Asya Türkçesidir. Borovkov, klasik bir yazı dili haline getiren Ali Şîr Nevayî'nin canlı dile dayandığını, çok iyi bildiği Özbekçeden faydalandığını bu sebeple Özbek yazı dilinin kurucusu olduğunu savunmuştur (Borovkov, 1954, s. 59-96). M. Fuat Köprülü Çağatayca'yı, Cengiz istilasından sonra İslam medeniyeti tesiri altında tecessüs eden Orta Asya edebî Türk lehçesi olarak tarif etmekte ve temelini 11. yüzyıla kadar götürmektedir (Köprülü, 1997, s. 270). Ahmet Caferoğlu ise Çağatayca'yı Göktürk-Uygur devriyle müşterek Orta Asya yazı dilinin kaynaşması sonucu ortaya çıkmış edebî bir dil olarak telakki etmekte, Ali Şîr Nevayî'nin Uygur resmî yazı dilinin mirasına sahip olmakla beraber onu aynen devam ettirmediğini belirtmektedir (Eraslan, 1993, s. 168). Eckmann ise Çağatayca'yı Karahanlılar veya Hakanîler (11-13. yüzyıllar) ve Harezmi (14. yüzyıl) edebî dillerinin devamı olarak Timurlular (1405-1506) idaresi altında gelişen bir dil olarak tespit etmiştir (Eckmann, 2013, s. 9). Eraslan ise Çağatay yazı dilinin temelini ve teşekkülünü belirli sebeplere bağlamanın mümkün olmadığını belirterek Çağatay edebî dilinin teşekkülünde müşterek Orta Asya yazı dilinin ve Moğol istilasından sonra bu bölgedeki mahallî şivelerin karışmasının büyük ölçüde rolü olduğunu belirtir (Eraslan, 1993, s. 168).

Çağatay edebî dilinin dayandığı temel meselesinde görüş birliği olmadığı gibi Çağatay edebî dilinin devreleri ve sınırları konusunda da görüş birliği yoktur. A. Samoylovic, F. Köprülü, M. A. Şçerbak, J. Eckmann, M. Canpolat gibi Türkologlar Çağatayca'yı tasnif etmişler ve farklı dönemlere ayırmışlardır.

Samoylovic, 1928 yılında Leningrad'da yayımlanan çalışmasında Çağatayca'yı 15. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar devam eden Orta Asya edebî dili için kullanmış ve

Çağataycayı dört döneme ayırmıştır: 1-) Karahanlı Türkçesi veya Kaşgar Türkçesi (11-12. yüzyıllar) 2-) Kıpçak-Oğuz Türkçesi (13-14. yüzyıllar) 3-) Çağatay Türkçesi (15-19. yüzyıllar) 4-) Özbek Türkçesi (20. yüzyıl) (Eckmann, 2013, s. 14).

Köprülü ise Çağatayca için “Kelimenin en geniş manası ile Moğol istilasından sonra Cengiz’in çocukları tarafından kurulan Çağatay, İlhanlı ve Altın-Ordu imparatorluklarının medeni merkezlerinde XIII.-XIV asırlarda inkişaf eden ve Timurlular devrinde bilhassa XV. asırda klasik bir mahiyet alarak zengin bir edebiyat yaratan edebî Orta Asya lehçesidir” (Köprülü, 1997, s. 270) ifadesini kullanır ve Çağataycayı beş döneme ayırır: 1-) İlk Çağatay dönemi (13-14. yüzyıllar) 2-) Klasik dönemin başlangıcı (Nevayî’ye kadar, 15. yüzyılın yarısı) 3-) Klasik Çağatay dönemi (Nevayî dönemi, 15. yüzyılın son yarısı) 4-) Klasik dönemin devamı (Babur ve Şibanlılar dönemi, 16. yüzyıl) 5-) Gerileme ve çökme dönemi (17-19 yüzyıllar) (Köprülü, 1997, s. 275-323).

Eckmann ise Çağataycanın beş yüzyıllık hayatında bazı değişikliklere uğradığını söyleyerek Çağataycayı üç döneme ayırır: 1-) Klasik Öncesi dönem (15. yüzyılın başlarından Nevayî’nin ilk divanını tertibine kadar) 2-) Klasik dönem (1465-1600) 3-) Klasik sonrası dönem (1600-1921) (Eckmann, 2013 s. 16).

Mustafa Canpolat’ın tasnifi ise Eckmann’ın tasnifine benzemektedir: 1-) Erken veya Nevayî öncesi devir (15. yüzyılın ilk yarısı) 2-) Klasik Çağatayca dönemi (15. yüzyılın ikinci ve 16. yüzyılın ilk yarısı) 3-) Klasik sonrası dönem (16. yüzyılın ilk yarısından 19. yüzyılın sonuna kadar) (Canpolat, 2002, s. 771).

Zuhal Ölmez; Çağatay edebiyatını Eckmann’a uygun olarak üç döneme ayırarak incelemiştir: 1-) Klasik (ya da Nevayî) Öncesi Dönem: 15. yüzyılın ilk yarısı olarak tarihlendirilen bu dönem Harezmi-Altınordu Türkçesi ile Klasik Çağatay Türkçesi arasında geçiş dönemidir. 2-) Klasik Çağatayca Dönemi: 15. yüzyılın ikinci yarısı ile 16. yüzyılın ilk yarısını kapsayan dönemdir. 3-) Klasik Sonrası Dönem: 16. yüzyılın ilk yarısından 19. yüzyılın sonuna kadar olan dönemdir (Ölmez, 2007, s. 180-204).

2.3. Yeni Uygurca

Yeni Uygurca Türk Dilinin güneydoğu grubunda yer alan bir lehçedir. 15-19. yüzyıllar arasında kullanılan, tarihi gelişim itibari ile Orhun, Uygur, Karahanlı ve İslami Orta Asya Türk Yazı Dili olan Çağataycanın devamıdır. devamıdır.

Çağataycanın devamı niteliğinde olan bu Türk yazı dili için Türkiye literatüründe Eski Uygurca ile karışmaması için “Yeni Uygurca” veya “Yeni Uygur Türkçesi” terimi

kullanılmaktadır. Ruslar ve Çinliler bu yazı dili için “Uygurca” terimini, Batı literatürü ise “Yeni Uygurca” terimini kullanmaktadır. Bölgede dil üzerine çalışmalar yapan Jarring bölgede konuşulan dil için “Doğu Türkçesi” terimini, Shaw çalışmalarında “Doğu Türkçesi”, “Kaşgar ve Yarkent Ağzı” ve “Kaşgar ve Yarkent’te Konuşulan Türk Dili” terimlerini, Raquette “Doğu Türkçesi” terimini kullanmış Radloff ise bu bölgede konuşulan dil için “Tarañçı” terimini kullanmıştır. İncelediğimiz metinlerde altı defa “Uygurca” terimi geçmektedir. Bunlardan dört tanesi aynı yazıda olup yazı Mahmut Muhiti tarafından yazılan 1 Nisan 1935 tarihli gazetede yazıda geçmektedir. Bir tanesi 31 Ekim 1935 tarihli gazetede Nizameddin adlı biri tarafından yazılmıştır. Bir tanesi de 29 Nisan 1937 tarihli gazetede geçmektedir. Yazının yazarı ise belirtilmemiştir.

Bugün Doğu Türkistan’da yaşayanlara verilen Uygur adı 20. yüzyılın başlarında görülmeye başlamıştır. 19. yüzyıl ve 20. yüzyılın başlarında Kaşgarlı, Aksulu, Turfanlı, Yarkentli gibi bölgesel isimler ile anılan Doğu Türkistan halkı 1921 yılında Taşkent’te yapılan bir toplantıda Uygur adını benimsenmiştir. 1934 yılında kurulan hükümet tarafından bu isim kabul edilmiştir. 1955 yılında Şincan Uygur Özerk Bölgesi’nin kurulması ile de bu isim resmileşmiştir (Öztürk, 2010, s. 1). Nitekim incelediğimiz gazetelerde de Kaşgarlı, Aksulu, Turfanlı, Yarkentli gibi isimler kullanılmaktadır. 1921 yılında Taşkent’te yapılan toplantıdan sonra bölge, 14 etnik gruba ayrılmıştır. Gazetelerde bu toplantıdan bahsedilmese de kendilerine Uygur adının verildiği gazetelerde geçmektedir.

Yeni Uygurca esas itibari ile Doğu Türkistan’da (Şincan Uygur Özerk Bölgesi) konuşulmaktadır. Bununla birlikte Kazakistan, Afganistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Moğolistan’da yaşayanların yanı sıra Avustralya, Kanada, Suudi Arabistan ve Türkiye’ye göç eden Uygurlar tarafından da konuşulmaktadır (Doğan, 2014, s.1). Konuşurlarının sayısı 25 milyonu bulmaktadır (Doğan, 2007, s. 619).

1930’lu yıllara kadar Arap alfabeli Çağatay yazısını kullanan Uygurlar bu tarihten sonra Urumçi ağzına dayanan merkezi şiveyi edebi dil haline getirmişlerdir (Öztürk, 2010, s. 1). Bu merkezî şive yani Urumçi ağzı Kaşgar, Konaşehir, Yenişehir, Artuş, Aksu, Kuçar, Korlabey, Turfan, Piçan, Kumul ve Gulca gibi Uygurların büyük çoğunluğunu barındıran yirmiden fazla vilayet ve nahiyenin ağızlarından oluşmaktadır. Yeni Uygurcanın diğer iki ağzı da Hoten ve Lopnor grubu ağızlarıdır. Hoten grubu, Doğu Türkistan’ın güneybatısındaki Hoten vilayetine bağlı bölgelerde yaşayan yaklaşık yarım milyon kişinin ağzını içerir. Lopnor grubu ise Tarım nehrinin etrafında yaşayan ve Lopnor ahalisinin çoğunluğunu oluşturan “Kara Koşunlular” tarafından konuşulur.

Lopnor grubu Uygur Türkçesinin yanında Kırgız Türkçesinin özelliklerini de taşır (Buran-Alkaya, 2013, s. 193).

Çağatay yazı diline dayanan Uygur alfabesinin Uygur-Arap alfabesi haline gelmesi Taşkent'ten gelen aydınların girişimleri sonucu olmuş ve *Kembegeller Avazı* adlı gazetede “yeni bir Uygur yazısı yaratma eğilimli” yazılarla bu fikir desteklenmiştir (Yazıcı Ersoy, 2007, s. 360; User, 2006, s. 126).

1920'li yıllardan itibaren Uygur aydınları yazı dilinde bir reform yapılması gerektiğini dile getirmişlerdir. Reform çağrısı Doğu Türkistan'daki tüm alanları içine alacak şekilde yapılmıştır. İli bölgesindeki *Dernek* ve *Turan Araştırmaları* adıyla kurulan cemiyetler reform hareketinin merkezi haline gelmiştir. Fakat bu derneklerin farklı bölgelerdeki reform hareketlerini model almaları ve Kaşgar bölgesindeki Uygurların geleneksel tutumlarını bırakmamaları yani din mekteplerindeki imla tarzını bırakmamaları 1920'li yıllarda Uygur yazısında ortak ve somut bir düzenleme yapılmasını engellemiştir (User, 2006, s. 126).

Uygurların büyük çoğunluğu Doğu Türkistan'da ve Kazakistan'da yaşamaktadır. Bugün Kazakistan'da eskinin Sovyetler Birliği'nde yaşayan Uygurlar 1925 yılına kadar Arap alfabesini kullanmışlardır. 1925-1930 yılları arasında değiştirilmiş Arap alfabesini, 1930-1947 yılları arasında ise Latin alfabesini kullanmışlardır. 1947 yılından itibaren ise Kiril alfabesini kullanmışlardır (Öztürk, 2010, s. 2).

Doğu Türkistan Uygurları çoğunlukla Arap alfabesini kullanmakla birlikte zaman zaman değişen dil ve alfabe politikaları neticesinde Kiril ve Latin alfabelerini de kullanmışlardır. 1956 yılında Urumçi'de düzenlenen bir konferansta Doğu Türkistan'da yaşayan Uygurların Kazak, Kırgız ve Özbekler gibi on yıllık süreyle Kiril alfabesi kullanması kararlaştırılmış fakat bu uygulama üç yıl sürmüştür. 1965 yılında ise 1957 yılından itibaren hazırlıkları yapılan *pin-yin* adlı Çin yazısının Latinleştirilmesine dayanan ve 33 harften oluşan Uygur-Latin alfabesi Çin Halk Cumhuriyeti devlet konseyinde kabul edilmiş ve bu alfabe 1974-1983 yılları arasında kullanılmıştır. Bu yıllarda Latin alfabesi Arap alfabesi ile beraber kullanılsa da Uygurlar Latin alfabesini benimsememişlerdir. İki alfabenin birlikte kullanılmasını istemeyen yönetim 1 Ağustos 1976'da Arap alfabesini resmi olarak kullanımdan kaldırırsa da Uygurlar Arap alfabesinden kopmamışlardır (User, 2006, s.134; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 360).

1982'de Urumçi'de kurulan “Til Yazı Hizmet Komitesi” Arap alfabesini yeniden düzenlemeye başlar ve 23 Eylül 1983 tarihinde komite tarafından onaylanır. 1 Ocak 1984'ten itibaren Uygur, Kazak ve Kırgızların geç dönem Çağatay yazısından geliştirilen

Uygur-Arap alfabesini kullanacakları duyurulur (User, 2006, s. 136). Böylelikle Doğu Türkistan'da yaşayan Uygurlar üç yıl süren Kiril harfleri kullanımı ve Arap harfleri ile birlikte kullandıkları çok da benimsemedikleri dokuz yıllık Latin harfleri kullanımı bir tarafa bırakılırsa önceden beri kullandıkları ve eski imladan farklı olan Arap harflerini kullanmaya devam etmişlerdir.

2.4. Doğu Türkistan Tarihi

Coğrafi konumu, geçmişi ve doğal kaynakları açısından önemli bir yere sahip olan Doğu Türkistan 1750'li yıllarda Hocalar devrinden sonra 1755-1865 yılları arasında bir taraftan İngiltere ve Rusya diğer taraftan Çin ile hem mücadele etmiştir hem de bir denge politikası kurmaya çalışmıştır.

Çin askerlerinin Doğu Türkistan'a girdiği 1755 yılından 1865 yılına kadar olan dönem birinci Çin istilasını olarak adlandırılır (Demirağ, 2014, s. 232). Bu istilanın nedenleri arasında yetmiş yedi yıl süren Hocalar devri vardır. Bu dönemde hocalar arasında görülen gruplaşmalar, iç kavgalar sonucu yaşanan bölünmüşlük Çinliler için bir fırsat olmuş ve bölgeyi istila etmişlerdir.

Bölgede sadece Çin değil aynı zamanda Rusya ve İngiltere'de varlığını göstermek istemektedir. İngiltere bir taraftan bu coğrafyayı elde etmeye çalışırken diğer taraftan burada bağımsız bir devletin kurulmasına karşıdır. Rusya ise batısını işgal ettiği bu coğrafyanın doğusunu da işgal etmek için fırsat kollarken burada Uygurlar tarafından bağımsız bir devlet kurulmasını istememektedir.

İstila sonrası Çin'in bölgede varlığını koruyabilmek için Uygurlara karşı uyguladığı ağır politikalar sonucunda bölgede 42 isyanın yaşandığı yüz yıl sürecek bir savaş başlar. Bu isyanlarda Uygurlar kesin bir netice alamasa da Çinlilerin kendi ellerinden aldığı arazileri, eğitim kurumlarını ve vakıfları geri alırlar (Koraş, 2015, s. 2). Bunlar 1795'te Çin İmparatoru'nun emri ile Uygurlar'dan alınmıştır (Demirağ, 2014, s. 232).

Bu isyanlar neticesinde bölgede Çin hâkimiyeti iyice zayıflamıştır ve 1865 yılında Yakup Bey Hokand hanlığı'na bağlı olan Kaşgar valisini devirmiş Hokand Hanlığı'nın sona erdiğini ilan ederek Kaşgar ve Yarkent hükümdarı olmuş, *Atalık Gazi Bey Devleti* adında bir devlet kurmuştur. Yakup Bey 1866'da Hoten'i, 1867'de Kuça'yı, 1868'de Turfan'ı Urumçi'yi ve Kumul'a kadar olan bölgeleri de ele geçirerek hâkimiyet sınırlarını genişletmiştir (Emet, 2013, s. 1988).

Daha önceleri de bu bölge ile ilgilenen İngilizler Yakup Bey'in bu hareketi ile de ilgilenmişlerdir. Başında Robert Shaw'ın (Demirağ, 2014, s. 235) olduğu ticari bir heyet Kaşgar'a gelmiş ve ticari antlaşmalar yapılmıştır. Yakup Bey önceleri Rusya'ya karşı uzak bir politika izlemeyi düşünmüştür çünkü ona göre Rusya'dan gelecek ticari sızmayı daha sonra askeri sızmalar takip edecektir. Rusya'nın bu uzak durmaya karşı tepkisi sert olunca Yakup Bey Rusya'ya da elçi göndermiş dostça ilişkiler kurmaya çalışmıştır. Böylece İngiltere ile olduğu gibi Rusya ile de ticari antlaşmalar yapılmıştır.

Bir taraftan İngiltere bir taraftan Rusya ile dostça ilişkiler kurmaya çalışan Yakup Bey Osmanlı Devleti'ne Sultan Abdülaziz'e Seyid Yakup Han Töre'yi yollayarak yardım talep etmiştir. Seyid Yakup Han Töre Türkistan'ın durumunu sultana bildirmiş ve sultanın himayesine girmek istediklerini belirtmiştir. Sultan bu isteğe kayıtsız kalmamış silah, mühimmat ve askeri eğitim konusunda yardım yollamıştır. Bunun üzerine Yakup Bey sultanın verdiği emirlik unvanını almış, hâkimiyeti altındaki topraklarda hutbeyi onun adına okutmuş ve sikkeyi onun adına bastırmıştır (Demirağ, 2014, s. 237).

Yakup Bey ve kurduğu devlet bu ilişkiler ile İngiltere, Rusya ve Osmanlı Devleti tarafından resmen tanınmıştır. Aynı zamanda Yakup Bey bir dereceye kadar yerini sağlamlaştırmıştır. Fakat 1877 yılında Yakup Bey'in ani ölümünü Çinliler fırsat bilerek 1878'de Doğu Türkistan'ın tamamını işgal ve istila etmişlerdir. 18 Kasım 1884 yılında da Çin İmparatoru'nun emriyle 19. eyalet olarak doğrudan imparatorluğa bağlanmış (Emet, 2013, s. 1988) ve bölgeye “yeni toprak” anlamına gelen “Şincan” adı verilmiştir.

Yakup Bey döneminde başlayan gelişmeler onun ölümünden sonraki dönemde de kendini göstermiştir. 1912 yılında kurulan Çin Cumhuriyeti'nin ilk yıllarına kadar yöneticiler bölgeyi kâğıt üzerinde elde tutmuş mahallî idareciler bu zaman zarfında tamamen bağımsız hareket etmişlerdir. Hatta dış ülkelerle doğrudan antlaşmalar bile yapabilmişlerdir (Emet, 2013, s. 1989).

Bu dönem Doğu Türkistan'da yaşayan Uygurlar için dış ilişkiler, eğitim, ticaret sanayi alanında önemli gelişmelerin olduğu bir dönemdir. Çünkü Mançu sülalesinin eyaletine dönüşen bölgede yönetim tamamen Çin tarzı örgütlenmeyi esas alsa da eğitim kurumları ve sosyal yapı kendi haline bırakılmıştır. Bu nedenle bölge aydınları ve yurt büyükleri eğitimin üzerinde durmuştur Cedit metodunu uygulamaya çalışmışlardır. İstanbul'a gönderilen öğrencilerin eğitimini tamamlayıp gelmeleri, İstanbul, Kazan Ufa'dan davet edilen öğretmenler sayesinde yenilikçi bir eğitim kısa zamanda büyük mesafe almıştır (Karluk, 2009, s. 294).

Eğitimde olan gelişmelerin yanı sıra bölgede sanayi alanında da gelişmeler olmuştur. Her ne kadar Rus kontrolünde olsa da Kaşgar, Turfan ve İli’de çeşitli fabrikalar ve işletmeler kurulmuş, bu fabrikalara Almanya’dan modern makineler getirilmiş ve modern işletme sistemi kurulmuştur, işletmelerde çalıştırılmak üzere eleman yetiştirmek için meslek okulları açılmıştır (Karluk, 2009, s. 295).

Doğu Türkistan üzerindeki Mançu sülalesinin hâkimiyeti 1911 yılına kadar devam etmiştir. 10 Ekim 1911’de Sun Yat Sen liderliğinde milliyetçi Çinliler Vuçang’da çıkan askerî isyan neticesinde Mançu yönetimini devirerek iktidarı ele geçirmiş (Demirağ, 2014, s. 238) 12 Şubat 1912’de Mançuların son imparatoru Pu-yi tahttan indirilerek iki bin yıllık Çin İmparatorluk rejimine son verilmiştir (Adıbelli, 2008, s. 77). Çin ulus devletinin kurucusu Sun Yat Sen tarafından bölgede cumhuriyet rejimi kurulmuştur. Sun Yat Sen Uygurları Hanların bir alt etnik grubu olarak kabul ediyordu ve bu görüş doğrultusunda Hanların (Çinliler) Uygurların yaşadığı verimli topraklara göç ettirilmesini uygulamaya koymuştur (Demirağ, 2014, s. 238).

1925 yılında Sun Yat Sen ölmüş ve onun yerine General Çang Kay Şek geçmiştir. General Çang Kay Şek Çin Devleti sınırları içinde yaşayan tüm milletlerin Çin ailesine mensup olduğu, ayrı milletlerin kültür, dil ve dinlerinin Çin bünyesinde eritilmesi gerektiği görüşündedir (Demirağ, 2014, s. 239).

1930’lu yıllara gelindiğinde yerli idarecilerin halk üzerindeki baskıları artmış ve halkı bezdirmiştir. Bunun bir sonucu olarak 1931 yılında Hoca Niyaz Hacı önderliğinde Kumul’da bir isyan çıkmış Kumul ve civarı işgalcilerden temizlenmiştir. 6 Ocak 1933 tarihinde Turfan halkı Mahmut Muhiti liderliğinde Çin garnizonunu basarak şehri Çinlilerden kurtarmıştır. Batıya doğru ilerleyerek Korla Karaşehir ve Uşak şehirlerini de kurtarmışlardır. 28 Şubat 1933’te Mehmet Emin Buğra ve kardeşlerinin önderliğinde Hoten ele geçirilmiştir. Doğudan ve güneyden Kaşgar’a ilerleyen millî kuvvetler Kaşgar’ı Çinlilerden kurtaran Albay Timur Bey ile birleşmişlerdir (Adıbelli, 2008, s.95-96). Sabit Damolla liderliğinde bir araya gelen millî liderler Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti’ni ilan etmeye karar vermişler ve böylelikle 12 Kasım 1933’te Kaşgar’da halkın ve askerlerin coşkulu gösterileri arasında cumhuriyet ilan edilmiştir. Bu cumhuriyetin cumhurbaşkanı Hoca Niyaz Hacı, başbakanı Sabit Damolla’dır.

Kurulan bu cumhuriyetin ömrü uzun olmamıştır. Cumhurbaşkanı Hoca Niyaz Hacı’nın hükümet ile ihtilafa düşmesi (Adıbelli, 2008, s. 99) ve Dunganlar ile mücadele etmesi bunları fırsat bilen Sovyet ordusunun işine gelmiş ve 1934 yılının Ocak ayında yedi bin kişilik bir ordu ile Kaşgar’a saldırmıştır. Başbakan Sabit Damolla idam edilmiş

(Adıbelli, 2008, s. 99) Cumhurbaşkanı Hoca Niyaz Hacı Urumçi'den Kaşgar'a gelen Afserof Hoca ile Urumçi'ye dönmüş ve genel vali yardımcısı olmuştur (Emet, 2013, s. 1989).

Bu hükümetin yıkılmasından sonra Doğu Türkistan'ın dış dünya ile ilgisini kesen Sovyet-Rus kuvvetleri bölgeyi işgal altına almış ve başına da General Şin Sı Say'ı getirmiştir. 1934 yılından 1943 yılına kadar bölge halkına yapılan zulm aralıksız devam etmiştir. Bu zulmlerin neticesi olarak Nisan 1937'de, Şubat 1940'ta ve Haziran 1941'de çıkan isyanlar kanlı bir şekilde bastırılmıştır (Emet, 2013, s. 1990).

Şin Sı Say bir yandan Sovyetler Birliği ile yakın ilişkiler kurarken diğer yandan Çin ile gizlice antlaşmalar yapmıştır. İkinci Dünya Savaşı sırasında bir fırsatını bulan Şin Sı Say Çin'e bağlılığını bildirmiştir. Böylece Çin ordusu ülkeye girmiş Kızıl Ordu ise Doğu Türkistan'ı terk etmek zorunda kalmıştır (Emet, 2013, s. 1990).

Eylül 1944'te İli'de çıkan ayaklanma sonuç vermiş; İli, Altay, Tarbagatay vilayetleri kurtararak 12 Kasım 1944'te "Şarkî Türkistan Cumhuriyeti" ilan edilmiştir. Cumhuriyetin cumhurbaşkanı Ali Han Töre'dir (Emet, 2013, s. 1990).

1949 yılında Stalin ve Mao'nun işbirliği ile Şarkî Türkistan Cumhuriyeti yıkılır ve bölge Çinliler tarafından istila edilir. 1955 yılında ise Çin Halk Cumhuriyeti'ne bağlı Şincan Uygur Özerk Bölgesi olarak kabul edilir.

2.5. Yeni Uygurca Yazı Dili Faaliyetleri

20. yüzyılın başlarına kadar İslami Orta Asya Türk yazı dili olan Çağatayca bölgede varlığını sürdürmüştür. 1920'li yılların başında Kazan'dan Kaşgar'a kadar değişik coğrafi bölgelerde konuşulan Türk dilleri/lehçeleri üzerine kurulan yeni yazı dilleri oluşmaya başlamıştır. Buna bağlı olarak Doğu Türkistan'da da bugünkü yazı dilinin çıkış noktası sayabileceğimiz bölge ağzına, Urumçi ağzına dayalı bir yazı dilinin başlangıcı görülmektedir.

20. yüzyılın başında Yeni Uygurcanın yazılışında ünlü harflerin hepsinin gösterilmediği yani Çağatay imlasının korunduğu görülmektedir. 1920'li yıllarda Uygur aydınları yazıda mutlak bir reformun olması gerektiğini dile getirirler. Reform çağrıları tüm Doğu Türkistan'ı kapsayacak şekilde yapılmıştır. İli bölgesinde *Dernek*, Tarbagatay'da *Turan Araştırmaları* adıyla kurulan cemiyetler reform hareketinin merkezi haline gelir. Fakat bu dernekler reform hareketinde bağımsız hareket etmişlerdir. İli'dekiler Osmanlı Devleti ve Orta Asya'daki düzenlemeleri model almışlar,

Tarbagatay'dakiler ise İdil-Ural bölgesinde yapılan değişiklikleri benimsemişlerdir. Diğer taraftan da Kaşgar'daki Uygurlar da geleneksel tutumlarından vazgeçmemişlerdir. Bu farklılıklardan dolayı 1920'li yıllarda Uygur yazısında ortak ve somut bir düzenleme yapılamamıştır (User, 2006, s. 126).

Kurtuluş Öztopçu, Uygurların 1951 yılına kadar herhangi bir değişiklik yapmadan Arap harflerini kullandığını 1951 yılında ise bir düzenleme ile ط, ظ, ع, ص, ض, ح, ذ, ث, ا gibi harflerin alfabeden çıkarıldığını değişikliklerin yeterli olmadığı görülerek 1952-1954 yıllarında da bazı yeni harflerin alfabeyle katıldığını belirtir. En son değişiklik ise 1985 yılında o, u, ü ve ö ünlülerini göstermek için yeni işaretlerin alfabeyle eklendiğini belirtir (Öztopçu, 1993, s. 169).

Bazı kaynaklar ise Uygurların 1937 yılına kadar hiçbir değişiklik yapmadan Arap alfabesini kullandığını, alfabeden ط, ظ, ع, ص, ض, ح, ذ, ث, ا harflerinin çıkarılmasının 1937 tarihinde gerçekleştiğini belirtir (User, 2006, s. 127-128). Düzenlenmiş yeni alfabe ile bölgesel ve yerel bazı gazetelerde yayınlar yapılsa da Çin'deki iç karışıklıklar nedeni ile alfabe konusuna halk ve aydınlar itibar etmemiştir.

1940'lı yıllarda Doğu Türkistan'a Almaata ve Taşkent'ten Sovyet Uygurlarının Arap harfli bazı yayınları gelmektedir. Bu yayınların alfabeleri ve imla düzenleri birbirinden ayrıdır. Bu durum Doğu Türkistan'daki Uygurların alfabesini ve imlasını etkiler ve yazıda bir reform gerekliliği tekrar gündeme gelir (User, 2006, s. 128). Bu doğrultuda 1951 yılında Taşkent'ten gelen *Kazak Eli* dergisinin yayın kurulu Almaata'da Arap harfli Uygur yazı dilinde imla birliğinin geliştirilmesi ve terimler konulu bir konferans düzenler. Konferansa Doğu Türkistan'dan kimse katılmazken Kazakistan Kitap Neşriyatı yayıncıları, Kazakistan Bilimler Akademisi üyeleri ve Almaata ilk ve orta öğretim okullarının öğretmenleri katılır. Bu konferansta Uygur-Arap yazısının imlası ve gelen yayınlarda kullanılan Uygur terimlerinin ortaklaştırılması konulu raporlar tartışılır. Toplantı sonunda Taşkent Uygur-Arap alfabesindeki sıralamanın esas alınması, ünlüleri gösteren harflerin birbirinden ayırt edilmesini sağlayacak düzenlemenin getirilmesi ve yeni bir imla kılavuzunun yayımlanması kararlaştırılır. Toplantı sonunda alınan kararlar Doğu Türkistan'a gönderilir (User, 2006, s. 129).

1949 yılında Çin Halk Cumhuriyeti kurulmuştur. Bu yeni hükümet, ülkedeki bütün azınlıkların dillerini ve yazılarını geliştirme, geleneksel değerlerini ve dini inançlarını koruma özgürlükleri olduğu yönünde resmi bir açıklama yapmıştır. Böylece azınlıklarla ilgili hükümet merkezli çalışmalar, Pekin Üniversitesi Doğu Dilleri Enstitüsü bünyesinde 1949'da kurulan Uygur Dili Bölümünde akademik bir çerçeveye büründürülür (User,

2006, s. 129). Bunu takiben 1951 yılında Pekin’de kurulan Milliyetler Merkezi Enstitüsü bünyesinde Azınlık Dilleri bölümü kurulur. Bölümde çalışan Çinli Türkologlar Uygur, Kazak, Salar ve Tuva Türklerinin dilleri üzerinde sistemli çalışmalar yaparak raporlar hazırlar ancak bu raporlar yayınlanmaz (User, 2006, s. 129).

1954 yılının Temmuz ayında Urumçi radyosunda Çinli olmayan topluluklar için yeni yazı sistemleri hazırlandığına dair yayınlar yapılır. Buna göre Doğu Türkistan’da yaşayan Kazakların yazı dilinin ıslah edilmesi için kurulan komite tarafından bir alfabe hazırlanır. Aynı yılın Ekim ayında da Doğu Türkistan’da yaşayan Kırgızlar için 28 harflik bir yazı oluşturulduğu açıklanır. Fakat ne komite ne de yazı türü hakkında bilgi verilir (User, 2006, s. 129-130).

Sincan Özerk Bölgesi Dil ve Yazı Komitesi üyesi Mahmud Zayidi tarafından hazırlanan *Uygur Edibi Tilining Kısqıça İmla Kaydileri* 1954 yılında Urumçi’de yayınlanarak alfabe konusunda yeni düzenlemeler uygulamaya konur. Bu yeni düzenlemede harf sayısı 30 olarak belirlenmiş ve harf sırasında değişiklik yapılmıştır. Fakat bu düzenleme ne Kazak Eli dergisindeki sıraya ne Almaata’daki yapılan konferansta belirlenen düzene ne de 1937 yılında Uygur aydınlarının yaptıkları düzenlemeye uymaktaydı (User, 2006, s. 130).

1956 yılında bazı aydınlar Sovyetler Birliği’nde yaşayan soydaşları ile aralarındaki kültür bağının kopmaması ve Uygur yazı birliğini sağlamak için Kiril alfabesini kullanma teşebbüsünde bulunurlar (Öztopçu, 1993, s.169). 1956 yılının Ağustos ayında Urumçi’de Sincan Uygur Özerk Bölgesi Dil ve Yazı Konferansı adı altındaki toplantıda Doğu Türkistan’da Kazak, Kırgız, Tatar ve Özbekler ile birlikte Uygurların da Kiril alfabesi kullanmaları yönünde karar alınır ve bu karar 31 Aralık 1956 tarihinde Şinciang gazetesinde yayımlanır (User, 2006, s. 131). 32 harften oluşan bu alfabe yaklaşık üç yıl kullanıldıktan sonra kaldırılır.

1958 yılının Şubat ayında Pekin’de Milliyetçi Halklar Kongresi’de *pin-yin* olarak adlandırılan Çin yazısının Latinleştirilmesi kararı kabul edilir. Bu karar Çin’deki azınlıkların yazılarının Latinleştirilmesini de gündeme getirir ve 1 Aralık 1959’da Şincan Uygur Özerk Bölgesi’nde gerçekleşen II. Dil Bilimi Konferansı’na *pin-yin* temelli Uygur-Latin alfabesi taslağı sunulur ve taslak 10 Şubat 1960 yılında Şincan Halk Konseyi tarafından onaylanır (User, 2006, s. 133).

1965 yılında Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Konseyi tarafından kullanımına onay verilen bu yeni alfabe 33 harften oluşmaktadır. 1966-1973 yılları arasında kültür devrimi dolayısıyla bu alfabenin kullanılması ertelenmiştir (Öztopçu, 1993, s. 169). 1974 yılında

bu alfabaya Çince alıntılar için işaretler eklenmiş ve harf sayısı 37 olmuştur (User, 2006, s. 133). Bu alfabe 1983-1984 yılına kadar kullanılmıştır.

1970’li yıllarda, halkın yeni harfleri öğrenmek için gayret gösterdiği, yeni harfleri gün geçtikçe benimsemeye çalıştıkları yönünde haberler yapılsa da, bölgede Latin alfabesiyle eserler basılıp gazeteler çıkarılsa da (User, 2006, s. 134) Doğu Türkistan halkı bu alfabayı benimsememiş bir yandan Arap alfabesini kullanmaya devam etmişlerdir. Çünkü Çin’de azınlık statüsünde yaşayan Uygurlar gerek İslam dinini gerek Arap alfabesini, bir din ve alfabenin ötesinde bunları ulusal kimliklerinin sembolleri olarak görmekteydiler (Öztopçu, 1993, s. 169). Latin alfabesinin kullanıldığı bu yıllar içinde Uygurların kısmen de olsa Arap alfabesini kullanmaları üzerine 1976 yılında Arap alfabesinin kullanımı resmi olarak kaldırılmıştır.

Gunnar Jarring tarafından da dikkat çekildiği gibi Uygurların kullandığı Latin alfabesinin tenkit edilecek yönleri vardır. Bunların başında alfabede ı ünlüsünü karşılayan bir işaret bulunmaması gelir. Bu eksiklik 1956 yılında kabul edilen ve yaklaşık üç yıl kullanılan Kiril alfabesinde de vardır. Her ne kadar bu durum kuzey diyalekti İli’nin etkisine bağlansa da Doğu Türkistan’ın güney diyalektlerinde ı ünlüsü korunmaktadır.

1982 yılında Urumçi’de kurulan *Til-Yazı Hizmeti Komitesi* Arap alfabesini yeniden düzenler, alfabe üzerinde yapılan birkaç değişiklik ile 23 Eylül 1983 tarihinde komite tarafından onaylanır ve 1 Ocak 1984 tarihinden itibaren bölgede yaşayan Uygur, Kazak ve Kırgızların geç dönem Çağatay yazısından geliştirilen Uygur-Arap alfabesini kullanacakları duyurulur (User, 2006, s. 137).

1950’lerden itibaren ciddi çalışmalar yapılmasına rağmen Yeni Uygurcanın yazı dili olarak oturması ve yazım kurallarının yaygınlaşması ancak bu yüzyılın sonlarında gerçekleşmiştir. Bu gecikmenin nedenleri arasında en başta Uygurların bölgede azınlık olarak yaşaması gelmektedir. Çünkü Uygurlar dil, basın-yayın gibi konularda hiçbir zaman kendi istekleri doğrultusunda karar alamamışlar bu gibi konularda her zaman için Çin hükümetine bağlı kalmışlardır. Bunu, Doğu Türkistan’da yazı diline temel teşkil edecek tek bir kültür merkezinin olmaması, coğrafi bölgenin büyük olması, kültür ve okuma-yazma düzeyinin düşük olmasından dolayı yazı dilinin değil bölge ağızlarına dayalı konuşma dilinin önemli rol oynaması gibi nedenler takip eder. Yine birkaç defa alfabe değişikliğinin olması ve aynı alfabede yapılan değişikliklerin bile yeniden standartlaştırılmaya gitme ihtiyacı doğurması, siyasî otoriterler tarafından verilen politik kararların dil ve yazı ile ilgili konuları da etkilemesi bu gecikmenin nedenleri arasında sayılabilir (Öztopçu, 1993, s. 171). Yazı dilinin standartlaştırılmamasındaki bir diğer

neden ise yazı dilinin temel alındığı merkezî ağızların bazı bakımlardan birbirinden ayrılması ve merkezî ağızlar ile özellikle güney ağızları arasında bazı önemli ses ve söyleyiş farklılıklarının olmasıdır. Örneğin gerek Kiril alfabesinde gerek Latin alfabesinde ve bugün kullanılan Arap alfabesinde ı ünlüsünü karşılayan bir işaret yoktur. Bunun nedeni ise yazı diline temel olarak alınan merkezî ağzın Urumçi ağzı olmasıdır. Oysaki Uygurcanın güney diyalektlerinde bu ses kullanılmaktadır.

1990 yılında birinci cildi çıkan *Uygur Tilining İzahliq Lugiti* adlı sözlüğün önsözünde, sözlüğün hazırlanma amaçlarından birinin de kelimelerin yazımındaki standartlaştırmaya yapacağı katkı olduğu belirtilir (Komisyon, 1990, s.4). Bu ifadeden hareketle Uygur yazı dilinin yazım kurallarının standartlaştırılması ile yapılan çalışmaların sözlükler ve yazım kılavuzları hazırlamak yönünde olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda 1954, 1963, 1973 ve 1983 yıllarında Uygurcanın dört yazım kılavuzu ve 1957’de (1000 kelimelik), 1956-1966’da (3000 kelimelik), 1976’da (8000) kelimelik ve 1985 yılında (50.000’den fazla kelimelik) olmak üzere dört tane de yazım sözlüğü hazırlanmıştır (Öztopçu, 1993, s. 171).

Yazı dilinin standartlaştırılması ile ilgili bir diğer çalışma da hazırlanan sözlüklerdir. Doğu Türkistan’da basılan Uygurca sözlükler arasında ilk sırada Burhan Şehidi’nin hazırladığı ve 1953 yılında Pekin’de basılan 12.000 kelimelik *Uygurçe-Henzuçe-Ruşçe Luget* gelir. 1963 yılında Urumçi’de 12.000 kelimelik olan Çince-Uygurca kısa sözlük olan *Henzuçe-Uygurçe Qisqıçe Luget*; 1974 yılında Urumçi’de 47.000 kelimelik *Henzuçe-Uygurçe Luget* basılmıştır. 1976 yılında ise yine Urumçi’de 56.000 kelimelik Çince-Uygurca kısa sözlük olan *Henzuçe-Uygurçe Qisqıçe Luget* yayınlanmıştır. 1979 yılında Pekin’de Çince-Uygurca Deyimler Sözlüğü olan *Henzuçe-Uygurçe Turaqlıq İbariler Lugiti* basılmıştır. 1982 yılında Urumçi’de Latin harfleri ile 30.000’den fazla maddeyi içeren *Uygurçe-Henzuçe Luget*; 1988 yılında Urumçi’de *İngilizçe-Uygurçe Luget*, 1989 yılında Pekin’de *Türkçe-Uygurçe Luget* yayımlanmıştır (Öztopçu, 1993, s. 172). Bunların dışında pek çok mesleki sözlükler, ata sözleri ve deyimler sözlükleri de bölgede basılmıştır.

Hazırlanan bu sözlüklerden sonra Yeni Uygurcanın en büyük sözlüğü olan *Uygur Tilining İzahliq Lugiti* yani Uygur dilinin açıklamalı sözlüğü hazırlanmıştır. Sözlüğün hazırlanmasına 1978 yılında *Şincan Uygur Özerk Bölgesi Milletler Til Yezik Hizmiti Komiteti* tarafından başlanmıştır. 1980 yılında sözlük bölümü kurularak kitap taraması ve kelime derlemesi çalışmalarına başlanmış, beş yüz binden fazla cümle kartlara geçirilmiş ve altmış binin üzerinde kelime tespit edilmiştir. Sözlüğün birinci cildi 1990’da, ikinci

cildi 1991’de, üçüncü cildi 1992’de, dördüncü cildi 1994’te, beşinci cildi 1995’te ve altıncı cildi de 1998 yılında *Milletler Neşriyatı* tarafından basılmıştır.

Doğu Türkistan dışında Sovyetler Birliği’nde ve Batı’da da Uygurca sözlükler hazırlanmıştır. Bunların başında hatta Uygurca için hazırlanmış ilk sözlük diyebeceğimiz R. B. Shaw’ın 1878 yılında bastırıldığı *A Vocabulary of the Easrern Turkestan* adlı sözlük gelmektedir. Daha sonra G. Raquette tarafından 1927 yılında Lund’da *English-Turki Dictionary, based on the dialects of Kashgar and Yarkand* adlı sözlük bastırılmıştır. 1929 yılında Moskova’da N. A. Baskakov ve V. M. Nasilov tarafından *Uygursko-Russkiy Slovar*, 1956 yılında Moskova’da T. R. Rahimov ve diğerleri tarafından *Russko-Uygurskiy Slovar*, 1961 yılında Almaata’da Ş. Kibirov ve Y. Tsunvazov tarafından *Uygursko-Russkiy Slovar*, 1968 yılında Moskova’da E. N. Necip tarafından *Uygursko-Russkiy Slovar* ve 1964 yılında Lund’da Gunnar Jarring tarafından *An Eastern Turki-English Dialect Dictionary* adlı sözlük hazırlanmıştır (Öztopçu, 1993, s. 172).

1950’li yıllara kadar Çağatay yazı dilini kullanan Uygurların 1950 yılından sonra Uygur yazı dilini standartlaştırma yönünde yapılan çalışmalar ve standartlaştırmanın gecikmesinin nedenleri yukarıda verilmiştir. Ancak Uygur yazı dilini standartlaştırma yönünde hazırlanan Uygur dilinin 6 ciltlik sözlüğü önemli bir çalışmadır. Aynı zamanda bölgede yapılan radyo ve televizyon yayınlarının gelişmesi, süreli ve süresiz Uygurca yayınların artması, okuma-yazma oranının eskiye göre daha yüksek olması, Uygurcanın gramer kitaplarının hazırlanması bugün Uygur yazı dilini 1990 öncesine göre daha standart bir hâle getirmiştir.

Standart dil oluşturulurken belirli aşamalardan geçmektedir. Haugen bu aşamaları *seçilme, kodlanma, işlevlerin geliştirilmesi* ve *kabul* olmak üzere dört bölümde değerlendirilir (Demir-Yılmaz, 2003, s. 21-22). Doğu Türkistan tarihi ve Yeni Uygurca yazı dili faaliyetleri göz önünde bulundurulduğunda Urumçi ağzının esas alınması, alfabede değişiklikler yapılması imla kılavuzları ve sözlükler hazırlanması Yeni Uygurcanın standartlaştırılmasında yapılan çalışmalardır. Bu çalışmaların kronolojik sıralaması göz önünde bulundurulduğunda Yeni Uygurca için standartlaşma 1990’lı yıllara kadar sürmüştür.

İncelenen metinlerin yayın tarihinin 1950 öncesi olması, metinlerin dil özelliklerinin Yeni Uygurcadan daha çok Çağatayca özellikler barındırması bugün konuşulan Yeni Uygurcanın henüz standartlaşmadığının ve bölgede Çağataycanın hakim olduğunun bir kantıdır. Aynı zamanda Doğu Türkistan’dan Pakistan’a özgürlük için göç

etmek zorunda kalan herhangi bir siyasi baskıya maruz kalmayan Uygurların Pakistan’da çıkardıkları *Tercüman-ı Efkar* adlı derginin (Sarica, 2005, s. 144) ve 1955 yılında Hindistan basılan 1958 yılında Suudi Arabistan’da bulunan *Mütercem ve Muhaşşa bil Lügati’t Türkistâniyye* adlı Kuran tercimesinin de (Mazman, 2018, s. 137) incelediğimiz metinler gibi yer yer Yeni Uygurca ve Özbekçe özellikler gösterse de daha çok Çağatayca özellikler göstermesi Çağataycanın Doğu Türkistan’da ve Doğu Türkistan dışında yazı dili olarak kullanıldığını göstermektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Çalışmanın Malzemesi ve Evreni

Dil incelemesi yaptığımız malzemelerden birisi gazetelerdir. İsveç'te Lund Üniversitesinin kütüphanesinden elektronik olarak temin ettiğimiz bu gazeteler 1933-1937 yılları arasında Kaşgar'da Hacı Şevki Kutluk tarafından çıkarılmıştır.

Tezimize malzeme olan ve Şevki Kutluk tarafından ve onun muharrirliğinde çıkartılan gazete ilk olarak 21 Temmuz 1933 tarihinde *Şarkî Türkistan Hayatı* (Doğu Türkistan Hayatı) adıyla neşredilmiştir. Gazetenin 21 Temmuz 1933 tarihli ilk sayısı bir, sonraki sayıları iki sayfa olmak üzere haftalık olarak çıkarılmıştır.

12 Kasım 1933 tarihinde Kaşgar'da Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti'nin kurulması ile gazetenin adı Doğu Türkistan'ın özgürlüğe kavuştuğunu ifade eden *Erkin Türkistan* olarak değiştirilmiş ve gazete 15 Kasım 1933'te 13. sayıdan itibaren bu isimle çıkarılmıştır. Kasım 1933'te zorlu mücadelerin ardından kurulan Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti ancak üç ay dayanabilmiştir. Bu devletin Ocak 1934'te sona ermesiyle gazetenin de yayını zorla durdurulmuştur.

Cumhuriyet inkılapçılarından Hoca Niyaz Hacı millî dirilişin örgütleyicilerinden olan Mahmut Sizhang'ın Kaşgar'a gelmesinden cesaret bulan Şevki Kutluk baskı ve engellemelere rağmen 23 Ağustos 1934 tarihinde gazeteyi tekrar çıkarmaya başlamıştır. Fakat gazetenin adı değişmiş gazete *Yeni Hayat* adı ile neşre devam etmiştir.

Gazetenin basım yeri şimdiki Kaşgar Heytgah Cami'nin kuzeyindeki Tilla Sarayı'nın ikinci katı olmuştur. İlk dönemlerinde birkaç ay İsveçlilerin Kaşgar'daki matbaasında basılan gazete, Mahmut Sizhang'ın desteği ile belirtilen yerdeki kendi, matbaasında basılmıştır. Gazetenin ilk on sayısı haftada bir sayı çıkarılırken 15 Ekim 1934 tarihinden itibaren haftada iki sayı çıkarılmış, Çin Hükümeti eline geçinceye kadar 162 sayı Çin Hükümeti'nin eline geçtikten sonra 128 sayı çıkarılmıştır. İlk neşirlerinde 950 adet basılırken gazeteye olan ilginin artması ve daha çok insana ulaşması amacıyla baskı sayısı 2500 adede çıkarılmıştır. Önce 46x36 cm ebatında iki sayfa, sonra genişletilerek 37x27 cm ebatında dört sayfa olarak çıkartılmıştır. Dağıtımı gün geçtikçe genişlemiş Kaşgar'dan Turfan, Kuçar, Aksu, Hoten'e kadar yayılmıştır (Tevekkül, 2014, s. 1689).

Biz bu gazetelerin bütününün çeviri yazısını değil belirli dönemlere ait belirli sayılarının çeviri yazısını yaptık. *Şarki Türkistan Hayatı* adlı gazetenin ilk 6 sayısının, 21 Temmuz, 28 Temmuz, 3 Ağustos, 10 Eylül, 18 Eylül, 26 Eylül 1933 tarihli gazetelerin çeviri yazısını yaptık. Daha sonra çeviri yazısını yapacağımız bu gazetelerin aralarında biraz zaman farkı olması gerektiğini düşünerek ocak, nisan, temmuz ve ekim aylarının ilk ve son haftasında çıkan gazetelerin çeviri yazısını yaptık. Bunlar; 1 Ocak 1934, 25 Ocak 1934 tarihli Erkin Türkistan adlı gazeteler; 4 Ekim 1934, 29 Ekim 1934, 3 Ocak 1935, 31 Ocak 1935, 1 Nisan 1935, 29 Nisan 1935, 1 Temmuz 1935, 3 Ekim 1935, 31 Ekim 1935, 2 Ocak 1936, 30 Ocak 1936, 2 Nisan 1936, 30 Nisan 1936, 2 Temmuz 1936, 20 Temmuz 1936, 1 Ekim 1936, 29 Ekim 1936, 1 Ocak 1937, 28 Ocak 1937, 1 Nisan 1937 ve 29 Nisan 1937 tarihli Yeni Hayat adlı gazetelerdir.

İncelediğimiz bir diğer metin ise *Zebur*'dur. 1923 yılında Kaşgar'da basılmıştır. Misyonerler, misyonerlik faaliyetini yürütebilmek için bölgenin dilinin öğrenmişlerdir. 1912 yılında Kaşgar'da bir matbaa kurmuşlar ve bu matbaa 25 yıl faaliyet göstermiştir. Matbaada hem dini hem dini olmayan yüzlerce kitap basılmıştır (Süleyman, 2013, s. 76). *Zebur* ise Kaşgar'da İsveçli misyonerlerin kurduğu bu matbaada 1923 yılında basılmıştır. Dini bir kitaptır ve 150 mezmurdan oluşmaktadır. Mezmurlardaki madde sayısı farklılık göstermektedir.

3.2. Veri Toplama Yöntemi

Bugün büyük çoğunluğu Doğu Türkistan'da bulunan Uygurlar tarafından konuşulan Yeni Uygurca 1950'li yıllardan sonra resmîyet kazanmış, standartlaşmasını uzun yıllar tamamlayamamış, 1983 yılında Arap harflerinden geliştirilmiş bir alfabe ile yazılan bir dildir. Bugün karşımıza yeni bir yazı dili olarak çıkan Yeni Uygurcanın konuşulduğu bölgede 20. yüzyılın başlarına kadar Çağatayca yazı dili olarak varlığını sürdürmüştür. Her ne kadar Yeni Uygurca Özbekçe ile birlikte Çağataycanın devamı niteliğinde bir yazı dili olsa da bugün Yeni Uygurca gerek söz varlığı gerekse ses bilgisel ve biçim bilgisel özellikleri bakımından Çağataycadan farklılıklar göstermektedir.

Yeni Uygurca üzerine yapılan çalışmalar, genellikle günümüz ve yakın tarihli metinler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bizim çalışmamızda Yeni Uygurcanın başlangıç dönemi yani Çağataycadan Yeni Uygurcaya geçiş dönemi üzerinde durulmuştur. Ulaştığımız eserlerden hareketle bu dönemin dili incelenmiş ve dil özellikleri Çağatayca ve Yeni Uygur yazı dili ile karşılaştırılmıştır ki bugün Yeni Uygurca olarak

adlandırdığımız dilin o dönem nasıl bir özellik gösterdiği tanıklarıyla birlikte ortaya konulmuştur.

Bu çalışma 1923 yılında Kaşgar'da İsveçli misyonerlerin matbaasında basılan Hz. Davud'un Zebur'u ve 1933-1937 yılları arasında Kaşgar'da Hacı Şevki Kutluk tarafından çıkarılan *Şarki Türkistan*, *Erkin Türkistan* ve *Yeni Hayat* adlı gazetelerin belirli sayılarının söz varlığı, ses bilgisi ve şekil bilgisi bakımından incelenmesinden oluşmaktadır. Bu metinler, önce Arap harflerinden Latin harflerine çeviri yazılarının yapılması ardından gramatikal dizinlerinin hazırlanması yoluyla veriye dönüştürülmüştür. Bu bağlamda çalışmamızın hazırlanmasında karşılaştığımız problemlerden ve onların çözümlerinden şu şekilde söz edebiliriz:

Tezde dil incelemesini yapabilmek için öncelikle Arap harfleri ile yazılmış bu metinlerin çeviri yazısı yapıldı. Metnin çeviri yazısını yapmadan önce ilk karşılaşılan problem metnin bir Yeni Uygur metni mi yoksa geç dönem Çağatay metni olarak mı kabul edileceğidir. Bunun için metinlerin basıldığı tarihi göz önünde bulunduruldu. Aynı şekilde Uygur yazı dilinde yapılan yenilikleri ve alfabe çalışmaları da dikkate alınarak metin geç dönem Çağatay metni olarak ele alınıp çeviri yazısını buna göre yapıldı. Çünkü Uygurların bugün kullandıkları Arap alfabesinden geliştirilmiş alfabeleri 1983 yılından itibaren kullanılmaktadır ve Arap harfleri ile meydana getirilen Çağatay yazı dili 1950'li yıllara kadar bölgede varlığını korumuştur.

Metinlerin geç dönem Çağatay metni olduğunu kesinleştirdikten sonra çeviri yazısı yapılmıştır. Çeviri yazı yapılırken bazı kelimelerin özellikle ilk hecesinde “e” ünlüsü olan kelimelerin yazımında aynı dönemde aynı yerde yapılmış çalışmalar dikkate alınmıştır. Bunların başında Gunnar Jarring'ın 1920-1930 yılları arasında bölgede yaptığı derlemeler gelmektedir. Jarring bölge insanlarından yaptığı derlemeleri hem Arap harfleri ile hem de Latin harfleri ile vermiştir. Bu da bizim için bazı kelimelerin yazımında önemli bir kaynak olmuştur. Özellikle ilk hecesinde “e” ünlüsü bulunan kelimelerin yazımı için öncelikli olarak Jarring çalışmasından faydalandık. Burada olmayan kelimeler için Emir Necipoviç Necip tarafından hazırlanan 1968 yılında Moskova'da yayımlanan ve İklil Kurban tarafından *Yeni Uyguir Türkçesi* sözlüğü adıyla Rusçadan Türkçeye aktarılan *Uyguırçe-Ruşçe Luğet* adlı sözlükten faydalandık.

Bilindiği üzere Bugün Yeni Uygur alfabesinde “ı” ünlüsünü karşılayan bir işaret yoktur. Bunun nedeni ise Kuzey diyalekti İli'nin (veya eski Tarançi ağzı) etkisine bağlanmaktadır. Doğu Türkistan'ın güney diyalektlerinde ise “ı” ünlüsü korunmaktadır. Metnin çeviri yazısını yaparken biz “ı” ünlüsünü gösterdik. Bunun üç nedeni var.

Birincisi Jarring'ın aynı dönemde aynı yerde yaptığı çalışmalarda “ı” ünlüsü için ayrı bir işaret kullanarak bu ünlüyü göstermesidir. Nitekim Jarring Uygurların 1965 yılında yaptıkları alfabe çalışmasını alfabede “ı” ünlüsünü karşılayan bir işaret olmadığı için eleştirmiştir (User, 2006, s. 135). Bu durum bize Uygurların “ı” ünlüsünü kullandığını göstermektedir. İkinci neden ise metnin geç dönem Çağatay metni olduğunun kesinleşmesi çeviri yazısının ona göre yapılmasıdır. Üçüncü neden ise metinler, “ı” ünlüsünün korunduğu güney diyalekti olan Kaşgar'da yazılmıştır.

Dizin bölümünde metinlerin gramatikal dizini Ceval Kaya'nın dizin programı kullanılarak çıkarılmıştır. Madde başı olan kelimelere gelen ekler belli bir sırayla verilmiştir. Bu sıralamada Reşit Rahmeti Arat'ın hazırladığı Kutadgu Bilig dizinindeki sıralama örnek alınmıştır. Anlamları aynı olan ve yazılışında küçük farklılıklar olan kelimelerde birbirine gönderme yapılmıştır. Arapça ve Farsça tamlamalarda tamlamayı oluşturan her iki kelime de ayrı ayrı madde başı olarak verilmiş ve madde başı olmayan kelime, madde başı olan kelimenin altında verilmiştir. Yardımcı eylemler ile oluşan fiillerde yardımcı eylem madde başı olan esas fiilin altında verilmiştir.

BÖLÜM IV

İNCELEME

4.1. Ses Bilgisi

Bir dil, lehçe ve ağız araştırmasında, seslerin incelenmesi en önemli bölümü işgal eder. Konuşma dilindeki ses zenginliği yazı diline tam manasıyla aksetmez. Üstelik bu inceleme yazılı bir metin üzerinde yapılıyorsa seslerin değerlendirilmesi oldukça zordur. Çünkü yapılan değerlendirmelerin tamamı yazı dilinde temsil edilen sesler üzerinden yapılacaktır. Bu yönüyle yapılan değerlendirmelerin çoğu konuşma dilindeki gerçek sesleri yansıtmaktan uzaktır.

İncelemeye konu olan metinlerin dili ünlüler bakımından zengin olmasına rağmen, yazıldığı alfabenin ünlüler bakımından fakir olması, hatta Türk dilindeki ünlüleri tam manasıyla aksettirmedeki yetersizliği dikkate alınırse kesin hükümlerin çıkarılması oldukça zordur. Çünkü Türkçedeki tek ortak özellikleri yuvarlaklık olan dört ünlünün (o, ö, u, ü) tamamı mevcut alfabede tek bir işaretle temsil edilmektedir. Aynı durum (ı, i) ve (a, e) ünlüleri için de geçerlidir. Bu iki ünlü de alfabede tek bir işaretle temsil edilmektedir.

Bu günkü Uygur alfabesinde “ı” sesini karşılayan bir işaret yoktur. Ancak incelemeye konu olan metinlerin yazıldığı dönemde bölgede bulunan ve derlemeler yapan Shaw ve G. Jarring’in bu konudaki farklı görüşleri hâlâ tartışılmaktadır. Fakat Türkçenin yapısı gereği kalın art damak ünsüzleri ile i sesinin telaffuzunun imkânsızlığı dikkate alındığında ı sesinin varlığını kabul etmek gerekmektedir. Jarring’in tespitleri de bu gerçeği doğrulamaktadır (Jarring, 1933, s. 31).

Bir diğer husus da è sesidir. Türkçenin asli dokuz ünlüsünden birisi ve Türkçenin karakteristik ünlüsü olan è sesinin mevcut Arap alfabesi ile tam olarak gösterilmesi oldukça zordur. è sesleri kelime başında iki işaret ile (إ) ve (ع), kelime içinde ise tek işaret ile (ع) ile gösterilmiştir. Bu şekilde bir yazım è sesinin i sesi ile karışmasına da sebep olmaktadır.

Yine Arapça ve Farsça kelimelerle birlikte Türkçeye giren ince (palatal) a sesini gösteren ayrı bir işaretin olmaması da bir problemdir. Türkçedeki a sesinden daha ince olan bu ses sadece Arapça ve Farsça kelimelerde kullanılmaktadır.

Ünlüler konusunda bir diğer problemli husus da kelime sonlarında ve kelime içinde (◌) işaretiyle yazılan a ve e seslerinin karıştırılması meselesidir. Kelime sonlarında bulunan (◌) işareti bazı durumlarda a sesini bazı durumlarda e sesini karşılamaktadır.

Bütün bu hususlar dikkate alındığında mevcut metinler üzerinden özellikle ünlüler konusunda kesin hükümler çıkarmak oldukça zordur.

4.1.1. Ünlüler

Yapılan çalışmada incelenen metinlerde Türkçe kelimelerde dokuz ünlü bulunmaktadır. Bunlar; a, e, ê, ı, i, o, ö, u, ü ünlüleridir. Bu ünlüler, incelenen metinlerin yazıldığı dönemden çok daha önce Türkçe yazılı belgelerde tespit edilen ünlülerdir.

Farklı kültürlerle temas neticesinde kelime alışverişi ile birlikte dile girmiş ancak bir harfle temsil edilmeyen ünlülerin varlığı da bilinen bir gerçektir. Bunların başında ince a (palatal a) gelmektedir.

a ünlüsü

Eskiden beri Türkçede kullanıldığı bilinen kalın, düz ve geniş bir ünlüdür. Ünlünün bahsettiğimiz özelliklerini; *kalmapdur* (142/005), *kapkanlarıdın* (141/010), *kalğan* (143/005), *yaşurğalı* (143/010) kelimelerinde art damak k'sı ve art damak ğ'sı ile kurduğu hecelerde tam manasıyla görebiliriz. Bunun yanı sıra diğer kelimelerde de görmek mümkündür: *açuk* (Y11/04, Y04/02), *açıl-* (18/015, Ş04/06, Y08/04), *açığ* (78/049, Y01/04)

Arapça ve Farsça kelimelerde ħ, ħ, ş, ž, t, z, ‘, ğ, k ünsüzleri ile hece kuran kısa a sesleri de Türkçedeki karakteristik a sesi gibi kalın, geniş ve düzdür. Bahsettiğimiz bu ünlünün metinde geçen bazı örnekleri şunlardır: *hamiyet* (E02/01, Y13/06, Y03/03), *hasta* (Y03/03, Y07/03), *şahne* (Y06/05, Y19/06), *zarar* (Y11/03, Y02/01), *tarz* (Y02/05, E01/04), *zafer* (Ş04/04), *‘abeş* (12/002, 41/006, 78/033), *gaflat* (Ş03/02, Y14/04, Y02/02), *kadem* (Y16/03, Y18/01).

“a” sesinin yanı sıra Arapça ve Farsça kelimelerde kullanılan kalın, düz ve geniş a sesinin telaffuz süresi daha uzun olan uzun a sesleri de vardır. Bu ünlü, Arapça ve Farsça kelimelerde Arapça ve Farsçadaki orijinal imlasıyla yazıldığı için elif harfi ile gösterilmiştir. *ārām* (Ş02/02, Ş06/01, Y15/12, E02/01), *āvāz* (55/003, 77/018, 104/008, 115/007), *‘azāb* (E02/03, Y16/03, Y12/02).

Ancak Türkçede de varlığı bilinen asli uzun ünlüler içinde var olan uzun a sesi ayrı bir işaretle gösterilmemiştir. Bundan dolayı Türkçe kelimelerde bir uzun a sesinin, yazıda bu sesi gösteren bir işaret olmamasından dolayı, varlığından bahsetmek zordur.

Tezimizin başlığında da geçen “Kaşgar” kelimesinin ilk hesinde geçen “a” sesi elif ile “k” sesi ise kef ile yazılmıştır. Bizim bu kelimeyi “Kaşgar” şeklinde çeviri yazısını yapmamızın nedeni kelimenin bölge halkı tarafından bu şekilde okunmasıdır.

e ünlüsü

İnce, düz ve geniş bir ünlüdür. Eski Türkçeden beri kullanılan bu ünlü Çağataycada da bu özellikleri ile kendini gösterir (Eckmann, 2013, s. 27). Yeni Uygurcada ise e ile gösterilen ünlü daha açık ve geniş bir ünlü olup k, ğ ve h ünsüzleri ile birlikte kullanıldığı zaman a (æ) telaffuzuna yaklaşır (Öztürk, 2010, s. 5).

Metinlerde “e” ünlüsünün bulunduğu Arapça ve Farsça kelimelerde orijinalinde olduğu gibi kelime ortasında e ünlüsü için bir işaret kullanılmazken kelime sonunda (◌) işareti kullanılmıştır. *ebedī* (Ş06/05, Y11/08, Y05/06), *ecnebi* (Ş01/01, Ş02/03, 20/03, Y21/03), *edebiyat* (Y07/06, Y17/04, Y18/04, Y19/06), *efsāne* (Ş04/02), *endişe* (94/019, Ş06/06).

Metinlerde Türkçe kelimelerin yazımında e ünlüsü için kelime başında, kelime ortasında ve zarf-fiilin gösterimi için (◌), kelime sonunda (◌) kullanılmıştır. Bugün Yeni Uygurca yazıda e ünlüsü için ayrı bir işaret kullanılmaktadır. Bundan hareketle incelemeye konu olan metinlerde ilk sesteki e sesinin karakterini tam olarak tespit etmek imkansızdır. *eke* (Y13/06, Y06/04, Y08/04, Y08/05), *ekin* (Y04/01, Y15/05, Y16/01, Y16/04), *erte* (101/008, Y12/07, Y08/01, Y19/01),

é ünlüsü

İnce, düz ve yarı geniş bir ünlüdür. Öztürk, Yeni Uygurcadaki bu ünlünün Türkiye Türkçesindeki “e” ünlüsüne göre daha kapalı ve dar olduğunu belirtir. Yeni Uygurcanın asli kelimelerinin ilk hecesinde, yabancı dilden giren kelimelerin bütün hecelerinde görülebilir (Öztürk, 2010, s. 5)

Metinlerde bu ünlü kelime başında (◌) ve (◌) harfleri ile birlikte iki işaretlebelirtilmiştir. Kelime içinde, dè- fiili haricinde diğer kelimelerde ayrı bir işaretle belirtilmemiştir. Çağataycadaki Türkçe kelimelerin ilk hecesindeki “e” seleri her zaman (◌) ile gösterilir. Bu nedenle ilk hece ünlüsünün “i” mi “è” mi okunması konusunda tartışma vardır. Genellikle “è” okunması tercih edilmektedir. Bizim metinlerimizde

Türkçe kelimelerin ilk hecesinde “e” seslerinin gösteriminde (ﺉ) yoktur. Hiçbir ünlü işareti gösterilmemiştir. Aynı zamanda bu ünlü için Uygurca sözlüklerde ve Uygur ağızlarında bir tutarsızlık vardır. Bu nedenle biz bu ünlü için aynı dönemde yazılmış Gunnar Jarring’ın eserini örnek aldık. Jarring’in è (kapalı e) olarak verdiği kelimeleri biz de metinde è olarak değerlendirdik (Jarring, 1933, s. 20-51). Jarring’in eserinde bulamadığımız, içinde kapalı e bulunan kelimeler için Uygurca “Uygur Tiliniñ İzahlık Lugiti”, ve “Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü” adlı sözlüklere baktık. *ége* (Y03/01, Y03/02, Y04/01, Y18/07), *égedürler* (18/034), *égiz* (75/005, 104/018, Ş03/03, Y15/04), *émes* (Ş01/03, Ş02/03, Ş04/05, Y10/08), *bér-* (Y11/07, Y12/12, Y18/06, Y19/03, 18/020, 78/025), *két-* (102/026, 107/027, 112/010, Y11/08, Y14/06, Y03/06)

ı ünlüsü

Kalın, dar ve düz bir ünlüdür. Çağataycada ı ve i ünlüsü için tek bir işaret kullanılsa da Çağatay imlasından hareketle bu iki ünlünün de hece kurduğu ünsüzlerin kalınlık-inceliklerine göre “ı” ya da “i” olduğunu tespit edebiliriz. Bugün ise Yeni Uygurcada bütün ünlüler ayrı bir işaretle gösterilirken alfabede “ı” ünlüsü için ayrı bir işaret bulunmamasından dolayı yazı dilinde ı ünlüsü kullanılmamaktadır.

İncelediğimiz metinler geç dönem Çağatayca metinleri olduğu için çeviri yazısını Çağatay imlasına göre yaptık ve çeviri yazıda ı ve i sesini karşılayan (ﺉ) yi kelimedeki ünlü ve ünsüzlere göre tespit ederek göre ı veya i olarak yazdık. Metinlerde bu ünlünün geçtiği kelimelere şunları örnek verebiliriz: *kıçkır-* (35/027, 50/005, 65/013, Y11/09, Y12/07, Y18/07, Y19/05), *kışlak* (Y02/04, Y05/04, Y20/06, Y21/01), *ağırçılık* (Y02/02, Y20/06, Y21/06), *ağız* (33/006, Y11/06, Y21/03, Y21/05).

i ünlüsü

İnce, dar ve düz bir ünlüdür. Çağataycada ve Yeni Uygurcada bu özellikleri ile varlığını korumaktadır.

Normal i sesine ilaveten Arapça ve Farsça kelimelerde kullanılan ince, düz ve dar i sesinin telaffuz süresi daha uzun olan uzun i sesleri de vardır. Bu ünlü, Arapça ve Farsça kelimelerde, kelime Arapça ve Farsçadaki orijinal imlasıyla yazıldığı için (ﺉ) harfi ile gösterilmiştir.

Çağataycada i ünlüsü ı ile birlikte (ﺉ) harfi ile yazılırken Yeni Uygur alfabesinde aynı işaret “i” sesini karşılamaktadır.

İncelediğimiz metinlerde ünlülerin ve ünsüzlerin uyumuna göre i olarak çeviri yazısı yapılmıştır. Çağataycadaki Türkçe kelimelerin ilk hecesindeki “e” seleri her zaman (ﻋ) ile gösterilir. Bu nedenle ilk hece ünlüsünün “i” mi “ë” mi okunması konusunda tartışma vardır. Genellikle “ë” okunması tercih edilmektedir. Ancak metinlerimizde böyle bir durum söz konusu değildir. Bu nedenle ilk hecesinde (ﻋ) bulunan kelimelerde aynı dönemde yazılmış Gunnar Jarring’ın eserini örnek aldık: *bil-* (Ş04/02, Y21/05), *bilim* (Ş04/02, Ş04/05, Y12/12, Y13/06), *ekin* (Y04/01, Y15/05, Y16/01, Y16/04), *içgeri* (Ş05/03, Y13/02, Y04/04, Y04/04, Y08/02, Y20/05), *işen-* (Y13/11, Y20/03, Ş04/04).

o ünlüsü

Türkiye Türkçesinde kalın, geniş ve yuvarlak bir ünlüdür. Çağataycada (Eckmann, 2013, s. 27) ve Yeni Uygurcada da bu özellikte bir ünlüdür (Öztürk, 2010, s. 5).

Çalışmamız yazılı metinlere dayandığı için diğer ünlüler de olduğu gibi bu ünlünün de ses özelliği bilinmemektedir. Kelime başında (ﻭ) ve (ﻭ) ile, kelime içinde (ﻭ) ile yazılan bu ünlünün bulunduğu kelimede ayırt edici bir art damak ünsüzü yoksa harfin ses değerini tayin etmek güçtür. Art damak ünsüzünün bulunduğu kelimelerde ise bu ünlüyü “u” ünlüsünden ayırt edebilmek için Uygurca sözlüklerden ve bölge insanından yararlandık. *tofrak* (Y10/08, Y06/01, 7/005, 22/029, 44/025, 90/003), *toğra* (Y21/02, Y21/03, Y21/08), *yoruk* (Y06/06, Y11/01), *otra* (Ş06/06, Y12/04, Y18/05, Y20/05), *oğrı* (Y12/07, Y09/09, Y09/09, Y16/04).

ö ünlüsü

Türkiye Türkçesinde ince, geniş ve yuvarlak bir ünlüdür. Çağataycada (Eckmann, 2013, s. 27) ve Yeni Uygurcada da (Öztürk, 2010, s. 5) bu özelliklerle kullanılmıştır.

Çalışmamız yazılı metinlere dayandığı için diğer ünlüler de olduğu gibi bu ünlünün de tam karakteri bilinmemektedir. Kelime başında elif ve vav ile kelime içinde vav ile yazılan bu ünlünün bulunduğu kelimelerde ayırt edici bir art damak ünsüzü yoksa harfin ses değerini tayin etmek güçtür. Art damak ünsüzünün bulunduğu kelimelerde ise bu ünlüyü “ü” ünlüsünden ayırt edebilmek için Uygurca sözlüklerden ve bölge insanından yararlandık. Bu ünlünün bulunduğu kelimelere örnek olarak şu kelimeleri verebiliriz: *öltür-* (Y10/04, Y20/08, E01/03, Y17/02, 105/030, 136/018), *öç-* (9/005, 51/009, 118/012, Y03/01), *örge-* (Y01/01, Y03/05, Y06/06, Y11/06, Y12/01, 119/007), *öy* (84/003, 113/009, Y12/01, Y12/07, Y20/05)

u ünlüsü

Türkiye Türkçesinde olduğu gibi Eckmann (Eckmann, 2013, s. 27) ve Öztürk’e göre (Öztürk, 2010, s. 5) Çağataycada ve Yeni Uygurcada da kalın, dar ve yuvarlak bir ünlüdür.

Bu ünlünün Arapça ve Farsça kelimelerde kullanılan kalın, dar ve yuvarlak u sesinin telaffuz süresi daha uzun olan uzun u sesleri de vardır. Bu ünlü, Arapça ve Farsça kelimelerde kelime Arapça ve Farsçadaki orijinal imlasıyla yazıldığı için (و) harfi ile gösterilmiştir.

Arapça ve Farsça kelimelerde metinde orijinal imlası ile yazıldığından bu kelimelerde bulunan u ve uzun u seslerinin yazımında bir sıkıntı yaşanmazken Türkçe kelimelerde bu ünlünün bulunduğu kelimelerde ayırt edici bir art damak ünsüzü yoksa harfin ses değerini tayin etmek güçtür. Art damak ünsüzünün bulunduğu kelimelerde ise bu ünlüyü “ü” ünlüsünden ayırt edebilmek için Uygurca sözlüklerden ve bölge insanından yararlandık. Bu ünlünün bulunduğu kelimelere örnek olarak şu kelimeleri verebiliriz: *tut-* (10/010, 104/032, 119/130, Ş03/02, Y11/06, Y18/04, Y19/01, Y20/02), *uçra-* (Ş05/05, Y10/12, Y05/02, Y15/03), *uluğ* (Y05/05, Y06/03, Y19/08, 107/023, 126/002, 32/006, 47/002), *uruğ* (22/030, Y19/03, Y19/03), *uyku* (78/065, Ş03/02, Y08/04), *Uygur* (Ş06/03, Y10/11, Y18/07, Y19/03, Y20/08).

ü ünlüsü

Türkiye Türkçesinde olduğu gibi Eckmann (Eckmann, 2013, s. 27) ve Öztürk’e göre (Öztürk, 2010, s. 5) Çağataycada ve Yeni Uygurcada da ince, dar ve yuvarlak bir ünlüdür.

Çalışmamız yazılı metinler olduğu için diğer ünlüler de olduğu gibi bu ünlünün de ses özelliği tam olarak bilinmemektedir.

Kelime başında (l) ve (و) ile, kelime içinde (و) ile yazılan bu ünlünün bulunduğu kelimelerde ayırt edici bir art damak ünsüzü yoksa harfin ses değerini tayin etmek güçtür. Art damak ünsüzünün bulunduğu kelimelerde ise bu ünlüyü “u” ünlüsünden ayırt edebilmek için Uygurca sözlüklerden ve bölge insanından yararlandık. Bu ünlünün bulunduğu kelimelere örnek olarak şu kelimeleri verebiliriz: *üzül-* (Ş04/01, Y06/05, Y09/04, Y19/01), *ün* (92/003, 98/006, 150/003), *yük* (38/004, 66/012, Y02/04, Y04/01), *yürü-* (55/008, 68/021, Y11/07, Y01/01, Y02/04, Y16/03).

4.1.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

Eski Türkçeden beri Türk dilinde kalınlık-incelik uyumu vardır. Bu uyum Çağataycada da büyük oranda korunmuştur (Eckmann, 2013 s. 28). Çağataycada bir kelime kalınlık-incelik uyumunun olup olmadığını ك, غ, ق harfleri ile kullanımından anlıyoruz. Çağataycada Türkçe kökenli kelimelerde kalınlık-incelik uyumu vardır. Fakat bazı uyum dışı örnekler de görülmektedir. Örneğin kimi ince ünlülü kelime tabanlarına kalın ünlülü ekler geldiği gibi kalın ünlülü kelime tabanlarına da ince ünlülü ekler gelebilmektedir (Argunşah, 2013, s. 81; Eraslan, 1970, s. 113-124). Eckmann ise uyumun korunmadığı istisnaları müstensih tarafından yapılmış bir hataya bağlar (Eckmann, 2013, s. 28). Son dönem Çağatay metinlerinde bazı Türkçe kelimelerin uyum dışı kullanıldığı görülmektedir (Yıldırım, 2010, s. 17). Yeni Uygurcada ise kalınlık-incelik uyumu büyük oranda kendini korusa da bu uyumu bozan en büyük aksaklık “ı” ve “i” sesleri için tek bir işaret kullanılmasıdır. Kalın sıradan olan kelime bu i’leşmenin oturmadağı rahatlıkla görülebilir. Kelime her ne kadar “ı” ünlüsü yerine “i” ünlüsü yazılmışsa da kelime kalın sıradan ekler alabilmektedir (Öztürk, 2010, s. 7).

İncelediğimiz metinlerde de kalınlık-incelik uyumu büyük oranda korunmuştur. Fakat Çağataycada olduğu gibi ince ünlülü kelime tabanlarına kalın ünlülü ekler, kalın ünlülü kelime tabanlarına ince ünlülü ekler geldiği de görülmektedir. Aynı kelimenin hem kalın hem de ince sıradan ekler aldığı ikili kullanımlara rastlanmaktadır.

afyongā “afyona” (Y10/07), *afyonge* (Y13/04); *‘amelge* “işe” (Y21/04, E02/04, Ş06/05), *‘amelga* (Y18/02); *‘askerge* “askere” (Y01/04), *‘askerga* (Y11/11); *bizga* “bize” (E01/04), *bizge* (Ş03/01, E02/02, Y03/02, Y08/03, Y17/03, Y20/01); *deñizge* “denize” (Y06/05), *deñizga* (Y19/02); *dinge* “dine” (Y19/03), *dinga* (Y06/01); *gezitege* “gazeteye” (Y04/02, Y17/03), *gezitega* (Y08/02, Y17/03); *köprak* “çokça” (Y06/02), *köprek* (Y02/03, Y10/07); *maddelik* “maddeli” (Y14/05, Y18/05), *maddelik* (Y06/01, Y06/03); *ma ‘lūmluk* “bilinirlik” (Ş02/05), *ma ‘lūmlik* (Y05/05); *evvelkı* “birinci” (1/001).

Yukarıdaki örneklerde de görüleceği gibi aynı kelimeye yönelme eki hem +ğa hem de +ge şeklinde gelmiştir. Örneğin *afyon* kelimesine yönelme eki +ğa şeklinde üç defa Sican Mahmut Muhiti tarafından yazılan yazıda +ge şeklinde ise bir defa Mansur Efendi tarafından yazılan yazıda geçmiştir. Yazılar arasındaki zaman farkı ise dört aydır. Burada farklı yazılmasının nedeni muhtemelen yazarların şahsi kullanımı olmalıdır.

'*Amel* kelimesine gelen yönelme eki hem gazetelerde hem de Zebur'da 28 defa +ge şeklinde iken sadece bir defa gazetede +ğa şeklinde kelimeye eklenmiştir ve yazı gazete idaresi tarafından yazılmıştır.

Asker kelimesine de hem +ğa hem de +ge eki gelmiştir. Bu iki yazıda yazar belirtilmemiştir. Yazılar arası zaman farkı ise 16 aydır. Aynı zamanda kelimenin çoğul şekline yani *askerler* kelimesine de gelen yönelme eki, dört farklı yerde +ge şeklindedir.

Biz kelimesine gelen yönelme eki, Zebur'da 28 defa gazetelerde 21 defa +ge şeklinde iken gazeteletde aynı yazıda dört defa Muhammed Emin tarafından yazılan yazıda +ğa şeklindedir. Aynı yazıda kelimenin çoğul şekli olan *bizler* kelimesine de ek, +ğa şeklinde gelmiştir. Kadri adında bir yazar tarafından yazılan başka bir yazıda da *bizler* kelimesine ek, +ğa şeklinde gelmiştir. Muhammed Emin ve Kadri tarafından yazılan ve ikisinde de *biz* ve *bizler* kelimesine +ğa şeklinde gelen yönelme ekinin bulunduğu yazılar arasındaki zaman farkı ise üç yıldır. Oysaki gazetelerde kelimenin çoğuluna ek, yedi defa +ge şeklinde gelmiştir. Buradaki farklılık da yazardan kaynaklanmaktadır.

Deniz kelimesine de yönelme eki bir defa +ğa şeklinde bir defa da +ge şeklinde gelmiştir. Ekin +ğa şeklinde geldiği yazıda kelimenin çoğul şekline de +ğa şeklinde gelmiştir. Her iki yazıda da yazar belirtilmemiştir. Fakat "Harici Haberler" başlığı altında dış dünyadan verilen haberler kısmında yazıldığı için muhtemelen gazete idaresi tarafından yazılmıştır. Farklı şekillerin bulunduğu bu iki yazı arasındaki zaman farkı iki yıldır.

Din kelimesine de yönelme eki bir defa +ğa şeklinde bir defa da +ge şeklinde gelmiştir. Farklı şekillerin bulunduğu bu yazıların her ikisinde de yazar belirtilmemiş olup yazılar arası zaman farkı ise iki yıldır.

Gezite kelimesine gazete idaresi tarafından yazılan aynı yazıda yönelme hali eki hem +ğa hem de +ge şeklinde gelmiştir. Aralarında 10 ay fark olan iki gazetede *gezite* kelimesi hem +ğa hem de +ge ekini almıştır.

Çok anlamında kullanılan *köp* kelimesine gelen derecelendirme sıfatı olan +rek eki aynı kelimeye hem +rak hem de +rek şeklindedir. *Köprağ* bir defa kullanılırken *köprek* kelimesi iki defa kullanılmıştır. Örneklerin geçtiği yazılarda yazar belirtilmemiş, bu yazılarda şehirden haberler verilmiştir. Muhtemelen gazete idaresi tarafından yazılmıştır. Yazıların bulunduğu gazetelerdeki zaman farkı ise altı aydır.

Madde kelimesine sıfat yapım eki aralarında altı ay olan iki gazetede şeklinde +lık şeklinde aynı gazetede iki defa +lık şeklinde gelmiştir. İki farklı şeklin geçtiği gazeteler arasındaki zaman farkı bir yıldır.

Ma'lûm kelimesine +lık eki hem +lık şeklinde hem de +luğ şeklinde gelmiştir. Bu iki farklı şeklin geçtiği gazeteler arasındaki zaman farkı iki yıldır.

Ek uyumsuzluğunun olduğu başka bir kelime ise *evvelkı* kelimesidir. Kelime Çağataycada *birinci* anlamında; Yeni Uygurcada *önceki* anlamında, *evvelkı* şeklinde kullanılmaktadır. İncelediğimiz metinlerde sadece Zebur'da kullanılan bu kelime Çağataycada olduğu gibi *birinci* anlamında kullanılmıştır.

Metinlerde ek uyumsuzluğu bulunan kelimeler, bu kelimelerin geçtiği yazıların yazarları ve yazıların bulunduğu gazeteler arasındaki zaman farkı dikkate alındığında herhangi bir sistematığın olmadığı görülmektedir. Aynı kişi tarafından yazılan aynı yazıda aynı kelimeye yönelme ekinin iki farklı şeklinin de gelmesi bunun bir göstergesidir.

Bunun yanı sıra ek uyumsuzluğunun olduğu kelimeler, olmayan kelimelere göre daha azdır. Bu durum da bize bunun metinler için genel bir özellik olmadığını göstermektedir. Eckman'ın Çağatayca için genel olarak uyumun korunduğunu uyumun korunmadığı istisnaların ise müstensih tarafından yapılmış bir hata olduğu görüşünü desteklemektedir (Eckmann, 2013, s. 28). Yani bizim metinlerimizde de bu durum mürettip ve müsahhîh hatası demek mümkündür.

4.1.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Düz ünlülü heceleri düz ünlülü hecelerin, yuvarlak ünlüleri ise dar-yuvarlak veya düz-geniş ünlülerin takip etmesi olan düzlük yuvarlaklık uyumu Çağataycada tam gelişmiş değildir. Bu nedenle ek ve yardımcı seslerin hepsi bu uyumdan aynı derecede etkilenmemiştir (Eckmann, 2013, s. 30). Bu uyum Uygurcada da tam değildir (Doğan, 2014, s. 14; Öztürk, 2010, s. 8). Özellikle bazı eklerin tek şekilli olması ve ses hadiseleri bu uyumu bozmaktadır.

İncelediğimiz metinlerde de Çağatayca ve Uygurcada olduğu gibi bu uyum tam değildir. Aşağıdaki örneklerde özellikle bazı eklerde bu uyumun bozulduğu göze çarpmaktadır.

koydı “koydu” (104/005, 105/022, Y14/06), *koyuldı* “koyuldu” (Y06/05, Y17/01, Y18/06, Y19/06), *kuvvetlendürğil* “kuvvetlendür” (119/029), *öltürdi* “öldürdü”

(105/030), *tüşürmişdir* “düşürmüştür” (Ş06/05), *kêlgünçe* “gelince” (Y12/06). *kirgüz-“girdir-”* (Y11/07, Y15/02, 66/011), *küçeyüçi* “güçlendirici” (Y13/09).

Metinlerde yine aynı kelimeye gelen eklerle bu uyumun olduğu ve olmadığı ikili kullanımın olduğu örnekler de vardır.

bildir- “bildirmek” (Y12/12, Ş01/02) ~ *bildür-* (103/007, Y01/06, Y08/04, Y09/09), *bitir-* “bitirmek, sonlandırmak” (Y16/01, Y20/02) ~ *bitür-* (Ş03/02, Y14/05), *köpçilik* “çoğunluk” (Y18/02, Y18/02, Y18/04) ~ *köpçülük* (Y11/02, Y02/04, Y04/01, Y07/04).

Uyumun korunduğu *bildir-* fiilinin Zebur’da örneği olmayıp gazetelerde ise sadece iki örneği vardır. İkisinde de yazar belirtilmemiştir. Fakat ikisi de ilan metninde geçtiği için muhtemelen gazete idaresi tarafından yazılmıştır. Bu iki gazete arasındaki zaman farkı ise üç yıldır. Uyumun olmadığı *bildür-* fiili ise Zebur’da 12 defa gazetelerde ise 23 defa geçmiştir.

Uyumun korunduğu *bitir-* fiilinin Zebur’da örneği olmayıp gazetelerde ise sadece iki örneği vardır. Bu iki yazıda yazar belirtilmemiştir. Gazeteler arasındaki zaman farkı ise dört aydır. Uyumun olmadığı *bitür-* fiilinin ise Zebur’da örneği olmayıp gazetelerde üç örneği vardır. Bunlardan birisi de *bitir-* fiilinin geçtiği gazetede geçmektedir. Yani kalınlık-incelik uyumunda olduğu gibi bunda da aynı gazetede ikili kullanımın örneği vardır.

Bir diğer ikili kullanım ise çoğunluk anlamına gelen ve bugün Uygurların *köpçilik* şeklinde kullandıkları kelimedir. Kelimenin Zebur’da örneği yoktur. Gazetelerde ise 10 defa *köpçilik* şeklinde, üç defa da ikisi aynı yazıda olmakla aynı gazetede *köpçülük* şeklinde kullanılmıştır. İki defa *köpçülük* şeklinde geçen yazıda bir defa da *köpçilik* olarak geçmiştir. Yani aynı gazetede ve hatta aynı yazıda hem *köpçilik* hem de *köpçülük* şeklinde kullanılmıştır.

4.1.1.3. Ünlülerle İlgili Ses Olayları

İncelediğimiz metinlerde kelime ortasında ve kelime sonunda ünlü değişmesi, kelime ortasında ünlü düşmesi, kelime başında ünlü türemesi gibi ses olayları tespit edilmiştir.

4.1.1.3.1. Ünlü Değişmesi

İncelediğimiz metinlerde kelime başında a- ~ o- ünlü değişmesi, kelime içinde -a- > -ı-, -a->-o-, -e-~ -ü-, -a-~ -u-; kelime sonunda ise -a~ -u~ -ı ünlülerinde değişme görülmüştür.

4.1.1.3.1.1. İlk Seste

İncelediğimiz metinlerde ilk seste a-~o- değişmesi görülmekle birlikte ikili kullanımın örneği de vardır.

a- ~ o-

İlk hecedeki a ünlüsü ikinci hecedeki u ünlüsünün etkisi ile o ünlüsüne dönmüştür. Bu durum Çağataycada (Eckman, 2013, s. 33) ve Yeni Uygurcada (Öztürk, 2010, s. 10) bu şekildedir.

Kelime hem Çağataycada hem Yeni Uygurcada *oçuk* şeklinde kullanılmıştır. İncelediğimiz metinlerde gazetede ve Zebur'da bir defa *oçuk* şeklinde kullanılırken yedi defa *açuk* şeklinde kullanılmıştır.

oçuk “açık” (5/009, Y14/003) ~ *açuk* “açık” (Y11/04, Y04/02, Y09/08, Y15/05, Y20/05, E02/03).

Sonraki ünlünün önceki ünlüye etki etmesi olayı olan -a->-o- değişiminin örneğine rastlanmıştır. Eski Türkçede *kaşuk* olarak kullanılan kelimede ikinci hecedeki yuvarlak ünlü kendinden önce gelen düz ünlüyü yuvarlaklaştırmıştır. Kelime *koşuk* şeklinde bugün Uygurcada kullanılmaktadır.

Çağataycada (Eckman, 2013, s. 33) ve Yeni Uygurcada (Öztürk, 2010, s. 10) u'nun etkisi ile a > o söz konusudur.

kaşuk “kaşık” > *koşuk* (Y18/06).

4.1.1.3.1.2. İç Seste

-a- ~ -ı-

İncelediğimiz metinlerde bu ses değişimi görülmekle beraber ikili kullanımlar da mevcuttur (-a~ -ı-). Aşağıdaki örneklerden arkalık~ arkılı “tarafından” kelimesi bugün Uygurcada arkılık şeklinde; kıskāçe ~ kıskıçe “kısaca” kelimesi kıskıçe şeklinde kullanılmaktadır.

arķalıķ “tarafından” (Y11/06, Y18/06) ~ *arķılı* (Y12/04, Y14/06, Y06/03, Y18/06), *kısķaķe* “kısaca” (Ş04/02) ~ *kısķıķe* (Y17/04).

Burada *arķalıķ* kelimesi iki defa kullanılırken aynı anlama gelen *arķılı* ise gazetelerde sekiz defa kullanılmıştır. Dikkat çeken husus hem *arķalıķ* hem de *arķılı* kelimesinin aynı yazıda geçmesidir.

Kısaca anlamına gelen ve bugün Yeni Uygurcada *kısķıķe* şeklinde kullanılan *kısķaķe* ve *kısķıķe* kelimeleri aralarında üç yıl zaman farkı olan gazetede çıkmıştır. Her iki yazıda da yazıların yazarları belirtilmemiştir.

-e-~ -ü-

İncelediğimiz metinlerde ilk hecede -e-~ -ü- ses nöbetleşmesinin ve ikili kullanımların örneğı vardır.

Aşağıda verdiğimiz, Harezmi Türkçesi ve Çağataycada da kullanımı olan *köter-* ~ *kötür-* “yükselmek, kaldırmak” fiilleri bugün Uygurcada aynı anlamda ve iki şekilde de kullanılmaktadır. Kelime Eski Türkçede *kötür-* şeklinde kullanılırken son dönem Çağatay metni olan *Mev’ize*’de *köter-* şeklinde kullanılmıştır (Yıldırım, 2010, s. 19).

kötür- (Y01/05, Y13/03, Y20/06) ~ *köter-* (Ş04/04, Y14/09, Y14/12, Y13/03, 68/019, 75/007, 110/006).

Kötür- fiili sadece gazetelerde 12 defa kullanılırken *köter-* fiili hem gazetelerde hem de Zebur’da kullanılmıştır. Zebur’da 35 defa, gazetelerde ise 14 defa kullanılmıştır. İki farklı şeklin olduğu gazetelerin yayın tarihi birbirine çok yakındır.

-u-~ -a-

İncelediğimiz metinlerde *ķorkut-* fiili hem *korkut-* şeklinde hem de *ķorķat-* şeklinde kullanılmıştır. Fiilin esas şekli ise *korkut-* yani yuvarlak ünlülü şeklidir (Clauson, 1972, s. 655). Aşağıda verdiğimiz *ķorķat-* ~ *ķorķut-* “korkutmak” fiilleri bugün Uygurcada aynı anlamda ve iki şekilde de kullanılmaktadır.

ķorķut- “korkut-“ (Y14/08, Y01/04, Y01/05, Y01/06, E01/02) ~ *ķorķat-* (18/004, 83/016),

ķorķut- fiili gazetelerde yedi defa geçerken *ķorķat-* fiili Zebur’da iki defa geçmiştir. *ķorķat-* fiilinin gazetede, *ķorķut-* fiilinin de Zebur’da örneğı yoktur. Dikkat çeken husus *köter-* fiilinde de olduğu gibi Zebur’da fiillerin dar ünlülü şekli değil geniş ünlülü şekli tercih edilmiştir. Gazetelerde ise fiillerin dar ünlülü şekli tercih edilmiştir.

4.1.1.3.1.3. Son Seste

-a~ -u~ -ı

Bu ses olayının da görüldüğü *komşu* anlamına gelen *koşna* kelimesi incelediğimiz metinlerde üç şekilde kullanılmıştır: *koşnu~ koşnu~ koşna*. Kelime bugün Uygurcada komşu anlamında *koşna* şeklinde kullanılmaktadır.

Koşna “komşu” (Y20/02, Y20/07, Y20/08) ~ *koşnu* (Y19/04) ~ *koşnu* (Y12/12)

Koşna kelimesi metinde dört defa geçmiş bunlardan ikisi aynı yazıda olup dördü de aynı gazetededir. Gazetenin tarihi ise 1 Nisan 1937’dir. Bu yazılarda yazar belirtilmemiş *muhabir* mahlası kullanılmıştır. Muhtemelen yazılar aynı kişi tarafından yazılmıştır.

Koşnu kelimesi ise 28 Ocak 1937 tarihli gazetede geçmiş yazının yazarı belirtilmemiştir. *Koşnu* kelimesinin geçtiği yazıda yazar belirtilmemiş ve gazete 23 Ağustos 1934 tarihinde çıkmıştır.

4.1.1.3.2. Ünlü Düşmesi

Ünlü düşmesi olayı, bir kelimeye yapım eki veya çekim eki gelmesi yoluyla olmuştur. Metinlerde kelime başında ve sonunda ünlü düşmesi görülmemiş ünlü düşmeleri genellikle kelime ortasında görülmüştür.

4.1.1.3.2.1. İlk Seste

İncelediğimiz metinlerde ilk seste ünlü düşmesi tespit edilememiştir

4.1.1.3.2.2. İç Seste

İkinci hecesinde vurgusuz orta hece dar ünlüsünün bulunduğu kelimeler ünlü ile başlayan bir ek aldığı zaman vurgusuz orta hece dar ünlüsünün düştüğü görülmektedir.

-ı-> ø, -u-> ø

ayır- (Y13/07, Y02/02, Y15/02) > *ayırım* (Ş05/06, Ş06/03, Y21/02, Y21/02). *ayır* < *ayır-ı-m* örneğinde iç sesteki vurgusuz orta hece dar ünlüsünün düştüğü görülmüştür. Aynı durum şu kelimeler için de geçerlidir: *kahırğa* (7/006), *ağzı* (17/010, 66/014), *nefsiniñ* (18/015), *ornıda* (24/004), *ornığa* (35/012), *lütfu* (21/008), *oğlını* (50/020), *ornaşıp* (Y02/06).

4.1.1.3.2.3. Son Seste

İncelediğimiz metinlerde sos sete bir ünlü düşmesi tespit edilememiştir.

4.1.1.3.3. Ünlü Türemesi

İncelediğimiz metinlerde ünlü türemesi kelime başında bir örnekte tespit edilmiştir. Kelime ortasında ve sonunda ünlü türemesi tespit edilememiştir.

4.1.1.3.3.1. İlk Seste

İlk seste ünlü türemesi *Rus* kelimesinde görülmektedir. *Orus* (Y16/04, Y16/04), *Orusçe* (Y21/08). Gazetelerde 25 defa *Rusya* ifadesi kullanılmış ve bir yerde *Rus* ifadesi kullanılmış fakat üç yerde ikisi aynı yazıda olmak üzere *Orus* ifadesi geçmiştir. Bunların da gazetenin son sayılarında olması dikkat çekmektedir. Bu iki gazete arası zaman farkı altı ay olup *Orus* kelimesinin geçtiği yazının yazarı Damolla Hüdayar iken *Orusçe* ifadesinin geçtiği yazının yazarı belirtilmemiştir.

4.1.1.3.3.2. İç Seste

Metinlerde iç seste ünlü türemesinin örneği tespit edilememiştir.

4.1.1.3.3.3. Son Seste

Metinlerde son seste ünlü türemesinin örneği tespit edilememiştir.

4.1.2. Ünsüzler

Çağataycada kullanılan b, c, ç, d, f, ğ, g, h, h, h, j, k, k, l, m, n, ŋ, p, r, s, s, ş, t, t, v, y, z, z, z, z, s, ‘, ’ işaretleri ile gösterilen ünsüzler metinlerde de aynen kullanılmıştır. Bunun dışında farklı bir ünsüze metinlerde rastlanmamıştır.

Yeni Uygurcada ünsüzler ise bunlardan farklılık göstermektedir. Çağataycada ve metinlerde kullanılan ünsüzlerden h, t, z, z, z, s, ‘, ’ seslerini gösteren harfler bugünkü Uygurcada kullanılmamaktadır.

b ünsüzü

Çift dudak, kapanma ünsüzüdür; ötümlü bir ünsüzdür (Aksan, 2000, s. 36). Bu ünsüz, metinlerde kelime başında, ortasında ve sonunda kullanılmıştır: *binā* (Y11/11, Y07/05, Y18/03), *bölüm* (Y17/04, Y21/06), *ābād* (Ş02/06, E01/04, Ş06/01), *baba* “39/012, Y05/06”, ‘*acā*’ib (E02/05, 40/005, Ş02/02, Y05/04, Y19/05, 98/001, 106/007, 111/004), *bala* “çocuk” (90/015, Ş05/05, Y13/07, Y07/05), *bar-* “varmak” (49/019, 104/010, Y10/05).

Türkçe kelimelerde bu ünsüz kelime başında yerini p ünsüzüne bırakmakta bazı kelimelerde ise p ünsüzü ile nöbetleşmektedir. *bıçak* > *pıçak* (Y20/08), *biçim* > *piçim* (Y19/08), *bütün* > *pütün* (51/019, Y19/01, Y21/01), *bütür* > *pütür* (Y08/06, Y21/02); *bat-* (Y05/01) > *pat-* (69/014, Y03/01).

Ünsüzün kelime ortasında da p ünsüzü ile nöbetleştiği görülmektedir. *tapşur-* (118/018, 119/122, Y20/08, Y21/01) ~ *tabşur-* (Y19/07).

-p zarf-fiili metinlerde b ünsüzü ile yazılmıştır. Fakat dönemin özellikleri ve benzer metinleri dikkate alarak bu zarf-fiili biz çeviri yazıda -p ünsüzü ile gösterdik. *alıp* (69/004, 78/038, Ş05/06, Ş06/03, Y10/02, Y20/08, Y21/03), *kelip* (22/031, 46/008, 66/016, Ş05/04, Ş06/02, Y10/09, Y11/08, Y12/07, Y19/05, Y20/01).

c ünsüzü

Diş eti-damak, kapanma-daralma ünsüzüdür; ötümlü bir ünsüzdür (Aksan, 2000, s. 36). Esas olarak alıntı kelimelerde görülen bu ünsüz metinlerde kelime başında, ortasında ve sonunda kullanılmıştır. *cemā* ‘at (82/001, 89/005, 107/032, Y19/02, E01/01, Y15/05, Y19/06), ‘*acā*’ib (E02/05, 40/005, Ş02/02, Y05/04, Y19/05, 98/001, 106/007, 111/004), *ihtiyāc* (Y03/06, Y14/03, Y16/02, Y19/03).

Metinlerde sıra sayı sıfatı yapan +nci eki de c ünsüzü ile yazılmıştır. Fakat dönemin özellikleri ve benzer metinleri dikkate alarak bu eki biz çeviri yazıda +nçi olarak gösterdik. *3 ünçi* (Y10/10, Y12/08), *2 nçi* (Y12/07, Y12/08), *12 nçi* (Y15/04), *26 nçi* (Y18/01, Y18/02).

ç ünsüzü

Diş eti-damak, kapanma-daralma ünsüzüdür; ötümsüz bir ünsüzdür (Aksan, 2000, s. 36). Bu ünsüz, metinlerde kelime başında, ortasında ve sonunda Arap alfabesindeki bu ünsüzün karşılığı olan چ işareti ile kullanılmıştır. *çāre* (Ş05/01, Y11/10, Y12/06, Y13/10), *çāh* (35/008, 57/006, 69/015, 94/013), *çal-* (68/026, Y01/02), *çap-* (Ş04/04),

saç- (136/015, Y12/01, Y18/03), *tınç* (Y10/05, Y16/04, Y20/02, E02/04, 35/020), *açığ* (59/013, 78/049, Y01/04), *kıçkır-* (78/065, 147/009, Y12/07, Y18/07, Y19/05).

Metinde bir örnekte gerileyici benzeşmeden dolayı s ünsüzü ç ünsüzüne dönüşmüştür. *çaç-* (Y05/06). Bunun yanı sıra bir kelimede kelime içi -z- sesinden dolayı kelime başı ç- sesinin kelime başı s- sesine döndüğü örnek de vardır. *sızık* (Y07/06) < *çizik*, *sız-* (Y07/06, Y19/03) < *çiz-*, *sızıl-* (Y11/12, Y19/03) < *çizil-*.

d ünsüzü

Diş eti, kapanma ünsüzüdür; ötümlü bir ünsüzdür (Aksan, 2000, s. 36). Metinlerde kelime başında, ortasında ve sonunda kullanılmıştır. *dā'im* (24/009, 34/001, Y09/04, Y15/12, Y18/08, Y20/05), *'ādil* (Y04/04, E02/05, 11/003), *ābād* (Ş02/06, E01/04, Ş06/01), *dē-* (Y12/03, Y13/10), *deñiz* (Y03/04, Y16/01, Y17/01, Y19/03), *doğuz* (Y21/03)

Metinlerde d- ünsüzü bazı Türkçe kelimelerde t ünsüzü ile nöbetleşmiştir. *toğuz* (Ş06/03, Y13/07, Y16/04, Y17/01) ~ *doğuz* (Y21/03), *teñiz* (72/008, 107/023, 136/015) ~ *deñiz* (Y03/04, Y16/01, Y17/01, Y19/03), *töpe* (27/006, 72/009, 113/007) ~ *döbe* (33/007, 78/014, 79/001, E01/02, E01/03).

f ünsüzü

Diş-dudak, daralma ünsüzüdür; ötümsüz bir ünsüzdür (Aksan, 2000, s. 36). Türkçe kelimelerde birincil olarak bulunmayan bu ses, ikincil olarak görülmektedir. İkincil olarak görüldüğü örnekler p'den gelişmiştir. Yabancı kelimelerde kelime başında, ortasında ve sonunda kullanılmıştır. *fāsık* (68/002, 82/002, 94/013, 106/007), *farz* (Ş06/05, Y11/02, Y15/06), *āfet* (55/012, Y20/01), *eṭrāf* (Y04/04, Y13/04, E01/03, Y20/05).

Metinde geçen bazı kelimelerde kelime başında ve kelime ortasında f ünsüzü p ünsüzü ile nöbetleşmiştir. Bu durum Çağataycada r komşuluğunda olurken metinde bunun dışında da örneklerine rastlanmaktadır. *pul* (Y12/10, Y14/12, Y13/12, Y19/03) ~ *ful* (Ş02/01), *put* (26/012, 38/016, 94/018) ~ *fut* (Y06/03), *toplan-* (Y11/12, Y15/11) ~ *toflan-* (Y08/06, Y09/10), *tapşur-* (119/122, Y20/08, Y21/01) ~ *tafşur-* (Ş05/06, Y06/06, Y13/07, Y07/03), *tapıl-* (37/036, 77/019) ~ *tafil-* (Y06/04, Y20/08), *tap-* (44/003, 89/020, Y04/02, Y19/05) ~ *taf-* (Ş03/03, Ş04/05, Ş04/06, Y10/08), *kop-* (119/062, Y14/07, Y14/07) ~ *kof-* (Y01/02).

g ünsüzü

Ön damak, kapanma ünsüzüdür; ötümlü bir ünsüzdür (Aksan, 2000, s. 36). k ünsüzü ile birlikte aynı işaret ile gösterilmiştir. İnce sıradan olan kelimelerde kullanılmıştır. Kelimede ك harfinin k mi yoksa g mi okunacağına Uyurca sözlüklerden yararlanarak karar verdik. Aynı zamanda kelime sonunda bu ünsüzün olduğu kelimelere ünlü ile başlayan bir ek geldiğinde kelime k ünsüzü ile bittiği halde bu k ünsüzünü g olarak okuduk. *göşt* (78/020, 78/027, E01/03, Y12/06), *gürüh* (Y14/11, 78/049), *eger* (44/020, Ş06/02, Y11/04, Y15/08, Y16/03, Y19/04, Y21/02), *beg* (Y05/06, Y09/05), içgeri (Ş05/03, Y13/02, Y04/04), belgülik (E01/01).

Bu ünsüz gazetelerde *gezite* kelimesinde kaf-i Farisi ile gösterilmiştir. *gezite* (Ş01/03, Y11/08, Y02/06, Y21/05).

Bugün Yeni Uyurcada bu ünsüz için ayrı bir işaret گ kullanılmaktadır.

ğ ünsüzü

Art-yumuşak damak, kapanma ünsüzüdür; ötümlü bir ünsüzdür (Aksan, 2000, s. 36). Kalın sıradan olan kelimelerde kullanılmıştır. Türkçe kelimelerde ilk seste bulunmayan bu ses Türkçede iç ve son seste bulunur. Alıntı kelimelerde değişik konumlarda görülür. *gafllet* (Ş03/02, Y14/04, Y02/02), *mağlûb* (Y10/12, E02/06, 47/004, 81/014, 144/002), *bağ* (129/007, Y15/04, Y19/07), *ağrı* (Y07/03, Y21/04), *yağ* (104/015, Y21/08, Y21/08)

Bu ünsüz kelime içinde kullanıldığı gibi +ğa şeklinde yönelme eki olarak da kullanılmıştır. *bayramğa* (Y07/06), *bazargâ* (Y12/08, Y13/02, Y08/03).

Gezite kelimesi metnin genelinde g ünsüzü ile yazılmıştır fakat sadece bir yerde ğ ünsüzü ile yazılmıştır. *gazete* (E02/05).

h ünsüzü

Gırtlak ünsüzüdür (Aksan, 2000, s. 36). Yabancı kelimelerde kullanılmıştır. Bugün Yeni Uyurcada alfabede bu ses “x” harfi ile gösterilmektedir. *halk* (18/044, 35/018, 74/019, 89/015, Ş06/06, Y10/03, Y13/11, Y20/01), *ihtiyâr* (54/006, 119/108, Ş02/03, Y06/02, Y17/03, Y21/04), *berzah* (86/013, 88/004, 116/003), *meşâyiğ* (Y14/01, Y14/02).

Han, hatun gibi Eski Türkçede k’lı olan kelimelerde de kendini göstermektedir. *han* (Ş06/04, Y10/03, Y14/11, Y05/01), *hatun* (68/013, Y11/08, Y09/03, Y16/02, Y20/08). Aynı zamanda metinde sadece bir örnekte doktor kelimesinde h ünsüzü k ünsüzü ile nöbetleşmiştir. *dohtor* (Y20/06)

h ünsüzü

Bugün Uygurların kullandıkları alfabede bu sesin karşılığı bulunmamaktadır. Yabancı kelimelerde kullanılan bir gırtlak ünsüzüdür. *hayvān* (148/010, Ş06/05, Y01/04, E02/01, Y13/05), *aḥmaḳ* (14/001, 49/010, Y02/03, Y03/02, Y07/01, Y19/06), *rūḥ* (78/008, Y14/04, Y14/04, Y21/03).

h ünsüzü

Gırtlak, daralma ünsüzüdür; ötümsüz bir ünsüzdür (Aksan, 2000, s. 36). İnce sıradan olan kelimeler ile kullanılır. Genel olarak alıntı kelimelerde görülür. Metinlerde kelime başında, sonunda ve ortasında kullanımına şu örnekler verilebilir: *hemen* (146/004, Y14/07, Y05/05, E01/02, E01/03, Y04/03), *ehemmiyet* (Ş04/01, Ş04/01, Y12/11, Y16/03), *güruh* (78/049, 110/003, Y14/11), *hürk-* (E01/02, Y02/04).

Metinde, gazetede Türkçe *öküz* ve *ürk-* kelimesinde h türemesi görülmektedir. *hököz* (Y04/04), *hürk-* (E01/02, Y02/04). Aynı zamanda gazetelerde yönelme halinde ve bazı kelimelerde a/e sesleri için de güzel h nin Arap alfabesinde karşılığı olan işaret kullanılmıştır.

j ünsüzü

Diş eti-damak, daralma ünsüzüdür; ötümlü bir ünsüzdür (Aksan, 2000, s.36). Türkçe kelimelerde kullanılmayan bu ünsüzün Zebur'da örneği olmayıp gazetelerde de yabancı kelimelerde kullanılmıştır. *jalvanya* (Y20/07), *jornal* (Ş03/02, Y02/05), *ajans* (Y19/02) *ejderha* (91/013, 148/007).

Bir şehir adı olan Paris kelimesi gazetelerde üç yerde Parij şeklinde j ünsüzü ile yazılmıştır. *Parij* (Y17/02, Y17/03, Y19/01).

k ünsüzü

Ön damak, kapanma ünsüzüdür; ötümsüz bir ünsüzdür (Aksan, 2000, s. 36). Ön damak ünsüzü g ile birlikte aynı işaret ile gösterilmiştir. İnce sıradan olan kelimelerde kullanılmıştır. Kelimede bu ünsüzün Türkçe kelimelerde k mi yoksa g mi okunması gerektiğini Uygurca sözlüklere bakarak karar verdik. *kesel* (35/013, 41/008, Y06/03, Y07/05, Y07/05, Y07/05, E02/03, E02/04), *köhne* (77/005, Ş04/02, Y10/06, Y10/08, Y10/09, Y10/11, Y11/01, Y11/05), *ekin* (Y04/01, Y15/05, Y16/01, Y16/04), *eke* (Ş05/05, Y08/01, Y09/06), *içgülük* (Y10/08, Y18/08), *kiçe* (104/023, 136/009, 139/012, 139/012, Ş05/04, Y03/06, Y04/03, Y06/05), *kör* (Y01/05, 89/049, Y07/06).

ğ ünsüzü

Art-yumuşak damak, kapanma ünsüzüdür; ötümsüz bir ünsüzdür (Aksan, 2000, 36). Metinlerde alıntı ve Türkçe kelimelerde kelime başında, ortasında ve sonunda kullanım şu şekildedir: *ka-dem* (Y16/03, Y18/01, 17/005, 57/006, 73/003), *ka'ide* (Y17/04, Ş06/01, Y05/03), *ma-kşūd* (Y14/10, Y13/09), *ma'kūl* (Y10/05, Y02/05, Y05/03, Y07/04), *mul-tık* (Y11/11, Ş01/03, Ş05/04, Y19/02), *mu-hak-kak* (Y10/01, Y19/08), *kan* “kan” (139/019, Y14/12, Y19/04), *ka-ça* “ne kadar” (139/018, Ş04/04, Y01/04).

Bu ünsüz metinlerde kelime ortasında ğ ünsüzü ile nöbetleşmektedir. *şo-ğuş* (Ş06/03)~ *şo-kuş* (Ş05/05, Y18/05, Y19/01), *kır-ğız* (Y09/07, Y18/07) ~ *kır-kız* (E01/03)

Kelime ortasında ğ ünsüzü ile nöbetleşen k ünsüzü kelime sonunda da nöbetleşmektedir. *an-dağ* (Y02/03, Y03/03, Y21/06, E02/01)~ *an-da-k* (Y19/03), *at-lığ* (Ş05/04)~ *at-lık* (Y12/02, Y06/05, E02/02), *ka-ttığ* (Ş02/05, Ş05/04, Y10/09, Y11/04)~ *ka-ttık* (55/005, Y15/10, Y19/02), *kul-a-k* (103/020, 106/025, Y11/05, Y11/05), *kur-* (Y10/02, Y17/01, Y17/02, Y17/04).

Metinlerde bu ünsüzün düştüğü ve korunduğu ikili kullanımların örnekleri vardır. *Ar-ka-lığ* yerine *ar-ka-lık* kullanılırken *ar-kılı* şekli de kullanılmıştır. *ar-ka-lık* (Y11/06, Y18/06) ~ *ar-kılı* (Y12/04, Y14/06, Y06/03, Y18/06), *ba-ğ-lık* (Y03/02, Y03/06, Y16/03)~ *ba-ğ-lı* (Y05/01).

Metinlerde her yerde do-ğtor olarak geçen kelime gazetede sadece bir yerde do-ğtor olarak yazılmıştır. *do-ğtor* (Y20/06).

l ünsüzü

Diş eti-damak, yan ünsüzüdür; ötümlü bir ünsüzdür (Aksan, 2000, s. 36). Türkçede ilk seste bulunmayan bu ses, alıntı kelimelerde kelime başında, ortasında ve sonunda görülmektedir. *la'net* (10/007, 37/022, 59/012, Y11/09, Y01/02, Y16/03), *lā-yık* (29/002, 90/011, Ş05/06, Y08/02, Y15/11, Y21/08), *ma'lūm* (Ş02/03, Y02/05, Y09/09, Y16/01, Y20/08, Y21/03), *misal* (Ş04/01, E02/05, Y18/08, Y21/02, Y21/03), *kēl-* (105/023, Ş03/01, Ş03/03, Ş06/02, Y10/04, Y14/02, Y14/12), *kūl-* (2/004, 22/007, 37/013, Y21/04), *yol* (68/004, 78/050, 107/007, 140/005, Ş06/05, Y10/10, Y10/11, Y11/08), *ka-rılı-k* “yaşlılık” (71/005, Y02/06), *kēltür-* “getirmek” (68/030, E02/04, Y19/06).

Metinlerde oltur- kelimesinde geçen l ünsüzü bir örnekte düşmüştür. *oltur-* (10/008, 50/020, 69/035, Y06/03, Y09/03, Y17/04) ~ *otur-* (Y05/05).

m ünsüzü

Çift dudak, burun ünsüzüdür; ötümlü bir ünsüzdür (Aksan, 2000, s. 36). Türkçede ilk seste birincil olarak bulunmayan bu ses ikincil olarak bulunmaktadır. Alıntı kelimelerde değişik konumlarda görülebilir. *Mışır* (81/005, 135/009, Ş01/03, Ş06/02, Y10/12, Y14/12), *muḥabbet* (Y11/09, Y02/02, Y08/02, Y16/03, 119/165, 145/020, Y19/01), *kāmil* (18/026, 119/080, Y12/07, Y16/03, Y19/07), *memnūniyet* (Y18/07, Y19/06, E01/06, 115/003, 135/006), *muḥkem* (39/006, 60/009, Y05/03, Y18/02), bilim (Y12/02, Y05/06, Y18/04, Y18/04), emgek (Y01/04).

Türkçenin kuralına göre kelime başında m ünsüzü bulunmaz. Fakat metinlerde *men*, (2/006, 17/006, 139/023, Ş03/03, Y10/07, Y21/02), *min-* (82/005, Ş03/03, Y18/01, Y19/04), *miḡ* (50/010, 90/004, Y06/06, Y09/10, Y17/02) ve *mu* (14/004, 53/004, Ş05/06, Y10/07, Y19/08, Y20/05) soru edatında kelime başında m ünsüzü kullanılmıştır.

Metinlerde *bu* işaret zamiri hal eki aldığı zaman kelime başında m ünsüzü ile nöbetleşmiştir. muniḡa (Y18/06, Y19/01, Y21/03) ~ buniḡa (Y01/05, Y07/04), munda (132/014, Y12/09) ~ bunda (Y07/06, Y08/06, Y09/11, Y21/05, E01/02)

n ünsüzü

Diş eti, burun ünsüzüdür; ötümlü bir ünsüzdür (Aksan, 2000, s.36). Türkçe kelimelerde ilk seste sadece “ne” soru zamirinde kullanılan bu ses iç seste ve son seste kullanılır. Metinlerde kullanımı şu şekildedir: *nerse* (150/006, Ş02/05, Y12/05, Y14/08, Y19/05, Y21/04), *naḡar* (Ş05/06, Y18/07, Y21/05, 76/008, 90/004), *nān* (14/004, 37/025, 53/004, 104/015, Y12/01, Y09/04), *kaḡça* (3/001, 58/005, 104/024, Y03/06, Y08/04, Y21/06), sen (147/015, Y01/05).

ḡ ünsüzü

Ön damak, burun ünsüzüdür; ötümlü bir ünsüzdür (Aksan, 2000, s. 36). Türkçe kelimelerde kullanılmıştır. Metinlerde bu ünsüz nun ve kef ile gösterilmiştir. Metinlerde bazı Çince isimler de nun ve kef ile yazılmıştır. Tekil ikinci şahıs iyelik eki de ilgi hali eki de nun ve kef ile yazılmıştır.

Keḡ (104/025, Ş06/04, Y04/01, Y19/05, Y20/05), *iḡ* (E02/01, Y05/06), *çoḡ* (48/002, 80/005, 137/006, Ş05/03, Y05/03, Y10/06, Y19/07, Y20/08), *caḡcuḡlarniḡ* (Ş04/05, Ş06/01, Y01/02).

p ünsüzü

Çift dudak, kapanma ünsüzüdür; ötümsüz bir ünsüzdür (Aksan, 2000, s. 36). Metinlerde kelimelerde kelime başında, ortasında kullanılmıştır. *peygāmbēr* (74/009, Ş06/02, Ş06/05, Y14/03), *pādšāh* (145/001, Ş05/02, Y05/01), *siper* (5/012, 35/002, 76/003, 91/005), köp (Ş01/03, Ş06/05, Y10/11), köprük (Y11/10, Y20/04).

Gazetelerde Çince şehir adı olan *Pekin* kelimesi iki yerde Pekin olarak bir yerde Fekin olarak geçmiştir. Yani kelime başı p ünsüzü f ünsüzü ile nöbetleşmiştir. *Pekin* (Ş06/04, Y10/03) ~ *Fekin* (Y17/01).

Türkçe kelimelerde kelime başında p ünsüzü kullanılmazken metinde geçen bazı kelimelerde kelime başı b ünsüzünün p ünsüzüne dönüştüğü görülmektedir. bıçak> *pıçak* (Y20/08), biçim> *piçim* (Y19/08), bütün> *pütün* (51/019, Y19/01, Y21/01), bütür-> *pütür*- (Y08/06, Y21/02), bütüz-> *pütüz*- (138/008), but> *put* (Y08/01, 58/011, 105/018), bitügüçi> *pitügüçi* (45/001), bağa> *pağa* (78/045, 105/030), baltu> *paltu* (74/006, Ş04/04).

Metinlerde yine Türkçe iki kelimeye kelime başı b ünsüzü p ünsüzü ile nöbetleşmiştir. *bat*- (Y05/01) ~ *pat*- (69/014, Y03/01), *bala* (78/009, 89/030, 102/028, Y09/06, Y15/04, Y18/04, Y19/07, Y20/01) ~ *pala* (Y11/09).

Ayak anlamındaki *put* kelimesinde bir örnekte kelime başı p ünsüzü f ünsüzü ile nöbetleşmiştir. *put* (26/012, 38/016, 94/018) ~ *fut* (Y06/03). “Para” anlamındaki *pul* kelimesinde bir örnekte kelime başı p ünsüzü f ünsüzü ile nöbetleşmiştir *pul* (Y12/10, Y14/12, Y13/12, Y19/03) ~ *ful* (Ş02/01)

r ünsüzü

Diş eti, çarpmalı ünsüzüdür; ötümlü bir ünsüzdür (Aksan, 2000, s. 36). Türkçe kelimelerde kelime başında kullanılmayan bu ünsüzün yabancı kelimelerdeki ilk seste, iç seste ve son seste kullanımlarına şu örnekleri gösterebiliriz: *rāst* (11/006, 33/002, Y16/02, Y19/07, Y21/03), *rāzı* (17/015, Y07/03, Y20/07), *sarāy* (Y08/05, Y11/05, Y17/04), *pāre* (7/002, 38/005 Y11/06), *peygāmbēr* (74/009, Ş06/02, Ş06/05, Y14/03), *bar* (49/019, 104/010, Y10/05), *bēr*- (136/025, Ş06/05, Y12/04, Y05/03), *ķara* “siyah, kara” (71/008, Ş02/02, Y03/01, Y21/02), *āgrıķ* “ağrı” (Y07/03, Y21/04).

s ünsüzü

Diş eti, daralma ünsüzüdür, ötümsüz bir ünsüzdür (Aksan, 2000, s. 36). Bugün Yeni Uygurcada bütün s’ler bu ünsüz ile gösterilmektedir. Metinlerde bu ünsüzün kullanıldığı

kelimeler örnek olarak şu kelimeleri söyleyebiliriz: *serāsimelik* (Ş04/04, Ş05/01, 25/017, 118/005), *sükūnet* (74/007, 107/036, Y21/03), *esāret* (Ş05/01, Y03/02, Y18/01), *esīr* (85/001, Ş01/01, Ş04/01, Y10/12, E02/03), *muḳaddes* (89/020, 98/002, Ş04/02, Y10/05, Y14/06), *iltimās* (Y05/04, Y10/08, Y12/12, Y14/08), *kes-* (12/003, 75/010, Y09/11), *yasa-* (106/019, Y16/04, Y19/06, Y21/01), *sızıḳ* (Y07/06, Y19/03), *söz* (19/002, Ş02/003, Y10/04, Y21/04), *seriğ* (Ş06/04), *sen* (2/007, Y01/05).

ş ünsüzü

Yabancı kelimelerde kullanılmıştır. Bu ünsüzü karşılayan işaret bugün Yeni Uygar alfabesinde yoktur. Metinlerde yabancı kelimelerde kelime başında, ortasında ve sonunda kullanılan kelimelere örnek olarak şunları verebiliriz: *ṣaḥrā'* (Y05/03, Y06/04, Y16/04, Y21/01, 103/016), *ṣaḥne* (Y06/05, Y19/06), *aşla* (Y02/06, Y10/08, Y13/05, Y20/07), *'aşr* (Y14/11, Y01/01, Ş02/03 Y18/03), *ḥuṣūṣ* (Y10/03, Y13/01, Y15/02, E02/01, 62/005), *taḥṣīṣ* (Ş01/01, Y02/02, Y14/02).

ş ünsüzü

Yabancı kelimelerde bir ünsüzdür. Bu ünsüzü karşılayan işaret Yeni Uygar alfabesinde yoktur. Metinlerde kelime başında, ortasında ve sonunda kullanılan kelimelere örnek olarak şunları verebiliriz: *ṣābit* (81/015, 89/036, 102/026), *ṣevāb* (E02/04, Y09/06, Y15/08, Y20/05), *meṣel* (49/004, 78/002), *meṣelā* (Y05/04, Y08/01, Y16/04), *mīrās* (2/008, 136/022, Ş05/06, Y04/06).

ş ünsüzü

Diş eti-damak, daralma ünsüzüdür; ötümsüz bir ünsüzdür (Aksan, 2000, s. 36). Yabancı kelimelerde kelime başında, ortasında ve sonunda kullanıldığı kelimelere örnek olarak şu kelimeler verilebilir: *şeri'at* (19/007, 94/012, 119/052, Y14/04, Y06/03, E01/01), *şākird* (Y07/06, Y20/06), *āşikār* (98/003, Ş03/02, Y10/02, Y19/02), *ma'āş* (Y14/06, Y08/04, Y17/03, Y18/08), *taş* (118/022, Y11/10), *turmuş* (Y01/01, Y11/10), *uruş* (Ş03/01, Y20/03).

t ünsüzü

Diş eti, kapanma ünsüzüdür; ötümsüz bir ünsüzdür (Aksan, 2000, s. 36). Metinde geçen kelimelerdeki kullanımlarına örnek olarak şu kelimeleri verebiliriz: *teftīṣ* (78/034, 119/156, 145/003, Y07/05, Y21/05), *tehlike* (Ş05/02, Y16/01, Y19/02), *otra* (116/019,

135/009, Y14/01, Y07/06, Y17/03), orta (Y14/05, Y19/06), *pāytaht* (Ş06/03, E02/06, Y16/01, Y17/03).

Metinlerde geçen bazı Türkçe kelimelerde kelime başı t ünsüzü kelime başı d ünsüzü ile nöbetleşmiştir. *toğuz* (Ş06/03, Y13/07, Y16/04, Y17/01) ~ *doğuz* (Y21/03), *teñiz* (72/008, 107/023, 136/015) ~ *deñiz* (Y03/04, Y16/01, Y17/01, Y19/03), *töpe* (27/006, 72/009, 113/007) ~ *döbe* (33/007, 78/014, 79/001, E01/02, E01/03)

ţ ünsüzü

Yabancı kelimelerde kullanılan bir ünsüzdür. Bu ünsüzün Yeni Uygurcada alfabede karşılığı yoktur. Alfabe “t” ünsüzü ile birlikte tek bir işaret ile gösterilir. Metinlerde geçen bazı örnekleri şu şekildedir: *ţabi’at* (Ş05/04, Y12/03), *ţā’ife* (46/009, 98/002, 115/002), *ţanţana* (Y07/06, Y16/02, Y18/07), *muḥṭ* (Ş02/03, Y16/02, 104/025, 139/009).

v ünsüzü

Diş-dudak, daralma ünsüzüdür; ötümlü bir ünsüzdür (Aksan, 2000, s. 36). Metinlerdeki kelimelerde geçen örnekleri şu şekildedir: *vaḥṣī* (68/030, 80/013, Ş01/01, Y06/01, Y13/04, Y18/03), *vaţan* (Ş04/05, Y14/11, Y18/05, Y20/01), *muṣāḥiḳ* (18/024, 78/072, 150/002, Ş02/03, Y02/02, Y09/05, Y17/04), *evhām* (Y02/03, Y06/01, Y18/02), *’aḥv* (32/001, 65/004, Ş05/06, Y15/12), *avla-* (E02/05), *avuç* (Ş04/05), *tavar* (Y07/01, Y07/01, Y11/09, Y18/07).

y ünsüzü

Damak, daralma ünsüzüdür, ötümlü bir ünsüzdür (Aksan, 2000, s. 36). Metinlerdeki alıntı kelimelerde geçen örnekleri şu şekildedir: *yād* (34/016, 78/043, 81/009, Y09/03, Y13/12), *yamun* (Y11/04, Y09/09, Y02/03), *ya’ni* (77/015, 84/003, 103/018, Y15/12, Y18/06, Y19/03), *sāye* (39/006, 144/004, Ş02/01, Y13/06, Y18/01), *şavyet* (Y03/04, Y05/04, Y18/06, Y19/02), *peyderpey* (Y02/06).

Türkçe kelimelerde kullanımına örnek olarak şu kelimeler verilebilir: *yaḥṣı* (36/004, 85/012, 122/007, Y07/01, Y08/01), *yan-* (7/016, 79/006, Y14/03), *toy* (Y11/10, Y12/07, Y07/01, E02/04), *ḳoy* (Y12/06, Y01/06, Y02/05, Y04/06, 8/007, 78/052), *ḳayt-* (E01/05, Y19/05), *ḳaysı* (Ş01/02, Y21/07), *keyin* 37/010, Y10/04)

z ünsüzü

Diş eti, daralma ünsüzüdür; ötümlü bir ünsüzdür (Aksan, 2000, s. 36). Yeni Uygur alfabesinde diğ er z seslerinin karş ılığ ı iş aret alfabede bulunmamakta hepsi için sadece z ünsüzü kullanılmaktadır.

Metinde z ünsüzünün bulunduğ u kelimelere ö rnek olarak ş u kelimeleri verebiliriz: *zamān* (Ş06/02, Y10/04, Y14/11, 77/005, 131/003), *āzād* (105/021, Ş02/01, Y15/08, Y17/02, Y20/02), ‘*azīz*’ (Y04/03, Y18/04, Y21/02, 91/016), *yaz-* (Y11/12, Y12/11, Y17/01, Y19/01), *yaz* (74/017, Y08/03, Y20/08), *biz* (Y13/12, Y01/01).

z ünsüzü

Yabancı kelimelerde kullanılan bir ünsüzdür. Yeni Uygur alfabesinde bu ünsüzün karş ılığ ı bir iş aret yoktur. Metinde z ünsüzünün bulunduğ u kelimelere ö rnek olarak ş u kelimeleri verebiliriz: *zālim* (55/012, 72/014, Ş02/01, Ş06/01, Y11/01, Y13/04, Y04/03), ‘*ażamet*’ (Ş02/03, Ş06/02), *va‘az* (Y11/08, Y12/07, Y14/09, Y05/04, Y21/01).

z ünsüzü

Yabancı kelimelerde kullanılan bir ünsüzdür. Yeni Uygur alfabesinde bu ünsüzün karş ılığ ı bir iş aret yoktur. Metinde z ünsüzünün bulunduğ u kelimelere ö rnek olarak ş u kelimeler verilebilir: *za‘if* (Ş06/03, Y18/01, Y20/02), *zarar* (105/015, Ş01/02, Y11/03, Y02/01, E02/01), *hızır* (Y07/04), *huzūr* (45/014, 95/002, Y06/03, Y18/05, Y19/02), *ta‘arruz* (Ş05/06, E02/01, E02/02, Y06/01, Y19/03).

z ünsüzü

Yabancı kelimelerde kullanılan bir ünsüzdür. Yeni Uygurcada alfabede bu ünsüzün karş ılığ ı bir iş aret yoktur. Metinde z ünsüzünün bulunduğ u kelimelere ö rnek olarak ş u kelimeleri verebiliriz: *zāt* (Y07/05, E01/05, Y14/04), *zāhīre* (132/015, 144/013), *mezellet* (Y03/02, Y15/07, Ş01/02), *nüfüz* (E02/06, Ş05/03, Y14/12).

ayın (‘) ünsüzü

Arapçaya mahsus kalın, art damak gırtlak ünsüzüdür. İncelediğ imiz metinlerde Arapça kelimelerde bu ünsüz kendini göstermektedir. Yeni Uygurcada alfabede bu ünsüzün karş ılığ ı bir iş aret yoktur. Metinde ‘ ünsüzünün bulunduğ u kelimelere ö rnek olarak ş u kelimeler verilebilir: ‘*āciz*’ (Y01/04, Y20/07, 69/004), *ma‘āş* (Y08/04, Y14/06), *māni* ‘ (Ş05/03, Ş06/06).

İncelediğimiz metinlerde kelime başında kullanılan bu ünsüz, bugün Yeni Uygurcada yerini “h” sesine bırakmıştır: ‘*ayd* “bayram” (81/003, Y12/08, Y19/05) < *heyit*

Hemze (') ünsüzü

Arapçaya mahsus bir gırtlak ünsüzüdür. İncelediğimiz metinlerde Arapça kelimelerde bu ünsüz kendini göstermektedir. Yeni Uygurcada alfabede bu ünsüzün karşılığı bir işaret yoktur. Metinde ' ünsüzünün bulunduğu kelimelere örnek olarak şu kelimeler verilebilir: ‘*ā*’ile (Ş03/02, Y19/06), *me*’mur (Y05/02, Y09/02).

4.1.2.1. Ünsüzlerle İlgili Ses Olayları

İncelediğimiz metinlerde ünsüzlerle ilgili ünsüz değişmesi, ünsüz düşmesi, ünsüz türemesi, ünsüz ikizleşmesi ve ünsüzlerin yer değiştirmesi gibi ses olayları görülmüştür.

4.1.2.1.1. Ünsüz Değişmesi

İncelenen metinlerde kelime başında b-> p-, b->f-, p->f-, t-> d-, s-> ç-; kelime ortasında -p->-f-, b->-f-, -ğ-~ -k-, -p-~ -b-; kelime sonunda -p>-f-, -ğ~ -k üsüz değişimleri görülmektedir.

4.1.2.1.1.1. İlk Seste

b-> p-

Çağataycada b- sesi ile başlayan kimi kelimeler metinde p- sesi ile başlamıştır ve bu kelimelerin bugün Uygurcada p’li şekilleri kullanılmaktadır. Bunlardan sadece metinde bir örneği geçen *pala* “bala, çocuk” Uygurcada bala şeklindedir.

bıçak> *pıçaq* (Y20/08), biçim> *piçim* (Y19/08), bütün> *pütün* (51/019, Y19/01, Y21/01), bütür-> *pütür-* (Y08/06, Y21/02), бүткүз-> *pütkü-* (138/008), but> *put* (Y08/01, 58/011, 105/018), bitigüçi> *pitügüçi* (45/001), baqa> *paqa* (78/045, 105/030), baltu> *paltu* (74/006, Ş04/04), bat- (Y05/01)> *pat-* (69/014, Y03/01), batıq> *patıq* (18/042, 69/002, 69/014), *bala* (78/009, 89/030, 102/028, Y09/06, Y15/04, Y18/04, Y19/07, Y20/01) ~ *pala* (Y11/09).

İncelenen metinlerde yukarıda örneklerini verdiğimiz kelimelerden *bıçak*, *biçim*, *bütür-*, *bütküz-*, *but*, *bitigüçi*, *baltu* ve *batık* kelimelerinin b’li değil p’li şekilleri kullanılmıştır. Bu kelimelerin bugün Yeni Uygurcada p’li şekilleri kullanılmaktadır.

Bat- fiili gazetede hem *bat-* hem de *pat-* şeklinde kullanılmıştır. Bu iki gazete arasında zaman farkı üç ay olup fiillerin geçtiği yazıların yazarları belirtilmemiştir. Zebur’da ise *pat-* şeklinde kullanılmıştır. Bu fiilden türeyen *patık* kelimesi ise gazetelerde hiç kullanılmamış Zebur’da ise üç defa kullanılmıştır. Fiil bugün Yeni Uygurcada *pat-* şeklinde kullanılmaktadır.

Çocuk anlamına gelen *bala* kelimesi hem gazetede hem de Zebur’da çok sayıda kullanılmıştır. Kelime gazetede sadece bir yerde *pala* şeklinde kullanılmıştır. Bu yazının geçtiği gazete 30 Ocak 1936 tarihli olup yazının yazarı belirtilmemiştir. Muhtemelen yazım hatasıdır

b- ~ p- ~ f-

Çağataycada kelime başı b- ünsüzü genellikle korunmuştur (Eckmann 2013, s. 37). İncelediğimiz metinde “tam, tüm, bütün” anlamına gelen *bütün* kelimesi gazetede ve Zebur’da *bütün* şeklinde yazılmakla beraber *pütün* ve *fütün* şeklinde de yazılmıştır. Bu kelime bugün Yeni Uygurcada *pütün* şeklinde kullanılmaktadır.

bütün (Ş02/02, Ş06/04, Y10/11, Y15/04, Y21/02, 127/004) ~ *pütün* (51/019, Y19/01, Y21/01) ~ *fütün* (Y21/06, Y21/06).

Kelime, gazetelerde *bütün* şekliyle 117 defa kullanılmıştır. Yani gazetelerde ilk sayıdan son sayıya kadar *bütün* şekli tercih edilmiştir. Zebur’da *bütün* şekli kullanılmamış sadece bir yerde *pütün* şeklinde kullanılmıştır. *Fütün* şekli ise gazetede sadece iki yerde geçmiş ve ikisi de aynı yazıdadır. Yazının yazarı ise belirtilmemiştir. Bu gazete 29 Nisan 1937 tarihli. *Fütün* şeklinin geçtiği bu gazetede biri aynı yazıda olmak üzere altı defa da *bütün* şekli kullanılmıştır.

p->f-

pul (Y12/10, Y14/12, Y13/12, Y19/03) ~ *ful* (Ş02/01), *put* (26/012, 38/016, 94/018, Y08/01) ~ *fut* (Y06/03), *pütün* (51/019, Y19/01, Y21/01) ~ *fütün* (Y21/06, Y21/06), *pat* (106/013, 145/008, Y02/03, Y19/08, Y20/08, E01/03) ~ *fat* (Ş04/05), *pişman* (Ş02/03) ~ *fışman* (Y11/07), profesör > *frafesör* (Y12/01, Y16/02, *parağvār* (Y11/10, Y20/07) ~ *farahvār* (Y12/07), *plan* (Y12/12, Y13/04, Y15/03, Y20/05) ~ *flan* (Y20/05).

Para anlamına gelen *pul* kelimesi gazetelerde 14 defa kullanılmış, bir defa da *ful* şeklinde kullanılmıştır. *Ful* şeklinin geçtiği gazete 28 Temmuz 1933 tarihli *pul* şeklinin geçtiği gazeteler ise 31 Ekim 1935-1 Nisan 1937 tarihleri arasında çıkan gazetelerdir. Bu şekillerin yanı sıra bir de *fel* şekli kullanılmıştır. *Fel* şekli ise çok sayıda gazetelerin ilk sayısından son sayısına kadar kullanılmıştır.

Ayak anlamında kullanılan put kelimesinde de kelime başı p ~ f nöbetleşmesi görülmektedir. Gazetelerde put kelimesi ayak anlamında bir defa put şeklinde 1 defa da fut şeklinde kullanılmıştır. Bu iki gazete arasındaki zaman farkı altı aydır. Bu iki farklı şeklin geçtiği yazıların yazarları birbirinden farklıdır. Muhtemelen *fut* ve *put* şekli yazar tercihidir. Zebur'da çok sayıda *put* şekli kullanılmıştır.

“Bütün, tam, tüm” anlamına gelen *pütün* kelimesi Zebur'da sadece bir yerde *pütün* şeklinde kullanılmıştır. *Fütün* şekli ise gazetede sadece iki yerde geçmiş ve ikisi de aynı yazıdadır. Yazının yazarı ise belirtilmemiştir. Bu gazete 29 Nisan 1937 tarihli *Fütün* şeklinin geçtiği bu gazetede biri aynı yazıda olmak üzere altı defa da *bütün* şekli kullanılmıştır.

İncelenen metinlerde geçen ve bugün Yeni Uygurcada da kullanılan “hızlı, çabuk” anlamına gelen *pat* kelimesi Zebur'da sekiz defa gazetelerde dört defa *pat* şeklinde kullanılmıştır. Bunun yanı sıra gazetelerde bir defa *fat* şeklinde kullanılmıştır. *Fat* olan şeklin geçtiği yazının yazarı belirtilmemiştir. Gazetenin tarihi ise Eylül 1933'tür. Gazetede *pat* olan şekillerin yayın tarihi ise Ocak 1934, Ekim 1934, Ocak 1937 ve Nisan 1937'dir.

Kelime başı p- ~ f- nöbetleşmesi görülen bir diğer kelime ise *pişman* kelimesidir. Kelime Zebur'da geçmemiş gazetelerde bir defa *pişman* olarak bir defa da *fışman* olarak geçmiştir. Bu iki gazete arasındaki zaman farkı 36 aydır. *Pişman* şeklinin geçtiği yazının yazarı belirtilmemiş iken *fışman* şeklinin geçtiği yazıyı Yusuf Hamdullah adında biri yazmıştır. Kelime bugün Yeni Uygurcada *pişman* olarak kullanılmaktadır.

Rüşvetçi anlamına gelen “paraḥ^vār” kelimesinde de kelime başı p-~f- nöbetleşmesi görülmektedir. Kelime Zebur'da geçmemiş gazetelerde aynı yazıda iki defa *paraḥ^vār* olarak bir defa da başka bir yazıda *farah^vār* olarak geçmiştir. Bu iki gazete arasındaki zaman farkı iki aydır. *Farah^vār* kelimesinin geçtiği yazıyı İbrahim Turfanoğlu adında biri yazmıştır. *Paraḥ^vār* şeklinin geçtiği yazıyı ise Abdurrahman Nasirildinof adında biri yazmıştır. Buradaki farklı şekillerin yazarlardan kaynaklandığı görülmektedir. Bugün Yeni Uygurcada kelimenin p'li şekli kullanılmaktadır.

Plan kelimesinde de kelime başı p~f- nöbetleşmesi görülmektedir. Kelime Zebur'da geçmemiş değişik tarihlerde çıkan gazetelerde dokuz defa *plan* geçmiştir. Kelime 2 defa da aynı yazıda olmak üzere *flan* şeklinde geçmiştir. Bu yazıda *Tekşürüçi* "Denetleyici" mahlası kullanılmıştır. Yazının çıktığı gazete ise Nisan 1937 tarihli'dir.

t-~ d-

Çağataycada kelime başındaki ET'deki t- sesleri korunmuştur. Birkaç kelimedede d-'li örneklerle de rastlanmaktadır. Uygurcada ise kelime başı t- sesi korunmakla beraber d-'li örnekler de oldukça fazladır. Metinde ise bazı örneklerde hem t-'li hem de d-'li şekil vardır.

toğuz (Ş06/03, Y13/07, Y16/04, Y17/01) ~ *doğuz* (Y21/03), *teğiz* (72/008, 107/023, 136/015) ~ *değiz* (Y03/04, Y16/01, Y17/01, Y19/03), *töpe* (27/006, 72/009, 113/007) ~ *döbe* (33/007, 78/014, 79/001, E01/02, E01/03).

Toğuz kelimesi metnin genelinde t'li şekilde yazılırken gazetelerde sadece bir örnekte *doğuz* şeklinde yazılmıştır. *Doğuz* şeklinin olduğu yazı 29 Nisan 1937 tarihli olup yazının yazarı belirtilmemiştir.

Kelime başı t- ~ d- nöbetleşmesi görülen bir diğer kelime de *değiz* kelimesidir. Kelime Zebur'da 15 defa kullanılmış ve hepsi de *teğiz* şeklinde kullanılmıştır. Gazetelerde kelime 21 defa geçmiştir. Gazetelerin ilk sayısından son sayısına kadar farklı sayılarda kullanılmış ve hepsi de *değiz* şeklinde kullanılmıştır.

Tepe anlamında kullanılan *töpe* kelimesinde de kelime başı t- ~ d- nöbetleşmesi görülmektedir. Kelime Zebur'da iki defa *töpe* şeklinde altı defa da *döbe* şeklinde geçmiştir. Gazetelerde ise ikisi aynı yazıda olmak üzere aynı gazetede üç defa *döbe* şeklinde kullanılmıştır. Bu gazete 1 Ocak 1934 tarihli'dir.

s- ~ ç-

Bugün Yeni Uygurcada örnekleri olan bu ses değişikliğinin metinde örneği vardır. Kelime içindeki -ç- sesi kendinden önce gelen s- sesini ç-'ye döndürmüştür. Yani gerileyici ünsüz benzeşmesi olmakla beraber bunun sadece bir örneği vardır. Bunun yanı sıra bir kelimedede kelime içi -z- sesinden dolayı kelime başı ç- sesinin kelime başı s- sesine döndüğü örnek de vardır

çaç- (Y05/06) ~ *saç-* (Ş04/06, 136/015, Y12/01, Y18/03), *sızıķ* (Y07/06) < *çizik*, *sız-* (Y07/06, Y19/03) < *çiz-*, *sızıl-* (Y11/12, Y19/03) < *çizil-*.

Saç- fiili Zebur'da 7 defa kullanılmıştır. Gazetelerde de ilk sayılarından son sayıya kadar beş defa kullanılmıştır. Çaç- şekli ise 1 Nisan 1935 tarihinde çıkan gazetede bir şiirde kullanılmıştır. Şiirin altında Gulca Aciz mahlası vardır.

4.1.2.1.1.2. İç Seste

-p->-f-

Çağataycada -p->-f- değişmesi, önemli ses özelliklerinden biridir. Çağataycada genellikle r komşuluğunda görülen bu ses olayı metinde r komşuluğunda görülmekle beraber r komşuluğu olmadan da görülmektedir. Metinde bu ses değişimine sıkça rastlanmaktadır. Ancak aynı kelimelerin ikili kullanımları da görülmektedir. Bugün Uygurcada, incelediğimiz metinlerde geçen ve aşağıda verdiğimiz ikili kullanımı olan örneklerin hepsinin p'li şekli kullanılmaktadır.

kıpçak> kıfçak (§04/03, §06/03), *yipek> yifek* (§02/05, §02/05, Y01/03), *yapraq> yafraq* (1/003), *toplan-* (Y11/12, Y15/11) ~ *toflan-* (Y08/06, Y09/10), *tapşur-* (119/122, Y20/08, Y21/01) ~ *tafşur-* (§05/06, Y06/06, Y13/07, Y07/03), *tapıl-* (37/036, 77/019) ~ *tafil-* (Y06/04, Y20/08), *tap-* (44/003, 89/020, Y04/02, Y19/05) ~ *taf-* (§03/03, §04/05, §04/06, Y10/08), *kop-* (119/062, Y14/07, Y14/07) ~ *kof-* (Y01/02), *yapuş-* (Y09/07) ~ *yafuş-* (§04/02, Y14/04)

Kıpçak kelimesi Zebur'da kullanılmazken gazetelerde iki defa *kıfçak* şeklinde kullanılmıştır. Bu şeklin geçtiği yazılarda yazar belirtilmemiş olup yazıların çıktığı gazeteler aynı ayda çıkmıştır. Kelime bugün Yeni Uygurcada Kıpçak şeklinde kullanılmaktadır.

Kelime içi -p->-f- değişimi olan diğer kelimeler *yipek* ve *yapraq* kelimeleridir. Bugün Yeni Uygurcada *ipek* olarak kullanılan bu kelime Zebur'da kullanılmamış gazetelerde ise *yifek* şeklinde 3 defa geçerken *yapraq* kelimesi ise Zebur'da bir defa *yafraq* şeklinde geçmiştir.

Toplan- fiilinde de kelime içinde -p- ~ -f- nöbetleşmesi görülmektedir. Bu fiil Zebur'da kullanılmamış gazetelerde ise iki şekli de kullanılmıştır. *Toflan-* şeklinde olan yazıların çıktığı gazeteler Ağustos 1933, Ocak 1935, Nisan 1935, Ekim 1935 ve Ocak 1937 tarihli gazetelerdir. *Toplan-* şeklinde olan yazıların çıktığı gazeteler Ekim 1935, Ocak 1936, Nisan 1936, Temmuz 1936 ve Ocak 1937 tarihli gazetelerdir. Bugün Yeni Uygurcada kelime *topli-* şeklinde yani fiilin p'li şekli kullanılmaktadır.

Bugün Yeni Uygurcada “teslim etmek” anlamında *tapşur-* fiili metinlerde hem *tapşur-* hem de *tafşur-* şeklinde kullanılmıştır. *Tapşur-* şekli Zebur’da 12 defa gazetelerde ise sekiz defa kullanılırken *tafşur-* şekli Zebur’da hiç kullanılmamış gazetelerde ise 21 defa kullanılmıştır.

Yeni Uygurcada bul- anlamında *tap-* fiili metinlerde hem *tap-* hem de *taf-* şeklinde kullanılmıştır. *Tap-* şekli yani p’li şekil Zebur’da 29 defa kullanılırken gazetelerde yedi defa kullanılmıştır. *Taf-* şekli yani f’li şekli Zebur’da hiç kullanılmamış gazetelerde ise 40 defa geçmiştir.

Kop- fiilinde de kelime içi -p- ~ -f- nöbetleşmesi görülmektedir. *Kop-* şekli Zebur’da 38 defa kullanılmış gazetelerde ise üç defa kullanılmıştır. *Kof-* şekli yani f’li şekil Zebur’da kullanılmazken gazetelerde bir defa kullanılmıştır.

Kelime içi -p->-f- değişimi olan bir diğer kelime *yapuş-* fiilidir. Kelime Çağataycada *yapuş-* şeklinde kullanılmıştır. Metinlerde Zebur’da hiç kullanılmayan bu fiil gazetelerde iki defa *yafuş-* şeklinde bir defa da *yapuş-* şeklinde kullanılmıştır. *Yafuş-* şeklinin geçtiği yazılar Eylül 1933 ve Temmuz 1936 tarihli gazetelerdedir. *Yapuş-* şekli ise Ekim 1935 tarihi gazetede yazıda geçmiştir. *Yafuş-* şeklinin olduğu yazılarda yazar belirtilmemiş iken *yapuş-* şeklinin olduğu yazıyı Nizameddin adında biri yazmıştır.

-b->-f-

Metinlerde tabanca anlamında “tafançı” kelimesi geçmektedir. Kelimenin aslı tabanca iken metinde iç sesteki -b- ötümsüzleşerek önce p’ye ardından da f’ye dönüşerek *tafançı* şeklinde kullanılmıştır.

tabancı> *tafançı* (Y17/01, Y21/08).

Kelime metinde sekiz defa geçmiştir. Bunlardan yedi tanesi aynı yazıdadır ve yazının yazarı belirtilmemiştir. Yazının geçtiği gazete ise Nisan 1937 tarihli. Diğer bir tanesi ise Ekim 1936 gazetede bir yazıda geçmiş ve yine bu yazıda da yazar belirtilmemiştir.

-b- ~ -v-

Gazetelerde özel isim olan “Küba” isminde kelime içi -b- ~ -v- nöbetleşmesi görülmektedir. Kelime 18 Eylül 1933 tarihli gazetede *Küba* şeklinde yani b’li şekliyle, 2 Nisan 1936 tarihli gazetede *Küva* şeklinde yani v’li şekilde kullanılmıştır. *Küba* şeklinin geçtiği yazıyı Muallim Ahmet adında biri yazmışken *Küva* şeklinin olduğu yazının yazarı belirtilmemiştir.

Küba (Ş05/05, Ş05/05) > *Küva* (Y12/10)

-ğ-~ -k-

Çağatayca görülen bu ikili kullanımın bugün Uygurcada tek şekilde yani *-k-*’lı örnekleri vardır. İncelediğimiz metinlerde ise ikili kullanımların örnekleri vardır. Aşağıda verdiğimiz örneklerin hepsi bugün Uygurcada *-k-*’lı şekildedir. Örneklerden sadece Kırgız kelimesi *ķırķız* şeklinde kullanılmaktadır.

şoğuş (Ş06/03)~ *şokuş* (Ş05/05, Y18/05, Y19/01), *ķırķız* (Y09/07, Y18/07) ~ *ķırķız* (E01/03).

Savaş anlamında kullanılan *şoğuş* veya *şokuş* kelimesi Zebur’da hiç kullanılmamış gazetelerde ilk sayılardan son sayılara kadar *şokuş* şeklinde kullanılmıştır. Sadece 26 Eylül 1933 tarihli gazetede *soğuş* şeklinde kullanılmıştır. Kelimenin geçtiği yazının yazarı belirtilmemiştir. Kelime bugün Yeni Uygurcada *şokuş* şeklinde kullanılmaktadır.

Kırgız kelimesi gazetelerde 31 Ekim 1935, 1 Ocak 1937 ve 19 Nisan 1937 tarihli gazetelerde *ķırķız* şeklinde kullanılmıştır. 1 Ocak 1934 tarihli gazetede ise kelime *ķırķız* şeklinde kullanılmıştır yazının yazarı ise belirtilmemiştir.

4.1.2.1.1.3. Son Seste

-p>-f

köp (Ş03/01, Y10/12, Y11/02, Y18/06, Y19/03) ~ *köf* (Y21/05, Y21/06), *gep* (34/013, 119/069) ~ *gef* (Y04/06) kelimeleri değişimin görüldüğü örneklerdir.

Zebur’da kullanımı olmayan *köp* kelimesi gazetelerde ilk sayılardan son sayılara kadar çok sayıda *köp* şeklinde kullanılmıştır. Kelime 29 Nisan 1937 tarihli gazetede 2 defa *köf* şeklinde kullanılmıştır. Bu şeklin kullanıldığı yazının yazarı belirtilmemiştir. Zebur’da ise bu kelime hiç kullanılmamış bunun yerine *ziyade* kelimesi tercih edilmiştir. *Ziyade* kelimesi Zebur’da kullanılmakla beraber gazetelerde de çok sayıda kullanılmıştır. Kelime bugün Yeni Uygurcada *köp* şeklinde kullanılmaktadır.

Gep kelimesi Zebur’da yedi defa kullanılırken gazetelerde sadece bir defa *gef* şeklinde kullanılmıştır. Gazete 1 Ocak 1935 tarihlidir ve yazının yazarı belirtilmemiştir. Gazetelerde ve Zebur’da bu kelime yerine daha çok *söz* kelimesi tercih edilmiştir. Kelime bugün Yeni Uygurcada *gep* şeklinde kullanılmaktadır.

-ğ~ -k

Çağatayca görülen bu ikili kullanımın bugün Uygurcada ötümsüz şekilde karar kılmış yani -k'lı örnekleri vardır. İncelediğimiz metinlerde ise ikili kullanımların örnekleri vardır. Aşağıda verdiğimiz örneklerin hepsi bugün Uygurcada -k'lı şekildedir.

andağ (Y02/03, Y03/03, Y21/06, E02/01)~ *andaq* (Y19/03), *atlığ* (Ş05/04)~ *atlık* (Y12/02, Y06/05, E02/02), *katlığ* (Ş02/05, Ş05/04, Y10/09, Y11/04)~ *katlık* (55/005, Y15/10, Y19/02).

Andağ kelimesi Zebur'da bir defa gazetelerde ise altı defa kullanılmıştır. Kelimenin k'lı yani *andaq* şekli ise Zebur'da kullanılmamış gazetelerde ise bir defa kullanılmıştır. *Andaq* ve *andağ* şekillerinin kullanıldığı gazeteler arasındaki zaman üç ay olup yazarların yazarları belirtilmemiştir.

Atlığ kelimesi Zebur'da kullanılmamış gazetelerde bir defa 18 Eylül 1933 tarihli gazetede kullanılmıştır ve yazının yazarı belirtilmemiştir. Kelimenin k'lı yani *atlık* şekli ise Zebur'da kullanılmamış gazetelerde ise üç defa 25 Ocak 1934, 29 Nisan 1935 ve 2 Nisan 1936 tarihli gazetelerde kullanılmıştır. *Atlık* şeklinin olduğu üç yazıda da yazar belirtilmemiştir.

Kelime sonu -ğ ~ -k nöbetleşmesi görülen bir diğer kelime *katlığ* kelimesidir. Bugün Yeni Uygurcada kelimenin k'lı şekli kullanılsa da metinlerde hem k'lı hem de ğ'lı şekli kullanılmıştır. *Katlığ* şekli Zebur'da kullanılmazken gazetelerde ilk sayıdan son sayıya kadar çok sayıda kullanılmıştır. *Katlık* şekli ise Zebur'da altı defa kullanılmış gazetelerde ise iki defa kullanılmıştır. Gazetelerdeki bu iki kullanım 20 Temmuz 1936 ve 28 Ocak 1937 tarihli gazetede geçmiştir. *Katlık* şeklinin geçtiği iki yazıda da yazar belirtilmemiştir.

4.1.2.1.2. Ünsüz Düşmesi

İncelediğimiz metinlerde ünsüz düşmesi kelime başında b- ~ ø-, kelime ortasında -l- ~ -ø- ve kelime sonunda -ğ>-k; -ğ~-ø; -g~-ø örneklerinde görülmektedir.

4.1.2.1.2.1. İlk Seste

b- ~ ø-

Çağataycada sadece şiirde bol- ~ ol- görülürken incelediğimiz metinlerde kelime başı b- sesi korunmakla beraber bol-~ol- fiillerinde ikili kullanım vardır. Bugün Uygurcada ise bu fiil ol- şeklinde değil bol- şeklinde kullanılmaktadır.

bol- (14/007, 21/001, 51/017, 53/006, Ş04/02, Ş05/05, Y05/03, Y06/03, Y21/06, E01/01) ~ *ol-* (68/035, Ş05/02, Y03/05, Y05/06).

İncelediğimiz metinlerin genelinde hem Zebur'da hem de gazetelerde bol- fiili kullanılmıştır. Fakat bunun yanı sıra Zebur'da örneği olmayan ol- fiili bol- fiili kadar olmasa da gazetelerde ilk sayıdan itibaren son sayıya kadar birçok sayıda birçok defa kullanılmıştır.

Çağataycada şiirde görülen ol- fiili gazetelerde şiirde görülmekle birlikte nesirde de kullanılmıştır. Gazetelerin ilk sayısı olan 21 Temmuz 1933 tarihli *Şarki Türkistan Hayatı* adlı gazete “Hamdlar olsun ...” diye başlamaktadır.

4.1.2.1.2.2. İç Seste

-l-~ -ø-

İncelediğimiz metinlerde bir kelimede iç sesteki -l- sesinin düştüğü görülmüştür. Çağataycada ve bugün Uygurcada *oltur-* “otur-” olarak kullanılan bu fiil sadece bir örnekte *otur-* şeklinde kullanılmıştır.

oltur- (10/008, 50/020, 69/035, Y06/03, Y09/03, Y17/04) ~ *otur-* (Y05/05).

Metinlerde *oltur-* fiili hem Zebur'da hem de gazetelerde birçok defa kullanılırken 1 Nisan 1935 tarihli gazetede bir defa *otur-* şeklinde kullanılmıştır. *Otur-* şeklinin geçtiği yazının yazarı belirtilmemiştir. Fakat *otur-* şeklinin olduğu gazetenin gazetenin bir önceki ve bir sonraki yani aynı ayda çıkan sayılarında da *oltur-* şekli kullanılmıştır. Kelime bugün Yeni Uygurcada *oltur-* şeklinde kullanılmaktadır.

4.1.2.1.2.3. Son Seste

-ğ~-ø; -g~-ø

Çağataycada son ses -ğ/-k' lar korunurken incelediğimiz metinlerde ğ'lerin bir kısmı düşmüştür bir kısmı ise ötümsüzleşerek devam etmiş ve bunlar ikili olarak

metinlerde kullanılmıştır. Bugün Uygurcada aşağıda örnek olarak verdiğimiz kelimelerin ötümsüz şekli kullanılmaktadır.

arqalıq < *arqalıg* (Y11/06, Y18/06) ~ *arqılı* (Y12/04, Y14/06, Y06/03, Y18/06),
baqlıq < *baqlıg* (Y03/02, Y03/06, Y16/03)~ *baqlı* (Y05/01), *bilimlik* < *bilimlig*
 (Y21/03)~ *bilimli* (Y01/03).

Bugün Yeni Uygurcada “tarafından, vasıtasıyla” anlamında *arqılıq* şeklinde kullanılan kelime incelediğimiz metinlerde aynı anlamda hem *arqalıq* hem de *arqılı* şeklinde kullanılmıştır. Kelime Zebur’da hiç kullanılmazken gazetelerde ise sekiz defa *arqılı* şeklinde iki defa da *arqalıq* şeklinde kullanılmıştır.

Arqalıq şeklinin geçtiği gazeteler 30 Ocak 1936 ve 1 Ocak 1937 tarihili gazetelerdir ve ikisinde de yazar belirtilmemiştir. *Arqılı* şeklinin olduğu yazılar 29 Nisan 1935, 2 Nisan 1936, 2 Temmuz 1936, 1 Ocak 1937, 28 Ocak 1937, 1 Nisan 1937 ve 19 Nisan 1937 tarihli gazetelerdedir. Bu şeklin olduğu yazılardan ikisinde yazar verilmiş ve bu yazarlar birbirinden farklıdır. *Arqılı* şeklinin olduğu diğer altı yazıda yazar belirtilmemiştir. Bu kelimenin kullanımında dikkat çeken husus ise aynı gazetede hem *arqalıq* hem de *arqılı* şeklinin kullanılmasıdır. Bu iki farklı şekil farklı yazılarda geçmiştir ve yazıların yazarı belirtilmemiştir. Muhtemelen farklı yazarlardır ve bu farklılık yazarlardan kaynaklanmaktadır.

Kelime sonunda -q < -g ünsüzünün düştüğü ve düşmediği yani ikili kullanımı olan bir diğer kelime *baqlıq* < *baqlıg* kelimesidir. Kelime Zebur’da kullanılmamış gazetelerde ise iki farklı şekilde de kullanılmıştır. Kelime 1 Nisan 1935 tarihli gazetede *baqlı* şeklinde kullanılmıştır fakat yazının yazarı belirtilmemiştir. 3 Ocak 1935, 1 Ekim 1936, 1 Nisan 1937 ve 29 Nisan 1937 tarihli gazetelerde ise *baqlıq* şeklinde kullanılmıştır. Bunlardan sadece birinde yazar belirtilmiştir.

Bilimlik kelimesi gazetelerde bir defa *bilimlik* şeklinde 29 Nisan 1937 tarihili gazetede bir defa da *bilimli* şeklinde 4 Ekim 1934 tarihli gazetede kullanılmıştır. Bu iki gazete arasındaki zaman farkı iki yıldır. İki yazıda da yazar belirtilmemiştir. Kelime bugün Yeni Uygurcada *bilimlik* şeklinde kullanılmaktadır.

4.1.2.1.3. Ünsüz Türemesi

İncelediğimiz metinlerde ünsüz türemesi sadece kelime başında üç kelimeye görülmüştür. Kelime ortasında ve sonunda ünsüz türemesine rastlanmamıştır.

4.1.2.1.3.1. İlk Seste

İncelediğimiz metinlerde ünlü ile başlayan ve Eski Türkçede ökü (Orkun, 1987, s. 827), ürk- (Orkun, 1987, s. 880), ve ırak (Orkun, 1987, s. 809) şeklinde kullanılan kelimelerde kelime başında h ve y ünsüzlerinin türediği görülmüştür. Bugün Yeni Uygurcada da yukarıda geçen kelimelerde kelime başında h ve y ünsüzlerinin türediği görülmektedir (Necip, 2008, s. 158).

31 Ocak 1935 tarihli, gazetede *öküz* kelimesi *höküz* şeklinde kullanılmıştır. Kelime bugün Yeni Uygurcada da bu şekilde kullanılmaktadır. Kelime Zebur'da kullanılmamıştır.

Ürk- kelimesi Zebur'da kullanılmamış gazetelerde ise üç defa *hürk-* şeklinde kullanılmıştır.

Kelime başında ünsüz türemesi görülen bir diğer kelime “uzak” anlamındaki *ırak* kelimesidir. Kelime hem Zebur'da hem de gazetelerde “yırak” şeklinde kullanılmıştır.

4.1.2.1.3.2. İç Seste

İncelediğimiz metinlerde iç seste ünsüz türemesine rastlanmamıştır.

4.1.2.1.3.3. Son Seste

İncelediğimiz metinlerde son seste ünsüz türemesine rastlanmamıştır.

4.1.2.1.4. Ünsüz İkizleşmesi

İncelediğimiz metinlerde “sıcak” anlamındaki *ısıķ* kelimesinde ünsüz ikizleşmesi ve bu kelimenin ikili kullanımı vardır.

ısıķ (78/048, Y12/01, Y19/08, Y19/08) ~ *ıssıķ* (19/006).

Bugün Yeni Uygurcada “sıcaklık, sıcak” anlamında *ıssıķ* şeklinde kullanılan bu kelime metinlerde hem *ıssıķ* hem de *ısıķ* şeklinde kullanılmıştır. Zebur'da bir defa *ıssıķ* şeklinde bir defa da *ısıķ* şeklinde kullanılmıştır. Gazetelerde ise *ıssıķ* şekli kullanılmamış dört defa *ısıķ* şeklinde kullanılmıştır.

4.1.2.1.5. Ünsüzlerin Yer Değiştirmesi

İncelediğimiz metinlerde bazı kelimelerdeki seslerin yer değiştirdiği görülmektedir. Bu kelimelerin bugün Uygurcada kullanım şekilleri ise şöyledir: orta ~ ottura, ögen-, öget-, yağmur, oğrı, uşbu. Metinde geçen bu kelimelerden oğrı kelimesinin yapım eki alması ile yer değiştirme olduğu görülür

orta (119/072, Y14/05, Y19/06, Y19/06, Y19/06) ~ *otra* (Ş06/06, Y12/04, Y18/05),
ögen-> *örge-* (Y01/01, Y03/05, Y11/06, Y12/01, Y18/02, Y19/08), öget-> *örget-*
(27/011, 90/011, 119/012, Y02/06, Y21/01), yağmur> *yamğur* (135/007, 147/008, Y15/05),

İncelediğimiz metinlerde *örge-*, *örget-*, *yamğur* kelimelerinde ünsüzlerini yer değiştirdiği görülmektedir. Bu kelimeler hem Zebur'da hem de gazetelerde bu şekilde kullanılmıştır.

İncelediğimiz metinlerde ünsüzlerin yer değiştirdiği bir diğer kelime *orta* kelimesidir. Bugün Yeni Uygurcada *orta* ve *ottura* şeklinde kullanılan bu kelime metinlerde *orta*, *otra* ve *ottura* şeklinde kullanılmıştır. Kelime *orta* şeklinde 31 Ekim 1935 ve 20 Temmuz 1936 tarihli gazetelerde birer defa, 14 Ocak 1937 tarihli gazetede bir defa, 28 Ocak 1937 tarihli gazetede yedi defa ve 1 Nisan 1937 tarihli gazetede üç defa olmak üzere toplamda 13 defa kullanılmıştır. Zebur'da *orta* şeklinde kullanılmamıştır. *Otra* şeklinde Zebur'da dokuz defa kullanılmış gazetelerde de 17 defa kullanılmıştır. Bu kullanımlar 26 Eylül 1933 tarihli gazeteden itibaren 1 Nisan 1937 tarihli gazeteler arasında çıkan gazetelerde geçmektedir. Kelimenin *ottura* şekli ise Zebur'da kullanılmamış sadece 28 Temmuz 1933 tarihli gazetede iki defa kullanılmıştır.

4.2. Metinlerin Şekil Bilgisi Yönünden İncelenmesi

4.2.1. Yapım Ekleri

Yapım ekleri kısmında incelediğimiz metinlerde tespit edilen isimden isim yapım ekleri, fiilden isim yapım ekleri, isimden fiil yapım ekleri ve fiilden fiil yapım ekleri başlıklar halinde verilmiştir. Bu yapım eklerinin Çağataycadaki ve Yeni Uygurcadaki kullanımları verilmiştir.

4.2.1.1 İsimden İsim Yapım Ekleri

+av: Çağataycada +AgU > +Av şeklinde olan bu eki Eckmann +av şeklinde isimden isim yapım ekleri arasında vermemiştir (Eckmann, 2013, s. 45-50). Tömür kitabında isimden isim yapan ekler kısmında bu eki değerlendirmemiştir (Tömür, 2003, s. 87-98). Öztürk bu ek için bizim metnimizde de olduğu gibi sadece bir kelimesine gelen arkaik bir ek olduğunu söyler (Öztürk, 2010, s. 29).

İncelenen metinlerde Zebur'da örneği olmayan bu ek gazetelerde *birav* kelimesinde kendini göstermiştir. Birav şeklinin geçtiği gazeteler 31 Ocak 1935, 2 Temmuz 1936, 1 Nisan 1937 ve 29 Nisan 1937 tarihli gazetelerdir. Yazıların birinin yazarı Hacı Kasın diğerinin yazarı Muallim Abdülkadir'dir. Diğer iki yazıda ise yazar belirtilmemiştir.

Birav “birisi, bir kimse” (Y04/03, Y14/07, Y20/02, Y21/06).

+çe: Çağatayca gramer kitabında bu ekin isimden isim yapma işlevi alınmamış sadece küçültme bildiren bir ek olarak verilmiştir (Eckmann, 2013, s. 46). Tömür bu eki isimden isim yapan ekler kısmında +çe olarak değerlendirmiştir (Tömür, 2003, s. 90).

İncelendiğimiz metinlerde bu ek Yeni Uygurcada olduğu gibi +çe şeklindedir. Dil isimleri türetmek için kullanılmıştır. Zebur'da örneği olmazken gazetelerde dört defa kullanılmıştır.

Uygurçe “Uygurca” (Y05/03, Y05/03, Y05/03, Y05/03, Y21/08), *Hağançe* “Devlet dili, resmi dil” (Y09/06), *Arapçe* “Arapça” (Ş01/03), Orusçe “Rusça” (Y21/09).

+çXIXk: Eckman Çağataycada bu ekin +lık/+lik, lük/+lük isimden isim yapma ekiyle aynı anlam ve işlevde olduğunu söyler (Eckmann, 2013, s. 46). Ek Uygurcada +çılık, +çilik şeklindedir (Tömür, 2003, s.90). +çı ekine +lık +lik ekinin gelmesiyle oluşmuştur ve birbiri ile ilişki ifade eden kelimeler için kullanılır.

İncelediğimiz metinlerde ise Çağataycada olduğu gibi +Iık/+IUk ekinin anlamında +çXIXk şeklinde kullanılmıştır. Aynı zamanda ekin aynı kelimeye hem +çılık hem de +çuluk şeklinde gelmesi dikkat çekmektedir. Bunun zaman içinde bir gelişme olduğu akla gelse de bir başka örnekte aynı gazetede iki şeklinin de kullanılması bu fikri çürütmektedir.

tarçılık “darlık” (Y17/04), *yarugçuluk* “aydınlık” (Y18/01), *köpçilik* “çoğunluk” (Y02/04, Y04/01, Y07/04, Y11/02), *köpçülük* (Y18/02, Y18/02, Y18/04), *toskunçuluk* “sorun çıkarma” (Y18/08, Y19/06) *toskunçılık* (Y18/01), *kemçilik* “kusur, eksiklik” (Y04/01, Y06/05, Y08/04, Y11/06).

+çI: Bu ek Çağataycada meslek ismi ve sıfatlar yaparak bu mesleklerle ilgili şahısları bildirir (Eckmann, 2013, s. 46). Ek Uygurcada sadece +çi şeklinde olup meslek ve bir düşünceye sahip kişileri ifade eder (Tömür, 2003, s. 87).

İncelediğimiz metinlerde bu ek eklendiği bazı kelimelerde meslek ifade eder. Bazı kelimelerde ise herhangi bir düşünceye, inanca sahip kişileri ifade eder.

inķılābçı “İnkılap yapan kimse” (Y15/10, Y16/02, Y17/02, Y17/04), *yolbaşçı* “Reis, lider, önder” (Y11/08, Y03/02), *işçi* “işçi” (Y04/03, Y20/07), *tamçı* “usta, dam yapan” (Y01/04, Y04/03, 118/022).

+Daş: Bu isimden isim yapım eki Çağataycada eşlik ve birlik bildiren bir ektir (Eckmann, 2013, s. 47). Uygurcadaki kullanımı da Çağatayca ile aynı olup Uygurcada da eşlik ve birlik bildirir (Tömür, 2003, s. 88).

İncelediğimiz metinlerde bu ek Çağatayca ve Yeni Uygurcada aynı anlam ve görevde kullanılmıştır. Eklendiği kelimelere eşlik ve birlik anlamı katmıştır. Metinde “kalem” kelimesine eklenen +daş eki dikkat çekmektedir. Bu ek eklendiği kelimeye birlik ve eşlik anlamı katarken “kalem” kelimesine bu anlamı katmamıştır. “Kalemdaş” sözcüğü metinde kalem anlamında kullanılmıştır. Muhtemelen Rusçadaki “karandaş” sözcüğüne benzetilmiştir.

ķarındaş “kardeş” (Ş01/01, Ş02/03, Ş02/03, Ş03/01, Ş05/01, Y08/04, Y16/04), *millettaş* “aynı millettten olan” (Y18/04, Y21/02, Y21/03), *vaşandaş* “aynı vatandan olan” (Ş01/02, Y13/05, Y21/01, E01/01) *ķalemdaş* “kalem” (Y16/04).

+lak: Çağataycada bu şekilde kullanılan ek +la- isimden fiil yapım eki ile -k fiilden isim yapım ekinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur ve yer ismi belirtir (Eckmann, 2013, s. 48). Tömür, Yeni Uygurcada bu eki +lak şeklinde isimden isim yapan ekler kısmında almamış (Tömür, 2003, s. 87-98) +la (isimden fiil yapan ek) -k (fiilden isim yapan ek) olarak ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Öztürk ise bu eki +lak şeklinde isimden isim yapan bir ek olarak almış ve yer bildirdiğini belirtmiştir (Öztürk, 2010, s. 29).

İncelediğimiz metinlerde bu ek *kışlak* ve *yaylak* kelimelerinde kullanılmıştır. *ķışlak* kelimesi Zebur’da hiç kullanılmazken gazetelerde 9 defa kullanılmıştır. *Yaylak* kelimesi Zebur’da 9 defa gazetelerde ise 3 defa kullanılmıştır.

ķışlak “kışları geçirilen yer” (Y02/04, Y05/04, Y20/06, Y21/01), *yaylak* “yazın geçirildiği yer” (65/012, Ş04/02, Y04/02).

+IIĠ/IUĠ, +IIK/IUK, +II : Çağataycada isimden isim yapan ek ikiye ayrılır. Birincisi “+lıĠ/+lig, +luĠ/+lüg” şeklindedir ve bulunma, aitlik ve münasebet ifade eden sıfatlar yapar. Klasik sonrası eserlerde ekin sonundaki ünsüz düşer. İkincisi “+lık/-lik,

+luk/+lük” şeklindedir ve çeşitli fonksiyonlara sahiptir. Vasıf ifade eden mücerret isimler yapar, iş ve meslek bildirir, bir şeyin bol bulunduğu yeri ifade eder (Eckmann, 2013, s. 48-49). Bu iki şekil çoğunlukla birbiri ile karıştırılır. Bugün Yeni Uygurcada bu eklerin Çağataycadaki gibi ayırımı yoktur ikisi birlikte lık/-lik, -luk/-lük başlığı altında değerlendirilir ve Çağataycadaki iki farklı şeklin görevleri bu başlık altında ifade edilir (Tömür, 2003, s. 88; Öztürk, 2010, s. 24).

İncelediğimiz metinlerde bu eklerin Çağataycada ve Yeni Uygurcada olduğu gibi birlikte kullanımı söz konusudur.

atlıg “adlı” (Ş05/04), *atlık* “adlı” (Y12/02, Y06/05, E02/02); *başlıg* “lider, başkan” (Ş06/06), *başlık* “başkan, lider” (Y02/03, Y02/06, Y03/02, Y03/05, Y18/08, Y19/01, Y19/05, Y19/06); *kutluğ* “kutlu” (Ş06/05, Y15/12, Y16/04, E01/06, E02/06), *küçlük* “güçlü” (Y17/02, Y18/02), *küçlük* “güçlü” (136/012, Ş01/01, Ş06/03, E02/02), *dehşetli* “dehşetli” (Y17/02, Y19/02), *dehşetlik* “dehşetli” (Y01/02, Y09/03, Y16/01, Y18/05); *ihtidārli* “iktidarlı” (Y16/04).

+rAk: Karşılaştırma ifadelerinde abartma eki olarak kullanılan bu ek metinde çok defa kullanılmıştır. İncelediğimiz Çağatayca gramer kitaplarında bu eke isimden isim yapım ekleri arasında değil karşılaştırma bildiren sıfatlar başlığı altında yer verilmiştir (Eckmann, 2013, s. 84). Uygurca gramer kitabında da sıfatlarda derecelenme konusunda değerlendirilmiştir (Öztürk, 2010, s. 57).

İncelediğimiz metinlerde de Çağatayca ve Yeni Uygurcada olduğu gibi derecelendirme olarak kullanılmıştır.

açukrak “açığa yakın” (Y02/02), *artuğrak* “fazlaca” (Y08/01) *ciddirak* “ciddiye yakın” (Y15/02), *köprek* “oldukça fazla, çokça” (Y02/03, Y10/07).

+sIz: Yokluk bildiren bu ek metinde çok sık kullanılmıştır. Çağataycada yokluk bildiren bir ek olarak +sIz şeklinde kullanılmaktadır (Eckmann, 2013, s. 50). Bu ek Uygurca gramerde isimden isim yapan ekler kısmında değerlendirilmemiştir (Tömür, 2003, s. 87-98).

Metinde ise eklendiği kelimeye yokluk anlamı katmış, +sIz şeklinde kullanılmıştır. Sadece bir örnekte +suz şekline rastlanmaktadır.

sebebsiz “sebepsiz, sebebi olmayan” (7/004, 25/003, 35/007, 35/008, 35/019, 69/004, 109/003, 119/161, Y11/03, Y17/01), *farqsız* “farkı olmayan” (Y04/02, Y18/02), *savatsız* “okuma yazması olmayan” (Y18/06), *ādilsiz* “Adil olmayan” (71/004), *ussuzluḡını* “susuzluğunu” (104/011).

4.2.1.1.1. İsimden isim yapan yabancı ekler

+dār: Bu eke Çağatayca gramer kitabı yer vermezken (Eckmann, 2013, s. 45-50) Uygurca gramer kitabında başlık olarak alınmıştır (Tömür, 2003, s. 94). Bu ek esas olarak alıntı kelimelere gelmekle birlikte Türkçe kelimelere de geldiği örnekler vardır. İncelediğimiz metinlerde +dār eki ile genişlemiş isimler vardır.

tarafdār “yandaş” (Y19/01, Y19/02), *yaradār* “yaralı” (Y04/06, Y18/06), *karzdār* “borç veren” (Y05/05, Y18/08).

+h^vāh: İncelediğimiz Çağatayca gramer kitabı isimden isim yapım ekleri kısmında yabancı bir ek olduğu için bu eke yer vermezken (Eckmann, 2013, s. 45-50) Yeni Uygurcada isimden isim yapan ekler kısmında bu ek başlık olarak değerlendirilmemiştir (Tömür, 2003, s. 87-98). İncelediğimiz metinlerde bu ek iki kelimeye kendini göstermiştir. Bu 2 kelime de gazetelerde geçmiştir.

bedh^vāh “kötü yürekli” (Ş03/03, Y02/02, Y15/07, E01/01) *hayırh^vāh* “hayır, iyilik dileyen kişi” (Ş05/01, Y01/02, Y01/03, Y02/01, Y04/01, Y18/01).

+h^vār: İncelediğimiz Çağatayca gramer kitabı isimden isim yapım ekleri kısmında yabancı bir ek olduğu için bu eke yer vermezken (Eckmann, 2013, s. 45-50) Yeni Uygurcada bu ek başlık olarak değerlendirilmiştir (Tömür, 2003, s. 94). İncelediğimiz metinlerde eklendiği kelimeye aşırılık anlamı katmıştır. Zebur’da bir defa gazetelerde ise 4 defa kullanılmıştır.

Belāh^vār “kavgacı, yaygaracı” (Y18/08, Y19/08), *paraḥ^vār* “rüşvetçi, rüşvet düşkünü” (Y11/10, Y20/07), *kanḥ^vār* “kan emici, zalim” (Ş02/05, Ş03/03), *harāmḥ^vār* “haram yiyen” (Y19/08), *ṣarāph^vār* “çok şarap içen” (69/012).

+kār, +ger: Çağatayca gramer kitabında isimden isim yapan ekler konusunda bu eke rastlanmamıştır (Eckmann, 2013, s. 45-50). Ek Uygurcada isimden isim yapan ekler kısmında başlık olarak değerlendirilmiştir ve Yeni Uygurcada eklendiği kelimeye o işi yapan, eden anlamı katar (Tömür, 2003, s. 95). İncelediğimiz metinlerde bu ek Yeni Uygurcada kullanıldığı anlam ve işlevde kullanılmıştır.

hilekār “hile yapan kişi” (35/021, 43/001, 5/006, 52/004, 55/024, Y16/02), *günāhkār* “günah işleyen” (1/005, 51/013, 104/035, Y18/03), *merdkār* “yiğit” (Y01/04, Y18/06), *sūdeger* “ticaret yapan, tüccar” (Y05/04, Y07/02, Y08/03, Y18/06, Y19/07, Y21/04).

+mend: Eklendiği kelimeye sahiplik anlamı katan bu ek Çağatayca (Eckmann, 2013, s. 45-50) ve Uygurca gramer kitabında (Tömür, 2003, s. 87-98) isimden isim yapan

ekler bahsinde yer almamıştır. İncelediğimiz metinlerde bu ek yedi kelime kullanılmıştır.

hünermend “hünerli” (Y06/03, Y16/04, Y19/06), *behermend* “pay sahibi” (Ş03/02, Y05/01, E02/01), *ārzūmend* “istekli, hevesli” (Ş02/02), *hācetmend* “ihtiyaç sahibi, muhtaç” (E02/03), *derdmend* “dert sahibi, dertli” (Y06/04, E02/05, E02/06).

4.2.1.2. Fiilden isim yapım ekleri

-A: Ek Çağataycada bu şekliyle fiilden isim yapan bir ektir (Eckmann, 2013, s. 50). Uygurcada ise bu şekliyle bir başlık altında değerlendirilmemiştir (Tömür, 2003, s. 87-98). İncelediğimiz metinlerde çok örneği olmayan bu fiilden isim yapım ekine iki örnekte rastlanmıştır.

çöre “çevre” (27/006, 44/013, 88/017, 139/01), *tola* “çok” (4/007, 18/016, 22/012, 37/016, 61/007, 78/029, Y10/03, Y10/12, Y10/12, Y11/08, Y01/06, Y02/05, Y04/01, Y04/06, Y16/02, Y17/02, E01/04).

-ç: Fiilden isim yapan bu ek Çağataycada –nç, –anç, –ınç/-inç, –unç/-ünç veya dönüşlülük eki “-n-ç” şeklinde yer alır (Eckmann, 2013, s. 54). Uygurcada da -ç şeklinde dönüşlülük eki alan fiillere gelir (Öztürk, 2010, s. 38). İncelediğimiz metinlerde de ek Çağataycadaki gibi kullanılmıştır. Çok fazla örneği olmayan bu yapım eki sınırlı sayıda kelimelere gelmiştir.

korkunç “korkunç” (2/011, 31/011, 105/038, Ş04/05, Ş05/02, Y04/03), *işenç* “inanç” (Y09/11, Y13/11), *utanç* “utanç” (Ş06/01).

-ğıç: Çağataycada –ğıç, güç/-güç şeklinde (Eckmann, 2013, s. 52), Yeni Uygurcada –ğuç/-kuç/-güç/-küç şeklinde bu fiilden isim yapan ek olarak kullanılır (Tömür, 2003, s. 100) İncelediğimiz metinlerde bu fiilden isim yapım eki sadece bir örnekte başlangıç kelimesinde görülmektedir. Metinlerde ekin diğer şekillerine rastlanmamıştır.

başlangıç “başlangıç” (Y01/05, Y17/02).

-GX: Fiilden isim yapan bu ek Çağataycada –GX şeklinde kullanılır *algu bergü* “alışveriş, ticaret”, *içkü* “içki”, *uyku* “uyku” gibi fiil ismi yapar ve *közü, süpürge* gibi kelimelerde alet ismi yapar (Eckmann, 2013, s. 52). Ek Uygurcada da fiilden isim yapım eki olarak Çağataycadaki anlam ve göreviyle kullanılmıştır (Öztürk, 2010, s. 41). İncelediğimiz metinlerde de Çağatayca ve Yeni Uygurcadaki anlam ve göreviyle kullanılmıştır.

bilgi “bilgi” (Y14/05), *içki* “içecek” (Y19/03, Y19/03), *külgü* “gülüş” (126/002, Y17/04), *tuýgu* “duygu” (Y09/01, Y09/09), *yankı* “yankı” (Y07/03, Y19/04), *içgülik* “içki” (Y10/08, Y18/08).

-GXn: Ek Çağataycada meslek ve faaliyet bildiren bir fiilden isim yapım ekidir (Eckmann, 2013, s. 52). Yeni Uygurcada da Çağataycadaki anlam ve işlevi ile kullanılmaktadır (Tömür, 2003, s. 102). İncelediğimiz metinlerde çok fazla örneği olmayan bu ek aşağıdaki örneklerde olduğu gibi sınırlı sayıda kelimeye kendini göstermektedir.

dolğun “dalga” (89/009, 107/029), *uçkun* “kıvılcım” (1/005, 35/005), *toskun* “Sorun, engel” (Y18/01, Y18/08, Y19/06), *keskin* “keskin” (Ş05/02).

-X-k: Fiilden isim yapan bu ek Çağataycada sıfat ve iş veya hareket bildiren mücerret isimler yapar ve -k bazen -ğ olur (Eckmann, 2013, s. 19). Yeni Uygurcada ise ekin mevcut şekillerine -ak/-ek şekli de eklenerek aynı anlam ve görevde kullanılır (Tömür, 2003, s. 102). Ek incelediğimiz metinlerde de Çağatayca ve Yeni Uygurcada olan anlam ve göreviyle kullanılmıştır.

açuk “açık, net, sade” (Y11/04, Y04/02, Y09/08, Y15/05, Y20/05, E02/03), *Ağrıç* “Ağrı, acı” (Y07/03, Y21/04), *bölük* “bölük, kısım” (Y18/01, 73/006), *büyük* “büyük” (Ş01/03, Ş02/02, Y10/02, Y10/03, E02/01, E02/01, E02/05, E02/05, E02/05), *buyruk* “buyruk, emir” (Y02/02, Y05/05, Y21/01), *aksak* “aksak, aksayan” (Y01/05, Y09/04), *ısıç* “sıcak” (78/048, Y12/01, Y19/08, Y19/08), *üşük* “Soğuk” (78/047), *ölüg* “ölü” (Y05/03), *utuç* “başarı, kazanma” (Y20/07), *savuç* “soğuk” (Y07/03, Y09/03, Y09/04), *kamaç* “hapis” (Y16/04, Y17/01, Y20/08, Y20/08), *kışlak* “kışları geçirilen yer” (Y02/04, Y05/04, Y20/06, Y21/01), *sızık* “çizgi, çizik” (Y07/06, Y19/03), *sorak* “sorgu” (Y20/08), *yırtuk* “yırtık, parçalanmış” (Y07/03).

-ka: Ek Çağataycada -GA şeklinde kullanılan fiilden isim yapan bir ektir (Eckmann, 2013, s. 51). Tömür, bu eki fiilden isim yapan ekler kısmında almazken (Tömür, 2003, s. 99-104) Öztürk bu ekin genellikle ünsüzle biten tek heceli kelimelere geldiğini söyler (Öztürk, 2010, s. 32). İncelediğimiz metinlerde sadece bir örnekte karşımıza çıkmıştır. Bu örnek de Öztürk’ün dediği gibi sonu ünsüzle biten tek heceli bir kelimedir.

kıska “kısa” (Y03/06, Y04/02, Y06/06, Y09/08, Y17/01, Y19/08, Y20/01).

-X-m: Ek Çağataycada mücerret bir iş veya hareketi, bir hareketin sonucunu ve bazen de ölçü ifade eden bir fiilden isim yapan ektir (Eckmann, 2013, s. 53). Yeni Uygurcadaki anlam ve işlevi Çağatayca ile aynıdır (Tömür, 2003, s. 101). Yeni

Uygurcada şu an –im şekli yoktur. İncelediğimiz metinlerde Çağatayca ve Yeni Uygurcadaki anlam ve işlevi ile kullanılmıştır ve aşağıdaki örneklerin çoğu bugün Yeni Uygurcada yaşayan kelimelerdir.

ayrım “ayrı” (Ş05/06, Ş06/03, Y21/02, Y21/02), *yarım* “yarım” (Ş02/05, Ş04/05, Y11/02, Y02/05, Y04/06, Y04/06, Y17/02, Y18/07, Y21/04, Y21/06), *bilim* “bilim” (Y12/02, Y05/06, Y18/04, Y18/04, Y18/04, Y18/04, Y18/07, Y18/07, Y18/08, Y21/03), *bölüm* “bölüm” (Y07/02, Y17/04, Y20/06), *çıkım* “gider, masraf” (Y16/01, Y19/04), *koşum* “eklem, eklenen şey” (Y17/03), *oturum* “oturum, konaklamak” (27/003), *bitim* “bitim, son” (Y20/04), *kim* “giriş” (Y19/04, Y21/06, Y21/06).

-mA: Fiilden isim yapan bu ek Çağataycada müşahhas isimler halinde kullanılan mücerret fiil isimleri yapar (Eckmann, 2013, s. 53). Yeni Uygurcadaki kullanımı da Çağatayca ile aynıdır (Tömür, 2003, s. 101). İncelediğimiz metinlerde de aynı anlam ve işlevde kullanılmıştır.

bölme “bölme, bölüm, oda” (Y01/03), *köçme* “taşınan, taşınabilir” (Ş04/02), *ösme* “büyüme” (Y10/07, Y13/12, Y18/01), *uyuşma* “dernek, birlik” (Y06/06, Y07/03, Y07/05, Y08/04, Y16/03, Y18/08, Y19/07, Y20/08, Y21/07), *oyma* “nakış” (78/058, 97/007).

-muş: Çağatayca gramerde bu eke fiilden isim yapan ekler konusunda değil sıfat-fiiller konusunda yer verilir (Eckmann, 2013, s. 113). Uygurca gramerde bu ek –miş, -muş/-müş şeklinde yer alır (Tömür, 2003, s. 103). İncelediğimiz metinde de –muş şeklinde bir örneği mevcuttur. Bu örneğin geçtiği kelime bugün Yeni Uygurcada yaşamaktadır.

turmuş “hayat, ömür” (Y01/01, Y02/06, Y04/01, Y05/02, Y13/04, Y18/03, Y19/08, Y21/07).

-X-n: Hem Çağataycada (Eckmann, 2013, s. 53) hem Uygurcada (Tömür, 2003, s. 103) bu fiilden isim yapım eki mevcuttur. Uygurcada –ın şekli bugün kullanılmamaktadır. Çağatayca ve Yeni Uygurcada aynı anlam ve işlevde kullanılmıştır. İncelediğimiz metinlerde de kullanımı Çağatayca ve Yeni Uygurca ile aynıdır

akın “akar” (78/016, 78/044, Y16/01), *ekin* “ekin” (Y04/01, Y15/05, Y16/01, Y16/04, E01/03), *koşun* “birlik, grup” (27/003, 33/006, Y13/08, Y13/09), *çakın* “şimşek, ışık, parıltı” (144/006, Ş05/03), *yağın* “yağış” (72/007, Y15/05), *yığın* “yığın” (Y06/01, Y18/08).

-X-ş: Fiilden isim yapan bu ek Çağataycada hareketi veya hareketin sonucunu adlandıran isimler yapar (Eckmann, 2003, s. 55). Ek Yeni Uygurcada aynı anlam işlevde kullanılmıştır (Tömür, 2003, s. 101). Fakat Uygurca gramerde –ış şekline yer

verilmemiştir. İncelediğimiz metinlerde de Çağatayca ve Yeni Uygurcada olduğu gibi hareketi veya hareketin sonucunu adlandıran isimler yapmıştır.

açılış “açılış” (Y07/06), *aķartıř* “aydınlatma” (Y10/11, Y10/09, Y13/07, Y18/01, Y18/08, Y20/06), *alduruş* “aldırış” (Y21/05), *bildürüş* “bildiriş” (Y15/12, Y21/08), *çekiş* “çekiş” (Y10/06, Y06/06, Y06/06), *ķarařlık* “ait, mensup” (ř05/02, Y10/05, Y20/06).

4.2.1.3. İsimden Fiil Yapım Ekleri

+A-: Ek hem Çağatayca (Eckmann, 2013, s. 56) hem Uygurcada (Tömür, 2003, s. 231) kullanılan, isimlerden geçişli ve geçişsiz fiiller yapan bir ektir. İncelediğimiz metinlerde de bu yapım eki isimlerin üstüne gelerek fiiller türetmiştir.

boşa- “boşamak” (102/021), *oyna-* “oynamak” (87/007, Y05/05, Y19/06), *orna-* “yer tutmak, yerleşmek” (Y13/01), *yaşa-* “yaşamak” (ř04/02, Y14/10, Y14/12).

+Ay-: İsimden fiil yapan bu ek Çağataycada ismin ifade ettiği manada bir “olma” bildiren geçişsiz fiiller yapar (Eckmann, 2013, s. 56). Yeni Uygurcada isimlere gelerek fiiller türetir (Tömür, 2014, s. 204). İncelediğimiz metinlerde de isimlere gelerek fiiller türetmiştir.

azay- “azalmak” (Y19/04), *köpey-* “çoğalmak” (Y09/09, Y14/12, Y16/04), *çoñay-* “büyültmek” (Y18/01).

+Ar-: Çağataycada geçişsiz fiiller yapan bir ektir (Eckmann, 2013, s. 58). Yeni Uygurcada da aynı anlam ve işlevde kullanılan isimden fiil yapan bir ektir (Tömür, 2014, s. 204). İncelediğimiz metinlerde de ünsüzle biten kelimelere +Ar şeklinde eklenerek fiilden isim yapmıştır. Örnekleri aşağıda olduğu gibi sınırlı sayıdadır.

aķart- “ağartmak” (Y16/03, Y18/08), *köker-* “yeşermek” (37/036), *ķeñer-* “genişlemek” (ř06/04).

+dA-: İsimden fiil yapan bu ek Çağataycada geçişli fiiller yapar (Eckmann, 2013, s. 57). Yeni Uygurcada ise her çeşit manada fiiller türeten bir ektir (Tömür, 2014, s. 205). İncelediğimiz metinlerde de isimlerin üzerine gelerek fiiller türetmiştir. Örnekleri aşağıda olduğu gibi sınırlı sayıdadır.

alda- “kandırmak” (Y18/03), *izde-* “aramak” (Y11/06, Y11/10, Y21/03), *çamda-* “adımlamak” (Y20/07).

+ı-: Çağataycada geçişli ve geçişsiz fiiller yapan bu ek (Eckmann, 2013, s. 56) Yeni Uygurcada da isimden fiil yapım eki olarak kullanılmamaktadır (Tömür, 2014, s. 202-

207; Öztürk, 2010, s. 38-43). İncelediğimiz metinlerde ise sadece bir örnekte *bayı*- fiilinde karşımıza çıkmıştır. Bu örnek 1 Ocak 1937 tarihli gazetede geçmektedir.

bayı- “zengin olmak” (Y18/03).

+X+k-: Çağataycada isimlerden geçişsiz fiiller yapan bir isimden fiil yapım ekidir (Eckmann, 2013, s. 58). Yeni Uygurcada isimden fiil yapım eki olarak kullanılmamaktadır (Tömür, 2014, s. 202-207; Öztürk, 2010, s. 38-43). İncelediğimiz metinlerde Zebur’da örneği olmayıp gazetelerde sadece bir örnekte 20 Temmuz 1936 tarihli gazetede kullanılmıştır.

yoluk- “buluşmak” (Y15/03).

+IA-: Çağataycada bu isimden fiil yapım eki ismin belirttiği ile ilgili bir hareketi ifade etmek için her türlü isme getirilir (Eckmann, 2013, s. 57). Yeni Uygurcada da aynı anlam ve işlevde kullanımı vardır (Tömür, 2014, s. 202). İncelediğimiz metinlerde de Çağatayca ve Uygurcadaki anlam ve göreviyle kullanılmıştır.

ācizle- “güçsüz olma, aciz olma” (6/007, 31/009), *‘ayıpla*- “ayıplamak” (Y12/11), *oğırle*- “çalmak” (Y16/04), *birle*- “birleşmek” (Ş06/04, Y10/04, Y19/01, Y20/04), *derdle*- “dertleşmek” (Ş03/01, Ş05/01), *dostla*- “dost olma” (Y20/02), *āmla*- “toplaşmak, toplanmak” (Y05/01, Y18/03).

+r-: Hem Çağatayca (Eckmann, 2013, 58) hem Yeni Uygurcada isimlerden geçişsiz fiiller yapan bir ektir (Tömür, 2014, s. 204). İncelediğimiz metinlerde Çağatayca ve Yeni Uygurcadaki anlam ve işlevi ile kullanılmıştır. Örnekleri çok olmayıp sınırlı sayıdadır.

kayğur- “kaygılanmak” (Y16/01), *yağşır*- “iyileşmek” (Y18/03).

4.2.1.4. Fiilden Fiil Yapım Ekleri

-Ar-: Bu ek Çağataycada kullanılan ettirgenlik bildiren bir fiilden fiil yapım ekidir (Eckmann, 2013, s. 58) Yeni Uygurcada ünsüzle biten tek heceli fiillerde karşımıza çıkan bir fiilden fiil yapım ekidir (Öztürk, 2010, s. 45). İncelediğimiz metinlerde hem Zebur’da hem de gazetelerde kullanılmıştır.

çıkar- “çıkarmak” (25/015, 52/005, Y21/03), *kopar*- “koparmak” (35/024, 80/002, 113/007), *kaytar*- “döndürmek” (Ş03/01, Y04/04, Y09/12, Y18/01)

-GUz-: Çağataycada ettirgen fiiller yapan bir fiilden fiil yapım ekidir (Eckmann, 2013, s. 59). Yeni Uygurcada en yaygın kullanılan geçişlilik eklerindendir (Öztürk, 2010, s. 45). İncelediğimiz metinlerde de hem Zebur’da hem de gazetelerde çok sayıda kullanılmıştır.

körgüz- “göstermek” (91/016, Y01/06, Y13/03), *kirgüz-* “girdirmek” (66/011, Y11/07, Y15/02), *ötküz-* “geçirmek” (37/007, 78/014, Y13/03), *olturguz-* “oturtmak” (68/006, 78/055, 113/008), *yatkuz-* “yatırmak” (23/002), *tolguz-* “doldurmak” (17/014, Y16/02), *yetgüz-* “yetmek” (85/013, Y12/07, Y14/07).

-ker-, -kür-: Çağataycada fiilden fiil yapan bu eki (Eckmann, 2013, s. 59) Öztürk, Yeni Uygurcada fiilden fiil yapım ekleri kısmında almamıştır (Öztürk, 2010, s. 43-48). İncelediğimiz metinlerde sadece 2 örnekte karşımıza çıkmıştır.

ötker- “geçirmek” (Y01/02, Ş02/02), *yetkür-* “iletmek, ulaştırmak” (Y14/01, E02/06).

-X-l- Çağataycada kullanılan pasiflik, meçhullük bildiren bir fiilden fiil yapım ekidir (Eckmann, 2013, s. 59). Yeni Uygurcada Çağataycadaki anlam ve işlevi ile kullanılmaktadır. İncelediğimiz metinlerde hem Zebur’da hem de gazetelerde Çağatayca ve Yeni Uygurcadaki anlam ve işlevi ile kullanılmıştır.

açıl- “açılmak” (18/015, Ş03/03, Ş04/06, Y10/09, Y11/12, Y03/03, Y07/02), *basturul-* “bastırılmak” (Y16/02), *yıkıl-* “yıklmak” (27/002, 78/064, Y01/02, Y19/08), *üzül-* “kopmak” (124/007, Ş04/01, Y06/05, Y16/03), *béril-* “verilmek” (Ş05/04, Y18/06, Y21/01), *ezil-* “ezilmek” (51/017, Ş03/02, Y15/07, Y02/04, Y18/01, Y20/02).

-X-t- Çağataycada kullanılan bir fiilden fiil yapım ekidir ünlü ile veya r ile biten kök ve gövdelere getirilir (Eckmann, 2013, s. 61). Yeni Uygurcada işlek geçişlilik eklerindendir ve ünlü ile biten fiillere getirilir (Öztürk, 2010, s. 46). İncelediğimiz metinlerde kullanımı Çağatayca ve Yeni Uygurcadaki gibidir. Hem Zebur’da hem de gazetelerde kullanılmıştır.

aķıt- “akıtmak” (42/004, 78/016, 140/008), *yıkıt-* “yıkıtmak” (28/005, 106/027, 147/006), *avut-* “avutmak, oyalamak” (Y12/01), *hürküt-* “ürkütme” (Y18/08).

-X-n- Çağataycada dönüşlülük veya meçhullük bildiren fiiller türetir. Eckmann’a göre ilk şekil umumiyetle kullanılmaz (Eckmann, 2013, s. 60). Yeni Uygurcada asıl fonksiyonu dönüşlülük olan bir fiilden fiil yapım ekidir (Öztürk, 2010, s. 44). İncelediğimiz metinlerde hem Zebur’da hem de gazetelerde Çağataycadaki gibi dönüşlülük ve meçhullük bildiren fiiller türetmiştir.

ācizlen- “Acizlenme durumu” (71/009), *yasan-* “yapılmak” (Y07/01), *bölün-* “bölünmek” (Y16/01, Y16/02), *körün-* “görünmek” (Y11/12, Y03/05, Y15/10), *onan-* “kabul edilmek” (Y08/04), *salın-* “salınmak” (Y12/04, Y15/07, Y19/04, Y21/01), *tabın-* “bulunmak” (Y14/02, Y14/04).

-X-ş-: Bu fiilden fiil yapım ekinin asıl fonksiyonu işteşliktir. Bir işin karşılıklı veya birlikte yapıldığını ifade eder. Kendi kendine oluş da bildirir. Çağataycada bu şekilde kullanımı vardır (Eckmann, 2013, s. 60). Yeni Uygurcada Çağataycada olduğu gibi işteşlik bildiren fiiller yapar (Öztürk, 2010, s. 449. İncelediğimiz metinlerde hem Zebur'da hem de gazetelerde işteşlik bildiren fiiller türetmiştir.

‘acizleş- “güçsüzleşmek, acizleşmek” (Y01/04, 88/009), *atış-* “atışmak” (E02/03, Ş05/04), *körüş-* “görüşmek” (41/006, Y19/03, Y20/03), *uruş-* “savaşmak, dövüşmek” (35/002, 56/001, Ş06/02, Ş06/03, Ş06/04, Y14/08, Y19/01), *ornaş-* “yerleşmek” (Y09/10, Y18/01).

-DXr-: Fiilden fiil yapan bu ek Çağatayca (Eckmann, 2013, s. 59) ve Uygurcada (Öztürk, 2010, s. 45) -tur/-tür-, -dur/-dür- şeklindedir. İncelediğimiz metinlerde bu fiilden fiil yapım eki Çağatayca ve Yeni Uygurcadaki kullanımlarının yanı sıra ekin düz ünlülü şekli de kullanılmıştır.

açtur- “açtırmak” (109/002), *‘âdetlendür-* “alışkanlık haline getirmek” (Y07/02), *aldur-* “aldırmak” (Ş02/05, Y01/05, Y05/04, Y16/04, Y20/06), *bildir-* “bildirmek” (Y12/12, Ş01/02), *bildür-* “bildirmek” (Y01/06, Y08/04, Y09/09, Y17/04, Y18/07, Y18/08), *birleştür-* “birleştirmek” (Ş06/04, Y15/11, Y18/02), *ettür-* “ettirmek, yaptırmak” (Y04/04, Y06/01).

-Ur-, -Ir-: Ek hem Çağatayca (Eckmann, 2013, s. 58) hem Uygurcada (Öztürk, 2010, s. 45) kullanılan ettirgenlik bildiren bir fiilden fiil yapım ekidir. İncelediğimiz metinlerde de aynı anlam ve işlevde kullanılmıştır. hem Zebur'da hem de gazetelerde çok sayıda örneği vardır.

öçür- “söndürmek” (51/002, 51/009), *içir-* “içirmek” (60/004), *kaçır-* “kaçırmak” (30/008), *bitir-* “bitirmek” (Y16/01, Y20/02).

4.2.2. Çekim Ekleri

Çekim ekleri bahsinde incelediğimiz metinlerdeki tespit edilen isim çekim ekleri ve fiil çekim ekleri Çağatayca ve Yeni Uygurca ile karşılaştırılmıştır. İsim çekim ekleri olarak metinlerde tespit edilen durum ekleri, iyelik ekleri, çokluk eki, soru eki ve ek-fiil verilmiş bunların Çağatayca ve Yeni Uygurcadaki kullanımları verilmiş farklılıklar veya benzerlikler söylenmiştir. Fiil çekim ekleri metinlerde tespit edilen şahıs ekleri, şekil ve zaman ekleri, isim-fiiller, sıfat-fiiller ve zarf-fiiller verilmiş bunların Çağatayca ve Yeni Uygurcadaki kullanımları verilmiş farklılıklar veya benzerlikler söylenmiştir.

4.2.2.1.İsim Çekim Ekleri

Metinlerde tespit edilen isim çekim ekleri durum ekleri, iyelik ekleri, çokluk eki, soru eki ve ek-fiil başlıkları altında değerlendirilmiştir. Bunların Çağatayca ve Yeni Uygurcadaki kullanımları verilmiş, bunların benzerlikleri veya farklılıkları üzerinde durulmuştur.

4.2.2.1.1. Ad Durum Ekleri

Ad durum eklerinde, metinlerde tespit edilen ilgi durumu, yükleme durumu, yönelme durumu, bulunma, durumu, ayrılma durumu, eşitlik durumu, vasıta durumu ve sınırlama durumu başlıklar halinde verilmiş ve bunlar Çağatayca ve Yeni Uygurca ile karşılaştırılmıştır. Yön gösterme durumu işlek bir ek olmadığı için ve metinlerde sınırlı sayıda kalıplaşmış kelimelerde kullanıldığı için ad durum ekleri kısmında değerlendirilmemiştir.

4.2.2.1.1.1. İlgi Durumu (+nİŋ, +nUŋ, +İŋ)

İlgi durum eki Çağataycada +nİŋ yuvarlak ünlüden sonra da +nUŋ, bazen de +nI (Eckmann, 2013, s. 69) şeklinde iken Uygurcada –niŋ (Tömür, 2003, s. 56) şeklindedir. Metinde de bu ek yaygın olarak +nİŋ şeklinde ve şahıs zamirlerinden sonra +İŋ şeklinde kullanılmıştır. Sadece bir örnekte +nUŋ şekline rastlanmaktadır.

‘ādilniŋ “adilin” (31/018, 37/012, 75/010, Y02/02), *‘aqlniŋ* “aklın” (E02/03), Eflatunnuŋ “Eflatunun” (Y09/08). *Aristotnuŋ* “Aristotun” (Y09/08), *bīmāmūsniŋ* “namussuzın” (Y12/06), *bozuġluġniŋ* “bozukluġının” (65/003, 94/020), *meniŋ* “benim” (18/048, 31/014), *seniŋ* “senin” (5/011, 7/007, 8/001).

4.2.2.1.1.2. Yükleme Durumu (+nI)

Çağataycada yükleme durumu +nI ve üçüncü kişi iyelik ekinden sonra +n şeklinde iken (Eckmann, 2013, s. 74) Uygurcada bu ek +ni şeklindedir (Tömür, 2003, s. 56). İncelediğimiz metinlerde de bu ek sadece +nI şeklinde kullanılmıştır.

‘ālemni “alemi” (77/018, Ş06/01), *aşlıknı* “yemekliġi” (Y11/05, Y08/03), oġrını “hırsızı” (Y15/12, 50/018), *pādşāhnı* “padişahı” (20/009, Y18/05), *postanı* “postayı” (Y02/03), *sanıurnı* “santuri” (81/002).

4.2.2.1.1.3. Yönelme Durumu (+GA, +A)

Ek Çağataycada +GA, şiirde iyelik ekinden sonra +A şeklinde kullanılırken (Eckmann, 2013, s. 71) Uygurcada +GA şeklinde (Tömür, 2003, s. 56) kullanılır. İncelediğimiz metinlerde ise Çağataycadaki kullanımı ile aynıdır. Fakat Çağataycada şiirde iyelik ekinde sonra +A şeklinde de kullanılırken metinlerde şiir dışında da +A şekline rastlanmıştır.

‘ālemge “aleme” (Ş02/03, Y05/02), *‘aqlğa* “akla” (94/008, Y12/07, Y02/01), *āzādlikğa* “kurtuluşa” (Y20/01), *āzādlikğa* “kurtuluşa” (Y18/02, Y18/04, Y20/01, Y20/01, Y21/03), *ēnekke* “çeneye” (3/007), *hārliğa* “horluğa” (Y01/05), *‘aqla* “akla” (Y09/02, Y16/03), *karza* “borca” (Y02/05), *meydāna* “meydana” (Y21/02).

4.2.2.1.1.4. Bulunma Durumu (+DA)

İncelediğimizde metinde kullanılan bulunma durum eki Çağatayca (Eckmann, 2013, s. 76) ve Uygurca (Tömür, 2003, s. 56) ile aynıdır. Bulunma durum eki +da/+de iken (ç, f, h, ħ, k, q, p, s, ş, t) ünsüzlerinden sonra +ta/+te şeklinde kullanılmıştır.

aqlda “akılda” (Y07/04), *aydgâhta* “bayram yerinde” (Y07/04, Y07/04, Y07/04, Y18/06), *amelde* “işte” (Y10/04, Y04/03, Y21/02, Y21/06, Y20/01), *āsāyište* “güvende, huzurda” (Y18/03).

4.2.2.1.1.5. Ayrılma Durumu (+DAn, +DIn)

Ayrılma durum eki +dan/+den şeklinde olup (ç, f, h, ħ, k, q, p, s, ş, t) ötümsüz ünsüzlerinden sonra da +tan/+ten şeklinde kullanılmıştır. Bunun yanı sıra pek çok kelimede +dın/+din örneğine de rastlanmıştır. Bu daralmanın zaman içinde bir gelişme olduğu akla gelse de aynı gazetede iki şeklin de bulunması veya farklı zamanlarda çıkan gazetelerde aynı örneklerin bulunması bu fikri çürütmüştür. Bu ek Çağataycada +DIn şeklinde (Eckmann, 2013, s. 77) Uygurcada ise +Din (Tömür, 2003, s. 56) şeklinde kullanılmıştır.

‘ācizlerdin “güçsüzlerden, acizlerden” (Y03/05), *‘alākadın* “alakadan” (Y11/08), *ağırlıqtın* “ağırlıktan, zorluktan” (69/020), *meclistin* “meclisten” (Y08/02, Y20/07), *cihetten* “yönden, taraftan” (Y08/06), *halktan* “halktan” (Y18/08).

4.2.2.1.1.6. Eşitlik Durumu (+çA)

Eşitlik durumu Çağataycada +çA şeklindedir (Eckmann, 2013, s. 82). Uygurcada +çe ve +çilik olarak (Tömür, 2003, s. 56) verilmiştir. İncelediğimiz metinlerde ise +çA şeklindedir. +çilik eki ise eşitlik eki olarak değil isimden isim yapım eki olarak kullanılmıştır.

‘aşrlarçe “asırlarca” (Y18/02), başqaça “başkaca” (Y21/04), aşukça “fazlaca” (Y07/04).

4.2.2.1.1.7. Vasıta Durumu (+IA)

Vasıta durumu Çağataycada –n, –in/-in, –un/-ün ve –la/-le olmak üzere iki şekilde (Eckmann, 2013, s. 83) kullanılırken Uygurca gramerde bu durum ekine yer verilmemiştir (Tömür, 2003, s. 56). Başka bir Uygurca gramer ise vasıta durumunun bilen (ile) edatı ile yapıldığını söyler (Öztürk, 2010, s. 53). İncelediğimiz metinlerde ise vasıta durumu +IA şeklindedir. Bunu yanı sıra bugün Yeni Uygurcada kullanılan” bilen” edatı da metinlerde vasıta hali olarak kullanılmıştır. Aslında bu kullanım “ile” edatının kullanımıdır, “ile” edatının işlevidir.

nāmiyla “namı ile” (Y17/02), *halāşıyla* “kurtuluşıyla” (Ş04/02), *hayāliyle* “hayali ile” (Y04/04).

4.2.2.1.1.8. Sınırlama Durumu (+GAçA)

Eski Türkçede görülen, Karahanlı Türkçesinde görülmeyen Harezmi Türkçesinde sadece bir örnekte görülen, tarihi Türk lehçelerinde en çok Çağatay Türkçesinde görülen bu yapı (Öztürk, 2017, s. 159) Çağataycada, bir hareketin vesile olduğu sonuç veya hedefe işaret için yönelme ekinin getirilmesi ile kullanılır (Eckmann, 2013, s. 83). Çağataycada zamanda ve mekânda sınırlama işlevi olan bu yapı +ğaça/+geçe, ötümsüz ünsüzlerden sonra +kaça/+keçe şeklinde kullanılır (Erdem Uçar, 2011, s. 437). Yeni Uygurcada bu yapı +giçe/+kiçe, +giçe/+kiçe şeklinde kullanılmaktadır (Tömür, 2003, s. 56). İncelediğimiz metinlerde sınırlama bildiren bu yapı Zebur’da ve gazetelerde çok sayıda +ğaça şeklinde zaman ve yerde sınırlama bildirmek için “-e kadar” anlamında kullanılmıştır. Zebur’da bir defa gazetelerde de bir defa +geçe şeklinde kullanılmıştır.

Kaçangaça batıllıknı yahşı körüp yalğançılıknı ister-siz? (4/002), Ey Hüdävend *kaçangaça* meni *ebedğaça* unuttur sen? (13/001), bizni *ebedğaça* taşlap atmağıl (44/024),

Ƙumuldın başlap *Kaşgarlarğaça* bolğan memleket-i vaţannıŋ (ř04/04), Bu devirde şarkı Türkistandın *Taşkendğaça* bolğan Türkler (ř06/04), Kaşgardın *şofığaça* at kirā'sı bir ādem üçün 1600 ser şofıdın *İstanbulğaça* bir ādem üçün alınadurğan kirā' pulu 16957 ser (Y18/06), pādřahlarınıŋ öyleri *içigeçe* paķalarınıŋ nurġunluķı bilen ķımırladı (105/030), mezkūrларğa *ölgeçe* unutmaġu dēķ ķattıġ cezā bērip (Y05/05)

4.2.2.1.2. İyelik Ekleri

Tekil 1. şahıs (+X+m): Tekil 1. şahıs iyelik eki Ćaġataycada da metinde olduġu gibi kullanılmıştır (Eckmann, 2013, s. 66). Uygurcada ise tek farklılık +ım şeklinin olmamasıdır (Tömür, 2003, s. 52). İncelediġimiz metinlerde tekil birinci şahıs iyelik eki hem Zebur'da hem de gazetelerde +X+m şeklinde kullanılmıştır.

aĥčem “param” (Y11/08, Y11/09), *ahdım* “sözüm” (50/016, 89/034, 132/012), *illetim* “hastalıġım” (38/011), *ömrüm* “ömrüm” (31/010, 39/005, 88/003), *yolum* “yolum” (18/033, 27/011, 142/003).

Tekil 2. şahıs (+X+ŋ): Tekil 2. şahıs iyelik eki Ćaġataycada da metinde olduġu gibi kullanılmıştır (Eckmann, 2013, s. 66). Uygurcada ise tek farklılık +ıŋ şeklinin olmamasıdır (Tömür, 2003, s. 52). İncelediġimiz metinlerde tekil ikinci şahıs iyelik eki hem Zebur'da hem de gazetelerde +X+ŋ şeklinde kullanılmıştır.

bendenŋ “kulun, kölen” (19/012, 109/028, 116/016, 119/023, 119/065), *ĥalkıŋ* “halkın” (Y13/03, Y20/07), *ismiŋ* “ismin, adın” (48/010, 54/001, 63/004, 75/001, 89/012), *ķolunŋ* “elin” (44/002, 44/003, 45/004, 60/005, 63/008, 80/015), *ömrünŋ* “ömrün, hayatın” (103/005, 128/005).

Tekil 3. şahıs (+sI, +I, U): Ćaġataycada kullanılan tekil 3. şahıs iyelik ekleri +sI, +I iken (Eckmann, 2013, s. 66) Uygurcada –si ve –i ekleri kullanılmıştır (Tömür, 2003, s. 52).). İncelediġimiz metinlerde tekil üçüncü şahıs iyelik eki hem Zebur'da hem de gazetelerde +sI, +I, U şeklinde kullanılmıştır.

ā'ilesi “ailesi” (Y10/01), *alāķası* “alakası, ilgisi” (Y12/09, Y18/03), *azābı* “azabı” (ř04/01), *ālemi* “alemi” (Y07/06, Y16/02), *me'mūru* “memuru” (Y19/05), *öřürü* “vergisi, öřürü” (Y15/06).

Çoġul 1. şahıs (+X+mXz): Ćaġataycada kullanılan çoġul 1. şahıs iyelik ekleri +mız/+miz +muz/+müz +ımız/+imiz, +umız/+ümüz ve nadiren de +umuz/+ümüz şeklinde (Eckmann, 2013, s. 66) iken Uygurcada +miz, +imiz şeklindedir (Tömür, 2003, s. 52). Metinde ise yukarda verdiġimiz şekillerin hepsi vardır.

‘ulemāmız “ilim sahiplerimiz” (Y07/02), *efendimiz* “efendimiz” (Ş06/02), *farzımız* “farzımız” (Y03/02), *ğafletimiz* “gafletimiz” (Y01/02), *dostumuz* “arkadaşımız” (Y18/01, Y19/04), *köhlümüz* “gönlümüz” (33/021, 44/018, Ş04/02, Y10/11), *orumuz* “yerimiz” (Ş06/01), *közümüz* “gözümüz” (Y13/05, Y02/06),

Dikkat çeken bir husus eklerin küçük ünlü uyumuna uymamasıdır. Örneğin kol kelimesine gelen çoğul 2. şahıs iyelik eki farklılık göstermektedir.

kolımız (Ş03/01, Y13/05), *kolumuz* (Y16/04), *kolumuz* (Ş04/04).

Çoğul 2. Şahıs (+X+ηXz): Çağataycada kullanılan çoğul 2. şahıs iyelik eklerinin metinden farklı olarak –uñız şeklinin de bulunmasıdır (Eckmann, 2013, s. 66). Metinde bu ekin örneğine rastlanamamıştır. Uygurcada ise +ñiz, +iñiz eki çoğul 2. şahıs iyelik eki olarak kullanılır (Tömür, 2003, s. 52). İncelediğimiz metinlerde çoğul ikinci şahıs iyelik eki hem Zebur’da hem de gazetelerde +X+ηXz şeklinde kullanılmıştır.

anañız “anneniz” (E02/02), *Teñriñiz* “Tanrınız” (76/011), *yādiñiz* “hatırınız” (Y09/03, Y09/04), *diliñiz* “gönlünüz” (22/027, 69/033), *üstüñiz* “üstünüz” (129/008).

Çoğul 3. Şahıs (+lArI): Çağataycada çoğul 3. şahıs iyelik eki 3. tekil şahıs iyelik eki gibi veya +lArI şeklindedir (Eckmann, 2013, s. 66). Uygurcada ise bu ek +liri şeklinde (Tömür, 2003, s. 52) tek şekillidir. İncelediğimiz metinde ise çoğul üçüncü şahıs iyelik eki +lArI şeklinde kullanılmış bugün Yeni Uygurcada olan +liri örneğine metinlerde hem Zebur’da hem de gazetelerde rastlanmamıştır. Yani bugün yeni Uygurcada çoğul üçüncü şahıs iyelik ekinde görülen gerileyici ünlü benzeşmesi bu metinlerde görülmemektedir.

vañanları “vatanları, yurtları” (Ş01/01, Y16/01), *añlākları* “ahlakları” (Y09/06), *‘alākaları* “alakaları, ilgileri” (Y03/03, Y15/03), *‘ā’ileleri* “aileleri” (Y17/01), *çegreleri* “sınırları” (Y20/04).

4.2.2.1.3. Çokluk Eki (+lAr)

Çağatayca (Eckmann, 2013, 65) ve Uygurcada (Tömür, 2003, s. 47) olduğu gibi metinde de çokluk eki -lar/-ler olarak kullanılmıştır. Çağataycada Arapça kırık çokluklar, bazen Türkçe çokluk ekini de alırlar. Aynı durum incelediğimiz metinde de kendini göstermektedir.

alçaqlar “alçaklar, hainler” (Y01/04), *farqlar* “farklar” (Y05/02), *fāsıqlar* “günahkarlar” (1/004, 1/005, 9/017, 11/002), *‘askerler* “askerler” (Ş05/05, Y10/09, Y21/02, E01/02), *faşistler* “faşistler” (Y15/10, Y17/02, Y19/01) *evliyālar* “veliler” (Y14/02).

4.2.2.1.4. Soru Eki (mu/mü)

Çağataycada soru eki daima yuvarlak ünlülüdür. Yeni Uygurcada da daima *mu* şeklinde kalın dar yuvarlak ünlülüdür. Soruya tereddüt ifadesi katan *-kin*, *-ki* edatı ile birlikte *-mikin* şeklinde ince düz dar ünlülü de olabilir (Öztürk, 2010, s. 53). İncelediğimiz metinlerde Çağataycada olduğu *mu/mü* şeklinde kullanılmıştır. Bugün Yeni Uygurcada kullanılan *-mikin* şekline metinlerde rastlanmamıştır. Ancak *mu ki* şekli vardır

putlarımın taymaqtın kutqazmap mu sen? “ayaklarımı kaymaktan kurtarmaz mısın?” (56/013), *uzatur mu sen?* “uzatır mısın?” (85/006), *netice bar mu?* “sonuç var mı?” (Y07/04), *emdi bizge yene mu gaflet?* “şimdi bize yine mi gaflet? (Y03/02), *yeri bar mu ki?* “yeri var mı ki? (Y13/07), *adālet sözler mü siz?* “adalet söyler misiniz?” (58/001)

4.2.2.1.5. Ek-Fiil

Çağataycada *è(r)*- yardımcı fiili bütün çekimli şekilleri bulunmayan şimdiki-geniş zamanda, öğrenilen şimdiki zamanda, geçmiş zamanda ve şartta çekimi olan bir yardımcı fiildir (Eckmann, 2013, s. 143-144). Yeni Uygurcada ek-fiilin şimdiki zaman, belirli geçmiş zaman, belirsiz geçmiş zaman, şart olmak üzere dört çekimi vardır. Bunlardan sadece şimdiki zamanda fiil kökü düşer. Olumsuzları *è-* fiili ile ismin arasına *emes* “değil” kelimesinin getirilmesi ile yapılır (Öztürk, 2010, s. 53). İncelediğimiz metinlerde *è(r)* ek-fiilinin belirli ve belirsiz geçmiş zamanda 3. şahısta örneklerine rastlanmıştır. Aslen tur- “durmak” fiilinin geniş zaman çekimi olan tur- yardımcı fiili Çağataycada sadece geniş zamanda mevcuttur (Eckmann, 2013, s. 144). İncelediğimiz metinlerde de tur- yardımcı fiili hem Zebur’da hem de gazetelerde geniş zamanda kullanılmıştır.

seniñ işleriñ kandağ heybetlik ékenler “senin işlerin nasıl heybetli imiş” (66/003), *en faziletlik bir iş édi.* “en faziletli bir işti.” (Y21/01), *köp édi* “çoktu” (Y06/06), *lazım édi* “lazımdı” (Y13/08, Y17/03), *bar érdi* “vardı” (55/022, 66/018, 77/018), *emes érdi* “değildi” (55/013, 139/016), *haṭādur* “hatadır” (Ş05/02, E02/01), *iḥsāndur* “iyiliktir” (Y08/04), *kalkāndur* “kalkandır” (91/005).

4.2.2.2. Fiil Çekim Ekleri

Fiil çekim eklerinde metinlerde tespit edilen şahıs ekleri, şekil ve zaman ekleri, isim-fiiller, sıfat-fiiller ve zarf-fiiller verilmiş ve bunlar Çağatayca ve Yeni Uygurca ile karşılaştırılmıştır.

4.2.2.2.1. Şahıs Ekleri

Metinde kullanılan şahıs ekleri iyelik kökenli, zamir kökenli ve emir çekiminde kullanılan şahıs ekleridir.

4.2.2.2.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

Çağataycada belirli geçmiş zaman, şart çekiminde iyelik kökenli şahıs ekleri kullanılır. Bunun dışında kalan kiplerde ise zamir kökenli şahıs ekleri kullanılır. Uygurcada şimdiki zaman, belirsiz geçmiş zaman geniş zaman, gelecek zaman ve istek çekimlerinde zamir kökenli şahıs ekleri kullanılır (Doğan, 2014, s. 100). İncelediğimiz metinde geniş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman, belirsiz geçmiş zaman çekiminde zamir kökenli şahıs ekleri kullanılmıştır.

Tekil 1. Şahıs (men): Tekil 1. şahıs zamiri Çağataycada *mén* (Eckmann, 2013, s. 122), Uygurcada *men* (Tömür, 2003, s. 297) şeklindedir. İncelediğimiz eserlerde *men* şeklinde kullanılmıştır.

açar men “açarım” (121/001, 123/002), *ata men* “atacağım” (Y01/05), *ala men* “alacağım” (Y13/12), *alıptur men* “almışım” (119/111), *atlay men* “atlayacağım” (18/029).

Tekil 2. Şahıs (sen): Tekil 2. şahıs zamiri Çağataycada *sen/sén* (Eckmann, 2013, s. 122), Uygurcada nezaket ifadelerinde *siz*, hürmet ifadelerinde *sile* (sizler) veya *özliri* şeklinde kullanılır (Tömür, 2003, s. 297) İncelediğimiz metinlerde *sen* şeklindedir.

aytur sen “söylersin” (90/003), *bağlar sen* “bağlarsın” (76/011), *barmay sen* “varmazsın, gitmezsin” (60/011, 108/012), *ibarur sen* “gönderirsin” (104/020), *içiripdür sen* “içirmişsin” (60/004).

Tekil 3. Şahıs (Ø): Çağataycada zamir kökenli tekil 3. şahıs eksizdir (Eckmann, 2013, s. 122). Uygurcada tekil 3. şahıs zamiri *u*, *ular* şeklindedir (Tömür, 2003, s. 297). İncelediğimiz metinlerde de zamir kökenli tekil 3. şahıs eki eksizdir.

Çoğul 1. Şahıs (-mız): Çağatayca (Eckmann, 2013, s. 122) ve Uygurcada zamir kökenli çoğul 1. şahıs eki *biz* şeklinde kullanılmıştır (Tömür, 2003, s. 297). İncelediğimiz metinlerde çoğul 1. şahıs *-mız/-miz* şeklinde kullanılmıştır.

i’tikād kılamız “inanacağız” (Y05/03), *kètermiz* “gideriz” (90/010), *kètmeymiz* “gitmeyeceğiz” (Y16/02), *kılmaymız* “yapmayacağız” (Y12/04, Y14/02, E02/01), *körmeymiz* “görmeyeceğiz” (74/009).

Çoğul 2. Şahıs (-siz sizler): Çağataycada *siz* ve nadiren *sizler* kullanılırken (Eckmann, 2013, s. 122) Uygurcada ise *siler* şekli kullanılmıştır (Tömür, 2003, s. 297). İncelediğimiz metinlerde *siz* nadiren de *sizler* şekli kullanılmıştır.

sekreysiz “sıçrayacaksınız” (114/006), *tileysizler* “isteyeceksiniz” (Y11/07), *yıkılırsiz* “yıkılırsınız” (82/007), *aytursiz* “söylersiniz” (11/001), *köterilgeysizler* “yükseleceksiniz” (24/007).

Çoğul 3. Şahıs (-lar): Çağataycada (Eckmann, 2013, s. 122) ve Uygurcada (Tömür, 2003, s. 297) olduğu gibi incelediğimiz metinlerde de *-lar/-ler* şekli kullanılmıştır.

toyarlar “doyarlar” (22/026, 37/019), *turadurlar* “duracaklar” (Y02/05, Y03/01, Y21/01, E01/01, E02/04), *tururlar* “dururlar” (38/011, 38/012, 102/028), *tutulğaylar* “yakalanacaklar” (10/002, 59/013).

4.2.2.2.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

Çağataycada iyelik kökenli şahıs ekleri belirli geçmiş zaman ve şart çekiminde kullanılır. Uygurcada belirli geçmiş zaman, şart ve gereklilik çekimlerinde kullanılır. İncelediğimiz metinlerde iyelik kökenli şahıs ekleri belirli geçmiş zaman ve şart çekiminde kullanılmıştır.

Tekil 1. Şahıs (-I-m): Çağatayca (Eckmann, 2013, s. 122) ve Yeni Uygurcada (Öztürk, 2010, s. 73) iyelik kökenli tekil 1. şahıs eki olarak *-m* kullanılmıştır. Uygurcada *-(1)m* şekli şu an kullanılmasa da metinde bunun örneği vardır.

Tekil 2. Şahıs (-I-η): Çağatayca (Eckmann, 2013, s. 122) ve Yeni Uygurcada (Öztürk, 2010, s. 73) iyelik kökenli tekil 2. şahıs eki olarak *-η* kullanılmıştır. Uygurcada *-(1)η* şekli şu an kullanılmasa da metinde bunun örneği vardır.

Tekil 3. Şahıs: Çağatayca (Eckmann, 2013, s. 122) ve Uygurcada (Öztürk, 2010, s. 73) olduğu gibi metinde de tekil 3. şahıs iyelik kökenli şahıs eki eksizdir.

Çoğul 1. Şahıs (-k/-ķ): Bu ek Çağataycada geçmiş zaman ve şart çekiminde kullanılan iyelik kökenli çoğul 1. şahıs ekidir (Eckmann, 2013, s. 122). Uygurcada ise *ķ* sesinin karşılığı olan *-q* ve *-k* şahıs eki olarak kullanılır (Öztürk, 2010, s. 73). Metinde de çoğul 1. şahıs iyelik kökenli şahıs eki olarak bu ek kullanılmıştır.

Çoğul 2. Şahıs (-ηIz, -ηUz): Çağataycada kullanılan (Eckmann, 2013, s. 122) bu iyelik kökenli çoğul 2. Şahıs eki metinde de aynı görevde kullanılmıştır. Uygurcada ise

çoğul 2. şahıs eki –ñlar/-ñler şeklindedir (Öztürk, 2010, s. 73). Bugün Uygurcada kullanılan şekli, metinde emir ve istek çekiminde kullanılan çoğul 2. Şahıs ekidir.

Çoğul 3. Şahıs (-IAr): Çağatayca (Eckmann, 2013, s. 122) ve Uygurcada (Öztürk, 2010, s. 73) olduğu gibi metinde de iyelik kökenli çoğul 3. şahıs eki –lar/-ler şeklindedir.

4.2.2.2.2. Zaman ve Şekil

İncelediğimiz metinlerde tespit edilen zaman ve şekil ekleri verilmiştir. Bunlar Çağatayca ve Yeni Uygurca ile karşılaştırılmıştır.

4.2.2.2.2.1. Basit Çekimler

Burada incelediğimiz metinlerde tespit edilen geçmiş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman, belirli geçmiş zaman, belirsiz geçmiş zaman, emir-istek kipi, şart kipi ve gereklilik kipi verilmiştir. Bunlar Çağatayca ve Yeni Uygurca ile karşılaştırılmıştır.

4.2.2.2.2.1.1. Geniş Zaman

Çağataycada geniş zaman, fiil tabanı + (-Ar, -Ur, -r) + şahıs zamirleri şeklindedir (Eckmann 2013: 130). Aynı şekil Uygurca için de geçerlidir. Uygurcada çoğul 2. şahısta, şahıs zamiri *siler* şeklindedir. Üçüncü çoğul şahısta ise –ş şahıs eki olarak kullanılır (Doğan 2014:106). İncelediğimiz metinlerde ise geniş zamanın çekimi Çağataycada olduğu gibidir. Yani fiil tabanı + (-Ar, -Ur, -r, -mAs) + şahıs zamirleri şeklindedir. Geniş zamanın olumsuzu ise hem metinde hem Çağatayca ve Uygurcada –mas/-mes eki ile yapılır.

açar men “açarım” (121/001), *atar sen* “atarsın” (88/014, 119/119), *atar* “atar” (147/006, Y06/02), *toyar miz* “doyarız” (65/004), *yıķılur siz* “yıkılırsınız” (82/007), *gepleşürler* “konuşurlar” (69/012), *çıķaralmas* “çıkaramaz” (Y06/05), *etmes* “etmez” (Y06/06).

4.2.2.2.2.1.2. Şimdiki Zaman

Çağataycada şimdiki zaman, fiil tabanı + -a/-e/-y(+dur) + şahıs zamiri ile yapılır ve birinci ve ikinci teklik ve çokluk şahıslar genellikle -dur ekini almazlar (Eckmann, 2013, s. 139). Bu yapı (fiil tabanı + -a/-e/-y(+dur) + şahıs zamiri) bugün Uygurcada gelecek zaman ifadesinde kullanılır. Şimdiki zaman ise -makta/-mekte ve -vati fiil çekim ekleriyle

yapılmaktadır (Öztürk, 2010, s. 77-78). İncelediğimiz metinlerde de şimdiki zaman çoğunlukla (fiil tabanı + -a/-e/-y(+dur) + şahıs zamiri) yapısı ile yapılmıştır ve Çağataycada olduğu gibi birinci ve ikinci teklik ve çokluk şahıslar –dur ekini almazlar. Bunu –makta/-mekte yapısı takip eder. –ivat- yapısı ise gazetelerde sadece iki yerde geçmektedir.

bilemen “biliyorum” (Y18/04), *kılasen* “kılıyorsun” (142/008, Y01/05), *kiredür* “giriyor” (37/015, Y08/05), *bilemiz* “biliyoruz” (20/006, Y21/06), *tileysizler* “istiyorsunuz” (Y11/07), *köredürler* “görüyorlar” (25/019, Y15/08), *körmektemiz* “görüşüyoruz” (Y11/08), *işlemekte* “çalışıyor” (Ş05/03, Y01/03, Y20/05), *körüşivatқан* “görüşmekte olan” (Y20/03), *alivatқан* “almakta olan” (Y20/03), *déydür* “diyor” (Y12/11, Y14/07, Y14/08, Y16/02, Y17/01, Y17/01, Y18/05)

Çağataycada şimdiki zaman ifadesi için kullanılan (fiil tabanı + -a/-e/-y(+dur) + şahıs zamiri) yapısı bugün Uygurcada gelecek zaman ifadesinde kullanılır. Yeni Uygurcada bugün bu yapıda soru eki şahıs ekinden önce gelirse soru ekindeki ünlünün düştüğü görülür (Öztürk, 2010, s. 80). Bugün Yeni Uygurcada görülen bu özellik incelediğimiz metinlerde de kendini göstermektedir.

Boğaların göştini yép tekelerniñ kanını men içemdür-men? “Ben boğa eti yer miyim ya da keçi kanı içer miyim?” (50/014), Hüdā munı teftiş kılıp çıkarmamdur? “Tanrı bunu ortaya çıkarmaz mı?” (44/021), Hüdāvend ebedğaça taşlamdur? “Tanrı sonsuza kadar mı bizi dışlayacak?” (77/007).

4.2.2.2.1.3. Gelecek Zaman

Çağataycada gelecek zaman fiil tabanı + -ğay/-gey, -kay/-key, -ğa/-ge, қа/-ke + şahıs zamirleri şeklindedir (Eckmann, 2013, s. 128).

Uygurcada ise gelecek zaman yapısının üç şekli vardır. Bunlardan birincisi Çağataycadaki (-A, -y-dur + şahıs zamiri) yapısının eksilmiş hali olan -i(<-a/-e) + şahıs zamirleri yapısıdır. Ünsüzle biten fiillere –i, ünlüyle biten fiillere ise –y şeklinde gelir. Bu Uygurcada en çok kullanılan şekildir (Doğan, 2014, s. 113). İkinci şekil ise –mağçı/-mekçi eklerinin üzerine şahıs zamirlerinin gelmesi ile oluşur. Üçüncü şekil ise –idiğan ekinin üzerine şahıs zamirlerinin gelmesi ile oluşur.

Metinlerde en çok karşımıza çıkan gelecek zaman ifadesi Çağataycada olan yapıdır. Yani “Fiil + -ğay/-gey, -kay/-key, -ğa/-ge, қа/-ke + şahıs zamirleri” şeklindedir. Bu yapı Uygurca gramerlerde istek kipi olarak değerlendirilir. İncelediğimiz metinlerde gelecek

zaman ifadesi için az da olsa –mağçı/-mekçi yapısı da kullanılmıştır. Uygurcada hem sıfat-fiil hem de gelecek zaman eki olarak kullanılan “-idiğan” ekinin üzerine şahıs zamirlerinin gelmesi ile oluşan yapı ise “-adurğan/-edurğan” şeklinde metinde çok miktarda sıfat-fiil olarak kullanılmıştır.

Dikkat çeken bir husus ise Batı Türkçesinde kullanılan “-acak/-ecek” gelecek zaman ekinin metinde görülmesidir. Fakat bu kullanım Namık Kemal’in şiirinde geçmiştir ve bu şiir gazetede yer almıştır. Bu nedenle bölgeye ait bir özellik demek mümkün değildir. “Bir kün keleş şems-i haķıķat toğacakdur şark yüķselecek şanlı büyük şark olacakdur.”

bilgeymen “bileceğim” (73/016, 119/126), *bérgeysen* “vereceksin” (94/013, 119/087), *açılğay* “açılacak” (60/004), *okuğaymız* “okuyacağız” (137/005), *tohtatqaysen* “durduracaksın” (8/002), *alğaylar* “alacaklar” (107/038), *bérmekçi* “verecek, vermek istiyor” (Y09/12), *kélmekçi* “gelecek, gelmek istiyor” (Y19/05), *tutmağçı* “tutacak, tutmak istiyor” (Y18/05).

4.2.2.2.1.4. Belirli Geçmiş Zaman

Belirli geçmiş zaman ifadeleri Çağataycada “Fiil tabanı + -DI, -DU + İyelik kökenli şahıs ekleri” yapısıyla kurulur (Eckmann, 2013, s. 123). Uygurcada ise belirli geçmiş zaman için asıl kullanılan şekil Çağatayca ile aynıdır. Uygurcada yaygın olmamakla birlikte belirli geçmiş zaman ifade eden bir şekil daha vardır. Bu şekil -ğan ekine iyelik ekinin gelmesinden sonra “bar” ve “yok” sözcüklerinin gelmesiyle oluşur (Doğan, 2014, s. 74). Metinlerde ise belirli geçmiş zaman Çağatayca ve Uygurcada yaygın olan şekliyle kullanılmıştır. Uygurcada kullanılan ikinci şeklin örneğine rastlanmamıştır.

çıkardım “çıkardım” (Y21/08), *çıkardıñ* “çıkardın” (74/015), *çıkardı* “çıkardı” (80/011, Y15/11, Y17/01), *alduķ* “aldık” (35/025, Y04/03, Y10/07, Y20/08), *işitmedüniz* “işitmediniz” (Y06/04), *sözleştiler* “söyleştiler” (119/023).

4.2.2.2.1.5. Belirsiz Geçmiş Zaman

Belirsiz geçmiş zamanın kullanımı Çağataycada birkaç şekilde yapılır. Birincisi -mİş + kişi zamiridir. İkincisi ise -p, -ptİr, -ptUr + kişi zamiridir. Üçüncü bir yapı olarak ise –Gandur, -GAn turur yapısı kullanılır. Uygurcada ise belirsiz geçmiş zaman iki şekilde yapılır. Birincisi -ğan/-қан, -gen/-ken eklerine kişi zamirlerinin gelmesiyledir. İkincisi ise -p zarf-fiil ekine kişi zamininin gelmesiyledir. Bu da Çağataycadaki -ptur yapısından

gelişmiş şeklidir. Çünkü bu ek birinci şahıslarda –ti ekiyle; üçüncü şahıslarda –tu(r) ekiyle birleşir (Doğan, 2014, s. 109-112). Bazı kaynaklarda ise çok yaygın olmasa da üçüncü şahıslarda kullanılan üçüncü bir şekilden bahsedilir. Bu da –miş ekidir (Öztürk, 2010, s. 77).

Metinlerde ise belirsiz geçmiş zaman sık olarak Çağataycada olduğu gibi “-p, -ptlr, -ptUr + kişi zamiri” yapısı ile sağlanır. Bunu bugün Uygurcada da kullanılan “-ğan/-қан, -gen/-ken + kişi zamiri” yapısı takip eder ve birinci ve üçüncü kişilerde örnekleri vardır. Bu yapı ile kurulan belirsiz geçmiş zamanda üçüncü kişilerde –dur eki düşebiliyor. Yukarda bahsettiğimiz üçüncü şahıslarda kullanılan –miş eki de metinde üçüncü şahıslarda kullanılmıştır.

alıpturmen “almışım” (119/111), *alıptursen* “almışsın” (50/016), *alıptur* “almış” (40/012, 69/009), *añlapturmiz* “anlamışız” (44/001), *añlapturlar* “anlamışlar” (92/012, 138/004), *ötkendürmen* “geçmişim” (109/023), *kesilgendür* “kesilmiş” (31/022, 80/016), *tolğandurmiz* “dolmuşuz” (123/004), *tolğandurlar* “dolmuşlar” (65/013), *këlmişdür* “gelmiştir” (Y02/01, Y04/04, Y12/02), *këlmişler* “gelmişler” (Y04/04), *kılğan* “kılmış” (Y19/03)

4.2.2.2.1.6. Emir-İstek Çekimi

Çağataycada tekil birinci kişide fiil tabanına -(A)y, -(A)yIn, -(A)yIm eklerinin gelmesi ile oluşur. Uygurcada ise ünlüyle biten fiillerden sonra “-y” ünsüzle biten fiillerden sonra ise “-ay/-ey” şeklindedir. Metinlerde de tekil birinci kişide “-ay/-ey” şeklinde çekimlenmiştir.

kétey “gideyim” (139/007), *körey* “göreyim” (34/012, Y06/03), *kêltürey* “getireyim” (71/016, 78/002, 118/020), *bérey* “vereyim” (86/013, 105/011), *kalay* “kalayım” (Y01/05).

Emir-istek kipi tekil ikinci kişide Çağataycada eksiz veya -ğıl/-gil, -ğın/-gin sedasız konsonontlardan sonra -kıl/-kil, -kın/-kin şeklindedir. Uygurcada ise ek Çağatayca ile aynıdır. Metinlerde ise tekil ikinci kişide emir kipinin çekimi Çağatayca ve Uygurca ile aynıdır fakat “ğın/-gin, -kın/-kin” örneklerine rastlanmamıştır. Dikkat çeken başka bir husus ise gazetelerde -kıl/-kil, -ğıl/-gil yapısının yok denecek kadar az olmasıdır. Emir ikinci kişinin çekimi çoğunlukla eksizdir. Bütün örnekler Zebur’da geçmiştir.

açkıl “aç” (81/010, 119/018), *açğıl* “aç” (51/015), *bêrgil* “ver” (6/002), *aytkıl* “söyle” (Ş06/05).

Emir-istek kipi tekil üçüncü kişide Çağataycada -sun/-sün, -dékler şeklindedir. Uygurcada ise -sun/-sün şeklindedir. Metinlerde ise bu ekler Çağatayca ve Uygurcada olduğu gibi kullanılmıştır fakat -dékler örneğine rastlanmamıştır.

barsun “varsın, gitsin” (105/003, 109/007, Ş03/03, Ş04/05, Y10/11, Y18/05, Y21/06), *bilsün* “Bilsin” (Y08/03).

Çoğul birinci kişi çekimi ise Çağataycada fiil tabanına -(A)II, -(A)IIŋ, -(A)IIm eklerinin gelmesiyledir. Uygurcada ünsüzle biten fiillerde -ayli(k)/-eyli(k) ünlü ile biten fiillerde ise -yli(k) eki getirilerek yapılır. Metinde Çağataycada olan şekil kullanılırken sadece bir örnekte bugün Uygurcada kullanılan yapının yani -eylik ekinin örneği vardır. Bu ek *bër-* kelimesine gelmiştir ve *bëreylik* “verelim” şeklinde kullanılmıştır. Kelime bir başlıkta geçmektedir ve yazının yazarı belirtilmemiştir. Kelimenin geçtiği gazete ise 31 Ocak 1935 tarihlidir.

keltürelî “getirelim” (95/002), *bërelî* “verelim” (Y10/11), *bëreylik* “verelim” (Y04/01).

Çoğul ikinci kişide emir-istek eki Çağataycada *ŋ, Iŋ, Uŋ, IŋIz, UŋUz* şeklindedir. Uygurcada ise *ŋ, ŋlar* eki kullanılmıştır. İncelediğimiz metinlerde de -*ŋ, -ŋlar* eki çoğul ikinci şahıs emir eki olarak kullanılmıştır.

açıŋ “açın” (Y05/06), *bëriŋ* “verin” (137/003), *açıŋlar* “açın” (118/019), *biliŋler* “bilin” (4/003, 100/003, Y10/08), *boluŋ* “olun” (100/002, Y04/03), *bildürüŋ* “bildirin” (Y06/05), *bildürüŋler* “bildirin” (105/002).

Üçüncü çoğul şahısta emir-istek ekinin kullanımı Çağataycada -sunlar/-sünler, -dékler şeklinde iken Uygurcada -sun/-sün, -sunlar/-sünler şeklindedir. İncelediğimiz metinde ise bu ekin kullanımı -sun/-sün, -sunlar/-sünler şeklindedir.

kılsunlar “kılınsınlar, yapsınlar” (98/008, 109/028, Y12/12, Y08/02, Y21/08, Y21/08, E01/02), *tüşündürsünler* “düşündürsünler” (Y21/02).

Uygurcada isteği ifade eden iki farklı şekil vardır. Birincisi Çağataycada gelecek zaman eki olan -ğay/-kay, -key/-gey eklerine şahıs zamirlerinin gelmesi ile oluşan yapıdır. Bu yapı aynı zamanda metinde çok miktarda kullanılmıştır. Aslında bu ek gelecek zaman ekidir. Ama bazı durumlarda gelecek zamana ait bir isteği de ifade ettiği için gelecek-istek anlamında kullanılmaktadır. İkinci şekil ise -ğu/-ku, -kü/-gü sıfat-fiil ekinin iyelik eki almış şekillerine “bar” ve “yok” kelimelerinin gelmesi ile oluşur.

4.2.2.2.1.7. Şart Çekimi

Şart kipinin çekimi hem Çağatayca (Eckmann, 2013, s. 126) hem Uygurcada (Öztürk, 2010, s. 85) -sa/-se ekinin üzerine iyelik kökenli şahıs ekinin gelmesi ile oluşur. İncelediğimiz metinde de şart kipinin çekimi Çağatayca ve Uygurcada olan şekil ile aynıdır. Yani “fiil tabanı + -sa/-se + iyelik kökenli kişi eki” şeklindedir.

bërsem “versem” (Y11/07), *kılsañ* “kılsan, yapsan” (Y01/05), *bërse* “verse” (Y05/03, Y09/05), *bërsek* “versek” (Y09/06, Y19/07), *déseñiz* “Söyleseniz” (Y04/03), *bërseler* “verseler” (Y08/03).

4.2.2.2.1.8. Gereklilik Çekimi

Çağataycada gerekliklik –sA kerek, -mAk kerek ifadeleri sağlanır. Uygurcada ise gerekliklik ifadesi iki şekil ile sağlanır. Bunlardan birincisi şart ekine “kerek” kelimesinin gelmesiyle. İkincisi ise -ş eki ile teşkil edilen fiil isimlerinin iyelik eki almış şekillerine kerek kelimesinin getirilmesiyle yapılır (Öztürk, 2010, s.87).

İncelediğimiz metinlerde ise gerekliklik ifadesini sağlamak için -mAk kerek, -sA kerek şekilleri kullanılmakla beraber Uygurcada kullanılan ikinci şekil de kullanılmıştır. Yani -ş eki ile teşkil edilen fiil isimlerinin iyelik eki almış şekillerine kerek kelimesinin getirilmesiyle de gerekliklik ifadesi sağlanmıştır.

yetişmek kerek “ulaşmak, yetişmek lazım” (Ş02/03), *ma ‘lüm bolsa kerek* “malum olması lazım” (Ş05/04), *āzād boluşı kerek* “azad olması lazım” (E02/01).

4.2.2.2.1.9. İstek Çekimi

Çağataycada istek çekimi sadece birinci şahıslarda bir hareketi yapma isteğini veya teklifini ifade etmek için kullanılır. Çağataycada istek çekimi tekil 1. şahısta fiile –(a)y/-(e)y, –(a)yın/-(e)yin, –(a)yım/-(e)yim eklerinin gelmesi ile, çoğul 1. şahısta –(a)lı/-(e)li, –(a)lıñ/-(e)liñ, –(a)lım/-(e)lim eklerinin gelmesi ile oluşur (Eckmann, 2013, s. 124). Eckmann bu çekimin birinci kişide olduğunu söyler; ancak Eckmann’ın belirttiği bu birinci kişiler emir-istek çekiminde değerlendirdiğimiz şekillerdir. İstek için gelecek-istek diyebiliriz. Yeni Uygurcada istek çekimi iki şekilde yapılmaktadır. Birincisi “fiil + -ğay/-gey, -kay/-key + zamir kökenli şahıs ekleri” ile oluşan şekildir. İkinci şekil ise –ğu (-gü, -ku, -kü) sıfat-fiil ekinin iyelik eki almış şekline *bar*, *yok* veya *kel-* fiilinin çekimlenmiş halinin getirilmesi ile yapılan şekildir. İncelediğimiz metinlerde 1.

şahıslarda Çağataycada olan şeklin örnekleri kullanılmıştır. Yeni Uygurcada kullanılan “fiil + -ğay/-gey, -kay/-key + zamir kökenli şahıs ekleri” yapısı metinlerde gelecek zaman için kullanıldığı gibi aynı zamanda istek de bildirmektedir. Yeni Uygurcada kullanılan ikinci şeklin yani -ğu (-gü, -ku, -kü) sıfat-fiil ekinin iyelik eki almış şekline *bar, yok* veya *kel-* fiilinin çekimlenmiş halinin getirilmesi oluşan şeklin metinlerde sadece 2 örneği vardır.

kétey “gideyim” (139/007), *körey* “göreyim” (34/012, Y06/03), *kéltürel* “getirelim” (95/002), *bérel* “verelim” (Y10/11), *bérgeysen* “vereceksin” (94/013), cumhūriyeti dēgen sözni Şınçaŋda hēç işitgüsi kēlmedi “işitmek istemedi” (Y18/03), meni kesip atqısı *bar* “atmak istiyor” (69/004).

4.2.2.2.2. Birleşik Çekimler

Birleşik çekimlerde metinlerde tespit edebildiğimiz hikâye, rivayet ve şart birleşik çekimleri olan fiiller verilmiş ve bu fiiller Çağatayca ve Yeni Uygurca ile karşılaştırılmıştır.

4.2.2.2.2.1. Hikâye Birleşik Çekimi

Çağataycada hikâye birleşik çekiminin belirli geçmiş zaman, belirsiz geçmiş zaman, geniş zaman, gelecek zaman ve şimdiki zamanda çekimi vardır. Bunlar è(r)- ek-fiilinin görülen geçmiş zamanında ve şart kipinde çekimlenmektedir. Bazı örneklerde ise ek-fiil düşürülür. Uygurcada ise hikâye çekimi è- fiilinin belirli geçmiş zamanı ile yapılır. Geçmiş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman, geniş zamanda ve şart kipinde çekimi vardır. hikâye çekimi görüldüğü gibi Çağataycada ve Uygurcada aynıdır. İncelediğimiz metinlerde ise hikâye birleşik çekimi è-, èr- fiilinin belirli geçmiş zamanı ile yapılmıştır ve Geçmiş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman, geniş zamanda ve şart kipinde çekimi vardır.

4.2.2.2.2.1.1. Geniş Zamanın Hikâyesi

Çağataycada geniş zamanın hikâyesi -r è(r)di yapısıyla sağlanır (Eckmann, 2013, s. 132). Uygurcada ise geniş zamanın hikâyesi için iki farklı yapı kullanılmaktadır. Bunlardan birincisi Çağataycadaki yapıdır yani -r è(r)di yapısıdır. İkinci şekil ise fonetik

değişikliğe uğramış –atti ekidir. Bu ek -atti < a-du edi <-a dur edi < -a durur è(r)di şeklinde gelecek zamanın birinci tipinin hikâyesi gibi düşünülmektedir (Öztürk, 2010, s. 93)

İncelediğimiz metinlerde gelecek zamanın hikâyesi -r è(r)di yapısıyla sağlanmıştır. Uygurcadaki fonetik değişikliğe uğramış -atti şekline metinlerde rastlanmamıştır. Bu birleşik çekimin olumsuz şekli ise -mas è(r)di eki ile yapılır. Bu durum hem metinlerde hem de Çağatayca ve Uygurcada aynıdır.

aytur edim “söyledim” (Y13/10), *toyğuzur erdim* “doyururdum” (81/016), *bilür erdin* “bilirdin” (142/003), *başlar erdi* “başlardı” (78/027, 78/053), *yürür erdük* “yürürdük” (55/015), *bolur ediniz* “olurdunuz” (Y11/08), *bürür ediler* “verirlerdi” (69/021).

4.2.2.2.2.1.2. Şimdiki Zamanın Hikâyesi

Çağataycada şimdiki zamanın hikâyesi “-adur edi” yapısı ile sağlanmaktadır (Eckmann, 2013, s. 140). Uygurcada ise “-maқта/-mekte edi” ve “fiil tabanı + -vatatti + iyelik kökenli şahıs ekleri” yapısı ile sağlanmaktadır (Öztürk, 2010, s. 92). İncelediğimiz metinlerde ise şimdiki zamanın hikâyesi -maқта edi/-mekte edi yapısı ile ifade edilmiştir.

Sürmekte edi “sürüyordu, devam ediyordu” (Y10/06), *körölmekte edi* “görülüyordu” (Y19/05), *turmaқта ediler* “duruyorlardı” (Y14/12, Y04/01), *kılmaқта ediler* “kılıyorlardı” (Ş06/04).

4.2.2.2.2.1.3. Gelecek Zamanın Hikâyesi

Çağataycada gelecek zamanın hikâyesi –GAy gelecek zaman ekine è(r) yardımcı fiilinin belirli geçmiş zaman çekimi ile ifade edilir (Eckmann, 2013, s. 129). Uygurcada ise gelecek zaman hikâyesi iki farklı şekil ile ifade edilir. Birincisi “fiil tabanı + idiğan + iyelik kökenli şahıs eki” yapısıdır. Bu yapı aynı zamanda geçmiş zamanda gerçekleşmeyen bir isteği ifade eder. İkincisi ise “fiil tabanı + -maқçı/-mekçi edi + iyelik kökenli şahıs ekleri” yapısıdır (Öztürk, 2010, s. 94).

Çağataycada kullanılan –GAy gelecek zamanının hikâyesi Uygurcada istek kipinin hikâyesi olarak kullanılmaktadır. Metinlerde ise gelecek zamanın hikâyesi –GAy gelecek zaman ekine èr- yardımcı fiilinin belirli geçmiş zaman ekinin gelmesiyle ifade edilir.

tapқay erdim “bulacaktım” (55/009), *bolғay erdi* “olacaktı” (55/007), *anlaғay erdiniz* “anlayacaktınız” (95/007), *ergeşkeyler edi* “takip edeceklerdi” (Y09/05).

4.2.2.2.2.1.4. Belirli Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Çağataycada belirli geçmiş zamanın hikâyesi -DI êrdi şekli ile sağlanmaktadır. Uygurcada ise bu birleşik çekim sık kullanılan bir çekim değildir. İncelediğimiz metinlerde de bu birleşik çekimin örneğine rastlanmamıştır.

4.2.2.2.2.1.5. Belirsiz Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Çağataycada belirsiz geçmiş zamanın hikâyesi üç farklı şekil ile sağlanır. Üçünde de êr- fiili kullanılır. Birincisi –mİş êrdi; ikincisi -p êrdi, -p turur êrdi; üçüncüsü ise -ğan êrdi şeklindedir. Uygurcada ise bu zaman ifadesi için üç farklı şekil kullanılır. Birinci yapı “ fiil tabanı + ğan êdi + şahıs eki”, ikinci yapı “-v-i-di + şahıs eki” yapısıdır bu yapı -v-i-di <-p -idi şeklinin bir değişim sonucu meydana gelmiştir. Üçüncüsü ise sık kullanılmayan -mİş êdi yapısıdır.

İncelediğimiz metinlerde de belirsiz geçmiş zamanın hikâye çekimi aynı yapılar ile sağlanmıştır. Birinci yapı “ fiil tabanı + ğan êdi + şahıs eki”, ikinci yapı “-p êrdi”, üçüncüsü ise “mİş êdi” yapısıdır. Burada dikkat çeken bir husus ise –mİş êdi yapısının bazı örneklerde birleşerek -mıştı şeklinde kullanılmasıdır.

kêlgen edim “gelmiştim” (Y21/04), *kêlingen êdi* “gelinmişti” (Y15/12), *çıkkın êdi* “çıkmişti” (Ş05/04), *oķuğan êdük* “okumuştuk” (Y09/07), *kirgen êdiler* “girmişlerdi” (Y20/03), *alıp êdük* “almıştık” (Y02/05), *kılınmış êdi* “kılınmıştı” (E02/05), *ķalmış êdi* “kalmıştı” (Y14/11), *ķalmış êdük* “kalmıştık” (Ş05/01), *atmıştı* “atmıştı” (Ş06/04), *yazılmıştı* “yazılmıştı” (Y03/04).

4.2.2.2.2.1.6. Şart Çekiminin Hikâyesi

Çağataycada şartın hikâyesi “-sA + iyelik + ê(r)di” yapısı ile ifade edilir (Eckmann, 2013, s. 127). Uygurcada “-sA + şahıs eki + êdi” yapısı şartın hikâyesi için kullanılır. İncelediğimiz metinlerde ise şartın hikâyesi Çağatayca ve Uygurca ile aynı olup şahıs ekinin hem şart ekine hem de ek-fiile geldiği ikili kullanımlar vardır.

bolsa êrdim “olsaydım” (27/013, 66/018), *bolsa êrdi* “olsaydı” (94/017, 106/023), *bolsak êdi* “olsaydık” (E01/01), *bêrseler êdi* “verselerdi” (Y18/08).

4.2.2.2.2.2. Rivayet Birleşik Çekimi

Çağataycada geniş zaman ile belirsiz geçmiş zamanın rivayet çekimi tespit edilmiştir. Her ikisinde de *ër-* yardımcı fiilinin üzerine belirsiz geçmiş zaman eki getirilir. Uygurcada şimdiki zamanın, geniş zamanın, belirsiz geçmiş zamanın, gelecek zamanın, gereklilik, şart ve istek kipinin rivayet birleşik çekimi vardır (Doğan, 2014, s. 133). İncelediğimiz metinlerde ise geniş zamanın ve belirsiz geçmiş zamanın ve şimdiki zamanın rivayet çekimleri tespit edilmiştir.

4.2.2.2.2.2.1. Geniş Zamanın Rivayeti

Çağataycada geniş zamanın rivayeti, geniş zaman ekinin üzerine gelen *ër-* yardımcı fiilinin belirsiz geçmiş zaman çekimiyle “-Ar, -Ur, -r, mAs *ërmiş*” yapılıdır (Eckmann, 2013, s. 132). Uygurcada ise geniş zamanın rivayeti “-Ar *éken* + şahıs zamirleri” yapısı ile ifade edilir (Öztürk, 2010, s. 97).

İncelediğimiz metinlerde ise hem Çağataycadaki hem de Uygurcadaki yapının örneklerine rastlanmıştır.

bolur éken “olurmuş” (Y08/04, Y21/05), *bolur émiş* “olurmuş” (Y11/02), *barur éken miz* “Varırmışız” (Y19/06).

4.2.2.2.2.2.2. Belirsiz Geçmiş Zamanın Rivayeti

Çağataycada belirsiz geçmiş zamanın rivayeti -p belirsiz geçmiş zaman ekinin üzerine *ër-* yardımcı fiilinin belirsiz geçmiş zaman ekinin ve şahıs ekinin gelmesi ile çekimlenir Argunşah, 2013, s. 174). Uygurcada ise bu çekim iki farklı şekilde yapılır. Birincisi “fiil tabanı + *ğan éken* + şahıs zamiri” yapısıdır. İkincisi ise “fiil tabanı + -ptiken + şahıs zamiri” yapısıdır (Öztürk, 2010, s. 96).

İncelediğimiz metinlerde ise belirsiz geçmiş zamanın rivayeti fiilin üzerine gelen “-*ğan éken*” ve “-*ğan émiş*” ekleri ile sağlanmıştır.

bolğan éken “olmuş imiş” (9/006, Y20/08), *alğan éken* “almış imiş” (Y09/09), *yürgen éken* “yürümüş imiş” (Y05/04), *kılğan émişler* “kılmışlar imiş” (Y17/01).

4.2.2.2.2.2.3. Şimdiki Zamanın Rivayeti

İncelediğimiz metinlerde şimdiki zamanın rivayeti –maқта/-mekte şekline *è-* fiilinin belirsiz geçmiş zaman çekimi gelmesi ile sağlanmıştır. Çağataycada –maқта/-mekte

yapısı bitmemiş devam etmekte olan bir harekete işaret etmek için kullanılır (Eckmann, 2013, s. 137). Eckmann kitabında –maқта/-mekte yapısı ile kurulmuş şimdiki zamanın rivayetine yer vermemiştir. Yeni Uygurcada şimdiki zamanın rivayeti iki şekilde yapılmaktadır. Birincisi “fiil + vatidiken+ şahıs zamiri” yapısıdır. İkincisi ise incelediğimiz metinlerde de örnekleri olan –maқта/-mekte şekline è- fiilinin belirsiz geçmiş zaman çekimi gelmesi ile oluşan şekildir (Öztürk, 2010, s. 96).

yahşılanmaқта éken “iyileşiyormuş” (Y01/03), *kaçmaқта éken* “kaçıyormuş” (Y10/12), *hareket kılmaқта éken* “hareket ediyormuş” (Y21/04).

4.2.2.2.2.3. Şart Birleşik Çekim

Çağatayca bu çekimin sadece geçmiş zamanda ve geniş zamanda çekimi vardır. Uygurcada ise belirsiz geçmiş zamanda, geniş zamanda ve gelecek zamanda şart birleşik çekimi vardır ve bu çekim è- yardımcı fiili ile değil bol- yardımcı fiilinin üzerine -sa şart ekinin gelmesi ile oluşur. İncelediğimiz metinlerde ise şart birleşik çekiminin sadece belirsiz geçmiş zamanda ve gelecek zamanda örneklerine rastlanmıştır.

4.2.2.2.2.3.1. Belirsiz Geçmiş Zamanın Şartı

Çağataycada belirsiz geçmiş zamanın şartı “-ğan bolsa” yapısı (Eckmann, 2003, s. 124) ile sağlanır. Uygurcada da (Öztürk, 2010, s. 100) aynı yapı kullanılmaktadır. İncelediğimiz metinlerde de belirsiz geçmiş zamanın şartı Çağatayca ve Uygurca ile aynıdır.

neşr bolğan bolsa “neşr olmuşsa” (Ş01/03), *tafğan bolsaķ* “bulmuşsak” (E01/01), *aç kalğan bolsam* “aç kalmışsam” (50/012).

4.2.2.2.2.3.2. Gelecek Zamanın Şartı

Bu birleşik çekim Uygurcada iki şekildedir. Birincisi fiil tabanına -maķçı bolsa yapısının gelmesi ile. İkincisi ise fiil tabanına –idigan bolsa yapısının gelmesi ile oluşur (Öztürk, 2010, s. 100). İncelediğimiz metinlerde de gelecek zamanın şartı Uygurcada olan şekiller ile sağlanır sadece ikinci şekil bugün Uygurcada fonetik değişikliğe uğramıştır.

kılmaķçı bolsaķ “kılacaksa” (E02/04). *kıladurğan bolsa* “kılacaksa” (E02/04).

4.2.3. İsim-Fiiller

Çağataycada isim fiil eki olarak yalnız -mAK eki vardır. Uygurcada ise isim fiil eki olarak -maq/-mek, -ma/-me, -(i, u, ü)ş ekleri kullanılır. Uygurcada kullanılan -ma/-me, -(i, u, ü)ş isim-fiil eklerini Çağataycada -r, -Ar, -Ur, mAs sıfat-fiili karşılamaktadır (Eckmann, 2013, s. 112)

İncelediğimiz metinlerde ise isim-fiil ekleri bugün Uygurcada kullanılan isim-fiil eklerinin yanı sıra Kıpçak unsuru olan -v ekine de rastlanmıştır.

oqutmaq “okutmak” (Y11/03, Y01/03), *satmaq*larda “satışlardaki” (Y12/04), *satış* “satmak” (Y07/02, Y19/04), *saklaş* “saklamak” (Y13/09, Y15/10, Y19/03, Y20/01), *tanışısı* “tanıdığı” (Y21/05), *turuş* “durmak” (Y07/01, Y18/01, Y18/05, Y19/03), *tüşünüşi* “düşünmesi” (Y21/03), *saklav* “saklamak” (Y05/05), *oynav* “oyun” (Y19/06), *taşlama* “bırakma” (Y01/05).

4.2.4. Sıfat-Fiiller

-Adurğan

-a/-e durğan kalıbı içinde gelecek zaman bildiren sıfat-fiiller yapar. Bu yapıya bu şekil ile Çağataycada sıfat-fiil olarak rastlanmamıştır (Eckmann, 2013, s. 107-113). Uygurcada ise bu yapı fonetik değişikliğe uğramış ünlü ile biten kelimelere -ydığan, ünsüz ile biten kelimelere -adığan şeklinde gelerek gelecek zaman ifade eden bir sıfat-fiildir (Öztürk, 2010, s. 104). İncelediğimiz metinlerde ise -a/-e durğan şeklinde sıfat-fiil eki olarak kullanılmıştır. Bu sıfat-fiilin olumsuzu -mAydurğan kalıbı ile yapılmıştır.

şābit k̄aladurğan Şihyon tağı “sabit kalan Sihyon dağı” (125/001), *harāb k̄ladurğan işlerniñ* “kötü yapılan işler” (Y01/05), *hüküm k̄ladurğan bir Hüdā* “hüküm veren bir Hüdā” (58/011), *Hüdāvenddin k̄orkadurğan ādem* “Allah’tan korkan insan” (128/004), *kēledurğan sanda* “gelecek sayıda” (Ş05/05), *şehir ve şahrā’lardin kēledurğan kişiler* “şehir ve sahralardan gelen kişiler” (Y03/03), *maqşadlarını biledurğan rehberler* “maksatlarını bilen rehberler” (Y18/03).

-GAn

Ek Çağataycada kullanılan geniş zaman sıfat-fiilidir fakat geçmiş zaman da ifade eder. Asıl şeki -ğan/-gen olup ötümsüz ünsüzlerden sonra -қан/-ken şeklinde de kullanılır (Eckmann, 2013, s. 108). Uygurcada ise -ğan/-gen, -қан/-ken şeklinde geçmiş zaman

sıfat-fiili olarak kullanılır (Öztürk, 2010, s. 103). İncelediğimiz metinlerde de bu şekilde kullanılmıştır.

müselmān bolğan kişi “müslüman olan kişi” (Ş05/01), *ķabūl ķılınğan ķānūn* “kabul edilen kanun” (Ş05/06), *emķektin ayrırgan bala* “memeden ayrılan çocuk” (131/002), *mūnāsib ķōrūlgen kişi* “uygun görülen kişi” (Ş05/05), *ōtgen yıl* “geçen yıl” (Ş06/05), *‘ācizler ķaķķida ķēlgen ayetler* “acizler hakkında gelen ayetler” (Y09/01), *pūtūlgen ķūkūm* “yazılmış hüküm” (149/009), *yalğan sözlegen til* “yalan söyleyen dil” (12/003), *bir ölgen kişi* “ölen bir kişi” (31/012), *yaponyanın Hıtayğa tutķan siyaseti* “Japonya’nın Hıtaya tuttuķu siyaset” (Y19/01). *aķķan su* “Akan su” (Y19/03).

-GU

Bu ek Çağataycada gelecek ve gereklilik ifade eden bir sıfat-fiil ekidir. Coğunlukla -GU değ yapısı ile kullanılır (Eckmann, 2013, s. 109). Uygurcada ise -ģu/-ģū, -ķu/-ķū şekli ile gelecek zaman ifadeli bir sıfat-fiil ekidir (Öztürk, 2010, s. 105). İncelediğimiz metinlerde ise Çağataycada olan şekli ile kullanılmıştır.

yıkılģu dēķ ķōşam “yıkılacak gibi ķit” (62/003), *yetģū dēķ ķōņdur* “yetecek kadar ķoktur” (57/010), *ķōzleri ķōrmegūdēķ ķaraņģulaşķaylar* “gōzleri görmeyecek gibi karanlıklaşacaklar” (69/023), *şihķat tafģu dēķ ķalde* “sihat bulacak halde” (E01/03).

-GUĉI

Ek Çağataycada kullanılan bir sıfat-fiil ekidir (Eckmann, 2013, s. 109). -GU sıfat-fiil ekiyle +ĉI isimden isim yapım ekinden meydana gelmiştir. Bu ek eklendiķi kelimeyi sıfat yaptıķı gibi kalıcı isim de yapar. Uygurcada ise aynı şekilde kullanılmaktadır (Öztürk, 2010, 105). İncelediğimiz metinlerde de Çağataycada ve Uygurcada olan anlam ve göreviyle kullanılmaktadır. Metinlerde bazı örneklerde ek başı g sesi düşerek -uĉi/-üĉi, şeklinde de kullanılmıştır. Bazı örneklerde ise gUĉi>vUĉi deģişimi görülerek -vĉi/-vĉi kullanımı da vardır.

alģuĉi “alacak ķişi” (Y12/05), *bağ bağlaģuĉi* “bağ bağlayıcı” (129/007), *sūt bergüĉi anası* “süt veren anası” (E02/01), *i ‘āne bērgüĉi ķamiyetlik ķardaşlarımız* “yardım veren iyi kardeşlerimiz” (Y07/03), *necāt bērgüĉi* “necat veren ķişi” (144/10). *sa ‘y etģüĉi cemā‘at* “çabalayan toplum” (Y02/02), *seni istegüĉiler* “seni isteyenler” (70/004), *ķetge ķikķuĉılar* “dışarı çıkanlar” (101/003), *teķşürüĉi hey‘et* “inceleyici heyet” (Y21/07), *ārzū ķiluĉi ķişiler* “arzu eden ķişiler” (Y06/03), *yazuĉılarımız* “yazıcılarımız, yazarlarımız” (Y04/01), *oynavĉi artist biraderlerimiz* “oynayıcı artist kardeşlerimiz” (Y19/06), *Şincan*

ülkemizde yaşavçı on tört millet “Şincan ülkesinde yaşayan on dört millet (Y21/02), *baht-ı sa ‘ādetin közlevçi āzād ve āzāde büyük Uyğuristan* “güzel günlerini bekleyen bağımsız Uyğuristan” (Y05/05).

-GUIUk

Çağataycada gelecek zaman sıfat-fiil eki olarak kullanılan (Eckmann, 2013, s. 110) bu ekin Uyğurcada kullanımı yoktur (Öztürk, 2010, s. 102-105). İncelediğimiz metinlerde de sıfat-fiil olarak kullanılmıştır.

helāk kılğuluq vebā “yok edecek veba” (91/003), *Hüdādın yégülükni tilerler*. “Hüda’dan yiyeceklerini isterler.” (104/021).

-mAs

Çağataycada kullanılan bir sıfat-fiil ekidir. -r geniş zaman sıfat-fiilinin olumsuzudur (Eckmann, 2013, s. 112). Uyğurcada da olumsuz ifadeli geniş zaman sıfat-fiilidir (Öztürk, 2010, s. 104). İncelediğimiz metinlerde de olumsuz ifadeli geniş zaman sıfat-fiili olarak kullanılmıştır.

anlamas kişi dekdür “anlamaz kişi gibidir.” (38/014), *birbiridin ayrılmas hadīs-i nebeviyelerde* “Birbirinden ayrılmaz hadislerde” (Y15/06), *mêveleri biribirige oḥşamas hil hilde ḥurmā dıraḥtları* “birbirine benzemeyen hurma ağaçları” (Y15/05).

-mAsllk

-mas/-mes sıfat-fiil ekine +lık/+lik ekinin gelmesi ile oluşmuş isimler türeten sıfat-fiil ekidir. Çağataycada kullanımı vardır (Eckmann, 2013, s. 113). Uyğurca gramerde bu sıfat-fiil ekine yer verilmemiştir (Öztürk, 2010, s. 102-105). İncelediğimiz metinlerde de Çağataycadaki gibi kullanımı vardır.

yurtğa ağır kēlmeslük üçün “yurda ağır gelmemesi için” (Y18/06), *düşmen koşunını ötküzmeslik* “düşman askerlerini geçirmeme” (Y13/09).

-mİş

Çağataycada nadir kullanılan bir sıfat-fiil ekidir (Eckmann, 2013, s. 113). Uyğurcada geçmiş zaman ifadesi bildiren sıfat-fiil ekidir (Öztürk, 2010, s. 102). İncelediğimiz metinlerde örneği çok azdır.

ma ‘ārif şu ‘besi tarafındın açılmış mekteb “maarif şubesi tarafından açılmış okul (Y05/05), *yazmışları* “yazdıkları” (Y15/04).

4.2.5. Zarf-Fiiller

-X-p

Çağataycada ve Uygurcada kullanılan bir zarf-fiil ekidir. Metinlerde de kullanımı oldukça çoktur. Ünlü ile biten kelimelere -p şeklinde ünsüz ile biten kelimelere ise -I-p şeklinde gelmektedir.

anlap “anlayıp” (78/059, 97/008, 145/019, Y03/01, Y18/01), *aralaşıp* “karışıp” (Y01/04, Y10/07, Y16/02), *çekilip* “çekilip” (Y20/04), *çumup* “suya dalıp” (Y01/01, Y05/02), *kaçurup* “kaçırıp” (E01/02), *kaldurup* “bırakıp” (Y11/01, Y13/08, Y16/02), *keltürüp* “getirip” (5/003, 22/016, 96/008, 139/013, Y10/05, Y13/03, Y19/06)

-GAndA

Çağataycada eckmann bu zarf-fiile yer vermezken (Eckmann, 2013, s. 113-121) Uygurcada kullanılmış eklendiği kelimeye “-ince” ve “-dığında/-diğinde” anlamları katan sıfat-fiil eki ile teşkil edilmiş bir zarf-fiil ekidir (Öztürk, 2010, s. 112). Ek aynı anlam ve görevde incelediğimiz metinlerde de kullanılmıştır.

haber almak için kêtip barganda “haber almak için gidip varınca” (Y01/05), *oğup mükemmel bolğanda 25 yaş 30 yaşga kirgende* “okuyup mükemmel olunca 25-30 yaşa girdiğinde” (Y04/03), *Habeşge hücüm kılğanda* “Habeşistan’a hücum ettiğinde” (Y08/06), *biz da ‘vet kılğanda müstecâb kılğıl* “biz davet ettiğimizde kabul et” (20/009), *men saña tesbihler okuğanda leblerim çoñ şādlık kılurlar*. “ben sana dua okuduğumda dudaklarım çok mutlu olur” (71/023), *hakikatni aytğanda* “gerçeği söylediğinde” (Y20/07), *Kaşğardın barıp kaytğanda* “Kaşgar’dan varıp döndüğünde” (Y05/06), *maña aytğanda* “bana söylediğinde” (122/001), *biraz müddet ötgende* “biraz zaman geçtiğinde” (Y14/08), *Ol Şarkî Türkistanğa kēlgende* “O Doğu Türkistan’a geldiğinde” (Ş02/05), *meniñ üstümge kēlgende* “benim üstüme geldiğinde” (27/002).

-A, -y

Çağataycada ünlü ile biten fiil tabanlarına gelen -y, ünsüzle biten fiil tabanlarına da -A şeklinde gelen eklendiği kelimeye -arak/-erek anlamı katan bir zarf-fiil ekidir (Eckmann, 2013, s. 113) . Aynı şekilde bu zarf-fiil eki Uygurcada da kullanılmaktadır (Öztürk, 2010, s. 106). İncelediğimiz metinlerde ise -y zarf-fiil eki -ma olumsuzluk eki ile kullanılmıştır.

yahşı çirāylarığa ağrınmay bu zehir afyongā mübtelā bolğan “güzel yüzlerine acımadan bu zehre alışanlar” (Y10/07), *Hüdādın qorqmay beş ser rüşvet mühürāne alıp*

“Hüda’dan korkmadan beş ser rüşvet alıp” (Y05/04), *ciddī tedbīr kōrmey* “ciddi tedbir almadan” (Y15/01), *Germanya bu kün ança menfa‘atge ergeşe* ... “Almanya bu günlerde menfaatinin peşinden giderek” (Y14/09).

-GAlI

Çağataycada sebep ve zaman işleviyle kullanılan bir zarf-fiil ekidir (Eckmann, 2013, s. 1179. Uygurcada ise bu ek fonetik değişikliğe uğrayarak -gili/-kili, -gili/-kili şeklini almıştır (Öztürk, 2010, s. 108). Kattığı anlam ise Çağataycadaki gibi sebep ve zamandır. İncelediğimiz metinlerde ise Çağataycadaki şekliyle kullanılmıştır.

cānımnı algalı tedbīr kıldılar. “canımı almak için tedbir aldılar.” (31/014), *Ol öz kavmini yaman kōrgeli bendelerini aldatkalı ularnıñ kōñüllerini tebdīl kıldı*. “O öz kavmini kötü görelî kullarını aldatalı onların gönülleri değışti” (105/025), *aldurğalı turğan edi*. “almak için bekliyordu” (Ş02/05).

-GAç

Çağataycada kullanılan bir zarf-fiildir. Ötümsüz ünsüzlerden sonra -kaç/-keç şeklinde kullanılır. Esas fiilin hareketinden hemen önce yer alan bir harekete işaret eder (Eckmann 2013: 116). Uygurcada da Çağataycada kullanılan anlam ve işleviyle kullanılır (Öztürk, 2010, s. 108). Metinlerde ise kullanımı Çağatayca ve Uygurca ile aynıdır.

‘Arabistan kıt‘aları Türkiyedın ayrılğaç ... “Arabistan kıtaları Türkiye’den ayrılınca” (Y14/12), *ularnıñ zıddığa bolğaç dōğüctürülürler* “onların zıddına olunca dōğüştürülürler. (64/008), *Hitler işbaşığa kēlgeç* ... “Hitler iş başına gelince ...” (Y16/01), *bu ahvālñi kōrgeç* “bu ahvalini görünce” (Y08/03).

-GUñA

Çağataycada kullanılan (Eckmann 2013: 118) bu zarf-fiil eki fiile -ınca, -incaya kadar anlamları katmaktadır. Uygurcada ise kullanımı oldukça az bir zarf-fiil ekidir (Öztürk, 2010, s. 110). Metinlerde ise Çağataycadaki anlam ve işleviyle -ğunçe/-kunçe, -ğunçe kullanılmıştır.

Örnekler: *meni cansız kılğunça* ... “beni öldürünce ...” (35/012), *ziyāfet tamam bolğunça* ... “ziyafet tamam olunca ...” (Y11/09), *vatan tā kolğa alğunça bérince kurbānlar* “vatan ele alınca, verince kurbanlar” (E01/04), *kōrmegünçe ol korkmas* “görmeyince o korkmaz.” (112/009).

-ğança

Eckmann bu zarf-fiil ekine yer vermezken (Eckmann, 2013, s. 113-121) Uygurcada (Öztürk, 2010, s. 112) kullanılan, fiile Uygurcada -dıkça/-dikçe, -ınca/-ince anlamları, Çağataycada -diği kadar anlamı katan bir zarf-fiil ekidir. Metinde ise hem -ince hem de -diği kadar anlamları katmıştır. *Zebur*'da örneği olmayan bu ek gazetelerde geçmiştir ve çoğunlukla bar- fiilinin üzerine gelmiştir.

yurtta bargança faķırılık ĥarāblık ve cehālet āmlaştı. “yurtta tamamen fakirlik ve cehalet birikmişti” (Y18/03), *kündin künge yaşıp çoñaygança* “günden güne yaşayıp çoğalınca” (Y18/01).

-mAstIn

Eckmann bu zarf-fiil ekine yer vermezken (Eckmann, 2013, s. 113-121) Uygurcada -mAdAn anlamında kullanılan bir zarf-fiil ekidir (Öztürk, 2010, s. 111). Metinlerde ise aynı anlam ve görevde kullanılmıştır. Bazı örneklerde -mastan/-mesten şekline de rastlanmaktadır

köp balalarımız mektebğa sıgmastın ĥalğan ēken. “birçok çocuk okula yerleşmeden kalmış.” (Y07/05), *Yasin Şincan Efendi tekliflerini red kılmastın ĥabül körüldi.* “Yasin Şincan Efendi'nin teklifleri red edilmeden kabul edildi.” (Y18/06), *söz tilimde bolmastın ilgeri* “söz dilimde olmadan önce” (139/004), *yēne biraz vakit ötmestin turup meydānnıñ otrasıdın* “yine biraz vakit geçmeden durup meydanın ortasından” (Y13/03), *ehemmiyet bērmestin ibret ve başıret taĥşil etmey.* “önem vermeden ibret ve basiret tahsil etmeyerek” (Y16/03), *zulm bilen ĥalknı işletiş bolmastan umūm ĥalkımıznıñ faydası üçün* “zulm ile halkı çalıştırmadan bütün halkımızın faydası için” (Y20/05), *va'de bēremen dēp bērmesten kaçıp yürüpdür.* “vade veririm deyip vermeden kaçmaktadır.” (Y18/08).

-mAy

Çağataycada bu şekliyle kullanılan bir zarf-fiildir (Eckmann, 2003, s. 104). Öztürk bu ekin yeni Uygurcada en çok kullanılan zarf-fiil eki olduğunu söyler ve -mAyIn şeklinin de az kullanıldığını belirtir (Öztürk, 2010, s. 107). İncelediğimiz metinlerde bu zarf-fiil ekinim -MayIn şekline rastlanmamıştır. -mAy şeklinde kullanılmıştır.

Urumçini merkez tonumay öz işlerini öz müsülmān ĥalkı idāre kılmak “Urumçi'yi merkez tanımadan kendi işlerini kendi Müslüman halkı idare kılmak”(Ş02/01), *nāmüssızlıktın aşlā tartınmay türli rezāletler ile 'azēz 'ömrini berbād kılıp ötküzedür* “Namussuzluktan asla çekinmeden türlü rezaletler ile ömrünü berbat kılıp geçirmektedir”

(Y02/06), *kānūnlarığa i'tibār etmey Habeş yérlerini basıp aldı* “kanunlara itibar etmeden Habeş'i aldı” (Y15/02), *mektebdin kaçurup bargan müfettişge körsetmey turğanlıkı ma'lūm boladur* “Okuldan kaçırıp müfettişler göstermeden durduğu malumdur” (E01/02).

4.2.6. Tasviri Birleşik Fiiller

Tasvir fiilleri başlığı altında incelediğimiz metinlerde tespit edilen yeterlilik, tezlik ve süreklilik fiilleri Çağatayca ve Yeni Uygurca ile karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

4.2.6.1. Yeterlilik

Çağataycada yeterlilik yapısı al- ve bil- fiili ile yapılmaktadır. Yardımcı fiil –A, -y zarf-fiil eki almış asıl fiillerden sonra gelir (Eckmann, 2013, s. 115; Brockelmann, 1954, s. 244). Uygurcada ise yeterlilik yapısı -a/-e zarf-fiile ekiyle al- yardımcı fiilinin birleşmesinden oluşmuş –al/-el, -ala/-ele ekleriyle yapılmaktadır.

İncelediğimiz metinlerde ise yeterlilik yapısı bugün Yeni Uygurcada kullanılan -a/-e zarf-fiile ekiyle al- yardımcı fiilinin birleşmesinden oluşmuş –al/-el, -ala/-ele ekleri ile sağlanmaktadır. Çağataycada kullanılan asıl fiile gelen zarf-fiil ekinden sonra al- ve bil- yapısının incelediğimiz metinlerde Zebur'da örneği olmayıp gazetelerde sadece 2 tane örneği vardır. Bunlar 30 Nisan 1936 ve 3 Ocak 1935 tarihli gazetelerdir.

‘ādil nēme kılalaydur? “adil ne yapabilir?” (11/003), *Beşer maña nēme kılalaydur?* “İnsan bana ne yapabilir? (56/004), *Anıñ soğaqığa kim turalaydur?* “Onun soğuğuna kim dayanabilir?” (147/018), *biz tınçlıqnı temīn kılaalmay-mız* “Biz sakinliği temin edemeyebiliriz” (Y13/10), *āzādlıkğa çıkaralay-mız* “Azadlığa çıkarabiliriz” (Y18/04), *hükümet bilen hukūқта berāber bolalmadı.* “hükümet ile hukukta birlikte olamadı.” (Y18/05), *bizge delīl bolalaydur* “Bize delil olabilir” (Y20/06), *delīl bolalaydur* delil “olabilir” (Y21/06), *harbī kemeler tutabilmek üçün* “savaş gemileri tutabilmek için (Y03/04), *vaq‘alardın ders ve ta‘līm alalmağanımız* “olaylardan ders alamadığımız” (Ş04/01), *‘askerleri ėmdi özlerini rāstlap alalmaydurlar* “askerleri şimdi kendilerini doğrulayamazlar (Y20/03).

4.2.6.2. Tezlik

Çağataycada tezlik yapısı bër- yardımcı fiili ile yapılmaktadır. Asıl fiil -A, -U veya -p zarf-fiil eklerini alır. Uygurcada ise tezlik yapısı Çağataycada olduğu gibi bër- yardımcı fiilinin -a/-e zarf-fiil ekiyle kaynaşması sonucu ortaya çıkan -iver- eki ile sağlanır. Burada b-<-v değişimi söz konusudur.

Metinlerde ise tezlik yapısı -a/-e zarf-fiil eki ile ver- yardımcı fiilinin birleşimi ile sağlanmıştır.

Mevdun Hannıñ zamānlarıdaki turmuş birle kalavërdük. “Mevdun Han’ın zamanındaki hayatı ile kalıverdük” (Y01/01), *Naşreddin Efendi bolup yürevërdük.* “Naşreddin Efendi olup yürüyüverdük.” (Y01/01), *yeñi ‘imāret kılıp tursalar bilmey uykulavërip ...* “yeni binalar yapsalar bilmeden uyuyuverip ...” (Y01/02), *Yol ve şehirlerge karamay egri bügri bolup këlevergen edi.* “Yol ve şehirlere bakmadan dolana dolana gelivermiş idi.” (Y20/05).

4.2.6.3. Süreklilik

Süreklilik fiili Çağataycada tur- yardımcı fiili ile yapılmaktadır. Asıl fiiller -A, -U, -y veya -p zarf-fiil ekini alırlar. Uygurcada ise süreklilik fiili -p zarf-fiil ekinden sonra getirilen yat-, oltur-, yür- ve tur- yardımcı fiilleri ile -vat/-ivat- ekiyle oluşturulmaktadır.

İncelediğimiz metinlerde de süreklilik fiili -p zarf-fiil ekinden sonra getirilen oltur-, yür- ve tur- yardımcı fiilleri ile -vat/-ivat- ekiyle oluşturulmuştur.

hatun kızlar cem’ bolup olturupdurlar. “hatun kızlar toplanıp otururlar.” (Y06/02), *şākird talebelerimiz okup turğanlığını körüp olturamız.* “talebelerimizin okumakta olduğunu görmekteyiz.” (Y20/06), *hemeniñ vüçüdını zehirlep yürmektedir.* “herkesin vücudunu zehirlenmektedir. (E02/04), *Muhterem hācım terbiye kılıp turadur.* “Muhterem hacı terbiye etmektedir.” (Y05/06), *‘aydgāhda karavul bolup turamdur.* “bayram yerinde bekçi olmaktayım.” (Y07/04), *hücüm kılıp kēlivatğan German ve İtalyan kēmileri* “hücum etmekte olan Alman ve İtalyan kemeleri” (Y20/03), *ey Hüdāvend kaçangaça kaylap turur sen?* “ey Tanrı ne zaman kadar bakar durursun?” (35/017), *heme kılışlarıñğa oylap olturur men.* “her yaptığına inlemekteyim.” (143/005).

4.2.7. İsim ve Fiil Dışındaki Kelime Türleri

Kelime türleri bahsinde incelediğimiz metinlerde tespit edilebilen isim ve fiiller dışındaki kelime türleri yani sıfatlar, zarflar, zamirler, edatlar, bağlaçlar ve ünlemler başlıklar halinde verilmiştir. Tespit edilen bu kelime türleri Çağatayca ve Yeni Uygurca ile karşılaştırılmıştır. İsim ve fiillerin verilmemesinin nedeni ise isim ve fiil yapım ve çekim eklerinin daha önceki bölümde işlenmesidir.

4.2.7.1. Sıfatlar

İsimlerin önüne gelerek onları çeşitli yönlerden vasıflandıran, vasıflarını belirten kelimelerdir. Tek başlarına kullanıldıkları zaman isim gibi muamele görürler sıfat olabilmeleri için bir ismin önüne gelerek onları çeşitli yönlerden nitelemesi veya belirtmesi gerekmektedir. Kendi içinde niteleme ve belirtme sıfatları olmak üzere ikiye ayrılır.

4.2.7.1.1. Niteleme Sıfatları

Niteleme sıfatları nesnelerin niteliklerini bildiren sıfatlardır. Çağatayca ve Yeni Uygurcada da olduğu gibi bir ismin önüne gelerek onun niteliğini bildiren birçok kelime incelediğimiz metinlerde de niteleme sıfatı olarak kullanılmıştır.

Ak mum “beyaz mum” (22/014), *iki yüzlük köñül* “iki yüzlü gönül” (12/002), *paķ kol* “saf el” (24/004), *şāf köñül* “temiz gönül” (24/004, Ş04/05), *yaşurun yerler* “gizli yerler” (10/008), *mekruh işler* “yapılması hoş olmayan işler” (14/001), *vicdānsız herifler* “vicdansız insanlar” (Y01/04), *yamān neticeler* “kötü sonuçlar” (Y02/01).

4.2.7.1.2. Belirtme Sıfatları

Belirtme sıfatları nesneleri çeşitli yönden belirten sıfatlardır. Kendi içinde işaret, sayı, soru ve belirsizlik sıfatları olmak üzere dörde ayrılır. Yeni Uygurca gramer kitapları belirtme sıfatlarını bu dört şekilde tasnif edip incelemiştir (Öztürk, 2010, s. 58-61; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 380-381). Tömür ise sıfatlarda bu şekilde bir tasnif etmemiştir (Tömür, 2014, s. 93-103). Eckmann kitabında sıfatları başlık olarak incelemiş fakat bu şekilde tasnif etmemiştir. Sayılar başlığında sayıları verirken dolaylı olarak sayı ve belirsizlik sıfatlarından bahs etmiştir (Eckmann, 2013, s. 85-90).

4.2.7.1.2.1. İşaret Sıfatları

İşaret sıfatları isimleri işaret yoluyla belirten sıfatlardır. Çağataycada *bu, ol, uşbu* “(tam) bu”, *uşol, uşal* “(tam) şu” kelimeleri işaret sıfatı olarak kullanılır (Eckmann, 2013, s. 95). Yeni Uygurcada ise asıl işaret sıfatı olarak *bu, şu, u* kullanılır. Bunlardan başka yine bu sıfatların meydana getirdiği bazı birleşik şekiller de işaret sıfatı olarak kullanılır. Bu işaret sıfatları şunlardır: *avu* < ene + bu “işte o, o”, *eşu* ~ *aşu* < ene + şu “işte şu, şu”, *mavu* < mana + bu “işte bu, bu”, *munu* < mana + bu “işte bu, bu”, *muşu* < mana + şu “işte şu, şu”, *uşbu* “işbu, bu”.

İncelediğimiz metinlerde geçen işaret sıfatları şunlardır: *bu, şu, o, ol, şol, şubu, uşbu*, ve *muşu*.

Çağataycada ve Yeni Uygurcada kullanılan ve metinde geçen *bu* işaret sıfatı hem Zebur’da hem de gazetelerin ilk sayısından itibaren son sayısına kadar bütün sayılarda birçok defa kullanılmıştır.

Bu nesil (12/007), *bu* nerseler (15/005), *bu* yol (49/013), *bu* kün (95/007, Ş01/01), *bu* zaman (121/008, E01/02), *bu* şulh (Ş02/02), *bu* millet (Ş02/03), *bu* zālīm (Ş03/02), *bu* haber (E01/05), *bu* ıslāhāt (Y01/01), *bu* yerler (Y02/03), *bu* yurtlar (Y08/01), *bu* hefte (Y11/05), *bu* mezār (Y14/01), *bu* yıl (Y18/06), *bu* uruş (Y20/03), *bu* hücum (Y20/03).

Çağataycada olmayan Yeni Uygurcada kullanımı olan *şu* işaret sıfatı incelediğimiz metinlerde Zebur’da hiç kullanılmamış gazetelerde ise ilk sayıdan itibaren son sayıya kadar birçok defa kullanılmıştır.

Şu millî gezite (Ş01/03), *şu* muḳaddes ḫehre (Ş02/02), *şu* kitāb (Ş05/01), *şu* cāyḡa (E02/04), *şu* zamānlar (Y01/01), *şu* yer (Y03/01, Y04/02), *şu* siyāset (Y05/02), *şu* ḫatunlar (Y07/02), *şu* bayramḡa (Y07/06), *şu* yoldan (Y10/10), *şu* şartlar (Y11/12), *şu* işler (Y12/10), *şu* āsmānlar (Y14/02), *şu* hefte (Y15/12).

Çağataycada *ol* şeklinde Yeni Uygurcada *u* şeklinde kullanılan *o* işaret sıfatı metinlerde kullanılmıştır. Bu işaret sıfatı bugün Yeni Uygurcada *u* şeklindedir. Gazetelerde biz bunu *o* olarak okuduk. Nedeni ise Jarring de eserinde yazımı gazetelerdeki şekil ile aynı olan bu işaret sıfatını *o* olarak tespit etmiştir (Jarring, 1933, s. 26).

O zamān (Ş02/03), *o* millet (E02/01), *o* çağlarda (Y03/01, Y06/05), *o* yerde (Y09/04, Y13/07, Y14/05, Y19/05, Y21/02), *o* peygāmbir (Y12/03), *o* ḡaddārlar (Y18/03).

Çağataycada kullanımı olan Yeni Uygurcada kullanımı olmayan *ol* işaret sıfatı incelediğimiz metinlerde zamiri olarak kullanıldığı gini işaret sıfatı olarak da kullanılmıştır. Zebur'da *ol* kelimesi işaret sıfatı olarak vakit kelimesinin önünde kullanılmıştır. Gazetelerde ise *ol* kelimesi pek çok defa işaret sıfatı olarak kullanılmıştır.

Ol vakit (2/005, 14/007, 18/007, 39/003, 40/007, 43/004, 51/019, 55/008, Y04/01, Y12/12, Y19/03, Y19/04), *ol* cemi'yet (Ş05/05), *ol* idāre (Ş05/05), *ol* insānlar (Ş06/05), *ol* yēr (Y08/04), *ol* nerse (Y12/05), *ol* gezite (Y17/03).

Şol işaret sıfatı incelediğimiz metinlerde Zebur'da bir defa gazetelerde ise 41 defa kullanılmıştır. Şol işaret sıfatının Çağataycadaki kullanım uşol şeklinde iken bugün Yeni Uygurcada kullanımı yoktur.

Şol zamāndın (131/003), şol millet meclisi (Ş05/05), şol cemi'yet (Ş05/05), şol tarz insānlar (E01/04), şol i'lān (E02/05), şol keseller (Y03/03), şol devālar (Y03/03), şol kiçe (Y06/05), şol sebeb (Y08/02).

Çağataycada *uşbu* şeklinde ve Yeni Uygurcada *uşbu* ~ *şubu* şeklinde kullanımı olan işaret sıfatının incelediğimiz metinlerde Zebur'da bir defa şubu şeklinde gazetelerde ise 92 defa *uşbu* şeklinde beş defa da *şubu* şeklinde kullanılmıştır.

Uşbu köhne dünya (Ş04/02), *uşbu* vuķū'ātlar (Y02/06), *uşbu* ittifāk (Y03/03, Y09/11), *uşbu* yetimler (Y03/05), *uşbu* yēr (Y04/03), *uşbu* vaz'iyet (Y14/10), *uşbu* vaķ'alar (Y15/10), *şubu* ahvāl (Y16/02).

Muşu işaret sıfatı Çağataycada kullanılmamış Yeni Uygurcada kullanımı olan bir işaret sıfatıdır. Kelime “muşu < mana + şu” şeklindedir. Bu işaret sıfatının Zebur'da örneği yoktur. Gazetelerde ise 28 Ocak 1937 tarihli gazetede bir yazıda sadece bir defa kullanılmıştır. Yazının yazarı belirtilmemiştir. Muşu işaret sıfatı *mana* “işte”ve *şu* “şu” kelimelerinin birleşiminden gelmektedir. 26 Eylül 1933, 31 Ekim 1935, 1 Nisan 1937 ve 19 Nisan 1937 tarihli gazetelerde birer defa *mana şu* şeklinde işaret sıfatı olarak kullanılan bu kelime 28 Ocak 1937 tarihli gazetede *muşu* işaret sıfatı olarak kullanılmıştır. Bu iki şeklin de geçtiği yazıların hiçbirinde yazar belirtilmemiştir.

Muşu iki türlük uruş “işte bu iki türlü savaş” (Y19/03)

4.2.7.1.2.2. Sayı Sıfatları

İncelediğimiz metinlerde tespit edilen sayı sıfatları asıl sayı sıfatları ve sıra sayı sıfatlarıdır. Her ne kadar bugün Yeni Uygurcada üleştirme sayı sıfatları ve kesir sayı sıfatları kullanılsa da incelediğimiz metinlerde bunların örneğine rastlanmamıştır.

Asıl sayılar bir ismin önüne geldikleri zaman sıfat olurlar. İncelediğimiz metinlerde asıl sayının bir ismin önüne gelerek sıfat olduğu pek çok örnekler vardır. Bu durum Çağatayca ve Yeni Uygurca için de bu şekildedir.

Sekiz nefer (Y02/03), *seksen hatun* (Y14/08), *yetmiş yıl* (90/010), *beş kişi* (Y02/03), *on çerig* (Y04/06), *otuz yıl* (Y11/09), üç kısım (Ş02/01), üç er (Y02/03), iki hatun (Y02/03).

Metinlerde tespit edebildiğimiz bir diğer sayı sıfatı sıra sayı sıfatlarıdır. Bunlar asıl sayı sıfatlarına +nçI, +InçI ~ +UnçI eklerinin gelmesiyle oluşmuştur. Çağataycada sıra sayı sıfatları asıl sayı sıfatlarına +nçI, +InçI ~ +UnçI eklerinin yanı sıra +lAnçI eklerinin gelmesi ile de oluşur (Eckmann, 2013, s. 88). Yeni Uygurcada ise sıra sayı sıfatları, asıl sayı sıfatlarına +(i)nçi ekinin getirilmesi ile oluşur (Tömür, 2014, s. 117; Öztürk, 2010, s. 60).

İncelediğimiz metinlerde hem Zebur'da hem de gazetelerde sıra sayı sıfatları, asıl sayı sıfatlarına +nçI, +InçI ~ +UnçI eklerinin getirilmesi ile yapılmıştır. Çağataycadaki asıl sayı sıfatına +lAnçI ekinin getirilmesi ile oluşan şeklin örneğine rastlanmamıştır.

Üçünçü madde (Y13/08), *beşinci ramazân* (E01/02), *onunçü mezmûr* (10/001), *kırkınçü mezmûr* (40/001), *yetmiş ikinci mezmûr* (72/001), *törtünçü ordu* (Y15/09).

Çağataycada *evvelgi* kelimesi birinci anlamında da kullanılmaktadır (Eckmann, 2013, s. 88). Bu kelime Yeni Uygurcada “evvelki, önceki” anlamına gelmektedir. İncelediğimiz metinlerde Zebur'da “birinci mezmur” “evvelkı mezmûr” olarak verilmiştir. Yani *evvelkı* kelimesi Zebur'da, Çağataycada olduğu gibi “birinci” anlamında kullanılmıştır.

Sayı sıfatları arasında üleştirme sayı sıfatları da yer almaktadır. Üleştirme sayı sıfatları Çağataycada asıl sayı sıfatlarına +Ar, +şAr ekinin getirilmesi yapılır (Eckmann 2013, s. 89). Yeni Uygurcada üleştirme sayı sıfatları asıl sayı sıfatlarına +DIn ekinin getirilmesi yapılır (Tömür, 2014, s. 120). +Ar eki ile yapılan üleştirme sayısı sadece *birer* “birer, bir” örneğinde görülür (Öztürk 2010, s. 60).

İncelediğimiz metinlerde üleştirme sayılarının temel sayılardan +Ar eki ile yapılması örneği Yeni Uygurcada olduğu gibi sadece “bir” sayısına +er eki gelerek yapılmıştır. Bunun başka bir örneği yoktur.

Fel bergeñ âdemlerni *birer birer* aytıp berdi (Y11/07), Hêçbir yurtlarda *birer* dâne (Y07/05).

İncelediğimiz metinlerde Yeni Uygurcada olduğu gibi temel sayılara +DIn ekinin gelerek ve üleştirme anlamı kattığı örneklerle rastlanmamıştır. Temel sayılara +DIn eki

gelmiştir fakat bu üleştirme anlama katmamış kesir anlamı katmıştır bu da Çağataycadaki özellik ile aynıdır (Eckmann, 2013, s. 87).

ondın birni bērip toquznı çöntegge urup (Y01/04), *sekizdin bir* (Y15/06).

Yeni Uygurcada topluluk sayıları genellikle iki haneli sayılardan yüksek sayılara +lğan/+ligen ve +lap/+lep eklerinin getirilmesi ile yapılır (Tömür, 2014, s. 122; Öztürk, 2010, s. 60). İncelediğimiz metinlerde gazetelerde bunların birer tane örneği vardır. Bu örnekler 29 Ekim 1936 ve 1 Nisan 1937 tarihli gazetelerde geçmektedir.

minlegen mekteb “binlerce okul” (Y20/06) *otuzlap kırklap harbī ayroplanlar* “otuzlarca kırklarca savaş uçağı” (Y17/02).

4.2.7.1.2.3. Belirsizlik Sıfatları

İncelediğimiz metinlerde tespit edebildiğimiz belirsizlik sıfatları şunlardır: *barçe*, *barlıq*, *başqa*, *bütün*, *hayli*, *hêç*, *hêçbir*, *hêçkandağ*, *heme*, *her*, *herbir*, *herkandağ*, *herkaysı*, *köp*, *özge*.

Barçe

Kelime “bütün, hep, tamamı” anlamına gelen bir belirsizlik sıfatıdır. Çağataycada ve Yeni Uygurcada kullanımı vardır. İncelediğimiz metinlerde bu belirsizlik sıfatı Zebur’da 12 defa gazetelerde 13 defa kullanılmıştır.

Barçe koy ve keleler (8/007), *barçe* ‘amelleriñ (77/012), *barçe* hamdını (106/002), *barçe* künleri (128/005), *barçe* kılları (135/009), *barçe* ‘amelleriñ (145/010), *barçe* memleketler (Ş05/02), *barçe* ‘askerler (E01/02), *barçe* insānlar (Y03/01), *barçe* peygāmbەرler (Y12/02), *barçe* maḥlūkatlar (Y15/06).

Barlıq

Kelime “bütün, hep, tamam” anlamına gelen bir belirsizlik sıfatıdır. Yeni Uygurcada kullanım vardır. İncelediğimiz metinlerde bu kelime belirsizlik sıfatı olarak Zebur’da kullanılmamış gazetelerde 10 defa kullanılmıştır. Bu gazeteler 30 Ocak 1936, 30 Nisan 1936, 1 Ocak 1937, 28 Ocak 1937 ve 1 Nisan 1937 tarihli gazetelerdir.

barlıq ḥalk (Y13/03), *barlıq* za‘īf milletler (Y18/01), *barlıq* deḥkañçılıklar (Y19/03), *barlıq* nerseler (Y19/03).

Başka

Kelime “başka” anlamına gelmektedir. Hem Çağataycada hem Yeni Uygurcada belirsizlik sıfatı olarak kullanılan bir kelimedir. Zebur’da iki defa gazetelerde ise hemen hemen her sayıda belirsizlik sıfatı olarak kullanılmıştır.

Başka mekân (49/014), başka bir halk (105/013), başka ülkeler (Ş02/03), başka kişiler (Ş02/05), başka idâre (Ş03/01), başka bir vazife (Ş04/04), başka yerler (E01/03, Y11/04), başka dost (Y02/01), başka kıyım (Y02/03), başka yurtlar (Y04/01), başka işler (Y04/01), başka bir nerse (Y05/02), başka devletler (Y12/09), başka vilâyet (Y13/03).

Bir nêçe

Kelime “ne kadar, kaç” anlamına gelen *nêçe* kelimesi ile *bir* kelimesinin birleşimi ile oluşmuş “birkaç” anlamına gelen bir belirsizlik sıfatıdır. Kelime bu şekliyle incelediğimiz metinlerde Zebur’da hiç kullanılmamış gazetelerde hemen hemen bütün sayılarda olmak üzere 57 defa belirsizlik sıfatı olarak kullanılmıştır.

Bir nêçe ay (Ş04/04), bir nêçe künler (Ş04/06, Y01/03, Y07/05), bir nêçe yıl (Ş05/06, Y05/01, Y10/07, Y11/07), bir nêçe kurbânlar (E01/004), bir nêçe millet (E02/01), bir nêçe nefer (Y05/01, Y12/06), bir nêçe oğrı (Y09/09), bir nêçe vakit (Y14/11), bir nêçe ustalar (Y16/04), bir nêçe ‘asker (Y18/03)

Bütün

Kelime “bütün” anlamında kullanılan bir belirsizlik sıfatıdır. Kelimenin yeni Uygurcada kullanımı vardır. Kelimenin bütün, pütün ve fütün şeklinde kullanımı vardır. Bu kelime belirsizlik sıfatı olarak Zebur’da sadece bir yerde pütün şeklinde kullanılmıştır. Gazetelerde ise bütün şeklinde baştan sona kadar her sayıda belirsizlik sıfatı olarak kullanılmıştır.

pütün köydüredürğan kurbân “tüm yakmalık sunu” (51/019), bütün yeryüzi (Ş02/03), bütün ‘âlem (Ş03/02), bütün Türk milleti (Ş04/02), bütün Asya (Ş06/04), bütün bir memleket (E02/05, Y02/01), bütün Hıtay (Y01/02, Y15/03), bütün âdem balaları (Y03/01), bütün halk (Y05/01), bütün rehberler (Y10/11), bütün milletler (Y10/11), bütün bir yurt (Y12/07), bütün Avrupa (Y13/11, Y14/04), bütün vatan (Y18/01).

Hayli

Kelime “çok, epey, hayli” anlamına gelen bir belirsizlik sıfatıdır. Kelimenin Çağataycada kullanımı vardır. Yeni Uygurcada ise kelime bu anlama gelen “talay”

kelimesi kullanılmaktadır. Bu kelime incelediğimiz metinlerde Zebur'da örneği olmayıp gazetelerde zarf olarak kullanıldığı gibi üç örnekte belirsizlik sıfatı olarak kullanılmıştır.

hayli vakitler (Ş01/01, Ş05/06), *hayli* 'asker (Y06/05).

Hêç

Kelime “hiç” anlamında bir belirsizlik sıfatıdır. Hem Çağataycada hem de Yeni Uygurcada belirsizlik sıfatı olarak kullanılmıştır. İncelediğimiz metinlerde hem Zebur'da hem de gazetelerde belirsizlik sıfatı olarak kullanılmıştır.

Hêç vakit (10/011, 15/011, 30/006, Ş05/06, Y04/04, Y05/03, Y10/01), *hêç* nerse (19/006, 39/005, 49/017, Y03/05, Y07/01, Y13/11), *hêç* yamanlık (91/010), *hêç* toğrı (Ş06/06), *hêç* gam (E02/06), *hêç* iş (Y01/01), *hêç* yer (Y07/04), *hêç* yol (Y17/03).

Hêçbir

Kelime “hiçbir” anlamında bir belirsizlik sıfatıdır. Kelimenin belirsizlik sıfatı olarak Yeni Uygurcada kullanımı vardır. Kelime ek alıp zamir olarak kullanıldığı gibi incelediğimiz metinlerde belirsizlik sıfatı olarak da kullanılmıştır. İncelediğimiz metinlerde belirsizlik sıfatı olarak Zebur'da iki defa gazetelerde 28 defa kullanılmıştır.

Hêçbir mersiye (78/064), *hêçbir* ta'ife (147/020), *hêçbir* hükümet (Ş02/04), *hêçbir* memleket (Ş03/01), *hêçbir* eser (Ş04/02), *hêçbir* nerse (Ş05/03), *hêçbir* esas (Y07/03), *hêçbir* bala (Y07/05), *hêçbir* yer (Y09/07), *hêçbir* insān (Y10/01), *hêçbir* kişi (Y19/08).

Hêçkandağ

Kelime “hiçbir” anlamına gelen bir belirsizlik sıfatıdır. Bugün Yeni Uygurcada kullanımı vardır. İncelediğimiz metinlerde Zebur'da örneği olmayıp gazetelerde kullanılmıştır. Gazetelerde beş defa *hêçkandağ* şeklinde bir defa da *hêçkaydağ* şeklinde kullanılmıştır.

hêçkandağ düşmen (Ş05/02), *hêçkandağ* bir hareket (Y01/01), *hêçkandağ* 'ilm (Y07/01), *hêçkandağ* bir rehberlik (Y19/03), *hêçkandağ* destmayesini (Y21/06), *hêçkaydağ* bir cevāb (Y20/07),

Heme

Kelime “bütün, her” anlamına gelen bir belirsizlik sıfatıdır. Kelimenin Yeni Uygurcada kullanımı vardır. İncelediğimiz metinlerde kelime ek alıp zamir olarak kullanıldığı gibi Zebur'un genelinde ve gazetelerin ilk sayısından son sayısına kadar her sayısında belirsizlik sıfatı olarak kullanılmıştır.

heme düşmenlerim (3/007), heme nerseler (8/006), heme kavimler (9/018), heme yollar (25/010), heme günâhlar (25/018), heme nesiller (45/016), heme halâyık (49/001), heme hatâlarım (51/009), heme memleketler (Ş01/03), heme yerde (Ş04/04, Y10/12, Y17/01), heme halk (E01/01), heme milletler (Y01/03, Y04/03, Y16/12), heme idâreler (Y03/05), dünyanın heme yeri (Y07/01), heme işler (Y08/01), heme meclisler (Y11/10)

Her

Kelime “her” anlamına gelmektedir. Çağatayca ve Yeni Uygurcada kullanımı vardır. İncelediğimiz metinlerde hem Zebur’da hem de gazetelerde ilk sayıdan son sayıya kadar her sayıda belirsizlik sıfatı olarak kullanılmıştır. Bu belirsizlik sıfatı tamlama kurup “herbir” şeklinde kullanıldığı gibi tek başına da belirsizlik sıfatı olarak kullanılmıştır.

Her taraf (3/005, 12/008, 31/013, Ş03/02, E02/03), her kiçe (6/006, 92/002), her kün (7/011), her nerse (8/018, 29/009), her vakit (10/005, 106/003), her âdem (39/005, 39/006), her kişi (62/012), her tirig (145/016), her zamân (Ş02/02), her millet (Ş04/01), her ‘asker (Ş05/06), her maḥāl (Y02/02).

Herbir

Kelimenin hem Çağatayca hem de Yeni Uygurcada kullanımı vardır. İncelediğimiz metinlerde kelime ek alıp zamir olarak kullanıldığı gibi “herbir” şeklinde belirsizlik sıfatı olarak da kullanılmıştır. Zebur’da üç defa kullanılan bu belirsizlik sıfat gazetelerde ilksayıdan son sayıya kadar her sayıda belirsizlik sıfatı olarak kullanılmıştır.

herbir hayvan (50/101, 104/011), herbir keledurğanga (71/018), herbir memleket (Ş01/01), herbir toğrıda (Ş02/06), herbir tehlike (Ş04/02), herbir ferdi (Ş04/05), herbir yarağ (Ş05/02), herbir nerse (Ş06/05, E02/01), herbir yer (Y04/01), herbir din (Y06/01), herbir kent (Y07/06).

Herḳandağ

Kelime “her, her türlü” anlamına gelen bir belirsizlik sıfatıdır. Bugün Yeni Uygurcada kullanımı vardır. İncelediğimiz metinlerde Zebur’da örneği olmayıp gazetelerde kullanılmıştır. Gazetelerde beş defa herḳandağ şeklinde iki defa da herḳaydağ şeklinde kullanılmıştır.

herḳandağ bir kişi (Ş05/06), herḳandağ fuḳarâlar (Y05/03), herḳandağ ‘ammağa zarûrlük işlerni (Y06/06), herḳandağ ḥacetleri (Y11/05), herḳandağ iḳtişâdi işlerini (Y13/01), herḳaydağ rezâletler (E02/06), herḳaydağ mühim iş (Y17/04)

Herkaysı

Kelime “her, herbir” anlamına gelen bir belirsizlik sıfatıdır. Kelime ek alıp zamir olarak da kullanılmaktadır. Bugün Yeni Uygurcada da kullanımı vardır. İncelediğimiz metinlerde Zebur’da kullanılmamıştır. Gazetelerde sekiz defa belirsizlik sıfatı olarak kullanılmıştır.

Herkaysı mahalleğa (Y09/06), *herkaysı* yurtlarının (Y15/07), *herkaysı* idârenin (Y19/05), *herkaysı* millet (Y20/05), *herkaysı* idâredin (Y21/05, Y21/07), *herkaysı* vilâyetğa (Y21/08).

Köp

Kelime “çok” anlamında kullanılmaktadır. İncelediğimiz metinlerde bu kelime belirsizlik sıfatı olarak kullanılmıştır. Kelime Yeni Uygurcada da belirsizlik sıfatı olarak kullanılır. Metinlerde köp kelimesi Zebur’da hiç kullanılmamıştır. Gazetelerde ise ilk sayıdan son sayıya kadar bütün sayılarda kullanılmıştır. Zebur’da “çok” anlamını karşılamak için *tola* kelimesi kullanılmıştır. Bu kelime aynı zamanda gazetelerde de kullanılmıştır. fakat kullanım sıklığı *köp* kadar çok değildir.

köp ‘Arabçe geziteler (Ş01/03), *köp* zahmet (Ş02/02), *köp* fedākârlık (Ş03/01), *köp* felâket ve zararlar (Ş04/05), *köp* vakitler (Ş05/03), *köp* sözler (E01/01), *köp* maceralar (E02/03), *köp* yardım (Y01/04), *köp* müşkilât (Y03/03), *köp* yer (Y04/01), *köp* hatunlar (Y06/02), *köp* balalar (Y07/05), *köp* kuvvet (Y08/06), *köp* işler (Y10/11, Y11/01), *köp* meşakkât (Y12/06), *köp* enbiyâ (Y14/10).

Özge

“Başka” anlamına gelen bir kelimedir. Bugün Yeni Uygurcada da belirsizlik sıfatı olarak kullanılır. İncelediğimiz metinlerde başka kelimesi Zebur’da ve bütün gazetelerde kullanılırken *özge* kelimesi sadece 1 defa 28 Ocak 1937 tarihli gazetede kullanılmıştır. Bu kullanımda da belirsizlik sıfatı olarak kullanılmıştır.

özge şehirlerge (Y19/07)

4.2.7.1.2.4. Soru Sıfatları

İncelediğimiz metinlerde tespit edebildiğimiz soru sıfatları şunlardır: *kaçça*, *kañdağ*, *kaçsı neçe*, *neçend*.

Ƙana

Kelime “ka, ne kadar” anlamında kullanılan bir kelimedir. Bir ismin önüne gelip ismi soru yoluyla belirttiği zaman soru sıfatı olarak kullanılır. Yeni Uygurcada soru sıfatı olarak kullanımı vardır (Ersoy, 2007, s. 380). Kelime Zebur’da 14 defa soru sıfatı olarak kullanılmıştır. Gazetelerde dört defa tek başına soru sıfatı olarak kullanılırken beş defa da bir kelimesi ile birleşip *bir Ƙana* şeklinde soru sıfatı olarak kullanılmıştır.

Ƙana ziyādedür? (3/001, 21/001), *Ƙana* faızıldur? (8/001, 8/009), *Ƙana* onđur? (31/020, 139/018), *Ƙana* efızaldur? (36/007, 139/017), *Ƙana* fānī? (39/004), *Ƙana* muħabbet? (119/097, 119/159), *Ƙana* şirīndür? (119/104, 133/002), *Ƙana* yahşı? (133/002), *Ƙana* fā’ide? (Y08/04), *Ƙana* vakit? (Y20/03), *Ƙana* şakird? (Y20/06), *Ƙana* kredit? (Y21/06).

Ƙandađ

Kelime “nasıl” anlamına gelen bir kelimelerdir. Kelime ağataycada olduğu gibi incelediğimiz metinlerde de *Ƙandađ* ve *Ƙaydađ* şeklinde iki farklı şekilde de kullanılmıştır. Bugün Yeni Uygurcada kelime *Ƙandađ* veya *Ƙandađ* şeklinde kullanılmaktadır. *Ƙaydađ* veya *Ƙaydađ* şekli ağızlarda kullanılmaktadır (Necip, 2008, s. 227).

Kelimenin incelediğimiz metinlerde kullanımı çok olsa da soru sıfatı olarak kullanımı çok değildir. *Ƙaydađ* şekli soru sıfatı olarak Zebur’da hiç kullanılmamış gazetelerde ise dört defa kullanılmıştır. *Ƙandađ* şekli de Zebur’da hiç kullanılmamış gazetelerde ise iki defa kullanılmıştır.

Ƙaydađ ıslāhāt? (Y01/02), *Ƙaydađ* fiim? (Y19/08), *Ƙaydađ* ādem? (Y20/05), *Ƙaydađ* mes’ūliyet? (Y20/06), *Ƙandađ* insān? (Y01/04), *Ƙandađ* derece? (Y21/06).

Ƙaysı

Kelime “hangi” anlamında kullanılan bir soru sıfatıdır. Bugün Yeni Uygurcada kullanımı vardır. İncelediğimiz metinlerde kelime *her*, *hē* kelimeleri ile birleşerek belirsizlik sıfatı olarak kullanıldığı gibi tek başına soru sıfatı olarak da kullanılmıştır. Kelime soru sıfatı olarak Zebur’da hiç kullanılmamış gazetelerde kullanılmıştır.

Ƙaysı revişte? (Ş01/02), *Ƙaysı* yolda? (Ş01/02), *Ƙaysı* taria? (Ş02/03), *Ƙaysı* tertib? (Ş02/03), *Ƙaysı* sa‘ādetler? (E02/06), *Ƙaysı* iş? (Y01/01), *Ƙaysı* yol? (Y02/02), *Ƙaysı* nazar? (Y10/11), *Ƙaysı* kün? (Y11/03), *Ƙaysı* yolda? (Y17/03), *Ƙaysı* piim? (Y19/08), *Ƙaysı* tarz? (Y19/08), *Ƙaysı* yurt? (Y20/05), *Ƙaysı* vilāyet? (Y20/05)

Nêçe

Kelime “ne kadar, kaç, ne” anlamında bir kelimedir. Kelime bugün Yeni Uygurcada bu anlam ve görevde kullanılmaktadır. İncelediğimiz metinlerde bu kelime Zebur’da iki defa soru sıfatı olarak kullanılmıştır. Gazetelerde de ilk sayıdan son sayıya kadar hemen hemen bütün sayılarda soru sıfatı olarak kullanılmıştır. Bu kelime gazetelerde bir kelimesi ile birleşerek bir nêçe şeklinde belirsizlik sıfatı olarak da kullanılmıştır.

Nêçe mertebe? (78/040), *nêçe* zamānlar? (Ş01/01, Y01/06), *nêçe* miñ geziteler? (Ş01/03), *nêçe* vaqitler? (E01/01), *nêçe* yıl? (E01/04), *nêçe* kere? (E02/03), *nêçe* ‘aşırılar? (Y01/01), *nêçe* hil gezite? (Y02/05), *nêçe* oğurluq? (Y02/06).

Nêçend

Kelime “ne kadar, kaç, ne” anlamına gelen ve nêçe ile aynı anlamda ve görevde olan bir kelimedir. Bugün Yeni Uygurcada da kullanımı vardır. İncelediğimiz metnin genelinde nêçe kelimesi kullanılırken sadece üç örnekte nêçend kelimesi kullanılmıştır. Bu örnekler 28 Temmuz 1933, 18 Eylül 1933 ve 25 Ocak 1934 tarihli gazetelerdedir.

nêçend vaqitler? (Ş05/01), *nêçe* yıl? (Ş02/05, E02/03),

Nême

Kelime “ne, hangi” anlamında kullanılan bir sözcüktür. Kelimenin soru sıfatı olarak bugün Yeni Uygurcada kullanımı vardır. Kelime İncelediğimiz metinlerde soru zarfı soru zamiri olarak da kullanılmıştır. Soru sıfatı olarak Zebur’da bir defa kullanılmış gazetelerde ise 12 defa kullanılmıştır.

Nême ‘illet? (114/005), *nême* iş? (Ş01/01, Y01/01, Y11/02), *nême* fark? (Ş06/06), *nême* hâlde? (E01/02), *nême* cihet? (E01/02), *nême* kaide? (E02/01), *nême* fâ’ide? (E02/06), *nême* netice? (Y04/03), *nême* hikmet? (Y05/02), *nême* tedbirler? (Y20/04)

4.2.7.2. Zarflar

Zarflar bir fiilin, bir sıfatın veya bir zarfın anlamını yer, zaman, ölçü, nitelik ve soru kavramları bakımından etkileyen kelimelerdir. Kendi içinde yer, zaman, durum, miktar ve soru zarfı olmak üzere beşe ayrılır.

4.2.7.2.1. Yer Zarfları

Fiillerin yerini ve yönünü gösteren zarflardır. İncelediğimiz metinlerde tespit edebildiğimiz yer zarfları şunlardır: anda, andın, beri, içgeri, munda, mundın taşkarı, töben, yukarı.

Anda

Kelime “orada” anlamında bir kelimedir. Kelime Çağataycada yer zarfı olarak kullanılmıştır (Eckmann, 2013, s. 97). Yeni Uygurcada da yer zarfı olarak kullanılmaktadır (Tömür, 2014, s. 140). İncelediğimiz metinlerde kelime Zebur’da yer zarfı olarak 24 defa kullanılmıştır. Gazetelerde ise kelime bir defa 1 Temmuz 1935 tarihli gazetede kullanılmıştır.

Anda yıkılğandurlar (37/012), *anda* süķūnet kılur (37/029, 68/016), *anda* sākin bolğay (68/018), *anda* aṅlar irdim (81/005), *anda* toğulğandur (87/004, 87/005), *anda* olturup yığladuḳ (137/002), *anda* ketti (Y07/05).

Andın

Kelime “oradan” anlamında bir kelimedir. Kelime Çağataycada yer zarfı olarak kullanılmıştır (Eckmann, 2013, s. 97). Yeni Uygurcada kullanımı yoktur (Tömür, 2014, s. 140; Öztürk, 2010, s. 67; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385). İncelediğimiz metinlerde kelime Zebur’da yer zarfı olarak iki defa kullanılmıştır. Gazetelerde ise kelime beş defa zaman zarfı olarak kullanılmıştır.

andın men ularnı soḳtum (38/042), *andın* yandurup bērdim (69/004), *andın* Aḳsuda bolğan ḳarznı hem edā kılamız (Y02/06), *andın* emīr beremiz (Y02/06) *andın* ḳız ērge tegedūr (Y04/03), *andın* ötse (Y11/04), *andın* o ḳiṣiniṅ vāsıtası birle çoṅ ḳiṣiḡe ārzūmuznı yetkūrüp ḥacetimizni edā kılamız (Y14/01),

Beri

Kelime “beri” anlamındadır. Hem Çağatayca (Eckmann, 2013, s. 97) hem de Yeni Uygurcada (Tömür, 2014, s. 140; Öztürk, 2010, s. 67; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385) kullanılan bir yer zarfıdır. İncelediğimiz metinlerde beri kelimesi çok kullanılmasına rağmen yer zarfı olarak sadece Zebur’da bir defa kullanılmıştır. Gazetelerde ise kullanımı yoktur.

Yārlarım ve düşmenlerim ‘illetimdin *beri* tururlar. (38/011).

İçgeri

Kelime “içeri” anlamındadır. Hem Çağatayca (Ekmann, 2013, s. 97) hem de Yeni Uygurcada (Tömür, 2014, s. 140; Öztürk, 2010, s. 67; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385) kullanılan bir yer zarfıdır. İncelediğimiz metinlerde bu kelime içgeri şeklinde dokuz defa kullanılmasına rağmen sadece üç defa yer zarfı olarak kullanılmıştır. Bu kullanımlar 25 Ocak 1934, 31 Ocak 1935 ve 1 Nisan 1937 tarihli gazetelerdedir.

İçgeri kirip (E02/03), *içgeri* hareket kılmastın (Y04/04), öylerini *içgeri* alıp (Y20/05).

Munda

Kelime “burada” anlamında bir kelimedir. Kelime Çağataycada yer zarfı olarak kullanılmıştır (Ekmann, 2013, s. 97). Yeni Uygurca gramer kitapları yer zarfları bahsinde bu kelimeyi yer zarfı olarak almamıştır (Tömür, 2014, s. 140; Öztürk, 2010, s. 67; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385). İncelediğimiz metinlerde Zebur’da bir defa kullanılırken gazetelerde altı defa kullanılmıştır.

munda oturay (132/014), *munda* yer tafıp (Y04/01), *munda* hem işlemek hareket kılmak lazım (Y04/05), anda ketti *munda* kaldı (Y07/05), *munda* cezāsını köredürler (Y15/08).

Mundın

Kelime “buradan” anlamında bir kelimedir. Kelime Çağataycada yer zarfı olarak kullanılmıştır (Ekmann, 2013, s. 97). Yeni Uygurca gramer kitapları yer zarfları bahsinde bu kelimeyi yer zarfı olarak almamıştır (Tömür, 2014, s. 140; Öztürk, 2010, s. 67; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385). İncelediğimiz metinlerde *mundın* kelimesi çok geçmesine rağmen yer zarfı olarak bir defa Zebur’da bir defa da 1 Temmuz 1935 tarihli gazetede kullanılmıştır.

mundın çıkıp (39/013), *mundın* doktor ve müfettişler kêtgen edi (Y07/05),

Taşkarı

Kelime “dışarı” anlamındadır. Hem Çağatayca (Ekmann, 2013, s. 97) hem de Yeni Uygurcada (Tömür, 2014, s. 140; Öztürk, 2010, s. 67; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385) kullanılan bir yer zarfıdır. İncelediğimiz metinlerde bu kelime üç defa kullanılmıştır. Zebur’da bir defa yer zarfı olarak, 28 Temmuz 1933 tarihli gazetede yer zarfı olarak ve 4 Ekim 1934 tarihli gazetede ise sıfat olarak kullanılmıştır. Yani kelime 1 defa Zebur’da 1 defa da gazetelerde yer zarfı olarak kullanılmıştır.

taşkarı çıkıkanda (41/006), *taşkarı* çıkımay (Ş02/01).

Töben

Kelime “aşağı” anlamındadır. Çağatayca gramer kitabı bu kelimeye yer zarfları içinde yer vermezken (Ekmann, 2013, s. 97) Yeni Uygurca gramerler bu kelimeyi *töben* şeklinde yer zarfları bahsinde değerlendirmiştir (Öztürk, 2010, s. 67; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385). İncelediğimiz metinlerde bu kelime yer zarfı olarak Zebur’da üç defa gazetelerde de 30 Nisan 1936 ve 1 Nisan 1937 tarihli gazetelerde iki defa *töben* şeklinde yer zarfı olarak kullanılmıştır.

āsmānları *töben* tüştü (18/009), *töben* ğgdürülgende (107/039), *töben* tüşgil (144/005), *töben* tüşüp (Y13/02), *töben* tüşürüp (Y20/01).

Yuğarı

Kelime “yukarı” anlamındadır. Hem Çağatayca (Ekmann, 2013, s. 97) hem de Yeni Uygurcada (Tömür, 2014, 140; Öztürk, 2010, s. 67; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385) kullanılan bir yer zarfıdır. Zebur’da bir defa yer zarfı olarak kullanılmıştır. Gazetelerde de 28 Temmuz 1933, 3 Ağustos 1933, 20 Temmuz 1936 ve 1 Ekim 1936 tarihli gazetelerde yer zarfı olarak kullanılmıştır.

Meni *yuğarı* köterür-sen (18/045), *yuğarı* yazılğan (Ş02/03), *yuğarı* köterişlerini (Ş03/02), *yuğarı* ayılğan (Y15/06), *yuğarı* tilavet kılınğan (Y16/03).

4.2.7.2.2. Zaman Zarfları

Fiilerin anlamını zaman bakımından sınırlandıran, etkileyen zarflardır. Bunlar başlıcaları çeşitli zaman isimleridir. İncelediğimiz metinlerde tespit edebildiğimiz başlıca zaman zarfları şunlardır: bultur, burun, deslep, evvel, ğmdi, hāzır, hemen, hemişe, ilgeri. Bunların dışında zaman isimleri zaman zarfı olarak kullanılmıştır.

Bultur

Kelime “önceki” anlamındadır. Çağatayca (Ekmann, 2013, s. 97) ve Yeni Uygurcada (Tömür, 2014, s. 140; Öztürk, 2010, s. 67; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385) zaman zarfı olarak kullanılmıştır. İncelediğimiz metinlerde tek başına zaman zarfı olarak kullanıldığı gibi beri edatı ile birlikte *bulturdın beri* şeklinde de 4 Ekim 1934 ve 20 Temmuz 1936 tarihli gazetelerde zaman zarfı olarak kullanılmıştır. Zebur’da bu kelime

hiç kullanılmamıştır. Gazetelerde ise *önceki* anlamında iki defa *önceki yıl* anlamında üç defa kullanıldığı gibi önceki yıl anlamında da kullanılmıştır.

Bultur küzde birge kélip (Y08/01), *Bultur* Taşkurğan etrāfıda birleşip (Y15/02), *bultur* Kaşğar şehriniñ iç ve etrāf yollarını tüzetmek başlanıp (Y20/05), *bultur* bu taraflarge kélgen (Y21/06), *Bultur* ay Çüçek etrāflarige barıp (Y21/06).

Burun

Kelime “önce” anlamında bir kelimedir. Çağatayca (Ekmann, 2013, s. 97) ve Yeni Uygurcada kullanılan bir zaman zarfıdır (Tömür, 2014, s. 140; Öztürk, 2010, s. 67; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385). İncelediğimiz metinlerde kelime daha çok *burunķı* şeklinde sıfat olarak kullanılmıştır. Önce anlamında zaman zarfı olarak sadece bir örnekte 2 Nisan 1936 tarihli gazetede kullanılmıştır.

yeryüzideki insānlar *burun* sāde tirigçilik kēçirip kélgenler. (Y12/01).

Deslep

Kelime “önce” anlamındadır. Çağatayca gramer kitabı bu kelimeye zaman zarfları içinde yer vermezken (Ekmann, 2013, s. 97) Yeni Uygurca gramerler bu kelimeyi bu şekilde zaman zarfları bahsinde değerlendirmiştir (Öztürk, 2010, s. 67; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385). Tömür ise zaman zarflarında bu kelimeyi almamıştır (Tömür, 2014, s. 140). İncelediğimiz metinlerde bu kelime zaman zarfı olarak sadece 29 Ekim 1934 tarihli gazetede kullanılmıştır.

Kaşğarge *deslep* kélgen (Y02/04).

Evvel

Kelime “önce” anlamında bir kelimedir. Çağatayca (Ekmann, 2013, s. 97) ve Yeni Uygurcada (Öztürk, 2010, s. 67; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385) zaman zarfı olarak kullanılmıştır. Tömür ise zaman zarflarında bu kelimeyi almamıştır (Tömür, 2014, s. 140). İncelediğimiz metinlerde Zebur’da bir defa zaman zarfı olarak kullanılırken gazetelerde 15 defa zaman zarfı olarak kullanılmıştır.

evvel toğulğan (78/051), Biz *evvel* şu yarağımıznı tecrübe kılduķ (Ş05/02), Bunun için enj *evvel* bizge ‘adālet kānūn ve nizām birle hūķūķ tanumağlık zarūr.(Ş06/02), Kesellik ve hastalıklar enj *evvel* özini ve öy eşik aldı mer‘ālarını pākize tutmağan kir bedboyлықta olturğan kişilerge uçraydur.(Y07/03), hücūmnıñ enj *evvel* Niyapol şehrigе boluşıdın ihtimālīga karşı Niyapol hāķķı başķa şehirlerge köçmekge başlağanlar. (Y19/10), *evvel* özimiz okusāķ (Y11/10).

Ėmdi

Kelime “şimdi” anlamında bir kelimedir. Çağatayca (Ekmann, 2013, s. 97) ve Yeni Uygurcada (Öztürk, 2010, s. 67; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385) zaman zarfı olarak kullanılmıştır. Tömür ise zaman zarflarında bu kelimeyi almamıştır (Tömür, 2014, s. 140). İncelediğimiz metinlerde Zebur’da 19 defa kullanılmış gazetelerde de ilk sayılardan hemen hemen son sayılara kadar 32 defa zaman zarfı olarak kullanılmıştır.

men *ėmdi* ƙopay (12/005), *ėmdi* iĥāta kılıp (17/011), *ėmdi* bilemiz (20/069), *ėmdi* bizni taşlap (44/009), *ėmdi* munı oylanlar (50/022), *ėmdi* biraz ‘aqlğa kėlip (Y12/07), *ėmdi* gūyā baĥt yār oldı (E01/04), *ėmdi* özlerini rāstlap alalmaydurlar (Y20/03).

Hāzır

Kelime “şimdi” anlamında kullanılan bir kelimedir. Çağatayca gramer kitabı bu kelimeye zaman zarfları içinde yer vermezken (Ekmann, 2013, s. 97) Yeni Uygurca gramerler bu kelimeyi bu şekilde zaman zarfları bahsinde değerlendirmiştir (Tömür, 2014, s. 140; Öztürk, 2010, s. 67; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385). İncelediğimiz metinlerde bu kelime Zebur’da bu anlam ve görevde kullanılmazken gazetelerde ilk sayıdan son sayıya kadar her sayıda *şimdi* anlamında zaman zarfı olarak kullanılmıştır. Kelime Zebur’da hazır ol- anlamındadır. Bu anlamda gazetelerde de kullanılmıştır.

hāzır Şarkī Türkistan köp ta‘mīr ve işlahatğa muĥtācdur. (Ş02/06), evvel sekiz fellūk nān *hāzır* kırk fel (E01/03), *hāzır* memleket ĥalkı iki partiyage bölünüp (Y16/01), meşhur doktorlar *hāzır* Cidde limanığa çıĥkanlar (Y03/04), *hāzır* müselmān bolduñuz (Y19/08), *hāzır* mezkūr yurtñıñ ‘umūmī fuĥarāları ĥarlanıp aytışadur (Y19/07)

Hemen

Kelime “hemen” anlamına gelen bir kelimedir. Çağatayca (Ekmann, 2013, s. 97) ve Yeni Uygurca (Öztürk, 2010, s. 67; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385) gramer kitapları zaman zarfları başlığı altında bu kelimeye yer vermemiştir. Tömür ise bu kelimeyi Yeni Uygurcada kullanılan bir zaman zarfı olarak vermiştir (Tömür, 2014, s. 140). İncelediğimiz metinlerde Zebur’da bir defa gazetelerde iki defa olmak üzere zaman zarfı olarak kullanılmıştır.

Hemen anıñ fikirleri yok bolurlar (146/004), Tunganlarge *hemen* hücum başladı.(E01/02), *hemen* heme berāber ƙopup su dēk ƙaynap Yapon bilen uruşadur (Y14/07).

Hemîşe

Kelime “her zaman” anlamına gelen bir kelimedir. Çağatayca (Ekmann, 2013, s. 97) ve Yeni Uygurcada (Öztürk, 2010, s. 67; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385) zaman zarfı olarak kullanılmıştır. Tömür ise zaman zarflarında bu kelimeyi almamıştır (Tömür, 2014, s. 140). İncelediğimiz metinlerde Zebur’da 13 defa gazetelerde ise sekiz defa zaman zarfı olarak kullanılmıştır.

faķir *hemîşe* unutulmaydur (9/018), Hüdāvendge *hemîşe* ĥamd-ü şenā aytur men (14/001), çünkü *hemîşe* maña ayturlar (42/003), ey kıavm *hemîşe* aña i’timād kılgıl (62/008), *hemîşe* bizniñ ‘aydgāhda kıaravul bolup turamdur (Y07/04), *hemîşe* bu nizā‘ ve cidāllar tükemey (Y14/12), balalarının aĥvālıden *hemîşe* ĥaberdār bolup (Y18/08).

İlgeri

Kelime “önce” anlamına gelen bir kelimedir. Kelime Yeni Uygurcada ilgiri şeklinde *önce* anlamında zaman zarfı olarak kullanılmaktadır (Öztürk, 2010, s. 67; Ersoy, 2007, s. 385). Eckmann bu kelimeyi *öne* anlamında yer zarfları içinde değerlendirmiştir (Eckmann, 2013, s. 97). Yeni Uygurca gramer kitapları kelimeyi *ileri* anlamında yer zarfı olarak da değerlendirmiştir (Öztürk, 2010, s. 67; Ersoy, 2007, s. 385). Tömür ise kelimeyi Eckmann gibi yer zarfı olarak değerlendirmiştir (Tömür, 2014, s. 140). İncelediğimiz metinlerde hem Zebur’da hem de gazetelerde bu kelime *önce* anlamında zaman zarfı olarak kullanılmıştır.

ilgeri men azıķıp yürdüm (119/067), közlerim *ilgeri* āgāh bolurlar (119/048), *ilgeri* solaşķan otdēk bolsunlar (129/06), Bu zālīm nēçend yıl *ilgeri* memlekēttin çıkadur (Ş02/04), yarım yıl *ilgeri* başlanıp (Y11/02).

4.2.7.2.3. Durum Zarfları

Fiillerin vasıflarını bildiren zarflardır. Bunlar fiilin önünde durum, tavır ifade eden isimlerdir. İncelediğimiz metinlerde tespit edebildiğimiz başlıca durum zarfları şunlardır: Andaķ, aste, ildam, mundaķ, pat, şundağ, tez. Bunların dışında pekçok niteleme sıfatı olarak kullanılan kelime fiilin önüne gelip fiili durum bakımından belirttiği için durum zarfı olarak da kullanılmıştır.

Andaķ

Kelime “öyle” anlamına gelen bir kelimedir. Çağataycada (Ekmann, 2013, s. 97) ve Yeni Uygurcada durum zarfı olarak kullanılmıştır (Öztürk, 2010, s. 68; Yazıcı Ersoy,

2007, s. 385). Tömür ise durum zarflarında bu kelimeyi almamıştır (Tömür, 2014, s. 141). İncelediğimiz metinlerde bu kelime Zebur’da bir defa gazetelerde yedi defa kullanılmış bunlardan dört tanesi durum zarfı olarak kullanılmıştır.

Fāsıqlar *andağ* emesdürler (1/004), *andağ* bolamış (Y02/03), *andağ* kılmakçı emiş (Y11702) *andağ* bolğandan keyin (Y19/03),

Aste

Kelime “yavaş” anlamında bir kelimedir. Eckmann bu kelimeyi durum zarfları içinde değerlendirmemiştir (Eckmann, 2013, s. 97). Yeni Uygurcada durum zarfı olarak kullanılmıştır (Öztürk, 2010, s. 68; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385). Tömür ise durum zarflarında bu kelimeyi almamıştır (Tömür, 2014, s. 141). İncelediğimiz metinlerde Zebur’da örneği olmayan bu kelime gazetelerde sadece bir defa 28 Ocak 1937 tarihli gazetede ikileme şeklinde durum zarfı olarak kullanılmıştır

aste aste yolğa tüşüşige ümid bardur (Y19/04),

İldam

Kelime “tez, acele” anlamına gelen bir kelimedir. Eckmann bu kelimeyi durum zarfları içinde değerlendirmemiştir (Eckmann, 2013, s. 97). Yeni Uygurcada durum zarfı olarak kullanılmıştır (Öztürk, 2010, s. 68; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385). Tömür ise durum zarflarında bu kelimeyi almamıştır (Tömür, 2014, s. 141). Kelime durum zarfı olarak Zebur’da dört defa kullanılırken gazetelerde sadece 28 Temmuz 1933 tarihli gazetede bir defa durum zarfı olarak kullanılmıştır.

meni *ildam* kutkazgıl (31/002), Şefkatlerin bizge *ildam* këlîp uçrağay (79/008), *ildam* icâbet kılğıl (102/002, 143/007), *ildam* hareket kılîp (Ş02/01).

Mundağ

Kelime “böyle, şöyle” anlamına gelen bir kelimedir. Eckmann bu kelimeyi durum zarfları içinde değerlendirmemiştir (Eckmann, 2013, s. 97). Yeni Uygurcada durum zarfı olarak kullanılmıştır (Öztürk, 2010, s. 68; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385). Tömür ise durum zarflarında bu kelimeyi almamıştır (Tömür, 2014, s. 141). İncelediğimiz metimlerde bu kelime Zebur’da iki defa gazetelerde ise üç defa durum zarfı olarak kullanılmıştır.

mundağ sözley (73/015), *mundağ* ‘amel kılmıpdur (147/020), *mundağ* bolmasa (E02/03), *mundağ* kılamış (Y02/03), *mundağ* bolmay (Y02/04), *mundağ* bolur emiş (Y11/02),

Pat

Kelime “acele, çabuk” anlamında bir kelimedir. Çağataycada bat şeklinde durum zarfı olarak kullanılmıştır (Eckmann, 2013, s. 97). Yeni Uygurca gramer kitapları bu kelimeyi durum zarfları içinde vermemiştir (Tömür, 2014, s. 141; Öztürk, 2010, s. 68; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385). İncelediğimiz metinlerde kelime Zebur’da altı defa durum zarfı olarak kullanılmıştır. Gazetelerde de sadece 29 Ekim 1934 tarihli gazetede sadece bir defa durum zarfı olarak kullanılmıştır.

anın açığı *pat* tutaşur (2/012), *pat* kesilür (37/002), düşmenlerini *pat* mağlûp kılıp (81/014), *pat* ötüpdür (90/010), *pat* oturup êrdi (94/017), *pat* unuttılar (106/013), *Pat* bu muvaqqat mes’ele hâl kılınıp (Y02/03).

Şundag

Kelime “şöyle” anlamına gelen bir kelimedir. Çağatayca (Eckmann, 2013, s. 97) ve Yeni Uygurca (Tömür, 2014, s. 141; Öztürk, 2010, s. 68; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385) gramer kitapları bu kelimeyi durum zarfları içinde değerlendirmemiştir. İncelediğimiz metinlerde bu kelime durum zarfı olarak kullanılmıştır.

Yêrni *şundag* râstlap (65/009), *şundag* ularnı heydap atgıl (68/002), *şundag* hem döbeler (72/003), Ol maña *şundag* da’vet kılur (89/026), *şundag* aytsunlar (107/003), balalar *şundag* bolur (127/004), Nan Çin *şundag* aytamış (Y02/03), *şundag* bolmağanda (Y08/04), *şundag* âbâd bolup (Y11/04), *şundag* kılsa (Y18/08).

Tez

Kelime “tez, acele” anlamına gelmektedir. Yeni Uygurcada durum zarfı olarak kullanılmıştır (Öztürk, 2010, s. 68, Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385). Tömür ise durum zarflarında bu kelimeyi almamıştır (Tömür, 2014, s. 141). Eckmann bu kelimeyi durum zarfları içinde değerlendirmemiştir (Eckmann, 2013, s. 97). Ligeti ise Çağataycada kullanılan bir durum zarfı olarak almıştır (Ligeti, 2001, s. 308) İncelediğimiz metinlerde Zebur’da kullanılmamış gazetelerde üç defa zaman zarfı olarak kullanılmıştır.

dünyânın keşfi bek *tez* eṭrâflarğa taraldı (Y04/04), *tez* yetişip barmağımız farz (Ş02/02), *tez* yetişmek kerek (Ş02/03).

4.2.7.2.4. Miktar Zarfları

Miktar zarfları zarfların, fiillerin ve sıfatların önüne geldiğinde onların miktarının belirler. İncelediğimiz metinlerde tespit edebildiğimiz miktar zarfları şunlardır: az, bek, biraz, eñ, hayli, kem, köp, köprak, nurgun.

Az

Kelime “az” anlamındadır. Yeni Uygurcada miktar zarfı olarak kullanılmıştır (Öztürk, 2010, s. 68; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385). Tömür miktar zarfları içinde bu kelimeyi değerlendirmemiştir (Tömür, 2014, s. 141). İncelediğimiz metinlerde kelime daha çok *biraz* şeklinde miktar zarfı olarak kullanılır. Az kelimesinin miktar zarfı olarak iki örneğine rastlanmıştır. Bunlar da 1 Nisan 1937 ve 29 Nisan 1937 tarihli gazetelerdedir.

az yukarıkı sözlerim (Y21/03), *az* miñnet kılıp (Y20/06).

Bek

Kelime “pek” anlamındadır. Yeni Uygurcada kullanılan bir miktar zarfıdır (Öztürk, 2010, s. 68; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385). Zebur’da örneği olmayan bu miktar zarfının gazetelerde ilk sayıdan son sayıya kadar bir iki istisna hariç bütün sayılarda miktar zarfı olarak kullanılmıştır.

bek ağır künler (Ş02/02), *bek* yahşı tutup (Ş03/02), *bek* ħarāb boladur (E01/01), *bek* mühim bir iş (E02/04), *bek* ‘ayıptur (Y01/05), *bek* yahşı teraqqī kılmaktadır (Y05/06), *bek* yahşı bildi (Y20/02), *bek* ħaķir körüp (Y18/03).

Biraz

Kelime “biraz” anlamındadır. Yeni Uygurcada kullanılan bir miktar zarfıdır (Öztürk, 2010, s. 68; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385). Tömür miktar zarfları içinde bu kelimeyi değerlendirmemiştir (Tömür, 2014, s. 141). Zebur’da örneği olmayan bu miktar zarfı gazetelerde dokuz defa değişik sayılarda miktar zarfı olarak kullanılmıştır.

biraz közimizni açmaduk (Y01/01), evveldin *biraz* ħafletimizdin oyğanıp (Y01/02), aĥvālīga *biraz* ħarap tüşüngen kişi (Y03/02), *biraz* aşıp (Y08/03), ěmdi *biraz* ‘aqlğa kēlip (Y12/07), ěmdi *biraz* inşāf kılsa (Y13/02), *biraz* vaķit ötmestin (Y13/03), *biraz* müddet ötgende (Y14/08), ‘ilmden *biraz* ħaberdār bolduk (Y18/07).

Eñ

Sıfatları ve diğer zarfları derecelendiren fiillerin miktarını derecesini belirten bir miktar zarfıdır. Bu miktar zarfının Yeni Uygurcada kullanımı vardır (Tömür, 2014, s.

141; Öztürk, 2010, s. 68; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385). İncelediğimiz metinlerde Zebur'da örneği olmayan bu miktar zarfı gazetelerde miktar zarfı olarak kullanılmıştır

Bunun için *ey* evvel bizge ‘adālet kânūn ve nizām birle hūkūk tanumağlık zarūr.(Ş06/02), Kesellik ve hastalıklar *ey* evvel özini ve öy eşik aldı mer‘ālarını pākize tutmağan kir bedboyılıқта olturğan kişilerge uçraydur.(Y07/03), hücumnın *ey* evvel Niyapol şehriye boluşıdın ihtimālīga karşı Niyapol halkı başka şehirlerge köçmekge başlağanlar. (Y19/10), *ey* yahşı faziletlik işlerdendür (E02/03), Fransanın *ey* şamīmī dostlarıdın edi (Y17/03).

Hayli

Kelime “oldukça, hayli, çok” anlamına gelmektedir. Kelimenin Çağataycada kullanımı vardır (Eckmann, 2013, s. 97). Yeni Uygurcada kelime hēli şeklinde miktar zarfı olarak kullanılmaktadır (Tömür, 2014, s. 141; Öztürk, 2010, s. 68; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385). İncelediğimiz metinlerde Zebur'da örneği olmayan bu kelime gazetelerde değişik sayılarda miktar zarfı olarak kullanılmıştır.

hayli dehşetlik felaketler (Ş05/02), *hayli* uzun muķābele (Ş06/02), *hayli* kemitip koydı (Y13/11), *hayli* yahşı işlāhāt (Y18/03), *hayli* köp uruş kıldı (Y20/03), *hayli* nāhāk kanlar tökti (Y18/03), *hayli* köp bir nerseni (Y19/07).

Kem

Kelime “az” anlamında bir kelimedir. Bu miktar zarfının Yeni Uygurcada kullanımı vardır (Öztürk, 2010, s. 68; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385). İncelediğimiz metinlerde Zebur'da iki defa gazetelerde üç defa miktar zarfı olarak kullanılmıştır.

Anın künleri *kem* bolsun (109/008), *kem* maķdūr bolurlar (109/024), ustalardın biri *kem* bolsa (Y04/03), emşālini *kem* kılmasun (Y07/05), ‘asker *kem* bolup kalsa (Y21/02).

Köp

Kelime “çok” anlamında bir kelimedir. Kelime Yeni Uygurcada miktar zarfı olarak kullanılmaktadır (Öztürk, 2010, s. 68; Ersoy, 2007, s. 385). İncelediğimiz metinlerde bu kelime Zebur'da hiç kullanılmamıştır. Gazetelerde ise ilk sayıdan son sayıya kadar bütün sayılarda kullanılmıştır. Kelime gazetelerde sıfat olarak kullanıldığı gibi zarf olarak da kullanılmıştır. 29 Nisan 1935 tarihli gazetede *köp* kelimesi +rak ekini alarak *köprak* şeklinde miktar zarfı olarak kullanılmıştır.

köp fedākārlik ve kanlı cihād (Ş03/01), *köp* sa‘ylar kıldı (Ş06/03), *köp* yahşı atlar (E01/02), biķāreler *köp* bolur (E01/03), *köp* satılır (E01/03), *köp* dehşetlik vaķ‘alar

(E02/02), *köp* zarar kıladur (E02/04), *köp* yahşılanmakta éken (Y01/03), *köp* yardım kılğan (Y01/04), *köp* münāsib bolur édi (Y03/05), *köp* uzun sözler (Y04/02), *köp* öter édi (Y06/02), *köp* yahşı işler (Y11/02), *köp* bolur (Y11/03), *köp* aytım (Y11/08), *köpräk koyuladur* (Y06/02).

4.2.7.2.5. Soru Zarfları

Fiilin anlamını soru yoluyla belirlemek üzere kullanılan zarflardır. İncelediğimiz metinlerde tespit edebildiğimiz soru zarfları şunlardır: kaçan, kandağ, nêçük, nême işka, nême üçün.

Kaçan

Kelime “ne zaman” anlamına gelen soru bildiren bir kelimedir. Çağatayca (Eckmann, 2013, s. 95) ve Yeni Uygurcada (Öztürk, 2010, s. 68; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385) soru zarfı olarak kullanılmıştır. İncelediğimiz metinlerde hem Zebur’da hem de gazetelerde kelime *kaçan* şeklinde soru zarfı olarak kullanıldığı gibi +ğaça ekini alarak da *kaçanğaça* “ne zamana kadar” şeklinde de soru zamiri olarak da kullanılmıştır.

Kaçan öledür? (41/005), *kaçan* korksam? (56/003), *siz kaçan* ‘aqlğa kélürsizler? (94/008), *maña kaçan* kélürsen? (101/002), *kaçan* teselli bérür sen? (119/082), *kaçan* bizler ihtilâf ve nifâk belâsığa giriftâr bolduk? (Ş04/01), *bâtıl i’tikâdlarımızdın kaçan* kutulamız (Y07/04).

Kandağ

Kelime “nasıl” anlamında kullanılmaktadır. Kelime Yemi Uygurcada soru zarfı olarak kullanılmaktadır (Öztürk, 2010, s. 68). İncelediğimiz metinlerde bu kelime soru sıfatı olarak kullanıldığı gibi soru zarfı olarak da kullanılmıştır.

kandağ yardım bérir? (Y21/02), *kandağ* muvâfık bolur édi? (Y20/01) hücüm *kandağ* boldı? (Y09/12), *kandağ* hükümetimizni yaşatamız? (Y08/03), *kandağ* ma‘kül bolur édi? (Y05/02), *kandağ* boladur? (Y04/04), *kandağ* muhâfazat kılalurmız? (E01/02), *kandağ* celb etgen édi? (Ş02/03), *kandağ* Ya‘kübniñ ‘azîmiğa va‘de bağladı? (132/002).

Nêçük

Kelime “nasıl” anlamında soru bildiren bir kelimedir. Çağatayca (Eckmann, 2013, s. 95) ve Yeni Uygurcada (Öztürk, 2010, s. 68; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 385) kullanımı olan

bir soru zarfıdır. İncelediğimiz metinlerde Zebur'da 1 defa gazetelerde 6 defa soru zarfı olarak kullanılmıştır.

nêçük barıp? (42/004), emniyet-i ‘umumiyesi *nêçük* te’min kılınur? (Ş01/02), biz *nêçük* vaz‘iyetdür miz? (Ş01/02), *nêçük* hâtırcem‘ bolup turalurlar? (Ş06/01), *nêçük* yardım bëredür? (Y06/02), *nêçük* ma‘kûl boladur? (Y07/01), *nêçük* küçeymesün? (Y17/02).

Nême işka

Kelime “niçin, niye” anlamında bir kelimedir. Kelime bugün Yeni Uygurcada *nêmişka* ~ *nêmişke* şeklinde soru zarfı olarak kullanılmaktadır (Öztürk, 2010, s. 68). İncelediğimiz metinlerde bu kelime gazetelerde hiç kullanılmazken Zebur'da 17 defa kullanılmıştır.

halklar bâtil hayâl *nême işka* kılurlar? (2/001), fâsık *nême işka* Hüdânı tahkîr kılıp taleb kılmay? (10/013), *nême işka* meni unutup sen? (42/009), *nême işka* meni taşlap sen? (43/002), *nême işka* kôrkar men? (49/006), anıñ tamlarını *nême işka* yıkıtıpdur sen? (80/012).

Nême üçün

Kelime “niçin, niye” anlamında bir kelimedir. Kelime bugün Yeni Uygurcada *niçün* şeklinde soru zarfı olarak kullanılmaktadır (Öztürk, 2010, s. 68). İncelediğimiz metinlerde bu kelime gazetelerde 13 defa Zebur'da 10 defa kullanılmıştır.

nême üçün yırak turur sen? (10/001), *nême üçün* yaşunur sen? (10/002), Ey Hüdâ *nême üçün* bizni ebedğaça taşlapdur sen? (74/001), Ey Hüdâvend *nême üçün* cânımnı taşlap atar sen? (88/014), şahşı hâkimiyeti *nême üçün* yıkıldı? (Y01/02), *nême üçün* uşbu hatunlarğa zulm kılamız? (Y04/04), Şūrâlar hükümeti *nême üçün* bizniñ âdemimizni tutup aladur? (Y18/05).

4.2.7.3. Zamirler

Zamirler, nesnelerin dildeki gerçek karşılıkları olmayan gerektiği zaman onları temsil ve işaret suretiyle ifade edebilen kelimelerdir. Zamirle kendi içinde şahıs, dönüşlülük işaret, belgisiz ve soru zamirleri olmak üzere beşe ayrılır.

4.2.7.3.1. Şahıs Zamirleri

Çağataycada birinci ve ikinci kişileri ifade eden şahıs zamirleri *mên, sên, biz ~ bizler, siz ~ sizler*'dir. Üçüncü kişiyi ifade eden kişi zamiri yoktur bunun yerine ol işaret zamiri kullanılmaktadır (Eckmann, 2013, s. 90-91). Üçüncü tekil kişi *ol*, çoğul kişi ise *alar* şeklindedir. Yeni Uygurcada kişi zamirleri *ben, sen, u, biz, siz~ siler, ular*'dır. Tekil ikinci kişi zamirinde nezaket ifadelerinde *siz* kullanılmaktadır (Tömür, 2014, s. 150; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 382). İncelediğimiz metinlerde hem Zebur'da hem de gazetelerde kişi zamirleri *men, sen ol, biz, siz, ular* kullanılmıştır.

Çağataycada şahıs zamirine gelen ilgi, yönelme, belirtme, bulunma ve ayrılma hal ekleri sırasıyla şu şekildedir: *meniñ~mèniñ, maña, mèni, mende, mëndin; seniñ~sèniñ, saña, sèni, sende, sendin, ol, anıñ, aña, anı, anda, andın; bizniñ, bizge, bizni, bizde, bizdin; sizniñ, sizge, sizni, sizde, sizdin; alarnıñ, alarga, alarnı, alarda, alardın* (Eckmann, 2013, s. 91-92). Çağataycada *mênçe/mèniñçe* "bence" ve *sênçe, seniñçe* "sence" eşitlik ekleri nadiren kullanılır. Bunun yerini *dék, kibi, yañlıg* "gibi" ile teşkil edilen yapılar almıştır.

Yeni Uygurcada şahıs zamirlerine gelen ilgi, yönelme, belirtme, bulunma, ayrılma ve eşitlik hal ekleri sırasıyla şu şekildedir: *mèniñ, maña, mèni, meniñde, meniñdin, meniñçe; sèniñ, saña, sèni, seniñde, seniñdin, seniñçe; uniñ, uniñga, uni, uniñda, uniñdin, uniñça, bizniñ, bizge, bizni, bizde, bizdin, bizniñçe; silerniñ, silerge, silerni, silerde, silerdin; ularniñ, ularga, ularni, ularda, ulardin, ularçe* (Yazıcı Ersoy, 2007, s. 382, Öztürk, 2010, s. 63).

İncelediğimiz metinlerde şahıs zamirine gelen ilgi, yönelme, belirtme, bulunma ve ayrılma hal ekleri sırasıyla şu şekildedir: tekil birinci kişide *meniñ, maña, meni, mende, mendin*; tekil ikinci kişide *seniñ, saña, seni, sende, sendin*; tekil üçüncü kişide *anıñ, aña~anıñga, anı, anıñda, andın~anıñdın*; çoğul birinci kişide *bizniñ, bizge~bizga, bizni, bizde, bizdin*; çoğul ikinci kişilerde *sizniñ, sizge, sizni, sizde, sizdin*; çoğul üçüncü kişilerde *ularniñ, ularga~ularge, ularni, ularda, ulardin*.

Metinlerde zamir çekimindeki Çağataycadan farklılık katmerli zamir çekimidir. İncelediğimiz metinlerde örnekleri görülen *anıñga, anıñdın, anıñda* şeklindeki katmerli zamir çekimi Çağataycada kullanılmamış Yeni Uygurcada ise yaygın olarak kullanılmaktadır (Öztürk 2010, s. 63).

Katmerli zamir çekimi Türkçede, Köktürk Yazıtlarında ve Eski Uygur Türkçesinde görülmez. Karahanlı dönemi eserlerinden Kutadgu Bilig'de görülürken Divanu Lügati-t

Türk'te görülmez. Kıpçak ve Çağatay sahasında iki örnekle sınırlıdır “meniñçe, seniñçe”. Harezmi Türkçesinin iki eseri Mukaddimetü'l Edeb ve Nehcü'l Feradis'te görülmez. Osmanlı Türkçesi, Azerbaycan, Türkmen ve Özbek Türkçelerinde yoktur. Yeni Uygurcada ise vardır (Ersoy, 2017, s. 24).

Sertkaya'nın sınırlarını çizdiği bu katmerli zamir çekimine Ersoy çağdaş lehçelerde katmerli zamir çekiminin durumunu değerlendirmiştir. Ersoy'a göre çağdaş lehçelerden Türkmence, Özbekçe, Karakalpakça, Nogayca, Başkurtça ve Çuvaşçada da katmerli zamir çekimi görülmektedir (Ersoy, 2017, s. 24).

Sertkaya'ya göre katmerli zamir çekimi, Türkçenin Moğolcayla ortak sınırı ve toprağı olduğu dönemlerde Türkçeye Moğolcadan geçen bir unsurdur (Sertkaya, 1996, s. 18). Abık ise Kutadgu Bilig'de geçen çifte durum eki almış zamirlerdeki kullanımı eksilti olarak açıklamıştır. Abık'e göre tamlayan olarak kullanılan zaminin önündeki tamlanan adın düşmesi ve bu adın aldığı durum ekinin zamire eklenmesi söz konusudur (Abık, 2003, s. 37).

İncelediğimiz metinlerde tekil üçüncü kişi zaminine, bu ve şu işaret zaminine yönelme ayrılma ve bulunma hali zaminin üstüne doğrudan geldiği gibi bazı örneklerde ilgi halinden sonra gelmiştir. Yani metinlerde ikili kullanım vardır.

Aña şekli Zebur'da çok sayıda kullanılırken gazetelerde sadece bir defa 18 Eylül 1933 tarihli gazetede kullanılmıştır. *Anıñğa* şekli Zebur'da hiç kullanılmamış 4 Ekim 1937, 19 Ekim 1934 ve 1 Temmuz 1935 tarihli gazetede birer defa kullanılmıştır.

Anıñdın şekli hem Zebur'da hem de gazetelerde kullanılmıştır. Zebur'da 27 defa geçerken gazetelerde üç defa geçmiştir. Bunlar 29 Ekim 1934 ve 2 Temmuz 1936 tarihli gazetelerdir.

Anıñda şekli Zebur'da beş defa kullanılırken gazetelerde sadece 1 Nisan 1937 tarihli gazetede geçmektedir.

4.2.7.3.2. İşaret Zamirleri

İşaret zamirleri nesneleri işaret etmek suretiyle karşılayan kelimelerdir. İncelediğimiz metinlerde tespit edebildiğimiz işaret zamirleri şunlardır: bu, şu, o, uşbu.

Bu

Çağatayca (Eckmann, 2013, s. 60) ve Yeni Uygurcada (Tömür, 2014, s. 155; Öztürk, 2010, s. 64) kullanılan bir işaret zamiridir. İncelediğimiz metinlerde hem Zebur'da hem de gazetelerde çok sayıda işaret zamiri olarak kullanılmıştır. Şahıs

zamirinde görülen katmerli zamir çekimi bu işaret zamirine yönelme eki geldiğinde görülmektedir. Bu işaret zamirinin çoğulu +lar ekiyle yapılmıştır. Metinlerde hem Zebur'da hem de gazetelerde örneği vardır. Çağataycada bu işaret zamiri hal eklerini alınca *muña, munı, munda, mundın* şeklinde kullanılmaktadır. Aynı durum hem Zebur'da hem de gazetelerde de kendini göstermektedir. Aynı zamanda bu işaret zamirinde katmerli çekim örnekleri de görülmektedir.

Anı istegüçilerniñ nesli *budur* (24/006), öziğe küç tutmağan âdem *budur* (52/007), Hüdāvend tarafıdın bolğan ecir *budur* (109/020), bergeñ küni *budur* (118/024), *bunıñ* neticeleri (E02/03), *bunıñ* sebepleri bolsa (Y20/05), *bunı* edā kılmak üçün (Ş03/02), *bunı* bildürün dedi (Y06/05), *bunı* yerge saçıp (Y12701), *bunıñğa* ohşağan memleket (Y01/05), *bunıñğa* şeri'at buyurgan (Y07/04).

Şu

Eckmann bu işaret zamirini işaret zamirleri başlığında almamıştır (Eckmann, 2013, s. 93). Yeni Uygurcada kullanılan bir işaret zamiridir (Tömür, 2014, s. 156; Öztürk. 2010, s. 64). İncelediğimiz metinlerde gazetelerde çok sayıda işaret zamiri olarak kullanılmıştır. Zebur'da çok tercih edilmemiştir. Zebur'da bir defa *şunı* şeklinde üç defa da *şunca* olmak üzere toplamda dört defa kullanılmıştır. Bu işaret zamirine yönelme ve ayrılma eki geldiğinde katmerli zamir çekimi görülmektedir.

Ey Hüdāvend *şunı* yād kılgıl (74/018), tabi'at *şudur* (Y12/03), açuķ beyānı *şudur* (Y15/05), efzālī *şudur* (Y15/08), *şunıñğa* ohşa mu'āmeleler (Y06/03), Eger *şunıñ* üstige (Y13/10), *Şunıñdın* ma'lūm boladur (Y21/03), *şunğa* qarap (Ş05/01), *şunğa* lāyık ve münāsib (Y20/01), yurt idāreleri *şunda* turadur (Y03/06), *şundın* 'ibret alıp (Y15/01), *şundın* 'ibāret (Y20/03)

O

Çağataycada ol (Eckmann, 2013, s. 91) şeklinde kullanılan bu işaret zamiri Yeni Uygurcada u (Öztürk. 2010, s. 64) şeklinde kullanılmaktadır. İncelediğimiz metinlerde bu işaret zamiri, hal eklerini alınca *anıñ, aña, anda, andın* şeklinde kullanılmıştır. Bu şekil hem gazetelerde hem de Zebur'da çok sayıda kullanılmıştır. Aşağıda verdiğimiz örneklerdeki gibi o'lu şekil sadece gazetelerde kullanılmıştır. Arap alfabesinde o ve u'nun yazımı aynı işaretlerle olduğu için bunun o mu yoksa u mu olduğunu tam bilemiyoruz fakat bugün Uygurlar bunu u şeklinde telaffuz etseler de Jarring aynı dönemde aynı

bölgede yapmış olduğu çalışmada bu sesi o olarak vermiştir (Jarring, 1933, 26). Bu nedenle biz de zamirdeki bu sesi o olarak okuduk.

o lâzım bu lâzım dē (Y07/01), *o* nēme bolur (Y11/04), *onıñ* koşnasıda (Y20/02), *onıñ* sebebi anıñ küreşinde (Y20/02), *onıñ* ‘ākıbetleri (Y13/09), *onıñ* eñ mühim iktisādî taralışı (Y19/03), *onı* oylamastın (Y20/07), *ondan* faydalanmakta (Y12/03),

Uşbu

Hem Çağatayca (Eckmann, 2013, s. 93) hem de Yeni Uygurcada (Öztürk, 2010, s. 65) kullanılan bir işaret zamiridir. İncelediğimiz metinlerde Zebur’da bir defa gazetelerde ise üç defa işaret zamiri olarak kullanılmıştır.

Uşbunıñ bilen Şavyetler Hükümeti (Y20/02), *uşbunı* uyquda öz ħabibige bēür. (127/002), *cidāl uşbudın* ‘ibāret ēken (Y17/01), *uşbular* 24 nçi yılını bērgen (Y18/08).

4.2.7.3.3. Dönüşlülük Zamiri

Çağataycada (Eckmann, 2013, s. 93) ve Yeni Uygurcada (Tömür, 2014, s. 148; Öztürk, 2010, s. 66) dönüşlülük zamiri öz “kendi” kelimesine iyelik eklerinin gelmesi ile oluşmuş şekildir. Çağataycada bunun yanı sıra Farsça *ħod* kelimesi şahıs zamirleriyle birlikte dönüşlülük zamiri olarak kullanılır (Eckmann, 2013, s. 94). İncelediğimiz metinlerde hem Zebur’da hem de gazetelerde dönüşlülük zamiri olarak “öz” kullanılmıştır. Bunun yanı sıra *ħod* kelimesi 7 defa *kendi* kelimesi de 1 defa gazetelerde dönüşlülük zamiri olarak kullanılmıştır.

özüm ħayrān boldum (Y19/05), *özün* kelgil (132/009), *özi* mekān kılur (13/014), *özümüz*din taşlap atalı (2/003), Ĥüdāvend sizni *özünizni* (115/014), *özlerini* turğuzurlar (2/002), *ħod* ‘azizliki (Y03/01), *ħod* ġarāzlik ve istibdādı (Y01/02), *kendimizge* mühim bir ħarż yüklendi (Ş03/02).

4.2.7.3.4. Belirsizlik Zamirleri

Belirsizlik zamirleri nesneleri belirsiz bir şekilde temsil eden zamirlerdir. İncelediğimiz metinlerde tespit edebildiğimiz belirsizlik zamirleri şunlardır: başka, falan, heme, hēçbir, hēç ħaysı, hēçkim, hēç kimerse, hēç nēme, hēç nerse, herbir, her ħaysı, herkim, her nēme, kimerse ~ kimse.

Başka

Çağataycada kullanılan bir belirsizlik zamiridir (Eckmann, 2013, s. 95), Yeni Uygurca gramerler bu kelimeye belirsizlik zamirleri bahsinde yer vermemiştir (Tömür, 2014, s. 185-200; Öztürk, 2010, s. 65; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 384). Fakat kelime Yeni Uygurcada kullanılan bir kelimedir. İncelediğimiz metinlerde hem Zebur'da hem de gazetelerde bu kelime belirsizlik zamiri olarak kullanılmıştır.

devletini *başkalarğa* koyarlar (49/010), *başkasını* köteredür (75/007), *başkalar* tarafidin tanulmağanı kebi (Ş01/02), *başkalar* ne hâlde (Ş01/02), *başkalar* taraftın alınmağnı memnū' kıldı (Ş02/05), Filistin ve *başkaları* kebi (Y03/04), *başkalarını* hem nefretlendürüp (Y10/08), *başkalarını* yerini tartıp aladurğan bir hükümet (Y20/02), *başkalarının* kabirleri (Y14/04).

Falan

Belirsizlik bildiren bir zamirdir. Çağatayacada belirsizlik zamiri olarak kullanılmaktadır (Eckmann, 2013, s. 95). Kelime Yeni Uygurcada palan şeklinde kullanılmaktadır. İncelediğimiz metinlerde Zebur'da örneği olmayan bu kelime gazetelerde iki defa belirsizlik zamiri olarak kullanılmıştır.

sizlerni cedid kıladur *falan* boladur (E01/02), *falanı* Artışlık *falanı* Yarkendlik (Y04/03),

Heme

Kelime “hep, tamam, her, şey” anlamına gelen bir kelimedir Yeni Uygurcada belirsizlik zamiri olarak kullanılan (Tömür, 2014, s. 185; Öztürk, 2010, s. 65; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 384) bu kelimeyi Eckmann belirsizlik zamirlerinde değerlendirmemiştir (Eckmann, 2013, s. 95-96). İncelediğimiz metinlerde yalın halde belirsizlik sıfatı olarak kullanıldığı gibi çeşitli ekler alarak hem gazetelerde hem de Zebur'da çok sayıda belirsizlik zamiri olarak kullanılmıştır.

hemeniñ üstige hükümet kıılır. (103/019), *hemeniñ* közleri (145/015), *hemeniñ* ma'lūmıdur (Ş03/01), *hemeniñ* vücūdını zehirlep yürmektedir (E02/04), *hemeniñ* hedef ve maqşadları birdür (Y12/03), *hemeniñ* yeñi hükümetimizniñ uşülleriğa muvāfıq iş kılmaqları lazım (Y21/03), *hemeni* serāsimelik hayrānlıkta qaldurdı (Ş04/05), *hemeni* hāliş bir közde körüp (Y11/08), *hemeni* yetiştürüp (Y18/01), *hemege* ma'lūmıdur (Y02/06), *hemege* naşihat bērilsün (Y08/03), *hemege* lazım (Y18/05), *hemesi* dālāletge tüşüp bozuluşqandurlar (14/003), seni istegüçilerniñ *hemesi* (40/016), bizge *hemesi* bir

(Y04/02), sözlerniñ *hemesi* yalğan sözler (Y20/03), nème ziyānı *hemesi* bir seriğ yağ (Ş06/06), *hemesi* hem edā boladur (Y15/08), *hememiz* yek dil ve yek cihet bolup (Y12/05)

Hêçbir

Kelime “hiçbir” anlamınma gelen bir kelimedir Yeni Uygurcada belirsizlik zamiri olarak kullanılan (Tömür, 2014, s. 193; Öztürk, 2010, s. 65; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 384) bu kelimeyi Eckmann belirsizlik zamirlerinde değerlendirmemiştir (Eckmann, 2013, s. 95-96). İncelediğimiz metinlerde *hiçbir* şeklinde çok sayıda belirsizlik sıfatı olarak kullanılırken *hiçbiri* ve *hiçbirige* şeklinde Zebur’da dört defa gazetelerde ise bir defa belirsizlik zamiri olarak kullanılmıştır.

ağa tevekkül kılğanların *hêçbiri* (34/022), Kademleriniñ *hêçbiri* taymas (37/031), hıyānet kılguçların *hêçbirige* rahmlık bolmağıl (59/005), ādemlemleridin *hêçbiri* (76/005), *hêçbiri* yok (Y21/04).

Hêç kıysı

Kelime “hiçbiri” anlamındadır. Çağataycada (Eckmann, 2013, s. 96) kullanımı olan bu belirsizlik zamirinin Yeni Uygurca (Tömür, 2014, s. 193; Öztürk, 2010, s. 65; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 384) gramer kitapları belirsizlik zamirleri başlığı altında bu belirsizlik zamirini almamışlardır. İncelediğimiz metinlerde Zebur’da 1 defa gazetelerde sadece 30 Ocak 1936 tarihli gazetede bir defa kullanılmıştır.

özini fahr kılguçlardın *hêçkıysı* (49/007), ulardın *hêçkıysı* (139/016), *hêçkıysı* cevāb beralmadı (Y11/07).

Hêçkim

Kelime “hiç kimse” anlamında bir belirsizlik zamiridir. Hem Çağatayca (Eckmann, 2013, s. 96) hem de Yeni Uygurcada (Tömür, 2014, s. 192; Öztürk, 2010, s. 65; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 384) kullanılan bir belirsizlik zamiridir. İncelediğimiz metinlerde Zebur’da 12 defa kullanılırken gazetelerde yedi defa kullanılmıştır.

kutkazğalı *hêçkim* yok êrdi (18/041), *hêçkim* şermende bolmas (25/03), sendin başka *hêçkim* yokdur (73/025), Şavyetler Hükümeti *hêçkimniñ* yerini tartıp almay (Y20/02), *hêçkimge* cezā bérilmedi (Y12/011), *hêçkim* cān mällaridin emīn êmes êdi (Ş06/01).

Hêç kimerse

Hem Çağatayca (Eckmann, 2013, s. 96) hem de Yeni Uygurcada (Öztürk, 2010, s. 65; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 384) kullanılan bir belirsizlik zamiridir. İncelediğimiz metinlerde Zebur'da dört defa kullanılırken gazetelerde sadece bir defa 28 Ocak 1937 tarihli gazetede kullanılmıştır.

hêç kimerse bolmağanda (7/002), *hêç kimerse* yoğdur (40/005, 142/005), *hêç kimerse* haber almaydur (142/005), *hêç kimersege* toşkunçuluk yoğ (Y19/06).

Hêç nême

Kelime “hiçbir şey” anlamında bir belirsizlik zamiridir. Hem Çağataycada (Eckmann, 2013, s. 96) hem de Yeni Uygurcada (Tömür, 2014, s. 193; Öztürk, 2010, s. 65; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 384) kullanımı vardır. İncelediğimiz metinlerde sadece bir defa Zebur'da kullanılmıştır.

Meni imtihân kılıp *hêç nême* tapmas sen (17/013)

Hêç nerse

Kelime “hiçbir şey” anlamındadır. Yeni Uygurcada kullanımı olan bir belirsizlik zamiridir (Tömür, 2014, s. 194; Öztürk, 2010, s. 65; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 384). Çağataycada bu şekilde kullanılmazken aynı anlamda *hêç nême* belirsizlik zamiri kullanılmaktadır (Eckmann, 2013, s. 96). İncelediğimiz metinlerde üç defa Zebur'da üç defa da gazetelerde kullanılmıştır.

anıñ ıssıkıdın *hêç nerse* yaşurulğan emes (19/006), ‘ömrüm seniñ aldında *hêç nerse* emestür (39/005), çünkü ölgende ol *hêç nerse* alğaç kêtmezdür (49/017), *hêç nerse* şarf bolmadı (Y03/05), dünyâda özini yasamağtın bölek *hêç nerse* bilmegen (Y07/01), kuralıslanış toğrasıda *hêç nerse* ayılmağan (Y13/11).

Herbir

Kelime “herbir” anlamında bir belirsizlik zamiridir. İncelediğimiz Çağatayca (Eckmann, 2013, s. 96) ve Yeni Uygurca (Tömür, 2014, s. 186-188, Öztürk, 2010, s. 65; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 384) gramer kitapları belirsizlik zamirleri başlığı altında bu belirsizlik zamirini almamıştır. Fakat incelediğimiz metinlerde Zebur'da altı defa gazetelerde ise yedi defa belirsizlik zamiri olarak kullanılmıştır.

Uların *herbiri* (12/002, 84/007), Ulardın *herbiri* (53/003), kâsem kılğanların *herbiri* (63/011), *herbiriniñ* iç fikri (64/006), i'timâd kılğanların *herbiri* (135/018), ğarağ egelerinin *herbirige* (Ş04/05), mektebler binâ bolup *herbiri* iki üç sınıflık (Y07/05),

mekteblerimizniñ *herbirisi* (Y07/05), munıñ *herbiride* (Y07/069, işlerniñ *herbiri* (Y11/10), *herbiriniñ* meveleridin (Y15/05), *herbirimiz* öz şahşımız bilen meşğul bolup (Y16/03).

Her kıysı

Kelime “herbiri” anlamındadır. Hem Çağataycada hem de Yeni Uygurcada (Tömür, 2014, s. 188) belirsizlik zamiri olarak kullanılmaktadır. İncelediğimiz metinlerde Zebur’da örneği olmayıp gazetelerde sadece iki defa kullanılmıştır.

Her kıysımız öz hâlimiz birle birbirimiz ile derdleşmek (Ş05/01), *her kıysıge* in‘âm kılsunlar (Y08/02),

Herkim

Kelime “herbir kişi” anlamındadır. Hem Çağataycada (Eckmann, 2013, s. 96) hem de Yeni Uygurcada (Tömür, 2014, s. 187; Öztürk, 2010, s. 65; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 384) belirsizlik zamiri olarak kullanılmıştır. İncelediğimiz metinlerde Zebur’da üç defa gazetelerde 16 defa belirsizlik zamiri olarak kullanılmıştır.

herkimniñ cānı (49/019), *herkim* hāmd kırbānı taqdim kılsa (50/023), *herkim* hemsāyesini yaşurun ğıybet kılsa (101/005), *herkim* öz başınıñ ğamıda bolup (Ş04/01), *herkim* öz şahşı ğaraźlarınıñ arķasıda (Ş04/01), *herkim* öz köñlideki (E02/05), *herkim* kolıda hüccet bolsa (Y02/06), *herkim* öz şahşını temin kılmaknıñ yolıda yürüydurğan (Y04/01), *herkim* ‘arz ve hâlini (Y14/03),

Her neme

Kelime “her ne” anlamında kullanılan bir belirsizlik zamiridir. Eckmann bu kelimenin anlamını “her şey” (Eckmann, 2013, s. 96), Öztürk ise “hiçbir şey” olarak vermiştir (Öztürk, 2010, s. 65). Bu belirsizlik zamiri Çağatayca ve Yeni Uygurcada (Tömür, 2014, s. 187) kullanılan bir belirsizlik zamiridir. İncelediğimiz metinlerde Zebur’da üç defa gazetelerde sadece bir defa 3 Ocak 1935 tarihli gazetede kullanılmıştır.

her neme kılsa sa‘adetlik bolur (1/003), *her neme* bolsa anı kılıpdur (115/004), Hüdāvendniñ memnūniyeti *her neme* bolğan bolsa (135/006), Hāl mundağ bolğandın keyin bizler *her neme* kılıp (Y03/02).

Kimerse ~ Kimse

Kelime “kimse” anlamında bir belirsizlik zamiridir. Çağataycada “kimse” şeklinde belirsizlik zamiri olarak kullanılmıştır (Eckmann, 2013, s.95). Yeni Uygurcada *kimerse*

şekli de *kimse* şekli de belirsizlik zamirleri içinde yer almamıştır (Öztürk, 2010, s. 65; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 384). İncelediğimiz metinlerde keime Zebur'da 32 defa *kimerse* şeklinde kullanılmıştır. Gazetelerde ise bir defa 28 Ocak 1937 tarihli gazetede *kimerse* şeklinde 1 defa da 29 Nisan 1935 tarihli gazetede *kimse* şeklinde kullanılmıştır.

adāletni dost tutar rāst *kimerse* anıñ yüzini köredür. (11/006), hemsāyesiniñ zıddıǵa tapa keltürmeydurǵan *kimerse* (15/004), merhametlik *kimersege* (18/025), pākize *kimersege* özünñi pākize zāhir kılur sen (18/026), iki yüzlük *kimerseler* bilen aralaşmay men (26/005), küçlük *kimersedin* kutqazur (35/010), hēc *kimersege* tosqunçuluq yoq (Y19/06), bizni *kimse* bir yerdin çıkaralmas (Y06/05).

4.2.7.3.5. Soru Zamirleri

Varlıkların yerini soru yoluyla tutan zamirlerdir. İncelediğimiz metinlerde tespit edebildiğimiz soru zamirleri şunlardır: kaçan, kaçça, kayerde, kayerge, kaydın, kaysı, kim, neme,

Kaçan

Kelime “ne zaman” anlamındadır. Çağataycada soru zamiri olarak kullanılmaktadır (Eckmann, 2013, s. 95). Yeni Uygurcada kaçandur şeklinde soru zamiri olarak kullanılmaktadır (Tömür, 2003, s. 223). İncelediğimiz metinlerde tek başına soru zamiri olarak kullanılmasa da +ğaça ekini alarak kaçanğaça şeklinde Zebur'da 16 defa gazetelerde bir defa 1 Temmuz 1935 tarihli gazetede soru zamiri olarak kullanılmıştır.

Ey ādem oǵulları celālim *kaçanğaça* hacāletge urulur? *Kaçanğaça* batılıǵnı yahşı körüp yalǵançılıǵnı istersiz? (4/002), Ey Hüdāvend *kaçanğaça* meni ebedğaça unuttur sen? (13/001), *Kaçanğaça* yüzünñi mendin yaşurur sen? (13/002), *Kaçanğaça* düşmenim meniñ üstümge uluǵlanur? (13/002), emdi *kaçanğaça* cārī bolup turadur? (Y07/01).

Kaçça

Kelime “kaç, ne kadar” anlamındadır. Yeni Uygurcada soru zamiri olarak kullanılmaktadır (Öztürk, 2010, s. 66; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 384). Eckmann soru zamirleri başlığı altında bu kelimeyi almamıştır. İncelediğimiz metinlerde bu kelime genellikle soru sıfatı olarak kullanılmıştır. Sadece bir defa Zebur'da soru zamiri olarak kullanılmıştır.

Bendeñniñ künleri *kaçadur*? (119/84),

Ƙayêrde

Kelime “nerede” anlamındadır. Çağataycada ƙayda (Eckmann, 2013, s. 95) olarak kullanılan bu kelime Yeni Uygurcada ƙeyerde şeklinde kullanılmaktadır (Tömür, 2014, s. 177; Öztürk, 2010, s. 66). İncelediğimiz metinlerde Zebur’da örneği olmayan bu kelime gazetelerde üç defa kullanılmıştır. Zebur’da bu soru zamiri için *ne yêrde* “nerede” ifadesi kullanılmıştır. Bu soru zamiri Zebur’da altı defa kullanılırken gazetelerde 1 Ocak 1934 ve 3 Ekim 1935 tarihli gazetelerde olmak üzere iki defa kullanılmıştır

İnsan *ƙayêrde* bolsa (Y04/02), muşibetnîñ ƙayğusı *ƙayêrde* bu ƙatunlarınñ ‘ibret almakı *ƙayêrde*? (Y11/09), Bunıñ mühim yeri *ƙayêrde* (Y21/03), Hüdâyıñ *ne yêrdedür?* (42/003, 42/010, 79/010), ilgeriki merhametlerinñ *ne yêrdedür?* (79/049), ularnıñ Hüdâyı emdi *ne yêrdedür* (115/002), iş avƙat ne yêrde (E01/03), *ne yêrde* himmet? (Y08/04).

Ƙayêrge

Kelime “nereye” anlamındadır. Çağataycada ƙayanğa (Eckmann, 2013, s. 95) olarak kullanılan bu kelime Yeni Uygurcada ƙeyerge şeklinde kullanılmaktadır (Tömür, 2014, s. 177; Öztürk, 2010, s. 66). İncelediğimiz metinlerde Zebur’da örneği olmayan bu kelime gazetelerde sadece bir defa 31 Ekim 1935 tarihli gazetede kullanılmıştır. Zebur’da iki defa “nereye” anlamında *ne yerge* ifadesi kullanılmıştır. Bu ifade gazetelerde de bir defa 3 Ocak 1935 tarihli gazetede kullanılmıştır.

ular *ƙayêrge* ketti? (Y09/04), Seniñ rûhuñdın ne yêrge ketey? (139/002), seniñ huñuruñdın ne yêrge ƙaçan? (139/008), ƙanı biz ne yêrlerge barar êdük (Y03/02),

Ƙaydın

Kelime “nereden” anlamındadır. Çağataycada bu şekilde (Eckmann, 2013, s. 95) kullanılan bu kelime Yeni Uygurcada ƙeyerdin şeklinde kullanılmaktadır (Tömür, 2014, s. 177; Öztürk, 2010, s. 66). İncelediğimiz metinlerde Zebur’da örneği olmayan bu kelime gazetelerde sadece bir defa 4 Ekim 1934 tarihli gazetede kullanılmıştır. Zebur’da “nereden” anlamında *ne yerdin* ifadesi kullanılmıştır.

Bundağ aşılısız sözlerni *ƙaydın* tafıp (Y01/04), Nuşretim *ne yêrdin* kêledür? (121/001)

Ƙaysı

Kelime “hangi” anlamındadır. Hem Çağataycada (Eckmann, 2013, s. 95) hem de Yeni Uygurcada (Tömür, 2014, s. 177; Öztürk, 2010, s. 66) soru zamiri olarak

kullanılmıştır. Metinlerde genellikle soru sıfatı olarak kullanılan bu kelime soru zamiri olarak Zebur'da iki defa kullanılmıştır.

dost tutadurğan âdem *ķaysıdur?* (34/012), Tirig turup ölüm körmeydurğan âdem *ķaysıdur?* (89/048),

Kim

Kelime “kim” anlamındadır. Hem Çağatayca hem de Yeni Uygurcada (Tömür, 2014, s. 176) kullanılan bir soru zamiridir. İncelediğimiz metinlerde soru zamiri olarak kullanılmıştır. Özellikle Zebur'da çok sayıda örneği vardır.

Kimdür celâlniñ pādşāhı? (24/008, 24/010), Hüdāğa oĥşa uluĥ bir Teñri *kimdür?* (77/014), *Kim* yaĥşı bir nerseni bizge körsetür? (4/006), Ey Hüdāvend seniñ çādırında *kim* turadur? Muķaddes taĥında *kim* sükūnet kıılır? (15/001), kōlĥa kōl putĥa put oĥşaş bolup kēlgenler *kim?* (Y08/01), *kim* bèredür? (Y12/04), *kim* yarattı? (Y14/02).

Nème

Kelime “ne” anlamındadır. Yeni Uygurcada soru zamiri olarak kullanımı vardır (Tömür, 2014, s. 176; Öztürk, 2010, s. 66). Çağataycada bu anlamda “nè” soru zamiri kullanılmaktadır (Eckmann, 2013, s. 95). İncelediğimiz metinlerde “ne” soru zamiri kullanılmakla beraber *nème* şeklinde de soru zamiri olarak kullanılmaktadır.

Ādem *nèmedür?* (8/004, 144/003), künlerimniñ muķadderi *nèmedür?* (19/004), vaţan *nèmedür?* (E02/01), Bular *nèmedin* boldı? (Y21/02), tārīĥ şaĥifesini bir izlep *nèmeler* köremiz? (Y10/10).

4.2.7.4. Edatlar

Edatlar bir kelimededen sonra gelerek o kelime ile diğer kelimeler arasında bağlantı kuran gramer vazifeli kelimelerdir. İncelediğimiz metinlerde tespit edebildiğimiz edatlar şunlardır: ara, arķılık, başķa, beri, bilen, birle, burun, buyaķ, dēk, evvel, ķadar ķaraĥanda, ķarşı, ķatarlık, kebi, keyin, kōre, üķün, şoĥ, şoĥra, tartıp, yaraşa.

Ara

Kelime “arasında” anlamına gelen bir edattır. Bu edat Çağataycada (Eckmann, 2013, s. 148) kullanılmazken Yeni Uygurcada, Yazıcı Ersoy bu edatı edatlar bahsinde almamıştır (Yazıcı Ersoy, 2007, s. 413). Öztürk ve Tömür bu edatın ismin yalın hali ile kullanılan bir edat olduğunu söyler (Tömür, 2003, s. 77; Öztürk, 2010, s. 118).

İncelediğimiz metinlerde bu kelime hem Zebur'da hem de gazetelerde çekim eki alıp isim olarak kullanıldığı gibi gazetelerde 13 defa *ara* şeklinde “arasında” anlamında edat olarak da kullanılmıştır. Bu 13 kullanımın 10 tanesi *öz* kelimesinden sonra gelmiştir.

Kaçan bizler *öz ara* nâittifâklık ve şahşî ğaraızlar birle ihtilâf ve nifâk belâsıĝa giriftâr olduk. (Ş04/01), ĝafletge tüşüp *öz ara* nâittifâklık ĝurür hırş hevâ belâsıĝa giriftâr bolup ĝaldık. (Ş04/04), bir neçe devirlerdin keyin *öz ara* tefriķa nâittifâklıkge tüşüp (Ş05/02), *Öz ara* nâittifâklıkđın düşmenler memleketni nüfûzlarıĝa aldılar. (Ş05/02), *öz ara* cenk cidâlge başlaĝanlar (Ş05/05), müselmânlarınĝ *öz ara* ĝan tükülüşige mani‘ bolup (Ş06/05), Halk *ara* ĝayâtta biz her vakt tınçlık işlerĝa şâdıķ bolup kêldük. (Y13/11).

Arķılık

Bu edat “ile, vasıtasıyla, tarafından” anlamında kullanılan bir edattır. Çaĝataycada kullanımı olmayan (Eckmann, 2013, s. 144-146) bu edat bugün Yeni Uygurcada bu anlamı ile kullanılmaktadır (Tömür, 2003, s. 77; Öztürk, 2010, s. 117; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 413). İncelediğimiz metinlerde bu edat Zebur'da kullanılmazken gazetelerde iki defa *arķalık*, sekiz defa da *arķılı* şeklinde “ile, vasıtasıyla, tarafından” anlamında edat olarak kullanılmıştır.

gezite *arķılı* hemeĝe ma‘lûm bolĝan êdi. (Y12/04), Kaşĝardaki transport *arķılı* bu yıl ĝacĝe maĝĝan birinci nöbetteki âdemler (Y18/06), bir milyar dört yüz milyon ser banke *arķılı* sûdegerlerimizge satıp bêrĝen (Y21/06), Şincan *arķalık* cem‘ ĝılımp (Y18/06).

Başķa

Kelime “başķa” anlamındadır. Eckmann kitabında edatlar bahsinde bu edata yer vermemiştir (Eckmann, 2013, s. 146-148). Yeni Uygurcada bu edat ayrılma ekini alan isimlerden sonra kullanılmaktadır (Öztürk, 2010, s. 118; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 413). Tömür edatlar kısmında bu edatı almamıştır (Tömür, 2003, s. 83). İncelediğimiz metinlerde hem Zebur'da hem de gazetelerde çok olmasa da başķa kelimesi edat olarak kullanılmıştır.

sendin başķa yahşılıkım yok (16/003), Hüdâyımızdın *başķa* kim ĝoramdur? (18/032), anı tüşürüşdin *başķa* maşlahat ĝılmaslar (62/004), sendin *başķa* hêĝ kim yokdur (73/025), beş miĝ mılķık ve oĝlardın *başķa* (Ş02/01), Mundın *başķa* ‘ilim ve siyâsiyet bâreside (Ş06/05),

Beri

Kelime “beri” anlamındadır. Hem Çağataycada (Li, 2004, s. 148; Argunşah, 2013, s. 141) hem Yeni Uygurcada (Öztürk, 2010, s. 119; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 413) kullanımı olan zaman ifade eden bir edattır. Tömür bu edatı edatlar bahsinde almamıştır (Tömür, 2003, s. 74-83). İncelediğimiz metinlerde bu edat Zebur’da bir defa zarf olarak üç defa da edat olarak kullanılmıştır. Gazetelerde de ilk sayıdan son sayıya kadar her sayıda Zebur’da olduğu gibi ayrılma ekini alan kelimedenden sonra kullanılmış ve zaman ifade etmiştir.

ol ki ezeldin *beri* tahtıda oturur (55/020), Kırşakdın *beri* sendin yolangandur-men (71/006), hayli vakitlerdin *beri* Hıtay müstebidlerinin vahsî idāresige giriftār bolup (Ş01/01), Bir kaçça künlerdin *beri* Kaşğarda bolğan hādiseleler (Ş04/04), Hayli vakitlerdin *beri* memlekette inqılāb hareketleri bolup (Ş05/06), önceden *beri* dünyāda kün çıqıştın kün batışğaça (Y05/01), uruş başlangandın *beri* bundağ kattıg uruş bolmağan edi (Y20/03).

Bilen

Bu edat “ile” anlamında kullanılan bir edattır. Bu edatın hem Çağataycada (Eckmann, 2013, s. 98) hem de Yeni Uygurcada (Tömür, 2003, s. 75; Öztürk, 2010, s. 117; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 413) kullanımı vardır. Bu edat incelediğimiz metinlerde bağlaç olarak kullanıldığı gibi hem gazetelerde hem de Zebur’da çok sayıda edat olarak da kullanılmıştır.

Gazetelerde bu edatın kullanımı ile dikkat çeken husus *Şarki Türkistan* adlı gazetede hiç kullanılmaması, *Erkin Türkistan* adlı gazetede ise sadece bir defa bağlaç olarak kullanılması *Yeni Hayat* adlı gazetede ise gazetenin ilk sayısından son sayısına kadar defalarca kullanılmasıdır. Yani gazetelerin ilk çıktığı tarih 23 Temmuz 1933 tarihinden 25 Ocak 1934 tarihine kadar olan zaman aralığında gazetelerde bu edat hiç kullanılmamıştır. Bu edat yerine aynı anlamda *birle* edatı kullanılmıştır.

ularğa açığı *bilen* hitāb kılıp (2/005), öz könlüniz *bilen* sözleşip bolunlar (4/004), ‘adāletin *bilen* meni hidāyet kılıp (5/008), Tili *bilen* gıybet sözlemeydurgan (15/002), senin kudretin *bilen* hoş boladur (21/001), Ey Hūdāvend men āvāzım *bilen* kışkırganda anlağıl (27/007), anı *bilen* ittifaq boldu (50/008), telegram *bilen* bilündürüp (Y21/08), öz rızā ve yardemi *bilen* keñrütölüp (Y21/01), diqqat *bilen* qarap (Y20/06), özini pıçak *bilen* öltürüp (Y20/08), Nancin hükümeti *bilen* müzākereler (Y19/01), dumbağ āvāzı işāreti *bilen* beden terbiyesi hareketige kirişip (Y13/03).

Birle

Kelime “ile” anlamında kullanılan bir edattır. Bu edatı Eckmann bilen edatı ile birlikte değerlendirmiştir (Eckmann, 2013, s. 98). Yeni Uygurca gramer kitaplarında (Tömür, 2003, s. 74-84; Öztürk, 2010, s. 117-119; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 413) edatlar bahsinde alınmamıştır. İncelediğimiz metinlerde bu edat hem Zebur’da hem de gazetelerde çok sayıda kullanılmıştır. Özellikler *Şarkı Türkistan* ve *Erkin Türkistan* adlı gazeteler bilen edatı yerine bu edatı kullanmışlardır. *Birle* edatı 1 Nisan 1935 tarihli gazetede bir defa, 30 Ocak 1936 tarihli gazetede bir defa, 29 Nisan 1937 tarihli gazetede bir defa *birlen* şeklinde kullanılmıştır. Bu şeklin kullanıldığı yazıların birini ‘Abdülahad Hasan Hacıoğlu, bir diğerini Ahmed Ziya yazmıştır. Üçüncüsünün ise yazarı belirtilmemiştir.

temür keltek *birle* sındurup (2/009), şi‘irim *birle* aña hamd aytay (28/008), tilim *birle* günāh kılmağay-men (39/001), tilim *birle* sözledim (39/003), İhtiyār qurbān *birle* saña qurbān kılay (54/006), merhametin *birle* bizni toyğuzğıl (90/014), ‘adālet ve haqqāniyet *birle* iş kılışları (Ş02/04), milletimizniñ köz yaşlarını şefkatlik qollarımız *birle* eritip turmaq zamānı keldi (Ş03/01), kânūnlar *birle* hükümdār hüküm kılar (Ş05/06), öz aftomobili *birle* Uluğçatğa alıp bardı (Y19/05), ahlāk *birlen* te‘dip kılınmastın (Y05/04), marşlar *birlen* yeñi binā kılğan mektebğa (Y11/11), Şanlı vağan ellerin şan‘āt *birlen* parlanıp (Y20/07), men *birlen* bir tuqқан edi (Y21/02)

Burun

Bu edat “önce” anlamındadır. Bu edatın hem Çağataycada ayrılma ekini alan kelimededen sonra (Eckmann, 2013, s. 270) hem de Yeni Uygurcada (Öztürk, 2010, s. 117; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 413) kullanımı vardır. Tömür bu edatı edatlar kısmında değerlendirmemiştir (Tömür, 2003, s. 74-84). İncelediğimiz metinlerde kelime zaman zarfı olarak kullanılmış, burunkı şeklinde “önceki” anlamında da kullanılmıştır. Edat olarak sadece bir defa 1 Nisan 1937 tarihli gazetede kullanılmıştır.

4 nçi aynıñ 12 si inqılābıdan *burun* hem Şavyetler Hükümeti hēç kimniñ yerini tartıp almay (Y20/02).

Buyaq

Bu edat “-den beri” anlamına gelmektedir. Bugün Yeni Uygurcada kullanımı yoktur (Tömür, 2003, s. 74-84; Öztürk, 2010, s. 117-119; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 413). Bu edat için Alkaya Tatarcada ayrılma ekini alan kelimededen sonra kullanıldığını söyler (Alkaya,

2007, s. 263). İncelediğimiz metinlerde Zebur'da örneği olmayan bu edat gazetelerde sadece bir defa 25 Ocak 1934 tarihli gazetede kullanılmıştır. Yazının yazarı ise belirtilmemiştir.

Nedim Efendi Şarkî Türkistanga kēlgendin *buyak* dostane mu'āmele kılğanlığı için (E02/05).

Dék

Kelime “gibi” anlamında kullanılan bir benzetme edatıdır. Edat Çağatayca (Eckmann, 2013, s. 98) ve Yeni Uygurcada (Öztürk, 2010, s. 118; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 413) kullanımı vardır. İncelediğimiz metinlerde Zebur'da ve gazetelerde çok sayıda kullanılmıştır. Bu edat ile aynı anlama gelen bir de *kebi* “gibi” edatı vardır. Dék edatı hem Zebur'da hem de gazetelerde kullanılırken *kebi* edatı sadece gazetelerde kullanılmış Zebur'da hiç kullanılmamıştır.

hoş rızā birle siper *dék* ihāta kıtur-sen (5/012), Hüdāvend ebedğaça pādşāh *dék* oturur (9/007), Bir ölgen kişi *dék* hātirdin unutulğandur-men (31/0112), Tütün *dék* yok bolup kēterler (37/020), Hüdāvendniñ hūzūrda aq mūm *dék* eridiler (97/006), nerselerini aç bōriler *dék* tartıp alıp kētmekte (Y01/04), kırsakı şışip hāmile *dék* bolup (Y05/04), Selīm Bay *dék* zātıldın (Y07/03), ‘arak aqyon neşe *dék* zehirler (Y10/09).

Evvel

Kelime “önce” anlamına gelmektedir. Kelimenin bu anlamda Çağataycada kullanımı vardır (Eckmann, 2013, s. 276). Yeni Uygurcada ayrılma ekinde sonra “önce” anlamında edat olarak kullanılmaktadır (Öztürk, 2010, s. 118; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 413). İncelediğimiz metinlerde bu kelime Zebur'da bir defa gazetelerde birçok defa kullanılırken edat olarak sadece üç defa kullanılmıştır. Bu kullanımlarda ayrılma ekini alan işaret zamirlerinden sonra olmuştur.

mundan *evvel* Germanya Avusturya Vengriya memleketleri (Y18/05), Mundın *evvel* bütün Amerika kırultayıda (Y19/02), mundan *evvel* Siz Cin Tinde müfettişlik vazifeside bolğan edi (Y18/08).

Kadar

Bu edat “Kadar” anlamındadır. Eckmann kitabında edatlar bahsinde bu edata yer vermemiştir (Eckmann, 2013, s. 146-148). Yeni Uygurcada bu edat yönelme ekini alan isimlerden sonra kullanılmaktadır (Tömür, 2003, s. 80; Öztürk, 2010, s. 118; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 413). İncelediğimiz metinlerde Zebur'da bu edat hiç kullanılmamıştır.

Gazetelerde ise kelime birçok defa kullanılmasına rağmen 11 defa edat olarak kullanılmıştır. Bu kullanımlar Yeni Uygurcada olduğu gibi yönelme ekini alan isimlerden sonra olmuştur. Fakat bir örnekte yönelme ekinden önce –gen ekinin geldiği dikkat çekmektedir.

ƙoldın ƙelgenge ƙadar yurt vaƙanımıznıƙ fâ'ide ve sa'âdetleri üçün (Ş01/03), Çin ülkesige ƙadar islâmın ı salƙanatı astıƙa ƙirdi (Ş02/03), Ƙaradenizge ƙadar heme yerdeki (Ş05/03), Trotskiniƙ bu ƙünge ƙadar (Y18/06), Alte yaşƙa ƙadar balaların ı (Y07/06), Ƙaradeniz Ƙıfçaƙ şahrâ'larıƙa ƙadar yerlerge cem' edi. (Ş04/03), Temür ƙapıƙa ƙadar yerler memleketniƙ ĥudûdı dâĥilinde edi (Ş05/03), Avrupada şon zamânlarƙa ƙadar (Y09/08), sâ'at 8 din 10 ęa ƙadar (Y11/11), mes'ele ĥâl ƙılınęanƙa ƙadar (Y19/03), uşbu yanvar aynıƙ âĥiriƙa ƙadar mes'eleni ĥâl ƙılışƙa ƙarâr ƙıldı (Y19/03),

Ƙaraęanda

Bu edat “göre” anlamına gelmektedir. Eckmann edatlar bahsinde bu edata değinmemiştir (Eckmann, 2013, s. 146-148). Öztürk ve Yazıcı Ersoy bu edatı edatlar başlığında altında almamıştır (Öztürk, 2010, s. 117-119; Yazıcı Ersoy 2007, s. 413). Fakat Tömür kitabının edatlar kısmında bu edatı değerlendirir ve yönelme ekini alan isimlerden sonra kullanıldığını vurgular (Tömür, 2003, s. 81; Li, 2004, s. 261).

İncelediğimiz metinlerde bu edat Zebur'da hiç kullanılmamıştır. Gazetelerde 34 defa kullanılmıştır. Yönelme ekini alan isimlerden sonra gelmiş ve “göre” anlamı katmıştır.

Şu ƙünlerdeki ĥaberlerge ƙaraęanda Bağdad 'İraƙ vilâyetide cenƙler bar êen ƙeleduręan sanda yazılır (Ş05/05), ĥaberlerge ƙaraęanda Kübada tınçlık yerleşmekte emiş (Ş05/05), ĥaberlerge ƙaraęanda yene her iki islâm ĥükümetleri (Ş06/06), Pariz muĥâbiriniƙ ĥaber berişige ƙaraęanda İngiltere ĥükümetiniƙ (Y09/10), maƙa ƙelgen ma'lümâtlerge ƙaraęanda Germanya ĥükümeti (Y13/10).

Ƙarşı

Kelime “karşı” anlamındadır. Çağataycada kullanımı vardır. Yeni Uygurcada için Öztürk ve Yazıcı Ersoy bu edatı edatlar başlığında değerlendirirken Tömür değerlendirmemiştir (Tömür, 2003, s. 74-84; Öztürk, 2010, s. 118; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 413).

İncelediğimiz metinlerde bu edat Zebur'da hiç kullanılmazken gazetelerde ilk sayıdan son sayıya kadar çok sayıda yönelme ekini alan isimlerden sonra kullanılmıştır.

mağrūr cāhil ‘ameldārlarığa *karşı* başlangan inqılāb hareketi (Ş04/04), istibdādğa *karşı* çıqqan bir Şarkī Türkistan milleti (Ş04/05), ‘Irak hükümetiğa *karşı* ‘ișyān kılıp (Ş05/06), Yaponyanıñ bu tilegiğe *karşı* Amerika ve İngiltere (Y03/04), mağrūr pādşāhlarge *karşı* bek büyük cesāret edi (Y06/05), İtalya tecāvüziğa *karşı* ‘askerler ıbarmaktadurlar (Y06/05), Yaponyağa *karşı* tedbir hareketler körülmekge başlağan (Y12/09).

Kațarlık

Kelime “gibi, benzeri” anlamına gelmektedir. Eckmann edatlar bahsinde bu edatı almadır. Eckmann bu edata yer vermese de Çağataycada isme +Ilg ekinin gelmesi oluşmuş edatların olduğunu söyler (Eckmann, 2013, s. 95). Yeni Uygurcada “gibi, benzeri” anlamında kullanılan bir edattır. İncelediğimiz metinlerde Zebur’da kullanılmamış gazetelerde ise 14 defa Yeni Uygurcada olduğu gibi “gibi, benzeri” anlamında kullanılmıştır.

Yurttaki Uygur, Mağol, Hıtay, Kazak *kațarlık* heme milletler (Y01/02), otun saman bide aşılk *kațarlık* nerselerdin (Y01/04), hatun almak hatun koymak *kațarlık* nāmeşrū‘ işler (Y02/06), altun kümüş dolar *kațarlık* nerselerini lāzım kişilerge (Y07/02), afyon fufirus *kațarlık* öziniñ vücūdiğa zararlık neşeler (Y10/08), her kısım neşe afyon nas *kațarlık* nerseler yokalıp (Y12/07),

Kebi

Bu edat “Gibi” anlamında bir edattır. Çağataycada *kibi* şeklinde kullanılmaktadır (Eckmann, 2013, s. 284). Yeni Uygurcada bu edat *kebi* şeklinde “gibi” anlamında kullanılmaktadır (Tömür, 2003, s. 79; Öztürk, 2010, s. 118; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 413).

İncelediğimiz metinlerde bu edat Zebur’da hiç kullanılmamıştır. Zebur’da bunun yerine dēk edatı tercih edilmiştir. Gazetelerde ise *kebi* edatı hemen hemen her sayıda olmak üzere toplamda 36 defa kullanılmıştır. Gazetelerde kebi edatının yanı sıra *dēk* edatı da kullanılmıştır.

tefrikaçılıқта dīvāne *kebi* öttük (Y21/02), közümdin munçaq *kebi* yaşlar aqtı (Y19/06), dasturhān koşuq fıçaq *kebi* ziyāfetğa lāzımlık nerseler (Y18/06), Germanya İtalya *kebi* faşistler (Y17/02), kol hüneri *kebi* dersler (Y14/05), hesāb imlā coğrafya *kebi* fenler okutulup (Y03/05), Buḥārī Müslim *kebi* büyük ḥadīş imamları (Ş05/01).

Keyin

Kelime “sonra” anlamına gelen bir edattır. Çağataycada ayrılma ekinden sonra “sonra” anlamında kullanılmaktadır (Eckmann, 2013, s. 284). Yeni Uygurcada Çağataycada olduğu gibi ayrılma ekini alan isimlerden sonra aynı anlamda kullanılmaktadır.

İncelediğimiz metinlerde Çağatayca ve Yeni Uygurcada olduğu gibi ayrılma ekini alan isimlerden sonra kullanılmıştır. Zebur’da iki defa kullanılırken gazetelerde ilk sayıdan son sayıya kadar hemen hemen her sayıda çok sayıda kullanılmıştır.

Yene ulardın *keyin* kişiler ularnıñ geplerini hoş körürler (49/013), bu mu‘āhidedin *keyin* kara şehirge teşrif eylep (Ş02/01), Bundın *keyin* millî tiyatromız (Y06/05), mundın *keyin* hêç kim meni efendi efendim dëp (Y09/07), Mundın *keyin* bu işlerge mübtelâ bolğanlar (Y10/08), tört kündin *keyin* Rozını öltürgüçi oğrılar tafıldı (Y20/08), inqılâbdan *keyin* inqılâb uruşı boldı (Y19/03).

Köre

Kelime “göre” anlamına gelmektedir. Çağataycada Eckmann bu edatı edatlar bahsinde almamıştır (Eckmann 2013, s. 146-148). Abik bu edatın Çağataycada kullanıldığını söyler (Abik, 1993, s. 407). Öztürk Yeni Uygurcada kullanıldığını ve isimlerin yönelme hali ile birleşen bir edat olduğunu belirtir (Öztürk, 2010, s. 118; Li, 2004, s. 300), Yazıcı Ersoy, Yeni Uygurcada kullanıldığını ve gereklilik ifade eden bir edat olduğunu söyler (Yazıcı Ersoy, 2007, s. 413), Tömür ise edatlar bahsinde bu edatı almamıştır (Tömür, 2003, s. 74-84).

İncelediğimiz metinlerde bu edat Zebur’da hiç kullanılmamıştır. Gazetelerde ise “göre” anlamında yönelme ekini alan isimlerden sonra ikisi aynı yazıda olmak üzere toplam yedi defa kullanılmıştır. Bu edat ile aynı anlama gelen *ķarağanda* edatı da Zebur’da kullanılmamış gazetelerde ise 34 defa kullanılmıştır.

Şarkî Türkistan ābād ma‘mūr bolup zamānesige *ķöre* ‘ilm hūner hem teraķķide ēdi (Ş06/03), zamānesiġa *ķöre* üstün medeniyetlik bir ġalk (Y03/01), Londondın bērilgen ġaberge *ķöre* Mısıır pādşāhsı mart ayıda (Y11/11), Muġa *ķöre* İtalya tamam himmetini özini ķurallandurup (Y18/05), Niyorķdın bērilgen ġaberge *ķöre* meşġūr Trotski (Y18/06).

Üçün

Bu edat “için” anlamında kullanılan bir edattır. Çağataycada kullanımı vardır (Eckmann, 2013, s. 310). Yeni Uygurcada aynı anlamda ve görevde kullanılmaktadır

(Öztürk, 2010, s. 117, Yazıcı Ersoy 2007, s. 413). Tömür kitabında edatlar kısmında bu edatı vermemiştir (Tömür, 2003, s. 74-84). İncelediğimiz metinlerde bu edat hem Zebur'da hem de gazetelerde çok sayıda kullanılmıştır.

anıñ *üçün* fāsıqlar veyā günahkârlar (1/005), meniñ *üçün* oyğangıl (7/006), Teñri *üçün* tegişedurğanlarınñ ğamları ziyādeleşürler (16/004), öz ismi *üçün* meni hidayet kılur (23/004), Anıñ *üçün* günāhkârlarnı yolda 'ibret kılur (25/008), Yarılıkımız *üçün* kopup seniñ lütfuñ *üçün* bizni ħalāş kılğıl (44/026), Müselmānlar zararı *üçün* yalğan ħaberler (Ş01/03), nizām ve āsāyişi *üçün* ħudūd ve cezālar ta'yin kılatur (Ş06/05), 'İzzet ve şānıñ *üçün* bolsun fedā māl ve beden (E02/01).

Şoñ

Kelime “sonra” anlamında kullanılan bir edattır. Çağataycada ayrılma ekinden sonra bu anlam ve görevde kullanımı vardır (Eckmann, 2013, s. 303). Yeni Uygurcada bu edatın bu şekilde kullanımı yoktur (Tömür, 2003, s. 74-84; Öztürk, 2010, s. 119; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 413). Bunun yerine şoñra edatı tercih edilmiştir.

İncelediğimiz metinlerde şoñ edatı Zebur'da hiç kullanılmamıştır. Gazetelerde ise kelime 22 defa kullanılmış fakat bunlardan dokuz tanesi edat olarak kullanılmıştır. Bu kullanımlar Çağatayca ve Yeni Uygurcada olduğu gibi ayrılma ekini alan kelimelerden sonra olmaktadır.

Mundın *şoñ* şeksiz kélgey özige (Y06/01), tebrik ve nuţuklarıdın *şoñ* meydānnıñ otrasıda (Y13/03), Mundın *şoñ* millī kalemdeş alğuçılar (Y16/04), Şundın *şoñ* Yapon 'askerleri derĥāl (Y17/01), 4 nçi aynıñ 12 sidin *şoñ* Şavyetler Hükümetiniñ (Y20/02), andın *şoñ* Musolini cemi'yettin İtalya talepleri tamam boldı (Y18/05), öltürgenligige ikrār kılğandın *şoñ* kamağğa alınıp (Y20/08), 4 nçi aynıñ 12 si inķılabdın *şoñ* mālīye işlerini yolğā salığā (Y19/04), hemeni kănā'atlandırgendın *şoñ* ma'ārif faydası üçün (Y18/07).

Şoñra

Bu edat “sonra” anlamında kullanılan bir edattır. Çağataycada ayrılma ekinden sonra kullanılmaktadır (Eckmann, 2013, s. 303). Yeni Uygurcada da edat Çağataycada olduğu gibi ayrılma ekinden sonra kullanılmaktadır (Öztürk, 2010, s. 119; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 413). Tömür edatlar kısmında bu edatı almamıştır (Tömür, 2003, s. 74-84).

İncelediğimiz metinlerde bu edat Zebur'da hiç kullanılmamıştır. Gazetelerde ise kelime birçok defa kullanılmasına rağmen sadece sekiz defa edat olarak kullanılmıştır. bu kullanımlar da ayrılma ekinden sonra olmaktadır.

efendimizin vefâtından *şoŋra* (Ş06/01), Bundın *şoŋra* yene evvelki sustluŋ (E01/01), Şam vilâyeti ħarb-ı ‘umûmiyedin *şoŋra* Türkiyedin ayrılıp (E02/02), Küçerğa kêlip biraz çarpışkandın *şoŋra* toŋrı Yarkendge qayttı (E01/05),

Tartıp

Bu edat “itibaren” anlamındadır. Eckmann kitabında edatlar bahsinde bu edata yer vermemiştir (Eckmann, 2013, s. 146-148). Yeni Uygurcada bu edat ayrılma ekini alan isimlerden sonra kullanılmaktadır (Tömür, 2003, s. 83; Öztürk, 2010, s. 118; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 413). İncelediğimiz metinlerde Zebur’da bu edat altı defa kullanılmıştır. Gazetelerde ise birçok defa “itibaren” anlamında edat görevinde kullanılmıştır.

Rahmdın *tartıp* saŋa taşlandım (22/010), Kiçi[k]ligimdın *tartıp* meniŋ tevekkülumdür sen (71/006), Kün çıkışdın *tartıp* olturuşığaça Hüdâvendniŋ ismige ħamd ayılğay (113/003), bu zamândın *tartıp* ebedğaça muĥâfazat kıladur (121/008), yaşlıkımdın *tartıp* tola mertebe maŋa tenglik kêltürüpdürler (129/002), Ey İsrâ’il şol zamândın *tartıp* ebedğaça Hüdâvendge ümîd bağlağıl (131/003), köp vakitlerden *tartıp* ħalknı ħul kılıp (Y18/02), Qadîm zamândın *tartıp* yurtnıŋ tertîbsizlik ve intizâmsızlık işlerini işlâĥ kılıp (Y08/01).

Yaraşa

Kelime “göre” anlamında kullanılan bir edattır. Eckmann kitabının edatlar kısmında bu edatı almamıştır (Eckmann, 2013, s. 146-148). Yeni Uygurcada “göre” anlamında *yarişa* şeklinde kullanımı olan bir edattır (Tömür, 2003, s. 82; Öztürk, 2010, s. 119; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 413). İncelediğimiz metinlerde bu edat Zebur’da 1 defa kullanılırken gazetelerde sadece iki defa, 29 Ekim 1934 ve 30 Nisan 1936 tarihli gazetelerde kullanılmıştır. Yaraşa edatının geçtiği yazılarda yazar belirtilmemiştir.

kızlarımız ordağa *yaraşa* perdâz kılingan burçek taşları dèk bolğanda (144/012), öz ħâcetleriğa *yaraşa* tarz ‘amel kılır (Y02/05), Germanyâ ħükümeti tarafından şunğa *yaraşa* qadem qoyuş lazım (Y13/010).

4.2.7.5. Bağlaçlar

Bağlaçlar kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri birbirine bağlayan bir kelime türüdür. Metinlerde tespit edebildiğimiz bağlaçlar şunlardır: amâ, bilen, biraq, belki, çünki, eger, fakat, gūyâki, ħatta, halbuki, hem, h^voh ... h^voh, lekin, meger, ne ... ne, ve, veyâ, yâki, ya‘ni, yana

Ammā

Bu bağlaç “ama, fakat” anlamında bir cümle başı bağlacıdır. Bu bağlacın Çağataycada kullanımı vardır (Eckmann, 2013, s. 264). Yeni Uygurcada Tömür bağlaçlar kısmında bu bağlacı lakin, birağ bağlaçları ile birlikte zıtlık bildiren bir bağlaç olarak vermiştir (Tömür, 2003, s. 473). Öztürk bu bağlacın Yeni Uygurcada “fakat” anlamında *amma* veya *emma* şeklinde kullanıldığını söyler (Öztürk, 2010, s. 115). Yazıcı Ersoy da “fakat” anlamında *emma* şeklinde kullanıldığını belirtir (Yazıcı Ersoy, 2007, s. 412).

İncelediğimiz metinlerde bu bağlaç “ama, fakat” anlamında *ammā* şeklinde Zebur’da çok sayıda kullanılırken gazetelerde dokuz defa kullanılmıştır.

sen zaḥmetlik ḥalknı kṭqazur-sen *ammā* kibirlik közlerni pestge tüşürürsen (18/027), Ey Hüdāyım kündüzde kışkırur-men *ammā* sen icābet kılmay-sen (22/002), ‘Ādilniñ zaḥmetleri toladurlar *ammā* Hüdāvend ularnıñ hemesidin anı kṭqazur (34/019), Ağzı bilen du‘ā ḥayr kılurlar *ammā* iç köñlide la‘net kılurlar (62/004), Közleri bar *ammā* körmeydürler. Ularınñ kulaqları bar *ammā* anlamaydur (135/017), Eflatunnıñ şākirdi edi *ammā* üstazınıñ vefātıdın keyin anıñ fikirlerige ekseri muḥālif rāy ve felsefeler beyān kılur edi (Y09/08), köp aytım *ammā* naṣīhatlerim temürdin yasalğan kulaqlarığa tesir kılmağan (Y11/08).

Bilen

Bu bağlaç “ile, ve” anlamında bir sıralama bağlacıdır. Çağataycada kullanımı vardır (Eckmann, 2013, s. 269). Tömür Yeni Uygurcada sıralama bağlaçlarını *ve*, *hem* olarak vermiş bu bağlacı birleşme, münasebet bildiren bir bağlaç olarak vermiştir (Tömür, 2003, s. 472-478). Öztürk ve Yazıcı Ersoy bu bağlacı Yeni Uygurcada kullanılan bir sıralama bağlacı olarak vermiştir (Öztürk, 2010, s. 113; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 412).

İncelediğimiz metinlerde “bilen” kelimesi edat olarak kullanıldığı gibi hem Zebur’da hem de gazetelerde çok sayıda sıralama bağlacı olarak kullanılmıştır.

ay *bilen* yulduzlarğa kaylasam (8/004), ot *bilen* gügürd ve köyüklük ularnıñ piyālesinin ḥişsesi bolur (11/006), Şāflık *bilen* rāstlık meni muḥāfazat kılğaylar (25/021), atam *bilen* anam meni terk kılıpdurlar (27/010), boğaları *bilen* tekeler kurbānlık kılray (66/015), Sen yaz *bilen* kışnı kılıpdur sen (74/017), Ya‘kūb *bilen* Yūsufnıñ oğullarını ḥalāş kılıpdursen (77/015), ‘İzzet *bilen* şevket anıñ aldıda kudret *bilen* cemāl anıñ muḥaddeside (96/006), maḳşadımız aş *bilen* nān mu? (E01/04), Hābeşistan *bilen* İtalya müstemlekesi (Y11/12), āyet ḥadīş *bilen* va‘az naṣīhat kılıp (Y12/07).

Birak

Bu bağlaç “ama, fakat, yalnız” anlamında kullanılan Çağataycada kullanımı olmayan Yeni Uygurcada bu anlamda kullanılan bir cümle başı bağlacıdır. Bu bağlaç incelediğimiz metinlerde Zebur’da hiç kullanılmamıştır. Gazetelerde ise sadece bir defa 29 Ekim 1936 tarihli gazetede kullanılmıştır. *Birak* bağlacının geçtiği yazının yazarı belirtilmemiştir. Fakat genel haberlerin verildiği bir yazıda geçtiği için muhtemelen gazete idaresi tarafından yazılmıştır.

hazırkı Avrupa siyasetide Polşa Germanyanın yakın bir dost ve müttefikı sanılmakta edi. *Birak* hazırkı künlerde Polşa hükümeti Fransa tarafge meyil kılıp (Y17/03).

Belki

Bu bağlaç “belki” anlamına gelen sonuç ve açıklama ifade eden bir cümle başı bağlacıdır. Çağataycada kullanımı vardır (Eckmann, 2013, s. 268). Bu bağlacın Yeni Uygurcada da kullanımı vardır. Bu bağlacı Tömür, *amā, birak, lakin* bağlaçları ile birlikte zıtlık bildiren bir bağlaç olarak (Tömür, 2003, s. 473); Öztürk ve Yazıcı Ersoy netice ve izah ifade eden bir bağlaç olarak vermiştir (Öztürk, 2010, s. 116; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 412).

İncelediğimiz metinlerde bu bağlaç Zebur’da 12 defa gazetelerde ise 24 defa cümle başı bağlacı olarak kullanılmıştır.

ularnıñ öz bāzūsı emes *belki* seniñ oñ kolun ve seniñ bāzūñ ve çirāyınñ nūrı ularnı kutkazdı (44/003), ular senin merhametleriñniñ ziyādeligini yād kılmadılar *belki* teñizniñ yanıda ya’ni kızıl teñizniñ qaşıda ‘āşilik kılur ērdiler (106/007), Mūsā anıñ açığıñı yandurup alğalı aldığa çıkıp tüşüp turmağan bolsa ērdi *belki* ularnı helāk kılur ērdi (106/023), *belki* milletniñ ‘ilm ve fikir ēgeleridin ılğap alıngan ādemlerdin bir cemi‘yet tüzülür (Ş05/05), *belki* halk tarafıdn vekiller cem‘ bolur (Ş05/06), nazar dēmek kōz birle karamaktın ‘ibāret emesdür, *belki* ‘aql birle diqqat kılıp haqıqatnı bilmekdür (Ş06/05),

Çünkü

Bu bağlaç “çünkü” anlamında bir cümle başı bağlacıdır. Bu bağlacın Çağataycada kullanımı vardır (Eckmann, 2013, s. 273; Hacıeminoğlu, 1992, s. 136). Çağataycada *çün* ve *çü* şekli de kullanılmıştır (Eckmann, 2013, s. 273). Yeni Uygurcada Tömür bu bağlacı sebep bildiren bir bağlaç olarak verir (Tömür, 2014; s. 413). Öztürk ve Yazıcı Ersoy bu

bağlacın Yeni Uygurcada kullanılan *çünkü* anlamını veren bir cümle başı bağlacı olduğunu belirtir (Öztürk, 2010, s. 116; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 412).

İncelediğimiz metinlerde bu bağlaç *çünkü* Zebur'da çok sayıda kullanılmıştır. Gazetelerde ise 16 defa *çünkü* şeklinde 2 Nisan 1936 ve 2 Temmuz 1936 tarihli gazetede birer defa olmak üzere iki defa da *çün* şeklinde kullanılmıştır. Bu yazılar da yazar belirtilmemiştir.

ularnı heydap çıkarğıl *çünkü* ular seniñ zıddıñğa ‘āsılık kılıpdurlar (5/010), maña rahm körsetgil *çünkü* men vırān ve zaħmetlikdür men (25/016), meni günāhımdın pāk kılğıl. *Çünkü* men ‘ışyanlarımın bilür men (51/003), Hüdāvendge yeñi bir şi‘ir oñunlar *çünkü* ol ‘acāip işler kılıpdur (98/001), isrāf etmenler *çünkü* seksiz Allah isrāf kılğıuçılarnı dost tutmas (Y15/05), muħkem muħāfazat kılurlar *çünkü* her iki yaķnıñ şalāh ve menfa‘atleri şunda (Y05/03), Bu toğrıda Avrupa hükümetlerinin İngiltere ve Amerika tarafıda boluşları lazım. *Çünkü* barçe Avrupa devletleri Yaponyanıñ şan‘āt ve ticārette bek ilgeri kētmekini öz menfa‘atlerige hılāf köredurlar. (Y03/04).

Eger

Bu bağlaç “eğer” anlamında kullanılan bir bağlaçtır. Bu bağlacın Çağataycada kullanımı vardır (Eckmann, 2013, s. 275). Yeni Uygurcada Tömür bu bağlacın eger ve egerçi şeklinde şart bildiren bir bağlaç olduğunu söyler (Tömür, 2003, s. 474); Öztürk ve Yazıcı Ersoy eğer anlamında kullanılan bir cümle başı bağlacı olarak değerlendirmiştir (Öztürk, 2010, s. 115; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 412).

İncelediğimiz metinlerde bu bağlaç eger şeklinde Zebur'da sekiz defa gazetelerde 36 defa kullanılmıştır. Bağlaç metinlerde egerçi şeklinde de kullanılmıştır. Bu kullanım Zebur'da bir defa gazetelerde dört defa geçmektedir.

İsrā‘il ėmdi aytsun *eger* bizniñ zıddımızğa ādemler kōpkanda Hüdāvend bizniñ tarafımızda (124/002), *eger* öz ılğağanı Mūsā anıñ açığıñı yandurup alğalı aldığa çıkıp tüşüp turmağan bolsa ėrdi belki ularnı helāk kılur ėrdi (106/023), Eger evveldin oñup bilip din dūnyānıñ haķıķatidin kāfi ma‘lūmāt tafğan bolsa ėdi (E01/01), Eger evveldin biraz ğafletimizdin oyğanıp ‘umūmī istikbālimizniñ kayğusıda bolğan bolsa ėdi (Y01/02), namāzğa muħālefet kılmañızlar eger muħālefet kılmañızlar sizlerge kōrkunc tüşüp sizlerdin kūt kētedür (Y04/03).

Fakať

Bu bağlaç “ancak, yalnız” anlamında kullanılan bir bağlaçtır. Eckmann kitabında bu bağlaca yer vermemiştir (Eckmann, 2013, s. 146-148). Yeni Uygurcada cümle başı bağlacı olarak kullanılmaktadır (Tömür, 2014, s. 450; Öztürk, 2010, s. 115; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 412). İncelediğimiz metinlerde bu bağlaç Zebur’da dört defa kullanılırken gazetelerde değişik sayılarda olmak üzere 36 defa kullanılmıştır.

İttig bir ustura dēk tilin ħile bilen işlep *fakať* āfetni tedbīr kıladur. (52/002), Anıñ merĥameti ebedġaça *fakať* edā bolġan mu? (77/008), Başqa miĥmānlar qatarıda olturmay *fakať* 5 minut olturup yoqalıp kētti. (Y03/06), Bizlerniñ közimiz *fakať* şol ‘azīz miĥmānımızda ēdi. (Y03/06), bizler *fakať* dünyāġa oġul evlemek ve kıız çıqarmaġġa kēlgen mu? (Y04/03), hem muĥārebe *fakať* Yaponya ‘askeriġa boladur (Y15/11), öz şahşı menfa‘ati üçün işletip *fakať* yañcuġlarını tolguzmaġġa vesīle kılıp (Y16/12).

Gūyāki

Bu bağlaç “aslında, rağmen” anlamına gelen bir cümle başı bağlacıdır. Çaġataycada bu anlam ve görevde kullanımı vardır (Eckmann, 2013, s. 148). Yeni Uygurcada Tömür bağlaçlar bahsinde bu bağlaca yer vermemiştir (Tömür, 2014, s. 412-452). Öztürk ve Yazıcı Ersoy bu bağlacın Yeni Uygurcada benzerlik anlamı veren bir bağlaç olarak kullanıldığını söyler (Öztürk, 2010, s. 117; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 412). İncelediğimiz metinlerde bu bağlaç Zebur’da hiç kullanılmamış gazetelerde ise iki defa 4 Ekim 1934 ve 29 Ekim 1936 tarihli gazetede kullanılmıştır. Bu bağlacın geçtiği yazılarda yazar belirtilmemiştir.

Şunu tüşünmedük *gūyāki* bir öyniñ içide olturup öyniñ eşigi tamlarını yıkıp (Y01/02), büyük miġdārda zor maddī yardımler bērilip *gūyāki* İspanya ĥükümeti ile özleri şoġuşup (Y17/02).

Ĥatta

Bu bağlaç “hatta” anlamında netice ve izah bildiren bir bağlaçtır. Eckmann bu bağlaca kitabının bağlaçlar kısmında yer vermemiştir (Eckmann, 2013, s. 146-148). Abik ise bu bağlacın Çaġataycada kullanıldığını söyler (Abik, 1993, s. 247). Yeni Uygurcada netice ve izah bildiren bir cümle başı bağlacı olarak kullanılmıştır (Tömür, 2003, s. 517; Öztürk, 2010, s. 115; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 412). İncelediğimiz metinlerde kullanım sıklığı çok değildir. Zebur’da bir defa kullanılırken gazetelerde 6 defa kullanılmıştır.

Ularını yurtı *hatta* pādşāhlarını öyleri (105/030), *Hatta* Şam ‘İrak İran ve başka ülkelerge köp kette şehirler feth kılındı (Ş02/03), *Hatta* kemāl-i serāsimelik baş aylanmaqtın öz qarındaşlar arasında Kaşgarlık Aqsuluk Küçerlik Turfanlık değen ahmaqlıklar hem yok emes edi (Ş05/01), *Hatta* evvelde muhālif bolup sonra bu tarafge çıkıp (Ş05/06), O zamānlarda şehrinin ekseri kişileri *hatta* kette ādemlerimiz neşege mübtelā bolup (Y06/06), Germanyā hükümeti *hatta* buña va‘de bərişni hem mümkün dep (Y13/10).

Hālbuki

Bu bağlaç “halbuki, öyle iken” anlamında kullanılan bir bağlaçtır. Eckmann bu bağlaca kitabının bağlaçlar kısmında yer vermemiştir. (Eckmann, 2013, s. 146-148; Hacıeminoğlu, 1992, s. 154). Yeni Uygurcada Tömür kitabında bu bağlaca yer vermemiştir (Tömür, 2003, s. 472-522). Öztürk ve Yazıcı Ersoy Bu bağlacın Yeni Uygurcada kullanılan sonuç ve açıklama ifade eden bir cümle başı bağlacı olduğunu söyler (Öztürk, 2010, s. 116; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 412). İncelediğimiz metinlerde bu bağlaç Zebur’da hiç kullanılmamıştır. Gazetelerde ise sadece bir defa 25 Ocak 1934 tarihli gazetede kullanılmıştır. Yazının yazarı belirtilmemiştir.

Hālbuki eşik dervāzede turğan ac yalangaç biçareler (E02/04).

Hem

Bu bağlaç “da, de” anlamında kullanılan bir sıralama bağlacıdır. Bu bağlacın Çağataycada bu anlamda kullanımı vardır (Eckmann, 2013, s. 280). Bu bağlaç Yeni Uygurcada da *ve*, *ile* anlamında sıralama bağlacı olarak kullanılmıştır (Tömür, 2003, s. 472; Öztürk, 2010, s. 113; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 412). İncelediğimiz metinlerde hem Zebur’da hem de gazetelerde çok sayıda “da, de” anlamında kullanılmıştır.

Senin isminin dost tutkuçılar hem sende hursend bolsunlar (5/011), Cesedim hem selāmetlikte sākin bolur (16/009), Tekebbürlüklerdin bendeñni hem saklağıl (19/013), Közleriminin nūrı bolsa ol hem mendin kêtkendür (38/010), Kün seninki kiçe hem seninkidür (74/016), Biz Şarkī Türkistan milletinin hem ilgeri zamānlarda ve ‘azametimiz bek üstün edi (Ş04/01), Şarkī Türkistanda öz Hıtayların nūfūzları işlemekte bolsa hem yurt kiçik çoñ Türk hanlarının idāreside edi (Ş05/03).

H’āh ... H’āh

Bu bağlaç “İster....ister” anlamına gelen bir karşılaştırma bağlacıdır. Eckmann kitabında bu bağlaca yer vermezken (Eckmann, 2013, s. 146-148) Hacıeminoğlu bu

bağlacın sadece Batı Türkçesinde kullanıldığını söyler (Hacıeminoğlu, 1992, s. 263). Yeni Uygurca için Tömür karşılaştırma bağlaçları kısmında bu bağlaca yer vermemiştir (Tömür, 2003, s. 472). Öztürk Karşılaştırma bağlaçları kısmında bu bağlaca yer vermezken aynı anlamda kullanılan *hayi... hayi* bağlacını vermiştir (Öztürk, 2010, s. 114). Muhtemelen metinde geçen bağlacın değişime uğramış şeklidir.

İncelediğimiz metinlerde bu karşılaştırma bağlacı *h^vāh ... h^vāh* şeklinde Zebur'da bir defa gazetelerde ise beş defa kullanılmıştır. Bağlaç aynı zamanda 18 Eylül 1933 tarihli gazetede bir defa *h^vāh ... h^vāhi ... h^vāhi* şeklinde, bir defa da *h^vāh ... yāki* şeklinde, 30 Ocak 1936 tarihli gazetede de *h^vāh ... yā ki* şeklinde kullanılmıştır.

h^vāh āsmān ve yērde *h^vāh* tenizler ve heme çukurluklarda (135/006), *h^vāh* şulh kılur *h^vāh* uruş kılur (Ş05/05), *h^vāh* fıkra *h^vāhi* ri'āyet *h^vāhi* 'asker (Ş05/06), Yeñişeherdin biz tarafge *h^vāh* Hıtay Tungan *yāki* müselmāndın her kişi kaçıp çıksa 'afv kılup (Ş05/06), kredit açıp *h^vāh* sūdeger *h^vāh* dehқан işçilik ādemlerge fel қарз бериş (Y07/02), *h^vāh* dinī ve şer'ī *yāki* içtimā'ī (Y11/05), Her nerseniñ *h^vāh* kuçe resteleri ve *h^vāh* binā 'imāretleri ve *h^vāh* yollarıñ keñligi (Y19/05), *h^vāh* ecnebī hükümeti *h^vāh* Cungo hükümetleri (Y21/04).

Lekin

Bu bağlaç "lakin, fakat" anlamında kullanılan bir bağlaçtır. Bu bağlaç Çağataycada *lġk lġkin* şeklinde kullanılmıştır (Eckmann, 2013, s. 288). Yeni Uygurcada lġkin şeklinde aynı anlamda kullanılmaktadır (Tömür, 2014, s.413; Öztürk, 2010, s. 115; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 412). Bu bağlaç incelediğimiz metinlerde Zebur'da dokuz defa kullanılmış gazetelerde ise değişik sayılarda olmak üzere 36 defa kullanılmıştır.

Çünkü ular selāmet sözlemeydürler. *Lekin* yurttaki tıñ kişilerniñ zıddığa hġlekār sözlerni tedbġr kılurlar (35/020), *lekin* insāndġk ölüp emġrlerniñ biridġk yıķılur siz (82/007), Teñri ġāzabıġa kġç *lekin* merħamette ve ġaķıķatte keñrüdġr sen (86/015), tabi'atıġe қарap tedbġr 'ilāc buyurulmaķı özgerip kġlmişdür *lekin* aşıł ġaraż ve ġāye birdġr (Ş05/04), *lekin* ġāricġ işlerde Suriyede Fransa ġimāyesi bāķġ қалған ġemiş (E02/02), Bizler bu inķġlābnġ felġa mālġa yāki zemġnġa şatıp almaduķ *lekin* cānġa şatıp alduķ (Y04/03), yüz miñ İtalya 'askeri iştirāk kıldı. *Lekin* ġabeş 'askerleri şāflar aldıda қahramānlarça ġücġm kılıp (Y09/12), қātil özige pıçaķ salған ġeken *lekin* ölmegen (Y20/08).

Meger

Bu bağlaç “meğer, fakat” anlamında kullanılan bir bağlaçtır. Çağataycada bu anlam ve görevde kullanımı vardır (Eckmann, 2013, s. 148). Yeni Uygurcada bu bağlacın kullanımı yoktur (Tömür, 2014, s. 413; Öztürk, 2010, s. 113-117). İncelediğimiz metinlerde bu bağlaç Zebur’da iki defa gazetelerde iki defa olmak üzere toplam dört defa kullanılmıştır.

ğazablanıñlar *meger* günāh kılmañlar uranıñızda öz köñlüñiz bilen sözleşip şük boluñlar.(4/004), Yağı aḥşāmı kirip turgay *meger* hoşluḡ ertesi kélür. (30/005), o butlarge Ḥüdā dēple ‘ibādet kılmaymız *meger* bizlerni bular vāsıta bolup Ḥüdāğa yakın kılatur dēgen (Y14/02), Yan Zin Şin *meger* o ḡaddārlar ile Şu Yu Sunda 16 yıl ḡadar Şınçañda ḡākim bolup (Y18/03).

Mu

Bu bağlaç “da, de” anlamında kullanılan bir bağlaçtır. Yeni Uygurcada cümledeki her türlü unsurun sonuna gelerek onları önceki veya sonraki unsura bağlar (Öztürk, 2010, s. 119-120). İncelediğimiz metinlerde bu bağlaç Zebur’da bu anlam ve görevde kullanılmazken gazetelerde Yeni Uygurcadaki anlam ve göreviyle kullanılmıştır.

herḡandaḡ bir kişi bolsa *mu* yaraḡlarını taşurup bērgendin keyin ‘afv kılıp cezādın kutuladur (Ş05/06), Şundaḡ bolsa *mu* ba‘zan (Y21/06), liyāḡatım yok bolsa *mu* büyük rehberlerimizniñ rehberlik ve yardımleri (Y21/01), iki yüz mertebe aşurulsa *mu* ḡāḡıḡatte nerse bahaları (Y19/04).

Ne ... ne

Bu bağlaç “ne ... ne” anlamında kullanılan bir karşılaştırma bağlacıdır. Çağatayca (Eckmann, 2013, s. 148) ve Yeni Uygurcada (Tömür, 2014, s. 412) karşılaştırma bağlacı olarak kullanılmıştır. İncelediğimiz metinlerde iki defa Zebur’da beş defa gazetelerde karşılaştırma bağlacı olarak kullanılmıştır.

Ne sözler ve ne zebān bolur ularnıñ āvāzı anlayalınmas (19/003), Çünkü kötermekligi ne maşrıqtın ne maḡriptin ve ne cenūbdın kélür (75/006), hemesi bir seriḡ yaḡnıñ ne astını ne üstini (Ş06/06), ne ḡükümet ve ne ri‘ayet taraftın bir çāre ḡareket körülmedi (Y01/05), iflās işler ne ḡükümet ve ne şeri‘at aḡundlarımız taraftın toblık revişte tosulmay (Y06/06), ne şer‘î işlerimiz ve ne resmî ‘ādetlerimiz (Y16/03), İlgeri cehālet ve ḡaflet devirleride ne ḡükümet ve ne ḡalḡ yol ve şehirlerge ḡaramay (Y20/05).

Tahı

Bu bağlaç “dahi” anlamına gelen bi bağlaçtır. Bu bağlaç Çağataycada *dağı* şeklinde kullanılırken bugün Yeni Uygurcada *tehi* şeklinde kullanılmaktadır. İncelediğimiz metinlerde bu bağlaç tahı şeklinde Zebur’da 16 defa gazetelerde ise 17 defa dahi anlamında kullanılmıştır.

Hüdā *tahı* seni ebedğaça helāk kıladur. (52/005), Karılıқта *tahı* mēve kēltürürler (92/014), Oyğanganımda men *tahı* seniñ hūzūruñdadur-men (139/018), rehberler yoqlıgıdın *tahı* heme halkımız hayrānlıқта turmaqtadur (E01/01), āsmān ‘ilmide *tahı* ma‘lūm bolmağan yulduzlar ve samanyolları (Y07/06).

Ve

Bu bağlaç “ve” anlamında kullanılan bir sıralama bağlacıdır. Çağataycada kullanımı vardır (Eckmann, 2013, s. 311). Yeni Uygurcada sıralama bağlacı olarak kullanımı vardır (Tömür, 2003, s. 472; Öztürk, 2010, s. 113; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 412). İncelediğimiz metinlerde gerek Zebur’da gerek gazetelerde çok sayıda sıralama bağlacı olarak kullanılmıştır.

Hüdāvendğa da‘vet kıılırmen ve ol muqaddes tağıdın icābet kıılır. (3/004), Ey pādşāhım ve Hüdāyım kıçkırışımnıñ āvāzını işitgil. (5/002), Dāvudğa ve anıñ uruğığa ebedğaça lūţuf kıılır. (18/050), istiqlāl ve ‘izzettin kette bir ni‘met taşavvur kıılınmas (Ş01/01), Gezite ve risāleler milletlerniñ rehberi ve tercümānları bolup (Ş01/02), büyük rehberimizniñ hıżmet ve i‘ānetlerige yetişip barmağımız farz. (Ş02/02), ‘adāletsiz hēçbir memleket ve hükümet yaşayalmas (Ş06/01).

Veyā

Bu bağlaç “veya” anlamında kullanılan bir bağlaçtır. Çağataycada kullanımı vardır (Hacıeminoğlu, 1992, s. 208). Yeni Uygurcada veya, veyaki şeklinde kullanılmaktadır (Öztürk, 2010, s.114). İncelediğimiz metinlerde bu bağlaç Zebur’da çok sayıda kullanılmıştır. Gazetelerde ise iki defa *veyā* şeklinde kullanılırken bir defa da *veyāki* şeklinde kullanılmıştır.

Fāsıqlarnıñ maşlahatıda yürmeydurğan *veyā* günāhkārlarnıñ yolıda turmaydurğan *veyā* maşhara kılguçılarnıñ mecliside olturmaydurğan kişi mübārekdür. (1/002), faķır hemişe unutulmaydur *veyā* biçārelerniñ ümīdi ebedğaça žāyi‘ bolmas. (9/018), Hüdāvend körmeydur *veyā* Ya‘kūbnıñ Hüdāyı oylamaydur. (94/007), hükümdārlıķ atadın oğulğa ve hem nebirege *veyāki* eke ükelerige kıalur. (Ş05/05), Az aħçemle bir kişi hürmetniñ

cihetiden *veyā* bir ‘alākādın öyige yigirme nefer hatun kişi kıçkırsa (Y11/09), südegerler arasında kiçik *veyā* çoñ bir mu‘āmele bolsa (Y12704).

Yāki

Bu bağlaç “veya” anlamına gelen bir bağlaçtır. Yeni Uygurcada kullanımı olan bir bağlaçtır. Tömür bu bağlacı *yā* ve *h’āhi* bağlaçları ile birlikte değerlendirir (Tömür, 2014, s.412). Öztürk bu bağlacı Yeni Uygurcada kullanılan bir denleştirme bağlacı olarak verir (Öztürk, 2010, s. 112).

İncelediğimiz metinlerde bu bağlaç Zebur’da iki defa kullanılırken gazetelerde 24 defa kullanılmıştır. Yani kullanım sıklığı gazetelerde daha çoktur. Metinlerde aynı anlama gelen *veyā* bağlacı ise gazetelerde üç defa kullanılırken Zebur’da çok sayıda kullanılmıştır. Diyebiliriz ki gazeteler *yāki* bağlacını, Zebur’ise *veyā* bağlacını kullanmayı tercih etmiştir.

Taglar vücūdğa kēlmesdin yāki sen yēr ve cihānnı yasamasdin ilgeri (90/002), heme ehl-i takvalarınıñ yāki aña yaqın bir qavm (148/014), bir yıl yāki bir nēçe yılğa (Ş05/05), öz aralarında yēr talaşıp yāki birbirlerige kibir ‘azīmet körsetip (Ş06/06), bir milletin yāki bir nēçe milletin (E02/01), Bizler bu inqılābnı felğa mālğa yāki zemīnga satıp almaduq (Y04/03), Alguçı mezkūr nersege alte tenge yāki sekiz tenge dēse (Y12/05), bir kişiniñ yāki bir nēçe kişiniñ (Y20/05).

Ya‘ni

Bu bağlaç “yani” anlamında izahat bildiren bir bağlaçtır. Çağataycada kullanımı vardır (Hacıeminoğlu, 1992, s. 213). Tömür bu bağlacın Yeni Uygurcada kullanıldığını ve izahat bildiren bir bağlaç olduğunu söyler (Tömür, 2014, s. 413). Bu bağlaç bugün Yeni Uygurcada *yeni* şeklinde kullanılmaktadır. Yani kelime fonetik değişikliğe uğramıştır. İncelediğimiz metinlerde bu bağlaç Zebur’da 10 defa kullanılırken gazetelerde değişik sayılarda toplam 43 defa kullanılmıştır.

ya‘ni halklarıñ ‘itāb kılğıl (68/030), Bāzūñ birle qavmiñni ya‘ni Ya‘kūb bilen Yūsufnıñ oğullarınıñ hālāş kılıpdur-sen (77/015), ‘adāleti balaların balalarığaça ya‘ni anıñ ‘ahdını saklağıuçılarga (103/018), ya‘ni elbette muḥārebe kılamız dēmekdür (E02/01), Ya‘ni Germanya uruş üçün ḥazırlanmakta dēydur (Y03/04), herbir dīnga ḥürriyet bēriledür. Ya‘ni din işleri ḥür ve āzād bolup (Y06/01), Ya‘ni zekevāt ve ‘oşürler kebi müselmānlarnıñ ḥācet ve meşālihi üçün farz kılingan şadaqalar (Y15/06).

Yène

Bu bağlaç “yine” anlamında kullanılan bir cümle başı bağlacıdır. Çağataycada kullanımı vardır (Hacıeminoğlu, 1992, s. 212). Bu kelime bugün Yeni Uygurcada *yana* şeklinde kullanılmaktadır. İncelediğimiz metinlerde bu bağlaç hem Zebur’da hem de gazetelerde çok sayıda kullanılmıştır.

Amā men biçāre ve faķīrdür-men. *Yène* Hūdāvend maņa fikir kıludur (40/017), Çünkü çirāyının yarılıķı üçün aņa *yène* hāmd ayta-men (42/005), bizni *yène* tırgüzüp yèrniņ çukurlaridin bizni yene çıkarur-sen (71/020), Ey Hūdā bizni *yène* yandurup yüzüñni yarutķıl (80/003), *Yène* mazīdeki haţālarımıznı tekrar etmey (Ş04/01), Müselmān bolğan kişı *yène* bir müselmān karındaşının menfa‘ati ve zararını öz zararını bilip (Ş05/01), Hoten yaklarında *yène* bir parça hanlık hem boldı (Ş06/02).

4.2.7.6. Ünlemler

Ünlemler sevinç, üzüntü, keder, hayıflanma, coşkunluk gibi bir duyguyu, bir ruh halini anlatan veya seslenmeleri ifrade eden kelimelerdir. İncelediğimiz metinlerin birinin dini bir kitap olması diğerinin gazeteler olması metinlerimizde ünlemlerin diğer kelime türlerine göre daha az kullanılmasına neden olmuştur. İncelediğimiz metinlerde tespit edebildiğimiz başlıca ünlemler şunlardır: -ā, ey, hey, tā, vay.

-ā, yā

Bir kimseyi çağırma veya hitapta kullanılan bir edattır. Ünsüzlerden sonra ā, ünlülerden sonra yā şeklinde gelmektedir. Çağataycada kullanımı vardır (Eckmann, 2013, s. 147). Bugün Yeni Uygurcada seslenme ve hitapta bu ünlem kullanılmaktadır. İncelediğimiz metinlerde ise gazetelerde bu kullanıma rastlanmaktadır. Zebur seslenme ünlemi olarak “ey” ünlemini kullanmıştır. Bu kullanım gazetelerde de vardır. Dikkat çeken husus Zebur Hūda’ya seslenirken “Ey Hūdā, Ey Hūdāvend” tabirini kullanırken gazeteler “Ey Hūdāyā” tabirini kullanmıştır. Yani Farsça unsuru kullanırken başına da Türkçe unsur eklemiştir.

Hūdāyā cümlemizğa şāf dil birle diyānet bër (E01/04), Ey Hūdāyā men faķir miskīnlik hālette (Y09/02), Ey bar *Hūdāyā* meniņ kabrimni mendin keyin (Y14/04).

Ey

Hitap için kullanılan bir ünlemdir. Bu ünlem Çağataycada kullanılmıştır (Eckmann, 2013, s. 147). Yeni Uygurcada seslenme ünlemi olarak kullanılır (Öztürk, 2010, s. 125).

İncelediğimiz metinlerde Zebur'da çok sayıda kullanılan bu seslenme ünlemi gazetelerde 15 defa kullanılmıştır.

Ey Hüdāvend düşmenlerim kaçça ziyādedürler (3/001), Ey ādem oğulları (58/001), Ey Hüdāvend kündin küñge saña da‘vet kılıp qollarımnı saña uzatıpdur-men (88/009), Ey Hüdāvend seniñ necātıñğa iştiyākta turur-men (119/174), Ey dünyānıñ pādşāhları (148/011), Ey vañan (Y20707), Ey Muḥammed (Y19/08), Ey Muḥammed şu āsmānlar ile yèrni kim yarattı (Y14/02), Ey ğamda yatğanlar (E01/04).

Hey

“Ey, hey” anlamında kullanılan bir seslenme ünlenidir. Çağataycada kullanımı vardır (Eckmann, 2013, s. 147). Bu seslenme ünlemi Yeni Uygurcada da kullanılmaktadır (Öztürk, 2010, s. 125). İncelediğimiz metinlerde Zebur'da üç defa gazetelerde üç defa olmak üzere toplam altı defa kullanılmıştır.

Ārī ular ağızını meniñ zıddıñğa çoñ açtılar. Hey hey közüñiz anı körüpdür dep ayttilar (15/021), Ular köñlide ayتماڭaylar: Hey hey biz ḥ‘āhlağandek boldı (35/025), Maña hey hey değenler uyatnıñ sebebidin vīrān bolğaylar (40/015), Hey inşāftın şāf ‘aẓimetler (Y01/05), Hey rahmet bularñıñ himmetleriğa (Y08/03), Hey Uyğurlar inqılāb koyuñ (Y08/03).

Tā

Uzaklık belirten bir gösterme ünlemidir. Çağatayca ve Yeni Uygurcada kullanımı vardır (Eckmann, 2013, s. 305; Öztürk, 2010, s. 126). İncelediğimiz metinlerde gösterme ünlemi olarak kullanılmıştır. Zebur'da iki defa kullanılırken gazetelerde dört defa kullanılmıştır.

Tā Hüdānıñ muḳaddesige kirip (73/017), tā ebed ve āḥirğaça (119/112), Türkistan-ı şarķi memleketi Qumuldın tartıp tā Kaşğarğaçalıq āzād bir islāmī muḥtāriyetlik bir ülke bolup (Ş02/01), bu mübārek uluğ atamızğa tā kıyāmet minnetdār bolup (Ş02/02), Vañan tā qolğa alğunça bir nēçe qurbānlar (E01/04), tā önceden beri dünyāda kün çıķıştın kün batışğaça (Y05/01).

Vay

“Eyvah, yazık” anlamında kullanılan bir duygu ünlemidir. Çağataycada kullanımı vardır (Eckmann, 2013, s. 147). Bugün Yeni Uygurcada bu anlam ve görevde kullanılmaktadır (Öztürk, 2010, s. 124). İncelediğimiz metinlerde Zebur'da bir defa gazetelerde ise iki defa duygu ünlemi olarak kullanılmıştır.

Vay maņa Meşekte mihmān bolup turur men (120/005), beş altı ser felni alıp kèlip
vay Añunum dèp (Y05/04), ʔatunlar eṯrāfida olturup vay ʔācı mollām dèp dolasıǵa urup
ziyāret qılur ékenler (Y06/03).

BÖLÜM V

METİNLERİN ÇEVİRİ YAZISI

5.1. Zebur

Evvelki Mezmûr

1. Fâsıkların maşlahatıda yürmeydurğan veyâ günâhkârların yolıda turmaydurğan veyâ maşhara kılguçların
2. mecliside olturmaydurğan kişi mübârekdür. Belki anıñ rağbeti Hüdâvendniñ şerî'atıdadur ve kiçe kündüz anıñ şerî'atıda
3. tefekkür kılur ve ol su arıklarının boyığa salınğan öz vaktıda mevesini keltüradurğan ve yafrağı hem solaşmaydurğan dırahtdek ve her neme kılsa sa'âdetlik bolur.
4. Fâsıklar andağ emesdürler belki şimâldin uçuru-
5. lup ketedurğan samannıñ uçkunı dekdürler anıñ üçün fâsıklar veyâ günâhkârlar 'âdillerniñ
6. cemâ'atıda turmaydurlar. Çünki Hüdâvend 'âdillerniñ yolını bilür ammâ fâsıklarınñ yolu helâk bolur.

İkinçi Mezmûr

1. Tâ'ifeler gavgâ ve halklar bâtıl hayâl neme işka kılurlar?
2. Dünyânıñ pādşâhları özlerini turguzurlar ve âmirler Hüdâvendniñ ve anıñ mesih kılğanınıñ zıddığa maşlahat
3. kılışıp ayturlar: Ularınñ bendlerni üzüp çekmeklerini özümüzdin taşlap atalı.
4. Āsmānlarda olturğu küledür Hüdâvend ularnı
5. maşhara kılur ol vakt ularğa açığı bilen hitâb kılıp
6. ularnı açığı kerâheti bilen ıztırâbğa salıp aytur: Men tahtı pādşâhımnı muqaddes tağım şihyonda neseb kılıpdur men
7. fermānnı beyân kılıp bere-men: Hüdâvend maña ayttı: Sen meniñ
8. oğlumdur-sen bu kün mendin tirildiñ mendin tilegil men tâ'ifelerni mîrâş ve dünyânıñ intihâlarını saña mülk
9. kılıp bere-men sen ularnı temür keltek birle sindurup közeçiniñ közesi dek çaķıp pâre pâre kılur-sen
10. pes emdi ey pādşâhlar 'âķil bolunlar ey dünyânıñ
11. hâkimleri 'ibret alınlar korkunç bilen Hüdâvendge 'ibâdet

12. kılıp titremeklik bilen hoş boluñlar oğulnı süyüñler tākı ol ğazablanmagey ve yolda helāk bolmağay sizler çünki anıñ açığı pat tutaşur aña heme tevekkül kılıñuñlar mübārekdürler.

Üçünçi Mezmūr

1. Ey Hüdāvend düşmenlerim kaçā ziyādedürler meniñ zıddım-
2. ğa kópkuñlar toladurlar. Cānımnıñ bāreside Hüdāda aña necāt yokdur dep aytkuñlar tola bolurlar
3. ammā sen ey Hüdāvend maña siper meniñ celālim ve başımnı
4. kötergüçi sendür-sen āvāzım birle Hüdāvendġa da‘vet kılur-men ve ol muğaddes tağdın icābet kılur.
5. Men yatıp oñladım men oyğandım çünki Hüdāvend meni
6. kuvvetlendürür her taraftın maña kópkan halkıñ on miñleridin kórmas-men.
7. Ey Hüdāvend kópğıl ey Hüdāyım meni kütqazğıl çünki heme düşmenlerimni eñekke urup fāsıqların tişlerini
8. sindurupdur-sen necāt Hüdāvendniñkidür bereketiñ kavmiñ üstide bolğay.

Törtünçi Mezmūr

1. Ey ‘adāletimniñ Hüdāyı men kıçkırğanda müstecāb kılğıl. Tengligimde sen meni keñrülükte koyup sen maña raħm kılıp du‘āyımnı anlağıl.
2. Ey ādem oğulları celālim kaçāñğaça hacāletge urulur? Kaçāñğaça batılıñnı yaħşı kórüp yalğañlılıñnı ister-
3. siz? ammā biliñler ki Hüdāvend şālih kişini öziġe ılğapdur. Hüdāvend men anı kıçkırğanda anlaydur
4. ğazablanıñlar meger günāh kılmañlar uranıñızda öz köñlüñiz bilen sözleşip şük boluñlar.
5. ‘adāletniñ kurbānlarını kurbānlık kılıp Hüdāvendge i‘timād kılıñlar
6. tolalar ayturlar: Kim yaħşı bir nerseni bizge kórsetür ey Hüdāvend yüzüñniñ nūrını bizniñ üstimizge
7. örügil. Aşlık ve şarāp tola tapkanlarınkidin ziyāde meniñ köñlümde hoşluk koyupdur sen.
8. selāmetlikte yatay ve hem oñlay çünki sen ey Hüdāvend meni tenhālık ve i‘timātta olturğuzur-sen.

Beşinçi Mezmūr

1. Ey Hüdāvend meniñ sözlerimge kulak salğıl meniñ
2. tefekkürümni oylağıl. Ey pādşāhım ve Hüdāyım kıçkırıñımnıñ

3. āvāzını işitgil çünkü saña du‘ā kılur-men ey Hüdāvend seherde āvāzınnı anlay-sen seherde du‘āyınnı saña keltürüp saña kaylap durur-men.
4. Çünkü sen fāsıklıknı hoş köredurğan bir Hüdā
5. emesdür-sen yaman kişi seniñ bilen ikāmet kılmas mağrurluqlar seniñ nazarıñda turmaslar sen haṭā işlegüçiler-
6. niñ hemesini yaman körür-sen. Yalğan aytķuçıları helāk kılur-sen Hüdāvend kan hırşlık ve hilekār kişini nazret kılur.
7. ammā men bolsam lütfuñniñ ziyādeligi bilen öyünge kirip qorķuncuñ bilen muḳaddes beytiñ tarafige secde
8. kıluy. Ey Hüdāvend düşmenlerimniñ cihetidin ‘adāletin bilen meni hidāyet kılıp yüzümniñ aldıda yolunı tüzetgil.
9. Çünkü ularniñ ağızıda muḳarrir bir neme yok ularniñ iç köñli faḳat bozuğluğdur ularniñ gelü oçuk kabir-
10. dür. Ular tilini silik kılurlar. Ey Hüdā ularnı kabāhatlık körgil öz maşlahatları bilen yakılsunlar. ‘İşyānlarıñniñ ziyādeligide ularnı heydap çıkarğıl çünkü ular seniñ zıddıñğa ‘āsılık kılıpdurlar.
11. ammā saña heme tevekkül kılğuçılar hursend bolsunlar. Ular dā‘im hoşluğtın kıkırsunlar çünkü sen ularnı saklar-sen. Seniñ isminiñ dost tutķuçıları hem sende hursend
12. bolsunlar. Çünkü sen ‘ādilni bereketler-sen. Ey Hüdāvend sen anı hoş rızā birle siper dek ihāṭa kılur-sen.

Altıncı Mezmūr

1. Ey Hüdāvend ğazabıñda maña ‘itāb kılmağıl veyā meni
2. kızık kerāhetiñde te’dib kılmağıl. Ey Hüdāvend maña rahm kılğıl çünkü men solaşıp kêtkendür-men. Ey Hüdāvend maña şifā’ bergeñil çünkü süneklerim muḳtaripdür-
3. ler. Cānım hem nihāyet muḳtaripdür. Ey Hüdāvend kaçanğaçā?
4. Ey Hüdāvend yanıp cānınnı halāş kılğıl lütfun
5. üçün meni kutķazğıl. Çünkü ölümde seni yād keltürmeklik yoktur ‘ālem-i berzaḥta kim saña şükür aytur?
6. men nālemdin harğandur-men her kiçede uranınnı nem kılup
7. körpemni yaşlarım birle höl kılur-men. Közüm hafeliktın ‘acizlep kêtip heme düşmenlerimniñ sebebidin qarıpdur
8. ey heme haṭā kılğuçılar mendin çıkıñlar çünkü
9. Hüdāvend yağınnıñ āvāzını anlapdur. Hüdāvend niyāzım-

10. nı anlapdur Hüdāvend du‘āyımın kabūl kılur. Heme düşmenlerim şermende nihāyet muẓtarip bolurlar. Ular yanıp pat şermende bolurlar.

Yetinçi Mezmūr

1. Ey Teñrim Hüdāvend saña tevekkül kılur-men. Heme maña
2. zulm kılguçıldın meni kütqazıp meni halāş kılğıl. Bolmasa kütqazğalı hêç kimerse bolmağanda cānımın şir dēk ol yırtıp anı pāre kılur.
3. Ey Teñrim Hüdāvend munı kılğan bolsam qollarımda haṭā
4. bolsa men bilen şulhdaki kişige yamanlık yandurğan bolsam (ārī sebebsiz düşmenim bolğan kişini halāş kılıpdur-
5. men). Düşmenim cānımın koğlap yatıp bassun āri tirigligimni yerge debsep celālimni tofrakka salsun.
6. Ey Hüdāvend ğazabında kopğıl düşmenlerimniñ kahrıġa özüñni turğuzğıl ve meniñ üçün oyğangıl. Sen
7. hūkm buyurupdur-sen. Pes halkların cema‘atı seniñ çöreñde ihāta kılsun ve sen ularniñ üstidin ēgizge yangıl
8. Hüdāvend halklarġa hūkm sürür. Ey Hüdāvend ‘adāletim-
9. ġa muvāfık şāflıkımġa kaylap hūkm kılğıl fāsıqların bozuġluġı tamāmġa yetsün ammā sen ‘ādilni muḡarrir kılğıl çünki ‘ādil Hüdā köñüllerni ve yüreklerni sınar.
10. siperim rāst köñüllüklerni kütqazadurğan Hüdā
11. bilendür. Hüdā ‘ādil bir hākim āri her kün kāhişi bar bir
12. Hüdādur. Bir kimerse yanmasa kılıcını itigleydür yaynı
13. tartıp tayyār kılıpdur. Aña ölümniñ asbablarını hem rāstlapdur oqlarını otluġ kılur.
14. Mana haṭādın ol tolgak tartadur ol āfetge
15. hāmile bolup yalğançılık toġupdur. Ol çāh kılıp
16. körlepdür ve özi kılğan çukurġa yıkılğandır. Anıñ āfeti öz başıġa yanadur ve zorluġı öz çokkasıġa tüşedür.
17. Hüdāvendge öz ‘adāletige muvāfık şükür aytıp Hüdāvend-i müte‘ālın ismige tesbīh okuyay.

Sekizinçi Mezmūr

1. Ey rabb ey Hüdāvendimiz seniñ ismiñ tamam yeryüzide kaçā faızıldur! Saña öz celāliñni āsmānlar-
2. nıñ üstide koyupdur-sen. Balaların ve ēmedurğan balaların aġzıdın düşmenleriñ üçün küç takrīr kılıp-sen tā ki düşmen ve intikām alguçını tohtatqay-sen.
3. barmaklarıñniñ işi āsmānlarıġa ve sen muḡarrir

4. kılğan ay bilen yulduzlarga qaylasam. Ādem nemedür ki sen anı yād kılur-sen ve ādem oğlu ki sen anı yoklar-sen.

5. Çünki sen feriştelerdin anı azğına töbenrek kılıp

6. celāl ve ‘izzet bilen anı tāclandurur-sen. Anı kullarınıñ işleriğa saltanat kılğalı turğuzup heme nerselerni anıñ putlarınıñ astığa qoyupdur-sen.

7. Barçe qoy ve kelelerni āri hem cengelniñ cānvar-

8. larını havāniñ uçarlıqlarını deryāniñ balıqlarını ve deryālarınñ yollarıda yürüglük her nerseni.

9. Ey rabb ey Hüdāvendimiz seniñ ismiñ tamam yeryüzide kaçça fāzıldur.

Toķuzunçı Mezmūr

1. Tamām köñlüm bilen Hüdāvendge şükür aytay: Seniñ heme

2. ‘acāyib işleriñni beyān kılray. Hürsend bolup şādlık kılray. Ey müte‘āl ismiñge tesbiħ okuyay

3. çünki düşmenlerim yanganda hāzırlıqıñ birle

4. yıkılıp helāk bolurlar. Çünki sen haqqımnı ve da‘vāymnı işbātğa yetküzüp-sen. Tahtta oturup ‘adālet bilen hüküm kıldıñ.

5. Sen tā’ifelerni ‘itāb kılıp fāsıqlarnı helāk kılğandur-sen. Ularınñ isimlerini ebed-el-ebed öçürüp-

6. dūr-sen. Düşmenler tamāmğa yetgendürler. Ular ebedğaça vırān bolupdurlar. Ve sen yıktıkan şehirleri ularnıñ yādgārı zāyi‘ bolğan ēken.

7. ammā Hüdāvend ebedğaça pādşāh dēk oturur tahtını hüküm

8. üçün rāstlapdur ve ol ‘adālet bilen yeryüzige hüküm kılur. Halāyıkça istikāmet bilen hüküm süredür.

9. Hüdāvend hem zulm tartқанға qorğan āri tenglik vaqt-

10. larıda qorğan bolur. Ve seniñ ismiñni bilgüçiler saña i‘timād kılurlar. Çünki sen ey Hüdāvend seni istegüçilerni terk kılmap-sen.

11. Şihyonda sākin Hüdāvendge tesbiħler okunlar halāyıkniñ arasıda anıñ ‘amellerini beyān kılınlar.

12. Çünki kan taleb kılguçı ularnı yād kılur ol biçārelerniñ feryādını unutmaydur.

13. Ey Hüdāvend maña rahm kılğıl. Ey meni ölüm dervāzeleridin köterip alguçı meni yaman körgüçiler-

14. din tartқан zahmetimge kaylağıl. Tā ki tamam hamdıñnı beyān kılğay-men. Şihyon kıznıñ dervāzeleride necātıñdın hoş bolay.

15. Tā’ifeler özleri kılğan çāhğa çöküp kētgendürler. Ular yaşurğan tor birle öz putları

16. tutulğandurlar. Hüdāvend öz özini bilindürüpdür ol hüküm kılıpdur. Fāsık öz kullarının işide çirmaşkandır.

17. Fāsıklar yanıp ‘ālem-i berzahka barurlar hem Hüdānı

18. unutadurğan heme kavimler. Çünkü faķır hemīşe unutulmaydur veyā biçārelerin ümīdi ebedğaça žāyi‘ bolmas.

19. Kōpgıl ey Hüdāvend. Ādem gālīp bolmağay tā’ife-

20. ler senin nazarında hüküm kılınğaylar. Ey Hüdāvend ularnı kōrkunçğa salgıl kavimler öz insāniyetini bilgeyler.

Onunçı Mezmūr

1. Ey Hüdāvend nēme üçün yırak turur-sen? Tenglik

2. vāķitleride nēme üçün yaşunur sen. Fāsıkın tekebbürlüvide biçārege ot koyulur. Ular hayāl kılğan tedbirleri bilen tutulğaylar.

3. Çünkü fāsık köñlinin h^vāhişidin dañlanur ve tama‘kār Hüdāvenddin tanar āri anı taķķir kılur.

4. Fāsık çirāyının tekebbürlüvide aytur: Ol anı taleb kılmaydur. Hüdā yokdur dep anın heme hayālleri

5. bolurlar. Anın yolları her vāķt muhkemdürler senin hükümlerin anın nazarıdın nihāyet ēgizdürler. Anın heme düşmenleri bolsa kōzge ılmaydur.

6. Ol köñlide aytur: Tebrenmey-men ebedğaça yamanlık üstümge

7. kēlmes. Ağzı la‘net ve hile ve zulm bilen tolğandır. Tilinin astıda āfet ve haķā bar.

8. Ol kentlerin yaşurun yerleride oturup buķturma yerleride bigünāhnı katl kılur. Anın kōz

9. leri penāhsıznı maraydur. Ünkürdeki şir dēk buķturmada yaşurnur. Biçāreni tutķalı saklap yatadur biçāreni

10. torığa tartķanda anı tutadur. Ol bükünüp ēgişür ve penāhsızlar anın küçlükleri bilen yıkılurlar

11. köñlide aytadur: Hüdā unutupdur yüzini yaşurur ol hēç vāķit anı kōrmeydür

12. kōpgıl ey Hüdāvend. Ey Hüdā kuluñnı kōtergil

13. biçāreleri unutmağıl. Fāsık nēme işķa Hüdānı taķķir kılıp taleb kılmay-sen dep köñlide aytur

14. Anı kōrüpdür-sen. Çünkü sen koluñğa alğalı āfet bilen hafelikķa kaylar-sen. Penāhsız özini aña tapşurur yetimnin yarı bērgüçisi sen bolupdur-sen.

15. Fāsıkın bāzūsını sen sındurgıl ve yaman kişi bāresidin bolsa anın fāsıklıķını kılmağunça teftiş

16. kılğıl. Hüdāvend ebed-el-ebed pādšāhdur tã'ifeler anıñ yurtıdın yoǵalgandurlar.
 17. Ey Hüdāvend biçārelerniñ h^vāhişini aǵlapdur sen. Ularnıñ köñlini rāstlap ǵulakıñnı
 18. aǵlaǵalı qoyar-sen. Yetimge ve zılm tartqanǵa hūkm kılǵalı tã ki yerdin bolǵan ādem
 yēne havfluk bolmaǵay.

Onbirinçi Mezmūr

1. Tevekkülümni Hüdāvendte qoyar-men cānımǵa qaydaǵ aytur-
 2. siz: Bir ǵuçaq dēk taǵınıñızǵa ǵaǵıl? Çünki maña fāsıqlar yaynı tartıp çilleniñ üstide
 oqını tayyār qılurlar tã ki ǵarañgulukta köñli rāstlarga atqaylar.
 3. Ullar ǵarāb kılınǵan bolsalar ‘ādil nēme kılalaydur?
 4. Hüdāvend muqaddes beytidedür Hüdāvend anıñ tahtı āsmānlardadur anıñ közleri
 ǵaylarlar köz ǵapak-
 5. ları ben-i ādemni sınarlar. Hüdāvend ‘ādilni sınar ammā fāsıqnı ve zılm yahşı
 körgüçini anıñ cānı yaman körür.
 6. Fāsıqnıñ üstide sıtmalar yaǵduradur ot bilen gügürd ve köyüklük ularnıñ piyālesinin
 hişsesi bolur. Çünki Hüdāvend ‘ādildür ‘adāletni dost tutar rāst kimerse anıñ yüzini
 köredür.

On İkinçi Mezmūr

1. Ǵutǵazıl ey Hüdāvend çünki şālīh kişi tükeydür.
 2. Eminler ben-i ādem arasındın yetip kēterler. Ularnıñ herbiri hemsāyesi bilen ‘abes
 sözleydür. Silik lebler bilen ve iki yüzlük köñül bilen gep qılurlar.
 3. Hüdāvend heme silik leblerni kesedür hem yalǵan
 4. sözlegen tilni ki aytıpdur: Tilimiz bilen ġālip bolur-mız leblermiz özümüzniñkidür.
 üstimizge kim h^vāce bolur
 5. biçārelerniñ bolǵanı üçün faǵırlarnıñ nāle kılǵanı üçün men ėmdi ǵopay dēp Hüdāvend
 aytur: Ular közge ılmaǵannı selāmette qoyar men.
 6. Hüdāvendniñ sözleri pek sözlerdürler yer üstide pūteniñ içide imtiḥān kılınıp yette
 mertebe şāflaǵan kümüşdēkdürler.
 7. sen ey Hüdāvend ularnı saǵlar-sen bu nesildin
 8. ebedǵaça ularnı muḥāfazat qılur-sen. Ādem oǵulları arasında zebūnluk uluǵlaǵanda
 fāsıq her tarafta yürür.

On Üçünçi Mezmūr

1. Ey Hüdāvend ǵaçaǵa meni ebedǵaça unuttur-sen? Ǵaçaǵaça
 2. yüzüñni mendin yaşurur-sen? Ǵaçaǵaça cānımda maşlahat tapıp tamam kün
 köñlümde ǵam kıla-men? Ǵaçaǵaça düşmenim meniñ üstümge uluǵlanur?

3. oylap maña müstecāb kılğıl ey Teñrim Hüdāvend közlerimni yarutqıl mebādā ölüm uyqusıda oñlar-men.

4. Mebādā düşmenim aytur: Men aña ğālip bolupdur-men tā ki haşımlarım tebreğenimde hoş bolmağaylar.

5. ammā men merhametinge i‘timād kılıpdur-men köñlüm

6. seniñ necātında hoş bolur Hüdāvendge şi‘ir okuyay çünki ol maña ihsānlık bilen ‘amel kılıpdur.

On Dörtünçü Mezmūr

1. Añmak hêç Hüdā yokdur dep köñlide aytıpdur. Ular bozuğdurlar mekrüh işler kılıpdurlar. Yağşılık kılğuçı yokdur.

2. Hüdāvend āsmāndın ben-i ādemğa Hüdānı isteydurgan okkuçı bar bolğaymu dep körgeli nazar saldı.

3. Hemesi dalāletge tüşüp bozuluşkandurlar. Yağşılık kılğuçı yokdur ārī biri hem yok.

4. Qavmimni nān yēgendek yēydurgan ve Hüdāvendge dā‘vet kılmaydurgan heme haṭā kılğuçılarınñ hêç bilişligi yok mu?

5. Anda çoñ korkuncda ērdiler çünki Hüdā

6. ‘ādillerniñ nesli bilendür. Biçāreniñ maşlaḥatını hacel kılur-sız ammā Hüdāvend anıñ penāhıdır.

7. Keşke İsrā’ılñ necātı şihyondın kēlgey ērdi! Hüdāvend qavminiñ esirligini yandurup tüketgende ol vaqt Ya‘kūb hoş bolur ve İsrā’il ħursend boladur.

On Beşinçü Mezmūr

1. Ey Hüdāvend seniñ çadırında kim turadur? Muqaddes tağında kim sükūnet kılur? Rāstlık bilen yürüp

2. ‘adālet kılıp köñlide ḥaḳıqat aytquçı. Tili bilen ğıybet sözlemeydurgan veyā dostığa yamanlık kılmaydurgan veyā hemsāyesiniñ zıddığa tapa kēltürmeydurgan

4. kimerse ki anıñ közleride redlik kişi taḥkir kılınur ammā Hüdāvenddin qorqquçılarga ḥürmet kılur. Öz zararına

5. qasem kılur belki ḥaniş kılmas kimerse. Pulını bērmeydurgan veyā günāhnıñ zıddığa para almaydurgan kimerse. Bu nerselerni kılur kişi hêç vaqt tebremezdür.

On Altınçü Mezmūr

1. Ey Hüdāvend muḥāfazat kılğıl çünki saña tevekkül

2. kılur-men. Rabbığa aytıpdur-men: Hüdāvendim sendür-sen

3. sendin başqa yağşılığım yok. Yēdeki muqaddesler bolsa tamam rağbetim bile bar bolğan fāzıllar ulardurlar.

4. Hüdāvend bölek Teñri üçün tegişedurğanlarınñ ğamları ziyādeleşürler. Ularınñ qandın bolğan meşrübāt qurbānlarını qurbānlıq kılmas-men veyā
5. ularınñ isimlerini leblerimge almay-men. Hüdāvend mīrāsımınñ ve pālemnīñ hışsesidür menīñ qoram sen yetküzür-sen.
6. menīñ üçün tñāblar şīrīn yérlerge tüşgen-
7. dūrler. Ārī menīñ hoş mīrāsım bar. Maña maşlahat bergeñ Hüdāvendge ħamd-ü şenā aytay. Ārī büreklerim kiçede meni ‘ibret kılurlar.
8. Hüdāvendni hemīşe nazarımge keltürüpdür-men. Çünki
9. ol menīñ oñ qolumdadur ve men tebremes-men. Anıñ üçün köñlüm hoş ve celālim şādlık kılur. Cesedim hem selāmetlikte sākīn bolur.
10. Çünki cānımın ‘ālem-i berzahka qoyup bērmes-sen
11. veyā muqaddesinge çāhnı körgüzmeysen. Hoşluklarınñ tamāmı senīñ huzūruñda bolur. Senīñ oñ qoluñda süyünüş ebedğaça bar.

On Yetinçi Mezmūr

1. Ey Hüdāvend ħaknı anlap zihniñni feryādımğa qoyğıl. Hile leblerdin çıkmas du‘āyımğa kulak
2. salğıl. Menīñ ħükmüm senīñ huzūruñdın çıksun. Közlerinñ rāstlıkka qaylağaylar.
3. Köñlümni sınap-sen. Kiçede meni yoqlap-sen. Meni imtihān kılıp hēç neme tapmas-sen. Ağızımdın tecāvüz çıkmasun dēp niyetim bar. Ādemlernīñ işleri bolsa men lebleriñniñ sözi birle özümni zorluğunñ
5. yollarıdın saklapdur-men. Kademlerim senīñ yollarıñğa sābit qalurlar putlarım taylamapdur.
6. Men saña da‘vet kılıpdur-men. Çünki sen ey Hüdā meni icābet kılur-sen. Kulakıñnı maña salıp söz-
7. legenimni anlağıl. Ey sen oñ qoluñnıñ zıddığa qopqanlardın saña tevekkül kılğanlarınñ kutkazğuşısı ‘icābet lūtfuñnı körsetgil.
8. Meni köz qarası dēk saklap kanatlarınñ
9. sāyesi tegide meni yaşurgıl meni ħarāb kıladurğan fāsıqlardın çöremni ihāta kılğan cān düşmenlerimdin.
10. Öz yağı içide kaplangandurlar. Ağzı bilen
11. tekebbürlük sözleydürler. Ular kademlerimizdin ħmdi ihāta kılıp bizni yerge yıktıkalı közlerini tikipdürler.
12. Ol şikārığa hırşlık şirdēkdür ve yaşurun

13 .y erleride yaş şir bolġand kd r. Ey H d vend  opup anıı y z aldıġa  ıķıp anı yıķıtķıl. Kılı ııı

14. birle c nımnı f sıķlardın  ut kazġıl.  demlerdin ey H d vend  z  oluıı birle bu ‘ m rde hişşesi bar ve sen haz neıı birle  ursaķını tolġuzġan d nyev   demlerdin. Ular balalaraġa toyup devletiniı  alġan uşukını uřaķlaraġa  oyarlar.

15. Men bolsam y z ıııni ‘ad lette k r r-men. Oyġanganda hey‘etiııııı k r p r z ı bolamen.

On Sekizin i Mezm r

1. Ey kuvvetim H d vend men seni dost tuta-men.

2. H d vend meniı  oramım ve  orġanıı ve  ut kazġu ıııdır. H d yııı mazb t  oramım a a tevekk l kılur-men. Meniı siperim ve nec tımınıı m ı  zi meniı  egiz b r c m

3. (ol dur)  amdge l yık H d vendge da‘vet kıla-men.

4. pes d şmenlerimdin  utulur-men.   l m bendleri ma a y rgeldi H d sızlıķnııı selleri meni  or attı

5. ‘ lem-i berzahnııı bendeleri etr fıııda bar  rdiler.   l mnııı sıtmaları meniı  st mge k ldiler.

6. Tengligimde H d vendge da‘vet kılıp H d yııı kı ķırdım ol  z niyetidin  v zııııııııı anladı ve anıı  uz rıııdaki

7. kı ķırıřım  ulaķlaraġa yetti. Ol vaķit y r lerzege t ş p titredi taġlarınıı ılları hem titrep zelzele kılındılar.

8.   nki ol ġazabn k  rdi. Burnııı t t n ve aġzıııı k yd redurġan ot  ıķtı. K m r anııııı tutaştı.

9.  sm nlarını hem t ben t şti. Ve putları tegide  ap araıġuluk bar  rdi.

10. Ve o bir kerruvġa minip u tı.  r  ol şim l-

11. nıı  anatları  stide k ldi.  araıġuluknı  z yařuruġluk y ri  z s yeb nı   residin kıldı. Sularnıı  araıġuluk  sm n  oyak bulut

12. ları anıı aldıııı cıl     n  oyak bulutları  ttiler  olular bilen  oġlar (t ştiler).

13. H d vend  sm nlarda k ld rledi ve m te‘ l  v zıııı  ıķardı.  olular bilen  oġlar (t ştiler). Ve ol

14. oķlarını  ıķarıp ıllarını per kende kıldı.  r  t rl k t rl k  aķınlar.  llarını  ayretge

15. t ş rdi. Ol vaķit sularnııı yolları k r nd ler ‘ lemnııı ılları seniı mel metiıııııııı ey H d vend seniı burunuııııııııı nefsinııı p rdeki birle a ıldı.

16. Yu arıııı ıbarıp meniı tuttı. Ol tola sularıııı

17. meni tartıp aldı. Ol küçlük düşmenimdin ve meni yaman körgüçilerdin meni kutkazdı çünkü ular
18. meniñ için ziyâde küçlük êrdiler. Ular muşibetimniñ künide meniñ üstimge keldiler ammâ Hüdâvend meniñ
19. yönelçegim êrdi. Ol meni keñrû yerge hem çıkarıp aldı. Meni kutkazdı çünkü ol mendin süyündi.
20. Hüdâvend ‘âdaletimğa muvâfık maña yandurup bêrdi. Qollarımniñ pâkizeligige muvâfık maña ecr bêripdür.
21. Çünkü men Hüdâvendniñ yollarını saklap Hüdâyım
22. dın fâsıklık bilen çıkmıpdur-men. Çünkü anıñ heme hükmleri aldımda êrdi ve men anıñ kânûnlarını özüm-
23. din taşlamadım. Anıñ huzûrıda hem kêlmek êrdim ve özümni bozuğlukumdın sakladım.
24. Anıñ için Hüdâvend ‘adâletimğa muvâfık anıñ nazarıda qollarımniñ pâkizeligige muvâfık maña ecr
25. bêripdür. Merhametlik kimersege özünñi merhametlik
26. zâhir kılur-sen. Kâmil âdemğa özünñi kâmil körsetür-sen. Pâkize kimersege özünñi pâkize zâhir kılur-sen ve bozuk kişige özünñi kêç kör-
27. setür-sen. Çünkü sen zahmetlik halķnı kutkazur-sen ammâ kibirlik közlerni pestge tüşürür-sen.
28. Çünkü sen çirâğımni yarutur-sen. Teñrim Hüdâvend
29. karanğulukumni münevver kılur. Çünkü seniñ bilen fevçğa yügürür-men ve Hüdâyım bilen sefildin atlay-men.
30. Hüdâ bolsa anıñ yolu kâmil, Hüdâvendniñ sözi sınağandır. Aña tevekkül kılğuçılarnıñ hemesige ol siperdür.
31. Çünkü Hüdâvenddin bölek kim Hüdâdur? Ve Hüdâyımız-
32. dın başka kim qoramdur? Belimni kuvvet bilen bağlap
33. yolumni kâmil kıladurğan Hüdâ. Ol putlarımni maralnıñki dêk kılur ve êgiz yerlerde meni olтурguzur.
34. Ol qollarımni cenk kılğalı örgetür. Şundağ ki bâzularım tuç ya(y)nı êgedürler.
35. Sen necâtıñnıñ siperini maña hem bêrip-sen ve oñ qoluñ meni yolapdur mülâyimlikniñ meni çoñ kılıp-
36. dur. Üstünümde kademlarımğa keñrülük bêrip-sen

37. putlarım taylamapdurlar. Düşmenlerimni koğlap ularğa yete-men veyā ular helāk bolmağunça yēne yanmay-men.
38. Ular qopmağū dēk ularnı urup sindurur-men. Putlarım tegide yıqılurlar.
39. Çünki sen belimni soқаşқа kuvvet bilen bağlap-sen. Meniñ zıddımğa qopquçılarnı meniñ astınımğa
40. ēgdürüp-sen düşmenlerimni meniñ üçün qaçturdıñ tā ki meni yamān körgüçilerni kesip atay.
41. Ular kıçkırdılar ammā qutqazğalı hēç kim yoқ ērdi hem Hüdāvendge (da‘vet kıldılar) ammā ol ularnıñkini
42. icābet kılmadı. Andın men şimāldin uçurulğan topa dēk ularnı soқtum. Ularñ kuçelerniñ patıqıdēk taşlap attım.
43. Sen halkñnıñ atışlarıdın meni qutqazıpdu-sen! Meni tā‘ifelerniñ başı kılıp-sen. Men tonumağan bir
44. halk maña hizmet kıladur. Mendin anlağan hālda maña itā‘at kılurlar. Yatlar özleri maña boyun sunar-
45. lar solaşıp kētip yapancılık yerleridin titrep çıkıp kēlürler.
46. Hüdāvend tirigdür ve qoramım mübārek bolğay ve
47. necātımnıñ Hüdāyı uluğlangay. Hem meniñ üçün intikām alğuçı ve halklarnı meniñ astınımda mağlūb
48. kılguçı Hüdā. Ol düşmenlerimdin meni āzād kılur. Ārī menin zıddımğa qopquçılardıñ yuқarı meni
49. köterür-sen. Zorluқ kişide meni qutqazur-sen. Anıñ üçün tā‘ifeler arasında ey Hüdāvend saña şükr aytıp
50. ismiñge tesbıhler oқuyay. Çoñ necāt öz pādişahıǵa bērip öz mesihıǵa Dāvudǵa ve anıñ uruğıǵa ebedğaça lūtf kılur.

On Toқızunçı Mezmūr

1. Āsmānlar Hüdānıñ celālini beyān kılurlar. Raқı‘anıñ
2. қol ‘amellerini kö(r)setedür. Kün küñge söz kēltürür ve
3. kiçe kiçege bilmeklik körsetür. Ne sözler ve ne zebān bolur ularnıñ āvāzı anılayalınmas.
4. Ular tamam dūnyādın ötüp bargandur ve sözleri ālemniñ intihāsıǵaça ularda bir çādır
5. küñge tiklepdür. Ki serāperdesidin çıқadurğan bir yigitdēkdür ve yolıǵa yūğürüşke bir kuvvetlik ādem-
6. dēk şādlıқ kılur. Anıñ çıқışı āsmānnıñ intihāsıdın ve çörgülüp yūrüşi anıñ mūntehilerıǵaçadur. Ve anıñ ıssıqıdın hēç nerse yaşurulğan ēmes.

7. Hüdāvend şeri‘atı Kāmildür cānnı yanduradurğan Hüdāvendniñ şehādeti muhkemdür sādēni ālīm
8. kıladurğan. Hüdāvendniñ farzları rāstturlar köñülñi hursend kıladurğan. Hüdāvendniñ emri
9. pākdur közleri yarutadurğan. Hüdāvendniñ korkuncı
10. pākdur ebedğaça qaladurğan. Hüdāvendniñ hükümleri şādık ve tamāmen ‘ādildürler ular altundın ārī nihāyet efzal altundın mergūdurlar. Hem ‘aseldin ve mūm ‘aselnıñ tahtasındın tamğanlardın şirīnraqdurlar.
12. Yēne ular bilen bendeñ ‘ibret kılunur. Ularını tutmaqıda çoñ ecr bardur gümrāhlıqlarını kim bilür? Meni menfi haţalarımdın pāk kılğıl.
13. Tekebbürlüklerdin bendeñni hem saklağıl. Meniñ üstümde ularnı saltanat kılğalı koymağıl. Ol vaqt men kāmil bolup çoñ ‘işyāndın pāk bola-men.
14. Ağzımnıñ sözleri ve köñlümniñ tefekkürleri seniñ nazarıñda qabūl kılınğu dēk bolğay ey Hüdāvend meniñ qoramım ve meniñ halāş kılğucım.

Yigirminçi Mezmūr

1. Hüdāvend tenglik künide du‘āyıñnı icābet kılğay Ya‘kūbnıñ Hüdāyıñnıñ ismi seni eğizlendürgeli.
2. Muqaddesdin nuşret ıbarıp şihyondın seni kuvvetlendürgeli
3. Heme seniñ āvend hediyeleñniñni yād kılıp köydüredurğan qurbāñıñ qabūl kılğay.
4. Köñlüñniñ mergübını saña bērip heme maşlahatıñ-
5. nı tamam kılğay. Necātıñdın şādlık kılıp Hüdāyımnıñnıñ ismi bilen ‘ālemlerimizni tiklegeymiz. Hüdāvend tileğizniñ hemesini tamam kılğay.
6. Ėmdi bilemiz ki Hüdāvend öz mesihini kutqazur muqaddes āsmānıñdın oñ kolınıñ necāt kudreti birle
7. icābet kılur. Ba‘zılar ‘arabalarğa ve ba‘zılar atlarğa i‘timād kılurlar. ammā biz Teğrimiz Hüdāvendniñ ismini
8. zıkr kılur-mız. Ular pestge eğilip yıkılğandurlar. ammā biz kopup öreturur-miz.
9. Ey Hüdāvend pādşāhnı kutğazğıl. Biz da‘vet kılğanda müstecāb kılğıl.

Yigirmi Birinçi Mezmūr

1. Ey Hüdāvend pādşāh seniñ kudreñiñ bilen hoş boladur ve necātıñ bilen kaçça ziyāde şādlık kılur.
2. Köñliniñ mergübını aña bērip lebleriniñ tileğini ayamap-sen.
3. Çünki yahşılıqnıñ bereketleri bilen anıñ aldığa

4. kélür-sen. Anıñ başıǵa efzal altundın tã koyar-sen. Ol sendin hayât tiledi sen hem anı hem ebed-el-ebed ‘ömür bérdin.
5. Seniñ necâtıñ üçün anıñ celâli çoñdur.
6. Anıñ üstige ‘izzet ve şevket tohtattıñ. Çünki sen anı ebedǵaça hemedin bereketlik kılur-sen. Huzûruñda anı şadlıqtın hoş kılur-sen.
7. Çünki pādşāh Hüdāvendge i‘timād kılatur ve müte‘ālñiñ
8. lütfu üçün tebremeydür. Seniñ koluñ heme düşmenleriñni tapar oñ koluñ seni yamān körgüçilerge tegedür.
9. Ğazabıñnıñ vaqtide sen ularǵa otluk tennürdek kılur-sen. Hüdāvend öz açığıda ularnı yutadur ve ular
10. ottın bilürler. Ularınñ huşulini yêrdin ve uruǵını ben-i ādem arasındın yokatur-sen.
11. Çünki ular zıddıǵa yamān qaşd kılıp becā keltür-
12. almaydurgan bir tedbirni hayāl kıldılar. Çünki sen ularnıñ aldını arqa kıldurup ularnıñ yüzi otturaǵa ya çilleleriñ birle tayyār kılur-sen.
13. Ey Hüdāvend kudretiñde uluǵlangay-sen. Pes seniñ kuvvetiñǵa şî‘ir ve tesbîh okuyay.

Yigirme İkinçi Mezmūr

1. Ey Hüdāyım ey Hüdāyım nême üçün meni terk kılıp-sen? Nême üçün maña yarı bəriştin ve feryādımnıñ sözleri-
2. din şunca yırakdur-sen. Ey Hüdāyım kündüzde kıçkırur-men ammā sen icābet kılmay-sen. ve kiçede(kıçkıra-men) ve
3. şük turmay-men. ammā sen quddüsdür sen ey sen İsrā’ıl-
4. niñ hamdları üstide olturǵuçı. Atalarımız saña i‘timād kılur êrdiler. Ular i‘timād kılur êrdiler
5. sen ularnı kutkazdıñ. Ular feryād kılıp kutuldılar ular saña i‘timād kılıp hacālet bolmadılar.
6. ammā men bir kırtur-men ādem emes. Ādemlerniñ
7. tapası ve halknıñ taḥkiri. Meni körgenlerniñ hemesi maşhara kılıp küledür. Ular lebni işāret çıkarıp başını leñsetip ayttılar:
8. Özünñi Hüdāvendge tapşurgıl. Ol anı kutkazsun. Anıñ süyüngenini körüp ol anı ḥalāş kılsun
9. ammā meni kırsaktın çıkarguçı sendür-sen. Anamnıñ emçekleride êkenimde meni i‘timādılık kıldıñ
10. Raḥmdın tartıp saña taşlandım. Anamnıñ kırsakıdın

11. tartıp sen meniñ Hüdāyımdur-sen. Mendin yırak bolmağıl. Çünki tenglik yaqındur. Çünki yarı bėrgeli hēc kim yoğdur
12. Tola boğalar meni ihāta kılıpdurlar. Basannıñ
13. küçlük boğaları meni qurşapdurlar. Ular yırtadurğan ve uluydurğan şirdėk meniñ üstümge
14. ağzını açurlar. Men sudėk quyulğandur-men ve heme süneklerim bağışlarıdın çıqqandurlar. Yürekim aq mūmdėkdür. Üceylerimniñ otrasıda eriyip kėtken-
15. dūr. Quvvetim bir sıfāl dēk qurup kėtkendür ve tilim tamğakımğa çaplaşadur ve meni ölümniñ tofrağığa
16. kėltürüp-sen. Çünki itler meni ihāta kılıpdurlar. Yamān kılğuçılarnıñ cemā‘atı meni qurşapdur.
17. Qollarımnı ve putlarımnı teştiler. Heme süneklerimni sanağay-men ular maña qaylap közlerini tiker-
18. ler. Kiyimimni aralarıda taqsım kılıp libāsımnıñ üstige qur‘a salurlar.
19. ammā ey Hūdāvend sen yırak bolmağıl. Ey sen
20. nuşretim yarılıkımğa aldırağıl. Cānımnı kılıcdın maħbū-
21. bumni itniñ quvvetidin qutkazğıl. Şirniñ ağzıdın meni qutkazğıl. Arī yava keleniñ münüzleridin meni anlap müstecāb kılıp-sen.
22. İsmiñni birāderlerimge beyān kıla-men. Cemā‘atnıñ
23. otrasıda saña ħamd aytur-men. Ey sizler Hūdāvenddin qorqquçılar aña ħamd aytnıñlar. Ey heme Ya‘kūbnıñ uruğı aña celāl bėrgil ve ey heme sizler İsrā‘il-
24. niñ uruğı anıñdın qorqup turuñlar. Çünki ol zaħmetlikniñ zaħmetini taħkırlep nefret kılmapdur veyā yüzini anıñdın yaşurmapdur. ammā aña
25. da‘vet kılğanda ol müstecāb kıldı. Çoñ cemā‘attaki ħamdım sendin kėlür. Va‘delerimni anıñdın
26. qorqadurğanlarnıñ aldıda edā kıla-men. Yavaşlar yep toyarlar. Hūdāvendni istegüçiler aña ħamd aytnıñlar
27. diliñiz ebedğaçā tirig qalgay. Yėriñ heme intihāları Hūdāvend yād kılıp aña yanurlar ve heme qavimlerniñ qabile-
28. leri seniñ aldında secde kılurlar. Çünki pādşāhlıq Hūdāvendniñkidür ve ol qavimlerniñ üstide
29. saltanat kılğuçıdur. Dūnyāniñ heme semizleri yep secde kılurlar. Tofrağğa kiredurğanlarnıñ hemesi anıñ aldıda rükū‘ kılurlar hem öz canını tirig

30. saklayalmas kişi. Bir uruğ ağa ‘ibadet kıladur. Keleduręan nesilge Hüdāvend bāresidin haber bērilür.

31. Ular kēlip ol anı kılıpdur dēp toęuladuręan hālķķa anığ ‘adāletini beyān kılurlar.

Yigirmi Üçünçi Mezmūr

1. Hüdāvend meniğ pateçimdür men muhtāclık tartmay-men
2. Ol meni kök yaylaķlarda yatķuzur. Ol meni rāhat su-
3. larınığ boyığa başlar. Ol cānımnı hoşlandurur ‘adāletnię yollarıda öz ismi üçün meni hidāyet
4. kılur. Ārī ölüm sāyesinię deresidiğ ötüp yürgenim bilen hēç yamandın korkmas-men. Çünki sen meniğ birledür-sen keltekiğ ve ‘aşāę ular maęa tesellī bērürler. Sen düşmenlerim huzūrıda meniğ aldımda dastur
5. hṽān rastlar-sen. Başımnı yağ birle mesiḥ kılıp-sen
6. piyālem (tolup) taşıp kēter. Bedürüsti bilen merḥamet ‘ömrümniğ tamam künleride mağa ergeşürler ve men Hüdāvendnię öyide ebedęaça sākin bolur-men.

Yigirmi Dörtünçi Mezmūr

1. Yer ve anığdaki hemesi ‘ālim ve anda olturęu-
2. çılar Hüdāvendniękidürler. Çünki ol ağa muḥit-i deryālar üstide salıp deryālar üstide anı takrīr kılıpdur.
3. Kim Hüdāvendnię muķaddes tağığa çıķadur veyā kim
4. anığ muķaddes ornıda turadur? Pāk ķol ve řāf köņül bar kişi kim öz cānını ‘abeşge kötermepdür
5. ve ḥile bilen ķasem kılımapdur. Hüdāvenddin bereket ve öz necātınıę Hüdāyıdın ‘adālet ol ḥāřıl kılur
6. Anı istegüçilernię nesli budur: Senię yüzüņni istegüçiler ey Ya‘ķūbnıę Hüdāyı.
7. Bařlarıņıznı köteriņler ey dervāzeler ve köterilgeysizler ey dā’im eşikler celālnię pādřāhı
8. kiredür. Kimdür celālnię pādřāhı? Hüdāvend ķuvvetlik ve metīn Hüdāvend soķařta ‘aźim.
9. Bařlarıņıznı köteriņler ey dervāzeler. Ārī ularnı köteriņler sizler ey dā’im eşikler. Celāl-
10. niğ pādřāhı kiredür. Kimdür bu celālnię pādřāhı? Hüdāvend řabāves celālnię pādřāhı oldur.

Yigirmi Beřinçi Mezmūr

1. Sağa ey Hüdāvend cānımnı köterür-men.

2. Ey Hüdâyım saña i'timād kılıpdur-men şermende bolmağay-men. Düşmenlerim maña süyünmesünler
3. Ārī saña intizār turğanlardın hêç kim şermende bolmas sebebsiz hıyānet bilen reftār kılğuçılar şermende bolurlar
4. Ey Hüdāvend yollarınnı maña körsetip izleriñni maña örgetgil.
5. Haķikatıñda meni hidāyet kılıp maña ta'lim bérgil. Çünki sen necātımnıñ Hüdāyıdur-sen. Tamam kün saña intizār turur-men.
6. Ey Hüdāvend şefkatlarıñnı ve elťafıñnı yād kılğıl. Çünki ular ezeldin bolupdurlar.
7. Yaşlıkımnıñ günāhlarını veya 'işyānlarımnnı yād kılmağıl. Lütüñge muvāfık keremiñ üçün ey Hüdāvend sen meni yād kılğıl.
8. Hüdāvend kerīm ve müstaķımdır. Anıñ üçün günāhkārlarnı yolda 'ibret kılur.
9. Yavaşnı hükmdde hidāyet kılur ve yavaşge yolnı ta'lim bérür.
10. Anıñ 'ahdını ve anıñ güvāhlılıklarını saklağuçı Hüdāvendniñ heme yolları lütf ve haķikatdurlar.
11. Ey Hüdāvend seniñ ismiñ üçün bozuğluķnı bağışlağıl çünki ol çoñdur.
12. Hüdāvenddin qorqadurğan kişi bar bolsa ılğaydurğan yolıdın aña 'ibret kıludur.
13. Anıñ cānı rāhatta sākin bolur ve anıñ uruğı yurtğa vāriş boladur.
14. Hüdāvendniñ sırrı anıñdın qorqquçılar bilendür ve 'ahdını ularğa körsetedür.
15. Közlerim hemişe Hüdāvend tarafigedürler. Çünki putlarımnnı tordın ol çıkaradur.
16. Özünü maña yandurup maña rahm körsetgil çünki men vīrān ve zaħmetlikdür-men
17. Köñlümniñ tenglikleri keñrū kendürler serāsimeliklerimdin meni çıkargıl.
18. Zaħmetimge ve derdimge qaylağıl ve heme günāhlarımnnı bağışlağıl.
19. Düşmenlerimge qaylağıl çünki ular toladurlar ve ular meni qattıķ bilen yamān köredürler.
20. Cānımnı saklap meni qutqazğıl. Şermende bolmağay-men çünki saña tevekkül kılur-men.
21. Şaflık bilen rāstlık meni muħāfazat kılğaylar çünki saña intizār turur-men.
22. Ey Hüdā İsrā'il heme tenglikleridin ħalāş kılğıl.

Yigirmi Altıncı Mezmūr

1. Maña hükmd kılğıl ey Hüdāvend çünki men şaflıkımda yürüpdür-men. Hem Hüdāvendge leñşemey i'timād kılıp-
2. dur-men. Ey Hüdāvend meni teftiş kılıp sınağıl. Yürek-
3. lerimni ve köñlümni imtiħān kılğıl. Çünki lütüñ közlerimniñ aldıdadur ve haķikatıñda yürüpdür-men.

4. Beyhüde kişiler bilen olturmapdur ve hem iki
5. yüzlük kimerseler bilen aralaşmay-men. Yaman kılguçılarnıñ cemā'atini yamān körüp fāsıqlar bilen oltur-
6. may-men. Kollarımnı bīgünāhlıқта yumay-men. Qurbāḡgāhıñnı
7. ey Hūdāvend ihāta kılur-men. Tāki şükürniñ āvāzını aḡlatqı deḡ kılıp 'acāip 'emelleriñni beyān kılḡay-men.
8. Ey Hūdāvend öyüñniñ mekānige ve celāliñ sükūnet
9. kılur cayḡa amrāḡdur-men. Cānımnı günāhkārlar bilen
10. ve ḡayātımnı ḡan ādemleri bilen yıḡmaḡıl. Ki ularnıñ qollarıda āfet bar ularnıñ oḡ qolı pāra bilen
11. tolḡandur. ammā men bolsam şāflıḡımda yüre-men. Meni
12. ḡalāş kılḡıl maḡa raḡmlıḡ bolḡıl. Putum tüz yerde turadur. Cemā'atlerde Hūdāvendge ḡamd-ü şenā aytur-men.

Yigirmi Yetinçi Mezmūr

1. Hūdāvend nūrum necātımdur. Kimdin qorḡa-men. Hūdāvend
2. ḡayātımnıñ küçidür kimdin ḡavflıḡ bolur-men? Yamān kılguçılar etimni yēgeli ve hem düşmenlerim bilen ḡışımlarım meniñ üstümge kēlgende ular dōḡuḡıp yıḡıldılar.
3. Qoşun oturmaḡa tüşse ērdi köñlüm qorḡmaydur. Oturmaḡa ceng kēlse ērdi yēne men ḡāzır cem'
4. bolur-men. Bir nerseni Hūdāvend taleb kılıpdur men anı ister-men ki Hūdāvendniñ cemāliḡa ḡaylap anıñ beytide fehmlēgeli tamam 'ömrümniñ künleri Hūdāvend-
5. niñ öyide sükūnet kılḡay-men. Çünki tenglik künide ol meni sāyebānıda yaşırun saklaydur. Çadırıñnıñ daldasıda meni yaşırun. Ol meni qoramnıñ
6. tōpesine köterür ve ēmdi başım çöremdeki düşmenlerimniñ üstige köterilür ve anıñ çadırıda şādlıḡnıñ qurbānlarını taḡdīm kılur-men. Şi'ir oḡuy-men āri Hūdāvendge tesbīḡ oḡuyay.
7. Ey Hūdāvend men āvāzım bilen kıçkırganda aḡlaḡıl.
8. maḡa raḡm kılıp icābet kılḡıl. Sen yüzümni isteḡler dēgende köñlüm saḡa ayttı: Seniñ yüzüñni ey
9. Hūdāvend istey-men. Yüzüñni mendin yaşıurmaḡıl ḡāzab bilen bendeḡni çıkarıp atmaḡıl. İmdādım sen bolup-sen. Ey necātımnıñ Hūdāyı meni taşlap atmaḡıl veyā
10. meni terk kılmaḡıl. Çünki atam bilen anam meni terk kılıp-
11. durlar ammā Hūdāvend meni ḡabūl kılur. Ey Hūdāvend yolumnı maḡa örgetgil ve meni tüz iz bilen düşmen-

12. İerimniñ sebebidin hidāyet kılğıl. Meni düşmenlerimniñ h^vāhişığa tapşurup bėrmegil çünki yalğan güvāhlar ve şundağlar ki demi birle zılm çıkarurlar meniñ

13. zıddımgā kōpkandurlar. Tiriglerniñ yurtıda Hūdāvendniñ keremini kōrüşge işenmegen bolsa ėrdim sustla-

14. şıp ėrdim. Hūdāvendge intizār turğıl. Kuvvetlik bolğıl ve köñlün cür‘etlensün. Ārī Hūdāvendge sen intizār turğıl.

Yigirmi Sekizinçi Mezmūr

1. Saña ey Hūdāvend da‘vet kıla-men. Ey qoramım sen maña anılamas bolmağıl. Mebādā sen maña şük bolsañ

2. men çāhğa kirgenlerdek bolğay-men. Men saña da‘vet kılğanda ve kollarımın muqaddes vahyiñ tarafıge köter-

3. genimde niyāzlarımniñ āvāzını anlağıl. Fāsıqlar bilen ve hemsāyeleri bilen şālīh sözlep köñülleride āfet bar haṭā kılğuçılar bilen meni tartıp

4. almağıl. ‘Amellerige muvāfık ve kılışlarınñ fāsıklıķığa muvāfık ularğa bėrgil. Kollarının hareketığa kaylap ularğa bėrgil. Öz kılğanını ularğa yandur-

5. ğıl. Ular Hūdāvendniñ ‘amellerini veyā anıñ kollarının hareketleriniñ i‘tibār kılmağanı üçün ol ularnı çaķıp yıķıtıp yēne yasamaydur.

6. Hūdāvendge hamd-ü şenā bolğay çünki ol niyāzlarım-

7. nıñ āvāzı anlapdur. Hūdāvend meniñ küçüm meniñ siperimdür köñlüm aña i‘timād kılıpdur ve men nuşret tapkandur-men. Anıñ üçün köñlüm nihāyet

8. hoşluk kılur ve şi‘irim birle aña hamd aytay. Hūdāvend ularnıñ küçidür ve öz mesihi üçün ol necātnıñ

9. qorğanıdur. Kavmiñni kutkazıp mīrāşını bereketlegil. Uların hem baķıp ebedğaçā kötergil.

Yigirmi Tokuzunçı Mezmūr

1. Hūdāvendge bėriñler ey sizler ‘azımniñ oğul-

2. ları Hūdāvendge celāl ve küç bėriñler. Hūdāvendge öz ismige lāyık celāl bėriñler. Kudsī zīnetide Hūdāvendge secde kılıñlar.

3. Hūdāvendniñ āvāzı sularnıñ üstidedür. Celālniñ Hūdāyı ve Hūdāvend uluğ sularnıñ üstide

4. hem küdürleydür. Hūdāvendniñ āvāzı kudretlikdür. Hūdāvendniñ āvāzı şevket bilen tolgandır.

5. Hūdāvendniñ āvāzı ārz dırahtını sindurur. Ārī

6. Hüdāvend Lübnānnıñ ārzlarını pāre pāre kıılır. Ol ularnı muzay dēk sekrededür hem Lübnān bilen siryonnnı
7. yava keleniñ belāsı dēk. Hüdāvendniñ āvāzı ot-
8. nıñ yalkınlarını yaduradur. Hüdāvendniñ āvāzı cengelni tebredür. Hüdāvend Kadeşniñ cengelini tebre-
9. tedür. Hüdāvendniñ āvāzı marallarnı oğlaqlatur ve dırahtlık cengellerini yalangaç kıılır ve anıñ beytide her nerse celāl dēp aytur.
10. Hüdāvend tufānda olturdı āri Hüdāvend ebedğaça
11. pādşāh olturur. Hüdāvend öz kavmiğa küç bēredür.

Otuzunçı Mezmūr

1. Seni ey Hüdāvend men uluğlay çünki sen meni tartıp alıp haşımLARımnı meniñ üstümge hursendlik
2. kılğalı qoymap-sen. Ey Teñrim Hüdāvend saña da‘vet kıldım
3. ve sen maña şifā’ bērip-sen. Ey Hüdāvend sen cānımnı ‘ālem-i berzāhtın çıkarıp-sen. Meni tirig saqlap sen tāki çāhğa tüşmegey-men.
4. Hüdāvendge tesbīh oquñlar ey sizler anıñ ehl-i taqvāları ve anıñ quddūs ismige şükr aytıñlar.
5. Çünki anıñ ğazabı bir lahzadur. Anıñ hoş rızāyıda hayāt bar. Yağı aḥşāmı kirip turgay meger hoşluq ertesi kēlür.
6. Men bolsam sa‘ādet hālide aytım: Hēç vaqıt
7. tebremey-men. Sen ey Hüdāvend tağımnı seniñ hoş rızāyıñ bilen muhkem turguzup-sen. Yüzüñni yaşurduñ. Men muḫtarib boldum.
8. Men seni kaçırđım ey Hüdāvend ve Hüdāvendge niyāz
9. kēltürdüm. Çāhğa tüşgenimde meniñ qanımda nēme fā’ide bar? Tofraq saña ḥamd aytur-men? Haḳıqatıñnı ol beyān
10. kıılır-men. Anlağıl ey Hüdāvend ve maña raḥm kılğıl ey Hüdāvend yarı bērgüçüm sen bolğay-sen.
11. Mātemimni oynaşka tebdil kılıp-sen. Pelāsımnı saldurup hoşluq bilen belimni bağladıñ.
12. Tā ki celālim şük bolmay saña tesbīh oquğan. Ey Teñrim Hüdāvend saña ebedğaça şükr aytay.

Otuz Birinçi Mezmūr

1. Sende ey Hüdāvend tevekkülümni qoyar-men hēç vaqıt şermende

2. bolmağay-men ‘adāletin bilen meni ḵutkazğıl. Ḵulakıñnı maña tutup meni ildam ḵutkazğıl. Maña bir mazbūt qoram meni ḵutkazğalı bir qorğan öyi sen bolğıl.
3. Çünki sen meniñ qoramım ve qorğanımdur-sen. Pes seniñ ismiñ üçün meni başlap hidāyet kılğıl.
4. Ular meniñ üçün pinhān qoyğan tordın meni çıkarğıl. Çünki sen meniñ penāğāhımdur-sen.
5. Rūhumnı seniñ qoluñğa tapşurur-men meni halāş kılıp sen ey Hūdāvend sen haqıkatnıñ Hūdāyı.
6. yalğan işlerge hātır kılğuçılarnı yamān körür-men. ammā men Hūdāvendge i’timād kılur-men.
7. Seniñ merhametindin hoş bolup şādlık kılay çünki sen zahmetimni körüp-sen. Tengliklerde cānımnı
8. tutup-sen ve düşmennin qolıda meni solamap sen putlarımni kenrū yerge qoyup-sen.
9. Maña rahm kılğıl ey Hūdāvend çünki men tenglikdedür-men. Hafeliktin közüm ‘ācizlep kētedür āri cānım
10. ve bedenim. Çünki ‘ömrüm ğam bilen ve yıllarım ah tartmak bilen ötküzülüpdür. Bozulğukumnıñ sebebidin kuvvettim ‘ācizleydür ve istiḥvānım çürüp kētgendür.
11. Heme düşmenlerimniñ sebebidin men melāmet āri hemsāyelerimğa nihāyet ziyāde ve tonuşlarımğa qorqunc bolğandır-men. Meni talada körgenler mendin kaçtılar.
12. Bir ölgen kişidek hātırdın unutulğandır-men. Çakılğan kaçēdek ēken-men.
13. Çünki tolaların ğıybetini anlapdur-men. Her tarafta havf. Ular meniñ zıddımğa maşlahat
14. kılışğanda cānımnı alğalı tedbir kıldılar. ammā men saña i’timād kılur ērdim ey Hūdāvend men aytım: Sen menin Hūdāyımdur-sen.
15. Meniñ vaqtlerim seniñ qoluñdadur. Düşmenlerimnin qolıdın ve maña zulm kılğuçılardın meni
16. ḵutkazğıl. Bendeñniñ üstige yüzüñni yarutğıl öz lūtfuñ bilen meni ḵutkazğıl.
17. Ey Hūdāvend şermende bolmağay-men çünki saña da’vet kılıpdur-men. Fāsıqlar şermende bolup ‘ālem-i berzahta
18. şük bolsunlar. Tekebbürlük ve haqāret bilen ‘ādilniñ zıddığa ta’ne aytğuçı yalğan sözleydurğan lebler kaçē
19. bolsunlar. Sendin qorqḵuçılarga saklap qoyğan ve ādem oğulları aldıda saña tevekkül kılğuçılarga kılğan

20. keremiñ kaçça çoñdur. Ādem fitneleridin huzūruñniñ penāgāhıda ularnı yaşıurur-sen. Tillerniñ çaķışıdın ularnı bir sāyebānda yaşıurur saķlar-sen.

21. Hūdāvendge ĥamd-ü senā bolğay. Çünki ol bir muĥkem

22. şehirde maña öz ‘acāip lūtfunı körsetipdür. Men bolsam men aldıraşlıķımda közleriñ aldıdın kesilgendür-men dep aytım her kaçdağ bolsa men saña da‘vet kılğanda niyāzlarımnıñ āvāzı añladıñ.

23. Ey Hūdāvendniñ heme ehl-i takvāları anı dost tutuñlar. Hūdāvend eminni muĥāfazat kılıp tekebbürlük

24. kılğuçığa keñrū yandurup yetkezür. Ey Hūdāvendge heme ümīd kılğuçılar kuvvetlik boluñlar ve köñlüniz cür‘etlensün

Otuz İkinci Mezmūr

1. ‘İşyānnı ‘afv kılınğan günāhı yapılgan kimerse mübārekdür.

2. Hūdāvend bozuğluk sanamas ve rūhıda ĥile yok kişi mübārekdür.

3. Men şük turğanda tamam kündeki feryādımdın istiĥvānım

4. kurudı. Çünki kiçe kündüz seniñ koluñ meniñ üstümge ağır erdi. Ruṭūbetim baĥarnın kuruğluķığa mübeddel boldı.

5. Günāhımnı saña bildürüp bozuğluķımnı yaşıurmapdur-men. Hūdāvendge ‘işyānlarımnı ikrār kılāy dep aytım ve sen günāhımnıñ bozuğluķını bağışladıñ

6. Munıñ üçün her şālih kimerse sen tapılır vaķitte saña du‘ā kılğay bedürüsti Uluğ sular taşķanda

7. ular aña yetmesler. Sen meniñ yaşıuruladurğan cāyımdur-sen tenglikdin meni muĥāfazat kılur-sen. Necātnın şi‘irleri bilen çöremni ihāṭa kılur-sen

8. Men saña ‘ibret bērip sen maña yolnı saña örgetür-men. Közümnı seniñ üstünge toĥtatıp

9. saña maşlahat bērür-men. ‘aķsız atdek veyā kaçırdēk bolmañlar. Uların toĥtatķalı cabduķları bilen yügen kerek bolurlar bolmasa ular saña yaķın kēlmesler.

10. Fāsıķnıñ derdleri tola bolurlar ammā Hūdāvendge i‘timād kılğuçı bolsa merĥamet anı ihāṭa kılādur.

11. Hūdāvendde ĥursend bolub şādlık kılınlar ey ‘ādiller ey heme köñli rāst bolğanlar hoşluķtın kıçķırınlar.

Otuz Üçüncü Mezmūr

1. Ey ‘ādiller Hūdāvendde şādlık kılınlar. Ĥamd

2. rāst kimersege yaraşur. Hūdāvendge çoñ bilen şükr aytınlar. On tarlık sanṭur bilen tesbihler oķuñlar

3. Aña yeñi bir şi‘ir oķuñlar. Ėgiz ün ve hoş āvāz birle çalıñlar.

4. Çünki Hüdāvendniñ sözi rāsttur ve anıñ
5. heme işleri şadākat bilen kılınğandır. Ol ‘adālet ve hüküm dost tutar. Yēr Hüdāvendniñ lütfudın tolgandır.
6. Hüdāvendniñ sözi birle āsmānlar ve anıñ ağız nefsi birle ularnıñ koşunı kılındı.
7. Ol deryānıñ sularını döbedek yığadır. Çukurlarnıñ hizānelerde salıp koyadır.
8. Heme dünyā Hüdāvenddin qorqsun. ‘Ālemnıñ hem olturğuçıları anıñdın qorqup tursunlar.
9. Çünki ol söz kıldı pes boldı. Ol buyurdı ve mazbūt turdı.
10. Hüdāvend tā’ifelernıñ maşlahatını yokluqqa keltürüp
11. halāyıkñıñ hayāllerini bātıl kılur. Hüdāvendniñ maşlahatı ebedğaça ve köñliniñ hayālleri nesildin
12. nesilğaça şābit turur. Mübārek ol milletge anıñ Teñrisi Hüdāvenddür ol öz mirāşığa ılğan kavim.
13. Hüdāvend āsmāndın kaylap heme ādem oğul-
14. larını körür. Özi mekān kılur cāydın yerniñ heme
15. olturğuçılar üstige ol kaylaydur. Ol ki hemelerniñ köñüllerini yasaydur. Ol ki ularnıñ heme işlerini oylaydur.
16. ‘Askerniñ ziyādeligi birle kutulğan pādşāh yoqdur. ‘Azīm kişi çoñ küç birle halāş bolmaydur.
17. Bir at necāt üçün beyhüdedür veyā çoñ kuvvet bilen bir kimersenı halāş kılmaydur.
18. Mana Hüdāvendniñ közi anıñdın qorquçılarnıñ ve anıñ merhametige ümid kılğuçılarnıñ üstidedür.
19. Tā ki ularnıñ cānını ölümdin kutqazıp açaçılıqta ularnı tirig saklağıl.
20. Cānımız Hüdāvendge intizār bolupdur. Nuşretimiz
21. ve siperimiz oldur. Çünki köñlümüz anıñda hursend bolur çünki anıñ muqaddes ismige i’timād kılıpdur-mız.
22. Seniñ merhametiñ ey Hüdāvend saña ümīd kılğanımızğa muvāfık üstümüzde bolğay.

Otuz Törtünçi Mezmūr

1. Men Hüdāvendge hemīşe hāmd-ü şenā aytur-men. Anıñ hāmdı dā’im ağzımda bolur.
2. Cānım Hüdāvendde fahr kılatur. Yavaşlar anı anlap hursend bolurlar.
3. Meniñ bilen Hüdāvendni uluglanduruñlar ve birbirimiz bilen anıñ ismini örletişeli.
4. Men Hüdāvendni üstādım ve ol icābet kılıp heme qorquñclarımdın meni kutqazdı.
5. Ular aña kaylap münevver boldılar ve ularnıñ yüzleri hēc vaķit şermende bolmaslar.
6. Bu biçāre kışkırdı ve Hüdāvend anı anlap heme tenglikleridin anı kutqazdı.

7. Hüdāvendniñ feriştesi anıñdın qorqquçılarınñ çöreside tüşüp ularnı qutqazur.
8. Tatınlar ve körünler ki Hüdāvend kerımdür aña tevekkül kılğuçı mübārekdür.
9. Hüdāvenddin qorqquñlar ey siz anıñ muqaddesleri çünki anıñdın qorqquçılarınñ muhtāclıķı yoqdur.
10. Yaş şirler hācetge tüşüp aç qalurlar. ammā Hüdāvendni istegüçiler yaqşı bir nersege muhtāc emes.
11. Keliñler ey balalar maña qulaq salınlar Hüdāvendniñ qorquncını sizlerge örgetey.
12. Tiriglik h'āhlaydurgan ve yaqşılıq körey dep künlerniñ tolalıķını dost tutadurgan ādem qaysıdur.
13. Tiliñni yamandın ve lebleriñni hile gep kılmaqtın saqlağıl.
14. Yamandın çıqıp yaqşılıq kılğıl. Selāmet istep anı ced ve cihad kılınlar.
15. Hüdāvendniñ közleri 'ādilniñ tarafige qulaqları ularnıñ kıçırısığadurlar.
16. Hüdāvendniñ yüzi yamanlıq kılğuçılarga zıddur ularnıñ yād keltürmeklikni yerdin kesgeli.
17. 'Ādiller feryād kıldılar ve Hüdāvend anlap heme tenglikleridin ularnı halāş kıldı.
18. Hüdāvend köñli sınanlarga yaqındur ve rūhta ezilgenlerni qutqazur.
19. 'Ādilniñ zaħmetleri toladurlar ammā Hüdāvend ularnıñ hemesidin anı qutqazur.
20. Ol heme anıñ süneklerini saqlaydur ularnıñ biri hem sınan emes.
21. Yamānlıq fāsıķnı öltüredür ve 'ādilni yamān körgüçiler hükm kılınur.
22. Hüdāvend bendeleriniñ cānını halāş kılur ve aña tevekkül kılğanlarınñ heçbiri hükm kılınmas.

Otuz Beşinçi Mezmūr

1. Ey Hüdāvend meniñ bilen telāş kılğuçılar bilen sen telāş kılğıl. Meniñ bilen uruş kılğuçılar
2. bilen uruşğıl. Siper ve qalkan tutup yarılıķım için
3. qopğıl. Neyzeni hem çıkarıp meni qoğlağuçılarnıñ yolını tosgıl. Cānımğa aytkıl: Men seniñ necātındur-men.
4. Cānımnı istegüçiler şermende bolup hacāletge tüşürülgeyler zararımge tedbir kılğuçılar arkağa yandu-
5. rulup hacālet bolğaylar. Ular şimālğa saman uçkunı dek bolğaylar ve Hüdāvendniñ feriştesi ularnı heydasun.
6. Ularınñ yolu qarañgu çoñ bolğay ve Hüdāvendniñ feriştesi ularnı qoğlasun.
7. Çünki sebebsiz maña çāhta torını yaşurupdur-

8. lar sebebsiz cānım için çāh körlepdürler. Bîhaberlikide vîrānlık anıñ üstige kélgey ve ol yaşırgan torı özini tutsun anıñ içige vîrānlık bilen tüşsün.

9. ve cānım Hüdāvendde hursend bolur. Anıñ necātın

10. hoşluk kılur. Heme istiḥvānım aytur: Kim saña oḥşar ki bîçāreni anıñ için ziyāde küçlük kimersedin kütqazur āri bîçāreni ve faķirni bulağıuçıdın kütqazur.

11. ‘ādilsiz güvāhlar kıparlar. Men bilmegen nerse-

12. lerni mendin sorarlar. Meni cansız kılğunça ular yaḥşılıknıñ ornıǵa yamānlık maña yandururlar.

13. ammā men bolsam ular kesel bolǵanda meniñ eginim pelās erdi. Cānımnı rûze bilen tevāzu‘landururdum ve du‘āyım öz kuçaqımǵa yanar erdi.

14. Dostum veyā birāderim bolǵandek özüm reftār kıldım. Anasıǵa nevḥa kılǵan kimersedek mātem tutup başımnı töbenge eger erdim.

15. ammā men aķsaǵanda ular hursend bolup yoǵlaştılar. Men tonumaǵan osallar menin zıddımǵa yoǵlaştılar.

16. Ular toḥtamay meni yırtar erdiler. Meşreblerdeki ḥürmetsiz zañla kılğıuçılar dek tişlerini maña ğacırlattılar.

17. Ey Hüdāvend kaçanǵaça kaylap turur-sen? Cānımnı ularnıñ ḥarābetlikleridin maḥbūbumnı şirlerdin

18. ecr etip alǵıl. Çoñ cemā‘atta saña şükr kılıp nurgun ḥalk arasında saña ḥamd aytay.

19. Nāḥaklık bilen maña düşmen bolǵanlar meniñ için hursend bolmaǵaylar veyā sebebsiz meni yamān körgerler

20. közni yümçekletmesünler. Çünki ular selāmet söylemeydürler. Lekin yurttaki tıñ kişilerniñ

21. zıddıǵa ḥilekār sözlerni tedbîr kılurlar. Āri ular aǵzını meniñ zıddımǵa çoñ açtılar. Hey hey közümüz anı körüpdür dep aytılar

22. Sen ey Hüdāvend anı körüp sen şük tur-

23. maǵıl. Ey Hüdāvend mendin yırak bolmaǵıl. Ey meniñ Teñrim ve Hüdāvendim ḥükmüm ve meniñ da‘vāyım için

24. özünı kıparıp oyǵanǵıl. Ey teñrim Hüdāvend ‘adāletinǵa muvāfık maña ḥükm kılǵıl ve meniñ için

25. hursend bolmaǵaylar. Ular köñlide ayتماǵaylar: Hey hey biz ḥvāḥlaǵandek boldı. Ular ayتماǵaylar: Biz anı yutup aldık.

26. Żararım için hursend bolǵanlar şermende ve ḥacālet boluşǵaylar. Meniñ zıddımǵa özini uluǵlandur-

27. ğanlar uyat bilen rüsvā kélgeyler. Şādık da‘vāymnı hoş körgüçiler hoşluqtın kıçkırıp hursend bolğaylar. Ārī dā‘im etsünler: Bendesiniñ şe‘ā-

28. detlikide hoşluğu bar Hüdāvend uluğlangay ve tilim seniñ ‘adāletiniñdin ve hamdıñdın tamam kün sözleydür.

Otuz Altıncı Mezmūr

1. ‘İşyānnıñ fāsıkka aytkanını köñlüm içide oylay-men. Közleriniñ aldıda Hüdānıñ korkuncı

2. yokdur. Anıñ bozuğluğu açılıp yamān körünmeklikdin öz nazarıda özini sileydür.

3. Ağzınıñ sözleri haṭā ve hiledürler ‘aql

4. bolmaqnı ve yahşılık kılmaqnı taşlapdur. Ol öz uranıda haṭānı tedbir kılatur. Özini yahşı emes

5. yolğa başlaydur. Yamānlıqnı nefret kılmaydur. Seniñ lütfuñ ey Hüdāvend āsmānlardatur şadākatıñ bulut-

6. larğaça yatatur. Seniñ ‘adāletiniñ Hüdānıñ tağları dekdür. Hükümleriñ çoñ çukurluğdurlar. Ey Hüdāvend ādemni ve hayvānnı perveriş kılur-sen.

7. Ey Hüdāvend lütfuñ kaçça efzaldur! Ve ben-i ādem

8. kanatlarıñnıñ sāyeside penāh taparlar. Ular öyüñniñ semizligidin keñrū çelik bilen soluk bolurlar. Memnūniyetleriñniñ deryāsıdın ularğa içtü-

9. rür-sen. Çünki senin huzūruñda hayātnın bulakı

10. bar. Seniñ nūruñda nūr körür-miz. Lütfuñni seni tonuğuçılarga ve ‘adāletiniñni rāst köñüllüklerge dā‘im kılğıl.

11. Tekebbürlükniñ putı meniñ üstümge kèlmesün ve

12. fāsıknın kolu meni çıkarıp atmasun. Anda haṭā kılğuçılar yıkılğandurlar. Ular tüşürülüp qopalmaslar.

Otuz Yetinci Mezmūr

1. Yamānnıñ cihetidin hafe bolmağıl ve ‘ādilsizlik

2. kılğuçılarga hasedlik bolmağıl. Çünki ular otdék pat kesilür ve kök giyāh dek solaşurlar

3. Hüdāvendge i‘timād kılıp yahşılıqnı kılğıl. Yurtta

4. süķūnet kılıp şadākatıka ergeşgil. Özüñni hem Hüdāvendde süyündürgil. Ol saña köñlüñniñ hū‘āhişlerini beredür.

5. Yoluñni Hüdāvendge tapşurgıl. Hem aña i‘timād

6. kılğıl ve ol anı ötküzedür ve ol seniñ ‘adāletiniñni nürdek ve seniñ hükümüñni tüş vaqtidek çıkarur.

7. Hüdāvendde ārām alıp şabr bilen aña muntazır bolğıl yolu sa‘ādetlik kişi üçün ve yamān tedbirler ötküzedurğan ādemniñ cihetidin hafe bolmağıl.
8. Ğazabıdın yanıp açığını terk kılğıl. hafe bolmağıl.
9. Ol yamānlık kılışka tartar. Çünki yamānlık kılğuçılar kesilürler. ammā Hüdāvendge intizār turğanlar ular yerge vāriş bolurlar.
10. Çünki yene azğına vaqıttin keyin fāsık yok bolur.
11. Ārī cāyı tahkikler-sen ve ol yokdur. ammā yavaşlar yerge vāriş bolup selāmet keñrülügide özlerini süyündürürler.
12. Fāsık ‘ādilniñ zıddığa fesād kılıp tişlerini
13. aña ğacırlatadur. Hüdāvend aña küledür. Çünki küniniñ keledurğanını körür.
14. Bıçāre ve faķirni yıkıtķalı yolda rāst bolğanlarını boğuzlağalı fāsıklar kılıcnı soğurup yayını
15. tartıpdurlar. Ularınñ kılıcı özleriniñ yüregige kiredür ve yayları sindurulurlar.
16. ‘Ādilniñki azğına tola fāsıklarniñ keñrü-
17. çiligidin obdanraqdur. Çünki fāsıknın bāzūları sindurulurlar. ammā Hüdāvend ‘ādilni yolaydur.
18. Hüdāvend kāmılniñ künlerini bilür. Ularınñ
19. mīrāşı ebedğaçā turur. Yaman vaqıtte ular hacālet bolmaslar ve açaçılıknıñ künleride ular toyarlar.
20. ammā fāsık helāk bolur ve Hüdāvendniñ düşmenleri yaylaqlarnıñ faziletidek bolurlar. Ular yoķalurlar. Tütündek yok bolup kēterler.
21. Fāsık ötnē alıp yandurup bērmes ammā ‘ādil
22. merħamet kılıpdur. Çünki anıñdın bereketleñenler yerge vāriş bolurlar ve anıñdın la‘net kılınğanlar kesilürler.
23. Ādemniñ yürüşleri Hüdāvenddin rāstlanğandur-
24. lar ve yolıda ol süyünür. Yıkılssa hem tamam yıkılmaydur çünki Hüdāvend kōlı birle yolaydur.
25. Men yaş bolğan ve ēmdi ķarıdur-men. ammā ‘ādilniñ terk kılınğanını veyā anıñ uruğınıñ nān
26. tilegenini taķı kōrgen ēmes-men. Tamam kün ol merħamet kılıp ötnē bēredür ve anıñ uruğı bēreketleñendür.
27. Yamāndın çıķıp yaķşılık kılğıl ve ebedğaçā sākin
28. bolğıl. Çünki Hüdāvend hūķümni dost tutup ehl-i taķvālarını terk kılmaydur. Ular ebedğaçā saklanurlar

29. ammā fāsıqların uruğı kesilür. ‘Ādiller yerge vāriş bolup ebedğaça anda sükūnet kılur.
30. ‘Ādilniñ ağız hikmet sözleydür ve anıñ
31. tili hükümni aytur. Hüdāyınıñ şeri‘atı anıñ köñlidedür. Kademlerinin heçbiri taymas.
32. Fāsıq ‘ādilni marap öltürgeli isteydür.
33. Hüdāvend anı anıñ qolığa tapşurup bėrmeydür veyā aña hüküm kılınğanda anı hüküm kılmas.
34. Hüdāvendge intizār turup anıñ yolını tutğıl ol seni yerge vāriş bolğalı örletür. Fāsıq kesilgende sen anı körür-sen.
35. Fāsıq çoñ kuvvet bilen ve obdan yıldızlağan
36. kökerge bir dırahtdek körüpdür-men. ammā kişi ötüp ketti ve mana ol yok ěrdi. Ārī men anı istedim ammā ol tapılmadı.
37. kāmīl ādemğa āğāh bolup rāst kişige kaylağıl
38. çünki ol ādemniñ āhiri selāmet bolur. ‘İsyān kılğuçılar bolsa ular bille helāk bolaşurlar. Fāsıqnıñ āhiri kesilür.
39. ammā ‘ādilniñ necatı Hüdāvenddindür. Tenglik vaktide
40. ol ularnıñ penāğahıdur ve Hüdāvend ularğa yarı bėrip ularnı ecretür. Ular nı fāsıqtın ecretip kütqazur çünki ular anıñda penāh alıpdurlar.

Otuz Sekizinçi Mezmūr

1. Ey Hüdāvend açığıñda maña ‘itāb kılmağıl veyā meni
2. kızık kerāhetiñde te’dib kılmağıl. Çünki seniñ oqların maña tegipdür ve kolun meni basadur.
3. Kāhişin üçün meniñ atımda heç saklık yokdur veyā günāhımnıñ sebebidin istiḥvānımda heç
4. aḥvāl qalmadı. Çünki bozuğlukum başımdın aşkandır. Ağır bir yükdēk maña ziyāde ağırdur.
5. Pārelerim ḥamākatlıkım üçün çürüydürler.
6. Men derd tartıp töbenge ziyāde ēgilgendür-men tamam kün mātemdār yürür-men.
7. Çünki belim köyüştin tolgandır ve atımda heç
8. saklık yokdur. Men nihāyet ezilgendür-men. Köñlümniñni ārāmlık üçün feryād kılıpdur-men.
9. Ey Hüdāvend barçe ḥ‘āhişim seniñ aldındadır ve nālem sendin yaşurulğan ěmes.
10. Yüregim saladur kuvvetim mendin yanıpdur. Közlerimniñ nūrı bolsa ol hem mendin kėtkendür.

11. Yârlarım ve düşmenlerim ‘illetimdin beri tururlar.
12. ve akrabalarım yırak tururlar. Cānımnı istegüçiler hem maña sıtma koyurlar ve ziyānımnı istegüçiler āfetlik nerselerini sözleydürler ve tamam kün hileni hayāl kılurlar.
13. ammā men ker kişidek anlamay-men ve ağzını açmaydur-
14. ğan kaçedekdür-men. Ārī anlamas ve ağzıda ‘itāb yok kişidekdür-men.
15. Çünkü saña ey Hüdāvend ümīd kılur-men. Sen ‘itāb
16. kılur-sen ey Teñrim Hüdāvend. Çünkü men ayttım: Mebādā ular meniñ üstümde hursend bolurlar. Putum taylağanda meniñ zıddımgā özini uluğlandururlar.
17. Çünkü aksåğalı men tayyārdur-men ve derdim hemīşe
18. aldım dadur. Çünkü men bozuğlukımnı beyān kıla-men. Günāhım üçün ğamgīn bola-men.
19. ammā düşmenlerim tirig ve küçlükdürler ve meni nāhāk bilen yamān körgüçiler ziyādeleşkandurlar.
20. Yağşılık ornıga yamānlık yandurğuçılar hem maña zıt turğuçılardur. Çünkü men yağşılıkka ergeşür-men.
21. Meni terk kılmağıl ey Hüdāvend ey Hüdāyım
22. mendin yırak bolmağıl. Maña yarı bērgeli aldırağıl ey Hüdāvend meniñ necātım.

Otuz Toğuzuncı Mezmūr

1. Men ayttım: Yollarımgā āgāh bolay tā ki tilim birle günāh kılmağay-men. Fāsık aldım da bolğanda ağzımnı yügen
2. birle saklay-men. Şük turmağlık birle kaç e dım yağşılıktın hem sözlemey turdım ve derdim kozğaldı.
3. Köñlüm içimde kızık ērdi. Tefekkūr kılğanımda ot tutaştı. Ol vaqt tilim birle sözledim.
4. Ey Hüdāvend meniñ āhirim ve künlerimniñ muqadderi nēmedür maña bildürgil. Men kaçā fānī ēken-men bilgey-miz.
5. Mana künlerimni kol kenlikdek kılıp-sen ve ‘ömrüm seniñ aldında hēc nerse ēmestür. Haqıqāten her ādem
6. hemedin muhkem turğanda tamāmen ‘abeşdür. Haqıqāten her ādem bir sāyedek yüredür. Haqıqāten ular ‘abeşde bīārāmdurlar. Ol devletni döbele p kim aladur bilmes.
7. ve ēmdi ey Hüdāvend nēmege intizārdur-men. Ümidim
8. sendedür. Heme ‘ișyānlarımdın meni kutkazğıl. Ahmak-
9. nıñ tapası meni kılmağıl. Kaçe bolup ağzımnı
10. açmadım. Çünkü sen anı kıldın. Mendin belāyıñnı yütkegil koluñnıñ darbıdın men yok bolur-men.

11. Sen ‘itāb bilen bozuğluk için ādemğa ‘ibret bērgende anıñ çirāylıglığını bir küye dēk yoxatur-sen haqıqaten her ādem ‘abeşdür.

12. Du‘āyımnı anlağıl ey Hüdāvend ve kıçkırışımğa kulaq salgıl. Köz yaşlarımğa şük turmağıl çünkü men seniñ bilen bir misāfir ata babalarım bolğan dēk mihmān-

13. dur-men. Nazarıñnı mendin yandurğıl tā ki mundın çıkıp bar ėmeslikimdin ilgeri yeñüşleñgey-men.

Kırkınıçı Mezmūr

1. Men şabır bilen Hüdāvendge intizār ėrdim ve ol

2. maña meyl kılıp kıçkırışımñı anladı. Ol hem harāblıknıñ çāhıdın patkağ layıdın meni çıkardı ve putlarımñı bir qoramñıñ üstide turguzup

3. yürüşlerimni şābit kıldı. Ve ol meniñ ağızımğa yeñi bir şi‘ir Hüdāyımızğa hamd hem koyupdur. Tolalar anı körüp qorqarlar ve Hüdāvendge i‘timād kıladurlar.

4. Hüdāvendni öz tevekkülü kılıp tekebbürlerni ve yalğançılık bilen çetge çıkğıuçılarnı i‘tibār kılmaz kişi mübārek-

5. dür. Ey Tenrım Hüdāvend sen kılgan ‘acāip işleriñ ve bizniñ bāremizdeki hayālleriniñ toladurlar. Saña oğşatkalı hēc kimerse yoxdur. Beyān kılıp aytay dēsem ular sanalmaqtın ziyādedürler.

6. Qurbānğa ve hediyege seniñ rağbetiñ yox kulaqlarımñı açıp sen köydüredurğan qurbān ve günāh qurbānı

7. h^vāhlapdur-sen. Ol vaqt men ayttım mana men kélür-men. Kitāb tomarıda meniñ bāremdin pütülgendür.

8. Ey Hüdāyım seniñ āzādeñni kılmaglık bilen hoşluğum bar. Āri şeri‘atıñ köñlümdedür.

9. Çoñ cemā‘atda ‘adālet besāret bēripdür-men. Mana leblerimni yğmay-men ey Hüdāvend sen bilür-sen

10. Köñlümniñ içide ‘adāletiñni yaşurmapdur-men. Seniñ şadāqatıñni ve necātıñni beyān kılıpdur-men. Lütfuñni ve haqıqatıñni çoñ cemā‘atğa pinhān kılmıpdur-men.

11. Sen ey Hüdāvend maña şefkatlarıñni yapmağıl

12. Lütfuñ ve haqıqatıñ dā‘im meni muhāfazat kılgay. Çünkü ‘addsız yamānlıklar meni kırşapdurlar. Közümni açalmağı dēk bozuğluğum meni tutup alıpdur. Başımdaki saçlarımın tolatur ve köñlüm mendin yanıpdur.

13. Meni qutkazğalı ey Hüdāvend saña maqbül bolğay

14. Ey Hüdāvend maña yarı bērgeli aldırağıl. Cānımñı helāk kılmak için istegenler şermende ve hacālet boluşkaylar. Meniñ zararımge süyüngenler arkağa yandurulup

15. rüsvalıqğa keltürülgeyler. Maña hey hey dēgenler uyatñıñ sebebidin vırān bolğaylar.

16. Seni istegüçilerniñ hemesi sende hursend ve hoş bolğaylar. Necâtıñnı dost tutğuçılar
Hüdāvend

17. uluğlangay déb dā'im aytkaylar. ammā men biçāre ve faķirdür-men. Yēne Hüdāvend
maña fikir kıladur. Sen menin yarılıķım ve meniñ halāş kılğuçımdur sen ey Hüdāyım
hayāl kıılmağıl.

Qırk Birinçi Mezmūr

1. Miskīndin haber alğuçı mübārekdür. Tenglik künide
2. Hüdāvend anı halāş kıladur. Hüdāvend aña perveriş kılıp anı tirig saklaydur ve yērde
ol bereketlenür. Sen anı düşmenleriniñ h^vāhişığa tapşurup
3. bērmegil. Hüdāvend saķsızlıķnıñ körpeside anı yolaydur. Ağrıķıda anıñ tamam uranını
sen kıılır-sen.
4. Men aytım: Ey Hüdāvend maña rahmlik bolğıl cānımğa şifā' bērgil çünki seniñ
huzūruñda günāh kıılıp-
5. dur-men. Kaçan öledür ve anıñ ismi ne vaķt yoķalur dep düşmenlerim meniñ zıddımğa
yamān söz-
6. leşürler ve men bilen köreşgeli kēlse 'abeş sözleydür. Anıñ köñli öziğe haķā yığadur
taşķarı çıkķanda anı aytıp bēredür.
7. Meni yamān körgüçilerniñ hemesi meniñ zıddımğa pısıldaşadur meniñ zıddımğa
zararımını tedbīr kıılurlar.
8. Bir yamān kesel aña çaplaşadur ve emdi ol yatķanda yēne
9. qopmaydur dep ayturlar. Ārī nānımını yetken men i'timād kılgan öz yaķın dostum
tapanını meniñ zıddımğa köteripdür
10. ammā men ey Hüdāvend maña rahmlik bolup meni
11. kā'im kılgıl tāki ularğa yandurgay-men. Düşmenim maña şādlık kıılmaslıķı üçün
bilür-men ki maña süyünür-sen.
12. ve men bolsam şāflıķımda sen meni yolap yüzüñniñ aldıda ebedğaçā meni koyar-sen.
13. İsrā'ilniñ Teñrisi Hüdāvendge ezeldin ebedğaçā hamd ü şenā bolğay.

Qırk İkinçi Mezmūr

1. Boķa su cılğalarığa iştiyāk tartğan dek meniñ
2. cānım hem şundağ saña ey Hüdā iştiyāk tartar. Cānım Hüdāğa tirig Hüdā üçün
teşnedür. Men kaçan
3. yetip barıp Hüdānıñ aldıda zāhir bola-men. Yaşlarım kiçe kündüz meniñ gazāyım
bolupdurlar çünki hemişe maña ayturlar: Hüdāyıñ ne yēdedür?

4. Cānımnı içimde akitip bu nerselerni yād kılur-men nêçük men keşret birle barıp hoşluğunıñ āvāzı ve şükr bilen ve ‘add kıladurğan keşrette ularnı Hüdānıñ bitige başladım.
5. Ey cānım nême üçün ğamgān bolub içimde bīārāmdur-sen? Hüdādın ümīd kılğıl. Çünki çirāyınıñ yarılıkı üçün aña yêne ħamd ayta-men.
6. Ey Hüdāyım cānım içimde ğamgāndür. Anıñ üçün Erden yurtıda ve Hırmonlarda Miş‘ār tağıda seni yād
7. kılur-men. Şarkramalarıñnıñ āvāzı bilen çukur çukurğa kışkurur dolgunlarıñ ve mevcleriñ
8. meniñ üstümdin ötkendürler. Yêne Hüdāvend kündüzde lütfunı buyuradur kiçede anıñ şi‘iri ve hem ħayātım-
9. nıñ Hüdāyığa bir du‘ā meniñ bilen bolur. Kōramım Hüdāğa men aytay: Nême işka meni unutup-sen? Nême işka düşmennin zılmı üçün mātemde yüre-men?
10. Düşmenlerim maña tapa kılğanda ular hemişe Hüdāyın ne yèrdedür dēp maña aytğanda istiḥvānımnı sindurğandek boladur.
11. Ey cānım nême üçün ğamgān bolup içimde bī ārāmdur-sen? Hüdādın ümīd kılğıl. Çünki çirāyınıñ yarılıkı ve meniñ Hüdāyım bolğanga yêne ħamd ayta-men.

Kırk Üçünçi Mezmūr

1. Ey Hüdā maña ḥukm kılıp şālihısız bir kavmnıñ zıddığa du‘āyım üçün aytışğıl. Meni ḥilekār ve zālimlerdin
2. kütkazğıl. Çünki sen küçümniñ Hüdāyıdur-sen. Nême işka meni taşlap-sen? Nême işka düşmennin zılmı
3. üçün men mātemde yüre-men? Nūruñnı ve ḥaḳīkātıñnı çıkargıl ular meni hidāyet kılıp muḳaddes tağınğa
4. ve seniñ meskenleriñge meni yetküzgeyler. Ol vaḳt Hüdānıñ ḳurbāñgāhığa meniñ ḥursendligimniñ şādılıkı Hüdāğa bara-men ve çın bilen ey Teḫrim Hüdā saña
5. ħamd aytur-men. Ey cānım nême üçün ğamgān bolup içimde bīārāmdur-sen? Hüdādın ümīd kılğıl. Çünki çirāyınıñ yarılıkı ve meniñ Hüdāyım bolğanga yêne ħamd ayta-men.

Kırk Törtünçi Mezmūr

1. Kulaklarımız birle anlapdur-mız ey Hüdā ata babalarımız bizge aytıp bēripdürler ularnıñ künleride ḳadimniñ künleride sen nême ‘āmel kıldın.
2. Sen ḳoluñ birle tā‘ifelerni heydap çıkarıp ularnı köçürüp koyduñ. Halklarğa muşibet yetküzüp ular-

3. nı saçtın. Çünkü ular öz kılıcı birle yurtını tapıp almadılar ve hem ularının öz bāzūsı emes belki senin on kolun ve senin bāzūn ve çirāyının nūrı ularını kütkaşdı çünkü uların rāzılığın bar erdi.

4. Ey Hüdā benim padişahım sendür-sen. Ya'kūb için

5. necāt buyurgıl. Senin vāsıtan birle düşmenlerimizni

6. yıktır-mız senin ismin vāsıtası birle zıddımızğa

7. kopkanlarını pāymāl kıla-mız. Çünkü yayımğa i'timād kılmay-men ve hem kılıcım meni kütkaşmaydur. ammā düşmenlerimizdin sen

8. bizni kütkaşıp bizni yamān körgüçileri hacāl kılıpdur-sen. Faħrimiz hemişe Hüdāda bolupdur ve senin isminge ebedğaça şükr aytur-mız.

9. ammā sen emdi bizni taşlap rüsvālıkğa keltürüp-

10. dūr-sen ve koşunlarımız birle çıkmay-sen. Düşmendin bizni yandırur-sen ve bizni yamān körgüçiler özi

11. için bulaydurlar. Ġazā için ta'yınlağan koydek bizni berip-sen ve tā'ifelerinin arasında bizni

12. perākende kılıp-sen. Kavminni bahasız satur-sen uların bahası bilen özünkini aşurmap-

13. dur-sen hemsāyelerimizğa bizni melāmetlik kılar-sen: Çöremizdekiler için masharalık ve zağlık

14. tā'ifelerinin arasında bizni temsıl söz kılar-sen

15. hālāyık arasında baş leñşetkuluğ. Rüsvālıkım tamam kün aldım dadur ve yüzümün uyatı meni yapıpdur

16. Tapa ve deşnem kılguçının āvāzı için düşmennin ve intikām alguçının sebebi bilen.

17. Munın hemesi üstümüzge kēlgendür. Yēne seni unutmapdur miz veyā senin 'ahdında hıyānet kılmay-

18. dur-mız. Köñlümüz yandırulğan emes. Kademlerimiz

19. hem senin yolundın çetge çıkmaydurlar. Ki bizni çaķallarnın cāyıda nihāyet ezip bizni ölüm sāyesi birle yapıpdur-sen.

20. Eger Hüdāyımızın ismini unutķan bolsaķ veyā kollarımızı yat bir Tenrige uzatķan bolsaķ

21. Hüdā mını teftiş kılıp çıkarmamdur? Çünkü ol

22. köñül sırlarını biledür. Ārī senin sebebi bilen tamam kün öltürölür-miz. Boğuzlandırğan koydek sanalur-mız.

23. Oyğangıl ey Hüdāvend neme işķa oğlar-sen?

24. Kıpıl bizni ebedğaça taşlap atmağıl. Neme üçün yüzüñni yaşurup zahmetimizni ve zulumimizni unuttur-

25. sen? Çünki cānımız tofrağğa ekilgendür kırsakımız

26. yerge çaplaşur. Yarılığımız üçün kıpup seniñ lütfuñ üçün bizni halāş kılğıl.

Qırq Beşinçi Mezmür

1. Köñlümdin yahşı nerse taşadur. Men aytur-men: Meniñ işim bir pādşāh üçündür. Tilim üstād pitügüçiniñ qalemidür.

2. Sen ben-i ādemdin çirāylıqdur-sen lebleriñğa ‘ināyet qoyulğandır. Anıñ üçün Hüdā seni ebedğaça

3. mübārek kılıpdur. Kılıçıñnı belinge bağlağıl ey

4. ‘azīm āri celāliñ ve şevketiñni. haqıqat ve yavaşlıq ve ‘adālet üçün sa‘ādetlik bilen şevketiñde minip çıkkıl ve oñ koluñ heybetlik nerseler saña

5. örgetedür. Oqlarıñ ittigdürler. Halklar astıñğa yıqılurlar. Pādşāhniñ düşmenleriniñ yüregige tegerler.

6. Ey Hüdā seniñ tahtıñ ebed-el-ebeddür. Seniñ pādışahlıqıñniñ salтанat ‘aşası rāstlıqıñniñ şatanat

7. ‘aşasıdur. ‘Adāletni dost tutup fāsıqlıqñı yamān körüpdür-sen. Anıñ üçün Hüdā seniñ Teñriñ hemrāhlarıñdın ziyāde hursendlikniñ yağı birle seni mesih kılıpdur.

8. Heme eginleriñ mür ve ‘öd selihādın büreydürler. Tar nağmeleri fil dendān ordalarıñdın seni

9. hursend kılıpdurlar. Orda bibileriñ arasında pādşāh kızları bar. Oñ yanıñda melike Ofirniñ altını birle yaşanıp turadur.

10. Āgāh bolğıl ey kız kaylap kulak salğıl. Öz halkıñnı ve atañniñ öyini hem unutğıl.

11. Pes pādşāh çirāylıqlıqıñnı h^vāhiş kılur. Ol seniñ h^vaceñdür. Aña secde kılğıl.

12. Şurnıñ kızı tartuq bilen hāzır bolur devletmend halāyık hem seniñ iltifātıñnı taleb kılurlar.

13. Pādşāhniñ kızı orda içgeride tamam celāletlikdür

14. Anıñ eginini tahtladur. Menfu(eginler) bilen pādşāhniñ huzūrıñğa keltürülür. Aña ergeşgen kızlar anıñ

15. hemrāhları seniñ huzūruñğa keltürülürler. Ular hoşluq ve şādlik bilen keltürülürler. Pādşāhniñ ordasıñğa kiredürler.

16. Atalarıñ ornıñ balalarıñ bolurlar. Ularnı tamam yer yüzide āmir kılur-sen. Seniñ ismiñ heme nesillerde yād keltürür-men. Anıñ üçün heme halāyık ebed-el-ebed saña şükr ayturlar.

Ƙırƙ Altınçı Mezmūr

1. Hūdā bizniñ penāhımız ve küçümüz tenglikde haƙīkī
2. hāzır bar yarılıƙdur. Anıñ üçün yēr tegişilgeni bilen ve tağlar deryāniñ otrasıǵa tařlanǵanı bilen.
3. Anıñ suları küdürlep tenglik tartƙanı bilen tağlar anıñ uluğluƙıdın tebregeni bilen ƙorƙmay-mız.
4. Arıƙları Hūdāniñ şehrini müte‘ālınıñ meskenleriniñ ƙuddüs cāyını hoş ƙıladurǵān bir deryā
5. bardur. Hūdā anıñ otrasıdadur. Ol tebrenmeydür.
6. Hūdā aña tañ atǵanda yarı bérür. Tā’ifeler ğavǵā ƙıldılar pādşāhlıƙlar tebrendiler. Ol āvāzını ƙıƙardı yēr eridi.
7. Hūdāvend-i şabāves biz bilendür. Ya‘kūbniñ Hūdāyı bizniñ penāhımızdur.
8. Kēlip Hūdāvendniñ ‘amellerini ƙörünler yērde ƙandağ vırānlıƙlar ƙılıpdur. Ol yérniñ intihālarıǵa cenklerini tohtatadur. Ol yanı sındurup neyzeni kesip ecr etedür. Ol ‘arābelerni otta
9. ƙöydürür. Şük bolup bilgil ki men Hūdādur-men. Tā’ifeler arasında uluğlanur-men yērde uluğlanur-men.
11. Hūdāvend-i şabāves biz bilendür. Ya‘kūbniñ Hūdāyı bizniñ penāhımızdur.

Ƙırƙ Yetinçi Mezmūr

1. Ey heme halāyık çañ çalıñlar şādlık āvāz
2. bilen Hūdāǵa hoşluƙtın ƙıçƙırıñlar. Çünki Hūdāvend müte‘āl heybetlikdür. Tamam yēr üstige uluğ pādşāhdur.
3. Hāƙlarını astımızǵa ve tā’ifelerni putlarımız-
4. nıñ tegige mağlūb ƙıladur. Ol bizge mırāşımıznı amrāk Ya‘kūbniñ fażiletini ilǵaydur.
5. Hūdā hoşluƙtın ƙıçƙırışı bilen Hūdāvend kernay
6. āvāzı bilen ƙıçƙandadur. Hūdāǵa tesbīhler oƙunlar tesbīhler oƙunlar. Pādşāhımızǵa tesbīhler oƙunlar tesbīh oƙunlar.
7. Çünki Hūdā tamam yérniñ pādşāhıdur. Zihn bilen
8. tesbīhler oƙunlar. Hūdā tā’ifelerniñ üstige saltanat ƙıladur. Hūdā öz muƙaddes tahtıda oturadur.
9. Halāyıkniñ ařilzādeleri İbrāhimniñ Hūdāyıniñ ƙavmi boluşƙa yoğlaşƙandurlar. Çünki yérniñ siperleri Hūdāniñkidürler. Ol nihāyet ēgizlengendür.

Ƙırƙ Sekizinçi Mezmūr

1. Hūdāvend uluğdur ve Hūdāyıımızniñ şehrde anıñ

2. muḳaddes tağıda ziyāde ḥamd kılunḡu dēkdür. Örleşide çirāyılıḡdur tamam yerniḡ ḥursendliḡi çoḡ pādşāh-
3. nıḡ şehri şimāl taraflardaki Şihyon tağı. Anıḡ ordalarında Hüdā özini penā tonutupdur.
4. Çünkü mana padişahlar yoḡlaşıp bille ötüp
5. këttiler. Ular anı körüp ḥayrān boldılar. Muḡtarib
6. bolup aldırıp këttiler. Titrek ve tolḡaḡ tartḡan
7. ḡatunnıḡ derdi ularnı tuttı. Maşrıḡ şimāli bilen
8. kemelerini sındurur-sen. Anḡaḡanıımızdēk Hüdāvend-i şabāves şehride Hüdāyımıznıḡ şehride körüpdür-miz. Hüdā ebedḡaça anı takrīr kıladur.
9. Ey Hüdā seniḡ beytiḡde lüḡfuḡdın fıkr kılıp-
10. dur-mız. Seniḡ ismiḡ bolḡandēk ey Hüdā ḡamdıḡ şundaḡ yerniḡ intihālarıḡaça bolur. Oḡ koluḡ ‘adālet
11. bilen tolḡandur. Seniḡ ḡükümleriḡ üçün Şihyon tağı ḡoş bolḡay Yehūdā kızları ḥursend bolḡaylar.
12. Şihyonnı çörgülüp yürüp etrāfını devr
13. kıılıḡlar. Anıḡ burçlarını sanaḡlar. Anıḡ sefilleriḡe āḡāḡ bolup ordalarını oylanḡlar tā ki kēledur-
14. ḡan nesillerge anı aytıp bergey-siz. Çünkü bu Hüdā ebed-el-ebed bizniḡ Hüdāyımızdur. Ol bizni ölümḡaça hidāyet kıılır.

Ḳırḡ Tokuzunḡı Mezmūr

1. Ey heme ḡalāyık munı anḡanḡlar. Ey dünyānıḡ
2. heme oltuḡuḡıları hem pest hem uluḡ ve devletmend
3. bilen faḡır ḡulaḡ salıḡlar. Aḡzım ḡikmet sözleydür.
4. Ve köḡlümniḡ tefekkūri bilmeklik bolur. Ḳulaḡımnı bir meşel üçün meyl kılay maḡfi bilişim çıḡ bilen zāhir kılay.
5. Yamān künlerde bozuḡluḡ tapanımdın
6. ihāḡa kılganda nēme işḡa ḡorḡar-men? Baylıḡıḡa i‘timād kılıp devletleriḡ ziyādeliḡiḡe özini faḡr kılgı-
7. çılardın ḡeçḡaysısı birāderini bir ‘ilāc bilen ḡalāş kılalmas veyā anıḡ üçün Hüdāḡa keḡāret
8. kılalmas.(Çünkü canlarıḡ keḡāreti kıymettür ve ebedḡaça tüketalmas) ki ol dā’im tirig ḡalur ērdi ki
10. ol çāhnı körmes ērdi. Çünkü ol köredür ki dānā ādemler ölürler aḡmak bilen gelvenḡ bille helāk bolurlar ve devletini başḡalarḡa ḡoyarlar.

11. Uların iç fikirleri ol ki öyleri ebedğaça ve sükûnetleri nesildin nesilğaça bâkî kalurlar. Yurt-

12. larını öz isimleri bilen atarlar. ammâ insân hürmette tohtamas helâk boladurğan hayvānga ohşaydur.

13. Uların bu yolu uların kabâhatidür. Yène ulardın keyin kişiler uların geplerini hoş

14. körürler. Ular bir pate dek ‘âlem-i berzah için ta‘yinlangandurlar. Ölüm uların pateçisi boladur ve ertegende râst kişiler uların üstide saltanat kılurlar ve uların çirâyılığlığı başka

15. mekân tapmas ‘âlem-i berzahın yayılır. ammâ Hüdâ ‘âlem-i berzahın kolıdın cānımnı halâş kılatur çünkü ol meni kabûl kılatur.

16. Bir kimerse devletmend kılınsa öyini celâli ziyâde

17. bolsa sen korkmağıl. Çünkü ölgende ol hêç nerse alğaç kêtmezdür. Anın celâli anı ergeşip tüşmezdür.

18. Egerçi ‘ömr körür de öz cānını mübârekledi ve

19. sen özünge yahşılık kılğanda âdem seni mahtaydur. Herkimni cānı atalarının devrige baradur. Ular hêç vakit nûrni körmeydürler.

20. Hürmette turup uqmağan âdem helâk boladurğan hayvānga ohşaydur.

Elliginçi Mezmûr

1. Hüdâ rabb Hüdâ hitâb kılıp kün çıkışdın tartıp

2. anın oturuşığaça yerge da‘vet kıldı. Çirâyılığlığı

3. nın kemâli şihyondın Hüdâ tecellî kılıpdur. Hüdâyımız keledür ve şük turmaydur. Anın aldidâ köyüp yayadurğan bir ot bolur ve etrâfida kattık koyun

4. boladur. Öz kavmiğa hükm kılışğa yukarkı âsmānlarğa

5. ve yerge kışkıırıp aytur: Kurbān bilen maña ‘ahd bağlağan

6. ehl-i takvālarımnı maña cem‘ kılınlar ve âsmānlar anın ‘adâletini beyān kılatur çünkü Hüdâ özi hâkimdür.

7. Ey kavmim anlağıl men hitâb kıluy ey İsrâ‘il men saña şehâdet berey. Hüdâ senin Hüdâyın men

8. dür-men. Kurbānların için seni ‘itâb kılmay-men ve senin köydüredurğan kurbānların dâ‘im meni aldında-

9. dur. Senin öyündin boğa veya kıtanlarındın tekeler

10. almay-men. Çünkü cengelnin herbir hayvānı ve min

11. tağdaki çehâr pây mal meni kidür. Tağların heme uçarlığını bilür-men ve cengellernin vahşileri

12. meniñkidür. Men aç ƙalğan bolsam saña aytmas
13. érdim. Çünkü ‘âlem ve anıñ tolusu meniñkidür. Boƙalarınñ gıştını yêp tekelerniñ ƙanını men
14. içemdür-men? Ĥamd ƙurbânı Ĥüdâgâ taƙdim ƙılıp va‘de
15. leriñni müte‘âlga edâ ƙılığıl ve tenglik künide maña da‘vet ƙılığıl. Men seni ĥalâş ƙılur-men ve sen maña celâl bérür-sen.
16. ammâ fâsıƙƙa Ĥüdâ aytur: Ƙânûnlarımni beyân ƙılığalı senin neme işiñ bar ki ‘ahdımni ağızıñğa alıptur-
17. sen? Sen ki ‘ibretni yamân körüp sözlerimni arƙağğa
18. taşlar-sen. Bir oğrını körgende anıñ bilen ittifaƙ bolduñ ve zinâkârlar bilen şerik bolupdur-sen.
19. Ağzıñni yamanlıƙƙa tapşurup-sen ve tiliñ ĥile
20. tartıp ƙıladur. Sen olturup birâderiñ zıddığa sözler-sen Öz anañnıñ oğlını ğıybet ƙılur-sen.
21. Bu nerselerni sen ƙılıp-sen ve men şük turdum. Meni tamam özünge ohşaş ĥayâl ƙılur érdiñ. ammâ men seni ‘itâb ƙıla-men ve közleriñniñ aldıda ularnı
22. ƙoyar-men. Êmdi munı oylanlar ey sizler Ĥüdânı unutğuçılar mebâdâ men sizni yırtƙay-men ve ƙutƙazğalı
23. anda hêç kim bolmas. Herkim ĥamd ƙurbânı taƙdim ƙılsa maña celâl bérédür ve öz yolıdın âğâh bolğuçığa Ĥüdânıñ necâtını körsetey.

Ellig Birinçi Mezmür

1. Ey Ĥüdâ lütfuñğa muvâfıƙ maña raħm ƙılıp şefƙatiñ-
2. niñ ziyâdelige muvâfıƙ ‘işyânlarımni öçürgil. Meni
3. ĥaťayımdın taze yup meni günâhımdın pâƙ ƙılığıl. Çünkü men ‘işyânlarımni bilür-men ve günâhım hemîşe aldımdadır.
4. Aldıñda seniñ aldıñda günâh ƙılıp nazarıñda yamân bolğan ol işni ƙılıp-men tâ ki sen söz ƙılğanıñda ‘âdil bolup ĥükm ƙılğanıñda taħliş bolğay-sen
5. Mana ĥaťâda şekilge kêldim ve anam günâhta maña ĥâmile boldı.
6. Mana iç köñülde ĥaƙıƙatğa ĥ‘âhişiñ bar ve yaşurunda maña ĥikmet bildürür-sen
7. Zevfa birle meni şâflağıl ve men pâƙ bolur-men. Meni
8. yuğıl ve men ƙardın aƙ bolur-men şâdlık ve ĥürsendlik maña işittürgil tâ ki sen sindurğan süñekler ĥoş
9. bolğaylar. Günâhlarımdın yüzüñni yaşurup heme ĥaťâlarımni öçürgil.
10. Ey Ĥüdâ mende pâƙ bir köñül yaratıp içimde muƙarrir

11. bir rûh yenîşlegil. Meni huzûruñdın taşlap muqaddes rûhuñnı mendin almağıl.
12. Necâtıñ hürsendligini maña yandurup bérıp
13. meni âzād rûh birle yolağıl. Ol vaqt ‘işyān kılguçılarga seniñ yollarıñnı ta‘lim bère-men ve günāhkārlar saña yanıp kélürler.
14. Ey Hüdā necātımñıñ Hüdāyı kan kabāhattin meni qutkazğıl ve tilim seniñ ‘adāletıñ üçün şādlık
15. okuydur. Ey Hüdāvend leblerimni açğıl ki ağızım seniñ hamdıñnı keltürgey.
16. Çünki sen qurbānga hoş bolmay-sen bolmasa anı keltürür êrdim. Köydüredurğan qurbān bilen rızāyıñ
17. yokdur. Hüdānıñ qurbānları sığınan rûh boladur sığınan ve ezilgen bir köñülñi ey Hüdā sen tahkîr kılmay-sen.
18. Hoş rızāyıñda şihyonga yaşıllık kılıp örşalim-
19. niñ sefîllerini sen yasağıl. Ol vaqt ‘adāletniñ qurbānlarıdın köydüredurğan qurbāndın ve pütün köydüredurğan qurbāndın memnūniyet kılur-sen. Ol vaqt qurbāngāhıñ üstide boqalar qurbānlık kıladurlar.

Ellig İkinçi Mezmūr

1. Ey zālīm neme işka āfet bilen özünge fahr
2. kılur-sen Hüdānıñ lūtfi dā‘im şābit qalur. İttig bir ustura dek tilin hile bilen işlep faqat āfetni
3. tedbîr kıladur. Yaşıllıqtın yamānlıqnı ve ‘adālet sözlemektin yalğan aytışnı yaşı körür-sen.
4. Ey hilekār til sen heme yegüçi sözni dost
5. tutar-sen. Hüdā tahı seni ebedğaça helāk kıladur ol seni tutup çadırıñdın seni çıkaradur ve tiriglerñin yurtıdın seni yıldız bilen sogurup yoqatadur.
6. ‘Ādiller hem anı körüp qorqarlar ve aña külüp
7. mana Hüdānı özige küç tutmağan ādem budur. Devletleriniñ keñrülügige i‘timād kılıp öz āfeti bilen özini küçlendürdi (dép ayturlar).
8. ammā men bolsam Hüdānıñ öyide kök bir zeytün dırahtığa oşsar-men. Ebed-el-ebed Hüdānıñ merhametige
9. i‘timād kılur-men. Men ebedğaça saña şükür kılay çünki sen anı kılıp-sen ve ehl-i takvālarıñnıñ huzûrıda seniñ ismiñge intizār bolay çünki ol kerimdür.

Ellig Üçünçi Mezmūr

1. Ahmak hēc Hüdā yokdur dep köñlide aytıpdur. Bozuxdurlar ve mekrüh hatālar kılıpdurlar. Yaşıllık kılguçı yokdur.

2. Hüdānı isteydurgan okkuçı bar bolğay mu dep körgeli Hüdā āsmāndın ben-i ādemğa nazar saldı.
3. Ulardın herbiri yanıp bozuluşkandır. Yaşlılık kılguçı yokdur āri biri hem yok.
4. Nān yegendek kavmimi yedurgan ve Hüdāğa da'vet kılmaydurgan hatā kılguçılarının heç bilisligi yok mu?
5. Anda korkunc yok yerde çünki korkuncda êrdiler. Çünki senin zıddınga kamağucının süneklerini Hüdā saçıpdur. Ularını tahkîr kılğan üçün sen ularnı hacāletge keltürüp-sen.
6. Keşke İsrā'ilniñ necatı Şihyondın kelgey êrdi! Hüdā kavminiñ esirligini yandurup tüketgende Ya'kûb hoş bolur ve İsrā'il hürsend boladur.

Ellik Törtünçi Mezmûr

1. Ey Hüdā ismiñ bilen meni kutkazgıl ve kuvvetiñde
2. maña hüküm kılğıl. Ey Hüdā du'âyım anlap ağzım-
3. niñ sözlerige kulak salgıl. Çünki bigāneler zıddınga kopkandurlar zorgerler cānımnı istepdürler. Hüdānı özleriniñ aldıda tutmapdurlar.
4. Mana Hüdā yarı bērgüçimdür. Hüdāvend cānımnı
5. yolağuçılar bilendür. Yamānlık düşmenlerimge
6. yansun. Haqıkatıñ bilen ularnı helāk kılğıl. İhtiyār qurbān birle saña qurbān kılay. Ey Hüdāvend seniñ
7. ismiñge şükür kılay çünki ol kerimdür. Çünki ol heme tenglikten meni kutkazıpdur ve düşmenlerim üstide ve meniñ közüm h'āhlağanım kördi.

Ellig Beşinçi Mezmûr

1. Ey Hüdā du'âyıma kulak salgıl ve meniñ niyāzım-
2. dın özünü yaşurmağıl. Zihniñni maña koyup icābet kılğıl. Dadımda ārāmım yok ve feryād kılur-men.
3. Düşmenniñ āvāzı üçün ve fāsıknıñ zulmi üçün
4. Çünki ular meniñ üstümge hatā taşlarlar ve
5. gāzab bilen meni kıstarlar. Köñlüm içimde kattık derd tartadur ve ölümniñ havfları meniñ üstümge
6. tüşgendür. Korkunc ve titrek meniñ üstümge kēlipdür ve dehşet meni yapıpdur.
7. Pes men aytım: Keşke kebüter dek kanatım bar bolğay
8. êrdi! Ol vaqt üçün kētip sākin bolur êrdim. Mana ol vaqt yırakka yürüp barıp cengelde konar êrdim.
9. Boran quyundın aldırıp penāh tapkay êrdim.

10. Ey Hüdāvend helāk kılğıl ve ularnıñ tilini başqa başqa kılğıl. Çünki şehirde zorluk bilen

11. çaķış körüpdür-men. Kiçe kündüz anıñ sefilleri üstide anı çörgüledürler. Haṭā hem ve

12. āfet anıñ otrasıda bar. Bozuğluk anıñ otrasıdadur. Zulm ve hile anıñ kuçeleridin köçüp çıķmas.

13. Çünki meni tapa kılguçı düşmen emes edi bolmasa anı köterelür erdim ve hem özini meniñ zıddımğa uluğlandurğan kişi meni yamān körgüçi emes erdi. Anıñdın özümni yaşurur erdim.

14. ammā munı sen kılıp-sen. Maña hemteng ādem hemrāhım ve

15. meniñ yakın dostum. Biz şirın maşlahat kılışur erdük biz halāyık bilen Hüdānıñ beytigel yürür erdük.

16. Ölüm bihaber ularnıñ üstige kelgey ular çāhğa tirig tüşgeyer. Çünki bozuğluk ular-

17. nıñ turğan yeride ve aralarıda bardur. Men bolsam Hüdāğa da‘vet kıla-men ve Hüdāvend meni kutkazur.

18. Aḥşām ertegen ve tüşte dadlap feryād kıla-men

19. ve ol āvāzımni anılaydur. Ol meniñ zıddımğa bolğan soķaştın cānımni selāmetlik bilen halāş kılıpdur. Çünki zıddımdakiler toladurlar.

20. Hüdā anılap ularğa uçur beredür ol ki ezeldin beri taḥtıda oturur. Çünki ularnıñ teğisligü yok ve Hüdādın korkmaydurlar.

21. Ol ādem özi bilen şulḥ istegüçilerniñ zıddığa kollarını uzatıpdur. Öz ‘ahdını ḥaver

22. kılıpdur. Anıñ ağızdaki söz miski dek siliķ erdi ammā könlide cenk bar erdi. Anıñ sözlerini yağıdın mülāyim bolğanı bilen ular yalanlangan kılıçlar erdiler.

23. Yüķüñni Hüdāvendge taşlağıl ol saña perveriş

24. kıladur. Ol dā‘im ‘ādilni tebegeli koymas. ammā sen ey Hüdā ularnı helāketniñ çāhığa tüşuredür-sen. Kan hırşlık ve hilekār kişiler ‘ömr künleriniñ nışfğaça yetmesler. ammā men saña i‘timād kıılır-men.

Ellig Altınçı Mezmūr

1. Ey Hüdā maña rahmlik bolğıl çünki ādemniñ meni yutup alğusı bar. Tamam kün uruşup maña zulm kıla-

2. dur. Tamam kün düşmenlerim meni yutup alğusı bar. Çünki menin zıddımğa tekebbürlük bilen uruşkanlar toladurlar.

3. Her kaçan korksam men saña i‘timād kıılır-men.

4. Hüdā bilen anıñ sözige men ḥamd aytur-men. Hüdā bilen i‘timādımni bağlap korkmay men. Beşer maña neme kıılalaydur?

5. Tamam kün ular sözlerimni tolğaydurlar. Heme hayāl
6. leri yamānlık bilen menin zıddımdadır. Yoğlaşurlar yaşurunurlar cānımnı faķat saklap turğandek
7. örler kademlerimni tıyarlar. Haķā bilen kūtulurlar mu? Ey Hūdā ğazab bilen halāyıkı yıķıtķıl.
8. Sen yürüşlerimni sanar-sen köz yaşlarımni seniñ tulumuñğa yığıp algıl. Ular seniñ defteriñde bar
9. aymas mu? Ol vaķt düşmenlerim men kıçķırğan küni arķağa yanarlar. Munı bilür-men ki Hūdā meniñ tarafımdur.
10. Hūdā bilen anıñ söziģe ĥamd aytur-men Hūdāvend
11. bilen anıñ söziģe ĥamd aytur-men. Hūdā bilen i'timādımnı
12. baĝlap korkmay-men. İnsān maņa neme kılalaydur? Ey Hūdā va'deleriñ meniñ üstümdedürler. Şükür kurbānlarını
13. saña tüketey. Çünki cānımnı ölümdin kūtķazıpdur-sen. Putlarımni taymaķtın kūtķazmap mu sen? Tāki Hūdānıñ aldıda ĥayātınıñ nūrıda yürgey-men.

Ellig Yetinçi Mezmūr

1. Maņa rahmlik bolĝıl ey Hūdā maņa rahmlik bolĝıl. Çünki cānımnı sende penāh aladur. Āri bu belālar ötüp bolĝunça seniñ kanatlarıñnıñ sāyeside penāh alay.
2. Hūdā müte'ālģa meniñ üçün heme nerse kılĝuķı Hūdāģa
3. da'vet kıla-men. Meni yutup alĝuķı melāmet kılĝanda āsmāndın ol ıbarıp meni kūtķazur. Hūdā merĥametini ve ĥaķıķatini ıbarur.
4. Cānım şirler arasıdadur. Ot tutaşķanlarınıñ ve tişleri neyze ve oķ ve tilleri ittig kılıc bolģan ādem oĝullarınıñ arasında hem yatur-men.
5. Ey Hūdā āsmānlar üstidin uluĝlangay-sen celāliñ tamam yēr yüzi üstide bolģay.
6. Ular kademlerim üçün tor rāstlapdurlar. Cānım töbenge ēgdürülgendür. Aldımda bir cāh körlepdürler ammā özleri aña yıķılıp tüşgendürler.
7. Köñlüm tayyār ey Hūdā köñlüm tayyārdur. Şi'ir
8. oķuyay āri tesbihler oķuyay. Oyĝanĝıl ey celālim oyĝanĝıl ey sanķur bilen! Men şabāķ yaruĝını oyĝatay.
9. Ey Hūdāvend halāyık arasında saña şükür kılay.
10. Tā'ifeler arasında saña tesbihler oķuyay. Çünki merĥametiñ āsmānlarģa ve ĥaķıķatıñ bulutlarģa yetģü dek çoñdur.
11. Ey Hūdā āsmānlar üstidin uluĝlangay-sen celāliñ tamam yēr yüzi üstide bolģay.

Ellig Sekizinçi Mezmūr

1. Hāmūşluğunızda rāst ‘adālet sözler mü-siz? Ey ādem oğulları siz istikāmet bilen hüküm kılar
2. mu-siz? Ārī köñülde yamānlık rāstlay-siz. Qollarınıznıñ zorluğunu yer yüzide tartıp bërür-siz.
3. Fāsıqlar (anasının) rahmidin yat bolup
4. toğulğan haldin yalğan sözlep azıqurlar. Ularınñ zehri yılan zehri dëkdür. Ular kulağı
5. ef’i dëkdürler. Ki efsünkārlarınñ āvāzığa her kaçça üstādlık bilen efsün kılsa kulağ salmas.
6. Ey Hüdāvend ularınñ tişlerini ağzıda sindürgıl ey Hüdāvend yaş şirlerniñ çoñ tişlerini çakķıl.
7. Ular aķıp bargan su dëk erip këtsünler. Oklarını tañlağanda kesilip këtgendëk bolğaylar.
8. Erip yëtıp këtedurğan evlad dëk künni körmegen hatunnıñ boyıdın ecrağanı dëk bolsunlar.
9. Kızanlarınız azğanlarını tuymastın ilgeri ol kök ve köyüp turğanı bir oğşaş kuyun birle ularnı
10. alıp këtedür. ‘Ādil intikāmın körgende hursend bolup
11. putlarını fāsıknıñ kanıda uyudur. Tā ki ādemler aytsunlar: Bitaħķik ‘ādil üçün ecr bar ëken bitaħķik yerde hüküm kıladurğan bir Hüdā bar.

Ellig Tokuzunçı Mezmūr

1. Ey Hüdāyım düşmenlerimdin meni kutkazğıl zıddımğa
2. kopkanlardın meni egizlendürgıl. Haṭā kılğuçıldın meni halāş kılıp kan hırşlık ādemlerdin meni kutkaz-
3. gıl. Mana cānım üçün saklap yatarlar. Uluğlar meniñ zıddımğa yoğlaşurlar ey Hüdāvend meniñ ‘işıyānım
4. üçün veyā günāhım üçün aymas. Haṭāyım bolmağanı bilen yene yügürüp özlerini hazırlanurlar. Maṇa yarı
5. bërgeli oyğanıp kaylağıl. Sen hem ey Rabb Hüdā şabāves İsrā’ilniñ teñrisi heme tā’ifelerni yoğlağalı kopğıl. Fāsık hıyānet kılğuçılarnıñ hëcbirige rahmlık bolmağıl.
6. Aḥşāmda yanıp këlürler. Ular itdëk gavğā
7. kılıp şehrini çörgülürler. Mana ular ağzı bilen cölürler. Lebleride kılıc bardur. Çünki ayturlar
8. kim anılaydur? ammā sen ey Hüdāvend ularğa küler-sen

9. heme tã'ifelerini maşhara kıla-sen. Ey meniñ küçüm men saña intizâr turay çünkü Hüdâ meniñ égiz bërücümdür.

10. Hüdâyım öz merhameti bilen aldımğa kélür meniñ düşmenlerim üstide h'vâhlağanımnı Hüdâ maña körsetedür.

11. Ularını katl kıılmağıl tã ki halkım unutmağay kuvvetiñ bilen ularını perākende kılıp tüşürgil.

12. Ey siperimiz Hüdâvend. Ağzınıñ günâhı ve lebleriniñ sözleri üçün ve sözlegen la'net

13. ve yalğan üçün ular tekebbürlüğüde tutulğaylar. Açığ ularını yoqatqıl mutlak bolmağı deñ ularını yoqatqıl ve bilgeyler ki Hüdâ Ya'kûbda ve yerniñ intihâlarığaça hükümet kıılır.

14. Ahşâmda yansunlar itdeñ gavğâ kılıp şehirmi

15. çörgülsünler. Ular yemek üçün çörgülüp yürürler toymasa tamam kiçe konup kalurlar.

16. ammâ men seniñ kudretiñdin şî'ir okuyay. Ârî ertegende merhametiñdin şâdlık okuyay çünkü sen bërücüm ve tengligimniñ künide penâh bolupdur-

17. sen. Ey meniñ küçüm saña tesbîhler okuyay çünkü Hüdâ meniñ égiz bërücüm merhametimniñ Hüdâyıdır.

Atmışınçı Mezmûr

1. Ey Hüdâ bizni taşlap sindurup atıpdur-sen

2. ğazablık bolupdur-sen. Bizge yene yangıl. Yurtını tebetip yarıpdur-sen. Yaruklarığa 'ilâc kılğıl

3. Çünkü ol midirleydur. Qavmıñğa müşkil nerselerini körsetipdür-sen: Bizge titreknin şarâpını

4. içirüpdür-sen. Sendin qorğguçılarga bir 'elem bërıpdür-sen tã ki haqıqat sebebi üçün açılğay.

5. On qoluñ birle qutqazıp bizniñkini icâbet kılğıl tã ki habîbiniñ halâş bolğay.

6. Hüdâ öz qudsiyetide söz kılıpdur: Men hoşluk kılay Şekemni taqsım kılıp Sükotnıñ deresini

7. çizeley. Kel'ed meniñkidür Manesse meniñkidür Efrâyım hem başımnıñ himâyeti Yehüdâ saltanat 'aşâmdur.

8. Moab yuydurğan kaçemdur. Edomğa keşimni taşılay-men. Ey Filistiye meniñ üçün hoşluqtın kıçkırgıl.

9. Kim meni muhkem şehirge alıp barur? Kim meni Edomğa

10. başlapdur? Sen ey Hüdâ bizni taşlamadıñ mu? Ey

11. Hüdâ qoşunlarımız bilen aldığa barmay-sen. Düşmen üçün bizge yarılık bërgil çünkü insânıñ mededi beyhüdedür.

12. Hüdā bilen çoŋ iş kıla-mız çünki düşmenlerimizni pāymāl kılguçı oldur.

Atmış Birinçi Mezmūr

1. Ey Hüdā feryādımni anlağıl. Du‘āyımğa zihniñni
2. koyğıl. Köñlüm sustlaşğanda yerniñ intihāsıdın saña da‘vet kılay. Mendin ėgizrak qoramğa meni başlağıl.
3. Çünki sen meniñ üçün bir penāh düşmendin muhkem
4. bir burç bolupdur-sen. Men seniñ çadırında dā‘im turay. Qanatlarıñniñ setride penāh alay.
5. Çünki sen ey Hüdā va‘delerimni anlapdur-sen. İsmindin korqquçılarınñ mırāşını maña bėripdür-
6. sen. Pādişahnıñ ‘ömrini uzun kıla-sen. Anıñ yılları
7. tola devrdėk bolur. Ol ebedğaça Hüdānıñ aldıda turadur. Lūtfu haqıķat ta‘yınlegil tā ki ular
8. anı muhāfazat kılgaylar. Pes seniñ ismiñge ebedğaça tesbīh okuyay ki künden künge va‘delerimni edā kılgay-men.

Atmış İkinçi Mezmūr

1. Cānım huşuş Hüdāğa intizārdur. Anıñdın necātım
2. kėledür. Huşuş ol meniñ qoramım ve necātımdur. Ol meniñ qorğanımdur ziyāde tebrenmes-men.
3. Kaçanğaça bir ādem üstige hücüm kılr-siz tāki ėgilgen tamdėk yıkılgu dėk qoşamğa oħsa bolğannı
4. hemeñiz katl kılgay-siz? Ular faziletidin anı tüşürüşdin başqa maşlahat kılmaslar. Yalğanğa ularnıñ rızālıķı bar. Ağzı bilen du‘ā hayr kılurlar ammā iç köñlide la‘net kılurlar.
5. Ey cānım huşuş Hüdāğa intizār turğıl. Çünki
6. ümidim anıñdındur. Huşuş ol meniñ qoramım ve necātımdur ol meniñ qorğanımdur tebremmes-men.
7. Necātım ve celālim Hüdā bilendür. Küçümniñ qoramı
8. ve penāhım Hüdādadur. Ey qavm hemişe aña i‘timād kılgıl. Köñlünizni anıñ aldığa tőkünler. Hüdā bizniñ üçün penāhdur.
9. Haqıķāten pest ādemler ‘abeşdürler uluğ ādemler yalğandurlar terāzuda yuqarığa çıkarlar. Ular bir
10. nefistin yeñilrekdürler. Zālimğa i‘timād kılıp bulamakķa ümid beyhūde kılmanlar. Devlet ziyādeleşse köñlünizni aña bağlamanlar.

11. Hüdā bir mertebe söz kılıpdur iki mertebe muni

12. anlapdur-men ki kudret Hüdānıkidür. Ey Hüdāvend merhamet hem senıkidür. Çünkü sen her kişiğe ‘amelige yandurur-sen.

Atmış Üçüncü Mezmür

1. Ey Hüdā sen meniñ Teñrimdür-sen seher seni istey-men. Su yok kuruk ussuz bir yurtta cānım senin için müştākdur.

2. Pes senin kudretiñ ve celāliñ körgeli muḳaddeste

3. saña kaylap turur-men. Çünkü senin lütfuñ hayāt-

4. tın efzaldur. Leblerim saña ḥamd ayturlar. Pes hayāt éken vaḳtımnda saña ḥamd-ü şenā aytay. Seniñ ismiñ bilen kollarımnı köterey.

5. Cānım yağ bilen toyğandék toyar ve ağzım

6. hoşhāl lebler bilen uranımda seni yād kılıp kiçe

7. hişşeleride saña tefekkür kılğanda saña ḥamd aytur. Çünkü sen yarılıķım bolup-sen ve kanatlarıñnıñ sāyeside

8. şādlık kılay. Cānım saña çaplaşıp ergeşedür. Oñ koluñ meni yolaydur.

9. ammā helāk kılmaķı için cānımnı istegüçiler

10. bolur yerniñ çukur caylarığa tüşüp baradurlar. Kılıcnıñ küçiğe tapşurulur tülkilerge naşib bolurlar.

11. ammā pādşāh Hüdāda ḥursend bolur. Anıñ bilen ḳasem kılğanlarınñ herbiri maḥtanur çünkü yalğan aytkuçılarnıñ ağzı bend kılınur.

Atmış Dörtüncü Mezmür

1. Ey Hüdā dadımda āvāzımnı anlap tirigligimni

2. düşmenniñ ḳorkuncıdın saḳlağıl. Meni yamānlık kılguçılarnıñ pinhān maşlahatıdın ḥatā kılguçılarnıñ

3. ğalvesidin yaşurgıl. Çünkü tilni kılıcdék ittiglep okdék açık sözlerni tañlapdurlar.

4. Tā ki yaşurun yerlerde kāmılğa atḳaylar nāğāh ḳorkmay aña atadurlar.

5. Yamān niyette özini cür’etlendürürler. Sıtmalar pinhān ḳoymaḳtın gepleşip ayturlar: Uların kim köredür?

6. Ular bozuğluķnı teftiş kılıp diḳḳat bilen bir teftişni tamam kılıpdur-miz dep ayturlar herbiriniñ iç fikri ve köñli çuḳurdur.

7. ammā Hüdā ularğa atadur. Nāğāh ok birle zaḥmdār

8. bolurlar. Pes öz tili ularnıñ zıddığa bolğaç döğüctürülürler. Uların körgenlerniñ hemesi başnı leñşetürler.

9. Heme ādem ḳorḳadur. Hüdānıñ ‘amellerini beyān

10. kılıp anıñ kılğanlarını ‘aql bilen oylarlar. Hüdāvendde ‘ādil hursend bolup aña tevekkül kılur. Rāst köñüllükleriniñ hemesi mahtanur.

Atmış Beşinci Mezmūr

1. Ey Hüdā saña Şihyonda hāmd intizārdur ve saña
2. va‘de edā kılunur. Ey sen du‘ā müstecāb kılguçı saña
3. heme beşer keledür. Bozuğluğunñ sözleri meniñ zıddımğa gālipdürler. ‘İşyānlarımız bāresidin bolsa
4. sen ularnı ‘afv kılur-sen. Dergāhlarında sükūnet kılğalı sen ılğap özünge keltürgen kişi mübārekdür. Öyünñ keremi beytiñniñ qudsiyeti bilen toyar-miz.
5. Heybetlik işler bilen bizniñkini ‘adālette icābet kılur-sen. Ey necātımızniñ Hüdāyı sen ki yerniñ heme intihālarınıñ ve deryā-yı muhītte yırak bolğanların i‘timādı-
6. dur-sen. Ki belidin qudrat bilen bağlanıp öz küçi bilen
7. tağları muqarrir kılur. Ki deryāların küldürlegenini dolğunların küldürlegenini ve halkların
8. galvesini tohtatadur. Hem yerniñ intihālarında olturguçılar seniñ ‘alāmetleriñdin korkarlar. Erteğenniñ ve ahşāmniñ çıkışlarını şādlıkğa keltürür-sen.
9. Sen yerni yoqlap anı suğarur-sen anıñ gānilikini ziyāde kılur-sen. Hüdāniñ deryāyı su bilen tolgandır. Yerni şundağ rāstlap ularğa aşlık hazırlandurur-
10. sen. Anıñ taplarını keñrücülik bilen suğarıp anıñ egizlerini tüzler-sen. Gınlar bilen anı yumşa-
11. tıp anıñ köklegenini bereketler-sen. Yılnı keremiñ bilen tāclandurur sen ve izleriñdin yağ tamadur.
12. Cengelniñ yaylaqları tamarlar ve dönler şādlık
13. bilen bal bağlangandır. Yaylaqlar pateler bilen tolgandurlar. Dereler aşlık bilen yapılgandurlar. Ular hoşluqtın kışkıırıp şi‘ir okurlar.

Atmış Altıncı Mezmūr

1. Ey heme yurtları Hüdāğa şādlık āvāz keltürünler.
2. Anıñ isminiñ celāliğa tesbīh okup anıñ hāmdını ‘izzetlik
3. kılınlar. Hüdāğa ayıñlar seniñ işleriñ kandağ heybetlik ēkenler! Kudretiñniñ uluğluğdın düşmen-
4. leriñ özleri saña boyun sunarlar. Heme yurtlar saña secde kılıp saña tesbīh okurlar. Seniñ ismiñge tesbīh okurlar.
5. Kēlip Hüdāniñ ‘amellerini körünler. Ben-i ādemğa

6. kılğan işide heybetlikdür. Ol teñizni kuruq yerge tebdil kıldı. Ular deryādın piyāde öttiler. Anda anıñ
7. bilen ħursend bolduq. Küçi bilen ebedğaça ħükümet kılatur. Anıñ közleri qavmlerğa qaylarlar. ‘Āsiler özlerini örletmegeyler.
8. Ey ħalāyık Ĥüdāmızğa ħamd-ü şenā aytıp ħamdınıñ
9. āvāzını aqlatıñlar. Çünki ol cānımızni tirig
10. saqlap putlarımızni midirlağalı qoymaydur. Çünki sen ey Ĥüdā bizni imtiĥān kılıp-sen kümüş sınağandek
11. sen bizni sınapdur-sen. Bizni torğa kirgüzdüñ.
12. Ağır bir yük belimizğa koyduñ. Sen başlarımızniñ üstidin ādemlerni mindürüp ötküzüpdür-sen. Ot ve sudın öttük. ammā sen bizni devlet yeriğe keltürdüñ.
13. Köydüredurğan qurbānlar bilen seniñ öyünge
14. kirey va‘delerimni saña edā kılay. Leblerim tenglikte bolğanımda keltürgen ve ağızım sözlegen.
15. Qoçqarlarınñ buĥūrı bilen semizlerniñ köydüradurğan qurbānları saña qurbānlıq kılay. Men boqaları bilen tekeler qurbānlıq kılay.
16. Ey sizler Ĥüdādın heme qorqquçılar keliş anlañlar ve men ol meniñ cānım üçün kılğanını
17. bilen kıla-men. Ağızım bilen aña da‘vet kıldım ve uluğ
18. ħamd meniñ tilimde bar erdi. Eger köñlümdede ĥatānı ĥāzır kılğan bolsa erdim Ĥüdāvend müstecāb kılmaz
19. erdi. ammā bitaĥkik Ĥüdā müstecāb kılıpdur. Du‘āyım-
20. nıñ āvāzığa ol zihin qoyupdur. Du‘āyımni veyā mendin merĥametini yandurmağan Ĥüdāğa ħamd ü şenā bolğay.

Atmış Yetinçi Mezmūr

1. Ĥüdā bizge raĥmlık bolup bizni mübāreklegey
2. ve yüzini bizniñ üstümüzge yarutqay. Tā ki yoluñ yernin üstide ve necātıñ heme qavmleriñ arasında tutulğay.
3. Ey Ĥüdā ħalāyık saña ħamd aytqaylar. Heme ħalāyık saña ħamd aytqaylar.
4. Tā’ifelər ħursend bolup şādlık oquğaylar çünki sen ĥaqlarnı rāstlık bilen ĥüküm kılıp yer yüzideki
5. tā’ifelerni hidāyet kıla-sen. Ey Ĥüdā ħalāyık saña ħamd aytqaylar. Heme ħalāyık saña ħamd aytqaylar.
6. Yer öşüşini bėripdür. Ĥüdā öz Ĥüdāyımız bizni

7. bereketlegey. Hüdā bizni bereketlegey ve yêrniñ heme intihāları anıñdın korkqaylar.

Atmış Sekizinçi Mezmūr

1. Hüdā qopsun anıñ düşmenleri perākende bolsunlar. Anı yamān körgüçiler hem anıñ aldidın
2. kaçsunlar. Tütün taralıp heydalğandek şundağ ularnı heydap atğıl. Aq mūm otnıñ aldidā erigendek şundağ fāsıq Hüdānıñ huzūrıda helāk
3. bolsun. ammā ‘ādiller hursend bolsunlar. Ular Hüdānıñ aldidā hoşluk kılğaylar. Ārī hursendlik bilen şādlık kılğaylar.
4. Hüdāğa şı‘ir okup anıñ ismige tesbīh okunlar çöllerdin minip ötgüçi üçün yol yasağıl. Anıñ ismi Yāhdur. Anıñ aldidā hursend bolunlar.
5. Yetimlerniñ atası ve tul hatunlarınñ hākimi
6. muqaddes mekānıdaki Hüdā bolur. Hüdā yalguzlarınñ öyde olurguzadur esirlerni sa‘adet hālğa çıkaradur. ammā ‘āsiler kurulup kêtgen bir yurtta sâkin bolurlar.
7. Ey Hüdā sen kavmiñniñ aldidā çıkıp yürgende
8. sen cengeldin ötüp barganda yer tebređi āsmānlar hem Hüdānıñ huzūrıda tamdurdılar. Hem andaki Tūr-ı Sinā İsrā’ılınñ teñrisi Hüdānıñ
9. huzūrıda tebređi. Sen ey Hüdā kenrū bir yamğur ıbardıñ. MİRĀŞıñ üçün işbāt sen keltür-
10. düñ. Seniñ cemā‘atıñ anıñ içide olturdı. Sen ey Hüdā keremiñ bilen biçäreler üçün anı rāstladıñ.
11. Hüdāvend sözni bérür. Beşāretlerni keltüredurğan
12. hatunlar çoñ bir koşundurlar. Koşunlarınñ pādşāhları kaçurlar Ular kaçurlar ve öyde kalğan
13. hatun ol cānı taqsım kıladur. Siz qotanlarınñ arasında yatar mu-siz? Kebüterniñ kanatları kümüş bilen ve
14. uçları kızıl altun bilen kaplangandurlar. Qādir-i mutlak anıñ içideki pādşāhlarnı perākende kılğanda Şalmonda qar yağkanga oğşar érđi.
15. Başannıñ tağı Hüdānıñ bir tağıdur. Başannıñ
16. tağı eğiz bir tağıdur. Ey siz eğiz tağlar neme işka Hüdā mekān üçün h‘āhiş kılğan tağka hased bilen kaylar-siz? Ārī Hüdāvend ebedğaça anda sükūnet
17. kıladur. Hüdāvend ularnıñ aralarıdadur.
18. Tūr-ı Sinā muqaddeste bardur. Sen eğizge çıkıp sen esirler alıp-sen. Ādemler arasındın hediyeleyer kabūl kılıp-sen ārī hem ‘āsilerdin tāki Rabb Hüdā anda sâkin bolğay.

19. Hüdāvendge hamd ü şenā bolğay. Kündin künge yüklerimizni ol köteredür. Hüdā bizniñ necātımızdur.
20. Hüdā bizge necātñiñ bir Hüdāyıdır. Ölümün
21. kütulmaklık Hüdāvend Yahveniñkidür. ammā Hüdā düşmenleriniñ başını günāhıda tañı yürüp turğuşınıñ saçlık çokkasını urup sınduradur.
22. Hüdāvend ayttı: Başandın yene alıp kēlip deryāñıñ
23. çukurıdın ularnı yene alıp kēley. Tāki sen putuñnı ğağa urup debsegey-sen tā ki itleriñniñ tili düşmenleriñdin naşibini tapğay.
24. Ey Hüdā kirişleriñni hem Hüdāyımñıñ meniñ pādşāhımñıñ muğaddesge kirişlerini körüpdürler.
25. Şi‘ir okuğuşılardı aldıda yürdiler nağmeçiler arğadın
26. ergeştiler def çaladurğan kızlar arasıda. Ey İsrā‘ilniñ bulağıdın bolğanlar cemā‘atlerde Hüdāğa
27. hem Hüdāvendge hamd ü şenā ayttılar. Ularıñ salţanat kılğuşısı kiçik Benyamin anda bar Yehūdāñıñ emirleri ularnıñ cemā‘ati bilen Zebulunñıñ emirleri Naftaliniñ emirleri bar.
28. Hüdāvend saña küç buyurupdur. Ey Hüdā biz-
29. niñ üçün kılğanıñnı küçlendürğıl. Örsalımdaki beytiñniñ sebebidin pādşāhlar saña hediyeleler
30. kēltüredür. Kamuşlukdaki vahşi boğalarınñ keşretini muzayları bilen ya‘ni halklarını ‘itāb kılğıl tā ki ular kümüş barçeleri bilen saña mütevāzı‘lıkta ta‘zīm kēltürgeyleler. Cenk bilen hoşluğu bar halāyıkñı
31. perākende kılıpdur. Mısırdın erler çıkarlar Hābeşistan kollarını Hüdā tarağığa uzatğalı aldıraydur.
32. Ey yer yüziniñ pādşahlıkları Hüdāğa şi‘ir
33. okunlar. Hüdāvendge tesbihler okunlar. Aña ki kadımdın bar āsmānlarnıñ āsmānlarnıñ minedür.
34. Mana ol āvāzını çıkaradur āri belend biāvāz. Hüdāğa kudretni ‘amel kılınlar. Anıñ fażileti İsrā‘ilniñ
35. üstidedür ve anıñ kudreti bulutlardadır. Ey Hüdā kuds mekānlarıñda heybetlikdür-sen. İsrā‘ilniñ Teñrisi kavmiğa küç ve kuvvet ol bēür. Hüdāğa hamd ü şenā bolğay.

Atmış Toğuzuncı Mezmūr

1. Ey Hüdā meni kütğazğıl. Çünki cānım sulardın

2. basılır. Turguluk yok çukur patıkça çöker-men. Seller meni çöktürgü dek çukur sularının içige
3. yetkendür-men. Men feryadım bilen harğandur-men. Gelüm kuruğandur. Hüdâyımğa muntazir bolup turğanımda közüm
4. ‘aciz bolur. Sebebsiz meni yamān körgüçiler başımın saçlarıdın ziyādedürler. Nāhaqlık bilen düşmenlerim bolup meni kesip atkusı bar bolğanlar kuvvetlikdürler. Andın men alıp kêtken emes nerseni yandurup bərdim.
5. Ey Hüdā hamākatimni sen bilür-sen ve günāhlarım sendin mahfi
6. emes. Ey rabb Hüdā şabāves saña muntazir bolğanlar meniñ sebebindin hacālet bolmağaylar. Ey İsrā’ilniñ Teñrısı seni istegüçiler meniñ sebebindin rüsvālıkğa keltürölmegeyler.
7. Çünkü seniñ sebebiñ bilen melāmet köterip-
8. dür-men uyat yüzümni yapıpdur. Birāderlerimğa
9. bigāne ve anamniñ balalarığa yat bolğandur-men. Çünkü öyüñniñ gayreti meni yep alıpdur ve seni tapa kılguçılarnıñ melāmeti meniñ üstümge tüşgendür.
10. Yağlap cānımnı rüze bilen te’dip kılsam ol melāmetim
11. boldı. Eginimni pelāstın kılsam ularğa temsıl söz
12. boldum. Dervāze olturğanlar meniñ bāremdin gepleşürler ve şarāph^vārlarnıñ ğazelidür-men.
13. ammā men bolsam ey Hüdāvend maqbūl vaqhte du‘āyım sañadur. Ey Hüdā merhametiñniñ ziyādeligi necātıñnıñ
14. haķikatide müstecāb kılğıl. Patıkniñ içidin meni kutkazıp patıp kalğalı koymağıl. Meni yamān körgüçiler-
15. din çukur sularnıñ içidin meni kutkazğıl. Su seli meni basmağay veyā çukur meni yutmağay. Ve çāh ağzını menin
16. üstümge yapmağay. Ey Hüdāvend icābet kılğıl çünkü seniñ lütfuñ kerīmdür ve şefkatleriñniñ ziyāde-
17. ligige muvāfık maña yüzlengil. Ve bendeñdin yüzüñni yaşurmağıl çünkü tenglikdedür-men. İldam icābet kılğıl.
18. Cānımğa yakınlaşıp anı ħalāş kılğıl. Düşmenlerim
19. üçün meni āzād kılğıl. Melāmetimni ve uyatımnı ve rüsvālıkımnı sen bilür-sen Hem haşımrlarım seniñ aldında-
20. dur. Melāmet köñlümni sındurupdur ve ağırlıqtın tolgandur-men ve köñül aytadurğan kimersege kaylar ərdim ammā hēc kim yok ərdi. Ve teselli bėrgüçiler üçün

21. Hêç kimni tapmadım hem yemegim üçün ot maña bërîp teşneligimde sirke içgeli bërür êrdiler.
22. Ularını aldıdaki dasturh^vanı kemend ve ular
23. selāmetlik bilen turganda ıpkan bolğay. Kōzleri kōrmegūdēk ıpkanğulaşkaylar ve hemışe uların
24. püstlerini titretip turgıl. Kāhişin uların üstige tōküp atkıl ve ıpabınını kızkıklık
25. ularğa yetkey. Uların mekānı virān bolğay.
26. Uların ıpadırlarında kimerse olturmağay. Çünki sen ıpannı kıstarlar ve sen zağmdār kılğanların
27. derdidin hikāyet ayturlar. Uların bozuğlukığa bozuğluk ıpşıl ve senin ‘adāletine kirmegeyler.
28. Ular tiriglik kitābıdın öçürölüp ‘ādiller bilen pütölmegeyler.
29. ammā men bīçāre ve ıpğındür-men. Ey Hūdā senin
30. necātın meni ıpğılendürgey. Men Hūdān ıpıme bir şı‘ır bilen ıpamd aytıp şükür kılmağ bilen anı
31. uluğlanduray ve Hūdāvendge keledin ya münüz ve
32. tuvağı bar boğadın ol mağbūlakdur. Yavaşlar anı kōrüp ıpursend bolurlar. Ey Hūdā ıpıteğüçiler
33. dilin tirig kalsun. Çünki Hūdāvend fağirlerni
34. anğaydur ve zindānileri tağkır kılmas. Āsmān ve yer deryā-yı muğit ve hem anın ıpide midirlapdurgan nerse anğ
35. ıpamd aytsun. Çünki Hūdā Şihyonnu ıpıtkazıp Yehūdā şehirlerini binā kılatur ve anda olturup anğ ıpēdārlık
36. kılurlar. Anın bendelerinin uruğı hem anı mīrās alurlar ve anın ıpıme amrāklar anda sükūnet kılurlar.

Yetmişinç Mezmūr

1. Ey Hūdā meni ıpıtkazğalı aldırağıl. Ey Hūdāvend mağ
2. yarı bērgeli aldırağıl. Cānımnı ıpıteğüçiler şermende ve ıpacālet bolğaylar. Menin zararımğa süyünler arğğa
3. yandurulup rūsvalıkğa kēltürölgeyler. Hey hey dēgenler ıpıatının sebebiden arğğa yandurulğaylar.
4. Seni ıpıteğüçilerin hemesi sende ıpursend ve ıpış bolğaylar. Necātın dost tutkuçılar Hūdā

5. uluğlangay dēp dā'im aytqaylar. ammā men biçāre ve faķirdür-men. Ey Hūdā meniñ tarafımge aldırağıl. Sen meniñ yarılıķım ve meniñ ħalāş kılğuçımdur-sen. Ey Hūdāvend ħayāl kılmağıl.

Yetmiş Birinçi Mezmūr

1. Sende ey Hūdāvend tevekkülümni qoyar-men hēç vaķt
2. şermende bolmağay-men. 'Adāletinñ bilen meni kūtqazıp meni ecretip alğıl. Kulaķınñı maña tutup meni kūtqazğıl.
3. Maña dā'im kirgülük bēr mazbūt qoram bolğıl. Meni kūtqazğalı emir bēripdūr-sen çünki sen meniñ qoramım
4. ve qorğanımdur-sen. Ey Hūdāyım fāsıknıñ qolıdın 'ādilsiz ve zoravar ādemniñ qolıdın meni ecretip alğıl.
5. Çünki sen ey Rabb Hūdā meniñ ümidimdūr-sen
6. Kiçi[k]ligimdin tartıp meniñ tevekkülumdūr-sen. Qırsaqdın beri sendin yolangandur men. Meni atamnıñ içidin çıkarğuçı sendūr-sen. Ħamdım dā'im seniñkidūr.
7. Tolalarğa 'acāip nerse dekdūr-men. ammā sen
8. mazbūt penāhımdur-sen. Ağzım seniñ ħamdınñ bilen
9. tolğan bolğay ve tamam künde 'izzetinñ bilen qarılıķnıñ vaķtıda meni taşlap atmağıl. Kuvvetim 'ācizlanganda meni terk kılmağıl.
10. Çünki düşmenlerim meniñ bāremdin sözleşür-
11. ler ve cānımñı marağuçılar maşlahat kılışıp ayturlar Hūdā anı terk kılıpdur. Anı koğlap tutunlar çünki kūtqazğalı hēç kim yokdur.
12. Ey Hūdā mendin yırak bolmağıl. Ey Hūdāyım maña yarılıķ
13. bērgeli aldırağıl. Cānımğa zıd turğuçılar şermende ve helāk bolğaylar. Meniñ zararımñı istegüçiler melāmet ve rüsvālık bilen yapılgaylar.
14. ammā men dā'im ümid kılıp barğan taħı ziyāde saña
15. ħamd kılay. Ağzım seniñ 'adāletinñdin ve tamam kün seniñ necātındın beyān kēltüredūr çünki anıñ 'addlerini
16. bilmey-men. Rabb Hūdānıñ 'azım 'amellerini kēltürey. Seniñ 'adaletinñni ey ħaş seniñkini zıkr kılay.
17. Ey Hūdā kiçikligimdin maña ta'lim bēripdūr-sen ve çaķğaçā senin 'acāip 'amellerini beyān kılıpdur-
18. men. Ārī ey Hūdā hem qara ve aķ saçlık bolğanımda yēne bir nesilğa seniñ kuvvetinñni herbir kēledurgāña kudretinñni beyān kılıp bolmağunça meni terk kılmağıl.

19. Ey Hüdā senin ‘adāletin hem nihāyet ēgizdür. Sen ki uluğ ‘ameller kılıpdur-sen ey Hüdā kim saña
20. oñsar? Ey tola ve yamān tenglikni bizge körsetgüçi sen bizni yēne tırgüzüp yērin çukurlarından bizni yēne
21. çıkarur-sen. Uluğlukumnı ziyādeleştürüp yēne yanıp maña tesellī bērgil.
22. Ey Hüdāyım men hem haqīkatın üçün sanır bilen saña hamd aytay. Ey sen İsrā’ılın kuddusi
23. saña çoñ birle tesbīhler okuyay. Men saña tesbīhler okuğanda leblerim çoñ şādlık kılurlar ve sen
24. halāş kılğan cānım (şādlık kılur). Tilim hem tamam kün senin ‘adāletindin sözleydür. Çünkü menin zararımın istegüçiler şermendedürler hacāletdürler.

Yetmiş İkinci Mezmūr

1. Ey Hüdā pādşāhğa hükümlerini ve pādşāhın
2. oğlğa ‘adāletini bērgil. Ol kavminğa ‘adālet bilen ve biçārelerinğe haqīkat birle hüküm kılğay.
3. Tağlar halkğa selāmet kēltürgeyler şundağ hem dōbe-
4. ler ‘adālet bilen. Ol halkın biçārelerigē hüküm kılğay fakīrlerin balalarını kutkazğay ve zorgerni
5. pāre pāre kılıp sındurğay. Kün tağı şābit kılğanda ve ey bar vaktta nesildin nesilğaça sendin korkkaylar.
6. Ol otı urulğan meydānğa yamğur tüşgendek yēni
7. soğuradurğan yağınlar dek tüşgey. Anın künleride ‘ādil çiçeklegey ve ey bar bolmas vaktğaça keñrülük bilen selāmet bolğay.
8. Ol teñizdin ve deryādın dünyānın intihā-
9. larığa hem saltanat kılğay. Çölde olturğanlar anın aldıda rükū‘ kılğaylar ve anın düşmenleri topanı
10. yalasunlar. Tarşışın ve cezirelerinin pādşāhlar tartuqlar kēltürgeyler. Seba ve Seba’nın pādşāh-
11. ları hediyeler takdim kılğaylar. Ārī heme pādşāhlar anın aldığa yıkılğaylar heme tātīfeler aña hizmet kılğaylar.
12. Çünkü yığıldurğan fakīrni yarı bērgüçi yok
13. biçāreni ol kutkazadur. Miskīn ve fakīr üçün anın şefkati bar bolur ve fakīrlerin cānlarını ol kutkazadur.
14. Uların cānını zālīm ve zorluktın halāş kılur ve uların kanı anın nazarıda efzal bolur.

15. Ve ol tirig ƙalğay. Saba'nın altunıdın aña bérilgey ve dā'im anın üçün du'ā ƙılıp tamam kün

16. aña du'ā hayr ƙılğaylar. Yèrniñ āşlıķı keñrülük bilen hem tağların başıda ösedür. Anın mèvesi Lübnāndek tebregey. Ve şehirdekiler yèrniñ giyāhlarıdek

17. çiçeklegeyler. Anın ismi ebedğaçā şābit bolğay. Kün bar vaqtıda anın ismi bākī ƙalğay ve ādemler anındaki bereket tapğaylar. Heme tã'ifeler anı mübārek aytğaylar.

18. 'acāip işler haş ƙılğuçı İsrā'ilniñ

19. Teñrиси Rabb Hüdāğa ħamd ü şenā bolğay ve anın 'izzetlik ismige ebedğaçā ħamd ü şenā bolğay ve tamam dünyā anın celāli bilen tolğay. Āmīn ve āmīn.

Yetmiş Üçünçi Mezmūr

1. Hāķīkten Hüdā İsrā'ilge pāk könlü bar kimersege kerīm-

2. dür. ammā men bolsam putlarım tayğalı tas ƙalğan érdi.

3. Ƙademlerim az ƙalsa tayp érdiler. Çünkü men fāsıķnıñ sa'ādetligini körsem mağrūrlarğa ħasedlik bolur érdim.

4. Çünkü ularnıñ ölümide zaħmetler yok amā

5. ularnıñ küçi muħkemdür. Ular insān meşakķatığa

6. tüşmesler veyā bölek ādem dek 'illet tartmaslar. Anın üçün tekebbürlük ularnıñ boynıda zīnet zinciridek-

7. dür zorluk egindek ularnı basar. Uların közleri semizliktin örlep çıƙadurlar köñül h'āhiş

8. ƙıladurğandın ziyāde ularnıñki bardur. Ular maşħara ƙılıp yamānlık bilen zulm sözlegüçidürler.

9. Ular yoğanlık bilen sözlerler. Ağzını āsmānlarğa toħtatıp ƙoyupdurlar ve ularnıñ tili yèrni

10. kezip yüredür. Anın üçün ħalkı muña yanıp kélür

11. ve tolğan piyāleniñ suynı ulardın edā ƙılunur ve ular ayturlar: Hüdā ƙaydağ biledür? Müte'ālın

12. bilmekligi bar mu? Mana fāsıķlar boladurlar. Ve hemişe

13. tınçlıkta turup ƙuvvette öserler. Bedürüsti köñlümni beyhüde şāflap ƙollarımni günāhlıkta yupdur-men.

14. Çünkü tamam kün 'illet ve her ertegen te'dip tartıpdur-

15. men. Mundağ sözley dep aytķan bolsam mana balalarınnıñ neslige ħıyānet ƙılıp érdim

16. Munı ƙaydağ bilgey-men dep fikir ƙılsam ol maña

17. ağırırak érdi. Tā Hüdānıñ muħaddesige kirip ularnıñ

18. ‘ākıbetini oylağandır-men. Bedürüsti sen ularnı tayla mu çoñ caylarğa koyup helāketge tüşürüp taşlar-sen.
19. Berdemde kaydağ vīrān bolğandurlar! Havflar bilen
20. tamāmen yoğalgandurlar. Kimerse oyğanganda bir tüşdek ey Hūdāvend şundağ sen oyğanganda ularnıñ şūret-
21. lerini tahķır kılur-sen. Çünki köñlüm açığlangan
22. ěrdi ve bñreklerimde sancık bolğan ěrdim. Şundağ men gelven ve nādān bolup seniñ aldında hayvāndek ěrdim
23. Her kaydağ bolsa men dā’im seniñ birledür-men.
24. oñ kolumnı sen tutupdur-sen. Maşlahatıñ birle meni hidāyet kılıp āhirde celāl bilen meni kabñl kılur-
25. sen. Āsmānda sendin bölek kim meniñki bar? Ve men rağbet kıladurğan yer yüzide sendin başka hēc kim yokdur.
26. Atam bilen köñlüm ‘āciz bolur ammā Hūdā ebedğaça köñlüm-
27. niñ kuvveti ve meniñ naşibimdür. Çünki mana sendin yırağ bolğanlar helāk bolurlar. Sendin zinākārlık birle çıkıp
28. kėtgenlerni yoğatıpdur-sen. ammā Hūdāğa yakınlaşmak maña yahşıdır. Rabb Hūdānı penāhım kılıpdur men tāki heme ‘amelleriñni beyān kılğay-men.

Yetmiş Dörtünçü Mezmür

1. Ey Hūdā neme üçün bizni ebedğaça taşlapdur-sen? Yaylakıñnıñ koylarığa ġazabıñ neme işka tütñnley-
2. dñr? Sen qadimde alğan mīrāşıñnıñ kabilesi bolğalı özññ ġalāş kılğan cemā’atıñnı ve sen sñkñnet kılğan Şihyon tağnı yād kılğıl.
3. Qadimlerin dā’im vīrān yerlerge kötergil düşmen
4. muğaddesde heme yamānlıknı kılıpdur. Haşımların seniñ cemā’atleriñnıñ içide olğandurlar. Öz nişānelerini
5. ‘alāmetler üçün koyupdurlar. Tıkın dırahtlarğa paltularnı kötergen kişilerdek körñndiler.
6. ve ěmdi heme iniñdeki oyulğan naķışların paltu ve
7. teberler birle sındurdılar. Muğaddesiñge ot koyupdurlar. İsmiñnıñ sñkñnet yerini ölümğaça neces kılıpdurlar.
8. Hemesini bille vīrān kılalı dēp ular köñlide ayturlar yurttaki heme Hūdānıñ mā’bedlerini köydürñpdürler.
9. ‘alāmetlerimizni körmey-miz. Yēne peygamber yokdur ve

10. hem aramızda ne vaktğaça biledurğan kimerse yokdur. Ey Hüdā haşım kaçanğaça tapa kılğay? Düşmen ebedğaça seniñ
11. ismiñni deşnem kılğay mu? Neme üçün qoluñni āri oñ qoluñni tohtatıp alur-sen? Koynuñdın anı çıkarıp ularni helāk kılğıl.
12. Qadimdin Hüdā meniñ pādşāhımdur yêrde necāt keltü-
13. rüp bergüçi oldur. Küçün bilen sen deryāni yarıñ. Ejderhālarını başlarını sularda sindurduñ.
14. Sen Livyatannıñ başlarını pāre pāre kılıp sindurduñ. Anı cengelde olturğuçi halkқа gazā bolmağlık üçün bérduñ
15. sen bulak bilen cılğa taşturup çıkardıñ sen
16. Küçlük deryālarını kurutur-sen. Kün seniñki kiçe hem seniñkidür. Sen nūr bilen Quyāşni rāstlap-
17. dur-sen. Sen yérniñ heme hudūdını tohtatıpdur-sen. Sen yaz bilen qışni kılıpdur-sen.
18. Ey Hüdāvend şunı yād kılğıl ki düşmen tapa kılıpdur
19. ve ahmak bir halk ismiñni deşnem kılğandır. Pahtekiñniñ cānını hırşlık keseretge tapşurmağıl. Biçāre-
20. leriñniñ hayātını ebedğaça unutmağıl. ‘Ahdni hātır kılğıl. Çünki yurtniñ karanğıu yerleri zorluqniñ mekānları bilen tolağlıqdurlar.
21. Zulm tartқан şermende bolup yanmağay. Biçāre ve faqir
22. seniñ ismiñge hamd aytqay. Ey Hüdā kopup öz da‘vāyında aytışğıl. Ahmak ādem tamam kün seni kaydağ tapa kılğanını
23. yād kılğıl. Haşımlarıñniñ āvāzını unutmağıl zıddıñğa qoyğuçılarnıñ galvesi dā’im örlep çıkadur.

Yetmiş Beşinci Mezmūr

1. Ey Hüdāvend saña şükr aytur-miz. Biz şükür aytur-miz çünki seniñ ismiñ yaqındur. Ādemler ‘acāip ‘amelleriñni beyān keltüredürler.
2. Ta‘yın vaktni tapğanımda rāstlık bilen men hüküm kılay.
3. Yêr ve anıñdaki heme olturğuçılar erip kêtgende men anıñ töbrüklerini muqarrir kılur-men.
4. Mağrūrlarğa gururluq kılmañlar ve fāsıqlarğa
5. münüzni kötermenler dep aytıp ve münüzni egiz kötermenler buyan taplık bilen sözlemeñler.
6. Çünki kötermekligi ne maşrıqtın ne mağriptin ve ne
7. cenūbdın kélür. ammā Hüdā hākimdür. Birini pestletip başkasını köteredür.

8. Çünkü Hüdāvendniñ qolıda bir piyāle bar ve şarāp buculdaydur. Mürekkebāt bilen tolğandur ve ol anıñdın qoyar. Heme yerniñ fāsıqları anıñ duğını sıkıp içerler.

9. ammā men ebedğaça beyān kılay Ya'kūbnıñ Hüdāyığa

10. tesbīhler oqıyay. Fāsıqlarnıñ heme münüzlerini kese-men. ammā 'ādilniñ münüzleri köterilür.

Yetmiş Altıncı Mezmūr

1. Yehūdā içide Hüdā tonulğandur. Anıñ ismi

2. İsrā'ilde uluğdur. Salemda anıñ çadırı bar ve

3. anıñ mekânı Şihyondadır. Anda yaynıñ oqlarını siper bilen kılıcnı ve soğaşnı ol sındurdı.

4. Avnıñ tağlarıdın nūrānı ve fāzıldur-sen.

5. Yüregi yoğanlar olcalanıñ uyqularını oqlapturlar ve küçniñ ādemlemleridin heçbiri kollarını

6. tapmapdur. Ey Ya'kūbnıñ Hüdāyı seniñ melāmetiñ birle hem 'araba hem at ölüm uyqusığa tüşürülgendürler.

7. Sen āri sen qorqqulukdur sen ve ğazabıñ kēlgende

8. seniñ nazarıñda kim turalğay. Sen āsmānlardıñ hüküm

9. añlandurduñ. Dūnyā qorqıp şük boldı. Hüdā yerniñ yavaşılarını kütqazmaq üçün hükümge qopqanda.

10. Bedürüsti insānnıñ açığı saña ğamd bolur. Sen

11. belinge açığıñ aşqanını bağlar-sen. Teñriñiz Hüdāvendge va'ad kılıp edā kılıñlar. Anıñ eñrafıdakilerniñ hemesi ol qorqqulukqa hediye kēltürsünler.

12. Emirlerniñ rūhını keser ol yerniñ pādşāhlarığa heybetlikdür.

Yetmiş Yetinci Mezmūr

1. Āvāzım birle Hüdāğa da'vet kılay āri Hüdāğa āvāzım birle tāki ol maña kulak salğay.

2. Tengligimniñ künide Hüdāvendni istedim. Qolum kiçede uzatılğan ērdi ve talmadı. Cānım tesellīge ona-

3. madı. Hüdānı yād kılıp biārām bolur-men. Men dadlay-men ve rūhum sustlaşadur.

4. Kōzlerimni oyğak tutar-men. Sōzleyelmegüdek

5. mużtarıpdur-men. Qadimniñ künlerini kōhne zamān-

6. nıñ yıllarını oylapdur-men. Kiçede şi'irimni yādlanur-men. Öz kōñlüm bilen sōzleşür-men ve rūhum çıñ teftiş kıldı.

7. Hüdāvend ebedğaça taşlamdur? Ve yēne tañı rāzı

8. bolmas mu? Anıñ merhameti ebedğaça faqat edā bolğan mu? Anıñ va‘desi devrdin devrğaça caylaşmas bolur mu?
9. Hüdā merhametlik bolğalı unutupdur mu? Şefqatlerini ğažab bilen bend kılıpdur mu?
10. ve men ayttım: Bu meniñ ‘acizlikımdur. ammā müte‘ālnıñ oñ qolınıñ yellerini yād kılay. Hüdāvendniñ ‘amellerini zikir kılay çünki qadımķi mu‘cize
12. işleriñni yād kılay. Barçe ‘amelleriñ bāresidin hem tefekkür kılıp kılışlarıñğa oylap oturur-men.
13. Ey Hüdā seniñ yolıñ küddüslükdadur. Hüdāğa
14. oğşa uluğ bir Teñri kimdür? Mu‘cizeler kıladurğan Hüdā sendür-sen. Halāyık arasında kudretiñni ma‘lum
15. kılıpdur-sen. Bāzūñ birle qavmiñni ya‘ni Ya‘kūb bilen Yūsufniñ oğullarını halāş kılıpdur-sen.
16. Ey Hüdā sular seni kördiler. Sular seni körüp
17. qorqtılar çukurlarım hem titrediler. Bulutlar su töküp qoydılar havā bir ün çıqardı oklarıñ
18. hem saçılıp çıktılar. Küdürleşiñniñ āvāzı quyunda bar ěrdi. Çakınlar ‘ālemni yaruttı yēr titrep
19. tebredi. Seniñ yolıñ teñizde ve yürüşüñ çoñ sularda ěrdi ve seniñ izleriñ tapılmadı.
20. Qavmiñni bir pate dek Mūsā ve Hārūnnıñ qolıdın hidāyet kıldıñ.

Yetmiş Sekizinçi Mezmūr

1. Ey qavmim şeri‘atımgā kulağ salgıl. Qulaqlarıñıznı
2. ağızıñnıñ sözlerige māyil kılıñlar. Ağızımnı meşel üçün açay. Qadımniñ mahfi işlerini keltürey
3. ki biz anlap bilipdur-miz ve atalarımız bizge aytıp bėrip-
4. dūrler. Ularıñ balalarıdın anı yaşurmay kēledurğan nesilge Hüdāvendniñ hamdlarını anıñ kudreti ve ol kılğan ‘acāip ‘amellerini beyān kılıp baralı.
5. Çünki Ya‘kūbda bir şehādetni tohtatıp İsrā’ilde bir şeri‘atnı ta‘yınledi. Ata babalarımızğa anı buyurdu ki ular balalarığa anı bildürgeyler. Tā ki kēledurğān nesil bilgey hem toğuladurğan balalarğa ki ular qoyup öz balalarığa bildürgeyler.
7. Tā ki ular Hüdāğa ümidini bağlağaylar ve Hüdānıñ
8. ‘amellerini unutmay anıñ emirlerini saqlağaylar ve ata babalarıdek cāhil ve ‘āşi bir nesil köñlini dūrüst tohtamağan ve rūhı Hüdā bilen muqarrir ěmes bir nesil bolmağaylar.
9. Efrāyimniñ balaları yarağlangān ve yallar kötergüçi

10. bolup soķaş künide arķaĝa yandılar. Ular Hüdānıñ ‘ahdını saķlamadılar ve anıñ şeri‘atında yürgeli
11. onamadılar ve anıñ kıılışlarını ve ularĝa körsetgen anıñ ‘acāip ‘amellerini unuttur édiler.
12. Mısıır yurtıda Şo‘an zeminide ol ata babalarının
13. nazarıda mu‘cizeler kıldı. Teñizni yarıp ularnı
14. ötküzdi ve sularnı bir döbe dēk turĝuzdı. Kündüz bir bulut birle ve tamam kiçe otnıñ bir yaruĝı birle
15. ularnı başlar érdi. Cengeldeki qoramlarını yarıp çukur deryālardın dēk keñrūçilik bilen
16. ularĝa içgeli bérür érdi. Aqın sular hem qoramdın revān kıılıp deryālardēk sunı aqıtur érdi.
17. Yēne ular aña taķı günāh kıılıp beyābānda müte‘ālĝa
18. ‘Aşilik kıılıp turur érdiler ve nefsi üçün
19. yēĝülük sorap köñlide Hüdānı sınar érdiler. Ārī Hüdānıñ zıddıĝa sözler érdiler: Hüdā cengelde
20. dasturh^van rāstlayalamdur? Mana sular bulduķlap çıkķudēk ve cılĝalar taşturulĝu dēk qoramnı urdı. ammā nān hem bēralamdur veyā qavmiĝa ĝōşt hāzırlanduralamdur dēp ayttilar.
21. Anıñ üçün Hüdāvend anlap açıĝlanur érdi ve Ya‘ķūbnıñ zıddıĝa ot tutaşturuldı ve İsrā’il-
22. nıñ zıddıĝa ĝaζab hem örledi. Çünki ular Hüdāĝa işenmediler ve anıñ necātıĝa i‘timād kılmadılar.
23. Yuķarıdaki bulutlarĝa buyurup āsmān eşik-
24. lerini açtı ve ularnıñ üstige yēgeli
25. yaĝdurup āsmān aşlıkıdın ularĝa bérdi. Ādem ‘azīmniñ nānını yēdi. Ol kifāyet bolĝu dēk ularĝa ĝazā ıbardı.
26. Āsmānda maşrıķ şimālini çıkarıp öz kudreti
27. birle cenūb şimālini başlar érdi. Ularınıñ üstige çandēk ĝōşt ve deryālarınıñ qumıdēk
28. kanatlık murĝlarını yaĝdurup çādırgāhınıñ otrasıĝa mekānlarınıñ çöresidin anı tüşürür érdi.
29. Pes ular yēp toladın tola toydılar ve ol ularnıñ nefsi h^vāhlaĝan nerseni ularĝa bérdi.
30. Ular nefsidin yanıp bolmasda ularnıñ ta‘āmı taķı
31. aĝızlarıda bar hālde. Hüdānıñ ĝaζabı ularnıñ zıddıĝa örlep ularnıñ semizleridin qatl kıılıp İsrā’ilniñ yigitlerini urup yıķıttı.

32. Munıñ hemesi bilen tañı ular yene günāh kılıp
33. anıñ ‘acāip ‘amellerige işenmediler. Anıñ üçün ol ularnıñ künlerini ‘abeş bilen ve ularnıñ yıl-
34. larını havf bilen helāk kılur erdi. Ularñı katl kılğan vaqıtta anı teftiş kılıp yanıp ğayret bilen Hüdānı istediler.
35. ve Hüdā ularnıñ qoramı bolğanını ve Hüdā müte‘āl ular
36. nıñ ħalāş kılğuşısı ekenini yād kıldılar. ammā ular ağızı birle anı silep tili birle aña yalğan söz-
37. ler erdiler. Çünki ularnıñ köñli anıñ bilen dürüst aymas erdi veyā anıñ ‘ahdıda emīn aymas erdiler.
38. ammā ol raħmı bilen tolğan üçün bozuğluqını bağışlap ularñı helāk kılmas erdi. Ārī neçe qatar ğažabını yandurup alıp heme açığıñı qoparmas
39. erdi. Ular cisim ekenini ve yanıp kelmey ötüp ketedurğan şimāl bolğanını yād kılur erdi.
40. neçe mertebe cengelde anıñ zıddıǵıa ‘āsīlik kılıp
41. beyābānda aña renc keltürmes mü erdiler! Ular tañı yanıp Hüdānı sınar erdiler ve İsrā’ılñıñ quddusiniñ
42. ğažabını qozğar erdiler. Anıñ qolını ve hem ħaşım-
43. dın ularñı ħalāş kılğan künini yād kılmadılar. Ol ‘alāmetlerini Mışırdı ve ‘acāip işlerini Şo‘an zeminide
44. qaydağ kıldı. Deryālarını qanğa ve aqın sularını ular
45. içelmegüdek tebdıl kılur erdi. Aralarıǵa ularñı yegen çibin uçuşkunlarını ve ularñı ħarāb kılğan paqalarını ıbarır erdi.
46. Hem ularnıñ ösüşini kök qurtıǵa ve ular-
47. nıñ işini malahqa bérür erdi. Ularñıñ tallarını tolu birle ve incir dırahtlarını üşük birle yoqa-
48. tur erdi. Ularñıñ çehār pāy malını toluǵa ve patelerini ısıq çakınlarǵa ötküzüp bérür erdi.
49. Ğažabınıñ kızıklıqını açığ ve kâhiş ve tenglik yamanlıqñıñ ferişteridın bir gürühñı ularñıñ üstige
50. taşlar erdi. Ol ğažabı üçün yol rāstlar erdi. Ölümde ularñıñ cānını ayamay ħayātlarını vebāǵa
51. tapşurup bérdi ve Mışırdaki heme evvel toǵulğanñı Ħam’nıñ çadırlarındaki ularñıñ küçiniñ ibtidāsını urur erdi.

52. ammā ol öz kavmini koydēk başlap cengelde
53. Ularını bir pate dēk hidāyet kıılır ērdi ve ular kōrkmağū dēk selāmet bilen başlar ērdi.
Amā
54. deryā düşmenlerini yapıp aldı ve ol öz muḳaddesiniñ hudūdığa oñ kōlī ḥāşıl kıılğan bu tağka
55. ularnı kēltürür ērdi. Ularınñ aldıdın hem tā'ifelerini çıkarıp atıp yurtını tñāb birle ularğa mīrāş üleştürüp bērdi ve İsrā'ilniñ kabīlelerini çādırlarıda olturguzdı.
56. Yēne Hūdā müte'ālnı sınap anıñ zıddığa 'āşilik kıılır ērdiler anıñ şehādetlerini saklamadılar.
57. ammā arkağa yanıp ata babalarıdēk hıyānet kıılır ērdiler
58. ular penturadurğan yay dēk yanga kayırılır ērdiler. Çünki ular ēgiz yerleri bilen anıñ ğazabını kōzğap oyma şüretleri bilen anı ğayretlendürür ērdiler.
59. Hūdā munı anlap açığlanıp İsrā'ilni ziyāde
60. nefret kıılır ērdi. Şundağ ki Şilodaki meskenni insān
61. arasında tiklep koyğan çādırnı terk kıılıp öz küçini esīrlikige ve celālini ḥaşımniñ kōlığa tapşurur ērdi.
62. Ol kavmini kılıcğa ötküzüp bērip öz
63. mīrāşığa açığlanur ērdi. Ot yigitlerni yēdi ve
64. ularnıñ kızlarığa toy şi'ir yok ērdi. Ularınñ kāhinleri kılıc bilen yıkıldılar ve tulları hēçbir mersiye kıılmas ērdiler.
65. Ol vaqt Hūdāvend uykuğın oyğangan kimerse dēk şarāp sebebi bilen kıçkıradurğan 'azīm kişige oḥşa
66. oyğatur ērdi. Ve ḥaşımlarını arka tarafge urup
67. ularnı ebedī melāmetke giriftār kııldı. Hem Yūsufniñ çādırını kabūl kıılmas ērdi ve Efrāyimniñ kabīlesini ilğamadı.
68. ammā Yehūdā kabīlesini ol yahşī kōrgen Şihyon
69. tağını ilğar ērdi ve āsmāndēk ēgiz ve ebedğaçā takrīr kıılğan yērdēk muḳaddesini binā kıılır ērdi.
70. Bendesi Dāvudnı hem ilğap anı koy kōtanlarıdın alur erdi.
71. Anıñ kavmi Ya'kūbnı ve mīrāşı İsrā'ilni bakmak üçün koylarığa ergeşmekidin anı
72. kēltürdi. Pes ol kōñliniñ şāflıkığa muvāfiḳ ularnı bakıp kōllarınıñ üstādlıķı bilen ularnı hidāyet kıılır ērdi.

Yetmiş Toḳuzunçı Mezmūr

1. Ey Hüdā tā'ifeler seniñ mirāşınge kiripdürler. Muḳaddes beytiñni neces kılıpdurlar. Örşalimni döbe
2. kılıp koyupdurlar. Bendeleriñniñ cesedlerini havā kuşlarığa yègülük üçün ehl-i takvālarıñniñ
3. göştini yèrniñ hayvānlarığa bèripdürler. Ularıñnıñ ıkanını örşalimniñ çöreside su dèk tøküpdürler ve ularnı defin kılğalı hèç kim yok èrdi
4. Hemsāyelerimizge tapa etrāfımızdakilerğa maşharalık ve zañlık bolup kılıpdur-miz.
5. Ey Hüdāvend kaçanğaça dā'im gāzabnāk bolur-sen? Ğayretiñ
6. otdèk yanadur mu? Seni tonumas tā'ifelerge ismiñge da'vet kılmaydurğan pādşāhlıklarıñnıñ üstige açığıñnı
7. tøküp koyğıl. Çünki ular Ya'kūbnı yèp alıp anıñ mekānını vīrān kılıp koyupdurlar.
8. Bizniñ zıddımızğa ata babalarımızniñ bozukluğunu yād kılmağıl. Şefkatleriñ bizge ildam kèlip uçrağay çünki
9. tola pestlengendür-miz. Ey necātımızniñ Hüdāyı ismiñniñ celāli üçün bizge yarı bèrgil ve ismiñniñ sebebidin bizni hālāş kılıp günāhlarımıznı 'afv kılğıl.
10. Tā'ifeler nème işka ularnıñ Hüdāyı ne yèrdedür dèp aytqaylar? Bendeleriñniñ tøkülgen ıkanınıñ intikāmı bizniñ nazarımızda tā'ifelerniñ arasında bilıñgey.
11. Zindānilerniñ nālesi seniñ aldıñğā kèlgey. Ğudretiñniñ çoñlukığa muvāfık ölümge bu ta'yın bolğanlarını
12. muḫāfazat kılğıl ve hemsāyelerimizge ey Hüdāvend saña kılğan tapa bilen ularnıñ melāmetini yène kañar ziyāde kuçağığa yandurgıl.
13. Pes biz seniñ ıavmiñ ve yaylağıñniñ ıoyları ebedğāça saña şükür kılalı nesildin nesilğāça ḫamdıñnı kèltürüp aytalı.

Sekseninçi Mezmūr

1. Ey sen Yūsufnı pate dèk hidāyet kılğan İsrā'ilniñ pateçisi kılak salgıl. Ey sen kerruvların üstide
2. olturğuçı tecellī kılğıl. Efrāyim Benyamin ve Manesseniñ aldıda Ğudretiñni koparıp bizni kutkazğalı kèlgil.
3. Ey Hüdā bizni yène yandurup yüzüñni yarutkıl ve biz necāt tapamız.
4. Ey Rabb Hüdā şabāves kaçanğaça ıavmiñniñ du'āyı
5. bilen gāzablanur-sen? Kōz yaşlarınnıñ nānını ularğa yèdürüp ularğa yaş içgeli bèripdür-
6. sen. Hemsāyelerimizğa bizni çaķış sebebi kılur-sen ve düşmenlerimiz öz aralarında külüşürler.
7. Ey Hüdā şabāves bizni yène yandurup yüzüñni yarutkıl ve biz necāt tapamız.

8. Mışırdın bir talnı keltürdün. Tā'ifelerini heydap
9. çıkarıp anı tiktiñ. Anıñ üçün cāy rāstladın ve ol çukur yıldızlanıp yurtını toldurur érdi.
10. Tağlar anıñ sāyesi bilen yapıldı ve anıñ şahları
11. Hüdānıñ ārz dırahtları dēk érdiler. Nevteelerini teñizğaça ve nüvelerini deryāğaça östürüp çıkardı.
12. Anıñ tamlarını nēme işka yıkıtıpdur-sen şundağ ki yoldın ötgüçilerniñ hemesi anıñdın kesip
13. alurlar. Cengelniñ yava toñuzu anı bozadur ve yérniñ vahşi hayvānları anıñdın yèydürler.
14. Saña yalbarur-miz ey Hüdā şabāves yēne yanıp āsmāndın
15. töbenge nazar salıp kaylağıl ve bu talnı yoklağıl ve oñ koluñ salğan tallıknı ve özün üçün
16. küçlük kılğan şahını saqlağıl. Ot bilen köydürgendür kesilgendür. Ular çirāyınıñ melāmetidin
17. zāyi' bolurlar. Seniñ koluñ oñ koluñniñ ādemi sen özün üçün küçlük ādem oğlınıñ
18. üstige bolğay. Pes sendin biz yanmay-miz. Bizni tırgüzgil ve seniñ ismiñge da'vet kılur-miz.
19. Ey Rabb Hüdā şabāves bizni yēne yandurup yüzüñni yarutqıl ve biz necāt tapa-mız.

Seksen Birinçi Mezmūr

1. Hüdā küçümüzge şādlık okunlar Ya'kūbnıñ
2. Hüdāyığa şādlık āvāz keltürünler. Mezmūrını başlap def şirīn çıñ bilen santurnı muña keltürünler
3. Yeñi ayda tolun ay vaktıda 'ayd künimizde kernay çalınlar
4. Çünki İsrā'il üçün qanun Ya'kūbnıñ Teñrisi-
5. niñ bir nizāmıdır. Mısır yurtınıñ üstidin ol ötüp çıqqanda men uqmas-men bīzebānī anda añlar érdim Yūsuf'ta bir şehādet üçün ta'yīn kıldı.
6. Anıñ müresidin yükni çıkarıp attım anın kol-
7. ları sebeddin boşalur érdi. Tenglikte sen kıçkırdıñ ve men seni halāş kılur érdim. Küldürleşniñ yaşurun cāyıdın icābet kılur érdim. Meriba sularınıñ yanında seni imtiḥān kıldım.
8. Añlağıl ey qavmim ve men saña şehādet bèrey. Ey
9. İsrā'il maña kulak salsa érdiñ! Sende hēç yat bir Teñri bolmas ve hem yat bir Teñrige secde kılmas-sen.

10. Men Mısırnıñ yurtıdın seni çıkarıp alıp kelgen Teñriñ Hüdāvenddür-men. Ağzıñnı çoñ açqıl ve men anı toldura-men.

11. ammā meniñ qavmim āvāzımğa kulaq salmadı ve İsrā'il

12. meniñkini h^vāhlaydur. Pes ularnı köñülleriniñ cāhillıķıǵa muvāfıq mañǵalı koyar ěrdim tā ki ular öz maşlahatları bilen yürsünler.

13. Keşke meniñ qavmim maña kulaq salǵay ěrdi ki

14. İsrā'il meniñ yollarımda yürgey ěrdi! Düşmenlerini pat maǵlup kılıp kolumnı haşımalarınñ zıddıǵa yandurur ěrdim

15. Hüdāvendni yamān körgüçiler özi aña boyun sunar ěrdiler. ammā anıñ kavminiñ zamānı ebedǵaça şābit turur

16. ěrdi. Buǵdaynıñ yaşısını hem ularǵa yēdürür ěrdi ve qoramdın çıqqān 'asel birle seni toǵguzur ěrdim.

Seksen İkinçi Mezmūr

1. Hüdā Hüdānıñ cemā'atide turur ol Hüdālarınñ arasında hūküm kılur.

2. Kaçañǵaça nāhaq hūküm kılıp fāsıq kişilerge yüz hātır

3. kılur-sen? Miskīn bilen yetim üçün rāst hūküm kılıñlar zahmetdār bilen biçārege 'adālet kılıñlar.

4. Miskīn bilen faqīrni ecretip alıp fāsıqlarnıñ qolıdın ularnı kutqazǵıl.

5. Ular bilmesler ve hem uqmaslar qarañguluqta mañıp

6. yūredürler. Yērniñ heme ulları tebrenür. Men ayttım: Sizler Hüdālar ve hemeñiz mūte'ālñıñ oǵullarıdur sizler.

7. Lekin insāndek ölüp emirlerniñ biridek yıqılur-siz.

8. Ey Hüdā kopup yerge hūküm kılǵıl çünki sen heme milletlerni mīrās kılıp alur-sen.

Seksen Üçünçi Mezmūr

1. Ey Hüdā şük turmaǵıl ey Hüdā ünsiz turup

2. hāmūş bolmaǵıl. Çünki mana düşmenleriñ ğalve kılurlar ve seni yamān körgüçiler başnı köteripdürler.

3. Ular kavmiñniñ zıddıǵa maşlahat kılışur-

4. lar. Keliñler ularnı bir millet boluşıdın kesip atalı tā ki İsrā'ilniñ ismi yēne yād kılınmasun dep aytıpdurlar.

5. Çünki ular ittifaq bolup maşlahat kılışıpdurlar.

6. Seniñ zıddıñǵa 'ahd kıladurlar: Adom'nıñ çādırları

7. ve İsmā'ililer Moab bilen Haceriler. Cebal ve 'Ammon ve

8. ‘Amalık şurda olturğanları bilen Filistiyeler. Assur hem ular bilen bağlangandır. Ular Luṭnıñ balalarığa bāzū bolupdurlar.
9. Sen Midyanğa kılğandék Sisereğa ve Qışon deryānıñ
10. yanında Yabınğa kılğandék ularğa kılğıl. Ular ki ‘Ayn-Dorda helāk boldılar yerge kığ dék bolup qaldılar.
11. Ularınñ aşılzādelerini ‘Oreb bilen Zeb dék āri ularnıñ heme emirlerini Zeba‘ ve Şalumunna‘ dék
12. kılğıl. Ki Hūdānıñ mekānlarını özümüzge taşarruf kılıp alalı dep aytılar.
13. Ey Hūdāyım çörgüledurğan çañ dék şimāl üçün
14. anızdék ularnı kılğıl. Cengelni köydüredurğan otdék ve tağlarğa ot tutaşturadurğan yalkındék
15. sen şundağ kuyunuñ bilen ularnı koğlap boranıñ
16. bilen ularnı qorqatğıl. Ularınñ yüzlerini rüsvālık bilen toldurğıl tā ki ular seniñ ismiñni ey Hūdāvend istegeyler.
17. Ebedğaça şermende bolup dehşetge tüşgeyler. Āri
18. hacālet bolup helāk bolğaylar. Tā ki haş sen ismi Yehūdā bolğan tamam yer yüzide müte‘āldur ekeniñni bilgeyler.

Seksen Törtünçi Mezmūr

1. Ey Hūdāvend şabāves seniñ meskenlerinñ kandağ
2. süyüngülükdürler. Cānım müştākdur āri Hūdāvendniñ dergāhlarığa hem iştiyāk tartadur. Köñlüm bilen
3. cismim tirig Hūdāğa şādlık okuydur. Āri kuçkaç özige bir öy qarluğaç balalarını koyadurğan uva özi üçün tapıpdur ya‘ni seniñ qurbanğahlarınñ ey meniñ pādşāhım ve meniñ Teñrim Hūdāvend şebāves.
4. Seniñ öyünde olturğanlar mübārekdürler. Ular dā‘im saña hamd ayturlar.
5. Küçi sende ve seniñ yollarıñğa köñlide
6. rağbeti bar ādem mübārekdür. Baka deresidin ötüp barganda anı bulağlık cāyı kılurlar. Āri küz vaqtı-
7. nıñ yamğuru anı bereketler bilen yapadur. Kuvvettin kuvvetge çıkıp ularnıñ herbiri Şihyonda Hūdānıñ aldıda zāhir bolurlar.
8. Ey Rabb Hūdā şebāves du‘āyımni müstecāb kılğıl kulaq salğıl ey Ya‘kūbnıñ Teñrisi.
9. Ey siperimiz Hūdā kaylap mesihiñniñ yüzige nazar salğıl.
10. Çünki seniñ dergāhlarıñda bir kün mendin yahşıdır. Fāsıglıkñıñ çadırlarıda olturuştın ziyāde Hūdāyımniñ öyide bosuğa yanında turğuçı

11. bolğay-men. Çünki Rabb Hüdā kün ve siperdür. Hüdāvend ‘ināyet ve celāl bëredür. Dostluk bilen turğuçılardın
12. hêç yahşı nerseni ayamaydur. Ey Hüdāvend şebāves saña i‘timād kılğan ādem mübārekdür.

Seksen Beşinçi Mezmūr

1. Ey Hüdāvend yurtuñdın razı êrdiñ Ya‘kūbnıñ esir bolğanlarını yandurup keltürüpdür-sen.
2. Kavmiñniñ bozuğluğunu ‘afv kılıp heme günāhlarını yapıpdur-sen.
3. Heme açığıñni köterip alıp ğazabıñniñ kızılığıkdın özüñni yandurup-sen
4. Ey necātımızniñ Hüdāyı bizni yandurup üstümüz-
5. deki kâhişini saķat kılğıl. Ebedğaçā bizge ğazabnāk
6. bolam-sen? Ğazabıñni heme nesillerge uzatur mu sen? Sen bizni yene tirgüzmes mü sen tāki kavmiñ sende hursend
7. bolğay. Ey Hüdāvend merħametiñni bizge körsetip necātıñni bizge bergeil.
8. Teñri Hüdāvendniñ neme aytadurğanını men anğlay men çünki kavmiğa ve ehl-i takvālarığa selāmetlik sözleydür.
9. ammā ular yene kabāhatğa yanmasunlar. Bedürüsti anıñ necātı anıñdın qorğuçılarga yaķındır tā ki celāl yurtımızda
10. sākin bolğay. Merħamet bilen ħaķıķat köreşgendürler.
11. ‘Adālet bilen selāmet süyüşüpdürler. Ħaķıķat yerdin önüp çıkadur ve ‘adālet āsmāndın nażar salıpdur.
12. Āri Hüdāvend neme yahşı bolsa bëredür ve zeminimiz ösüşini
13. yetküzedür. ‘Adālet anıñ aldıda mañıp yürüşke izlerini yol kılur.

Seksen Altınçı Mezmūr

1. Ey Hüdāvend kulakıñni salıp icābet kılğıl çünki
2. men biçāre ve faķirdür-men. Cānımnı muħāfazat kılğıl çünki men şālihüdür-men. Ey sen meniñ Hüdāyım saña
3. i‘timād kılur bendeñni kutqazğıl. Maña ey Hüdāvend rahmlik bolğıl çünki tamam kün saña da‘vet kılur-men.
4. Bendeñniñ cānını hursend kılğıl çünki saña ey
5. Hüdāvend cānımnı köterür-men. Çünki sen ey Hüdāvend kerim ve ‘afv kılğalı hāzır ve heme saña da‘vet kılgu-
6. çılarga merħamette uluğdur-sen. Ey Hüdāvend du‘āyımğa kulak salıp niyāzlarımniñ āvāzığa āğāh bolğıl.

7. Tengligimniñ künide saña da‘vet kılur-men çünki sen icâbet kılur-sen.
8. Ey Hüdâvend Teñrilerniñ arasında sendek hêç kim yoqdur ve hem seniñ ‘amelleriñge oğşa hêç
9. ‘amelleri yoqdur. Ey Hüdâvend sen kılğan heme tâ‘ifeler kélip seniñ aldında secde kılurlar ve ular
10. İsmiñge celâl bérürler. Çünki sen uluğdur-sen ve ‘acâip işler kılur-sen. Sen vâhid Hüdâdur-sen.
11. Ey Hüdâvend yoluñnı maña ta‘lim bérgil. Seniñ haqıqatında men yürey. Seniñ ismiñdin korkmak
12. üçün köñlümni tohtatgıl. Ey Teñrim Hüdâvend tamam köñlüm birle saña hamd aytay ve seniñ ismiñge
13. ebedğaça celâl béréy. Çünki merhametiñ maña çoñdur ve cānımnı ‘ālem-i berzahtın kutkazıpdur-sen.
14. Ey Hüdâ tekebbür kişiler meniñ zıddımğa qopğandurlar ve zoravarlarnıñ cemā‘ati cānımnı istepdür.
15. Seni nazarlarıge tutmapdurlar. ammā sen ey Hüdâvend rahm bilen tolğan ve merhametlik bir Teñri ğazabığa kêç lekin merhamette ve haqıqatte keñrüdür-sen.
16. maña yüzlenip maña rahm kılğıl. Bendeñge küçüñni
17. bérıp kenizekiñniñ oğlını kutkazgıl. Bir ‘alāmet maña yaşıllıq üçün körsetgil tā ki maña tutquçılar anı körüp şermende bolğaylar çünki sen ey Hüdâvend maña nuşret ve teselli bérıpdür-sen.

Seksen Yetinçi Mezmūr

1. Anıñ ulı muqaddes tağlardadır. Hüdâvend Şihyon-
2. nıñ dervâzelerini Ya‘kūbnıñ heme süķūnetleridin
3. ziyāde yaşı köredür. Ey Hüdānıñ şehri seniñ bäreñde celāllıq nerseler ayılğandır.
4. Zahap ve Bābil meni tonuğanlarnıñ arasında zikir kılay. Mana Filistiye ve Şur bilen Habeşistanğa kaylağıl bular anda toğulğandurlar.
5. Ārī Şihyon bāresidin ayıludur bu biri ol biri dek anda toğulğandır ve müte‘āl özi anı takrİR
6. kıludur. Hüdâvend halāyıkñı hatlagende bular anda
7. toğulğandurlar dep sanaydur. Şi‘ir oquğuşılar bilen ussul oynauğuşılar heme bulaklarını sendedür dep ayturlar.

Seksen Sekizinçi Mezmūr

1. Ey necātımnıñ Teñrisi Hüdâvend kiçe kündüz

2. seniñ aldında feryād kılıpdur-men Du‘āyım seniñ huzūruñğa yetkey kulaqıñnı feryādımğa tutkıl.
3. Çünki cānım zaḥmetler bilen tolgandır ve ‘ömrüm
4. ‘ālem-i berzahka yakınlaşur. Çāhğa tüşgüçilerniñ qatarıda
5. sanalgandır-men. Yarılık yok kişidek éken-men. Sen yene yād kılmaydurğan ölgenlerniñ arasında taşlanıp kevirde yatıglık öltürülgenlerdeküdür men ve ular
6. seniñ koluñdın kesilipdürler. Hemedin pest çāhta qarañgu yerler ve çukurlarda meni salıp koyupdur-sen
7. seniñ açığıñ meniñ üstümge ağır turadur ve heme dolgunlarıñ birle meni mübtelā kılıpdur-sen.
8. Tonuşlarımni mendin yırak kılıp koyupdur-sen ularğa meni kerāhet kılıpdur-sen. Men solağlık bolup
9. çıkmay-men. Zaḥmetniñ sebebi bilen közüñ ‘acizleşip ketedür. Ey Hüdāvend kündin küñge saña da‘vet kılıp kollarımni saña uzatıpdur-men
10. Ölüglerge mu‘cizeler körsetem-sen? Sāyeler qopup
11. saña ḥamd ayturlar mu? Lūtfuñ kabirde veyā
12. şadākatıñ helākette beyān kılınur mu? Seniñ mu‘cizeleriñ qarañgulukta ve ‘adāletıñ unutmağlıkniñ yurtıda bilinür mü?
12. ammā saña ey Hüdāvend men da‘vet kılıpdur-men ve seherde
14. du‘āyım senin aldında keledür. Ey Hüdāvend neme üçün cānımni taşlap atar-sen? Neme üçün yüzüñni mendin yaşurur-sen?
15. Men zaḥmetlikte turup başlıkımdın tartıp ölümge hazırdu-men. Ḥavflarıñnı tartıp turğaç ḥayrette
16. qalır-men. Seniñ kızık açığıñ meniñ üstümdin öter.
17. Senin ḥavflarıñ meni kesip atıpdurlar. Ular tamam kün sudék meniñ çöremge kélip maña ihāta
18. kılıştılar. Aşna bilen dost mendin yırak ve tonuşumni qarañgulukka çıkarıpdur-sen.

Seksen Toquzunçı Mezmūr

1. Hüdāvendniñ merḥameti ‘amelleridin ebedğaçā şi‘ir okuyay. Şadākatıñni ağzım bilen heme nesillerge
2. bildürey. Çünki merḥamet ebedğaçā binā kılınur şadākatıñni āsmānlarda taqrır kılur-sen dep aytıpdur-men.
3. Öz ilğanıñm bilen ‘ahd kılıpdur-men bendem Dāvudğa

4. kâsem kılıpdur-men: Seniñ uruğun ebedğaçâ takrîr kılıp tahtıñnı nesildin nesilge binâ kılay.
5. Ey Hüdâvend âsmânlar seniñ mu‘cizeleriñni ve hem muqaddesleriñ cemâ‘atide şadâkatıñğa hamd keltürürler.
6. Çünki âsmânda Hüdâvend bilen kim muqâbele kılanur? ‘Azîm ogullarınıñ arasında kim Hüdâvendge oğşar?
7. Muqaddesleriñ mecliside tola heybetlik ve heme anıñ
8. çöresidekilerdin ziyâde qorqutuğluq bir Hüdâdur. Ey Rabb Hüdâ şebâves saña oğşa ‘azîm kim bolur ey Yehüdâ seniñ şadâkatin çöreñde bardur.
9. Deryâ-yı muhîtniñ gavğâsığa sen hükümet kılar-sen anıñ dolğunları örlegende sen ularnı tohtatur-sen.
10. Sen Rahabnı bir öltürülgendek pâre pâre kılıp sindurupdur-sen. Küçüñniñ bázusı birle düşmenleriñni saçıpdur-sen.
11. Āsmânlar seniñki yêr hem seniñkidür. ‘âlem ve
12. anıñ tolusı sen ularğa ul salıpdur-sen. Şimâl ve cenûb sen ularnı yaratıpdur-sen. Tabor ve Hermon seniñ ismiñ bilen şâdlık kıllurlar.
13. ‘azîm bir bázun bardur. Qoluñ küçlük ve oñ
14. qoluñ egizdür. ‘Adâlet bilen hüküm tahtıñnıñ ulıdur. Merhamet bilen haqîkat yüzüñniñ aldıda yürürler.
15. Şâdlık ünini bilişlik halk mübârekdür. Ey
16. Hüdâvend çirâyıñnıñ nûrıda ular yürürler. Seniñ ismiñ bilen tamam kün hoş bolurlar ve seniñ hoş rızâyıñ bilen münüzümüz uluğlanur.
17. Çünki sen ularnıñ küçiniñ celâlidür-sen.
18. Çünki siperimiz Hüdâvendge ve pādşâhımız İsrâ’ilniñ quddüsige tâbi‘dür.
19. ol vaqt ehl-i takvalarıñğa rü‘yâda söz kılıp ayttnı: Bir ‘azîmniñ üstige nusret koyupdur-men. Qavmnıñ arasıdın bir ılğangannı örletipdür-men.
20. Bendem Dâvudnı tapıp muqaddes yağım birle anı mesh
21. kılıpdur-men. Meniñ qolum anıñ birle takrîr kılanur. Bázum hem anı kuvvetlendüredür.
22. Düşmen aña zorluq kılmaz veyâ haţalıknıñ oğlı
23. aña zulm yetküzmeydür. Ve men anıñ aldıda haşımalarını soqup yıkıtur-men ve anı yamân körgüçilerni urur-men.
24. amma şadâkatim ve merhametim anıñ bilen bille bolur ve

25. meniñ ismim bilen anıñ münüzi uluğlanur. Teñizni anıñ kolınıñ ve deryālar oñ kolınıñ tegige qoya-men.
26. Ol maña şundağ da‘vet kıılır: Sen atam ve Hüdāyım ve
27. necātımınıñ qoramıdur-sen. Men hem anı tuncim ve yerniñ pādşāhlarınıñ hemedin ėgizi kııla-men.
28. Merhametimni ebedğaça anıñ üçün saqlay-men ve ‘ahdım
29. anıñ bilen muhkem turadur. Anıñ uruğını hem ebedğaça şābit kıılıp anıñ tahtını āsmānnıñ künleridek kıılay.
30. Anıñ balaları şeri‘atınıñ taşlap aḥkāmında
31. yürmeseler ular kānūnlarınıñ sindurup emirlerimni
32. saklamaslar. Ularınñ ‘işyānı ol vaqt keltek birle
33. ve ularınıñ bozuğluğunu belālar birle yoklar-men. ammā merhametimni anıñdın tamāmen tartıp almay-men veyā şadākatimni yandurmay-men.
34. ‘Ahdımni sindurmay men veyā leblerimdın çıqqannı
35. tebdil kıılmas-men. Bir mertebe muḳaddeslikim bilen ḳasem kıılıpdur-men. Dāvudğa yalğan aytnas-men.
36. Anıñ uruğı ebedğaça şābit ve tahtı şemsdek meniñ
37. aldında qalır. Aydek ebedğaça taḳrīr kıılınur ve kökteki güvāh şādıḳdur.
38. ammā sen taşlap taḥḳīr kıılıp mesiḥiñge açığılanıp-
39. dur-sen. Bendeñniñ ‘ahdını nefret kıılıpdur-sen anıñ tācını ḥ^vor kıılıp yerge taşlapdur-sen.
40. Heme anıñ tamlarını yıkıtıpdur-sen. Anıñ ḥasār-
41. larını vīrānlıḳқа kēltürüpdür-sen. Yoldın heme ötgüçiler anı bulaydurlar hemsāyeleriğā melāmetlik bolğandır.
42. Ḥaşımlarınıñ oñ kolını örletipdür-sen. Düşmenleriniñ hemesi şādılıḳқа kēltürüpdür sen
43. Ārī anıñ kıılıcınıñ başını yandurup soḳaşta anı turğuzmapdur-sen.
44. Anıñ celālī edā kıılıp tahtını yerge taşlap
45. atıpdur-sen. Anıñ yaşlıḳ künlerini kısqartıp anı uyat birle yapıpdur-sen.
46. Ey Hüdāvend ḳaçanğaça mendin özün ebedğaça yaşı-
47. rur-sen? Ḳaçanğaça açığıñ otdēk köyedür? Meniñ ‘ömrümniñ kısqalıḳını ben-i ādemni ḳandağ ‘abeşge yaratḳanıñnı yād kıılığıl.
48. Tirig turup ölüm körmeydurğan ādem ḳaysıdur ki

49. körniñ kuvvetidin cānını halāş kılur? Ey Hüdāvend şadākatinde Dāvudğa kasem kılğanıñ ilgeriki merḥametleriñ ne yèrdedür?

50. Ey Hüdāvend bendeleriñniñ melāmetini tola ḥalāyık-

51. nıñ tapasını kötergenimni yād kılğıl. Düşmenleriñ tapa kılğanını mesh kılğanıñnıñ izlerini kandağ ḥacālet kılıpdurlar ey Hüdāvend yād kılğıl.

Toḡsanunçı Mezmūr

1. Ey Hüdāvend heme nesillerde sen bizniñ mekānımız

2. bolupdur-sen. Tağlar vücūdğa kèlmesdin yāki sen yèr ve cihānnı yasamasdın ilgeri ezeldin ebedğāça sen Hüdādur-sen.

3. İnsan tofraḡқа yandurup aytur-sen: Ey ben-i ādem

4. yanıñlar. Çünki seniñ naẓarıñda miñ yıl tünükün ötken kündek ve kiçeniñ bir ḥışsesidekdür.

5. Sel bilen sürülgendek ularnı alıp kèter-sen. Ular bir uyqu dekdürler ertegende önüp çıkadur-

6. ğan otdèkdürler ertegende köklep önüp çıkar aḥşām urulup solaşur.

7. Çünki ğazabıñ bilen edā ve seniñ açığıñ bilen

8. muẓtarip bolur-miz. Sen ḥaṭālarımıznı aldında ve pinhān günāḥlarımıznı yüzüñniñ nūrıda koyupdur-sen.

9. Çünki heme künlerimiz seniñ açığıñ bilen ötüp kètedurlar. Yıllarımız kèltürülgen bir ḥikāye dek tüke-

10. tür-miz. Yıllarımıznıñ küñleri yetmiş yıldur veyā hem kuvvet sebebidin seksen yılğa yetse yene ularnıñ yahşıılıqnıñ nihāyeti meşakḡat bilen ğamdur. Çünki pat ötüpdür ve biz uçup kèter-miz.

11. Seniñ ğazabıñnıñ kuvvetini ve saña lāyık qorḡuncğa muvāfiḡ seniñ açığıñnı kim bilür? Pes künlerimizni sanağalı bizge örgetgil tā ki dānā köñül tapğay-mız.

12. Ey Hüdāvend yangıl qaçañğāça ḥayāl kılur-sen? Bendeleriñ

14. bāreside raḥm kılğıl. Tañ atḡanda merḥametiñ birle bizni toyğuzğıl tā ki heme künlerimizde şādlık kılıp ḥursend bolğay-mız.

15. Sen bizni mübtelā kılğan künlerge ve biz belā körgeñ

16. yıllarğa muvāfiḡ bizni ḥursend kılğıl. ‘Amelleriñ bendeleriñge ve celāliñ balalarınıñ üstige zāhir

17. bolğay. Teñrimiz Hüdāvendniñ cemāli üstümüzde bolğay. Qollarımıznıñ ‘amelini bizge sa‘ādetlik kılğıl āri qollarımıznıñ ‘amelini sa‘ādetlik kılğay-sen.

Toksan Birinçi Mezmûr

1. Mûte‘âlnîñ yaşurun câyıda olturğuçı kâdîr-i muṭlaḳ-
2. nîñ sâyeside ḳonar. Hüdâvend bâresidin aytay: Menîñ penâhım ve ḳorğanım men i‘timâd ḳıladurğan Hüdâyımdur.
3. Çünki şayyâdnîñ sıtmasıdın ve helâk ḳılğuluḳ
4. vebâdın ol seni ḳutḳazadur. Ol seni pîrleri birle yapar ve ḳanatları astıda sen penâhlanur-sen. Anıñ ḥaḳîḳati
5. siper ve ḳalḳandur. Kiçedeki ḥavftın veyâ kündüz
6. uçadurğan oḳtın ḳarañguluḳta yürür veyâ tüşte vîrân ḳıladurğan helâkêttin ḳorḳmay-sen.
7. Yanıñda miñ yıkılır ve oñ yanıñda on miñ
8. ammâ saña yaḳın kêlmes. Nihâyet közlerin bilen
9. ḳaylap fâsıḳların ecrini körür-sen. Çünki sen ey Hüdâvend menîñ penâhımdur-sen.
10. Sen mûte‘âlni meskeniñ ḳılıpdur-sen. Anda hêç yamanlık saña yetmes veyâ çâdırıñğa hêç
11. ‘illet yaḳın kêlmes. Çünki heme yollarıñda seni saḳlağalı öz ferîştelerige seniñ üçün emir ḳılır.
12. Ular putuñ taşḳa tegmegey dêp ḳolları üstide
13. seni köterürler. Şîr ve ef‘iniñ üstide debsep yaş şîr ve ejderhânı pâyımâl ḳılır-sen.
14. Öz muḥabbetini maña toḥtatğanı üçün anı ḳutḳazay. Men anı êgizlendürey çünki ol menin ismimni
15. tonupdur. Ol maña da‘vet ḳıladur ve men müstecâb ḳıla-men. Tenglikte men anıñ birle bola-men anı ḥalâş
16. ḳılıp ‘azîz ḳılay. Uzun ‘ömr birle toyğuzup necâtımnı aña körgüzey.

Toksan İkinci Mezmûr

1. Hüdâvendge şükür aytmaḳ ve seniñ ismiñge ey
2. mûte‘âl tesbîḥler oḳumaḳ ertegende lüṭfuñ ve her
3. kiçe şadâḳatıñni on tarlık nağme ve sanṭur bilen çıñnıñ bir temkinlik üni birle nidâ ḳılmaḳ yahşıdur.
4. Çünki sen ey Hüdâvend ‘amelleriñ bilen meni ḥursend ḳılıp-sen. Ḳollarıñnıñ ‘amelleridin şâd-
5. lıḳ ḳılır-men. Ey Hüdâvend ‘amelleriñ ḳandağ uluğdurlar! Seniñ ḥayâlleriniñ nihâyet çukurdurlar.
6. Bir gelvenḳ bilmeydür veyâ aḥmaḳ munı uḳmas.

7. Fāsıklar otdék köklese ve heme haṭā kılğuçılar çiçeklese bu ular ebedğaça helāk kılınmağlık için
8. bolur. ammā sen ey Hüdāvend ebedğaça ‘ālīdür-sen. Çünkü
9. mana düşmenlerin ey Hüdāvend çünkü mana düşmenlerin helāk bolurlar. Heme haṭā kılğuçılar perākende bolurlar.
10. ammā meniñ münüzümni yava keleniñkidék örletipdür-sen. Yeni yağ bilen mesh kılınur-men.
11. Düşmenlerim üstide közüm hem h’āhişimni körüpdür zıddımğa koyğan yamanlık kılğuçılardın kulaqlarım
12. h’āhişimni aṅlapdurlar. ‘Ādil kimerse ḥurmā dıraḥtıdék çiçekleydür. Lübnāndaki bir ārz dıraḥtıdék ösedür.
13. Hüdāvendniñ öyide salınğanlar Hüdāyımızniñ
14. dergāhlarında çiçekleydürler. Qarılıқта taḥı mēve kēltürürler ular şire bilen tolup köklerler.
15. Tā ki Hüdāvend müstaḫīm ēkeni körsetilgey. Ol meniñ qoramımdur ve anıñda ‘ādilsizlık hēç yoqdur.

Toḡsan Üçünçi Mezmūr

1. Hüdāvend padişahdur. Ol şevkette libāslangandur. Hüdāvend libāslangandur. Qudret birle öz belini bağlap-
2. dur. Cihān hem tebremegüdek muḥkemdür. Seniñ taḥtın qadīmdin taqrīrdur sen ezeldindür-sen.
3. Ey Hüdāvend deryālar çıkarıp deryālar āvāzını çıkarıpdurlar. Deryālar dolğunlarını çıkarur.
4. Tola sularniñ āvāzıdın derya-yı muḥiṭniñ ‘aẓīm dolğunlarıdın ziyāde ‘ālī Hüdāvend ‘aẓīmdür.
5. Seniñ şehādetlerin nihayet muḥkemdürler. Ey Hüdāvend qudsiyet ebedğaça seniñ öyünge yaraşar.

Toḡsan Törtünçi Mezmūr

1. Ey Rabb ey sen intikāmnıñ ēgesi Hüdā ey
2. sen intikāmnıñ ēgesi Hüdā tecellī kılğıl. Ey sen yerniñ ḥākimi öziñni turguzup tekebbürlerge kılğannı yandurgıl.
3. Ey Hüdāvend fāsıklar kaçangaça
4. süyüngeyler? Ular gepildep maḡrūr sözlerler heme haṭā kılğuçılar özini daḡlarlar.
5. Ey Hüdāvend qavmiñni sındurup pāre pāre

6. kılıp mîrâşını mübtelâ kılurlar. Ular tul bilen
7. misâfirni katl kılıp yetimlerini öltürürler. Hüdâvend körmezdur veyâ Ya'kûbnî Hüdâyı oylamaydur.
8. dēp ayturlar. Ey siz halknî arasidaki gelvenler oylanlar. Ey ahmaqlar siz kaçan 'aqlğa kēlür-sizler?
9. Kulaknı koyğan özi anlamamdur? Közi
10. yasağan özi körmemdür? Tā'ifelerini te'dib kılguçı ol tenbîh kılmamdur. Ol ki insānga bilmeklikni
11. ta'lîm bērür? Âdemlernî hayâllerini ular 'abeş bolğanını Hüdâvend bilür.
12. Ey Hüdâvend sen te'dip kılıp şeri'atındın
13. ta'lîm bergeñ âdem mübârekdür. Tâki fâsık üçün çâh körlengünça yamānlık künleridin aña rāhat bergey-sen.
14. Çünkü Hüdâvend kavmini taşlamaydur veyâ öz
15. mîrâşını terk kılmas. Çünkü hüküm yēne 'adâletge yanar ve heme rāst köñüllükler aña ergeşürler.
16. Menî üçün yamānlık kılguçılarnî zıddığa kim kıpar menî üçün haṭâ kılguçılarnî zıddığa
17. kim turur? Hüdâvend nuşretim bolmağan bolsa ērdi cānım hāmūşlukta pat oturup ērdi.
18. Ey Hüdâvend putum taylaydur dēp dēgenimde
19. senî merḥametiñ meni yoladı. İçimdeki endişelerimniñ ziyâdeligide senî tesellî cānımnı süyündürür.
20. Kānūn birle âfetni tartıp kıladurğan bozuğluknî tahtı senî bilen şerikliği bar bolğay mu?
21. Ular âdemniñ cānınnı zıddığa özini yoğlaşturup
22. günâhsız kannı hüküm kılurlar. ammâ Hüdâvend ēgiz bērucüm
23. ve Hüdâyım penâhımnıñ qoramı bolupdur ve ularnî öz yamānlığı üçün ularnı kesip atadur. Teñrimiz Hüdâvend ularnı kesip atadur.

Toḡsan Beşinçi Mezmūr

1. Keliñler Hüdâvendge şādlık okuyalı necâtımıznıñ
2. qoramığa şādlık bir āvāz kēltürelî. Anıñ huṣūrığa şükür birle ḥāzır bolup mezmūrılar birle aña şādlık bir āvāz kēltürelî.
3. Çünkü Hüdâvend uluğ bir Hüdâ ve heme Teñriler
4. üstide çoñ bir pādşāhdur. Yērnîñ çukur yērleri anıñ qolıdadur. Tağlarnıñ çokçaları hem

5. anıñki. Deryā-yı muḥīṭ anıñkidür ol anı kıldı ve anıñ kolları kuruḵ yèrni yasadılar.
6. Keliñler ‘ibādet ve secde kılalı. Yaratğucımız
7. Hüdāvendniñ aldıda tiz bükeli. Çünki ol bizniñ Hüdāyımızdur ve biz anıñ yaylağının kavmi ve kolının qoylarıdur-mız. Keşke bu kün anıñ āvāzını añağay érđiniz.
8. Meribadakidék çölde Massahnıñ künideki
9. dek köñlünizni qattıq kılmañlar. Ata babalarıñız meni imtiḥān kılganda meni sınaḵ ‘amellerimni körgende
10. kırq yılınıñ içide ol nesildin bızār bolup aytım: Köñli azğan bir qavmdür ve yollarımını ular
11. bilmepdürler. Pes ārāmgāhımğa kërmegeyler dèp açığımda qasem kıldım.

Toqsan Altıncı Mezmūr

1. Hüdāvendge yeñi bir şı‘ir oqunlar. Ey tamam yèr
2. Hüdāvendge şı‘ir oquğıl. Hüdāvendge şı‘ir oqup anıñ ismige ḥamd ü şenā aytkıl. Kündin künge anıñ
3. necātını nidā kılgıl. Tā’ifelerniñ arasında anıñ celālını ve heme ḥalāyıkniñ arasında anıñ ‘acāyıp ‘amellerini beyān kılgıl.
4. Çünki Hüdāvend uluğ ve ziyāde ḥamd kılinguluğdur heme teñrilerdin ol ziyāde korkkuluğdur.
5. Çünki ḥalāyıkniñ heme teñrileri butlardurlar.
6. ammā Hüdāvend āsmānlarnı kıldı. ‘İzzet bilen şevket anıñ aldıda qudret bilen cemāl anıñ muqaddeside bar.
7. Hüdāvendge beringler ey ḥalāyıkniñ qabileleri
8. Hüdāvendge celāl ve qudret şaffet beringler. Hüdāvendge öz ismige lāyık celāl beringler. Hediye keltürüp
9. anıñ dergāhlarığa kiriñler. Quddūs zīnetide Hüdāvendge secde kılıñlar ey tamam yèr anıñ aldıda titregil.
10. Tā’ifelerniñ arasında ayıñlar: Hüdāvend pādşāhdur. ‘Ālem hem tebremegü dek taqrirdür. Ḥalāyıkqa rāstlıq birle ḥüküm kıılır.
11. Āsmānlar hoş ve yèr ḥürsend bolğay. Deryā-yı
12. muḥīṭ öz tolağı bilen galğala kılgay. Ol vaqt cengelnıñ
13. heme dirahıtları şādlıq şadā kıılurlar. Hüdāvendniñ aldıda çünki ol kélür çünki yerge ḥüküm kılgalı kélür. Cihānga ‘adālet birle ve ḥalqlarğa öz ḥaqıqati birle ḥüküm kıılır.

Toqsan Yetinci Mezmūr

1. Hüdāvend pādşāhdur. Yèr ḥürsend bolğay. Cezire-

2. lerniñ barı hursend bolğay. Bulut bilen karanğuluk anıñ çöresidedür ‘adālet bilen hūküm anıñ
3. tahtınıñ ulıdur. Anıñ aldıda ot mañıp
4. çöresideki haşımlarını köydürür. Anıñ çaķınları cihānnı yaruttı. Dūnyā anı körüp titredi.
5. Tağlar Hūdāvendniñ huzūrıda tamam dūnyāniñ Hūdāvendniñ
6. huzūrıda aķ mūm dēk eridiler. Āsmānlar anıñ ‘adāletini beyān kılurlar ve heme hālāyık anıñ celālini körüpdür.
7. Oyma şüretlerge ‘ibādet kılğuçılarnıñ hemesi özlerini butlar bāresidin faħr kılğuçılar şermende bolğaylar. Ey heme Hūdālar aña secde
8. kılınlar. Şihyon anı aňlap hursend boldı ve Yehūdāniñ kızları seniñ hūkümleriñ üçün ey
9. Hūdāvend şādlık kıldılar. Çünki sen ey Hūdāvend tamam yer yūzi üstide mūte‘āldur-sen. Heme Hūdālardın nihāyet üstün ēgizlengendür-sen.
10. Ey siz Hūdāvendni yahşı körgüçiler yamānlıķnı yamān körünler ehl-i taķvālarınıñ cānlarını ol muħāfazat kılıp fāsıķlarınıñ kolidin ularnı
11. kutqazur. Nūr ‘ādil üçün ve hoşluķ rāst
12. köñüllükler üçün saçılğandır. Ey ‘ādiller Hūdāvendde hoş bolup anıñ quddūs ismige şükür aytınlar.

Toķsan Sekizinçi Mezmūr

1. Hūdāvendge yeñi bir şi‘ir oķunlar çünki ol ‘acāip işler kılıpdur. Anıñ oñ kolu ve
2. muķaddes bāzūsı nuşret kēltürüpdür. Hūdāvend öz necātını bilindürüpdür. Tā‘ifeler nazarıda öz
3. ‘adāletini āşikār körsetipdür. Beyt-i İsrā’ilniñ tarafige bolğan merħamet ve şadāķatini yād kılıpdur. Yerniñ heme intihāları Hūdāyımızniñ necātını körüpdür.
4. Ey heme yurtlar Hūdāvendge şādlık āvāz kēltürünler. Şādlık şadā çıkarıp oķunlar
5. Ārī tesbihler oķunlar. Çıñ birle çıñ hoş
6. ilāhī birle Hūdāvendge tesbihler oķunlar. Hūdāvend pādşāhniñ aldıda kernayler sirney üni birle şādlık āvāz kēltürünler.
7. Deryā-yı muħiţ öz tolaķı bilen ‘ālem ve anda oltur-
8. guçılar galğala kılunlar. Hūdāvend aldıda deryālar çöven (hoşluķ) çalsunlar tağlar şādlık şadā
9. kēltürüşgeyler. Çünki ol dūnyānı hūküm kılğalı kēledür. Cihānga ‘adālet birle ve halklarğa rāstlık birle hūküm kıludur.

Toḡsan Toḡzunḡ Mezmūr

1. Hūdāvend pādšāhdur. Halāyık titresünler ol Kerruv-
2. lar üstide olturur. Yēr titresün. Hūdāvend Şihyonda uluḡdur ve heme halāyık üstide ol ‘ālīdür.
3. Uluḡ ve heybetlik ismiḡe ḡamd aytsunlar: Ḳuddūs ol dur.
4. Pādīşahnıḡ kuvveti hem ḡākimni yaḡşı köredür. Sen rāstlıḡnı taḡrīr kıılır-sen. Sen ḡüküm ve ‘adālet
5. Ya‘ḡūbda sora-sen. Teḡrimiz Hūdāvendni eğizletip anıḡ ḡademḡāhıda secde kıılıḡlar: Ḳuddūs oldur.
6. Mūsā ve Hārūn anıḡ kāhinleriniḡ arasında ve Samu’el anıḡ ismiḡe da‘vet kıılḡuçılarnıḡ arasında êrdiler. Ular Hūdāvenge da‘vet kııldılar
7. ve ol icābet kııldı. Bulut sütunıda ularḡa söz kııldı. Anıḡ ḡüvāhlıḡlarını ve ularḡa berḡen ḡānūnnı saḡladılar.
8. Ey Teḡrimiz Hūdāvend sen icābet kııldıḡ ularnıḡ kıılışları üçün intikām alḡanıḡ bilen sen
9. ularnı baḡışlaḡan bir Hūda êrdiḡ. Teḡrimiz Hūdāvendni eğizletinḡler ve anıḡ muḡaddes taḡıda secde kıılıḡlar. Çünkü Teḡrimiz Hūdāvend ḡuddūsdür.

Yüzünḡ Mezmūr

1. Ey heme yurtlar Hūdāvendge şādlık āvāz
2. kēltürünḡler. Hoşluk birle Hūdāvendge ‘ibādet kıılıp şādlık şadā birle anıḡ ḡuzūrıda ḡazır bolunḡlar.
3. Biliḡler ki Hūdāvend özi Hūdādur. Ol bizni kıılıpdur ve biz anıḡkidür-miz. Anıḡ
4. yaylakınıḡ ḡoylarıdır-mız. Anıḡ dervāzelerıḡa şükür birle dergāhlarıḡa ḡamd birle kiriḡler. Aḡa şükür kıılıp anıḡ ismiḡe ḡamd ü şenā aytıḡlar.
5. Çünkü Hūdāvend kerīmdür. Anıḡ merḡameti ebedḡaḡa ve anıḡ şadāḡati nesildin nesilge şābit turur.

Yüz Birinci Mezmūr

1. Merḡamet ve ḡüküm bāresidin şi‘ir okuyay. Saḡa
2. ey Hūdāvend tesbīḡler okuyay. Kāmiliḡnıḡ yolıda ‘aḡl bilen reftār kıılay maḡa ḡaçan kēlür-sen? Öyüm-
3. nin içide kāmīl köḡül bilen yürey. Hēḡ pest nerseni közlerimniḡ aldıda ḡoymay-men. Çetge çıkḡuçılarnıḡ işini yamān körür-men.
4. Mundaḡ nerse maḡa ḡaplaşmas. Bozuk köḡül mendin yırak kēter. Hēḡ yaman nerse bilḡüm yokdur.

5. Herkim hemsāyesini yaşurun ğıybet kılsa anı men helāk kıla-men. Nazarı eğiz ve köŷli tekebbür bolġanga aña řākātım yok.

6. Kōzlerim yurtnıñ emīnleri üstide bolur tā ki ular meniñ bille olтурǵaylar. Kāmil yolda yūrgūçi ol maña hızmēt kıladır.

7. Hile kılguçı meniñ öyüm içide olturmas. Yalgan sözlegüçi meniñ közlerimniñ aldıda takrîr bolmas.

8. Her ertegende yurtnıñ heme fäsıqlarını helāk kılay tā ki heme ھاۋا kılğıuçlarını
 Һүдәвәнднiң шһridin kesgey-men

Yüz İkinci Mezmûr

1. Ey Hüdāvend du‘āyımnı anlağıl ve kıçkırışım

2. saña yetgey. Tengligimniñ künide yüzüñni mendin yaşurmağıl. Qulaqıñnı maña māyıl kılğıl. Men kıçkırğan künde ildam icābet kılğıl.

3. Çünkü közlerim tütündek yok bolup ketedürler ve istihvânım bir çüçüladek köydürülgendür.

4. Könlüm orulğan otdək bolup solaşqandır.

5. Çünki nānımnı yægeli unuttur-men. Nālemniñ āvāzınıñ sebebidin istiḥvānım atımgı çaplaşur.

6. Cengelniñ sağa kuşıdëkdür-men. Virân yerler-

7. niñ möşük yapalakı bolğan èken-men. Sergek turup ögzedeki yalguz kuçkaçdèk bolğan èken-

8. men. Düşmenlerim tamam kün maña tapa kılurlar. Meniñ zıddımğa açığı ziyâde taşkanlar meniñ ismim bilen la‘net kıladurlar.

9. Çünki külni nāndək yēp içmegimni yağ birle

10. alıştırurupdur-men. Senin kâhişin ve açığınnın sebebi bilen çünkü sen meni tutup alıp

11. taşlap atıpdur-sen. Künlerim uzalğan sāyedēkdürler ve men solaşkan otdēkdür-men.

12. ammā sen ey Hüdāvend ebedğaça bākīdür-sen ve senin

13. yādgārlikıñ nesildin nesilge turur. Sen qopup Şihyonga raqm kılur-sen qunki aqa raqm kqrsetmekniñ vakti bolupdur. Āri ta'yin vakti kqlgendur.

14. Çünki bendelerin anın taşları bilen hoş rızā bolup anın tofrağığa rahm kılurlar.

15. Pes tā'ifeler Hüdāvendniñ ismidin ve yerniñ heme

16. pādşāhları seniñ celāliñdin qorqarlar. Çünki Hüdāvend Şihyonnı binā kılıp öz celālide zāhir bolup-

17. dur. Biçārelerin du‘āyığa hāzır bolup ularnıñ

18. du‘ālarını taḥkīr kılmıyadur. Kēledurğan nesil üçün bu pütülür. Ve Āferīde boladurğan bir kavm Hüdāvendge ḥamd
19. aytadur. Çünkü muḳaddesiniñ ėgiz yèridin özi töbenge
20. ḳaylapdur. Hüdāvend āsmāndın yerge nazar saldı. Zindāniniñ nālesini anlağalı ölümge bu ta‘yīn bolğanlarını
21. boşatğalı tā ki Şihyonda Hüdāvendniñ ismini ve Öršalimde
22. anıñ ḥamdını Hüdāvendge ‘icābet kılmak üçün ḥalāyık ve pādşāhlıklar yoğlaşkanda beyān kılgaylar.
23. Ol meniñ küçümni yolda ‘ācizletti. Künlerimni
24. kıskırttı. Men aytım: Ey Hüdāyım künlerimniñ yarımıda meni alıp kētmegil. Seniñ yıllarıñ nesildin nesilğaça-
25. durlar. Ḳadīmdin yèrniñ ulını sen ḳoyupdur-sen
26. ve āsmānlar ḳollarıñniñ ‘amelidürler. Ular yok bolurlar ammā şābit turur-sen ārī ularniñ hemesi bir ekindék köhnelerip kētedur. Bir libāsdék ularniñ tegiştürür-sen ve ular tebdil bolurlar.
27. ammā sen öz zatıñda turur-sen ve yıllarıñ-
28. niñ tükeşi yok. Bendeleriñniñ balaları sākin tururlar ve ularniñ uruğı seniñ aldında taḳrīr bolur.

Yüz Üçünçi Mezmūr

1. Ey cānım Hüdāvendge ḥamd ü şenā aytḳıl ve içimdeki heme bar bolğanı anıñ ḳuddüs ismige ḥamd aytḳıl.
2. Ey cānım Hüdāvendge ḥamd ü şenā aytḳıl ve anıñ heme
3. iḥsānlarını unutmağıl: Ol seniñ heme bozuğluḳuñni bağışlar. Ol seniñ heme keseliñni sakaytur.
4. Ol seniñ tirigligiñni çāhtın ḥalāş kılar.
5. Ol seni lūṭuf şefḳatler bilen tāclandurur. Ol seniñ ‘ömrüñni yaḥşı ni‘metler bilen toldurur şundağ ki yaşlıḳıñ ḳarāuşdék yeñüşlenür.
6. Hüdāvend ‘ādil ḳılıqlarını sorar heme ḳulm
7. tartḳuçılar üçün ḥüküm kılar. Öz yollarını Mūsāğa ve ḳılışlarını ben-i İsrā’ilge ol bildürdi.
8. Hüdāvend raḥm bilen tolğan ve merḥametlik ḡazabığa
9. kēç lekin merḥamette keñrüdür. Ol hemişe da‘vağa kēltürmeydür ve hem ḡazabını ebedğaça saklamaydur

10. Biz bilen günāhlarımızğa muvāfiķ ‘amel kılmıpdur ya bozuğlukumuzğa qaylap bizge yandurmapdur.
11. Çünki āsmān yêrdin êgiz bolğandêk anıñdın qorqquçılar üçün merħameti şunca ‘azımdür.
12. Maşrıķ mağribdin yıraķ bolğandêk ‘ışyānlarımıznı biz
13. din şunca yıraķ kılıpdur. Bir ata öz balalarığa şefķat kılgandêk Hüdāvend anıñdın qorqquçılarğa
14. şundağ şefķat kılır. Çünki ol tertıbimizni bilip tofraķ bolğanımıznı yād kılır.
15. İnsān bolsa anıñ künleri yêr kökidêkdürler.
16. Şahranıñ bir külidêk açılır. Çünki şimāl anıñ üstidin öter ve ol tökep kêtgendür ve
17. anıñ ornı yene anı bilmes. ammā Hüdāvendniñ merħameti ezeldin ebedğaçā anıñdın qorqquçılarınıñ üstide bar anıñ ‘adāleti balalarını
18. balalarığaça ya‘nı anıñ ‘ahdını saķlağuşıllarğa ve anıñ farzlarını ularnı becā keltürmek üçün yādğa keltürgüşilerğa qalır.
19. Hüdāvend āsmānlarda taķrır kılıpdur ve anıñ pādışahlıķı hemeniñ üstige hükümet kılır.
20. Ey kuvvette ‘azım bolğan söziniñ āvāzığa kulak salıp becā keltüredurğan anıñ ferishteleri
21. Hüdāvendge ħamd ü şenā aytıñlar. Ey heme anıñ koşunları anıñ hoş rızāyını ‘amelge keltüredurğan
22. ħızmetkārları Hüdāvendge ħamd ü şenā aytıñlar. Ey heme anıñ ‘amelleri anıñ salţanatınıñ heme yerleride Hüdāvendge ħamd ü şenā aytıñlar. Ey cānım Hüdāvendge ħamd ü şenā aytķıl

Yüz Törtünçi Mezmūr

1. Ey cānım Hüdāvendge ħamd ü şenā aytķıl. Ey Teñrim Hüdāvend nihāyet uluğdur-sen. ‘İzzet ve şevket birle
2. libāslanğandur-sen eginge oğşanur birle özüñni yapadurğan. Āsmānlarnı bir perdedêk yapıp açadurğan
3. sulardaki ħizāneleriniñ ħadalarını koyadurğan bulutlarını ‘arabası kıladurğan şimāl kanatları
4. nıñ üstide yüredurğan şimāllerni elçileri ve yalkınlıķ otnı ħızmetkārları kıladurğan
5. Ol yêrniñ ullarını koydı tāki ebed-el-ebed
6. tebrenmegey. Kimlikge oğşa çukurluķ bilen anı yaptıñ. Sular tağlarınıñ üstide turdılar.
7. Seniñ melāmetiñ bilen ular kaçtılar küldürlegeniñ-

8. niñ āvāzı bilen aldırıp këttiler. Tağlarınñ yuqarı bilen derrelerniñ töbeni bilen sen ular
9. üçün ol salğan yerge kiçe bardılar. Ular ötmeydurğan hüdud tohtatıpdur sen tā ki ular yène yanıp yérni yapmağaylar.
10. Derelerge bulaklar çıkarıp baradur. Ular
11. tağlarınñ arasında yüredürler. Ular cengelniñ herbir hayvānıǵa içgeli bérürler. Qulanlar ussuz-
12. luqını qanduradurlar. Ularınñ yanında āsmān murğları qonarlar. Ular şāhlar arasında sayraydurlar.
13. Ol hāzīneleridin tağları suğarlar. ‘Amelleriñ-
14. niñ mévesi bilen yer toyğandur. Hayvān üçün ot ve ādemniñ hizmetige giyāhlar ol öndüredür.
15. Tā ki yerdin nān ve ādemniñ köñlini hoş kıladurğan şarāp ve anıñ yüzini parqaturğan yağ ve ādemniñ köñli kuvvetlendüradurğan nān çıkargay.
16. Hüdāvendniñ dırahtları ol özi salğan Lübnānnıñ
17. ārz dırahtları toyğandurlar. Ol yerde kuçkaçlar uvalarını yasarlar leklek bolsa şanevber
18. dırahtları anıñ öyi bolur egiz tağlar tağ tekeleri üçündürler. Qoramlar tağ saçkanları üçün penāh bolur.
19. Vaqtleri üçün aynı ta’yınledi. Kün öz
20. olturuşını biledür. Qarañguluq ıbarur sen ve kiçe bolur. Ol vaqt cengelniñ heme hayvānları
21. midirlap çıkadurlar. Yaş şirler şikārları üçün ölüydürler ve Hüdādın yegülükni tilerler.
22. kün çıkadur. Ular yanıp barıp ünkürlerige
23. kirip yatarlar. Ādem öz işiǵa barıp kēç kiçe avqatıǵa çıkadur.
24. Türlükdürler! Hemesini hikmet bilen kılıpdur-
25. sen. Dünyā seniñ maḥlūkātıñ bilen tolgandur. Anda deryā-yı muḥīt bar çoñ ve keñ. Anıñ içide ‘addsız örmeleydurğan nerseler uluğ uşaq hayvānlar
26. bar bolurlar. Anda kemeler ötüp barurlar. Anıñ içide oynamak üçün sen yaratқан Livyasan anda bardur.
27. Yegülükni öz vaqtıda bēredurğanıǵa bularnıñ
28. hemesi saña qaylap tururlar. Ularǵa bērgeniñni ular yıǵarlar. Qoluñnı açar-sen ular ni‘met-
29. lerdin toq bolurlar. Sen yüzüñni yaşurur-sen ular mazrūb bolurlar. Sen rūḥuñnı alur-sen

30. ölüp tofrağığa yanarlar. Sen rûhuñnı ıbarıp bérür-sen. Ular yaratılurlar. Yér yüzini sen yeñiler-sen

31. Hüdāvendniñ celāli ebedğaça şābit turgay. Hüdāvend

32. öz ‘amelleridin hursend bolğay. Ol yerge qaylaydur ve bu titreydür. Ol tağlarını tutadur ve bular

33. tutup çıkarurlar. Hayāt barlığında Hüdāvendge şi‘ir okuyay vücūd barlığında Hüdāyımğa tesbīh okuyay.

34. Tefekkürüm aña şi‘ir bolğay. Men Hüdāvendte hursend

35. bolay. Günāhkārlar yerdin yoqalsunlar ve fāsıklar yene hēc bolmasunlar. Ey cānım Hüdāvendge hamd ü şenā aytqıl

Yüz Beşinçi Mezmūr

1. Hüdāvendge şükür aytıp anıñ ismige da‘vet kılıñlar. Anıñ kılışlarını hāklarıñ arasında bildürüñler. Aña şi‘ir okuñlar aña tesbīh aytıñlar. Anıñ heme ‘acāyip ‘amelleridin sözleñler.

3. Anıñ ismi bilen fāhr kılıñlar. Hüdāvendni istegüçilerniñ köñli hursend bolsun.

4. Hüdāvend ve anıñ qūdetini isteñler ebedğaça

5. anıñ yüzini isteñler. Ol kılğan ‘acāyip ‘amellerini yād kılıñlar. Anıñ mu‘cizelerini ve ağızı-

6. nıñ hūkūmlerini. Ey bendesi İbrahimniñ uruğı ey Ya‘qūbnıñ balaları anıñ ılğağanları.

7. Ol Teñrimiz Hüdāvenddür. Anıñ hūkūmleri

8. tamām yerde bardurlar. Öz ‘ahdını dā‘im yād kılıp-

9. dur: Miñ nesilge buyurgan sözni ya‘ni İbrahim bilen bağlağan ‘ahdını ve İshāqқа kılğan kısmını

10. Ya‘qūb üçün bir kānūn İsrāil üçün ebedi

11. ‘ahd boluşқа tohtatıp Ken‘ān yurtını saña bèrey

12. ol seniñ mīrās hışseñ bolur dep ayttı. Ol vaqt tañı ‘addi az kişi èrdiler āri nihāyet az ve anıñ içide misāfir èrdiler.

13. ve ular tā‘ifedin tā‘ifege bir memlekètin başқа bir

14. hālkқа çörgülüp yürür èrdiler. Hēc ādemni ularğa zulm kılğalı qoymadı. Āri ularniñ sebebidin pādşāh-

15. larnı ‘itāb kılıp meniñ mesh kılğanlarımğa qol qoymañlar ve peygamberlerimğa hēc zarar yetküzmeñler dep aytur èrdi.

16. ve yurt üstige bir açaçılıqni buyurup tamam nān

17. ‘aşāsını sindurdı. Uların aldıda bir ādemni

18. ıbardı. Yūsuf kıl bolğalı satıldı. Anıñ putlarını işkil bilen zaħm kıldılar ol zincir salıǵlık
19. boldı. Anıñ sözi becā kélgen waqtğaça Hüdāvendniñ sözi anı imtiħān kıldı.
20. Pādşāh ıbarıp anı qoyup bérdi hāklarnıñ
21. hākimi anı āzād kıldı. Anı öz öyige h^vace ve tamām
22. ta'alluķınıñ üstige hākim kılıp qoydı. Tā ki emirlerini öz h^vāhiş bilen baǵlap anıñ aķsaķallarıǵa hūķūmet ta'līm bērsün
23. İsrā'il Mısırǵa keldi ve Ya'qūb Hānnıñ yurtıda
24. misāfir bolup turdı ve ol öz qavmini nihāyet ğuldatıp ularnı haşımlardın küçlendürür érdi.
25. Ol öz qavmini yamān körgeli bendelerini aldatķalı ularnıñ köñüllerini tebdil kıldı.
26. Bendesi Mūsā ve özi ılǵanǵan Hārūnnı ıbardı.
27. Ularınıñ arasıǵa anıñ 'alāmetlerini ve Hāmnıñ
28. yurtıda mu'cizeler keltürdiler. Ol qarañǵuluk ıbarıp qarañǵu kılur érdi ve ular anıñ sözige 'āsilik kılmadılar.
29. Ularınıñ sularını qanǵa tebdil kılıp balıqlarını
30. öltürdi Ularınıñ yurtı hatta pādşāhlarnıñ öyleri içigeçe paķalarını nurgunluķı bilen kımır-
31. ladı. Ol söz kıldı ve çibin uçuşķunları ve Hüdālarınıñ içide beyt pedā boldı.
32. Yamǵur ornıǵa tolu ularǵa bérdi ve yurt-
33. larıǵa ot yalķınları ıbardı. Ularınıñ tallarını hem ve incir dırahtları urup Hüdālarınıñ içideki dırahtlarını sindurdı.
34. Ol söz kıldı ve melih ve Hüdāsız tola ot
35. qurtları kélip yurtlarıdaki her giyāhnı yēp zemin-
36. leriniñ mēvesini yēp aldılar. Yurtlarıdaki barçe tuncilerini küçleriniñ ibtidāsını urdı.
37. Ularını kümüş ve altun bilen çıkarıp aldı ve qabileleriniñ arasıda bir kişi hem
38. yok érdi. Ular çıkıp kētgende Mısırılıķlar hursend boldılar. Çünki İsrā'il üçün qorķunc ular-
39. nıñ üstige tüşgen érdi. Ol perde üçün bulut yayıp kiçede yarutmaq üçün ot bérdi.
40. Ular tilediler ve ol bide ıbarıp āsmān nānı
41. birle ularnı toyǵuzdı. Ol qoramnı açtı ve su bulduķlap çıktı. Quruķ yerlerde deryā dek aķtı.
42. Çünki öz muqaddes sözini ve bendesi İbrāhimni yād kıldı.
43. Öz qavmini hursendlik bilen ve ılǵanlarını tesbīh

44. okumağlık bilen çıkarıp aldı ve ol ularğa tã'ifelerniñ yurtını bërdi ve ular halâyıknıñ
45. meşakktığa egedârçılık kıldılar. Tã ki anıñ kãnunlarını tutup şeri'atlarını saklağaylar.

Yüz Altıncı Mezmür

1. Hüdāvendge şükür aytınlar çünki ol kerīmdür.
2. Çünki anıñ merhameti ebedğaça şābit turur. Kim Hüdāvendniñ 'azīm kılıklarını aytıp anıñ barçe hamdını
3. beyān kılalaydur? Hüküm tutkuçılar ve her vaqt 'adālet kılguçı mübārekdür.
4. Ey Hüdāvend kavmıñğa sende bar hoş rızāyıñ
5. bilen meni yād kılıp necātıñ birle meni yoklağıl. Tã ki ılğağanlarıñnıñ sa'ādet hālını körgey-men tãki milletiñniñ hoşluğu birle hursend bolğay-men tãki seniñ mirāşıñ bilen celāl tapğay-men.
6. Biz ata babalarımız bilen günāh kılıpdur-mız. Haṭā
7. kılıpdur-mız. Fāsık bolupdur-mız. Ata babalarımız Mışırdı seniñ 'acāip 'amelleriñni uqmadılar. Ular senin merhametleriñniñ ziyādeligini yād kılmadılar belki teñizniñ yanında ya'ni kızıl teñizniñ qaşıda 'āşilik kılur ērdiler.
8. Lekin öz ismi üçün ularnı kütkazdı tã ki
9. öz 'azīm kudretini bildürgey. Ol kızıl teñizni 'itāb kıldı ve ol qurudı. Pes bir cengeldin ötgendek ularnı çukurların başlap ötküzür ērdi.
10. Ularğa kın tutkuçınıñ kolıdın ularnı kütkazıp düşmenniñ kolıdın ularnı halāş kılur
11. ērdi. Ve sular haşımalarını yaptılar ve ulardın beri hem qalmadı.
12. Ol vaqt anıñ sözige işenür ērdiler ular
13. şı'ir birle aña hamd okudılar. Anıñ 'amellerini pat unuttılar anıñ maşlahatı üçün muntazir bolmadılar.
14. Ular cengeldeki nihāyet ziyādelik birle hırş lezzet
15. kılıp beyābānda Hüdānı sınar ērdiler ve talebini ularğa bërür ammā ularnıñ üstige kurutadurğan keselni ıbardı.
16. Ular çādırgāhta Mūsāğa ve Hüdāvendnin muḳaddesi
17. Hārūñğa ḥased kılur ērdiler. Yēr açılıp Datannı yutup
18. Abiramnıñ cemā'atini yaptı ve ot ularnıñ cemā'atida tutaştı. Yalkın fāsıqlarnı köydürdi.
19. Hōribde bir muzaynı yasap koyulğan bir şūretge
20. secde kılur ērdi. Pes öz celālını ot yēdurğan keleniñ heybetige tegişür ērdiler.
21. Ular kütkazguçısı Hüdānı unuttılar ki Mışırdı

22. uluğ işler. Hamnıñ yurtıda ‘icâbet ‘ameller kızıl teniz yanında heybetlik nerseler kılıp êrdi.
23. Anıñ üçün ularnı helāk kılay dep aytur êrdi. Ve eger öz ılğağanı Mūsā anıñ açığını yandurup alğalı aldığa çıkıp tüşüp turmağan bolsa êrdi belki ularnı helāk kılur êrdi.
24. Ārī ular memnūniyetlik yurtnı taḥkīr kılıp
25. anıñ sözige işenmediler. ammā çādırlarıda gutuldap Hūdāvendniñ āvāzığa kulak salmadılar.
26. Anıñ üçün ol qolını ularğa köterdi tāki
27. ularnı cengelde yıktıqay. Tā ki ularnıñ uruğın tã’ifelerniñ arasında yıktıp yurtlarnıñ içide ularnı perākende kılığay.
28. Ular Be‘al Pe‘orğa hem koşuldılar ve ölgenlerge
29. keltürgen qurbānlıqlarnı yer êrdiler. Mundağ öz kılışları bilen anıñ ğaḏabını qozğar êrdiler ve veba ularnıñ üstige hücüm kıldı.
30. Ol vaqt Finḥas kopup hüküm cārı kıldı ve
31. vebā tohtatıldı ve ol heme nesillerge ebedğaçā aña ‘adālet üçün sanaldı.
32. Meribahnıñ suları qaşıda hem anı ğaḏablandurdılar şundağ ki ularnıñ sebepleri bilen Mūsāğa
33. yamān boldı. Çünki ular anıñ rūḥınıñ zıddığa ‘āşı êrdiler ve ol lebleri birle bīmaşlahat sözledi.
34. Hūdāvend ularğa buyurgandek ḥalāyıqnı helāk
35. kılmadılar. Belki tã’ifeler bilen özini aluştıurup
36. ularnıñ işlerini örgenür êrdiler. Ularñıñ butlarığa ‘ibādet kılur êrdiler ve bu ularğa sıtma boldı.
37. Ārī ular öz oğullarını ve kızlarını şeytānlarğa
38. qurbānlık kılur êrdiler ve bīgünāḥ qan Ken‘ānnıñ butlarığa qurbānlık kılğan öz oğullarınıñ ve kızlarınıñ qanını töker êrdiler ve yurt qan bilen pelid
39. bolur êrdi. Mundağ öz işleri bilen neces bolup öz kılıqlarıda zinākārlıqқа kirip qalur êrdiler.
40. Anıñ üçün Hūdāvendniñ açığı öz qavmiğa tutaştı
41. ve mīrāşnı nefret kıldı. Ve ularnı tã’ifelerniñ qolığa tapşurdı. Ve ularnı yamān körgüçiler ularnıñ üstige hükümet kılur êrdiler.
42. Düşmenleri hem ularğa zulm kıldılar ve ular
43. nıñ qolı tegide tevāzu‘lanur êrdiler. Tola mertebe ularnı qutqazur êrdi ammā ular maşlahatıda ‘āsi bolup bozuğluqıda pestge tüşürülür êrdiler.

44. Yène ularnıñ feryādını anlağanda tengligini ol
 45. hātır kılur êrdi. Ve ular üçün öz ‘ahdını yād kılıp merhametleriniñ ziyādeligige muvāfık rahmge
 46. yandı. Hem ularnı esir kılıp alıp barganlarınñ hemesiniñ iç ağrıkını ol ularğa keltürür êrdi
 47. Ey Teñrimiz Hüdāvend bizni kütqazıp tã’ifeleriniñ arasından bizni yığıp algıl senin muqaddes isminge şükür aytıp senin hamdında şādlık kılğay-miz
 48. İsrā’ılınñ Teñrisi Hüdāvendge ezeldin ebedğaça hamd ü şenā bolğay. Ve tamam qavm āmin aytğay.

Yüz Yetinçi Mezmür.

1. Hüdāvendge şükür aytınlar. Çünki ol kerīmdür.
2. Çünki anıñ merhameti ebedğaça s̄abit turur. Haşımınñ kolıdın özi halāş kılğan Hüdāvendniñ halāş
3. kılınğanlar. Yurtlardın maşrıqtın ve mağribdin şimāldin ve cenūbdın yığıp alğanlar şundağ aytsunlar.
4. Ular cengelde beyābān yolıda yürüp mekān kılğalı
5. şehir tapmadılar. Aç ve teşne êrdiler. Ularınñ içide
6. cānı solaştı. Ol vaqt tenglikide Hüdāvendge feryād
7. kıldılar ve ol serāsimelikidin ularnı kütqazdı. Hem ularnı dürüst yol bilen hidāyet kıldı tã ki ular
8. mekān kılğalı bir şehirge bargaylar. Keşke insān Hüdāvendge anıñ lütfi üçün ve anıñ ben-i ādemğa kılğan ‘acāyip ‘amel-
9. leri üçün hamd aytqay êrdiler! Yağşılık bilen toldurur.
10. Ular qarañgulukta ölüm sāyeside oturup zaħmet
11. ve tamam birle bağlangan êrdiler. Çünki ular Hüdāvendniñ söziniñ halefide ‘āşī bolup müte‘ālnıñ maşlahatını
12. taħkīr kıldılar. Anıñ üçün ularnıñ köñlini meşakķat birle pestletti. Ular yıkılıp tüştiler ve yarı
13. bērgeli hēç kim yok êrdi. Ol vaqt tenglikide Hüdāvend kāfir yād kıldılar ve ol serāsimelikidin ularnı
14. kütqazdı. Ular nı qarañguluktın ve ölüm sāyesidin
15. çıkarıp bendlerini uzup sindurdu. Keşke insān Hüdāvendge anıñ lütfi üçün anıñ ben-i ādemğa kılğan

16. ‘acāyip ‘amelleri üçün hamd aytkay êrdi! Çünki ol mis dervâzelerni sindurup Temür taқақlarını kesip atıpdur.
17. ‘İşyânınıñ sebebidin ve hatalarınıñ sebebi bilen
18. ahmaq bolğanlar zaḥmetlikdürler. Ularınñ cānı her hil yēgülükni nefret kılur ve ölümniñ dervazeleriğa
19. yaqınlaşurlar. Ol vaqt tengligide Hüdāvendge feryād kılurlar ve ol serāsimeligidin ularnı kütqazur.
20. Ol öz sözini ıbarıp ularğa şifā bérür ve çāhlarıdın
21. ularnı ḥalāş kılatur. Keşke insān Hüdāvendge anıñ lütfi üçün ve anıñ ben-i ādemğa kılğan ‘acāyip
22. ‘amelleri üçün hamd aytkay êrdiler! Hamd kurbānı taqdim kılğaylar ve tesbīh okumağlık bilen anıñ ‘amellerini beyān kılğaylar.
23. Kemeler birle teñizge barguçılar uluğ sularda
24. avkat kılğuçılar. Ular Hüdāvendniñ ‘amellerini
25. ve çukurda anıñ ‘acāyibatını körürler. Çünki ol emir kılıp anıñ dolğunlarını ēgiz köteredurğan
26. borannı qoparur. Ular āsmānga örleydürler yēne çukurlarğa tüşüp kēterler. Ularınñ cānı
27. tenglik sebebi bilen erip kētedur. Ular bu yanga ol yanga döndürlep mest ādem dek döğücürler ve
28. ularnıñ heme dānālıq yokluqқа yetedür. Ol vaqt tengligide Hüdāvendge feryād kılurlar ve ol serāsime-
29. ligide ularnı kütqazur. Ol borannı teskinlikқа tebdil kılur şundağ ki anıñ dolğunları şük
30. bolurlar. Ol vaqt ḥürsend bolurlar çünki ular sükūnettedürler. Pes ular ḥ^vāhlağan teskīn
31. sāḥilğa ularnı yetküzür. Keşke insān Hüdāvendge anıñ lütfi üçün ve anıñ ben-i ademğa kılğan ‘acāyip
32. ‘amelleri üçün hamd aytkay êrdiler! Ular qavmniñ cemā‘atıda hem anı ēgizletip aqsakallarnıñ mecliside aña hamd aytkaylar.
33. Deryālar cengelğa ve su bulakları ussuğan
34. zeminga mēvelik yurt anda olturğuçılarnıñ
35. bozuğluqı üçün şorluqқа tebdil kılur. Cengel su kölge ve kuruk yurt su bulaklarığa tebdil

36. kılur ve anda aç kalğanlarga sükūnet bérür ki ular
37. mekân kılğalı şehir rāstlağaylar. Ve etizlerni zira‘at
38. kılıp tallık salıp ösüştin mēve alğaylar. Uların hem bereketleydür ki ular nihāyet ziyādeleşürler. Ve
39. ularnıñ çehār-pāy mālını kemitgeli koymas. Yēne ular zulm zaḥmet ve ğam birle kemin bolup töben ēgdürülgende
40. Ol aşılzādeler üstige ḥaḳāret koyup yolu yok ḥālī
41. yērde ularnı yükdürür. ammā faḳīrni zaḥmettin ēgiz-
42. lendürüp ḳabilelerini pate dēk kılur. Rāst köñüllikler anı körüp ḥursend bolur ve heme ḥaṭā ağızını yığar.
43. Kim dānā bolsa bu nerselerge āgāh bolur ve Ḥüdāvendniñ lūtuflarını oylarlar.

Yüz Sekizinçi Mezmūr

1. Köñlüm tayyār ey Ḥüdā! Şi‘ir okuyay tesbīḥler
2. okuyay āri celālim bilen hem şundağ. Oyğangıl ey sanṭur bilen çıñ! Men şabāḥ yaruğını oyğatay.
3. Ey Ḥüdāvend ḥalāyık arasında saña şükür kılay. Ve
4. tā‘ifeler arasında saña tesbīḥ okuyay. Çünki merḥametin asmanlardın ēgizdür ve ḥaḳīḳatin bulutlargaça yetgüdekdür.
5. Ey Ḥüdā asmanlar üstidin uluğlangay-sen ve celālin tamam yer yüzi üstide bolğay.
6. Oñ koluñ birle ḳutkazıp bizniñkini icābet kılğıl tā ki ḥabībīñ ḥalāş bolğay.
7. Ḥüdā öz ḳudsiyetide söz kılıpdur: Men ḥoşluk kılay. Şekimni taḳsim kılıp Sükotniñ deresini
8. çiziley. Gil‘ad meniñkidür. Manasse meniñkidür. Efrāyim hem başımniñ ḥimāyeti Yehūdā salṭanat ‘aşāmdur.
9. Moab özümni yuydurğan kaçemdur. Edomğa keşimni taşılay-men. Filistiye üstide ḥoşluktn kışkıra-men
10. Kim meni muḥkem şehirge alıp barur? Kim meni Edom-
11. ğa başlapdur? Ey Ḥüdā bizni taşlamadıñ mu?
12. Ey Ḥüdā ḳoşunlarımız bilen aldığa barmay-sen. Düşmen üçün bizge yarılık bērgil çünki insānnıñ mededi
13. beyhüdedür. Ḥüdā bilen çoñ iş kıla-mız çünki düşmenlerimizni pāy-māl kılğuçı oldur.

Yüz Tokuzunçı Mezmūr

1. Ey ḥamdımnıñ Ḥüdāyı şük turmağıl. Çünki

2. fāsıknıñ aǵzını ve hilekārıñ aǵzını maña açturupdurlar. Yalǵançılıq tili birle maña sözlep
3. dürler. Kinnıñ sözleri bilen meniñ çöremni ihāta kılıp sebebsiz meniñ zıddımğa uruşkalı
4. turdılar. Meniñ muhabbetim üçün ular haşımlarım
5. bolurlar. ammā men du‘ādadur-men. Ve ular yaǵsılıknıñ ornıǵa kīn maña yandurupdurlar.
6. Anıñ üstige fāsık bir ādemni koyup anıñ
7. oñ qolıda bir haşımnı turǵuzǵıl. Ol hüküm kılınılganda kabāhatlık çıksun. Anıñ du‘āyı günāh bolsun.
8. Anıñ künleri kem bolsun ve anıñ menşübını başkası
9. alsun. Anıñ balaları yetim ve hatunnı tul bolsun.
10. Anıñ balaları öysiz bolup gedālık kılǵaylar. Ve nānlarını vīrān yerleridin istesünler.
11. Anıñ heme barını h^vor tutup alsun ve
12. anıñ işini bīgāneler ğayret kılsunlar. Aña merḥamet körsetgeli hēc kim bolmasun ve hem anıñ
13. yetim balalarıǵa köñül aytkalı kimerse bolmasun. Anıñ bākılık kesilsün. Ularınñ ismi kēledurǵan nesilde
14. öçürülsün. Anıñ ata babalarınñ bozuǵluǵı Hūdāvendniñ huzūrıda yād kılınsun ve anasınıñ günāhı öçürülmesün.
15. Ular dā‘im Hūdāvendniñ aldıda bolsunlar tā ki
16. ol ularnıñ yādgārlıǵını yerdin kesgey. Çünki ol merḥamet körsetgeli yādǵa kēltürmedi belki bīçāre ve faķir kişini ve köñli sınǵanlarını öltürgeli
17. kıstadı. Ārī ol la‘netni yaǵsı kördi ve bu anıñ üstige keldi. Ol bereketge süyünmedi ve bu anıdın
18. yırak boldı. Hem özige egindēk la‘netni keydi. Anıñ içige su dēk ve istiḥvānıǵa yaǵdēk kirdi.
19. Ol öz özini yapadurǵan libāsdēk ve hemīşe aña
20. baǵlaǵlık belbaǵdēk aña bolsun. Haşımlarımñ ve cānımñ zıddıǵa yamān sözlegüçilerniñ Hūdāvend tarafıdın bolǵan ecrı budur.
21. ammā sen ey Teñri Hūdāvend öz ismiñ üçün maña ‘amel kılǵıl. Merḥametiniñ kerim bolǵanı üçün
22. meni kütqazǵıl. Çünki men bīçāre ve faķirdür-men ve

23. köñlüm içimde zaḥmdārdur. Uzalıp turğan sāye dēk ötkendür-men. Malaḥ dēk ol yan bol yan

24. qurulgandur-men. Tizlerim rūze sebebidin kem maḳdūr

25. bolurlar. Ve bedenim oruḡlaydur. Men ularğa hem tapa bolgandur-men. Meni körgende başlarını leñsetürler.

26. Ey Teñrim Ĥüdāvend maña nuşret bērgil. Öz

27. merḥametiñge muvāfık meni qutkazḡıl. Ular bilgeyler ki bu seniñ qoluñdur ki sen ey Ĥüdāvend anı kılıp-

28. dur-sen. Ular la‘net kılsunlar lekin sen bereketlegil. Ular qopqanda şermende bolurlar ammā bendeñ ĥursend

29. bolur. Ḥaşımlarım rüsvālık kiydürülgeyler ve şādir birle yapḡandēk ular öz uyatı birle özlerini yapsunlar.

30. Ağzım birle Ĥüdāvendge çoñ şükür aytay. Ārī

31. ḥalāyık keşreti arasında aña ḥamd aytay. Çünki ol faḳirniñ oñ qolıda turur tā ki cānını ḥüküm kıladurḡanlardın anı qutkazḡay.

Yüz Onunçı Mezmūr

1. Ĥüdāvend Ĥüdāvendimge ayttı: Men düşmenleriñni qademḡāhıñ kılḡunça meniñ oñ yanımda olтурḡıl.

2. Ĥüdāvend kuvvetiñniñ saltanat ‘aşāsını Şihyondın çıkaradur. Düşmenleriñniñ arasında saltanat kılḡıl.

3. Kuvvetiñniñ künide seniñ qavmiñ dili ḥoş bilen kēlür. Muḳaddes zinetler bilen kuçaqınıñ şebnemige oḡşa seniñ yaş gürūhıñ aldınḡa kēlür.

4. Ĥüdāvend ḳasem kılıp ḥanīs kılmas: Sen Melkişedek

5. niñ tariḳasıḡa muvāfık ebedḡaça kāhindür-sen. Seniñ

6. oñ yanındaki Ĥüdāvend açığıñıñ künide pādşāh-

7. ları urup sınduradur. Ol tā‘ifeleñniñ arasında ḥüküm kılıp mürdler bilen ordalarını toldurur. Tola yurtñıñ başlarını urup

8. sınduradur. Yoldaki cılḡadın içedür anıñ üçün başını köteredür.

Yüz On Birinçi Mezmūr

1. Rāst köñüllükler mecliside ve cemā‘atta

2. tamām köñlüm bilen Ĥüdāvendge şükür kılay. Ĥüdāvendniñ ‘amelleri uluḡdurlar. Ular bilen ḥuşı

3. bar hemesiniñ teftişige layıqdurlar. ‘İzzet ve şevket anıñ ‘amelidür. Ve anıñ ‘adāleti ebedḡaça

4. şābit turur. Yād kılmağlık üçün ‘acāip ‘amellerini kılıpdur. Hüdāvend merḥametlik ve rahm bilen
5. tolağlıkdur. Özidin qorqquçılarga yēğülük bēripdür. ‘Ahdını ebedğaça hātırıda saklaydur.
6. Tā’ifelerinī mīrāşnı öz kavmiğa bērmeklik bilen ‘amelleriniñ kuvvetini ularğa körsetipdür.
7. Anıñ kollarınıñ ‘amelleri ḥaḳıḳat ve ḥükmdürler.
8. Anıñ farzları nihāyet muḥkemdürler. Ular ebed-el-ebed muḳarrir tururlar. Ular ḥaḳıḳat ve rāstlık
9. bilen kılınğandurlar. Öz kavmiğa ḥalāşlık ıbarıpdur. Öz ‘ahdını ebedğaça tohtatıpdur. Anıñ
10. ismi quddūs ve ihtiramlıkdur. Hüdāvendniñ qorquncı ḥikmetniñ ibtidāsıdur. Ularğa muvāfiḳ kılğanlarınñ hemeside yaḥşı ‘aḳl bardur. Anıñ ḥamdı ebedğaça şābit turur.

Yüz On İkinci Mezmūr

1. Hüdāvenddin qorqup anıñ emirleride
2. çoñ rağbeti bar kimerse mübārekdür. Anıñ uruğı yēr yüzide ‘azīm bolur. Rāst köñüllüklerinñ nesli
3. bereketlenür. Mal ve devlet anıñ öyide bolur ve anıñ
4. ‘adāleti ebedğaça şābit turur. Rāst köñüllüklerge karañgulukta çıkadur. Ol merḥametlik ve rahm bilen
5. tolağlık ve ‘ādıldür. Merḥamet kılıp örne bērgüçige
6. amān. Ol da‘vāyını ḥükümde işbātğa yetküzür. Çünki ol dā’im tebrenmes. ‘Ādil ebedi yād kēltürmeklikte bar
7. bolur. Ol yamān ḥaberleridin qorqmas. Anıñ köñli
8. Hüdāvendge i’timād kılıp tayyārdur. Anıñ köñli muḳarrirdür ḥaşımlarınıñ üstide ḥvāhlağanı körme-
9. günçe ol qorqmas. Üleştürüp faḳırlarğa bēripdür. Anıñ ‘adāleti ebedğaça şābit turur. Anıñ münüzi
10. celāl bilen uluğlanur. Fāsıḳ anı körüp ḥafe bolur. Tişlerini ḡacırlatıp eriyip kētedur. Fāsıqlarınıñ ḥvāhişi yoḳalıp kētedur.

Yüz On Üçüncü Mezmūr

1. Ey Hüdāvendniñ bendeleri ḥamd aytıñlar.
2. Hüdāvendniñ ismige ḥamd aytıñlar. Hüdāvendniñ ismige

3. hazırđın ebedğaçā ħamd ü şenā bolğay. Kün çıkışıldın tartıp oturuşığaçā Ĥüdāvendniñ ismige ħamd ayılğay.
4. Ĥüdāvend heme t̃ā'ifeler üstide ěgizdür ve anıñ celāli
5. āsmānlar üstige yatar. 'Ālīnde olturğuçı Teñrimiz
6. Ĥüdāvendge kim oğşar. Āsmān ve yérni ħātır kılğalı
7. ol özini pestletedür. Miskīnni töpedin koparıp
8. faķirni kığlıktın köteredür. Tā ki ol aşılzādeler bilen ya'ni öz ħavminiñ aşılzādeleri bilen anı oltur-
9. ğuzğan. Ol toğmas ħatunnı öy baķturup anı balalar sebebidin şādmān ana boladurğan kılur.

Yüz On Dörtünçi Mezmūr

1. İsrā'il Mısırdın beyt-i Ya'ķūb bīgāne zebānnıñ
2. ħalkıdın çıkķanda Yehūdā anıñ muķaddesi ve İsrā'ilniñ saltanatı boldı.
3. Teñiz anı körüp kaçtı. Ardan arķağā yanduruldı.
4. Tağlar ħoçķardék ve kiçik dōbeler paķlandék sekrediler.
5. Ey teñiz nēme 'illetiñ bar ki kaçar-sen? Ey Ardan
6. nēme 'illetiñ bar ki arķağā yanur-sen? Ey tağlar nēme işķa ħoçķar dēk ey kiçik dōbeler nēme üçün paķlandék sekrey-siz?
7. Ey yēr Ĥüdāvendniñ ħuzūrıda Ya'ķūbnıñ Ĥüdāyı-
8. nıñ ħuzūrıda titregil. Ol ħoramnı su gölige çaķmak taşını su bulakığā tebdil kıldı.

Yüz On Beşinçi Mezmūr

1. Bizge ěmes ey Ĥüdāvend bizge ěmes belki seniñ merħametiñ üçün ve ħaķıķatiñniñ sebebidin öz
2. ismiñge celāl bērgil. T̃ā'ifeler nēme işķa ularnıñ Ĥüdāyı ěmdi ne yēdedür dēp aytkaylar.
3. ammā bizniñ Ĥüdāyıımız āsmānlardadır memnūniyeti
4. her nēme bolsa anı kılıpdur. Ularınıñ butları kümüş ve altun insān ħolınıñ işidür.
5. Ularınıñ ağızları bar ammā sözlemeydürler. Kōz-
6. leri bar ammā körmeydurlar. Ularınıñ ħulaķları bar ammā anlamaydurlar. Burunları bar ammā buramaydur-
7. lar. Ularınıñ ħolları bar ammā tutmaydurlar. Putları bar ammā mañmaydurlar. Ĥalkıda ularnıñ āvāzı
8. hem yokdur. Uları yasağuçılar ārī ularğā i'timād kılğanlarınıñ herbiri ularğā oğşas bolur.

9. Ey İsrâ'il Hüdâvendge i'timâd kılğıl. Ol ular-
10. nıñ nuşreti ve siperidür. Ey beyt-i Hârûn Hüdâvendge i'timâd kılğıl. Ol ularnıñ nuşreti ve siperidür.
11. Ey sizler Hüdâvenddin qorqquçılar Hüdâvendge i'timâd kılınlar. Ol ularnıñ nuşreti ve siperidür.
12. Hüdâvend bizni yâd kılıpdur. Bizni bereketleydür.
13. Hüdâvenddin qorqquçılarnı kiçik bilen çoqnı bereketleydür.
14. Hüdâvend sizni özünizni balalarınız bilen toladın
15. tola aşurgay. Āsmân bilen yèrni kılğan Hüdâvend-
16. din sizler bereketlengendür sizler. Āsmânlar Hüdâvendniñ āsmânlarıdurlar. Lekin yèrni ben-i âdemğa bèripdür.
17. Ölgenler veyâ hāmūşka tüşüp bargan kimerse
18. Hüdâvendge hamd aytmas. ammâ biz Hüdâvendge hâzırdın ebedğaça hamd ü şenâ aytur-mız.

Yüz On Altıncı Mezmûr

1. Hüdâvendni dost tuta-men çünki ol âvâzımnı ve
2. niyâzımnı anlapdur. Çünki maña kulak salıpdur. Anıñ üçün hayât barlıkımda aña da'vet kılay.
3. Ölüm bendleri maña yürgeldi 'âlem-i berzahnıñ
4. derdleri meni tuttılar. Tenglik bilen gam taptım. Ol vâkt Hüdâvendniñ ismige da'vet kıldım: Ey Hüdâvend saña yalbarur-men cânımnı kütqazğıl.
5. Hüdâvend merhametlik ve 'âdıldür. Ārî Hüdâyımız
6. rahmlikdür. Hüdâvend sâde dillerni perveriş kıılır.
7. Men pestlengen êrdim ve ol meni kütqazdı. Ey cânım ârâmgâhıñğa yangıl. Çünki Hüdâvend saña ihsânlık bilen 'amel kılıpdur.
8. Çünki cânımnı ölümdin közlerimni yaştın ve
9. putlarımni yıkılmaqtın kütqazıpdur-sen. Hüdâvend-
10. niñ aldıda tiriglerniñ yurtıda yüre-men. Men işenür-men anıñ üçün sözley-men. Men nihâyet
11. giriftârim êrdim. Men aldıraşlıkımda heme âdem yalğançıdur dèp ayttım.
12. Hüdâvendge ol maña kılğan heme ihsânları
13. üçün nêmeni yandurgay-men? Necâtnıñ piyâlesini
14. alıp Hüdâvendniñ ismige da'vet kılay. Ārî tamam kavminıñ huzûrıda Hüdâvendge va'delerimni edâ kılay.

15. Hüdāvendniñ nazarıda öz ehl-i takvālarının
16. ölümü efzaldur. Ey Hüdāvend bedürüsti men seniñ bendendür-men. Men seniñ benden seniñ kenizekniñ oğlıdur-men. Bendlerimni eşiptür-sen.
17. Hamd kurbānı saña takdīm kılıp Hüdāvendniñ ismige
18. da‘vet kılay. Ārī tamam kavminin huzūrıda Hüdāvendge
19. va‘delerimni edā kılay. Hüdāvendniñ öyiniñ dergāhlarıda ey Öršalım seniñ otranğa edā kılay.

Yüz On Yetinçi Mezmūr

1. Ey heme tā’ifeler Hüdāvendge hamd aytıñlar. Ey
2. heme halk aña medh kılıñlar. Çünki bizniñ üçün anıñ merhameti uluğdur ve Hüdāvendniñ haqīkati ebedğaça sābit turur.

Yüz On Sekizinçi Mezmūr

1. Hüdāvendge şükür aytıñlar çünki ol kerīmdür
2. çünki anıñ merhameti ebedğaça sābit turur. İsrā’il ėmdi aytsun ki anıñ merhameti ebedğaça sābit turur.
3. Beyt-i Hārūn ėmdi aytsun ki anıñ merhameti ebedğaça sābit
4. turur. Hüdāvenddin korkquçılar aytsunlar ki anıñ merhameti ebedğaça sābit turur.
5. Serāsimeligimdin Hüdāvendge da‘vet kıldım. Hüdāvend müstecāb kılıp meni keñrū yerge çıkarıp aldı. Hüdāvend
6. meniñ tarafımgedür. Men korkmay-men. İnsan maña neme
7. kılalaydur? Maña yarı bērgüçiler arasında hem Hüdāvend meniñ tarafımdadır. Anıñ üçün kınçilerin üstide h‘āhişimni men köre-men.
8. İnsanga bāver kılmaktın Hüdāvendge tevekkül kılış
9. yahşıraqdur. Aşilzādege bāver kılmaktın Hüdāvendge tevekkül kılış yahşıraqdur.
10. Heme tā’ifeler meni ihāta kıldı ammā Hüdāvend-
11. niñ ismi bilen men ularnı kesip atay. Ular meni ihāta kıldılar ārī ular meni ihāta kıldılar ammā Hüdāvendniñ ismi bilen men ularnı kesip
12. atay. Ular ‘asel hereleridek mendin çörgülüp ihāta kıldılar. Tiken otidek öçkendürler ammā Hüdāvendniñ ismi bilen men ularnı kesip atay.
13. Meni yıktıkali maña kattık dekke bir bērdiñ ammā Hüdāvend
14. maña nuşret bērdi. Hüdāvend küçüm ve şi‘irim ve özi meniñ necātım bolğandır.
15. tesbīhler bilen necātınñ āvāzı ‘ādillerniñ çadırlarıda bolur. Hüdāvendniñ oñ bāzūsı zor
16. ‘amellerni kılar. Hüdāvendniñ oñ kolu köterilür. Hüdāvendniñ oñ bāzūsı zor ‘amellerni kılar

17. Men ölmey-men belki ‘ömür körüp Hüdāvendniñ ‘amel
18. lerini beyān kıla-men. Hüdāvend maña kattık te’dīp bēripdür ammā meni ölümge tapşurup barmapdur.
19. ‘Adāletnin dervāzelerini maña açınlar. Men ularnıñ içige kirip Hüdāvendge şükür
20. kēltürey. Bu Hüdāvendnin dervāzesidür. ‘Ādil-
21. ler anıñdın kireler. Saña şükür kēltürey çünki sen müstecāb kılıp meniñ necātım bolur ērdiñ.
22. Tamçılar red kılğan taş burcuñ taşı bolğandır.
23. Bu Hüdāvendniñ tarafıdın bolur. Bizniñ közlerimiz-
24. niñ aldıda bu ‘acāipdür. Hüdāvend kılıp bērgen küni budur. Anıñda şādlık kılıp hursend bolalı.
25. Yalbarur-mız ey Hüdāvend ēmdi kütqazğıl. Yalbarur-mız
26. Ey Hüdāvend ēmdi sa‘ādetlik ıbarğıl. Hüdāvendniñ ismi bilen kēledurğan mübārek bolğay. Biz Hüdāvendniñ
27. öyide sizge du‘ā-yı hayr kılıpdur-mız. Hüdāvend Teñridür ve ol bizge nūr bēripdür. Kırbānlıkñı kırbāngāhnıñ münüzleriğaça tenneler birle
28. bağlanlar. Sen meniñ Hüdāyımdur-sen. Saña şükür kēltürey. Menin Hüdāyımdur-sen men seni ēgizletey.
29. Hüdāvendge şükür aytıñlar çünki ol kerīmdür çünki anıñ merhameti ebedğaça sābit turur.

Yüz On Toķuzunçı Mezmūr

1. Yolda kāmiller Hüdāvendniñ şeriatıda yürgenler
2. mübārekdürler. Anıñ güvāhlıklarını saklağanlar barçe köñül bilen anı istegüçiler mübārekdürler.
3. Ārī ular ‘ādilsizlik kılmaslar. Anıñ yollarıda
4. yürürler. Farzlarını sen bizge buyurupdur-
5. sen tā ki ularnı çıñ tutqay-mız. Keşke yollarım seniñ kānūnlarıñnı tutkalı rāstlangan bolğay
6. ērdiler. Ol vaķt men seniñ heme emirleriñge
7. hātır kılğanda şermende bolmas ērdim. Seniñ ‘adāletlik hükümleriñni men örgengende köñülñiñ rāstlık
8. bilen saña şükür kēltürey. Kānūnlarıñnı men tutar-men. Meni muṭlak terk kılmağıl.
9. Bir yigit öz yolını kaydağ şāf kıladur? Seniñ

10. sözünge muvâfık āgāh bolmağlık bilen tamam köñlüm bilen seni istepdür-men. Seniñ emirleriñdin
11. azıqıp kêtmegey-miz. Seniñ sözünni köñlümde
12. saqlapdur-mız tā ki saña günāh kıлмаğay-men. Ey Hüdāvend sen mübārekdür-sen. Kānūnlariñni maña örgetgil.
13. Ağzıñnıñ heme hükümlerini leblerim birle beyān
14. kılıpdur-men. Heme ğanilikdın şehādetleriñniñ yolu üçün hursend bolupdur-
15. men farzlarıñni tefekkür kılıp seniñ yollarıñğa
16. hātır kıılır-men. Kānūnlariñdin men süyüney. Seniñ sözünni unutmay-men.
17. Bendeñge ihsānlık bilen ‘amel kılgıl tā ki tirig
18. turgay-men. Pes seniñ sözünni men saqlay-men. Közlerimni açkıl tā ki seniñ şeri‘atıñdaki ‘acāibātnı
19. men körgey-men. Dünyāda men mihmāndur-men. Emirleriñni
20. Mendin yaşurmağıl. Seniñ hükümleriñge hemişe
21. iştiyāk tartışı üçün cānım ezilür. Emirleriñdin azıqıp kêtgen mel‘ün bolğan tekebbür kişilerni ‘itāb
22. kılıpdur-sen. Melāmet ve haķaretni mendin alıp atkıl çünki men seniñ güvāhlıklarıñni saqlap-
23. dur-men. Emīrler hem oturup meniñ zıddımğa sözleştiler. ammā bendeñ seniñ kānūnlariñni tefekkür
24. kıılır erdi. Āri seniñ güvāhlıklarıñ meniñ şādmānlıkım ve maşlahat bērgüçümdürler.
25. Cānım tofraķķa çaplaşadur. Öz sözünge muvâfık
26. meni turgüzgil. Men yollarımnı beyān kıldım ve sen icābet kıılır erdiñ. Kānūnlariñni maña örgetgil.
27. Farzlarıñnıñ yolını maña bildürgil pes seniñ
28. ‘acāyibātıñdin tefekkür kııla-men. Cānım қayğuluktın ayırıdur
29. öz sözünge muvâfık meni kuvvetlendürgil. Yalğançılıkıñnıñ yolını mendin yütkep şeri‘atıñni merhamet
30. kılıp maña bērgil. Şadākatnıñ yolını ılığapdur-
31. men. Hükümleriñni otturumda koyupdur-men. Seniñ şehādetleriñge çaplaşur-men. Ey Hüdāvend meni
32. hacāletge kēltürmegil. Seniñ emirleriñniñ yolıda yügüre-men çünki sen dilimge tesellī bērür-sen.
33. Kānūnlariñnıñ yolını ey Hüdāvend maña

34. örgetgil ve men anı āhirğaça saklay-men. Maña ‘aql bērgil ve men şeri‘atıñnı tuta-men ārī tamam köñlüm
35. bilen anı saklay-men. Emirleriñniñ yolıda meni
36. hidāyet kılğıl çünki men anıñda süyünür-men. Tama‘ğa ėmes belki seniñ emirleriñge köñlümni
37. māyıl kılğıl. Közlerimni ‘abeşge kaylamaqtın yandurup
38. öz yollarıñda meni tirgüzgil. Bendeñge sözüñni takrīr kılğıl çünki ol qorquncuñğa hidāyet kılur.
39. Men qorqadurğan melāmetimni yandurgıl. Çünki seniñ
40. hükümleriñ yahşıdurlar. Mana seniñ farzlarıñğa iştiyākta turupdur-men. Meni öz ‘adāletiñ bilen tirgüzgil.
41. Ey Hüdāvend hem merħametiñ ārī öz sözüñge
42. muvāfiķ necātiñ maña yetgey. Pes meni tapa kılguçığa cevābım bar bolur. Çünki seniñ sözüñge i‘timād
43. kılur-men ve haķikatniñ sözini ağızımdın muṭlaķ almağıl. Çünki seniñ hükümleriñge ümīd bağlap-
44. dur-men. Pes seniñ şeri‘atıñnı dā‘im ārī ebed-el-ebed
45. saklap. Men āzādlıkta yürey çünki seniñ farz-
46. larıñnı istepdür-men. Pādşāhlar aldıda hacālet
47. bolmay güvāhlıklarıñdın hem sözley-men ve men
48. yahşı körgen emirleriñde süyünür-men. Men yahşı körgen emirleriñge hem qollarımnı köterür-men ve kânūnlarıñnı tefekkür kıluy.
49. Bendeñge kılğan sözni yād kılğıl çünki meni
50. ümīdvār kılıpdur-sen. Zahmetimde bu meniñ tesellīmdür çünki seniñ sözüñ meni tirgüzüpdür.
51. Tekebbür kişiler meni nihāyet tola mashara kılıpdurlar
52. ammā men seniñ şeri‘atıñdın azıķmapdur-men. Ey Hüdāvend qadīmki hükümleriñ yād kılıp özümge
53. tesellī tapıpdur-men. Şeri‘atıñnı terk kılğan fāsıqlarıñ sebebiñ kızıķ kāhiş meni tutup alıpdur.
54. Misāfirligimniñ öyide seniñ kânūnlarıñ meniñ
55. tesbīhlerim bolupdurlar. Ey Hüdāvend seniñ ismiñni kiçede yād kılıp şeri‘atıñnı saklap-
56. dur-men. Bu maña yetip kēlipdür çünki men seniñ farzlarıñnı tutupdur-men.

57. Hüdāvend meniñ naşibimdür. Men sözünüñni saqlap aytupdur-men tamam köñlüm bilen
 58. iltifātınıñ taleb kıldım. Öz sözünge muvāfık maña
 59. raḥmetlik bolğıl. Yollarımnı oylap putlarımın
 60. seniñ güvāhlıqlarınğa yandurdum. Seniñ emir-
 61. leriñni saqlağalı aldırıp ḥayāl kılmadım. Fāsıqlarınñ teneleri maña yürgelipdürler.
 ammā men
 62. şeri‘atınıñni unutmapdur-men. ‘Ādil ḥükümleriñniñ sebebidin kiçeniñ yarımıda qopup
 saña şükür aytay.
 63. Heme sendin qorqquçılarnıñ ve farzlarıñnı
 64. saqlağuçılarnıñ hemrāhı mendür-men. Ey Hüdāvend yer seniñ merḥametiñdin
 tolgandır. Kānūnlarnıñnı maña örgetgil.
 65. Ey Hüdāvend öz sözünge muvāfık bendey bilen
 66. yaḥşı ‘amel kılıpdur-sen. Yaḥşı fehim ve bilmeklikni maña örgetgil. Çünkü seniñ
 emirleriñge i‘tikād
 67. kılıpdur-men. Zahmetlikke tüşmesdin ilgeri men azıkıp yürdüm lekin emdi seniñ
 sözünüñni
 68. saqlar-men. Sen kerimdür sen ve kılğanıñ kerimdür.
 69. Kānūnlarnıñnı maña örgetgil. Tekebbür kişiler meniñ üstümde yalğan gep yasapdurlar.
 tamam köñlüm bilen
 70. seniñ farzlarıñnı men tutay. Ularınñ yüregi yağdek toyuksızdur. ammā men seniñ
 şeri‘atındın
 71. süyünür-men. Zahmet tartқанım meniñ üçün obdandır
 72. Tā ki seniñ kānūnlarnıñnı örgengey-men. Ağzınıñ şeri‘atı meniñ üçün altun ve
 kümüşniñ miñleridin yaḥşıraqdur.
 73. Seniñ kollarıñ meni kılıp yasağandurlar maña ‘aql berğil seniñ emirleriñni örgengey-
 men.
 74. Sendin qorqquçılar meni körüp hoş boladurlar
 75. Çünkü seniñ sözünge ümid bağlapdur-men. Ey Hüdāvend seniñ ḥükümleriñ ‘ādil
 bolğanını ve şadākat bilen meni zahmetlik kılğanıñnı men bilür-men.
 76. saña ārzū kıılır-men ki seniñ lütfuñ bendeyge kılğan
 77. sözünge muvāfık meniñ tesellim üçün bolğay. Şefkatleriñ maña yetip kelsünler tā ki
 tirig qalğay-men.
 78. Çünkü seniñ şeri‘atıñ meniñ şādmānlıkımdur. Tekebbür kişiler şermende bolsunlar
 çünkü ular nāḥaklık bilen meni yıkıpturlar. ammā men seniñ farzlarıñnı

79. tefekkür kıla-men. Sendin korkkuçılar meniñ tarafıme yansunlar ve ular güvâhlıklarını biledürler.
80. Köñlüm senin kânûnlarıñda kâmil bolğay tâ ki şermende bolmağay-men.
81. Cânım necâtıñğa iştiyâk tartar seniñ sözünge
82. ümîd bağlar-men. Közlerim seniñ sözünge iştiyâk tartarlar. Maña kaçan tesellî bérür-sen dep aytur-men.
83. Çünki tütünniñ içideki tulumdek bolupdur-men
84. ve lekin seniñ kânûnlarını unutmay-men. Bendeñniñ künleri kaçadur? Meni kıstağuçılarnıñ üstige
85. kaçan hüküm câri kıla-sen? Tekebbür kişiler meniñ üçün çâh körlepdürler. Seniñ şeri'atıñge muvâfık emesdür-
86. ler. Seniñ heme emirleriñ vefâdardurlar. Nâhâklık
87. bilen meni kıstarlar. Maña sen yarı bergey-sen. Az kalsa meni yer yüzidin yoqatıp êrdiler. ammâ men seniñ farz-
88. larınıñ terk kılmadım. Öz lütfuñğa muvâfık meni tîrgüzgil. Pes ağızınıñ şehâdetini saklay-men.
89. Ebedğaça ey Hüdâvend seniñ sözün âsmânda şâbit
90. kılğandır. Seniñ şadâkatıñ nesildin nesilge bardur.
91. Sen yerni takrîr kılıp sen ve ol şâbit turur. Ular senin nizâmlarıñğa muvâfık bu kün şâbit tururlar
92. Çünki heme nerse seniñ hizmetkârlarıñdur. Seniñ şeri'atıñ meniñ şâdmânlıkım bolmağan bolsa êrdi zahmetim-
93. de helâk bolur êrdim. Seniñ farzlarıñniñ heç vaqt unutmay-men çünki ular birle meni tîrgüzüpdür-sen.
94. Men seniñkidür-men. Meni kutkazgıl. Çünki seniñ
95. farzlarıñniñ istepdür-men. Fâsıklar meni helâk kılğalı maña saklapdurlar. ammâ men seniñ güvâhlık-
96. larınıñ oylay-men. Heme kâmillikniñ bir intihâsını körüpdür-men ammâ seniñ emriñ hâdsiz keñdür.
97. Seniñ şeri'atıñge kaçâ muhabbetim bar! Tamam kün meniñ
98. tefekkürüm oldur. Seniñ emirleriñ meniñ düşmenlerimdin meni dâñarağ kılurlar. Çünki ular dâ'im meniñ
99. huzûrumdadur. Heme mu'allimlerimdin ziyâde zihnim bar.

100. Çünkü şehâdetlerin meniñ tefekkürümdürler. Aksakallardın ziyâde men ukar-men çünkü seniñ farzların-
101. nı tutupdur-men. Putlarımın her yamân yoldın yığıpdur men tâ ki seniñ sözünü saklağay-men.
102. Seniñ hükümlerindin çıkmıpdur-men. Çünkü sen maña
103. ta'lim bërıpdür-sen. Seniñ sözün tatıkımğa kaçça
104. şirindür! Ârî ağzımğa 'aseldin tatlıkrağ! Farzlarıñnıñ vâsıtası bilen 'aql tapa-men. Anıñ üçün her yalğan yolnı yamân köre-men.
105. Seniñ sözün putlarımğa çirâğ yolumğa nür-
106. dur. Seniñ 'adâletlik hükümlerini saklay-men dep
107. kasem kılıp anı te'kid kılıpdur-men. Nihâyet ziyâde zağmetlikdür-men. Ey Hüdâvend öz sözünge muvâfık
108. meni tırgüzgil. Saña yalbarur-men ey Hüdâvend ağzımın ihtiyâr hediyesini kabûl kılıp hükümlerini maña
109. örgetgil. Cânım hemîşe alağanımdadır. ammâ şeri'atını
110. unutmay-men. Fâsıklar meniñ üçün sıtma koyupdur-
111. lar. ammâ seniñ farzlarıñdın azıkıp kêtmedim. Seniñ şehâdetlerini ebedğaçâ mîrâşdek alıpdur-men. Çünkü
112. ular köñlümniñ hursendliğidürler. Kânûnlarıñnı becâ keltürmeklikke tâ ebed ve âhirğaçâ köñlümni mâyl kılıpdur-men.
113. İki yüzlük kişileri yamân köre-men. ammâ seniñ
114. şeri'atınge muhabbetim bar. Sen meniñ yaşuruladurğan câyım ve siperimdür-sen. Seniñ sözünge ümîd bağlap-
115. dur-men. Ey siz yamânlık kılguçılar mendin çıkıp
116. ketiñler tâ ki men Hüdâyımın emirlerini tutkay-men. Öz sözünge muvâfık meni bölegil tâ ki tirig turgay-men.
117. ve ümîdim üçün şermende bolmağay-men. Meni yolap algıl ve men halâş bolup dâ'im kânûnlarıñğa hoş rızâ
118. bilen kaylay-men. Kânûnlarıñdın azıkkanlarını közge ılmapdur-sen. Çünkü ularnıñ hilesi yalğançılık-
119. dur. Yüziniñ heme fâsıkların galğışdek taşlap atar-sen anıñ üçün seniñ güvâhlıklarıñğa muhabbetim
120. bar. Seniñ korkuncuñ bilen cismim titreydür. Men hükümlerindin korkar-men
121. Hüküm ve 'adâletni 'amelge keltürüpdür-men.

122. Zorāvarlarımğa meni tapşurup bərmegil. Bendeñge nef'i üçün burun bolğıl. Tekebbür kişiler maña zulm kılmağaylar.
123. közlerim necātıñğa ve seniñ 'ādil sözünge iştıyāk
124. tartarlar. Öz merhametinge muvāfık bendeñ bilen 'amel
125. kılğıl ve kânūnlarıñnı maña örgetgil. Men seniñ bendeñdür-men. Maña 'aql bərgil tākı güvāhlıklarıñnı
126. bilgey-men. Hüdāvendniñ 'amel kıladurğan vaqti bolupdur çünki ular şeri'atıñnı bātıl kılıpdurlar.
127. Anıñ üçün seniñ emirleriñge muhabbetim bar altundın
128. ziyāde ārī şāf altundın ziyāde aq. Anıñ üçün her nerseniñ bāresidin heme farzlarıñnı rāst bolğanını bilür-men. Her yalğan yolnı yamān köre-men.
129. Senin şehādetleriñ 'acāipdürler. Anıñ
130. üçün cānım ularnı tutadur. Sözleriñniñ
131. açılğanı nūr bérür. Sāde dilge 'aql bəredür. Ağzımnı çoñ açıp hasradım çünki emirleriñ üçün
132. müştāk érdim. İsmiñge muhabbetim bar kişilerge kılğanıñ dək özüñni maña yandurup maña rahm körsetgil.
133. Sözün birle kademlerimni rāstlağıl ve meniñ üstümge
134. həc haṭāniñ saltanatı bolmağay. İnsan zulmıdın meni hālāş kılğıl. Pes seniñ farzlarıñnı saklay-men.
135. Bendeñniñ üstige yüzüñni yarutup kânūnlarıñnı
136. maña örgetgil. Közümdin su deryāları aqıp kētedürler çünki seniñ şeri'atıñnı saklamaslar.
137. Ey Hüdāvend sen 'ādildür-sen ve hükümleriñ rāst -
138. durlar. 'Adālet ve çoñ şadākat bilen güvāhlık-
139. larıñnı buyurupdur-sen. Gayretim meni kesipdür çünki haşım larım seniñ sözleriñni unutupdur-
140. lar. Seniñ sözün nihāyet pākdur anıñ üçün
141. bendeñ anı yahşı köredür. Men kemine ve taḥkīrdur-men
142. ammā seniñ farzlarıñnı unutmay-men. Seniñ 'adāletiniñ
143. ebedi 'adāletdür ve şeri'atıñ ḥaḳīqatdür. Tenglik ve tarlık meni tutup alıpdur. ammā seniñ emirleriñ meniñ
144. şādmānlıkımdurlar. Seniñ şehādetleriñ ebedğaça 'ādildürler. Maña 'aql bərgil ve men tirig kalur-men.

145. Tamam könlüm bilen saña da‘vet kılıpdur-men. Ey Hüdāvend müstecāb kılğıl seniñ kânūnlariñni
146. tuta-men. Saña da‘vet kılıpdur-men meni kutkazğıl
147. ve seniñ güvāhlıklarıñni saklay-men. Tañ atıstın ilgeri bolup kışkırdım. Seniñ sözleriñge ümīd
148. bağladım. Kiçeniñ hişşeleridin közlerim ilgeri āgāh bolurlar tā ki seniñ sözüñni tefekkür kılğay-men.
149. Öz lütfuñge muvāfık āvāzımnı anlağıl. Ey Hüdāvend
150. öz hükümleriñge muvāfık meni tirgüzgil. Āfetge ergeşgenler yakınlaşurlar. Seniñ şeri‘atıñdın yırak-
151. durlar. Ey Hüdāvend sen yakındur-sen ve seniñ heme
152. emirleriñ haqıkatdürler. Seniñ güvāhlıklarıñ bilen kadımdın bilipdür-men ki sen ularğa ebedğaça ul koyupdur-sen.
153. Zahmetimge kaylap meni halāş kılğıl çünki men
154. şeri‘atıñni unutmay-men. da‘vāyım üçün sen aytışıp meni halāş kılğıl. Öz sözüñge muvāfık meni tirgüz-
155. gil. Necāt fāsıqlardıñ yırakdur çünki ular
156. kânūnlariñ üçün teftiş kılmaydurlar. Ey Hüdāvend şefkatleriñ uluğdurlar. Öz hükümleriñge muvāfık
157. meni tirgüzgil. Kıstağuçılarıñ ve meniñ haşımalarıñ toladurlar ammā men seniñ şehādetleriñdin azıqmap-
158. dur-men. Men hıyānāt kılğuçılarıñ körüp bızār boldum çünki ular seniñ sözüñni saklamaydurlar.
159. Kaylağıl seniñ farzlarıñge meniñ kaçça muhabbetim bar. Ey Hüdāvend öz lütfuñge muvāfık meni tirgüzgil.
160. Seniñ sözüñniñ cem‘i haqıkatdür ve ‘ādil hükümleriñniñ herbiri ebedğaça şābit turur.
161. Emīrlar sebebsiz maña zulm kılıpdurlar ammā köñlüm
162. seniñ sözüñdin korkup turadur. Men seniñ sözüñ üçün çoñ olca tapқан kimerse dek hoşluk
163. kılur-men. Yalğançılıqnı yamān körüp nefret kılur-men.
164. ammā seniñ şeri‘atıñge nuhabbetim bar. Seniñ ‘ādil hükümleriñ üçün künde yette mertebe saña hamd aytur-men.
165. Seniñ şeri‘atıñge muhabbeti bar kişilerniñ selāmeti çoñ-

166. dur ve ularğa döğüçtürük yokdur. Ey Hüdāvend seniñ necātıñğa ümid kılıp emirleriñni becā keltürüp-

167. dūr-men cānımnı seniñ güvāhlıqlarıñnı saqlapdur

168. ve ularğa nihāyet çoñ muhabbetim bar. Farzlarıñnı ve güvāhlıqlarıñnı saqlapdur-men. Çünki meniñ barçe yolum seniñ aldındadur.

169. Ey Hüdāvend feryādım seniñ huzūruñğa yetip bargay.

170. Öz sözüñge muvāfık maña ‘aql bērgil. Meniñ niyāzım seniñ aldınğa yetgey. Öz sözüñge muvāfık meni

171. Kutkazgıl. Leblerim hamd keltürgeyler. Çünki sen

172. kânūnlarıñnı maña örgetürsen. Tilim seniñ sözüñdin şi‘ir oquğay çünki seniñ heme

173. emirleriñ ‘adāletdürler. Seniñ koluñ maña nuşret bērgeli tayyār bolğay. Çünki seniñ farzlarıñ-

174. nı ilğapdur-men. Ey Hüdāvend seniñ necātıñğa iştiyākta turur-men ve seniñ şeri‘atıñ meniñ şādmānlıkım-

175. dur. Cānım tirig qalgay pes saña hamd aytur ve

176. seniñ hükümleriñ maña nuşret bērgeler. Yētgen koydēk azıkıp yürüpdür-men. Bendeñni istegil. Çünki seniñ emirleriñ unutmay-men.

Yüz Yigirminci Mezmūr

1. Tengligimde men Hüdāvendge da‘vet kıldım ve ol

2. icābet kıldı. Ey Hüdāvend yalğan leblerdin ve penturgen

3. bir tildin cānımnı kutkazgıl. Ey sen penturgen til saña nēme veyā saña yēne nēme kılınur?

4. Cebir kılguçınıñ ittig oqları arçanıñ çuğları bilen

5. Vay maña Meşekte mihmān bolup turur-men ki

6. Qedārınıñ çarları arasında sükūnet kılur-men. Cānım selāmetlikni yamān körgüçiler bilen uzun müddet

7. sükūnet kılıpdur. Men selāmetge māyildür-men ammā kaçan ki men söz kılsam ular cenkge tayyārdurlar.

Yüz Yigirmi Birinçi Mezmūr

1. Közlerimni tağ tarafge açar-men: Nuşretim ne yēr-

2. din kēledür? Meniñ nuşretim āsmān ve yērnı kılğan Hüdāvenddin kēlür.

3. Ol seniñ putuñnı döğüçtürmeydür. Seni

4. saklağuçı hevālık oqlamaydur. Mana İsrā’ilni saklağuçınıñ hevālık uyqusı yok ve hem oqlamaydur.

5. Hüdāvend seni saklağıcıdır. Hüdāvend oñ
6. yanında seniñ sāyeñ bolur. Kündüzde şems ve kiçede ay saña dāhil kılmas.
7. Hüdāvend heme belādın seni saklaydur. Ol seniñ
8. cānıñnı saklaydur. Hüdāvend seniñ çıķıp kirişini ve bu zamāndın tartıp ebedğaça muhāfazat kılatur.

Yüz Yigirmi İkinci Mezmūr

1. Ular Hüdāvendniñ öyige baralı dep maña aytķanda men hursend boldum
2. Ey örşalım putlarımız seniñ dervāzelerinde
3. tururlar. Ey sen herbir nerse tutaşlık bir şehir dek yasağan
4. Örşalım. Ol yerge kabileler Hüdāvendniñ kabileleri İsrā'ilge bir şehadet üçün Hüdāvendniñ ismige şükür keltür-
5. geli çıķıp barurlar. Çünki anda hüküm tahtları beyt-i Dāvudniñ tahtları koyulğandır.
6. Örşalimniñ selāmeti üçün du'ā kılıñlar. Seni
7. yahşı körgüçiler amānlık taparlar. Sefilleriñ içinde selāmet bolğay ve Urdalarıñ içinde sa'adet
8. hāl. Birāderlerim hemrāhlarıñ üçün seniñ içinde
9. selāmetlik bolğay dep aytur-men. Teñrimiz Hüdāvendniñ öyiniñ sebebi üçün seniñ yahşılığını ister-men

Yüz Yigirmi Üçüncü Mezmūr

1. Ey sen āsmānlarda sükūnet kılğıcı seniñ tarafıñge
2. közlerimni açar-men. Mana kullarıñ közleri h'acesiniñ kılığa ve kenizekniñ közleri öz hanımınıñ kılığa kaylağandek şundağ bizge merhamet kılıp bolğunça bizniñ közümüz teñrimiz Hüdāvendge kaylaydurlar.
3. Bizge rahm kılığıl ey Hüdāvend bizge rahm kılığıl çünki
4. hākāret bilen nihāyet ziyāde tolgandır-mız. Cānımız rāhatlıkta turğanlarıñ masharalığı bilen ve tekebbürleriñ hākāreti bilen nihāyet ziyāde tolgandır.

Yüz Yigirmi Dördüncü Mezmūr

1. Eger Hüdāvend bizniñ tarafımızda bolmağan bolsa
2. erdi, İsrā'il emdi aytsun eger bizniñ zıddımızğa ādemler kopķanda Hüdāvend bizniñ tarafımızda
3. bolmağan bolsa erdi. Ol vaķt ularniñ açığı bizniñ zıddımızğa tutaşķanda bizni hayāt yutup alıp erdiler.
4. Ol vaķt sular bizni basar erdiler. Cılga cānımızdın
5. öter erdi. Ol vaķt ergeşlik sular cānımızdın öter erdiler.

6. Hüdāvendge hamd ü şenā bolğay ki ol bizni av dēk
7. ularnıñ tişleriğa bērmēdi. Şayyādlarnıñ sıtmasdın kuçkaçdēk cānımız kütulğandır. Sıtma üzülgen ve biz tutulğandır-mız.
8. Bizniñ nuşretimiz āsmān ve yērni kılğuçınıñ ya‘ni Hüdāvendniñ ismi bilen bolur.

Yüz Yigirmi Beşinçi Mezmūr

1. Hüdāvendge tevekkül kılğuçılar tebrenelmes ebedğaça şābit qaladurğan Şihyon tağıdēkdürler.
2. Tağlar Öršalimniñ çöreside bar bolğandēk Hüdāvend şundağ şük zamāndın tartıp ebedğaça öz
3. qavminiñ çöreside bardur. Fāsıglıknıñ saltanat ‘aşāsı şādıqlarnıñ hışsesi üstide turup qalmaydur tā ki şādıqlar kollarını haṭāğa uzatmağaylar.
4. Ey Hüdāvend yaḥşılarğa ve köñli rāst bolğanlar-
- 5.ğa kerīm kılğıl. ammā öz egri yollarığa kirgenler bolsa Hüdāvend ularnı haṭā kılğuçılar bilen başlap alıp barur. İsrā’ilge selāmetlik bolğay.

Yüz Yigirmi Altınçı Mezmūr

1. Hüdāvend Şihyonniñ esirlerini yandurup alıp kēlgende biz tüş körgüçiler dēk ērdük
2. Ol vaqt ağzımız külgü bilen ve tilimiz hoş āvāz bilen tolğan ērdi. Ol vaqt ṭā’ifelerniñ arasidakiler Hüdāvend ular üçün uluğ ‘ameller kılıpdur
3. dēp aytur ērdiler. Hüdāvend bizniñ üçün uluğ ‘ameller kılıpdur anıñ üçün hūrsenddür miz.
4. Ey Hüdāvend esirlerimizni cenūbtaki cılğalardēk
5. yandurup alğıl. Köz yaşları bilen şādılık
6. bilen yürerler. Yığlap yürüp uruğnı alıp barganı bilen şādılık bilen yanıp bağlarını köterip kēlür.

Yüz Yigirmi Yetinçi Mezmūr

1. Hüdāvend öyini yēne kılmasa yēne kılğuçılar beyhūde meşakḳat tatarlar. Hüdāvend şehirni saklamasa deysekçi
2. beyhūde turur. Seher qopqanıñız ve kēç rāḥat alğanıñız ve meşakḳatnıñ nānını yēgeniñiz sizge beyhūdedür çünki ol uşbunı uyquda öz ḥabībige bērür.
3. Mana balalar Hüdāvendniñ tarafıdın mīrāşdurlar ve
4. bātınıñ mēvesi anıñ ecridür. Oqlar ‘azīm ādemniñ qolıda bolğandēk yaş vaqtideki balalar şundağ bolur.
5. sağdağı oqlar bilen tolğan ādem mübārekdür. Dervāzede düşmenleri bilen sözleşgende ular ḥacālet bolmaslar

Yüz Yigirmi Sekizinçi Mezmûr

1. Hüdâvenddin qorqup anıñ yollarıda yüredurğan her kimerse mübârekdür.
2. çünki öz qollarıñnıñ iş bereketini yesen
3. mübârek-sen ve saña yahşı bolur. Seniñ hatunuñ öyüñniñ içgeride mevelik taldék ve balalarıñ dasturı^vanınıñ çöreside zeytün köçetleridék
4. bolurlar. Mana Hüdâvenddin qorqadurğan âdem şundağ bereket tapar.
5. Hüdâvend Şihyondın seni bereketleydür ve sen ‘ömrüñniñ barçe künleride Örşalimniñ amānlığını körür-
6. sen. Ārī balalarıñnıñ balalarını körür-sen İsrā’ılge selāmetlik bolğay.

Yüz Yigirmi Toқuzunçi Mezmûr

1. Yaşlıkımdım tartıp tola mertebe maña tenglik
2. keltürüpdürler İsrā’ıl ěmdi aytsun yaşlıkımdın tartıp tola mertebe maña tenglik keltürüpdürler.
3. Tağı maña ġalıp bolmapdurlar. Qoş heydagüçiler
4. qoş heydap taplarını uzun kıldılar. Hüdâvend ‘ādildür. Fāsıqlarınıñ çigiklerini kesipdür.
5. Şihyonı yamān körgüçilerniñ hemesi şermende
6. bolup arқаğa yandurulsunlar. Ögzelerdeki ösmestin ilgeri solaşkan otdék bolsunlar.
7. Ormaçı қолунı veyā bağ bağlağuçı қуақını anıñ
8. bilen toldurmaydur ve hem ötüp barganlar Hüdâvendniñ bereketi üstünizge bolğay. Hüdâvendniñ ismi bilen sizni alқay-mız dep aytmaslar.

Yüz Otuzunçi Mezmûr

1. Çuқurluқlardın ey Hüdâvend saña feryād қılıp-
2. dur-men. Ey Hüdâvend āvāzımnı anlağıl. Qulaқıñ niyāzlarımınıñ āvāzığa māyıl bolğay.
3. Eger sen ey Hüdâvend bozuğluқlarını tuysañ
4. Ey Hüdâvend kim turadur? ammā mağfiret sende bar tā ki sendin qorққaylar.
5. Men Hüdâvendge intizār cānım intizārdur ve anıñ
6. sözige ümīd baғlar-men. deysekçi şabāhı üçün ārī deysekçi şabāhığa қaylağandın ziyāde cānım Hüdâvend üçün қaylağılıқdur.
7. Ey İsrā’ıl Hüdâvendge ümīd baғlağıl. Çünki Hüdâvendniñ huзurıda merҳamet bar ve anıñ huзurıda
8. halāşlıқ tola bar bolur. Ve ol İsrā’ilni heme bozuğluқıdın halāş қılır.

Yüz Otuz Birinçi Mezmûr

1. Ey Hüdâvend köñlüm kibirlik ve közlerim ěgizlikge ěmes. Ve hem uluğ nerselerde veyā meniñ üçün ziyāde ‘acāip nerselerde mu‘āmele қılmay-men.

2. Bedürüsti cânımnı tohtatıp hāmūş kılıpdur-men. Emçektin ayrılğan bala anası bille bolğandek meniñ cânım emçektin ayrılğan baladək meniñ billedür.
3. Ey İsrâ'il şol zamāndın tartıp ebedğaça Hüdāvendge ümīd baglağıl.

Yüz Otuz İkinci Mezmūr

1. Ey Hüdāvend Dāvudnıñ haqqıda heme anıñ zaħmet-
2. lerini yād kılğıl. Kandağ ol Hüdāvendge kasek kılıp
3. Ya'kūbnıñ 'azīmiğa va'de bağladı: Bedürüsti öyüm-
4. niñ çadırığa kirmey-men ve hem uranıma çıkmay-men. Közlerimge uyku veya kirkiklerimge hevālık uyku bermey-men.
5. Hüdāvend üçün orun ve Ya'kūbnıñ 'azīmiğa mekān tapmağunça
6. Mana Efreteda anıñ bāresidin aňladuğ. Cengelniñ
7. ābādlarında anı aňladuğ. Anıñ meskenleriğa kirip qademgāhıda secde kılalı.
8. Ey Hüdāvend koyup kudretiñniñ 'ahd şandukı
9. bilen ārāmgāhıñğa özün kelgil. Kāhinleriñ 'adālet keyilgeyer ve ehl-i taqvalarıñ hoşluqtın kışkır-
10. ğaylar. Bendeñ Dāvudnıñ sebebidin öz mesihiñni yandurup atmağıl.
11. Hüdāvend Dāvudğa hanişsiz kasek kılıpdur. Ol anıñdın yanmaydur: Cismiñniñ mevesidin seniñ
12. tahtıñda olturguzay. Balalarıñ 'ahdımnı ve men ularğa ta'lim bereðurğan güvāhlıqlarını tutsalar ularnıñ balaları hem ebedğaça seniñ tahtıñda olturadurlar
13. Çünki Hüdāvend Şihyonnı ılğap öziğe mekān üçün
14. anı h'vāhlağandur. Ebedğaça meniñ ārāmgāhımdur. Munda olturay çünki men anı h'vāhlağan
15. Anıñ zaħiresiğa keñrū bereket bēür-men. Anıñ faķir-
16. lerini nān bilen toyguza-men. Hem anıñ kāhinleriğa necāt kiygūze-men ve anıñ ehl-i taqvaları hoşluqtın
17. kışkırurlar. Anda Dāvud üçün bir münüz çıkarur-men. Meniñ mesihim üçün bir çirāğ rāstlapdur-men.
18. Anıñ düşmenlerige uyat kiygūze-men. ammā öz öziniñ üstide anıñ tācı parķaraydur

Yüz Otuz Üçünci Mezmūr

1. Mana körünler birāderler üçün birlikte bille oltu-
2. ruşları kaçça yaħşı ve kaçça şirindür. Hārūnnıñ saķalığa aķıp tüşgen baştaki efzal yağdek bolur ki

3. anıñ libāsınıñ yaqasıǵa aqıp tüşer érdi. Şihyon taǵlarıǵa tüşedurǵan Hirmonnıñ şebnemidéktür. Çünki Hüdāvend anda bereketni hem ebedǵaça hayātnı buyurdı.

Yüz Otuz Törtünçi Mezmūr

1. Mana ey siz kiçede Hüdāvendniñ öyide turǵuçı heme Hüdāvendniñ bendeleri Hüdāvendge hamd ü şenā aytıñlar.
2. Muqaddesge qollarıñızni köterip Hüdāvendge hamd ü şenā aytıñlar.
3. Āsmān bilen yérni ol kılǵan Hüdāvend Şihyondın seni bereketlegey.

Yüz Otuz Beşinçi Mezmūr

1. Hüdāvendniñ ismige hamd aytıñlar. Ey
2. siz Hüdāvendniñ bendeleri hamd aytıñlar. Ey siz Hüdāvendniñ öyide Hüdāyımıznıñ öyiniñ dergāh-
3. larıda turǵuçılar. Hüdāvendge hamd aytıñlar çünki Hüdāvend kerimdür. Anıñ ismige tesbihler oqunlar çünki ol şirindür.
4. Çünki Hüdāvend Ya‘kūbnı öz özige İsrā’il-
5. ni haş kenci üçün ılǵapdur. Çünki men bilür-men ki Hüdāvend uluǵdur ki bizniñ Hüdāvendimiz heme Teñrilerdin üstündür.
6. Hüdāvendniñ memnūniyeti her nēme bolǵan bolsa h^vāh āsmān ve yérde h^vāh teñizler ve heme çukurluklarda
7. anı kılıpdur. Ol yérniñ intihālaridin yamǵur bulutlarını örletedür. Yamǵur üçün çaqınlar kılatur. Ol öz hazīneleridin şimālne
8. çıkaratur. Ol Mısrnıñ hem ādemdin hem hayvāndın
9. evvelki toǵulǵanlarını urdı. Ol seniñ otañda ey Mısır fir‘avun ve anıñ barçe qullarınıñ üstige
10. ‘alāmet ve mu‘cizeler ıbardı. Ol tola tā’ifelerni
11. urup ‘azīm pādşāhlarnı olturdı: şihyon amurilerniñ pādşāhını ve ‘Og Başannıñ pādşāhını ve Ken‘ān-
12. nın pādşāhlıklarını mīrās üçün ularnıñ yurtını öz kavmi İsrā’ilge mīrās kılıp bérdi.
13. Seniñ ismiñ ey Hüdāvend ebedǵaça seniñ yādgārıñ ey Hüdāvend nesildin nesilge sābit turur.
14. Çünki Hüdāvend öz kavmiǵa hūküm cāri kılıp bendelerige raḥm kılur.
15. Tā’ifelerniñ butları kümüş ve altun insān qolı-
16. nıñ işidür. Uların aǵızları bar ammā sözle-
17. meydürler. Kózleri bar ammā körmeydürler. Uların qulaqları bar ammā anlamaydur. Aǵızlarında nefes hem

18. yokdur. Ularını yasağuçılar ārī ularğa i‘timād kılğanların her biri ularğa oğşaş bolur.
19. Ey beyt-i İsrā’il Hüdāvendge hamd ü şenā aytkıl. Ey beyt-i
20. Hārūn Hüdāvendge hamd ü şenā aytkıl. Ey beyt-i Levi Hüdāvendge hamd ü şenā aytkıl. Ey siz Hüdāvenddin kōrkkuçılar Hüdāvendge
21. hamd ü şenā aytınlar

Yüz Otuz Altıncı Mezmūr

1. Hüdāvendge şükür aytınlar çünkü ol kerīmdür.
2. Çünkü anıñ merhameti ebedğaça şābit turur. Hüdāların Hüdāyığa şükür aytınlar çünkü anıñ merhameti ebedğaça
3. şābit turur. H^vacelerin h^vacesiğā şükür aytınlar
4. çünkü anıñ merhameti ebedğaça şābit turur. Ol uluğ ‘acāibāt kılğuçığā çünkü anıñ merhameti ebedğaça şābit
5. turur. Ol ‘aql bilen āsmānların kılğuçığā çünkü
6. anıñ merhameti ebedğaça şābit turur. Ol sularnıñ üstide yēni yayğuçığā çünkü anıñ merhameti ebedğaça
7. şābit turur. Ol çoñ nūrlarnı kılğuçığā çoñ
8. anıñ merhameti ebedğaça şābit turur. Kündüz saltanat kılğalı künni çünkü anıñ merhameti ebedğaça şābit turur. kuça
9. Kiçe saltanat kılğalı ay bilen yulduzlarnı çünkü
10. anıñ merhameti ebedğaça şābit turur. Ol Mısrını ularnıñ evvelki toğulğanları birle urğuçığā çünkü anıñ
11. merhameti ebedğaça şābit turur. Ve İsrā’ilni ularnıñ arasından çıkarıp alğuçığā çünkü anıñ merhameti ebedğaça
12. şābit turur. Küçlük kol uzatқан bāzū birle çünkü
13. anıñ merhameti ebedğaça şābit turur. Ol kızıl teñizni yarıp ārağuçığā çünkü anıñ merhameti ebedğaça şābit
14. turur. Ve anıñ otrasından İsrā’ilni ötkezgüçige
15. çünkü anıñ merhameti ebedğaça şābit turur ve fir‘avun bilen anıñ ‘askerini kızıl teñizge saçıp atğuçığā çünkü
16. anıñ merhameti ebedğaça şābit turur. Ol öz kavmini cengel içi bilen başlağuçığā çünkü anıñ merhameti
17. ebedğaça şābit turur. Ol çoñ pādşāhlarnı urğuçığā
18. çünkü anıñ merhameti ebedğaça şābit turur ve şöretlik pādşāhlarnı öltürgüçige çünkü anıñ merhameti ebedğaça

19. sâbit turur. Ya'ni Şihonni amurilerniñ pādşāhı
20. çünki anıñ merhameti ebedğaça sâbit turur. Ve Oğnı Başannıñ pādşāhı çünki anıñ merhameti ebedğaça sâbit
21. turur. Ve mīrās üçün ularnıñ yurtını bērgüçige
22. çünki anıñ merhameti ebedğaça sâbit turur. Öz bendesi İsrā'ilge mīrās üçün çünki anıñ merhameti ebedğaça
23. sâbit turur. Ol bizni pestlikimizde yād kılguçığa
24. çünki anıñ merhameti ebedğaça sâbit turur. Ve bizni haşımlarımızdın halāş kılıp koyguçığa çünki anıñ
25. merhameti ebedğaça sâbit turur. Ol heme beşerge nān bēredür çünki anıñ merhameti ebedğaça sâbit turur.
26. Āsmānlarnıñ Hūdāyığa şükür aytıñlar çünki anıñ merhameti ebedğaça sâbit turur.

Yüz Otuz Yetinçi Mezmūr

1. Bābil deryālarınıñ yanında şihyonni yād kılğanımız-
2. da anda oturup yıgladuk. Andaki söğütlerge çınlarımıznı asıp koyduk
3. Çünki bizni esīrlıkta tutup turguçılar bizdin şi'ir h^vāhladılar ve bizni vīrān kılguçılar Şihyonniñ bir şi'irini bizge okup bēriñ dep bizdin hoşluk taleb kılur ērdiler.
4. Biz yat bir yurttā Hūdāvendniñ şi'irini kandağ
5. okuğay-miz? Ey Öršalim seni unutsam oñ kolum öz hūnerini unutsun
6. Eger seni yad kılmasam eger öršalimni hemedin çoñ şādlıkımdın ziyāde yahşı körmesem meniñ tilim tamgakımğa çaplaşsun.
7. Ey Hūdāvend anı çaqqıl olğaça anı çaqqıl degen ādemniñ balalarığa intikām üçün Öršalimniñ künini yādıñğa keltürgil.
8. Ey helāk boladurğan bābil kıızı bizge kılğanıñnıñ birebirini saña yandurup bērgüçi mübārek bolğay.
9. Seniñ uşaklarıñnı tutup qoramğa urguçı mübārek bolğay.

Yüz Otuz Sekizinçi Mezmūr

1. Tamām köñlüm bilen şükür kılay. Hūdāvendlerniñ aldıda
2. tesbihler okuy-men. Muqaddes beytiñ tarafıge secde kılıp lūtfun ve haqıkatıñ üçün seniñ ismiñge şükür aytay çünki sen ismiñdin ziyāde öz sözünni uluğlandurupdur-sen.
3. Men da'vet kılğan künde sen müstecāb kıldıñ cānımda kuvvet birle meni cūr'etlendürdün
4. Ey Hūdāvend yerniñ heme pādşāhları saña şükür ayturlar çünki ağzıñnıñ sözlerini aqlapdur-

5. lar. Ārī ular Hüdāvendniñ yolları bāresidin şı‘ir oqurlar çünki Hüdāvendniñ celāli uluğtur.
6. Çünki Hüdāvend ‘ālī bolğanı bilen pest nerseni i‘tibār bilür ammā kibirni yıraqtın tonuydur.
7. Tenglikniñ otrasıda yürgenim bilen meni tirgüzür-sen. Düşmenlerimniñ açığı üçün koluñı uzatur-sen ve seniñ oñ koluñ meni kütqazur.
8. Hüdāvend meniñ baremdeniñ pütküzedür. Seniñ merhametiñ ey Hüdāvend ebedğaça şābit turur. Öz kollarıñnıñ ‘amellerini terk kılmağıl.

Yüz Otuz Toquzunçı Mezmūr

1. Ey Hüdāvend sen teftiş kılıp meni bilgendür-sen
2. Sen oturup kopuşumñı bilür sen ve fikrimni yıraqtın
3. oylar-sen. Sen izlerimni ve yatқанımñı taḥkiklar-sen
4. ve heme yollarımdın seniñ ma‘rifetiñ bar çünki söz tilimde bolmastın ilgeri mana ey Hüdāvend sen anı tamam
5. bilür-sen. Meni hem arқamdın hem aldımın sen ihāta
6. kılıp koluñı üstümge koyuptur-sen. Mundağ ma‘rifet maña ziyāde ‘acāipdür. Ol eğizdür men aña yetalmay-men.
7. Seniñ rūḥuñdın ne yerge ketey ve yā seniñ
8. ḥuzūruñdın ne yerge kaçan? Āsmānga çıksam sen andadur sen uranımnı ‘ālem-i berzaḥta rāstlasa mana
9. sen andadur-sen. Şabāḥı kızılınıñ қanatlarını alıp deryā-yı muḥitniñ heme yıraқ четleride sükūnet kılsam
10. hem anda seniñ koluñ meni hidāyet kılır ve oñ
11. koluñ meni tutadur. Bedürüsti қараңgu meni yapadur ve
12. çöremdeki nūr kiçe boladur dep aytsam hem қараңguluқ sendin tosmaydur ammā kiçe күndüzdék yaruğluқ bérür. Қараңguluқ ve yaruğluқ ikilisi saña berāberdür.
13. Çünki sen büreklerimni şekilge keltürüp anam-
14. nıñ қursaқıda sen meni yapıp éken sen. Men saña şükür aytay çünki men ḥadsiz ‘acāip kılınğandur-men. Seniñ ‘amelleriñ ‘acāipdürler ve cānım anı rāst
15. obdan biledür. Yaşurun kılınğanımda yerniñ hemedin töben caylarıda itilgenimde istiḥvānım
16. sendin maḥfi émes érdi. Seniñ közleriñ tizilmağan istiḥvānım kördi ve күndin күнге yasalğan meniñ barçe a‘zalarım ulardın heçqaysı taḥı bar bolmasta seniñ kitābıñda ḥatlağan érdiler.

17. Ey Hüdâ senin fikirlerin maña kaçça efzaldur-

18. lar! Ularnıñ ‘addi kaçça çoñdur! Ularnı sanasım erdi ularnıñ ‘addi kaçvmdin ziyāderāk bolur. Oyğanganımda men tañı senıñ huzūruñdadur-men.

19. Bedürüsti ey Hüdâ fâsıklarnı qatlı kılur-sen. Anıñ üçün ey qan hırşlıq âdemler mendin çıkıp

20. kêtinler. Çünkü ular fâsıglık bilen seniñ zıddıǵa sözlerler ve düşmenleriñ seniñ ismiñni beyhūde

21.tiliga alurlar. Ey Hüdāvend seni yamān körgüçilerni men yamān körmemdür men! Ve
seniñ zıddığa qopğuçılardıñ

22. bizār ėmes mü men! Ulargā ƣattıƣ kīn birle kīn tutar-men

23. men ularnı öz düşmenlerim sanar-men. Ey Hüdā meni teftiş kılıp köñlümni bilgil.
Meni imtiḥān

24. kılıp raylarımın bilgil. Fāsıǵlıq bir yolı mende bar mu dēp naẓar salǵıl ve meni ebedī yolda hidāyet kılǵıl

Yüz Kırkıncı Mezmûr

1. Ey Hüdāvend yamān ādemdin meni ḥalāṣ kılğıl zor-

2. luḡ kılıḡuḡıdın meni muḡāfazat kılıḡı. Ular ki köñülleride āfetni oylarlar. Ular cenk
üçün dā'im

3. çoğlaşurlar. Öz tilini yılandək ittiglepdürler leblerinin tegide ef'i zehri bar

4. Ey Hüdāvend fāsıqlarınñ qollarıdın meni saqlağıl. Kademlerimni çetge çıkarışka kaşd kılğan zor-

5. lûk kılğuçıdın menî muhâfazat kılğıl. Tekebbür kişiler menî için sıtma ve tenâlar yaşurupdurlar yol çetide tor yayıp menî için kapkanlar koyupdurlar.

6. men Hüdāvendge ayttım: Sen meniñ Hüdāyımdur-sen. Ey Hüdāvend niyāzlarımñıñ
āvāzıǵa kulak salǵıl

7. Ey Tenri Hüdāvend necātımnın küçi sokaş künide

8. sen başımnı yapıpdur-sen. Ey Hüdāvend fāsıknıñ ārzūlarını bērmegil. Anıñ yaman tedbīrini aqıtmağıl mebāda ular özini örletürler.

9. Bu meni ihāṭa kılguçılarının başları bolsa

10. öz lebleriniñ āfeti ularnı yapsun. Ot ıuğı ularnıñ üstige tüşsün. Otnıñ içige taşlanğaylar çukur çāhlarğa tā ki yene kopmasunlar.

11. Yamān sözlegüçi yerde takrīr bolmas. Zorluk kılguçını

12. anı yıkıtkalı yamānlık ҡoғlap җикār қиладур. Men bilür-men ki Hüdāvend zaһmetlikniñ da'vāsını ve fakīrniñ

13. ھاqqını işbātğa yetküzür. Bedürüsti ‘ādiller seniñ ismiñge şükür ayturlar rāst kişiler seniñ ھüzüründe oltururlar.

Yüz Kırk Birinçi Mezmūr

1. Ey Һüdāvend men saña da‘vet kılıpdur-men meniñ tarafimge aldırağıl. Men saña da‘vet kılğanda
2. āvāzımğa kulak salğıl. Du‘ā’yımnı seniñ aldında buhūr dek kollarımnıñ köterilmegi aḥşām kurbānıdek
3. ötküzülgey. Ey Һüdāvend ağızımnıñ aldıda habēr alğıuçı koyup leblerimniñ eşigini saklağıl.
4. Köñlüm heç yamān nersege māyıl kılmağıl. Haṭā kılğan ādemler bilen fāsıglıknıñ işleri bilen taşarruf bolup ularnıñ mezelik nerseleridin yemegey-men.
5. ‘Ādil kişi meni ursun ol maña iltifāt bolur. Maña ‘itāb kılsun ol baş yağıdek bolur. Başım anı red kılmağay. Çünki hem ularnıñ muşibetide du‘āyım tohtamay
6. turur. Ularınñ ḥākimleri qoram eṭrāfıdın töbenge taşlanurlar ve meniñ sözlerimni aḡlarlar çünki ular şirindürler.
7. Kimerse koş heydap yèrni yargandek sünek-
8. lerimiz gurnıñ ağızıda saçılğandurlar. Çünki ey Teñri Һüdāvend meniñ közlerim seniñ tarafıñge bolurlar. Saña tevekkül kılur-men. Cānımnı biçārelikte koymağıl.
9. Ular meniñ üçün koyğan sıtmadın ve haṭā kılğı-
10. çılarınñ kapkanlarıdın meni saklağıl. Fāsıklar öz torlarığa tüşsünler ammā men şubu ḥālette kutulur-men.

Yüz Kırk İkinci Mezmūr

1. Һüdāvendge āvāzım birle feryād kılur-men. Āvāzım birle
2. Һüdāvendge niyāz keltürür-men. Dadımnı anıñ aldıda koyar-men.
3. Tenglikimni anıñ ھüzürıda āşikār kılur-men. Cānım içimde sustlaşkanda sen yolumnı bilür erdiñ
4. Men yürür yolda meniñ üçün sıtma yaşurup-
5. durlar. Oñ tarafimge kaylap körgil çünki anda meni tonuydurğan heç kimerse yokdur. Penāh maña qalmapdur cānımdın heç kimerse haber almaydur.
6. Ey Һüdāvend saña feryād kılıp aytım: Sen meniñ penāhım
7. tiriglerniñ yurtıda meniñ naşibimdür-sen. Zihniñni feryādımğa koyğıl çünki men tola pestletilgendür-men. Meni kıstağıuçılarımdın ḥalāş kılğıl çünki ular
8. mendin küçlüğraqturlar. Cānımnı zindāndın çıkargıl tā ki seniñ ismiñge şükür aytqay-men. ‘Ādiller meniñ çöremge yoğlaşurlar çünki sen maña iḥsānlık bilen ‘amel kıla-sen.

Yüz Kırk Üçüncü Mezmûr

1. Ey Hüdâvend du‘âyımnı müstecâb kılğıl niyâzlarımgâ kulağ salğıl şadâkatiñde ve öz ‘adâletiñ için
2. icâbet kılğıl. Ve bendeñni hükümge keltürmegil çünkü seniñ nazarıñda heç zî-cân ‘âdil bolmas.
3. Çünkü düşmen cânımnı koğlapdur ol hayâtımnı yerge urup yıktıptur. Uzun müddet ölüp qalğan kişiler dek meni qarañgu yerlerde olturguzuptur.
4. Anıñ için rûhum içimde sustlaşur köñlüm içimde virândur.
5. Kadımnıñ künlerini yâd kılur-men heme kılışlarıñğa oylap olturur-men. Kollarıñnıñ ‘ameli için tefekkür-
6. ge tüşer-men kollarımnı saña uzatur-men ussuz bir yurtdék cânım saña iştiyâk tartar.
7. Ey Hüdâvend ildam icâbet kılğıl cânım ‘âciz bolur. Yüzüñni mendin yaşurmağıl mebâdâ çâhğa tüşüp bargu-
8. çıldardék bolur-men. Tañ atqanda lütfuñnı maña anlatkıl çünkü saña i‘timâd kılur-men. Yürüş yolumnı maña bildürgil çünkü men cânımnı saña köterür-men
9. Ey Hüdâvend düşmenlerimdin meni kutkazğıl. Özümni
10. yaşurgalı saña kaçıp barur-men. Seniñ irâdeñni kılğalı maña örgetgil çünkü meniñ Hüdâyımdur-sen. Seniñ rûhuñ kerîmdür râstlıkñıñ yolıda meni hidâyet kılğıl.
11. Ey Hüdâvend seniñ ismiñ için meni tircüzgil. Seniñ ‘adâletiñ için cânımnı tengliktin çıkar-
12. gıl. Seniñ lütfuñ için düşmenlerimni kesip atkıl ve cânımgâ tenglik keltürgüçileriñ hemesini helâk kılğıl çünkü men seniñ bendeñdür-men.

Yüz Kırk Dördüncü Mezmûr

1. Kollarımnı cenk kılğalı ve barmaqlarımnı soğaş kılğalı ta‘lîm bergeñ meniñ qoramım Hüdâvenge hamd ü şenâ
2. bolğay. Ol meniñ lütfum ve qorganım meniñ egiz bërücüm ve kutkazğuçım meniñ siperimdür aña tevekkül kılur-men ol ki qavmimni meniñ astımda mağlûb kılur.
3. Ey Hüdâvend âdem nemedür ki sen anıñdın haberdâr
4. bolur-sen veyâ âdem oğlı ki sen anı hesâbğa alur-sen? İnsan ‘abeşge ohşar anıñ künleri ötüp ketedürğan bir sâye dekdürler.
5. Ey Hüdâvend âsmânlarıñ egip töben tüşgil tağlarğa
6. teggüzgil ve ular tütün çıkarurlar. Çakın taşlap atıp ularnı perâkende kılğıl oklarıñnı çıkarıp

7. ularnı hayretge tüşürgil. Yuqarıdın qolunı uzatqıl meni ecretip uluğ sulardın ve yat kişiler-

8. niñ qolıdın meni qutqazğıl. Ularınñ ağızı ‘abeş sözleydür ve ularnıñ oñ qolı yalğançılıqnıñ oñ qolıdur.

9. Ey Hüdā saña yeñi bir şi‘ir oquyay on tarlıq

10. sanğur birle saña tesbihler oquyay. Pādşāhlarga necāt bērgüçi oldur bendesi Dāvudnı yamān kılıçtın ol

11. ecretip alur meni ecretip ağızı ‘abeş sözleydurgan yāt kişilerniñ qolıdın meni qutqazğıl Ularınñ oñ qolı yalğançılıqnıñ oñ qolıdur.

12. Ogullarımız yaş vaktıda ösken küçitler dēk bolğanda ve kızlarımız ordağa yaraşa perdāz kılınğan burçek

13. taşları dēk bolğanda sānlarımız tolup her kısım zaḥīreni kēltürgende ve qoylarımız miñler belki on

14. miñler yaylaqlarımızda kēltürgende kecelerimiz ağır yüklengende tamda yarıq yok ve hēc kaçğunçılar bolmasta

15. ve köçelerimizde hēc dad anlanmasta şundağ aḥvāldaki qavm mübārek bolur. Ārī Teñrisi Hüdāvend bolğan qavm mübārekdür.

Yüz Kırk Beşinci Mezmūr

1. Ey Hüdāyım ey pādşāh men seni uluğlay ve seniñ isminge ebed-el-ebd ḥamd ü şenā aytay.

2. Her kün saña ḥamd ü şenā aytıp seniñ isminge ebed-el-ebd ḥamd aytay.

3. Hüdāvend uluğ ve ziyāde ḥamd kılınğu dēkdür anıñ uluğluğığa teftiş yetmeydür.

4. Bir nesil yēne bir nesilge seniñ ‘amelleriñni medḥ kılıp ‘azīm kılıqlarıñnı beyān kılur.

5. ‘İzzetiñniñ celāli şevketidin ve ‘acāip ‘amelleriñdin tefekkür kılay.

6. ve seniñ heybetlik kılıqlarıñnıñ ‘azīmetidin solaydurlar ve men uluğluğunı beyān kılay.

7. seniñ uluğ keremiñniñ yādğarlıqını kēltürüp seniñ ‘adāletiñdin şi‘ir oquydurlar.

8. Hüdāvend laṭif ve raḥimdür pat açığı kēlmes ve merḥameti çoñdur.

9. Hüdāvend heme ki kerīmdür ve anıñ şefqatleri tamam maḥlūkıñıñ üstide bardurlar.

10. Ey Hüdāvend seniñ barçe ‘amelleriñ saña şükür kēltürürler ve ehl-i taqvalarıñ saña ḥamd ü şenā ayturlar.

11. Ular pādşāhlıqıñnıñ celālidin sözlep kudretiñni beyān kılurlar.

12. Tā ki ādem ogullarığa anıñ ‘azīm kılıqlarını ve pādşāhlıqıñnıñ şevketiniñ celālini bildürgeyler.

13. seniñ pādšāhlıķıñ ebedī bir pādšāhlıķdur ve seniñ saltanatıñ nesildin nesilge şābit turur.
14. Hūdāvend heme yıķılğanlarını yolap töbenge ēgilgenlerniñ hemesini turğuzur.
15. Hemeniñ közleri saña kaylap turur ve sen yēgölükni öz vaķtıda ularğa bēür-sen.
16. Sen koluñnı açıp her tirig nerseniñ iştihāyını toyğuzur-sen.
17. Hūdāvend heme yollarıda ‘ādil ve heme ‘amelleride merḥametlikdür.
18. Hūdāvend heme aña da‘vet kılğuçılarga aña ḥaķıķaten da‘vet kılğuçılarnıñ hemesige yaķındur.
19. Anıñdın kórķkuçılarnıñ ḥ^vāhişini ol becā kēltürür hem ularnıñ kıçķırışını anlap ularnı kutqazur.
20. Hūdāvend aña muḥabbeti bar hemesini muḥāfazat kılur ammā heme fāsıķlarını helāk kılur.
21. Meniñ ağızım Hūdāvendniñ ḥamdını sözleydür ve heme beşer anıñ ḫuddūs ismige ebed-el-ebed ḥamd ü şenā aytķay.

Yüz Kırk Altınçı Mezmūr

1. Ey cānım Hūdāvendge ḥamd aytķıl. Ḥayāt
2. ēken vaķtimde Hūdāvendge ḥamd aytay vüçüd barlıķım Hūdāymğa tesbīhler okuyay.
3. İ‘timādıñıznı aşılzādelerge veyā yarı yok ādem
4. oğlığa baēlamanlar. Anıñ nefesi çıkıp kēter ol özi yēriğe yanar. Hemen ol küni anıñ fikirleri yok bolurlar.
5. Yarılıķı Ya‘ķūbnıñ Hūdāyı bolğan ve ümidi Teñrisi
6. Hūdāvendge baēlağan kimerse mübārekdür. Ol ki āsmān bilen yērni deryā-yı muḥīt ve anda bar hemesini kıldı ol ki
7. ebedğaça ḥaķıķatte turur. Ol ki zulm tartķuçılar üçün ḥüküm sürür ol ki açlarga nān bēür.
8. Hūdāvend körlerniñ közini açadur Hūdāvend töbenge ēgilgenlerni turğuzur Hūdāvend ‘ādillerni dost
9. tutar. Hūdāvend misāfırlerge perverüş kılur yetim ve tullarnı yolaydur ammā fāsıķlarnıñ yolını tutar urup koyar.
10. Hūdāvend ebedğaça seniñ Teñriñ ey Şihyon nesildin nesilge saltanat kılur.

Yüz Kırk Yetinçi Mezmūr

1. Çünki Hūdāyımızğa tesbīhler okumaēlıķ yaḥşıdır çünki bu şīrindür ve ḥamd yaraşlıķ bolur.
2. Hūdāvend Öršalimni binā kılur ol İsrā’ılınıñ heydap

3. çıxarganlarını cem' kılur. Ol könlü sığınlarını şifā
4. bərip onların zahmlərini tanıp qoyar. Ol yulduzların 'addini sanap hemesini isimləri bilen
5. kışkırur. Hüdāvendimiz uluğ ve kuvvettide 'azīmdür. Anıñ
6. bilməkliginiñ intihāsı yoqdur. Hüdāvend yavaşıları yolaydur fāsıqları yerge yıqıtıp atar.
7. Hüdāvendge şükür kəltürmeklik bilen şi'ir oqunlar
8. Hüdāyımızğa çıñ birle tesbihler oqunlar. Ol āsmānnı bulut birle yapar ol yer üçün yamğur rāstlaydur
9. Ol tağlarda ot öndürüp çıxarur. Ol həyvānlarğa ve kışkıradurğan kuzğun qarğasınıñ
10. balalarığa rızkını bərür. Ol atnıñ küçigə süyünmeydür ol ādem paçaqlarının hoş rızā əməs.
11. Anıñdın qorqquçılarga ve anıñ merhəmetige ümīd qılğanlarğa Hüdāvendniñ hoş rızālıqı bar bolur.
12. Ey Öršalım Hüdāvendge həmd aytkıl ey Şihyon Hüdā-
13. yıñğa həmd aytkıl. Çünki ol dervāzeleriniñ taqaqlarını muhkem kılıpdur. Seniñ içindəki balalarını bəreketlepdür. Ol hüdūdunda selāmet
15. kılur. Buğdaynıñ efzali birle seni toyğuzadur. Ol emrini yer üstige ıbarıp bərür. Anıñ sözi tola
16. ittig yüredür. Ol qarnı yündək bərip kıranı
17. küldək saçadur. Ol muzını loqmalardək taşlap
18. atadur. Anıñ soğaqığa kim turalaydur? Ol öz sözini ıbarıp ularnı eritür. Ol şimālini çıxarur ve su
19. aqadur. Ol öz sözini Ya'qūbğa kənūnlarını hükümlərini İsrā'ilge körsetür.
20. Həçbir tǝ'ifege mundağ 'amel kılmapdur ve anıñ hükümlər bolsa ularnı bilməpdürler.

Yüz Qırk Sekizinçi Mezmür

1. Āsmānlardın Hüdāvendge həmd aytıqlar əgizler-
2. de aña həmd ayttılar. Ey heme anıñ fəriştələri aña həmd aytıqlar ey heme anıñ qoşunları aña həmd aytıqlar.
3. Ey kün bilen ay aña həmd aytıqlar ey siz heme nūrāni
4. yulduz aña həmd aytıqlar. Ey siz āsmānlarnıñ āsmānları ey siz āsmānlarnıñ üstidəki sular aña həmd aytıqlar.
5. Ular Hüdāvendniñ ismige həmd aytkaylar çünki

6. ol buyurdı ve ular Āferide boldılar. Hem ularnı ebed-el-ebed kâ'im kılıpdur. Ötüp kêtmeýdurğan bir fermân kılıp-
7. dur. Ey siz ejderhâlar ve heme çukurluklar ot
8. bilen tolu qar bilen buhar ey anıñ sözini becâ keltüre-
9. durğan boran ey tağlar bilen heme dóbeler ey méve-
10. lik dırahtlar bilen heme ârzlar ey hayvânlar bilen barçe çehâr-pâylar ey örmüleydurğan nerseler bilen
11. uçarlıklar ey dünyânın pādşāhları bilen heme halâyık
12. ey emirler bilen dünyā hâkimleri ey yigitler hem kızlar
13. qarılar bilen balalar yêrdin Hüdāvendge hamd aytıñlar. Ular Hüdāvendniñ ismige hamd aytkaylar çünki haş anıñ ismi 'ālīdür Anıñ celālī yer ve āsmānnıñ üstide-
14. dür ve ol kavminıñ münüzini heme ehl-i taqvalarınıñ yâki aña yakın bir kavm ya'ni ben-i İsrâ'ilniñ hamdını egiz köteriptür.

Yüz Kırk Tokuzuncı Mezmūr

1. Hüdāvendge yeñi bir şî'ir ve ehl-i taqvalar-
2. nıñ cemâ'atide anıñ hamdını oquñlar. İsrâ'il öz halkığa hursend bolğay ve Şihyon balaları öz pādşāhığa
3. hoşluk kılğaylar. Anıñ ismige ussul bilen hamd aytkaylar aña def ve çıñ bilen tesbîhler oquğaylar.
4. çünki Hüdāvend öz kavmiğa hoş rızā yavaşılarını necāt
5. birle zinetlendürür. Ehl-i taqvalar celāl birle hoşluk
6. kılıp öz uranlarıda şādlık oquğaylar. Hüdānıñ uluğ hamdları ularnıñ ağızıda iki başlık kılıc ularnıñ kolıda bolsun. Tā ki tã'ifelerge intikām ve halk-
8. largā 'itāb kılğaylar. Tāki pādşāhlarını zincir birle ve
9. aşılzādelerini temür işkiller birle bend kılğaylar. Tāki pütülgen hükümni ularnıñ üstige cārī kılğaylar bu 'izzet anıñ ehl-i taqvalarıda bar bolur.

Yüz Ellikinçi Mezmūr

1. Hüdāğa anıñ muqaddeside hamd aytıñlar
2. aña kudretiniñ raķi'de hamd aytıñlar. Aña 'azīm kılıkları üçün hamd aytıñlar aña fāzıl uluğluķığa muvāfık
3. hamd aytıñlar. Aña kernay üni birle hamd aytıñlar
4. Aña sanțur ve çıñ birle hamd aytıñlar. Aña def ve ussul birle hamd aytıñlar aña tar nağmeleri ve balaman
5. birle hamd aytıñlar. Aña ünlük çañ birle hamd aytıñlar aña çoñ ünlük çañ birle hamd

6. aytıñlar. Nefesi bar her nerse Hüdāvendge hamd etsün.

5.2. Gazeteler

21 İyul (Temmuz) 1933 Şarkī Türkistan Hayâtı

Milli Geziteler Maqşadı

Ş01/01Hamdlar olsun bu künlerde Şarkī Türkistan memleket-i mazlūmesi zūlm esāretidin qutulup qavmī hākimiyet birleşti. Dünyāda ecnebī bir millet qol astıda esir maḥkūm yaşamaktın yamān mel‘ün bir iş yokdur. Bunıñ ile berāber qavmī hākimiyet vaṭanī istiklāl ve ‘izzettin kette bir ni‘met taşavvur qılınmas.

Türkistan-ı şarkīdaki milyonlarca aḥālī-i mazlūme hayli vakıtlardin beri Hıṭay müstebidlerinin vaḥsī idāresige giriftār bolup qavm ve vaṭanlarının ‘umūmī menfa‘atlerige hareket kılıştın memnū‘ edi. Yurtnıñ fā‘ide ve istikbālidin bahs etmek menafi‘-i milliyedin dem urmaq kette cināyet sanalur edi. Hāzırda milletnıñ çulbır ve tizgini öz cinsindin bolğan ataları ve mihribān qarındaşlar qollarıdadur. Anıñ üçün bu ‘ālī vücūdlar vaṭanları şarkī Türkistannı vaḥsī zālamlernıñ çirkin tırnaqları arasındın cānsipārāne gāzatlar eylep ḥalāş etgenleri kebi milletnıñ istikbālını oylap necāt ve hākimiyetimizniñ ebedī yērleşip vaṭannıñ sa‘ādeti küçlük esāslarige binā etilmekni ḥ‘āhlamaqla derḥāl Kaşğarda ma‘ārif-i milliye te‘sisige ḥükm bērdiler. Herbir hayāt-ı millige mālīk memleketlerde mevcūd bolğan ma‘ārif nezāreti teşkīl eylep darül mu‘allimin millī mektep ve qavmī geziteler ve risāleler vāsıtasıyla hākimiyet-i milliyege feyz ve memleketge nūr ve ziyā saçmaq üçün ictihādğa başladılar. Anıñ üçün vaḥşilik ve ḥurāfāt merkezi bolğan neçe zamānlardın beri Hıṭay müstebid butperestleri tarafıdın buthāne kılınıp alğan Nurbaşı mahledeki cāynı yurt ve milletnıñ fā‘idesi üçün darül mu‘allimin ve mekātib-i milliyege ta‘yin ile taḥşış kıldılar ve nezāret-i ma‘ārifge merkez kılıp emlāk-ı mīriyyedin münāsib ‘imāret ve orunlar iḥsān etildi. Millī ve siyāsi geziteler neşriğe fermān-ı ‘ālī şādr boldı. Binā‘en‘aleyh Kaşğar vilāyetiniñ ma‘ārif **Ş01/02** nezāreti tarafıdın Şarkī Türkistan gezitesiniñ neşriğe teşebbüs etilip bu künden i‘tibāren neşriyāt-ı milliyemiz devām etmekte bolur inşā‘allah.

Gezite ve risāleler milletlernıñ rehberi ve tercümānları bolup sa‘ādet-i qavmiye ve ‘izzet-i milliyeniñ uluğ erkānıdın sanalur. Bir millet qavmī gezite ve aḥbarlarga mālīk bolmasa ‘ālemde nāmı nişānı bolmay gubār-ı nisyān vaḥşilik āstıda ḥarāb qalur. Başqalar tarafıdın tanulmağanı kebi özi de dünyānıñ aḥvāl-i cereyānıdın ḥabersiz qalıp ‘ibret ve başiret ḥāşıl etilmes. Qavmī geziteler vaṭan evlādığa qollarıdın kēlgen qadri diyānet ve

siyâset ve şanâ'at zirâ'at kavm-i 'izzet telkîn kılıp dünyâ ahvâlidin haberler bërîp milletniñ közlerini açarlar. Menâfi'-i 'umûmiye üçün hayât ve tevcihât baħs eylep cem'iyet ve cesâret-i milliye rûhunu nefh kılır.

Meşelâ siyâsi işlerde yurt ve milletniñ fâidesi kıysı revişde ve kıysı tedbîr-i hikmet birle bolur. Milletniñ âsâyiş ve emniyet-i 'umumiyesi nêçük te'min kılınur. Başkalar ne hâlde biz nêçük vaz'iyetdür-miz. Vakitge kırap nême hareket kıla-mız ve kıysı yolda memleketge fâ'ide bar nême işte zarar bar kıandağ idâre birle biz âramlık hâtırcem bolup yaşay-mız. Şu mühim umûrda baħsler öter şonra memleketniñ iktisâdî tirikçilikte sanâ'at ve ticâret ve zirâ'at huşûşlarında kıysı tedbîr birle 'amma-ı halkımızniñ ma'îşet-i ahvâli yahşılaşadur. Yurt fakr-ı mezellet belâsıdın halâş bolup 'umûmî hayât mes'ûd boladur. Millî cihettin hükümetimiz ve halkımızniñ hâcetleri edâ boladur.

Ahlâk-ı 'umûmiye nême ile tüzeledür kıysı tedbîr ile ahlâksızlıktın şâflanadur. Din ve şeri'at-ı semâviye-i Muhammediye tehzib-i ahlâk huşûşıda kıandağ irşâd ve ta'lim bildiredür.

'Âlem-i beşeriyette ötüp turgan vaq'alar ve kette hâdiseler ve elbette öz vatandaşımız Türkistan-ı şarkîniñ ahvâl-i hâzırasıdın haberler bërîp celb-i menfa'at ve def'-i **Ş01/03** mazarrât üçün milletni sa'y-ı küşîş etişge hâzırlaydur. El-hâsıl bu gezite dëgen mübârek şahife dünyâ-i insâniyet ve 'âlem-i islâmiyet üçün fevâ'id ve menfa'atlerge bâ'is sa'âdet-i insâniye ve fazâil-i beşeriyege hâdim bir mecbûrî emr-i mühimdür. Anıñ üçün dünyâdaki hayâtğa mâlik heme memleketlerde miñ miñlerce isimler ile kündelik ve haftelik aylık gezite ve risâleler neşr kılınıp turulmaqtadır. İslâm memleketleridin haremeyn-i şerîfeyn din-i Mekke-i mükerrermede neşr bolğuçı Um-ül Kari Sut-ül Hicar gezitesi çıkar. Mısır El-Kâhirede Ali'ül Minar, El-Esselâm El Mû'yîd kebi yüzlerce isimlerde Mısırniñ çoñ küçük şehir ve kıaşabalarında köp 'Arabçe geziteler neşr boladur. Türkiye, İran, Afgânistan, 'Irak Suriye, Tunus, Cezâ'ir, Hindüstanlarda nêçe miñ geziteler çıkıp turadur

Elbette bulardın memleket üçün bî-nihâye fâ'ideler bardur beyânğa hâcet êmes. Cıñ Cañ Çoñ zâlimniñ vaktıda Urumçidin Tin-San reybu dëp Hıtay tilide bir gezite neşr bolğan bolsa hem Hıtayçe bolğanğa 'ilâve biz üçün bir menfa'atlık söz 'anğa bolup tamam Hıtay menfa'ati çöreside sözler bolur êdi. Müselmânlar zararı üçün yalğan haberler beyhûde hezeyânlar birle toluk êdi. İnşâ'allah biz êndi şu millî gezitemizde kıoldın këlgenge kıadar yurt vatandaşımızniñ fâ'ide ve sa'âdetleri üçün söz ve makâleler yazılmağa sa'y kıılır-mız garîb vatandaşımız bundın büyük istifâdeler eter dëp ümîd kııla-mız.

Huş Haber

25 Rebî'ül-evvelde muḳaddes ġāzî şehirimiz H'vāce Niyāz Hācım taraftın Küçindin Damollā 'Abdulḳādir Cenābları şehrimize teşrif etti. Küçinnin H'vāce Niyāz Hācımlar tarafıdın zabt kılınıp yigirmi miñ mılṭık ve köp ok asbablar ġanīmet alıñanlıkñı haber bérdi. Bāḳi tafşilāt ikinci nomirde.

Müdir: Mes'ül Hācı Kutluğ

28 İyul (Temmuz) 1933 Şarkî Türkistan Hayatı

Ş02/01 Bu Künlerdeki Siyāsi Ahvālimiz

Cenāb-ı Hāknın 'ināyeti birle

Mübārek islām bahādırlarının Şarkî Türkistan'da şānlık fetihleri sāyeside zālīm Ciñ Cañ Çoñ kaçıp kētkendin keyin Urumçî'de Lutıncañ değen biraz Hıtaylar birle ḳalıp uluğ ġāzımız H'vācem Niyāz Hācımğa ilticā birle kişi çıkarıp şulh sorağan édi. Cenāb ġāzî şehiri 'ālī maḳām mezkūr Lutiñcañnıñ vekılleri birle sözleşip hāzırda üç kısım şart birle otturada şulh-ı mü'āhidesiğa imzā kılınğan.

1-) Türkistan-ı şarkî memleketi Ḳumuldın tartıp tā Kaşğarğaçalık āzād bir islāmī muhtāriyetlik bir ülke bolup Urumçini merkez tonumay öz işlerini öz müsülmān ḥalkı idāre kılmaḳ otturada ḥudūd üçün Tiyan Şan tağlarını fāşıl bilmek ile Hıtaylar Tiyan Şandın taşḳarı çıḳmay öz ḥudüdları içide turmaḳ

2-) Urumçiniñ hāzırkı tohtağan ḥudüdi içinde ḳalğan müselmānlar ki Hıtay taraftın heç zulm kışkıncılık kılınmay öz ḥuḳūkları birle āzād yaşamaḳğa keñçilik bérmeḳ

3-) Ġāzilerge Urumçî taraftın beş miñ mılṭık bir yarım milyon ok iki yarım milyon ser ful tazmināt bérilmeḳ.

Mana şu şartlar birle Urumçideki Lutiñcañ muhterem Ġāzî H'vāce Niyāz Hācımđın şulh ve aman hāşıl kıldı. Bu şulh birle öz ḳolıdın tafşurğan beş miñ mılṭık ve oklardın başḳa keyinki Küçin uruşıda mücāhidler ḳollarığa köp yarağ asbablar tüşgen édi. Lutiñcañ başlık Hıtaylar bu şulhda ne ḳadar vefā ve toğrılıklarını işbāt kılurlar. Taḥı yēne bir tecrübe kılıp köremiz. Zarar yok. Ḳumuldın tartıp Kaşğarğaça kılıçlarını yalan kılıp turğan ehl-i islām taḥı kılıçlarını ḳınlarığa salğanı yok. Ėndi yēne ikinci ihtiyāren ḳulluḳ ḥaḳāretni vicdānları heç ḳabūl kılalmas nāḥaḳlık ġaddar hıyānetge taḥammül Ş02/02 etealmaslar öz ḥaḳlarını her zulm ve cevrge ḳarşı müdāfa'ağa kılışğa her zamān tayyārdurlar.

Muhterem Ġāzî Niyāz Hācım Hāzretleri bu mu'āhidedin keyin ḳara şehirge teşrif eylep millet-i islāmiyenin ahvālini körüp işlāḥ kılmaḳ üçün cedd-i cihad kılmaḳta bütün Alte şehirdeki din ḳarındaşlarının üstige şefḳatlik ḳanatlarını açıp vaṭan ve milletniñ

muḥāfazat ve şālāhı için tedbirler körmektedir. Biz Alte şehrideki halk bu mübarek uluğ atamızğa tā kıyāmet minnetdār bolup ayağlarının tofrağını közlerimizge sürme kılıp sürmek için çoñ kiçik yette yaşlardan yetmiş yaşlarğaça huzūr-ı ‘ālisiğa yetip barıp şu muḥaddes çehreni körmekge müştāk ve ārzūmenddür miz. Her emir ve fermānığa kemāl-i itā‘at birle din vaṭan için derd-i ‘aşk birle fedā’i bolmakımız maṭlūbdur. İki yarım yıl müddet muḥaddes Kumul tağlarında Türkistan-ı şarkī öziniñ ebedī mülk-i hālīşi dēp bilip bizni ḥarāb vīrān kılmaқта bolğan mağrūr zālīm müstebid Hıṭay Ciñ Cañ Coñnıñ kuvvetige karşı ḥakāniyet talebide bir azğına fedā’i gāziler ile küreşip köp zahmet ve miḥnetler şarf etip āhiren biz Türkistan-ı Şarkīniñ mazlūm müselmānlarının vaḥsī zālīmleñiñ esirlik ve kulluk zinciridin ḥalāş boluşımızğa bir nēçe sebeb bolğan bu muḥaddes tāriḥī ādemi her ḥürmet ve itā‘atge müsteḥak şunca vaḳitlerdin beri dehşetlik muḥārebeler bek ağır künler körüp yēne biraz vaḳit ārām almasdın millet-i islāmiyeniñ ḥizmeti için Qaraşehirlerge kēlip vaṭan memleket ḳayğusı birle ḥareket kılıp turğanda bizler biḥaber bikār turaverişimiz ne ḳadar biğayretlik ‘acā’ip ḥamiyetsizlikdür.

Biz ēndi ḥāzırdın tez meşvere birle ildam ḥareket kılıp ol zāt-ı ‘ālī büyük rehberimizniñ ḥizmet ve i‘ānetlerige yetişip barmağımız farz.

Sustluk ve bīpervālık hēc kerekmes ēndi şu vaḳtnı ötkerip fırsatnı kuvvet kılıp etsek ma‘āzallah memleketniñ **Ş02/03** başığa köp felāketler kēlişi mümkün keyinki pişman sūd kılmas ‘aziz ḳarındaşlar Allah ve resūldın millet bizdin ḥamiyet ve ḡayret ister söz lāzım ēmes iş lāzım birāderler müselmānlarını ḡaşb-ı ḡaddarlardın ḳutḳazmak için cānlarını fedā kılıp ḥānmān ehl-i ‘ayālının fırḳatını ihtiyār eylep hemişe bizniñ ḡam ve ḳayğumuz birle ictiḥād ḳılğuçı bu millet fedāisiniñ yardemige vicdān ēgesi bolğan her müselmān tez yetişmek kerek.

Evvelki ‘Aşrlarda İslam ‘Aleminin Teraḳḳisiğa Nēme Sebeb Boldı

Tāriḥtin ḥaberdār kişilerge ma‘lūm ki islām devleti ‘aşr-ı sa‘ādetde ḳaysı ṭariḳa ve ḳaysı tertibde teraḳḳi kılıp bütün yēr yüzini islām diniğa tergīb ve teşvīk eylep insānların muḥabbetini islām diniğa ḳandaḡ celb etgen ēdi. Ḥulefā’-i Rāşidin devride taḥı ziyāde teraḳḳi kılınıp başḳalarge nisbeten o zamānda ferīd-i ‘aşr bolup tanıldı. Ḥatta Şam ‘Irāḳ İran ve başḳa ūkelerge köp kette şehirler feth kılındı. Şunıñ birle kündin kün islām devletiniñ şān-ı şevketi artıp dinniñ teraḳḳisi için ḳılğan ḥareketleri sebebli öz ‘aşrdaki ecnebī devletlerge zelzele salıp taḥvīf etmekge muvāfık boldılar. Ulardın keyin ben-i Ūmeyye devleti devride köp kette fütūḥāt ve ḡalebet islām müeşşir bolup ḡarbīde baḥr-i muḥīṭidin tartıp şarkıda Çin ūlkesige ḳadar islāmniñ saltanatı astığa kirdi. Şonra ben-i

‘Abbas halifeleri Manşūr Harun El Reşīd devride dünyāda islām devletiniñ heybet ve ‘azametige berāber bir devlet ve hükümet mevcūd olmadı

Yene mundın keyin zamānnıñ mürüri(kêçişi) birle Selātin-i ‘Osmāniye devri başlanıp ‘ālemge satvet-i islāmiyeni ikinci tanuttı. ‘Azīz qarındaşlar biraz mülāhaza birle diqqat kılıñ yuqarı yazılğan islām ‘āleminiñ terakki **Ş02/04** siğa islāmniñ debdebe ve esāsılarına hākimiyyet-i islāmiyeniñ devāmığa neme sebep boldı? Sebeb bolsa ma‘lūm: Ol zamāndaki müselmānlarınñ gayretleri ve himmetleri ‘askerlerniñ hulus niyet birle milletge hizmet kılıp din ve vatandaşnı düşmendin saklap Allah ve resūlnıñ emrige itā‘at kılışları Kurān-ı Kerīm hükmiğe ‘amel kılıp ‘adālet ve hakkāniyyet birle iş kılışları sebep boldı. Binā‘en‘aleyh dünyāğa islām dini emsālsiz revişde tarqaldı. Müselmānlarınñ ‘aşr-ı medeniyeti tüzüldi bütün cihān islāmniñ hakkāniyyet ‘azmige kâ‘il boldılar: Āhiri bar

Ciñ Cañ Coñnıñ Memleketimizge Ğadri

Şarkī Türkistanga Ciñ Cañ Coñ zulm ve ğadrleri nāhāklık şahsiyyet esāsığa qurulğan vahşi idāresi cümlesidin beri memleketni her hil zālīmāne hareket ve hükümler birle hālkıñnıñ kollarıdaki bar nerseni yığıp alıp dünyāda heçbir hükümet ehlide körülmegen revişde yurtnıñ baylıqnıñ çet memleketlerge öz şahsı üçün alıp kētmekidür. Bu zālīm neçend yıl ilgeri memlekettin çıkadur **Ş02/05** ğan fā‘idelik mālarnı özige mahşuş kılıp başqa kişilerni mundağ malnı alıp ticāret kılıştın men‘ kılğan edi. Bu taķir körfesini fā‘idelik körüp öz şahsı fā‘idesige ticāret kılmaqnı h‘āhlap başqalar taraftın alınmaqnı memnū‘ kıldı. Şonra beş serlik taķirğa yarım ser miqdārda baha bērip mahşuş ādemler koyup aldurğalı turğan edi. Şonraları moyne yifek yün ticāretine kol uzatmağğa başladı bu nāhāķ şahsı tama‘kārlıqtın māl aluçı satkuçı her iki taraf zarar tartıp memleketniñ iktisādī tirigçiligi taķı mu müşküllükte qalğan edi. Bu nefsi toymas kanhvār zālīm yurtumızniñ her hil bac harāclarını hālkıñnıñ ahvālīga rahm kılmay bir ziyāde kılıp alıp memleketniñ cem‘ kılğan sermāyege altun marı moyne yifek alıp çet memleketlerge milyon milyon altunluk emvālını ıbarmakta devam etip hālkımızniñ yurtnı hālsiz dermānsız kılıp şanduk şanduk altunlarını çetge ıbarmakta devām etti Ciñ Cañ Coñğa oħşa zālimler ol Şarkī Türkistanga kēlgende bir eski yotqandın başqa bir nerse alıp çıkqanı ma‘lūmluqdur zerre inşāf kılıp şubu hālkıñnıñ yüregidin soğurup alğan altunlardın bir kısmını memleketniñ ‘umūmī hācetlerige şarf etişge kattıg köñli **Ş02/06** müsā‘ade kılmağı anıñ üçün yurt künden kün harāb bolup faķirlik biçāreçilik ‘āmlaşmakta boldı. Hāzır Şarkī Türkistan köp ta‘mır ve ıslahatğa muhtācdur millet üçün cānlarını fedā kılıp vahşi zālimlerdin memleketni kuttarğan millī hükümet elbette yurt ve milletniñ

hâcetlerini közde tutup bir bir arka memleketniñ herbir toğrıda ıslâh ve tanzîmige ictihâd kılur. Harâblıklarnı âbâd ve ta'mîr eter

2. Rebî'ül sâlide H'âce Niyâz Hâcım taraftın ğâzi Sican huzûrlarığa üç dâne vekîller kélip tüşürüldi

3. Rebî'ül sâlide Sican Hâzretleri Yenihışardın haremeyn-i şerifeyndin kaytğan ataları Hâcı Ahmed Efendilerni birle alıp şehirge teşrîf ettiler

3 Agust (Ağustos) 1933 Şarkî Türkistan Hayâtı

Ş03/01 İdare ve İntizam-ı Ma'ârif

Hâzırda Kumuldın başlap Kaşğargaçalık Şarkî Türkistannın ekşeriyetini teşkil kılğan memleket-i vaţannın haqîkî egesi bolğan millet balalarınınñ qabz-ı tasarufığa ötti. Altay vilâyetini bizge qarındaş bolğan Kazak müselmânları zabt kılıp öz işlerini serencâm kılmaқта. Tiyan-Sannıñ o bir tarafıda Ğâzi Â'zim H'âce Hâcımın şulh sorap idârede qalğan müselmânlar birle hûkûk 'adâlet dâ'ireside berâber yaşamaqnı va'de berip aman hâşıl kılıp turğan Lutiñcañ birle İli vilâyetideki Cañ Sican bizge başka muhterib idâre birle turmaqtadır.

Biz şu köp fedakârlık ve kanlı cihâd muqaddeslerimiz birle qolımızğa kaytarıp alğan 'aziz vaţanımıznıñ vahşî düşmenler tarafıdın yamirilgan yerlerini ta'mîr mazlûm milletimizniñ köz yaşlarını şefkatlik kollarımız birle eritip turmak zamânı keldi. Uruş hâletideki her şehir ve vilâyetlerimizniñ birbirimizniñ hâlidin habersiz öz ahvâl ve şerayeti içinde hareket kılmaq mecbûriyetige hâtime çekildi. Êndi bir merkezge toflanıp birbirimiz ile hâlleşmek derdleşmek düşmenlerdin körgeñ zulm hasret dastânını tóküp esâret kiçeleri maqbûsluk zincirlerinin kaydıda körgeñ cefâ ve elemlerimizni beyân kılışıp qarındaşlar birbirimizniñ boynıga asılıp vahşi derendelerinñ çirkin tırnakları arasıdın halâş tafğanlığımızğa birbirmizni tirig eylep yene ikinci bundağ esirlik ve kulluq tuzaqığa tüşmesligimiz üçün mümkün çâreler körmekmizge vaqit yetti. Anıñ üçün bizge en evvel başımıznı bir yerge kılıp idâre ve kânûnlarmızni intizâmğa salıp muntazam hükümet teşkilâtı mülkî 'askerî 'âlî mahkemeler tertib berişimizge zarûret kette.

Dünyâda heçbir memleket siyasî nizâmî mülkî 'askerî teşkilât-ı tertibâtsiz turalmasıñı hemeniñ ma'lûmıdır. Ş03/02 Bir memleketni zabt etmektin ziyâde idâresi müşkil degen söz bütün 'âlemdeki siyâsiyyûn ve hükemâ-yı ictimâiyyûn tarafıdın tecrübe ve imtiyhânlardıñ sözlengen bir haqîkatdür.

Biz êndi öz işimizni özimiz becergüçi bir 'â ile şekliğe kirdük öz yerimizge özimiz ege bolduq. Bunı bek yahşı tutup muhafazat kılıp mümkün kader-i vaţanımıznıñ şalâh ve sa'âdetige bakmaqımız bir uluğ vazife boldı. Kendimizge mühim bir qarz yüklendi. Bunı

edā kılmak için bütün fikir hareket mümkün kuvvet ve mevcüdiyetimizni şarf etişimiz kerek. Memleketniñ her tarafıdın ‘ālī fikir hayrḥ^{vāh} evlād-ı vaṭannı toflap ciddī keñeşler birle idārelerimizni ıslāḥ ve tertīb bėrip muntazam ḥükümet teşkilātnı vücūdğa çıkarişımız lāzım boldı. Şonra māliyemizni ıslāḥ kılıp iktisādī töbençiligimizni yok etip millet ve ḥükümetniñ ihtiyācātını def etmek zālimler tarafıdın ezilgen ḥalkımızniñ tirigçilik kün körüşligi için ‘ilāc tedbīr kılmak mühim vazifemizdür.

Bunıñ ile berāber memlekette müstebid vahşī zālimlerniñ maṭlab ve maḳşadığa ḥādım bolğan cehālet ve nādānlıknı bitürüp ḥalkımızni ‘ilim ‘irfān şan‘āt ve siyāset fā‘ideleridin behermend kılmak için her tarafta millī ve fennī mektebler kette şehir-i vilāyetlerde dār-ül-mu‘allimīn kitābhāneler millī siyāsī ‘ilmī gezite joraller vücūdğa çıkariş lāzım. Evvelde şahşiyetçi ve öz nef‘ini ‘ālem-i milletniñ fā‘idesidin ilgeri tutқан alçaq ḥā‘inler devride dünyāda künga oḥşaş fā‘ide ve şemerelei āşikār turğan. ‘İlm fen şan‘āt faziletleriyle memleketni yarutmaq ḥalkımızniñ ‘umūmī sa‘ādetlerini közde tutup milletni ğaflet uykusıdın oyğatmaq için kette tosuğluk ve māni‘lik bar ēdi. Çünkü bu zālimler ‘umūmī ḥalkniñ okup bilip ğaflet mezelletidin başlarını yukarı köterişlerini öz şahşī menfa‘at ve zātī ‘izzet-i abro[y]larıge ḥilāf köredurğan ēdi. Okuğan bilgen bir millet nāḥaklık zulm ğaddārlerige taḥammül **Ş03/03** kılmay da‘vā-yı ḥukūk ve ‘adālet kılışları bilir ēdi. Bunıñ için cihānda men turay başқа hemesi yokalsun bütün ḥarāb bolsun dēp. Bir özinin şahşī menfa‘at ve abro[y]larını közlep milyonlarca ḥalkniñ cehālet birle ezilip yüklerini kötergüçi eşekġana bolup ḳalmaqını isterler ēdi. Ėndi cenāb-ı ḥakniñ raḥmet-i deryāsı taşıp bu ḳanḥ^{vār} derendelerin kuni fütüp yokalıp ḥaḳıḳat ve ‘adālet künleri kēldi ḥukūk ve insāniyet devri başlandı. Şā‘ir şehir-i Nāmıḳ Kemāl Beg merḥūmnıñ

Bir kün gelecek şems-i ḥaḳıḳat toġacaktır şark yükselecek şānlı büyük şark olacaktır dēgen ḥākimāne şi‘iriniñ ma‘nāsı zāḥir bolabaşladı. Ḥamdlar ve yüz şükürler bolsun. Ḥāzırda milletimizniñ ekseriyeti bedḥ^{vāh} zālimlerdin necat tafdı. Nāḥaklık birle gerdenimizge minip alğan ğaddar insāniyet şerefidin maḥrūm ḥeriflerniñ işkenceleri üstümüzdin alındı. Öz atlarını tafıp ularniñ ḥimāye-i müşfikānelerige sığındı. Din ve millet için māl cānlarını nisār kılıp ḳavm-i milletni bedḥ^{vāh} şahşiyetçi zālimler çengālidin ḳutḳazğan ‘ālī rehber ve mürşidlerimiz elbette bu ḳutuluşniñ ebedī bolup ḳalışı için sa‘y icthād kıladurlar. Millī ḥākimiyet vaṭanī sa‘ādetimizniñ bināsını ‘ilm ‘irfān taşları birle mazbūt ve müstahkem kılmakni ḥ^{vāh}laydurlar. Binā‘en‘aleyh cenāb emīr-ül-‘asker Timur Ġāzī Ḥazretleri muḥterem ma‘ārifperver Vālī Yunus Ḥacı Seyyidi Efendi cenāblarınıñ müşfikāne fermānlarıyla millet balalarını nūr-ı ma‘ārifle tenvīr ve terbiye etmek için dār-ül-mu‘allimīn mektebi açıldı. Millī gezite maṭbū‘āt neşriġa irşād-ı ‘ālileri

şadır boldı. Kaşğardaki heme ‘askerî mülkî islâm ameldârları tarafıdın bu ger hayr işleriğa ve i‘āniyet mebzûl kılındı. Cenāb Ğāzi muḳaddes H^vāce Niyāz Hacım Hāzretleri tarafıdın kēlgen mektûb hidāyet üslûblarıda hem memleketni ‘ilm ma‘ārif neşriyle rûşen kılmaḳ üçün irşād ve tavşıye etildi. Ėmdi bizge lâzımge yükselecek ėgiz belend bolur demekdür.

Septembır (Eylül) 1933 Şarkî Türkistan Hayâtı

Ş04/01 Bizniñ Tārih

Her kavim her milletinñ ilgeri ötgen siyāsi ve içtimā‘î ahvālını bildüredurğan tārihi bar. Bir millet özlerinin ahvāl-i tārihiyesidin habersiz ḳalsalar himmetleri töbenleşip rûhları sınıp istikbālğa hāzırlik kılalmaydurlar. Aralarındaki müşterek ‘umūmî menfa‘at-ı millileriğa ehemmiyet beralmay herkim öz başınıñ ġamıda bolup millî şirāzeleri üzölüp çet milletler aldıda hār ve oyunçaḳ bolup ḳaladurlar.

Biz Şarkî Türkistan milletinñ hem ilgeri zamānlarda ve ‘azametimiz bek üstün ėdi. Ḳavmî istiklāl ve millî ‘izzetge mālîk ėdük. Ḳaçan bizler öz ara nāittifāḳlıḳ ve şahşî ġaraḳlar birle ihtilāf ve nifāḳ belāsığa giriftār bolduḳ. Şundın başlap çet milletlerniñ istilā ve istibdādlarığa dūçār bolup yurtumuz milletimiz ayağ astıda hār zelillikda ḳaldı. Millî nāmūs-u vaṭan sā‘adetlerimiz ḳoldın kĕtti. Hānlı uzun zamānlar müstebid çetlerniñ ḳulm-ü vahşetleriniñ ‘azābı astıda esir mazlūmluḳta milletimizniñ körmegen künü uçramāğan haḳāretleri ḳalmadı.

Bu hemesi nāittifāḳ bolup herkim öz şahşî ġaraḳlarınıñ arḳasıda yurt milletinñ ‘umūmî maḳşad ve menfa‘atlarıdın ġāfil pervāsız ḳalğanlıḳıdın kēlgen ėdi. Ve hem māzideki tārihimizğa ehemmiyet bĕrmesdin ‘ibret ve başıret taḳşıl etmey millî istiklāl ve ‘azametimizni unutup tārihimizdeki mühim vaḳ‘alardın ders ve ta‘lim alalmāğanımız şunca dünyāda mişāli körülmegen mazlūmiyet ve dehşetlik vīrānlıḳ ve ḳarāblıḳımızğa sebeḳ boldı.

Cenāb-ı Haḳğa miñ miñlerçe şükür ve şenālar olsun. Ėndi bizni öz lūtf iḳsāniyla zulm istibdād zindānıdın ḳalāş etti. Ḳol ayağlarımızğa salınğan ḳulluḳ ve esirlik kişenleri üzüldi. Yēne māzideki ḳaṭālarımızni tekrar etmey bütün Şarkî Türkistanniñ birdin bir **Ş04/02** cins bolğan balaları hememiz çuḳur köñlümüz birle birlik ve ḳarındaşlıḳ ittifāḳını közde tutup şahşî ġaraḳlarımızni nefret birle vücūdımızdın heḳbir eserini ḳoymasdin silkip alıp taşlap şāf yürekler birle istikbālimizniñ herbir tehlike zulm ḳalāşıyla yurt-ı vaṭanımızniñ iḳbāl sā‘adetleriniñ asbabığa derd birle yafuşmaḳımız bir mecbūrî muḳaddes vazifemizdür. Bunıñ ‘aksiyle ḳareket ve nāittifāḳsızlıḳ şahşî ġaraḳlar bizni kette felāketlerge tüşüredür. Ma‘āzallah hememizniñ berbādlıḳığa boladur. Uşbu köhne dünyā köp işlerni köçürgen köp ‘ibretlik vāḳı‘alar bolup ötgen her yerde ve her millette

nâittifâklık bolğan arķasıdın zūlm felâketler hâricî tecâvüz ve külfetler ergeşiple kēlgen bu mes'ele târihide rūşen tabî'î bir hâl bizniñ târihimiz hem elbette bu ma'lūm ahvâl içinde kēlmegendür. Anıñ üçün biz mâzideki şân ve 'azametimizni yâdlundurup qavmî milletin şaḥşî ğaraźlarge fedâ bolup ni'met-i ittifâqtın ayrılıp kētip müstebid düşmenler çengālīga giriftâr bolup çeken elemelerini körsetip ve hem ilgeriki hūrâfât ve evhâm çöçektin 'ibâret bolğan Hıṭay müstebid muḥarrirlerinin efsâne hikâyeleride ḥaḳkımızda yazılğan yalğan da'vâlarını red kılıp târiḥ-i milliyemizniñ ḥaḳıḳatini beyânla

Fennî eser ve 'âklî muḥâkemeler bizle muḥtaşar revişte 'arz-ı milletimizniñ naẓar-ı dıḳḳat ve çeşm-i 'ibretlerige 'arz etmek üçün bu millî şaḥifemizde kıskaçe târiḥ-i millimizni derc etmekni vazife bildük

Biz Şarķî Türkistan milleti cins ve aşlımız dünyâğa meşhūr Türk millet-i necibesidür. Qadīm zamânlarda bütün Türk milleti birle berâber Altay tağları ve Moğolistan yaylaqları içre at koy māl asrap çadırlarda köçme ma'îşet etgüci özleridin bolğan yurt başlıqları idâreleri birle her bahâdır cengâver yaşığan 'âlicenâb bir millet êdük. Târiḥ-i hicridin köp 'aşrlar muḳaddem bizniñ şevketlik hanımız **Ş04/03** Oğuzhan Türk milleti birle atlanıp çıkıp Hıṭay memleketni zabt kılıp Türkistan-ı Şarķî ve ğarbî İran Hindüstanlarını özlerige qaratқан êdi. Şu vaḳitlerdin başlap bizler Şarķî Türkistanda yerleşip qalğan Oğuzhannıñ 'askerlerinin balalarıdur-mız Oğuzhannıñ tüzgen devleti şarḳta Hıṭay denizi bahr-i muḥîṭ Şarķî ğarbda Karadeniz Kırçak şahrâ'larığa kadar yerlerge cem' êdi. Âhiri bar

Ş04/04 Ğaflettin 'İbaret

Bir ḳança künlerdin beri Kaşğarda bolğan ḥâdiseler hemeni serâsimelik ḥayrânlıḳta qaldurdı. Şarķî Türkistan ḥalkı tarafıdın zâlim Ciṅ Caṅ Coṅ ve anıñ öz ḥaltasını toldurmaḳtın başḳa bir vazifeni tanumağan mağrūr câhil 'ameldârlarığa qarşı başlangan inkılâb ḥareketi Cenâb-ı Ḥaḳnıñ nuşret ve yardemi birle muvaffâḳiyetge uçrap Qumuldın başlap Kaşğarlarğaça bolğan memleket-i vaṭannıñ öz egelerinin ḳabz-ı taşarrufığa ötüp heme yerde tıncılık aman yerleşip turganda. Kaşğar zelzele teşviş ıztırâbdın ḥâli bolmay dehşetlik künler kēçirdi ve tunci kēçirmekte. Ellik sekiz yıldın beri rahmsiz zâlim vahşi idâre astıda ezilip dermânsız ḥissiz yatқан bir millet-i şaḥşiyet zūlm-ı istibdâdnıñ nihâyetige yetgen vaḳitlerde Allahnıñ rahm-i 'inâyetige işenip ḥod ğaraźlık şaḥşiyetçilikge qarşı baş köterip çıkқан êdi. Cenâb-ı Ḥaḳnıñ şu dermânsız millette rahmi kēlip mu'cize-i ḥârik-ül-'âde kılıştın fetih zaferler i'tâ' eylep Şarķî Türkistan memleketiniñ köpçiligi âzâdlıḳ sa'âdetige yetti. Niyetimiz şâf köñlimiz ğaraź nefsâniyettin ḥâli êdi. Hemeniñ derdimiz bir. Zūlm-i vahşettin ḳutuluş maḳsadıda ittifâḳ

bolup himmetimiz belend edi. Sonra Kaşğarda bir neçe ay ötmey şahsiyet-i nef' niyet bitāblığı vücūdlarmızğa sirāyet kılmakğa başlap ğafletge tüşüp öz ara nāittifāklık gurūr hırş hevā belāsığa giriftār bolup qalduq. Şalāh ve menfa'at-i 'umūmiyeni unutup 'ākıbettin habersizlikte öz ruhsāretlerimizğa sa'y kılduq. Öz kolumuzğa özimiz paltu çaptuq. Neticede **Ş04/05** dehşetlik hādiseler yüz körsetip ğaflet-i şahsiyet ittifāksızlık şumluqıdın yurt kette helāket qorqunc hāliğa tüşüp yene Cenāb-ı Hāknıñ muhāfazatı lütf-ı kerimi birle işler tüzelmekge başladı. İnşā'allah fat yakın Yeñişehir mesā'ilesi ber taraf bolup memlekette kāmīl-i emān yerleşip vağan ve milletimizniñ haqıķi sa'ādetleri üçün şāf köñül derd-ü 'aşk bizle kolğa kol tutuşup ittifāk birlik ile hareket ictihād ayturmız dep ümīd kılamız.

Endi üstümüzdin ötgen şu 'ibretlik vaq'alardın 'ibret alıp sehv haqālarımıznı yene tekrār etmeslikmiz eger 'aql-ı hūşlarmız başımızda bolup niyetimiz toğrı şāf bolğan bolsa bir mecbūrī vācibāt-ı dındır. Ciñ Cañ Coñ başlıq zālimler öz menfa'atiniğana közde tutup şahsiyetçilik kılmakları yüzindın 'adālet-ül-behiye birle Şarkī Türkistandın hākimiyyet ve nāhāq istilāları soqurulup özleri hār zebūnluk birle harāb bolup ketti. Biz ibtidādaki niyetlerimizni ta'yın bėrmey Allahnıñ rızası 'ām-ı halkımıznıñ zulm esāretidin ebedi kütuluşı üçün himmetimizni belend-i nazarımıznı üstün kılıp hareket kılmasaq maqşadge yetişmey özimiz hem tehlikede qalışımız lāzım bolup qaladur. Tertıbsızlık şahsiyet nāittifāklık birle kette bir memleketni qolda tutup idāre kılıp bolmaydur. Menfa'atperestlik ittifāksızlıqtın memleketge köp felāket ve zararlar kelişi körünüp turğan bir iş Cenāb-ı Allah rāzı olmas. Hāzırkı hālini bilip habersiz turmaq biraz 'aql şāhibi bolğan insānnıñ işi emes. Tārih-i ālem ebedi bir aynadur vağan-ı millī üçün 'ālī himmet birle sa'y etgüçiler birle şahşı ğaraż egeleriniñ herbirige tegişlik nām ve şöhetlerini bėrip kıyāmet künleriğaca yahşılar yahşılık yamānlar yamānlık ile yād kılınıp cezā künleride cenāb-ı kādīr-i muṭlaqnıñ 'adālet mahkemesige toğrı kelmek bar. El-hāşıl şahsiyet-i zulm istibdādğa karşı çıqqan bir Şarkī Türkistan milleti özümüz şahsiyet nāittifāqçılıqğa bėrilip özümüzni felāketge tüşürmesligimiz kerek. Nazar-ı maqşadımız öz şahsiyetimizdin ziyāde 'umūmī menfa'at-ı milliye tarafge qarashlıq bolsun.

Hāqk Cāyığa Karār Tafdı

Şarkī Türkistanda H'āce Niyāz Hācım cenāblarınıñ hizmet ve şöhetleri hemeniñ ma'lūmıdur. Bu büyük rūhlı vağanıñ şānlı yigiti bir avuç Kumul ğāzileri birle zālīm Ciñ şorınıñ dehşetlik kuvvetige karşı iki yarım yıl müddet haqkāniyyet üçün küreşip inşāfsız mağrūr düşmenlerniñ kuvvetlerini Cenāb-ı Hāknıñ yardemi birle ezip bākī vilāyetlerge rūh-ı hayāt kėtirip qahramānlık ve rehberlik körsetmekle memleket vahşi cancunların

idare-i **Ş04/06** zā'limānesidin kütulup millî āzādlik devri başlandı. Bu 'ālî vücūd gāzi vatandaşın kütkurucısının bizge dāimî başlık ve re'is boluşını Şarkî Türkistanın herbir ferdi ārzū etmekte şāf vicedān şadaları şu iştiyāk-ı millini aşikār etmekte ebedî hamdlar olsun ārzū-yı 'umūmî cāyığa yetiştî. Kumuldın başlap heme memleket Ğāzî 'Azîm H^vāce Niyāz Hācım hāzretlerini özlerige re'is-i cumhūr saylap bi'atlarını bērdiler.

Kaşğarga cenāb milletperver Maḥmūd Niyāz Hācî 'Ālim Āḥunum Küçerdin Ğāzî hāzretleri tarafıdın vekāleten teşrîf ettiler. Kaşğar ahālisi Cenāb 'Osman 'Ālî Sincan başlık heme mülkî 'askerî 'ameldārlar 'ulemā-ı kübrā çoḡ kiçik ri'āyet fıkralar birle gāzi Niyāz Hācımın Şarkî Türkistan serdārı re'is-i cumhūrı tanup bi'at bērdiler.

Nan Çin Cumhūriyeti tarafıdın hem gāzi mezkūrın Şarkî Türkistan serdārı taşdik kılınıp havā kemesi vāsıtası ile taşdiknāme kēldi. İnşā'allah Şarkî Türkistan uluḡ rehberimiz Gazi 'azîmnin rehnümālîkları birle istiklāl-i millisi müstahkem bolup idāre ve intizām birle mes'ūd yaşlar bütün milletin istikbāl ve istiklālî te'mîn kılınıp hayāt-ı milliyenin āftābı künden kün üstümüzge rüşenlik ziyāları saçar.

Dār-ül-mu'allimîn Açıldı

Bir nēce künler yurtta perākendecilik bolup ahvāl-i yahşılaşkunçelik dār-ül-mu'allimîn ma'ārif-i evkāf idāreleri işsiz turgan ēdi. Hāzır elḥamdülillah yurt emîr-ül-'asker 'Osman 'Alî Ğāzî ve Bakı Mücāhidîn başlıklar ictihādları birle necat tafdı. Künden kün emniyetlik yerleşmekteür ve hem Cenāb Ğāzî Mestur tarafıdın dār-ül-mu'allimîn ve ma'ārif idāreleri mu'aṭtal turmay bu ger ḥayrlar idāreleri açılmaq üçün fermān tüşüp buña binā'en ḥazır dār-ül-mu'allimîn ve ma'ārif-i evkāf idāreleri açılıp işge başlandı

Hoten ittifākı ilgeri Kaşğarge maşlahāt-ı İslamiye üçün Hoten 'askeridin bir kısmı başlıklar ile kēlip ba'zı anlaşılmaçılıkdın öz ara nizā' vaḳ'a bolğan sebebli taralıp kaytқан ēdi. Hāzır Cenāb Ğāzî Sican başlık uluḡların emri ile Kaşğarda Hoten 'askerî idāresi tüzölüp Hoten taraflarge ittifāken menfa'at-ı milliye üçün harekette bolmaq cihettin re'isimiz Ğāzî Niyāz Hācımın vekīleriyle bir nēce zevāt-ı kirām 'azmi sefer kılıp kēttiler.

Ser Muḥarrir: Kutluḡ Şevki

18 Septembir (Eylül) 1933 Şarkî Türkistan Hayatı

Ş05/01 Din ḥayırḥ^vāhlıktın 'ibāretdür. Şubu ḥadiş-i şerif Buḥārî Müslim kebi büyük ḥadiş imāmları tarafıdın rivāyet etilmişdür. Müselmānlar birbirlerige ḥayırḥ^vāh bolup cemā'at-ı müsliminin nef'ini közde tutup hareket kılmak ve zararlarige rāzı bolmay def'ige sa'y kılmaqları esāsen islāmiye-i cümlesindendir. Müselmān bolğan kişi yēne bir müselmān qarındaşının menfa'ati ve zararını öz zararı bilip şunja qarap iş kılmağanda

hadiş-i şerif ve başka Kur'an-ı Kerim âyet-i beyânâtı delâletleriyle din-i islâmiyedin neşîbesi ma'lûmluktur.

Biz Şarkî Türkistan müselmânları uzun vakitler Hıtay müstebidlerinin vahşî zâlim idâreleri astıda hûkûksız mazlûmiyet karanğulukıda yaşap kulluk esîrlik külfetleriyle herkaysımız öz hâlimiz birle birbirimiz ile derdleşmek derdlerimizin bâreside keleşip çâre ve 'ilâclarığa bakmaqtın mahrûm kalıp tefrikaçılık ve perişân ahvâlde esâret mahkûmiyet tesîriyle başlarımız aylanıp memleketniñ 'umûmî menfa'at ve sa'âdetlerige sa'y ictihâdda ittifâkıda bolalmağan edük. Hatta kemâl-i serâsimelik baş aylanmaqtın öz karındaşlar arasında Kaşğarlık Aqsuluk Küçerlik Turfanlık degen ahmaklıklar hem yok emes edi. Allah-ı sübhâneniñ bizge ıbargen kitabı Kur'an-ı Kerim ve sünnet-i nebeviyeleri ehl-i islâm bir birlerige hayırh'vâh bolup kemâl-i ittifâk birle hareket kılmaqları üçün hûkmü fermân bolğan halde bizler şu kitâbğa işenip imân keltürgüçilerdin Şarkî Türkistan müselmânı bu mühim emr-ül-hayda sustlukta bîpervâ kalğanımız neçend vakitler her huşušta özimizdin töben zebûn zâlimler ayağ astıda hârlık zillet belâsığa giriftâr bolup kalmış edük. Şon günlerde Şarkî Türkistan müselmânları arasında zulm vahşetge karşı ittifâk vücûdğa kелgenlikdin **Ş05/02** hârlıktın kutulup milletimiz hâkimiyet-i 'izzetige yetiştî. Şonra Kaşğarlara yetip kелgen Mücâhidin millet aralarında biraz ittifâksızlık vücûdğa kелip hayli dehşetlik felâketlerge bâ'is bolup yene ittifâk-ı millî peydâ bolğandın üstümüzdin ekşeriyetle tehlike def' oldı. Mana közlerimiz aldındaki vaq'alardın yene şeri'at-ı islâmiyenin müselmânlarını birbirige hayırh'vâhlık ve ittifâkğa da'vetiniñ ser hikmeti kündin aşikâr oldı.

Bizniñ keskin yarağımız birbirimizge hayırh'vâhlık birle ittifâk-ı 'umûmîyedir. Biz evvel şu yarağımızı tecrübe kılduq. Biz birle bolup şundın ayrılmasak heçkandağ düşmendin bizge qorqunc yokdur ittifâk ve gayret-i milliyemiz herbir yarağ ve kuraldın üstün.

Bizniñ Tarih

Oğuzhanın devridin başlap tüzülgen Türk devleti Hun Hakanlığı dep ataladur (hakan kaan lafzıdın olup Türk kavimlerinin zor pādşāh hükümdārlarına berilgen 'ünvāndur Hıtaylarnı hakan demek evvelki 'aşrlarda Türk kavmi Hıtaylarge hâkimlikleri zamānıda Türk devletige qarashlıq barçe memleketlerge hakanlık dep yürütülgen sebebdin Hıtaylarnı hakan demek sehven hañadur) Hun devlet-i 'azimesi bir neçe devirlerdin keyin öz ara tefrika naittifâklıkge tüşüp cenûbî şimālî iki kısımğa ayrıldı ol vakitlerde Altay şehirleri cenûbî kısımında edi. Türklerniñ ittifâksızlıklarından Hıtaylar faydalanıp Şarkî Türkistan ülkesige tecävüz başladılar köp vahşetler körsettiler. Öz ara naittifâklıkdın

düşmenler memleketni nüfuzlarığa aldılar. Bu vaqitler târih-i milâdiyenin 93 Yılları edi. Hıtayların Türk yurtlarıdaki te'sirleridin nefretle yurtının bir **\$05/03** kısmı garb taraflarına hicret kılıp Macar Bulgar yerlerine barıp sonra babamız Atila nâm hanlarının kol astıda Avrupa yerlerine kirip zabt eylep zor devletler te'sis kıldılar.

Şarkî Türkistanda öz Hıtayların nüfuzları işlemekte bolsa hem yurt küçük çoğ Türk hanlarının idâreside edi. Sonraları yurt el çetlerrin zulm nüfuzıdın bizâr bolup ittifâkğa kâlip Hıtaynı memlekettin çıkardılar. Yene zor hükümet kaanlık tüzdiler. Bahr-ı muhîr şarkın garbda Karadenizge kadar heme yerdeki Türk Moğol Mançur kabilelerini nüfuzlarığa alıp Hıtay hanlarını hem cezage bağlağanlar edi. Şu vaqitdeki Türk devleti Hıtay târihleride tüküyü dep ataladur.

Türk devlet-i mu'azzamâsının hücum istilâsıdın korkmakla Hıtay hanı Şivan öz memleketinin etrafına sed ataladurğan. Meşhûr sefilni binâ kıldurğan edi. Hazır Hıtaylar tarafıdın bu sefillerini Cāy-ı Küvan ataladur.

Hıtay hanının bu tedbiri kârğa kelmey yene kahramân Türk orduları Hıtay içgeri memleketlerige kirip zabt kılurlar edi. Bahâdır babalarımız Türk yigitlerinin yüğrük atları ötkür neyzeleri birle çakın dek hücumlarığa karşı heçbir nerse mâni' bolalmas edi. Köp vaqitler Hıtay hanları Türk haķanlıkğa alban tölep uluğ Türk memleketinin himâyeside turdılar. Yettenci 'aşr-ı milâdî başlarında Türk devlet-i 'azîmesi garbî şarkî bolup ikiye ayrıldı. Ol vaqit Şarkî Türkistan garb kısmıda bolup Kafkazdaki derbend Temür kapuğa kadar yerler memleketnin hudûdı dâhilinde edi.

Şarkî garbî Türk hükümetleri iki devlet şeklide bolsalar hem ekserî vaqit birleşip yaşadılar. Ol zamânlardaki Türk ehlinin hanlarıdın Bilgehan Kül Tegin soylu hanlar meşhurdur. Hurâfâtçı Hıtay hikâyelerinin beş min yıldın tartıp Şarkî Türkistan biznin taşarrufımızda edi degen yasama çöceklerinin aşlı **\$05/04** emdi haķikat-ı târihiyega karşı ne kadar beyhûde hurâfât êkenligi ma'lûm bolsa kerek.

Qurân ve 'İlm

Cenâb-ı Haķ sübhâne her zamânda insânların aḥvâllerige bakıp peygâamberân-ı kirâm vâsıtasıyla şu zamândaki ümmetlernin ḥâllerige münâsib revişde hüküm fermân nâzil etmişdür. Semâvî dinlernin uşûli ve maḳşadı bir bolup fûrû'ât ve ceza'iyeti her vaqitge münâsib ve lâyıḳ bolur. Heme tebliğ etgen dinlerinin aşlı şu kâ'inât-ı maḥlûḳatnı bir tenhâ şâni' ve ḥalkı bolup aḳa heçbir şeriknin yoḳlığı insânların dünyâda kılğan ḥevâ yaḫşılık yamânlıklarığa mükâfât ve cezâ bérilmek üçün kıyâmet atlıg 'adâlet künlerinin barlığı insân dünyâda Allah sübhâne ve te'âlânı tanup bilip şeriksiz bolğan 'ibâdet ve itâ'atta bolmaḳı

İnsanlar öz aralarında yahşı ahlāk ve ma'lūmāt ile muttasıf bolup herbir hey'et-i içtimā'ie-i beşerīyege zararlık yamān işlerdin pāk ve yırak bolmaqları kebi ilahi emīrlerdür. ammā farzlar hükmiideki emr-i nehyler tabibler tarafıdın hastanın her vakitte mizāc tabi'atıge qarap tedbīr 'ilāc buyurulmaķı özgerip kēlmişdür lekin aşıl ğaraż ve ğāye birdür.

Tārih-i insāniyetniñ ibtidāsıdın başlap insānlar peygāamberān ve hükemā-i rāsihın taraflarıdın terbiye ve tehzīb kılınıp kēlip hadd-ı bulūğğa yakın kēlgen zamānlarda cenāb-ı hāķķ 'ālem-i insāniyet üçün rahmet-ül 'ālemīn seyyid-ül-enbīyā fahr-i kā'inat şallallahü- 'aleyhi ve sellimni meb'ūs eylep beşeriyetniñ tā kıyāmet hacetlerige kifāye kılurlıķ bir kitāb-ı muķaddes ihsān eylemişti. Bu kitāb ise Qurān-ı Hekīmdür bu kitābniñ ibtidāi Hırā tağıda peygāamberimiz Hāzret-i Muḥammed Muştafağa nāzil bolğan āyeti iķrā' bism-i rabbdür ya'ni okuğıl Allahnıñ ismi ile dēmekdür pes insāniyet-i 'ālemniñ sa'ādeti okumaķ bilmek iledür dep beyān tafşıl başlanmışdur.

Yeni Şehir Muḥāşarası

Çehārşenbe peşindin keyin Yenişehirdin iki yüz kadar Tungan fırkası muḥāşara ordusu yeni cenüb tarafige Cenāb Miñbaşı Saṭucan 'askerleri qarşısığa çıķķan edi. İki taraftın kıattığ ateşler başlanıp neticede Tunganlar bir köp tāķat bērip kaytıp kirip kētiler. Şonra şehir kiçe yēne uruş başlanıp kündin uzun vakitğaça muḥārebe devām etti. Otuzğa yakın mılķık ğanīmet alındı āhiri Tunganlardın **Ş05/05** kırķ kadarı helāketge uķrap bāķisi Yenişehirğa ķamaldılar. Bu uruşta Özbek 'askerlerinin bahādırlıķ ve ğayretleri şāyān-ı taḥsīn edi. Şu kün pençeşenbe cenüb tarafigeki 'askerler tarafigin hem hücüm başlanıp bu taraflarda hem kırķtın ziyāde Tungan fırkası telef bolup mılķıķları ķolğa tüşti. Şu pençeşenbe muḥārebeside cenāb Emr-ül-'asker 'Osman 'Ali Ğāzī tarafigin muḥterem Aḥmed Tevfik Efendi cenābları baş ķumandanlık vazifesige ta'yin kılınıp bir yüz ellik nefer Ḥoten ḥarbī idāresiniñ 'askerleri hem muḥārebege iştirāk ettiler.

Re'is-i Cumhūrımız

Ğāzī 'Azīm Ḥ'ācem Niyāz Hācım Hāzretleri Küçerdin Aķsuğa teşrīf etmekte emiş. Aķsuda memleket müşalaḥa-i 'umūmiyesi üçün öz tedbīr ve meşveretler boluşı kütüledür.

Hāricī Haberler

Şu künlerdeki ḥaberlerge karağanda Bağdad 'Irāķ vilāyetide cenķler bar ēken kēledurğan sanda yazılır

Küba

Amerika kıt'asında Küba ceziresi dep bir cumhūriyetlik yer bar. Hāķķı üç milyon bir yüz miñdür. Bu memleket evvelde İspanyağa tābi' edi. İspanya hükümeti bulardın köp

bac harāc alıp zulm kılğandın inqılāb bolup şimālī Amerika Cumhūriyetiniñ himāyesige kirgen hazır bu halk iki fırka bolup öz ara cenk cidālge başlağanlar. Amerika hükümeti tarafıdın bu ihtilālni basmağ için üç dāne şoğuş kemesi ıbarılğan keyinki haberlerge karağanda Kübada tıncılık yerleşmekte emiş

Yer Yüzide İnsanların Hükümeti

Memleket idāreleri dünyāda üç kısım uşul birle boladur.

1 inç hükümet müstakillen hükümdārlık atadın bala ve nebireleriğa mirās bolup idāre etmekte hükümdār pādşāh öz fikrinde müstakil bolup özi neme h^vāhlasa şunu kılur h^vāh şulh kılur h^vāh uruş kılur ve özi istegen kânün birle ri‘āyetge hüküm kılur

2 nç uşul meşrūtedür ki hükümdārlık atadın oğulğa ve hem nebirege veyā ki eke ükeleriğa kalur ve lekin idāre kılış kânün ve nizāmlarını tüzmede hükümdār muṭlaқа ihtiyārli bolmaydur. Belki milletin ‘ilm ve fikir egeleridin ılğap alıngan ādemlerdin bir cemi‘yet tüzülür. Ol cemi‘yetge millet meclisi dēyülür. Şol millet meclisi tarafıdın qabūl kılınğan **\$05/06** kânünler birle hükümdār hüküm kılur. Bu uşul-ı idārede pādşāhniñ hüküm kılışı milletin kânün tüzüp bērmegi birle meşrūt bolğan için idāre-i meşrūte dēyülür hāzırdaki İran Afganistan İngiltere devletlerige oğşaş.

3 ünç uşul idare-i cumhūriyettür. Ol idārede pādşāh mahşuş bolmaydur. Atadın oğulğa hükümet mirās bolup kalmapdur. Belki halk tarafıdın vekiller cem‘ bolur. Şol cemi‘yet (millet meclisi) tarafıdın qabūl kılınğan kânün ve nizāmlarını bir yıl yāki bir neçe yılğa şu millet meclisi tarafıdın bir lāyık münāsib körülgen kişini saylap re‘is-i cumhūr ta‘yın kılunadur. Re‘is-i cumhūr demek turğun halk başlığı demekdür. Bu kündeki Türkiye Almanya hükümetlerige oğşa bu zikir kılınğan her üç kısım idārede mülki ‘askeri işler için ayırım ‘alāhide vezir nāzırlar ta‘yın kılunadur. Millet meclisige ta‘yın kılınğan vekiller ‘ilm-i ma‘ārifet ‘aql-ı diyānet ve fikr-i selim şahibleridin bolup başqa heçbir imtiyāz-ı i‘tibār kılınmasdın faqat halkğa hizmetleri milletge şadākatları nazar-ı i‘tibārğa alınmağ mukteżā-yı maşlahatdur.

Maşlahat ve Nizām

Hayli vaqitlerdin beri memlekette inqılāb hareketleri bolup bundağ kette mücadele künleride ṭabī‘ī ba‘zı gayr-ı maṭlūb işler hem vaq‘a boluşı mümkün. Lekin hükümet başlıkları elbette h^vāh fıkra h^vāhi ri‘āyet h^vāhi ‘asker hemege hayırh^voh ata bolğanlıqđın heç vaqit bir kişige zulm boluşını h^vāhlaymaydurlar. Hatta evvelde muḥālif bolup sonra bu tarafge çıkıp ötgen herkandağ bir kişi bolsa mu yarağlarını tafşurup bērgendin keyin ‘afv kılıp cezādın kutuladur. Anıñ için Cenāb Gāzi ‘Osman ‘Ali Sicannıñ bu toğrılarda iki hil

i'lānı gāyette mühimdür. 1 inçi her 'asker bir kişiniñ öyige hükümsiz kirip zorluk kılsa şunu urup oturup alıp kelse miñ ser tirig alıp kelse yüz ser in'ām kıılır

2 inçi heme 'asker başlıklarıge Yeñişeherdin biz tarafge h^vāh Hıtay Tungan yāki müselmāndın her kişi kaçıp çıksa 'afv kıılıp dañil-i ta'aruz kıılmaşlıķı haķķındaki i'lānlar ziyāde 'adl-ı maşlahatige muvaffaķdur. Elbette herbir müselmān 'asker şu emirge itā'at birle hareket kıılmaķı zarūr. Yēne şu toğrılarda re'is-i cumhūr H^vāce Niyāz Hācımniñ vekilleri Maħmūd Niyāz 'Alim Hācım cenābları başlıķ kettelerniñ hem mühim i'lānları bar diķķat kııluv kerek (Neşri Kaşgar Ma'ārif Nezāreti)

26 Septembır (Eylül) 1933 Şarķi Türkistan Hayatı

Ş06/01 KĀNŪN VE 'ADĀLET

Cenāb-ı Allah sübhāne kā'ināt-ı 'ālemni nizām ve kānūn birle yaratmıştır. Maħlūkātınñ her nev'ide bir hil nizām ve kānūn hüküm fermān olup āsmān zemīn kūn ay yıldızlar hayvānat nebātāt heme Allahnñ nizām-ı 'adāleti cārīdür. Kurān Hekimde ayet-i beyānat köp 'adālet-i intizāmni kā'inātğa merci' eylep şani-i 'ālem özi kemāl-i hikmet kā'ināt-ı 'adālet birle kāim bolğan hālde kānūn 'adāletsiz turalmas. Nizām-ı 'adāletsiz heçbir memleket ve hükümet yaşayalmas. Harāb vīranlıķ yüz körsetür kānūn ve hūķūķ hey'et-i içtimā'īye-i insāniye üçün fiṭrī mecbūrī bir emr-i mühim 'azīm mes'ele bolup insānlarnñ sa'ādet ve emniyetleri kānūn dā'ireside te'mīn kıılunur. Hükümetler nizām ve kā'ideler birle teraķķı ve hürmet tafıp kuvvet ve 'azāmet kesip eterler. Kānūn ve hūķūķsız bir memleket halk nēçük ārām hātīrcem' bolup turalurlar. Hükümet tariķa-i müstaķīm ve pāydār bolup kuvvet tafar. Müstebid Hıtaylar vaķtide memleket hūķūķsız kānūnsız hōd ğaraż 'ameldārlarnñ keyfi birle idāre kıılınıp zāhir utanç körünse hem haķīķatte heç kim cān mālларdın emīn ēmes ēdi. Bundağ halknı hūķūķ 'adālettin maħrūm kıılıp tutķanları sebebdiñ şu keñ bereketlik halknı yurtnı cihān künden kūn teraķķı kıılıp ābād bolup turğan bir zamānda künden kūn vīrān kıılıp neticede özleri hem harāb bolup kētti. Bizler zālim bīnizām Cañcuñlarnñ istibdādларdın necāt tafmak üçün ornumuzdın turup hareket kıılğan bir memleketni evvelķi hāletlerdin yaħşı bir hālğa koyup inķılābımıznñ **Ş06/02** şemerelerini körsetmekmiz lazım. Bunñ üçün eñ evvel bizge 'adālet kānūn ve nizām birle hūķūķ tanumağlıķ zarūr. Bizge Cenāb-ı Haķķ tarafıdın i'tā' kıılınğan Kurān-ı Hekim birle peygāMBER āhir-i zamān şallallahü'aleyhi ve sellimniñ sūnnetleride eger diķķat etsek kifāye kıılurlıķ kānūn hūķūķ bar faķat şunu 'amelge aşuruşğana qaladur.

Bizniñ Tāriķ Zuhūr-ı İslam

PeyğāMBERimiz Hażret-i Muħammed Muşţafanıñ zamān-ı sa'ādetleride 'Arabistan kıt'asıdadın islām tamamıyla birleşip faħr-i kāinat efendimizniñ vefātıdın şonra hālīfe-i

Rāşidūn şāhābe-i kirām devirleride Şam Mısır Afrika yerleri ‘Irak İran memleketleri feth kılınıp İslam devleti bek ‘azametlik bir hāletge kirip kētken ēdi. Hicretniñ kırk altıncı yılı Mu‘āviyenin devr-i hilāfetide Serdār-ı Rebi İbnü’l Hāris kumandasıda İslam ordusu İran şāhın koğlap deryā-yı amūdın ötüp Türkistanğa kēldi. Türkler hayli uzun muķābele kılsalar hem Semerkand Buharalar ‘Arab ‘askeri tarafıdın zabt kılındı. Türkistanda ‘Arablar Türkler otralarıda hayli uzun vakitler muķābale ve muķārebe devām eylep her iki taraf kāt’i galebe kılalmağanlar ēdi. Abd-ül-Melik İbn-ül-Mervannın eyyām-ı hilāfetide ‘Irak Vālisi Haccāc tarafıdın Hummen İbn-ül-Muhammed-ül Eş‘aş kumandasıyla Türkistanğa ‘azīm bir ordu sevķ etildi. İbn-ül- Eş‘aş Türklerge galebet kazangan ēdi. Türk kaanı tazmināt-ı harbiye edā kılmaķ ile şulh kılmaķı taleb etse hem İbn-ül- Eş‘aş muķārebede devām etgenliktin Türkler bar kuvvetlerini bāzūğa bērip uruşup İbn-ül- Eş‘aşge galebet kıldılar. Mana şu hāletler ile Türkistanda ‘Arab Türk orduları çarpışıp āhiren tārih-i hicriniñ toķsan altıncı yılında İslam ser ‘askeri emiri katibe Şarkī Türkistanğa kēlip feth kılıp din-i İslamnı neşr kılıp sonra Türk hakanı birle şulh kılıp kaytıp kētken **Ş06/03** ēdi. Evvel vakitlerde Şarkī Türkistan ġarbī Türk hükümeti idāreside bolup merkezi pāytaht ġulca vilāyetide ēdi. Şonra ġarbī Türk hükümeti tefriķağa dūçar bolup za‘if bolmaķla iki üçge ayrıldılar. Bir kısmı Turfandın tartıp Gencuġaça yerlerde hanlık tūzdiler. Yēne biri Kaşġar Yettesu Fergana vilāyetleride bir hükümet boldı Hoten yaklarıda yēne bir parça hanlık hem boldı. Bu hanlıklardın Kaşġar hanlığı sonra küçlük bir hāletge kirip Kara Han Buġra Hanlar devride kette şevketge mālīk boldı. Buġra hanlardın Tārih-i hicrī 25 lerde Satıķ Buġra Han resmen din-i islāmnı kabūl kılıp Şarkī Türkistanda Yettesu vilāyeti islām dininiñ ‘umūmen taralaşıġa köp sa‘ylar kıldı. Turfan Küçer Urumçi etrafıda hüküm sürmekte bolġan Türk hükümetidin taķı müselmān bolmay turġan Uyġur nāmıdaki hanlık bilen uruşup Turfannı zabt kılġan ēdi. ġarbda Ferganadın ötüp Buharalarnı alıp hudūdını şarkta Tiyanşan taġlarıdın tartıp Buhara bahr-i heziz denizigāça keñertti.

Buġra hanlar handaniyedin bolġan hanlar devride Kaşġar pāytaht bolup ba‘zān Buhara merkeziyede bu devirlerde Şarkī Türkistan ābād ma‘mūr bolup zamānesige köre ‘ilm hūner hem terakķide ēdi. Uyġur atangan Türk hanlığının pāytahtı Küçerde bolup Karaġāce Ėumul Kencū yaklarıda kal‘eleri bolup bu yerler şu Türk hanlığı kol astıda ēdi. Ba‘zı vakit bu iki hanlık birleşip Hıtay içindin tartıp Budist Kıfçaķ İdil suyġaçalık yerler Türk devleti kol astıda boldı. Lekin köp vakitler şu Toķuz Oġuz ve Uyġur atalġan iki büyük Türk hükümetleri ayırım turup bir birleriyle şoġuşup turar ēdi. Bundın her iki tarafge za‘iflik ‘arz bolup vahīm şehzādeler birbirleriyle saltanat talaşıp cancel devām

etkenliktin memleket perişān **Ş06/04** tefriķa bolmaķla neticede Kāra Hıtay atalģan Moģol tā'ifeleri Mangoliya Maņçurya 'alāķasıdın kēlip memleketge istilā kıldılar.

Kāra Hıtay Maģolları vahşı idāre birle memleketini ĥarāb ĥalknı zulm birle perişān etgenler ēdi. Şonraları cihāngīr meşhūr Çingiz ĥan Şarkī Türkistan Çingiz ĥan devletige ķoşuldı. Çingiz ĥan burunkı Oģuz ķaanları neslindin bolģan Kayat isimlik bir Türk uruģıdın bolup ĥüküm sürmekte bolģan Türk ĥanlıķı neslindindür. Çingizniņ babaları Kıtlu ĥan devride Mangolyadaki Türk Maģol milleti birleşip Hıtay ĥanını ķorķutķanlar ēdi. Şonra Kayat ĥanlıģı za'īfrek bolģan devirlerde Çingiz ĥaņa ĥanlıķ devri yetip Türk Maģollarını birleştürüp Hıtay memleketiniņ bir kısmını zabt kıldı. Şarkī Türkistan ihtiyāriyle Çingiz ĥaņa itā'at kıldı. Çingiz Türk Maģol orduları birle Pekin Maņçurya Gurya şimālī Hıtaynı uruşup fetih kıldı. Bu devirde Şarkī Türkistandın Taşkendģaķa bolģan Türkler Maģol Maņçurlar birle birleşip kadīmķi Hun Türklerinin şevketi i'āde kılındı. Türk Maģol Maņçur kavimleri aşılđa bir nesil bolup Turan sanaladurlar.

Çingiz devleti şimālī Hıtay Türkistan İran şimālī Hindüstan Rusyanıņ bir kısmı Mangoliya Sibiryā Tibetlerge şāmil bolup balaları devride Türk ķaanlıģı taķı hem keņerip bütün Hıtay Rusya Bulģar Kırım Albanya Macārīstan 'Irakģaķa ĥāşıl bütün Asya ve bir kısmı Avrupa yerlerige ĥākim boldı. Şarkī Türkistan Çingiz ve balaları devride 'ilm hüner sūde şan'āt toģrısıda terākķī kılip ma'mūriyet kesp atmıştı. Çingiz vefātıdın ilgeri keņ memleketini dört oģlı arasıda taķsım kılganda Şarkī Türkistan ĥvāh Buhara Fergana birle Çaģatay deģen oģlınıņ ĥişşesige tüşgen ēdi. Çaģataynıņ balalarıdın İslamnı ķabūl eylep ĥan müselmān el müselmān bütün Çaģatay ülkesi bir Türk İslam ĥanlıķı ēdi. Zāten Çaģataynıņ ĥayātlıģıda vezīrler vālī ĥākimler müselmān bolup Maĥmūd Yalvac ve anıņ oģlı Mes'ūd kette İslam Türk vālileri olmaķla ĥanlardın İslamģa meyl-i muĥabbet kılmakta ēdiler. Āĥiri bar

Neşri Ma'ārif Nezāreti

Muĥarrir Kıtluģ Şevķi

Ş06/05 Kuran ve 'İlim

Semāvī kitāblarınıņ āĥiri bolģan Kuran-ı ĥekīm insāniyet 'ālemi üçün mükemmel ebedī rehber bolmaķ üçün nāzil kılınģan sebebdin beşeriyetniņ dünyā ve āĥiretide sa'ādetige bā'is herbir nerseni beyān ve tafşil etmiştir. Kuran kā'inātģa mūte'allıķ 'ilm nazarge terģib kılip ĥurāfāt zelālet evhām ile zihin 'aķlını zehirlemektin men' eylep toģrı ĥaķiķatge da'vet etedür. 'İmran ve terākķiyāt beşerge yol ķörsetip ümmetlerniņ aĥvālī birle siyāsettin baĥş kıladur. ādāb 'ibādet-i ĥaķiķeni ta'lim bēredür. Cemi'yet-i insāniyeniņ nizām ve āsāyişi üçün ĥudūd ve cezālar ta'yin kıladur. Mana şu aĥķām ve

ta‘līmāt-ı Qurāniyenin fırkasız hemesige herbir islāmın kabûl etgen kişinin imân keltürüp ‘amelge aşurmakı zimmesige yükleyedür. Namâz rûze hac şadâkat kısımlarına imân ile ‘ilminin farz bolup ‘amelge aşurulmakı farz bolğanı kebi Allahnıñ kitâbı bolğan Kuran-ı Hekimnin zikir kılğan herbir ta‘līmâtına ‘amel kılmaq lâzım ve mü’ekkid emes müdür. Elbette münkerlernin kitâb-ı ilâhının ba‘zısıge imân keltüremiz. Ba‘zısıge küfr-i inkâr kılamız değenlerini Cenâb-ı Hakk Kuran-ı ‘Azimşanda redd-i tevbiğ ile beyân kılğanına mışdâk bolmay herbir müselmân âsmân zemîn deryâlar tağlar giyâhlar hayvânlar ve başkalerge fikr-i nazar kılıp ‘ilmini bilip ‘amel kılmaqı farz boladur. Allah Qurân-ı Hekimde âsmân zemîndeki maşnû‘âtğa fikr-i nazar kılmaqğa da‘vet kılıp Kelâm-ullahda köp te‘kid ve terğib eylep köp âyetler tüşürmişdir. Ya‘ni aytkıl ey peygâmbere nazar kılıqlar âsmân zemînde neme bar nazar demek köz birle karamaqtın ‘ibâret emesdür. Belki ‘aql birle diğkat kılıp haqîkatnı bilmekdür. Âsmânlar ve yernin bâtın ve haqîkatlarige fikr-i nazar kılmamdurlar. Ol insânlar dep kâ‘inâtnın ser haqîkatnı bilmekge emir kıladur. Mundın başqa ‘ilim ve siyâsiyet bâreside köp âyetler bar. Biz müselmân milletige namâz rûzeler kebi mevcûdatnın ahvâl ve haqîkatnı bilmek mecbûrî bir emr-i mühimdür. İnşâ‘allah bundın keyin şu zarûr ömür-ü islâmiyede tafşıl ile bahs kılınur.

Teşrif: Re‘is-i Cumhûr Gâzi H‘âce Niyâz Hâcım tarafıdın hâricî devletler ile siyâsi iktisâdî münâsebet ve dostâne ‘alâqanı ziyâde kılmaq bâreside müzâkere kılmaq üçün cenâb Hacı Kâsımcan Efendi hâriciye vekili ta‘yîn **Ş06/06** kılımp Kaşğarge teşrif etti. Bu emir-i celilde muhterem hâriciye vekilimiz muvaffakiyet tileymiz.

İlidin haber: Hâzırda İli taraftın Aqsuğa köp alte şehirlik südegerler kелgen. Bularnı Aqsu ‘asker başlığı Baylucan cenâbları yolda tohtatıp tekşürgendin keyin vatandaşlarige ketiş üçün ruşsat berge

Hâricî Haberler Hicâz ve Yemen

Hicâz ve Yemen ülkelerinin hudûdı toğrısında celâletlü Mâlik-ül-Hicâz ve El-Necâd Sultân ‘Abd-ül ‘Azîz ve celâletlü İmam Emîn Hamidüldin hazretleri arasında bir iki nöbet münâkaşalar bolup huşuşen ötgen yıl her iki taraftın hudûdğa ‘asker sevğ etilip hayrîvâhlık islâmın teşviş endişelerige bâ‘is olmuştu. Her iki mühim islâm hükümdârlarının ‘âkıbet birlikleri müselmânların öz ara kan tökülüşige mani‘ bolup mes‘ele çirâyılık keliş mâl birle hâl kılınğan edi. Yene bu yıl şundag bir mes‘ele otrağa çıkıp elhamd-ül-illah haberlerge karağanda yene her iki islâm hükümetleri arasında müşâlağa birle iş yahşı bolup tükegen. Hâzırkı zamânda müselmânlar öz aralarında yer talaşp yâki birbirlerige kibir ‘azîmet körsetip gavğâ mecra kılışmaq hêç toğrida

kêlîşmegen bir mes'eledür. Sende bolsa nême fark mende bolsa nême ziyânı hemesi bir serig yağni ne astını ne üstini.

(Afğanistan) Sâbık Emir İmân-ül-allah devride Afğanistanda her hil ıslâhâtğa ve ta'mîr memleketge başlanıp bu künlerde hem şād Afğanistan Hâzret Maḥmūd Nadir Han ğāzi memleketniñ ıslâhâtige ciddî şürette teşebbüs etmektedir. Mülki 'askeri iktisādî 'ilmî 'ümranî işler üçün kette hareketler vücūdğa kelmekte.

Afğanistan hudûdlarıdaki ba'zı serkeş nādān ma'nāsız cancalarığa hem hâtime çekilgen islām devletlerinin mühimlerinden bolğan bu memleket üçün Cenāb-ı Hakk öz fazl-ı keremini mebzûl eylep mes'ûd tiler ile ehl-i islāmğa münāsib sebeb bolğan 'izzet-i ma'rifet vakārla yaşamaķı ğāye-i 'amelimizdendir. 'Irak. Elcezire ülkeleride Asuri degen bir halk bar hazır bular 'ırak hükümetiğe karşı 'işyān kılıp şor ğavġā vahşilikler ile memleketniñ tınçsızlıķığa bā'is bolğan edi. Bularge karşı 'ırak hükümeti tarafından tā'did 'askeri ibarılıp 'işyān basılğan. 'Aşilerin başlıķı Müslimin Kıbrıs atasığa kaçkan 'Irak hükümeti tarafından Asurilerin haksız vahşilikleriğe karşı Cenve mahkemesiğe şikāyetnāme tebliġ etildi. İngiltere hükümeti tarafından Bağdadğa keliپ 'Irak bile sözleşmektedir.

Erkin Türkistan [1 Canvari(Ocak) 1934]

E01/01 Milletge Müraca'at

Yurtumızniñ neçe vakitlerdin beri ğaflet ve nādānlık neticeleride körgen hārlik ve rezāletletleri 'aklı başıda bar kişilerge belgüliktür. Eger evveldin okup bilip din dünyāniñ haķikatidin kāfi ma'lūmāt tafğan bolsaķ edi ilgeri hem bu kadar zulm hārlikğa dūcār bolmas edük. Cenāb-ı Hakk rahm-i 'ināyet kılıp milletimiz istibdādçı bedh'vāh düşmenler çengālidin halāş bolġandın beri dini ve siyāsi terbiyemiz nokşanıdın inkılābnı yaḥşı idāre kılıp halkımızğa islām idāresiniñ şemerelerini körsetişde kāmil rehberler yoklıġıdın taḥı heme halkımız hayrānlıkta turmaktadır. Bu ise elbette 'ilm-i ma'lūmāt şāhibi bolğan bir millet bolmaġanımdın keldi. Bundın şonra yene evvelki sustluk millet cemā'at işleriğe ehemmiyetsizlik birle istikbālimizniñ ğamını yep tegişlik çārelerge kirişmesek ahvālimiz bek hārāb boladur. Ğaflet devri kēkti. Anıñ üçün istikbālimizniñ ğamını yep milletin ikile 'ālemde mes'ûd ve baḥtiyār bolmaķı üçün memlekette derd birle 'ilm-i ma'ārif neşriğe sa'y kılmaķtadurmız. Hāzırda bizniñ millet balalarığa okutadurğan nerselerimiz i'tikādāt-ı dīnye 'ibādet-i İslamiye tecvīd tāriḥ-i islām zemīniñ ve anıdaki insānlarnıñ siyāsi içtimā'ī ahvālidin baḥs kılġuçı coġrafya 'ilm-i ḥesāb fen ḥarblarge oḥşā 'ilmlerdür. Bu 'ilmler şeri'atta müselmānlarge bildürüş lāzım bolğan zarūriyetdendir. Qurān-ı Kerim ehl-i islāmı faydalık 'ilm ve ḥikmetlerge terġib kıladur. Hādīşlerde 'ilm-i ma'ārif neşri

üçün köp sözler bar islām ‘aql ve hikmet dinidür müselmānların evvelkı ‘aşrlarda ‘ilmğa körsetgen hizmetleri târih-i ‘âlemde meşhûrdur. Hâzırda hem Mısır Türkiye Afğanistan İranlar kebi müstakıl hükümet-i islāmiyelerde ‘ilm-i fenler üçün bek ziyāde ehemmiyet berilip vaṭan milletlerini muḥāfazat kılıp turadurlar. Bizniñ halkımız endi ğaflet ve sâdeliklerini taşlamaqları lazım. Hâzır ba’zı sâde dil kişiler taraftın ma’ârif idâresideki mekteblerde yamān ‘ilmlerni okuturlar êken balaların cedid kılur êken dep mālāya’nî sözler kılğanlıkı **E01/02** ve ma’ârif dā’iresi taraftın şehirdeki mekteblerni körüp balalarının neme hâlde êgenligi ve ne tarzda okuşlıkları mu’allimler ve mekteb balalarının ‘adedlerini bilmek üçün müfettiş ibarılğende mu’allimler balalarını korkutup sizlerni cedid kılatur falan boladur dep mektebdin kaçurup bargan müfettişge körsetmey turğanlıkı ma’lûm boladur nādānlik hayāt-ı milliyemizniñ saklanmaķı üçün milletimizniñ istikbāl köçetlerini dinî ve fennî ma’lûmāt ile terbiye etmek üçün kılınğan harekettin millet neme cihettin hürkütürler. Endi okumay bilmey istikbâlde şundağ ğaflet sustlukta kalsak bu zamānda terbiyesiz ‘ilmsiz vaṭanımızni dinimizni kandağ muḥāfazat kılalurmız. Anıñ üçün bütün yurt ve tamam qarındaşlarmızniñ ‘aql-ı vicdānlarığa mürāca‘at ile soraymız ki ğaflet ve insāniyetlerniñ dā’iresidin çıkıp bek sâde dilliklerini taşlap millet-i islāmiyeniñ istikbâldeki hayātınıñ medār ve merci‘ bolğan ‘ilm ve kânûn neşriğa tevbe kılsunlar.

Yeni Şehir

Beşinçi ramazān yekşenbe kiçesi Yenişehirdin Tunganlar çıkıp zabt aldığa kélip nöbetçilerge atmaķğa başladı. Nöbetçiler müdāfa‘a kılıp turdılar. Şonra harbiye nezāretiniñ emriyle merkez kumandan Yūsufcan kumandasıda ‘askerler kahramān Mollıa ‘Abdalar hemen ‘askerleriyle çoñ yol birle barıp Tunganlarge hücum başladı. Karañgulukta Tunganlardın bir fırkası kette yoldın ayrılıp deryā içi birle kélip dön bağka çıkıp atmaķğa başladılar. Bunda kahramān kumandan Yūsufcan ve kiçik Ahund ‘askerleriyle yetip Tunganlarge hücum kıldılar. Tunganlar taraftın köpleri helāk bolup arkağa kaçtı. ‘Askerler arkadın koğlap barıp kızıl döbe etrāfıda barçe ‘askerler Tunganlarge muķābele bolup kattıg atışı başladı. Neticede Tunganlar taraftın atmışğa yakın telef ve helāk boldılar. Kahramān minbaşı Tohta Ahund arka tarafge ötüp atıp bek yararlık bahādırlık körsetip köp Tunganlarını atıp bir köp yahşı atlar ve oķ miltıklar kolğa tüşürdi. Kızıl döbe yolu birle kum dervāze tarafge kélgen Tunganlarını **E01/03** Özbek Kırkız ‘askerler atıp koğladılar. Neticede Tunganlardın mühim telefāt bolup bek köpler yaralanıp Yenişehir tarafge kaçtılar köp kural işlāhāt at ulağları gānimet alındı. Bahādır kumandan Mollā ‘Abdalar hemen kolidin bek yeñil yaralandı. Hüdā h‘āhlasa bir iki künde

şıhhat tafğu dök haldedür. Bu uruş esāsıda Tunganlar kıızıl döbe ve başka yérlerde köp bīgünah yarağsız fıkralarını atıp kesip öltürüp öy ‘imāretlerge ot yakıp nāmerdlik ile vahşilikler kılıp kêtgenler. Qahramān merd insānlardın mundağ hāller şādir bolmay erkek kişiler qolıda yarağı bar ādemge muqābele kılur. Bu tarıka vahşi zulmlerniñ neticesi inşā’allah-ü te’ālā pat yakın zālimlerge yetip cezālarını köreler.

Qıymetçilik

Hazır Kaşğarda her nerseniñ bahası kündin kün aşip kêtmetkedür. Başka nerselerniñ bahası aşip kêtsede ekin ayaqlarınıñ köhnesini yamān keyip qanā’at kılıp ötüp hem kéter lekin yemek içmek otun kömürlerniñ kıymetlenip kėtişi ‘amma üçün bek yamāndur. Kaşğarda yüzde toqsan ādem aşlık yemek içmeklerini bazardın satıp aladurlar. Tul hatun yetim oğul bīçāreler bek köp bolur yemeklerini kündelik bazardın satıp alıp yēydürler. Evvel sekiz fellük nān hāzır kırk fel dört tengelik otun yigirme tenge qış zemistān ve hem bu inqılāb künleride iş avqat ne yerde yurtınıñ ahvāli müşkil perişān ay kaçan yıl kaçan hālkımızniñ važ’iyeti bek ağırlaşıp qaldı. Kaşğarge aşlık ekseriyetle Yenihışar Yarkendlerdin kēlir ēdi. Hayli vaqitlerdin beri etrāftın aşlık kēlmey turadur. koy barçe mālaları Serikol ve Yarkend taraftın heydalıp kēlip Kaşğarda bek köp satılır ēdi. Bu hem tohtab qaldı bu sebebdin bir tengelik göşt beş tenge hāşıl Kaşğarda müselmānlar garīb yetim bīçāreler müşkil ahvāl içinde qalıp kêtmetkedür. Bunıñ üçün Kaşğardaki hükümet başlıqlarmızniñ diqqatini celb kılamız ki hālkınıñ şu müşkil ve istikbāl üçün hātırlık ahvālınıñ **E01/04** yenileşmeki üçün çāreler körülse ēdi.

Ey Ğamda Yatğanlar

Keliñler din milletniñ ğamıda dide-i giryānlar
 Nēçe yıl zulm ehl-i desleptin bağı tolağanlar
 Kılıñ milletğa hidmet qalmasun köñülde armanlar
 Çıkıp derd ü diliñ izhār kıl ey ğamda yatğanlar
 Zamānlar ötti nāhaq zulmıdın biz bolmadık dilşād
 Esāret zincirini sındırıp çıktık bu leb āzāde
 Hārābelikte qalğan bol vağanını eyledik ābād
 Vağan tā qolğa alğunça bir nēçe qurbānlar
 Kēlip bizler maqşadımız aş bilen nān mu
 Din millet qayğusını tartmas ol şirīn cān mu
 Nēçük til birle sözler dünyāda şol tarz insānlar
 Zamānı bitti bizğa ēmdi gūyā baht yār oldı
 Tolup mektebğa Türk oğlu körin bir gülzar oldı

Kêlip bizğa ‘adâlet kibir men menlik kêter oldı
 Muhammed-ül-Allah naşib etti bizğa bir devrânlar
 Du‘â’ eyleş heme islâm eli bir cân bir ten bolsun
 Heme arzan bolup her vaķit âbâd-ı vaţan bolsun
 Devâm et kûşış Türk oğlını ‘ilm ile fen bolsun
 Bizniñ dëklerğa nöbet ümîdige bolmay kaçan bolsun
 Kerekmes māl dünyādın bu kün bizlerğa dastanlar
 Hüdâyâ cümlemizğa şâf dil birle diyânet bër
 Bütün gâzilerimizğa yene artuķ şecâ‘at bër
 Heme mansıbdagılarğa adaşturmay ‘adâlet ber
 Kemine din üçün hîdmetķa himmet bër
 Yolıda hediye cân din üçündür ‘ahd-ı peymânlar
 Yazguçı: Muḥammad Emîn

E01/05 Bizniñ Tarih

Cungariye ili tarafta Hıtaı hanlığının himâyesiyle Qalmaķistanga ḥâkim bolğan sâbıķ-ül-zekir umûr-ı sinâ şonraları Hıtaılarge ‘işyân ile himâyesini taşladı. Şonra Hıtaıdın çerig çıkıp Qalmaķistannı istilâ kıldı. Umûr-ı sinâ Sibiryâ tarafge ketti. Bu vaķ‘alar eşnâsıda Nurhan-ül Din Han Qalmaķistan himâyesidin çıkıp Alte şehirniñ kâmil-i istiklâlini i‘lân etti. Hıtaı me‘mûrları Qalmaķistannı tamam istilâ etgendin keyin Alte şehir tarafge yüzlendiler. Hıtaı çerigi Mozart yolu birle ibtidâ Küçerge keldi. Küçer ḥâkimi ‘Abdülkerim Beg şecâ‘at muķâbele kılğanlıktın Hıtaı çerigi mağlûbiyetge uçrap İliğa kaytmaķğa mecbûr bolğan edi. Yene İlideki Hıtaı ser ‘askeri Çağüyi Turfan yolu birle nurgun çerig ibardı. Bu nöbet Hıtaıylar kelim Küçerni muḥâşarage aldılar. Nurhan-ül Din H‘âce Yarkenddin Küçer imdâdığa sefer kıldı. Küçerge kelim biraz çarpışkandın şonra toğrı Yarkendge kayttı. Nurhan-ül Din këtgendin keyin Küçerliklerniñ rûhı tüşüp Hıtaılarge teslim boldılar. Hıtaı çerigi Küçerge kirip katli‘âm icrâ kıldı. Şonra bu haber Hıtaı hanığa yetip ihtiyâren teslim bolğan yurtını katli‘âm kıladurğan üçün Küçerdeki çerig başını öltürtti. Şonra İlideki çerigini Alte şehir tarafge özi barıp zabt etmeki üçün bu yer ve Çağüyi Alte şehirge yüzlenip Aksuğa keldi. Āhiri bar

Eseflik Vefât

Otuz yıllar Şarkî Türkistannıñ millî âzâdlıķ üçün çalışıp eski müstebid zâlim ḥükümet tarafıdın taşnif ve tevķiflerge uçağan Hicanlık milletçimiz Hâcı Cercis Efendi Gulca taraftın Alte şehir Āzâdlıķı üçün hîdmet ‘azmiyle kelim turğanda bu zâtğa yakın Kurgaz degen mu ḥastalanıp vefât olmuşdır. Merḥûm Şarkî Türkistannıñ âzâdlıķınıñ

‘aşığı bolup bu yolda köp hareket ve köp meşakkatlar çekken ‘ālî karındaşlarımızdın édi. Allah rahmet eylesün.

E01/06 Hāricdin

Afğanistannın yenî hükümdarı Şāh Muhammed Zāhir hāzretlerinin tahtta cülûslarına İnglistan pādşāhı beşinci Hāc Cenābları taraftın telgrafla tebriknāme ıbarılıp cenāb Muhammed Zahir han muña teşekkür ve memnūniyet bildürgen.

Ta‘yîn: Miñbaşı Sātu Efendi hükümet taraftın ticāret ve nāfi‘a nezāretige mu‘āvin ta‘yîn etilmiştir.

Taşdık: Re‘is-i Cumhūr Gāzî H‘āce Niyāz Hācım hāzretleri taraftın Kaşğarda tüzülgen Şarkî Türkistan vezāret hey‘etini taşdık kılıp yarlıg ile tahrirāt kélmiştir.

Muharrir: Kutluğ Şevki

25. Canvari(Ocak) 1934 [Erkin Türkistan]

E02/01 Vaṭan Nemedür

İnsaṅa iki kısım vaṭan bardur. Birincisi özi ehl-i ‘ayālî turadurḡan ısıqtın savuqtın saklaydurḡan anıқта ārām rāḡat aladurḡan cāyıdur. İkincisi bir milletin yāki bir nēce milletin bir memlekette ittifāk birle berāber aş nānlarını yēp sularını içip havālarını ısınıp faydalanıp siyāsî iktisādî hūkūk ve kânūnlardın behermend olup yaşap turḡan vaṭandır. İkinci huşuşî vaṭanıda insān kandaḡ ki cān māl ehl-i ‘ayāllarına bir zarar kelmektin emīn boluş lāzım bolsa bu ikinci ‘umūmî vaṭanıda hem şundaḡ emniyette ve āzād boluşı kerek. Hükmen siyāsîyun āzādlık yok bir memlekette vaṭan yok demişler ādam balaları öz öyni kandaḡ muḡāfazat kılış lāzım bolsa ‘umūmî vaṭanı bolḡan memleketni şu derece her ta‘arruzdın saklamakḡa ḡayret ve himmet şarf etmeki mecbūrî bir işdür. Vaṭanını muḡāfazat kılmakḡa himāyet kılmaḡan insānlar huşuşı öy ehl-i ‘ayālını her tecāvüzdin men‘ ve müdāfa‘a kılmaḡan ḡamiyetsizler berāberdür. Vaṭan üçün müdāfa‘a kılıp bolḡan ḡarb uruşlar fî-sebîl-illāḡ maḡātiledür. Cenāb-ı Hakk Kuran-ı ‘azîm-ül-şān içre ben-i İsrā’ilnin dēp rızā ve kabûl aslı bile bizlerge ḡikāye etmişdür. Ya‘ni bizler vaṭan ve diyārimızdın çıkarılḡan ḡâlde nēme üçün Allahnıñ yolıda muḡārebe ve maḡātile kılmaymız ya‘ni elbette muḡārebe kılamız demekdür. Fransızların büyük filsofi Abroyz demişki istibdād ve zulm birle yaşaḡan insānların vaṭanı yoktur. Meniñ vaṭanım keḡrū bolḡannıñ men özüm ḡār ḡakîr hūkūksız turḡan ḡâlde nēme ḡaidesi bar. Vaṭannıñ ‘izzeti ḡavmî millet ‘azizliḡi insāniyettin behresi bar kişiler üçün herbir nersedin ehem ve zarûrdur. Vaṭan ve milletin ḡār ḡakîr boluşıdın bek tutmaḡan insānlarḡa insān atını koymak ḡaṭādur. Andāḡ insān cemā‘atlerinin ḡayvānlardın farkı bolmas. Dūnyānıñ büyük dāhi rehnümaları demişler bir millet yurt vaṭanı üçün cān māl abro[y]larını fedā kılıp

keçmese o millet dünyâda hâr ve zebûn yaşamağğa mahkûm alçaq pest millettür. Vağan ininje yaşaydurgan insânların sût bėrgüçi **E02/02** anasıdur. Adem balası müşfik anasını her ta'arruz ve tecāvüzdin müdāfa'a kılışğa himāyet kılmas mu. Şarkî Türkistan bizniñ müşterek vağanımızdur bu Mihribān anamızı fedākārāne hareketler ile saqlamak bizge dinī milli insānī farzdur muḳaddes vicdānī vazifedür.

Ey ğarīb anamız muhterem şanlı vağan / 'İzzet ve şanın için bolsun fedā māl ve beden

Ahvāl-ü Hāriciye

Afğanistannın sābık hükümdarı Maḥmūd Nadir Ḥan Ğāzi merḥūmnın kātilleri 'Abdul ve Maḥmūd atlık cānilerge mahkeme-i 'adliyye tarafidin asılışğa hüküm şadır bolup 17. Dekabırda Kābilde mezkūrları dargā tartılıp cezā bėrilmışdür. Qalğan mu'āvinler için 'ömrlik qamalmağğa qarār bolğan. Hāzır Afğanistannın her tarafidin yeñi pādşāh Maḥmūd Zāhir Ḥan itā'at ve bi'at nāmeleri kėlip yurtta kāmīl-i emīn yerleşmektedir.

İran

Hāzırkı Şāh Rızā Ḥannı tahtın tüşürmek için İranda ba'zı hareketler his kılınğan bolsa hem Rızā Ḥannın muḥālifleri maḳsadlarıge kāmīl bolalamağanlar. Rızā Ḥannın tarafdārları İranda küçlük bir partide teşkil kılmaqtadır. Şāh Rızā Ḥan hükümeti kemāl-i cedid ile İranda dāhili işlāhāt ile meşğul bolup memleketnin her tarafıge temür yollar sözlemağğa meşğuldür.

Suriye Şam

Hāzırkı iştilāda Suriye ataladurgan meşhūr Şam vilāyeti harb-ı 'umūmiyyedin soñra Türkiyedin ayrılıp Fransa idāresige ötkendin beri hūḳūḳ āzādlık sorap kıyām alıp köp dehşetlik vaḳ'alar bolup Fransa devleti Şamlıklarğa hūḳūḳ muhtāriyet va'de kılıp müzākere cārī bolup turğan edi. Hāzırda Fransa ile Suriyelikler arasında bir nev'i kelişiş bolup Fransa Şamnın dāhili muhtāriyet hūḳūḳını taşdik etmişdür. Lekin hārici işlerde **E02/03** Suriyede Fransa himāyesi bākī qalğan emiş taḥı bu tohtamğa Şamnın millet meclisi imzā' kılmağan.

Mağrib

İspanya ve Fransa himāyesideki mağrib memleketleridin rāif 'Arabları neçe kere iştilāl ve kıyām neçend yıllar muḳābele kılıp köp mācerālar bolğandın keyin meşhūr serdārları 'Abdü'l-kerīm Ğāzi Fransāğa esir bolğandın soñra kıyām tohtap turğan edi. Hāzırkı ma'lūmātğa binā'en rāif 'Arablar yene kıyām etgenler bunun neticeleri Tunus Cezā'irlerde hem his kılınmağta emiş.

Yeni Şehirge Hicret

Bir nêçe künden beri ‘askerler Yenişehirge hücum kılıp atışıp ciddî kahramanlık körsetip sefilge yakın bardılar. Tunganlar kal’e içge kamaldılar. Beşinci şepne kiçesi ‘askerlerimiz Baçuk dervâzesiğe kélip ot yakıp içgeri kirip zabt etmek üçün ictihâd ettiler müdâfa‘a kılğan Tunganlardın bek köpleri telef boldılar inşâ‘allah feth etmek sâ‘atleri yakın şebât gayret kerek.

Nazar ve Aş

Hüdâ yolıda aş ta‘âm kılıp muhtâclerge taratmak en yahşı faziletlik işlerdendir. Kurân-ı Kerimde miskîn ve yetim ve esirlerge ta‘âm yedürmek hakkındaki âyetler açık rüşendür. ‘Aqlıñ muhteżası hem fi-sebil-illâh bişirilğan aş ta‘âmlarını muhtâc ac kursaqlarge bérmeğdür. Bizde ilgerilerde mundağ bolmasa hem hayli vakitlerdin beri şadağa-i nazar aşlarge karnı kursağı tok bihâcet kişilerni mahşûş kışkırılış ‘âdet bolup kêtgen. Bu kışkırılğan zâtların ekseri aş üstige kèlgende karnı tok bolot aldılarıda koyulğan aşğa iştihas bolmağandan bir teklîf ‘azâb içinde kanı baksalar birle tok kursağğa aş yep mi‘deleri bozulup sak âdem kesel bolup hem kaldur.

Hâlbuki eşik dervâzede turğan ac yalangaç biçâre yatvanlar tüşüp turğan aşlarge aç kuş göştğa talfulgen dek telmurup tayağ keltek yep turmaqtalar. Bihâcetge aş bérmeğ hâcetmendge taş bérmeğ ‘aql ve vicdânga hilâf **E02/04** orunsız bir beyhûde ‘örf ‘âdet emesmüdü. Riyâsız eger Allah hüdâ üçün gına nazar-ı şadağa kılmağçı bolsa miskînlerge bəriş lâzım emes mü edi. ammâ mahşûş toy ziyâfetler bolsa elbette kışkırılğan kişiler barış kerek bizde nazar atalğan aşlar ekseri şadağadın ‘ibâret boladur. Bunıñ üçün erbâb cem‘iyettin ricâ kılamız ki yurttaki şu nazarlara toğrısın kenşep mahşûş bir câyını dâr-ül-‘acizin kılıp eger abroy istep kıladurğan riyâ nazar bolmay râst hüdâ üçün hayret ve ihsân kıladurğan bolsa şu câyğa her nerseleri bolsa keltürüp tafşursalar şunda ac muhtâclarge ta‘âm kılıp bérilgende şadağa kılguçığa ecr-i şevâb garib muhtâclarge şefkat ‘amelge kélip ziyâde muvaffaq bolur edi.

Hıfz-ı Şihhat

Memlekette şihhat-ı bedenlikni saklamak bek mühim bir iştür. Zararlık nerselerniñ isti‘mâlidin ‘ammanı yığmak nihâyette zarûr bu cümledin yurtta leñfu degen iflâs nerseni yokatmak mühim vazifedür. kuçe kuçede leñfuçiler galtek birle leñfu zehrini satıp çoñ kiçik hemeniñ vücudını zehirlep yürmektedir. Bundağ iflâs yemekler insânnıñ şihhatige köp zarar kıladur. Bundın sifilis ‘illeti toğuladur. Kaçeler ağızdın ağızğa alınıp leñfu yep turgandın sak ademge hâtırılık kesel yukadur. Bundağ zehirlerniñ halk arasında isti‘mâlidin men‘ üçün hıfz-ı şihhat müdiriyyetiniñ diğkatlerini celb kılamız.

‘Âlem-i İslam Hicâz ve Yemen

Nêçed ve Hicâz hükümdârı Sultân İbn-ül Mes‘ûd birle Yemen hâkimi İmam Hamid-ül-Din Yahya arasında Yemen ‘alâkasıda bolğan ‘Esr mevki‘de uruşlar boldı. Netice ma‘lûm êmes. ‘Irak hükümdârı Emîr Ġâzi cenâbları bu iki islâm ‘Arab hükümetleri arasında vâsıta bolup şulh kılmaq üçün sa‘y kılmaqtadır.

Şonkı telgraf haberlerige qarağanda Yemen ve Hicâz uruşları hazır tohtalğan êmiş. Lekin taza tınç bolğanlığı ma‘lûm êmes. Cenâb-ı Hakk müselmânlarige ‘aql inşâf bîrsün.

İspanya

Cebeliarıktın kélgen telgraf aytadır. İspanyada hazır inqılâb tınçsızlık hareketleri bolup turmaqtadır. Hükümet câyalarını hükümet ‘askerleri muhâfazat kılıp turadurlar.

Polşa ve Germanya

Polşa hükümeti birle Germanya devleti arasında şulh ve dostluk saklamak üçün Polşanıñ Berlinge bargan yeni sefiri Lifski Germanya baş veziri Hitler birle uzun müzâkerâtdê E02/05 bolup her iki memleket birbirlerige hücüm kılması toğrısıda kelişü bolğan. Bunıñ üçün Pariz siyâsi da‘ireleride hoşluk ve itminân hâşıl bolmaқта êmiş.

Nedim Beg

Türkiyedin kélgen Maḥmūd Nedim Efendi Şarkî Türkistanga kélgendin buyaq dostâne mu‘âmele kılğanlığı üçün uşbu 52. yıl 10. şevaldin i‘tibâren miḥmânlıktın çıkıp Şarkî Türkistanlık ḥesâb kılınur. 18. Receb târiḥli 12. nomireli gezitede Muḥterem Maḥmūd Nedim Efendim teşrîf kılğan vaḳitte i‘lân kılınmış edi. Meşâr‘aliye ḥazretlerinin ‘amelleri müşâhede olğandın şon Şarkî Türkistan ra‘iyelerinin fahrî a‘zâlıqğa qabûl kılış ḥuşuşıdın va‘de kılğan edük. Şol i‘lân icrâ kılındı.

Her kimniñ bir derdi tegürmençinin su derdi

Bu ‘âlemde herbir işniñ ‘aşıkı ve her nerseniñ bir şâ‘iki bar. İctimâ‘î dünyâda herkim bir mes‘ele arqasında derd-i muḥabbet birle çalışmakta her şahş bir maṭlûb arqasında sa‘y kılmaqtadır. Büyük tecrübelik insânlarnıñ her nerseniñ vücûdı ‘aşq-ı muḥabbetge vasıtaadır. ‘Aşq bolmasa ‘âlim bolmas edi dēgen ḥikmetlik sözleri toğrı bir ḥaḳıḳattür. Ey nêçük kim zerreni maḥfi eylegen insân ara gevher ‘aşqını maḥfi eylegen insân ara mişâlin bir Adem bir kısım ‘ilmğa iştiyâklık yene bir nev‘i fenge köñüllik bir kişi bir şan‘âtge berilgen ba‘zılar ticâret ve südegerlik ile büyük şervetler kazanmaqğa inhimâk ve küşişlerde bir ferd-i ḳavim milletiniñ sa‘âdet ve âzâdlığı üçün derd ve ḥarekette bir kim neme ile bolsa fel abro[y] tafmaq ġarâzıda ḥaḳıḳaten herkim öz köñlideki top maḳşadınıñ ḥâşılı üçün her vesileyle çapalamakta.

Büyük derdli şâ‘ir Şâbir Tâhîrzâde aytqanı kebige

‘Osmanlı diyor ki ‘ādil ile dāh olsun
 İranlı diyor ki millet āzād olsun
 Zāhid ne diyor diyor ki karnım tolsun
 ‘Osmanlı da İranlı da berbād olsun

Zāhid kursorak derdide derdmendler millet derdide. Bizde millî inqılāb başlangandın tartıp ‘acāyib hāller ġarayib insānlar körölüp keldi. Ba‘zı efrādnı kördük ki ağızda islām islām köñülde şahşî intikām menşüb abro[y] dünyā üçün selām kelām dünyā ayrılma işi yok şahşen abro[y] ve dünyā üçün lay suda balık avlamaknı öziġe meslek kılıp alıp bütün bir memleketniñ hayāt memāt mes’elesige bīġane qaldılar. Neticede köpleri ġarāb hem bolup **E02/06** ‘ām-ı milletni müşküllükte qaldurdılar. Bir memleketniñ āzādlığı kebi dünyāda bek mühim ‘azīm bir mes’ele üstide turġan bir milletge hezīmet kılmakta şahşî alçaq ġarāzlar aralaşķanda ‘umūmī millī menfa‘atlar te’mīn kılınur mu. Nefsānī ārzu ve maķşadı üçün kuvvet şāhibiġa yakın boluşķa māyıl kılġuķı mesleksiz ve millet üçün zerre kadar derd-i hissiyātın mahrūm eşġāşdın ‘ām-ı memleket üçün neme fā’ide kēledür. Aşılma millet üçün heç ġam kayġusı yok şahşiyet ve nefsanīyetge bērilgen fel abro[y]nın ‘aşık-ı şeydāsı bolġan zātlardın millī āzādlık yollarıda kaysı sa‘ādetlerge yetkürüşlerini ümīd kılmak mümkün. Millet-i cemā‘at işleriġa isti‘dād ve iştiyāķsız özi aşıl ġarāz ve maṭlūblarıġa sa‘y ve ġizmet etmekni her zamānda heme işten ilġeri tutup qolıda küç ve yaraġı bar kişilerge hoşāmed kılıp herķaydaġ rezāletler örtge bile vesīle tafıp yakıncılık ve dostluk körsetip dergāh bolmaknı h‘āhlaydurġan kişilerdin ‘ālī maķşadlarġe ġizmet etmekni ķandaġ köz tutup boladur.

Elġarāz her işniñ öz ehli her ma‘şūķnıñ öz ‘aşıkı bar. Millī āzādlık yollarıda bizler mümkün kadar hissiyāt-ı millīyege mālīķ kavmī ve vaṭanī derd nāmūsġa ēge milletin menfa‘at ve maşlahatlarını öziniñ işidin muķaddem bilġuķı fedākār derdmendler birle iş körmekimiz lāzım.

İli Taraf Ahvālī

Ĥaberlerġe ķaraġanda Ġulca müselmānları Altay ġākimi Ġāzi Şerīf Ĥan birle Urumķi ġükümetiniñ müşā‘ide ve mu‘āvinini te’mīn kılıp Ġulcadaki Caġ Sican ġükümetini tüşürüp millī ġükümet teşķil etkenler ēmiş. Çaġüyi Yarkendge Ĥıṭay çerigi birle keldi. Burhan-ül-Din ġan muķābele kılıp uruşup Çaġüyi maġlūb bolup Aķsuġa yandı. Şonra yeterlik kuvvet toflap yēne Yarkend tarafġe ġücūm kıldı. Burhan-ül-Din ġan her ne kadar müdāfa‘a kılmakġa sa‘y kılsa hem bu nöbet ġalkı iġtilāf tefrikage tüşüp ittifāk yoķalġan sebebdin Çaġüyi bundın istifāde kılıp Alte şehir pāyṭaḥtı Yarkend Ĥıṭay çerigi taraftın zābt kılındı

Hicret-i nebeviyedin ilgeri Hıtaý hanları taraftın bir iki nöbet Şarkî Türkistanga tecävüz bolğan bolsa hem şonra def kılınıp yukarı satırda zikir kılınğan târihğaçalık Şarkî Türkistan biraz vaqıt Mağollar nüfuzını istisnâ kılğanda bir miñ dört yüz yıllar müddet müstakil âzâd memleket edi

Ser Muḥarrir: Qutluğ Şevki

4. Öktöbır (Ekim) 1934 [Yeñi Ḥayât]

Y01/01 Yigirmi Üç Yıl

Milletlerniñ ‘ömrinde şundağ bir müddetler keledurgan anıñ her ayı küni belki sâ‘ati bek ehemmiyetlerge ege bolup şu zamānlarda işlengen işleri toğrısı nātōğrısı milletniñ neçe ‘aşrlarğaça mes‘ūd bahtlık yāki bahtsız ve ḥarāb boluşıǵa sebeb boladur. Hıtaýda cumhūriyet i‘lān kılınıp ıslāḥātğa başlangan 23 yıl vaqıtlar ötti. Bizde bu ıslāḥāt için qaysı iş işlendi heç iş. Bir taraftın ḥükümetniñ istibdādı bolsa yene bir taraftın özimizniñ ifrāt-ı cāhillikimiz herkim öz şahşī aḥvālī içide qalıp ‘amma yurtniñ içtimā‘ī millī işleri üçün heçkandağ bir ḥareket kılınmay. İstikbalimiz ğamını ‘umūmī aḥvālimizni ıslāḥ kılmaq üçün fikir şarf etilmey herkim öz aldığa çoğ tartmaq arqasında yürüp köp üçün bir iş işlemey şahşī tirikçilikke örgenip kētip öz işimiz üçün Eflaṭun ‘ām-ı millet işlerinde Naşreddin Efendi bolup yürevērdük.

Dünyāda insānlar āsmānlarda uçup deryālarda balıkdēk çumup bir aylık mesāfeni bir sâ‘atte tāy kılıp ‘umūm memleketniñ fā‘idesi üçün ‘ilmī iktisādī ‘umrānī medenī turmuş ve ḥayāt dehşetlik özgerip kētgen zamānlarda biz Ḥazret-i Nuh ve Mevdun Ḥannıñ zamānlarıdaki turmuş birle qalavērdük. Belki evvelkı az köp fā‘idelik işlerimiz bir bir arқа yocalıp anıñ ornıǵa zararlık yamān iş ve ‘ādetler tolup kēldi. 20 ‘aşr-ı medeniyette içtimā‘ı medenī aḥvālımız bek töbenlikte qalıp kētti. Evvellerdeğü kemāl-i ḥabersizlikimizdin yurtniñ ‘umūmī ıslāḥāt toğrısında bir iş kılmaqtın ğaflette qaldıq. Şu keyinki 23 yıllık Hıtaý cumhūriyetiniñ vaqtide nēme üçün biraz közimizni açmadıq. Özimiz Hıtaý ‘alāqasında yaşap turğan ḥālimizde Hıtaý yurtlarında nēme işler ötüp turadur. Tört yüz milyonluk Hıtaý ḥalkı nēme işte menve(cumhūriyet) nēme üçün i‘lān kılındı. Pes miñ yıllık Hıtaý **Y01/02** ḥanlığının saltanat ve şahşī ḥākimiyeti nēme üçün yıkıldı. Bütün Hıtaý ‘alāqalarında kaydağ ıslāḥāt ve medeniyet yerleştürmekke başladılar. Şunu tüşünmedük ğüyāki bir öyniñ içide oturup öyniñ eşigi tamlarını yıkıp başkadın yeñi ‘imāret kılıp tursalar bilmey uykulavērip başımızǵa şonra ḥased çalma tüşgende nēme boldı dēp yıkılıp kofup yürgendēk boldıq. Eger evveldin biraz ğafletimizdin oyğanıp ‘umūmī istikbālimizniñ kayğusıda bolğan bolsa edi bu kadar dehşetlik künler körmey hem ‘umūmī aḥvālımız tüzelmekge yüz tutқан bolur edi. Dürüst Cañcuñlarınñ ḥod

ğaraçlık ve istibdâdları bizniñ ıslâhât ve istikbâlimiz üçün zor tosuğluğ körsetti. amma bizniñ mu ferdî ğafletimiz ‘âm-ı milletin aḥvâlidin bîgam öz şahsî ḥalimiz birle kalabêrişimizniñ ḥarâblıḳ vîrânlıḳ kalışımız üçün zor sebeblerdin boldı. Ğndi kêtgen ketti kalğan kaldı şu künlerdin i‘tibâren biz ‘âm-ı millet ve memleketniñ şalâḥ ve sa‘âdetleri üçün bütün himmetimizni şarf kılıp öz ḥuşûşî şahsiyetimizdin ziyâde yurtniñ ıslâḥ ve istikbâli üçün işleşge örgenmesek özimizge ḥıyânet kılıp bütün ‘âlem-i insâniyetniñ la‘net ve nefretlerige dūçâr bolup kēlecekteki nesil ve evlâdlarımız üçün zor cinâyet işlep koyğan bolamız. Ḥâzırda yurt milletimiz üçün işlemey yēne evvelki bâķisizlikta kalıp şöhretperver ḥayırḥ‘âḥ ḥükümetniñ rehberlik ve yardımeleridin faydalanmay kalsak bizge insân dēp ataş mümkün ēmes. Bizniñ derdlerimizniñ devâsı ‘ilm-i ma‘ârif da‘vâsı birle boladur. Hemesiz ‘umūmen oḳuş biliş yurtniñ ḥarâblıḳnı ta‘mîr kılış ve her ḥil ‘ammağa faydalıḳ işler kılıp bu mühim ğanîmet devirlerni bikâr ötkerip etmesligimiz bek lâzım muḳaddes vazîfemizdür.

İli Aḥvâli

Bu künlerde İlidin kēlgen mu‘teber kişilerin ḥaber bērürlerige **Y01/03** ħarağanda İli vilâyetiniñ aḥvâli köp yaḥşılanmakta ēken. Yurttaki Uyğur, Mağol, Ḥıṭay, Qazak, qatarlıḳ heme milletler kemâl-i ittifâḳta bolup memleketniñ her ḥuşûşdaki ıslâḥı üçün berâber sa‘yda ēmişler. Ḥükümet işleride müselmân Ḥıṭay, Mağol ve her fırqadın kişiler kirip ḥizmet kılmakta ve hem her milletin ḥayırḥ‘âḥ ‘ilm-i dirâyetlik kişilerin millet meclisi tüzölüp bek yaḥşı revişte işlemekte ēken. ‘İlm-i ma‘ârif işleri üçün ciddî ḥareketler bolup İlideki evvelde açılğan yaḥşı mekteblerge ‘ilâve Sayboyı Maḥleside 48. bölmelik bir ‘âlî mekteb dâr-ül mu‘allim te’sîs kılınmaḳtadur.

Kaşğar Ma‘ârif Ḥareketi

Ma‘ârif idâresi tarafıdın memleketge mu‘allimler yetüşdürmek üçün Yarbağ dervâze taşıdaki evvelki doktorḥane ‘imâretini ēgeleri Aḥun bayflardın dâr-ül-mu‘allimîn üçün soralıp alıp mü‘ellimler ta‘yîn kılıp kırk qadar talebe intihab kılınıp oḳutmaq başlandı. Şonra şehir Nurbaş maḥlesideki ibtidâ’î numūne mektebi üçün dört yüz qadar balalar qayd kılınıp oḳuşğa kirdiler ve hem şehir şahrâdakiler ‘ilm mekteblerniñ yaḥşı revişlerde ıslâḥ kılınmaḳları ‘umūm millet balalarının nâdânlıḳta ḳalmay mümkün qadar ‘ilm ve bilimli bolmaḳları üçün ictihâd kılınmaḳtadur.

Faḥaldın Meşüt

Bizde zıdırniñ faḥalını dehḳanlar kele uluğ astığa taşılap bikâr žâyi‘ kıladurlar. Bundın yifek meşütge oḥşağan yifler çıkarp fâ’idelenmaq mümkün bundağ yifler bilen

betisge oħşa paħta silik mallar toħuladur. Egerde dehķanlarge uşbu işte rehberlik ve yardım körsetilse ħalkımız üçün iķtişāden köp yardım kılģan bolur ědük.

Teki Yok Sözlər

Bir nēce künlerdin beri bir kısım nādān ħalk ağızlarıda ‘aķl ve fikirge toģrı kēlmegen vaķ‘aģa ħilāf teki yok sözlər sözlənip bikārdın ħalk teşviş kılmaķtadır. Ĥazırda Şinķan eyāletide heme tınçlık yeni ħükümet ħalk ittifāķını kazanıp **Y01/04** yurtta tınçlık yerleştürmekte. Bundaģ aşısız sözlerni kaydın tafıp sözlegüçilerge ħükümet erbābının ziyāde açığ ĝazabları kēlip turadur. Uşbu beyhūde sözlər kılıp yurtı teşvişge tüşürüçilerge kattıģ cezā bērip ‘ibret kılışķa ħükümet ħāzır turadur.

Anamnıñ Ölgeni Maģa Yaraştı

Bulturdın beri yurtta bolģan inķılāb mācerāları bir ķanķa vicedānsız ħeriflerge yaraştı. İnķılāb eşnā’sıda yurtta tertib yerleşģünçelik bir nēce ħayşiyet-i insāniyedın mahrūm öz milleti üçün yüregide zerrece şefķat ve merĥamet saklamaģan rahimsiz nāmüssız alçaķlar öz nefisleri üçün zehiri yığıp ĝarib milletin ħ-u fiģānlarıdın ķatķan köñülleri taģı hem biraz yumşamaģanģa oħşaydur. Yarabbi bu ķandaģ insān şeklideki derinde ħayvānlar ěmiş şı dermānsız mazlūm milletin yaģı zārlarıdın ħissiyāt-ı insāniyesi zerre ķadar müte’ēşir bolģanı ma’lūm bolmaydur. Evveldin levāzımāt ħişşeleri üçün on tengelik bir nerse lāzım bolsa ‘āciz fuķarālarģa yüz tengelik kılıp salıp ondın birni bērip toķuzı çönteģģe urup yaģı avķat kılıp kēldiler. Yēne hem şı künlerdeģaķalik bu faydakarlık toħtamaģanģa oħşaydur. Yurtģa çıkan otun saman bide aşlık ķatarlık nerselerdin ħükümet ve ‘askerge şarf boladurģan miķdārı ħesāb bilen ma’lūm boladur. Mundın nēce ziyāde ěgiz pest kılıp yurttın alıp turģan nerseler ħükümetģe tegmeydür. Ĥükümet elbette öz ħācetidin ziyāde ‘āciz fuķarālardın bir nerse alışķa rāzı ěmes. İnķılābnıñ ziyāde perişānçılık künleridin tartıp yurtta bir nēce yēp toymaģan nefis āvāresi ħerifler levāzımāt işleriģa aralaşıp fıķralarını ķorķutup ħerbir nerseni tertibsiz egiz pest kılıp alıp mundın bek azları tafşurulup ķalģan bu vicedānsızların çönteģiģa kirip tolmakta. Yurtıñ bir kısım köñli ķasvet başķan aķsaķal kök saķal yüz başı bek şāniyecünamları ‘āciz fuķarānıñ emgek teridin ħāşıl bolģan tirigçilik asbabıdın bar nerselerini aç bōriler dēk tartıp alıp kētmekte ĝarib yurtıñ köpçiligi kündin kün ħālsiz dermānsız ‘ācizleşip ziyāde ezilip kētmektedir. Ĥazırķı ħalkperver ħükümet żarūrettin taşķarı fuķaralarģa żulm boluşını ħāħlamaydur. Ĥazırda yamun ve ‘asker turadurģan ‘imāretlerni tüzetiş üçün tamçı yaģaķçı merdkār ħased yaģaķ ķatarlık nerselerģe Cün Su Çü(levāzımāt idāre ħānesi) **Y01/05** taraftın fel tōlenip turģan ħālde munı yēne yurtģa alban kılıp fel salıp çünamlar bikāmların yānçukları tolap

turmağa éken. Hey inşâftın şâf ‘azîmetler ‘acâip yahşı iş éken ana birle dada ölmek âdem kıymalık.

Ƙalenderçilikni Yoƙatış

İnsağa tilençiliktin ƙattıƙ bir mezellet yoƙtur. Adem balası yette a‘zâsı selâmet işlep kün almak mümkün bolup turup tilençilik hârlıƙnı özige revâ körmek ğâyette bir ƙabâhatdur. Yurtta bundağ tilençilik ƙılıp öz özini hârlıƙğa salıp ve hem memleketniñ şerm-i nâmûsını ketkürüp yürüydurğan insân balalarının huşûşen on beş yigirmi yıldın beri künden kün sanları artıp keldi. Bu vaƙitğaçalık bunınga ohşağan memleketniñ nâmûs ve âbâdlıƙnı harâb ƙıladurğan işlerniñ aldını alıp tosmakğa ne hükümet ve ne ri‘ayet taraftın bir çäre hareket körülmedi. Uşbu düşünbe küni Sican cenâbları Tisük dervâzede ‘askerî idârelerini tekşürüp haber almak üçün kêtip barganda otuz otuz beş yaşlarında bir a‘zâsı sağlam kövdelik yaş ƙalender Emîn Ğuham dep aldılarığa kелgen bunıñ ƙıyâfet ve hareketi Sicannıñ nazar-ı diƙkatini celb ƙılıp ƙolıda kötürüp yürgen eğri tayaƙlarını ƙolıdın aldurup sen özüñ yaş küç ƙadar tenj bar bir âdem bolup turup neme üçün bundağ hârlıƙğa tüşüp ƙalenderçilik ƙılasen değen me‘alde söz sorağan éken. Bayaƙı dîvâne ğocam kembagılçılık yégeli bir nersem yoƙ ƙaydağ ƙalay dep cevâb bergен. Sican men seni kembagalçılık açlıƙnıñ muhânet meşakƙatleridin ƙutƙarıp ƙoyay seni aytıp aytay sen bu dünyânıñ külfetidin ƙutul değen dîvâne ve ey Ğuçam hâzretleridin cânımnı tileymen dep ƙorƙup yığlamaƙğa başlağan Sican bunıñ ahvâliga ta‘accüb ƙılıp bir ƙadar fel bérıp tayaƙlarını sindurup taşılap naşihat ƙılıp sen yaş küç ƙudretiñ bar âdem éken öz özüñi harâblıƙ hârlığa taşılama yurtniñ harâblıƙlarığa sebeb bolma iş işlep kün kör dep va‘izpendler aytıp tilençiliktin tevbe ƙıldurup yene ikinci bundağ ƙalenderçilik ƙılsañ seni atamen dep ƙorƙutup ƙoyup ıbargen. Tilençilik huşûşen a‘zâsı taza yaş âdem üçün bek ‘ayıptur. Yurt üçün şerm ve uyattur éndi bu işlâhâtnıñ başlangıçı bolğan devrimizde bundağ uyatsızlık nâmüssızlıƙlarını yoƙatış zarûr. Hâzırda Kaşğar dâr-ül-‘aceze idâresi ƙurulup yurtniñ aƙsaƙ çolaƙ kör ƙarı ‘âcizlerini baƙmak üçün hareket **Y01/06** başlandı. Bu iş Memlekette nihâyetke kerek bolup ƙalğan édi. Éndi dâr-ül-‘acezede işdin ‘âciz bîkâr ularnı tertib ƙılıp haber alıp işğa ƙadar âdemlerini harvanluƙğa hüy ƙıldurmay işlep kün körmekleri üçün mecbûr ƙılış kerek

El Haberleri

Ƙurğandın yazadurlar.... Ƙurğan mollâzâdeniñ yüzbaşısı ‘Abdulla Çoñ hükümetge bersedurğan otun saman bidelerini hükümetniñ buyruƙnı yurttaki çoñ kiçik fuƙaralarge üçün ma‘lûm ƙılıp yıƙıp bérmesdin Yarbağdaki Yeñişehirdin yeñi körgen ‘askerlerini fuƙaralarının öylerige başlap kirgüzüp hatun balaçakalarını ƙorƙutup urdurup tola zulm

kıldı. Bu ‘Abdula Çoñ bolsa nêçe zamānlardın beri zālimlerge kıyruk bolup kélgen yaman ādem édi. Hāzırkı ‘adāletlik hükümetniñ vaqtide hükümetniñ ‘askerlerini ‘amma halkğa yamān körsetip şundağ zulm işlerni kılğan bundağ hā’inlerge hükümetimiz tekşürüp yol bérmeslikini soraymız.

İbrahim Ahund Çoñ Hacıoğlu

Mekteb Talebelerige İ’āne

Muhterem Hācı Tāhir han eşanım mekteb balaları üçün tağar kürüç bir koy i’āne kirgüzgenler. Yeñi şehirdin ‘Abdülrahim Beg İlyas Ahund oğlu otuz tob kağaz hediye kılğan. Uşbu ger hayır üçün i’āne egeleriga şamīmī teşekkürler bildüremiz.

Kaşgar Neşr-i Ma‘ārif Müdüriyeti

29. Öktöbır (Ekim) 1934 [Yeñi Hayāt]

Y02/01 Keñeş Meşveret ve İstibdad

Her işni keñeş meşveretler birle kılmaqnıñ fā’ide ve menfa’atları zor bolup istibdādnıñ zarar ve ‘ākıbeti ve yamān neticeler bérishi ma‘lūm ve mücerrepdür. Bir ādem öziğe maşşüş bir mühim işni başka dost yār ve tuqқанları birle maşlahat kılıp kılmağğa mecbūr bolğan hālde bütün bir memleketniñ idāresi ve anıñdaki ‘ām-ı halknıñ şalāh ve menfa’atları kebi mühim mes’elelerde keñeşler birle iş kılmaq bek zarūr emesmüdü. İstibdād dep bir ādemniñ köpnıñ işleride özi bilgençe millī şer‘ī ve kānūnğa muvāfık bolsun ya bolmasun halkğa fayda bolsun ya zarar anıñ birle işi yok mutlak revişde taşarruf kılğanını aytoladur. ‘İlim ve ‘aqlğa ege bolğan insāniyet dünyāsıda kaçandın beri istibdād mutlak yokalıp uşul-u meşveret ve keñeşler yerleşmekte ādem balalarının ārām-ı āsāyışları te’mīn kılınıp kānūn dā’ireside hürriyet ve müsāvātler ile ‘aqlılarge hayret bēredurğan revişde teraqqiyāt-i beşer vücūdğa kēlmışdür. Şeri‘at-ı sūnniyede ise keñeş ve meşveret uşulları müselmānların işleride bir mühim rükndür. Çünki Cenāb-ı Hākk Qurān-ı Kerimde peygāberimiz müselmānların işleride ularge keñeş kıl dep fermān etmişdür. Eger meşverettin bīhācetlik lāzım bolsa cenāb-ı peygāber evveli halknıñ keñeşidin bīhācet boluşı kerek édi. Binā’en‘aleyh ‘aql ve tecrübe şer‘ī Qurān buyruqlarıça ‘ammanıñ işleride keñeşler bek mü’ekkid ve lāzım boladur. ‘Ammanıñ hemesiniñ memleketniñ şulh ve zararları toğrısıda bir yerge yığılıp maşlahat bērmeklerinin imkānı yokdur. Bunıñ üçün halk arasındın memleket üçün hayırhāh ‘umūmī fayda ve zararlarını mümkün kadar tanuğuçı yurtnıñ hāl ve istikbālde maşlahat ve menfa’atlarını bilip sa’y ve ictihād kıladurğan kişiler intihāb kılıp hükümet ve milletniñ hayret ve hācetleri üçün küşiş ve meşveretlerde boladurlar. Uşbu cemi‘yet-i milliye her zamān **Y02/02** ve her mahāl ve mekānğa münāsib hāller ile tertib kılunadur.

Aşıl ğaraž milletniñ ‘adālet ve sa‘ādedde yaşamaqıdır. ‘İlmen Maḥkıkın-din meşhūr İbn-ül-Kıyam El-cüzye Raḥmet-ullah-u Te‘ālā ‘ādılniñ asbab ve alāmetleri qaysı yol ile bolsa Allahniñ din ve şeri‘atı şu yêrdedür. Cenāb-ı Haḥḥ ‘ādılın yollarını bir işka ve bir yolğa taḥşış kılıp şonra anıñdın zāhirrak ve açukrak nerseni men‘ kılmaqtın ḥākimdür demişdür. Ḥāşıl şeri‘at ve medeniyet meşveret uşulini meşrū‘ kılıp anıñ kifāyetlerini zamān ve zamānga muvāfiḥ bolmaq üçün terk etmişdür. Müselmānlarge Haḥḥ sübhāne ve te‘ālā birbirige ḥayırḥ‘āḥ bolmaqnı lāzım kılıp ḥaḥḥ işlerde ularniñ idāre ve ḥükümetlerini kılıp turġuċı hey‘etge yardım ve ḥayırḥ‘āḥ bolmaqğa buyurmuşdur. Ḥadiş-i nebeviyede (aldın-ül naşīhat) dep vārid bolġandur. Ya‘ni din dēgen hemege ḥayırḥ‘āḥ bolmaqtın ‘ibāret demekdür. Müselmānlarnıñ ‘adāletge muḥabbet zulm ve vaḥşetge ḥuşūmet ve nefret kılmaqları vācib ve ṭabī‘ī bir iş bolup ularge ḥayırḥ‘āḥ bolup sa‘y etġuċı cemā‘at ve kuvvetlerge yardım ve tevcihātta bolmaqları kerekdür. Özlerige ḥayırḥ‘āḥ bolup yaḥşılık kılmaqnı ḥ‘āḥlaydurġan hey‘et ve ḥükümetniñ ḥayırḥ‘āḥlıqnı taḥdīr kılıp bilelmeslik kadar ġaflet ve ḥamākat yoktur. Yaḥşılık ve yamānlıqnı ayırıp tüşünelmeygen millet dünyāda ḥār ve ḥaḥīr bolmaqğa maḥkūmdur. Ḥazırkı Nan Çin cumḥuriyetiniñ buyruk ve ḵānūnlarıyla Urumçide te’sīs ḵılġan yeñi ḥükümet merkezi ḥükümetniñ ḵānūn-ı esāsı birle Şinġandaki heme milletlerge bir közde qarap ḥuḵūḵ-u vaṭaniyeni berāber taḵsīm kılıp evvelki ‘ammağa bedḥ‘āḥ ḥod ğaraž ḥükümetniñ tarlıq ve ta‘aşşublarını yoġatıp ‘umūmī ‘adālet keñeş meşveretler ile istikbālde yurtnı ābād ve ḥalḵnıñ her toġrıda ḥayātını mes‘ūd kılmaq tirişip turadur.

Memleketniñ istikbāli yaḥşı ḥāzırda memleketniñ tınçlıqnı tamam yerleştür. Küçerlik ‘askerlerniñ levāzımātı toġrısıda mecbūriyetle yurtğa ağırçılık bolġandēk bolsa hem şonra bu işler hem yeñileşip kētedür. Fel mes‘elesidin ḥükümet **Y02/03** erbābı ġaflette ēmes. Pat bu muvaḵḵat mes‘ele ḥāl kılınıp bu toġrılarda ḥalḵ tirigçiligi bek āsān yollarge koyuladur. Faḵaṭ bizde ḥalḵ şubu künki kün ḥazırkı aḥvālını bilip işi yok boluşları ne ‘acāibatdandur. Biz ēndi erteligimiz ve istikbālimizğa tüşünmekimizni örgermekge vaḵit yetti. Aldımızdaki bir işni körüp narıķı iştin köz yumup ġaflet birle bu yerlerge kēldük ēndi közlerimiz açulsun ḥayır şerni farḵ eteli. Himmetimiz belend nazarlarımız üstün bolsun oylap körmey her ḥil ‘arżlar birle çıkarılġan falan yerdin andaġ bolamış pūstanı mundaġ kılamış Nan Çin şundaġ aytamış mış mış mış ‘aks teşvikāt beyḥūde çöçekler birle aḥmak bolmaslıqımız lāzım. Dünyāda aḥmak ēmes her işni çukur oylap kıladur. Urumçi ḥükümetideki Şebin dōbenli Cuşi Fucuşi Ḥ‘ācem Niyāz Ḥacım başlıḵ heme Kaşġardaki Lu Zuñ Silin Maḥmūd Sican ve başka hemeleri Nan Çin ḥükümetiniñ me’mūrları bütün ‘askerler Nan Çinniñ öz ‘askerleridür. Bes bizlerniñ vazifemiz yeñi

hükümetniñ hūkūşināslıq ve hayırh^vāhāne yardımeleridin faydalanıp keñeş ve meşveretler ile her huşušta özimiz üçün fā'idelik yollar ile istikbāl ve keleşeklerimiz üçün esāslik hareketlerniñ peydā bolmaqdur. Yurt milletniñ 'aql dirāyetlik kişileri halknı her hil nātogrı evhām hayālāttın çıkarıp milletniñ 'umūmğa mütē'allıq hacet ve ahvāli bolsa qavmī millet ve anıŋğa hayırh^vāh hükümet arasında vāsıtaçılık kıladurğan millet ve meşveret meclisige meşvere keñeşlerini yazıp kēlip bilindürsünler. Meclis qavmī vatandaşnıñ hizmetçisi hükümet halkperver 'adālet ve meşveret hükümetidür. Evvelkı istibdād nāhaq hodbīnlik kibir 'azīmetler yoqdur.

Oğrılar

Qurgan Mollāzādedin Qasım Ahund hācım oğlınıñ yazğanıŋa qarağanda 11. Oktabr cum'a kiçesi Mezūr Qasım Ahundnıñ öyige sekiz nefer oğrılar keltek birle kirip üç er kişi iki hātūn kişi cem' beş kişini keltek birle urup yıkıtıp koyup alte yüz ser tenge kümüş beş yüz serdin köprek tize dört ser altun asbab otuz kırk yaqalıq ve başqa kiyim libāslarını alıp çıkıp kētgen. Hazır bu oğrılardıñ üçi tutulup Şincan yamunda qamaqta ēken.

Y02/04 Çoŋ Tize Kiçik Tize

Hazırkı çoŋ tizeni mundın dört beş ay ilgeri Kaşğarge deslep kēlgen vaqitlerde sūde mu'allimlerde öz ser narhıda turğan ēdi. Bu fel bütün Şincannıñ merkezi bolğan Urumçi hükümeti tarafıdın çıkarılğanlıkı üçün halk arasında ba'zı kiçik fel yoq hāletlerde kıyınçılıq bolup qalmasa ekserī öz hesābı birle yürüp turmaqta ēdi. Sonra bu çoŋ felni bachānelerge alınmağan sebebdin halk hayretge tüşüp qaldı. Alte şehirniñ ticāret sūde ve māl merkezi bolğan Kaşğarda alış bēriş sūde mu'āmelāt ekserī iki büyük hemsāye devletler tābī'ileri birle bolup şu iki memlekēttin kēlgen türlü mallar üçün alnadurğan kümrüklerge bachānedin elik selik lenfivni(çoŋ tize) almağan sebebdin tābī'ī bolar. Hem çoŋ tizeŋa māl şatmadılar. Mana şundaŋ kılıp bu fel Kaşğarda bolup qalıp köp kıyınçılıqlarge sebep bolup qaldı. Bu mes'eleniñ top sebebi hükümetniñ hizānesi bolğan baclarge alınmağanlığıdın kēlip çıktı. Eger hazīne-i bac ve her kısım hükümet harāclarıŋa bu fel tohtavsız alınıp turğanda halk arasında elbette öz bahasıda alınıp mundaŋ çataglıqlar bolmas ēdi. Beş serlik on serlikleri halk başqa bir kıymeti barlığıdın alamdur. Belki hükümetniñ feli dēp ular. Hükümet bachāneleride alınmağan feldin halk elbette hürkedür. Binā'en'aleyh bu çoŋ tizeniñ bundaŋ bolup qalınışıda fuqarānıñ günahı yoqtur.

Bac Vehim Aşlık Feli

Hazırda baclar ve hem yer için alınadurğan aşlıkğa koşup baradurğan tağar feli kaatarlık Hanye-ül Albanlarge küçin kümüş hesâbıda fel alış mes'elesi bolup halk-ı fuqarâ bu iştin nihâyette hayran ve muztarib ahvâlde turmaqtadır.

Mundağ bolğanda bir ser bëriledurğan albanğa otuz bərişge toğrı kèledür. Elniñ bu künlerdeki ma'îşet ve turmuşları ma'lûm. Huşuşen kent kışlak halkınıñ köpçilik kısmı iktisâden bek ezilip ketti. Tağar felığa birge otuz serler alınsa 'aciz ezilgen halk için köteralmaslik bir ağır yük bolup kıladur. Kümüşniñ narhı aşuk bolsa malnıñ narhı hem aşkandın keyin hâzırda öz narhıda hesâb kılıp alınıp turulsa hem bolar edi. Bu bolmağanda tizeni küçin narhı birle hesâb kılıp algandın keyin malnıñ felini hem küçin bahası birle hesâblap bac alınmağ lâzım bolur edi. Elhâl mundağ bolmay bacların küçin hesâbı birle malnı **Y02/05** hâzırkı öz narhıda munça ser dep bac alınıp turğanlıkı ma'lûm boladur. Meşelâ bir âdem şu hefte yigirmi dört serge bir oğlağ satıp alğan êken otuz alte ser bac soralıpdur. Bu ahvâl kandağ ma'kûl boladur. Elbette munda bir anlaşılmaçılık ve galat-ı fehimlik boluşğa kerek hâzırkı Şıncañ ülkeside qurulğan yeni hükümetni biz 'adâlet ve hürriyet halkperver bir hükümet dep tanuymız. Elbette bu hükümet halkğa ağır ve müşkil boladurğan bundağ tekliflerde bulunmas belki 'umûm-i halk ahvâl-i vehm öz hâcetleriğa yaraşa tarz 'amel kılur dep işenemiz.

'Umûm Milletimiz ve Hâzırda Gezite Okuçılarımızğa Mürâca'at

İki yarım aydın beri gezitemiz(Yeni hayât) neşr kılınıp mümkün kadar 'umûm halkımıznıñ her toğrıda faydalarını niyet kılıp muqaddes vağan millet hizmeti için turmaqtadır. Başka medenî memleketlerde her kün neçe hil gezite ve jornallar çıkip miñ miñ nüshalar taralıp turadurlar. Bundın maqsad 'umûm halk hizmeti vatandaşların 'izzet ve sa'âdeti boladur. Neşriyât-ı milliyedin mahrûm bir memleket tilsiz şadâsız bir vahşiler beyâbânığa oğşa bolup öyiñde insân 'akıl yaşayalmaydur. Hâzırkı bizniñ mühim devir ve târihimizde memleket ahvâliğa tercümân boladurğan gezite ve risâleler için ihtiyâcımız bek zor. Binâ'en'aleyh bütün milletimizniñ şâf vicdânlarığa mürâca'at ile soraymız Alte şehirde birdenbir bolğan şu millî geziteleriniñ revâç ve terakkîsi için sa'y ve hareketlerini deriğ etmesünler ve hem hâzırda gezitemizni okuçı müşterilerimizdin yüzde toksandın 'ibâret fel tölemegen hâridârlarmız yeni hayâtını abone hakkını edâ kılıp geziteniñ devâmı ve hizmeti vağanperverânesi için himmet kılsunlar edi.

Saybu Mahkemesidin İ'lân

Sin Cin Fu Küçüsi H'âce Niyâz Hâcî ağamız hâzretleridin men Şincangâ kèlgen yarlıkta dehkanları ötken yıl Kaşğargâ barganımda ihtiyâc tüşüp ba'zî âdemlerdin sefseke

eylep öz tola altun qarz alğan edi ve hem Aqsuda Ğulcadın tüşgen südegerlerdin sefseke bėrip tize qarz alıp edük. Qoy alğan qarzlarımız mu bar edi. Bu toĝrılardın Şekdün cenāblarıĝa ma‘lüm kılıp edim qabul tutup sizniñ qarzınız meniñ qarzım munı elbette edā kılışımız lāzım def’ ete. Kaşĝardaki qarzını eda kılalı andın Aqsuda bolğan qarzını hem edā kılamız dēgen iltifatıĝa binā’en mundın ‘A‘zim Ğan tōremni yardım Kaşĝarda herkim qolıda altun üçün bėrilgen sefseke bolsa taħkiklep yazıp muña ma‘lüm kılısalar mundaki defterimizĝa toĝrı kılıp andın emir bėremiz edā **Y02/06** kılursız dēgen fermānlarıĝa muvāfık saybu aldıĝa i‘lān çıqargannıñ taşıda gezitede hem i‘lān kıldım herkim qolıda hüccet bolsa Saybuĝa alıp kelsün körüp köçürüp alamız dep.

Kütülmegen Bir Ğadise

15. aynıñ 26. küni aħşām sā‘at 7 lerge Lenir yolıda nāma‘lüm şahıslar tarafıdın cenāb Madutıĝe su‘ikaşd bolup yaralangan. Ğükümet bu mes’elede bek ciddi teftişler kılmaqtadır.

Bizde Kız Balaları Oĝutuş Yok

Biz Şarkı Türkistan aħāl-i İslamiyesi ‘ilm ve ma‘ārifin behersiz qalıp özlerimiz nādānlık bilen cehālette ve vaħşiyāne ‘ōmr kēçürüp oĝul kız balalarımızı ‘ilmsiz kaldırıp tehzib-i ahlāk ve hem diyānet örgetmey terbiye kōrmegen biçāre balalar nādānlıqtın hayāt-ı dünyāda türlü meşāķatlerĝa dūĝār bolup öziniñ milletini vaṭanını nāmūsını tonumay oĝullarımız ahlāksızlık türlü günahlarĝa mürtekib bolup neçe oĝurluk kımarbazlık neşe tamakü ahlāķlarını özige kesip kılıp alıp bütün ‘ōmrini rezālet ḥasāret bilen ötküzedür. ‘Āciz biçāre kızlarımız hemşirelerimiz bolsa mekteb terbiyesi ana terbiyesi kōrmey oĝumaslıqtın bilmesliktin nādānlık bilen vücūdıĝa ahlāk zimmesiniñ ḥūy ‘ādetleri ornaşıp vaṭanı milleti ‘iffeti nāmūsını tanumay mesleksiz bir yolda ‘ōmr kēçürüp erge tegmek erdin çıķmaknı kesip ‘ādet kılıp ahlāksızlık nāmüssızlıqtın aşlā tartınmay türlü rezāletler ile ‘aziz ‘ōmrini berbād kılıp ötküzedür. Yaşlıķ devri kētip qarılık muzṭarlıkĝa uıraşķanda yaş ḥatunlarını yoldın çıkarıp ḥatunlarĝa er tafip erlerĝa ḥatun tafip şundaĝ fesād bilen delāletlik kesipni kılmaķĝa turmuş ve ma‘išetini mecbūr kılatur. Şol nāmüssızlıķnıñ ḥāzırķı vaķitte hilāf şer‘i bilen ḥatunlar yaş erler hudūd-u şer‘idin tecāvüz kılıp talāk ‘ādet mes’elelerini nażar-ı i‘tibārda tutmay. Ḥatunlar peyderpey erge tegmek erdin çıķmak erler bolsa ḥatun almak ḥatun koymak qatarlık nāmeşrū‘ işlerini kesāfetidin ḥāl-i ḥazırda erler ḥatunlar içide müşkil bir ‘illetler sirāyet kılğanlıķı hemege ma‘lūmdur. Bu fezāḥat dünyā aldıda bizlerge zor ‘ār nāmūs emes mü emdi biz uşbu vuķū‘atların ḥaķiķi közümüz bilen nażarda tutup mundın keyinki evlād-ı vaṭan oĝul kızlarımıznı berāber oĝutmaķımız vācibdür.

Ma'arifde Ser Kātib Kerīmhan... Baş Muḥarrir Kutluğ Şevki

3. Canvari(Ocak) 1935 (Yeni Hayāt)

Y03/01 'İlm-i Ma'arif ve Mektebi

İnsanlık dünyası için 'ilm ma'arif değen nerse cān ve rūh mertebeside bolğanını kün patıştın kün çıkışğaça şu yerniñ üstide yaşıp turğan barçe insānlar kaçandın beri anlap fehm etip bu güherniñ qadrini taqdīr kılıp bilip anı qolğa keltürmek üçün iki ayağ üstide maña durğan bütün ādem balaları küç ve kudretleriniñ barıca tirişip sa'ylarınıñ miqdārınça azğa azca köpke köpce bu ni'met 'azmığa yetişip baht-ı sa'adetge ege bolup kēledurlar. Evvelki zamānlarda dünyā halkı birle berāber biz Uyğur balalarınıñ hem öz zamānesiğa muvāfıq 'ilm hūner ma'arifimiz bar ēdi. Belki o çağlarda Uyğur medeniyeti Uyğur edebiyatı 'ilmi, hūneri ve ma'arifi dünyāğa numūne ve örnek ēdi. Şon künlerde medenī 'ālemniñ seyyah ve müte'assifleri Taklamakan çöllerini ḥarābeleri Alte şehir āsār-ı 'atıklarının istidlāl kılıp Uyğur milletiniñ burunkı vaqitlerde ne kadar 'ilm hūnerlik ve zamānesiğa köre üstün medeniyetlik bir halk bolğanlarını dünyāğa anlattılar. Burunkı Uyğur eserleri elḥāl Avrupa müzehāneleri ve 'ilmī aḳademiyelerini zīnetlep turadurlar. Keyinki zamānlarda ḥanların vahşi istibdādları elniñ öz ara tefrika ve cancaları sebebli medeniyet ve ma'arifimizniñ revnaķi öçmekge başladı. 'İlim edebiyāt ve hūner şan'atlarmızni 'aşr-ı medeniyet 'ulūm ve fenlerge ulaştırup ıslāḥ kılıp alıp çıkıp kētmekge sevḳ bolalmaduḳ. Belki evvelki medeniyet hūner ve şana'ayimiz bir bir yoḳalıp kētti. Bir taraftın şahsiyetçi kara müstebid ḥükümetniñ ḥod 'azizliki bolsa yēne bir yakda bir kısım 'aḳıl ve 'ālim kıyāfetidaki cāhil mürekkeb nādānlar sāde ve ḥayrette ḳalğan halkımızni 'ilm medeniyet yollarının tosüp künni toşḳan bulutdek elniñ rūşençilik ve sa'adetlerige çıkışğa tosançı bolup ḳarañgulukğa yol başlap turdılar. Bunıñ bilen biçāre el yurtumuz cehālet mezelletleride ḳalıp uzun Y03/02 zamānlar ḥarāb bolup insānıñ şeref ve ḥuḳūklarının behresiz turmaḳta ēdi. Eger şu ḥayvānçılık 'umūm memleket ve milletniñ istikbālidin ḡaflet ve biḥaberlik devām etse özünü bil özgeni ḳoy kişi bilen ne işiñ tüke kördün mü. Luṭucenli Mio aḥmak felsefesi bizge yolbaşçı bolup ḳalsa 'aḳlı bar ve yurtniñ 'umūmī aḥvālīga biraz ḳarap tüşüngen kişi sözlesün ḳanı biz ne yerlerge barar ēdük. Cenāb-ı Ḥaḳḳnıñ maḥz-ı 'ināyeti Şarkī Türkistan(Şinḳaḳ)da insāniyetniñ tıbbī ḥarāret ve cevherleridin neş'et etgen inḳılāb birle ḥürriyet ve ḥuḳūḳ beşer ḥāmileriniñ mu'cize ḳābilindin ḳılğan himmet fedākārllıḳları neticesiyle birleşgen halk yeni ḥükümeti on nēçe milyon insānnı rezālet esāret ve ḳurut ḳoñgaz kebi ḥaşerātlik mezelletleridin ḳutḳazıp insāniyet ḳafilesiğa ḳoştı. Dünyādaki Adem atamız Ḥava anamızniñ balaları bolğan bütün insānlar arasıda cārī ve insāniyet ḥasedleridin bolğan ḥürriyet medeniyet ve

ma‘ārifetniñ şeref ve faziletleridin faydalanmağımız üçün bizge yardım ve yollar körsetti. Ėmdi bizge yène mu ğaflet ve ħarvanluğ kerek mü yāki cihāndaki ‘umūm ādem balalaridēk ħareket kılıp ādem bolamız mu.

Bizniñ ādem bolmağımız ‘ilm-i ma‘ārif ve mekteblerge bağık boluşni ėmdi biraz ‘aql ve fikirge ėge bolğan herbir vağan balası bilgen bolsa kerek. Yurtımız milletimizniñ istikbālde muħāfazat ve menfa‘ati her şāhib-i vicdān ve millī nāmūs ėgelerige maṭlūb boluşı lāzım. Ĥāl mundağ bolğandın keyin bizler her neme kılıp bolsa uluğ millet ve ‘azīz vaṭannıñ muḳaddes yollarıda cān-u ten māllarımızni ayamay şarf etip şāhrāh ‘ilm ve ma‘ārif meslekleride fedā’i bolmağımız bizniñ zimmemizdeki farzımız ve farzımızdur.

Ĥoten Ahvāli

Şıncañ yeni ĥükümetiniñ şulhpervārlik siyāsetige Ĥotendeki muħterem Maħusin Sicañ başlık Tungan ĥalkları **Y03/03** tüşünüp Urumçideki itā‘at ve ittifāklarını Şıncañniñ başka ‘alāqaları birle oħşaş izhār kılıp müttefik ĥālettedürler. Uşbu ittifāk ve itā‘at işlerini tekmiñ kılmağ üçün Ĥotendin Kaşğarge muħterem Cañ Depi Yu vekil bolup kēlip yeni şehirge tüşürölüp muħterem Lu Zuñ Silin birle bu ĥuşūsta müzākere kılıp ĥāzır qaytmağ üzeredür.

Şıĥĥıye-ı ‘Umūmī Şifā’ĥānesi

53. yılı 24. Şa‘bān 2. Dekabırdın ibtidā’ kılıp Yarbağ dervāzeside ĥalıcı ĥānenin aldidaki cāyda şifāĥāne açıldı. Şundın tartıp iş başlap uşbu künlerğaça 1. Dār-ül-‘aceze 2. İbtidā’i numūne mektebi 3. Dar-ül-mu‘allimin 4. İbtidā’i mekteblerdin şehir ve şāhrālardın kēlgen erkek ĥatun oğul kız bolup 350 neferdin ziyāde kişilerni miḳdār aĥvāl devālandurmağatadurmız. Şehir ve şāhrālardın kēledurğan kişilerdin başka dār-ül-‘aceze ve mekteb talebeleri kız oğul bolup 45 din 50 kadar ĥastalar devālanıp turmağatadur. Kündin künge ĥastalar ziyāde bolup turadur.

Bu kēlgen ĥastaların ekseri ĥaraĥas kel ağırkı sifilis ve ateşik dēgen ĥastalıqlarge bar ĥastalıqlardur. Mundağ yamān ĥastaların te’dip kılmaydurğan müdāfa‘ çāresini körüp kēlür. Gezitelerde ma‘lūm kılamız. Ĥadış-i nebeviye dēgen şerifleriğa binā’en Cenāb-ı Ĥaḳḳ ben-i ādemni herbir ağırkılarge mübtelā kılğan bolsa şol kesellerge devānı hem ĥulḳ kıldı. Şol devālar sebebi ile ĥalklar keseldin ĥalāş tafur. ‘İlmen müctehid-i kirāmlarımızniñ dēgen kullarığa binā’en ‘ilm-i bedenniñ zarūr ve mühimligi hemege ma‘lūmdur. Şıĥĥatlik dēgen insānga nihāyeti zarūrdur. Şıĥĥat bolğanda ‘ilm hūner kesip ticāret ve ‘ibādet kılğalı boladur. Şıĥĥat bolmağanda ĥēçbir iş kılğalı bolmaydur. Andāğ bolğandın keyin ey muħterem erbāb-ı cem‘iyet zātlarımız mezkūr açılğan şifāĥānemizniñ

terakki ve te'ālāsı için i'āne ve yardım kılışmasalar şarf kıladurğan daru ve asbablar kem bolğan cihettin ve maşārif için köp müşkilâtta olup turmağtamız.

Hala Aqto çehârşenbe bazarıdın Şüfi Hâcî oğlu Faltu Ahund nām özini devālandurmak için şifāhānemizge kēlip otuz ser Kaşğar tizesi i'āne merhamet kıldı. Memleketimizde birdenbir bolğan şu millî şifāhānemizniñ revāç ve terakkişi için himmet etmek 'umūmî hacet ve millî hamiyet teğazāsıdır.

Y03/04 Hāricî Ahvāl Yaponya ve Amerika

Devletler arasında harbî kemeler tutabilmek için ilgeri bolğan Vaşington karārıga hazırda Yaponya muhālefet kılıp öziniñ deñiz kuvvetini aşurmakğa rāğib bolğanı yazılmıştı. Hāzırkı haberlerge karāğanda Yaponyanıñ bu tilegige karşı Amerika ve İngiltere arasında keñeş ve müzākereler kētip barganlıkı ma'lūm boladur. Siyāsî dā'irelerde oylanadur ki eger Yaponya hükümeti Vaşington mü'āhidesiniñ mensūh kılınğanlıkı i'lān etse Amerika İngiltere hükümetleri tarafından Yaponyağa karşı uruş için ultimaton bērilse kerek. Bu toğrıda Avrupa hükümetleriniñ İngiltere ve Amerika tarafıda boluşları lazım. Çünkü barçe Avrupa devletleri Yaponyanıñ şan'āt ve ticārette bek ilgeri kētmekini öz menfa'atlerige hilāf köredurlar.

Germanya ve Fransa

Fransanın harbiye nezāreti tarafından Fransa hükümetiniñ harbiye toğrısıda raport aşot okuğan hālette Mister Arkefed aytadur ki Germanyanıñ ötgen iki yıl içinde 'askeriyye maşārifiğa yüzde kırk koşkanlar. Ya'ni Germanya uruş için hazırlanmakta dēydur.

Mısır ve Hicāz

Mekke-i Mükerrerede bu yıl hac için köp hacge kēlişni sözlenmekte ēken Hicāzda hıfz-ı sıhhat işleri muhāfazat kılmaq için Mısırnıñ büyük doktorlarıdın Doktor Muştafa 'Abdü'l-Halk Doktor 'Ali 'Asker Şeyşiddıka Menzuzi Şeyh 'Abdürrahman mübārek dēgen meşhur doktorlar hāzır Cidde limanıga çıkkanlar.

Hākim Firdevsi

İrannıñ meşhūr edib şā'iri Firdevsiniñ şu yakınlarda İraniler tarafından icrā kılınğan miñ yıllık toyıga Amerika Fransa İtalya Şavyet Rusya Germanya İngiltere Türkiye Polşa Mısır Afganistan Yaponya Hind Filistin ve başkaları kebi medenî dünyānıñ meşhūr edib ve 'ālimleri da'vet kılınıp şu mezkūr memleketlerniñ ataklık edibleridin kırk bir nefer kişiler Y03/05 İranğa teşrif kılıp Firdevsiniñ yādgārlık yublisiğa iştirāk etkenler.

Neşriyât İdaresiġa Ma‘lûmât

Dâr-ül-‘aceze idâremizge Cenâb-ı Muhterem Cenni Fu Silin Hâzretleri 12. aynın 30. küni teşrif-i kâdem kılıp mekteb talebelerni körüp ahvâl sorap başını silep köp iltifâtlarnı kılıp talebelerniñ rûhını köterip ziyâde memnûn oldı. Uşbu kâdir kıymetlik ve vakıtlarnı şarf etip uşbu yetim ‘âcizlerdin ahvâl-i fûrûş kılmaq üçün kêlgenleriġa ‘âcizler tarafıdın teşekkür kılamen dep(Müdür Ebrâr Hacı Ahmedzâde)

Yenihişarda Ma‘ârif

Hâzırġaça Yenihişarda ma‘ârif şu‘besi taraftın şehirde dört dâne mekteb açılıp din dersleri hesâb imlâ coğrafya kebi fenler okutulup turmakta êken. Şu yakınlarda imtiyhân bolup talebeler imtiyhândın yahşısı ötkenler. 25 nefer talebe her küni iki sâ‘at Hıttayçe hat hem örgenip turupdur. Bu işlerde muhterem Hâfız Lucañ ve hem Tincan Şamed Hâcım lar köp i‘tinâ birle hizmet kılğanlar. Cenâb Lucañ mekteb talebelerige 2200 ser Muhterem Şamed Hâcım Tincan 100 dane 1000 ser fel i‘âne hem bergeñler. Cenâb hâfız Tincan aldıġa tüşgen bir kette cinâyetlik Haşım Hâcı dengen Ademdin miñ ser ceza-i nakdibe koyup mekteb fâ‘idesiġa alıp bergeñ. Bu nöbet cenâb Sican hâzretleriniñ Yenihişarġa seyhâhatı eşnâsıda yazılğan ma‘lûmât şonra yazılır.

Teftiş ve İşlâh Kerek

Milletniñ ‘umûmî hâcetleri üçün qurulğan herbir idâreler huşûsıda Elhâl teftiş ve nazar zarûr mühimligi körüñdür. herbir idâreniñ maddî esâslık vâridâtları yoklıķı erbâb-ı nâzır ve himmet kette ve kiçiklerge ma‘lûmdur. Ma‘ârif işlerimizde mümkün kadar yerge heç nerse şarf bolmadı dengen i‘tikâdda turamız. Şundaġ bolsa hem ma‘ârif başlıķ heme idâreleriniñ vâridât ve maşâriflerini yahşısı tertiblik intizâm birle teftiş ve nezâret kılınıp turulsa edi. Huşûşen ma‘ârif işleriġa ziyâde nuşretler lâzım bolup her kaçça dünyâ bolsa yene kemlik kılaturğan êken. Munıñ mâliyesini körüp turulsa köp münâsib bolur edi dep (Ma‘ârif Müdürlikte ‘Abdülkerim Hacı ‘Abdülhamidzâde)

Ay Tutuluş: İlmi felek ve hey’etniñ körsetivi boyınça uşbu kêledurğan şevvâl ‘abd aynın 13. küni aħşâm kıyâmı sâ‘at altedin ötgen vakıtlarda Kaşġarda ay tutulup kaçarñġu bolup bir neçe sâ‘atta tüzeledür.

Y03/06 Aksu Mektebi Köñüllük Kiçe

Aksu vilâyetimizġa kaçarlıķ merkez şehirde iki Şınçañ bardur. Biri eski şehir bolup ikincisi yeni şehir Asuķdadur. Hem vilâyetlik Sincan Cañ mahkemesi ve vilayet-i ma‘ârif hem mekteb ya‘ni dar-ül-mu‘allimin okul yurt idâreleri şunda turadur. Yeni şehir Şınçañı bolsa ma‘ârif işleriġa baġlıķ kânûnnı te’mînât eşyâlardın tafup bərişte yardım kılğan bolsada ba‘zı bir vakıtlarda köp kopallıķlarda körsetti. Cümledin bizi ma‘ârif fâ‘idesi

üçün ve ‘umūmī halknıñ hıfz-ı sıhhati üçün Aksu şehrde bir dane monça yoqluqnı közde tutup monça hammām ve salış maķsadıda Aksu Şin Cin Can maķkemesi bilen kelişip şunga ketedurğan eşıālar üçün eski bozuk cāylarnıñ yağaççı taşlarıdın istifāde kılışğa yardım sorap barganda yok bahāneler bilen Şin Cin Can maķkemesiğa ‘arz kılıp yok nerselerni ma‘ārif soradı dep arada bir kaçna sovuķlıķlarnı fayda kıldı. Ve şol sebeb bilen Suncan Şalmay kalışğa sebeb boldı. 2.din yeni şehirde 1. mertebe koyulğan millî edebiyat keçemizğa maķşuş kağaz ilen yeni şehir Şincanmız muhterem Ma‘şum Beg kirāmlarnı çağırıp bir neçe aydın beri mekteb talebelerimizniñ fa‘āliyeti kıskā müddet içide alğan ‘ilmî seviyelerini köterişini ve edebiyat keçemiz körsetiledurğan edebî ahlākî ‘ibretli körünüşlerdin maşlahat alurlıķ maķsadıda çağırğan bolsaķ mu. Başķa mihmānlar kaţarında olturmay faķat 5 minut olturup yoķalıp ketti. Bizlerniñ közimiz faķat şol ‘aziz mihmānımızda edi. Tusandın yoķalıp ketişğe ‘icāb izlep soruşturun bolsaķ şahnedeki bir karangu burçektaķı kılıp kusup turğan eken vaķ‘anı tüşünsek muhterem Ma‘şum Beg dā‘imî aķ ve kıızıl içip yürüşni ata kesibi kılıp alğan bir zāt eken. (Āhiri bar) (Aksu vilāyeti ma‘ārif müdiresi Maḥmūd ḥacı Maḥdumzāde)

Yigirmi Beş Tümen Ser Karz

Hükümetniñ ihtiyacı üçün sofı Şıncañdın soralgan 25 tümen feli hazırda karakğa alınadurğan koza felidin cem‘ alıp beriş elḥāl mümkün bolmağandın toķuz yurttın bu felni karz ḥesābı soralıp keyin koza feli cem‘letgende edā kılınmaķnı Şincan Ḥamid-üllah Efendi millet meclisiğa bilindürdi. Hükümet tarafıdın bolğan söz va‘de elbette toğrı ammā ilgeriki dek begim Aleni Çonakda qaldı bolup kalmasa edi.

31. Canvari(Ocak) 1935 (Yeni Hayāt)

Y04/01 Yersiz Halkımızğa yer Tafip Bereylik

Alte şehir ‘alāķalarıda ḥuşuşen Kaşğar vilāyetide dehķan halkımızğa yeterlik ekin yer ve sular kifāye kılurlıķ bolmağandın evveldin tartıp yersiz işsiz halk başķa yurtlarğa barıp işlep dehķançılık ve başķa işler birle tirigçilik kılıp keldi. İşsiz yersiz halk İliğa dā‘ima kāfile bolup barmaķ ‘ādet ḥükmiye edi. Munda yer tafip işlep kün körmek bek müşkil bolğandın tirigçilikniñ yük ve mecburiyeti birle köpçilik halkımız yer ve iş avķat izlep etṛāf-ı ‘ālemde misāfir bolup avķat tirigçilik kılıp yürgenlikleri ma‘lūm. Ḥuşuşen evvellerde İli tarafge iş avķat istep her yıl miñ miñlerce yersiz ādemler kētip turmaķta ediler. Ol vaķitlerde bu yurtlarda yer su kemçilik manşıbdārlar ve hem yurtnıñ ehl-i kudret zātları ‘āmmē halkımıznıñ turmuş ve ḥayātları birle işi yok el köñlideki ḥasretlerini(sen yamānnıñ destidin eliğa kētsem arman yok)dep қоşaq ve ğazeller birle aytıp eliniñ keñ yerlerige barıp iş yer tafip kün köçürmek üçün ‘aşķ ve ārzularda ediler. Ve yene bir köp

yersiz işsiz biçäre halkımız avkat izlep Andican Özbekistanlerge barıp işlep qaytmakta boldılar. Kaşğar vilâyetide bu yer su az ve tarlıqtın memleketniñ yarımından tola halk başka yurt etrâflarda taralıp iş avkat kılıp yürmekte bunıñ üçün uzak yakın herbir yerlerde Kaşğarlık yok yer tafilmas dep aytuladur.

Hâşıl Alte şehir huşušen Kaşğar ‘alâkalarında âdem köp yer sular halknıñ kün körüşige kifâye kılmaydur. İlgeriki istibdâd herkim öz şahsını temin kılmaqnıñ yolıda yürüydurğan vaqitler emdi ötüp ketti. Hâzırkı Şıncañ yeni halk hükümeti bütün halknıñ yahşı künlerge çıkmalarını ârzü ve maqşad kılıp tutқан ‘ammağa hayırh^vâh bir hükümetdür. Emdi Memleketteki rehberlerimiz küç ve kudretge ege bolğan zâtlarımız yurtnıñ gamını yep her toğrıda **Y04/02** ‘ammanıñ yahşı künler körmegi üçün sa’y ve küşişlerini körsetmekleri lâzım bolğandek yurttaki işsiz yersiz halkımıznı yer ve iş tapıp körsetip rehberlik ve yardeinde bolmaqları lâzım. İli ve Tiyaşan etrâfıda yersiz halkımız üçün yer tafiladur. Urumçi Sin Cik Fudin bu tağlarıda hüküm köñsi keliş hem i’lân kılındı. İnsan kayerde bolsa yer ve iş avkat tafılma şü yer yahşıdur. Medenî insânlanıñ yer ve iş izlep zor deryâ-yı muhîtlar arkasındaki Amerika ve Avustralya okyanus cezirelerige barıp kün körüp ferâgat bilen köçürüp turğanlığı ma’lumdur. Bizge Şıncañnıñ herbir yeri öz vatanımızdur. Kaşğarnıñ Beşkirim Tokuz Aq Ertiş Feyzabadları İli Tiyaşandala ve yaylaqları bizge hemesi bir. Barçesi biznıñ farqsız vatanımızdur. Bu yerlerde tiklep yersiz işsiz keñrep yürmekte vatanımıznıñ bir parçası bolğan keñrak ülkelerge barıp abâd kılıp özimiznıñ keñ ma’işet ve tirigçiligimiz üçün ve hem ‘âm-ı vatanımıznıñ ma’murluığığa hizmet kılış kerek. Bunıñ üçün Kaşğar millet meclisi ve hem yurtnıñ aşhab-ı kudretleriniñ diqqatlerini celb kılamız.

Gezitemizğa Yazuçılar Diqqatığa

Gezitege maqâle hat yazuçılarımızğa ma’lûm kılamız ki şahifemiz hazırda bek kiçik köp uzun sözlerge tahammülü yok bolğan üçün hatlarını mümkün kadar kıska kılıp ve hem açuq imlâ bilen yazsalar edi. Ve yene kelgen maqâleler köplikidin nöbet bilen yazılmaq üçün maqâleler basılmay tahı bolup qalsa muhterem yazuçılarımız melâl bolmasunlar. Ve hem ba’zı maqâleler muvaffaq bolmağandın basılmaydur dep(Yeni hayât idâresi)

Tesirlik ‘İbret Kêçesi

Kaşğar vilâyetiniñ şanâyı‘ müdürliği tarafındın ikinci ziyâfet muhterem Sican başlıq Sican ve Lincan **Y04/03** ma’ârif dâ’irelerideki mu’allim ve işçi ve huşuşi mihmânlar birle ziyâfet ve ‘ibretlik kiçe ötti. Dasturhândın keyin(muhterem rehberimiz Gâzi Maḥmūd Sican hazretleriniñ sözlegen nuṭqu) qardaşlarım ḥaḳan devletiniñ ḥanlık devride biz Şarḳi Türkistanlık Uyğur milletini ḥ^vâhlasa at kılıp ḥ^vâhlasa eşek kılıp işletip

yürgen édi.(Min CoŋLenHaHuy) dēgen söz ağızda bar ‘amelde yok. Son Vinniŋ kitāb ve k̄ānūnıŋa qarasān h̄vāhī fıkra bolsun h̄vāhī manşıbdār bolsun. Biravğa zūlm etmedi yok her iş bolsa k̄ānūn bilen ötgen zālīm manşıbdārıŋa qarşı Qumuldın Ġāzī H̄vāce Niyāz Hācım başlıq inqılāb başlap nēce milyon cāndın ‘azīz qardaşlarımıznı qurbān bērip şu āzādlık ve ‘ādeletlik künlerige çıkıp insān qatarıŋa qoşulduk. Bizler bu inqılābnı felğa mālğa yāki zemīnğa şatıp almaduq lekin cānğa şatıp alduq. İnqılab dēgen nēme dēseñizler bir ‘imāretni çakıp yērnı tüzlep qoyŋanğa oñşaş. Ėmdilikte uşbu yerge ‘imāret salışımız lāzım bu ‘imāretge tamçı ve yaŋaççı ustalar kerek. Bu ustalardın biri kem bolsa ‘imāret tutmaydur. Biz Uyğur hālk bolsaq heme milletlerdin keyin qalğan millet ēkenmiz Hıtayge uşbu qolumdaki istegen ve qoşuq papirüs herbir nerselerni hāricdin sanıp alur ēkenmiz Cenāb-ı Allah yaratıp bergeñ uşbu ānār üzümlerdin başkanı şundaŋ bolup turup başqalarını yaratmaymız. Keyin qalğan millet ēkenmiz dēp nāümīd bolmañızlar. Quran-ı Kerimde aytkan ya‘ni Hūdānıŋ rahmetidin nāümīd bolmañlar dēgen. Birbiriñlerni falanı Artışlık falanı Yarkendlik Turfanlık Tunganı Çini demey birbirimiz bilen muhkem ittifaq bolup oğul ve kıızlarımıznı mektebğa bērişimiz lāzım. Hememiz barçe ma‘ārifğa yardım kılŋanda boladur. İttifaqnıŋ haqqında nēce yerlerde Quran-ı Kerimde aytkan ya‘ni ilāhıŋe Quran-ı Kerimdür. Quran-ı Kerimniñ aḥkāmlarını muhkem tutup ittifaq boluñlar dēgen. Yēne bir cāyda aytkan ya‘ni namāzğa muḥālefet kılmañızlar eger muḥālefet kılmañızlar sizlerge qorqunc tüşüp sizlerdin kut kētedür dēgen mana bayları oturup sizler fel tafduq ta‘alluq kılduq dēp inqılāpta nēme netice berdi. Hemege ma‘lūm oğullarımız bolsa 15 yaşğa kirgen hemān ḥatun alıp bēremiz kıızımıznı toquz yaşğa kirgen hemān erge alıp bēremiz bizler faqat dünyāğa oğul evlemek ve kıız çıkarmaqğa kēlgen mu başqa yurtlarda kıız bolsun oğul bolsun oqup mükemmel bolŋanda 25 yaş 30 yaşğa kirgende andın kıız erge tegedür ve **Y04/04** oğul ḥatun aladur. Mana yaşlar oturup sizler Yarkendğa barıp bir ḥatun alamız bunı koyup bērip Küçerğa barıp birni alamız munı hem koyup Kaşğarğa kēlip birni alamız bizler nēme üçün uşbu ḥatunlarğa zūlm kılamız bular bolsa hūdānıŋ bendesi ēmes mü inşāf kılalı. Quran-ı Kerimdeki dēgen āyet-i kerimeni oqup ayağın okumay iki üç ḥatun alıp zūlm kılmaq kandaŋ boladur. Uşbu āyetniñ āḥirisi eger iki ḥatunğa ‘ādil kılalmasıqtın qorqsanlar bir dēgen. Mümkün ēmes hēc vaqitte bizler ‘ādil kılalmaymız dēp te‘şirlik nuṭkılarını tamam kıldı. Alqışlar. Alqışlar. Yaşasun biz Uyğur milletni insān kāfilesiga qoşkan büyük rehberimiz Ġāzī Mücāhid H̄vāce Niyāz Hācım ḥazretleri. Yaşasun bizlerge ḥuḳuḳ bērip āzādlıqğa çıkarğan Şen Düben cenābları yaşasun Lü Zün Silin Cenābları yaşasun bütün mālını ve cānını fedā kılğan qahramān Ġāzī

Maḥmūd Sican ḥazretleri yaşasun bütün millî ‘askerler yaşasun ma‘arif dep meclis tükedi.
(Hâcî Kâsım)

Dünyâda Oyġanu Devri

Amerika vahşilerinin içgeri Amerikada altunlar köpligidin bergeḥ haber ve işâretlerige Kolumb Aldaramay Beg içgeri hareket kılmastın Ḥayiti cezireside bir kal‘e istihkâm inşâ ettürüp kırk kadar ‘asker taşlap İspanya kaytıp bu yeni keşif kılğan yer ve anıḥ aḥvâlidin haber berdi. Kolumb ḥakkıda ḥükümet ve aḥâlî tarafındın bek ziyâde ḥürmet ve nümâyişler körsetildi. Kolumbnıñ şöhreti ve yeni dünyânıñ keşfi bek tez etrâflarğa taraldı. Bu vakıtlarğaça dünyâ şu ma‘lûm bolğan kısımđın ‘ibâret yeryüzi tüz ve anı bir höküz köterip turadur dep i‘tikâd kılıp yürgen insânlar bu nefes alamaz vak‘adın ḥayret içide kaldılar. İspanya Karol Ferdinand izabellelar bu def‘a Kolumbğa büyük amirallık mertebesini bėrip bir neçe kemeler koşup berdi. Kolumbğa hemrâḥ bolup İspanyol ve başka milletlerdin köp kişiler Amerikağa keldiler. Bu kėlgen Ademler ekseri serseri âdemler bolup Amerikada altundın taġlar tafmak ḥayâliyle kėlmişler edi. Faqat munda hem işlemek hareket kılmak lâzım bolğanını körüp melâl bolmakla Kolumb ḥakkında şikâyetge başlamışlar. Bir künleri İspanyağa kaytıp Kolumbğa töhmet ve iftirâlar kılmışlar neticede Karol Ferdinand teftiş kılmasdın bu yeni dünyâ keşf etgen büyük âdemğa kişi buyurup nazarbend kılıp İspanyağa kaytarıp kėlmişdür.(Âḥiri bar)

Y04/05 Ḥârici Dünyâ: Sar Ülkesi

‘Umûmî ḥarbdin keyin evvelde Germanyağa karaşlık Sar deġen vilâyet beynelmilel şulḥ meclisininiñ karârıça öz başka bolupturmak yâki Sar ḥalkının râ‘iyleri toflanıp seksen persent râ‘iy Germanyağa koşuluş tarafta bolġanda Germanya Cumḥuriyetiga koşuluş üçün ruḥşat kılınğan edi. Ḥazır yeni yılda Sar ḥalkının râ‘iyleri alınıp yüzde seksen sekiz persent râ‘iy Germanyağa koşulmak yaġıda bolğan üçün beynelmilel şulḥ meclisi Sarnı Germanyağa koşulmak üçün toḥtatkanlar.

Y04/06 Ḥabeş ve İtalyan arasında Uruş

Gezitemizniñ ötgen sanlarıda Ḥabeşistanda İtalyan konsolatıġa bolğan ḥücüm yazılğan edi. Şoḡı ḥaberlerge karaġanda bu vak‘a İtalyan ve Ḥabeşistan arasındaki düşmenlikniñ ‘ameliyyâtıġa kelişige sebep boldı. İtalyan ‘askeri büyük küç tankevüzör toplar ile Ḥabeş ḥudūdındın ötüp ḥücüm başlaġan deslepteki bu uruşda İtalyanlardın bir yüz atmış nefer öltürölüp tola miqdârda yaralangan Ḥabeşliklerdin tahmînen yüz nefer maḳtûl ve yaradar bolğan.

Medenî Memleketlerde Kibir Dépdepeler Yok

Türkiye memleketide zor derecelik kişileri ministir sefir ve genrallerini paşa paşa dep isti'mâl kılur edi. Bu yakınlarda Türkiyede pašalıkni yokatıp anıñ ornığa her 'ameldärni öz derece ve 'ameli birle atamak için hüküm ve kânün çıkarganlar.

İnşafsız Müthemler

İbrâhim Çoñ Maḥmūd Çekirdi Haşim Hâcî Musa Çoñ Feyzullah Çoñ Memed Çuḡurlar başlık on dört dâne âdem gefini bir kılıp Şincan mahkemesidin Çakḡan cinâyetnin ta'yini yok bir çerig farak bersedurğan âdemlerge bir yarım serdin fel yarım çerigdin kürüc eşiktin on alban keldi dep yığıp alıp ve yene Feyzullah Çoñğa Şıncañ taraftın fel koyğan fuḡaralardın 300 ser fel yığıp alıp ve yene İbrahim Çoñ değen Rûzi Gence değenlerniñ mîrâşdın iki koy bir yüz ser fel taḡsîmâne alıp bu cem' fellerga yette dâne koy alıp ve iki yüz ser fel on çerig kürüc on çerig unni yaḡturup zemini bar Beşkirimlik Zaid hâcî değenniñkide çay toḡaç dep alıp çıkıp aşkan fellerni şehir resteleride haracat kılıp ḡursend boluşup kaytıp kелgenler 'adâlet bérür hükümetimizniñ devride cihân aynedek mesâfe boldı dep ḡursend bolsaḡ mundaḡ yüreḡi yoḡan zâlim yüzbaşî aḡsaḡallarmız hem bar dek turadur.

Merkez Urumçidin Yeni Kелgen Me'mûrlar

Haḡır Urumçidin her hil me'mûrluḡlar birle yeni mu Sin Şin Cañ Şu Silin Cenâb Sicannıñ inişi uşul bay Emîn Aḡund bay Sı Şu Cañ Bâḡî Aḡund ve İñ Cu Cañ Kâdir Aḡundlar otomobiller ile kelim Şican başlık 'ameldâr ve ḡalk vekilleri tarafigdın ḡürmet karşılandı.

1.April (Nisan) 1935 (Yeni Hayât)

Y05/01 'Umûmî ḡalk Sa'âdeti 'Adâlet ve İttifaḡdur

4.aynıñ 12. küni yaḡın keldi. Bir memleket ve bir devlet idare-i ittifaḡıda bolup yaḡaydurğan bütün ḡalḡnıñ şalâḡ ve sa'âdeti şu ḡalk arasındaki ḡaḡıḡî ittifaḡ ve birlikge baḡlıdur. Bu ittifaḡ ise 'adâlet ve müsâvâtıñ barçe ifrâḡ ve fırḡalar arasında tefâvütsiz yerleşip ḡayyum bolmaḡı birle mümkün boladur. Vaḡşilik devri târiḡlerideki 'umûm insânlarnıñ ittifaḡ sa'âdeti şekaveti naḡar-ı i'tibârda tutulmay. Yalguz bir nefer ḡan ve pâdşâḡ birle anıñ etrâfigdaki bir neḡe nefer istibdâddın faydalanıp turğan vezîr vüzerâsınıñ keyif şafâ ve ḡvâḡişleri mu'teber bolmaḡla milyonlarca insân balalarınıñ menfa'at ve şalâḡları i'tibârsız tutuladurğan. O vaḡşet ve zulmet devri yoḡalıp tâ önceden beri dünyâda kün çıkıştın kün batışḡaça esâsen uşul müsâvât ḡürriyet ve 'adâlet yerleşti. İnsaniyetniñ o devr-i vaḡşetteki mazlûmiyet muḡlaḡa dastanî târiḡ şaḡifeleri içide ḡaldı. Hatta Afrika çölleriideki insân ḡatarıda sanalmaydurğan vaḡşî zengiler arasında hem bir

nev'i hürriyet ve müsāvāt cārī boldı. Şonkı zamānlarda Hıtay memleketleride müstebid hanların 'adāletsizliğe karşı inkılāb hareketleri kozgalıp neticede zālīm hanlıknı yokatıp Hıtayğa karşılık bütün memleket halkığa hürriyet müsāvāt bērilip beş türlü milletlernin berāber hūkūk ve 'adāletge yetişmekleri için Hıtay cumhūriyetinin kânūn-ı esāsı i'lān kılındı. İstibdād ve hūrāfāt neticeleride Memlekette 'āmlaşkan cehālet ve harāblıklarının ıslāh ve ta'mirātığa başlanıp 'ilm ve medeniyet teraqqī ve 'umrān eserleri körülmek şer'ī kılıp bir nēçe yıl içide Hıtayda mühim intizām ve ıslāhāt vücūdğa çıktı. Şarkī Türkistan(Şıncañ) vilāyetinin hem elbette şu 'adālet ve hūkūk 'āmmadın behermend boluş kerek edi. Faķat bu ũlkede öz şahşī menfa'atidin başka bir nerse tüşünmegen cāhil muta'aşşib **Y05/02** Cañ Cuñlar türlü hile ve entrikalar birle cumhūriyet hürriyet ve hūkūk 'amma tarafdamlarını yenip hanlık devrideki vahşet ve istibdād tarçılıknı şon sistemi birle öz şahşını te'min kılıp bütün memleket halknı hūkūksız ve nādān koyup hayvān dereceside işletmekten başka bir nerse bēralmadılar. Haķıķatte vahşī hanlık devrinin şon taraftarları bolğan bu müstebidler özlerini yēne Hıtayda i'lān kılınğan hürriyet ve cumhūriyet hükümetinin me'mūr ve mansıbdārları dēp i'lān kılıp cumhūriyet ve hürriyetni 'ālemge mashara kıldılar . Zāten bütün turmuş ve terbiyeleri hanlık devrini esātīr ve 'ena'niyeti içige çumup kētgen bu ādemlerdin hūkūk-u 'āmmе ve ıslāhāt ümīd etmek 'abeş ve beyhūde bir nerse edi. 22. yılı 4. ay 22. küni kurulğan hāzırkı Şıncañ hükümeti halk arasında cumhūriyet ve 'adālet kā'idelerini haķıķaten 'amelge aşurup memleket halkını öz vatanlarının idare-i siyāset ve ıslāhātıdın mahrūm koymay bütün halk arasındaki ögeylik ve ittifāksızlıknın yıldızlarını kurutup anıñ ornığa bütün Hıtay cumhūriyetige ittifāk muhabbetnin uruğını ekti. Bir memleketteki halknın ba'zısıdın ba'zısının hūkūk ve 'adāletteki farkı haķıķatte köñüllerge ittifāksızlık nifāk uruğını ekmek tabi'īdür. Bütün Hıtay cumhūriyetideki halk hūkūk ve müsāvātğa yetişip bir Şıncañ halkının bu hūkūktın mahrūm kalışıda nēme hikmet bar edi. Hıtay Cumhūriyetinin rehberleri Hıtay memleketinin müstemlekeçilik Emperyalizm siyāsetleridin zulm ve zararlerige uçrap kēlgenini dünyāğa i'lān kılıp şu emperyalizmge karşı küreşip kēlgenleri halde 'aynı Hıtay Cumhūriyetige karşılık bir Şıncañ ũlkeside yēne özlerinin şu siyāsetni yürütüşleri kandağ ma'kūl bolur edi. Bu siyāsetni yürütgen hem on nēçe milyonluk bir halknın nēçe yüz milyon Hıtay memlekete hūkūksız bir müstemleke bolup üç tōrt müstebid mensūbdārlarının yançukını toldurmağın başka nēme fayda yetkūze alar edi. Belki cumhūriyet hükümetinin **Y05/03** faydası Hıtay memleketinin ittifāk ve 'alāķasıda bolğan Şıncañ halkığa cumhūriyet kā'idesi birle keñ berāber hūkūk bērip terbiye kılıp haķıķaten cumhūriyet hükümetige muhabbet ve şadāķatlık bir ũlke yetiştürmek ile

mümkin dep i'tikād kılamız. Házırkı yeni hükümetniñ ma'kül siyasetidin ümüdimiz zor. Endi elbette heç vaķit evvelkı hod ğarazlıķ nāhaķçılığı kaytıp kelmey Şincan memleketi Hıtay Cumhūriyetiniñ hūķūklūķ ülkesi bolup teraķķi ve medeniyet kesip eter. Hūķūķ-u siyāsiye ve medenīyeĝa nā'il bolĝan Şıncañ halkı hem Hıtay Cumhūriyetige bolĝan siyāsi rābiť ve 'alaķalarını muħkem muħāfazat kılurlar. Ćunki her iki yaķnıñ şalāh ve menfa'atleri şunda.

Saybu Maħkemesidin İ'lān

Ba'zı fuķarālar taraftın İliga çıķıp avķat kılamakçı edük. Saybuĝa 'arz bersek yol haťını Şin Cin Can maħkemesidin beredu dep. Şin Cin Can maħkemesige barsaķ biz 'āciz işlemci fuķarālarınıñ 'arźige kulaķ saladurĝan kiři yok. Uyĝurķe hať birle 'arz bersek alınmadı. Yol haťı alamız dep yol ħarācat raşhoť fellerimizni hem yep bolduk. Biz 'āciz fuķarālarge nihāyeti cebr boldı dep tutkan fuķarānıñ 'arźını köķürüp Şin Cin Canga öz tarafımdın hem bir hať yazıp ıbargen edim. Elħāl Şin Cin Candın maña cevāb hať keldi mazmūnu Sican cenāblarınıñ İliga avķat kılamak üçün baradurĝan fuķarālarınıñ Uyĝurķe 'arźını ħabūl kılıp ularnı intizār kılmay yol haťı berilip tursa dep 'āciz fuķarālarıĝe köyüp berĝen mektūblarnı kördüm. Bu toĝrıdın hať berip meni āĝāh kılĝanlarıĝa nihāyette ħursend boldum. Biz fuķarāperver bolĝandın keyin elbette fuķarāĝa āsān boladurĝan yol birle iş kılsaķ boladur. Elbette bu mektūblarnı ħabūl kıldım. Mundın keyin herķandaĝ fuķarālar Uyĝurķe 'arz berse ħabūl kılıp yol haťı bere men depdür. Siz çoñ kiķik fuķarālarge yol haťı lāzım bolsa Şin Cin Can maħkemesige Uyĝurķe 'arz berseñler yol haťı beredür. Heme bilip ħalıñlar dep(Kaşĝar Sican Maħmūd Muħiťi)

Yalĝan Mühürler

Ofal Maħmūd Niyāz Ķazi Aħunum Malambaĝı kentlik Maħmūd Şālih H'ācenin vārişeleridin oĝul kız ĝayb ħazır ölüĝ ve tirig bolup yetti kişiniñ iķrārıdın bolĝan 1336. yıllık bir veşikaĝa 1350 tārihte oyulĝan bir mühürlerini başķanlar. Bizniñ ħuşūşen şaħrā **Y05/04** kışlaķlarımızda nāhaķ yalĝan mühür basıp kişiniñ ħaķķını köydürüp ħüdadın korkmay beş ser rüşvet mühürāne alıp beş miñ serlik bir ħaķnı zāyi' kılıp aytadurĝan bibeg kişiler bar. Meşelā bir ādem vefāt bolsa ba'zı vārişeleri yāki aķraba kızı Aħunumĝa kiķesi beş altı ser felni alıp kelim vay Aħunum dep falan yerdeki zemīn ya ħoyli baglarnı maña baħşetti mühür kılıp berseler dep iltimās kılsa felni alıp mühür kılıp berĝen köp işler vaķ'a bolĝan. Endi şu toĝrılarda bu nāhaķçılıķnıñ def'i üçün bir tedbir kerek bolmas mu

Māralbaşı

Şincan ‘Abdüllatif Maḥdūm Māralbaşide bu yılkı qurbānlık māl koy terilerini ma‘ārif mektebler faydasıǵa bērmek üçün rehberlik kılıp yıǵdurup bērgen. Yaşasun ma‘ārifperver Şincanlarmız.

Kaşğarda ‘Acāip Tıbbī Apratse

Ötgen hefte Svediş misyon ḥastahāneside Şavyet Rusya doǵtoru Asifof başlık Svediş ve İngiliz doǵtor ve hem Kaşğar şıḥḥıye idāresidin Turgun Bay ḥekīm ve meşveret birle ‘acāip apretse icrā kılğanlar birinci bir ḥatun kişi üç yıldın beri qursakı şişip ḥāmile dēk bolup özini qursaǵında balam bar dēp yürgen ēken bu ḥatunnıñ qursaǵını yarıp on cıñ miqdārıda bezni alıp taşlağanlar 2. bir kişiniñ bürekini yarıp bir çinçe taş alğanlar.

‘Aceb Kette Himmet Kılatur

Şehir içi Ḥekimbay mahallesidin südeger Maḥmūd Aḥun başlıklar mahalle mescidniñ evkāflarından otuz nēçe dukkān bir yüz ellik çerigdin ziyāde zemīnleri turuǵluq qurbānlık kılğan öylerdin terini yıǵıp alıp satıp mescidge cāy-ı namāz alamız dēp dört yüz ser fel cem‘ kılıpdur. Ma‘ārif dār-ül-‘acezelerde yetim ğarīb köp kemçilikler bolup turup mundağ şahsiyetçilik lāzım ēmiş ēdi ve ḥāl aña bu Baybiçe milyon serlik māl eşyāǵa mālīk bolğan bir kişi Baybiçeniñ bu kılğan himmetige rahmet.

Qımarbazlıqtın Tevbe Kılğan

Şican Efendim şehirniñ taşı Künci dēgen yurttın üç dāne qımarbaznı aldurup kēlip aḥlāk birlen te‘dīp kılınmastın te‘şirlik va‘az naşihat kılıp bir munça fellerni **Y05/05** oturup aytıp sizler bütün dünyādaki milletlerniñ çirāǵı bolğan ma‘ārifǵa hem hediye kılmaq lāzım dēgenleride bu qımarbazlar öz iḥtiyāri birlen Şincan Efendimniñ te‘şirlik nüfusları ilen bir miñ ser ma‘ārif faydasıǵa i‘āne kılğan.

Terbiyelengen Köhne Qımarbaz

Qomdurvaz taşıdın qımar oynap köhne qımarbaz Şalāḥaddin Taz mundın ilgeri qımar oynap tutulup Şincan cezā bērip töbe kılıp ikinci qımar oynamaymen dēp tildin mühürlükci bērip çıkıp kētip şehirdin anası merḥūm bolğan 25 yaş Ebul-Qasım Aḥun dēgen bir balanı neşe çekdürüp öyide qımarǵa salıp üç yüz ser naqd ütüp alıp iki miñ bir yüz serge qarzdār kılğan ēken. Yurt ḥvāhları Şincanǵa ma‘lūmāt bērgen mezkūrlerini iki qımarbazlar birle tutturup alıp kēlip taḥkik kılğanda mezkūr ma‘lūmāt işbāt bolup mezkūrlarǵa ölgeçe unutmaǵu dēk kattıǵ cezā bērip Şalāḥaddin qımarbaznı muḥkem kamaq mezkūr qımar felini almas bērmeslikǵa buyruq bolğan

Aşhānelerimiz Āzāde Bolsun

Elhāl köhne müstebid zālīm hükümet vaktideki iflâslıklar top yıldızı birle beter bolup. Uluğ Şincanda halkımızğa ‘ilm ma‘rifet medeniyet tarķatuçı ve halkımızın her bārede baht-ı sa‘ādetin közlevçi āzād ve āzāde büyük Uyğuristan ‘adāletli hürriyet ve nizām hükümeti kurulmışdur.

Bul nerse herbir mekteb talebesi bolğan kiçik balāğa hem ma‘lūmligi hālde aşhānelerimizde hemen ‘ādetleri boyunca tamāmen hıfz-ul şıhhatğa nāmuvāfık iflâslıklar devām etmektedir. Keseler yuvılmaydur. Közeler çaykalmaydur. Aşfazlar aş taşığuçılar pākize libās kiymeydürler. Destmayeleri bir eski Lūñi kelse cümlesi şol birle pākize kılınadır. Teñri saklasun mundağ hāletlerdin Çihotge ve Sifilis mikrobları peydā boluvı. Belki tarķaluvı mümkün Kaşğar ‘umūm halknıñ saklığın saklav bāreside teklifim aşhānelerimizin āzāde pākize boluvı üçün tegişli idārelerimiz ciddī çāreler körsünler.

Ma‘ārifge Yeñiñışar Ā‘yān Hükümet Vari‘at Hamiyetleri

Ma‘ārif şu‘besi tarafındın açılmış mektebi ibtidā’i talebeleriga Muhterem Lu Can Hafız Beg Efendi büyük milletli **Y05/06** ve hidmetli 1. Tin Can Şamed Hācımın aşuk terbiyeleri ‘amelge kēlip talebeler tahşilleride bek yahşı terakķi kılmaqtadır. 6. zulheccede hūķūķi imtiñānlarımız neticeside erbāb tarafındın mūnevver zātlarımıznı hamiyetleri şāhlanıp ma‘ārif mekteb dār-ül-‘aceze terakķi ve te‘ālāsi üçün gayretleri mevc urup turadur. Millet babası 1.Tin Can Şamed Hācım Yeñiñışargā teşrif kılğanlıkı mekteb talebelerinin ‘ayn-ı terakķisi bilindi. Bu kün kadar mekteb talebeleri Muhterem Luy Can himmetli Ti Can Şamed Hācım Maħmūd Niyāz Ahun ekemler tarafındın çāre istemekte ēduk. Lu Can hafız Beg Efendi Kaşğardın barıp kaytkanda aşuk gayretleri yēne hareketge kēlmekte.

Ma‘ārifge ebedī menfa‘at üçün ‘ālī mu‘āvenet ile bir kette dukkān açıp bērmekğa hükümet uluğlarındın Lu Can ve TiñCan Tenfuriyet tarafındın Mihmānbek Hācım Maħmūd han Begim Karı Beg Hācım Aşur Begim başlık ser bir ordalarımız tüccārlar tarafındın Emīn Hācım Asdhan başlık ahālī memleket ā‘yānlarının meşveretleri karār oldı. Muhterem Şamed Hācım bu künlerdin ‘Abdullah Karim başlık beş on nefer kişi okup aldı. Yahşı imtiñān berdi mekteb talebeleridin kēmbağal talebelerimizni muhterem hācım terbiye kılıp turadur. Āñiri bar.

Kaşğar Maṭba‘asığa Ğulcadın

Qurulup matbu‘āt Kaşğar şehrige

Çaçmaқта nūrlar İliniñ köñlüge

Başlar aķ yolğa yahşılık kılğa

Tüşündünler mü yazğanlarığa
 Körsetgey tanıı medeniyetlik inini
 Tatlaşkan zeñini insân közige
 Tilegeydür bilmek barçe birleşmek
 Düşmenlik Cancal ornığa
 Ey ehl-i Kaşğar emdi yatmaylı
 Ayağ basaylı bilim yolığa
 Köz açın dostlar şu hārlik yeter
 Qalmaslık bolsa zālīm qolığa
 Düben coşılar sen min coylar
 Bizni yetküzgey maqşad yolığa
 Yaşasun maṭbū'āt bitsün cehāliyet
 Ketsün hurāfāt yerniñ qahrigē
 Bu derdmen ötgey mü hūşsız
 Mundın şon şeksiz kēlgey özige.
 (Gulca 'Āciz)

29.April(Nisan) 1935 (Yeni Hayāt)

Y06/01 Yeni Şıncan Hükümetiniñ Kānūn Esāsī

İlgeriki kānūnsız vahşi istibdād hükümetige karşı Şıncanda nārāzılık inqılāb kozğalanları bolup Urumçi merkezde Nan Cin Cumhūriyetige qarashlıq yeni Şıncan Hürriyet Cumhūriyeti ve nizām hükümeti kurulmaqla 9 maddelik kānūn-ı esasi i'lān kılınıp mes'ele hāl kılındı.

Şundın beri bu kānūn Memlekette 'amelge aşır kēlmekte. Biz şu kānūn-ı esāsimizni yeni hayātınñ evvelkı sanlarıda yazıp hem ötgen edük. Şundağ bolsa hem şu kānūn bilen kurulğan yeni hükümetniñ maqşadlarını halkımızğa kāmılraq ma'lūm kılıp ba'zı evhāmlarını taşhīh kılıp toğra yollarını körsetmek üçün az tafşil ve şerh ile yene yazamız

1 inçi: Milletler hūkūk cihetidin berāberdür.

Ya'ni Memlekette yaşaydurgan barçe milletler idāre-i vaṭanı ve medenī hūkūqlarda bir berāberdür.

2 nçi: Sözde hürriyet bolup herkinge söz ve maṭbū'ātta ta'limlerde keñ hürriyet bēriledür. Ya'ni yığın maṭbū'ātta kānūnga muvāfık söz kılmak yazmak üçün hürriyet bardur sansür yokdur.

3 ünçü: herbir dinga hürriyet bēriledür.

Ya'ni din işleri hür ve āzād bolup herkim diyānet işlerini kāmile edā kılmakta ihyiyarlıkdur. Din ve mezheb hükümleriğe dāhıl ta'arruz kılmak mümkün emesdür.

4 ünçi: Hükümet 'ilm ve ma'ārif yolıda bütün milletlerni terakki ettürmekge tirişedür. Ve hem şu yolıda işlenedurğan işlerge her nēcük yardım bередür.

5 inçi: Açılğan ve açılaturğan mekteblerde her millet balalarığa öz milli ilen okumakğa ken hūkūķ bėriledür.

Y06/02 Ya'ni her 'ilm ve fenleri öz ana tili bilen okuşğa hürriyet ve ihtiyār bardur mecbūriyet yokdur

6 nçi: Hükümet Şıncañnıñ baylıklarını östürüş üçün tirişadur. Şunıñ üçün şan'atını terakki kılduradur. Yollarnı tüzetidür. Çarvadarçılık ya'ni koy kele māl çehārpay mällarnı östürüşke yardım beredür.

Ya'ni halknıñ iktisādı tirigçilik işlerini yaşırtmak üçün sa'y ve tedbirler kıladur.

7 nçi: Hükümet menşūblarığa Şıncañdaki bütün milletlerniñ kişileri koyuladur. Hem köpraķ koyuladur.

8inçi: 'adliyye işlerini ıslāh kılıp 'ādillikni ri'āye kılınadur.

9 unçu: Şıncañ hükümetige yardım üçün bütün milletlerniñ vekilleridin 'ibāret meşveret meclisi қоşma қомитеси saylanadur. Mana yeñi Şıncañ hükümetiniñ kânūn-ı esāsi şulardın 'ibāretdür. Munı herbir vatandaşnıñ bilmekleri lāzım aşıl nüshada Urumçi döben қоşılar imzā atmışdur.

Du'ā Hān Hācī Mollā

Toķuz Aķ yolıda oltursam at bilen ve hem piyāde köp hatunlar yaķşı libāslarnı kiyip öter edi. Huşušen çehārşenbe düşenbe күnleride köp öter edi. Teftiş kılıp barsam Hācī Mollā dep du'ā hān bar ēken şol ādemniñkide barur ēken faķir mezkūr hācī mollāmnıñkide kirsem birer yüzçe hatun kız oğullar cem' bolup olturuptur. Karasam havliside tört beş cayğa hatun kızlar cem' bolup olturupturlar. Her tavāfnın otrasığa barıp oturup turup sözlerni kılıp hatunların balalarını boyunlarını çimdip erge alıp bir ay mu erniñ yaş mu dēgen mālāya'nı sözlerni kılıp meniñ **Y06/03** futum devādur dep ornıdın turup kesel biçārelerini yıǵlatıp turup depseb koyar ēken andın şonra yasinniñ ayaǵını nihāyeti çala kem okup koyup yēne bir tofğa barıp şunıñğa ohşa mu'āmelelerni kılur ēken hatunlar etrāfıda oturup vay hācī mollām dep dolasığa urup ziyāret kılur ēkenler. Anıñ üstiğe hācī mollā hüdā dilimge saladur dēgen mübālağa ve şer'īğa muhālif kıladurğan sözlerni köp kılur ēken faķir hācī mollāmdın bu mes'elede suāl sorap sizniñ bu kılğan işlerinizge şeri'at neme dēydur dep aytsam şeri'atta Quranda şimāl aǵrıķğa okusun dēgen bardur. Ya'ni uluğ bir pirim emri bėrip du'ā kılğan dep cevāb berdi. Anıñ üçün faķir

mez kūr hācī mollām mes'elesini şeri'atğa bilindürüp neme ekenligini bilip özüm mü bir i'tikād kılmaknı hayāl kılip şeri'atge alıp keldim. Egerde şeri'atge muhālefetçiligi bolmasa men hem i'tikād kılay şeri'atge muhālefet iş bolsa anıñ çäresini körey dep şeri'atğa alıp kirip edim. Şeri'at huzūrıda Hācī mollāmın bundağ işleri muhālif şer'i bīdād bolğanı ma'lūm bolup şeri'attın Hācī mollāmğa terbiye kılınıp yene ikinci mundağ nāmahrem hatunlarını öyge yığıp muhālif şeri'at işlerini kılmaz bolup tilidin mühürlük hüccet haq alındı.

İttifaqlık Şirket Arkalı Boladur

Kaşğarda numüne nāmı bilen bir dāne ticāret şirketi teşkil kılındı. 23. yıl 10. aydın başlap 6 maddelik nizāmnāmede tohtatulup 60 dāne a'zalarından kirdiler. Uşbu a'zalar hizmetçilerdin 7 dāne hünermend mekāsiblerdin 19 dehkanlardan 18 südegerlerdin 11 dāne sermāye bergeñ ve hatunlardan 4 dāne cem'i 60 kişidin 'ibāretdür. Tölegen sermāyeleri yarçın hesābığa bir hisşeleri 25 serdür nizāmnāmeğa binā'en bir a'zadan beş hisşeğaça kol kılınadur. A'zalık bedeliğa bir ser yarçından hesāb kılip alınadur. Memleketniñ ma'arif cem'iyeti üçün yıllık faydadan nizāmnāmeğa binā'en beş persent ecretip bereledür. Şerik boluş üçün arzū kıluçı kişiler 'ariza bilen qabul kılınadur. (Numüne ticāret şirketiniñ hey'et a'zası)

Aqartu Uyuşması

Şu hefte Aqartu Uyuşmasığa Kaşğardın köp kişiler da'vet kılınıp keñeşler neticeside 'abdallar hemān Hācım Re'is Nu'man Efendi Hoca Yūsuf Ahundlar mu'āvin Kerim Han ser kاتب ta'yin etilip uyuşma işka kirişti.

Y06/04 Yenihışarda Gayret

1353. yıl 27.cemādi-ül-sanida ma'arif şu'besi kurulup şu'be tarafından 2 sınıftın 'ibāret mekteb-i ibtidā'i açılıp (130) nefer talebe diqqat-i ictihād ile cem'lenip terbiye kılmaқта edi. Maḥmūdullah hazırkı vaqtimizde mekteb-i ibtidā'i 12 sınıftın 'ibāret bolup 2 sınıfta kızlar mektebi bolmaq birle her sınıfta bir mu'allim öz vazifesi ilen her sınıf 'addi on beş ve talebeleri ilen cem' 40 neferdin aşuq bolup ciddī hareketleri ile kemāl-i sa'isini kılmaqtadurlar. Şu'bege tābi mektebler ta'dadı 75 ge yetip ba'zı şahrā mektebleriğa hem mu'allim yetüştürmekteürmiz. Bu mektebler ve talebeler teminatlarığa bu kün kadar hükümet ve re'is uluğları ve tüccarlar tarafından çäre körülmekte edi. Bu himmet egeleriniñ gayretleridin yurttaki 'umūmī ahālilerimizniñ 'ibret közleri açılıp hayret ve arkasığa yazılmağını taleb etgenliki üçün 25 zulhecce cum'a küni cem'iyet kılınıp uşbu zikir kılğan himmet babalarından 158890 ser toflanıp himmetler körsetildi. Her yurt ve her memlekettin uşbu zevāt-ı kirāmlarımızge oḥşa millet babalarının gayretleri hareketge

kêlse Uyğur evlâdlarige ‘ayn-ı teraqqî körülüp derdmendler cerâhâtlarige merhem tafıldı. Muhterem LuCan Hafız Beg Efendim 10000 ser 1 inci TiñCan Şamed Hâcım 1000 ser Tanfu Memed Niyâz Ahun ekem 2000 ser Esiñder Tenfu 2000 ser Qara beg Hâcım 10000 ser Miman Beg Hâcım 4000 ser ‘ömr Ahund Bay 5000 ser Maǵmūd han Begim 5000 ser Ğâzi Beg Hâcım 5000 ser ‘Aşur Begim 2000 ser Mir Haldin Hâcım 1000 ser i‘âne bergeñler.(Āhiri bar)

Dünyâda Oyǵanu Devri:

Fransa İnkılab Kibiri

Qaral bularnıñ meclislerige kèlip hâkimâne bir nuţuk aytıp haızır emir etti taralanlar dedı. Pâdşahnıñ bu emrige bir nêçe zâde keñ haqıqatte istibdâd taraf bolǵan kişilerdin başqa bir kişi kulak salmadılar. Câylarıdın kımlamadılar. Pâdşahnıñ veziri meclisniñ re’isi bolǵan mu Mösyö Abige hitâb kılıp cenâb pâdşahımıznıñ emrini işitmedüniz mü dedı. Buña cevâb bèrip müzakeresini tamam kılışǵa qarâr bèrmegen bir meclisni men taratalmay men dègeni kebi meclisge hitâb **Y06/05** kılıp miñçe içtimâ‘ etgen milletge hêç kim emir etilmes dep cesâret körsetmişdür. Ve hem meşhûr Mir Abu biz bunda milletniñ taleb ve ârzusuyla yığıldıq. Bizni kimse bir yerdin çıkarılmas qaralǵa bunı bildürün dedı. Bu cevâblar o zamân özlerini el-vâhid dereceside tutqan maǵrûr pâdşahlarge qarşı bek büyük cesâret edi. Sonra Fransa milletiniñ istibdâdıǵa qarşı heyecân ve ıztırâbı alavlanmaǵǵa başladı. Qaral hatunınıñ maşlahatı birle Parizǵa hayli ‘asker alıp keldi. İnkılab fırkası Galyan ‘Azim birle kozǵalıp meşhûr Bastil hâbishânesini basıp maǵbûslarnı çıkardılar. Qarol bu ahvâllerni körüp ihtilâl ‘işyân dedı. Buña qarşı yaver vezir yok cenâb ‘işyân emesdür inkılâb eseridür. Hukûk ve ıslâhât üçün özgerişdür dedı.

Şanâyi‘-i Nefise Millî Tiyatro

Kaşǵarda başqa içtimâ‘i medenî idâreler tüzülmek birle berâber şanâyi‘-i nefise millî tiyatro idâresi tüzülüp ba‘zı ‘ibretlik körünüşler körsetilip işlep keldi.

Şu yaqınlarda Nu‘mân Efendi tarafıdın işlengen(derdimizniñ biri) ‘ünvânlık eserlerde bizde du‘âhanlık perihânlık bek kiçik kız balalarnı çoñ qarâ âdemler alıñ toǵrıside dègen körünüşler şahnede körsetildi. Halkta yahşı tesir qaldurdı. Bundın keyin millî tiyatromız tañı mu yahşı hâllerge kèlip içtimâ‘i turmuşımızdaki kemçilik harâb ‘örf ‘âdetlerimiz muvâfık hâllerge kèlmeki kütüledür.

Hâricî Ahvâl: Dünyâda En Kette Bir Seplin Yıkılıp Tüştı

Amerikanıñ Mağun atlık bir kette havâkemesi San Fransisko dègen şehirniñ yanında havâdın yıkılıp denizge tüşüp ketti. Uçucılardıñ iki kişi helâk boldı qalǵan 73 kişiler kütqarıldılar.

Habeşistan: İtalya ve Habeş arasında siyâsi münâsebet üzül-di. Habeşlikler ‘umûmi heycan birle İtalya tecâvüziğâ karşı ‘askerler ıbar-maktadurlar.

Aksu Vilâyeti Âbâd Nâhiyeleri

Uşbu yıl 13 ünçi Mart Âbâd şehrinde Ğulcadın 5 inçi çıķķan Tatar Uyğur ‘askerleri tarafıdın 1 inçi mertebe tiyatır oyunu koyuldı. Şol kiçe koyulgan tiyatırdın hâşıl bolğan **Y06/06** faydanı ya‘ni 69700 ser felni mezkûr ‘askerler âbâd mekteb talebeleri te‘mînâtı üçün tafşurup bêrdiler. herbir millet kardaşlarımız uşbu yukarıda zikir etilgen ‘askerlerdin ‘ibret alsak boladur. Çünkü bu ‘askerlerniñ işi tiyatır yâki başka bir türlü halk faydasığâ emes. Belki yalguz ‘askerî iş bolup öz üstlerige yüklengen bu vazifelerini edâ kılış 2 inçi halk işlerige iştirâk eterğâ vaķitleri müsâ‘ade etmes edi. Şundağ bolsa hem bular tirişip vaķit tafip keleşek yaş balalarımızğâ yardım ettiler. Ğmdi kardaşlarımız özleriniñ boş vaķitlerini zâyı‘ kılma-y okuv okıtu-yollarığâ kollarıdın kêlgen kadarlı maddi ma‘nevî yardımlerini kôrsetüşleri lâzımdur.(Aksu Uyuşma Re‘isi Maħdûmzâde)

Afyon Neşe ve ‘Araķ

Bizde ilgerilerde neşe çekiş teraķķı kılıp meydân külhan dēgen neşehâne-ler köp edi. O zamânlarda şehrinñ ekseri kişileri hatta kette âdemlerimiz neşege mübtelâ bolup bularge yaş ‘aķsız terbiyesiz balalarımız ör-genip me-yin ve ‘aķllarını harâb kılma-ķta ediler. Bundağ zehirlik ve insânı iştin çıkarıp yurt-nı harâb kıladurğan iflâs işler ne hükümet ve ne şeri‘at aħundlarımız tarafıdın to-blik revişte tosulmay yurt bolğanıça bolup keldi. Ğmdi hazırķı bîdârlık ve ıslâhât devrimizde hükümet memleketge herbir faydalık işlerni tesis kılıp herķandağ ‘ammağâ zarûrlık işlerni yoķatma-ķğâ sa‘y kılıp turğan yurttâ afyon çekiş ‘araķ içiş ‘âdetleri teraķķı kılıp ösüp barğanlık ma‘lûm boladur. Bu aħvâl bizniñ hazırķı ıslâhât devrimizde bek açınarlık köp nâmünâsib işlerdür.

Bu içmek meclisleri Özbekistandın kêlgen muhâcir sudegerler arasında ziyâde cârî bolup turma-ķta bolup Kaşğarnıñ nâdân yaşları bularnıñ şohbetlerige müşerref bolup taklîd kılıp yene artıp barma-ķta êken. Bunıñ üçün hükümet ve Aķartu Uyuşmasının diķķatini celb kılıp bundağ şer‘î şerîfge muhâlif ‘aķl ve şıhhat bedenlikge ziyânlık ve aħlaksızlıklarge sebep boladurğan işlerni kıttığ tosup etmeklerini soraymız.

Afriķada Bir Yeni Keşif

Afriķa kıt‘asının Kamirun dēgen cengeli içide bir Svediş ekspres hey‘eti bir kısım farfi(kısķa) insânlar tafķan bularnıñ boyları 90 santimetır ya‘ni bir kezge yaķın bolup renkleri kara êken bular nihâyeti kalın dirâhtlık içide yaşar êkenler.

1 İyul(Temmuz) 1935 (Yeñi Hayât)

Y07/01 Kaşğarda Hatun Kızlarının Kiyimlibās Asbablarıdaki Teklifler

Dünyānıñ heme yeridin cāhil nādānlık ve istibdād semeresi birle kempağal bolup qalğan Alte şehir huşušen Kaşğarda hatun kızlarının kiyimlibās qadağ tacı tökme zire bilezük yene nēmeleri ‘ādet bolup tavar dudun hañdan feñdan kimhab talalar kēymek resm-i revāç bolup kētip din dünyālık hēçqandağ ‘ilm ma‘lūmāt ve ahlāqlardın zerrece haberi bolmağan ahmağ hatunlar arasında ifrāt derecede zīnet esbabı birle taşını zīnetlemek ‘ādetleri cārī bolup kēldi. İ‘tibār ahlāk ve faziletlerige bolmay toy tūğın ziyāfet meclislerige bargan hatunların qaysınıñ altun asbab tavar dudun kiyimleri yaḥşı ve kıymet baha köp bolsa anı teklif kılıp ‘izzet kıılınğandın hatunlar kiyim mes’eleside ifrāt ihtimām kılışğa ‘ādet kılıp kētgenler. Bir meclisge bargan hanımınñ üstige kiyip bargan debdebelik kiyim asbabları bir nēçe sā‘atlik şöhetge kifāye kılmay yene boqçada başqa nēçe hil kiyimlerini köterip birle alıp barıp bir künde nēçe hil kiyim yenüşlemese ḥesāb ēmes.

Dünyāda özini yasamaqtın bölek hēç nerse bilmegen terbiye ta‘līmdin maḥrūm cāhile hatunlarınñ iki dünyālık sa‘ādeti yaḥşı kiyim kiymektin ‘ibāret bolup qalğan. Bundağ faḳīr kempağal memlekette libāsat huşuşıda şunca isrāfāt ve ahmağçılıqlar bolup turuş nēçük ma‘kūl boladur. Bu tarıqa ‘umūmī ahlāk ve iktisādğa zararlık ‘ādetler bizde ēmdi qaçañğa cārī bolup turadur. Bir bayraq aḥvāli yaḥşı ādemnıñ hatunı bir yaḥşı libās zīnet asbabı kiyip yasansa örük örükni körüp ala boldı dēgendēk anı körgen başqası hem özini şundağ kılıp yasanmaqnı ārzū kılıp qalıp az avkatlık ḥāl künleri yaḥşı bolmağan erlerini maña anı alıp bēr munı alıp bēr qadağ zire o lāzım bu lāzım dēp başını ağırtıp

Y07/02 biçāre tafқан nersesini hatunığa kiyim asbab zīnet kılıp bērip tırmuş ve ḥayātı kıyınçılıqta qaladur. Bir kısım ersiz kempağal hatunlar bay kişilerinñ balaçaqasınıñ üstideki debdebelik kiyim asbablarını körüp anıñ hem şundağ kiyimler kiyip özini zīnetlegüsi kēlip qalıp terbiye körmegenlik ve hatun kişilik muḳtezāsı kiyimge ḥasretlenip ‘ilāc tafalmay. Nālāyık aḥvāller bilen kiyim üstebaş kılmak heveside ahlāksızlıqğa ḥūy kılıp kētip yurtnıñ nāmūsını ḥarāb kıladur. Bizdeki bu qadağ madağ zire mire hañdan mañdan kiyim asbab ‘ādetleri faḳīr memleketnıñ taḥı hem iktisāden töbençilikte qalıp erleriniñ ḥayātını zehirlep kēlgeni dēk ‘umūmī ahlāqnıñ bozuluşğa zor sebeblerdindür. Bunıñ üçün bizdeki şu hatunlar zīnet asbabı kiyim libāslarını sādeleştürüp bıkādir ḥacet kiyim kiydürüşlerini resm-i revāç kılmak bek lāzım bir iş. Bu toğrıda ‘ulemāmız va‘az naşihat beyān kılıp ḥükümet tarafıdın hem bu ahlākī ve iktisādī mes’ele üçün yardım körsetilip baylarımız ehl-i ‘ayāllarını sāde kiydürmekge ‘ādetlendürüp bundağ isrāf

hamākatçılık tekliflerini yokatmak üçün sa'y hareket kılsalar yurtta 'umūmī ahlāklar ile içtimā'ī ahvālımız tüzölüp şer'ī ve nāmūska muvāfık iktisādī ahvālımızğa münāsib hallerge kelişi mümkün edi.

Kaşğarda Banke Açıldı

Merkez Urumçiniñ bölümi 6 nçı aynıñ 22 künidin başlap Kaşğarga açıldı. Bu bankeniñ kıladurğan işleri 1 inçi fel ferāvāt qabūl kılış 2 inçi emānet feller qabūl kılış 3 ünçi kredit açıp h'vāh sūdeger h'vāh dehkan işçilik ādemlerge fel qarz bəriş 4 ünçi altun kümüş dolar qatarlık nerselerni lāzım kişilerge satış ve hem alışdur. Banke hükümet mālīyesigalarge tüşgen **Y07/03** vāridātlarını tafşurup alıp saklap 'askerī ve başka masraflarge tegişlik cāyğa bəriş turadur. Ve hem fel tizeleriniñ qurşını kötermek üçün sa'y kıladur. Bir bir arka köhne yırtuq harāb bolup kêtgen tizelerni hem yığıp alışka ictihād etedür.

Ten Saqlıq Üçün

Bu yıl kıştın tartıp yurtta hayli ağırık sızlaq kesellikler bolup 'āmmanın ten saqlıq işleri bitāblıqlarge uçrap keldi. İnsannıñ ten saqlıknı muhāfazat kılmak üçün anıñ ol közge körünüp turğan lāzım nerse pāklik ve nezāfetge ri'āye kılışdur. İstibdād ve ğafletler tesiri ile herbir özimizge faydalıq ve zararlık işlerdin köz yumup bākīsızlık bilen ötüp kəlgenimiz dek ten saqlıq işlerimizdin hem bīpervālıqğa hūy kılıp keldük. Anıñ üçün sıhhat bedenlikge en kerek bolğan pākizelik ve nezāfet huşuşlarıda bek keyin ve bākīsızlık hāletleride turamız. Kesellik ve hastalıklar en evvel özini ve öy eşik aldı mer'ālarını pākize tutmağan kir bedboylıqta olturğan kişilerge uçraydur. Bedboyluq ve nāpākıqtın tā'un kebi yamān keseller peydā boladur. Qaynamağan savuq su içkendin tif ve her hil 'illetlerge giriftār boladur. Anıñ üçün yurtta herbir kişi mümkün kadar özini ve eşik aral ögzelerini pākizelep tutup qaynamağan savuq buluq sularnı içmey pāk ve qaymağan şāf su içge diqqat kılmakı lāzım.

Kaşğarge Küçerdin İ'āne

Küçerdin Habibullah Qazı İbrahim Ahund 'Abdurahim Ahund Qasım Azund Seyyid Celil Ahun Rūzi Ahund Ali Hācımoğlu Ömer Ahundlar Artuş'taki Mollā Rūzi Hālfetniñ mektebiğa i'āne üçün 5000 ser hafiy Uşturfan Necmeddin Hālfet 'İsāzāde 400 ser hafiy i'āne ıbargenler bu i'āne bērgüçi hamiyetlik qardaşlarımıznıñ ihlāş bilen ıbargen felleri şol mektebniñ ta'mirātlarınıñ şarflarığa ülgürüp kēlip mekteb bināsığa zor yardım boldı. Biz emdi kütüp turğan Selīm Bay dek zātlardın heçbir neticelik āvāz çıkmay buyankı vağan ve milletini tanuğan hamiyetlik qardaşlarımıznıñ kılğan himmetleriğa köp teşekkür bilen rahmetler okuduk. Bulardın Allah rāzı bolup asdı mes'ud

ve bahtiyār yaşasunlar.(Kaşğar Aqartu Uyuşma Re'isi Mollā Rūzi Halfet Oğlu 'Abdurrahman Hacı)

Y07/04 Rāst 'aydgāhda Hızır Bar Mu

Bizde insānga kelişmegen köp 'ādet resimler bolup bıkārdın bīikār aşuqça hāric tekliflerni özimizge lāzım tutup keldük. Meşelā şer'î ve 'aqla hēçbir esāsı yok at oğlaqtın tüşmek teklifleri ādemge hayli ziyāde hāriclerge bā'is boladur. Bunınga şeri'at buyurğan mu yāki bir faydalıq iş ve netice bar mu ma'lūm emes. Bundağ teklif dünyādaki meşhūr Müslūman memleketleride hēç yok. 'Aql medeniyette bek üstün mü terakķi memleketlerde bundağ işler cārî emes. Bunıñ üstige Kaşğarda 'aydgāhda hızır bar dep i'tikād kılıp at ulağ birle ötmek 'ayıp sanaladur. Mundın ihtiyāt kılıp toğrı yol birle ötelmay uzun egri bügri yollar birle ötüşge toğrı kēledür. 'Acabā Hızır 'aleyhisselām dünyāda hēç yerge barmay hemişe bizniñ 'aydgāhda qaravul bolup turamdur. Hızır bolğan taķdīrde hem şeri'attın tüşmek lāzım kēlemdür ya.

Biz bundağ kiçik balalar dēk bātıl i'tikādlarımızdın kaçan kutulamız. Bundağ beyhūde tekliflerimiz bizniñ bütün dünyā halkıdın hayā ve ahlāklık bek medenî ziyāde nāmūsuluk bir halk bolğanımızdın kēlmedür. Nēçe hil cāhil hamākat ve mezelletlerge bā'is işlerdin nāmūs kılmay bir nēçe hayāluluk bolup kētgen mü biz attın tüşmek ekseriyā yalğan tevāzu'lardın bolup bir ādem uçrasa ekserî köñlimizde anınga tüşmek bir hāric körünup turup tüşemiz. 'Aydgāhdın atlık ötmek barar künleri ādem köpçilik tıkcınlıqtın bir kişige eziyet bērmekdin kaçmak bolsa hayır ma'kūl bī bazar künlerde 'aydgāh at ulağ urunğu dēk tıkcın bolup hem turmaydur. Bir kişi at ulağ birle mürd kēlip ölse 'ayıp sanalış hamākat eseridir. Ėmdi bundağ bīma'ni i'tikād beyhūde yalğan tevāzu'lardın çıkıp haķiķi cehil ve nādānlıqımızdın nāmūs kılalı.

İrtişda Ma'ārifğa Yardemler

Muhterem Cāsi Şincan Hamdullah Efendim yurtımızda vuķū' bolğan çoñ bir su da'vāsı üçün teşrif kılıp mezkūr da'vānı işlāh ile hāl kılıp bunıñ ile berāber İrtiş mekteblerini ziyāret kılıp şonra 2000 ser hediye kılıp 500 ser naķd tafşurup kalmış. 1500 serni Hābil Hācımdın almaķğa emir kılğanlar 2 inçi Mücdaldin Beg Efendi Artış seyāhatında ba'zı 'āciz yurtlardaki mekteb hey'etige yardım üçün 500 ser Aħmedķul Hācım 1000 ser Şālih Aħund Damollā 250 ser hafiy hediye kılğanlar. Bu huşuşta mezkūr ma'ārifperver fedākārlarımızge vaţan ve milletimiz nāmı ile teşekkürler kılamız Cenāb-ı Allah bu yeñi hayātğa nā'il bolğan mübārek **Y07/05** vaţanımızda mundağ 'ālî himmet efendilerimizniñ emşālini kem kılmasun.(Artış Ma'ārif Müdiri)

Alınğan Qarzler Bêrilgen

Mundın ilgeri hükümetge lâzım kélip qalıp Şin Cin Can taraftın sūdegerlerdin 80 tümen qarz soralıp alınğan edi. Bu fel bir nêçe kün ilgeri qarz bêrgen âdemlerge bir mülk bêrmek üçün qaytarıldı. Munı yene eski ‘âdetlerdek anda ketti. Munda qaldı qılmay qarz bêrgen âdemlerniñ fellerini atı birle tafşursalar êken.

Astın Artışda Mekteb

Astın Artuçda on yette yerde ‘aşrî mektebler binā bolup herbiri iki üç sınıflıq mecmū‘î kırk sınıfta üç tórt aydın i‘tibāren talebe oquşka devām etmektedir. Şonra teftiş kılıp körsek herbir kentlerde köp balalarımız mektebge sıgımaştın qalğan êken. Şonra bu balalarımız mektebdin mahrūm qalmaslıq üçün tamam yurtlardaki köhne mekteblerni ıslāh kılıp Alte yaşka qadar balaları aqlā qoymastın mektebge alıp oquşka devām etmektedir. Şonra Aqartu Uyuşma buyruqlarına binā‘en bu balalarımız üçün ‘aşrî mekteb binālarına şer‘î qılmaqtamız. Ve hem hāzırılıqta kız hemşirelerimiz mekteblarına köp i‘tinā’ kılıp ve Aqvāq, Tecin, Şor Arıq, Tahtbun ve Arguki yurtlarımızda kızlar üçün ciddi harekettemiz. Hüdā h‘āhlasa az künlerde on yette yurtınıñ tamāmıda kızlar mektebini vücūda çıkaruruz. Oğullardın heçbir bala mektebdin mahrūm qalmadı. Az müddetde kızlar hem bu kebi bolur. ‘Umūmî Şincandaki qalış atalar ve mu‘allim efendilerimizdin iltimās kılamen. Heçbir yurtlarda birer dāne oğul kızların mekteb değen cennettin mahrūm kılmasslıqını On Artuc Oñ Arıqdaki meşhūr emīn Hācī değen zevāt On Arıq oğullar mektebiğe mundın maqdūm qılğan hayır ihsānlarıdın başqa yeñidin bir yüz ellik dāne merhūm ‘Abdülqādir Damollā eseri bolğan ‘aqā’id-i zarūriye kitābını ve hem kızlar üçün bir yüz dāne ve qalmış mekteblerimizniñ herbirisi on dānedin mecmū‘î tórt yüz ellik qadar kitāb hediye kıldı. Bu zātga şamīmī qalbim bilen teşekkür beyān kılamen.(‘İlmi Müfettişi Maḥmūd Tāhir ‘İsāzāde)

Tağda Kesel Tükedi Bir nêçe kün ilgeri Uluğçat ‘alāqasındaki tağda tñ‘un kesel barlıqını haberi kélip mundın doqtor ve müfettişler kêtgen edi. Hāzır bu kesel tükegen.

Y07/06 Hāricî Dünyā Türkiyede Ayroplan Bayramı

Ankara 5 inçi May Türkiyeniñ(Türk küçi) nāmıda teşkil kılınğan Ayroplan cem‘iyeti açılış münāsebeti ile Ankara havā istansasında tañtanalık Ayroplan nümāyişi boldı. Nümāyişte Re‘is-i Cumhūr Muştafa Kemāl Atatürk, Baş Vezir ‘İşmet, Ata ini başlıq hükümet a‘zaları hāricî devletler sefirleri ve büyük meclisiniñ a‘zaları hāzır bolup Türkiyedeki Ayroplan mektebiniñ müdürü Fu‘atınıñ talebeleri uçup iki miñ metre êgizliktin Ayroplandın künlük bilen yerge sekrep tüşüp zor tecrübeler icrā kılındı. Şavyet

Rusya Cumhūriyeti tarafıdın şu bayramğa hediye kılıp bérilgen üç dāne ayroplanlar hem iştirāk kılındı.

Körlerge Kitāblar Şavyet Rusyanıñ Qazan şehrinde körler üçün mahşuş Tatar tilinde zor maţba‘a açılğan. Bunda derslik risāleleri edebiyāt tehnikе kitāblar basılıp çıkıp okutuş başlanğan.

Toqamaçılık Şākirdleri Türkiyenıñ Nazillideki kezmal fabrika ve mekteblerinin talebeleri tecrübe körmek üçün baş müdürleri faızlı ilen Moskovaga kélgen.

Āsmānnıñ Yeñi Harıtası

Şimālī Amerika Cumhūriyetide Doktor Şili dēgen bir ‘ālīm kişi āsmānnıñ yeñidin harıtarlarını alıp sıızğan. Bu harıtada şu künğaçalık āsmān ‘ilmide taħı ma‘lūm bolmağan yulduzlar ve samanyolları ma‘lūm bolup körsetilegen. Bu yeñi keşif kılınıp körülgen yulduzlarnıñ tolası üstümüzde yarup turğan kündin 20 miñ hisse zorluķı ma‘lūm bolğan. Doktor Şiliniñ şu taħkikātı neticeside hāzır āsmānda 125 miñ samanyolları ma‘lūm bolup munıñ herbiride 20 milyart yulduzlar barlıķı taħmın kılınadır.

Kiçesi āsmānnıñ otrasıda körüledurğan uzun bir aķ sızık bar. Bunı samanyolu dep aytıladur. ‘İlmi hey’etniñ taħkikātı bu boyıca bu aķlıķ hādsiz yulduzlarnıñ yığılğanıdın peydā bolğanlıķı ma‘lūm bolğan edi. Ėmdi kā’ināt haķķıdaki taħkikāt ve keşifler neticesi Hūdānıñ ‘ālemide biz körmegen işitmegen hādsiz masnū‘ātlarnıñ barlıķı hāzırğaça keşif ve iħtirā‘ kılınğan kā’inātnıñ serv-ü haşları keşif kılınmağanlarığa nisbeten deryādın bu kaţar ekenligi kündin kün rüşen bolmaķtadır.

3 Öktöbır(Ekim) 1935 (Yeñi Hayāt)

Y08/01 Lübin Silin Tarafıdın Mühüm Bir Maķāle

Qadım zamāndın tartıp yurtnıñ tertıbsızlık ve intizāmsızlık işlerini ıslāh kılıp tertıbge salıp kélgen ve lekin iħtilāl ve şoķuş işleri çıkıp qalsa ‘askeriyye tarafıdın basturup kélgen eken hāzırķı hūķümetimizniñ üstide ağır ve müşküllük işler bolup turğan vaķtide haş ‘aķide bilen şu ağır ve müşkül işlerni öz zimmesige alıp evveldin āħirğaça bir köñül bir dil bolup yeñi hūķümetimizge yardımde bolup birbirige kolğa kol putğa put oħşas bolup kélgenler kim? Men Silin Maħmūd Sican Kaşğarge kélgendin beri şundağ bolup keldük. 22 inçi yılı inķılāb bolğandın beri yurtlar nihāyeti perākende boldı. Bultur küzde birge kélip bu yurtlarını kolğa yandurup alğanımızğa bir yıldın artuğraķ boldı. Şundın tartıp ‘askeriyyeniñ mühüm işlerini öz cāyda kılıp hem yurtnıñ heme işlerini intizāmğa salıp herbir işler öz yolığa koyulup haţā bolmay hāzırķı yahşı künlerge yetişgenimiz hemesi Maħmūd Sicannıñ bir köñül dimāğıda bolup yardım kılğanıdın boldı. Meşelā ilgeri 4 ünçi Tanğa karaşlıķ 3 ünçi Len Sin 1-2 ‘askerleri bozulup kaçğanda

ve yene 5 inçi Tannıñ 1 inçi 2 nçi Len ‘askerleri bozulup yanganda ilgeri bularnı koğlap tutuşka Maǵmūd Sican ‘Abdülşükür Lin Cannı buyurup ‘Abdülşükür Li Can nihāyeti ğayret kıldı. Keyin Yeñiñışarğa kaçıp barganda Maǵmūd Sicanğa tābi‘ Yeñiñışardaki Şamed Hācı Tin Can bularnı tutup köp himmet şarf kıldı. İlgeri keyin bozulğan ‘askerler şol kaçıp bargan yeride biri mu kaçıp kutulalmay tamam tutıldı. Yene érte yazda Yarkend tābi‘si qurşap iki oğrılar bozulup qorquşup **Y08/02** oğrılar küçeyip turğan vaqtide Folat Ten Can ‘asker ıbarıp qurşap oğrılarınıñ başlıķı Turdı Paşa Ata bile ikisini tutup kélip kânün boyınça cezāsını bérildi. Şol sebebdin bu yurtlar Tencaķdı bu bolsa hem Maǵmūd Sicanıñ hükümetge kılğan meşhūr bir hıdmetidür. Tin Can Lin Canlarnıñ ‘aķıdat himmetleri şundağ belend bolup Maǵmūd Sicanıñ men Silinniñ muhabbet ve ittifākımız şundağ müstaħkem bolğandın yeñi hükümetimizniñ Alte şehir tarafidaki müşküllükleri ekseri kötürölüp ketti. Şamed Hācı Tin Can başlıķ Tin Can Lin Canlarnıñ kılğan hizmetge lāyık herķaysıge in‘ām kılsunlar dep döbenge ma‘lüm kılğannıñ taşıda ‘aķıdat ve himmetleri belend bolup rūhlarını kötermek üçün geziteğa yazıp hemege bilindürdüm. Kaşğarda Silin Luyıñ.

Vilāyet-i Kaşğar Millet Meclisidin İ‘lān

Şincan merkezī millet meclisidin Kaşğar millet meclisiğa bérilgen ‘ām köñsiniñ mazmunı: Sin Cin Fu (Merkezi hükümet) din tüşgen köñside depdür ki: Sin Cin Fuğa Şin Cin Yuan (dāhili işler vezirlikı) dın kélgen köñsi ve Şin Cin Yuanga Kümin Ciñ Fu (merkezi tencin baş hükümet idāresi) din kélgen köñsiniñ içide deydür ki: Menvenıñ 24 ünçi yılı 6 nçi aynıñ beşide 462 nomirelik (Şincan Yuan) nıñ merkez Nan Cin baş hükümet idāresiğa ma‘lüm kılıp yazğan mektübiniñ cevābığa merkez Nan Cindin 6 inçi aynıñ beşi kélgen köñside aytıpdur ki:

Menvenıñ on sekizinçi yılı toközünçi aynıñ küni içgeri Mangolları haķķıdaki meclis açılıp teşkil kılınğandın keyin Kömin Cin Fu başlıķ heme vilāyet Sebkege köñsi bérilip ma‘lüm kılınğan bizler bolsak heme bir ittifākdaki kişi hemege naşihat bérilsün. Şızan halkını fetza degen **Y08/03** nām birle atalmasun ya‘ni Uyğurlarnı çantu demey aşıl atı birle Uyğur demek lāzım bolğanga oħşa. Biz barçemiz berāber biz cumhūriyet Cunhuva Menve halk itifākınıñ kişileri üstün töben yok hememiz oħşaş ilgeri bir nöbet şu toğrıdın köñsi bérilgen edi. Yene ikinci köñsi bilen ma‘lüm kıldık mundan keyin feze degen söz herkes kılınmasun. Şu toğradın hemege köñsi ma‘lüm kılunsun egerçi Şıncañ tābi‘side Şızan halkıdın yok bolsa mu feze degen atnı demesün Şincan tābi‘side daza ya‘ni kalmaklar bar bularnı Mongol atı birle atalsun İkinci daza degen söz ayılmasun depdür. Munı ‘umüm halk fuķarālar bilsün(Millet meclisi re‘isi)

Nefis Bile H'v'arlar

Üç Turfanda târihi bazar biraz aşır şunın beyân aşlık hem aştı. Bul aşlıkni aşkanını körüp nihâyet bay hem millet meclisiniñ re'isi Necmeddin Hâlfetim Şanzun Zулnun Aһund Bay birinci sudeger Buba Hаn Bay ve hem Kette Bay Hоza başı degen kişiler Uşturpannıñ uluğlarındın bolup maşlahatlaşır bir kün Şincan İbrahim Beg huzurığa kirip bazarda aşlık nihâyet aşır ketti. Bîçäre fuқarâlarğa yamân boldı. Cenâbları bizge miñ tağar buğday qarż bёrseler biz bazarnı arzan kılamız dep iltimâs kıldı. Şincan bu aһvâlni körgeç qabûl kılıp Alte yüz atmış tağar buğday qarż bёрdiler. Keyin bular buğdaynı kollarığa alğandın bazarğa alıp çıkıp bîçäre hаlklarğa bu bolsa Sannıñ buğdayı nihâyet pâkize buğday dep bazar narқıdın yüz ser ellik ser kımmat şattılar demek bu zâtlar arzan kılış ornığa arzannı kıymet kıldılar. Hey rahmet bularnıñ himmetleriğa. Şonra yaz bolup buğdaylar fışıp ormay bolğandın keyin bazarda aşlık qayıp arzan boldı. ammâ bular arzan bolıştın bir ay ilgeri tamam buğdaynı herbir çerigini miñ ser miñ iki yüz serlerdin satıp tamam kılğan edi.

Һazırda bular saңdın qarż alıp çıkan buğdaynıñ ornığa çerigini dört yüz ser beş yüz serdin buğday alıp alte yüz atmış tağar buğdaynı alıp boldular.

Mana qolıda şunca dünyâ fel mâlı turup felğa toymağan bu âdemler herbir çerigide beş yüz ser alte yüz serdin alğan fâ'ideni öz yaңuқlarığa urup қursакlarını toyğazdılar. Hey Uygurlar inқılâb қoyuñ şol aһvâller ile қандағ bizler teraққı kılamız қандағ һükümetimizni yaşatamız.

Eger şundağ bolmağanda şol fâ'ideniñ yarımını yâki **Y08/04** üç hışşedin bir hışşesini ma'ârif ve mekteb yetimler üçün bёrip qoysa Allah-u te'âlâ hem hoş bolur edi. Yeñi medenî ma'ârifğa nihâyet köp қувvet kirgen bolup işlerimiz patraq aldığa başkan bolur edi. Qarındaşlar ҳesâblap kördük alte yüz atmış tağar buğdaynıñ herbir kemide beş alte yüz serdin fâ'ide alğan bolsa tamam buğdayda қаңça fâ'ide bolur ёken? Allah-u te'âlâ қақан inşaf tafif bёрur bizlerge Üçturfan muһâbiri: Uygur oғlı

Dār-ül-‘Āceze İdaresiden

23 ünçi yılı 9 unçi aydın ibtidâ kılıp 24 ünçi yılı 8 inçi ayğaçalık idâre açılğandan beri Müdür Ebrâr Aһund on aylıқ ma'âşını almağan edi. Bu huşuşğa biz işçiler tarafından muhterem Aқartu Uyuşmağa mezkûr ma'âş toғrısında talebnâme bёrip uyuşma tarafından talebnâmeni qabûl tutup biz işçilerge ta'vîz kılğan üçün almağan on aylıқ ma'âşını 7000 ser hafiy yazıp kёlsede қалğan edi. Hаzırda mezkûr aylıқ fellerni Ebrâr Aһund ekem almastan yetim talebelerniñ kemçilik maşrafları üçün hediye kıldı. Bu huşuşğa on aydan beri hіzmet kılıp kelğenniñ taşıda Ebrâr Aһund ekemniñ yetim talebeler

üçün şu kadar kılğan himmetleriğa biz işçiler tarafından teşekkür bildüremiz.(Mañnud Can İbrahim hâcıoğlu)

Firdevs Elhamettin

‘Umūmnıñ rāhatın maqşadıda tutmaq şān-ı insāndur
 Ömür hayr ihsān etmek anıñ ma‘kūl ihsāndur
 Hamiyet bā’is hürriyet kavm-i esīrandur
 Bolup hoşyār millet cehl-i zillettin onanmas mu
 Açıldı şabāh-ı şādık uyqudın bu el uyanmas mu
 Hamiyetperverān ‘ālīm oldı vāşıl ‘amel
 Hamiyet birle atmışdur cihān te’mīn istikbāl
 Ne yérde himmet olsa ol yère ‘āşık érür iqbāl
 Havāyi nefse tüşgen bī hamiyetler usanmas mu
 Açıldı şabāh-ı şādık uyqudın millet uyanmas mu
 Bitiştı himmet ile millet mes‘ūde maqşūde
 Köçürdük ‘ömr kıymetdārını beyhūde beyhūde
 Biz olduk ehl-i hüsrān hemseferler yettiler şu‘ūda
 Cehālettin haqqa rezālettin usanmas mu
 Açıldı şabāh-ı şādık uyqudın millet uyanmas mu

Toğuz Aqda Yağşı Bir Mekteb

9 unçı aynıñ 23 ünçı küni Toğuzaq mekteblerni ziyāret kılmaq sebebiyetiyle 12 nefer izciler ilen çıkıp Abdım Çarık **Y08/05** yurtğa barsam bir mekteb kılıpdur. Mezkūr mektebni körüp nihāyette hursend bolup kettük. Bu mektebni Hācı Añund Hācım Rażi çoñ ekem başlıq yurt yaşlıları öz himmet ve ihtiyārları bilen ‘aşrī mekteblerge muvāfıq muntazām tört sınıflıq mekteb hey’et-i ta’līme ve hem ambarları bilen yasapdur. Bu ‘ālī himmetlik zātlarge ‘umūm millet ve mekteb talebeleri nāmından şamīmī qalbim ilen teşekkürlerimni beyān kılamen. Cenāb-ı Allah-u Te‘ālā bularğa oñşaş mekteb āşıqlarınıñ her tarafta sanlarını tola kılsun yaşasun ‘ālī himmetlik vañan ve millet dostları.

İ‘lān

Menve 24 ünçı yıl 6 nçı aynıñ 1 inçı küniden tartıp cem‘ kervānlarn birleşdirgen Kaşğar naqliyāt şirketi teşkil kılınıp Can Çınları yeñi Şıncan hūkūmeti tarafından taşdıq kılındı. Şirket bu künde qolıda bolğan at ve teve araba ilen kirā işlerni kılıp turadur. Şirketniñ maqşadı mes’ūliyetlik ve puhta yollar ilen Şıñcañnıñ dāhılınde hem hāricīge her türlü uşul ilen kirā kılıp mālarnı vaqtide yetüştürüp tapşurmaqdur. Dāhili ve hārici

ticārethāneler idāreler ve hūşūşī sūdegerlar kirā işleri toğrısında şirketniñ idāresine mūrāca‘at kılısunlar.

İdare: Kaşğar-Yarbağ Merhūm Hekīm Hācım sarāyında Kaşğar transport şirketi re’isi Yūsuf Karim Niyāz Hācım Oğlı

Hoten ‘Askeriniñ Toflangan Yêrleri

Cenvede çıkadurğan Şarkī Afrikanıñ mütehaşşısı Marşal Kirni’ul yazadur Hābeşistanda şokuş üç taraftın başlanadur. Şarkī tarafıdan beş fırka İtalya ‘askeri Hābeş içgerige kiredür. Buña karşı yigirme miñ Hābeş ‘askeri Hābeşistannıñ Hārar dēgen **Y08/06** vilāyetiniñ vālisi kumandasında boladur. Şarkı tarafta Hēbābanı himāye kılmağ üçün kırk miñ Hābeş ‘askeri toflandı. Bu kırk miñ ‘asker ‘Adiu dēgen yêrde toflangān 1896 nçı yıl İtalyanlar Hābeşge hücūm kılğanda İtalyan ‘askerini Hābeşlikler çoñ hezimetge uçratğān edi. Uşbu etrāflarda imparatorniñ öz mahşuş ‘askeriden başka dört yüz miñ Hābeş ‘askeri toflangān.

Yaponya Hem Hābeşistan

Tan gezitesi Mışırdaki muhābiri Mayor yazadur. Yaponya Hābeşistan iktisādī hem siyāsī cihetten köp kuvvet alğān ötgen yıl Şarkī Afrikada 89 milyon tonlık māl satğān. Hem Hābeş pādşāhsı bilen mü‘āhide kılıp bir nēçe yüz miñ hektarda fahta tarığān ēken .

Yaponya Harbiye Vezīri İsti‘fası

Tokyo 4 ünçi sentabır bu kün Yaponya harbiye vezīri Ükar Ağa resmī isti‘fāsını tafşurdu. Bunıñ ornığa harbiye başlık Kavasima boldı. Kavasima 1878 inci yıl toğulup 1898 de Yapon harbi ‘ālī mektebni pütürüp çıkğān edi. Keyin Yapon ve Hıtay ve Rus şokuşlarığa iştirāk kılıp şonkī vaqitte Yaponyanıñ Güryadaki ‘askerlerige başlık bolup turğān edi.

İran Medeniyetiniñ Dinī İlimler Qurultayı

11 inçi sentabırde Leningrad şehrde yigirme memleketniñ ‘ālimleri yığılıp Leningradda İran medeniyeti şan‘atı nefisesi ve tārihi edebiyātığa ‘ā’id āsār-ı ‘atıkaları Sekin öyide toflandı. Bu qurultay üçünçi defāsıdur. Birincisi Amerika ikincisi Londonda bolğān edi. Bunda körüledurğān mes’ele İrannıñ tārihidan ilgeriki hāli ikinci Er Hāmid devri şonra Selçuk Türkleri Mongollar devridür. Bu qurultayğa iştirāk üçün İran ‘alimlerinden sekiz kişi keldiler. Birinci İran ma‘ārif veziri hükümet ikinci hāriciye vekili Muzif Tahran müzehāne müdürü Heydar Tahran dār-ül-fünün müdürü Doktor ‘İsā Şādıqlar İtlaat gezitesiniñ muharriri Meb‘ut edebiyāttın siyāsī şan‘āt zirā‘at vekili Behzad Tāhirzāde kātib-i ‘umūmī boladur. Hey’et-i re’isi gezite muhābirlerige hey’et taraftan Firdevsiniñ yarulukığa bağışlap meclis nümāyişler ötkerilgenligin bildürdi.

1 Öktöbır(Ekim) 1935 (Yeñi Hayāt)

Y09/01 Dar-ül-‘Ācezedeki ‘āciz yetimlerini Unutmaylık

Nev’i insānının eñ töben tabakaları bolğan ‘āciz, yetim, ġariblerge raħm kılıp ularnıñ aħvālīga kayğurup şefkat ve ıslāh merħamet körsetmek insāniyetniñ fıtrat-ı selimeside emānet qoyulğan eñ şerefli ve ‘ālī bir his ve tıyğudur.

İnsannıñ vücūdının bu ‘ālī his ve tıyğu yoqalmay saqlanğan müddette dā’ima öz cinsniñ elem ve kayğularının müte’essir bolur. Yetim, ‘āciz, ġarib ve mazlūmlarge raħm şefkat kılmaq üçün hissiyāt-ı insāniyesi aynı etiledür. Dünyāda ilgeri ötgen peygāamberler tamam ve faķir miskinler ‘ācizlerniñ aħvālīga kayğurup ularge hem şefkat ve ihsān etmek üçün sa’y etmişler. Kavim ve ümmetlerige ularnıñ ıslāh hālī ve hayır ihsān üçün tebliğ ve vaşiyetler kılmışlar. Heme semāvī kitāblar Tevrāt, İncil ve Kūrān-ı Hekimler içre faķir miskinlerge raħm şefkat ve ularnıñ ıslāh aħvālī üçün sa’y etmek toğrısında kēlgen āyet beyānat bi’addür. Nev’i insānnıñ büyük hekīm ‘ālīm ve filosofları insāniyet hayırh’āhī bolğan dep fażıllar ‘umūmen insāniyetniñ töben sınıfı bolğan fuķarā ve ‘āciz yetimlerini iltizām Y09/02 kılıp aħvālīga kayğurup ularnıñ ıslāh hālī üçün taşaffi kıldılar. Kūrān-ı Kerīm içide faķir miskinler yetim ‘ācizler haqqıda kēlgen ayetleri herbir savatlık Kūrān okuydurğan kişiler bilseler kerek.

Cenāb faħr-i kā’ināt peygāamberimiz ‘aleyhisselām dā’ima faķir miskinlerini dost tutar edi. Ularge hayır ihsān ve yaħşılıklar kılur edi. Şahābe-i kirāmnıñ eñ faķir miskinleridin bolğan Aşhab-ı Şāfağa meyl-i muħabbetleri bek ziyāde emes mü edi. Hatta ularge kemāl-i muħabbetlerdin ya’ni ey Hüdāyā men faķir miskinlik hālette cenāb hayāt kēçürmekni naşib et. Miskinlik hālimde vefāt tafdur. Kıyāmette miskinlerniñ qatarıda maħşur kıl dep du‘ā kılur ediler. Yene men yetimni terbiyet kılguçı kişi cennette şunıñğa oħşa yaķın bolamız dep qollarının iki barmaqlarına işāret ettiler. Elhāşıl faķir miskin ve yetim ‘ācizlerge yaħşılık ve şefkat kılmaq dünyānen ve ‘aklen eñ büyük vazife insāniyetdür. Bizniñ Alte şehir yurtlarında evvelkı hükümetlerniñ zulmı fuķarālarge raħimsizlik çoñ kiçik heme memūr ve ‘ameldārlarının tamam ġaraż ve maķşadları özlerige fel Y09/03 tafip almaktn ‘ibāret bolup şahşī ‘arzları üçün her vesile birle ‘amma yurt halkını ezip özleri yurt memleketniñ ābād bolup halknıñ aħvālī yaħşı boluşı üçün heçkandağ bir rehberlik körsetilmegen hālde halknıñ öz tıbi’i aħvālī ile az köp tafğan nerselerini alıp öz nefisleri üçün milyonlarca ādemlerini harāb kılıp turgandın künden kün yurtnıñ ‘amma halkı ezilip elniñ köp bir kısmı yurttā kün körelmey her tarafge sezilip çıkıp kētip ġarib misāfirçılıқта öttiler. Yene bir kısım tilençi dīvāne qalender hār ve zār büküp yıldın yıl yurttā ‘āciz aç yalangaç yetim qalender ile yol kuçe bazarlar tolgan edi.

Kış ve savuk künleri yatıp külge bulanıp yüz közleri kapkara küller birle küçeğe yalangaç çıkıp gücam dep titrep turğan dīvāneler yādınızda barmu? Dehşetlik savuklarda çoñ yol üstide bir tal iki tal kömürçilerin tağarından kömür alıp kaçıp yolda ot kalap oturup Ahunum Gücam Hüdāyım ‘ömrlerini ziyāde kılsun dep titrep iki fel tilep olтурğan yaş karı er hatun yetim ‘aciz kemağallar esiñizdin çıktı mu. Ortadın aḥṣāmğaça öylerge **Y09/04** haq dost emīn dep üzölmey kēlip kētip turğan dīvāne qalenderler yādınızda bar mu? Bulardın hazır biri hem yokğu ular qayerge kētti. Ular hazır dār-ül-‘aceze dēgen şefkat hānede emes mü? O yerde quru çurı aqsak çolaq ‘acizlerigā nān kiyim bērilip terbiyet kılınıp yaş kiçik oğul kız yetimleri mektebde okutulup turmamdur. Ba‘zı künler dār-ül ‘aceze talebeleri dep haq yazılğan bayraqlarını köterip reste bazarlarda köziñizge qatar çirāylıq yaş kiçik balalar uçrap qalmamdur. Mana şu öysiz kuçe yol bazarlarda yalangaç aç titrep göcam ik fel bērseler ilāhi bir parça nān dep tilep yürgen ‘aciz yetim kemağal balalar emes mü? Bularnı körgende hazır bu kimniñ balaları ēken dep ekseri oylap hem qaladurğansız bularnı siz iki yıl aldıda kuçe bazarlarda vaḥşetlik ḥarāb aḥvāllerde körgen ğarib insān balaları.

Bular bu vaqğaçā hazır Memlekette qurulğan yeni ḥükümetniñ rehberligi astıda mezārlarnıñ beyhūde heç neticesiz yerlerge ḥilāf-ı şer‘i şarf boladurğan aşıqlarından alınıp nān tamaq kılıp bērilip ba‘zı i‘āne ḥayrātlar ile terbiye kılınıp kiyim üste baş kılıp bērilip kēldi. Huşūşan tārihi ve ḥaḳiḳi milletperver ‘amma yurt ve vaṭan ḥayırḥ‘āhi Maḥmūd Sican cenābları hemişe millet ve vaṭange yaḥşılıq boladurğan herbir işlerge peşt-ü penāh bolup maddi ve ma‘nevī yardım kılıp kēlgeni dēk şu şefkatḥāne dār-ül-‘aceze idāresiğā bir yıldın beri dā‘im şefkat qollarını uzatıp zor zor i‘āneler bērip turdı. Hazır savuk kış künleri **Y09/05** yetip kēldi. Bu ‘acizlerge köp nerseler şarf çıkımlar kitedür. Ėmdi yurtımızdaki hāl-i ḥayrāt şefkat-ı insāniyelerini oyğatıp milletin şu dār-ül-‘acezedeki ‘aciz yetim ğarib bīdava evlādı tarafge yardım ve merḥamet qollarını uzatıp insānlıq tuyğusığā muvāfiq i‘āne ve ḥayrātlarını ayamay yetim ‘aciz miskinlerge merḥamet ve şefkatte peygāmberimiz Ḥazret-i Muḥammedniñ sūnnet-i şerīfelerige ergeşkeyler ēdi.

‘Umūmī Yurtlarımızda Mektebler

Turfan muzafatı Toḥsun Astane, Qaraḥ‘āce Seyyid Begim, Murtuq, Yar, Uyğurlarnıñ milli ḥayātı bilen Turfan Aqartu Uyuşmasığā fikirlep qaraş!

Halk: Qolımızdaki öz maşrafığā şarf bolmağan vaqıflarnı ‘öşür ve zekāvetlerini ve hem i‘ānelerimizni Aqartu Uyuşmasığā bēsek bizlerge Aqartu Uyuşması tarafından yardım kılıp mekteb açıp bēse dēgen ‘arzlarnı pat pat bērgenligi işitildi.

Hazırkı vaqitte Turfan Aqartu Uyuşması açılıp ba'zı bir egesiz vaqıflardın ve i'ānelerdin toplanğan bir milyondın ziyāderak felni hürmetlü Huşi hācım cenāblarının bir yarım milyon Ekber Şincannın bir milyon pullarını halknın közinçe virāne bolup yatğan mekteb medreselerini yasatıp tüzetip 3-4 ay içinde Turfan Tohsun Astane, Qarah'āce Seyyid begim, Murtuq, Yarlerde on neçe yerde oğul balalar mektebi iki yerde kızlar mektebi açılıp beş yüzdin ziyāde oğul kızlar okup ve ularnı okutğalı 13 dāne mu'allim ve mu'allimelerin **Y09/06** olturadurğan orunlarını rāstlap bēriptür. Mundın başqa Ekber Sican eke bolup on dāne şākirdin bir aylık harācatığa 15 dadan buğday bērip hükümetimizniñ yardemi ile haricğa okuvğa kētgen ēmiş. Hazır mu'allim ve şākirdlerniñ temināt ve aylıkların kāmil bērip aşkan pullarnı halknın öz balalarığa bay ve kemağal dēmey şarf kılıp bērip şunın üçün halk 'öşür ve zekāvet masrafsız vaqıf qatarlık i'ānelerimizni mektebğa bērsek kemağal balaları hem nādān qalmay okusa 'umüm milletğa fāyda ve hem vaqıf ēgelerige şevāb ēmes mü ēken dēp hareket kılğalı başlaydur.

Turfan halkı bolsa bir burunkı dēk ēmes hazırkı halk hükümetimizniñ oku dēgen āvāzığa binā'en okuşnıñ nēme ēkenligini bilip heme Turfan ehli bir dēk ma'ārif işleriğa yardım kılıp turmaқта ēken.(Damollā 'Abdullah)

Tag Deştlerde Mekteb

Yulu Şin Tabi Luf Dun Kutanlardın cenāb Şicangā kēlgen haтта herqaysı maħalleğa oğul kızlarımız üçün mekteb açtuq. Yurtımızniñ 'ılma Bay Beg dehkanları öz ihtiyāriça i'ānelerini mektebge taşurmakta Sican özleriniñ Şengā yazılğan haţlarını i'tibārga alıp haqançe mu'allim hem mevcūd kılıp bērdi. Elhāl üç sāt Uyğurçe üç sāt Haqançe okup turadur. Talebelerniñ ahlāqları mu yahşı bir yurt halkı yeñi hükümetimizniñ biz fuqarāların balalarığa bu tariqa terbiye kılıp ādem kılamız degeni üçün ziyāde **Y09/07** hoş bolduq dēp yarıptur. Taşkurgandın kēlgen haтта ma'ārif faydası üçün ma'ārif müdürü 'Abdullah Qazi Badber Şāh Beg kervānşahlar baş bolup yüz ellik qotaz üç yüz ellik koy süde kılındı dēpdür. Ötgen san gezitelerde Qırğız qarındaşlarımızniñ AqartuU toflanğan i'ānelerini okuğan ēdük. Ma'ārifperver yeñi hükümetimizniñ 'ālī maqşadlarığa tag deştlerdeki vatandaşlar hem tüşünüp ma'ārifğa yapuşkanlıkı kēleçekte yeñi hükümetimizniñ yıldızı ebed-el-ebed müstaħkem boluşığa zor delıldür. Etrāflarda medenī turmuşdın bek yırak bolğan vatandaşların bu hareket ve himmetleridin 'ibret alıp dünyā āhiretimizniñ sa'ādetiğe bā'is boladurğan ma'ārif işleriğa küç çıkarıp yardım kılmak hemelerimizğa farzdur.(Nizāmeddin)

Men Efendi Êmes

100 ünçi san Yeñi Hayâtta Añund mu? Efendi mü? Serlevhası ile yazılğan maķāleni hemeleri müte‘āl kılışkandurlar. Men bu inķılāb münāsebeti ile Kaşğarğa kēlgendin beri nāmım Nizamettin efendi bolup qaldı. Biz Alte şehir Uygurları istilāda Nizamettin Añund edim halkımıznıñ efendi degenideki murādı oķuğan degen bolsa men heķbir yērdeki intizāmlık mektebde oķuğanım yok. Toğulup ösken yerim Küçer. Elhāl hemedin töbençilik ile iltimās kılamen ki mundın keyin heķ kim meni efendi efendim dep biz Uygurlarda yok ıstılah ile atamasun hem hatğa yazmasun dep hürmet ile(Mışu Can Nizāmeddin)

Y09/08 Tārihi İnsanlar Aristot

Felsefe hākimi dep ataladurğan (Aristot) özi Makedonyalık bolup Eflatunnıñ şākirdi edi. amma üstaznıñ vefātın keyin anıñ fikirlerige ekseri muhālif rāy ve felsefeler beyān kılur edi. Aristotnıñ her ‘ilm ve her fendin ma‘lūmātı bar edi. Eser ve kitābları ilk kezki ‘Arab ve müselmānlarnıñ medeniyetler devride ekser ‘Arabçeğa tercüme kılınıp medreselerde okutulur edi. Avrupada şon zamānlargā kadar Aristotnıñ ‘Arabçedin tercüme kılınğan eserleri ‘ilm fen erbābı tarafıdın destūr-ül-me‘al tutulur edi. Aristotnıñ fikirlerce haķikatge yetmek üçün anıñ kıska yolka ka‘inat mu‘āyene ve tahķik kılıp körüp ularnıñ üstide tecrübeler yürütmekdür.

Aristot Atınada ders okutur edi. Ders beredurğan mektebi (kise) atalur edi. Meşhūr eser ve kitābları ‘ilm hükümet felsefe siyāset hükümet tabibiyede mantık ‘ulūm ve başkalardur.

Haniye Farak aşlıķı Haķķında

Şu hefte 10 ınçı aynıñ 29 unçı künideki Kaşğar millet meclisiniñ ciddiyesiñğa alnadurğan farak aşlıķ haķķıdaki müzākeresi neticeside bu yıl hükümet tarafıdın aşlıķ farak almak üçün bolğan tohtam ve qarārınıñ miķdārını hemege açuķ bildürüşge qarār boldı. Meşelā birden aşlıķ bir yüz toksanlıķı çın ya‘ni Kaşğar çerig hesābı on iki çerig aşlıķ hesābıda alnadur. Mundın **Y09/09** ziyāde alınmaydur. Qoza feli tağar feli saman feli degen uşuķ işler yok bunı heme biliş lāzım(Millet Meclisi)

Şincan Maħkemesidin İ‘lān

Barçeğa bildüremizki: Bu yakın künlerde oğrı köpeyip kētip halknı bi ārām kılğanlıķı ma‘lūm bolup Şin Cin Fu idāresidin i‘tirāflarnı tekşürüp tahķiklep bir neçe oğrıların alğan mālarnı bilen tutup kēlip kamalıp mālı yoķalğan kişiler bolsa Şin Cin Fu yamunga kēlip mālını körüp tanup alsun dep i‘lānnāme çıkargan edük. Hefteniñ bu yazı heķ kişi kēlip mālarnı tanup qollarığa almadılar. Anıñ üçün gezite bilen hemege

bilündürdüm. Köhne şehir tâbi'deki ve hem yeni şehir Suli Şin Feyzâbâd Yenîhişarlardan öylerini oğrı alğan kişiler bolsa köhne şehir Şin Cin Fu idâresiga kèlip mällarnı tanıp tapıp alsalar éken.

Ve yène ötgen hefte şehir Çiharsuda bir âdem bir yağlıkda bir yüz kırk ser fel tapıp alğan éken şunu yamunğa tafşurup alıp koyduq. Bunun égesi kèlip işbât ilen Şin Cin Fu mahkemesidin tafşurup alsun(Kaşgar Şincan Hamidullah)

Ma'ârifğa İ'âne

Hacdın yeni kèlgen Hüseyin han hâcım Maḥmūd Ahund Oğlı Kaşgar ma'ârif idâresiga 3000 miñ ser i'âne tafşurdu. Allah-u te'âlâ şundağ tuyğu ve ḥamiyetlik yaşlarımıznıñ emsâlini ziyâde kılsun

Y09/10 İtalyanın 'Umûmî Şokuşğa Hazırlığı

Reytır Agenstvasınıñ: Niyapoldin haber bərişige karşıanda İtalyanın Niyapol Palermu Misna Bari dengen şehirleri ḥarbî ḥâletge kèltürüldi. Sicilya atası zor bir uruş lageriga aylandı. Yetmiş dâne İtalya su astı kemeleri ogust dengen İtalya iskelesiga toflandı. Palermuğa üç dane zor ḥarbî qarısır(şokuş keme)leri ıbarılgen Sicilyanın başqa limanlarığa hem her küni İtalya ḥarbî kemeleri ıbarılıp turadur. Palermu zor astelerinin polimut hem toflar koyulğan. Perikrin tağlarının üstige 'asker ornaşıp zor zanberekler koyulğan. Sardunya atasıdın hem şundağ ḥaberler kèlip turmaqtadur. Halkğa gezdin saklanadurğan niqablar tarqatılğan. İtalyanın Rados hem Lirus atalarığa bir nêçe miñ İtalya 'askerleri kèltürülgen havâdın boladurğan hücumnıñ en evvel Niyapol şehrigе boluşıdın ihtimâliğa karşı Niyapol halkı başqa şehirlerge köçmekge başlağanlar.

İngiltere ve Fransa Arasında

London 3 üncü Oktabr (Mornıñ Post) gezitesiniñ Pariz muḥâbiriniñ haber bərişige karşıanda İngiltere ḥükümetiniñ Akdenizde Fransa ilen birleşip İtalya kuvvetleriğa karşı berâber küreşmek toğrısındaki suvaliniñ cevabığa Fransa baş veziriniñ cevâbı eger italya İngiltere flotığa hücum kılğan taqdırde **Y09/11** Fransa İngilterege yardım etedür. amma Fransage Germanya tarafıdın korkunc bolğan sürette İngiltereniñ Fransağa yardım kılışına işenç boluşka kerek dengen revişte éken.

Parizde Teşviş

Habeşistanda başlağan şokuş ḥareketleri Parizde zor teşvişlerge bâ'is boldı. Bu yêrdeki ḥaberlerge karşıanda İtalya 'askerleri cenûbî Milan Habeş otrasıdaki Fransa taraftın salınğan temür yolunı kesgen bolsalar kerek.

Germanya Hungarya (Macārīstan)

(Sundey Taymıs) gezitesiniñ Berlin muhābiriniñ yazğanına qarağanda Hungaryanın Re'is-i Cumhūrı(Kimiş) birle Berlinge kēlip Germanya hūkūmeti bilen mūzākere kılıp Hungaryanı yarağlanduruş huşuşunda mūzākerede bolmaqtadır. Germanya taraftın Hungarlarnı tanke ve başqa asbablar bilen yarağlandurup buña qarşı Hungarlar taraftın Germanyağa aşlık buğdaylar bērmekçi bolğanlar.

Parizdın bildürüledür: Bunda maṭbū'āt Germanya Polşa ve hem Hungarya memleketleri arasında ittifāk tüzülüş üçün hāzırlik körülüp turğanlıķını yazadurlar. Ceneva deki Polşa vekīlleriniñ uşbu hārbī ittifākı red etişlerige Cenve siyāsīleri işençsiz qaraydurlar.

Havās agenstvasınıñ Berlin muhābiriniñ haberige qarağanda Berlinde uşbu ittifākıñ **Y09/12** vüçüdgā kēlişigā hēç kim şek kılmaydur.

Habeşge İlgeriki Hücüm Qandağ Boldı?

İtalya 'askerleri üç taraftın hücüm başlağan edi. Birinçi kette uruş 'ādī tarafta bolup yüz miñ İtalya 'askeri iştirāk kıldı. Lekin Habeş 'askerleri şāflar aldıda qahramānlarça hücüm kılıp İtalya 'askerlerige zor bērdiler. 4 ünçi oktabırda 'ādī ben-i Habeşlikler kaytarıp aldılar. London 5 inçi oktabır Habeşistan İtalya mes'elesi toğrısıda İtalya sefirı(Kerandi) İngiltere hāriciye veziri Musolininiñ haṭnı tafşurdı. Bunda top mes'ele aqdeniz mes'elesi bolup İtalya Aqdeniz mes'eleside boluş lāzım. Buña qarşı bolgān bütün işlerni yoqatılmaq kerek. Eger bu taleb qabūl kılınmasa İtalya beynelmileldin çıkıp ketedür dēpdür.

Habeş Vekīliniñ Cenvede Sözi

Habeşniñ Cenve vekili beynelmilel meclisde ayttı. İtalya bizniñ vatandaşımızge hēçbir 'aql ve esāssız vahşilik yolu bilen hücüm kıldı. Bizler bu uruşta bütün Habeş halkı şonkı bir tamam kanımız qalğangaçalık şokuşamız dēydür.

Habeş Haqqında Beynelmilel

Cenve 5 inçi oktabır Habeş ve İtalya işlerini hāl kılmaq üçün İngiltere Fransa Danya Romanya hem Cenūbī Amerika vekilleridin maḥşuş hey'et teşkil etildi.

2 Yanvar (Ocak) 1936 (Yeñi Hayāt)

Y10/01 Meñve (Cumhūriyet) niñ 25 inci Yılı

İnsanlar aşılma hür ve āzād hūqūқта müsāvāt(berāberlik) ile dünyāğa kēlürler. herbir cem'iyet-i insāniye ve hūkūmet-i teşkilātiyedin maqşad 'ālemnin(köpniñ) menfa'at ve hūqūqını muḥāfazat kılmaq üçündür.

Yurtğa kettelik ve uluğluk faqat ‘umūmnıñ menfa‘at ve yahşılık üçün bolmağı mümkün. Qā‘ide qānūnlarnıñ ‘ammağa zararlık nerselerni men‘ kılıp anıñğa faydalıq nerselerni cārī ve meşrū‘ kılmağı ve hūkūq-u ‘umūmiyenıñ muḥāfazatı üçün boluşı lāzım ve ma‘kūldur. Hürriyet emniyet zulm tecāvüzğa qarşı muḳābele ve müdāfa‘a bu hūkūq hamlesidendür. Köpge zarūrlık şer‘i ve qānūnda tosulmağan bir iş üçün insān mes‘ul bolmay qānūn dā‘ireside hür ve āzād bolmağı insāniyetniñ fitrī ve aslı hūkūkıdır. Bundag hürriyetsiz hēçbir insān ve hēçbir memleket mes‘ud ve baḥtiyār bolup yaşıyalmas. Tārīhniñ tecrübeleri ile s̄abit ve muḥaḳḳaḳdur ki dünyāda ve āzādlık hürriyet bolmağan bir memleket ḥalkı hēç vaḳit ‘umūmī s̄adet ve ḥoşḥāllılık ile yaşamadı. Bu yaşamas faqat şundag memlekette bir iki nefer ya bir fırqa(müstebid pādşāh ve hūkümdār ‘ā‘ilesi kebi) maḥşūş **Y10/02** insānlar ‘umūmdın istiḥkāsız zulmen öz hevāsı üçün alğan cizyeler ile keyf-i şāfāda yaşarlar. Bular hem vaḳti kēlip memleketge bir taraftın bir tecāvüz bolğanda özleriniñ zulmi ile ḥalkta küç dermān ḳalmağandın özleri nāçār ḳalğanlıkları bilen ‘ammanı helāket ve esāretge tüşüredürler. Hāsıl dünyāda aḥlāḳi hür āzādlık ile idāresi ‘umūmī meşveret esāsığa ḳurulğan memleket ḥalkı mes‘ud küç ve ḳuvvetlerge ēgedür. Bizniñ şeri‘at-ı muḳaddesde müselmānlarnıñ işi hürriyet keñeş ve meşveretlerge müstebiddür. Bu ḥaḳıḳat köptin beri dünyāğa aşikār bolup zālīm ḥākimlerniñ esirlikta. Zulm ve ḥār ḥaḳır ḳalğan insāniyet dünyāsı hūkūq-u muḳaddeselerini zālīm müstebid ḥākimdārlar Ḥodbin İmprator-u ḥanlardın alıp şūrā-yı millet ve hūkūq-u vaṭaniye esāsığa ḳurup milletlerniñ ḳayda esārettin ḳıḳışı dünyāğa bek kette medeniyet eserleriniñ vūcūdğa kēlişige sebep boldı.

Mundın 25 yıl ilgeri dāḥilī Hıṭay ḥaḳan memleketide özlerini ḥūdānıñ oğlu dēp ḥalkını zulm esāretlerde tutup yüzlerce milyon Hıṭay ḥalkını ḥarāb kılıp turğan zālīm ḥanlarge qarşı ḥaḳan cumḥūriyetiniñ büyük rehberi Sünzu ve anıñ hem meşellik refikleri hürriyet ıslāḥāt-ı **Y10/03** ‘umūmiye ve hūkūq da‘vāsıyla ḥareket kılıp tola müşkilāt mācerālardın keyin San Min Cuyı (ḥalknıñ üç tūrlük hūkūq esāsıyesi) uşūliyle cumḥūriyet idāresi ḳurulğan ēdi. Bizniñ Şincan ülkeside Yan Zin Şin Ciñ Şu Rin kebi şahşıyetçi müstebidler. Ḥaḳıḳatte cumḥūriyetge ḥıyānet kılıp ḥalk hūkūḳını ayağ astığa alıp Şincan tābi‘sini özleriniñ ḥuşūşī müstemlekesi kılıp alıp ḥalknı büyük Hıṭay ḥaḳan cumḥūriyetidin yıraklaşturğan ēdiler. ‘Umūm ḥalk ḥaḳan cumḥūriyetiniñ ‘ammağa ḥayırḥ‘āh ve hūkūḳperver bolğanını hēç bilelmey. Bu iki müstebid zālimlerniñ özleri ḥ‘āhlağan dēk iş kılıp turğanlardın ḥaḳan cumḥūriyetiğa ülfet ve muḥabbet ḳılalmadılar. İbtidā Yan Zin Şinniñ Şincanda şundag ḥā‘ināne ve müstebidāne ḥareketlerige Pekinde

Da Zoŋ Toŋ (re'is-i cumhūr) şaylaŋan müstebid Mekar (Yuanşıgay)nıŋ özi Dazonŋtonllukta yerleşip algandın keyin özini yene han kılıp i'lan kılışının zor te'şiri boldı.

Şu eşnâlarda Yan Zin Şin Şincaŋda ança munça fel kılğan cumhūriyet ve hūriyetniŋ yorukını hile ve mekkār entrikalarıyla yokatıp halkını ezip haŋan cumhūriyettin heç **Y10/04** behresiz hūkūk işlāhātın neşibesi yok bir kara kollar memleketi kılıp tuttı. Keyin menvenin 18 inçi yılı Urumçide Fen Du Yin deŋen cumhūriyetçi kişi tarafıdın hā'in Yan Zin Şin öltürölüp iş cāyığa tüşedurğan vaktide Cin Şu Rin zālim ğaddār ve tedbiri ile Fen Du Yinni öltürüp Cancuŋlukta oturup alıp evvelkıdın ziyāde yurtını ezip turdı. 'Ākıbet Şincan ülkeside yaşıguçı 'umūm milletler ifrāt haŋāret ve zulmlerge taftesiz bolup derd-ü alemler içre halknıŋ yūregidin bundağ zulm haŋāretlerge karşı zor inkılāb kozġalanları başlanıp neticede inkılāb kahramānları muhterem Şin Döben Cenāb Hacım Niyāz Hacım Cenāb Maḥmūd Sicanlarge oḡsa 'ālī fedākār tārihi rehberler birleşip 22 inçi yılı 4 ayda Şincaŋdaki 'umūm milletlerniŋ hūkūkta berāberligi dinde āzādlık hūr millet öz tilide okumaŋ yazmaŋğa hūr bolup 'umūm milletler arasında 'ulūm ma'ārifniŋ 'umūmen taralışı söz ve qalem gezite maṭbū'āt neşride āzādlık yollar tüzetiliş halknıŋ iktisād şan'āt zirā'at ve ticārette hayāt-ı ma'ışetiniŋ yaḡşılamaŋğa rehberlik ve başqa buŋa oḡsa mühim şart ve maddeler ile dāhili Hıtaynıŋ cumhūriyetiġa bir şāh bolğan yeŋi Şincan Halk Hükümeti turuldı. Hükümet kānūn esāsıda körsetilgen şu şartlarını iki yıldın beri 'amelde körsetip keldi. Neticede şu neçelik az bir zamān içide Şincanda zor işlāhāt eserleri vücūdğa çıktı.

Şincaŋdaki on üç fırka milletler hūriyet **Y10/05** 'adāletniŋ ta'amını tatıp ittifāk ve birlikte yaşımaŋla yurt tınç kündin kün ābād hātircem'ilik emniyetler içide terākķi kılıp yaḡşı aḡvālide kētip baradur. Bular hemesi yeŋi Şincan hükümetiniŋ ma'kül siyāsi hūriyetniŋ neticeleri ile bolup mundın 25 yıl ilgeri dāhili Hıtaŋ 'alākasıda qurulğan hūkūk hūriyet-i insāniyeġa şāmil Menve cumhūriyet idāresiniŋ mēveleridür. Hāzır emdi cumhūriyetniŋ 25 inçi yılıġa kirdük. İki yıl içideki havā 'askerī ve mülkī ma'ārif mekteb iktisād şan'ātlar birle yeŋi Şincannıŋ işlāh ta'miriġa qarashlık işlerimizni taḡı hem tezdin ilgeri basturup vaṭanımıznı medeniyet baġçesi aḡvāliġa kēltürmek 'umūm milletteş ve vaṭandaşlarınıŋ boyınlarıdaki muḡaddes vazifeleridür.

Cuŋhuva Menvenin Yigirme Beşinci Yeŋi Yılı

Son Vin Cenābları dört yüz milyon Hıtaŋ milletini kulluk ve maḡkūmiyet esāretiden kuttazmak ve ularnı yer yüzideki medenī insānlar qatarıġa koşmak haŋannıŋ tārihi medeniyetini tonutmaq üçün tirişip kırk yıllar 'ömr ve hayātıda türlü meşakḡatlerge dūçār bolup mundan yigirme dört yıllar ilgeri Cuŋhuva Min Köy hükümetini berpā kılıp bütün

tilek ve maqsadlarını vukū'ğa keltürüp halknı rāhat ve asāyişğa çıkargan edi. Bu eşnāda Şıncañ memleketiğe egelengen Yan Zin Şin ve Ciñ Şu Rinler 22 yıl Şıncañ **Y10/06** da hükümrānlık kılıp halknı envā'i zulm ve cebirler bilen ezip Menvenin kânün esāsını halkğa toyguzmay. Belki Cuñhuva Min Köy hükümetiğe karşı hareket ve hākimiyet devrini sürmekte edi. Bu hālde Şıncañ inqılābı zuhūr kılıp çıkqanda halknıñ hālīga açılğan milletperver uluğlarımız döben Huşı Fu Huşı Hoca Niyāz Hācım hāzretleri başlık fedākārlarımıznıñ hayırh'āhlıķı ile el eller tilegen tileklerimiz vücūdğa çıkıp yigirme ikinci yılı Şincanda Cuñhuva Min Köy halk hükümeti teşkil kılındı. Şundan i'tibāren menve bayramlarımız büyük bir bayram bolup tutuldu. Anıñ üçün Şincanda yaşıguçı bütün milletler birlikte uşbu Min köynin yigirme beşinci yeñi yılını zor tañtana ilen karşı alamız (Ma'ārif Müdürü Kerim 'İsa)

Keyfi Her Kaçan Rüsā Kıludur

Menfa'atperest köhne hükümetnin devirleride Ten Cin Cinfudan insāniyet dünyāsığa çoñ zarar keltüredurğan afyon çekiş işlerini men' kılıp hüküm çıkıp turğan bolsa hem iş üstideki menşübdārlar özi bu 'illetğa mübtelā bolğanı üçün cevābiğa yaşılap köñsi kaytturup merkeznin hükmini herbir toğrıda 'amelge aşurmas edi. Şincandaki afyonkeşlerni hātırımızğa keltürmek tekebbürlük ile hā'in Ciñ Şu Dinnin olturğanını köremiz. Bir memleketğa başlık bolğan kişi her toğrıda şāf bolğanda **Y10/07** ra'iyelerge tezrek tesir kılışı tecrübe ve tārih ile şābit Ciñ Şu Zin hükümeti yene bir neçe yıl Şincanda devām etgü dek bolsa Şıncañda yaşıguçı on üç milletnin yaş ösmeleriden köpreki bu zehir afyongğa mübtelā bolup kişilikten çıkışı közge körünüp turğan iş edi. Bu 'illet keyinki künlerde Uyğurlarınin yaş ösmelerige hayli sirāyet kılğanlıķı işbāt bolmakta cümledin beri Kaşğar ketteleridin 'Abdürrahim Baybiçe Kerimzādenin oğlı özünün yaşlıķığa ve yaşı çirāylarığa ağırmay bu zehir afyongğa mübtelā bolğan eken bu bir neçe kün içide Yeñişehirğa öz işi bilen çıkқан mu yāki uşbu humārını özünün meslekdaşları ilen birleşip pes kılmaq üçün çıkқан mu Dār-ül-'acezedeki mu'allim kadar bir neçe talebeler ile mezkr Maḥmūd Sābitni tutqanda dört yüz ser fel bēremen dep kütulupdur. Bu vāķı'anı mu'allim Sebuğa ma'lūm kılğalı kēlgen eken Maḥmūd Sābit özünün yaşlıķını bu tāriķa zehirler ilen hāzān kılışğa ağırınğan toğradın naşihat kılıp toğra yolga salış üçün kışkırtıp kēlgen edük. Bu Maḥmūd Sābit Yeñişehir Şincangğa mu'allim Abdülkādır talebeleri bilen meni tutup aldık dep dört yüz ser felimni aldı. Ba'zı nerselerim yokaldı dep 'arz bērgen eken Yeñişehir Şincan Sebuğa hať kirgüzüpdür. Mu'allim kadar talebeler ilen öz vazifeside bolmagān işlerge aralaşıp mundağ kılğanı toğra kēlmeypdür. Bu Yeñişehirde vaķ'a bolğan iş eken men tükētip kıysam dēgen haťiğa binā'en bu **Y10/08**

ikilenni Yenışehirğa çıkarıp bergeñ edim. Tüketip koyup Maǵmūd Sābitdin Sebuda keyif soraǵanda bu işlerdin özini pāklap tandı. Yançuǵını aǵtarsaǵ bir ǵutu afyon fufirus ǵatarlıǵ öziniñ vüçüdiǵa zararlıǵ neşeler ǵıǵtı. Beg bilen siz Kaşǵardaki yaş Baybiçelerǵa ve başǵa şehirlerdeki yaşlarǵa iltimās ǵılamen zālim köhne ħükümetniñ vaǵtide ‘adetleyip ǵalǵan afyon neşe içǵulık ǵatarlıǵ zararlıǵ nerselerdin nefret ǵılıp ve başǵalarını hem nefretlendürüp terk etsenler özlerinizǵa yaǵşı. Bu ħükümet Çiñ Şu Zin ħükümeti dek emes. Bir ata öz balasınıñ yaǵşı boluşıǵa sa’y ǵılǵanǵa oǵsaş ‘umūm fuǵarālarnıñ bu ǵarıǵa işlerǵe bérilgeni üçün ǵarap turmaydur. ǵattıǵlıǵ bilen küreşip mundaǵ işlerni yıldızı ilen yok ǵıladur. Mundın keyin bu işlerǵe mübtelā bolǵanlar millet ve ħükümet ħuzūrıda rüsvā bolmaǵtın başǵa iş yok, Kaşǵardaki ve başǵa şehirlerdeki mu‘allim ve ǵalebeler özleriniz bu ǵarıǵa keyiflerǵa aślā mā’il bolmay. Münāsebet kélgende başǵalarını ma‘rifet bilen men’ ǵılışlarınız lāzım. Bu mu‘allim Abdülkādirǵa oǵsa ǵişilerniñ öyige basıp kirip tutup aldıǵ deǵen işler ħükümet ǵā‘idesiǵa aślā toǵra kélmeýdür. Sizlerniñ vaǵıfeleriniz başǵa bu ǵarıǵa işlerni Şiñǵan ve Künincuy ǵaraflarındın tekşüredür. Munı hem bilinler

‘Araǵ Afyon Neşe Keyiflerni Yokatış Üçün Nümāyiş

12 inçi aynıñ 31 inçi küni Kaşǵar **Y10/09** Aǵartış Uyuşması aldıda yurtta ‘araǵ afyon neşe nas ǵatarlıǵ insānnı ħarāb ǵıladurǵan şer‘an memnū‘ keyiflerniñ tamam yokalışı üçün kette nümāyiş meclisi açıldı. Nümāyişǵe Lu Silin Maǵmūd Sican Şu Şi Can Can başlıǵ mülkī ‘askerī ‘ameldārlar köhne şehir Sebuǵa ǵaraşlıǵ tamam ‘askerler Yenışehir ‘askerleri şehriniñ ‘umūmī mekteb ǵalebeleri ve nurǵun ħalǵ cemā‘atler ħāzır bolup ‘araǵ afyon neşeler ħaǵǵıda şer‘iniñ ħükmi anıñ insānǵa zararları toǵrıśıda muǵterem Ased Ġafur Ġācım nuǵk sözlep ötti. Şonra Lu Si Liñ Maǵmūd Sican Şu Şi Can ve başǵaları ǵaraflarındın mühim nuǵuklar aytılp bütün ‘araǵ afyon neşeler deǵen şer‘arlar birle bütün cemā‘at şehrini aylanıp evvelǵı orıǵa kélip şonra cemā‘at taraldı. Bu nümāyiş ‘umūm ħalǵ arasında ‘araǵ afyon neşeler ħuşuşta bek ǵuǵur bir tesir ǵaldurdı.

Şu kün şehirde afyon öylerini teftiş ǵılınıp aǵtarıp bir miǵdār afyon ve asbab bir neçe afyon ǵıraǵları tafılıp aǵşāmda uyuşma aldıda afyonlarnı köydürüp ǵıraǵlarını ǵaǵıldı. Neşe çekedurǵan ādemlerniñ ħarāb aǵvāllerni taǵlīd ǵılıp tiyatır oynalıp ‘ām ħalǵǵa neşeniñ zararlarını körsetildi. Şu kün Yenışehirde hem teftiş bolup bir neçe afyon ǵıraǵları sinduruldı. ħükümettin bundın şonra ‘araǵ afyon neşe dek zehirlerni isti‘māl ǵılǵan ǵişilerǵe ǵattıǵ cezālar bérışǵe ǵarār boldı. **Y10/10**

Yeni Yıl

Bu kün yeni yılın bu savgasıdır. Yeni yılını mübâreklep yeni Şıncañ tārīhimizden bahs etmek öz işimiz bilen ‘alāqamızı körsetedür. Onıñ üçün sözümni şu yoldan başlamak isteymen. Bu kün yenidür tārīhimizniñ 3 ünçi şahifesini açıp yazuşka turğan çağımızda aq ve kirlenmegen bu şahifenin nêmeler bilen tolduruşmızni evvelden tüşünişimiz lâzım. Tārīh-i mazīlerini ötgen künlerni astığa kēlecekge naqıl edip körsetedurğan bir vāsııadur. Biz yeni Şıncañ halkı öz tārīhimizni özimiz yaratmak üçün hazırlangen işçilerimiz onıñ üçün ötgen şahifelerini tekşürüp ötgen yılların ‘umūmī hūlāşa hesāb mizānlarını közdin ötkerişimiz fā’idelik bolur. Tārīh ötüp turadur yıllar tārīh kuçağıda uzun zamānlar yaşap ‘ibret ve ülge müzesi bolup qaladur. Onıñ üçün ötgen iki yılın tārīh şahifesini bir izlep nêmeler köremiz. Ötgen yıllardaki işlerimiz ārzū ve himmetimizge qarağanda ança köñül tolduruldıq derecede bolmadı. Der haqıqat munıñ sebepleri bar. Çünki inqılābda bek bir faqır tüşgen devlet kuvvetige zāten esāssız ve bozuq bolğan bulturkı maşine ötgen yıllarda faqat şunçalık işlerni işleşge imkāniyet bērdi. Şundağ bolsa mu ötgen yılların hesāb mizānında anıñ mühim muvaffaqiyet kēlecek yıllar üçün esāsi yol ya‘ni esas hāzırlaşı boldı. Haqıqaten Şıncañ yenidür tārīhimizniñ ötgen yıllarını bu yıl **Y10/11** kıladurğan köp işlerimizge yol basış bilen ötti. Mana şunıñ üçün yeni Şıncañ hükümetimizniñ bu bereketlik yurtmızniñ birleşgen milletniñ biz ‘umūm işçileri bu künki işbaşı bolğan künde çın köñlümüz bile söz bereli. Tārīhimiznin bu yeni şahifesiga muvaffaqiyetlik işler bilen tolduralı. İttifaq bilen sözdin ziyāde iş bilen tārīhimizni şereflendürelı hārlik köhne yıl bilen māzī bolup ötüp kētsün. Yeni yılda yeni hayāt ve taza rūh ve gayret bilen işleyni yeni yıl ölkemizge baht ve sa‘ādet yılı bolsun. Yeni yıl aş ve aştı muvaffaqiyet yılı bolsun. Uzun yıllar ve ebediyen bu yeni hükümetimizniñ yaşasını tileyli. Yaşasun yeni Şincandaki bütün rehberlerimiz yaşasun yeni Şincandaki bütün milletler birliğı.

Urumçide Talebelerge Ziyāfet

Merkez Uyğur aqartış uyuşması tarafidin Urumçi dār-ül-mu‘allimindeki bütün talebe ve mu‘allimlerini ziyāfetge kışkırılıp sıynma öyleri körsetilip yaqşı ziyāfet bērilgen.

İçgeri Haberleri

Şanhay geziteleriniñ yazğan haberlerige qarağanda Yaponya taraftın Hıtay cumhūriyetdeki kişilerni Yaponyağa qaysı nazarda qaraydur dēp ziyāde diqqat kılıp teftiş kılmaqtadur. Ve hem mekteb talebelerniñ defterlerini teftiş kılıp 1917 nci yılı bolğan

işlerni mecbüren defterdin öçürtgenler yene **Y10/12** heme yérdeki idāre cemi'yet işlerini tekşürmekte ékenler.

İtalya ve Hıbeş

Roma gezitelerinin haberige kárağanda Gürhay şehriga İtalyanlar taraftın havādan iki kıytım hücum bolup bu şehir vīrān kıılınğan bolsa mu Hıbeşniñ bu şehirdeki üç min nefer 'askeri bu şehirmi çoñ kahrāmānlık bilen müdāfa'a kıılğanlar şehirniñ dervāzeside nihāyetde dehşetli uruş bolup 'ākıbet İtalyanın maşine asbab zanberekleri bek tola bolğandın Hıbeşlikler karşı turalmağanlar

İtalyanın Mısırga Nārāzılıkı

İtalyanın Mısırdaki sefiri Mısır hükümetiniñ İtalyağa karşı cezā çäreleriğa katnaşmağığa nārāzılık beyān kııldı.

İtalyanlar Mağlūb Boldular

Şoñ telegram haberlerige kárağanda İtalyanlar Hıbeşniñ her tarafida zor mağlubiyetge uçrap perişān ahvālda kaçmakta ékenler Hıbeşliklerniñ kollarığa köp tankeler asbab yarağlar gānimet tüşgen ve hem tola İtalya 'askerleri Hıbeşliklerğa öz ihtiyārı ile esir berilgenler

30 Yanvar (Ocak) 1936 (Yeni Hayāt)

Y11/01 Evhām Hayālāt Muḥālefetçilikler Yoqalsun

Şıncañ ölkeleride köhne zālīm şahşı hükümetniñ yurtğa bedh'āhlıķı içgeri Cuñhuva Menjeve (halk cumhuriyeti) niñ esāsı kānūnlarığa hıyānet kıılıp 'umūm halkniñ üç türlü hūķūķ-u esāsıyesi bolğan (San Min Cuyı) kā'idesiğa muvāfıķ halkniñ siyāsı, 'ilmī medenī iķtişādī haķlarığa ri'āye kıılmay. Bütün halknı hār bīi'tibār cāhil nādān qaldurup kēlgenliklerige karşı zor inķılāb hareketleri bolup Şıncañdaki kette halk rehberleriniñ rehberlik ve fedākārılıķları birle Ciñ Şu Zinniñ hūķūķ 'adālet tanumağan müstebid hükümeti tüşürölüp menjenin 22 nci yıl 4 ünçi aynın 12 si küni merkez Urumçide yeni Şıncañ halk hükümeti tüzölüp Şıncañda barlık on üç kısım milletlerniñ hūķūķta berāberliği bütün ölkedeki milletlerniñ din ve şer'ī işleride hārlik cāhil istibdād tesiriyle heme yoruk dünyādın keyin qalğan Şıncañ milletleriniñ arasıda 'ilm ma'ārif yürütüp her milletin öz ana tilide okup bilip ādam boluşı üçün hürriyet ve rehnümālık, halkniñ tirikçilik ve iķtişād işleride ahvālleri yahşılaşıp **Y11/02** obdan bolmağığa yardımlerge ohşa mühim qarār ve şartlar i'lān kıılındı. İki yıldın beri hükümet öziniñ va'desini 'amelge aşurup. 'Umūmnıñ yahşılıķı üçün köp yahşı işler vücūdğa çıktı. Yeni hükümetniñ tesir ve 'ameliyānı bizniñ Kaşgar vilāyetide ibtidā bir yarım yıl ilgeri başlanıp halkniñ istikbāli üçün bu dünyādaki 'aql ve medeniyetge ége bolğan memleketler dek 'umūmnıñ yahşılıķı

üçün boladurğan köp işler bolup turganda bir köp bed niyet kişiler halk arasığa ha mana mundağ bolur emiş ana andağ kılmağçı emiş şeri‘atge dāhil bolmağçı emiş dep yalğan iftirā ‘aks teşvīkātlarını taratıp sāde halknıñ başını aylandurup turdılar. Halk hayrette neme bolur neme iş çıkar dep qarap iki yılğa yakın müddet içide yurtta bolup turgan ma‘ārif hayrāt müesseseleri insānī işlerni körüp mekteblerde eñ ibtidā okutuladurğan nersedin dersleri i‘tikād ve ‘ibādet ana tili imlā ve başka hayātğa kereklik bolğan şer‘an hēc memnū‘lık yok belki haqīkatte müselmānlarğa farz vācib bolğan ‘ilm fenlerdin ibtidā’i ma‘lūmāt bėrip balalarımıznı terbiyet kılınıp turganlıqnı körüp köpçilik halkımız hükümetnıñ halknıñ her toğrıda **Y11/03** yaǵsılıqnı isteydurğan din şeri‘at işleride kemāl hārlik ve revāçlık bėrip dinī ve içtimā’ī işlerge yardım bėrip himāye qalışka tüşünüp bar ança ihlāş muhabbetleri artıp kėlmekte yurtnıñ her tarafıda halk zevk-i iştıyāklar ile yeñi mektebler salıp balalarını terbiyet kılıp din dūnyā ‘ilmelerini okutmağ üçün ced cihadler kılmağta yurt kündin kün emniyet hātırcem‘lik iş avkat tirikçilik işleri yaǵsı aǵvāllerge kirip barmağtadır. Lekin taǵı yene ba‘zı ‘azizlik kişiler taraftın halk arasığa yalğan sözler bilen fitne ve qorqutqu salısları bar dek. Bu vaqıtgaçalık halk mundağ sözlerni işitip barğança anıñ yokluqnı bilip kėlseler mu ba‘zı sāde köñül kişilerimiznıñ neme eken neme iş dep hayālğa tüşmekleri mümkün .

Bundağ sözlernıñ tesiri birle yurtta ba‘zı nerselernıñ narǵı aşıp altun kümüşlernıñ narǵı tüşmey. Aşlık yemek içmek yurtta köp bolup turup yene arzan bolmay narǵı örlep köpge zarar bėrip turuşı ba‘zı ‘aksi teşvīkātlarınıñ tesiri bolsa kerek. Qaysı küni Şin Cin Can idāreside ba‘zı bir aǵvāl toğrısıda müzākerede bolduğ, uşbu sebebsiz **Y11/04** aşlık altun kümüşlernıñ yurt kündin kün şundağ ābād bolup turup yene kıymetlikte qalıp arzan bolmağanı haqqında sözler ötti. Bunda ba‘zı ‘aqlsız teşvīkātlarınıñ tesiri birle hükümetnıñ ba‘zı sözleridin gāhī nādān sāde halk murād ve maqşadnı taza fehimlemey. Hayretge tüşmeki haqqında müzākere bolup bir hefte ilgeri Şin Cin Cannıñ Hamdullah Beg tarafıdan ‘arz da‘vālarınıñ soroladurğan iş bolsa Şin Cin Can yamunı başka yerlerde ‘arz da‘vālar soralmaydur degen mazmūndaki köñsi toğrasıda ba‘zı halknıñ mundağ bolsa şeri‘atlık bir da‘vā bolsa o neme bolur degen şübhesiniñ kötürülmegi üçün izāhāt sorağan edim: Şin Cin Can buña cevāb bėrip da‘vālar ekserī Şin yamunda bolmağı lāzım. Andın ötse eger bir menşūbdār fel aldı işin nāhağ boldı degeñge oǵsa ‘arz kılsun her iş üçün Şin Cin Canga ‘arz kılmasun degen söz. Eger halknıñ şeri‘atlık da‘vā işleri bolsa anı şeri‘atta hāl kılatur. Biz hem şeri‘atge ıbaramız dep açuğ izāhāt berdi ve hem ba‘zı bedniyet köpge kereklik aşlarını alıp basıp aladurğan kişilerge mahfi müfettiş qoyup tahkik kılıp turganlıqnı aytıp çetge altun kümüşlerni yığıp alıp çıkıp kėtip bir narǵını kıymet kılışı

tosmak toğrasıda çegre қараванlarge қаттығ һүкүм бөрип тефтиш қылмақға бағланғанлығын **Y11/05** айтты. Дөмек һүкүмет her тоғрыда илнй һәсетлериге қулақ салып yurtнй dinй ve içtimā'ī işlerini muhāfazatı üçün sa'y hareketlerini şarf etip turadur. ilnй herқандағ һәсетleri bolsa һүкүметge 'arz ma'lūmāt bildürüp sormaqları mümkün. Bıkārdan evhām hayālātğa түşüp ornı yok teşvişler ile ёmiş ve bolmağan sözlerge қулақ salmay yurtнй hayriyet ve 'umūmnй yağşılıqı üçün sa'y ihtimāmda bolsaқ һүкүмет bizнй h'āh dinй ve şer'ī yāki içtimā'ī ve her huşuştaki tilek ve һәсетlerimizge yardım körsetmekge һāzır.

Millet Meclisinin Qararlari

Ötgen heftedeki mecliste һāzırda şehir şahrā'larda ādem köp bolup dervāzelerdin kirip çıkışta meşakkat huşušen bazar күnleri nihāyeti tıқınçılık ve zağmet bolup turğanlıqı haққıda müzākere bolup şehir Aқorda mağlesi köhne felhāne taraftın yene bir dervāze açılса degen Lu Silin Mağmūd Sican Şuy Şin Cin Can idāreleriğa ma'lūm қылındı. Bu هفته 1 nçi aynй 28 nçi күni bolğan mecliste bazarda narh hevā ve aşlıq kıymet bolup arzan bolmaslıқının sebepleri müzākere қılınıп şu töbengi qararlar қылındı.

1 nçi aşlıqnı bazarlarda şatmay şehir çöresidekidin sarāylarda şatışlarını men' қılış 2 nçi aş basıp қoyған **Y11/06** basımdarlarını қаттығ текşürüş. 3 nçi şehirde göşt kemçiligi üçün қаşablar ақсақал çonlarını yığıp göşt kenrū bulmaқı üçün tedbir 'ilāclar қılış 4 nçi қабzanй narhını kötermek üçün Kaşğar tağlarıdın çıkadurğan mis kenlerini çıkartmaқға sa'y қılıп Şin Cin Can arқalıq mis tıyn fel қoyduruşқа hareket қılış. 5 nçi Yenihisar temür keniğa işlep çıkarişқа sa'y қılduruşlar.

Köhne Şehir Şan Cin Fu Mağkemesidin

Neşriyāt idāresiga şol huşušta ma'lūm қılınadur ki: şehir Üstünboyн başı Zehvereldin degen һүкүметнй emriğa itā'at қılmay afyon degen zehirni çekip turğanıda tutulup alıngan ёdi. Ahvāl Üstünboyıluқ Zerger Qadir Hācı degen kesip ma'işeti yağşı turğan bir ādem mundın ilgeri hem er ve hatun bir tutқан cidāli bolğan yerni izdep barıp ıslāh қılamen dep bir neçe ağız söz bilen da'vāynı tükettim dep fel alıp örgengen ādem ёken Zehveraldin begнй hābis қılınғанı bu ādemge kette bir iş bolup hoşluқта şehir Üstünboyн 21 dāne imām başlıq cemi'yetlerini ziyāfet қılıп her күn bulарнй eşikleriğa barıp özini Şankey başlıqğa tiletmek bolup ilticā қılғанlarıda bu imām cemi'yetler қadar һācıdın bir nerse almak maқsadı ile men Şinçaңға üsti üstige 'arz берip қadar һācını Şankey başlıqğa tiledi. Bu cemi'yetlernй aldırıp üç pāre 'arz **Y11/07** берip işlerini taşlap yamul aldıdın kётmeslikidin şekillenip turğanımda Şan yamulda ma'lūm Hamid han mağdūm seksen ser felni zāyi' turdı. Bin bir yüz ser felni Qadir Hācı çay feli dep bizge kurgüzüp ёken dep turğanıda imāmlar başlıq köp cemā'atlar Qadir Hācını Şanyi başlıqğa

tilep kirdi. Men Şincañ bulardın Qādir Hācı sizlerge neme yaǵşılıq kılğan sebebdin anı Şanyı başlıqğa tileysizler dēp sorasan heçqaysı cevāb bēralmadı. Anıñ üçün imām başlıq cemā‘atlarını tohtatıp qoyup Qādir Hācıdın bērgen fellerni soradım. Fel bērgen ādemlerni birer birer aytıp berdi. Alte yüz atmış ser ǵarācat kılğanını teftiş kılıp taftım. Mundın başqa bērgenlerini hem teftiş kılurmen. Mana şundaǵ bir nēçe yıllar mektebde yürüp yēne bir nēçe yıl ‘ömrlerini medresede ‘ilm tahşil kılamız dēp ötküzüp bir maǵalleǵa imām boluşup bir nēçe tenge fel üçün ahlāk ‘aqlarını satıp bir ādemniñ yaǵşı yamānlıǵını kılaturğan hūy ve fi‘ilini bilip turup dēp ‘arz bērip tilese men bularnıñ ilticāsını qabūl kılıp Şanyı baş kılıp bērsem uşbu ahlāksız ādem keyinki künlerde tul ǵatun yetim oǵullarǵa zulm ve cebirler kılsa ve vebāli kimge bolur ēdi.

Ey cemā‘atler inşāf ile bir ādemniñ yaǵşı yamānlıǵını bilip güvāhlıq bērip tileş lāzım feli dēp yamān ādemni mutaşaddi kılıp qoyup kētip fişman kılğanıñ faydası yok Qal Allah qal resūl-ullahnı bilip imām bolğan zātlar hūdā ve resūl emr-i fermāniça ǵazırkı **Y11/08** ‘adālet üstige qurulan ħükümetimizniñ kānūnlarıǵa muvāfıq dil ve i‘tikādımıznı tüzmesek Hūdāniñ la‘netiǵa uçraymız. Barçe aytadurğan va‘az naşihatim ‘adālet üstige qurulan fuqarāperver yeñi ħükümetimizniñ tutқан alte maddedin ‘ibāret şi‘ārlarınıñ birincisi paraǵ‘ārlıǵını yok kılmaqlıǵını köp aytım ammā naşihatlerim temürdin yasalğan kulaklarıǵa tesir kılmağan ēken uşbu gezite ile tekrār tekid kılamen kim siz yolbaşçı bolğan zātlar hem Allah-u te‘ālā emriçe ‘acizlerǵa raħim kılıp hemeni ħāliş bir közde körüp şahsiyetni taşlap ‘adāletǵa yol başlap dūnyādın imān ile ketedurğan işlerni kılıp yaǵşı ahlāklarımıznı ma‘ārif gülü bolğan nūrluq talebe ‘aziz ferzendleriñizǵa yādgār kılıp qaldursañız ebedi sa‘ādetlik iş kılğan ādem bolur ēdiñiz.

Teklifler Yoǵalsun

128 nēi san gezitede iktisādçılarımızdın muħterem Mi Şu Can Nizāmeddin Ahundniñ hatunlar arasında ziyāde ‘ādet bolup kētgen tekliflerni yoǵatış lāzım dēgen maķālesini takviye kılıp iki üç cümle ‘ilāve kılıp yazmaķnı mūnāsib kördük. Ĥatun kişilerni kışkırgan çay ve ziyāfet toy ve ölüm merāsimleride bolsun isrāf teklifler nihāyeti tola bolup kudreti yetmegen ādemler hem özige iltizām kılıp künden künge bu ‘ādetler ziyādeleşip ħalķnıñ ħayāt-ı turmuşǵa sirāyet kılğanlıǵını körmektemiz. Az aħçemle bir kişi ħürmetniñ cihetiden veyā bir ‘alāqadın **Y11/09** öyige yigirme nefer ħatun kişi kışkırsa her ħatun iki üç kişik palalarından başqa iki üç ħidmetçileri ile ellik yaħud atmış nefer kişi bolup kēlişedürler. Bu yigirme miħmān kışkırgan kişi atmış yetmiş kişilik ta‘ām kılmaķǵa mecbūrdur. Ziyāfet tamam bolğunça üstige beş alte kısım ġazā kılıp qaytıştā herbir ħatunǵa birlikindin aş nēçeden nān ħelvā toķaçları ile kılmasa bu ziyāfet ħesāb

bolmağannıñ taşıda ziyāfet ėgesige la‘net kılurlar ve eger birerige zelevetmey qalsa herçend ‘özr ėtse hem qabūl bolmağannıñ taşıda unutulmaydurğan köñül ağırıkı qılaşıp yigirme otuz yıl arada devām etgen muħabbet revişdesini üzedürler. 2 nçi Ėatunlarnıñ toylarda aladurğan zeleleri bundın neçe hisse artuqdur. 3 ünçi Ölüm kıçkırıqlarıdaki isrāfları taħı mu ziyādedür. Az aħçemle ölümniñ münāsebeti ile birinci küni kēlgen Ėatunlarğa tavar dördünden tartıp uzatıp üç küni dēp yēne namāz küni Ėazır olğan Ėatunlarnı cem‘ kılıp aş nān bērmek zelevet kılmaq yette kün bolğanda yēne bu Ėatunlar tamamını kıçkırıp toygā oħsa ta‘ām Ėazırlap herbirige birden şābūn ile bir qaçeden aş nānları ile tartuq kıladurlar. Biçāre muşibetdarğa muşibetniñ qayğusı qayēde bu Ėatunlarnıñ ‘ibret almaqı qayēde aş nān taqsīm kılaşıp almaqtan başqa maqsad yoqdur. Bu zeleler ekseri baylar öyige kēledür. Faqirler bundan mahrūmdur. Bu bolsa kette isrāfdur. Bu devirlerde **Y11/10** herbir ehl-i devletniñ bu isrāflarğa sükūt kılışı münāsib ėmes. Mundan beş on yıl ilgeri toy ölümelerde er Ėalqlar zelevet alış hem bar ėdi. Bu pest ‘ādet maqsadlar ihtimāmı ile yoqalıp bir qadar ıslāħ taftı. ElĖāl Ėatunlar arasındaki beyhūde isrāflarnı yoqatışğa çāre izdemek herbir öy başı olğan Ėāfillerniñ mühim vazifesidür. Çirāki Ėatunlar ma‘iřetniñ tedbiriden Ėabersiz bolğan sebebli nāmūs sebebiden erlerini isrāfga başlap fel māldan ayrılıp Ėarāb bolğanlıqın köremiz. Dünyā sa‘ādetiğe Ėidmet kıladurğan parağ‘ārlar temür yollar çoyun köprükler taş yollarğa oħsa insānnı Ėayrette qalduradurğan kette işlerniñ herbiri iktisād ilen meydānga çıqğandır. Turmuşında isrāf kılğan milletler iktisādçı milletğe kul bolğandır yāki bolurlar Ėatunlar arasındaki heme meclislerde yēmek içmek bilen kifāyelendürüp zelevet aladurğan pest ‘ādetni tamam yoqatış lāzım.(Abdullah Nasıradinof)

YēniĖışarda Oquş Ėareketleri Teraqqide

Şıncañ Uyğur atlık ‘askeri altıncısı 3 ünçi Ten MaĖdūm rehberimiz Ėafur Ten Can YēniĖışarğa kēlgen ile berāber herbir mecliste Ėalqğa oquş ve teraqqi boluş Ėaqqıda söylegen nuţuqlar sāyesinde YēniĖışardaki ‘umūmi qarındaşlarımız ma‘ārif faydasığa köp i‘āne kılışdılar bunıñ ile berāber Ten Can cenābları evvel özimiz okusak ‘umūmi Ėalq hem ‘ibret alıp çın köñli bile oquş yolığa Ėareket **Y11/11** kılur dēgen ümid bile 25 nçi yılı 1 nçi aynıñ tokuzıdın başlap her kiçesi sā‘at 8 din 10 Ėa qadar iki sā‘at Ten Can özi başlık Tenfu Lin Can ‘umūmi ‘askerler birlikte çirāylık marşlar birlen yēni binā kılğan mektebğa barıp oquğa başladı. Mu‘allimlik vazifesini mekteb mu‘allimleri zimmesige aldı. Hem Tenbu Lenbularnıñ kätibleri yademeleşmekte ve hem Ten Can öz yanındın herbir ‘askerğa birdin defter qalem i‘āne kıldı. Bu rehberimizniñ kılğan ictihādığa bütün ‘askerler taraftın alkışlı teşekkürlerni bildüremiz.(‘Abdūlahad Ėasan Ėacıoğlu)

Habeş ve İtalya

Germanya telegram agentliğinin berge haberige köre şimalî şafta Tekaza deryası boylarida bolğan uruşta İtalya ‘askerleri bir miñ beş yüz ölügleri hem köp şokuş asbablarını taşlap kaçmağğa mecbür boldı. Bunda dört dāne tanke dört dāne top iki dāne çoñ top kırk polimut üç yüz miltık hesābsız şanduk ok asbabları Habeşlikler qolığa gānīmet tüşti.

Mışırdı Kānūn Esāsi ve Şaylav

Londondın berilgen haberige köre Mışır pādşāhsı mart ayıda boladurğan parlamanga saylavlar haqqıda beyanname-i kānūn i‘lān kıldı. Mezūr kānūnga muvāfık bütün halk toğrıdın toğrı āvāz berip vekiller saylaydurlar. Mışır milletçileri cemā‘atiniñ re’isi Nihas Paşa başka fırkalar bilen bir bolup müşterek hükümet teşkil kılışniñ hareketidedür.

Y11/12 Habeşistanniñ Şulh Şerāyeti

London 22 dekabrı Reytır agenstvasıdın berilgen haberini yazadur. Habeş pādşāhı Necāşi şulh toğrısıda şu şartlar bilen şulh kılışni beyān kıldı 1 nçı tamam İtalya ‘askerleri Habeş tofrağıdan çıksun. 2 nçı İtalya hükümeti tazmināt-ı harbiye tölesün. 3 nçı bütün dünyā devletleri Habeşistanni müstakil memleket dep tanusun. 4nçı Habeşistan bilen İtalya müstemlekesi arasındaki hududlar beynelmilel hey’et tarafından sızilsun. 5 nçisi Habeşistan öz dāhilī iktisād işleride İtalyadan bölek devletlerden maşlahatçılar kabul kıladur. Reytır agenstvası aytadur. Tazmināt mes’elesideki ba’zı şartlar özgeriş teg imkānı bolmasa başka şartların özgerişige Habeşniñ tamam ādemleri ölüp tükemese heç imkānı yokluğu körünedür.

Törtünci Aynıñ Nümāyişiğe Hazırlıq

Bu yılkı törtünçi ay nümāyişi üçün Kaşğarda meclis açılıp 29 nçı Yanvar çarşenbe küni sā‘at törtte şanāyi‘ nefise kulubıda toplandı. Lu Silin Maḥmūd Sican Şoy Şin Cen Can iki Şen Can ve bütün idārelerniñ a‘zaları hazır bolğan hālde Çoy Vin Hoy meclisi açıldı. Meclisniñ maqsadlarığa tegişlik Lu Silin Maḥmūd Sican Şoy Şin Cenler taraftın nuṭuqlar aytilip şonra Çoy Vin Hoy meclisi 14 şu‘belerge taqsım kılınıp buña re’is mu‘āvin a‘zalar saylandı. Çoy Vin Hoy cemā‘ati 30 nçı Yanvar başlap vazifelerige başlaydurlar.

2 April (Nisan) 1936 (Yeñi Hayāt)

Y12/01 Köhne ‘İlim Yeñi ‘İlim

Bu dünyā āsmān ve yer, ay, kün, yulduzlar, tağlar, deryalar su ve havalar barçesi, hemedin ve şeri‘atler hükmiçe burunkı ve hāzırkı hükemā ve frafesör ‘ālimleriniñ rāy ve beyānlarıça bir bir arka yeñidin yaratılıp peydā bolup kēlgen. Tārihniñ körsetişige bakılsa

yeryüzideki insānlar burun sâde tirigçilik kêçirip kêlgenler, âdem balaları ibtidâ ısıq savuqđın özlerini muhâfazat kılmak üçün ğar ve ünkürlerini menzil tutup yemek ve içmek üçün uçarlık kuş keyik tavişkan ilbesün sulardın balık tutup yêp, ve hem tağ ve deştlerdeki giyâh ve dirahıtlarınñ mēve ve yıldızlarını yemek kılip hayât kêçürgenler şonra ğar ünkürlerdin çıkıp öy ‘imâretler salıp oturup ekinçilik ve zirâ‘at kılmakñı örgenip tağ ve deştlerde özi önüp kalğan yavanî aşlıklarınñ uruğını alıp bunı yerge saçıp östürüp avutup aş nân kılip yemekge başlağan yün fahtalarge oğşa nerselerini egirip yağ kılip tokup setri ‘avret ve zînet üçün kiyim libās kılmakñı örgengen ve hem başka başka hayâtğa kereklik nerseler üçün **Y12/02** kol hüner şan‘atları kılınmakğa başlağan uluğ enbiyâ ve peygâmbler büyük hüküm ve ‘aqlar insānlarge dünyâ ve âhiret sa‘âdeti üçün yolbaşçılık kılganlar, ‘ilm ve bilim haı ve kitâbet örgetilmekge başlağan uşbu ‘ilm ve hüner şan‘at yolları insānlarınñ öz zamānelerideki sâde hayât ve turmuşlarığa münāsib bolup bargança ıslâh kılınıp kêlgen, heme enbiyâ ve peygâmblerlerniñ örgetgen dinleriniñ esās ve yıldızı bir bolup(tevhîd) halk-ı ‘âlem Allahnı bir i‘tikâd kılmak insānlarınñ bu dünyâda kılgan yahşılık ve yamanlıklarınñ ecr ve cezāsını köredürğan kıyâmet atlık bir kün bolup dünyâda yahşı ‘amel ve güzel ahlâk birle ötgen insānlarge cennet ve rızvân yamân ‘amel zulm ve cinâyet kılganlarge ‘azâb cezâ barlıkñı bilmek, bu içtima‘î hayâtta insānlar birbirlerige yahşılık kılip merhametlik bolup yamānlık kılmaktın saklanıp ‘âlî ahlâk birle zînetlenmek üçün ta‘lîm bolup munıñ şâh ve fûru‘atı bolğan hüküm ve ta‘lîmler herbir peygâmberniñ zamānesiğe muvâfık özgerilip anıñ ornığa zamānelerige muvâfık ta‘lîmler kılınıp kêlmişdür. Binâ’en‘aleyh barçe peygâmblerlerniñ dinleriniñ aslı yıldız ve maqşadları bir bolup şâh ve fûru‘atte **Y12/03** ihtilâf bardur. Munıñ ile o peygâmberniñ dini bölek munıñ dini bölek köhne din yeñi din dēyülmeydür çünki haqıqatte hemeniñ hedef ve maqşadları birdür. Muña oğşa her ‘ilm ve fenniñ aslı ve esāsı burundan bar bolup anı tecrübe ve tefekkürler birle ıslâh kılip insānlar üçün evvelkıdın faydalık bir şekillerge kiriledür. Ve hem ‘ilm örgenişniñ yollarını âsân revişlerge kîrgüzölüp ondan faydalanmakta yeñillik ve onaylıklar körsetiledür. Cenâb-ı haqnıñ murâdı hem bendelerige âsānlık bolmağıdır. Munıñ üçün Qurân hüküm içre irşâd kıladur. Ya‘ni Allah sizlerge âsānlıkñı h^vâhlaydur kıyınlık ve müşküllükñi h^vâhlaymaydur dēdi. Hazret Hâtem-ül-enbiyâ ‘aleyhisselâm ya‘ni âsân kılınlar ve müşkül kılmanlar dēp buyruydur hâşıl her ‘ilm ve fenniñ aslı ve maqşadları birdür. Köhne ‘ilm yeñi ‘ilm dēp ikige ayırmak asıl kârğa tüşünmeslikdür. Kadîmdin dünyâ ve anıñdaki nerseler bargança ıslâh ve terakkî yolu beyân kılgan sine-i Allah ve kânûn-u tabi‘at şudur.

Y12/04 Nur Üstige Nur

Ötgen yıl hâzret Afağğa yahşı ‘ālī bir mekteb salınganlıķı gezite arķılı hemege ma‘lūm bolğan ēdi. Mezkūr mektebniñ robrusıǵa oħşası salınıp otraǵa bāǵçe bolǵanda Şincanda misli yok bir mekteb bolup 40 sınıf bolǵannıñ taşıda cennetǵa oħşa bir cāy boluşında şek ve şübhe yokluǵın heme aħālī oylap yürür ēdi. Haķıqatte mekteb cennet bāǵçesindin bolsa kerek mana uşbu kün bu iş vücūdǵa çıkadurǵan boldı. Kaşǵar tüccārlarımızdın muħterem Muhiddin Hācı Cenābları İçikçi İsmāil Hācım bu iki himmetlik zātlarımız himmet kemerin belıǵa baǵlap meydāǵa çıktılar. Uşbu tārihtin başlap ta‘mırǵa kılınmakta bu ħuşūştā ‘umūmī aħālī izhār ħursendlik kılǵannıñ taşıda Şincanda ümidniñ zor ēkeniñ istikbālimizniñ barlıǵı muħterem Muhiddin Hācım ilen Cenāb İsmail Hācımlarınıñ körsetgen fedākārlıķı işbāt kılatur. Yaşasun Şincannıñ himmetlik zātları(Aķartu ħızmetçisi Abdurrahman hācı)

Almaķ ve Satmaķlardaki Nātoǵrılıķlar Yoķalsun

Almaķ ve satmaķlardaki nātoǵrılıķlar belıǵa baǵlap meydāǵa çıktılar. Biz Alte şehir ‘umūm fuķarā ve sūdegerler arasında kiķik veyā çoñ bir mu‘āmele bolsa ħile ve yalǵan işletmestin tamam kılmaymız. Çın neçe yerimiz bir dukkāndardın bir nerse almaķ bolsaķ kim bēredür. Ciñde tartıladurǵan kürünç h‘āh konak ve şunıǵa oħşāǵan tartadurǵan nerselerni alış Y12/05 bolsa beş tengege alǵan nerseǵa on beş tenge baha kılamız. Alǵuçı mezkūr nersege alte tenge yāki sekiz tenge dēse vallahki Hūdā körüp turadur ħayli on tengege aldım dēymiz ve ol nerseni beş tengege alǵan resmimizdeki ciñ bolsa bir ciñ dēgen on alte serdin ‘ibāret ve ve ‘acaba bir dukkānda tartılǵan nerse yēne bir dukkānınıñ ciñıǵa toǵrı kēlmeydür. Şunıǵa oħşāǵan ciñ ve şirā’larımızda yalǵan ħile muǵamberlikler nihāyet derecede köp. Bizlerniñ bu aħlāķlarımıznıñ menşe’i bolsa hemesi yamān nefsinıñ aǵvāsıdır. Bu ħūy ve ‘ādetlerimizni köhne müstebid ħükümetniñ vakıtlaride icra’ kılıp ötgen bolsaķ hem bu inkılāb neticeside müeşşir bolǵan ħalkperver ħükümetimizniñ devride hememiz yek dil ve yek cihet bolup ħalbimizniñ ciñ terāzularını rāstlap inşāfını ħolumızǵa alıp mezkūr ‘ādetlerimizni taşlap şirā’nı rāstlıķ ilen ciñniñ taşını berāber kılıp alış hem satışını ħaķķāniyetlik ilen kılsaķ şeri‘atimizge muvāfıķ iş kılǵan bolur ēdük. Keşke bu ciñ mes’elesıǵa tegişli idāreler nazar salıp bir ciñlik yarım ciñlik tōrt serlik çoyundın taş koydurup ħükümettin tamǵu urup tayyār kılıp ‘umūm dukkāndarlerge taratıp mizān terāzū tutuşķa ħüküm kılinsa dēmek: ħaysı vecī bilen bolsun şu ciñ toǵrasıdaki nāħaķçılıķını yoķatsa. Ve yēne sañ alıdındaki alış bērişdeki ciñniñ nāħaķçılıķını def kılıp ‘umūm fuķarālarınıñ ħalini nazarda tutup rāstlıķını Y12/06 vücūdǵa çıkarıp ħoysa ēken (Fukünçü Kātib ‘Abdullah binb İbrahim)

‘Ādī Gedāylar

Taşmalık üstideki öytağ degen yurt tamam yurtlardin bay bir yurt bolğan münāsebeti ile Hāfız Hācım Qādir Hācım Elif Beg Hācım Mīrā Hācım ‘Ay’u Beg emīn Hācımlar başlık bir neçe baylarnıñkide yüz Hıtaydın Maḥmūdcan Qasım Beg Zuvalnun Aḥund Dervīş Aḥund Qaltu Çoñar başlık bir neçe nefer kişiler mihmāndarlıqğa barsa 25 koy soyup 8 kün mihmān kılğannıñ taşıda 2 tüye 2 at 5 kotaz 12 gele 28 koy 10 kigiz tartuq kılıp yandurup édi. Bu muḥterem inşāflık mihmānlar yolda kēlgünçe tartuqlarnı takسیم kılalmay. Muşlaşıp Maḥmūd ḥan bilen Dervīş Aḥundlar birbirini öltüredurğan vaqtide Zalnun Aḥund köp meşakḳat ile ecretib kēlmese şol cengelde zor bir cidāl bolup kētmek közge körünüp turğan bir iş édi. Ah bikār göşniñ tatlıglıķı nefsanıyetniñ yamānlıķı.

Nefsi Yamān Hā’inlerdin Bērgil Penā

Şunca mālğa toymay kılur çün ve çäre
hediye kılıp köp mālarnı bērse kişi
nefsi toymay muşlaşmaḳdur anıñ işi
birbiriniñ alğanına kaynap içe
şol sebebdin göş talaşıp qaldım mana
karap körsem herbir cāyda olsa eşek
talaşurlar bikār kelgeç itlerni şek
aḡa oḡşaş göş talaşıp bīnāmūsniñ
Uygur nāmın kirleştürdi ey biḡayā

Y12/07 ḡaşıl-ı kelām öytağ ḡalkı bolsa ḡanılıqđın şöḡret tafmak üçün fel mālarnı şundaḡ beyḡüde cāylarğa şarf kılıp bütün bir yurt ḡalkınıñ münāza‘atığa sebep bolup öz yurtıdaki mektebğa heme himmet bērmey talebeleri kemçilikler sebebdin ḡarāb ve perişān tarḡap kētmektedir(Öy taḡ aḡzı)

Muḥterem öytaḡ aḡālisi émdi biraz ‘aqlğa kēlip toy tūḡün ölüm aşlarda beş kün on künlük birdin köp yurtlarnı kıçkırap beyḡüde isrāf ve mihmāndarlıq kılādurğan bikār ‘ādetlerni taşlap yaş balaların terbiye ta‘limlerige baqsalar evlādları yaḡşı terbiyelik ḡuşyār ādemler bolup aralarından yurtğa fayda yetküzedurğan kişiler yetişip özleri üçün şeref ve neticelik bek obdan bir iş kılğan bolur édiler.

Yeḡiḡışar Aḡvāli

2 nci aynıñ biri Yeḡiḡışarğa Baḡırcan Efendim kēlip Şincanlık tamḡunı alḡandın beri evvelki farahvār Aḥund Beg yüzbaşılarını ihtisāp kılıp yurt yeḡi ḡükümetimizniñ kānūnıḡa kāmil kirip obdan intizāmılık bolup qaldı 2 nci Şan Ya Mulıdaki kānūn taşıda iş

kılguçılar mu obdan revişge kirdiler ve hem Şincan Efendim her erte bir mescidge barıp halklarge âyet hadîş bilen va‘az naşihat kılıp tüşündürüp ‘umûm halkımız nihâyeti kâ‘ideğa kirdi. Şehir ve şahrâlardaki kımarbaz oğrı her kısım neşe afyon nas katarlık nerseler yoçalıp bu **Y12/08** işlerni kılguçılar mu kalmas bolup hayli revişge kirip kaldı Şincan Efendim 3 nci aynın 17 de çehârşenbe bazargâ kèlip fuqarâların aqvâlidin haber alıp yeni hükümetimizniñ yolını körsetip balalarnı mektebğa bərişge terğib kılıp âyet ve hadîşler bilen va‘azlar aytıp ötti. Maḥmūd Hâcî ‘Âlîm Aḥunum Raḥim Müfti Aḥundlar hem nuṭuqlar aytıp halknı teşvîk kıldı. Fikir hem naşihatler kıldım andın Şincan Efendim ile Gafar Çolak dēgen alçaqlarnı almasğa ve hem cāy ve kaşıplik dēgen zulm fellerni almasğa karar kılındı.(Yenihisar Baş Mekteb Müdiri Zakircan İbrahim Turfanioğlu)

‘Ayd Kurbân Bayramı Münasebeti İle

Muḥterem Ti Can Şamed Hâcımniñkide mübârek-badlık üçün ma‘ârif-i ‘umûmî müdirliğiniñ emriçe numûne 2 nci 3 nci ibtidâ’î mekteb müdiri mu‘allim ve talebeler birlikte çıkıp édük. Talebelerge ‘aydlık 3000 ser hafiy merḥamet kıldı. Himmetige biz mekteb müdiri mu‘allim ve talebeler tarafından teşekkürlerimizni beyân kılamız(Numûne Mekten Mu‘allimi Yûsuf Ziyâ)

Y12/09 Yıraq Şarktaki Yaponya

Yaponya cihângirlikiniñ şimâlî Çin yurtlarında bir neçe aydın beri kılıp turgan işleri ittifaḳ cumhûriyetige iktisâdî ‘alâkası bar devletlerniñ vaqtini celb kılmaḳğa başladı.

İngiltere devleti ve şimâlî Amerika cumhûriyetiniñ andaki menfa‘atlerige hilâf bolğan bu iş üçün Yaponyağa karşı tedbir hareketler körülmekge başlağan. Amerikanıñ şimâlî Çin yerleride icârge alğan yerlerde faḫta terip cık maḫşûl aladurğan faydaları ve hem başka ticârî işleri bar edi. İngiltere ve başkalarının hem uzundın beri munda iktisâdî ‘alâḳa ve menfa‘atleri ziyâde bolup kèlgen. Yaponyanıñ Çin İttifaḳ Cumhûriyeti yerleride kılmaḳı ḥohlağan bu işleriniñ sebebi ile başka devletlerniñ ḥuşuşan şimâlî **Y12/10** Amerika ve İngiltereniñ tâbî’î Yaponyağa karşılıkları meydāḡa çıḳmaḳta İngiltere şimâlî Amerika ve hem Fransa maṭbû‘ât geziteleri Yaponyağa karşı ciddî maḳâleler yazmaḳğa başlağan şimâlî Amerika cumhûriyetiniñ Alaskada körüp turgan çâreleri Küva Filipin aralarıda ḥarbî tedbirleri, İngiltereniñ Singapur boğazıdaki ḥarbî bazalarının tezlik ile tayyâr kılınışı barçesi Yaponyağa karşı hareketler bolsa kerek. Yaponyanıñ ğarbda Germanyana bilen kılğan ittifaḳığa karşı Fransa ile Şavyet Rusyasınıñ ittifaḳı bir cevâb boldı. Yaponya cihângirliği keyinki künlerde şu vaz‘iyetlerdin ḥür köp özniñ siyâsetini yumşartmaḳğa başlağanlığı ma‘lûm bolmaḳta edi. Fevral âhirlerideki Tokyoda bolğan

ihtilâlîniñ şu işlerge elbette telâkķi bolsa kerek. Ėmdi Yaponya cihāngirlik siyāseti kıysı kerek. Yene ma'lūm bolur.

İngiltereniñ Qurallanıñ Proğramı

London 4 nci Mart İngiltere hükümeti aķ kitāb nāmı bilen İngiltereniñ qurallanıñ programını i'lān kıldı. Bu kitābda hazırķi milletler arasındaki ahvālñiñ ciddiligini Germany İtalya ve Yaponyanıñ ciddī qurallanıñ turganlıklarını körsetkendin keyin İngiltereniñ qurallıķ küçini aşuruş mes'elesi birinci nöbetge koyuladur. Aķ kitāb İngiltereniñ qurallanıñ programını 'amelge aşuruş üçün pul maşraf belgüleşini taleb etedür.

Y12/11 Maţbū'at Hülāşası

Yaponyada bolup ötgen şonķı vaķ'alar münāsebetle bütün dünyā maţbū'atı bu vaķ'age köp ehemmiyet bėrip yazadurlar. Germany maţbū'atı bu ĥuşuşta neticede ihtilālciler muvaffākiyet taftılar. Yaponyada ĥarbī kabine tüzüledür dėydür. Fransa maţbū'atı Yaponya hükümetini 'işyānçılarga karşı ciddī çāreler körölmeslikte 'ayıplaydur. Yaponyada bolğan vaķ'aların neticesi oylağandiktin artuķ boluşı ihtimāl. 'İşyancılarnıñ tarafdarları köp bolsa kerek çünki bulardın ĥeç kimge cezā bėrilmedi. Yaponyanıñ 'askerī fırkaları hükümetin ĥārici siyāsette ciddī ĥareketde boluşını taleb kıladurlar.

Bu iş bütün yırak şarķ üçün şon derecede ehemmiyetlikdür dėp yazadurlar. Çeĥaslovakyanıñ Vinkof gezitesi Çeĥaslovakya efkār-ı 'umūmīyesiniñ Yaponya siyāsetige karşılığını beyān kılıp Yaponyanıñ şūrālar cumhūriyeti hem ĥārici Mangolyağa nisbeten tutķan siyāseti ikinci cihān muĥārebesi başlayışķa sebep boluş ihtimāl ve hem munıñ neticesi 1914-1917 nci yıllardaki muĥārebeniñ neticesiden köp ağır boluşnıñ ihtimālını yazadurlar. Amerika siyāsiyyūnları Yaponyada bolğan vaķ'aları köp diķķat bilen tekşürüp turmaķtadurlar. Ular Yaponyada 'askerī fırkaların tesīrleri bek artıp kėtişdin teşvīş kılıp yazadur. Vaşington Post gezitesi **Y12/12** hem Saytolarnıñ āhestelik ile iş yürütüşte 'ayıplanıp öltürölüşleri münāsebetle töbendeki sözlerni yazadur. Uşbu ādemler işbaşındaki vaķitte Yaponya Vaşington mu'āhidesini bozdı. Milletler ittifāķıdın çıktı. Şimālī Hıţay hem dāĥili Mangolyada köp işler kıldı. Uşbu ādemler āhestelik bir birle iş kılışta 'ayıplansalar 'askerī fırkaların maķşadları neme ēkenligi ma'lūm boladur. Pana Amerika maţbū'atı Yaponya bilen Germanyanıñ planı bir boluşnıñ ihtimālını yazadurlar. İngiltere maţbū'atı eger Milletler ittifāķıdın çıktı. Şimālī Hıţay hem dāĥili Mangolyada köp işler kıldı, uşbu ādemler āhestelik birle iş kılışta 'ayıplansalar 'askerī fırkaların maķşadları neme ēkenligi ma'lūm boladur. Pana Amerika maţbū'atı Yaponya

bilen Germanyanın planı bir boluşnıñ ihtimālını yazadurlar. İngilter matbū'atı eger Yaponyanıñ idāresi 'askerî fırkalarının kolıǵa köçse ol vaqıtte Yaponya şimālî Hıtay ceñve hem özinin başqa qoşnıları bilen ciddî siyāset tutuş ihtimāl dēydürler. Bütün cihānga qarşı Yaponya nēme işler ēken.

İ'lan

Birlik kempnıyası bildiredür ki 30 nci Aprilge kempnıyamıznıñ 14 aylıq hesābāt işleri körülüp tayyār boladur. Buǵaltır ve hesābçı ve dukkān hıdmetçileri bu toǵrıda kirişip işlemektedirler. Kempnıya a'zaları kempnıya müşterileri 'umūmî şirket bilen aldı bērdi hesābı bar zātlardan iltimās kılamız. 15 nci Aprildin qaldurmay hesāb aşotlarını buǵaltır bilen tükētip bir taraf kılsunlar. Mebāda bu körsetilgen mühlettin keyin hesāb ve i'tirāzları bolsa i'tibārǵa alınmaydur.

Hürmet ile kempnıya başlıǵı: Şüfi Beg Hācı Buǵaltır 'Abdülhamid Qari

30 April (Nisan) 1936 (Yeñi Hayāt)

Y13/01 Ėmdi Pullar Oǵlanı Narhlar Arzan Bolsa Kerek

Üç yıldın beriki inqılāb neticeside tabi'î Şıncan ülkeside iqtisād ve mālīye işleri çıǵırındın çıqıp narhlar ēgiz peset bolup kēldi. Zāten astın oylap qaraǵanda ilgeriki Yan ve Cinler vaqtleride Şıncannıñ mālīye işleri ādem şekillik bir esāslıq nızām astıda bolmay tertıbsız çuvuq ahvālde bolup kēlmekte ēdi. Bundaǵ hızāne mālīyesi aşılǵa bınızām mükemmel hesāb ve istatistiksiz her işte hesāb teftiş ve kontorol yok 'umūmî işlerde huşuşı keyif hāller hüküm sürüp mes'üliyetsiz hāletler bilen kēlgen yurtların mālīye ve iqtisādının nāçār boluşu ma'lūmdur. Yeñi Şıncan hükümeti kurulǵan zamānda ülkeniñ herkandaǵ iqtisādî işlerini esāsen bozuq harāb hālde taftı. Anıñ üstige bütün Şıncan 'alāqalarıda bolǵan dehşetlik inqılāblar basılıp 'umūmî tınçlıq ornaş turǵuçılıq siyāsî müşkilātlar bilen berāber elbette mālīye işlerniñ kıyım boluşı körünüp turǵan bir iş ēdi. Hāzır kündin kün yurtta tınçlıq ornaşıp barçe **Y13/02** işler cāyıǵa tüşüp bargandın yurtnıñ mālīye işleri esāsen ıslāh kılıp turadur. Anıñ üçün merkez Urumçide narhlar arzan bolmaqǵa başlaǵan tize basış kemitip içgeri Şanhi Tencin, Hankü bankeleri ile mu'āmele ve perevad başlanıp Urumçide altın kümüşlerniñ narhı töben tüşüp kētgen munıñ tesiri bilen Turfan Qaraşehir Ğuça Aqsu ve hem Ğulca 'alāqalarıda her nerseniñ bahası tüşüp turmakta. Aşlıq bahaları o yerlerde köp arzan bolup qalǵan Kaşǵarge kuçe ve Uşturfanlardın kezmal alıp kēlmekge başladılar. Bu hefte Kaşǵarlarda hem aşlıq bahası kaytsa kerek ēdi. Hükümet San ve Sican Cudin bazarǵa aş salıp arzan şatmaqǵa başlaǵan eski tizeler köydürülmekte. Başqa her kısım mālīların narhları hem tüşüp ėmdi bütün

Şincannıñ mâliye işleri yahşı bolup ölkemizniñ iqtisād ve tirigçilik işleri cāyığa kèlip kündin kün teraqqī kılsa kèrek. Köp hayatğa örgengenler emdi biraz inşāf kılsa boladur.

Kaşğar Hâtırası

13 nci kündeki qatarlıq hâlk toplanıp **Y13/03** eţrâftın kèlgen vekîl ve başqa vilâyet teşkilâtları vekîlleri tebrik ve nuţuklarıdın şoñ meydânnıñ otrasıda 15 miñliğan bir hilde kiyim kiygen talebeler orın aldı. Birazdın keyin her şanlik cāylardın herbir mekteblerdin kèlgen talebeler qatar tizilişip mu'allimlerniñ izidin qollarığa bayraqlar arqa arqadın rehber ve mihmânlar aldıdın hoşhâllıq selâm ve ta'zîmler birle ötti. Bir fırsatdın keyin aq kiyim kiygen uşşak 5-6 yaşlıq balalar qollarığa kiçik kiçik bayraqlarnı kôtürüp peydâ boldı. Uların kôrüp barlıq hâlk yene bir türlü hareket bilen hoşhâl boluşup ularniñ hareket mañışlarıdın oquğan şarkılarıdın 'icâblanıp aldılarıdın ötküzdi. Yene biraz vaqıt ötmestin turup meydânnıñ otrasıdın bir hil kiydürülgen boyları kırkıp qoyğandek miñ nefer talebeler dumbaq âvâzı işâreti bilen beden terbiyesi hareketige kirişip 20 neçe nomir körgüzdi. Qollarıda kıızıl yeşil renkte bayraqlarnı alıp hareket kılğanda meydân bir kıızıl ala yeşil kölgelik medenî bir bağçeğa oñşap ketti. herbir harekette bir bolup turğan qolları barlıq hâlkniñ rûhını gayri tabî'î bir ahvâlge keltürüp köterip turdı.

Y13/04 14 nci küni eţrâfdın kèlgen vekîller vilâyet idâreleri hademeleri qatnaşqan bir mühim meclis quruldı. Mecliste Urumçidin kèlgen müfettiş rehberleri tarafıdın ma'rüzâler oquldı. 15-16 ncı küni Yeñişehirde ayrodrom tüşedurğan yerde 'askerler marşı körgüzüldü. 'Umümen aytğanda Şincan târihinde birinci mertebe hâlk hükümeti siyâseti neticesinde hâlk 'askerleri rehberleriniñ terbiyeleri bilen 'askeri qâbiliyetleri körgüzüldü. Özleriniñ târihinde yeñi uşulda 'askerî terbiyeni birinci mertebe körgen 'askerlerniñ munçelik nuţuqlarına yeñi siyâset yeñi rehberler ve yeñi 'askerlerge ege boluş mümkün êkenligini hâlkımız cân dili ve ihlâsı bilen işendi. Köhne zâlim hükümetniñ huşuşı himâyecisi bolğan nâdân vahşî 'araq boza neşe afyonge mübtelâ bolğan yuqumluq yarağa oñşaq bolğan 'askerler bilen yeñi hâlk vatan 'askerleriniñ farklarını hâlkımız yene bir mertebe kördi. Körünüş planları emes belki içimdeki maqşud köñlideki hissiyât 'ameli hareketlerde körünüp turar edi. Şunıñ üçün eţrâftın kèlgen hâlklar bizniñ hükümetge ve anıñ 'askerlerige bergenlerimiz zâyî' bolmaydur belki öz hâlkımız öz vatanımız öz turmuş sa'âdetimizge şarf kılınğan êken 'askerlerniñ bu gayretlik hareketleri muña esâs ve delil dep her câyda herkimge sözlep yürüşleri anlandı (Siyâsetin a'zâsı Mañşür Efendi)

Y13/05 Qurultay Nümâyiş Küni Halil Qari Hâcımniñ Nuţqı

Bu kün biz Uyğur milletige Hüdây te'âlanıñ fazl ve 'inâyeti mededkâr olup ilgerki müstebid Yan Cinlerniñ zulm ile qurulğan hükümetleriniñ esâretleridin âzâdlıqğa

çıkarğan bir kündür. Bu kün ğam kayġu kişen ve kıstaķçılıķlardın ħursendlikge çıķķan uluġ kündür. Bu kün uzun yıllardın beri qolımızge kelişge aşıā kōzümüz yetmegen kōñlümüzge keçmegen ħuķūķlarımız Ĥüdāġa şükür uluġ dāhilerimizniñ ħimāyeleri astıda qolımızġa kēlgen bir kündür. Bu kün bu yerge yığılışımızdaki ħikmet bolsa Cenāb-ı Allahnıñ dēgen ayetini ‘amelge aşurmak üçün heme ħalk vekilleri çoñ kiçik tamāmen toplaşıp vatan ve milletge faydalık ħuķūķlar bāresidin birbirimizni tebrik ve maşlahatlaşmakdur. Ya‘ni yigirme beş yıl ilgeri içgerisinlerde qurulğan Sunuz Venli Cenāblarınıñ kōrsetgen San Min Huyi kānūnī esāsı Şincandaki ‘umūm on dört milletge ötgen yigirme ikinci yılı tōrtüncü aynıñ on ikisi inķılābı neticeside şahşī menfa‘atini kōzlep istibdād yolını öziġe lāzım tutķan belki ‘umūm fuķarālarını esāsıyet ħuķūķıdın mahrūm qoyup qul ornıda işletip ve belki ħayvān qatarıda kōrüp tamurlarındın qanlarını şorap içip ezgen belki bularnıñ kesāfetidin Yapon cihāngirliğiniñ quyruķları bu muķaddes vatanlarımızġa kōz tikip ayaġ astıġe basıp **Y13/06** sebebçi bolğan kōhne ħükümet başıķı Cin Şu Rin birle tābī‘ilerini yıldızlarıdın bölüb alıp taşlap bu pāk tofraķtın qoġlap bütün Şincañnı terāķķiġa mañduruşġa muvāfiķ bolğan kün ēgesini yādlayıp şādlayıp üçüncü yaştaki āzādlık toġrısıda maşlahatlarını araġa salışmakdur. Bu künġa yetüştürgen terāķķiperver ħuķūķşinās ħalk ħükümeti quruluşıġa sebebçi bolğan milletler yolbaşçısı muħterem Şen Dü Ben cenābları ve muħterem Li Cu Şi ve bu tofraķta yaşıġuķı on dört milletinñ ‘izzet ve terāķķileriġa sebebçi atamız Fū Cu Şi muħterem Ĥ‘āce Niyāz Ĥācım cenāblar ve cenāb milletperver Lu Silin ve şevketlü muħterem Maħmūd Sican cenābları ve Cenāb Şu Cin Can ve qalğan qahramān ‘askerlerimizniñ ħamiyet ve ġayretleri sāyeside ħayāt ittifaķ ħürriyet ħuķūķ āzādlık netice bērgen birinci kette uluġ bir kündür. Bu kün ki bu yeñi ħayātımıznıñ deslepki bir küni bolğan i‘tibār ile munıñ qadrini bilip bütün bu uluġ devletġa yetgen Şincandaki ħalklarımız iħtirām ve ta‘zīm ile bu künni qarşı alıp birlik ittifaķnıñ neticesidin cihāngirlerġa qarşı turuşımız lāzım bir farzdur. (‘Ebedġāh ħaṭibi Maħmūd Ĥalil Qarı Ĥācı)

Yetim Ĥaķķıdın Qorķmamsız

Mundın yigirme yıllar muķaddem Toḡta Aḡund ekem dēp diyānetlik yaḡşı bir ādem Turfanġa barıp Turfandın bir ḡatun alğan Turfandaki ḡatundın bir oġul bir kıızı bar ēdi. **Y13/07** Turfandaki ḡatunıdın üç oġul vüćüġġa kēlip Kaşġardaki ḡatunı ve kıızı ölgendin keyin Turfandaki ḡatun ve balalarını Kaşġarge alıp özi ħac kılıp vefāt bolğan ḡāzır ilgeriki ḡatunnıñ oġlı ve bir nebiresi ikilen keyinki ḡatunnıñ ħaķķını ayırıp bērmey bularnı ħizmetkārlarınñ qatarıda işletgennıñ taşıda kiçik inisi toķuz yaştaki ‘Abdülkādır nāmlık balanı terbiyet kılmay kōçeġa heydap salġanda bu biķāre yetim bala birer yıl Sebu‘da at

bağguçılar arasında aşhâne ocağ aldıda yatıp kopup o yêrdin bu yêrdin kırsak toyguzup şümşük bolup cân bağıp kündüzi balalar bilen mektebğa hem barıp yürüpdür. Bu balanı êkesi bolğan âdem özi bağıp terbiye kılışnı ağır körgen bolsa anı dâr-ül-‘acizin mektebiga tafşurup yêdürğan ve kiyedürğan çıkımlarını uşbu balanın öz haqqıdın tölese bolmaydurğan yêri bar mı ki.(Şâdık Mollâ)

Dâ’imî Hizmetni Taqdîr Kılış

4 nci aynın 12 nci künideki bayramda Kaşgar Aqartış Uyuşma Re’isi ‘Abdurrahman Hâcımğa Yarkend ahâlî ve talebe millet meclisleri tarafındın nişân taqdîm kılınganı mezkûr nişännı alıp kelüçi Seyid Ahmet Efendi ‘Abdurrahman Hâcımınñ iki nöbet Yarkendğa barıp ma‘ârif yolında kılğan hizmetleri husûsında bérilgenin söylep ötti. Ondın keyin nişännı muhterem Şin Cin Can öz kolu ilen muhterem ‘Abdurrahman Hâcımınñ kökregiğa taqadı. Ondın keyin nişân **Y13/08** husûsında muhterem Lu Silin cenâbları söyledi mana bu nişân ‘Abdurrahman Hâcımınñ kökregiğa taqalsa da ‘Abdurrahman Hâcığa zor bir vazife yüklendi. Menin fikrimçe ‘Abdurrahman Hâcı bu nişânğa kötürölmezdür. ‘Abdurrahman Hâcı iki yıldın beri köp hizmetlerini kılıp ötti. Vatan millet üçün harmay çarçemay hizmet kılğannıñ taşıda yeni hükümetniñ maqsadların haqlık bilen halkğa ayıp halknı bu kadar oyğatdı. Bundın keyin mezkûr hizmette devâm kılıp evvelkı kılğan hizmetlerindin neçe derece arttırışnı ümîd kılamen dep sözün tamam kıldı.

İngiltere ‘Avâm Palatasıda Müzâkereler

London 26 ncı Mart reytr agenstvasının bildürüşçe ‘avâm palatasıda bu künki müzâkereler İngiltere hâriciye vezîrinin nutkı bilen başladı. Mister Hisdin aytadır: Germany Fransa ve Savyet ‘ahdını Lükerku ‘ahdıge toğrı emes dèydür. Germany ‘ahdnâmenin şartlarıge ‘ahdnâmede körsetilgen maddelerge muvâfık fikirleş lâzım edi. Lekin Lükerku ‘ahdının üçünçi maddesini i‘tibârsız kaldurup Fransa ve Savyet ‘ahdını ‘ahdnâmege muvâfık emes dep öz râyiçe hüküm kılğan. Bundağ müşkil ferâsetlerde İngilterenin maqsadı ahvâlini pütüşmek yolu bilen tıncılık bilen hâl kılışdur. İngiltere Fransa hükümetinin nârâzılıkığa koşılğan emes, Fransa eger Germany koşunını Reyin ‘alâkasıdın başka **Y13/09** vâsıtalar bilen çıkarış mümkün bolmasa Germanyğa karşı iktisâdî cezâ çâreleridin başlap bargan küçeyüçi tedbirler bilen tesir kılış kerek edi. İngiltere ‘ahdnâmenin bozuşnıñ ciddî bir hâl êkenligini hem de Avrupa üçün onıñ ‘âkıbetleri kandağ boluşnı hem inkâr kılmaydur lekin İngiltere hükümeti memleketler arasında öz ara işençlerini müzâkereler yolu bilen hâl kılışnı öziniñ vazifesi dep hesâb kılatur. Aq kitâbdaki teklifler kaç‘î teklifler bolmay ‘adî tekliflerdin ‘ibâret ammâ

Germanya öz tarafıdın birer yol açmağanda müzākere başlaşnı özlerinin tob maqşudı dep bilgen devletlerniñ vazıfesi ‘amelge aşmaydurğan derecede müşkil bolup qaldı. Aq kitābnıñ üçüncü maddesinde ayılğan ve kuralısızlandurulğan Reyin deryāsığa ‘asker kirgüzülgenligi neticeside Fransa ve hem Belçika hafsızlıkige yetküzülgen zararın tedārikığa karatılğan mecbūriyet kaṭ‘i ve anıq bolğan mecbūriyetdür. Genral İştablarnıñ hazırkı müzākereleri bilen 1914 nci yıldın ilgerki müzākereler otrasıda kette fark bar. Fransa bilen Belçikanıñ bütünligini saklaş ve ularnıñ çegresidin düşmen qoşunını ötküzmeslik İngilterenin öz menfa‘atlerige hem muvāfık, biz milletler ittifākınıñ esāsıarda körsetilgen mecbūriyetlerni kattıg revişte yaklaymız. Aq kitābnıñ barçe teklifleri arasıda İngilterenin fikriçe en kette ehemmiyetlik bolğanı yeni müzākerelerni taleb kılğan tekliflerdür. Lekin **Y13/10** buña muvāfık boluş üçün Germanya hükümeti tarafındın şunğa yaraşa qadem qoyuş lāzım. Açıqtın açuq aytış lāzım ki Hitlerniñ Reyin deryāsığa qoşunınıñ sanını aşurmaslık toğrasındaki va‘desi kifāye kılmaydur. Eger şunıñ üstige Germanya hükümeti müzākereler vaktide Reyin deryasını müstahkem kılmaslık mecbūriyetini alğan bolsa bir nev‘i iş kılış mümkün bolur edi. ammā maña kēlgen ma‘lūmātlerge qarağanda Germanya hükümeti hatta buña va‘de bērişni hem mümkün dep tafalmaydur. Şonra Hidin İngiltere heme vaktlerde ‘umūma Avrupanıñ tıncılığını közde tuttı. Hitlerniñ keler heftede kılmaççı bolğan tekliflerige baqalı dep biz yeni tekliflerni biliş üçün ve ‘umūmī ahvālını hesābğa alış üçün tınçraq şerāitğa muhtācız dedi. Şonra Hidin İngiltere üçün Fransa yāki Germanya siyāsetige esāslanışnıñ kereki yok İngiltereniñ siyāsetini milletler ittifākınıñ esāsıdur. Men Fransāğa aytur edim. Eger Fransa Germanya bilen Fransanı birbiridin ecetip turğan hilāf sözlerge ilgerki qaraşnı tüketmese biz tıncılığını temin kılalamay-mız. Men Germanyağa aytur edim ki öziniñ Avrupada toğdurğan teşvişni tüketiş üçün birer çäre körmegenidin keyin müzākerelerniñ muvaffakiyeti mümkün dep aytalmaymız.

Hidinniñ nuṭkıdın keyin işçiler partiyasındın Dalton sözge çıkıp aytadır. Librest partiyası milletler ittifākınıñ yardemi bilen birlikte hafsızlıkni temin kılış **Y13/11** üçün bolğan hareketni kuvvetleydür. Hafsızlık uşuli bütün Avrupağa ve şu cümledin Polşe Çeḥaslovakya Yuvaslavya hem de Şavyet Rusyalerge cārī boluşı lāzım. Hitlerniñ tekliflerini kabūl kılmaslık kerek çünki onıñ tileğan işleri Germanyağa işencini hayli kemitip koydı. Çünki anıñ teklifleri Şavyet Rusyağa qarşı hücūm bilen baradur ve şunıñ ilen berāber öz teklifleride kuralısızlanış toğrasıda heç nerse ayılmağan. Şonra meşhūr Loyd Corç Hitler tedbirlerni yaklamaslıqlarını ayttı ve Hitler özinin bu işleri bilen sehl kılsa

uruş başlanıp kētişğa sebep bolayazdı dedi. Şonra bir nēçe vekiller şu mevzū‘da sözlep mes’eleni āvāzğa qoymastın meclis tamam bolğan.

Türkiye ve Şavyet Rusya Dostluğu

Ankaradın haber bēredürler Türkiye Cumhūriyetiniñ baş veziri İsmet İnönü cenābları Türk ve Şavyet dostluk mu‘āhidesiniñ kōl koyuşığa 15 yıl tolmaķı münāsebeti bilen kışkırılğan meclisde gezite muhābirlerige töbendeki sözlerni ayttı. Hāzır bayram kılınıp turğan 15 yıllık dostluķımız ilgeri kandağ bolsa hāzır mu şundağ küçlük bu hareket ve dostluk birbirige şādık boluş birbirige işenip qaraş bizniñ tutқан siyāsetimizde yēne bir diķkatni tartadur. Halk ara hayāтта biz her vaķt tıncılık işlerğa şādık bolup kēldük. Şavyet ve Türk dostluķınıñ her iki memleket üçün baķt ve sa‘ādet bolğanı kōrünüp turadur **Y13/12** 15 yıllık dostluk künleride dostlarımız toğrısıda yaķşı ve güzel hātıralarını yādımğa alamen. Biz Şavyet ittifāķını yaķşı köremiz kuvvetiniñ öseşige ve terākķi kılışğa hursend bolamız. Bu şamīmī ārzū ve tileklerimni dostımız Şavyet Cumhūriyetiniñ halkığa bildürümüzler dēdi. Şonra Türkiye Cumhūriyetiniñ vaķtlik hārici veziri Şükrü Saraçoğlı ve Şavyet taşķı işler kāmısarınıñ orunbasarı Kiristinskiler tarafından birbirlerige tebrik telegramları ıbarıldı.

Amerikada Quralları Hareketleri

Mart ayınıñ āhirleride Amerika pāytaķtı Vaşingtondın bildüredürler. Amerikanıñ bñdceside şoķuş vezirliğıge 619 milyon dolar pul bēriş kānūnını Amerika parlamentide kabñl kılındı. Bu pullarnı muntazam ve koşunlarnı köptürüş 565 yeñi Ayroplanlar satıp alış üçün şarf kıladurlar. Londondın haber bēriledür Dasniğda 25 nci Martta başlap Germanya koşunıģı ‘asker alış başlandı. Berlindin bildürüledür: Dortmundda şehride Germanyanıñ yeñi hārbī havā askadiresi tüzölgen.

İtalyan Vaķsilligi

İtalyanlar Çıkao şehrini bombağa tutқан çağda Mısrınıñ Habeşge yardım üçün bargan hilal-i aķmeri şifāhānesi üstige bomba taşlap hārāb kılğan uşbu Mısır memleketiniñ şifāhānesi İtalyan bombalarından hārāb bolğan. Hālīş memleketler şifāhāneleriniñ 12 nçisi ēken.

2 İyul (Temmuz) 1936 (Yeñi Hayāt)

Y14/01 Tenhid Mes‘elesini Hāķķında

Mezārlar ve kabir ēgeleridin isti‘ānet kılıp hūy kılıp qalğan ba’zı uşul-i din ve ta‘limāt-ı kūrāniyedın habersiz kişiler özlerini mutteķi zāhid ve ‘ābād sanap bu hātırlık işlerige öz rāyi kaşdıça aytadur ki: Bu mezarlar evliya ve meşāyihler egerçi hñdā ēmes ammā hñdānıñ yaķın muķarreb bendeleridürler. Meşelā bir kette pādşāh ya bir uluğ

menşübdâr kişinin kaçışğa bir hacet sorap barsak yakın muḳarreb dervāzebān kişilerige ilticā kılıp yalınıp andın o kişiniñ vāsıtası birle çoñ kişige ârzümüzni yetkürüp hacetimizni edā kılamız bu mezârlar hem sizge şuniñ dēk ular bizniñ Hüdāniñ otrasıda vāsıta boladur dēpdürler. Bu sözler Cenāb-ı Hāḳḳ Ḳuran-ı Kerīmde naḳıl kılğan Mekke müşrikleriniñ sözleriniñ ‘aynı ėmes müdür. Cenāb-ı Resül-ı Ekrem Mekke müşriklerini butlarını ‘ibādetidin men‘ kılıp munıñ nātoğralığını beyān kılıp bir Allahğa ‘ibādet ta‘līm kılğanlarıda müşrikler o butlarge Hüdā dēple **Y14/02** ‘ibādet kılmaymız meger bizlerni bular vāsıta bolup Hüdāğa yakın kıladur dēgen vecihdin ‘ibādet kılamız dēdiler. Dēmek ular hem Hüdānı bilürler ėdi. Ḳuran-ı Kerīm munı hikāye kıldı. Eger ḥaḳla ulardın Ey Muḥammed şu āsmānlar ile yērni kim yarattı dēp sorasan elbette şeksiz ular aytadur ki Allah yarattı dēp. Bes ular yēr āsmānlarını yaratguçı Hüdāvend-i sübhāneni bilürler ėdi. Mundağ bolup turup butlarge bizlerge hüdāniñ nezdide vāsıta ve şefi‘ boladur dēp tabınğanlar üçün müşrik sanalıp din-i islām şu şirkleridin ḳattıg nehy kılıp kēldi. Kā’inatı yaratḳan Allahğa işenseler hem anıñdın isti‘ānet soraşta vāsıta ve şefi‘ler işbāt etgenleri çün ularnı müşrik sanaldı. Bir Allahnıñ ġayri mezār meşāyih evliyālarının ḳabirleridin meded taleb kılıp ularge tabınmak müşrikleriniñ i‘tikādınıñ ‘aynıdur. Din-i islām ‘ibādet ve isti‘ānetlerini bir Allahnıñ özige tahşış kılıp kēlgen bir hulūş ‘ibādettin ‘ālisi bolğan ḥālde aña tābī‘ bolguçıların ḳabir ve künbezlerige tabınıp anıñdın meded sorap yürmeği ne ḳadar cāhil eseridür. Dost ziyāret ḳabir mes‘elesı bardur. **Y14/03** ḳabirlerni ziyāret kılışnıñ teraḳḳī cenāb-ı faḫriniñ fi‘iller ve sünnetlerige muvāfıḳ boluş hem dünyānıñ ḳatılığını bilip ‘ibāret ve şālih ‘ameller ḥayrat ḥasenātlar bilip ḳoyup aḫirge alıp kētiş üçün bolmakı lāzımdur. PeyğāMBER aleyhisselām şāḫābeleriniñ ziyāret-i ḳabirdeki sünnetlerni ḳabrin üstige kēlip şāḫib-i ḳabirge esselāmü aleyküm yā ehl-i ḳabir oḳup soñra sūre-i fātiḥa ya başḳa ayetler oḳup rūḥına bağışlap du‘ā kılıp yanmaḳdur. Ya falan H‘ācem öziñdın meded isti‘ānet soraymız dēmeklerge oḫşa sözler ile ilticā ve meded tilemek bu iş zor ḥātırlık ve şirk ve kāfirlerge bā’isdür. Allah birdür hemeniñ mutaşarrıf ḥaḳiḳi ḳadiri mutlak özidür. Dergāhı barçega oḳuḳdur zālīm pādşāḫlar mütekebbir ḥākimler kebi vāsıtalarğa ihtiyācı yoḳdur. Herkim ‘arz ve ḥālını toğrıdın toğrı özige vāsıtasız aytmaḳ mümkün ve lāzımdur. Ḳurān-ı Kerīm buña delıldür himmet ve bir ḥandur. Cenāb-ı peyğāMBER ‘āleyhisselām: **Y14/04** Ey bar Hüdāyā meniñ ḳabrimni mendin keyin ‘ibādet kılnadurğan but ḥükmide kılma dēp du‘ā ayttı. PeyğāMBER ḳabriga tabınmaḳdın ümitlerini nehy kılğan bolsa başḳalarının ḳabirlerige tabınıp isti‘ānet kılmaḳ tevḥid rūḥı ile ḳandağ muvāfıḳ boladur. Sūre-i Nuḥdaki Ḥazret-i Nuḥ aleyhisselāmniñ ḳavimleriniñ tabınadurğan butlarını Cenāb-ı Hāḳ zikir kılıp dēgen butlarını bular Ḥazret-i Nuḥ

kavimlerinin ilgeri ötgen kettelerinin atları bolup şularge tabınurlar ve meded sorarlar edi demişler. Hāşıl şer‘î islāmda Allahnıñ ğayri nême bolsa bolsun kim bolsa bolsun añıñdın ğaybi meded ve isti‘ānet soramaq hêç cāiz emesdür. Bir Allahnıñ zatıǵa şerik işbāt kılmaqdur. Uzundın beri din ve şer‘ide o kadar ehemmiyeti yok bir mes‘elelerge yafuşup hay huy kılışp kélgenleri halde din-i islāmın birinci ta‘līm ve rūhı ve rükün-ı a‘zmi bolǵan tevḥīd-i imān mes‘elesige muḥālif Hüdāǵa şerik işbāt kılış ornıdaki bundağ zor mes‘elelerde sükūt kılıp ötişleri ‘icābıdur. Zor ğaflet ve diğkatsizlik eseridür. Ėmdi barçe ehl-i ‘ilimlerimiz ğaflettin oyǵanıp müselmānların esās-ı dınye ve aḥvālat-i içtimā‘iyelerigā mütte‘allık mühim mes‘elelerde kitāb-ı sünnetniñ rūh ve ta‘līmāt-ı ‘ālīyelerigā muvāfık ḥaḳıqaten sa‘y bir aqđāmlarını şarf etseler êken

Y14/05 Sin Cin Fu ve Hoten İttifaķı

Şıncañ vilāyeti Döben Cü Şi Fu Cu Şilerniñ 3 nçü nöbetteki 4 nçi aynıñ 12 sideki çoñ mecliste değeni: Hāzır Urumçiniñ Cin Fu Hoten 36 ncısı bilen toǵrılıq birle ittifāklaşp dostluqları müstaḥkem boldı. Hoten 36 ncısı aytadur ki ilgeri ötgen sehven ḥatā işlerimiz ile ‘adāvetlerni köñöldin çıkarıp yeñi ḥükümetimizniñ alte maddelik kânūnıǵa tamam taşdıq kılıp dā’ima uşbu kânūnǵa muvāfık iş kılamız. Hememiz birlikte ittifāk bolup turup bütün Şıncan ḥalkıǵa yaḥşılıq boladurǵan işlerni kılamız ve hem biz kette Cuñhuva Meñve ḥalkını Yapon cihāngirleriniñ mundağ ‘aciz tafǵanıǵa karşı hememiz birlikte ittifāk turup Yapon cihāngirleri ilen uruşamız deydürler. (Kaşǵar Şıncan Reybu)

İmtihān Hātırası

55 nçi tāriḥ-i hicri altınçı ay içide mekteblerniñ ders imtiḥānı münāsebeti ile biz dār-ül-mu‘allimīn ve orta mektebdin ders mu‘allimleri ‘Abdülkādır ve ‘Abdülzahir Efendilerni ma‘ārif ‘umūm müdürliğidin dār-ül-‘acizin talebe imtiḥānları üçün mümeyyiz ta‘yīn etilip kélgenige binā’en o yerge çıkıp üç kün devāmıyla imtiḥānnı bitürüp kirdük. Karasaq o şefkathānede terbiyelenmekte bolǵan ‘aciz ve yetim talebeden beş yüz kadarı din yazı ve ḥesāb yurt bilgi ve qol hünéri kebi derslerden yaḥşı imtiḥāndan ötti ve yene **Y14/06** bu yetim talebeniñ beden terbiye ve ğazel şarķı imtiḥānlarıda bularnıñ yürüş turuşlarıda başlıqlarıǵa kemāl-i itā‘at ile körsetgen muntazam hey’etleri ve (oqu yaşlar bu muḳaddes yeñi Şıncañ parlansun ‘aziz milletimiz yaşasun) dep çıkarǵan tesirlik şadaları vicdānımızǵa tükenmes bir eser qoydı. Hūlāşa: bu milletimizniñ köpçiligini teşkil kılǵan ‘aciz kemağallerniñ balalarıdaki ıslāḥ ve cemāl ma‘nevī başka mektebdeki öz emşāl bay balalarının tolasıda yok desek yalǵan aytǵan bolmaymız. Ėmdi milletimizniñ istikbālını vaṭanımızniñ sa‘ādetini ḥ‘āhlaǵan milletperverlerimiz āyet-i kerime ḥitābıǵa

mezbur olup özlerini helâketten ve felâketten saklanmakğa sa'y ve ümîd etgen ümîddar şâhibleridin kemçiligimiz ile ötinemiz ki mezkûr dâr-ül-acizinga memleketimizniñ her tarafidin kıymetçilik sebebdin köp yığılgan muhtâclar bolğanlığı üçün müdür talebelernin her huşuşda ma'âş cihetiden kemçiligi anlaşıldı ve ma'ârifimizniñ evkâf arklı bularge kıladurğan yardemi bolup tursa mu lekin yurtımızda kempağal köp bay az bolğanı üçün ma'ârifniñ vâridâtı mekteb ve mu'allim efendilerniñ zarûriyeleriğe kifâye kılgu dek bolsa kerekdir ve bedenimizge noqşan keltüredurğan ta'am ve libâslardaki uşuk isrâf bolup ve içmek kiyimlerge bir yıl içide ketedurğan çıkımlarnı hesâblaşıp körüp uşbu bir ham köñüllük ve nânğa kanâ'at kılıp 'ilm yolıda bek fedâ'isi bolup turğan **Y14/07** yetim ve 'aciz talebelerni hâtırda tutup özleriniñ faydası üçün børseler êken. Munıñ ile iki fahtekni bir çalmede soqğan bolup hem özden zararını ketgüzgen hem yene biravğa tâki yetküzgen bolurlar ve mundağ yardemden ittifağ ittifağtan devlet hâşıl bolur edi. (Mu'allim 'Abdülkâdir)

Yaponya Cihângirlikige Karşı İçgerisiñlerde Kattıg Hareketler Başlandı

Şanhaydın 6 ncı aynıñ 9 unda kélgen telegram haberide yazadur: Ğarb ve cenüb taraflarınıñ heme halkları Yapon bilen uruşamız dëydür. Bu işni heme ceñve halkları birliklegen hemen heme berâber kopup su dek kaynap Yapon bilen uruşadur

Bu 6 ncı aynıñ 7 nci küni Sicin Sin Çon talebeleri hemesi kopup Yapon bilen karşı bolup uruşmaqtadur yene Tencindeki talebelerdin 8000 den ziyâde kişi Yaponğa karşı bolup uruşmak üçün kette meclis açıp maşlahat tohtatıp Tenci Fuğa ma'lûmât bërîp hâlâ biz biz Yapon bilen uruşamız dëydürler.

Şu 6 ncı aynıñ 7 nci küni bir qarada Şanhaydaki dört çoñ mekteb talebeleri okuşnı taşlap çıkıp bir nêçe miñ âdemler bularga koşulup bular ğarb cenübdakilerğa barıp koşulup uruşamız dep barıp uruşmaqtadur. Yene Şanhaydın 6 ncı aynıñ 9 ncu **Y14/08** künide kélgen telegramda dëydürler. Mucizde beş dane birinci mekteb on dane ikinci mekteb talebeleri hemesi okuşnı taşlap çıkıp bular hem telegram bilen Tencin Fuğa iltimâs kılıp biz hem Yapon bilen uruşamız dëydür.

Yene dört yüz nêçe dane talebe ve hem fuqarâlarını Yapon cihângirleri cenâb öltürgenini körüp nihâyeti melâl bolup köñüllerimizde kattıg 'adâvet bağladuğ. Şanhaydın kélgen telegramda değeni Doñbi Yi Yun Cınnıñ içide Lihunkeñ değen bir hatun kişi bir miñ nêçe yüz mazlûm kişilerni başlap Lavniñ Ciliñ değen iki Sinniñ cenüb tarafıda Canbi Sen değen yerde Yapon cihângirliki bilen her kün uruş kılıp turadur. Duñ Şin Şen değen yerde Yapon 'askerleri tosup turadur. Mezkûr şehirniñ sefilleri bolsa misde sokup temürda koyğanğa oğşaş şundağ cınlık bilen saklap turupdur. Şundağ çın tutkan

şehirniñ içiğa Licuñgeñ dëgen hatun kişi başlık 80 dane hatun kişi şehirniñ dervāzesini çağıp kirip şehirniñ otrasığa barıp uruşup biraz müddet ötgende Yapon ‘askerleri kaçıp mezkūr ,askerlerniñ qalğan yarağ fel māl turğun nerse kereklerini arabalerge toldurup basıb alıp kélipdür. Hālā Li Huñ Ken Piyun Cın bilen birleşip Yapon cihāngirliğini qorqutıp şevk tohtatıp qoydı. Hālā Li Huñ Kenniñ ‘askerleri resmî kâ‘ide **Y14/09** niñ içide ‘askerleriga her küni va‘az naşihat kılmaқта yaraqlarını öz feliga alğan ādemlerniñ rūhını köterip ğayret şecā‘at bilen uruşup turadur.

Çağ Çuñdın 9 ncı aynıñ 21 nci künide kélgen telegramda dëydür ki Hābiz tābī‘si Hılar dëgen yerdin tünükün keçkurun sā‘at 6 da beş yüzdin ziyāde Yi Yun Cın ‘askeri kélip Hābizdin Mañçuryağa baradurğan Temür yollarını bozup attı. Hāzır şol vaqtide Yaponniñ Temür yollarıñın haber aladurğan ādemlerni kélip iki sā‘at uruşup bolğandın keyin kün olturup kētip kēç bolup añdın Yu Yi Cuñ ‘askerleri dıraht arası bilen ötüp qayıp kētti.

Germanyada

Berlin 20 May Germanyada faşistleri hey‘etleriniñ oñ qolı bolğan Hiblis bütün maṭbū‘atta Hitlerniñ bütün Avrupa üçün ehemmiyeti toğrasıda yazadur: Bizniñ ya‘ni Hitlerniñ maqşūdı öz devletimiz Germanyanı yalguzğana ėmes belki köp zaḥmet çekken Avrupanı tınçlandurmaqdur. Germanyada bu kün ança menfa‘atge ergeşe hem Avrupada bolğan hareketlerini yokaşı Hitlerniñ birinci vazifesidür dep sanaydur.

Paris 18 May yaqında Berlinge İtalya tarafındın fabrika h‘āceleri kélip Germanyada hūkūmetiniñ Hābeşistanda iktisādī işlerni icrā kılmaq üçün yardım bėrmek haqqında müzākerede bolmuşlar. **Y14/10** İtalya hey‘et başlığı iki mertebe Hitler bilen uzaq vaqt müzākere bolğan ammā neticeleri ma‘lūm bolğan ėmes.

Viyana Avusturya geziteleride yazadurlar Germanyanıñ Hitler vaqtideki ‘askeri Viydkidam zamānında hem bunca yukarı derecede turmağan ėdi. ‘Asker üçün siyāsī ve iktisādī hūdūdlar yok genral aytadur: halk nānsız yaşasa hem ‘asker topsız miltıksız yaşamaydur. Dėmek bu künde Germanyada ‘askeri fırkalarınıñ maqşūdı uruş ėken. Avusturya maṭbū‘atı uşbu vaz‘iyettin ihtiyāt kılmaqnı teklif kıladurlar.

Türli Haberler

Yaponyada 23 nci Maydın başlap şoñğı vaqtteki dāhili hem hārici ağır vaz‘iyetler bolğanga polis jandarma işçileriniñ Tokyoda qurultayı toplanıp mühim ta‘limatlar bėrilgen.

Türkiyede ötgen 1935 nci yılda maṭbū‘at idāresi tarafından 1616 sanda kitāb neşir kılınğan mundın 313 nāmlı fen kitābları 99 nāmlı tārih kitāblarıdır.

Filistin Arz-ı Muḳaddes Vaḳ‘aları

Aḳdeñiz boylarında Suriye kıt‘asının cenūb tarafıda bolğan arz-ı muḳaddes ataladurğan Filistin kıt‘ası, ḳadīm köp enbiyā ve peygāmlerlariñ neş‘et ḳılğan bir ũlkeleri bolup ben-i İsrail ḳavmi Ḥazret-i Mūsā ve ularnıñ ḥalḳları Ḥazret-i Dāvud ve Süleyman aleyhisselāmlarınñ yaşığan ve saltanat ḳılıp ötgen mübārek **Y14/11** yerleri bolup Ḳudūs-i şerif Mescid-i Aḳsa ziyāretgāhları bu kıt‘adadır. Filistin kıt‘ası ben-i İsrail ḳavmi öz ara ihtilāf fesād ile Tivrāt-ı Şerif ḥḳmidin ḳıkıp içtima‘i perişānlıḳlarıge yolḳḳan künlerde meşḥūr cihāngir Roma imparatorluḳı taraftın zabt ḳılınıp bu devirlerde mezkūr kıt‘alarda Ḥazret-i ‘İsa aleyhisselām meb‘ūs bolğan edi şonraları şarḳi Roma imparatorluḳı Ḳastintiya taht-ı taşarrufıda ḳalmış edi. Hicret-i nebeviyenin 17 nci yılı 2 nci ḥalife Ḥazret-i Ömernin zaman-ı ḥilāfetide bu kıt‘a Suriye Şam kıt‘aları birle berāber ḳoşulup ‘Arab mücāhidleri tarafıdan feth ḳılınıp şundın beri ‘Arab muḥācirleri birle aḥālī Aşya bu kıt‘anı vaṭan tutup beş altı ‘aşr müddet ma‘ārif şanāyi‘ler ile ma‘mūr ve ābād yaşığan edi. Keyin Avrupada ḳatolik ḥristiyan papalarınñ teşvikiyla Ḳudūs-i Şerif Ḥazret-i ‘İsanın toḡulup ötgü yerleri bolmak sā‘iḳasın ḳuddūsni müselmānlardıñ ḳutḳuramız dep Avrupa ḥalḳı İngiltere Fransa İtalya Germanya memleketleridin neḳe nöbet her yüz minlerḳe ehl-i şalib atalğan gürūḥ gürūḥ fırḳa cemā‘atları ile kelip Filistin kıt‘ası dā‘imī bir şoḳuş ve cidāllar meydānı bolup ḳalğan edi. Şonra Mısır ve Şam ḥḳümdārı meşḥūr Sultān Şalāhaddin Eyyubi tarafıdn ehl-i şalib fırḳaları Filistindin tamam ḳıkarılıp bir neḳe vaḳit Mısır devletinin nüfūzuda turup şonra ilgerki Türkiye sultānlardıdn Yavuz Sultān Selim ḥan Mısır ve Şam kıt‘alarını memleketige ḳoşḳan vaḳitlerdin tartıp Filistin Türkiye ḥḳümetinin ḳol **Y14/12** astıda edi. Ḳudūs-i Şerif Filistinde bek ḳadīm ben-i İsrail ḳavmi yaşığan üḳün dūnyādaki Yahūdi ḳavmi bu kıt‘anı unutmay dā‘ima yādlap keyinki Türkiye sultānlarının vaḳtide Amerika ve Avrupada yaşığan Yahūdi ḥalḳı öz aralarında nāmı ile bir zor cem‘iyet tüzüp köp pul toflap Avrupa ve Amerikalardıdn Filistinga Yahūdi muḥācirlerini köḳürüp ‘Araplardın arzan arzan yer şatıp alıp yerleştürüp bir Yahūdi memleketi yasamak üḳün tirişip turmakta ediler. Şonḳı cihān şoḳuşıdn keyin ‘Arabistan kıt‘aları Türkiyedın ayrılḳa Filistin kıt‘ası hem Türkiyeden ayrılıp İngiltere taht-ı nüfūzıda bir ũlke bolup ḳalğan edi. Filistin kıt‘asında ekşeriyet ‘Arab ḥalḳı şonra Yahūdiler bolḳa şonḳı künlerde Siyonist muḥācirleri köpeyip idāre ve cemā‘at işleride bu iki millet kelişmay ekser cidāl fesād ve ḡavḡalar bolup keldi. Britanya siyāseti bu iki fırḳanın cidāl ve nizā‘larıdn istifādelik bolup hemişe bu nizā‘ ve cidāllar tükemey fesād ve ḳan tökülüşler devām edip turmakta edi. Ḥazırḳı haberlerge ḳaraḳanda Filistin ‘alāḳalarıda büyük ihtilāl ve ḳan tökülüşler bolup ‘Arablar

İngiltereğe karşı ‘işyân ve kozğalan köterip zor vak‘alar bolmakta. Hicâz Yemen Suriye ‘Irak ve Mısır kıt‘alarındaki ‘Arab kavmi Filistin ‘Arablarıge büyük hemderdlik ve hissiyâtlarını izhâr kılmaktadurlar. Vak‘alarının tafşili yene bir sanda basılır. Baş Muharir: Kutluğ Şevki

20 İyul (Temmuz) 1936 (Yeni Hayât)

Y15/01 Hâzırkı Cihân Siyaseti Halk İttifakı Cumhûriyeti İle Yapon Mes‘elesı

Yaponlar Menvenin 23 nci yılı Şanhayı topka tutup köp harâblık ve telefâtlarge uçrattılar. Çin Hıtay Cumhûriyetideki uşbu vak‘alar Cuñce (Hıtay) memleketige bir dâhil ta‘arruż bolğannın üstige uzun zamānlardın beri Hıtay ‘alâkalarıda iktisâdî münâsebetleri köp bolğan Avrupa ve Amerika büyük devletlerini fikirge saladurğan bir mes‘ele edi. Cuñhuva Cumhûriyeti bu işlerni Cenve milletler ittifaķı meclisige muhâkeme üçün müdâfa‘a kıldı. Milletler ittifaķı meclisi bu toğrılarda Hıtay Cumhûriyetini hâklık tafip Yaponyağa bu hâkta suâller ile mürâca‘at kıldı. Yaponya vekîlleri Cenvede neçe kısım bahâne sözler ile cevâb berip otrada hayli bahs münâkaşalar bolup turup âhir Yaponya vekîlleri beynelmilelnin karar ve meşveretlerige könmey özleri meclistin çıkıp ketti. Cenve beynelmilel meclisi muña karşı ciddi tedbir körmey söz ile nârâzılık körsetip turğan edi. Şoñraları İtalya hem şundın ‘ibret alıp milletler ittifaķı meclisinin karar Y15/02 ve kânûnlarığa i‘tibâr etmey Habeş yerlerini basıp aldı. Munın ile Avrupa büyük devletlerinin siyasetide büyük çatağlık ve müşkilâtları peydâ bolup kaldı. Şarkî Afriķa Mısır Sudanlarda kette müstemleke menfa‘atları bolğan İngiltere hükümeti ve hem Fransa üçün İtalyanın Habeşte yerleşmeki heç toğrı këlmes edi. Binâ‘en‘aleyh bu iki zor devlet İtalyağa karşı ciddîrak tedbirlerge kırışmek üstide turğan vaķitte Germanya hükümeti vaķtidin istifâde kılmak üçün hâzırlanıp şoñra Raben tâbî‘sige ‘ahdnâmelerge i‘tibâr kılmay öz ‘askerini alıp këlip Fransağa tehdid kılmakğa başladı. Mana cihânnın şu yeşilmes mu‘ammâ ve çatağlıkları üstide Yaponya cihângirlik siyaseti faydalanıp galebe kılmakğa başlap Mançurya kıt‘asığa kanâ‘at kılmastın Hıtay Cumhûriyetige karaslık şimâlî ülkelerge hem kol uzatmakğa başladı. Bir taraftın bu ülkelerge harbî küçlerni kurgüzüp turup ba‘zı huşuşî menfa‘at talepleri bolğan şimâlî Hıtay kişileridin şuret-i hükümet tiklep koyup Tencin Cumhûriyetidin ayırıp köz köz şimâlî Hıtay ‘alâkalarıda yene ‘askerlerni aşurup mühim noktalarda ‘askerî Y15/03 merkezleri ve ayroplan üssleri salıp hâşıl şimâlî Hıtay ‘alâkalarını tamam öz himâyesi astığa almakğa hareket kılmakta edi. Bunun üçün bütün Hıtay cumhûriyeti huşuşan Cenvenî ülkelerde Yaponya cihângirlikige karşı büyük cihân şokuş hâzırlıkları başlanıp turmakta. Yaponya cihângirliğinin bundağ ifrât hareketleri cihânnın hâzırkı vaziyetide dünyânın tınçlığı

bozmağ üçün zor sebeblerdin bolup kaldı. Tört yüz milyonluğ Hıtay cumhūriyeti halkının Yapon istilāsığa karşı kozğalmağığa Yaponyanıñ cevāb bērmegi āsān bir iş ēmes. Anıñ üstige şimālī Merkez Cumhūriyeti İngiltere devleti ve Şavyet Rusyası kebi zor devletlerniñ Hıtay cumhūriyetige karşılık yerlerde büyük iktisādī ‘alākaları bolup kēlgendin bular Hıtay yerleride Yaponyanıñ mundağ ziyāde tecāvüz ve istilāsığa karşı köz yumup turalmaslar. Yaponyanıñ cihāngirlik planlarını zor ma’nālarıge uçrap ‘aks neticelerige yoluksa kerek. Biz Şincan halkı ilgeriki köhne hükümetlerniñ şahşı istibdādı sebeplik vatandaşınıñ **Y15/04** siyāsī medenī ve iktisādī iş ve yazmışlarıda hūkūksız çette kaldurulup hūkūk-u vatandaşın mahrūm bir misāfir kişiler ortada vatandaşge ‘alākasız hāllerde bīkārçı dēk bolup kēlgen bolsağ, ēmdi 12 nci April inkılābıdın keyin yeñi halk hükümeti kurulup bütün vatandaş balaları arasında vatandaşnıñ siyāsī ve içtimā’ī hūkūkları berāber taqşım kılınıp Lincanda yaşaydurgan bütün 14 millet fırka ve cemā’atlar berāber vatandaşnıñ haqıqaten ēgesi bolduğ

Şincan ülkesi bolsa bütün halk ittifağ-ı cumhūriyeti ittifağıdaki bir ülke bolup bizniñ menfa‘at ve faydalarımız şu ittifağ-ı cumhūriyeti birle berāberdür. Anıñ üçün bizniñ vatandaşımızge köz salıp anı istilā kılmağnı h‘āhlağucı Yaponya cihāngirliğige karşı bütün Cenve Menve halk ittifağı cumhūriyeti birle berāber nārāzılık ve karşılıkımıznı bildürüp vatandaş müdāfa‘asında mümkün çäre ve sebeblerge teşebbüs kılmağımız lāzım boladur.

‘Öşür Haqqında Şeri‘at-ı İslamiyeniñ Hükmi

Cenāb-ı Haqq Kurān-ı Kerim sūre-i en‘āmda ayttı. Ya‘ni Allah-ı sübhāne şu zāt-ı ahlādur ki dünyāda sizniñ üçün yerdin ösken ēgiz belend bostānlar ve yer üstige tallarını salınğan bağ bağçe **Y15/05** icād etti. Mēveleri biribirige oğşamas hil hilde hūrmā dırahtları ve danelerge muṭlağ ekinler ve dırahtlar yarattı. Mēveleri biri yēne birige oğşaydurgan ve oğşamaydurgan zeytūn ve ānār dırahtlarını sizniñ hayāt-ı ma‘īşetiniz üçün hulk etti. Şu yād kılınğan ni‘metlerniñ herbiriniñ mēveleridin yēnler bu mezkūrlerniñ haqqını hāşıl alğan küni berinler isrāf etmenler çünki şeksiz Allah isrāf kılğucıların dost tutmas.

‘Öşürniñ farzlıki üçün kurān-ı kerimniñ açık beyānı şudur. İmam Buḥari cāmī‘ şohbetide şahābedin ‘Abdullah İbn-i Ömer rivāyet etti. Peygāmber ‘aleyhisselām ayttı. Āsmān ya‘ni yamğur yağınların bulak ve karzlerdin yāki seldin tohtatılğan köllerdin suğarulğan ekin tirikçiliklerde ‘öşür lāzımdır. Kuduğtın nerselerdin su tartılıp kılınğan tirigçiliklerde ‘öşür lāzımdır. ‘Öşür haqqıda mundın başka yēne hadişler köp.

Kuran-ı Kerimde Cenāb-ı Hakk iki yerde namāz ile zekātı koşup zikir kıldı. Māl pulnıñ zekātı kırkıñ biriniñ zekātı anıñ hāşılıdın onda bir bolğanlık hadīs-i şahih ve nebeviyelerde beyān kılınmışdur. Bu toğrada cemā‘at vaq‘a, boldı. Kuran-ı **Y15/06** Kerimde yukarı ayılğan revişde ‘öşür ve zekevātlar birbiridin ayrılmas hadīs-i nebeviyelerde beyān kılınğanıǵa muvāfık bir ādem namāznı oqup ‘öşür ve zekevāt bērmese anıñ namāzı maqbūl ēmesdür. Eger ‘öşür ve zekevātını bērip namāz oqumasa zekevāt ve ‘öşürü maqbūl bolmas. Uşbu müselmāncılıkñ bir rükn bolğan ‘öşür zekevātlarını Cenāb-ı Hakk ümmetnıñ din ve dünyā ıslāhı üçün farz kılıp anıñ şarf boladurğan yerlerini açık beyān etmişdür. Ya‘ni zekevāt ve ‘öşürler kebi müselmānların ħācet ve meşālihı üçün farz kılınğan şadaqalar şu sekiz kısım orınlarge mahşüşdur. Faķır muhtāclar miskinler zekevāt ve ‘öşürler tahşilide işlegüçi mallar müselmānların muşālihı üçün ularnıñ alǵat ve muhtıleri lāzım körülgen kişiler kullar ve esirlerni āzād kılış üçün qarızdarger üçün ‘āmnıñ menfa‘atlarıǵe ġarib misāfirlerge Allah-ı sübhāne barçe maħlūkatlarǵe ‘ālimdür. ‘Umūmnıñ ıslāh ve menfa‘atleride ħükümet ile iş kılguçı ħükmidür. Cenāb-ı Hakk müselmānların zimmesige farz kılğan ‘öşür zekevātlarını uşbu sekiz kısım işka tahşış kıldı. İmām-ı ‘Azam Ebu Hanife radyallahu ‘anhnıñ rā‘yi ve mezhebleriçe bu sekizdin bir sınıfǵa edā kılınsa hem kifāye eter. İmām Şāfinıñ nezdleride mümkün ħadar sekiz kısım orunnıñ barçe **Y15/07** siǵa bērmek lāzımdur. Uzun zamāndın beri bizler Cenāb-ı Hakkñ ekser ħükümetlik emir fermānlarını unutup ġāfillıkta ötüp kēlgenimizge ohşa uşbu ‘öşür ve zekevātlarını edā kılışta sustluk ve sühūlet kılıp ba‘zılarımız üç beş kişilerge azcık bir nerse bērgen bolup yāki aylık yıllık işleydurğan ħizmetkārlarge biraz bērip boldı dep uşbu din-i islāmñ mühim farzı gerdenimizde baķı kalmakta edi. Tefrikaçılık yurt milletnıñ ‘ām-ı ħacetleridin ġaflet köhne bedħ‘āh ħükümetnıñ istibdādı bizni dinimiznıñ ħükümetlik emirlerini edā kılıp millet ve vatandaşnıñ ıslāh ve ħacetlerige sa‘y kılıştın men‘ bolup ħarāb ve vīrānçılık ħār mezellette kalıp kēldük. Ĥazırkı yeni Şincan ħalk ħükümeti bunıñ her ħuşuşta yahşılıkımıznı istep rehberlik körsetip turgandın zulm ve cehālette ēzilgen tamam yurtımıznı bu yarıķçılıkǵa çıkarmak üçün Şıncañ ülkeside miñlerçe mekteb salınıp balalarmıznı din ve dünyā ‘ilmini okutmakǵa başladuk. Dünyāda her memleketnıñ ħayāt tamurı bolğan uşbu okuş mekteb ‘ilm ‘irfān işleriǵe elbette köp nerseler kerek anıñ üçün Cenāb-ı Hakkñ müselmānlarge şundaǵ ‘umūmī cihetlerge şarf etiş üçün farz kılıp buyurğan ‘öşür ve zekevātlerimizdin alıp şarf edip Cenāb-ı Hakkñ emri hem özimiznıñ ‘ām-ı nef‘ini cāyǵa kēltürmek üçün bulturdın beri herķaysı yurtların ‘öşür Allah farzını alıp şu Cenāb-ı Allah buyurğan ‘umūmī ħacetlerge şarf etmek **Y15/08** üçün tirişip kelsek

Qurān-ı Kerimde buyurgan sekiz müsrifler mekteblerimizğa şarf etsek hemesi hem edā boladur dēsek mümkün birinci yurtumuznıñ köpçiligi faķır muhtāc alğan ‘öşür zekevātlarımız ekser şularge şarf boladur. 2 nci yurtnıñ ‘umūm hacetleridin oқumak birincisi bolup fī-sebīl-illāhnıñ efzālī şudur. 4 nci nādānlıq ve cehālet esīrlıķıdın milletnıñ zihin ve ‘aқllarını āzād kılış. Mana şuña oқsa eger kāmīl ve tefekkūr kılsaq sekiz müsrifnıñ hemesi şı ‘öşürlerimizni mekteb ve umumī hacetlerimizğa bērişte yār ve vücūd bolup iki kısım ecr şevāb biri hūdānıñ emrini cāyığa kēltürmek yēne biri ‘āmıñ hacetleri üçün şarf etmek boladur.

Anıñ üçün uşbu emr-i Allahnı edā kılıştı ‘ām müselmān qarındaşlarımıznıñ ziyāde diқkat ile köñül qoymaqları lāzım ve vācibdür. Yurtlardaki ‘öşür toflaғuçı ‘āşirler hūdānı otrada qoyup sustluq hıyānāt ēgizpestçiliklerni kılmay kemāl-i toғruluq ile iş kılmaları lāzım. Yoksa hā’indin ve millet hesāb kılınıp Cenāb-ı Hāқqnıñ ғazab ve ‘azābıǵa giriftār bolǵanları dēk munda mes’ūliyet ve cevābkārlikge tartılıp cezāsını köredürler faқat.

Hıtay Cumhūriyetide

London 15 İyun Taymıs gezitesiniñ Hoñ Qoñ muhābiri yazadur: Qanton vilāyetiniñ Tencin hūkūmeti bilen bolǵan müzākereleri neticesiz qaldı. Qanton hūku **Y15/09** meti Yapon cihāngirleriǵa qarşı Tencin tarafıdın hārb başlayışnı qat’i taleb kıladurlar. Ğarb Çunı vilāyet vekilleri hem ‘askerlerini hāreket kıladur. Çan Qay Şı’dın berāber hāreket kılışnı taleb etedürler. Qanton ‘askerleri Hoten vilāyetiga kēldiler. Deyli teligraf gezitesi yazadur: Çan Qay Şı resmī bolmaǵan hālde hem hücūm kıladur.

London 5 nci İyun reytrnıñ Qanton muhābiri yazadur: Ğarbī cenūbī vilāyetlerniñ siyāsī hey’eti Kuanton hem Küankis vilāyetleriniñ vālilerini üçüncü hem törtüncü hāq ordularınıñ baş qumandanlıqıǵa ta’yin kılıp ‘asker toplan Yapon cihāngirleriǵa qarşı hücūm kılışǵa emir bērgen ğarb cenūbī şehirlerde Yaponya cihāngirlerni Hıtay tofraқıdın heydap çıkarış üçün çoñ nümāyişler tayyārlıqlar bolup turadur.

Yapon 5 İyun Tiycinnin dār-ül-fünūn talebeleri bütün etrāfta Yaponyaǵa qarşı teşvīkāt yürütüp şimālī Hıtaydın Yaponya cihāngirlerni heydaş toғrasıda hāreket kıladurlar. Nort Çaynis Setar gezitesi yazadur: 29 ncu ordu ‘askerleri hem zabtlar Fuñ Yuñ Tes fikriǵa qoşulup Yaponyaǵa qarşı hāreket kılış tarafındadır.

Türli Haberler

Filistinde ve Felbim şehrde beş yüz **Y15/10** din ziyāde ‘Arab mücāhidleri vilāyet-i idāresini urup alıp polisler bilen qattıq uruşqan.

Dagnis Nohtır gezitesi yazadur: Germanyanıñ hārbī Ayroplanları şoñkı vaķitte Danimerķa devletiniñ hūdūdlarıda peydā bolupdurlar.

Romanya Temuşur şehride otuz miñdin ziyāde dehkanlar dünyāda bolğan faşistler hareketiğe karşı çoñ nümāyişler kılğanlar.

İran hükümetiniñ yeñi sefiri Sipah Badı Moskovaga ta'yın kılınıp vekāletnāmelerini Şavyet Re'is-i Cumhūr Kalın'ğa tapşuruldı.

Merkez Amerikada Niķargo Cumhūriyetiniñ 'askerleri Re'is-i Cumhūr Saķasğa karşı uruşup Leton degen ħal'eni aldılar. Saķas inkılābçılarınñ emirlerini ħabūl kılurğa mecbūr bolğan.

Helsinğurs 5 İyun gezitesi yazadur: Baltık denizide bolğan allanet cezireleride Katlandiya tarafından çoñ ayroplan stansiyeleri ħalınıp turadur.

Yaponyağa Karşı Hareket

Şanğay 9 neu İyun Tutsin muħābiri yazadur: Ķanğonda Yaponyağa karşı muħārebe açışğa ħāzırlikler körünedür. Ayroplanlar gez ve bombalar şehirni ottın saķlaş kebi tayyārlıklar kılınadur. Cenūbī vilāyetlerniñ birinci ordusu 5 miñ 'asker Yapon levāzımāt **Y15/11** 50 ayroplan bilen şimālī tarafge hareket kıldılar. Kuāñtonğ bu lāyıkıda yene 50 miñ kadar 'asker toplandı. Kuāñtonğ vilāyeti erkān-ı ħarbī bularğa ħoşulup uşbu ħarārını çıkardı: 1 nci Kuāñşı hükümeti Yaponya bilen 'alāķasını bozup Hıtay bilen Yaponya arasında bolğan cem' mu'āhidelerini yok kıladur 2 nci Hıtay cumhūriyetide Yapon 'askerler ittifaķ bolup Yaponya bilen uruşmaķnı taleb kıladur. 3 nci bütün Hıtaynıñ 'askerī kuvvetlerini birleştürüp Yaponyağa karşı hareket kılmaķtadur. 4 ncü şimālī Hıtayğa hücum kıladurğan 'asker intizām tartıp saķlap hareket kıladur hem muħārebe faķat Yaponya 'askeriğe boladur. Uşbu ħarār bilen berāber Kuāñşı vilāyetide pütün lāyık fuķarā 'askerlikge alınadur. **Y15/12** mundın başķa Kaşğar mālīye idāresiğe ħaraşlıķ Feyżabad Maralbaş Merkit Yeñiħişar Ħanarık Taşķurğanlarınñ uşbu altıncı ayda alğan felleriniñ ma'lūmātları keyin ħalğan sebebdin şubu ya'ni Fincularnıñ feli ħatılmađı. Hūdā ħ'āhlasa bu ayğa ħoşup yazıladur. Tüşgen feller raşħottın dā'im aşıp turmaķta mundağ bolğandın keyin kündin künga tizeniñ kuvveti kötürölüp narħ havālarınñ arzan boluşı şübhesizdür.(Mālīye İdaresiniñ Ma'ārif 'Abdülķādir)

Cezā Bêrildiler

Bultur Taşķurğan etrāfıda Şāh Manşur degenler birle birleşip yurtnı perākende kılğan oğrılardıñ 49 nefer oğrını tutup kelingen édi. Bularnıñ içiden Derviş Can degen iki oğrığa yurtnı perākende kılıp hükümet 'askerini öltürgen üçün döben Sin Cin Funıñ ħükmiçe dervişğe ölüm toħtalıp 5-6 küni atılıp köpge 'ibret kılınıp 12 yıllık ħara öyge salındı.

‘Umūm Oқuғuçılarımızǵa Bildürüş

Gezitemiz matba‘açılar ārām-ı istirāhat üçün ta‘tılge kêtgen sebebdin şü heftedin keyin iki hefte kadar vaқit çıқalmaydur. Anıñ üçün hürmetlik oқuғuçılarımıznıñ ‘afvlarını sorap.

İhtiram ile- Yeñi Hayāt İdaresi Baş Muҳarrir Kutluğ Şevki

1 Oktabr (Ekim) 1936 Yeñi Hayāt

Y16/01 İspanyadaki Dāhili Şoқuşların Dehşeti

Agust aynıñ āhirleride İspanyada bolǵan şoқuşlar bek dehşetlik revişge kirdi. İhtilalçiler başlıqı genral Franku İspanyanıñ cenūbī ğarb tarafıdaki Partugalya hūdūduǵa yaқın bolǵan Badaçur şehrige hücūm kılıp kirgenler. Şehirge kirgendin keyin şehriniñ kuçe ve bazarlarıda on yetti sā‘at şoқuş ve қatli‘ām kılınǵan.

İspanyada dāhili şoқuşların ihtilalçiler faydasıǵa bolup turǵanlığı ma‘lūm boladur. Munıñ delili şü ki beynelmilel usūl ve tohtam boyınça bir devlet қattıǵ ҳaтар ve tehlikelerge dūçar bolmaǵunça zehirlik ğaz işletmeki yasaқ ve memnū‘ edi. İspanya hūkūmeti gez isti‘māl kılmaққа başlaǵan. İran şehrini ihtilalçiler havādın bombardıman kılıp ҳarāb kılǵanlar.

Cenūbī Amerika kıt‘asıda yaşaydurǵan İspanyol hālkı özleriniñ tūp vaтанları (İspanya) da hāzır memleket hālkı iki partiyage bölünüp қanlıқ dāhili uruşlar bolup turǵanıǵa köp қayǵuradurlar. Bular cenūbī ve şimālī Amerika hūkūmetlerige mūrāca‘at kılıp İspanyadaki öz ara şoқuşlarını bitirmek üçün vāsıtaçılıқ kılışlarını sorǵanlar

İran ve Yemen Münasebeti

Yemen ülkesi Arabistannıñ қadimdin meşhūr bir yeri bolup munda burunkı ‘Arab ‘Araba ve ben-i Hamir devletleri ötüp Қuran-ı Kerimde Hāzret-i Süleyman bilen māceraları zikir kılınǵan Sebā melikesiniñ pāytahtı şunda bolup Yemende қadim bir medeniyet yaşǵan edi. Yemen ‘aşr-ı risālette islāmiyetini қабул kılıp Emeviye ve ‘Abbasiye devletleriniñ zamānda bu devletlerniñ bir vilāyeti edi. Keyin bir neçe vaқit özbaşıǵa şeyhlerniñ idāreside turup şonra Türkiye devletiniñ fütūhāt devride Türkiye himāyeside bolup ҳarb-i ‘umūmiyedın şonra Yemen memleketideki büyük ‘Arab şeyhi İmam Hamideddin Yahya қol astıda edi. Yemende aқınsu deryālar ekin zirā‘atge şālih yer ve yaylaqları köp bolup hālkı tahminen on milyonçe hāliş ‘Arab milletidür. İmam Yahya Yemenniñ ‘āқıl bir başlıqı bolup memleketniñ her toǵrıda teraққısı üçün mümkün kadar sa‘ylar kılıp turmaқта.

Hazırkı künlerde Yemendin Mısır ve İran kebi şarknı medenî memleketlerige okumak üçün talebeler yıbarmakge başlağan ve hem İraña Yemendin sefir ta'yın kılmağçı bolup Yemen pāytahtı Şana'ada İrandın sefir turmağğa qarār kılğanlar.

Germanya Mes'elesi

Germanyanıñ diktatorı Hitler işbaşığa kélgeç bütün kuvvetini 'asker teşkil kılışğa sarf kılğan edi. Fransanın "Fransa militer" hem Parisvar gazeteleri yazadurlar: Germanyanıñ bu yıl 24 nci Ağustta çıkarılğan iki yıllık bütün halkğa mecburî 'asker kânunu boyınça dâ'imî iki milyon 'asker tutmağdur. Bu künde Germanya beş minidin ziyade bombalık ayroplan 2455 tanke ve hesabsız aftomobil gez top ve gayri şonkî tehnik kuralları bilen müstahkem temin kılınmışdur. Deniz kuvvetleri 261555 tonnadan aşip ketti.

London Deyli Hayrald hem Mornıñ Post gazeteleri Hitlerniñ şonkî vakitte 'askerî haracatige 32 milyar altın çıkım kılınıpdur deyduerler.

Y16/02 London 25 nci Ağust Mornıñ Post gezitesi yazadur: Germanyanıñ bu derece 'askerî kuvvetlerni teşkil kılışı hem de Germanya gazeteleriniñ Şavyet Rusyasıge qarşı hücumlarından tegişli neticeler çıkarmak lâzım. İngiltere Deyli Teligraf gezitesi Germanya hükümeti İspanyağa kural berip inkılâbçılarga qarşı faşistlerge yardım berişni maqsad kılıp tutқан yolu hem Hitlerniñ siyasetini açadur.

El-ħaşıl Avrupa 'alemidе Germanyanıñ hareketi aşikare bolup çoñ muharebeğa yol açmağçıdur deyduer.

Türli Haberler

Türkiye Cumhuriyetiniñ havâ kemeler cem'iyeti Türk kuşınıñ re'isi Ğazî Kemâl Atatürknıñ emri bilen Şavyet Rusyasıda havâda uçuş işleri bilen yakın tonuşmak üçün Moskova ve Leningradda tañtanalar ile qabul kılındı. Türk kuşu cem'iyetiniñ 125 nefer er hatun Türk talebeleri mükemmel havâda ayroplanda uçuş havâda paraşüd bilen âsmânda seyâhat kılış hünelerini mükemmel örgenip Türkiyeye yanıp keldiler. Şavyetlerniñ büyük âsmânda uçuçılarnıñ medârı bilen mükâfât kılınıp Şavyet Rusyasınıñ ayroplan mator fabrikaları bilen tonuşup vañanige yanıp ketti.

Yusi Semita 25 Ağust şimalî Amerikanıñ Kaliforniya vilâyetide Yusi Semita şehride baħr-ı muħit-i kebir meselesi toğrasıda beynelmilel kurultay açıldı. Kurultayda esâs bolup Yaponyanıñ baħr-i muħit havzasıdaki ciddi hareketi hem iktisadi muvaffakiyeti haqqıda müzakere boldı. İngiltere vekilleri Yaponyanıñ baħr-i muħit etrafıda ticâret ihtiyacı bolğanlıķı tabi'i bir mes'ele bolsa hem bütün dünya ticâret işlerini bozadurğan siyasetiğe râzı bolmağanlıķını ma'lum kıldı. Şimalî Amerika vekilleri ikige

bölünüp bir tarafı Amerika baħr-i muħiṭ kebirde çoĝ iş kılışnı teklif kılıp ikincisi baħr-i muħiṭ kebirni tamam Yaponya ihtiyārıĝa bērilsün dēdiler. Şavyet Rusyasının bu kündeki çoĝ ehemmiyeti haĝķıda London dār-ül-fünūniĝ frafesōri söz kılıp Akşay şark meseleside Şavyet Rusyası eĝ çoĝ orun tutmaķını aĝlattı. Ķurultay a‘zaları Şavyet heyetini ihtirām bilen selāmladılar.

Huķuķ ve Diyānet (Cenāb Maħmūd Sican Tarafıdın)

Biz Şincandaki vatandaş heme milletler bolsak köp yıllardan beri karaĝguluķta yaşap āzādlık ve rāhat turmuşlardan bībahre bolup ‘ulūm-ı ma‘āriften mahrūm bolĝan hālde esāretini āzādlık mezelletni rāhat tenzilni teraķķi bilip şubu aħvālde yaşap kēldük. Ve bizniĝ bu aħvālimizni bilgüçi Mekeryan ve Cin Şu Rin bizniĝ vaż‘iyetimizden faydalanıp bizni hārlik ve esārette kaldurup öz şahşī menfa‘ati üçün işletip faķat yançuklarını tolĝuzmaķĝa vesile kılıp ve her kısım şeytānlık ve mekkār hilelerniĝ tuzak ve kaķĝanlarını ķurdı. Ve ularniĝ mekkār ve hileleri te’siriden bizniĝ 1355 yıllık muķaddes dinimizniĝ uşul ve erkānları azdur. Tola ‘ameldin aşip tursa mu ķalĝan ādāb ve ķānūnları hurāfāt baĝiz hased şahşiyet kebi her kısım aħlāksızlıķlarge aralaşip bu dinniĝ muķaddes beş erkānı ba‘zı bir teķlifat ve resmī ‘ādetlerĝa basturulup ķalışı yakın bolĝan ēdi. Keyinki künlerde biz Şincaĝ halkı hilekār Yan ve Ķin Şu Rinlerniĝ vaķtide bu şahşiyetçi me’mūrlar vatan ve hem dinimizniĝ düşmenleri bolĝan cihāĝgirlerĝe satılıp hāricdin yurtımızĝa köz salıp bizniĝ oķumıĝan nādānlıkımızdın ümīd tutĝuçi müstebid düşmenler peydā bolĝan vaķitleride Cenāb-ı Allahniĝ lütf ve ‘ināyeti ilen Cin Şu Rinniĝ tar ve bozuķ siyāsetleriĝa ķarşı inķılāb ķozĝalanı bolup neticede Düben cenābları ve Fu Cu Şi Hāci ekemler ķatarlık rehberlerimizniĝ ĝayret ve himmetleri ilen bu yeni ‘ādil hūķümetimiz ķurulup muķaddes Alte şi‘ārimizĝa ēĝe bolduk. Vatanımızni cihāĝgirlerdin saklap ķalış üçün şubu büyük Alte siyāset bilen yürsek elbette haķā ķētmeymiz. Bu Alte siyāset vatanı ıslāh ve teraķķi ķılduruş üçün endāze ve numūnedür. Keĝ ve rāst yol ķörsetĝücidür. El-hāl bu künlerĝaça bu Alte şi‘ārga yollanıp aşılıp ‘amelden **Y16/03** aşurulup turupdur. Oķuşlarımız hem yaķşsı bolup siyāsī ve içtimā‘ī herbir toĝradan yolĝa ķoyulup halk hem hūner ve şan‘ātĝa köz açıp herbir yurtlar ābād bolup yaķşılaşip barışı hem mezkūr Alte şi‘ārniĝ eseri bolup herbir işlerimizde hem zāhir bolup ķörünüp turmaķta. Anıĝ yol yorukları taza oķulup ‘ameli revişte vücūdĝa ķelĝençe memleketimiz ābād bolup künden kün teraķķi tapıp hūķümetimiz kuvvetlenip turmaķta ve herbir işlerimiz ve resmī ‘ādetlerimiz hem ıslāh tapıp teraķķiĝa ķadem basmaķta. ammā bizniĝ dinī ve şer‘ī işlerimizĝa hūķümetimiz dinde hūrriyet dēĝen şi‘ār bilen kemçilik bērip herbir toĝrada yademĝa tayyār tursa mu biz dındaş birāderlerniĝ ‘ulemā-ı kübrālarımız

ve aqartu uyuşma ve ma'ārif müdürlerimiz mu'allim ve talebelerimizdin ve şeri'atnıñ ahkām ve erkānlarığa hālel ve nokşān bergeñ hürāfāt ve her kısım nālāyık ahlāk ve 'ādetlerniñ taşlap halkımıznı hem taşlaşka ve aqartışğa başlasalar mu ba'zılarnıñ köñülleri şunğa bağık bolğan üçün ne şer'î işlerimiz ve ne resmî 'ādetlerimiz bu hükümetimizniñ bergeñ keñçilikleriğa karağanda ilgerikidin ança bek tüzelmey turadur. Vağanımıznı cihāngirlerdin saklap kalış üçün hükümetimizniñ büyük Alte şi'ārlarını 'amelden aşuruşda kaşırılık kılmay çın i'tikād ve ihlāşlarımız ilen işlegen dek dinimizniñ beş erkānlarını hem hulūş niyet bilen 'amelden aşurup zāhirî ve bātinî heme ahlāk ve 'ādetlerimizni şunğa binā'en ıslāh kılğanda muqaddes dinimizni ve hem vağanımıznı yağısı saklağan bolur édük

Emr-i Ma'rūf Nehy-i Munker Müselmānlıqñ Rükñ ve Esāslarıdır

Qurān-ı Kerimde beyān kılınğan āyet beyānet sünnet-i nebeviyeleriniñ hükmiçe ve hem insāniyetniñ içtima'î kānūn ve tecrübeleri boyınça aralarında birbirlerige ma'ārif ve yağısı nef'î işler toğrusıda emir ve tekid ve yamān işlerdin men' ve nehy kılışmağan ve birbirige muhabbet ve hayırh'āhlıқта bolmağan bir ümmet ve millet dünyāda Allahnıñ la'net ve gāzabıge giriftār bolup nekbet ve hārılıqlarge uçramakı tabi'î bolup āhirette hem 'azāb elemge yolukup her ikile dünyāda ziyān ve hüsrān-ı 'āzimge giriftār bolur.

Cenāb-ı Hakk Qurān-ı Kerim içte neçe yerde dünyāda hemege hayriyet ve faydalıq işlerge ehemmiyet bērmey yamān hūy ve 'ādetlerniñ cārî boluşıdın bek tutup men' ve nehy kılışmay. Şirāzesi üzülgen kitāb dek tefriķa hālide yağığan kavimlerniñ hālini beyān kılıp ularnıñ mel'ūn ve zelil bir kavim bolup 'ākıbeti hüsrān ve perişān bir kavim boluşınıñ sebebinı ular aralarında 'aqla ve şer'e ma'rūf ve maqbūl bolmağan menkūr yamān işlerdin birbirlerini tosmadılar dep beyān kıldı. Qurān-ı Kerimde Cenāb-ı Hakk tarafıdan mundağ tekid bilen buyurulğan nerselerden yüz urup yürüp yēne kāmil müselmānlıq da'vāsını kılmaq 'aqla ne kadar hamākatdur. Gāflet ve sustluk eseridür. Yurtta h'vah er ve h'vah hatunlar arasında terbiyesizlik neticesi ahlāk-ı 'umūmîyeniñ ıslāhı üçün ehemmiyetsiz karaş yüzesiden köp vaqitlerden beri dinen ve ahlāken köp nāçār ve hārāb 'ādet-i ahvāl devām etip kēldi ve kēlmekte. Halk arasında eger zāhiren birbirlerige dostluk ve muhabbet bolğan dek bolsa mu aralarında biri yēne biriniñ gıybet ve şikāyetlerini kılıp hased ve huşūmet ādetleri 'amelleşip kētgen. Mücerred hased ve nefsāniyet sebebidin nāittifāklık tefriķaçılıqlar cārî bolup biz Şıncañ müselmānları Qurān-ı Kerimde buyurulğan emr-i ma'ārif nehy-i munkerlerge ehemmiyet bērmestin herbirimiz öz şahşımız bilen meşğūl bolup halkımıznıñ arasında herbir yağısılıq ve büyük fażiletlik işlerge emir ve yardım kılışmay aramızdaki yamān hūy ve 'ādetlerimizni terk

etiş üçün men‘ ve nehy kılışmay müselmānlıknıñ eñ mühim esās ve rüknleriden gāfil kılıp Qurān-ı Kerīmniñ hükümetlik ‘ālī ahkāmıdan ne kadar yıraklaşkan biz.

Qurān-ı Kerīmniñ emr-i ma‘ārif nehy-i münker üçün beyān kılğan yukarı tilāvet kılınğan āyetiniñ başlarında hüdā-yı te‘āla tefrikaçılık ve ihtilāflarıdın nehy kılğandın keyin şu emr-i ma‘āruf nehy-i münker āyeti kelmışdır. **Y16/04** demek emr-i ma‘rūfniñ eñ ‘alā’sı ümmetni tefrika ve ihtilāfdın nehy kılış bolup emr-i ma‘rūfniñ eñ birincileri ülfet ve ittifaqğa emīr ve da‘vet kılmaqdır. Münker ve ma‘rūfniñ nev‘ileri yene köpdür. Muña her ṭabī‘i selīm müselmānnıñ ehemmiyet ile qarap himmet kılıp turmaķı vācib ve lāzımdır. Dēgen ḥadīs-i ṣaḥih mūcibiçe müselmānlar arasında ‘umūm ḥayırh‘āhlık cārī bolup dā’ima birbirleriniñ ahlāk ve etvārlarığa nāzır bolup sırāt-ı müstakımgā turmaqları dinī esāslarınıñ birincileridindür.

‘Ālī Fikirli ‘Aziz ve Muḥterem Vaṭandaşlarge

Şıncañ vilāyetideki şefkatlik birāderlerimizge ve şan‘ātnıñ faydalarığa közü yetip tüşünüp yardım kılışnı ārzū kılguçı kudretlik zātlarımızge kalemdeş zaḳoṭıdın iltimās ile ma‘lūm kılınadur ki yenji hükümetimizniñ şükrānesi üçün Şincan vilāyetini ābād ve terakķī kılmaķ maķsadı ile mekteb ve şan‘āt işleriğe ciddī revişte sa‘y kılmaḳtadır. Muña binā’en ḥāzır Kaşğar millī maṭba‘a ve millī zaḳoṭlarda her kısım zarūr kitāb ve şan‘ātlar icād kılınmaḳtadır. Bu şan‘ātlar bolsa millī kalemdeş ve kalem destesi ve taḥta kum kağazı ve Orus gügürdleridin ibāretdür. Meşelā bu hünernlerni başka memlekettin bir müteḥaşşis vāsıtası ile kılış lāzım kelse ḥāricdin kēlgen bir neçe ustalarge bir neçe yüz şom altun aylık tölep köp çıkımlar ile bu hünernler mislini icād kılış toğrı kēlür edi. Ḥaḳıqatte öz vaṭanıımızdın önüp çıkğan hünermend ‘ālī fikir ustalarınıñ rūḥını köterip yaḥşı terbiyet kılıp tursaḳ uşbu vilāyetlerimizde mu kısım-ı hünernlerni ihtirā‘ kılış mümkün boladurğan dek turadur. İkinci ma‘lūm kılamen kim millī kalemdeş kılguçı kemine Ḥüdāyar Damollāniñ işḥānemdin 26 ay mabeynide 54000 dane kalemdeş 38000 dane kalem destesi 12000 taḥta kum kağazı 2000 dane taş taḥta 700 dane ḥesāb çoṭ 1600 dane Orus gügürd çıkarıldı. Ḥazır mezkūr hünernlerimniñ hemesini kılışğa levāzımāt yetküzüp bergüdek ihtidārlı yardımçim bolmağan sebeble başka hünernlerimni toḥtatıp koyup 64 miñ serlik kalemdeş maşine ve asbablarını aldurup kēlip el-ḥāl iki dane şerikim ile her ḥilde qarındaşlar yasap çıkarmaḳtadurmız. Her künde beş yüzdin ziyādereḳ çıkaraladur. Ḥazır kolumızda bar 10000 dane sosine ve kara kalemdeş ve üç miñ dane kalem destesi ve ḥesāb çoṭ ve taş taḥtalarını arzan baha ile ma‘ārif māliyesiğe değavor kılmaḳğa mecliside qarār kılındı. Mundın şonj millī kalemdeş alguçılar ma‘ārif māliyesiğe mūrāca‘at kılışları mercüdur. Ve hemde millī kalemdeş zaḳoṭımızge şirket boluşnı ārzū

kılğan zātlarmızın köhne şehir yeni dervāze çon üstin boyıdaki Hüdāyar Damollānıñ işhānesiğa ma'lūmāt bərişlerini ötünemiz. Millī Qalemdaş Kılguçı Damollā Hüdāyar.

Kaşgar Tābi'side Oğrılar

Bir iki aydın beri Kaşgar tābi'side oğrılar köpeyip huşušan şahrā' kışlaqlarda ādemler kiçesi oğrınıñ destidin yatalmaydurğan boldı. Hattaki şehirde hem oğrılar kirip māl oğrlap ādemlerni biserencām kılmaқта éken. Ötgen pençeşenbe küni içgeriki şehir 'Abduresül Bay Tokam mahallesideki Muhammed han Ğaffur Hācım oğlınıñ kündüzde öyige oğrı kirip bir cüft altun bilezük iki altun sürge munçaq iki dane altun fifize alte dane altun üzük dört dane altun tökme tahminen tokuz ser miqdārı altun ve başqa köp ekin ayağ asbablarını alıp çıkıp kêtgen, Devlet bağda Maḥmūd Han Aḳsaḳalınıñ öyige oğrı kirip hatunınıñ qolıdaki altun bilezük asbablarını fıçaqnı tıñlap turup çıkarıp alıp kızınıñ boynığa argamçı sıyırtmaḳ salıp bilezük altun üzüklerni tartıp alıp çıkıp kêtgen yene şahrā'larda oğrılar öyige kirgennin taşıda kiçesi huftandın keyin yollarda ādemlerni tosıp bulamakğa başlağan .

Oğrılarnı Şincan Kü An Cu ve hem Defaḡ faben('adliye) idāreleridin tekşürüp ḳamap hem turadur. Ammā bu oğrılar ḥazır ḳamaḳ birle ıslāḥğa kèlmezdür. Bundaḡ oğrılarnıñ yamānlarıdın üç törtini atıp 'ibret kılmasa yurt ḥalḳı hēc tıñ yatalmaydurğan boldı. Baş muḥarrir Ḳutluḡ Şevḳi

29 Oktabr (Ekim) 1936 Yeni Ḥayāt

Y17/01 İçgeri Ḥaberleri Ḥanḳoda Yapon Polisni Öltürüpdürler

Tokyo 9-19 da seḥer nāma'lūm bir ādem Ḥıṭay Yapon sefārethanesiniñ ḳaşıda turğan İyyusige nāmlik polis misternin arḳasıdın kèlip tafaḋı ile atıp öltürüpdür. Öltürüçi tutulmadı. Bu toḡrada agenstva muḥābiri Ḥıṭay içide Yaponlarge ḳarşı nefret ḥareketleri çıḳmaḳğa başladı. Muḡa çāre kılmasaḳ bolmas dèp yazadur. Bu toḡrıda Şanḡayda Yapon 'askerī başlıqları 'alāḥide meclis ḳurup muḡa ḳarşı çāre kılış toḡrasıda maşlaḥat kılıpdurlar.

Şanḡay 9-19- dāḥilī Ḥıṭaynıñ bir munça şehirleride 18-19 Sentabr nefret nümāyişleride nümāyişçilernin Yaponlarge ḳarşı hücūmları bolğanlıḳını ḥaber bèredürler.

Şanḡay 9-18 Yaponyanıñ Mañcuryanı tartıp alğanıge beş yıl boluş münāsebeti ile nefret nümāyişleri başlanıp Şanḡay şehride 'askerler tayyārgerlik kılıp şehir içi faḳat bir şoḳuş meydānige oḡşaş boldı. Her kün milletçi yaşlar kuçelerge i'lānlar çaflaydurlar. Ularnı polisler tutup ḳamaḳğa alıp turadur. Bir miñçe oḳuçı yaşlar tarafıdın ḳılınğan

nümāyişge polisler hücum kılıp urup otuzçe âdemni yaradar kıldı hem 50 çesini kamağge aldı.

Yaponlar Mançuryage Köçüp Kêlmektedirler

Beyfin 18-9-1937 nci yılı Yaponyadan Mançurya Mişânının şimalî tarafıge Temür yol töfesige 10 minçe Yapon ‘ā’ileleri köçüp kelledürler.

Beyfin Etrāfıda Yaponlar Yenidin Cidāl Taptı

Beyfin 9-19- Beyfin etrāfıda Fekinde turğuşı Hıtay ‘askerlerinin turğan cāyını Yapon ‘askerleri kışap aldı. Yardemğa Yaponlar 200 ‘asker çıkardı. Yaponların aytışığa karağanda cidāl uşbudın ‘ibāret êken, Yaponlar Mançuryanı tartıp alğanlıkığa beş yıl boluş münāsebeti ile Hıtaylar tarafıdın heme yerde nefret beyān kılğange karşı ularnı kışutuş için Beyfin etrāfıda harbî manevirler kılmaqtadurlar. Yapon ‘askerleri manevirge çıkıp barganda Fekti ‘askerhānesi aldıda Cucurda turğan bir ‘asker Yaponlarge kışap nefret işāreti kılğan êmişler. Şundın şon Yapon ‘askerleri derhāl ‘askerhāneni kışap alıp şol ‘askerni ularge bērişni taleb kılatur. Hıtay haberlerige karağanda Yaponlar faķať hēķbir sebebsiz kēlip ‘askerhāneni kışap alıp ‘askerler kuralarnı tafşurup bērsün dēp taleb kıldı dēydür.

Tokyo 9—19: Yapon harbi nezāreti bu kün Fekti vaķ‘ası huşuşıda uşbu revişte resmi i‘lān kıldı. (Bizniñ ‘askerlerimiz 9-18 aķşām sâ‘at 6 da kiķedeki manevirge çıkıp barganıda Fekinde Hıtay ‘askerleri tarafıdın haķāret kılındı. Şunıñ için Hıtay ‘askerleri Turğancāy kışap alınıp yarağlarını tafşursun dēp talebnāme koyuldu) dēydür.

Kışka Haberler

Fransanın Fürgüapa nāmıķ deñiz kemesi İslandiya aralı kaşıda 40 kişı ile ğarķ bolup bir kişı selāmet kutuldu. Nehr-i Nil nehride bir keme 200 kişı ile ğarķ boldı.

Y17/02 İspanya Vaķ‘aları

Hazırķı künlerdeki İspanyada bolğan vaķ‘alar ve dehşetli dāhili uruşlar bu kün dünyā evķār-ı ‘umūmiyesini celb kılatur. Bunıñ için İspanyanıñ coğrafi vaż‘iyetini bilmek lāzım. İspanya Avrupanıñ ğarb cenūbı tarafıda bolğan Pirene yarım ceziresideki bir memleketdür. Zemini 505 min ķılometer öz halkı 23 milyon müstemlekeleri ile 48 milyon bolatur. Merkezi Madrid şehri bolup bir milyon miķdārında halkı bar. Aķdeñiz etrāfıda Barsilona şehri bolup nüfusu 200 min miķdārıdadur. Bundan başķa Endalusiya(Endülüs) Bargus Sivilya Malağa Kadiks Elzesar Granata kebi vilāyetlerde çon çon şehirler bar. Bir zamānda ‘Arablar İspanyada hākim bolup Endülüs nāmı ile atalıp Kırtova şehrinde pāytať kılıp hem şol devirden ķalğan Granatege yaķın El-hemrā degen bir ‘Arab ordası bu künde hem bar İspanya halkı öziniñ āzād ve hürriyet hayātı için

Çaron Vastı zamânında Avrupada birinci bolup millet meclisleri kurup keldi. İspanya Afrika ile Avrupa arasında Akdenizde cebel-i tarık da çon ehemmiyeti bolgan için bu künde Avrupanın fevkalâde siyâsî vaziyetide çon dâhili muhârebege mübtelâ boldı. Bir taraftan Germanyaya İtalya kebi faşistler özlerinin İspanyada bolgan köhne müstebid dostlarığa yardım bérıp ikinci taraftan hürriyet ve terakkiperver inkılâbçılar milletler cem'iyetinin taht-ı himâyeside İspanyanın kânûnî inkılâb hükümetini himâye kılادurlar.

Haberlerge karağanda hazır İspanya faşistlerinin galebesi küçeyip turmakta neçük mü küçeymesün faşistlerge Germanyaya ve İtalya hükümetleri taraftın otuzlap kırkılap harbî ayroplanlar zırhlık avtomobiller ve büyük mîqdârda zor maddî yardımler bérilip güyâki İspanya hükümeti ile özleri şokuşup turgandan elbette İspanya hükümeti 'âcizleşmeki tabî' bir iş İtalya ve Germanyaya hükümetlerinin İspanya faşistleriğa bunçe ehemmiyetlik yardım bərişleri hakikatide Fransağa karşı bir hareket bolup aña hem hudüd bolgan İspanyanı öz te'sirlerige alıp Fransa Cumhûriyetini muhâşara kılmağdur.

İspanyanın cebel-i tarık boğazının beri yağıdaki Fas kıt'asında müstemlekeleri bolup 1912 nci yıl Fransa taht-ı himâyesige alğan Fas ülkesige tutaş edi. Germanyanın ilgeridin tartıp Mağrib-ül Akşada közi bar edi. Mağrib-ül Akşa yerleri insânnın hayâtı için bek yahşı birinci havâlık yer zemîn yaylaqları tola obdan bir yurt bolup munda Fas sultânlığı nâmıyla hazır Fransa himâyeside bir hükümet bolup 10 milyon kadar 'Arab ve Berber halkı yaşar edi. Germanyaya bu yerlerni Fransa himâyesige alıp kêtgenden nihâyeti hafe bolup ilgeriki harb-i 'umûmînin zor sebebleridın biri şu bolgan edi. Hitler Germanyası hazır İspanya faşistleriğa yardım kılıp şu mağrib-ül-Akşa ülkesini özige almağnı hem hayâl kılsa kerek hâşılı İspanya şokuşu ikinci cihân muhârebesinin başlanğıcı dek bolup turmağtadur.

Madrid Etrâfıda Şokuşlar

Parij 9-20 Madriddin alıngan haberlerge karağanda İspanya hükümet 'askerleri faşistlernin qarap kılğan hücumlarını tohtatıpdur. Halk milletperver başları faşistlernin keyinki vakitlerde köp küçlük hücumlar devâm ettirişni i'tibârge alıp heme küçni cem' kılıp merkez Madrid şehrini muhâfazat kılışğa tayyâr boldılar(Madrid tahı hükümet kolıda êkenligi ma'lûm boladur.

Hankoğa Yaponlar 'Asker Tüşürmekte

Yaponlar öltürülgen polismistiri huşuşıda Hıtayların Yaponlarge karşı kurgan çon bir teşkilâtı tarafıdın öltürüldi dep karaydurlar. Bu öltürüş huşuşıda bir munça Hıtaylar hanğoda hâbisge alındı. Yaponnın deniz küçlerinin başı hankoğa köp 'asker tüşürdi.

Y17/03 Polşa Kaysı Yolda

Cihân şokuşının keyin Rusya İmparatorlığıdın ayrılıp çıkkan Polşa memleketi öz istikbâl ve âzâdlığını te'mîn kılıştı Fransa taraftın köp yardım ve himâye körüp Fransanın en şamîmî dostlarıdın edi. Şonra tebdilât-ı siyâsiye ile Polşa hükümeti Germanyaya tarafige meyil kılmakğa başlap mundın üç yıl ilgeri Germanyaya ile on yıllık mu'âhide 'akîd kılıp hazırkı Avrupa siyâsetide Polşa Germanyanın yakın bir dost ve müttefikî sanalmaқта edi. Birağ hazırkı künlerde Polşa hükümeti Fransa tarafige meyil kılıp müzâkerege kirişip Polşanın harbî idâresinin başlıkı (genral Reydis) Fransaga seyâhat kılıp barıp Fransanın harbî ve 'askerî ahvâl ve nümâyişlerini temâşâ kılıp Fransa erbâb-ı siyâsiye müzakeratta bolup kaytgan. Şonra Fransa 'asker başlıkı (Marşal Kemlin) Polşaga seyâhat kılıp kélip Polşa pâytahtı Varşavada zor tañtana ve nümâyişler ile karşı alingan. Bu hâllerden Avrupa maṭbû'atı hayret kıladurlar. Siyâset işleride bu künki dost ertege düşmen tünükünki düşmen bu kün dost bolmakı dünyâda hemîşe körölüp kelmekte bolgan ma'lûm bir iş. Bu toğrıda Polşa maṭbû'atı Germanyaga tesellî bérmeğ için Polşa hükümetinin hâricî siyâsetide heçbir bolganı yok Polşanın Fransa ve Şavyet Rusya ile dostluğu yeni bir iş émes. Bunun ile berâber Polşa hükümeti Şavyet Rusya koşumlarını başka bir memleketge hücum kılmakğ için öz tofrağıdan heç yol bérmeğdür. Fransa devletinin zor bir âdemi bizge mihmân bolup kélse elbette anı bizniñ karşı alışıımız lâzım édi deydürler. Lakin dünyânın şu važ'iyetide şu seyâhat ve ziyâfetlerniñ boş bir nerse emesligi ma'lûm bolup turmakta. Bîtaraf maṭbû'atniñ haberlerige binâ'en Polşa hükümeti Fransadan büyük miqdârda karz almakçıdır ve hem Şavyet Rusyaden mühimmât ve yeni kurallar ayroplanlar almakğa urunup turmakta. Bu ahvâl Polşanın Hitler Germanyası ittifâkıdan yüz çevirüp Fransa ve Şavyet Rusya ittifâkı tarafige mâyl bolup turğanıga güvâhlık bérédür.

Suriye (Şam) ve Fransa OTRASIDA YEĞİ 'AHD

Suriye ve Lübnan ülkesi ile Fransa arasında idâre ve hûkûk toğrasıda uzundan beri tartışmak ve müzâkereler bolup şu yakında Suriye vekilleri ile Parijde Fransa ricâl siyâsiyesi müzâkere kılışip Suriyenin hürriyet ve hûkûkı taşdik kılınıp Fransa ve Suriye 'ahdı imzalanğan. Bu 'ahdnâme mücibince Suriye ve Lübnan Cenve beynelmilel mahkemesige a'zâlıkğa kabûl etilür éken.

Şincan Kaşğar Gezite Şu'be İdaresinin Muḥâbirliği Üçün Tohtatğan Karârname

Şol huşuşda ma'lûm kılınadur ki gezite bolsa insânın közi bilen fikrini açıp ve hem de hükümet bilen halknıñ arasındaki haber ve maḥsadlarını ukturadurğan bir nersedür. Eger

halkımız gezitege yahşı i'tibārını kılamasa gezite teraqqī bolmaydur. Hāzır gezite idāresidin faydalanmak üçün her türlü haberler lāzım boladur. Anıñ üçün muhābirlikğa kabūl kıladurğan muhābirlerimizdin ötünemiz ki her yérdeki birāderlerimiz muhābirlik kılışnı ihtiyār kılsalar töbende körsetken kânūn-u kâ'ide boyınça gezite idāresi bilen sözleşmek istegen birāderlerimizi yahşı şürette istikbāl kılamız.

1-muhābirlikge lāyık işler

1 nci madde: ol geziteğa üç def'a maqāle bériledür. Maqāleniñ üstige öziniñ turğan cāyını ma'lūm kılıp ismini izāh kıladur ve hem mührini basadur

İkinci Madde: Gezite idāresidin üç maqālesini körgendin keyin maqbūl bolsa qolğa senetnāme bériledür.

2-muhābirlerge gezite idāresidin ta'yın boldurğan ecr-i ma'āş hakkında ma'lūmāt

1 nci madde: bergeñ maqāleğa qarap fel bérıp rāzı kılğannıñ taşıda bir yıllık gezite meccānen bériledür.

3- Muhābirleriñ zarūr işleri

2 nci madde: **Y17/04** her vaqıt uşbu gezite idāresi bilen 'alāqa kılıp turadur hemde gezite idāresiniñ taḥrīrāt bölümüdeki meclisge qoşulup mecliste söz kılışğa haqqı bar.

1-) her idāreniñki zarūr āsāyışleridin ma'lūmāt bérış

2-) her türlü meclisniñ qarārlarını yazış

3-) her yérniñ türlüq yeñi haberlerni bérış

4-) hükümetniñ siyāsetiğā qarşılıq kılğan yaman ādemniñ bed niyetligini yazış

5-) seyāhatlarını yazış

6-) herqaydağ mühim iş huşuşında maqāle yazış

7-) kıskıçe hükümetimizniñ alte siyāsetlerni yazış

8-) külgü oyun tafişmak kızıkcılıq kıladurğan işlerni yazış

9-) şi'ir edebiyāt yazış

10-) meclisdeki hal kılğan qarārnāmeni yazış

11-) her yerdin çıqqan maḥşulātlarını tekşürüp maqāle yazış

12-)her yérdeki fuqarāların turmuşlarını rāsti bilen yazıp ma'lūm kılış

13-) kânūn ve kâ'ideler haqqıda fikir ve müzākereler

14-) hıfzu's-şıḥḥatten saqlıq toğrısında

15-) ma'ārif işlerini müzākere kılış

4- maqāle haqqıdaki tertibler

1-) muhābirleriñ esāsları 1 nci maddedin 4 üncü maddeğaçalık bergeñ her bir maqālelerğa on ser ḥafıydın tartıp 30 ser gāçalık fel bériledür.

2-) muhābir esāslarının 5 nci maddedin 15 inçi maddeğaça maqāle bérilse her maqāleniñ haqqını 100 serdin hesāb kılıp her yüz dane haqge 10 ser hafıydın tartıp 30 sergaçalıq hafıy bériledür. Gezite İdaresi.

Nan Çin Hükümet Başlıkı Cangayşi Şen Şığa Keldi

Nan Çin 10 uncu 22 nci künideki telegram: Canvi Yan Can ğarb şimālīde inqılābçılarıñ yoq kılış üçün teşkil bolğan Zuñ Silin bunı Can kelişi özi keliş teftiş kılmaq üçün onuncı aynıñ 22 nci küni 20 neçe kişi ile ayroplanda olturup sā‘at 12-30 minutte Şigenga keliş Zuñ Silin bunı körüp Şi Bi inqılāb işlerini müzākere kılışıp kettiler.

Yarkend Si Cin Cuy İşleri

Yarkend Si Cin Cuy(māliye bachāne) idāresideki işçiler Çiñ Cu Han haqqıda para rüşvet yedi dep Şin Cin Can idāresiga arz bergen Yu Sunluk Şin Cin Can idāresidin bunı tekşürmek üçün müfettişler ıbarıldı.

Kaşgar Defağ Fayn (‘Adliye)

‘Adliyye mahkemesi Kaşgarda qurulğan vaqitte idāreğa muvāfiq cāy tafılmağandın Qum dervāzedeki sarāynı muvaqqat idāre kılıp turmaqta edi. Hazır bu yer tarçılıq bolğandın Defağ Fayn idāresi Şin Cin Can idāresiga mürāca‘at kılıp yeñi şehir Kün Nan Cu turğan cāynı ta‘yın kılınıp munı şikeste kılıp şunda köçüp barmakğa tohtalğan.

Teşekkürlerimizni Bildüremiz

Uluğlarımız emri ile Kaşgar vilāyetiga Defağ Fayn idāresi açılıp biz Yuwan Can Van Mindi Şu Şi Can Saken Nāşır beklerini idāre başçısı kılıp ıbargen edi. Bizler Kaşgarğa keliş bu idāreni qurup muhterem Sican cenāblarıdan idāre işleriğa qaraşgalı bir kişi sorap mürāca‘at kılğan edük. Bu kılğan mürāca‘atımıznı derece-i i‘tibārğa alıp Saybuda hıdmette bolup turğan Abdülkādır Begni merhamet kılğan edi. Biz bu kişini taysu (da‘vā tekşürüş) vazifesige ta‘yın kılğan edük. mezkūr ‘Abdülkādır Beg alte aydan beri idāremiz hıdmetleride devām edip kânūnğa muvāfiq öz vazifesini yahşı edā kılıp turdı. Sican cenāblarınıñ her vaqitte idāremizge herbir huşuşta kılıp turğan toluk yadremlerige köp teşekkürler aytamız. Yuwan Can Van Mindi, Şu Şi Can Saken Nāşır Bek

Baş Muharrir: Kutluğ Şevki

1 Yanvar (Ocak) 1937 Yeñi Hayāt

Y18/01 Cuñhuva Menje(Halk ittifaqı Cumhuriyeti)niñ Yeñi yılı

Bu yıl Cuñhuva Menje halk cumhuriyetiniñ 26 ncı yılı başlanıp yeñi yılğa ayağ bastı. Bütün halknıñ istibdād esirlikdın halāş bolup āzādlik ve ‘umūm, baht-ı sa‘adetlerige ve bütün vağan ve milletlerniñ ıslāh ve ahvālīga bā‘is boladurğan Cuñhuva

Meñve Cumhūriyeti Şinçañda müstebid ‘ameldārlarınñ tosqunçılıkı ile bir nêçe vaqıt yüzini körsetilmegen bolsa mu āhir 22 nci yılı 4 üncü aynıñ 12 si Şinçañ ülkeside qurulğan inqılābi hūkūmet sāyeside Şincan ülkeside yaşağuçı bütün milletlerge berāber āzādlık ve ıslāhāt nūrların saçı. Bu kün Meñve cumhūriyetiniñ 26 ncısı Şincanda yenı hūkūmetimiz qurulğalı üç yıl bolup 4 üncü yaşğa qadem basıp kētip baradur. Meşelā kiçik bala mu kündin künge yaşıp çoñayğança her nerseni añlap bilip örgenip ma‘lūmāt hāşıl kıladur. tabī‘i dūrki 3-4 yaşı içide kuvveti artıp ayağı çıkıp manıp zorayadur. Biz Şinçañdaki barlıq za‘if milletler bolsaq 22 nci yılıda zālīm Cin Şu Rinnıñ qara siyāsetlik müstebid hūkūmetini yıqıtıp esāret rezālet felāket helāketlerdin qutulup āzādlık yaruğçuluq tınçılıq rāhatlarığa yenı qadem basğan ve hūriyet aftabı qara buluttın çıkğan dēk dünyāğa yenı toğulğan hoşhāllıq künlerimizdür. 23 nci yılı bolsa yurtumuzda tınçılıq ornaşğan ma‘ārif ve mektebler teşkil kılınıp oquşlar başlanıp yēne başqa mühim aqartış ve ıslāhāt idāreleri qurulup ta‘mīrāt işleriğa başlağan vaqtimızdır. 24 nci yılı bolsa ‘askerī mülki ve iqtisādī ve içtimā‘i herbir idāre işleri toğrılıq bilen yolğa qoyulup zāhir ve bātinlarımıznı ıslāh kılıp bir Şincandaki barlıq milletler dostluq ve haqıqī birāderçilikni ve hūkūқта berāberlikni meydānğa qoyup hem ‘ameldin aşurup yenı Şinçañnı ta‘mīr kıladurğan vaqitlerimizdür. 25 nci yıl bolsa yenı hūkūmetimizniñ büyük Alte siyāsī şī‘ārlarını heme vatandaşlarımızğa tüşündürüp hem ‘ameldin aşurulup hūkūmetimizniñ halkperverligini toğrı meydānğa qoyulğan künlerdür. Ėmdi bu aldımızdaki kēledurğan 26 ncı yıl bolsa biz 14 millet hememiz birlik ve ittifaqlıq bilen oquş işlerini teraqqī kıldurup kiçik ve çoñ heme halkımıznı oqutup ma‘lūmātlarını köterip hemeni yetiştürüp barlıq küç ve kuvvetlerimizni toflap büyük haqan cumhūriyetiniñ bir bölügi vaqan farçesi bolğan Dönbi ve Mançurya ülkelerini qaytarıp alıp ġarb-ı şimālī ülkelerimizğa tecāvüz kılış niyetide bolğan Yapon cihāngirleriğa qarşı turuş ve def‘i kıılışğa ve hem şarq-ı şimālī ülkelerimizni qayturup alıp cihāngirlerini Cuñva tofrağıdın qoğlap çıkarişğa hāzırlıq kılıp tayyārlanadurğan vaqitlerimizdür. Bu planlarını ‘ameldin aşurup maqşadge yetüşmek üçün biz Şinçañdaki heme milletler ittifaq ve birlik ile birbirlerimizğa dost ve hayırh‘āh bolup aramızdaki hıyānet ve nātogrılıq ve ahlāsızlıqlarını tamam yok etip vaqannı ıslāh ve ābād kıılışğa harekette bolsaq ve yaşı ösme balalarımıznı her nef‘i fenniyāt şan‘āt ve ahlāq ‘ilimleri qatarlıq her hil ‘ilmlerdin oqutup ma‘ārifimizni teraqqī kıldursaq boladur ve hem biz ezilgen ve arqada qalğan za‘if milletlerge ma‘nevī yardım küçlerini bērip turğan hemsāye dostumuz Şū‘rālar hūkūmetiniñ dostluq ve hayırh‘āhlılıqlarını ġanīmet bilip ularnıñ yardımleri sāyeside vaqanımıznı saqlap qalışğa hareket kılsaq boladur. Bizniñ vaqanımıznı ıslāh ve teraqqī kılduruştaki eñ birinci kuvvetimiz biz Şinçañdaki heme

milletler ayırmasız hakikî ittifak ve dost bolup **Y18/02** okuş işlerimizin terakkî kıldurup Şû'ralar hükümeti bilen dostluk rabıtasını muhkem kılıp 'umûmî vatandaşımızge bedh'âh olğan istibdâdçı cihângirlerge karşı heme berâber ciddi hareket ile vatandaşımızın siyâsî fennî iktisâdî müdâfa'a küçlerini aşurup halkımızın istikbâl ve muhâfazatı üçün çalışmakmız zarûr lâzımlıknı bildürmekle berâber bütün vatandaşlarımıznı yeni yıl ile tebrik kılamen. Sican Mahmûd Muhiî.

Cuğhuva Meğve Büyük Cumhuriyetiniñ 26 ncı Yılı

İnsaniyetniñ dünyâda 'aşrlarçe devâm etgen 'ömrlerde zâlim müstebid hâkimler öz nefsanıyeti üçün milyonlarçe bütün halk ve cemâ'atların hukuķını ayağ astığa alıp bir öz râhat 'izzet debdebelerini aşurmak üçün 'amma milletlerni ezip kul ve h'or kılıp şahşî lezzet evhâm ve hayâletlerini temîn kılguçı câbir mütekebbir hanlar mağrûr Karol ve muta'aşşib imparatorların zulm ve gaddârların 'âlem-i beşeriyet mazlûm ve virânlıķğa dūçar bolup kelmekte edi. İnsaniyetniñ işlâh ve baht-ı sâ'adetini temîn kılmak üçün tüzülgen idâre ve hükümetler hod garaž mütekebbir zâlimlerniñ kolda bolup kalıp insaniyetniñ bahtsızlık ve ezilmeklerige ba'is bolup kalğan edi. Beşeriyetniñ rûh ve hissiyât-ı 'âlîyesi bu gaddâr zulm haksızlıklarğa karşı tâbî'î 'elem ve nefretlerde edi. Şon 'aşrlarda 'ilm-i ma'ârif nûrları 'aql ve dimâğlarını yürütmakğa başlap cihânniñ insaniyetge dost ve hayırh'âh aşhab manevresi büyük 'âlim ve hekimler tarafından köpçilik insaniyetniñ hukuķını bir iki üç nefer kişilerin hüşüşî râhat şahşî menfa'atleri üçün feda kılıp gayri ma'kul ve hilâf-ı mevzû' revişte su'isti'mâl kılıp milyonlarçe halknı ezip öz keyfi şafâ ve köñül hoşlukları üçün kul kılıp turuşlarını esâsen kabih ve merdûd êkenliğini beyân kılmakta devâm ettiler. İnsaniyetniñ hayırh'âhları bolğan bu 'âlî tab' insanların sa'y ve akdâmları egerçi köp vakitlerden tartıp halknı kul kılıp öz râhat 'izzet ve menfa'atleri üçün işletmekge örgenip kalğan zâlimler ile anı çöresideki kara fikir yalakçıları tarafından köp meşakkat ve tosançılarga yoluksa mu âhir haklık ve 'adâlet üstün çıkmakğa başlap yeryüzinniñ 'ilm 'irfân taralmakta bolğan kısımlarıda hodbîn mağrûr zâlimlerge karşı hukuķ-ı beşeriyet üçün inkılâb mâcerâları vücûdğa çıkıp halk hâkimiyeti millet hürriyeti esâsında cumhuriyet hükümetleri meydânga çıkıp keldi. Keyinki künlerde Çin büyük memleketiniñ dört yüz milyonlarca halknı bir özige kul ve bende kılıp öz şahşını ulûhiyet derecelerde tutup başkalarını özinin hüşüşî râhat ve lezzetlerini 'amelge aşurmak üçün yaratılğan mahlûklar dep bilip kibir ve debdebeler körsetip yaşap kелgen müstebid hanlarığa karşı Çin erbâb-ı manevresi taraftın rehberlik ile(Şuquantum) değen hannın istibdâd ve tahtıda olturuşını üçünci yıllarıda inkılâb kozgalanları başlanıp köp galebe ve mâcerâların keyin bir tün Çin 'alâka ve tâbî'leride yaşağuşı 'umûm halk ve

milletlerniñ hūqūq-ı siyāsiye medenīye ve içtima'īyesige kefil bolğan San Min Cuyı halkıniñ üç türlü hūqūq-ı esāsiyesi ile esāslangan Cunhuva Menve idāresi i'lān kılındı. Mana bu kün şu cumhūriyet i'lānınıñ 26 ncı yılığa ayağ basamız. İçgeri Şin vilāyetleride uşbu halk cumhūriyetiniñ i'lānıdan keyin istibdādınıñ temür zincirleri ile bağlangan halk hürriyet āzādılığa çıkıp zihin ve 'aqlılarge salınğan kişenler esāsen üzülüp medenī cihānniñ uşul ıslāhāt ve medeniyetlerni birleştürüp Çin memleketide yaşığan 'umūm halkıniñ hēc farqsız ıslāh ve bahtları ma'ışet ve turmuşlarıniñ yahşı ahvālğa kelişi halk hükümetiniñ küçlük ve kuvvetlik devletler qatarığa çıkışı üçün cumhūriyet qahramanı muhterem Sunuz Venli başlık halk rehberleri köp sa'y ve ictihād şarf etip hayli yahşı ıslāhāt ve medeniyet eserleri vücūdğa çıkan bolsa mu büyük Çin memleketiniñ tābi'i baylık yerlerige uzundın beri köz salıp kəlgen cihāngir devletler köpçülük halkıniñ cehāletidin istifāde kılıp bu köpçülük kette yurtta ağzıda halk hükümeti ve **Y18/03** cumhūriyet taraftarları bolup haqıqatte öz nefis ve abroylarını hemedin artuq biledurgan bir neçe 'asker başlıqlarınıñ nefsāniyetleridin faydalanıp büyük memlekette nāittifāklık uruğını saçıp dāhili cidāl ve cncallar devām etip memleket içide köp qanlar tökülüp cumhūriyetniñ ıslāhāt esāslarını 'amelge koyuşqa ziyāde müşkilāt ve kıyınçılıklar peydā kılıp turdılar. Şıncañ vilāyetiniñ bahtsızlıkige karşı o vaqitlerdeki gāflet uyqusı ve cehālet sebeplik cumhūriyetniñ maqşadlarını biledurgan rehberlerniñ yoklukıdın faydalanıp hod garaž Yan Zin Şin hile ve mekkārleri birle Şincan hükümetiniñ başıda oturup alıp içgeri cumhūriyet hükümetini aldap yalgandın munda hem Cunhuva Menve halk ittifaķı cumhūriyeti kurulğanını bildürüp haqıqatte özi Şincanğa müstebid han bolup halk ittifaķı cumhūriyeti degen sözni Şıncañda hēc işitgüsü kėlmedi. Hūqūq vağan cumhuriyet dep ağzıdın çıkan bir kişi eñ kattıg günahkār sanaldı. Hem bu toğrıda hayli nāhaq qanlar tökti. Şundağ kılıp Şincanda hēc türlü hūqūq ıslāhāt ve medeniyet eserlerini vücūdğa çıkartmay bütün halknı ezip özini bayıtıp dünyā altun yığıp hārici bankelerde sakladı. Yurtta bargança faķirlik harāblık ve cehālet 'āmlaştı.

Yan Zin Şin meger o gaddārlar ile Şu Yu Sunda 16 yıl kadar Şıncañda hākim bolup şonra Urumçi merkezde bunıñ nāma'kūl istibdād hod garažlıgige nārāzı bolğan fırqanıñ başlıķı Fen Du Yin taraftan yoqatılsa hem Yan Zin Şinniñ kuyruķı bolğan qara fikir zālim Cin Şu Rin 'askerlerini aldap hükümet başıda oturup alıp Fen Du Yinni vahşi hile birle yoqatıp Şincan halkını bek haķir körüp eñ zālimāne muta'aşşib bir idāre birle milletlerniñ hūqūqını ayağ astığa alıp kemāl-i kibir ve gurūr birle eñ vahşi hanlıķnıñ şekli ile yurtnı ezip tutup Cunhuva Menve Halk İttifaķı Cumhūriyetiniñ esāsarığa hıyānet kılmaqla halknı harāb kılıp öz şahşı 'izzet ve baylıķını aşurup turmaķnı maqşad kılıp tuttı.

Şundağ kılıp āhir Şincan ülkeside istibdād zulm ve nefsanîyetge karşı cunhuva menve halk ittifāk hâkimiyetini vücûdğa çıkarmak için 22 nci yılı zor inkılâb kozgulanları başlanıp 4 nci aynın 12 ncisi merkez Urumçide muhterem Şin Dü Ben başlık halk hâkimiyeti rehberlerinin gayret ve himmetleri ile Cin Şu Rin zâlim hükümet başıdın tüşürölüp Şincan tofrakıdın kaçıp ornığa hürriyet ve hûkûk vaţan esâslarığa binâ kılınğan Cunhuva Menve Cumhûriyetiniñ hükümeti kurulup büyük Alte siyâsî şi‘ârlarını meydānga aytıp muhterem Fu Cu Şi Hâcım Niyâz Hâcım Cenâb Maǵmūd Sicanlar kebi halk başlıkları birle hedef ve maqşadlar bir bolğandın ittifāk ve haqıķı birlikte üç yıldın beri vaţandaki on dört milletin berâber dost ve vaţandaşlık ‘alâkası yerleşip tamam dünyâdın arqada qalğan Şıncañ ülkeside ‘umrân ve medeniyetniñ köp eserleri vücûdğa çıkıp baradur. Barğança halk tınçlık râhat ve âsâyişte köpniñ turmuş ve tirigçilik ahvâlleri yaǵsırıp turmakta halk ittifākığa yolangen Şincan halk hükümetiniñ harbî ve ‘askerî küçleri ‘aşrı ve medenî hâletlerge yetişip kuruқта ve havâda kündin kün vaţan müdâfa‘asınıñ asbab ve quralları mükemmelleşmekte bütün ülkeniñ ma‘ârif ve oquş işleri kündin kün teraqqî kılıp mektebler çoğalıp yüz miñdin ziyâde talebemiz oqup barğança ‘ilm ‘irfân taǵsîlinin yolları tertib ve intizâmğa kirip barmakta mâliye işlerimiz yaǵsı ahvâllerge kélip bac harâc işleri yaǵsı intizâmğa koyulup sarf çıkımlardın vâridât ve kirimler aşıp turadur.

Ülkeniñ İstikbali Yaǵsı

Yaponya cihāngirliğı bir neçe vaqitlerdin tartıp huşuşan şu bir yıldın beri dâhili Çin Cunhuva Menve Halk İttifakı Cumhûriyetige istilâ ve tecâvüzlerini aşurup kündin kün yeñi hücum ve tecâvüz siyâsetlerini ziyâde kılıp turadur. Bir neçe vaţan cumhûriyet hâ’inlerini yallap arqadın özleri harbî kuvvetlerini ıbarıp şimâli vilâyetlerini cumhûriyettin ayırmaqğa hareket kılğanı dek cenûbi vilâyetlerge hem qol uzatmaqta ve hem hazırda şavyet garb-ı şimâli vilâyetlerige Li Şu Şin kebi hâinlerni yallap şokuş açıp uruşup turmaqta. **Y18/04** bu ahvâlğa karşı Çin cumhûriyetiniñ köpçülük halkınıñ şabırları tükenip kette heyecân ve nümâyişler bolup turmaqta. Biz Şincannıñ hûkûk-ı cumhûriyet ile cunhuva menve halk ittifakı bir bolğan vaţan balaları hükümetimizniñ Alte büyük siyâsetiğe ergeşip ‘umûmî vaţanımızge yamân niyet kılguçı cihāngirlerge karşı hazırlanıp her hil müdâfa‘a küç ve kuvvetlerimizni artturup alğa hareket kılıp turmaqımızniñ lâzımlıķını tavsiye kılmaqta berâber şu 26 nci yılda bütün Çin halk ittifak cumhûriyetiniñ müstebid cihāngirler tecâvüzidin qutuluş zamânı boluşını köz tutup bütün vaţandaşlarınñ yeñi yıllarını mübârekleymiz(idâre)

Tebrik

Bütün cunhuva menvenin şanlı bayrağı astıda yaşağuçı ‘umūmī vatandaşlarımızni uşbu menvenin 26 ncı yeñi yılı ile mübärekleymiz.

Bu mübäreke yeñi yılda ölkemiz yeñi Şincanın ‘umūmī ıslāhāt üçün zor muvaffakiyetlernin vücūdğa çıkılışını zor ümīd ile kütüp qalamız. Huşūsan biz Şincanda yaşağuçı barlıq milletlerni ilgeriki Yan ve Cinlernin bātıl kara siyasetiden qutqazup 22 ncı yıldaki Afril inqilābı bizlerni bu künki medenī hūkūğğa tegizlik ve berāberlikğa ulaşturdı. Ve bu yolda fedākārāne gayret körsetgen yeñi hūkūmetnin haqıķı yolbaşçıları Düben Cu Şi Fu Cu Şilernin esāsıq tutqan büyük Alte siyaseti yigirme yıllar tartqan ‘azāb körgen miñnetlerimizni unutturup bütün Şincandaki dört milyon halknı dört yıl içide bu kadar muvaffakiyetlik nūrluq künlerğa ulaşturdı. Anıñ üçün biz māzīde öçürgen tārihi kara künlerimizni hātırlap yeñi hūkūmetimizniñ tevekkül ‘adālet ve haqānıyetini haqıqat bilen tutup uşbu 26 ncı yeñi yılın qarşı almak bilen berāber memleketimiz yeñi Şıncañ ıslāhātığa evvelkıdan nēce derece artuq işlep hememiz yaş küçlerimiz birlik ve ittifaqımızni çıñıtıp halkperver yeñi hūkūmetimizni kuvvetlep bizniñ ittifaqımızni bozğuçı ve haqsız tecāvüz kılguçı zālīm Yapon cihāngiriğa qarşı meslek ve maqsadlarımızni küçeytmaknı büyük vazife bilgeymiz. Şunıñ bilen ölkemiz yeñi Şıncañ ittifaqını saqlap qalgannıñ taşıda bütün cunhuva menveni āzādlıqğa çıkaralay-mız. Cuyu Cuy Fu Cu Can ‘Abdülkerim ‘İsa zāde

Yeñi yıl Tebriki Üçün

Muhterem vatandaşlarım Şıncañ ölkemizde istibdādçı Yan ve Cin Şu Rinler hūkūmetiğa qarşı qozğalan kanlıq inqilāb neticeside qurulğan halk hūkūmetiniñ rehberligi ilen yeñidin dünyāğa kēlip insānıyet şāfige qoşuluş maqsadıda ‘ilm bilim teraqqiyātıda qadem basğanımızğa cunhuva menvenin 26 ncı yılı dāhil boluşı münāsebetle El-hāl 4 nci yılğa qadem basıp kēldük. Büyük 12 nci April inqilābı neticeside hūkūmet rehberlerimizniñ ‘ālī fikirleri ilen halkmızniñ baht-ı sā‘adetini közlep meydānga zuhūr kıladurğan hūkūmetniñ tob meram-ı maqsadıge şāmil Alte şı‘ārığa esāsen bu yıllar içide teraqqiyāt ve ıslāhāt ‘ilm bilim toğrasıdaki alğan utuqlarımız az ēmes. Biz Şincan halkı az müddet içinde alğan utuqlarımızge qarağanda büyük rehberimizniñ yolbaşçılıqı astıda mundın hem ziyāde diqqat ile tirişip ‘ilm bilim arefesidin qoğlaşsaq insānlıq qatarığa ötüp cihāngirlernin şūm fikir zulmetlik qademidin ‘aziz vatanımız bolğan Şincan ölkesini saqlap qalışımızge qābiliyetimizniñ barlıqını işbāt kılamız. Muhterem milletdaşlarım yeñi yıl ve qadrli künlerimizde minut vaqtimizni boş qoymastın ‘ilm bilim işleriğa diqqat ile tirişişimiz ve bilmegenlerge tüşündürişimiz hem şunıñ berāberinde dini

işlerimizge hem ehemmiyet béríp teraqqî kılduruşımız herbir vicdân égesi bolğan zâtlar zimmesige farz dép bilemen.

Edebiyât

Bu yigirme altıncı yıl bolsun mübârek-badlık

Merhabâ haq fazlıdın boldı naşib âzâdlık, inqılâb Şıñcañ ahalîğa yetürdü şâdlık

Y18/05 Köp ‘aziz can ve ta‘alluq-ı māl dünyâ şarf olup, yeni Şıñcañ ülkesiğa yetti bu âbâdlık

Müstebidler devride âh u zârımız haqğa yetip, otrağa çıktı esâs kânûni Alte maddelik

Her yérde açıldı ‘ilm ‘irfân gülleri, hemege lâzım bu gülni kılmay sâdelik

Çoñ kiçik heme okup hıdmet kılış boldı zarûr, din ve milletğa tevârîh sâhasıda yâdlık

Yaşasun din vañan hem halkımız rehberleri bu yigirme altıncı yılı bolsun mübârek-badlık

Germanya ve Şūrâlar İttifaqı

Nan Çin Germanyâ hükümeti Şūrâlar hükümetideki elçisige kattıgılık bilen emir tüşürgen, Şūrâlar hükümeti neme üçün bizniñ ademimizni tutup aladur. Neme üçün bularga bizniñ siyâsetimizge karşı işleydür dep cezâ bередür dep Rusyadaki elçisini bu huşušta Şūrâ hükümeti bilen müzâkere kılışka buyurğan Germanyâ hükümeti şundağ işlerni alğa sürüp bahâne istep Şūrâ hükümeti bilen şokuş kılmaqnı h^vâhlamaқта éken.

Nan Çin İtalya Avusturya Vengriya memleketlerinin hârici vekilleri meclislerinin kararı boyunca Vengriyanıñ ‘askerlerini yenidin intizâmğa salış hıquqta berâber boluş işlerige râzı boluşup yardım kılmaқğa râzı bolğanlar. Bu üç memleketniñ hâriciye vekilleriniñ tohtamnâmesi

1 nçi dünyâ muhârebesidin keyin Vengriya hükümeti bir kaçça kıyım başka hükümet bilen hıquqta berâber bolalmadı. Şunıñ üçün mundağ nâhaq işlerini özgeriş lâzım deydür. Bularniñ bu ittifaqığa heme hükümetler bularniñ zor maқsadları bar mundan evvel Germanyâ Avusturya Vengriya memleketleri birbiri ile yaқınlaşışğa başladılar. Bularniñ uşbu birbiri ile yaқın bolup ketişi Avrupa ittifaқını bozadur dep aytadurlar.

Avusturyanıñ Re’is-i Cumhūrı Nikalas isti’fâ kıldı. Nan Çin –Avusturya Re’is-i Cumhūrı Nikalas Re’is-i Cumhūrılıqtın isti’fâ kıldı. Ornığa hâriciye ministiri Mukat re’is-i cumhūr saylandı.

İtalya 8 Milyon ‘Asker Tutmaççı

Musolini ‘umūmī bir mecliste İtalyanın bir neçe sâ‘at içide 8 milyon kurallık ‘asker hazırlaşğa kâdirliğini bildürüp aytadır. Devletlerniñ kuralanış hüşüşidaki dehşetlik müsâbağaları bir derecede tohtamaydur. Egerçi cihānda hemīşe şulh bolup turuş mümkün emes ve lekin heme milletler anıñ sebeblerini kılıp dünyānı şulh tarafıge rehberlik kılmaqları lâzım. Bunıñ üçün devletlerniñ birbiri ile kuvvette berāber bolmaķı lâzımdur. Muña köre İtalya tamam himmetini özini kuralandurup kuvvetlik boluşğa şarf kılmaķı kerek. Ertege İtalya pādşāhniñ huzūrıda Valturara deresinde 80000 ‘asker 200 tanke 400 ‘araba tofu 3000 zincirlik toflar ile nümāyiş kılınadır. İtalyanın dāhili ve hārici şulhı öz küçi ile saķlanadır. İtalya özini ıslāh kılmaķ ile dünyā şulhını temin kıladır dep andın şonj Musolini cemi‘yettin İtalya talepleri tamam boldı mu dep suāl kıldı. Cemi‘yet tarafıdın yok dep cevāb bēildi. Yēne Musolini cemi‘yettin aya biz ilgeri mañduķ mu dep soradı. Yıgılış toğrı dep cevāb bērdiler. Mana İtalya cihāngirliğiniñ şulhını temin üçün plan ve hareketleri.

İngiltereniñ Addis Ababada Elçiḡānesi

London İtalya devleti İngiltere devletiniñ Addis Ababadaki elçiḡānesini saķlamaķnı ‘ahde alıp İngiltereniñ Romadaki çoñ elçisi Çıyanoğā İngiltereniñ Addis Ababadaki elçiḡānesiniñ saķçılarını kayturup alışnı sorap Addis Ababada İngiltere elçiḡānesi boluşnı taşdıķ kılğan

Beyrutta İhtilaf

Beyrut-Lübnan birlikige ve āhirde bolğan ‘ahdnāmege karşı meclis açılıp kattıģ nuṭuqlar irāde kılınğandın keyin nümāyişiler kuçelerde kozğalan kılıp mağazalarını talan kılıp saķçılarga oķ **Y18/06** atğandın fırka Fransa ‘askeri bu ihtilāfğa aralaşkanlar. Mesihiler ve müselmānlarge karşılık 40 müessese talanıp neticede 3 nefer öltürölüp 28 nefer yaradar bolğan ve köp tramvay 50 otomobillerni köydürüp yok kılğan.

Trotski Meksikağa Barmaççı

Niyorkdın bērilgen ḡaberge köre meşhūr Trotski ḡāzır Meksika ḡükümetige mūrāca‘at kılıp öziniñ Meksika ‘alāķasığa barıp turmaķı üçün ruḡşat sorap Meksika ḡükümeti muña icāzet bērgen lekin Meksika memleketideki sadsiyalistler partiyası taraftın Trotskiniñ bu künge kadar Şavyet İttifaķığa karşı kılıp turğan ‘aks hareketleri üçün anıñ Meksika tābi‘isige kēlişge nārāzılık bildürgenler.

Şavyet Rusya yolu birle ḡacılar mañdı. Kaşğardaki transport arķılı bu yıl ḡacge mañğan birinci nöbetteki ādemler 100 kişi şubu fençeşenbe künidin i‘tibāren yolğa çıķmaķtadurlar. Kaşğardın Şofığaça at kirā’sı bir ādem üçün 1600 ser Şofıdın

İstanbulğaça bir âdem için alınadurğan kirâ' pulu 16957 ser tohtatıldı. Konsolattın alınadurğan vize haqqı bir kişilik bilet için 1112 ser yene Adisadaki Türk konsolığa biletge kol koydurmak için aladurğan fel 726 ser Kaşgar Şen Cin Can mahkemesidin bilet için fel alınmaydur. Transportın hem hâcılar için kılğan hizmetlerige fel alınmay hâliş hizmet kılınmakçıdur.

‘Adliye İşleri: Rûze ‘aydnıñ 2 nci küni ‘aydgâhda otomobil basıp ölgen bala huşuşıda Kaşgar ‘adliyesi mahkemeside soralıp ölgen bala huşuşıdan balanıñ atasığa otomobil egesiden 15000 ser alıp bérilip da‘vâ tükep qamalğan 2 şöfir çıkarıldı.

Kaşgar Şanyı Huy(Ticâret Cemi’yeti)niñ Qarârları

Kaşgar şehrinde Şanyı Huyda sudegerler başlıq yurt ketteleri Şincan arkalıq cem‘ kılınıp üç kısım işni müzâkere kılmaq için ortağa koyuldı. Bu üç kısım işler müzâkere kılınıp meclisge cem‘ bolğan Şanyı Huy a‘zaları sudegerlerimiz tarafından maqbûl körülüp bu iş ‘âmniñ menfa‘atı bolğan sebepten Yasin Şincan Efendi tekliflerini red kılmastın qabûl körüldi.

1-şehir dâhilinde bir dane fâçar hane hazırlamaq ve munıñğa lâzım kélgen maşineni hazırlanmaq ve hem kuçelerni yürütmek.

2-her yerde kette meclis bolup yığılış ve bâ‘is kette ziyâfetler bolsa yurtğa ağır kélmeslük için i‘âne fel cem‘ kılıp lâzım kélgen sayman cabduq ya‘ni kilim kigiz dasturhân қоşuқ fıçақ kebi ziyâfetğa lâzımlıq nerselerni hâzırlamaq ve bu mezkûr nerseler alıngandın keyin muhâfazatı için mahşûş bir âdem ta‘yın kılıp qoyuş yoqalğanlarını şu âdemge töletiş mes‘eleleri müzâkere bolup tohtatıldı.

Şehirniñ şimâl ve cenûb tarafındın yeñidin açılğan dervâzeler bolsa kiredurğan çıkadurğan âdemlerge âsânçılıq bolğan cihettin ‘umûmnıñ nef‘i için dervâze açılğanlıqına hursendlik izhâr kılışıp meclis a‘zaları yardım kıladurğanını va‘de kıldılar. Ve Yasin Şincan lâzım kélgen merdkârlarını bérür bolup bu şüretle meclis tamam boldı. Yurt ketteleri Şanyı Huy a‘zaları ve muña yardım kılguçı sudeger ve ‘umûm halkğa ve hem teraqqıperver Yasin Şincanğa köpniñ nâmıdın teşekkür kılamız.

Qara şehir tâbi‘side Quyurtu dēgen yerde Mongollarıñ mektebleri açıldı. Qara şehirge qaraşlıq Quyurtu dēgen yerde Mongollarıñ i‘ānet yardımleri bilen bir dāne ibtidā‘i mekteb qurulup mezkûr mektebge müdürlik vazifesini kıladurğan kişini merkezdin soraganlarıda Maçau hannı müdirlikge ta‘yın kılıp bérdi. Hem başqa yerlerde savatsız kişiler için yeñiden bir mekteb açıldı. Ve açılğan mektebde savatsızlar oqumaqtadır.

Y18/07 Merkit Şu'be Uyuşma Mu'allimler Qurşınıñ İmtihānı

Bu yıl 9 nçı aynıñ 1 nçı künidin ibtidā' kılıp Merkit şu'be mu'allimlerinin kemçiligini nazar-ı i'tibārga alıp Merkit tābi'deki talebelerni imtiḥān kılıp her şu'bedin kabūl-i isti'dādlıklarından beş alte neferdin ılğap kırk bir dāne talebe alınıp üç aylık qurş açılıp bu qurşğa Kaşğar dār-ül- mu'alliminni bütürüp çıqğan Ebu'l Kaşım Efendi de Ğalıp Efendilerini ta'yın kılınğan edī. Memnūniyet bu talebe ve mu'allimlerimiz ciddī revişte oquş ve okutuş işleriğa sa'y kılıp üç ay oquşlarıda devām etmekte berāber bularınıñ imtiḥānı üçün Aqartu Uyuşma tarafıdın kette ziyāfetler tayyārlanıp biz 'Abdülkerim Damollām ve baş mu'allim 'Abdullah Efendilerini mümeyyiz kılınıp tahriri ve şifāhi tariqada muntazam tañtanalık bir imtiḥān meclis bolup ötti. Talebeler hem ğayret ve ciddilik ile imtiḥān bəriştiler. Neticede 41 nefer talebedin Hanyıgt kentidin Davur Ahund Ahmed oğlu Qumuş mahalledin 'Abdülkadir Ahund oğlu birinci derecede imtiḥāndın ötüşge muvāfık olup 33 nefer talebe 'ālī-ül- 'ālī 6 nefer talebe 'ālī derecede ötüp imtiḥānımız üç künde tamam bolup aqartu uyuşma tarafıdın Merkit hükümet başlıkları yurt kettelerini kışkırıp talebelerge 4 tob 140 kez tavar şehādetnāmeleri ilen qoşup dereceleriğa qarap parçalap mükāfāt bėrip mu'allim ve mümeyyizlerge bir kiyimliktin çüpürhod taqdīm kıldı. Talebelerniñ imtiḥān bėrgen dersleri 1-) kırāyet-i kuran 2-) tecvīd 3-) 'aḳaid 4-) Uyğur şarf ve imlā'sı 5-) ḥesāb 6-) coğrafya 'ilmi 7-) uşul-i ta'līm 8-) 'ibādet-i İslamiye 9-) qol hūneri 10-) beden terbiyesi ğazel ve şarkı bu derslerdin talebeler toluq revişte imtiḥān bėrip hemeni ḳanā'atlandürgendin şon ma'ārif faydası üçün İbrahim Sincan 2000 ser i'āne yardım kıldı. Bu zāt-ı kerimlerniñ mekteb-i ma'ārif terākkīyātı üçün kılğan yardımleriğe ve talebelerniñ ḥaḳıḳī ictihādlarığa 'umūm Merkit aḥālisi tarafıdın şamīmī ḳalbimiz ile teşekkürlerimizni bildüremiz. Merkit aqartu uyuşma mu'āvini 'Abdülkerim Damollā ve baş mu'allim Abdullah Efendi.

Kaşğar Kırgız Aqartu Uyuşmasıdın Ma'lūmāt

Bizler meyde millet 'ilm-i ma'ārifin bütin arḳada ḳalğan ḥalḳ ěrdük. Yeni Şıncañ hükümetimiz bizlerni on tōrt millet ḳatarıda körüp 24 nçı yılda bizlerğa kırgız ḳazaq uyuşma teşkil kılıp bir yıl ḳadar uyuşmağa reis Ḳādir Beg ḥızmette bolup ḥāzırda 25 inçi yılını 7 nçı aynıñ 11 nçığaça 17 yėrde mekteb 21 nefer mu'allim 505 nefer talebe bolsa da 25 nçı yılını 7 nçı aynıñ 11 nçiden başlap Uluğçat Şenğa tābi' Afiş Beg Çerig Can oğlını köpçilikniñ ittifaḳı ile Kırgız Uyuşmasığa re'islik ḥızmetğa koyulup bizlerğa yukarıḳı idārelerimizde oltuḡuḳı zātlarımıznı rehberlik sāyesini arḳasıda mezkūr Afişni ciddī ḥareketi ilen milletğa cān köydürüp işlegen üçün kırk bir cāyda mekteb 51 mu'allim 1331 oğul talebe 80 kız talebe cem' 1411 nefer talebe bolğan ve yėne 25 nçı yılını 9 nçı

aynı 1 nçisiden üç aylık mu'allim kurus açıp 30 nefer talebe okutup 3 ayda mu'allimlikğa tayyārlap etrāfka çıkarıldı. Bul yeni hükümetimizni 14 millet berāber dēgen rehberlik sāyeside biz arkada qalğan 'āciz kırgız milletler hem şu nişānelik medeniyet okuv bilim ve 'ilminden biraz haberdār bolduk. İlgeriki vāqitlerde biz kırgızlar şahrā' taqlarda insān ēkenligimizni bilip bilmey yürgen ēduk. Yeni hükümetimizni 'adāletlik merhameti ilen 'ilmge ēge bolup İnşā Allah ü te'ālī kündin künga terakķi etip yolbaşçılarımızni bizlerğa kılğan merhameti ilen ēmdi kēleçekte yēne bul talebe mekteblerimizğa 4 berāber okuv 'ilm ve bilim mektebler binā bolur dēgen maqşad fikirlerimiz bar elbette bul Afiş Beg reisniñ ciddī hareketi ile zor dēp rahmetler aytamız.

Yenihişargā tābi' Kırgız Ahmed Mollā 'ilāve hemşehrilerimiz üçün öz yanıdan hāliş Allah bir yarım şınıflık mekteb binā kılıp tayyār kıldı. **Y18/08** Yenihişargā tābi' Çağız kışlaklık Taşbay dēgen dehkan öz yeriga öz mālidan fī-sebīl-illāh üç şınıflık dār-ül ācizin mekteb binā kılmağğa himmet kılıp kette mecliste fātiha aldı. Şundan miñnet kılıp haber alışğa gayret kılğan zātlarımızniñ ecrini Allah bērsün dēp Kırgız Uyuşma tarafıdın ve bütün Kırgız milleti tarafıdın teşekkürlerimizi bildüremiz.

Şonra ma'lūm kılamız ki Kaşğarge tābi' Bölükbaşıda olurguçı Baki Hācı Musa Hācı oğlıdan 24 nci yıldan Kırgız Aqartu Uyuşma teşkil bolğan vāktide Kırgız içinde diyānet kara yüzini aqartup kible-i mu'azzamge barıp inşāflık bolup kēlgen dēp yoluk baş ehl-i fuqarā biçāreleri bizler arkada qalğan meyde milletlerni kembrağallık ahvāllerimizni bilür dēp mekteb talebe balalarınñ ahvālıden hemişe haberdār bolup etrāftaki tüşünmegēn Kırgızlarnı şeri'atğa muvāfık yahşı naşihat kılıp emr-i ma'rūf kılıp halkdan zekāt 'ošürlerini cem'lep mekteb talebelerni kemçiliklerige şarf kılsın dēp mezkur bāki hācını mekteb müdürü kılıp koysalar uşbu hācı ekemiz mişāl koy terisini kiyip özi bōri mişāl bolup halktan toflangan i'ānelerden aqartu taraftan hey'et-i müfettiş Seyyid Begni çıkarıp tekşürüp körgende uşbu belāh'ār hācı ēgiz zimmeside 186 çerig aşlık buğday 'ošürden zekāt koydan 12 koy i'āneden 2152 ser fel uşbular 24 nçi yılını bērgen ayda özini faydasını közlep 'āciz fuqarālardan toflangan zekāt 'ošürlerini kişi bilmes kılıp öz fikrice 'aql tapıp bütün yığın hālişler tekşürgende aqartu idāresiga öz tiliden hacet bērip mührini basıp qarzdārmen dēp nāmūs kılmastan iki yüzini kızıl kılıp idāre başlıklarige yalğan va'de bērip on künde va'de bēremen dēp bērmesten kaçıp yurupdur. Tegişli haķikatçı 'adāletlik hükümet idāresiden soraymız. Şunday mektebğa toşkunçuluk kılğan yalğançı köz boyacı feribkār belāh'ār hācını çāresini körseler bizler dēk 'āciz kembrağaller mekteb talebelerni kağaz qalemiga şarf boladurğan sermāyesini öz cāyiga teslimimizle alçaq kılmasta hıyānet kılguçını hūdā kötürsün dēp Kırgız Aqartu Uyuşmasidan Qadri

Bütün Yurt Ve Halknı Akartış Yolığa Başlağıçı Zātlar Şundağ Kılisa Başkalar Kaydağ Kıludur

Biz Üçturfan halkının iki yolbaşçımız bolup kılmış işi heme vakit halknın fikrini bozup haqikatge emdigine çüşüngeli turğan halknı hürkütmeğin ibāretdür. Dêmek bu zāt-ı kerimler mübārek Ramazān-ı şerifte mu'allimlerde ma'āş bergünçelik kiçe kündüzde mu'allim ve başkalarının aldıda fafrus çekip din-i mübīnimiznin bir rükn a'zā olğan ramazān-ı şerif hürmetini bütünle yok kıldı. Yalguz bu êmes her dā'im içgölük içip namāz okumay yürüp bularnın bu kılğan ef'āl kabāhatları talebelerimizin rûhını pestletmekle berāber bütün halk efkār-ı 'ammasığa yamān tesirler toğdurmaqtadır ve hem de bu zātlar şeri'atımız hükmini tutmağanı dēk hükümetimizin kânûn-ı esāsını biri bolğan dinde hürriyet dēgen şî'ārığa 'amel kılmay tahı taza yahşı çüşünölmegendin halknın fikrini bozmaqtadır. Şincannın hazırkı vaziyette halknı herbir yaqtın hükümetimizin kânûn ve esāsılarına tüşündürüş en birinci mühim şera'itlerden edi. Bu zātlar 'aksince işlemektedir. Bular üstide turğan kettelerimiz bularnın ornığa halknı içtimā'î noktasığa yığıdurğan bir kişi ta'yınlap bērseler edi. Muḥābir

Kaşgar Cu Yu Cuy Ma'ārif Başlığı

Merkez Cu Yı Tinnin emri ile Kaşgar Cu Yu Cuy başlığı Landu Hinni başka işka ta'yınlemağçı bolup ornığa Du Çi Çuynı ta'yın kılındı. Bu kişi bolsa Urumçi nizāmı mektebide ta'līm körüp 'ilm ve bilim işlerinden yahşı tecrübe körgen ve hem hükümetimizin 6 siyasetige yahşı tüşünüp munda evvel Siz Cin Tinde müfettişlik vazifeside bolğan edi emdi Cu Yu Cuyğa başlık oluşı ile berāber ma'ārifimiz terakkiyātığa haqikī sa'y kılışını kütemiz.

Baş Muḥarrir: Kutlug Şevki

28 Yanvar (Ocak) 1937 Yeni Hayāt

Y19/01 Suyennin Şark Tarafıda 'İşyançılar Yēne Uruş Başlaşka Tayyār Bolup Turmakta

Ca Cakü Telegram: Suyennin şark taraflarında (Canbı)(cabusi) dēgen yerlerde 'işyançılar her künde şol yerge yarağ asbab şokuş kurallarını tüşüp ağır maşineler barıp kēlip üzülmey hareket kılmakta. Munınga karağanda yakın künde yēne uruş boladurğan dēk ma'lūm boladur. Tünükün erte künde Li Şu Şinnin kol astıdaki 2 nci Sican (Van Cin Ha)ğa qarashlık yeni alğan 'askerlerden 140 nefer Çakardan Canbığa kēldi tünükün kiçede Li Şu Şinnin ikilen 'askeri öz içiden bozulğan toğradan bozulğan 'askerlerini qayturup iki Lencanlarını attılar.

Yaponyanın Nancinga Tehdidi

Tokyo 12-16 Cici gezitesi yazadur: Suyendeki bolğan vaq‘alar Yaponyanın Hıtayğa tutkan siyasetini başka bir yolğa çıkardı. Nancin hükümeti bilen müzakereler neticesiz bolğanlıqtın hem Suyendeki hareketlerni sebeb kılıp Yaponya hükümeti Nancin hükümetini pütün Hıtay qatarıda tanumaska qarar kıldı. Yaponya hāriciye vezāreti harbiye vezāretiniñ fikrige qoşulup şimālī Hıtaydaki pütün mes‘eleler Nancin vāsıtasıdan başka belki ‘askerī kuvvet bilen kereklik orunlarda hāl kılınadur. Egerde Nancin hükümeti Suyende bolğan vaq‘alardın keyin Yaponyağa qarşı hareket kılrsa Yaponya Nancinga qarşı hücum kılıp Hıtayda Yapon taraftarı bolğan kuvvetler bilen birleşip hareket kıladur deydür. Şanhay 12-14 Çahar siyāsī hey‘et re‘isi Sun Ci Yuvan etrafıda Nancinga qarşı bolğan Hıtay genralleri toplanıp şimālī Hıtaynı Nancindin ecretip Yaponya taht-ı himāyeside bir hükümet kuruşnıñ çāreside êken.

Yaponyağa satılğan hā‘in genrallerdin Nancin icāzetidin başka Son Ci Yuvan tarafıdın Şi Yun Sen şimālī Hibiga Sun Den İyin Cenübī Hibiga başlık bolup ta‘yın kılındılar.

İspanya Vaq‘aları

London 12-19 ‘avām palatasıda İngiltereniñ hāriciye veziri Hidin İspanya ve vaq‘alarının haqqıdaki ma‘rüzāsıda uşbu beyānnameni kılıp ayttı: İspanya vaq‘alarıge çet memleketler aralaşmaska lāzım mundın keyin uşbu fikrini herbir devlet kuvvetlendürmek kerek hem İspanya milleti özi h‘āhlagen uşulde hükümetini kurmakı lāzım dep İngiltereniñ İspanyada uruşup turğan iki tarafnıñ bir tarafıge muhabbeti bar degen fikirler taralgan êken bu toğrı êmes demek İspanya hükümetiğe bu künde bir hükümet ‘askerī yardım bērişi Avrupanı harb-i ‘umūmī otıge taşlamaqdur deydür.

Parij 12-19: Fransa parlamento a‘zāsı Anari Degid Yilis (‘aks hareketçi) İspanyada faşistler alğan vilāyetlerni seyāhat kılıp kēlip uşbu ma‘rüzānı kıldı: Genral Frankuniñ ‘askerleri ekser hāricdin kēlgen kuvvetlerdür. Munıñ cümlesidin ‘Arablardın 24000 nefer Germanyalıklardın 30000 nefer hem 500 nefer Fransızlardın mürekkebdür. Egerde Germanyana faşistleri Genral Frankuğa her cihettin yardım **Y19/02** kılmasalar hükümet ‘askerleri genral Frankuniñ ‘işyānını tüketgen bolur edi.

Barsilona 12-20: Madrid etraflarıda top uruşları devām etip turmakta êken faşistlerniñ ayroplanları iki mertebe Madridge hücum kılmasalar hem hükümet kuvvetleri tarafıdın kaçışğa mecbūr kıldılar. Endülüs etrafıda hükümet ‘askerleri faşistlerniñ Temür yol poyzlarını cık vağonları hem yemek içmegi bilen qolğa tüşürdiler.

London 12-15 İngiltere işçiler teşkilâtının kurultayıda İspanya cumhūriyetçilerine yardım kılış toğrasında müzākere bolup teşkilâtlar tarafıdın 8 nefer a‘zādın mürekkeb maḥşuş hey’et saylanıp bular İspanyağa barıp London işçileri tarafıdın İspanya cumhūriyet hükümetige kandağ yardım kılışka imkānı bolğanını ukušup keledürler deydir.

London 12-21 Reytır ajansı gezitesi yazadur: İspanya faşistleri tarafıdın Şavyet paraḥodını denizğa ğark kılış münāsebeti ilen Şavyet hükümeti İspanya denizleriğa 13 dāne çoḡ ḥarbī kemeler ıbarıp faşistler tarafıdın Şavyet suda kemelerini ötüşge men‘ kılğan ḥālette ‘askerī kemeler tarafıdın ot açka emīr bērilgen ēken deydir.

Şavyet hükümeti uşbu Londondın çıkkan ḥaber tamam yalğan bolğanını hem Adisadın ḥēçbir ‘askeri keme ıbarılmagenini resmī i‘lān kılatur.

Dünyānıñ Siyāsi Ahvāli

İngiltereniñ ḥāriciye vezīri Hidin Bitfut şehride dünyānıñ siyāsi vaż‘iyeti ḥaqqıda kılğan ma‘rūzāsı İngiltere hükümeti ḥazırkı siyāsi ahvālğa başka yol tutmaķı lāzım bolğanını aḡlattı.

Mundın evvel bütün Amerika kurultayıda şimālī Amerikanıñ Re’is-i Cumhūrı Ruzveld hem ḥāriciye vezīri Hel dünyānıñ şark ve ğarbda uruş çıkariş taraftarı hükümetlerinin ḥareketleri kündin kūn dehşetli bolup turğanını hem Amerika bu vażiyettin teşvişte bolup çāreler körüşni aḡlattılar.

“Parisvar” gezitesi yazadur Hitlerniñ mu‘āhidelerini bozup kılğan ḥücum ḥareketleri İngilterede bomba tüşgendin te’şir kıldı. Hem bütün İngiltere milleti Germanya tehlikesini yahşı aḡladı. Yaponya bilen Germanya dostluķı Germanya tarafıdın kattıķ revişte müstemlekeler taleb kılıştın Germanyanıñ İngilterege karşı bolğan siyāseti rūşen aşıķār boldı. Mister Hidin ma‘rūzāsıda Germanya tarafıdın ikinci tarafnıñ rāzılıķıdın başka mu‘āhidelerini bozuş tecrübesi tamam başka bir beynelmilel ‘alāķa kılış ‘ālemige çıkaradur demek mundan keyin mu‘āhideleriniñ ve ḥuķūķnıñ ehemmiyeti yoķalıp faķať top mılıķta ḥuķūķ kalandur. Mundağ vaż‘iyet bilen dünyānıñ yaşamak imkānı yoķ deydir.

İtalya ve Germanya faşistlerinin maķşadı İspanyanı kolğa alıp bir taraftın İngiltereniñ kan tamurı bolğan cebel-i tarıķ boğazını öz ihtiyārlarığa alıp ikinci taraftın Fransage karşı cenūb taraftın kuvvet teşkil kılıp Avrupanıñ uşbu iki çoḡ devletini özlerinin siyāsi te’şirātığa almaķdur. El-ḥāşıl dünyānıñ uşbu tehlikelik sā‘atleride İngiltere Fransa hem Amerika şulḥ taraftarı bolğan ḥalde ḥarb-i ‘umūmīga karşı kať‘i çāreler körüşge mecbūr boldular.

Dünyā Haberleri

12-15 Şavyet Rusyasının yeñi qabül kılınğan kânün-ı esāsı toğrasıda bütün hāricī seferler muhārebeler cemā‘at hādimleri huzūrıda çoñ meclis ötküzüldi. İstākholm dār-ül-fünün müdürü Hirmilin hem Şavyet Rusyasının sefiri Qalantay hānım mühim ma‘rüzāler kılıp mezkūr kânünniñ dünyāda halkçılık hareketiğa kuvvet bēriş hem faşistler hareket-i vahşīyanesiğa karşı bolğan ehemmiyeti beyān kılındı.

Roma 12-15 Afğanistan harbiye **Y19/03** vezīri Serdār Maḥmūd Han İtalya hükümeti bilen körüşmek üçün Romağa teşrīf kılınğan

London 12-15 Türkiye bilen İngiltere arasında deniz mes‘eleleri haqqıda müzākere başlandı. Maqşad 1936 ncı yılda Londonda bolğan deniz-i ‘umūmī mu‘āhidesiğa Türkiyenin hem koşuluşını taleb kılınadır.

Ceneva-12-14 Aq deniz kenarında Haleb bilen Mersin arasında İskenderun sancaqıda ekşeriyet Türk milleti iḳāmet kılatur. Hem milletler cemi‘yetide bu toğrada Tevfik Rüşdi Aras’nın Türk milletinin Suriye hükümeti ve Fransa ‘askerleri boyunturuğıda yaşamaqığa Türkiye hükümeti heç vaḳitte rāzı bolmaydur dep mes‘ele hāl kılınğanğa kadar uşbu sancaqtın Fransız ‘askerleri çıkarılıp ornığa milletler cemi‘yeti tarafıdın hālīş jandarma ‘askerleri qoyuşını Türkiye taleb kıldı. Milletler cemi‘yeti mezkūr sancaqğa tekşürmek üçün maḥşūş hey‘et ıbarışğa hem harācat üçün 75 miñ İsviçre Frankisi fel ta‘yın kılıp uşbu yanvar ayının āhiriğa kadar mes‘eleni hāl kılışğa qarār kıldı.

Bu işte hālīş hākim bolup milletler mecliside ma‘rüzā kılışğa Şived hāriciye vezīri Santler ta‘yın kılındı.

Şark Maḳām Noṭları

Mundın 60 yıl muḳaddem Harezmi emiri Seyid Maḥmūd Raḥim han huzūrıdaki Pehlivan Niyāz Mırza nāmıda meşhūr bir nağmeçi Avrupa muzıka hem noṭlar bilen tonuşup Harezminin millī maḳāmlarını maḥşūş şark noṭları bilen yazğan edi. Mezkūr noṭlar şarkta bolğan tambur, dütar rübab kebi millī muzıka qurallarının kıllarığa muvāfiq yazılğan ēken. Uşbu noṭlar yazılğanda kıl ḥesābıda sızık sızılıp perdeleri üçün noḳta qoyulğan bolup herkim muña qarap şark maḳāmlarını çalışğa qādirdür. Şoñkı yıllarda Harezmi ustalarından Divan ve Raḥman oğulları Harezmi muzıkası nāmıda Özbek tilide kitāb yazıp çıkardılar. Uyğur milletinin ança tārihi millī maḳāmları bolğan halde uşbu şark noṭlarını tapıp isti‘māl kılsalar çoñ bir iş bolur edi.

Hükümet Aldıdaki Mühim Vazifeler

2- Dinlerniñ Erkinçiligini Saklaş

Bizniñ ölkemizde köp milletler yaşaydur. Şunıñ ile dinlerniñ ihtiyacı bek zarurdur. Şol sebeplik siyâsi şî'ârda dinlerniñ erkinçiligini saklaymız dengen kânün hükümet tarafıdan i'lân etilgen edi. Hazır bizler Van Kün Ahund Kigenla mällarnıñ orunlarını saklaymız desek elbette dinniñ hürliğinni saklaşğa lâzım. Şol sebeplik bütün Cunhuva menvege karağan milletler öz dinlerini himāye kılışğa tamam ihtiyarlık hükümet bularge hêç ta'arruz kılmaydur. Azgına bolsa bu dinî işlerge karşı turuş emes. 'aksinçe dinge işenişniñ tamam hürliğini müstakillikniñ hükümet himāye kılatur.

3-Dehkançılarga Yardem Kılışnı 'Amelge Koyuş

Dehkanlarga yardım kılışnıñ iki türlü ehemmiyeti bar. 1 nci hükümetniñ tüp esâsi halkdur. Halknıñ tüzük boluşı tamaqnıñ toq boluşıdır. Cihāngirleriniñ te'siri ile barlık dehkançılıklar harâb bolup ketti. Şol sebeplik barlık nerseleriniñ bahaları aştı. Yêyduğan nerselerge bahran (krizis) boldı. Eger bu yemek bahranıdan kutulamız desek elbette dehkançılarga yardım kılıp ularnıñ işlerini yeñilep yolğa salış lâzım. Şunıñ üçün hükümet dehkançılarga at kele uruğ bérıp yardım kılış taşıda yene dehkançılarga yardım bankesi açıp pul ile yardım kıla başladı. 2 nci halknıñ alğa ketişi medenî ma'arif işleriniñ kötürülüşiniñ esâsi bareside iktisâdî kötürülüşge bağlangan andağ bolğandan keyin Şıncañnıñ dehkançılık işleri bolsa onıñ eñ mühim iktisâdî taralışını h'âhlaşak elbette ol dehkanlarga yardım kılmağmız lâzımdur.

Menvenıñ 24 nci yılı hükümet bütün Şıncañda işbaşındaki âdemler yazkı tiriglikni köp kılıp tiriş lâzım dengen şî'ârını i'lân kıldı. Hükümet mâliyesiniñ nihâyet ağır bolğan halde 3000 den artuq uruğ satıp alıp bérđi. Bularnı uşbu yukarıda ayılğan iki kısım sebeb üçün ya'ni dehkançılık işlerini yolğa salış hem iktisâdî işlerini alğa ıbarış dengen maqşad bilen işledi.

4- Mâliye İşlerini Yolğa Salış

İçki şokuşlar sırttaki şokuşlar ve inqılâb bir vaqitte toğrı kelse elbette mâliye işleri çuvulatur. Ol vaqitte tizeniñ bolsa kıymeti tüşüp işten çıkadur. Şincanda 4 nci aynıñ 12 nci küni inqılâbdan ol içki şokuşlar bolup edi 4-12 si inqılâbdan keyin inqılâb uruşı boldı. Muşu 2 türlü uruş 3 yıl devâm etti. 3-4 serge aladurğan küyçin bahası kötürölüp muşu hazırkı **Y19/04** nihâyet yukarı baha bolğan 700 serge çıktı. Tizeniñ mu şundağ aqқан sudêk boldı. Bunıñ neticeside

1 nçidin hükümetniñ hêç kılaturğan 'ilâcı bolmağanlığı

Y19/05 Yurt Haberleri

Urumçiden ayroplan bilen çıkan Çun Si Kü Vin hânımı bilen Kaşğarga kelmekçi bolup Aqsuda biraz turup qalğan éken 1-19 sâ‘at 12 de Kaşğarga kélip Yeñi şehir köhne şehirlerini aylanıp selâm bérıp andın keyin Yeñişehir ayroplan istansiyağa tüşti. O yerde Kü Vin cenâbları istikbâliğa Silin Sican Şıncañ başlık herqaysı idâreniñ ketteleri cem‘ bolup istikbâl kıldılar.

‘Asker Levâzımât İdaresiniñ Başlık Yarkenttin Qayttı

Yarkend Kaşğar ‘askerî levâzımât idâresiniñ başlık Hamid-ullah Curin maşinede Yarkendge kélip birge kélgen Şin Cin Can mahkemesidin çarlaşğa çıkan Lu Kuy Canlar bilen Yarkend Yeñişehir Şıncañmahkemeside aşılk otun saman toğrasıdın meclis açıp bu meclisğa Yarkend köhne şehir bilen Yeñişehirniñ iki Şıncañ ve Yarkend bachâneniñ Cu Canlarını kıçkırap ‘askerî levâzımâtıniñ çâresini kılışka maşlaht bolup qarâr bolındı. Hamidullah Curin bu meclisni tamam kılıp yene Kaşğarga yanıp keldi. Çarlap kélgen Lu Kuy Can merkit tâbi‘siğa ketti. Yarkend Muhabiri.

Kaşğar vilâyeti Şilin Yi Huy idâresiniñ Re‘isi Muhterem İbrahim Ahund Bayefniñ Şû‘râlar hükümetige barıp yanıp kélgen vaqitleride Şavyet Rusyade kılğan seyâhatlerige ayt bergeñ ma‘lûmâtlar

17 nçi sentabırda Şavyet Rusyağa barmaq üçün yolğa çıkıp Kaşğardıñ Su Sin Türk öz aftomobili birle Uluğçatğa alıp bardı. O yerden Erkeştamğa barduq. Şû‘râ hükümetiniñ Erkeştamdaki siyâsi me‘mûru Kaptian istikbâl kılıp yahşı orunğa tüşürüp ziyâfet kıldı. Erkeştamda bir künistirâhat etip ertesi küni Erkeştamdan Kızılısuğa barduq. O yerde hâzırlanğan maşineğa olturup kiçe bilen Oşğa barduq o yerde Su Sin Türk direktörü qarşı alıp bir kün turguzdı. Ertesi poyız bilen Taşkendğa kettük. O yerde Narqom ve Neşetürk arklı qarşı alıp bir kün turguzup ertesi kün Nijni Narodni vağon bilen Moskovaga barduk. Kazanski vağzalda Su Sin Türk tarafından iki kişi çıkıp qarşı alıp Gastsansa Şaguyğa tüşürdi. Kemine mundan on yıl ilgeri 27 nçi yılda Moskovada bulunğan edim. Bu nöbet barğanımda Moskova şehrini başka revişte bulup hayretlerge bâ‘is boladurğan ‘umran ve terakki işleri körülmekte edi. Men şehrini tanuyalmay qaldım. Moskova şehrde her nerse özgerip terakki bolup kêtgen éken. Her nerseniñ h‘vâh kuçe resteleri ve h‘vâh binâ ‘imâretleri ve h‘vâh yollarıniñ keñligi hareket ve sükûnetniñ intizâmı ‘acâip hârik-ul-‘âde bir hâldedür. On yıl içinde bu kadar ‘âlî derecede terakki tapıp kêtgendin bu toğrıda insânlardaki kabiliyet ve isti‘dâdğa özüm hayrân boldum. ‘Imâretleri on kattın on beş katğaça yeñi sistem en birinci yeñi uşulde yasalmuşdur. Yollarıni keñ kılıp yasağanıniñ taşıda kuçelerni keñ kılıp asfalt bilen yasalğan bu nöbet Şûrâ hükümeti yeñiden qânûnlar

esâsı çıkarıp kol astıdaki heme milletlerge keñçilik bėrip heme işka hürriyet bėrilgenniñ taşıda siyâsive dinî işlerini ayırım kılıp yeñi mühim kânûn çıkarıpdur. Biz barıp bir neçe künde ‘ayd boldı. ‘Ayd namâzını Moskovada beş minçe âdem bilen okuduğ. Din toğrasidan nihâyeti hürlik ve serbestlik bar ědi. Bir âdem öz dinî işleride kandağ h^vâhlasa öziñiñ **Y19/06** ihtiyâridur. Müselmânlar cemâ‘at bilen namâzlarnı okup turğanlar Naşaralar çirko klliselerde ‘ibâdetlerini kılıp turğan her millet öz dininiñ ‘ibâdet-i resimlerini kemâlen icrâ kılıp turupdurlar. Bu huşušta nihâyeti keñçilik hēc kimersege toskunçuluk yoğ.

Moskovaniñ şehir içide yer astı temür yolu yasalğan ěken bu yolnı ta‘rif kılıp tüketgeli bolmaydur. Bu yerlerni körmek istegen âdemler on yigirme paye bilen zeminniñ tegige tüşemiz şol yerde bir vağzal bar ěken o yerden bilet alıp andın keyin asansör maşinesiga oturup 50 metir faske tüştüğ o yerde bir vağzal bar ěken fayzda oturup h^vâhlagen câyga barur ěkenmiz biletniñ narhı 30 tıyın bu vağzalniñ mecmû‘i 12 istansa ěken her istansası mermer taştın yasap kėtipdür. herbir istansaniñ mermer taşları rengi başka biri ağ biri kızıl biri kara biri ala ‘ālī-ül hezalkıyas yasalğan ‘imâretleri hem birbirige oğşamaydur. Yer astı fayz yolınıñ uzunluğ 15 kilometrdür. 2 nçi kezmal tokuydurğan zavodnı ziyâret ettüğ. mezkûr zavod şehir içide kurulğan zavod ěken ismi Targorni hansektori değen zavod bolup 5000 kişi işler ěken çıkaradurğan mâlları çit setin bumazadaki şâl el-hâşıl fahta bilen boladurğan mâllarnıñ hemesini çıkarur ěken. Her yılda yüz milyon metre mâl çıkarur ěken

Edebiyât Kiçesi

Kaşğar vilâyeti orta mekteb talebeleri tarafından edebiyât kiçesi ötküzölüp Muhterem Sican başlığ ‘askeriye başlıkları Gün İn Huy başlığı Li Cu Can ve başka tüccâr hünermend birâderlerimiz bolup tahminen 400 çe vatandaşlar yığılıp on sekiz perdelik oyun koyuldı. Bu koyulğan oyunlar birbiriden kızık ve köñüllük revişte bolup çıktı.

1 nçi perde mekteb talebeleri tarafından şi‘ir

2. gâflet köz perdesi doktor efendiniñ közini sakaytıp zamânımızga lâyıq te’şirlik ‘ibretlik sözleri

3. orta mekteb talebeleri tarafından monolog

4. diklamatsiya

5. orta mekteb talebeleri tarafından nihâyeti te’şirlik hitâb

6. orta mekteb talebesi Nazır Efendi tarafından nihâyette kızık boldı.

7. orta mekteb talebesi Celâl Efendi tarafından monolog

8. Tefik Efendi tarafından monolog

9. Cevaz Şevket Efendi tarafıdın nihāyeti kızık ata balanıñ tenkidi
10. Oğuz Efendi tarafıdın hitāb
11. Anur Celāl Efendiler tarafıdın yeni bolup on dāne istakannı yok nerseni sindurğanı
12. Şevket Rifat Efendi tarafıdın ğarib ‘ā’ile ‘āciz ğariblerni hātırımğa keltürüp közümdin munçaķ kebi yaşlar aqtı.
13. Şevket Efendi tarafıdın hitāb
14. rü’yā ya’ni tüş körgen
15. Cevad Anur Efendi tarafıdın tenkid
16. Üç ahmaķ
17. Amerikadın kēlgen oyunçı beş türlü nihāyette kızık oyun körsetip Amerikağa kaytıp kētgeni
18. Mu’allim Rifat Efendi tarafından abağ oyunu.

Bu oyunlar 20 nçi canvar kēçe sā’at üçdin başlap 7 ler çamaside tamam boldı. Uşbu ötküzülgen edebiyāt kiçesi orta mekteb talebeleri tarafıdın ‘umüm birāderlerimizge nihāyette te’şirlik naşihatlarınñ biri bolup ‘ibret alurlıķ nihāyeti kızık oyunlar qoyulğan üçün her taraftın alkışlar ile qarşı alınıp ziyāde hursendlikler izhār kılıştılar. Bu toğrıda orta mekteb baş mu’allimi Mecidēpdin Bek Efendim ile oynavçı artist birāderlerimizğa ‘ām tayyār bolğanığa binā’en köp nāmındın memnūniyet izhār kılamen. Muhterem artist birāderlerim şahnede eski hurāfāt dēgen va’delerinizğa binā’en her dā’im uşbu kebi ülgel alurlıķ ‘ibretlik oyunlarınıızda devām kılıp ‘umüm millet **Y19/07** niñ bāğçesi ve köhne ‘ādetiğa mübtelā bolğan çoñlarınñ mektebi ve yeni hayātınıñ aynası tiyatrohānemizni medeniyet ve teraķķi nūrı ilen nūrlandurup hālış yardımde boluşlarınızıñ bütün yurt kardaşlarımızıñ ittifāķlıķğa da’vet kılıp ‘ām-ı hāķımıznıñ istikbālını yaħşı kıladurğan herbir sebeblerğa sa’y kılışlarınızıñ töbençilik ile sorap қalamen. Turfan ‘Abdullah

Kaşğarda Suyenge İ’āne üçün Hey’et Tüzüldi

Suyen ülkeside Yaponya cihāngirliğiniñ teşvīķ ve yardımleri birle vücūdğa çıkan ihtilāl ve ‘işyānlarge qarşı uruşup turğan cunhuva meñve hāķ ittifāķı ‘askerlerige yardım üçün Kaşğar vilāyetidin ‘askerī ve mülkī ‘ameldārlar ‘askerler ve hükümet işçileri ve bütün hāķ sūdeger kesip dehķanlar tarafıdın pul bilen yardım bērmek üçün bir i’āne hey’eti tüzölüp işķa başlandı. Kaşğar iki şanlik yērde bu toğrada mezkūr hey’etniñ teşvīķāt bölümidin hemege uķturup teşvīķātnāmeler bērilmek ve Kaşğar vilāyetiğa karaşlıķ başķa şanlik şehir ve yurtlardaki Şincan Kün An Cu (polis) Si Cin Cu (māliye) ve uyuşmalar idāreleriğe bu toğrada hāreket kılmaķ üçün könsi birle ma’lūmāt bērilip

i‘āne bergeenlerge tafşurmak üçün order hüccet ıbarılmaqçı boldı. Suyen faydası üçün bütün mekteb balaları tarafından bu toğrada nümāyış kılınıp nuṭuqlar sözlenip ve hem tiyatro koyulup cem’ bolğan felni i‘ānege qoşmaq boldı. herbir idāredeki çoñ kiçik işçiler bir aylıq ma‘āşından iki künlükini i‘āne kılıp yene munıñ taşıda herbir h‘āhlağan işçiler tarafından i‘āne bergeenni isteseler i‘āne hey’etiniñ ta‘yın kılğan cāyığa barıp qollarıǵa order aladurlar. Uşbu i‘āne işi bir insāniyet ve cemi‘yet hareketler olup cunhuva menve halk ittifaķı cumhūriyetiniñ bir farçesi bolğan biz Şıncañ ülkeside yaşıǵuçı bütün halklarınıñ muña ehemmiyet berep i‘āne kılmaqları cumhūriyet ittifaķı ve vatandaşlıqnıñ bir numūne ve ‘alāmetidür.

Merkitten Mektüb

Biznin fikr-i ‘ācizānemizçe merkit tābi‘de: mekteb ve ma‘ārifniñ lāzım derecede teraqqī kılalmaqanlıǵıǵa uşbu töbendeki işler sebeb boldı mu ēken dep oylaymız. 1 nçi Merkit aḥālīsiniñ mekteb ve ma‘ārifniñ qādir ve kıymetiǵa tize yetmegenligi 2 nçi ba‘zı baylar: zimmelerige farz bolğan ‘öşür zekātlarını kitāb-ı Allāhǵa muvāfiq kāmil erip uyuşma qasasıǵa tapşurmağanlıǵı 3 nci sebeb ise : ba‘zı yurtnıñ ‘āşirleri yurttan yıǵқан ‘öşür zekātlarıǵa hıyānet kıyıp ekserini öz yançukıǵa salıp qalanını mekteblerge tökgüzgenleriden Merkitniñ ma‘ārfi özge şehirlerge nisbeten ança alǵa basalmay arqada qalğan mu ēken dep oylaymız. ‘İlm ve medeniyetniñ eñ birinci başǵuçı mālīye ve iktisād ēdi. Şu cümleden biri: merkit tābi‘i Hañtılıq kentide Aşur müezzin ve ḥafız Aḥund degen iki ādem bar ēdi. Bu ikisi bolsa şu yurtnıñ ābādlıq ādemleridin sanalıp ve hem her yılı öz zemīnleridin birer yüz taǵardan buǵday qonaq beş alte yüz çarqtan kefez ḥāşıl aladurğan baylardan ēdi. Bu iki toymaz baynı bu yıl aqartu uyuşması tarafından öz yurtnıñ ‘āşirlikıǵa ta‘yın kılıp qolıǵa senetnāmeler berilgen ēken. Hāzır mezkūr yurtnıñ ‘umūmī fuqaraları zarlanıp aytışadur ki bizlerden yigirme çarq ‘öşür alsa on çarqǵa ve on çarq ‘öşür bersek beş çarqǵa talon berdi. Ve ba‘zı yavaş kemaǵal ādemlerǵa talon bermey. ‘Öşür alǵanınıñ taşıda baǵlarınıñ qorǵon sebze fiyatlarınıñ ‘öşürlerini bizlerden kāmil alıp ma‘ārifǵa tabşurmaǵannıñ üstige yigirme ciñlik taražu tüzüp bizlerden bir çarqǵa yigirme ciñ ‘öşür alıp idāreǵa on altı ciñlik resim terāzūde ötküzüp alan Aşur müezzin ile ḥafız Aḥundlar ḥayli köp bir nerseni öz kesesiǵa cem‘ kıldı dep munı ba‘zı ḥāliş kişiler tekşürüp qarasa rāst **Y19/08** çıqıpdur. El-ḥāl bu ikilen mezkūr ḥaqq Allāh ve ḥaqq-ül-‘Abd bolğan ‘öşür zekāten hıyānet kılıp yıqılğan eşyalarını üleşalmay öz içide niza‘ǵa tüşüp qalışıp pat fırsatta İnşāAllāh meydānǵa tüşüp qaladurǵanǵa hem oḥşaydur. Bu iki ḥaramh‘ārnı ḥaqq ile tekşürüp tutup öz tegişlik idāreleriǵa ma‘lūm kılıp ‘umūmǵa ‘ibret kılış Merkit aqartu uyuşmasınınıñ mühim bir vazıfesi ēdi. Mundaǵ ḥāin ‘āşirlerden Merkitniñ başqa kentleride

hem yok d p aytalmaymız. Mana d gen d k h y net k l p ‘   r zek t n n devletini mu
 unda   ara y z belah  arlar k r p mun n kes fet  a h r mz deki p k ki iler k tip derdini
to rıdan to rı tart p yatadur. H d  h  hlasa h z r k  ‘ad letlik ulu  rehberlerimiz bu i ni
h k  at k l p tek   r p  eb t a yetk      e im n m z k mildir. Merkit Mu  biri (Uzun
 ulak)

dinniñ rehberleri kitāb ve sünnet muktezasıça dinniñ ‘akide-i ‘ibādet ve ahlaklarını ta‘lim berip millī til ve maḥallī ‘örf ve ‘ādet libās ve kiyimlerinin piçimğa heçbir ehemmiyet bergenleri yokdur.

Baş Muḥarrir: Kutluğ Şevki

1 April (Nisan) 1937 (Yeñi Ḥayāt)

Y20/01 Bizniñ Āzādlığımız Cunḡuva Meñve Cumhūriyet İttifāqınıñ Āzādlığıda

Bu dünyāda yaşamaqnı ḥ‘āhlağan insān balaları üçün ḥürlük ve āzādlığnıñ yahşılık ve maḥbūblıkı herbir aql-ı hūş ve vicedān ēgesi bolğan kişilerge ma‘lūmdur. esirlik kulçılık insānğa tābī‘ī bolmağan nāmünāsib müdhiş bir āfet bolup milletni insānlıqnıñ fazilet ve dereceleridin töben tüşürüp ‘izzet-i nefis millī ve içtimā‘ī nāmūslarını yokatıp ahlākī töbenlişip kētip cihānda ḥārlik zārlik i‘tibārsızlık ile ‘ömr köçürmegige bā‘is ve sebep boladur. Anıñ üçün dünyādaki her memleket ve vilāyet ḥalkı cān çekişip herbir sebep ve tedbirler bilen özlerinin āzādlık ve ḥürlüğüge sa‘y kılıp tirişip kēlmekte faqat uşbu āzādlık ni‘meti her ülke ve memleketniñ maḥşūş şerāiṭi ve şunğa lāyık ve münāsib bolğan aḥvālīga qarap boladur. Bu he süf dēple boladurğan bir iş ēmes. Bizniñ Şıncañ ḥalkı bolsa uzundın tartıp Mancu ḥanlığının ağır istibdād ve zulmleriğa yolukıp kēlip soñra zālīm Yan ve Cinler ve anıñ nefsāniyetçi kara siyāsetlik ‘ameldārlarının inşāfsızlığı birle ḥarāb bolup ḥuḳūḳ-ı beşeriye ve āzādlık ni‘metleridin bütün maḥrūm ēdi. Ḥār zelil ve esir ēdi. 22 nçı yılı Şincan yurtlarıdaki derdlik inḳılāb birle 12 nçı April Cunḡuva Meñve ḥalk ittifāk ve āzādlığı esāsıda ‘umūmī milletlerniñ ḥürriyet ve yahşılığı üçün vücūdğa çıkan ḥalk ḥükümeti ülkedeki heme milletlerniñ şerāiṭ-i aḥvāl ve āzādlığığa muvāfık kurulup ḥalkımız ḥuḳūḳ-u vaṭange ēge bolup siyāsī ve medenī āzādlığığa yetişip heme berāberlik dereceside vaṭannıñ ḥākimiyet ve yazmışlarıda ḥaklık ve şerik bolup ḥakīḳaten vaṭannıñ ögey balası ēmes. Öz balaları boldı. Munıñ nişān ve ‘alāmetleri ‘umūmī vaṭan balalarıdın bolğan büyük kiçik derece ve mertebelerdeki memūr ve ‘ameldārlar ‘umūm milletni terbiye ta‘lim yolıdaki ḥareketler eserleri meydānda bar. Biz Şıncañ ḥalkı yeñi ḥükümetimizniñ uşbu törtünçi ay 12 si i‘lān kılğan ḳānūn-ı esāsı boyınça ve hem iş ve ‘amelde Cunḡuva Meñve ḥalk ittifākı cumhūriyetiniñ ḥuḳūḳlık a‘zāsı bolup vaṭannı āzādlığığa yetişgen biz: bizge şu ittifāk ve āzādlık köp muvāfık ve ḡanīmet bir ḥāldür. İnḳılāb eşnālarıda ba‘zı kıskā fikir her ḥil ādemler ülke ve vaṭanımıznıñ şerāiṭ-i aḥvālīga ḳaramasdın her ḥil bedbahsuz ve ‘amellerde hem boldılar. Şu ḥāl bizniñ işlāḥ menfa‘at ve şerāiṭimizğa ḳandaḡ muvāfık bolur ēdi. Terbiye-i siyāsīye ve medenīyedin bütün bütün maḥrūm ḳalğan istibdād-ı siyāsī hem anıñda türlük milletler

yaşagan bu ÷lke halknın ‘aleyhinde öz ayağı birle özini himāye kılıp yaşamakı haqikatini oylağan vaqitte bir istibdāddın kütulup şamāldan kaçıp boranğa uçradı dēgendēk bir küçlük emperyalist cihāngirlik esirlıķıǵa tüşmekten bölek netice bērür mü ēdi. Anıñ üçün bizniñ şerā’iti aḥvālimiz Cuñḥuva Menve Çin Cumḥūriyet ittifaķı dā’ireside ḥuķūķ müsāvāt ve vaṭanı āzādlıkķa yetişip yaşamak bolup Çin Cumḥūriyet ittifaķının āzādlıkı bizniñ āzādlıkımız demekdür.

Hükümet Aldıdaki Mühim Vazifeler

Yeni hükümetniñ Şavyetler bilen dostluk saķlaş siyāsetiniñ toǵrılıķı 1-) Şavyetler hükümeti bilen orta **Y20/02** hükümeti ḥazır dostluk münāsebetini yeniledi. Şıncañ bolsa orta memleketiñ bir ÷lkesidür. Hem Şavyetler hükümeti bilen çegredaşdur. Ve bir miñ yıllardıñ bir koşnası ve bunıñ özi şavyetler hükümeti bilen dost boluşnıñ lāzımlıķını körgüzedür.

2-) 4 nçi aynıñ 12 si inķılābıdan burun hem Şavyetler Hükümeti hēç kimniñ yerini tartıp almay turǵan hükümet boluşını herkim bilgüçi ēdi. 4 nçi aynıñ 12 sidin soñ Şavyetler Hükümetiniñ biravniñ yerini tartıp alışǵına ēmes. Belki İranğa Afganistanga Türkiyeǵa kılǵan ḥaķıķi yardımelerini yeni hükümet bek yaḥşı bildi. Yēne Şovyetler Hükümetiniñ oktabır inķılābıda i’lān kılǵan şi’ārlarıda “başkalarının bir ğarış yerini almaymız” dēp i’lān kılışları bilen hem köhne çar hükümetiniñ her türlü tegizsiz bolǵan mu’āhidelerini yok kılış bilen tutǵan siyāsetleriniñ toǵrı ēkenligini işbāt kıldı.

Şunıǵa oḥşaş oktabır inķılābıdın keyin hēçbir hükümetniñ bir ğarış yēriǵe çıkılmadı. Uşbunıñ bilen şavyetler hükümeti anıķ Leninniñ vaşiyeti bilen ‘amel kılıp şarķtaki za’if milletlerge kılışlarını körsetti. Şol sebeplik yeni hükümet ḥārici işler kamıсарı “Çin Di Ay” nı hem ayroplan mektebiniñ re’isi “Yavçun”nı ikisini hükümet nāmıdın vekil kılıp Moskovǵa 4 nçi ay 12 sideki inķılāb bilen hem ḥāzırķı hükümetni siyāsi planı bilen tüşündürüşǵe ıbardı. Çünki yeni hükümet Şavyetler Hükümetini anıķ tanış hem ularnıñ Şincannı istilā kılış dēgen yamān niyetleriniñ yoķluķını obdan okup Şavyetle dostluk siyāsetini ornattı. Şunıñ ilen Şavyetler Hükümetiniñ Şıncañǵa her vaķıt maddi ve manevi yardımde bulunuşlarını ümit kılınadır.

3-) şarķ-ı şimālī Mançurya ÷lkesiniñ yoķuluşınıñ sebebi onıñ koşnasıda cihāngir Yapon Hükümetniñ boluşıdadur. Ğarbi şimāldeki Şincannıñ cihāngir kılıǵa tüşmey āzādlıkı hem onıñ ābād bolup teraķķi kılışınıñ ümidleri onıñ sebebi anıñ küreşinde ezilgen halklarınıñ baḥt-ı sa’ādetiǵe kurulǵan Şavyetler Hükümetiniñ yardımde boluşıdadur. Çünki 4 nçi ay 12 si inķılābıdın keyin yeni hükümet merkezi memleketniñ düşmeni kim bolǵanı hem dostı kim bolǵanını hem kaydaǵ kılǵanda merkezi memleketni āzād kılışǵa

mümkin ékenini ve yeni Şıncañ ta'miri mümkin ékenini obdan bildi. Şol sebeplik yeni hükümet Şavyetler Hükümeti bilen dost boluşını hem cihāngirlerge karşı turadurğan iki siyasetini 'amelge koydı. Baldur birbirini öltürüşgen milletler birleşken ve dostlaşkan bir şincan halkı boldılar ve hem cihāngirlerniñ tesirlerini bitirdiler. Bunıñ sebebi yeni hükümetniñ tutkan siyasetiniñ hem milletler siyasetiniñ toğrı bolışındur. Şol sebeplik bozulğan bulğan Şıncañ tınç ve aman bolğan bir Şincanğa aylandı. İnqılab devridin ta'mirât devrige köçti. Bunıñ sebebi Şavyetler Hükümeti bilen dostluğını saklaymız degen siyasetiniñ toğrı boluşındur.

Netice: Yukarıda yazılğan hulaşanı çıkarışka boladur.

1-) Şavyetler Hükümetiniñ mutlağ başkalarınıñ yerini tartıp aladurğan bir hükümet bolmaslığını işbāt kıladur

2-) Şavyetler Hükümeti anıñ Leninniñ vaşiyeti boyınça yeryüzideki uşaq milletlerge hem şarkta medeniyette keyin qalğan hükümetlerge yardım kılışını körsetedür.

3-) Şavyetler Hükümetiniñ zorluğ kılıp yerini tartıp alışğa yamān niyetiniñ yoqluğı yalguz bizniñ merkezi memleket üçün gına emes. Başka yer yüzideki qandağla hükümet bolmasun. Hemesige karşı şundağ yerini zorluğ kılıp alalı degen yamān niyeti yoğdur.

4-) Şavyetler Hükümeti bilen merkezi memleket arasında dāimi dostluğta bolışğına otra memleketin kütqazuşğa āzād kılışka esāsi şerāitlerniñ birisidür.

5-) Şavyetler Hükümeti bilen Şincan arasındaki dostluğını himāye kılğan vağtdeğına yeni Şincan ta'mir kılıp ābād kılamız degen mağşadge yetüşge mümkindür.

6-) Şavyetler Hükümeti bilen merkezi memleket arasında dostluğ bolğandağına Şincanni dāimi merkezi memleketlerniñ ülkesi kılıp qalduramız degen mağşadge erişüşge mümkindür.

7-) Şavyetler Hükümeti bilen merkezi memleket arasında dostluğ bolğandağına cihāngirlerge karşı turuş yolıdın cihāngirlerni faqatla bitürüş yolığa yetüşmek mümkinür.

Y20/03 İspanya Ahvāli Toğrasıda

İspanya Taşkı İşler Vezirlıñıñ Beyānı

Valensiya 27 Fevralda Yavra ağıntlikiniñ haber bərişice İspanya taşkı işler ministiri İspanyadaki ahvāl toğrısıda töbendeki sözlerni aytadur: Uruş meydanıda ahvāl yahşılandı. Çet memleketlerdeki ba'zı bir dā'ireler Malağa kolıdın kêtgendin keyin cumhūriyetçilerniñ 'askerleri emdi özlerini rāstlap alalmaydurlar dep oylagan ediler. Şonra 'işyānçılar Harama dāiresi etrafıda hücüm başladılar. Ular 8 kiçe kündüz şundağ kattığ uruşdılar ki uruş başlangandın beri bundağ kattığ uruş bolmağan edi. Bu uruşta 'işyānçılar arasında 20 miñ German ve İtalyan 'askerleri barlığını kördük. Madridni orap

alıp tankesini yürütüp onı teslim bolmakça mecbûr kılmağ maqşıdı bilen başlangan bu hücumnıñ Burgusdaki German erkân-ı harbi tarafıdan nihâyeti yahşı tayyârlanğanlığı ma'lûm boldı. Bu hücum hem şeksiz edi. Keyinki üç kün içide Harama etrafıdaki uruş meydanıda hükümet 'askerlerinin kolu üstün edi. Uruş meydanıda hem hayli köp uruş kıldı. Uruş meydanıda hücum başlandı. Cumhûriyet koşunıda küç köp ve kelecekteki gâlibiyetge mutlak işenemen.

Bu uruşnıñ 'âkıbeti neme boluşı toğrasıda köñlüm tok dep Elvaris Dil Vayu taşkı uruşnıñ yene kaçça vaqıtkaça sozuluş toğrusıda dedi: uruşnıñ kaçalık sozuluş 'işyânçıların çet memleketlerdin alıvatkan yadremlerige bağıkdur. Dekabr ayının keyinki künlerdin Madridni düşmen perâkende kılğan vaqitte uruş tükey dep kalğan edi. Munda bir neçe miñ İtalyan ve Germanya 'askerleri yetip kélip bular 'işyânçıları cānladurdılar. Ve bundın keyin 'işyânçılar mundağ 'askeri ve kural yadreminiñ hemişe kélip turuşige işenip Beldulvalidğa kirgen ediler dedi. Elvaris Dil Vayu İspanya işlerige aralaşmaslık üstidin nezâret meselesi toğrasıda töbendekilerni ayttı. Meniñ kolumdaki ma'lûmâtlarğa karağanda nezâret lâyihasının ba'zı bir za'if tarafları bar. Bu lâyihanıñ esâsı kemçiligi şundın 'ibâret bir neçe aylardın beri tün karañgusudın faydalanıp İspanya kemelerige ve portlarige hücum kılıp kélivatğan German ve İtalyan kemelerige şundağ cāyların muhâfazatı tafşurulğanlığı bu cāylarda ular öz h'vâhlağanlarını kılmaqtadurlar.

Meniñ fikrimçe deniz kontorol nezâretini tamamlı toğrı yolğa salmağ üçün faqat bir çäre bar ki o hem bolsa o yerge ecnebî devletlerniñ kemelerini aralaşturup qoymağdur. Cumhûriyetçi İspanyada German ve İtalyan kemelerige heç kimniñ işenmesliginiñ sebebi bu kemelerniñ kılğan işleridür.

İspanya içki siyâsi ahvâli toğrasıda Elvaris Dil Vayu dedi: Malağa kolidin kêtgendin keyin uruşnıñ galebe bilen tükeşü üçün bütün fartiyeleleriñ birleşige ınıtlısları yene küçeydi. halk frontını teşkil kılğan fartiyeleleriñ barçesi Memlekette kattıg terişip ve intizâm birle bütün hâkimiyetniñ hükümet kolid bolışını h'vâhlaydılar. Katolonya Başık ve İspanya hükümetleri ortasıdaki münâsebet kündin künge küçüyüp yakınlaşip barmağta İspanyada Şavyet Cumhûriyeti bar degen sözlerniñ hemesi yalğan sözler İspanya öz müstakıllığı üçün körüşivatқан farlementlik Demogratik Cumhûriyetdür. İspanya târihiniñ bu ağır devrileride İspanya halkının körsetvatқан bu canbazlığı İspanya Demogratik Cumhûriyetiniñ elbette galebe kılışığa kefieldür degen.

İspanyadaki Uruşlar

'İşyânçılar kolidaki Talavira-Madrid yolu kette havf astıda kaldı **Y20/04** kontorol toğrasıda bitimniñ 'amelge aşırılışı kəciktirildi.

Ötgen yıl oktabır ayda ‘işyānçılar Baldhus şehrini alğandın keyin halk-ı milletiyesiniñ şu Baldhus rayonıdaki Gevaladu Folikya cebhesideki yer kısmı düşmenge karşı turalmastın Taħu deryāsiniñ 25 nci kılometir cenūbda Roylıdu boyı degen kışlahta çekilip ve şu cāyda qarār tafğan edi. Bundın başka yene Tolidu şarkta Okeanya şehridin çekilgen cumhūriyetçileriñ 2 fırkasıdın beri ğarb tarafge kētip Taħu deryāsıdın 15 kilometr cenūbda Sanbar Tolumu Dilas o yer degen cāyge kelip ornaşkan ve 2 nci fırkası hem şu tarafta bir kışlahta tohtap qalğan edi. 20 miñ kişidin ‘ibāret bolğan şu 3 fırka ‘asker birleşip düşmenge karşı hareket başladılar.

1 nci Martta mana şu ‘askerler Taħu deryāsı boyıda hücüm başlap 12 sâ‘at üzlüksiz kattıg uruşlar kıldılar ve deryāniñ köprükidin ötip deryādın 3 kılometir şimalde Sigur kışlakını aldılar.

Mana bu hücüm ve bu muvaffakiyet neticeside Talavira Tolidu temür yollarıge hücüm kılıp ‘işyānçılarınñ ‘askerī merkezleri bilen Madrid uruş meydānı ortasıdaki ‘alākasını kesiş üçün yahşı şerāyiñ toğulğan boladur. Yene alingan haberlerge qaraganda Taħu deryāsıdaki hükümet ‘askerleri yene bir neçe istihkâmlarını alğanlar. Mangoliya etrāfıda ve üniversitet şehride Harama cebheside ‘işyānçılarınñ hücūmları kaytırıldı. Harama cebhesideki uruş 4 sâ‘at devām kılğan bunda düşmenniñ iki fırka ‘askeri kırıp taşlangan. London komitesiniñ qararıga muvāfık İspanya çeğrelerini kontrol astıga alıp toğrasıdaki bitim bu kün 6 ncı Marttın başlap ‘amelge aşırılış kerek edi. Londondın berilgen haberge qaraganda (kontrolçiler belgilengen cāylarğa yetip baralmağanı sebeplik) şu toğradaki bitim yene 2 heftedin keyin ‘amelge aşurulur emiş.

Yaponya İspanyanıñ ‘İsyānçılarıge ‘Asker Yardım İbardı

Tencin-Tokyo haberige qaraganda hāzır Yapon hükümeti bir munça köp ‘askerī kemeleride köp ‘askerni İspanyanıñ ‘işyānçılarıga yardım üçün İspanyağa ıbargen munıñdın Yaponnıñ ğarbı Avrupağa harbi kuvvetlerini ıbarıp ittifaqnı bozuşka hareket kılışı ma‘lūm boldı. Ve hem de Yapon cihāngirlikiniñ bu kılğan bedniyet nātoğrılıqları bilen Germany İtalya faşistleri bilen birleşkenge bahāne kılıp dünyāniñ tınçlıknı bozuşka sebep bolmaqtadurlar

Yaponyanıñ Yeni Hāriciye Veziri Satunıñ Yapon Taşkı Siyāseti Toğrasıda Beyanı

Tokyo- 8 Mart Yapon yukarı palatasıda yeni hāriciye vezir Satu 1 nci nöbet hārici siyāset haqqıda söz kıldı. Kün Kü Kay fırkasınıñ a‘zāsıdın Ökütsi Yapon taşkı siyāsetini tenkid kılıp hārici siyāsette Şavyet Rusya ve Hıtay Cumhūriyeti bilen münāsebetler

muvaffakiyetsiz barganını aytıp Yapon hükümeti Şavyet Rusyanı düşmenlikigä aylandurup siyâset tutğanıgä i'tirâz kıldı.

Şonra Ökütsi Satuğa suâl bérıp siz Şavyet Rusya ve Yapon münâsebetleriniñ hâzırkı ciddî hâletidin kütuluş üçün nême tedbirler kılmakçı dèdi. Satu bu suâlğa cevâb bérıp Hiruta Yapon baş vezîri hükümetiniñ taşkı siyâsetini millet meclisiniñ taşkı siyâset kısmıda ayılğan esâsta qarap köremen dèdi. Hem Şavyet Yapon münâsebetleride bolğan işlerini kaytarıp bolmaydur. Lekin men Şavyet ve Yapon münâsebetleriniñ hâzırkı hâletlerini tüzetişge kattıg qarâr bérdim dep şonra Satu Yapon taşkı siyâsetiniñ başka mes'elelerigä ötüp ayttı. 'Umûmî Hıtay memleketide menfa'atleri bar cihân devletleri bilen iki ortada cancal kuzgâş siyâsetni yahşı siyâset dep bilmeymen. Yaponya bu devletler bilen birle işlemeki lâzım dègen.

Y20/05 Kaşğarda Yollarnı Tüzetiş İşleri

Bir ülke ve memleketniñ yolları ne qadar keñ ve tüz bolsa barıp keliş nakliyât işlerigä âsân bolup 'umûmnıñ hayâtı üçün köp fâ'idelik ahvâller boluşı ma'lûmdur. Şehirlerde yol bazarların keñ ve muntazam boluşı 'ammanın âsâyişigä sebep bolğan dek yurtniñ bir zîneti boladur. İlgeri cehâlet ve gaflet devirleride ne hükümet ve ne halk yol ve şehirlerge karamay egri bügri bolup kélevergen édi. Hâzırda ıslâh ve medeniyetperver hükümetniñ Alte büyük siyâsetidin biri ülkemizni ta'mir ve ıslâh kılış bolğandın Şıncañda başka medenî ıslâhât birle berâber yırak yakın yollarnı tüzetiş sefer nakliyât işlerini âsân kılış şehirlerini ıslâh kılıp medenî uşulde 'amnıñ râhat ve âsâyişini temin kılış üçün köp hareketler kılındı ve kılınmakta. Bu cümledin bultur Kaşğar şehriniñ iç ve etrâf yollarını tüzetmek başlanıp bir kısmı keñrütölüp yol üstide öy dukkânları bar ve başka vatandaşlar hemesi yol keñrütüş işlerigä yardım kılışıp turğan édi. Hâzır kalğan kısmını tüzetilmek başlanıp şehir içi ve etrâf yollarda halk özi tam öylerini içgeri alıp yol tüzetmekge ciddî yardım kılmaktadurlar. Hüdâ hahlasa yollarnı ıslâh kılıp tüzetip bolğandın keyin şehrimiz Otra Asyada muntazam bir medenî şehir hâligä kelmeki körünedür.

Yol İşlerigä Dikkat Bilen Qarağan Birâdelerimizğa Rağmetler Aytamız

Ötgen yıl yol tüzetiş işleride Sermenniñ Begi 'Ömer Begi yahşı dikkat bilen köñül koyup işlep özige tafşurulğan yol planlarını mükemmel revişte becerip Sermen halkı bilen birlikte yol tüzetiş işleride birincilikni alğan édi.

Bu yıl hem 'Ömer Beg yol tüzetiş işleride özige qarağan fuqarâlarğa yahşı tüşündürüp dâ'im özi iş üstide turup halklarğa yolbaşçılık kılış arkasıda ta'yin bolğan flanlarını bütürüp yollarını iki tarafıgä ark açıp köçetlerini koyuşka başlamakta 'Ömer

Begniñ bu qadar kıvıq köñül bilen qattıǵ sa'y kılıp Sermen halķı bilen birlikte işleş bilen yaqın arada Sermen yollarını tüzetiş flanı tamam bolsa kerek.

Yene Qurǵanniñ Begi Nur Bek bolsa hem yol tüzetiş işleriǵa hâzır ehemmiyet bérıp öziǵe ta'yın bolǵan işlerini bu yıl yaǵşı köñül qoyup işlemekte. Bunıñ sebepleri bolsa Nur Beg özi bu yol tüzetiş işleriǵa tüşünüp qalǵandan her dâ'im özi iş üstide bolup qaysı yurttın qaydaǵ âdemler kélip işlep turadur. İşqa yaraǵlıq âdem mu yaraǵsız mu şularnı nezâret kılıp 'umûm halķ menfa'atini öziniñ şahşî menfa'atiden artuq körüp köp yollarda qaçan qarasan Nur Bek tâbi'sideki yolda işlep turǵanlar bar. Bu yol işleri bolsa köp 'amma halķnıñ âsâyişi üçün bolǵan bir iş bolǵan üçün muña işleydurǵan kişiler yurtnıñ âbâdlıqını közde tutup köñül qoyup iş kılmaķı kerek. Heme iş başıdaki kişiler iş üstide bolup tekşürüp nezâret kılıp öziǵe qarǵan halķlarıǵa yol yoruǵ körsetip yaǵşı tüşündürüp işlegen işleriniñ neticeleri açuq körülsün. Bu yıl plan işleri keyin qalmasun. Birâderler bu yol tüzetiş işleri bolsa ilgeriki zâlim köhne hükümetniñ vaqtideki dek yalguz bir kişiniñ yâki bir neçe kişiniñǵına menfa'ati üçün mecbûrî revişte zulm bilen halķnı işletiş bolmastañ 'umûm halķımıznıñ faydası üçün bolup yollarımıznı yaǵşı ıslâh kılıp 'umûmî halķımıznıñ yol yürüşteki oñaylıqlarını ta'mîn kılış bilen birge özimiz üçün fahr-ı abroy şehrimiz üçün zînet bolup ve hem dünyâ ve âhiret şevâbıǵa dâhil bolǵanniñ taşıda hükümetimizniñ yurt **Y20/06** yurtnı ıslâh ta'mîr kılış siyâsetleriǵe 'amel kılǵan bolurmuız. Şunıñ üçün bu yol tüzetiş işleri de çin köñlimiz bilen hareket kılıp kelecekte bütün ülke ve yurtlarımıznıñ âbâd ve ma'mûr boluşı üçün sa'y ve ğayret kılmaķımız lâzımdur. Bu yol tüzetiş işleriǵa yaǵşı ehemmiyet bérıp diqqat bilen qarap küç kuvvetlerini ayamastın yaqındın yardım kılguçı birâderlerimizǵa 'umûmî halķ nâmıdan yüz miñlerçe rahmet aytamıız. Yaşasun yeñi hükümetimizniñ büyük Alte şî'ârıǵa 'amel kılıp hareket kılguçı birâderlerimiz.

Bac İşlerini Yolǵa Qoyuş Şıncañ Halķınıñ İqtisadını Köteriş

Yeñi hükümet April inkılâbıdın keyin Şıncañ halķınıñ medenî iqtisâdî keyin qalǵanlıǵını i'tibârǵa alıp herbir milletniñ öz medeniyetini özi tezdin teraqqî kıldursun degen nâzar bilen Aqartış Uyuşmalar açışqa imkâniyetler bérıp kısgana müddetniñ içide qañça miñlegen mekteb qañça şâkird talebelerimiz oqup turǵanlıǵını körüp olturamıız. Mundın ma'lûm boldı bizniñ keyinde qalǵan medeniyetimiz tezdin teraqqî kılışta heçbir sek şübhe yoǵdur. Yeñi hükümet halķnıñ iqtisâdî baylıǵı nâçâr bolup arqada qalǵanlıǵını i'tibârǵa alıp birinçide halķnıñ dehqançılıq işlerini teraqqî kılduruş yolıda türlü yardımlerni körsetip 23 nçi 24 nçi yıllar alte yüz milyon pul dehqanlarǵa qarız bérıp qoş soķa uruǵlarıǵa qadar yetküzüp bérdi. Anıñ taşıda 25 nçi yıl 'umûmî Şıncañǵa qarashlıq

dehkanlarımıznın üstinde bolğan uşaq alban meyde baclarını kötürüp taşlap nātoğrı işlerini yokatıp ‘umūmī dehkanlarımıznın kânūn boyınça yılda töleydurgan aşlık otun samanlarını bolsa mu şol halknın ihtiyārığa qarap fel töleymen dēse fel bilen aşlık bilen tüketemen dēse aşlık bilen dehkanların ihtiyārıça ‘umūmī halkğa ağırçılık bolmasun üçün halknın iktisādī turmuşlarını yaḥşılaş yolda bu kadar yardımlerini körsetip turmakta. Yeni hükümet Şıncañ halknın çarvaçılık işlerini alğa basturuş üçün Yēr Su Ma‘den Nezāreti tarafından mektebler açıp herbir milletin anlı yaşlarını yığıp okutup ādem tayyārlap yaḥşı nesillik mālarnı aldurup mālın nesliğe yaḥşılaş hem māl doḥtorlarını ḥāzırlap çarvalarının türlü ağırlıklarını devālaş üçün 24 nçı 25 nçı iki yıl içinde Urumçi Ğulca Çüçek Altay Karaşehir tābi‘lerige māl doḥtorḥāneler açıp hem dehkançılık işlerini medenī uşul bilen az miḥnet kılıp cık ḥāşıl alış işlerini körsetiş üçün Lun Gen Tin bölümlerini ya‘ni Kışlak Ḥ‘ācelık Başkarmalarını açıp rehberlik kılmağa hükümetnin bu işleri bolsa büyük Alte siyāsī şi‘ārımıznı toluk ‘amelge aşurup turğanlıkığa esāsılık delīldür. Büyük Alte siyāsī şi‘ārımıznıñ biri Şıncañnı ta‘mır kılışdur. Şincannı ta‘mır kılış vazifesi bolsa hükümetge ve hükümet ḥidmetçilerige kaydağ mes’ūliyetlik bir vazife bolsa Şincanda barlık on dört milletin birlik ittifağlık küçüğe qaratilğan bir vazife bolğanlıkdın bu yukarıda zikir kılğan medenī teraḳḳiyātımıznıñ tezden vücūdğa çıkışı bizge delīl bolalaydur. Lekin büyük Alte siyāsī şi‘ārın hükümetteki hükümet ḥādimleri ‘umūmī halkğa toğrı tüşündürüp mana bu ictihād kılış vazifesi edā kıludur. Lekin ‘umūmī halkımız hem uşbu yolda birlik ittifağını muḥkem kılıp büyük Alte siyāsī şi‘ārın ‘amelge aşuruş vazifesige toluk tüşünmekleri bilen berāber şundağ bir vazife biliş lāzım ki Şincannı ta‘mır kılış halknın medenī iktisādī turmuşının tüzeliş hem kötürülüş degen mühim vazife ēkenliğe esāsıdır.

Y20/07 Yurt Haberleri: Bu Nēme Dēgen Zorluk

25 nçı yıl birinçi ikinçi aylarda Son Şın Sin dēgen kişi Üçturfan nāhiyelik milletler meclisige ta‘yın kılınıp jalvanya tohtatilğan ēken. Bu kişi öziniñ tegişlik aylık vazifesini vaḳtidin ötküzmeḡ alıp turğan bolsa mu lekin vazifesini hēç edā kılmağan dēse ḥaṭā bolmaydur. Çünkü Üçturfan milletler meclisiniñ kılğan işleridin kıskaça kılğanda kēledi de merkezī milletler meclisidin kēlgen 26 nçı nomirluk köñsini okup halklarge tüşündürüş işlerini ‘amelge aşurmaslık ilen birge bu köñsilerge öz vaḳitte hēçkaydağ bir cevāb kaytarulğanı yok ēken ve hemde Üçturfan milletler meclisiniñ idāre rashotları üçün hükümet tarafından bērilgen fellerniñ bir yıllık cōsinlerini tayyārlap merkezge ıbarmagennin taşıda üç dört aylık rashotları üçün vaḳtinde yosun tayyārlap bērmegen. Bu yosun öz vaḳtinde kelinmegenlikidin hükümettin üç aylık rashot bērilmegen bu işler Sun

Şin Sinniñ öz vazıfesi bolup meniñ aylıkımıñ bérmediñ dep milletler meclisiniñ re'isi üstide Şen Cin Fuğa 'arz kılıp çıqğandın keyin biçäre re'is bu Şen Sinniñ aylıkını milletler meclisiniñ hey'et a'zalarıdın pul toflap bərişge mecbür bolğan bir idārede işçi bolup bir vazıfeni öz üstige alğanlar öz vazıfesige yahşı karamastın salkın nazarı ile karamasını insāniyetniñ vicdān ve inşāfı aslā kabül kılmaydurğan bir nātoğrılıqdır. Öziniñ vazıfesi bolğan Cu Sen Tu Senlerni vaqtide edā kılmastıñ aylık ma'āşı keyin qalsa onı oylamastın re'is üstide 'arz kılurmuş. Ahnādānlık.

Edebiyāt- Vağanımge Hıttāb

Zulm astıda ezilip hārāb bolğan Şıncañ sen
 'Aceb obdan yetişdiñ yeñi erkin turmuşğa
 Törtinçi ayda qurulğan hālkperver hükümet
 Dāhileri tirişür seni āzād kılışқа
 Neticede başladı senin güzel şahnende
 Alte şi'ār esāsi işni yolğa koyuşқа
 Tayyārlandı miñnettini āzād olğan illeriñ
 Birlik şāfın küçeytip uyuşmalar kuruşқа
 Koşna bolğan şūrālar birle seniñ hālkleriñ
 Tirişmakta her zamān dostluk birle turuşğa
 Milletlernin hūkūқта berāberlik şi'ārı
 Bérdi büyük yardım yeñi Şincan boluşқа
 Parañ'arluq yokoluş birle keñrū şahnenñdin
 Sebeb boldı işlerni pākiz alıp barışğa
 Tınçlıknı ornatıp hāinlerni yok kılış
 Birle hālkniñ erişti āsāyişde yaşaşğa
 Işlāh kılış şi'ārı siyāsıde ey vağan
 Ėge boldıñ hayli köp yeñi utuq alışқа
 Kündin küñge kevlenip altun kümüş kanların
 İktisadın başladı alğa qadem basışқа
 Şānlı vağan ellerin şān'āt birlen parlanıp
 Himmet birle çalışsun seni ābād kılışқа
 Haqıkatni aytkanda muhabbetlik balalarıñ
 Rāzı bolmas hidmette aslā sustluk kılışқа
 Yaşa vağan 'izzetle ketti sendin qara tün
 Evlādlarıñ çamdaydu ėmdi alğa mañışқа

Ahmed Ziyā

Y20/08 Nādānlıknıñ Belası

2 nçı ay 28 nçı küni Üçturfan nāhiyeside tābi‘ Hunin dēgen qışlaqda Rozı dēgen kişiniñkide oğrılar kirip özini pıçaq bilen öltürüp öyidin iki cüft çoñ çine tört çarq buğday alıp çıqıp kêtgenler. Ol küni Rozınıñ hatunı ata anasınıñkide kêtip Rozı öyide yalguz qalğan ēken. Bu vaq‘anı Rozınıñ qoşnaları tuypuñ hûkûmet idārelerige ma‘lûm qılış ilen birge Şen Cin Fu ve Gün Hun Cuy tarafıdın qattıq tekşirilip neticede tört kûndin keyin Rozını öltürgüçi oğrılar tafıldı. Öltürgüçiler Rozı Malk İbrahim dēgen üç er kişi bir hatun kişi ēken. Bularnı Şıncañ ve Gün İn Cuy tarafıdın qılınğan soraqta bular Rozını anıñ mırāşlarını alıñ qasdıda öltürgenligige ikrār qılğandın şoñ qamaqğa alınıp Sin Cin Fuğa ma‘lûm qılındı. Sin Cin Fudın kēlgen hûkûmğa binā‘en cezā bēriledür. Muḥābir

Urumçidin Yeñi Kēlgen Me’murlar

Urumçige Kaşğar altıncısıdın ötgen yaz oqumaq üçün kêtgen ‘askerī memurlardın Qurbān Niyāz Tincan Ğafur Tincan Ahmed Tincan birle Urumçi ‘ālī-i ḥarbī qurşda terbiye ta‘līm körüp qayıp üçünci aynıñ 29 ncı küni otomobilde Kaşğarğa yetip kēldiler. Bular vaṭan ve ḥalq hûkûmetiniñ müdāfa‘a işleride muvāfıq ḥidmet qılış kütiledür.

Veyā Urumçi vilāyet Uygur Uyuşma Re‘isi Kerīm Ḥacınıñ atası ve fel bolğan üçün Kaşğarğa Urumçi Uyuşmadın üç aylıq ruḥşat ile kēlip ve hem cenūbī Şincan vilāyet uyuşma işlerini körüp meşveretlerde olup qaytmaqçıdır.

Yeñi Banke Müdürü

Kaşğarge banke müdürü Can Ruyizi yēne üç kişler birle 25 nçı küni kēldi. Birinçi Aprildin başlap iş tapşurup aladur Can Ruyizi ilgeri elide banke işleride bolğan ēken.

Köhne Şehirde Qanlıq Bir Cināyet

3 nçı aynıñ 27 nçı küni şehir Nurbaşı maḥallede ‘İsa Aşur oğlı öz hatunı Zöhre ḥannı kûnlük toğrasıdın faltu bilen çanap öltürgen. Keyin qātil özige pıçaq salğan ēken lekin ölmegen ḥāzır munı qamaqğa alındı.

Muḥterem Dehqanlarımızdın Zıgır Terişqa Ehemmiyet Bērişlerini Soraymız

Bizniñ Alte şehir eṭrāflarıda zıgır teriş evveldin ‘ādetlenip kēlgen ve anıñ dānelerdin faydalanıp turğan bolsaq mu bu vaqitğaçalık onıñ faḥalidin bizler hēç faydalanmay taşlap atur ēdük. Ḥāzır bolsa herbir işimiz alğa mañışğa turuş ilen birge faydasıdın bizler maḥrûm qalğan zıgır faḥalıdan faydalanuş üçün bu yıl Moskovadın Savsin Türk arqlı bir dane zıgır faḥalıdan ayf çıkaradurğan maşine aldık. Ḥüdā ḥvāhlasa pat yakında kēledür. Anıñ üçün ‘umûm dehqanlarımıznıñ zıgırnı köp terişlerini ve hem yaḥşı küçlük zemīnlerğa terişlerini soraymız. Çünki zıgır küçlük birge terilğanda dānesiniñ ḥāşılı köp

oluş ilen birge faḥalıdın hem yif çıkarış mümkün boladur ve hemde zıgırnı oradurğan vaqıtte oraḳ ilen ormay ḳol ilen yolup alıp baḡlap köhne şehir yarbaḡ dervāze taşıda tümen boyıdaki faḡta zavodınıñ aldığa alıp kelinse obdan bahası ilen fel bêremiz. İbrahim Aḡund Bayof

29 April (Nisan) 1937 (Yeñi Ḥayāt)

Y21/01 Yollarnı Yasaş Ḥaḳḳıda

Şahabe-i kirāmdın Ebu Berze isimli bir kün Resül-ul-Allah ḥuzūrıḡa kélip yā Resül-ul-Allah maña bir yaḡşı ‘amel örgetsünler dēgen édi. Resül-ul-Allah ḥazretleri uşbu ḥadıṡ-i şerifini sözlegen. Yollarnı keñrütüş ḥalḳlarḡa āsānlıḳ boluşnıñ eñ şevāblıḳ iş boluşı ḥaḳḳıda Resül-ul-Allahnıñ mundın başḳa ḥadıṡleri hem köp. Muña köre yollarnı keñrütüş taş yollar yasaş islām dinide eñ fażiletlik bir iş édi. Efsūs ki bu işler ‘amelge aşmasdın belki bil‘akis köz aldımızda yollarnıñ üstige dukkānlar öyler salınıp ḡāyet barḳılıḳlar bolup keldi. Ḥamdırlar olsun yeñi Şincan ḥükümetimizḡa büyük Alte siyāsı şı‘ārı birgeside bu işlāḥātḡa yetüştük. Bu işlāḥāt yaḡuz Şincanda émes bütün dünyāda bolup ötgen bir iş bizde bolsa rehberlerimiz evvelde bolmaḡanlıḳtın keyinge ḳalsa mu el-ḥamd-ül-illah boldı. Bu işlerge bütün ḥalḳımız çın köñül bilen işleşleri lâzım. Ḥazırda Kaşḡar şehir içi çoḡ yollar ḥalḳnıñ öz rızā ve yardemi bilen keñrütölüp köp çirāylıḳ ve yaḡşı bolmaḳta. Şahrā kışlaḳ çoḡ yollarnı hem her tarafta ḥalḳ kızıḳ köñül bilen iştiyāk tartıp yasap turadurlar. Bu iş yeñi Şincan yurtlarınıñ pat yaḳın yaḡşı ābād ve ma‘mūr bolup ḥalḳnıñ tirigçilik işleri her toḡrada bek obdan aḡvālḡa kelişini körsetedür..

Yeñi Şincan ‘Abdülkerīm Ḥan Maḥdumnıñ Tamḡu Alış Merāsımı

4 nci aynıñ 24 nci küni Kaşḡar Su Fu Şin Yamunıda yeñi Şincan ‘Abdülkerīm Ḥan Maḥdum Yasin Şincandın tamḡu alış münāsebeti ile sā‘at 10 da Van Şin Cin Can Urumçidin kélgen Hu Tin Can defanfayn Lan Yin Can yeñi şehir Son Şin Can Si Cin Cuy Lu Co Can Ha Cu Can bankeniñ Cin Li Si Can veziri Maḥmūd Raḥim Maḥdüm Kün Hay Cun ‘Abdulḳādir Ḥacım taraftın abdül Zahir ḥacım Ḥıvāce Yūsuf Aḡund yeñi ḥayāt gezite müdürü Ḳutluḡ Ḥacım Cu Yu Cucan Sābit Efendi Ocu Can aḳartu re’isi Kerīm ḥan Sābit ‘Alim Aḡunum Tāhir Aḡund Müfti Aḡunum Ḳazı re’is Sābit Damollā ‘Abdullah Ḳazı ḥacım ve müderris aḡunumlar ‘Ömer Bay ḥacım Könsi Kerīm Aḡund İbraḥim Aḡund Cu Can Abdullah Aḡund Şandun şehir dāḡilindeki Balamunsudaki yurt bekleri ve re‘iyalardıñ köp ḥalḳ cem‘ bolḡan ḥalde sā‘at 1 de meclis açılıp tamḡu alış merāsımı başlanıp ‘askerler taraftın kernay dumbaḳ çalınıp Son Vin Cenāblarıḡa ta‘zīm kıılıp bolḡandın keyin yeñi Şincañ ‘Abdülkerīm Ḥan Maḥdumnı va‘az aytmaḳḡa teklif kıılıp kemine çoḡ rehberlerimiz buyruk ile uşbu Sofu Şincañlıḳ vazifesigā ta‘yın kıılıp bu kün

tamğu tapşurup aldım. Kemine bu işka ança isti'dād ve liyākatım yok bolsa mu büyük rehberlerimizni rehberlik ve yardımeleridin ümīd kılıp halk hükümetini yurt vatan yahşılıkı için Alte büyük kânün siyasetini 'amelge aşurusta mümkün kadar sa'y ve hareketlerimni şarf etip 'umūm vatan ve millet halkımızın bahtige hizmet kılur men. Hükümetimiz bolsa halk hükümeti bolğan sebebdin pütün halk sa'ādeti için işlep keldi. Kemine şunıñ haqıqat ve fā'idesiğa tüşüngen bir hādım bolğanımdın hükümet siyaseti ve 'umūm halkımızın fā'idesini bek mühim bilip iş kılur men. Kemine Kaşgardaki kette hükümet başlıklarımız Silin Muqad Sican Şin Cin Canlar başlık heme rehberlerimiz ile yurt ahund ā'yān ve kettelerimizni yardımeleridin köp ümīd kılamen halkımızın hāzırda 'aks teşvikāterige hēc bérilmey hātırcem' ve tıñlık bilen ticāret dehkançılık ve kesip tirigçiliklerige meşgūl boluşlarını soraymen.

Y21/02 Muhterem Qurbān Dili Sicannıñ Nuţkı

Bu kün meclisde söz sözlemem için Muhterem Şin Cin Can Muhterem Hu Tincan Cenābları teklif kıldılar. Men bu yerde az sözlemem ile sözümni pütüremen. Men bolsam harbiye 'askerī atım bu meclisge kelişimge sebep döben Cu Şi Fucuşilerniñ fermānı boyınça Yasin Şincan Abdülkerim Han maħdūmge tamğunu tapşurmakçı bolup teklifge binā'en bu yerge keldim. Yeni Şincan 'Abdülkerim Han Maħdumni tebrik kılışım berāberinde muhterem Şincandın hükümetimizniñ Alte siyasetini mükemmel 'amelge aşurup her dāim hükümetimiz ve 'umūmī halkımızın faydasını nāzarda tutup işlāh ve terakķi için çin i'tikād ilen işlep çıkılışını ümīd kılışım ilen berāber bir kaçça söz kılıp ötey: 1- dinimiz ve 'aziz vatanımızni muħāfazat kılmaq için hükümetimizniñ her emrige itā'atte bolup ittifāk ve itihādda boluşımız lāzım ittifāk ve ittiḥādniñ yok boluşığa Yan ve Cinlerniñ vaqtide ötgen vaq'alar delıldür. Bularniñ qara siyaseti astıda Şıncañ ölkemizde yaşavçı on dört millet birleşimi ittifākğa yetişilmey tefrikaçılıқта dīvāne kebi öttük. Keyin Yannıñ ornığa Cin keldi. Munıñ qara siyaseti Yannıñkidin nēçe heşe aşıp kētgen için zulm astıda milletlerimiz tākat kēltürälmey. Āhiri biz munça 'āqıl ādemlerimiz zulm istibdādni kırıp yok kılmaq için inkılāb çıkarışğa mecbūr boldı. Munıñ neticeside şahşiyetçi istibdād zālimlerni yok kılıp hükümetlik Alte siyaset üstige 'ādil halk ve terakķiperver hūqūq şinās halk hükümeti kurulup hükümetimizniñ ferāset 'aql ve toğra fikri ilen vücūdgā kēltürgen Alte siyasetini meydāngā qoymaq ilen berāber vatan ve milletler istikbāl ve sa'ādeti için aç köz cihāngirlerni ölkemizge kol sundurmaslık için ve milletlerimizni kul kıldurmaslık için türlü çäreler körüp bütün rehberligide aq köñül ilen işlep çıkıp vücūdgā çıkarıp 'amelde körsetmektedir. Şol cümledin medeniyet ma'ārif zirā'at ticāret ve şan'āt işlerimiz kündin künge terakķi kılmaqtadır. Bular nēmedin boldı

dések ittifâk ve ittihâdın neticesidür. Eger biz 14 millet ayırım ayırım fikride bolsaq mekteb medresedeki okuv işlerimiz şan'ât zirâ'at ticâret işlerimizni bu kadar terakķi kılduralmas edük. Hâzır muña mişâl keltürüp ötemen Maǵmūd Sican bolsa men birlen bir tuǵqan edi. Bu yerde Şamed Hacı başlık tört nefer kişidin köñlü aǵrıp edi. Şikarğa çıkamen dep çıkıp kêtip Yenihışarğa barıp o yerde turmay Yarkend tarafge kêtip barıp yoldan bir parça haı bėripdür. Maımunı: 32 nçi 33 nçi tenlerdin yahşı obdan haber al depdür. Bėrgen haı şol mazmunda hâzır Hindüstan tarafge ötüp ketti dep anladuı. Men bolsam hükümetimiz ve milletlerimizge hıdmet kılış niyeti ilen heıbir yerge kėtmedim. Biz ibtidâ'en bu yolğa çıkış vaıtımızde bizniı ıanlarımız Şıncaıda tőküledür. Şıncaıdın başka yerge barmaymız dep va'de kılışqan edük. Şol va'demge binâ'en Şincan ölkemizniı kėlecekteki baııt-ı sâ'adeti üçün qolımdın kėlgen kadar hıdmet kılışğa qaldım. Sican bolsa faıatğana cihāngirlerniı yalğan teşvikâtığa aldanıp kėtüpdür. Kemine bu yolniı nātogra ekenligige tüşüngenüm üçün qaldım. El-hāl hükümetimiz bolsa dinī işlerimiz millet ma'ārif ve terakķiyāt işlāhāt toǵrasıda 'ādillik ve toǵrılıq ilen toluı yardım kılıp turadur. Meniı Kaşğardaki Ahundlarımız tüccār kesip dehıanlarımızdın iltimāsım bu ki her birleri mekteb mu'allimleri talebeler ve 'umüm halkımızge yahşı tüşündürsünler. Sican bilen birge çıkıp kėtgen 'askerlerimiz bolsa 10-20 din yanıp kėlmektedir. Dünyāda her iş bolsa Allahniı irādesi ilen boladur. Sicanniı neıe kişidin köñli aǵrımaıı ilen ba'zı ādemlerniı sözige kirip çıkıp ketti. Hâzır meniı qolımda bir qanıa köp 'askerler bar eger 'asker kem bolup qalsa hükümetimiz döben başlık yardım kılıp 'asker bėredür. Hâzır hükümetimiz her toǵradaki işlerimizge h'vāh dinī işlerimizge qandaı yardım bėrip qaydaı āsāyışlııqa çıkarganıniı sözlep ötüşge hacet yok. Her birleri mu hükümetimizniı dāima cın köñli aı dilli halkımızniı baııt ve sa'ādeti üçün işlep turğanlııını yahşı biliştiler. Bizler dinī işlerimizni terakķi kılduruş āhirideki işlerimizni muıkemleş üçün milletdaşlarımızge hükümetimizniı Alte siyāsetini mükemmel tüşündürüşimiz lāzım. Dinī 'imlerimizni okumaı ile beraber fenni 'ilmni hem okumaıımız lāzım. Dinī 'ilmni okupfenni 'ilmni okumasak bolmaydur. Fenni 'ilmni okup dinī 'ilmni okumasak bolmaydur. Her iki 'ilmni berāber okup terakķi kıldurup kėtgende **Y21/03** boladur. fenni 'imler haııında bolsa ayroplan poyzd otomobil ve başka şan'āt maşineler fenni tehnik asbaplarını yasaını bilmeymiz. Egerde fenni okuşumızni terakķi kıldursak hemesini bizniı yasaımız elbette mümkün bularını yasaı derecesige yetişkenimizde yasaı tayyārlağan vaıtımızde 'ilm bilim terakķi medeniyetlik insānlardın bolup cihāngirlerge qarşı tayyārlangan bolup hem dinimiz ve Şıncaı ölkemiz vaıtan ve milletdaşlarımızni cihāngirlerdin saılap qalğanımızniı taşıda bütün haıan cumhūriyetini āzādılıığa çıkartışımız mümkün boladur.

Uşbu işlerni zimmemizdeki vazifemiz dep bilip nazarge alıp ötgen vaqtimizde din ilen beraber fennî ‘ilmni hem okup berâber ‘amelge aşuramız büyük qarızımızdur. Bizniñ dinimiz haq ve râst din dep aytamız togra başqa vaţandekiler hem öz din mesleklerini haq din dep tanup halkını teraqqî kılmakğa tirişmektedir. Meşelân Yaponya cihāngirlerini mişāl keltüreyli devletimiz Cungonıñ bir neçe yeridin alıp ketti. Neme üçün dep aytqanımızda ittifaqsızlık neticesideki satılma hâ’inler kesâfeti bolsa ikinci taraftın Yaponya cihāngiriniñ cihāngirlik paskine siyâsetide fennî ‘ilm tehnikte artuqluq sebebidindür. Biz kandağ kılsa cihāngirlerge qarşı turup haqan devletimizni âzâdlıqğa çıkaramız dinimiz ülkemiz evlâdlarımızniñ saklap sa‘âdetlik turmuştâ yaşatamız. Muña kural boluçı ittifaq ve ittiḥâdlıqda bolup okuş kılış bilgenini ‘amelge aşuruş ilen boladur. Ecnebiler bir şutğa 24 sâ‘at içinde sekiz dokuz sâ‘at işleydür. Bizler ḥâzır 24 sâ‘at içinde 3-4 sâ‘at işleyimiz munıñ bilen işka kanâ‘atlandım degen zâtnı meniñ fikrimçe millet vaţan hâ‘ini dep tenkid kılsa boladur dep aytamen. Hememiz minut sükûnet vaqtimizni boşka kêtüzme işleşimiz kerek özimizdin yukarı bilimliklerimizdin örgeneşimiz kerek. Hem töbenkilerge örgetişimiz kerek. Her huşuştâ vazifemiz okuş ve işleş bolğanda maqsadge yetermiz. Hem hükümetimizniñ süyümlük balası bolup çıkamız. Men bolsam okumağan âdem bileşim az yukarıkı sözlerimde haţâ kêtgen bolsam mu mu‘âf kılışlarını sorap sözümni tamam kılamen.

Van Şin Cin Cannıñ Nuţkı

Bu kün bolsa yeñi Şıncañ iş aladurğan köhne Şıncañ iş tafşuradurğan künidür. Mundağ iş alıp işni tafşuradurğan kâ‘ide qadimdin bolup kélgen bir iş munıñğa heç meyüs ve mağrūr boluş lâzım emes. Ḥâzırkı vaqitte iş alış iş tafşuruş nihâyeti mühimdür. Bunıñ mühim yeri kayerde dep izdep körsek köhne hükümet vaqtide Şıncañlıq orun birinçi Çu ikinci Çu dep atalğan edi. Bu künki hükümetimiz zamânıda andağ her âdemni bir yerge Şin Can kılsa öziğe tafşurulğan işniñ ḥâricide iş kılmaydur. Yeñi hükümet kânûn-ı niżamıña muvâfık iş kıladur. Yasin Şincan bolsa hem bu yerge kélgeniñ bu yüzide obdan yahşı iş kıldı. Şunıñdın ma‘lûm boladur ki ilgeriki köhne Şıncañ yeñi Şıncañlarnıñ tutқан yolları bir emes. Aralarında köp fark bar. Şincanlarnıñ hemesi hükümetimizniñ tutқан yollarıña qarap hemeniñ yeñi hükümetimizniñ uşulleriña muvâfık iş kılmakları lâzım. Meniñ yeñi Şıncañğa aytadurğan bir iki ağız sözüm bar. Hükümetimizniñ yeñi siyâsetleriña tüşünüp iş kılmakları lâzım. Kaşğar tâbi‘side her millettin bar. Meşelâ Kırgız Kazak Özbek Uyğur Ḥansu Tungan Tacik ve bunıñ taşıda ecnebî devletlerniñ âdemlerindin hem bar. Bularniñ aḥvâlleriña münâsib şürette hareket kılıp hükümetimizniñ çıkargan Alte siyâsetlerini yahşı fehim kıldurup işleşleri lâzım. Şıncañ

bolğan âdemniñ vazîfesi yeñel êmes. Nihâyeti mühim kol astıdaki ‘umûmî ra‘iyelerige hükümetniñ Alte siyâsetlerini ukturup halkımızniñ kemçiliklerini tekmiñ kılıp efkâr-ı ‘âmmnı yorutmaqdur. Meşelâ Şıñcañ bolğan âdem hükümetniñ kulağı közi ve bütün a‘zâsı bolup efkâr-ı milletin rûhı derecesidedür. Etrâftaki Şen Likler merkez hükümet yırak bolğan sebebdin Şıñcañlarnı hükümetimiz bizniñ kol kulağımız dep öz ornıda koyğan âdem Şıncannıñ vazîfesi nihâyeti mühim vazife hükümetniñ siyâset-i milletleriniñ siyâseti ve ra‘iye bolguçılarınıñ siyâseti Şıñcañğa bağılıqdur. Efkâr-ı ‘âmm hükümetimizniñ siyâsetlerige vaqıf bolğandan keyin her huşušta kânûnını ra‘iye kılıp iş kılادur. Mana şubu şüretle milletin keñçilikge çıkıp haqıkatnı tüşünüşi mümkündür.

Y21/04 Muhterem Hu TinCannıñ Nuñkı

Bu kün bu meclisge Kaşğar vilâyetiniñ her birâder başlığı ve Añundbay südeger Eşref eşnâflarınıñ cem‘ bolğan künidür. Bu künki künde Yeñi Şıncan hükümeti her tarafta künden künge yeñi terakkiyât mekteb yollarını ıslâh kılışğa ve herbir huşušta rehberlik kılıp turğanlığı herbirlerige ma‘lûm aşıkârdur. Bu künki künde Kaşğarda bolğan işlerni fikir kılıp körsek haqıkat körünedür. Ötgen yıl 4 nci aynıñ 12 si olğan münâsebetle bu yerge këlgen edim. Qadımki harâb uşullar tamam bar edi. Yollar tar edi. Egiz pest bolup ıslâhât terakkiyât köp yok edi.

Bu yıl 4 nci aynıñ 12 siğa ülgürüp keldim. Kördüm ki ötgen yıl meniñ körgenlerim heçbiri yok. Her nerse yahşı tebdil bolup kuçe yollar bolsa nihâyeti yahşı ıslâh boluptur. Maşine aftomobiller köp bolup şehir etrâflarınıñ yolları ıslâh kılınıp dıraht koyulupdur. Heme âdem öz ihtiyârı birle kuçelerni keñertipdür. Heçbir kişide ağık yok yüzleri külüp turğan kemâl-i yaşaş bilen hareket kılmaқта êken. Bularnıñ hemesi hükümetimizniñ Alte siyâsetini tamâmyla anlağanlığığa kette delildir. Kuçelerni keñrütmeک yurtnıñ abroy şerefige ‘â’id bir mes’eledir. Yene bir neçe şirket teşkil boluptur. Aftomobil ve başka maşine hem peydâ bolupdur. Bu hem terakkiyâtınñ ‘alâmetidür. Yene bir neçe kişi şirket kılıp kino maşineleri alıp kelim şehirge kino koyupdur. Bu hem halkımızniñ efkârını açıp ahlâknı tehzib kılışğa çoñ bir yoldur. Bu vazifeni hükümet kılssa bolur edi. Bunı hemeniñ kılıp kêtgeni degen hükümetimizniñ ‘adâletlik hükümet bolğanını ve hükümetniñ tutқан yolınıñ râst yol bolğanlığını hükümet tarafidin çıkarılğan büyük Alte siyâsetlerini fehim kılğanlarığa bir delildir. Heçbir âdem öyim küçeğa koşulup ketti yâki öyüm kaçılıp ketti dep köñli yarım bolğanı yok. Heme hursenddür. Bularnıñ himmet ve gayretleriğa köp teşekkür kılamen

Yaponya Cihāngirliğiniñ Nātoğrı Şartları

Ten Cin telegram- Yapon hükümet başlığı mundan ilgeri Cungo hükümeti tarafıdın taşdıq kılduruşğa kılğan üç hıl şartları iki hükümet taraftan uzundan beri müzākere kılıp hēç hāl bolmadı. Ve hem vücūdğa çıkarılmadı. Hāzır yēne Yapon hārici veziri tarafıdın hükümeti dāhilinde açılğan bir mecliste aytadur, Cungo taraftan taşdıq kılduruşge mundan ilgeri soragan kılğanı üç şartlarımızniñ hēçbir neticesi bolmadı. Bu vaqitğaça hem ‘amelge aşurulmay uzundın beri Yapon hükümetimiz bilen hūāh ecnebī hükümeti hūāh Cungo hükümetleri arasındaki şerāyit-i ahvāller başqaça bolup kēlmekte. Bu yukarıdaki üç şartnı yürğüzüşni hāzırkı şerāyitler hem kötermes ēkenlikini aytış berāberinde meclis a‘zaları bilen müzākere kılıp töbendeki yette şartnı Cungo hükümetiga taşdıq kılduruşğa karār kıldı.

1-Cungo hükümet taraftın Mancu hükümetiniñ müstakıl bir hükümet boluşge taşdıq kılıp Cungo dāhilideki halklar Yapon bilen Mancularge karşı kıladurğan söz hareketlerini men‘ kılıp yoqatış

2-Cungo bilen Yaponlar iştirakğa ihtiyāt boluş hareketler üçün ‘ahdnāme taşdıq kılış

3-Cungo hükümet taraftın Yaponniñ cevābı şimālī taraftaki fevkal‘āde hūqūklarını taşdıq kılış

4-Yaponniñ Cungodaki iktisādlarını köterişge evvel şimālī yerlerdin qollanıp kēliş

5-Cungodaki iktisādlarını köterişge temür yol yasatış

6-Cungo bilen Yapon arasında ticāret huşuştın bolğan kemçiliklerini toğralaşge tohtam kılış

7-Ba‘zı bir fevkal‘āde ticāretğa Cungo taraftın Genşu bacını yeñitişdür. Uşbu yukarıdaki yetti şartlarge qaraganda ilgeriki üç şarttın mu zehirlik ēken eger munı Cungo taraftın taşdıq kılssa halk hükümetimizniñ mahv bolışğa ihtimālī bar.

Y21/05 Şincan Benfañ Döben Köñşu (Maħkeme) Siñ Ciñfudin Hüküm

Şol huşuştın yazadur ki Si Ciñ Cen Savin Huy (māliye teftiş hey‘eti) niñ re‘isi Lifuliñ başlık bergeñ ma‘rūzāsıda aytadur mezkūr hey‘etniñ vazifesi bolsa māliye işlerini tekşürüp taşdıq kılış ve taşdıq kılmaslık işlerini tekşürüş ēken hemde aylık ismitalarını tekşürüşge evvel anıñ hüccetleriniñ toğrılığını nāzar-ı i‘tibārga alış birinci şartdur. Bu yakındın herkaysı idāredin kēlgen ismitanıñ hüccetleriğa qaraganda rāsttın bolğan hüccet köp bolsa mu yalgandan peydā kılğan hüccetleri hem az ēmes. Eger mundağ nātoğrı işlerini ‘ilācı kılıp tekşürüp yahşı işlāh kılmasa tekşürüş işlerimizge köp dāhil bolur ēken. Urumçığa yakın heme idāredeki ismita hüccetlerini hey‘etimiz taraftın toğrıdın toğrı

müfettiş buyurup tekşürüp turuldu. Yıraq şehirlerdeki ismita hüccetlerini şu yérdeki Künnen Cuy yâki ‘askerî idâresi tarafıdın tekşürüşge mektüb bilen iltimâs kılışını oyladuk. Anıñ üçün özlerinin mahkemeleri tarafıdın tâbi‘ idârelerge hüküm tüşürüp bildürüşlerini ötünemüz dep bergeñ ma‘rûzâğa binâ‘en munıñ uçurığa bergeñ ma‘rûzâlarını bildük. Merkez hey‘etiniñ 232 nçideki meclisğa tafşurup meclis açılıp taşdıq kılındı dep cevâb beriliş berâberide heme tâbi‘ yérlerge hüküm tüşürgennin taşıda siz şu‘be gezite idâreğa bu hükümni tüşürdük. Bilip kalsunlar dep yazuldu.

İdare: Bu hükümde herbir idârede muhkem tutup ‘amel kılmağ üçün gezitede neşir kılındı. Muña heme çoñ kiçik idârelerde diğkat kılışı bek zarûrdur.

Kaşgar Bankede Südegerler Cem‘iyeti Yığılıp Bunda Hotin Cannıñ Ma‘rûzâsı

1937 nçi yılı 17 nçi Afril sâ‘at 2 de Kaşgar vilâyetlik bankede ‘umûmî südegerler Şankihuy arklı hazır bolup yetmiş seksen muhterem südegerlerimizniñ iştirâkı Hotin Cannıñ rehberligi bilen meclis açılıp Hotin Cannıñ kılğan ma‘rûzâsınıñ hulâşası 2 nçi qurultay vekiller meclisi 4 nçi aynıñ 12 side döben Cu Şi Fucuşi dâhilerimizniñ i‘lân kılğan beyännâmeside Şincan halkınıñ süde ticâret işlerini teraqqî alduruş degen şi‘ârığa esâslanıp herbir câylerde bankeler açıp südegerlerimizge yardım kılmağta. Bu kün meniñ sözlep ötedurğan sözüm bolsa 1 nçi siz südegerler bilen tanışısı ikinci süde şan‘ât kağızı huşuşıda bir neçe ağız sözlep ötmekni muvâfık köremen. Süde şan‘ât kağızı huşuşıda kılaladurğan ma‘rûzâm bolsa 4 kısmı maqşadnı esâs kılıp körsetemen. Yeni hükümet neme üçün süde şan‘ât hûkûk kağızını bu yıl yolğa koyuşını muvâfık kördi. 1 nçi yeni hükümet 2 nçi qurultay vekiller mecliside Şincannıñ süde şan‘ât işlerini teraqqî kılduruş degen beyännâmesige esâslanıp 2 nçi merkezi hükümet kânûnıda 2 nçi Şu Fu Şuy bacnıñ yoklığı anıñ ornığa ‘umûm tüccârlarımız süde hûkûk kağızı bilen iş kılış 3 nçi Şu Fu Şuy bac hükümetğa fayda kılışındın mu zararı köf bolğanlıkı 1 nci herbir mâliye **Y21/06** bölümleride âdemlernin köp işlegeni 4 nçi kaçça kağızlarnı zâyı kılıp fiyu basısı herbir câylarge kirâ çıkımlar bilen mana bu işlerniñ kıyın bolğanlıkı 5 nci südegerlerimizge bir şehirden yene bir şehirge māl bolsa fiyu alğunça bir kaçça ağırçılık boluşı hem çazalarda tüşülişi mana şu dört kısmı nâtoğrı işlerni i‘tibârğa alıp bu yıl yene Fey Cav Şuy kağızı ya‘ni süde hûkûk kağızını icrâ kılındı. Bu bolsa bir yıl iki yıl ilgeri hem bolur edi. Ol vaqtide imkân bolmağanlıkı halkımızniñ medeniyeti töben bolğanlıkı üçün bir iki yıl kèçiktürüldi. Bultur ay Çüçek etrâflarige barıp mâliye işlerini tekşürgeç südegerlerimiz bilen bu toğradan müzâkere kılışsağ heme berâber nihâyeti obdan boladur dep cevâb berdi. Andın keyin fâkîr bultur bu taraflarge kélgen vaqtilerimizde Kara şehir Aksu Kaşgar bu vilâyetniñ südegerlerimizge bu huşuşda maşlahat salsam hemesige ma‘kûl

boldı. Uşbu işlerge esāslanıp bu yıl bu fey cav işleri yolğa qoyıldı. Şundağ bolsa mu ba‘zan cāylardaki Sicin Cuy Canları Can Çınga obdan tüşünmey südegerlerimizniñ destmayelerini yazup bir qadar qorğunlar toğdurupdur. Bizge südegerlerimizniñ heçkandağ destmayesini yazış destmayesini biliş lāzım yok lekin abarodlarını yazup bərişleri kifāye kıladur. Yeni hükümet her kaçan herbirlerniñ süde ticāretleriniñ teraqqı kılışğa yadimler kıladur. Meniñ yuqarıda sözlep ötgen sözüm bolsa tamāmı elbette ma‘lūm bolğandır. Yeni hükümet Şincanniñ süde ticāret işlerini teraqqı kılışnı köz aldıda tutqanlıqı üçün şunca köf yadimlerni kılıp turğanlıqıdın Şincanniñ süde ticāretleriniñ tezdin öskenligini men körsetip ötey ki 25 nci yıl fütün Şıncandın hükümet mālīyesige bolğan dağod kırım alte milyart beş yüz milyon bolğan 32 nci yıl fütün Şincandın hükümet mālīyesige bolğan dağod kırım 13 milyart beş yüz milyon bolğan munıñdın bilemiz Şincanniñ süde ticāretleriniñ qandağ derecede öskenligini mundın ma‘lūm boldı. Hükümet her dā‘im kılıp turğan yadimleri ağız bilen bolmasdın ‘amelde körsetip turğanlıqığa töbendeki işler mü delil bolalaydur. 2 nci 25 nci yıl bütün Şincanda açılğan bankeğa aşotqa fel qoyğanlar 43 kişidin ‘ibāret edi 26 nci yıl 237 kişige yetgen ‘umūmī bankedin 36 nci yıl südegerlerge qarz bérilgen feller bir milyart dört yüz milyon ser banke arqılı südegerlerimizge satıp bérgen. Meksika doları bir milyon dört yüz miñ dolar demek her huşuştın bolsun hükümet südegerlerimizge maddi manevi yadimlerini kılıp turmakta. Südegerlerimiz hem mundın keyin her türlü bozuq teşviqātlerge kulak salmasdın öziniñ süde ticāretlerini östürüş huşuşıda kündin künge tirişmeklerini ötünemen dep Kaşğar vilāyetlik bankeniñ ba‘zan kemçilikleri huşuşıda südegerlerimiz kılğan talebleriğe muvāfık südegerlerimizniñ qarz alıñ işleride banke felniñ surogı altı ayğa sozulsa degen talebleriğe cevāben hāzır alte ay tohtatıñ müşkil bu taleblerinizni hükümetge taqdim kılıp munıñğa bir çäre kılışnı Hotin Can öz üstige aldı. Şundağ bolsa mu hāzırçe felniñ surogı üç aylıq bérilsün dep cevāb bérildi. 2 nci talebge Yarkend bilen Kaşğar arasında boladurğan Huy Çin işleriğe yarım frasendge tohtatıldı. 3 nci bankeniñ yanıda bir hey’et tüzülse eken degen südegerlerimizniñ talebleriğe bir neçe hāliş mu‘teber südegerlerimizdin bir hey’et tüzölüp fel alıñ fel bəriş işleriğe uşbu hālişlerniñ körsetiş bilen bérilsün dep cevāb berildi. 4 nci bankedin qarz alıñ üçün bilgülik açılğan kreditni tamam bérilse bir kişige kefil bolmaq bilen kefillik üçün açılğan kreditdin tutup qalınmasa degen talebleriğe mundın ilgeri bolğan bolsa mundın keyin andağ işler bolmaydur. Mālīye qanqa krediti bolsa şunçağa biravge kefil bolsa bolalaydur dep cevāb berdi. Şunıñ bilen meclisniñ āhiride Şincanda ölçev işlerini yolğa qoyuş huşuşıda Hotin Can fikrini

beyān kıldı. Bu toğrada tamam südegerlerimiz beräber qabül tuttı. Şunıñ bilen meclis tamam boldı.

Y21/07 Urumçide Mañğol Vekiller Meclisi Açıldı

Urumçi 4-13 nçi künde Urumçide ‘umūmī Mañğol vekiller meclisi 4 nçi aynıñ 1 nçi küni döben maħkemedeki çoñ balaħanege yığılıp 76 nefer vekillerniñ iştirākı ile herqaysı idāredın meclisge kēlgen mihmān bilen Mañğol Qazaq mektebiniñ talebeleri cem‘ 300 nefer kişi hāzır boldılar. Meclis açqannıñ birinci küni teşviķatte cem‘iyet başlıķı bolup bu meclisni açışnıñ maqşadlarını aytıp ötti. Tüşdin keyin Men Çüki Zabu meclis re’islikte bolup cenāb döben Cu Şi Fucuşiler tarafından nihāyeti biħalk nuṭuqlar aytılp ötüş ilen Can Tincan Fen Di Zun Huynıñ vekili ve anıñ Mişu Can millet meclisi bilen uyuşmanıñ vekilleri hem meclisni qarşı alıp yaħşı nuṭuqlar aytıp ötti. Keyin cenūbī Şiñcañnıñ vekil mecliste ‘umūm Mañğollar üçün vekil bolup yukarıda nuṭuq sözlep ötgenleriniñ söziğe muķābil cevābıǵa nuṭuq sözlep ötti. Munıñ bilen bu bir künki meclis nihāyeti kızık ötti. Yēne Mongol vekiller meclisiniñ 2 nçi küni döben tarafıdın siyāsi iş huşuşıdın daqlat kılıp ötiş ilen birge Mongollarıñ turmuş huşuşıdın izāhāt bērip ötti. 3 nçi küni Şiñcañdaki zirā‘at keñ ma‘denleriniñ haqqında ve mu‘allimler huşuşıdın izāhāt bērildi. 4 nçi küni Şincannıñ māliye işleri bilen milletlerniñ siyāsi ahvāli huşuşıdın izāhāt bērdi. 5 nçi küni meclisge salǵan mes‘elelerni müzākere kılıp 6 nçi küni mes‘eleni tekşürüçi hey’eti tarafıdın bolǵan qarārlarını izāhāt bēriş ve Mongol vekilleri Çuy Huy taraftın beyānnamenı aytıp uyuşma bilen birge meclis yapıldı.

Mongol Milletleriniñ Medeniyet İşlerini Tezlik Bilen Teraqqı Kılınışǵa (Yalu Hu Funı Mongol Uyuşmasınıñ Re’isi Kılıp Şayladılar)

Urumçi 4-19 side Mongol milletiniñ medeniyet işlerini tezdin teraqqı kılduruş üçün bu aynıñ 10 nçi küni Mongol milleti tarafıdın saylav meclisi açılıp Yi Lu Hufunı Mongol Uyuşma re’islikge şayladılar.

Urumçide Cihāngirǵa Qarşı ‘Asker Tiyatırhānesi Teşkil Kılındı

Urumçi 4-19 da Urumçide cihāngirlerǵa qarşı ‘asker tiyatırhānesi bu aynıñ 10 nçi küni teşkil kılındı. Uşbu tiyatırhānenin teşkil kılış merāsimide Döben cenābları tarafıdın bahalıq te’şirlik nuṭuqlar bilen bu tiyatırhāneniñ teşkil kılınışdın maqşad ‘askerlerimizniñ yaħşı terbiyeleniş bilen birge medenī turmuşlıq bir ‘asker tayyārlaş bolǵanlıķını tüşündürüp ötildi.

Kaşǵar Vilāyet Şin Cin Can Maħkemedin İ’lān

Şol huşušta i’lān kılıp bilündüredür kim: Elhāl döben köñşidin kēlgen mazmunluq köñside aytıpdur ki ile Çötüñin Si Çin Şin Cin Can Altay Sa Şin Cin Can Kaşǵar Liyu

Silin Van Şin Cin Can Urumçi Şuy Şin Cin Can Çin Te Niyu Tencan Su Ten Can Sulay Liyu Duy Can herbir vilāyet Kōm İn Cuy Cuy Canlerge yetip ma'lūm olsun kim çarlap körsem herbir qaysı vilāyet ve herqaysı şānlardaki 'askeriyye ve mülkiye idāre hıdmetçiler bilen herqaysı millet fuqarā halklarınñ özini muhāfazat kılışğa saqlağan miltıknıñ bilet alış huşuşıdan mundan ilgeri **Y21/08** bu mahkemedin tohtam kılıp i'lān kılınğan edi. herbir 'askeriyyeleri bilen ve başqa özlerini muhāfazat kılışğa saqlağan uzun miltıqları bolsa hem mundın ilgeri çıkarğan i'lānnıñ tohtam qararıça 'amel kılğannıñ taşıda hāzır yene heme idāre halklar özini muhāfazat kılış üçün saqlağan tafañçılar huşuşıdın alāhıde bir tohtam kılındı. Eger qolıga bilet almağan kişiler bolsa uşbu köñsıdın keyin bir ay içide tezlik bilen tutқан tafañçılarınñ kısımları bilen nomir oqlarınınñ 'adedini yazıp tegişlik idāre başlıqlarına ma'lūm kılıp bilet alış lāzım. Hem bir taraftın sizler Hıtayçe Uyğurçe yāki Hıtayçe bilen Orusçe tercüme kılıp herbir milletlerge i'lān kılıp berāber ukturup 'amel kılduruş kerek. Mebādā tohtağan qarār tölep ölse ve qarār içide ma'lūm kılıp bilet almasa yarağ yaşurganğa lāyık günah tohtalıp cezā beriledür. Bilet alğan kişiler bolsa tafañcılarını oqları bilen ya'ni her türlü nağanlar bolsun. Yağsı saqlaş zarūrdur. Tafañcınınñ nomirelerini hēc egip bozup atmaydur. Oqlarını hem bozup yokatmaydur. Eger oqları zāyi' bolsa yāki biletge yazılğan tafañcınınñ nomir bozulsa ve oqnıñ 'adedleri biletge yazğan bilen toğra kelmese şol vaqitte tafañcı egeleri ne üçün şundağ bolğanlıkını tābi' vilāyet ve Şincan başlık 'ameldārlarge ma'lūm kılıp toğrılatis lāzım. Bilet surog tolganda yene başqadın herqaysı vilāyetge alāhıde köñsi telegram bilen bilündürüp bilet boyınça tekşüredür men. Mebādā hükümge yaşuruğça rāst bilen ma'lūm kılıp bilet almasa kānūn boyınça kattıg cezā berilgennin taşıda tafañcı ve oqlarını hükümetge alıp işlāh ra'ıye kılmaydur dep siz 'askeriyye ve mülkiye 'ameldārlarge köñsi tüşürüldi. Uşbu hüküm boyınça rāstlık bilen iş kılıp uçurıdın ma'lūm kılsunlar ve bir taraftın tābi'lerge hem bilündürüp 'amel kıldırasızlar döben Şin Şisiden 3 nci aynıñ 8 ide hüküm kēlipdür. Merkez Sin Cin Fudin hem şundağ köñsi hüküm kēldi. Uşbu köñsi hükümlerge binā'en tābi' Şincanlarge hüküm tüşürgennin taşıda uşbu i'lānnı çıkardım. Heme idāre kişilerimiz ile fuqarā halklarımız uşbu hükümge qarap iş kılsunlar dep çıkarğan i'lān

4 nci Nöbetdeki 4 nci Aynıñ Yādgār Bayramının Utuqlarının Bolğan Şi Hu Düsenze Tağının Kirasin Yağını Ğuldatıp Çıkarışğa Başladı

Urumçi 4-19 künide telegram Şi Hu Düsenze tağıdaki kirasin kudukları yenı hükümetimizniñ ğayret kılışı bilen her kün 800 cin yağ çıkış kılmakğa başladı ve aynıñ 5

nçi küni kirasın yağını tazalap alışğa başlamak ilen birge yağ kuduklarını hem keñrütüp kirasinni mundın hem ziyāde çıkarışğa hareket kılmaqtadır.

Feyzabadda Yeni Şıncañ Tamǵu Tapşurup Aldı

‘Abdülkādir Efendi Şādık Hācım oǵlı herkesdin Feyzabad Şıncañlıǵğa ta‘yın kılınıp 4 nçi aynıñ 9 nçi küni otomobil ile Feyzabadğa kélip 4-19 nçi küni kıyāmı sâ‘at 1 de idāre me‘murları ve ‘umūmī yurt hālkınıñ iştirāki ile meclis açılıp yeni hūkümetimizniñ büyük ale siyāsetiǵa esāslanıp hızmət kılışnı va‘de bēriş bilen birge tamǵunı tapşurup aldı. Feyzabad Muḥābiri

Kaşǵar Gezite İdaresidin Bildürüş

Maṭba‘ada asçot defter her ḥıl buyurtmalar qabūl kılınadır. İdārede bularnı nihāyeti yahşı muntazam çirāylık kılıp işlep bēremiz. Bu toǵrada işi bar vaṭandaşlarımız Şıncañ Kaşǵar şu‘be gezite idāresiǵa mūrāca‘at kılısun. İdāre

BÖLÜM VI

DİZİN

a:	O Krş. O, ol	89/025, 89/025, 89/028, 89/029,
	a.+nın 81/006, 106/002,	89/029, 89/029, 89/030, 89/036,
	Y18/02,1/002, 1/005, 7/016, 8/006,	89/039, 89/040, 89/040, 89/043,
	9/011, 10/004, 10/005, 10/005,	89/044, 89/045, 91/004, 91/015,
	10/005, 10/008, 10/010, 10/015,	95/004, 95/005, 95/007, 95/007,
	10/016, 11/004, 11/004, 11/005,	96/002, 96/002, 96/003, 96/003,
	11/006, 14/006, 15/004, 16/009,	96/006, 96/006, 96/009, 96/009,
	17/013, 18/006, 18/012, 18/022,	97/002, 97/002, 97/003, 97/004,
	18/022, 18/023, 18/024, 18/024,	97/006, 97/006, 97/012, 98/001,
	18/030, 18/049, 18/050, 19/006,	99/005, 99/006, 99/006, 99/007,
	19/006, 19/006, 21/003, 21/004,	99/009, 100/002, 100/003, 100/004,
	21/005, 21/006, 22/008, 22/031,	100/004, 100/004, 100/005,
	24/004, 25/008, 25/010, 25/010,	100/005, 102/014, 102/014,
	25/013, 25/013, 27/004, 27/006,	102/022, 103/001, 103/002,
	28/005, 28/007, 29/009, 30/004,	103/015, 103/016, 103/017,
	30/005, 30/005, 33/004, 33/006,	103/017, 103/018, 103/018,
	33/012, 33/018, 33/021, 34/001,	103/019, 103/020, 103/021,
	34/003, 34/009, 34/020, 35/008,	103/021, 103/022, 103/022,
	35/008, 35/009, 35/010, 36/002,	104/015, 104/018, 104/025,
	37/025, 37/026, 37/030, 37/031,	104/026, 105/001, 105/001,
	37/033, 37/034, 39/011, 41/003,	105/002, 105/003, 105/004,
	41/005, 41/006, 42/006, 42/008,	105/005, 105/005, 105/006,
	45/002, 45/007, 45/014, 45/014,	105/007, 105/012, 105/018,
	45/016, 46/002, 46/003, 46/003,	105/019, 105/022, 105/027,
	46/005, 48/001, 48/003, 48/013,	105/028, 105/045, 106/012,
	49/007, 50/002, 50/003, 50/006,	106/013, 106/013, 106/023,
	50/013, 50/018, 55/011, 55/012,	106/023, 106/025, 106/026,
	55/012, 55/012, 55/022, 55/022,	106/029, 106/033, 106/040,
	56/004, 56/010, 56/011, 61/006,	107/002, 107/008, 107/008,
	62/008, 63/011, 64/010, 65/009,	107/012, 107/015, 107/015,
	65/010, 65/010, 65/011, 66/002,	107/021, 107/021, 107/022,
	66/002, 66/006, 66/007, 68/001,	107/025, 107/025, 107/029,
	68/001, 68/004, 68/004, 68/004,	107/031, 107/031, 109/006,
	68/010, 68/014, 68/034, 68/035,	109/006, 109/007, 109/008,
	69/034, 69/036, 69/036, 71/015,	109/008, 109/009, 109/010,
	72/007, 72/009, 72/009, 72/011,	109/011, 109/012, 109/012,
	72/013, 72/014, 72/015, 72/017,	109/013, 109/014, 109/017,
	72/017, 72/019, 72/019, 73/006,	109/018, 110/006, 111/003,
	73/010, 75/003, 75/008, 76/001,	111/003, 111/007, 111/008,
	76/002, 76/003, 76/011, 77/008,	111/009, 111/010, 112/001,
	77/008, 78/004, 78/008, 78/010,	112/002, 112/003, 112/003,
	78/011, 78/011, 78/021, 78/022,	112/007, 112/008, 112/009,
	78/033, 78/033, 78/037, 78/037,	112/009, 113/004, 114/002,
	78/042, 78/056, 78/056, 78/058,	116/002, 116/010, 117/002,
	78/071, 79/007, 80/009, 80/010,	118/002, 118/002, 118/003,
	80/010, 80/012, 81/006, 81/015,	118/004, 118/007, 118/029,
	85/009, 85/013, 87/001, 89/007,	119/002, 119/003, 119/104,
	89/012, 89/021, 89/023, 89/024,	119/119, 119/127, 119/128,

119/129, 119/140, 126/003,
127/004, 128/001, 129/007,
130/005, 130/007, 132/001,
132/006, 132/007, 132/015,
132/015, 132/016, 132/016,
132/018, 132/018, 133/003,
135/003, 135/009, 136/002,
136/002, 136/004, 136/004,
136/006, 136/006, 136/008,
136/008, 136/010, 136/010,
136/011, 136/013, 136/013,
136/014, 136/015, 136/015,
136/016, 136/016, 136/018,
136/018, 136/020, 136/020,
136/022, 136/022, 136/024,
136/024, 136/025, 136/026,
139/019, 140/008, 142/002,
142/003, 143/004, 144/004,
145/003, 145/009, 145/012,
145/021, 146/004, 146/004,
147/005, 147/011, 147/015,
147/018, 147/020, 148/002,
148/002, 148/008, 148/013,
149/002, 149/003, 149/009,
150/001, Ş01/01, Ş01/01, Ş01/03,
Ş02/06, Ş03/01, Ş04/02, Ş04/04,
Ş05/06, Ş06/04, Y10/02, Y10/06,
Y10/09, Y10/10, Y11/02, Y11/03,
Y11/07, Y12/02, Y12/06, Y13/01,
Y13/02, Y13/04, Y13/11, Y01/01,
Y01/01, Y02/01, Y02/02, Y04/04,
Y04/06, Y05/01, Y05/02, Y06/03,
Y06/03, Y06/03, Y07/02, Y07/03,
Y07/03, Y07/03, Y08/04, Y09/02,
Y09/08, Y09/08, Y09/09, Y15/03,
Y15/04, Y15/05, Y15/06, Y15/06,
Y15/07, Y15/08, Y15/12, Y16/03,
Y17/03, Y18/04, Y18/05, Y18/06,
Y19/08, Y19/08, Y19/08, Y20/01,
Y20/01, Y20/01, Y20/02, Y20/06,
Y20/08, Y20/08, Y20/08, Y21/05,
Y21/05, Y21/05, Y21/07, E01/01,
E01/02
a.+nıŋğa Y10/01, Y02/03, Y07/04
a.+nıŋda 33/021, 37/040, 92/015,
118/024, 119/036, Y20/01
a.+nıŋdaki 24/001, 72/017, 74/006,
75/003, Y12/03, Y02/01, E01/01
a.+nıŋdın 18/008, 22/024, 22/024,
22/025, 25/014, 33/008, 33/018,
34/007, 34/009, 37/022, 37/022,
55/013, 62/001, 67/007, 75/008,
80/012, 80/013, 85/009, 89/033,
103/011, 103/013, 103/017,
118/021, 132/011, 144/003,

145/019, 147/011, Y14/02, Y14/02,
Y02/02
a.+ŋa 2/012, 3/002, 7/013, 13/004,
18/002, 18/030, 21/002, 22/023,
22/023, 22/024, 22/026, 22/027,
22/030, 24/002, 25/012, 28/007,
28/008, 33/003, 34/005, 34/008,
34/022, 37/007, 37/013, 37/013,
37/033, 41/002, 41/008, 45/014,
46/006, 49/017, 52/006, 57/006,
62/010, 64/004, 64/010, 66/017,
68/033, 69/034, 69/035, 72/011,
72/015, 72/016, 78/036, 78/041,
81/015, 89/022, 89/023, 91/016,
94/013, 94/015, 95/002, 97/007,
101/005, 102/013, 104/034,
105/002, 105/002, 106/013,
106/031, 107/032, 109/012,
109/019, 109/020, 109/031,
116/002, 117/002, 139/006,
145/018, 145/018, 145/020,
148/002, 148/003, 148/004,
148/014, 149/003, 150/002,
150/002, 150/003, 150/004,
150/004, 150/005, 150/005,
Y12/06, Y14/02, Y05/04, Y17/02,
Y19/08, Y19/08, 32/007, 37/005,
62/008, 78/017, 100/004, 144/002,
148/002, 148/002, 148/004,
150/002, 150/004, Ş05/04
a.+nı 4/003, 5/012, 8/004, 8/005,
8/006, 10/004, 10/010, 10/014,
17/013, 21/004, 21/006, 22/008,
22/008, 22/031, 24/006, 27/004,
31/023, 32/010, 34/002, 34/006,
34/006, 34/019, 35/010, 35/022,
35/025, 37/006, 37/033, 37/033,
37/034, 37/036, 39/010, 41/002,
41/002, 41/002, 41/003, 41/006,
48/005, 48/014, 52/006, 52/009,
55/011, 55/013, 61/008, 62/004,
65/009, 68/001, 68/010, 69/030,
69/032, 69/036, 71/011, 71/011,
72/017, 74/011, 74/014, 78/004,
78/005, 78/005, 78/028, 78/036,
78/058, 78/070, 78/071, 80/009,
80/013, 81/010, 84/006, 86/017,
87/005, 89/020, 89/021, 89/023,
89/027, 89/041, 89/043, 89/045,
91/014, 91/014, 91/015, 95/005,
97/004, 97/008, 101/005, 103/017,
104/006, 105/021, 105/021,
106/032, 107/032, 107/042,
109/027, 109/031, 112/010,
114/003, 115/004, 119/002,

- 119/034, 119/035, 119/141,
132/007, 132/014, 132/014,
137/007, 139/004, 140/012,
144/004, Y11/04, Y11/07, Y12/03,
Y03/01, Y04/04, Y07/01, Y07/01,
Y15/04
a.+nın 18/042, 69/004, Y11/04,
Y12/08, Y14/01, Y02/05, Y02/05,
Y04/03, Y06/03, Y14/09, Y18/05,
Y19/05, Y19/06, Y21/06
- ābād:** (Ar.) 1.Bayındır Krş. ma‘mūr
2. Sonsuzluk
Ş02/06, E01/04, Ş06/01, Ş06/03,
Y10/05, Y14/11, Y02/02, Y06/06,
Y09/09, Y16/03, Y16/04, Y18/01,
Y20/02, Y20/06, Y20/07, Y21/01,
Y04/02, Y06/05, Y06/05
ā.+ı vatan E01/04
ā.+bol- Y11/04, Y09/03, Y16/03,
Y20/02
ā.+larıda 132/007
- ābādlik:** (Ar.+Tr.) Bayındırlık
Krş.Ma‘mūriyet, ma‘mūrluk
ā. Y18/05
ā.+ını Y01/05, Y20/05
- abağ:** Bir oyun adı
a. Y19/06
- abarod:** (Rus.)Sermaye Krş. Destmaye
a.+larını Y21/06
- ‘abd:** (Ar.) Köle Krş. Bende, kıl, kenizek
‘a. Y03/05
- ‘abeş:** (Ar.) Gereksiz, yersiz Krş. Bihācet
12/002, 41/006, 78/033, 94/011,
144/008, 144/011, Y05/02
‘a.+dür 39/006, 39/011
‘a.+dürler 62/009
‘a.+ge 24/004, 89/047, 119/037,
144/004
‘a.+te 39/006
- abone:** (Fr.) Abone
a. Y02/05
- abroy:** (Far.) Şan, şöhret Krş. Şān
‘izzet+i a. Ş03/02
a.Y20/05, Y21/04, E02/04, E02/05,
E02/05, E02/05
a.+nın E02/06
a.+larını Y18/03, Ş03/03, E02/01
a.+larıge Ş03/02
- Abroyz:** Kişi adı
a. E02/01
- ‘acaba:** (Ar.) Şüphe Krş. Şek, şübhe
‘a. Y07/04
- ‘acā’ib:** (Ar.) Çok tuhaf şey
E02/05, 40/005, Ş02/02
- 9/002, 26/007, 31/022, 71/007,
71/017, 72/018, 78/004, 78/011,
78/033, 78/043, 86/010, 98/001,
106/007, 111/004, 131/001,
139/014, 145/005, Y01/05, Y05/04,
Y05/04, Y19/05
‘a.+dür 118/024, 139/006
‘a.+dürler 119/129, 139/014
- ‘acā’ibāt:** (Ar.) Acayip şeyler Krş. ġarayib
‘a. 136/004
‘a.+nı 119/018
‘a.+dandur Y02/03
‘a.+ırdın 119/028
- ‘aceb:** (Ar.) Acaba
‘a. Y05/04
- ‘āciz:** (Ar.) Güçsüzlük
Krş. ‘ācizlik, zebūnluk
Y01/04, Y01/04, Y01/04, Y01/06,
Y02/04, Y05/03, Y05/03, Y07/04,
Y09/01, Y09/01, Y09/01, Y09/01,
Y09/03, Y09/03, Y09/04, Y09/05,
Y09/05, Y14/05, Y14/05, Y14/06,
Y14/07, Y02/06, Y05/03, Y05/06,
Y09/01, Y18/07, Y18/08, Y18/08,
Y19/04, Y19/06, Y20/07
‘ā.+bol- 69/004, 143/007, 73/026
‘ā.+ler Y03/05, Y09/02
‘ā.+lerġa Y11/08, Y09/04
‘ā.+lerge Y09/02, Y09/05
‘ā.+lerdin Y03/05
‘ā.+lerini Y01/05
- ‘acizāne:** (Ar.) Alçak gönüllü
‘a.+mizçe Y19/07
- ‘ācizle-:** (Ar.+Tr.) Güçsüzlemek
‘ā.-p 31/009, 6/007
‘ā.-ydür 31/010
- ‘ācizlen-:** (Ar.+Tr.) Güçsüzlenmek
‘ā.-ġanda 71/009
- ‘ācizleş-:** (Ar.+Tr.) Güçsüzleşmek
‘ā.-ip Y01/04, 88/009
‘ā.-meki Y17/02
- ‘ācizlet-:** (Ar.+Tr.) Güçsüzletmek
‘ā.-ti 102/023
- ‘ācizlik:** (Ar.+Tr.) Güçsüzlük Krş. ‘āciz,
‘ā.+ımdur 77/010
- aç:** (Tr.) Tok olmayan kişi
a. 34/010, 50/012, 107/005,
107/036, Y01/04, Y09/03, Y09/04,
E02/03
a.+larga 146/007
- aç-:** (Tr.) Açmak
a.-adur 146/008, Y16/02
a.-ar 104/028
a.-arlar Ş01/02, 22/014
a.-ar-men 121/001, 123/002

- a.-madım 39/010
a.-tı 78/024, 105/041
a.-maduk Y01/01
a.-tuk Y09/06
a.-tılar 35/021
a.-makçıdur Y16/02
a.-ğıl 51/015
a.-kıl 81/010, 119/018
a.-ıñ Y05/06
a.-ıñlar 118/019
a.-ay 78/002
a.-ıp 40/006, 119/131, 145/016, Ş02/02, Y10/10, Y14/07, Y05/06, Y07/02, Y09/05, Y16/03, Y17/03, Y18/03, Y18/07, Y19/03, Y19/05, Y20/05, Y20/06, Y20/06, Y20/06, Y21/04, Y21/05
a.-mağanda Y13/09
a.-maydurgan 38/013
a.-adurğan 104/002
a.-kannıñ Y21/07
a.-ışnıñ Y21/07
a.-ışğa Y15/10
a.-ışka Y19/02, Y20/06
- açaçılık:** (Tr.) Kıtılık, açlık Krş. Açlık
a.+nıñ 37/019
a.+nı 105/016
a.+ta 33/019
- açığ:** (Tr.) Öfke Krş. Ğazab, hırş, kahiş
2/006, 59/013, 78/049, Y01/04
a.+nıñ 76/011
a.+ımda 95/011
a.+ıñ 88/007, 88/016, 89/047, 90/007, 90/009
a.+ıñnıñ 102/010
a.+ıñnı 79/006, 85/003, 90/011
a.+ıñda 38/001
a.+ı 2/005, 2/012, 76/010, 102/008, 106/040, 124/003, 138/007, 145/008
a.+ınıñ 110/004
a.+ını 37/008, 78/038, 106/023
a.+ıda 21/009
- açığlan-:** (Ar.+Tr.) Öfkelenmek Krş. Ğazablan-
a.-ıpdursen 89/038
a.-ur erdi 78/021, 78/063
a.-ıp 78/059
a.-ğan erdi 73/021
- açıl-:** (Ar.+Tr.) Açılmak
a.-ur 103/016
a.-dı 18/015, Ş03/03, Ş04/06, Y10/09, Y11/12, Y03/03, Y07/02, Y07/02, Y08/04, Y08/04, Y08/04, Y08/04, Y16/02, Y18/05, Y18/06, Y18/06, Y21/07
a.-mış Y05/05
a.-ğay 60/004
a.-sa Y11/05
a.-ıp 36/002, 106/017, Ş04/06, Y11/12, Y03/05, Y06/04, Y06/04, Y08/02, Y09/05, Y09/05, Y17/04, Y18/05, Y18/07, Y21/01, Y21/05, Y21/05, Y21/07, Y21/08
a.-ğan Y10/06, Y01/03, Y06/01, Y07/06, Y18/06, Y18/06, Y21/04, Y21/06, Y21/06, Y21/06
a.-ğandan Y08/04
a.-ğanı 119/131
a.-ğanlıkına Y18/06
a.-adurğan Y06/01
a.-mak Ş04/06
- açılış:** (Ar.+Tr.) Açılış
a. Y07/06
- açınarlık:** Acınılacak
a. Y06/06
- açköz:** (Ar.+Tr.) Açgöz
a. Y21/02
- açlık:** (Ar.+Tr.) Açlık Krş. Açaçılık,
a.+nıñ Y01/05
- açtur-:** (Ar.+Tr.) Açtırmak
a.-updurlar 109/002
- açuk:** (Tr.) Açık, net, sade Krş. Anık, anık, oçuk
a. Y11/04, Y04/02, Y09/08, Y15/05, Y20/05, E02/03
a.+tın Y13/10
- açukrak:** (Tr.) Açığa yakın
a. Y02/02
- adab:** (Ar.) Terbiyeler, usuller
Ş06/05, Y16/02
Y21/03
a.+ğa Y04/04
a.+lar Y06/05
a.+lardın Ş05/05
- ‘adālet:** (Ar.) Adalet
nizām+ı ‘a. Ş06/01
‘a. 24/005, 33/005, 40/009, 45/004, 48/010, 52/003, 58/001, 72/002, 72/004, 85/011, 85/013, 89/014, 96/013, 97/002, 98/009, 99/004, 106/003, 106/031, 119/138, 132/009, Ş02/04, Ş03/03, Ş03/03, Ş04/05, Ş05/04, Ş06/01, Ş06/01, Ş06/01, Ş06/01, Ş06/01, Ş06/01, Ş06/01, Ş06/01, Y11/01, Y11/08, Y11/08, Y02/02, Y02/02, Y02/03, Y02/05, Y04/06, Y05/01, Y05/01, Y05/01

- Y05/01, Y05/02, Y18/02, Y18/04,
E01/04, E01/04, 9/004, 9/008
‘a.+dür 119/143
‘a.+dürler 119/173
‘a. +kıl- 82/003, 15/002
+niñ 23/003, 51/019, Y10/05,
4/005, 118/019
+ni 45/007, 119/121, 11/006
‘a.+ğa Y11/08
‘a.+ge 94/015, Y02/02, Y05/01
+te 65/005, 17/015
+teki Y05/02
+tin Ş06/01
+imniñ 4/001
‘a.+imğa 18/024, 18/020, 7/008
‘a.+iñ 31/002, 36/006, 51/014,
71/002, 71/019, 88/012, 119/040,
119/142, 5/008
143/001, 143/011
+iñni 36/010, 37/006, 40/010,
72/002, 71/016
‘a.+iñğa 35/024
‘a.+iñge 69/027
‘a.+iñdin 35/028, 71/015, 71/024,
145/007
‘a.+i 103/017, 111/003, 112/004,
112/009
+ini 22/031, 50/006, 97/006, 98/003
+iğa 7/017
- ‘adäletli:** (Ar.+Tr.) Adaletli Krş. ‘adäletlik
‘a. Y05/05
- ‘adäletlik:** (Ar.+Tr.) Adaletli Krş. ‘adäletli
‘a. 119/007, 119/106, Y01/06,
Y19/08, Y21/04
- ‘adäletsiz:** (Ar.+Tr.) Adaletsiz
nižām+ı ‘a. Ş06/01
‘a. Ş06/01, Ş06/01
- ‘adäletsizlik:** (Ar.+Tr.) Adaletsizlik
‘a.+ige Y05/01
- ‘adallik:** Helallik
‘ā. Y21/02
- adaştır-:** Yolunu şaşırmak
a.-may E01/04
- ‘adävet:** (Ar.) Düşmanlık
Krş. Düşmenlik, huşūmet
Y14/08
‘a.+lerni Y14/05
- ‘add:** (Ar.) Sayma, sayılma, sayı
Krş. ‘aded, san, ta‘dād
42/004,
‘a.+sız 40/012, 104/025
‘a.+i 105/012, 139/018, 139/018,
Y06/04
‘a.+ini, 147/004
‘a.+lerini 71/015
- ‘aded:** (Ar.) Sayı Krş. ‘add, san, ta‘dād
‘a.+lerni Y16/03
‘a.+ini Y21/08
‘a.+leri Y21/08
‘a.+lerini E01/02
- ādem:** (Ar.) İnsan Krş. Kişi, insān
benī+ ā. 11/005, 12/002, 14/002,
21/010, 36/007, 45/002, 53/002,
66/005, 89/047, 107/008, 107/015,
107/021, 107/031, 115/016, Y03/03.
4/002, 8/004, 9/019, 10/018,
12/002, 12/008, 19/005, 21/010,
22/006, 31/019, 31/020, 34/012,
36/007, 39/005, 39/006, 39/011,
49/019, 49/020, 52/007, 55/014,
55/021, 62/003, 64/009, 73/006,
74/022, 78/025, 84/006, 84/012,
89/048, 90/003, 94/013, 104/023,
107/027, 116/011, 127/005,
128/004, 144/003, 147/010,
Y11/01, Y11/05, Y11/06, Y11/06,
Y11/07, Y11/08, Y12/01, Y13/01,
Y13/06, Y13/07, Y01/05, Y01/05,
Y01/05, Y01/05, Y02/01, Y02/01,
Y02/05, Y03/01, Y03/02, Y03/02,
Y03/02, Y04/01, Y04/06, Y05/04,
Y07/04, Y07/04, Y09/06, Y09/09,
Y15/06, Y17/01, Y18/06, Y18/06,
Y18/06, Y19/05, Y19/05, Y19/07,
Y19/08, Y20/05, Y20/06, Y21/03,
Y21/03, Y21/04, Y21/04, E01/03,
E02/01, E02/02, E02/03, Y01/05,
Y03/02, E02/05
ā.+ēdi Y01/06
ā.+niñ 37/007, 37/023, 37/038,
56/001, 71/004, 94/021, 104/014,
104/015, 127/004, 137/007,
Y11/07, Y11/07, Y02/01, Y07/01,
Y17/04, Y19/04, Y19/04, Y21/03,
104/015
ā.+ni 11/005, 36/006, 89/047,
105/014, 105/017, 109/006,
Y11/07, Y03/03, Y17/01, Y21/03
ā.+ğa 14/002, 18/026, 37/037,
66/005, 107/008, 107/015, 107/021,
115/016, 107/031, 39/011, 53/002
ā.+ge Y11/06, Y07/04, E01/03,
E02/04, Y18/06
ā.+din 45/002, 135/008, 140/001,
Y03/05
ā.+ler 62/009, 72/017, 75/001,
124/002, 139/019, 141/004, Ş02/05,
Y12/07, Y12/12, Y12/12, Y12/12,
Y14/07, Y04/01, Y04/04, Y08/03,
Y16/04, Y18/06, Y19/03, Y19/06,

- Y20/01, Y20/05, 49/010, 58/011, 62/009, 68/018, Y04/04
 ā.+lerniñ 17/003, 22/006, 94/011, Y10/09, Y14/09, Y07/05, Y19/04, Y21/02, Y21/06
 ā.+lerni 66/012, Y11/07, Y14/09, Y01/06, Y09/03, Y16/04, Y16/04
 ā.+lerğa Y19/07
 ā.+lerge Y04/06, Y07/02, Y07/05, Y18/06
 ā.+lerdin 17/014, 17/014, 59/002, Y02/05, Y05/02
 ā.+i 80/017, Ş02/02, Y17/03
 ā.+lerimiz Y06/06, Y21/02
 ā.+imizni Y18/05
 ā.+leri 26/010, Y11/12
 ā.+leridin Y19/07
 ā.+lerindin Y21/03
- ādemoğul:** (Ar.) İnsanoğlu
 ā.+nıñ 80/017
 ā.+ğa 146/003
 ā.+ları 58/001
 ā.+larınıñ 57/004
 ā.+larını 33/013
 ā.+larığa 145/012
- ‘ādet:** (Ar.) Görenek, usul Krş. ‘örf, ‘ana‘nāt
 Y11/08, Y02/06, Y07/01, Y07/04, Y19/08, E02/03, E02/04, Y11/10, Y02/06, Y04/01, Y19/08
 ‘ā.+i aḥval Y16/03
 ‘ā.+bol- Y07/01
 ‘ā.+ni Y11/10
 ‘ā.+ler Y11/08, Y01/01, Y07/05, Y07/01
 ‘ā.+lerni Y16/03, Y19/08, Y12/07
 ‘ā.+lerğa Y16/02
 ‘ā.+lerimiz Y06/05, Y16/03, Y16/03
 ‘ā.+lerimizni Y16/03, Y16/03, Y12/05, Y12/05
 ‘ā.+leri Y02/06, Y07/02, Y05/05, Y06/06, Y07/01, Y16/03
- ‘ādetle-:** (Ar.) Alışkanlık haline getirmek Krş. ‘ādetlendür-
 ‘ā.-yip Y10/08
- ‘ādetlen-:** (Ar.) Adetlenmek
 ‘ā.-ip Y20/08
- ‘ādetlendür-:** (Ar.+Tr.) Alışkanlık haline getirmek Krş. ‘ādetle-
 ‘ā.-üp Y07/02
- ‘ādī:** (Ar.) Bayağı aşağı, değersiz Krş. ḥākīr, ḥʿār
 a. Y09/12, Y09/12, Y12/06, Y13/09
- ‘ādil:** (Ar.) Adil
 nūr+ı ‘ā. 97/011
 ‘ā. 37/021, 58/010, 58/011, 64/010, 72/007, 92/012, 97/011, 103/006, 112/006, 119/062, 119/075, 119/123, 119/160, 119/164, 141/005, 145/017, Y04/04, Y04/04, E02/05, 11/003, 7/009, 7/011, Y16/02, Y21/02
 ‘ā.+bol- 51/004, 143/002
 ‘ā.+dür 112/005, 116/005, 129/004, 11/006
 ‘ā.+dürler 19/010, 119/144
 ‘ā.+dürsen 119/137
 ‘ā.+niñ 31/018, 34/015, 34/019, 37/012, 37/025, 37/030, 37/039, 75/010, Y02/02
 ‘ā.+niñki 37/016
 ‘ā.+ni 34/021, 37/017, 37/032, 55/02, 47/009, 11/005, 5/012
 ‘ā.+ler 32/011, 33/001, 34/017, 37/029, 68/003, 69/028, 97/012, 118/020, 140/013, 142/008, 52/006
 ‘ā.+lerni 146/008
 ‘ā.+lerniñ 118/015, 1/005, 1/006, 14/006
 ‘ā.+siz 35/011
- ‘ādillik:** (Ar.+Tr.) Dürüstlük, eşitlik
 ‘ā.+ni Y06/02
- ‘ādilsiz:** (Ar.+Tr.) Eşitliksiz
 ‘a. 71/004
- ‘ādilsizlik:** (Ar.+Tr.) Eşitliksizlik
 ‘a. 92/015, 37/001, 119/003
- Adisa:** Yer adı
 a.+daki Y18/06
 a.+din Y19/02
- ‘Adiu:** Yer adı
 ‘a. Y08/06
- ‘adl:** (Ar.) Doğruluk
 Krş. çinlik, rāstlık, toğralık, toğrılık, toğrulık
 ‘a. + ı maşlahatige Ş05/06
- ‘adliye:** (Ar.) Adliye
 mahkeme+i ‘a. E02/02
 ‘a. Y06/02, Y17/04
 Y16/04, Y17/04, Y18/06
 ‘a.+si Y18/06
- Adom:** Özel isim
 a.+nıñ 83/006
- āferīde:** (Far.) Yaratılmış Krş. maḥlūk
 ā. 148/006, 102/018
- āfet:** (Ar.) Büyük felaket Krş. felāket
 ā. 10/007, 10/014, 26/010, 28/003, 52/001, 55/012, Y20/01
 ā.+ni 52/002, 94/020, 140/002

- ā.+ge 7/014, 119/150
 ā.+i 7/016, 52/007, 140/010
āfetlik: (Ar.+Tr.) Felaketlik
 ā. 8/012
Afganistan: Ülke adı
 Ş01/03, Ş05/06, Ş06/06, Ş06/06,
 Ş06/06, Y03/04, Y19/02, E01/01
 a.+nın E01/06, E02/02, E02/02
 a.+ğa Y20/02
 a.+da Ş06/06
Afişbeg: Özel isim
 a.Y18/07
Afrika: Ülke adı
 a. Ş06/02, Y05/01, Y06/06,
 Y15/02, Y17/02
 a.+nın Y08/05
 a.+da Y06/06, Y08/06
afril: (İng.) Nisan ayı Krş. April
 a.Y18/04, Y21/05
āftāb: (Far) Güneş Krş. kuyāş, şems
 ā.+ı Ş04/06, Y18/01
aftomobil: (Fr.) Otomobil Krş. Otomobil,
 avtomobil
 a. Y16/01, Y21/04
 a.+i Y19/05
 a.+ler Y21/04
‘afv: (Ar.) Bağışlamak Krş. Bağışla-
 Ş05/06, Ş05/06
 ‘a. +kıl- 32/001, 65/004, 79/009,
 85/002, 86/005
 ‘a.+larını Y15/12
afyon: (Ar.) Uyuşturucu madde
 a. Y10/06, Y10/08, Y10/08,
 Y10/08, Y10/09, Y10/09, Y10/09,
 Y10/09, Y10/09, Y10/09, Y10/09,
 Y10/09, Y10/09, Y11/06, Y12/07,
 Y06/06, Y06/06
 a.+ğa Y10/07, Y10/07, Y10/07
 a.+ge Y13/04
 a.+larını Y10/09
afyonkeş: (Ar.+Far.) Afyon bağımlısı
 a.+lerni Y10/06
ağa: (Tr.) Ağabey Krş. Eke
 a.+mız Y02/05
āgāh: (Far) Bilgili, haberli, uyanık
 Krş. haberdār
 ā. 50/023, 107/043, 119/010
 ā.+bol- 37/037, 39/001, 45/010,
 48/013, 86/006, 119/148
 ā.+kıl- Y05/03
ağır: (Tr.) Ağır
 a. 38/004, 66/012, 88/007, 144/014,
 Ş02/02, Y12/11, Y14/10, Y13/07,
 Y02/04, Y02/05, Y08/01, Y08/01,
 Y18/06, Y19/01, Y19/03, Y19/04,
 Y20/01, Y20/03
 a.+dur 38/004
 a.+ër- 32/004
ağırçılık: (Tr.) Ağırılık, zorluk
 Krş. Ağırılık, kıyınçılık, kıynlık,
 külfet, müşküllük, zorluk
 a.Y02/02, Y20/06, Y21/06
ağırlaş-: (Tr.) Zorlaşmak
 a.-ıp E01/03
ağırlık: (Tr.) Zorluk
 Krş. Ağırçılık, , kıyınçılık, kıynlık,
 külfet, müşküllük, zorluk
 a.+tın 69/020
ağız: (Tr.) Ağız
 a. 33/006, Y11/06, Y21/03, Y21/05,
 Y21/06
 a.+ğa E02/04
 a.+ı 10/007, 17/010, 37/030,
 59/007, 62/004, 63/011, 78/036,
 144/008, 144/011, Y12/07
 a.+da Y04/03, E02/05
 a.+dın E02/04
 a.+ım 49/003, 51/015, 54/002,
 63/005, 66/014, 66/017, 71/008,
 71/015, 89/001, 109/030, 145/021
 a.+ımın 19/014, 78/002, 119/108,
 141/003
 a.+ımın 39/001, 39/009, 78/002,
 119/131
 a.+ımğa 40/003, 119/104
 a.+ımda 34/001
 a.+ımdın 17/003, 119/043
 a.+ınnın 119/013, 119/072,
 119/088, 138/004
 a.+ınnı 50/019, 81/010
 a.+ınnğa 50/016
 a.+ının 36/003, 59/012, 105/005
 a.+ını 22/014, 35/021, 38/013,
 69/015, 73/009, 107/042, 109/002,
 109/002
 a.+ıda Y18/02, 5/009, 38/014,
 58/006, 141/008, 149/006
 a.+ıdaki 55/022
 a.+ıdın 8/002, 18/008, 22/021,
 Y18/03
 a.+ları 115/005, 135/016
 a.+larıda 78/031, 135/017, Y01/03
ağırrak: (Tr.) Ağıra yakın
 a.+ërdi 73/017
ağrı-: (Tr.) Ağrımak
 a.-pèdi Y21/02
 a.-makı Y21/02
ağrık: (Tr.) Ağrı Krş. Renc
 a. Y07/03, Y21/04

- a.+ğa Y06/03
a.+large Y03/03
a.+ı Y11/09
a.+ını 106/046
a.+ıda 41/003
a.+larını Y20/06
- ağrıt-:** (Tr.) Ağrıtmak
a.-ip Y07/01
- ağust:** (Lat.) Ağustos
Y16/01, Y16/02, Y16/02
a.+ta Y16/01
- agenstva:** (İt.) Acente
a. Y17/01
- agentlik:** (İt.) Acente kuruluşu
a.+ını Y11/11
- ağrın-:** (Tr.) Acımak Krş. Aya-, oruçla-
a.-ğan Y10/07
a.-may Y10/07, Y10/07
- ah:** Ah
a.+u fiğanlarıdın Y01/04
a.+u zarımız Y18/05
a. 31/010, Y12/06
- aḥad:** (Ar.) Tek Krş. Birdenbir, ferid,
mutlak, mücerred, yek
a. 86/010
- aḥālī:** (Ar.) Halk Krş. ‘avām, cumhur,
ḥalāyık,
ḥalk, ḥalk
a.+i islāmiyesi Y02/06
a. Y14/11, Y12/04, Y12/04
Y14/11, Y14/11, Y13/07, Y04/04,
Y05/06
a.+ğa Y18/04
a.+si Ş04/06, Y12/07, Y18/07
a.+sini Y19/07
a.+lerimizni Y06/04
- aḥbarlar:** (Ar.) Haberler
a.+ga Ş01/02
- aḥçe:** (Tr.) Para Krş. Ful, nakd, pul, tize
a.+mle Y11/08, Y11/0
- ‘ahd:** (Ar.) Söz vermek
132/008, Y17/03
‘a. +ı peymānlar E01/04
‘a. +bağla- 50/005
‘a. +kıl- 83/006, 89/003
‘a.+ını 74/020
‘a.+ım 89/028
‘a.+ımnı 50/016, 89/034, 132/012
‘a.+ııda 44/017
‘a.+ı Y17/03
+ını 103/018, 25/010, 25/014,
55/021, 78/010, 89/039, 105/008,
105/009, 106/045, 111/005,
111/009, Y13/08, Y13/08
‘a.+ını Y13/08
- ‘a.+ige Y13/08
‘a.+ıda 78/037
- ‘ahde:** (Ar.) Söz Krş. gep, ḳal, kelim, lafz,
nuṭuḡ, nuṭḳ, söz
‘a. Y18/05
- ‘ahdnāme:** (Ar.) Sözleşme Krş. ‘aḳid
Y17/03, Y21/04
‘a.+ni Y13/08, Y13/09
‘a.+ge Y13/08, Y18/05
‘a.+de Y13/08
‘a.+lerge Y15/02
- āhestelik:** (Far.+Tr.) Yavaşlık Krş. sustluk
ā. Y12/12
- āḥir:** (Ar.) Son Krş. ‘āḳıbet, bitim,
ḥātime, intiḥā’, nihayet, uç
ā. Y15/01, Y18/01, Y18/02, Y18/03
ā.+ge Y14/03
ā.+de Y18/05, Y21/06, 73/024
ā.+deki Y21/02
ā.+i 37/038, 37/038, Ş02/04,
Ş04/03, Ş06/05, Y06/04, Ş05/04,
Ş06/04, Y03/06, Y04/04, Y05/06,
Y21/02, E01/05
ā.+iğa Y19/03
ā.+leride Y13/12, Y16/01
ā.+lerideki Y12/10
ā. +ğaça Y08/01, 119/112, 119/034
- āḥiren:** (Ar.) Sonradan
ā. Ş02/02, Ş06/02
- āḥiret:** (Ar.) Öbür dünya, ahiret
a. Y12/02, Y20/05
a.+te Y16/03
a.+ide Ş06/05
a.+imizni Y09/07
- aḥkām:** (Ar.) Hüküm Krş. ḥüküm, köḡsi
a. Ş06/05, Y16/03
a.+ıdan Y16/03
a.+ımda 89/030
a.+larını Y04/03
- aḥlāk:** (Ar.) Ahlak Krş. ḥūy, meşreb
teḥzib+i a. Ş01/02, Y02/06
a.+ı ‘umūmiye Ş01/02
a.+ı ‘u mūmiyeni Y16/03
a. Ş05/04, Y10/02, Y12/02,
Y12/02, Y02/06, Y05/04, Y07/02,
Y11/07, Y07/01, Y07/01, Y16/03,
Y16/03, Y16/04, Y18/01,
Y20/01, Ş01/02
a.+ni Y07/02
a.+nı Y21/04
a.+lar Y07/02
a.+larnı Y02/06
a.+lardın Y07/01
a.+larımızni Y12/05
a.+larımıznı Y11/08

- a.+ları Y09/06
a.+larını Y19/08
- ahlāken:** (Ar.) Ahlak bakımından
a. Y16/03
- ahlākī:** (Ar.) Ahlaka ait
a. Y03/06
- ahlākılık:** (Ar.+ Tr.) Ahlaklı
a. Y07/04
- ahlaksız:** (Ar.+ Tr.) Ahlaksız
a. Y11/07
- ahlaksızlık:** (Ar.+ Tr.) Ahlaksızlık
a. Y02/06
a.+ğa Y07/02
a.+tın Ş01/02
a.+larını Y18/01
a.+large Y06/06, Y16/02
- aḥmak:** (Ar.) Ahmak, akılsız Krş. Krş.
'akılsız,
hüşsüz
a. 14/001, 49/010, 53/001, 74/019,
74/022, 92/006, 107/018, Y02/03,
Y02/03, Y03/02, Y07/01, Y19/06
a.+nın 39/008
a.+lar 94/008
- aḥmakçılık:** (Ar.) Ahmaklık, akılsızlık
Krş. aḥmaklık, ḥamākat,
ḥamākatçılık, ḥamākatlık
a.+lar Y07/01
- aḥmaklık:** (Ar.) Ahmaklık, akılsızlık
Krş. aḥmakçılık, ḥamākat,
ḥamākatçılık, ḥamākatlık
a.+ler Ş05/01
- aḥşām:** (Ar.) Akşam
a. 55/018, 90/006, 141/002,
Y02/06, Y03/05, Y17/01
a.+nın 65/008
a.+da 59/006, 59/014, Y10/09
a.+ı 30/005
a.+ğa Y09/03
- aḥtar-:** (Tr.) Aramak Krş. izle-, izde-,
yokla-
a.-sak Y10/08
a.-ıp Y10/09
- aḥund:** (Far.) Din adamı
a. Y09/07, Y09/09, Y21/01, E01/02
a.+lar Y12/08
a.+larımız Y06/06, Y21/02
- aḥvāl:** (Ar.) Ahval, hâl, durum
Krş. vaz'iyet, hâl, hey'et
ma'ışet+i a. Ş01/02
'âdet+i a. Y16/03
Şerâ'it+i a. Y20/01, Y21/04
a.+i tarihîyesidin Ş04/01
a.+i fûruş Y03/05
a.+i ḥāzıra Ş01/02
- a.+i vehm Y02/05
a.+i cereyân Ş01/02
a.+nın aḥvalat
a.38/004, Ş04/02, E01/03, Ş03/01,
Ş05/04, Ş06/05, Y11/03, Y11/06,
Y02/05, Y03/03, Y03/04, Y03/05,
Y06/05, Y06/06, Y17/03, Y17/03,
Y20/01, Y20/03, Y20/03
a.+ni Y02/03, Y08/03
a.+ğa Y18/02, Y18/04, Y19/02,
Y21/01
a.+ge Y13/03
+de Ş05/01, Y10/05, Y10/12,
Y13/01, Y02/04, Y16/02
a.+daki 144/015
a.+ler Y07/02, Y08/03, Y20/05
a.+lerni Y10/09, Y06/05
a.+large Y11/03, Y18/03
a.+lerde Y09/04
a.+lerdin Y02/03
+i Ş01/02, Y12/07, Y01/03,
Y02/03, Y03/02, Y09/03, Y19/02,
E01/03, E02/06, Y07/01, Ş06/05,
Y01/01, Y09/01, Y09/03, Y20/03,
Y20/03, Y21/07
a.+ini E01/03
a.+ini Ş02/02, Ş04/01, Y13/08
a.+iğa Ş02/05, Y03/02, Y10/05,
Y02/05, Y09/01, Y09/01, Y09/02,
a. Y18/01, Y20/01, Y01/05, Y13/10
a.+iden Y18/08
a.+idin Y01/02, E01/01, Y12/08,
Y04/04, Ş01/02
a.+imiz Ş02/01, Y01/02, Y07/02,
E01/01, Y01/01
a.+imizğa Y07/02
a.+imizni Y01/01, Y16/02
a.+lerimizni Y18/08
a.+leri Y11/01, Y18/03
a.+leriğa Y21/03
- 'ā'id:** (Ar.) Ait Krş. karşılık, teğışlik,
teğışli
'ā. Y08/06, Y21/04
- 'ā'ile:** (Ar.) Ev halkı
Ş03/02, Y19/06
'ā.+si Y10/01
'ā.+leri Y17/01
- ajans:** (Fr.) Haber toplama kuruluşu
a.+ı Y19/02
- ajori:** Bir kabile adı
a. Ş06/06
+larnın Ş06/06
- aḳ:** (Tr.) Beyaz
a. 22/014, 51/008, 68/002, 71/018,
97/006, Y10/10, Y13/03, Y03/06,

Y05/06, Y06/02, Y07/06, Y19/06, Y21/02
aķ-: (Tr.) Akmak
 a.-adur 147/019
 a.-tı 105/041, Y19/06
 a.-ay 61/004
 a.-ıp 58/007, 119/136, 133/002, 133/003
 a.-ķan Y19/04
aķademiya: (Fr.) Akademi
 a.+larını Y03/01
‘aķā’id: (Ar.) İnanılan şey
 ‘a. +i zarūriye Y07/05
 a. Y18/07
aķart-: (Tr.) Aydınlatmak Krş. Yarut-, yorut-
 a.-up Y18/08
aķartış: (Tr.) Aydınlatma Krş. Aķartu
 a. Y10/11, Y10/09, Y13/07, Y18/01, Y18/08, Y20/06
 a. +ğa Y16/03
aķartu: (Tr.) Aydınlatma Krş. Aķartış
 a. Y12/04, Y06/03, Y06/03, Y06/06, Y07/03, Y07/05, Y08/04, Y09/05, Y09/05, Y09/05, Y09/05, Y09/07, Y16/03, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/08, Y18/08, Y18/08, Y19/07, Y19/08, Y21/01
aķdām: (Ar.) Ayaklar
 a.+ları Y18/02
 a.+larını Y14/04
Aķdeniz: Akdeniz
 a. Y14/10, Y09/12, Y09/12, Y17/02, Y19/03
 a.+de Y09/10, Y17/02
‘aķibet: (Ar.) Nihayet, son Krş. āķir, bitim, hātime, intihā’, nihayet, uç
 Y10/04, Ş06/06, Y10/12
 ‘a.+i Y16/03, Y20/03, Y02/01
 ‘a.+tin Ş04/04
 +ini 73/018
 ‘a.+leri Y13/09
aķınsu: Akarsu Krş. Nehr
 a. 78/016, 78/044, Y16/01
aķıt-: (Tr.) Akıtmak
 a.-ur erdi 78/016
 a.-mağıl 140/008
 a.-ıp 42/004
‘aķid: (Ar.) Sözleşme Krş. ‘ahdnāme
 ‘a. +kıl- Y17/03
‘aķidat: (Ar.) Sözleşmeler
 ‘a. Y08/02, Y08/02
‘aķide: (Ar.) İtikat
 ‘a. Y08/01, Y19/08

aķ kitāb: Fransa’nın sillahlanma programı
 a. Y12/10, Y12/10
 a.+nın Y13/09, Y13/09
 a.+daki Y13/09
aķ köğül: (Tr.) Saf gönül
 a. Y21/02
‘āķil: (Ar.) Akıllı
 a.Y16/01
‘aķl: (Ar.) Akıl Krş. Hüş
 ‘a. +ı muhakemeler Ş04/02
 ‘a. +ı diyanet Ş05/06
 ‘a. +ı hüşlarmız Ş04/05
 ‘a. +ı vicdanlarığa E01/02
 ‘a. Y02/05, Y03/01, 101/002, 119/034, 119/073, 119/104, 136/005, Ş04/05, Ş06/05, Y01/03, Y02/01, Y02/03, Y03/02, Y03/02, Y06/06, Y07/04, Y09/12, Y18/02, Y18/08, Y21/02, Y21/02, E01/01, E02/03, E02/04, 64/010, 111/010, Y11/02
 ‘a. +bol- 36/003
 ‘a. +bêr- 119/125, 119/131, 119/144, 119/170
 ‘a.+nın E02/03
 ‘a.+nı Ş06/05
 ‘a.+a Y09/02, Y16/03, Y16/03
 ‘a.+ğa 94/008, Y12/07, Y02/01
 ‘a.+da Y07/04
 ‘a.+lar Y12/02
 ‘a.+large Y02/01, Y18/02
 ‘a.+sız 32/009
 ‘a.+ı E01/01
 ‘a.+larını Y11/07, Y06/06, Y15/08
aķlık: (Tr.) Temizlik Krş. Nezāfet, pākizelik, pāklık, pāklik, şāflık
 a. Y07/06
‘aķsız: (Ar.+Tr.) Akılsız Krş. aķmak, hüşsüz
 ‘a. Y11/04, Y06/06
aķraba: (Ar.) Akriba Krş. hışım, tuķķan
 a. Y05/04
 a.+larım 38/012
‘aks: (Ar.) Ters yönde
 ‘a. Y18/06, Y21/01, Y11/02, Y15/03, Y02/03
 ‘a.+ınçe Y18/08, Y19/03
Aķşay: Yer adı
 a. Y16/02
aķsa-: (Tr.) Aksamak
 a.-ğalı 38/017
 a.-ğanda 35/015
aķsaķ: (Tr.) Aksak
 a. Y01/05, Y09/04
aķsaķal: (Tr.) Yaşlı, ihtiyar

- Krş. göca, karı, yaşlık
a. Y11/06, Y01/04
a.+nın Y16/04
a.+ların 107/032
a.+lardin 119/100
a.+larımız Y04/06
a.+larığa 105/022
- ‘aksi:** (Ar.) Ters, olumsuz Krş. zıdd,
menfi
‘a. Y11/03
‘a.+yle Ş04/02
- Aksu:** (Tr.) Yer adı
Ş06/06, Y13/02, Y03/06, Y03/06,
Y03/06, Y03/06, Y03/06, Y06/05,
Y06/06
a.+ğa Ş05/05, Ş06/06, E02/06
a.+da Ş05/05, Y02/05, Y02/05,
Y19/05
- Aksuluk:** (Tr.) Aksulu
a. Ş05/01
- Akto:** (Tr.) Yer adı
a. Y03/03
- Akorda:** (Tr.) Mahalle adı
a. Y11/05
- al-:** Almak ; Yeterlilik fiili
a.-adur 39/006, 57/001, Y04/04,
Y18/05, Y20/08, Y21/02
a.-may Y20/02
a.-maydur 142/005
a.-maymen 16/005, 50/010, 89/033
a.-maymız Y20/02
a.-amdur Y02/04
a.-adurlar Y19/07, E01/03
a.-amen Y13/12
a.-ur 144/011, Y04/03
a.-ur êrdi 78/070
a.-ursen 74/011, 82/008, 104/029,
144/004
a.-mas Y05/05
a.-amaz Y04/04
a.-amız Y10/06, Y02/06, Y04/04,
Y04/04, Y04/04, Y05/03, Y05/04
a.-urlar 69/036, 80/013, 139/021
a.-dı 18/017, 18/019, 78/054,
105/037, 105/044, 118/005,
Y10/07, Y11/04, Y11/11, Y12/12,
Y13/03, Y05/06, Y15/02, Y17/01,
Y17/01, Y18/08, Y21/06, Y21/08,
Y21/08
a.-dım Y12/05, Y21/01
a.-duk 35/025, Y10/07, Y10/08,
Y04/03, Y20/08
a.-maduk Y04/03
a.-dılar 105/036, Ş05/02, Y09/12,
Y15/10, Y20/04, E01/05
- a.-madılar 44/003, Y09/09
a.-kaymız 129/008
a.-ğaylar 107/038
a.-makçıdur Y17/03
a.-ay 57/001
a.-ğıl 35/018, 56/008, 71/002,
71/004, 106/047, 119/117, 126/005
a.-mağıl 28/004, 51/011, 119/043
a.-sun 109/009, 109/011, Y09/09,
Y09/09
a.-ırlar 2/011
a.-masa Y21/08, Y21/08
a.-sa Y19/07
a.-sak Y06/06
a.-alı 83/012, Y20/02
a.-ıp 30/001, 37/007, 37/021,
58/010, 60/009, 68/022, 68/023,
69/004, 78/038, 79/007, 81/010,
82/004, 85/003, 90/005, 102/010,
106/046, 108/010, 116/014,
119/022, 124/003, 126/001,
126/006, 139/009, Ş02/04, Ş02/04,
Ş02/05, Ş02/05, Ş02/05, Ş02/06,
Ş04/02, Ş04/05, Ş05/03, Ş05/05,
Ş05/06, Ş05/06, Ş06/03, Y10/02,
Y10/03, Y10/03, Y10/04, Y10/11,
Y11/04, Y11/04, Y11/06, Y11/10,
Y12/01, Y12/05, Y12/08, Y14/03,
Y14/08, Y14/12, Y13/02, Y13/03,
Y13/06, Y13/06, Y13/07, Y13/07,
Y01/03, Y01/04, Y01/04, Y01/04,
Y01/06, Y02/03, Y02/06, Y03/01,
Y03/05, Y04/03, Y04/03, Y04/04,
Y04/06, Y04/06, Y04/06, Y04/06,
Y04/06, Y05/04, Y05/04, Y05/04,
Y05/04, Y05/04, Y05/05, Y05/05,
Y06/02, Y06/03, Y06/03, Y06/05,
Y07/01, Y07/01, Y07/01, Y07/03,
Y07/05, Y07/06, Y08/01, Y08/03,
Y08/03, Y08/03, Y08/03, Y09/03,
Y09/03, Y09/06, Y09/07, Y09/09,
Y15/01, Y15/02, Y15/07, Y15/07,
Y15/10, Y16/04, Y16/04, Y17/01,
Y17/01, Y17/01, Y17/02, Y17/02,
Y17/02, Y17/04, Y18/01, Y18/01,
Y18/02, Y18/03, Y18/05, Y18/06,
Y18/07, Y19/02, Y19/02, Y19/03,
Y19/05, Y19/05, Y19/05, Y19/05,
Y19/06, Y19/07, Y19/07, Y20/03,
Y20/05, Y20/06, Y20/06, Y20/07,
Y20/07, Y20/08, Y20/08, Y20/08,
Y21/03, Y21/03, Y21/03, Y21/04,
Y21/07, Y21/08, E01/03, E02/02,
E02/05

- 102/024, Ş02/05, Y01/05, Y02/06, Y18/03, Y18/03, Y21/06
a.-ğaç 49/017
a.-ğalı 10/014, 31/014, 106/023
a.-ğan 74/002, Ş01/01, Ş03/01, Y10/02, Y12/05, Y12/05, Y12/09, Y14/09, Y13/06, Y13/10, Y02/05, Y02/05, Y03/06, Y03/06, Y08/03, Y08/04, Y08/06, Y09/09, Y09/09, Y15/05, Y15/08, Y15/12, Y17/02, Y18/04, Y18/04, Y19/01, Y19/01, Y21/08, Ş03/03
a.-mağan Y02/04, Y08/04, Y21/08
a.-ğanıge Y17/01
a.-ğanımızğa Y08/01
a.-ğanıñ 99/008
a.-ğanıñız 127/002
a.-ğanına Y12/06
a.-ğanınıñ Y19/07
a.-ğanlar 107/003, Y05/04, Y20/04, Y20/07
a.-ğanlıkığa Y17/01
a.-ğan èdi Y20/05, Y02/05
a.-mağan èdi Y08/04
a.-ğan èken Y09/09
a.-salar èken Y09/09
a.-ğandın Y10/03, Y12/07, Y02/04, Y08/03, Y20/04
a.-adurğan Y11/04, Y11/09, Y11/10, Y12/09, Y14/09, Y18/06, Y19/03, Y19/07, Y20/02, Y21/03, E02/01
a.-maydurğan 15/005
a.-ğusı 56/001, 56/002
a.-masğa Y12/08
a.-ivatқан Y20/03
a.-ğunça Y21/06, E01/04
a.-masdın Ş02/02
a.-mastan Y08/04
a.-maқ Y11/06, Y12/04, Y12/04, Y01/05, Y01/05, Y02/06, Y09/08, Y18/04
a.-maқdur Y19/02
a.-maқnı Y17/02
a.-maқı Y11/09
a.-maқğa Y07/04, Y15/03, Y17/03
a.-maқtan Y11/09
a.-maқtın Y09/03
a.-mamız Y14/04
ala: (Tr.) Karışık renkli
a. Y13/03, Y19/06
a. bol- Y07/01
‘alāhıde: (Ar.) Ayrıca
‘a. Y17/01, Ş05/06, Y21/08
‘alāka: (Ar.) İlgi
‘a. Y12/09, Y17/04, Y18/02, Y19/02
‘a.+nı Ş06/05
‘a.+dın Y11/08
‘a.+sı Y12/09, Y18/03
‘a.+sını Y15/11, Y20/04
‘a.+sığa Y18/06
‘a.+sıda Y01/01, Y05/03, E02/04
‘a.+sıdaki Y07/05
‘a.+sıdın Ş06/04, Y13/08
‘a.+mıznı Y10/10
‘a.+ları Y03/03, Y15/03, Y15/03
‘a.+larını Y05/03, Y15/03
‘a.+larıda Y14/12, Y13/01, Y15/02, Y01/02, Y04/01, Y15/01, Y04/01
alakan: Avuç Krş. Avuç
a.+ımdadur 119/109
‘alākasız: (Ar.) İlgisiz
‘a. Y15/04
alal-: (Tr.) Alabilmek
a.-maydurlar Y20/03
a.-mağanımız Ş04/01
‘alāmet: (Ar.) İz, belirti Krş. iz, nişan, nişāne
‘a.86/017, 135/010
‘a.+ler 74/005
‘a.+leriñdin 65/008
‘a.+idür Y19/07, Y21/04
‘a.+lerimizni 74/009
‘a.+leri Y02/02, Y20/01
‘a.+lerini 78/043, 105/027
Alaska: Alaska
a.+da Y12/10
alban: Vergi Krş. Bac, elik-selik, harāc
a. Ş05/03, Y01/05, Y04/06, Y20/06
a.+ğa Y02/04
alçak: Alçak Krş. muhānet, nāmerdlik, töben
a. Ş03/02, Y18/08, E02/01, E02/06
a.+lar Y01/04
ald: (Tr.) Ön, Ön kısım
a.+ımğa 59/0010
a.+ımda 18/022, 23/004, 39/001, 57/006, 89/037
a.+ımdadur 38/018, 44/015, 50/008, 51/003
a.+ımdın 139/005
a.+ıñğa 88/014, 110/003, 119/170, 79/011
a.+ıñda 22/028, 39/005, 51/004, 51/004, 73/022, 86/009, 88/002, 90/008, 102/028, 141/002
a.+ıñdadur 38/009, 69/019, 119/168
a.+ı Y07/03

- a.+ını 21/012, Y01/05
a.+ığa 17/013, 21/003, 60/011,
62/008, 72/011, 106/023, 108/012,
Y01/01, Y02/06, Y03/05, Y08/04,
Y20/08, E01/02
a.+ıda 5/008, 22/026, 22/029,
31/019, 36/001, 41/012, 42/003,
50/003, 50/021, 54/003, 56/013,
61/007, 68/002, 68/003, 68/004,
68/007, 68/025, 72/009, 80/002,
84/007, 85/013, 89/014, 89/023,
95/007, 96/006, 96/009, 96/013,
97/003, 98/006, 98/008, 101/003,
101/007, 105/017, 109/015,
116/010, 118/024, 119/046,
138/001, 141/003, 142/002, Ş04/01,
Y10/09, Y10/09, Y13/07, Y02/06,
Y09/04, Y09/12, Y17/01, Y18/08,
Y21/06
a.+ıdadur 26/003
v+ıdaki 18/012, 69/022, Ş05/02,
Y12/05, Y03/03, Y19/03, Y20/01
a.+ıdın 31/022, 68/001, 78/055,
Y11/07, Y13/03
a.+ımızda Y21/01
a.+ımızdaki Y02/03, Y18/01
a.+ılarığa Y01/05
a.+ıların Y13/03
- alda-:** (Tr.) Kandırmak Krş. Aldat-
a.-p Y18/03, Y18/03
- aldan-** (Tr.) Kandırılmak
a.-ip Y21/02
- aldat-:** (Tr.) Kandırmak Krş. Alda-
a.-kalı 105/025
- aldıra-:** Acele etmek
a.-aydur 68/031
a.-gıl 22/020, 38/022, 40/014,
70/001, 70/002, 70/005, 71/013,
141/001
a.-p 48/006, 55/009, 104/008,
119/061, Y11/06
- aldıraşlık:** Acelecilik
a.+ımda 31/022, 116/011
- aldur-:** (Tr.) Aldırmak
a.-ğalı Ş02/05
a.-up Y01/05, Y05/04, Y16/04,
Y20/06
a.-uş Y21/05
- ‘âlem:** (Ar.) Dünya, cihan
Krş. Devrân, cihan, dünyā
derd+ü ‘â. Y10/04
efkâr+ı ‘â. Y21/03
etrâf+ı ‘â. Y04/01
halk+ı ‘â. Y12/02
insâniyet+i ‘â. Ş05/04
- kâ’inât+ı ‘â. Ş06/01
tārīḥ+i ‘â. Ş04/05, E01/01
‘â. +i berzah 9/017, 30/003, 31/17,
6/005, 16/010, 18/00549/014,
49/015, 49/015, 86/013, 88/004,
116/003, 139/008
‘â. +i beşeriyet Ş01/02, Y18/02
‘â. +i insaniyet Ş05/04
‘â. +i insaniyetniñ Y01/02
‘â. +i islâmiyet Ş01/03
‘â. +i islâm E02/04
‘â. +i milletniñ Ş03/02
‘â. 50/013, 96/010, 98/007, Ş06/01,
89/011, Ş04/05
‘â. +niñ Ş05/04, 18/015, 33/008,
Y10/01, Y03/01, 19/004
‘â. +ni 77/018, Ş06/01
‘â. +ge Ş02/03, Y05/02
‘â. +de Ş01/02, Y04/01, E01/01,
E01/01, E02/05
‘â. +deki Ş03/02
‘â. +ler Y10/04
+ı Ş06/05
‘â. +iniñ Ş02/03
‘â. +ini Ş06/05
‘â. +ıga Y19/02
‘â. +ide Y07/06, Y16/02
‘â. +lerimizni 20/005
- Aleniçonak:** Yer adı
a.+da; Y03/06
- alevlen-:** (Tr.) Alevlenmek Krş. Tutaş-
a.-mağğa Y06/05
- ‘aleyḥ:** (Ar.) Karşıtlık
‘a.+ide; Y20/01
- alğa:** İleri
a. Y20/08, Y18/04, Y18/05,
Y19/03, Y19/03, Y19/04, Y19/07,
Y20/06, Y20/07, Y20/07
- Alğat:** Yer adı
a. Y15/06
- alğuçı:** Alıcı Krş. Aluçı
a. 9/013, 18/047, 41/001, 57/003,
141/003, Y12/05
a.+nıñ 44/016
a.+nı 8/002
a.+ğa 136/011
a.+lar Y16/04
- alın-:** (Tr.) Alınmak
a.-adur Y06/03, Y09/08, Y15/11
a.-may Y18/06
a.-maydur Y12/12, Y09/09, Y18/06
a.-dı Ş03/03, Ş05/04, Y06/03,
Y17/02, Y20/08, E01/03
a.-madı Y05/03
a.-sa Y02/04

- a.-ıp Y02/04, Y02/04, Y02/04,
Y02/05, Y04/05, Y09/04, Y17/01,
Y18/07, Y19/06, Y20/08, E02/04
a.-ğan Y07/05, Y17/02, Y17/03,
Y20/04, Ş05/05, Y07/05
a.-mağan Y02/04, Y02/04
a.-ğandın Y18/06
a.-ğanlıknı Ş01/03
a.-ğanèdi Y11/06
a.-adurğan Y02/04, Y02/04,
Y03/06, Y09/08, Y18/06, Y18/06
a.-mağ Ş05/06, Y02/04
a.-mağnı Ş02/05
- alış:** Alış
a. Y06/05, Y11/10, Y12/04,
Y12/05, Y12/05, Y13/10, Y13/12,
Y13/12, Y02/04, Y19/04, Y20/04,
Y20/06, Y20/08, Y21/01, Y21/01,
Y21/01, Y21/03, Y21/05, Y21/06,
Y21/06, Y21/06, Y21/07, Y21/08
a.+dur Y07/02
a.+nı Y18/05
a.+ğa Y18/08, Y20/02
a.+ka Y01/04, Y07/03, Y20/07,
Y21/08
a.+larını Y19/04
a.+ımız Y17/03
a.+ğına Y20/02
- alışbêriş:** (Tr.) Alışveriş
a. Y02/04
- alıştur-:** (Tr.) Alıştırmak
a.-up 106/035
a.-updurmen 102/010
- ‘alî:** (Ar.) Yüce Krş. Belend,
müte‘âl, uluğ
138/006, Ş01/01, Ş03/03, Ş04/06,
Y01/03, E02/06, 93/004, Ş01/01,
Ş01/01, Ş03/01, Y10/04, Y12/02,
Y12/04, Y05/06, Y07/05, Y08/05,
Y08/05, Y08/06, Y09/01, Y09/01,
Y09/07, Y16/03, Y16/04, Y16/04,
Y18/02, Y18/04, Y18/07, Y19/05,
E01/05
hüzür+ı‘â. Ş02/02
şehir+i ‘â. Ş02/01
ta‘lîmat+ı ‘â. Y14/04
zât+ı ‘â. Ş02/02
‘â.+i fikir Ş03/02
‘â.+i hâzret Ş06/06
‘â.+i himmet Ş04/05
‘â.+dür 99/002, 148/013
‘â.+dürsen 92/008
‘â.+si Y14/02
‘â.+siğa Ş02/02
‘â.+yinde 113/005
- ‘â.+leri Ş03/03
- ‘âlîcenâb:** (Ar.) Onurlu, şerefli
Krş.Eşref, hamiyetlik, şerîf, şerefli
‘â. Ş04/02
- Alihacımoglı:** Kişi adı
a. Y07/03
- â‘lîlîk:** (Ar.+Tr.) Yücelik Krş. ‘izzet, şevket
serdâr+ı â. Ş04/06
â.+ıka Ş04/06
- ‘âlim:** (Ar.) Bilgin
24/001, Ş04/05, Y07/06, Y08/04,
Y08/06, Y09/01, Y18/02, E02/05,
Y03/01
‘â.+dür Y15/06
‘â. +kıl- 19/007
‘â.+ge Ş05/04
‘â.+leri Y03/04
‘â.+lerinin Y12/01
+leriden Y08/06
- ‘Âlimahun:** Özel isim
‘â.+um Y12/08
- ‘âliye:** (Ar.) Bir şeyin en yukarısı
hissiyât+ı ‘â. Y18/02
‘â.+lerîga Y14/04
- alkış:** (Tr.) Alkış
a.+lar Y04/04, Y04/04, Y19/06
- alkışlı:** Alkışlı
a. Y11/11
- allah:** (Ar.) Allah Krş. hakk, hüdâ,
Hüdâvend, hüdây, ilâh, rabb, teğri
cenâb+ı a. Ş04/05, Y04/03, Y07/04,
Y15/07
cenâb+ı a. Y13/05, Y16/02
kitâb+ı a. Y19/07
a.+ı sübhâne Y15/06, Y15/04
a.+ı sübhâneniğ Ş05/01
a.+ı te‘âla Y11/08, Y08/04,
Y08/04, Y09/09
a. Ş01/03, Ş02/03, Ş02/04, Ş04/05,
Ş05/04, Ş06/05, Y11/07, Y12/03,
Y14/02, Y14/03, Y07/03, Y15/05,
Y15/07, Y18/07, Y18/08, Y19/08,
E01/05, E02/04
a.+nığ Ş04/04, Ş04/05, Ş05/04,
Ş06/01, Ş06/05, Y14/02, Y14/02,
Y14/04, Y14/04, Y02/02, Y16/02,
Y16/03, Y21/02, E02/01
a.+nı Y12/02, Y15/08
a.+ğa Y14/01, Y14/02
- Almanya:** Almanya
a. Ş05/06
- Altay:** Altay
a. Ş03/01, Ş04/02, Ş05/02, Y20/06,
Y21/07, E02/06
- alte:** 1. Altı 2. Alte şehri

- a. Ş02/02, Ş02/02, Ş06/06, Y11/08, Y11/09, Y12/04, Y12/05, Y12/05, Y14/05, Y14/11, Y13/03, Y02/03, Y02/04, Y02/05, Y02/05, Y02/06, Y03/01, Y04/01, Y04/01, Y05/03, Y05/04, Y05/06, Y06/03, Y07/01, Y07/05, Y08/02, Y08/03, Y09/02, Y09/07, Y15/12, Y16/02, Y16/02, Y16/02, Y16/02, Y16/03, Y16/03, Y16/04, Y17/04, Y17/04, Y18/01, Y18/03, Y18/04, Y18/04, Y18/04, Y18/05, Y18/07, Y19/07, Y19/07, Y20/05, Y20/06, Y20/06, Y20/06, Y20/06, Y20/06, Y20/07, Y20/08, Y21/01, Y21/01, Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/03, Y21/06, Y21/06, Y21/06, Y21/08, E01/05, E01/05, E01/05, E01/05, E02/06
a.+de Y14/09
a.+din Y03/05
- altenci:** Altıncı
Ş06/02, Ş06/02, Y06/02, Y07/02, Y15/12, Y14/05, Y14/07, Y14/07, Y14/07, Y14/07, Y08/02, Y08/02, Y08/05, Y18/04, Y18/05
a.+si Y18/05
a.+sidin Y20/08
- altun:** Altın
a. 68/014, 105/037, 115/004, 119/072, 135/015, Ş02/05, Y11/03, Y11/04, Y11/04, Y13/02, Y02/03, Y02/05, Y02/05, Y07/01, Y07/02, Y16/01, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y18/03, Y20/07
a.+dın 19/010, 19/010, 21/004, 119/127, 119/128, Y04/04
a.+lar Y04/04
a.+larnı Ş02/05
a.+lardın Ş02/05
a.+ı 45/009
a.+ıdın 72/015
- altunluk:** Altınlı
a. Ş02/05
- aluçı:** Alıcı Krş. Alguçı
a. Ş02/05
- ‘ām:** (Ar.) Bütün Krş. ‘ām, ‘āmma, bütün, cümle, fütün, heme, pütün, tob, tutaş, ‘umūm, ‘umūmen
Y10/09, Y08/02, Y19/06, Y19/07
efkār+ı ‘ā. Y21/03
‘ā. +ı halknıñ Y02/01
‘ā. +ı hācetleridin Y15/07
‘ā. +ı memleket E02/06
- ‘ā. +ı millet Y01/01, Y01/02
‘ā. +ı milletni E02/05
‘ā. +ı milletniñ Y01/02
‘ā. +ı müselmān Y15/08
‘ā. +ı nef’ini Y15/07
‘ā. +ı vağanımıznıñ Y04/02
‘ā. +nıñ Y15/06, Y15/08, Y18/06, Y20/05
- amān:** (Ar.) Bağış, bağışlama
a. 112/006, Ş04/04, Ş02/01, Ş03/01, Y20/02
- amānlık:** (Ar.+ Tr.)Bağışlanma
a. 122/007
a.+ını 128/005
- ambar:** (Far) Ambar
a.+ları Y08/05
- ‘Ambon:** Özel isim
‘a. 83/007
- ‘amel:** (Ar.) İş
ğaye+i ‘a. Ş06/06
‘a. 116/007, 119/124, 119/126, Ş06/05, Ş06/05, Y12/02, Y12/02, Y02/05, Y20/02, Y20/06, Y20/06, Y21/01, Y21/08, Y21/08, Y21/08, Y08/04
‘a. +kıl- 109/021, 119/017, 142/008, 147/020, Ş02/04, Y21/05, 119/066, 44/001, 13/006
‘a.+ğa Y18/02
‘a.+ge 103/021, 119/121, Ş06/02, Ş06/05, Y10/06, Y11/02, Y12/10, Y13/05, Y13/09, Y05/02, Y06/01, Y18/03, Y19/03, Y20/02, Y20/04, Y20/04, Y20/04, Y20/06, Y20/06, Y20/07, Y21/01, Y21/01, Y21/02, Y21/03, Y21/03, Y21/04, E02/04, Ş06/05
‘a.+de Y10/04, Y04/03, Y21/02, Y21/06, Y20/01
‘a.+den Y16/02, Y16/03, Y16/03
‘a.+dın Y16/02, Y18/01, Y18/01, Y18/01
‘a.+ler 106/022, 126/002, 126/003, Y14/03
‘a.+lerni 118/016, 118/016
‘a.+lerde Y20/01
‘a.+lerimni 95/009
‘a.+leriñ 90/016, 92/004, 92/005, 104/024, 139/014, 145/010
‘a.+leriñniñ 104/013, 111/006
‘a.+leriñni 106/007, 145/004
‘a.+leriñdin 145/005
‘a.+i Y13/04, Y04/06, 143/005
‘a.+idür 111/003
‘a.+idürler 102/026

- ‘a.+ini 90/017, 90/017
 ‘a.+ige 62/012
 ‘a.+imizdendir Ş06/06
 ‘a.+leri 103/022, 107/008, 107/016,
 107/022, 107/032, 111/002,
 111/007, E02/05
 ‘a.+lerini 28/005, 46/008, 96/003,
 105/005, 106/013, 107/022,
 107/024, 111/004, 118/017,
 138/008
 ‘a.+lerige 28/004
 ‘a.+leride 145/017
 ‘a.+leridin 92/004, 104/032,
 105/002
‘ameldār: (Ar.+Far.) Bir şeyin peşinde
 gidenler, fırsatçı
 ‘a. Y04/06
 ‘a.+nı Y04/06
 ‘a.+lar Ş04/06, Y10/09,
 Y19/07, Y20/01
 ‘a.+ların Ş06/01, Y09/02, Y18/01
 ‘a.+large Y21/08, Y21/08
 ‘a.+ları Ş03/03
 ‘a.+larının Y20/01
 ‘a.+larığa Ş04/04
‘ameliyyāt: (Ar.) İşler, faaliyetler
 Krş. Meşālīh, umūr, ef’āl
 ‘a.+ğa Y04/06
‘amelles-: (Ar.+Tr.) Yapıl-
 ‘a.-ip Y16/03
Amerika: Amerika
 a. Ş05/05, Ş05/05, Ş05/05, Y12/09,
 Y12/10, Y12/10, Y12/10, Y12/11,
 Y12/12, Y12/12, Y14/12, Y13/12,
 Y13/12, Y03/04, Y03/04, Y03/04,
 Y03/04, Y03/04, Y04/02, Y04/04,
 Y07/06, Y08/06, Y09/12, Y15/01,
 Y16/01, Y16/01, Y16/02, Y16/02,
 Y19/02, Y19/02, Y19/02
 a.+nın Y12/09, Y13/12, Y06/05,
 Y16/02, Y19/02
 a.+ğa Y04/04, Y19/06
 a.+da Y13/12, Y04/04, Y04/04,
 Y15/10
 a.+dın Y19/06
 a.+lardın Y14/12
āmīr: (Ar.) Emreden, buyuran
 ā.+kıl- 45/016
 ā.+ler 2/002
amirallıq: Bir rütbe
 a. Y04/04
‘āmlaş-: (Ar.+ Tr.) Bütün olmak
 ‘ā.-tı Y18/03
 ‘ā.-қан Y05/01
 ‘ā.-maқта Ş02/06

- ammā:** Ama Krş. Biraq, faqat
 a. 1/006, 3/003, 4/003, 5/007,
 5/011, 7/009, 9/007, 11/005,
 13/005, 14/006, 15/004, 18/018,
 18/027, 18/041, 20/007, 20/008,
 22/002, 22/003, 22/006, 22/009,
 22/019, 22/024, 26/011, 27/011,
 31/006, 31/014, 32/010, 34/010,
 34/019, 35/013, 35/015, 37/009,
 37/011, 37/017, 37/020, 37/021,
 37/025, 37/029, 37/036, 37/036,
 37/039, 38/013, 38/019, 40/017,
 41/010, 44/007, 44/009, 49/012,
 49/015, 50/016, 50/021, 52/008,
 55/014, 55/022, 55/024, 55/024,
 57/006, 59/008, 59/016, 62/004,
 63/009, 63/011, 64/007, 66/012,
 66/019, 68/003, 68/006, 68/021,
 69/013, 69/020, 69/029, 70/005,
 71/007, 71/014, 73/002, 73/004,
 73/026, 73/028, 75/007, 75/009,
 75/010, 77/010, 78/020, 78/036,
 78/038, 78/052, 78/053, 78/057,
 78/068, 81/011, 81/015, 85/009,
 86/015, 88/013, 89/024, 89/033,
 89/038, 91/008, 92/008, 92/010,
 94/022, 96/006, 102/012, 102/026,
 102/027, 103/017, 106/015,
 106/025, 106/043, 107/041,
 109/005, 109/021, 109/028,
 115/003, 115/005, 115/006,
 115/006, 115/006, 115/007,
 115/007, 115/018, 118/010,
 118/011, 118/012, 118/013,
 118/018, 119/023, 119/052,
 119/061, 119/070, 119/078,
 119/087, 119/095, 119/096,
 119/109, 119/111, 119/113,
 119/142, 119/143, 119/157,
 119/161, 119/164, 120/007,
 125/005, 130/004, 132/018,
 135/016, 135/017, 135/017,
 138/006, 139/012, 141/010,
 145/020, 146/009, Ş05/04, E02/01,
 Y01/02, Y03/06, Y08/03, Y09/08,
 Y09/10, Y11/08, Y13/09, Y13/10,
 Y14/01, Y14/10, Y16/03, Y16/04
‘āmma: (Ar.) Bütün Krş. ‘ām, bütün,
 cümle,
 fütün, heme, pütün, tob, tutaş,
 ‘umüm, ‘umūmen
 Y01/01, Y09/03, Y09/04, Y01/06,
 Y18/02, Y20/05, Y04/01, Y05/02,
 Y05/02, E01/03, Y09/03
 a.+i halkımıznı Ş01/02

- ‘ā.+nı Y02/01, Y07/03, Y20/05, Y04/02
‘ā.+mı E02/04, Y10/02
‘ā.+ğa Y10/01, Y10/03, Y01/02, Y02/02, Y04/01, Y06/06
‘ā.+dın Y05/01
‘ā.+sığa Y18/08
- amrak:** Sevgi, sevmek Krş. Muhabbet
a. 47/004
a.+lar 69/036
a.+durmen 26/009
- Amū:** Özel isim
a.+dın Ş06/02
- Amurī:** Özel isim
a.+larnın 135/011, 136/019
- ‘ana‘nāt:** (Ar.) Gelenek Krş. ‘örf, ‘ādet,
‘a.+ı Y05/02
- ağız:** Saman çöpü
a. 83/014
- ‘anķa:** (Ar.) Kuş adı
‘a. +bol- Ş01/03
- ağla-:** Anlamak Krş. düşün-, fehimle-, uķ-
a.-y 5/003, 85/008
a.-ydur 4/003, 55/019, 59/008, 69/034
a.-maydur 135/017
a.-maydurlar 115/006
a.-maymen 38/013
a.-mamdur 94/009
a.-rlar 141/006
a.-mas 38/014, 28/001
a.-dı 18/006, 40/002, Y19/02
a.-dın 31/022
a.-duķ 132/006, 132/007, Y21/02
a.-pdur 6/009, 6/010, 28/007, 61/005, 62/012, 116/002
a.-pdur-men 31/013
a.-pdur-sen 10/017
a.-pdur-mız 44/001
a.-pdurlar 92/012, 138/004
a.-ğıl 4/001, 17/007, 27/007, 28/003, 30/010, 39/012, 50/007, 61/001, 81/008, 102/001, 119/149, 130/002
a.-ğlar 49/001, 66/016
a.-p 17/001, 22/021, 34/002, 34/006, 34/017, 54/002, 55/020, 64/001, 78/003, 78/021, 78/059, 97/008, 145/019, Y03/01, Y18/01
- a.-ğalı 10/018, 102/020
a.-ğanda 106/044
a.-ğan 18/044
a.-ğanımız 48/008
a.-ğayêrdiniz 95/007
- a.-rêrdim 81/005
- ağlan-:** Anlaşılmak Krş. anlaşıl-
a.-dı Y13/04
a.-masta 144/015
- ağlandur-:** Anlaştırmak
a.-duş 76/009
- ağlaşıl-:** Anlaşılmak Krş. Ağlan-
a.-dı Y14/06
a.-ma Ş04/06
a.-mavçılık Y02/05
- ağlat-:** Anlatmak Krş. uķtur-
a.-tı Y16/02, Y19/02
a.-tılar Y03/01, Y19/02
a.-ķu 26/007
a.-ırlar 66/009
a.-ķıl 143/008
- ağlayalın-:** Anlaşılamamak
a.-mas 19/003
- ana:** Anne, ana
a. 113/009, Y11/01, Y11/02, Y01/05, Y02/06, Y06/02
a.+m 27/010, 51/005
a.+mnı 69/009, 139/013, Y01/04
a.+ğnı 50/020
a.+sı 131/002, Y05/05
a.+sıdur E02/02
a.+sını 58/003, 109/014
a.+sınıkide Y20/08
a.+sını E02/02
a.+sığa 35/014
a.+mıznı Y03/02
a.+mıznı E02/02
a.+nız E02/02
- ānār:** (Far.) Nar
a. Y04/03, Y15/05
- anatili:** Anadil
a. Y11/02
- anķa:** Çok, birçok Krş. Bek, hayli, köf, köp, mebzûl, nurgun, taza, tola, ziyade, cıķ, çoğ, deryā
a. Y10/10, Y11/03, Y14/09, Y16/03, Y12/04, Y19/03, Y19/07, Y21/01
- anķamunķa:** Biraz, çok değıl Krş. Biraz, tas
a. Y10/03
- Ancan:** Andican
a. Y04/01
- anda:** Orada
a. 14/005, 24/001, 36/012, 37/029, 50/023, 53/005, 66/006, 68/016, 68/027, 69/035, 69/036, 76/003, 81/005, 87/004, 87/005, 87/006, 91/010, 98/007, 104/025, 104/026, 104/026, 107/034, 107/036,

- 122/005, 132/017, 133/003,
137/002, 139/010, 142/005,
146/006Y07/05
a.+ndaki 68/008, 137/002, Y12/09
a.+dursen 139/008, 139/009
- andağ:** Öyle Krş. Andak
a. 1/004, Y11/02, Y02/03, Y03/03,
Y21/03, Y21/06, E02/01
- andağ:** Öyle Krş. Andağ
a. Y19/03
- anık:** (Ar.) Açık Krş. Açuk, anik, oçuk
a. Y13/09, Y20/02, Y20/02, Y20/02
a. ta E02/01
- anik:** (Ar.) Açık Krş. Açuk, anık, oçuk
a.+tin Y19/08
- Ankara:** Ankara
a. Y07/06, Y07/06
a.+dın Y13/11
- ağlı:** Akıllı, zeki
a.Y20/06
- Anurcelalefendi:** Kişi adı
a.+ler Y19/06
- apratse:** (Rus.) Ameliyat
a. Y05/04
- april:** (İng.) Nisan Krş. Afril
a. Y15/04, Y18/04, Y20/01, Y20/06
a.+din Y12/12, Y20/08
a.+ge Y12/12
- ‘ār:** (Ar.) Utanma Krş. hacālet, hacel,
hayā, şerm
‘a. Y02/06
- ara:** Ara Krş. Mesāfe
a. Ş04/01, Ş04/06, Ş05/02, Ş05/02,
Ş05/05, Ş06/06, Y14/11, Y13/09,
Y13/11, Y03/01, Y16/01, E02/05,
E02/05
a.+ğa Y13/06
a.+da Y11/09, Y20/05
a.+sı Y14/09
a.+sığa 105/027, Y11/02, Y11/03
a.+sıda 9/011, 12/008, 18/049,
35/018, 44/011, 44/014, 44/015,
45/009, 46/009, 57/009, 57/010,
67/002, 68/013, 68/026, 77/014,
78/061, 79/010, 82/001, 86/008,
87/004, 88/005, 89/006, 96/003,
96/003, 96/010, 99/006, 104/011,
104/012, 105/001, 105/037,
106/027, 108/003, 108/004,
109/031, 110/002, 110/005,
118/007, 120/006, Ş05/01, Ş05/01,
Ş06/04, Ş06/06, Y10/04, Y10/09,
Y11/01, Y12/04, Y13/07, Y13/09,
Y13/09, Y02/03, Y02/04, Y02/04,
Y03/02, Y03/04, Y03/04, Y04/06,
Y05/01, Y05/01, Y05/02, Y06/05,
Y06/06, Y07/01, Y09/10, Y09/11,
Y15/04, Y15/11, Y16/03, Y16/03,
Y16/03, Y16/04, Y17/03, Y19/03,
Y19/03, Y19/04, Y19/08, Y20/02,
Y20/02, Y20/02, Y20/03, Y21/04,
Y21/06, E02/02, E02/04, E02/04,
E02/04, E02/04
a.+sıdadur 57/004
a.+sıda êrdiler 99/006
a.+sıdaki 94/008, Y11/12, Y12/10,
Y04/06, Y05/0, Y05/02, Y17/03,
Y20/02, Y21/04
a.+sında Ş06/06, Y11/08, Y17/02
a.+sındaki Y11/10, Y11/10
a.+sıdakiler 126/002
a.+sıdın 12/002, 21/010, 68/018,
89/019, 106/047, 136/011, Ş01/01,
Ş03/01, Y02/01
a.+mızda 74/010
a.+mızdaki Y16/03, Y18/01
a.+larığa 78/045
a.+larıda 22/018, 55/017, 80/006,
Ş05/02, Ş05/04, Ş06/06, Y12/10,
Y14/12, Y16/03, Y19/08
a.+larıdadur 68/017
a.+larıdaki Ş04/01
a.+larında Y21/03
a.+larıdın Y12/07
- ‘arab:** (Ar.) Arap
‘a. Ş06/02, Ş06/02, Y14/11,
Y14/11, Y14/12, Y14/12, Y09/08,
Y15/10, Y16/01, Y16/01, Y16/01,
Y17/02, Y17/02, Y19/08, E02/04
‘a.+lar Ş06/02, Y14/12, Y17/02,
Y19/08, E02/03
‘a.+lardın Y14/12
‘a.+ları E02/03
‘a.+larıge Y14/12
‘a.+larıdın Y19/01
- ‘araba:** Araba Krş. Araba
‘a. 76/006, Y18/05
‘a.+sı 104/003
‘a.+largā 20/007
- araba:** Araba Krş. ‘araba
a. Y08/05
a.+lerge Y14/08
- ‘Arabçe:** (Ar.+Tr.) Arap dili
‘a. Ş01/03
‘a.+ğa Y09/08
- ‘arābe:** (Ar.) Kalkan Krş. kalkan.
‘a.ler+ni 46/008
- ‘arabistan:** (Ar.+Far.) Arabistan Krş.
Arabistan
‘a. Ş06/02, Y14/12

Arabistan: Arabistan Krş. ‘arabistan
a.+nıñ Y16/01

ārām: (Far.) Dinlenme Krş. İstirāhat
ā. Ş02/02, Ş06/01, Y15/12, E02/01

a.+ı asayışleri Y02/01
ā.+al- 37/007
ā.+ım 55/002

ārāmghāh: (Far.) Dinlenilecek yer Krş.
Ārāmlik
ā.+ımdur 132/014
ā.+ımğa 95/011
ā.+ıñğa 116/007, 132/009

ārāmlik: (Far.) Dinlenilecek yer Krş.
Ārāmghāh
ā. Ş01/02, 38/008

‘araq: (Ar.) Bir tür içki
‘a.Y10/08, Y10/09, Y10/09,
Y10/09, Y10/09, Y10/09, Y13/04,
Y06/06, Y06/06

aralaş-: Karışmak Krş. çirmaş-
a.-maymen 26/005
a.-ıp Y10/07, Y01/04, Y16/02
a.-kanda E02/06
a.-kanlar Y18/06
a.-maska Y19/01
a.-maslık Y20/03

aralaştır-: Karıştırmak Krş. Kevlen-
a.-up Y20/03

aral: Ada
a.+ı Y17/01

ārāne: (Ar.) Kendi aralarında
ā. Ş04/04

arça: Çam ağacı
a.+nıñ 120/004

Ardan: Bir ırmak adı
a. 114/003, 114/005

arefe: (Ar.) Arefe
a.+sıdın Y18/04

argamçı: Bir çeşit ip
a. Y16/04

Arguki: Yer adı
a. Y07/05

arık: Arık Krş. Cılğa
a. Y07/05, Y07/05, Y15/12, Y20/05
a.+daki Y07/05
a.+ları 46/004
a.+larının 1/003

ārī: (Far.) Evet anlamında bir edat
ā. 7/004, 7/005, 7/011, 8/007,
9/009, 10/003, 14/003, 16/007,
16/007, 18/010, 18/014, 18/048,
19/010, 23/004, 24/009, 25/003,
27/006, 27/014, 29/005, 29/010,
31/009, 31/011, 35/010, 35/021,

35/027, 37/011, 37/036, 38/014,
40/008, 41/009, 44/022, 45/004,
53/003, 57/001, 57/008, 58/002,
59/016, 68/003, 68/016, 68/018,
68/034, 71/018, 72/011, 74/011,
76/007, 77/001, 78/019, 78/038,
83/011, 83/017, 84/002, 84/003,
84/006, 85/012, 87/005, 89/043,
90/017, 98/005, 102/013, 102/026,
105/012, 105/014, 106/024,
106/037, 108/002, 109/017,
109/030, 115/008, 116/005,
116/014, 116/018, 118/011,
119/003, 119/024, 119/034,
119/041, 119/044, 119/104,
119/128, 128/006, 130/006,
135/018, 138/005, 144/015,

Aristot: Kişi adı

a. Y09/08, Y09/08, Y09/08
a.+nıñ Y09/08, Y09/08, Y09/08

arqa: Arka

a. 21/012, 78/066, Ş02/06, Y12/01,
Y01/01, Y07/03, Y18/03, E01/02
a.+ğa 35/004, 40/014, 56/009,
70/002, 70/003, 78/010, 78/057,
114/003, 114/006, 129/006, E01/02
a.+da Y18/01, Y18/07, Y18/07,
Y18/08, Y19/07, Y20/06
a.+dın 68/025, E01/02, Y18/03
a.+mdın 139/005
a.+ñğa 50/017
a.+sıda Ş04/01, Y01/01, Y18/07,
Y20/05, E02/05, E02/05
a.+sıdaki Y04/02
a.+sıdın Ş04/02, Y17/01
a.+larıda Y16/03

arqalık: Tarafından Krş. Arıklı

a. Y11/06, Y18/06

Arkefed: Kişi adı

a. Y03/04

arqılı: Tarafından Krş. Arıklık

a. Y12/04, Y14/06, Y06/03,
Y18/06, Y21/06, Y19/05, Y20/08,
Y21/05

arman: (Far.) Ülkü, gaye Krş. garaž, gaye,
hedef, meram

a. Y04/01
a.+lar E01/04

art-: Artmak

a.-ıp Ş02/03, Y11/03, Y12/11,
Y01/05, Y06/06, Y18/01, Y19/04

Artı: Yer adı

a. Y07/04, Y07/04, Y07/05
a.+de Y07/04
a.+ta Y07/05, Y07/05

- Artışlık:** Artışlı
a. Y04/03
- artist:** (Far.) Artist
a. Y19/06, Y19/06
- arttır-:** Arttır- Krş. aşur-
a.-ıp Y18/04
a.-uş Y19/04
a.-ışını Y13/08
- Artuc:** Yer adı
a. Y07/05
- artuğrak:** Biraz fazla
a. Y08/01
- artuk:** Artık Krş. Uşuğ, uşuk, aşuk, fazl, ziyāde
a. Y18/03, Y18/04, Y19/03, Y19/04, E01/04, Y12/11, Y20/05
a.+dur Y11/09
- artukluk:** Fazlalık
a. Y21/03
- ‘arz:** (Ar.) Dilekçe, istek
‘a.+ı milletimizin Ş04/02
‘a. Y05/03, Y05/03, Ş06/03, Y10/07, Y11/04, Y11/04, Y11/04, Y11/05, Y11/06, Y11/06, Y11/07, Y14/03, Y03/06, Y17/04, Y11/09, Y20/07
‘a.+kıl- Y11/04, Y20/07
‘a.+lar Y02/03
‘a.+larını Y09/05
‘a.+ını Y05/03
+ige Y05/03
‘a.+ları Y09/03
- ārz:** (Far.) Ardiç ağacı
ā. 29/005, 80/011, 92/012, 104/017
ā.+lar 148/010
ā.+larını 29/006
- arz:** (Ar.) Toprak
a.+ı muḳaddes Y14/10
- arzan:** (Ar.) Ucuz
a. Y11/03, Y11/04, Y11/05, Y14/12, Y14/12, Y13/01, Y13/02, Y13/02, Y13/02, Y08/03, Y08/03, Y08/03, Y15/12, Y16/04, E01/04
a.+bol- Y08/03
a.+nı Y08/03
- ārū:** (Far.) İstek, heves Krş. emel, ḥ’āhiş, ḥevā, hevā, heves, iştihā‘, murād, rağbet, tilek
ā.+yı ‘umūmi Ş04/06
ā. 119/076, Ş04/06, E02/06, Y10/10, Y13/12, Y04/01, Y06/03, Y07/01, Y16/04, Y16/04
ā.+larda Y04/01
ā.+suyla Y06/05
ā.+larını 140/008
- ārūmend:** (Far.) İstekli, hevesli
Krş. Rāğīb, šā‘ik, ḥevālīk
ā.+dūrmiz Ş02/02
- as-:** Asmak
a.-ıp 137/002
- ‘aşā:** (Ar.) Değnek, sopa Krş. Keltek, ṭayak
salṭanat+ı ‘a. 45/006
‘a.+mdur 60/007, 108/008
‘a.+ṇ 23/004
‘a.+sı 45/006, 125/003
‘a.+sıdur 45/007
‘a.+sını 105/017, 110/002
- Asadgafur:** Kişi adı
a. Y10/09
- āsān:** (Far.) Kolay Krş. sehl
ā.Y12/03, Y12/03, Y02/03, Y05/03, Y15/03, Y20/05
ā.+bol- Y20/05
- āsānçılık:** Kolaycılık
ā.Y18/06
- āsānlık:** (Far.+Tr.) Kolaylık Krş. Oṇaylık, sūhūlet
ā. Y12/03, Y21/01
ā.+nı Y12/03
- asansör:** (Fr.) Asansör
a. Y19/06
- āsār:** (Ar.) İzler
ā. +ı ‘atıklar Y08/06
ā. +ı ‘atıklarının Y03/01
- āsāyiş:** (Far.) Rahat, huzur Krş. ḥāṭircem’, ḥuzūr
ārām+ı a. Y02/01
Ş01/02
ā.+ğa Y10/05
ā.+te Y18/03, Y20/07
ā.+i Ş06/05, Y20/05
ā.+ini Y20/05
ā.+ige Y20/05
ā.+leri Y02/01
ā.+leridin Y17/04
- asbab:** (Ar.) Vasıtalar, lazımatlar; Giyim, elbise, Silah, teşhizat, alet
Krş. Kiyim, kiyimlibas, libas, egin
e. Y02/02, Y02/03, Y07/01, Y07/02, Y07/02, Y10/09, Y10/12, Y10/12, Y18/03, Y19/01
e.+lar Ş01/03, Ş02/01, Y09/11
e.+ı Y07/01, Y07/02
e.+ığa Ş04/02
e.+ıdın Y01/04
e.+ları Y07/01
e.+larını 7/013, Y07/02, Y11/11, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y21/03
e.+larıdaki Y07/01

- Asdhan:** Kişi adı
a. Y05/06
- ‘asel:** (Ar.) Bal
‘a. 81/016, 118/012
‘a.+niñ 19/010
‘a.+din 19/010, 119/104
- asçot:** (Rus.) Rapor Krş. Cösin, raport
Y03/04, Y21/08
a.+ka Y21/06
a.+larını Y12/12
- aşhab:** (Ar.) Sahip, halk, ahali
Krş. ege, egedârlık,ehl, mälük
a. Y04/02, Y18/02
- asıl-:** Asılmak
a.-ıp Ş03/01
a.-ışğa E02/02
- aşıl:** (Ar.) Asıl Krş. Esās
a. Ş05/03, Ş05/04, Y12/03, Y02/02,
Y06/02, Y08/03, Y19/08, E02/06,
Y10/01
a.+da Ş06/04, Y10/01, Y13/01,
Y19/08, E02/06
a.+ı Ş05/03, Ş05/04, Y12/02,
Y12/03, Y12/03
a.+ımız Ş04/02
- aşılız:** (Ar.+Tr.) Asılız
a. Y01/04
- Asifof:** Kişi adı
a. Y05/04
- ‘aşılik:** (Ar.) Dik başlılık, karşı gelmek
78/056, 105/028, 106/007
‘ā. +kıl- 5/010, 78/018, 78/040
- aşılzāde:** (Ar.+Far.) Adam evladı, görgülü
aileye mensub
a.+ge 118/009
a.+ler 107/040, 113/008
a.+lerge 146/003
a.+leri 47/009, 113/008
a.+lerini 83/011, 149/009
- askadire:** (Rus.) Hava filosu
a.+si Y13/12
- ‘asker:** (Ar.) Asker Krş. Çerig
‘a. Ş05/06, Ş05/06, Ş05/06, Ş05/06,
Ş06/06, Ş06/06, Y10/05, Y10/09,
Y11/10, Y14/10, Y14/10, Y14/10,
Y14/10, Y13/04, Y13/04, Y13/09,
Y13/12, Y04/04, Y06/05, Y06/06,
Y07/03, Y08/02, Y08/06, Y09/10,
Y16/01, Y16/01, Y17/01, Y17/01,
Y17/02, Y17/02, Y17/03, Y18/03,
Y18/05, Y18/05, Y18/05, Y19/02,
Y19/02, Y19/05, Y19/05, Y19/05,
Y19/07, Y20/03, Y20/04, Y21/02,
Y21/02, Y21/05, Y21/07, Y21/07,
Y21/07
- ‘a.+niñ 33/016
‘a.+ni Y17/01, Y20/04
‘a.+ğa Y11/11
‘a.+ge Y01/04
‘a.+ler Ş05/05, Y10/09, Y11/11,
Y11/11, Y13/04, Y13/04, Y02/03,
Y04/04, Y06/05, Y06/06, Y08/01,
Y15/11, Y17/01, Y17/01, Y19/07,
Y20/04, Y21/01, Y21/02, E01/02,
E01/02, E01/02, E01/03, E02/03
‘a.+lerniñ Ş02/04, Y13/04, Y13/04,
Y02/02, Y06/06
‘a.+lerni Y01/06, Y15/02
‘a.+lerge Y13/04
‘a.+lerden Y19/01
‘a.+lerdin Y06/06
‘a.+i Y10/12, Y14/09, Y04/06,
Y08/05, Y08/05, Y08/06, Y08/06,
Y09/12, Y18/06, Y19/01, Y20/04,
Y20/04
‘a.+iniñ Y08/05
‘a.+ini 136/015, Y08/06, Y15/02,
Y15/12
‘a.+iden Y08/06
‘a.+idin Ş04/06
‘a.+lerimiz Y17/01, Y21/02,
E02/03
‘a.+lerimizniñ Y13/06, Y21/07
‘a.+leri Ş05/04, Ş05/05, Y10/09,
Y10/12, Y11/11, Y11/12, Y14/08,
Y14/08, Y14/08, Y14/09, Y13/04,
Y06/05, Y08/01, Y08/01, Y09/10,
Y09/11, Y09/12, Y09/12, Y15/09,
Y15/09, Y15/10, Y17/01, Y17/01,
Y17/01, Y17/01, Y17/02, Y19/01,
Y19/02, Y19/02, Y19/03, Y19/03,
Y19/03, Y20/03, Y20/03, Y20/03,
E02/04, Y17/01
‘a.+leridür Y02/03
‘a.+leriniñ Ş04/03, Ş05/05, Y13/04,
Y17/01, Y20/03
‘a.+lerini Y01/06, Y15/09, Y18/03,
Y18/05, Y19/01
‘a.+leriga Y14/09
‘a.+lerige Y13/04, Y08/06, Y09/12,
Y19/07
‘a.+leriyle E01/02
- ‘askerhāne:** (Ar.+Far.) Asker evi
‘a.+ni Y17/01, Y17/01
‘a.+si Y17/01
- ‘askerī:** (Ar.) Askere ait Krş. ‘askeriyye
‘a. Ş04/06, Ş04/06, Ş05/06, Ş06/02,
Ş06/02, Ş06/06, Ş06/06, Y01/04,
Y01/05, Ş03/01, Ş03/01, Ş03/03,
Y12/11, Y12/11, Y12/12, Y12/12,

- Y12/12, Y15/02, Y15/09, Y15/10, Y15/11, Y15/11, Y15/11, Y16/01, Y16/01, Y16/02, Y17/01, Y17/03, Y18/01, Y18/03, Y19/01, Y19/01, Y119/05, Y19/07, Y20/04, Y20/04, Y20/08, Y21/02,
- ‘askeriyye:** (Ar.) Askere ait, askerlerle ilgili
Krş. ‘askerî
‘a. Y03/04, Y08/01, Y19/06, Y21/07, 21/08
‘a.+niñ Y08/01
‘a.+leri Y21/08
- ‘askerlik:** (Ar.+Tr.) Askerlik
‘a.+ge Y15/11
- aşla:** (Ar.) Hiçbir vakit
a. Y10/08, Y10/08, Y13/05, Y02/06, Y07/05, Y20/07, Y20/07
- āsmān:** (Far.) Gök, sema Krş. Kök
ā. 18/011, 69/034, 78/023, 78/025, 78/069, 103/011, 104/012, 105/040, 113/006, 115/015, 121/002, 124/008, 134/003, 135/006, 146/006, Ş06/01, Ş06/05, Ş06/05, Ş06/05, Y12/01, Y07/06, Y15/05
ā.+niñ 19/006, 89/029, 148/013, Y07/06, Y07/06, Y07/06
ā.+nı 147/008
ā.+ğa 107/026, 139/008
ā.+da 73/025, 78/026, 89/006, 119/089, Y07/06, Y16/02, Y16/02
ā.+dın 14/002, 33/013, 53/002, 57/003, 80/014, 85/011, 102/020
ā.+lar 19/001, 33/006, 50/006, 57/011, 57/005, 68/008, 89/005, 89/011, 96/011, 97/006, 102/026, 108/005, 113/005, 115/016, Ş06/05, Y14/02
ā.+ların 8/001, 68/033, 136/026, 148/004, 148/004
ā.+ların 18/009, 96/006, 104/002, 136/005, 144/005, Y14/02
ā.+largā 50/004, 73/009
ā.+larda 18/013, 89/002, 103/019, 123/001, Y01/01, 2/004
ā.+lardadır 11/004, 36/005, 115/003
ā.+lardın 76/008, 108/004, 148/001
ā.+largāça 57/010
ā.+larınğa 8/003
ā.+ıdın 20/006
ā.+ları 148/004
ā.+larıdurlar 115/016
ā.+larını 68/033
- aspalt:** (Fr.) Asfalt
- a. Y19/05
- ‘aşr:** (Ar.) Yüzyıl
ferid+i ‘a. Ş02/03
‘a. +ı medeniyet Ş02/04, Y03/01
‘a. +ı rişalette Y16/01
‘a. +ı sa’adet Ş02/03
‘a. +ı miladiye Ş05/03
‘a. Y14/11, Y01/01, Ş02/03
Y18/03, E02/04
‘a.+daki Ş02/03
‘a.+lar Ş04/02
‘a.+larda Ş05/02, Y18/02, E01/01, Ş02/03
‘a.+larçe Y18/02
‘a.+largāça Y01/01
- asra-:** (Moğ.) Korumak Krş. Sakla-
a.-p Ş04/02
- ‘aşrî:** (Ar.) Zamana uygun
‘a. Y07/05, Y07/05, Y08/05
- Assur:** Özel isim
a. 83/008
- ast:** Alt
a.+ı Y09/10, Y19/06, Y19/06
a.+ıda 10/007, 91/004, Ş01/01, Ş04/01, Ş04/01, Ş04/04, Ş05/01, Ş05/01, Ş05/03, Ş06/03, Y13/01, Y13/05, Y09/04, Y18/04, Y18/04, Y20/03, Y20/07, Y21/02, Y21/02
a.+ımda 144/002
a.+ıngā 45/005
a.+ını Ş06/06
a.+ın Y13/01
a.+ıga 8/006, Ş02/03, Y10/03, Y10/10, Y01/03, Y15/03, Y18/02, Y18/03, Y20/04
a.+ige Y13/05
a.+ıda Ş01/02
a.+ıdaedi Ş06/03, Y14/12
a.+ıdaki Y19/01, Y19/05, Y21/03
a.+ımızga 47/003
- Astane:** Yer adı
a. Y09/05, Y09/05
- aste:** Yavaş Krş. Yavaş
a. Y19/04, Y19/04
a.+lerinin Y09/10
- Astın:** Yer adı
a. Y13/01, Y07/05, Y07/05
- Asuq:** Yer adı
a.+dadur Y03/06
- Asya:** Asya kıtası
a. Ş06/04, Y14/11
a.+da Y20/05
- aş:** Yemek Krş. ta‘ām, tamak
a. Y10/11, Y11/05, Y11/09, Y11/09, Y11/09, Y12/01,

- Y13/02, Y05/05, E01/04, E02/01, E02/03, E02/03, E02/03, E02/03, E02/03, E02/03
a.+larını Y11/04
a.+lara E02/04
a.+largâ E02/03
a.+large E02/03
a.+larda Y12/07
- aş-:** Aşmak
a.-tı Y08/03, Y19/03
a.-ıp Y11/03, Y06/01, Y08/03, Y08/03, Y15/12, Y16/01, Y16/02, Y18/03, Y19/04, Y21/02, E01/03
a.-kan Y04/06, Y09/06
a.-kandın Y02/04
a.-kandur 38/004
a.-kanını 76/011, Y08/03
a.-masdın Y21/01
a.-maydurgan Y13/09
- aşfaz:** (Tr.+Far.) Aşçı
a.+lar Y05/05
- aşhâne:** (Tr.+Far.) Yemekhane
a. Y13/07
a.+lerimiz Y05/05
a.+lerimizniñ Y05/05
a.+lerimizde Y05/05
- ‘aşıq:** (Ar.) Aşık, birine tutkun
Y08/04, E02/06
‘â.+ı E02/05, E02/06
- aşırıl-:** Aşırılmak
a.-ış Y20/04
a.-ışı Y20/04
- āşikār:** (Far.) Belli, açık, meydanda
Krş. Aşikâre, ‘ayân, ma‘lûm, mu‘âyene, rûşen, zâhir, peydâ
a. 98/003, Ş03/02, Y19/02, Ş04/06
a.+dür Y21/04
a.+kıl- 142/003
a.+bol- Y10/02
a.+ol- Ş05/02
- āşikāre:** (Far.) Belli, açık, meydanda
Krş. Aşikār, ‘ayân, ma‘lûm, mu‘âyene, rûşen, zâhir, peydâ
a. Y16/02
- ‘āşir:** (Ar.) Öşür toplayan
‘â.+ı zekevât Y09/06
‘â.+ı zekevâtlarını Y09/05
‘â.+ler Y15/08
‘â.+lerden Y19/08
+leri Y19/07
- ‘āşirlik:** (Ar.+Tr.) Öşür toplama işi
‘â.+ığa Y19/07
- ‘aşk:** (Ar.) Aşk
Ş02/02, Ş04/05, Y04/01, E02/05, E02/05
- derd+i ‘a. Ş02/02
derd+i ‘a. Ş04/05
‘a.+ı E01/05,
‘a.+ını E02/05
- aşlık:** Tahıl hububat, yemeklik malzeme
a. 4/007, 65/009, 65/013, Y11/03, Y11/04, Y11/05, Y13/02, Y13/02, Y01/04, Y02/04, Y08/03, Y08/03, Y08/03, Y09/08, Y09/08, Y09/08, Y09/08, Y09/11, Y18/08, Y19/05, Y20/06, Y20/06, Y20/06, Y21/02, E01/03, E01/03, E01/03
a.+ğa Y02/04
a.+nı Y11/05, Y08/03
a.+ların Y12/01
a.+ı 72/016, Y09/08
a.+ıdın 78/025
a.+larıdın Y09/04
- Aşna:** Kişi adı
a. 88/018
- aşuk:** Fazla Krş.Artuk, uşuk, uşuğ, fazl, ziyâde
a. Y02/04, Y05/06, Y06/04
a.+ça Y07/04
- Aşurbegim:** Özel isim
a. Y05/06
- aşur-:** Arttırmak, çoğaltmak
Krş. Arttır-, gûldat-, köpeyt-, tazala-
a.-ğay 115/015
a.-up Y11/02, Y05/02, Y15/02, Y16/03, Y18/01, Y18/01, Y18/02, Y18/03, Y18/03, Y20/06, Y21/02
a.-maslık Y20/07
a.-maslik Y13/10
a.-mapdur-sen 44/012
a.-masêdi Y10/06
a.-mak Y13/05, Y18/02, Y18/02
a.-makı Ş06/05
a.-makğa Y03/04
a.-uş Y12/10, Y20/06, Y21/03
a.-uşta Y21/01, Y16/03
- aşurul-:** Arttırılmak
a.-may Y21/04
a.-uremiş Y20/04
a.-sa Y19/04
a.-up Y16/03, Y18/01
a.-makı Ş06/05
- aşuruş:** Arttırma, çoğaltma
a. Y12/10
- at:** İsim Krş. İsm, nām, ‘ünvān
a. 76/006, Y04/03
a.+nı Y08/03
a.+ı Y07/05
a.+ını E02/01

aþ: a.+larını Ş03/03
Binek hayvanı, at
a. 32/009, 33/017, Ş04/02, E01/02, E01/03, Y12/06, Y13/07, Y06/02, Y07/04, Y07/04, Y07/04, Y07/04, Y08/05, Y18/06, Y19/03
a.+nın 147/010
a.+tın Y07/04
a.+lar E01/02
a.+larğa 20/007
a.+ı Y08/03
a.+ları Ş05/03, Y14/04

at-: Atmak
a.-adur 64/007, 94/023, 94/023, 147/018
a.-maydur Y21/08
a.-adurlar 64/004
a.-a-men Y01/05
a.-ar 147/006, Y06/02
a.-ar-sen 88/014, 119/119
a.-arlar 49/012
a.-tım 18/042, 81/006
a.-tı Y14/09
a.-tılar Y19/01
a.-mışdur Y06/02, Y08/04
a.-mıştı Ş06/04
a.-ıpdur-sen 89/045, 102/011
a.-ıpdur 107/016
a.-ıpdurlar 88/017
a.-kaylar 11/002, 64/004
a.-gıl 68/002
a.-kıl 69/024, 119/022, 143/012
a.-mağıl 27/009, 27/009, 44/024, 71/009, 132/010
a.-masun 36/012
a.-alı 2/003, 83/004
a.-ay 18/040, 118/011, 118/012, 118/012
a.-ıp 78/055, 144/006, Y16/04, Y17/01, E01/02, E01/02, E01/03, E01/03
a.-ğanda 46/006
a.-kanda 90/014
a.-gandın Y18/06
a.-guçığa 136/015
a.-kusı 69/004
a.-arédi Y06/02
a.-arédük Y20/08
a.-mağğa E01/02, E01/02
a.-ışı E01/02

ata: Ata, baba Krş. Dada, baba
a. 39/012, 44/001, 78/005, 78/008, 78/012, 78/057, 79/008, 95/009, 103/013, 106/006, 106/007,

109/014, Ş05/06, Y10/08, Y03/06, Y07/06, Y08/02, Y19/06, Y20/06
a.+dın Ş05/05, Ş05/05, Ş05/06
a.+lar Y07/05
a.+m 27/010, 73/026, 89/026, Y21/02
a.+mnı 71/006
a.+nın 45/010
a.+ların 45/016
a.+sı 68/005, Y09/10, Y20/08
a.+sığa Y18/06
a.+sıdın Y09/10
a.+mız Y13/06, Y03/02
a.+mızğa Ş02/02
a.+larımız 22/004, 78/003
a.+ları Ş01/01, Ş02/06
a.+ların 49/019
a.+larığa Y09/10

ata-: Atamak
a.-mağ Y04/06
a.-masun Y09/07

ataklık: Ünlü, şanlı Krş. Şanlı, şanlı, şanlı, şanlı
a. Y03/04

atal-: Sayılamak, adlandırılmak
a.-adur Ş05/02, Ş05/03, Ş05/03
a.-sun Y08/03
a.-masun Y08/03
a.-ıp Y17/02
a.-ğan Ş06/03, Ş06/04, Y14/11, E02/04
a.-urédi Y09/08
a.-adurğan Ş05/03, Y14/10, Y09/08, E02/02
a.-ğanédi Y21/03

atan-: Atanmak
a.-ğan Ş06/03

Atatürk: Özel isim
a.+nın Y16/02

Ateş: (Far.) Ateş Krş. Ot
a. Y01/02

atıl-: Atılmak Krş. Taşlan-
a.-ıp Y10/09, Y15/12

atış: Atış
a.+larıdın 18/043

atış-: Atışmak
a.-ular Ş05/04
a.-ıp E02/03

Atıla: Özel isim
a. Ş05/03

Atina: Yer adı
a.+da Y09/08

atla-: Atlamak
a.-ymen 18/029

aþlan-: Atlanmak

a.-ip Ş04/03
atlıg: Adlı, isimli Krş. atlık, isimlik, nāmlı, nāmlık, 'ünvanlık
 a. Ş05/04
atlık: Adlı, isimli Krş. Atlıg, isimlik, nāmlı, nāmlık, 'ünvanlık
 a. Y12/02, Y06/05, E02/02
atmış: Atmış
 a. Y11/09, Y11/09, Y04/06, Y08/03
 a.+ğa E01/02
av: Av Krş. Şikār
 a. 124/006
 a.+nı 76/004
'avām: (Ar.) Halk Krş. aḥālī, cumhur, ḥalāyık, halk, ḥalk
 'a. Y13/08, Y13/08, Y19/01
āvāre: (Far.) Serseri, boş gezen Krş. Serseri
 ā.+si Y01/04
āvāz: (Far.) Ses, seda Krş. şadā, ün
 ā. 33/003, 47/001, 66/001, 81/002, 95/002, 95/002, 98/004, 98/006, 100/001, 126/002, Y07/03, Y11/11
 ā.+ı 19/003, 28/007, 29/003, 29/004, 2 9/004, 29/005, 29/007, 29/008, 29/009, 31/022, 42/004, 42/007, 44/016, 47/006, 55/003, 77/018, 104/008, 115/007, 118/015
 ā.+ım 27/007, 77/001, 77/001, 142/001, 142/001
 ā.+ımın 5/003, 18/006, 55/019, 64/001, 116/001, 119/149, 130/002
 ā.+ımğa 81/011, 141/002
 ā.+ımı 5/003, 6/009, 18/013, 26/007, 28/003, 46/006, 66/009, 68/034, 74/023, 93/003, 95/007
 ā.+ığa 58/005, 66/020, 86/006, 103/020, 106/025, 130/002, 140/006, Y09/06
 ā.+ıdın 93/004
āvend: (Far.) Yüksek mertebe
 ā. 20/003
avkāt: Günlük işler
 a.107/024, E01/03, Y11/03, Y01/04, Y04/01, Y04/01, Y04/01, Y04/01, Y04/02, Y05/03, Y05/03
 a.+ığa 104/023
avla-: Avlamak
 a.-maknı E02/05
avlu: Avlu, bahçe
 a. +ğaça 137/007

Avrupa: Avrupa
 a. Ş05/03, Ş06/04, Y14/09, Y14/11, Y14/12, Y13/09, Y03/01, Y03/04, Y03/04, Y15/01, Y15/02, Y16/02, Y17/02, Y17/03, Y17/03, Y18/05, Y19/03
 a.+nı Y13/10, Y17/02, Y17/02, Y19/02
 a.+nı Y14/09, Y19/01
 a.+ğa Y13/11, Y20/04
 a.+da Y14/09, Y14/11, Y14/12, Y13/10, Y09/08, Y17/02
Avtomobil: (Fr.) Otomobil
 Krş. Aftomobil, otomobil
 a.+ler Y17/02
avuç: Avuç Krş. alakan
 a. Ş04/05
Avustralya: Yer adı
 a. Y04/02
Avusturya: Yer adı
 a. Y14/10, Y14/10, Y18/05, Y18/05, Y18/05
 a.+nı Y18/05
avut-: Avutmak, oyalamak
 a.-up Y12/01
ay: 1. Ay
 2. Zaman dilimi, ay Krş. Çağ, devr
 a. 8/004, 121/006, 136/009, 148/003, 148/008, Ş04/04, Ş06/01, Y11/12, Y12/01, Y14/05, Y02/04, Y03/05, Y03/05, Y05/02, Y06/02, Y08/03, Y09/05, Y16/04, Y18/07, Y20/01, Y20/02, Y20/02, Y20/08, Y21/06, Y21/06, Y21/08, E01/03
 a.+dek 89/037
 a.+nı Y10/08, Y02/06, Y11/01, Y11/05, Y11/11, Y11/12, Y12/07, Y12/08, Y14/05, Y14/07, Y14/07, Y14/07, Y14/07, Y14/09, Y13/05, Y13/07, Y03/05, Y03/05, Y05/01, Y07/02, Y08/02, Y08/02, Y08/02, Y08/04, Y08/05, Y09/08, Y16/01, Y17/04, Y18/01, Y18/03, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y19/03, Y19/03, Y19/04, Y20/02, Y20/02, Y20/08, Y20/08, Y21/04, Y21/04, Y21/05, Y21/07, Y21/07, Y21/07, Y21/08, Y21/08, Y21/08, Y21/08
 a.+nı 104/019, Y18/07
 a.+ğa Y15/12, Y21/06
 +da 81/003, Y10/04, Y15/12, Y18/07, Y18/08, Y19/04, Y20/04, Y20/07
 a.+dan Y08/04, Y17/04

- a.+dın Y12/09, Y02/05, Y03/06,
Y06/03, Y07/05, Y08/04, Y16/04
a.+larda Y20/07
a.+lardın Y20/03
a.+nın Y13/12, Y20/03
a.+ıda Y11/11
- aya-:** 1. Acımak 2. Esirgemek Krş.
Ağrın-
a.-may 78/050, Y03/02, Y09/05
a.-maydur 84/012
a.-mas 56/009, 59/004
a.-mapsen 21/002
a.-masêrdi 78/037
a.-masêrdiler 78/037
a.-mastın Y20/06
- ayağ:** Ayak Krş. Fut, kadem, put, tapan
a. Ş04/01, Ş05/01, Y10/03, Y13/05,
Y03/01, Y05/06, Y16/04, Y18/02,
Y18/03
a.+bas- Y18/01, Y18/02
a.+ların Y01/03
a.+ı Y18/01, Y20/01
a.+ını Y06/03
a.+larımızğa Ş04/01
a.+ların Y02/02
- ‘ayāl:** (Ar.) Kadın, eş Krş. hatun
ehl+i ‘a. Ş02/03, E02/01, Y07/02
‘a.+ı E02/01
‘a.+ını E02/01
‘a.+ıdın Ş02/03
‘a.+larını Y07/02
‘a.+larığa E02/01
- ‘ayān:** (Ar.) Açık, belli, meydanda
Krş. Aşikār, aşikāre, ma‘lūm,
mu‘āyene, rūşen, zāhir, peydā
a. Y19/08
- ā‘yān:** (Ar.) Bir memleketin ileri gelenleri
ā. Y05/05, Y21/01
ā.+ların Y05/06
- ‘ayd:** (Ar.) Dini bayram
‘a. 81/003, Y12/08, Y19/05,
Y19/05
‘a.+nın Y18/06
- ‘aydgāh:** (Ar.) Bayram yeri
‘a. Y07/04
‘a.+ta Y07/04, Y07/04, Y07/04,
Y18/06
‘a.+dın Y07/04
- ‘aydlıq:** (Ar.+Tr.) Bayramlık
‘a. Y12/08
- āyet:** (Ar.) Kuran’ın herhangi bir cümlesi
a.+i beyānat Ş06/01, Y16/03
a.+i beyānatı Ş05/01
a.+i kerime Y14/06
a.+i kerimeni Y04/04
- a. Y12/07, Y09/01, Y12/08
a.+i Ş05/04, Y16/03
a.+nın Y04/04
a.+ni Y13/05
a.+te Ş06/01
a.+ler Ş06/05, E02/03, Ş06/05,
Y14/03
a.+inin Y16/03
a.+leri Y09/02
- ayf:** Yağ Krş. Yağ
a. Y20/08
- ayğaçalık:** Aylık
a. Y08/04
- ‘ayıp:** (Ar.) Ayıp, kusur Krş. Kemçilik,
uyat
‘a. Y07/04, Y07/04
‘a.+dur Y01/05
- ‘ayıpla-:** (Ar.) Ayıplamak
‘a.-ydur Y12/11
- ‘ayıplan-:** (Ar.) Ayıplanmak
‘a.-ıp Y12/12
‘a.-salar Y12/12, Y12/12
- ayır-:** Ayırmak Krş. Ayır-, ecret-, kop-
a.-ğuçığa 136/013
a.-ıp Y13/07, Y02/02, Y15/02
a.-mak Y12/03
a.-makğa Y18/03
a.-masız Y18/01
- ayırım:** Ayırım
a. Y19/05
- aylan-:** Dolaşmak
a.-dı Y09/10, Y20/02
a.-ıp Ş05/01, Y10/09, Y19/05
a.-mağın Ş05/01
- aylandur-:** Dolaştırmak
a.-up Y11/02, Y20/04
- aylık:** Aylık
a. Ş01/03, Y12/12, Y01/01,
Y08/04, Y08/04, Y08/04, Y09/06,
Y15/07, Y16/04, Y18/07, Y18/07,
Y20/07, Y20/07, Y20/07, Y20/07,
Y20/08, Y21/05, Y21/06
a.+ımnı Y20/07
a.+ını Y20/07
a.+larını Y09/06
- ‘ayn:** (Ar.) Bir şeyin tıpkısı
a. Y09/01
a.+ıdur Y14/02
- ayna:** Ayna
a.+dur Ş04/05
a.+dêk Y04/06
a.+sı Y19/07
- a‘ynı:** (Ar.) Benzer Krş. Emşāl, meşel,
oğşaş

- ‘a. Y14/01, Y05/02, Y05/06, Y06/04
- ayrı-:** Bölmek, ayırmak
Krş. Ayır-, ecret-, kıp-, böl-, parçala-
a.-ğan 131/002, 131/002
- ayrıl-:** Ayrılmak
a.-mas Y15/06
a.-dı Ş05/02, Ş05/03
a.-dılar Ş06/03
a.-masak Ş05/02
a.-sa E02/05
a.-gaç Y14/12
a.-ıp Ş04/02, Y11/10, Y14/12, Y17/03, E01/02, E02/02
- ayrım:** Ayrı
a. Ş05/06, Ş06/03, Y21/02, Y21/02
- ayrodrom:** (Rus.) Savaş uçağı Krş.
Ayroplan
a. Y13/04
- ayroplan:** (Rus.) Savaş uçağı Krş.
Ayrodrom
a. Y07/06, Y07/06, Y07/06, Y07/06, Y15/03, Y15/10, Y15/11, Y16/01, Y16/02, Y19/05, Y19/05, Y20/02, Y21/03
a.+da Y16/02, Y17/04
a.+dın Y07/06
a.+lar Y13/12, Y15/10, Y17/02, Y17/03
a.+ları Y15/10, Y19/02
- ayt-:** Söylemek Krş. Cöl-, dè-, söyle-, sözle-
a.-amen 42/005, 42/011, 43/005, Y21/03
a.-amız Y17/04, Y18/07, Y20/05, Y20/06, Y21/03
a.-adur 10/011, 102/019, Y11/12, Y14/01, Y14/02, Y14/05, Y14/10, Y13/08, Y13/10, Y03/04, Y18/05, Y20/03, Y21/04, Y21/05, E02/04
a.-adurlar Y18/05
a.-ur-men 22/023, 26/012, 30/009, 34/001, 43/005, 45/001, 56/004, 56/010, 56/011, 119/082, 119/164, 122/009
a.-masmen 89/035
a.-ur-sen 90/003
a.-ar Y05/03, Y15/06
a.-ur 2/006, 6/005, 10/004, 10/006, 10/013, 12/005, 13/004, 29/009, 35/010, 37/031, 50/005, 50/016, 63/007, 119/175
a.-mas 115/018
- a.-urmız 44/008, 75/001, 75/001, 115/018
a.-ur-sız 11/001
a.-urlar 2/003, 4/006, 22/026, 41/009, 42/003, 45/016, 52/007, 59/007, 63/004, 64/005, 64/006, 69/027, 71/011, 73/011, 74/008, 84/004, 87/007, 88/011, 94/008, 138/004, 140/013, 145/010
a.-maslar 129/008
a.-ıpdur-men 16/002, 89/002
a.-ıpdur 12/004, 14/001, 53/001, Y08/02, Y21/07
a.-ıpdurlar 83/004
a.-tım 30/006, 31/014, 31/022, 32/005, 38/016, 39/001, 40/007, 41/004, 55/007, 77/010, 82/006, 95/010, 102/024, 116/011, 140/006, 142/006, Y11/08
a.-tın 52/002, 89/019
a.-tı 2/007, 27/008, 68/022, 105/012, 110/001, Y11/05, Y14/04, Y13/11, Y13/11, Y09/12, Y15/04, Y15/05, Y19/01, Y20/03, Y20/04
a.-tılar 22/007, 35/021, 78/020, 83/012, 148/002
a.-kaymen 142/008
a.-gay 106/048
a.-kay 74/022, 145/021
a.-kaylar 40/017, 67/003, 67/003, 67/005, 67/005, 70/005, 72/017, 79/010, 107/032, 115/002, 148/005, 149/003, 148/013
a.-mağaylar 35/025, 35/025
a.-kıl 35/003, 96/002, 103/001, 103/001, 103/002, 103/022, 104/001, 104/035, 135/019, 135/020, 135/020, 146/001, 147/012, 147/013, Ş06/05
a.-sun 118/002, 118/003, 124/002, 129/002
a.-ınlr 22/023, 30/004, 66/003, 68/027, 97/012, 100/004, 103/021, 103/022, 103/022, 105/002, 106/001, 107/001, 113/001, 113/002, 117/001, 118/001, 118/029, 134/001, 134/002, 135/001, 135/002, 135/003, 136/001, 136/002, 136/003, 136/026, 148/001, 148/002, 148/002, 148/003, 148/004, 148/004, 148/013, 150/001, 150/002, 150/002, 150/003, 150/003, 150/004, 150/004, 150/005, 150/005, 150/006

- a.-sunlar 58/011, 99/003, 107/003, 118/004
a.-sam 139/012, Y06/03
a.-ay 9/001, 16/007, 28/008, 30/012, 35/018, 40/005, 42/009, 63/004, 71/022, 86/012, 91/002, 109/030, 109/031, 119/062, 138/002, 139/014, 145/001, 145/002, 146/002, Y01/05
a.-alı 79/013
a.-ıp 7/017, 18/049, 41/006, 44/001, 48/014, 66/008, 69/030, 75/005, 78/003, 105/001, 106/002, 106/047, 145/002, Y11/04, Y11/07, Y12/08, Y12/08, Y13/08, Y01/05, Y01/05, Y04/01, Y05/05, Y18/03, Y20/04, Y21/07, Y21/07, Y21/07
a.-ğan Y14/06
a.-kan 58/004, 73/015, Y04/03, Y04/03
a.-kanı E02/05
a.-kanını 36/001
a.-kanımızda Y21/03
a.-ğuçı 31/018
a.-kuçılar 3/002
a.-kuçılarının 63/011
a.-ğandır 87/003
a.-ğanda Y13/04
a.-kanda 42/010, 122/001, Y20/07
a.-adurğan 69/020, Y11/08, Y05/04, Y21/03
a.-adurğanını 85/008
a.-kayêrdi 107/016
a.-kayêrdiler 107/009, 107/022, 107/032
a.-urêdim Y13/10, Y13/10
a.-urêrdi 105/015, 106/023
a.-urêrdiler 126/003
a.-mağ 92/001, Y14/03
a.-mağğa Y21/01
a.-ış Y13/10
a.-ışadur Y19/07
a.-ışığa Y17/01
a.-ışını 52/003
a.-kalı 109/013
ayta-: Söylemek (kuvvetlendirme)
a.-amış Y02/03
aytal-: Söyleyebilmek
a.-maymız Y13/10, Y19/08
aytıl-: Söylenilmek
a.-adur 87/005, Y07/06
a.-ğay 113/003
a.-masun Y08/03
a.-ıp Y11/12, Y21/07
a.-ğan Y13/09, Y15/06, Y19/03, Y20/04
a.-mağan Y13/11
aytış: Söyleyiş
a. Y21/04
aytış-: Söyleşmek Krş. sözleş-
a.-ğıl 43/001, 74/022
a.-ıp 119/154
aytğuçı: Söyleyici
a. 15/002
a.+larını 5/006
a.-mız Ş04/05
ayurbas: Takas
a. Y19/04
az: Az Krş. Azgına, çalakem, kem
a. 105/012, 105/012, 119/087, Ş02/01, Ş02/02, Ş02/03, Ş04/05, Ş05/02, Y10/04, Y11/08, Y11/09, Y12/07, Y14/06, Y14/08, Y01/01, Y01/01, Y01/02, Y01/04, Y03/02, Y03/02, Y04/01, Y06/01, Y07/01, Y07/05, Y07/05, Y08/03, Y15/07, Y18/04, Y18/04, Y18/07, Y20/06, Y21/02, Y21/03, Y21/05, E01/05, E02/06
a.+ca Y03/01
a.+dur Y16/02
a.+ğa Y03/01
a.+ları Y01/04
az-: Azmak, şaşırarak
a.-ğan 95/010
a.-ğanlarını 58/009
a'zâ: (Ar.) Üye
a.+dın Y19/02, Y06/03
a.+lar Y11/12, Y06/03
a.+larım 139/016
a.+sı Y01/05, Y13/04, Y01/05, Y21/03, Y01/05, Y06/03, Y19/01, Y20/01
a.+sıdaki Y19/04
a.+sıdın Y20/04
a.+ları Y11/12, Y07/06, Y07/06, Y16/02, Y18/06, Y18/08, Y21/04, Y12/12, Y18/06
a.+larıdın Y20/07, Y06/03
'azâb: (Ar.) Keder, işkence
Krş. Bîdâd, derd, gam, işkence
E02/03, Y16/03, Y12/02
'a.+ı Ş04/01
'a.+ığa Y15/08
âzâd: (Far.) Serbest, kurtulmuş
Krş. Âzâde, erkin
â. 51/013, 105/021, Ş02/01, Ş02/01, Y05/05, Y06/01, Y10/01, Y10/01,

- Y15/06, Y15/08, Y17/02, Y20/02, Y20/02, Y20/07E02/01, E02/06
 ā. +ol- E02/05, Y20/07
 ā. +kıl- 18/048, 69/019
- āzāde:** (Far.) Hür, serbest Krş. Āzād, erkin E01/04. Y05/05, Y05/05
 ā. +ñni 40/008
- āzādelik:** (Far. +Tr.) Hürlük, serbestlik Krş. Erkinçilik, serbestlik, hürliğ, hürlük
 ā. Ş04/04
- āzādlik:** (Far. +Tr.) Kurtulmuşluk
 ā. Y04/03, Y10/01, Y10/02, Y10/04, Y10/04, Y13/06, Y13/06, Y16/02, Y16/02, Y18/01, Y18/01, Y18/01, Y18/04, Y20/01, Y20/01, Y20/01, Y20/01, Ş04/06, E01/05, E02/01, E02/02, E02/06, E02/06
 ā. +nıñ Y20/01, E01/05
 ā. +ğa Y18/02, Y18/04, Y20/01, Y20/01, Y21/03
 ā. +ka Y20/01
 ā. +ı Y20/01, Y20/01, Y20/02, E01/05, E02/05, E02/06
 ā. +ını Y17/03
 ā. +ıga , Y04/04, Y13/05Y20/01
 ā. +ıda Y20/01
 ā. +ımız Y20/01, Y20/01
- a‘zālık:** (Ar.+Tr.) Üyelik
 a. Y06/03
 a. +ğa Y17/03, Y21/03
 a. +ıga E02/05
- ‘azamet:** (Ar.) Büyüklük, ululuk
 Krş. ‘azametlik, ‘azimet, celal, celāletlü, celāletlik, cenāb, çoñluk, tekebbürlük, yoğanlık, uluğluk, debdebe, şevket
 ‘a. +ige Ş02/03
 ‘a. +imiz Ş04/01
 ‘a. +imizni Ş04/02
- ‘azametlik:** (Ar.+Tr.) Büyüklük, ululuk
 Krş. ‘azamet, ‘azimet, celal, celāletlü, celāletlik, cenāb, çoñluk, tekebbürlük, yoğanlık, uluğluk, debdebe, şevket
 ‘a. Ş06/02
- azayt-:** Azaltmak Krş. kemit-
 a. -ış Y19/04
- azcık:** Azıcık
 a. Y15/07
- azğına:** Az Krş. Az, çalakem, kem
 a. 37/010, 37/016, 8/005, Ş02/02, Y19/03
- azık-:** Sapmak, uzaklaşmak, yoldan çıkmak
 a.-urlar 58/004
 a.-ıp 119/021, 119/067, 119/111, 119/176
 a.-kanlarını 119/118
 a.-mapdurmen 119/052, 119/157
- ‘azīm:** (Ar.) Büyük, ulu Krş. Büyük, çoñ, kette, kübrā, yogan, zor
 mühim+i ‘a. Ş06/01
 ‘a. 24/008, 33/016, 45/004, 71/016, 89/006, 78/065, 89/008, 89/013, 93/004, 103/020, 106/002, 106/009, 112/002, 127/004, 135/011, 145/004, 145/012, 150/002, Ş06/02, E02/06, Ş04/06
 +dür 93/004, 103/011, 147/005
 ‘a. +nıñ 78/025, 89/019, 29/001
 ‘a. +ıga 132/003, 132/005, Y03/01
 ‘a. +ige Ş02/04, Y16/03
 ‘a. +ıyle E01/05
- ‘azīme:** (Ar.) Büyük iş
 ‘a. +si Ş05/02, Ş05/03
- ‘azīmet:** (Ar.) Büyüklük
 Krş. ‘azamet, ‘azametlik, celal, celāletlü, celāletlik, cenāb, çoñluk, tekebbürlük, yoğanlık
 ‘a. Ş06/01, Ş06/06
 ‘a. +ler Y01/05, Y02/03
 ‘a. +idin 145/006
- ‘azīz:** (Ar.) Muhterem, sayın, sevgili
 Krş. mükerrerme
 ‘a. Ş02/03, Ş02/03, Ş03/01, Y11/08, Y14/06, Y02/06, Y03/02, Y03/06, Y04/03, Y18/04, Y18/05, Y21/02
 +kıl- 91/016
- ‘azīzliğ:** (Ar.+Tr.) Aziz olma durumu Krş.
 ‘azizlik
 ‘a. +i E02/01
- ‘azīzlik:** (Ar.+Tr.) Aziz olma durumu Krş.
 ‘azizliğ
 ‘a. Y11/03
 ‘a. +i Y03/01
- azköp:** Az çok
 a. Y09/03
- baba:** Baba, ata Krş. Ata, dada
 b. +larım 39/012
 b. +sı Y05/06
 b. +larımız 44/001, 106/006, 106/007, Ş05/03
 b. +larımıznıñ 79/008
 b. +larımızğa 78/005
 b. +larıñız 95/009
 b. +ları 78/008, 78/057, Ş06/04
 b. +larıñız 78/012, 109/014, Y06/04
 b. +larıdın Y06/04

- Bābil:** (Ar.) Babil kenti
b. 87/004, 137/001, 137/008
- bac:** (Far.) Vergi Krş. Alban, elik-selik, ħarāc
b. Ş02/05, Ş05/05, Y02/04, Y02/04, Y02/05, Y02/05, Y18/03, Y19/04, Y19/04, Y20/06, Y21/05
b.+nın Y21/05
b.+lar Y02/04
b.+larnın Y19/04
b.+larnı Y02/04, Y20/06
b.+large Y02/04
b.+ını Y21/04
- bachāne:** (Far.) Vergi ödenen yer
b. Y17/04
b.+nın Y19/05
b.+dın Y02/04
b.+lernin Y19/04
b.+large Y02/04
b.+leride Y02/04
- Baçuq:** Yer adı
b. E02/03
- Badaçur:** Yer adı
b. Y16/01
- badlık:** (Far.) Olsun, ola!
b. Y12/08, Y18/04, Y18/05
- bāğ:** (Far.) Bağ
b. 129/007, Y15/04
b.+ka E01/02
b.+da Y16/04
b.+larnı Y05/04
b.+larnın Y19/07
b.+larnı 126/006
- bāğçe:** (Fr.) Bahçe
b. Y12/04, Y15/04
b.+ga Y13/03
b.+si Y10/05, Y19/07
b.+sindin Y12/04
- Bağdād:** (Ar.) Yer adı
b. Ş05/05
b.+ga Ş06/06
- bağış:** Bağlantı yeri
b.+larından 22/014
- bağışla-:** Bağışlamak Krş. ‘afv
b.-r 103/003
b.-dın 32/005
b.-ğıl 25/011, 25/018
b.-p 78/038, Y08/06
b.-p Y14/03
b.-ğan 99/009
- bağiz:** (Ar.) Kimseyi sevmeyen
b. Y16/02
- bağla-:** Bağlamak Krş. Tañ-
b.-r-men 119/082, 130/006
b.-r-sen 76/011
- b.-dım 119/148
b.-dın 30/011
b.-dı 132/003
b.-duq Y14/08
b.-p dur 93/001
b.-p dur-men 119/075, 119/114, 119/043
b.-ğaylar 78/007
b.-ğıl 45/003, 130/007, 131/003
b.-ğlar 118/028
b.-mañlar 62/010, 146/004
b.-p 56/012, Y20/08, 18/032, 18/039, 56/004, 105/022, Y12/04
b.-ğan 50/005, 146/006, 105/009
b.-ğuç 129/007
b.-ğanlar edi Ş05/03
- bağlan-:** Bağlanmak
b.-ıp 65/006
b.-ğan Y18/02, Y19/03
b.-ğandur 65/013, 83/008
b.-ğan erdiler 107/011
- bağlı:** Bağlı Krş. Bağlık
b.+dur Y05/01
- bağlık:** Bağlı Krş. Bağlı
b. Y03/02, Y03/06, Y16/03
b.+dur Y20/03, Y21/03
- bağr:** Ciğer
b.+ı E01/04
- bahā:** (Far.) Kıymet, bedel Krş. ‘izzet, qadr, bedel
b. Ş02/05, Y12/05, Y07/01, Y16/04, Y19/04, Y19/04
b.+sı 44/012, Y13/02, Y13/02, Y02/04, Y19/03, Y20/08, E01/03, E01/03
b.+sıda Y02/04
b.+ları Y13/02, Y19/03, Y19/04, Y19/04
b.+lariki Y19/04
- bahādır:** (Far.) Cesur, yiğit
Krş. kahraman, merd, merdkār
b. Ş04/02, Ş05/03, E01/03
b.+larnın Ş02/01
- bahādırlik:** (Far.+Tr.) Yiğitlik
Krş. kahramānlık, şecā‘at, cesāret
b. Ş05/05, E01/02
- bahalık:** Kıymetli Krş. ‘izzetlik, qadrli
b. Y21/07
- bahāne:** (Far.) Vesile
b. Y15/01, Y18/05, Y20/04
b.+ler Y03/06
- bağār:** (Far.) Bahar mevsimi
b. 148/008
b.+nın 32/004
- bahasız:** Kıymetsiz

- baħr:** b. 44/012
(Ar.) Deniz Krş. Deñiz, deryā, teniz
b.+ı muħit Y16/02, Y16/02
b.+ı muħit-i kebir Y16/02
b.+ı muħit-i kebirni Y16/02
b.+ı muħit-i kebirde Y16/02
b.+ı muħitidin Ş02/03
- baħs:** (Ar.) Üzerinde konuşulan şey
Ş06/05, Y15/01, E01/01
b.+et- Y10/10, Ş01/01
b.+kıl- Ş06/05
b.+eyle- Ş01/02
b.+ler Ş01/02
- baħşende:** (Far.) Bağışlayan
b. Y05/04
- baħt:** (Far.) Baht, talih
b. Y10/11, Y13/11, E01/04, Y21/02
b.+ı sa'ādetige Y20/02, Y03/01
b.+ı sa'ādetin Y05/05
b.+ı sa'ādetlerige Y18/01
b.+ı sa'ādeti Y21/02
b.+ı sa'ādetini Y18/02, Y18/04
b.+ige Y21/01
b.+ları Y18/02
- baħtiyār:** (Far.) Talihli
b. Y10/01, Y07/03, E01/01
- baħtlık:** (Far.+Tr.) Bahtlı
b. Y01/01
- baħtsiz:** (Far.+Tr.) Bahtsız
b. Y01/01
- baħtsizlik:** (Far.+Tr.) Bahtsızlık Krş.
Nekbet
b. Y18/02
b.+ige Y18/03
- bā'is:** (Ar.) Sebep olmak
b. Ş01/03, Ş05/02, Ş06/05, Ş06/06,
Ş06/06, Y07/04, Y08/04, Y09/07,
Y20/01, Y07/04, Y18/01, Y18/06,
Y19/05
b.+bol- Y09/11, Y18/02
b.+dür Y14/03
- baķ-:** Bakmak Krş. ķara-, ķayla-
b.-alı Y13/10
b.-salar Y12/07, E02/03
b.-ıp 28/009, 78/072, Ş05/04,
Y13/07, Y13/07
b.-ğuçılar Y13/07
b.-maķ 78/071, Y01/05
b.-maķtın Ş05/01
b.-maķmız Ş03/02
- Baka:** Yer adı
b. 84/006
- baķıl-:** Bakılmak
b.-sa Y12/01
- bāķī:** (Ar.) Daimi, kalıcı
b. 72/017, Ş01/03, Ş04/05, Ş04/06,
E02/03
b.+dür 102/012
b.+ķal- 49/011
- bāķīlık:** (Ar.+Tr.) Kalıcılık
b.+ı 109/013
- baķteri:** (Far.) Bakteri
b. Y08/06
- baķtur-:** Baktırmak
b.-up 113/009
- bala:** Çocuk Krş. Ferzend, pala, uşak
b. 90/015, Ş05/05, Y13/07, Y07/05,
Y18/01, Y18/06, Y18/06
b.+dek 131/002, 131/002
b.+nın Y13/07, Y18/06, Y19/06
b.+nı Y13/07, Y13/07, Y02/03,
Y05/05
b.+ğa Y05/05
b.+lar 34/011, 57/001, 89/033,
113/009, 127/003, 127/004,
148/013, Y13/03, Y13/07, Y01/03,
Y02/06, Y07/04, Y09/04, Y09/04,
Y09/05
b.+larnın 8/002, 8/002, 103/017,
Y12/07, E01/02
b.+larnı Y12/08, Y02/06, Y06/05,
Y07/05, E01/01, E01/02
b.+larga 17/014, 69/009, 78/005
b.+m Y05/04
b.+ların 45/016, 128/003, 132/012,
Y20/07
b.+larının 73/015, 128/006
b.+larını 147/013
b.+sı Y01/05, Y03/02, Y20/01,
Y20/08, Y21/03, E02/02
b.+sının Y10/08, Y19/08
b.+mız Ş05/03
b.+larımız Y06/06, Y07/05, Y07/05
b.+larmız Y07/05
b.+larmızın Y15/07
b.+larımızın Y11/02, Y02/06,
Y18/01
b.+larımızga Y06/06
b.+larınız 115/014
b.+ları 78/009, 89/030, 102/028,
105/006, 109/009, 109/010,
132/012, 149/002, Ş04/02, Ş06/04,
Ş06/04, Y12/01, Y01/06, Y03/01,
Y03/02, Y09/04, Y09/04, Y09/06,
Y15/04, Y18/04, Y19/07, Y20/01,
Y20/01, E02/01
b.+larıdek Y03/02
b.+larıdur Ş04/03

- b.+larının 90/016, Ş03/01, Y14/06, Y01/03, Y01/05, Y02/01, Y03/01, Y05/01, Y18/08, E01/02
b.+larını 72/004, 84/003, 128/006, Ş03/03, Y11/03, Y13/07, Y06/02
b.+larığa 78/005, 78/005, 83/008, 103/013, 109/013, 137/007, 147/010, Y06/01, Y09/06, Y09/06, E01/01
b.+larıdaki Y14/06
b.+larıdın 78/004, Ş06/04, Y20/01
b.+larığaça 103/018
- balaçağa:** Çoluk çocuk
b.+sınığ Y07/02
b.+larını Y01/06
- balaḥāne:** Çocuk evi
b.+ge Y21/07
- balaman:** Bir çeşit kaval
b. 150/004
- Balamunsu:** Yer adı
b.+daki Y21/01
- Baldhus:** Yer adı
b. Y20/04, Y20/04
- balık:** Balık
b. Y12/01, E02/05
b.+dek Y01/01
b.+larını 8/008, 105/029
- Baltık:** Baltık denizi
b. Y15/10
- banke:** (İt.) Banka
b. Y07/02, Y07/02, Y20/08, Y20/08, Y20/08, Y21/06, Y21/06
b.+niğ Y07/02, Y21/01, Y21/06, Y21/06
b.+ğa Y21/06
b.+de Y21/05
b.+din Y21/06, Y21/06
b.+ler Y21/05
b.+lerde Y18/03
b.+si Y19/03
- bar:** Var, mevcut
b. 7/011, 10/007, 14/002, 16/003, 16/007, 16/011, 17/003, 17/014, 18/005, 18/009, 24/004, 25/012, 26/010, 28/003, 30/005, 30/009, 35/028, 36/010, 39/013, 40/008, 45/009, 46/002, 50/016, 51/006, 53/002, 55/007, 55/012, 56/001, 56/002, 56/008, 58/011, 58/011, 62/004, 68/027, 68/027, 68/030, 68/033, 69/004, 69/032, 72/005, 72/007, 72/013, 72/017, 73/001, 73/012, 73/025, 75/008, 76/002, 78/031, 84/006, 96/006, 103/001, 103/017, 104/025, 104/026, 106/004, 111/003, 112/002, 112/006, 114/005, 114/006, 115/005, 115/006, 115/006, 115/006, 115/007, 115/007, 119/042, 119/097, 119/099, 119/114, 119/120, 119/127, 119/132, 119/159, 119/164, 119/165, 119/169, 19/168, 125/002, 130/004, 130/007, 130/008, 135/016, 135/017, 135/017, 139/004, 139/016, 139/024, 140/003, 145/020, 146/006, 147/011, 149/009, 150/006, Ş01/02, Ş01/02, Ş02/04, Ş02/04, Ş04/01, Ş04/03, Ş04/05, Ş05/04, Ş05/05, Ş05/05, Ş05/06, Ş06/02, Ş06/02, Ş06/04, Ş06/05, Ş06/05, Ş06/06, Y10/10, Y11/03, Y12/03, Y12/09, Y12/12, Y14/04, Y13/07, Y13/09, Y01/04, Y01/05, Y01/05, Y03/02, Y03/03, Y03/06, Y04/03, Y04/04, Y04/06, Y05/02, Y05/04, Y05/04, Y05/06, Y06/02, Y06/04, Y07/04, Y07/04, Y07/04, Y07/06, Y08/03, Y09/03, Y09/04, Y14/07, Y16/04, Y17/02, Y17/02, Y17/02, Y17/04, Y18/05, Y18/07, Y19/01, Y19/03, Y19/04, Y19/06, Y19/06, Y19/08, Y20/01, Y20/03, Y20/03, Y20/03, Y20/04, Y20/05, Y20/05, Y21/02, Y21/03, Y21/03, Y21/03, Y21/03, Y21/04, Y21/08, E01/01, E01/01, E01/03, E01/05, E02/01, E02/01, E02/05, E02/06, E02/06
b.+dur sen 68/018
b.+dur 19/012, 46/005, 55/017, 59/007, 73/008, 89/008, 89/013, 104/026, 111/010, 119/090, 125/003, Ş01/03, Y12/03, Y14/02, Y03/06, Y06/01, Y06/02, Y06/03, Y19/04, E02/01
b.+durlar 105/008, 145/009
b.+édi Ş03/02, Y11/10, Y12/09, Y13/06, Y03/01, Y09/08, Y17/02, Y19/05, Y19/07, Y21/04
b.+érđi 55/022, 66/018, 77/018
b.+ını 109/011
- bar-:** Varmak Krş. Yet-, yetiş-
b.-adur 49/019, 104/010, Y10/05, Y13/11, Y18/01, Y18/03
b.-a-men 43/004
b.-may-sen 60/011, 108/012
b.-may Y07/04
b.-may-mız Y21/02

b.-adurlar 63/010
 b.-ur-men 143/010
 b.-ar Y07/04
 b.-ur 60/009, 108/010, 125/005, Y06/02
 b.-urlar 9/017, 104/026, 122/005
 b.-dı Y19/05
 b.-dık Y04/06
 b.-duķ Y19/05, Y19/05, Y19/05
 b.-dılar 104/009, E02/03
 b.-mapdur 118/018
 b.-ğaylar 107/008
 b.-maķçı Y18/06
 b.-alı 78/004, 122/001
 b.-sam Y06/02, Y08/05
 b.-sa Y12/06
 b.-saķ Y14/01, Y05/03
 b.-ıp 42/003, 42/004, 55/008, 104/022, 104/023, Ş02/02, Ş05/03, Y11/06, Y11/06, Y11/11, Y12/07, Y14/07, Y14/08, Y13/06, Y13/07, Y13/07, Y04/01, Y04/01, Y04/01, Y04/02, Y04/02, Y04/04, Y04/04, Y05/06, Y06/02, Y06/03, Y07/01, Y17/03, Y18/06, Y18/08, Y19/01, Y19/02, Y19/05, Y19/05, Y19/07, Y20/05, Y21/02, Y21/02, Y21/06, E01/02, E01/02, E01/05
 b.-ğança Y11/03, Y12/02, Y18/03, Y18/03, Y18/03
 b.-ğanda 68/008, 84/006, Y01/05, Y03/06, Y08/01, Y17/01
 b.-ğan 58/007, 115/017, Y13/09, Y13/12, Y07/01, Y07/01, Y07/01, Y08/01, E01/02, E02/04
 b.-ğandur 19/004
 b.-ğanını Y20/04
 b.-ğanı 126/006
 b.-ğanıda Y17/01
 b.-ğanımda Y19/05
 b.-ğandın Y13/02
 b.-ğanlar 129/008
 b.-ğanlarnın 106/046
 b.-ğanlıķı Y03/04, Y06/06
 b.-adurģan Y14/09, Y02/04, Y05/03
 b.-ğuçılar 107/023, 143/007
 b.-ar êdük Y03/02
 b.-ur êken miz Y19/06
 b.-maķ Y19/05
 b.-maķımız Ş02/02
 b.-maķķa Y17/04
 b.-maķta Y06/06, Y20/03
 b.-maķtadur Y11/03
 b.-makta Y18/03

b.-ış E02/04
 b.-ıřģa Y20/07
baral-: Varabilmek
 b.-amdur 78/020
 b.-maģanı Y20/04
barçe: Hepsi Krş. ģamı
 b. 8/007, 38/009, 77/012, 105/036, 106/002, 119/002, 119/168, 128/005, 135/009, 139/016, 145/010, 148/010, Ş05/02, Ş06/01, Y11/08, Y03/01, Y03/04, E01/02, Y12/02, Y14/04, Y13/01, Y13/09, Y04/03, Y05/01 Y05/06, Y06/01, Y15/06
 b.+ģa Y14/03, Y09/09
 b.+si Y04/02, Y12/01, Y12/10, Y20/03
 b.+siģa Y15/06
 b.+miz Y08/03
 b.+leri 68/030
bäre: (Far.) Hakkında, defa, kez
 Krş. Kere, kez
 b.+de Y05/05
 b.+mdin 40/007, 69/012, 71/010
 b.+ğde 87/003
 b.+side 3/002, 90/014, Ş05/01, Ş06/05, Ş06/05, Y19/03, Y19/08
 b.+sidin 10/015, 22/030, 65/003, 77/012, 87/005, 91/002, 97/007, 101/001, 119/128, 132/006, 138/005, Y13/05
 b.+mizdeki 40/005
bärebäre: Parça parça Krş. pärepare
 b.+kıl- 72/005, 74/014
Bargus: Yer adı
 b. Y17/02
barı: Hesi, bütünü, tümü
 b. 97/002
barış: Barış Krş. şulģ
 b.+ı Y16/03
Bari: Yer adı
 b. Y09/10
barlıķ: Var olma, mevcut Krş. Mevcüdiyet
 b. Y11/01, Y13/03, Y13/03, Y18/01, Y18/01, Y18/01, Y18/04, Y19/03, Y19/03, Y19/04, Y19/04, Y20/06
 b.+nı Y12/02
 b.+ım 146/002
 b.+ımda 104/033, 104/033, 116/002
 b.+ı Ş05/04, Y07/06, Y07/06
 b.+ını Y07/05, Y18/04, Y20/03
 b.+ıdın Y02/04
barmaķ: Parmak
 b. Y04/01

- b.+larımın 144/001
b.+larınnın 8/003
b.+larığa Y09/02
- Barsilona:** Barselona şehri
b. Y17/02, Y19/02
- bas-:** Basmak Krş. debse-
b.-adur 38/002, Y17/03
b.-amız Y18/02
b.-tı Y18/01
b.-sun 7/005
b.-aylı Y05/06
b.-ıp Y10/08, Y11/04, Y11/05,
Y14/08, Y13/05, Y05/04, Y06/05,
Y15/02, Y18/01, Y18/04, Y18/06,
Y18/08
b.-ğan Y18/01
b.-mağan 69/015
b.-kan Y01/04, Y08/04
b.-kanlar Y05/03
b.-ğanımızğa Y18/04
b.-ğuçı Y19/07
b.-ar  rdiler 124/004
b.-mak  05/05
b.-makta Y16/03
b.-ı  Y10/11, Y13/02
b.-ı ı Y21/06
b.-ı ka Y20/07
- basal-:** Basabilmek
b.-may Y19/07
- Basan:**  zel isim
b.+nın 22/012
- basıl-:** Basılmak Krş. yamiril-
b.-ğan  06/06
b.-ıp Y13/01, Y07/06
b.-may Y04/02
b.-maydur Y04/02
b.-ur 69/002, Y14/12
- basımd r:**  retici,  reten
b.+ların Y11/06
- ba iret:** (Ar.)  nden g r   
b.  01/02,  04/01
- Bastil:** Yer adı
b. Y06/05
- bastur-:** Bastırmak
b.-up Y10/05, Y08/01
b.-u  Y20/06
- basturul-:** Bastırılmak
b.-up Y16/02
- ba :** Ba 
b. 44/015, 141/005,  04/04,  05/01,
 05/05, Y11/07, Y12/08, Y14/12,
Y13/11, Y02/06, Y07/06, Y08/02,
Y08/02, Y09/07, Y09/10, Y15/09,
Y15/12, Y16/04, Y18/08, E02/04
b.+nı 64/008, 83/002
- b.+taki 133/002
b.+lar Y05/06
b.+ım 27/006, 141/005
b.+ınnın 60/007, 69/004, 108/008
b.+ımnı 3/003, 23/005, 35/014,
140/008
b.+ımdaki 40/012
b.+ımdın 38/004
b.+ı 18/043, Y11/06
b.+ınnı  04/01
b.+ını 22/007, 68/021, 110/006,
Y11/02, Y03/05, Y04/06, Y07/01,
E01/05
b.+ı a 7/016, 21/004,  02/03,
Y16/01
b.+ıda 72/016, Y18/03, Y18/03,
E01/01
b.+ıdın Y18/03
b.+larımız  05/01
b.+larımıznnı 66/012
b.+ımıznnı  03/01
b.+ımız a Y01/02
b.+ımızda  04/05
b.+larınnı 24/007, 24/009
b.+ları 140/009, Y17/02
b.+larını 74/013, 74/014, 109/025,
110/005,  03/02, Y20/06
b.+larıda Y16/03
b.+larında  05/03
- Ba an:**  zel isim
b.+nnı 68/015, 68/015, 135/011,
136/020
b.+dın 68/022
- Ba ik:** Yer adı
b. Y20/03
- ba ka:** Ba ka Krş. B lek,  zge
b. 16/003, 18/032, 49/014, 55/010,
55/010, 62/004, 73/025, 105/013,
 02/01,  02/03,  02/05,  02/05,
 03/01,  03/03,  04/04,  05/01,
 05/06,  06/05, Y10/04, Y10/08,
Y10/08, Y10/08, Y10/08, Y11/02,
Y11/04, Y11/07, Y11/09, Y11/09,
Y11/11, Y11/12, Y12/01, Y12/01,
Y12/09, Y12/09, Y12/12, Y14/03,
Y14/06, Y13/02, Y13/03, Y13/08,
Y02/01, Y02/03, Y02/03, Y02/04,
Y02/05, Y03/03, Y03/03, Y03/06,
Y04/01, Y04/01, Y04/01, Y04/03,
Y04/04, Y04/05, Y05/01, Y05/02,
Y05/02, Y06/04, Y06/05, Y06/06,
Y07/01, Y07/03, Y07/05, Y08/06,
Y09/06, Y09/10, Y09/10, Y09/11,
Y15/05, Y15/12, Y16/04, Y16/04,
Y16/04, Y17/02, Y17/03, Y18/01,

Y18/05, Y18/06, Y18/08, Y19/01, Y19/01, Y19/01, Y19/02, Y19/02, Y19/02, Y19/05, Y19/06, Y19/06, Y19/07, Y19/08, Y19/08, Y19/08, Y19/08, Y20/02, Y20/04, Y20/04, Y20/05, Y20/05, Y21/01, Y21/02, Y21/03, Y21/03, Y21/04, Y21/08, E01/03, E01/03
b.+nı Y04/03
b.+dın Y01/02, Y21/08
b.+ça Y21/04
b.+lar Ş01/02, Ş01/02, Ş02/05, Y18/08
b.+lardur Y09/08
b.+larnı Y20/02
b.+larnı Y10/08, Y10/08, Y04/03, Y18/02
b.+largâ 49/010, Ş06/05
b.+large Ş02/03
b.+sı 109/008, Y07/01
b.+sını 75/007
b.+ları Y10/09, Y03/04
b.+ların Y12/09, Y14/04, Y18/08, Y20/02
başkarma: İdare
b.+larını Y20/06
başla-: Başlamak Krş. Kiriş-
b.-ydur 36/005, Y09/06
b.-ydurlar Y11/12
b.-r 23/003
b.-dı Ş02/05, Ş04/05, Y11/11, Y12/09, Y03/01, Y06/05, Y15/02, Y15/02, Y17/01, Y19/03, Y20/07, Y20/07, Y21/08, Y21/08, E01/02, E01/02
b.-dım 42/004
b.-duk Y15/07
b.-dılar Ş01/01, Ş05/02, Y13/02, Y01/02, Y18/05, Y20/03, Y20/04, E01/02
b.-mışlar Y04/04
b.-pdur 60/010, 108/011
b.-ğıl 61/002
b.-salar Y16/03
b.-p 31/003, 78/052, 81/002, 106/009, 125/005, Ş03/01, Ş04/01, Ş04/03, Ş04/04, Ş04/04, Ş04/06, Ş05/02, Ş05/04, Y11/08, Y11/10, Y11/11, Y11/12, Y12/04, Y14/08, Y14/10, Y13/09, Y13/12, Y01/01, Y01/06, Y03/01, Y03/03, Y04/03, Y06/03, Y07/02, Y15/02, Y17/03, Y18/02, Y18/02, Y18/07, Y19/06, Y20/04, Y20/04, Y20/08

b.-ğan Y12/01, Y12/09, Y12/10, Y13/02, Y13/02, Y01/05, Y04/06, Y16/01, Y16/01, Y16/04, Y18/01
b.-ğanlar Ş05/05, Y09/10
b.-ydurğan Y06/01
b.-ğuç Y18/08
b.-ğuçığa 136/016
b.-ğanêdi Y09/12
b.-r êrdi 78/015, 78/027, 78/053
b.-mak Y10/10, Y21/08
b.-makta Y20/05
b.-şnı Y13/09
b.-şka Y19/01
b.-yışnı Y15/09
b.-yışka Y12/11

başlan-: Başlanmak

b.-adur Y08/05
b.-dı Ş03/03, Ş04/06, Ş04/06, Y14/07, Y13/08, Y13/12, Y01/03, Y01/06, Y19/03, Y19/07, Y20/03, E01/02
b.-mışdur Ş05/04
b.-ıp Ş02/03, Ş05/04, Ş05/04, Ş05/05, Ş06/06, Y10/04, Y11/02, Y13/02, Y13/11, Y05/01, Y15/03, Y17/01, Y18/01, Y18/02, Y18/03, b.Y20/05, Y20/05, Y21/01
b.-ğan Ş04/04, Y12/02, Y12/02, Y01/01, Y07/06, Y09/11, Y20/03
b.-ğandın Y20/03, E02/05
b.-ğanlıkını Y11/04

başlangıç: Başlangıç Krş. İbtidâ', menşe'
b.+ı Y01/05, Y17/02

başlıg: Başkan, lider Krş. Başlık, re'is, ser
b.+ı Ş06/06

başlık: Başkan, lider Krş. Başlıg, re'is, ser
b. Ş02/01, Ş04/05, Ş04/06, Ş04/06, Ş04/06, Ş05/06, Y10/06, Y10/06, Y10/09, Y11/06, Y11/07, Y11/07, Y11/11, Y12/06, Y12/06, Y14/08, Y02/03, Y02/06, Y03/02, Y03/05, Y04/02, Y04/03, Y04/06, Y04/06, Y05/04, Y05/06, Y05/06, Y05/06, Y07/06, Y08/02, Y08/02, Y08/05, Y08/06, Y18/02, Y18/03, Y18/06, Y18/08, Y19/01, Y19/05, Y19/06, Y21/01, Y21/02, Y21/05, Y21/08
b.+ğa Y11/06, Y11/06, Y11/07, Y11/07
b.+lar Ş04/06, Ş04/06, Y05/04
b.+larnı Y18/03
b.+ımdın 88/015
b.+ı Ş05/06, Y14/10, Y13/06, Y08/02, Y08/06, Y16/01, Y16/01, Y17/03, Y17/03, Y17/04, Y18/03,

- Y18/08, Y18/08, Y19/05, Y19/05,
Y19/06, Y21/04, Y21/04, Y21/07
b.+larımız Y21/01
b.+larımıznı E01/03
b.+ları Ş04/02, Ş05/06, Y17/01,
Y18/03, Y18/07, Y19/06
b.+larının Y19/04
b.+larığa Y14/06, Y21/08
b.+larıge Ş05/06, Y18/08
- başmuħarrir:** Başmuħarrir
b. Y17/04, Y18/08, Y19/08
- başmü‘ellim:** Başöğretmen
b. Y18/07, Y18/07
b.+i Y19/06
- başvezir:** Başvezir
b. Y07/06
b.+i Y20/04
- bat-:** Batmak Krş. Pat-
b.-ışğaça Y05/01
- bātl:** (Ar.) Boş, beyhude Krş.
Bikardınbikar, boş
b. 2/001, Y18/04
Y07/04
b.+kıl- 33/011, 119/126
- bātin:** (Ar.) Gizli, görünmeyen
Krş. ğayb, maħfi, pinhan,
yaşuruğluk, yaşurun
b. Ş06/05, Y16/03
b.+larımıznı Y18/01
- bātinī:** (Ar.) Görünmeyene ait
b.Y16/03
- bāver:** (Far) Tasdik, inanma
b.+kıl- 118/008, 118/009
- bay:** Zengin
b. Y12/06, Y14/06, Y14/06,
Y07/02, Y08/03, Y09/06
b.+nı Y19/07
b.+lar Y11/09, Y19/07
b.+larınkide Y12/06
b.+lardan edi Y19/07
b.+larımız Y07/02
b.+ları Y04/03
- bayakı:** Deminki
b. Y01/05
- Baybiçe:** Kişi adı
b. Y05/04
b.+nın Y05/04
b.+lerğa Y10/08
- bayıt-:** Zenginleştirmek
b.-ıp Y18/03
- baylğ:** Zenginlik Krş. Baylık, şervet,
ğanilik
b.+ı Y20/06
- baylık:** Zenginlik Krş. Baylğ, şervet,
ğanilik
- b. Y18/02
b.+ını Ş02/04, Y18/03
b.+ığa 49/006
b.+larını Y06/02
- bayrak:** (Far.) Bayrak
b. Y07/01
b.+lar Y13/03
b.+larını Y13/03, Y13/03
b.+ı Y18/04
b.+larını Y09/04
- bayram:** Bayram
b. Y10/06, Y13/11
b.+ğa Y07/06
b.+da Y13/07
b.+ı Y12/08, Y07/06
b.+ının Y21/08
b.+larımız Y10/06
- baza:** (Rus.) Askeri üs
b.+larının Y12/10
- ba‘zan:** (Ar.) Ara sıra Krş. gehi
b. Ş06/03, Y21/06
- bazar:** (Far.) Pazar yeri
b. Y07/04, Y11/05, Y08/03, Y08/03
b.+nı Y08/03
b.+ğa Y12/08, Y13/02, Y08/03
b.+da Y11/05, Y08/03, Y08/03
b.+dın E01/03, E01/03
b.+lar Y09/03
b.+ların Y20/05
b.+larda Y11/05, Y09/04, Y09/04,
Y09/04
b.+dın Y03/03
b.+larında Y16/01
- ba‘zı:** (Ar.) Bir kısmı
b. Ş04/06, Ş05/06, Ş06/03, Ş06/06,
Y10/07, Y11/03, Y11/03, Y11/03,
Y11/03, Y11/03, Y11/04, Y11/04,
Y11/04, Y11/04, Y11/12, Y14/01,
Y02/04, Y02/05, Y03/06, Y04/02,
Y05/03, Y05/04, Y06/01, Y06/04,
Y06/05, Y07/04, Y09/04, Y09/04,
Y09/05, Y15/02, Y16/02, Y19/07,
Y19/07, Y19/07, Y19/07, Y20/01,
Y20/03, Y20/03, Y21/02, Y21/04,
E01/01, E02/05
b.+lar 20/007, E02/05
b.+ların Y16/03
b.+sının Y05/02
b.+sıge Ş06/05, Ş06/05
b. Y10/01, Y07/03, E01/01
b.+sıdın Y05/02
b.+larımız Y15/07
- bāzū:** (Far.) Güç, kuvvet Krş. kudret,
kuvvet, küç, maktūr, tākat
b. 83/008, 136/012, Ş06/02

- b.+m 89/021
b.+larım 18/034
b.+n 44/003, 77/015, 89/013
b.+sı 44/003, 89/010, 98/002, 118/015, 118/016
b.+sını 10/015
b.+ları 37/017
- Be'al:** özel isim
b. 106/028
- becā:** (Far.) Yerinde, uygun
Krş. Muvāfık, münāsib, revā, yaraşa
b. 21/011, 105/019, 105/037, 119/112, 119/166, 145/019
b.+keltür- 148/008, 103/018, 103/020
- becer-:** Yapmak Krş. İşle-, kıl-, yasa-
b. Ş03/02
b.-ip Y20/05
- bed:** (Far.) Kötü
Krş. Berbād, beter, osal, yaman
b. Y07/03, Y11/02, Y11/04
- bedboyluk:** (Far.) Pis kokulu
b. Y07/03
b.+ta Y07/03
- bedel:** (Ar.) Bedel Krş. Baha
b.+iğa Y06/03
- beden:** (Ar.) Beden Krş. Tene, cism, istiḥvān
‘ilm +i b. Y03/03
b. Y14/06, Y13/03, Y18/07, E02/02
b.+niñ Y03/03
b.+im 31/010, 109/025
b.+imizge Y14/06
- bedenlik:** Bedenlik
şihḥat+ı b. E02/04
b.+ni E02/04
b.+ge Y06/06, Y07/03
- bedh'āh:** (Far.) Kötü yürekli
b. Ş03/03, Y02/02, Y15/07, E01/01
b.+ol- Y18/02
- bedh'āhlık:** (Far.+Tr.) Kötü yüreklilik
b.+ı Y11/01
- bedniyet:** Kötü niyet
b. Y20/04
- bedniyetlig:** Kötü niyetlilik
b.+ini Y17/04
- bedürüsti:** Bir bağlaç
b. 23/006, 32/006, 73/013, 73/018, 76/010, 85/009, 116/016, 131/002, 132/003, 139/011, 139/019, 140/013
- beg:** Bey
b. Ş03/03
b.+niñ Y11/06
- b.+im Y03/06, Y05/06, Y09/05, Y09/05
b.+i Y20/05, Y20/05
- behermend:** (Far.) Nasipli, kısımetli
b. Ş03/02, Y05/01, E02/01
- behre:** (Far.) Pay, nasip, hisse
Krş. ḥakk, ḥişşe, naşib, pāle
b.+si E02/01
- behresiz:** Hissersiz, paysız
b. Y10/04, Y03/02
- bek:** Çok, pek Krş. ḥayli, köf, köp, mebzūl, nurgun, taza, tola, ziyade, anca, cık, çoğ, deryā
b. Ş02/02, Ş03/02, Ş04/01, Ş06/02, Y10/02, Y10/08, Y10/09, Y10/10, Y10/12, Y12/07, Y12/11, Y14/06, Y14/12, Y01/01, Y01/01, Y01/02, Y01/03, Y01/04, Y01/04, Y01/05, Y02/01, Y02/01, Y02/03, Y02/04, Y02/05, Y02/06, Y03/04, Y04/01, Y04/02, Y04/04, Y04/04, Y05/06, Y06/05, Y06/05, Y06/06, Y07/02, Y07/03, Y07/04, Y07/04, Y09/02, Y09/07, Y16/01, Y16/03, Y16/03, Y17/02, Y17/04, Y17/04, Y18/03, Y19/03, Y19/08, Y20/02, Y21/01, Y21/01, Y21/05, E01/01, E01/01, E01/02, E01/02, E01/03, E01/03, E01/03, E01/03, E01/03, E01/03, E02/01, E02/03, E02/04, E02/06
b.+ni Y17/04
b.+leri Y21/01
b.+lerini Y17/04
- bel:** Bel Krş. Püst
b. 65/013
b.+im 38/007
b.+imni 18/032, 18/039, 30/011
b.+inge 45/003, 76/011
b.+ini 93/001
b.+iğa Y12/04
b.+idin 65/006
b.+imizğa 66/012
- belā:** (Ar.) Bela Krş. Şor, şumluk
b.+dın 121/007
b.+sı 29/007
b.+sığa Ş04/01, Ş04/04, Ş05/01
b.+sıdın Ş01/02
b.+lar 57/001
- belāh'ār:** (Ar.) Kavgacı, yaygaracı
b. Y18/08
b.+lar Y19/08
- belbağ:** Kemer
b.+dék 109/020
- Belçika:** Belçika
b. Y13/09

b.+nın Y13/09
Beldulvalid: Yer adı
 b.+ğa Y20/03
belend: (Far.) Yüksek, yüce Krş. ‘ālī,
 müte‘āl, uluğ, égiz,
 b.+i nazarımıznı Ş04/05
 b. 68/034, Ş03/03, Y02/03,
 Y08/02, Y08/02, Y15/04
 b.+édi Ş04/04
belgüle-: Belgelemek
 b.-şini Y12/10
 b.-p Y19/04
belgülen-: Belgelenmek
 b.-gen Y20/04
belgülik: Belgeli
 b.+dür E01/01
belki: (Far.) Belki
 b. 1/002, 1/004, 15/005, 44/003,
 106/007, 106/023, 106/035,
 109/016, 115/001, 118/017,
 119/036, 144/013, Ş05/05, Ş05/06,
 Ş06/05, Y10/06, Y11/02, Y14/09,
 Y13/04, Y13/04, Y13/05, Y13/05,
 Y13/05, Y01/01, Y01/01, Y02/04,
 Y02/05, Y03/01, Y03/01, Y05/02,
 Y05/05, Y06/06, Y19/01, Y19/04,
 Y20/02, Y21/01
bend: (Far.) Bend, engel
 Krş. kıskınçılık, mānī‘, sed
 b.+kıl- 63/011, 77/009, 149/009
 b.+lerni 2/003
 b.+lerimni 116/016
 b.+leri 18/004, 116/003
 b.+lerini 107/015
bende: (Far.) Kul, köle Krş. ‘abd, kıl,
 kenizek,
 b.+kıl- Y18/02
 b.+m 89/003, 89/020
 b.+n 19/012, 109/028, 116/016,
 119/023, 119/065, 119/124,
 119/141, 132/010
 b.+ndürmen 116/016, 119/125,
 143/012
 b.+nın 31/016, 86/004, 89/039,
 119/084, 119/135
 b.+ni 19/013, 27/009, 86/003,
 119/176, 143/002
 b.+nge 86/016, 119/017, 119/038,
 119/049, 119/076, 119/122
 b.+ndin 69/017
 b.+lerin 90/012, 102/014
 b.+lerin 79/002, 79/010, 89/050,
 102/028
 b.+leringe 90/016

b.+si 78/070, 105/006, 105/026,
 105/042, 136/022, 144/010, Y04/04
 b.+sini 35/027
 b.+leri 18/005, 113/001, 134/001,
 135/002
 b.+leridürler Y14/01
 b.+lerinin 34/022, 69/036
 b.+lerini 105/025, Ş06/01
 b.+lerige 135/014, Y12/03
beni: (Ar.) Oğulları
 b.+ ‘abbas Ş02/03
 b.+ adem 11/005, 12/002, 14/002,
 21/010, 36/007, 45/002, 53/002,
 66/005, 89/047, 107/008, 107/015,
 107/021, 107/031, 115/016
 b.+ ademni Y03/03
 b.+ hâbeşlikler Y09/12
 b.+ hamir Y16/01
 b.+ isrâ’il 148/014, Y14/10, Y14/11,
 Y14/12
 b.+ umeyye Ş02/03
 b. 35/015, 103/007
Benyamin: Özel isim
 b. 68/027, 80/002
bér-: Vermek
 b.-edür 29/011, 37/004, 37/026,
 41/006, 50/023, 55/020, 84/011,
 85/012, 119/131, 136/025, Ş06/05,
 Y12/04, Y05/03, Y06/01, Y06/02,
 Y17/03, Y18/05, Y21/02
 b.-edürler Y13/11, Y17/01
 b.-emen 2/009, 51/013, Y05/03,
 Y10/07, Y18/08,
 b.-emiz Y02/05, Y04/03, Y04/03,
 Y20/08, Y21/08
 b.-ür-men 32/009, 132/015
 b.-mey-men 132/004
 b.-ür-sen 50/015, 119/032, 119/082
 b.-ür 25/009, 46/006, 68/011,
 68/035, 94/011, 104/030, 106/015,
 107/020, 107/036, 119/131,
 127/002, 139/012, 145/015,
 146/007, 147/010, 147/015,
 Y04/06, Y08/04, Y18/06
 b.-mey Ş04/05, Y12/07, Y13/07,
 Y16/03, Y19/07
 b.-meydür 37/033, Y17/03
 b.-mes-sen 16/010
 b.-mes 37/021
 b.-ürsüz 58/002
 b.-ürler 86/010, 104/011
 b.-ürlersen 23/004
 b.-dim 69/004, Y20/04
 b.-di 21/004, 74/014, 118/013

b.-di 18/020, 78/025, 78/029,
 78/051, 78/055, 105/020, 105/032,
 105/039, 105/044, 118/014,
 135/012, Ş01/03, Y10/10, Y11/04,
 Y11/07, Y12/12, Y04/03, Y04/04,
 Y04/04, Y05/06, Y06/03, Y09/06,
 Y18/06, Y19/03, Y19/07, Y20/06,
 Y20/07, Y21/06, Y21/06, Y21/07,
 71/003, Y07/01, Y07/01, E01/04,
 E01/04, E01/04, E01/04
 b.-mediñ Y20/07
 b.-medi 124/007
 b.-diler Ş01/01, Ş04/06, Ş04/06,
 Y06/06, Y08/03, Y09/12, Y18/05
 b.-ipdür 18/020, 18/025, 40/009,
 67/006, 71/003, 111/005, 112/009,
 115/016, 118/018, 118/027,
 Y09/06, Y21/02, 80/005
 b.-ipdürsen 60/004, 61/005, 71/017,
 86/017, 119/103
 b.-ipdürler 44/001, 78/003, 79/003
 b.-geyler 119/176
 b.-geysen 94/013, 119/087
 b.-geysiz 48/014
 b.-mekçi Y09/11
 b.-gil 22/023, 25/005, 28/004,
 28/004, 41/004, 60/011, 71/021,
 72/002, 79/009, 85/007, 86/011,
 108/012, 109/026, 115/002,
 119/030, 119/034, 119/073,
 119/125, 119/144, 119/170,
 Y12/06, 6/002
 b.-megil 27/012, 41/003, 119/122,
 140/008, Ş05/06
 b.-iñ 137/003
 b.-iñler 29/001, 29/002, 29/002,
 96/007, 96/008, 96/008
 b.-sün 105/022, Y17/01, Y18/08,
 E02/04
 b.-sem Y11/07
 b.-se Y05/03, Y09/05
 b.-mese Y15/06
 b.-sek Y05/03, Y05/03, Y09/05,
 Y09/06, Y19/07
 b.-senler Y05/03
 b.-seler Y14/07, Y05/04, Y09/04
 b.-selerèdi Y18/08
 b.-eli Y10/11
 b.-ey 50/007, 81/008, 86/013,
 105/011
 b.-eylik Y04/01
 b.-seler Y08/03
 b.-ip 18/035, 18/050, 20/004,
 21/002, 30/003, 32/008, 37/040,
 44/011, 51/012, 69/021, 78/062,

86/017, 147/004, 147/016, Ş01/02,
 Ş01/02, Ş02/05, Ş03/01, Ş03/02,
 Ş04/05, Ş05/04, Ş06/02, Y11/02,
 Y11/03, Y11/03, Y11/03, Y11/04,
 Y11/04, Y11/06, Y11/07, Y11/07,
 Y11/07, Y11/09, Y11/11, Y12/11,
 Y14/07, Y01/04, Y01/04, Y01/05,
 Y02/05, Y04/03, Y04/04, Y04/04,
 Y05/03, Y05/03, Y05/05, Y05/05,
 Y05/05, Y06/03, Y06/04, Y07/02,
 Y07/03, Y08/04, Y08/04, Y09/04,
 Y09/06, Y09/06, Y09/06, Y15/01,
 Y15/06, Y15/07, Y16/02, Y16/03,
 Y17/02, Y17/03, Y18/01, Y18/04,
 Y18/07, Y18/07, Y18/08, Y18/08,
 Y19/03, Y19/05, Y19/05, Y19/07,
 Y19/08, Y20/04, Y20/05, Y20/06,
 Y20/06, Y20/06, Y21/02, Y21/07
 b.-mesdin Ş04/01, Y01/06
 b.-mesten Y18/08
 b.-mestin Y16/03
 b.-geli 22/011, 38/022, 40/014,
 59/005, 70/002, 71/013, 107/013,
 119/173
 b.-gen 16/007, 94/013, 99/007,
 118/024, 144/001, Ş01/02, Ş06/06,
 Y11/07, Y11/07, Y11/11, Y13/06,
 Y03/05, Y04/03, Y04/04, Y05/04,
 Y05/04, Y05/05, Y06/03, Y07/05,
 Y07/05, Y15/07, Y15/09, Y16/03,
 Y16/03, Y17/03, Y17/04, Y17/04,
 Y18/06, Y18/07, Y18/08, Y21/02,
 Y21/05, Y21/05, Y21/05, Y21/06,
 Y10/07, Y01/05, Y05/03, Y19/05
 b.-megen Y06/04, Y20/07
 b.-gende 39/011
 b.-gendin Ş05/06
 b.-genèdim Y10/08
 b.-geniñni 104/028
 b.-genler Y03/05, Y06/04
 b.-genlerge Y19/07
 b.-genleri Y19/08
 b.-genlerimiz Y13/04
 b.-genlerini Y11/07
 b.-genligi Y09/05
 b.-güçi 72/012, 74/013, 137/008,
 144/010, Y07/03, E02/01
 b.-güçige 136/021
 b.-güçiler 69/020, 112/005, 118/007
 b.-güçimdür 54/004
 b.-güçisi 10/014
 b.-güçümdürler 119/024
 b.-güçümsen 30/010
 b.-güdek Y16/04
 b.-günçelik Y18/08

b.-edurğan Y01/06, 132/012,
Y02/01, Y04/06, Y09/08
b.-edurğanıñğa 104/027
b.-meydurğan 15/005
b.-meslikğa Y05/05
b.-meslikini Y01/06
b.-ürèrdi 78/016, 78/047, 78/048
b.-ürèrdiler 69/021
b.-mek Ş02/01, Y11/09, Y14/09,
Y05/04, Y15/07, Y17/03, Y19/07,
E02/03, E02/03
b.-mekdür E02/03
b.-mekni Y19/07
b.-mekğa Y05/06
b.-mektin Y07/04
b.-meklerinin Y02/01
b.-meklik 111/006
b.-iş Y13/12, Y03/06, Y07/02,
Y17/04, Y17/04, Y19/02, Y19/04,
Y21/06, Y21/07, Y21/08, E02/04
b.-işdeki Y12/05
b.-işge Y10/09, Y12/08, Y02/04,
Y20/07
b.-iş Y02/01, Y19/01
b.-işçe Y20/03
b.-işğa Y09/10
b.-işge Y09/10
b.-işimiz Y04/03
b.-işimizğa Ş03/01
b.-işleri Y17/02, Y21/06
b.-işlerini Y16/04, Y20/08
b.-işni Y13/10, Y16/02, Y17/01
b.-işte Y03/06, Y15/08
b.-iştiler Y18/07

beräber: (Far.) Birlikte Krş. Birlikte,
b. Ş01/01, Ş02/03, Ş03/01, Ş03/02,
Ş04/02, Y11/10, Y11/10, Y12/05,
Y14/07, Y14/11, Y13/01, Y13/11,
Y01/03, Y02/02, Y02/06, Y03/01,
Y05/01, Y05/03, Y06/05, Y07/04,
Y08/03, Y09/10, Y15/04, Y15/04,
Y15/04, Y15/09, Y15/11, Y17/03,
Y18/01, Y18/02, Y18/02, Y18/03,
Y18/04, Y18/04, Y18/05, Y18/05,
Y18/05, Y18/07, Y18/07, Y18/07,
Y18/08, Y18/08, Y19/04, Y19/08,
Y20/05, Y20/06, Y21/02, Y21/02,
Y21/02, Y21/02, Y21/03, Y21/03,
Y21/06, Y21/06, Y21/08, E02/01
b.+dür 139/012, Y06/01, Y06/01,
Y15/04, E02/01
b.+ide Y21/05
b.+inde Y18/04, Y21/04

beräberlik: (far.+Tr.) Birliktelik
b.+ni Y18/01

b.+ğa Y18/04
b.+i Y10/04, Y11/01
Y10/01, Y20/01, Y20/07

bèral-: Verebilmek

b.-may Ş04/01
b.-madı Y11/07
b.-madılar Y05/02

berbād: (Far.) Berbat, çok kötü
Krş. Bed, beter, osal, yaman
b. Y02/06, E02/05

berbādliq: (Far.+Tr.) Çok kötü olma
durumu
b.+ığa Ş04/02

berdem: Dinç, çevik, sağlam
b.+de 73/019

bereket: (Ar.) Bereket Krş. Keñçilik,
keñrūçilik
b. 24/005, 72/017, 132/015
b. +tap- 128/004
b.+ni 133/003
b.+ge 109/017
b.+ıñ 3/008
b.+i 129/008
b.+ini 128/002
b.+leri 21/003

bereketle-: (Ar.+Tr.) Bereketlemek
b.-ydür 107/038, 115/012, 115/013,
128/005
b.-r 5/012, 84/007
b.-r sen 65/011
b.-pdür 147/013
b.-gey 67/007, 134/003
b.-gil 28/009, 109/028

bereketlen-: (Ar.+Tr.) Bereketlenmek
b.-ür 41/002, 112/003
b.-gendür 37/026, 115/016
b.-genler 37/022

bereketlik: (Ar.+Tr.) Bereketli
b. Ş06/01, Y10/11
b. +kıl- 21/006

beri: (Ar.) Beri
b. Ş01/01, Ş02/04, Ş04/04, Ş04/04,
Ş05/06, Y10/02, Y10/04, Y10/07,
Y11/02, Y12/07, Y12/09, Y12/09,
Y14/04, Y14/11, Y13/05, Y13/08,
Y01/03, Y01/04, Y01/05, Y01/06,
Y02/01, Y02/05, Y03/01, Y03/06,
Y05/01, Y05/04, Y06/01, Y08/01,
Y08/01, Y08/04, Y08/04, Y09/04,
Y09/07, Y15/01, Y15/07, Y15/07,
Y16/02, Y16/03, Y16/04, Y17/02,
Y17/03, Y17/04, Y18/02, Y18/03,
Y18/03, Y20/03, Y20/03, Y20/04,
Y21/04, Y21/04, E01/01, E01/01,

E01/03, E02/02, E02/03, E02/03,
38/011, 55/020, 71/006, 106/011

bêril-: Verilmek
b.-edür Y13/12, Y06/01, Y06/01,
Y06/01, Y06/03, Y17/03, Y17/03,
Y17/03, Y17/04, Y17/04, Y20/08,
Y21/08
b.-mey Y21/01
b.-di Y21/06, Y21/06, Y08/02,
Y18/05, Y21/07
b.-medi Y12/11
b.-diler Y15/12
b.-mişdür E02/02
b.-gey 72/015
b.-sün Y08/02, Y16/02, Y21/06,
Y21/06
b.-se Y03/04, Y17/04, Y21/06
b.-ip Ş04/05, Y05/01, Y05/03,
Y08/02, Y09/04, Y09/04, Y09/04,
Y17/02, Y18/06, Y19/07, E01/01
b.-gen Ş05/02, Y10/11, Y11/11,
Y11/12, Y14/10, Y02/05, Y07/05,
Y07/06, Y08/02, Y08/03, Y19/02,
Y19/07, Y20/04, Y20/07, Y21/06,
E02/05
b.-megen Y20/07
b.-genniñ Y19/05
b.-gennin Y21/08
b.-gende E02/04
b.-genler Y10/12
b.-geni Y10/08
b.-genin Y13/07
b.-edurğan Y02/04
b.-mek Ş05/04, Ş02/01, Y19/07
b.-iş Y21/05

Berlin: Berlin şehri
b. Y14/09, Y09/11, Y09/11
b.+ge Y14/09, Y09/11, E02/04
b.+de Y09/11
b.+din Y13/12

berpā: (Far.) Ayakta, yıkılmamış Krş.
kâ'im
b. Y10/05

berṭaraf: (Far.+Ar.) Bîtaraf
b.+bol- Ş04/05

bêrücü: Verici
b.+m 18/002

berzaḥ: (Ar.) Ölenlerin ruhlarının kıyamete
kadar bulunduğu yer.
‘âlem +i b. 9/017, 30/003, 31/17,
6/005, 16/010, 18/00549/014,
49/015, 49/015, 86/013, 88/004,
116/003, 139/008
b.+nıñ 18/005, 49/015, 116/003
b.+ka 16/010, 9/017, 88/004

b.+ta 6/005, 31/17, 139/008
b.+tın 30/003, 49/015, 86/013

beşaret: (Ar.) Göz açıklığı, derin görüş
b. 40/009

beş: Beş
b. Ş02/01, Ş02/01, Ş02/05, Ş05/03,
Y11/09, Y11/10, Y12/05, Y12/05,
Y12/06, Y12/07, Y14/08, Y14/09,
Y14/11, Y13/03, Y01/01, Y01/05,
Y01/05, Y02/03, Y02/03, Y02/04,
Y02/04, Y02/06, Y03/05, Y03/06,
Y03/06, Y03/06, Y04/03, Y04/03,
Y05/01, Y05/04, Y05/04, Y05/04,
Y05/05, Y05/06, Y06/02, Y06/03,
Y06/03, Y06/03, Y06/04, Y08/04,
Y08/05, Y09/05, Y15/07, Y15/09,
Y15/10, Y15/12, Y16/02, Y16/03,
Y17/01, Y18/07, Y19/05, Y19/05,
Y19/06, Y19/07, Y19/07, Y21/06,
Y21/06, E01/03
b.+tin Y03/03
b.+lerde Ş06/03
b.+i Y08/02
b.+ide Y08/02

beşâret: (Ar.) Müjde
b.+ni Y12/05
b.+lerni 68/011
b.+lerimizde Y12/05

beşer: (Ar.) İnsanoğlu
terakkiyât+i b. Y02/01
b. 56/004, 65/003, 145/021, Y03/02
b.+ge 136/025, Ş06/05

beşerîye: (Ar.) İnsanoğlu ile ilgili
hukûk+i b. Y20/01
b.+ge Ş01/03, Ş05/04

beşeriyet: (Ar.) İnsanlık İnsaniyet, insanlık
‘âlem +i b. Ş01/02, Y18/02
b. Y18/02
b.+nıñ Ş05/04, Ş06/05, Y18/02
b.+te Ş01/02

beşinci: Beşinci
b. Y10/06, Y11/06, Y06/01,
Y06/05, Y07/06, Y08/01, Y09/12,
Y09/12, Y15/09, E01/02, E01/06,
E02/03
b.+si Y11/12

Beşkirim: Yer adı
b. Y04/02

Beşkirimlik: Beşkirimli
b. Y04/06

beter: (Far.) Daha kötü, çok kötü
Krş. Bed, berbād, osal, yaman
b. Y05/05

betis: Patıska bezi
b. Y01/03

beyābān: (Far.) Kır, çöl Krş. Çöl, deşt, şahrā'

b. 107/004

b.+da 78/041, 78/017, 106/015

b.+ığa Y02/05

beyān: (Ar.) Bildirme Krş. Tebliğ

b. 71/015, 75/001, 88/012, 106/003, 118/018, Y15/06, Y15/06, Y16/03, Y17/01, Ş05/04, Ş06/05, Ş06/05, Y11/12, Y12/03, Y12/08, Y14/01, Y08/03, Y16/03, Y16/03, Y18/02, Y19/02, Y19/08, Y21/06

b.+ğa Ş01/03

b.+ı Y15/05, Y20/03, Y20/04

b.+kıl 2/007, 9/002, 9/011, 9/014, 19/001, 22/022, 22/031, 26/007,

30/009, 38/018, 40/005, 40/010, 50/016, 64/010, 71/017, 71/018,

73/028, 75/009, 78/004, 96/003, 97/006, 102/022, 107/022, 119/013,

119/026, 145/004, 145/006,

145/011, Ş03/01, Y10/12, Y12/11, Y07/02, Y07/05, Y08/05, Y09/08, Y15/05, Y16/03

b.+la Ş04/02

b.+larıça Y12/01

beyānāt: (Ar.) Demeç, bildiri Krş. Dağlat

āyet+i b. Ş06/01, Y16/03, Ş05/01

b. Y09/01

b.+ı Ş05/01

beyānnāme: (Ar.+Far) Bildiri verme

b. Y11/11

b.+ni Y19/01, Y21/07

b.+sige Y21/05

b.+side Y21/05

Beyfin: Yer adı

b. Y17/01, Y17/01, Y17/01, Y17/01, Y17/01

Beyhūde: (Far.) Yararsız, anlamsız Krş.

Bikām

b. 26/004, 62/010, 73/013, 127/001,

127/002, 139/020, Ş01/03, Ş05/04,

Y11/10, Y12/07, Y12/07, Y01/04,

Y02/03, Y05/02, Y07/04, Y07/04,

Y08/04, Y08/04, Y08/04, Y08/04,

Y09/04, E02/04

b.+dür 33/017, 60/011, 127/002, 108/013

beynelmīlel: (Ar.) Milletlerarası

b. Y09/12, Y11/12, Y15/01,

Y16/01, Y16/02, Y17/03, Y19/02

b.+niğ Y15/01

b.+din Y09/12

Beyrut: Beyrut

b. Y18/05

b.+ta Y18/05

beyt: (Ar.) Mesken, hane Krş. hāne, mesken

b. 105/031, 114/001

b.+i dāvud 122/005

b.+i isrā'il 98/003

b.+i hārūn 115/010, 118/003, 135/019

b.+i isrā'il 135/019

b.+iğ 5/007, 138/002

b.+iğniğ 65/004, 68/029

b.+iğni 79/001

b.+iğde 48/009

b.+ige 42/004, 55/015

b.+ide 27/004, 29/009

b.+idedür 11/004

bez: (Ar.) Bez

b.+ni Y05/04

bīārām: (Far) Huzursuz

b.+dur sen 42/005, 42/011, 43/005, 77/003

b.+durlar 39/006

bī'at: (Ar.) Birinin egemenliğini tanıma

b. Ş04/06, E02/02

b.+dür Y09/01

b.+larını Ş04/06

bīāvāz: (Far.) Sessizlik Krş. hāmūşluk

b. 68/034

bībeg: (Far.) Beysiz

b. Y05/04

bībehre: (Far.) Payı, nasibi olmayan

b. Y16/02

bībī: (Far.) Bayan, hanım

b.+leriğ 45/009

bīçāre: (Far.) Çaresiz Krş. Bīçare, bīdevā, dermansız, nāçār

b. 10/009, 34/006, 37/014, 40/017, 69/029, 70/005, 72/013, 74/021,

86/002, 109/016, 109/022, Y02/06,

Y02/06, Y03/01, Y04/01, E02/03,

Y11/09, Y13/07, Y07/02, Y08/03,

Y08/03, Y20/07

b.+niğ 14/006

b.+ni 10/009, 35/010, 35/010

b.+ge 10/002, 82/003

b.+ler E01/03, 68/010

b.+lerniğ 9/012, 9/018, 10/017, 12/005, 102/017

b.+lerni 10/013, Y06/03

b.+leriğe 72/002

b.+leriğe 72/004

bīdād: (Far.) Zulüm, işkence Krş. 'azāb, cebir, eziyet, işkence, vahşi, zulm

b. Y06/03

bīdārīk: (Far.+Tr.) Uyanık olma

- bide:** b. Y06/06
Yonca
b. Y01/04, 105/40
b.+ge Y04/06
b.+lerni Y01/06
- bīdevā:** (Far.) Çaresiz
Krş. Bîçāre, bîçare, dermansız,
nāçār
b. Y09/05
- bīgam:** (Far+Ar.) Gamsız
b. Y01/02
- bīgāne:** (Far.) Yabancı Krş. Çet, ecnebî, yāt
b. 69/009, 114/001, E02/05
b.+ler 54/003, 109/012
- bīgayretlik:** (Far+Ar.+Tr.) Gayretsizlik
b. Ş02/02
- bīgünāh:** (Far.) Günahsız
b. 106/038, E01/03
b.+nı 10/008
- bīgünāhlık:** (Far.+Ar.+Tr.) Günahsızlık
b.+ta 26/006
- bīhaber:** (Far+Ar.) Habersiz Krş. habersiz
b. 55/016, Ş02/02
- bīhaberlik:** (Far+Ar.+Tr.) Habersizlik
Krş. habersizlik
b. Y03/02
b.+ide 35/008
- bīhācet:** (Far+Ar.) Gereksiz Krş. ‘abeş
b. Y02/01, E02/03, E02/03
- bīhācetlik:** (Far+Ar.+Tr.) Gereksizlik
b. Y02/01
- bīhalk:** (Far+Ar.) Halksız
b. Y21/07
- bīhayā:** (Far+Ar.) Utanmasız
b. Y12/06
- bīkām:** (Far.) Yararsız Krş. Beyhüde
b.+larnıñ Y01/05
- bīkār:** (Far.) İşsiz Krş. işsiz
b. Ş02/02, Y01/02, Y01/03, Y01/06
b.+dan Y11/05
b.+dın Y01/03
- bikārdınbikar:** Boşuna, boş yere
Krş. Bâtıl, boş
b. Y07/04
b. Y03/02
- bil-:** Bilmek
b.-edür 44/022, 73/011, 104/020,
139/015
b.-edürler 119/079
b.-emen Y18/04
b.-mey Y01/02, Y18/07, E01/02
b.-meydür 92/006
b.-meymen 71/016, Y20/04
- b.-emiz 20/006, Y21/06
b.-meymiz Y21/03
b.-ür-men 41/011, 50/011, 51/003,
56/009, 119/075, 119/128, 135/005,
140/012
b.-ür-sen 40/009, 69/005, 69/019,
139/002
b.-ür 1/006, 19/012, 37/018,
90/011, 94/011, 138/006, Y18/08
b.-mes 39/006, 103/017, Y18/08
b.-mesler 82/005
b.-ürler 21/010
b.-di Y20/02, Y20/02
b.-dük Ş04/02, Y21/05
b.-ip dūr-men 119/152
b.-ip dur-mız 78/003
b.-mepdürler 95/011, 147/020
b.-gey-men 73/016, 119/126
b.-gey 78/005
b.-gey-miz 39/004, Y18/04
b.-geyler 9/020, 59/013, 83/018,
109/027
b.-gil 46/009, 139/023, 139/024
b.-sün Y08/03
b.-iñler 4/003, 100/003, Y10/08
b.-seler Y09/02
b.-ip 103/014, Ş02/02, Ş03/02,
Ş04/05, Ş05/01, Ş05/04, Ş06/05,
Y11/01, Y11/03, Y11/07, Y11/07,
Y11/07, Y14/03, Y14/03, Y13/06,
Y02/01, Y02/03, Y03/01, Y05/03,
Y06/03, Y09/06, Y16/02, Y18/01,
Y18/01, Y18/02, Y18/07, Y21/01,
Y21/03, Y21/05
b.-edurğan 74/010, Y18/03, Y18/03
b.-gen Ş03/02, Y13/09, Y03/02
b.-güçi Y16/02, E02/06
b.-güçiler 9/010
b.-gendürsen 139/001
b.-genini Y21/03
b.-güçi édi Y20/02
b.-ir édi Ş03/03
b.-ür érđin 142/003
b.-ürler édi Y14/02, Y14/02
b.-mek Ş02/01, Ş05/04, Ş06/05,
Y12/02, Y05/06, Y17/02
b.-mekdür Ş06/05
b.-mekge Ş06/05
b.-mekleri Y06/02
b.-mekligi 73/012
b.-mekliginiñ 147/006
b.-meklik 49/004
b.-meklikni 119/066

- b.-iş Y13/10, Y01/02, Y09/09,
Y19/04, Y20/06, Y21/06
b.-işim 49/004, Y21/03
b.-iştiler Y21/02
b.-megen 35/011, Y07/01
b.-megenlerge Y18/04
bildir-: Bildirmek Krş. Bildür-
b.-edür Y12/12, Ş01/02
bildür-: Bildirmek Krş. Bildir-
b.-emizler Y13/12
b.-ürsen 51/006
b.-di 103/007, Y08/06
b.-gil 39/004, 119/027, 143/008
b.-ünj Y06/05
b.-ünjler 105/002
b.-ey 89/002
b.-edürğan Ş04/01
b.-edürler Y13/12
b.-emiz Y01/06, Y08/04, Y09/09,
Y17/04, Y18/07, Y18/08, Y11/11
b.-üp 32/005, Y11/05, Y15/04,
Y18/03, Y18/05
b.-gey 106/009
b.-geyler 78/005, 78/005, 145/012
b.-genler Y18/06
b.-mekle Y18/02
b.-üş Y15/12, Y21/08
b.-üşge Y09/08
b.-üşçe Y13/08
b.-üşlerini Y21/05
bildürül-: Bildirilmek
b.-edür Y13/12, Y09/11
bile: Bile
b. 16/003, Ş06/06, Y10/11, Y11/10,
Y11/11, Y08/02, Y08/03, E02/01
bilel-: Bilebilmek
b.-mey Y10/03
b.-meslik Y02/02
bilen: İle Krş. Bille, birle, birlen
b. 2/005, 2/006, 2/011, 2/012,
4/004, 5/005, 5/007, 5/007, 5/008,
5/010, 7/004, 8/004, 8/006, 9/001,
9/004, 9/008, 9/008, 10/002,
10/007, 10/010, 10/014, 11/006,
12/002, 12/002, 12/002, 12/004,
13/006, 15/001, 15/002, 17/010,
18/012, 18/013, 18/022, 18/029,
18/029, 18/032, 18/039, 19/012,
20/005, 21/001, 21/001, 21/003,
23/004, 23/006, 24/005, 25/003,
25/019, 25/021, 26/004, 26/005,
26/005, 26/009, 26/010, 26/010,
27/002, 27/007, 27/009, 27/010,
27/011, 28/003, 28/003, 28/003,
29/004, 29/006, 30/007, 30/011,
31/002, 31/010, 31/010, 31/016,
31/018, 32/007, 32/009, 33/002,
33/002, 33/005, 33/017, 34/003,
34/003, 35/001, 35/001, 35/001,
35/002, 35/008, 35/013, 35/019,
35/027, 36/008, 37/007, 37/035,
38/019, 39/011, 39/012, 40/001,
40/004, 40/008, 41/006, 42/004,
42/007, 42/009, 43/004, 44/012,
44/016, 44/022, 45/004, 45/012,
45/014, 45/015, 46/002, 46/002,
46/003, 46/003, 47/002, 47/005,
47/006, 47/007, 48/007, 48/011,
49/003, 49/004, 49/007, 49/010,
49/012, 50/005, 50/006, 50/018,
50/018, 51/016, 52/001, 52/002,
52/005, 52/007, 54/001, 54/006,
55/005, 55/010, 55/015, 55/019,
55/021, 55/022, 56/002, 56/004,
56/004, 56/006, 56/007, 56/007,
56/010, 56/011, 56/011, 57/008,
58/001, 58/005, 59/0010, 59/004,
59/007, 59/011, 60/011, 60/012,
62/004, 63/004, 63/005, 63/006,
63/011, 64/006, 64/009, 64/010,
65/004, 65/005, 65/006, 65/006,
65/009, 65/010, 65/010, 65/011,
65/013, 65/013, 65/013, 66/007,
66/007, 66/013, 66/015, 66/015,
66/017, 66/017, 67/004, 68/003,
68/010, 68/013, 68/014, 68/016,
68/027, 68/030, 68/030, 68/030,
69/003, 69/004, 69/007, 69/010,
69/023, 69/028, 69/030, 69/030,
71/002, 71/008, 71/009, 71/013,
71/022, 72/002, 72/004, 72/007,
72/016, 72/019, 73/008, 73/009,
73/019, 73/024, 73/026, 74/013,
74/015, 74/016, 74/017, 74/020,
75/002, 75/005, 75/008, 76/003,
77/006, 77/009, 77/015, 78/008,
78/015, 78/032, 78/033, 78/034,
78/034, 78/037, 78/038, 78/053,
78/058, 78/058, 78/064, 78/065,
78/072, 79/012, 80/005, 80/010,
80/016, 81/002, 81/012, 82/003,
82/003, 82/004, 83/007, 83/008,
83/008, 83/011, 83/015, 83/016,
83/016, 84/002, 84/007, 84/011,
85/010, 85/011, 86/015, 87/004,
87/007, 88/003, 88/009, 88/018,
89/001, 89/003, 89/006, 89/012,
89/014, 89/014, 89/016, 89/016,
89/024, 89/025, 89/029, 89/035,
90/005, 90/007, 90/007, 90/009,

90/010, 91/008, 92/003, 92/004,
 92/010, 92/014, 94/006, 94/020,
 96/006, 96/006, 96/012, 97/002,
 97/002, 98/007, 99/008, 101/002,
 101/003, 102/008, 102/010,
 102/014, 103/005, 103/005,
 103/008, 103/010, 104/006,
 104/007, 104/008, 104/008,
 104/008, 104/014, 104/024,
 104/025, 105/003, 105/009,
 105/018, 105/022, 105/030,
 105/037, 105/043, 105/044,
 106/005, 106/005, 106/006,
 106/029, 106/032, 106/035,
 106/038, 106/039, 107/007,
 107/009, 107/017, 107/022,
 107/027, 108/002, 108/002,
 108/012, 108/013, 109/003,
 110/003, 110/003, 110/005,
 111/002, 111/002, 111/004,
 111/006, 111/009, 112/004,
 112/010, 113/008, 113/008,
 115/013, 115/014, 115/015,
 116/004, 116/007, 118/011,
 118/011, 118/012, 118/015,
 118/026, 119/002, 119/008,
 119/010, 119/010, 119/017,
 119/035, 119/040, 119/065,
 119/069, 119/075, 119/078,
 119/087, 119/104, 119/118,
 119/120, 119/124, 119/138,
 119/145, 119/152, 120/004,
 120/006, 123/004, 123/004,
 123/004, 124/008, 125/005,
 126/002, 126/002, 126/005,
 126/006, 126/006, 126/006,
 127/005, 127/005, 129/008,
 129/008, 132/009, 132/016,
 134/003, 136/005, 136/009,
 136/015, 136/016, 138/001,
 138/006, 138/007, 139/015,
 139/020, 141/004, 141/004,
 142/008, 146/006, 147/004,
 147/007, 148/003, 148/008,
 148/008, 148/009, 148/010,
 148/010, 148/010, 148/011,
 148/012, 148/013, 149/003,
 149/003, 150/003, Y10/02, Y10/06,
 Y10/07, Y10/07, Y10/08, Y10/08,
 Y10/08, Y10/10, Y10/10, Y10/11,
 Y10/11, Y10/11, Y10/11, Y10/11,
 Y10/11, Y10/12, Y11/03, Y11/06,
 Y11/10, Y11/11, Y11/12, Y11/12,
 Y12/05, Y12/06, Y12/07, Y12/08,
 Y12/10, Y12/10, Y12/11, Y12/12,

Y12/12, Y12/12, Y12/12, Y12/12,
 Y14/05, Y14/07, Y14/07, Y14/07,
 Y14/07, Y14/08, Y14/08, Y14/08,
 Y14/08, Y14/08, Y14/09, Y14/09,
 Y14/10, Y13/01, Y13/01, Y13/02,
 Y13/03, Y13/03, Y13/04, Y13/04,
 Y13/04, Y13/07, Y13/08, Y13/08,
 Y13/08, Y13/08, Y13/09, Y13/09,
 Y13/09, Y13/09, Y13/09, Y13/10,
 Y13/10, Y13/11, Y13/11, Y13/11,
 Y01/03, Y01/04, Y02/03, Y02/06,
 Y02/06, Y02/06, Y02/06, Y02/06,
 Y02/06, Y03/01, Y03/02, Y03/06,
 Y03/06, Y03/06, Y04/02, Y04/02,
 Y04/02, Y04/03, Y04/03, Y06/01,
 Y06/02, Y06/02, Y06/03, Y06/03,
 Y06/05, Y07/02, Y07/03, Y07/03,
 Y07/03, Y07/05, Y07/06, Y08/01,
 Y08/03, Y08/05, Y08/05, Y08/06,
 Y09/05, Y09/09, Y09/09, Y09/11,
 Y09/11, Y09/12, Y15/08, Y15/10,
 Y15/11, Y15/11, Y15/11, Y15/11,
 Y15/11, Y16/01, Y16/01, Y16/02,
 Y16/02, Y16/02, Y16/02, Y16/02,
 Y16/02, Y16/02, Y16/03, Y16/03,
 Y16/03, Y17/03, Y17/03, Y17/03,
 Y17/04, Y17/04, Y18/01, Y18/01,
 Y18/02, Y18/04, Y18/04, Y18/04,
 Y18/05, Y18/05, Y18/05, Y18/06,
 Y19/01, Y19/01, Y19/01, Y19/02,
 Y19/02, Y19/02, Y19/03, Y19/03,
 Y19/03, Y19/03, Y19/03, Y19/03,
 Y19/04, Y19/04, Y19/04, Y19/04,
 Y19/05, Y19/05, Y19/05, Y19/05,
 Y19/05, Y19/05, Y19/05, Y19/05,
 Y19/05, Y19/06, Y19/06, Y19/06,
 Y19/07, Y20/01, Y20/01, Y20/01,
 Y20/02, Y20/02, Y20/02, Y20/02,
 Y20/02, Y20/02, Y20/02, Y20/02,
 Y20/02, Y20/02, Y20/02, Y20/02,
 Y20/02, Y20/02, Y20/03, Y20/03,
 Y20/04, Y20/04, Y20/04, Y20/04,
 Y20/04, Y20/04, Y20/05, Y20/05,
 Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/05,
 Y20/05, Y20/05, Y20/06, Y20/06,
 Y20/06, Y20/06, Y20/06, Y20/06,
 Y20/06, Y20/06, Y20/08, Y20/08,
 Y21/01, Y21/01, Y21/01, Y21/01,
 Y21/02, Y21/03, Y21/04, Y21/04,
 Y21/04, Y21/04, Y21/04, Y21/04,
 Y21/05, Y21/05, Y21/05, Y21/05,
 Y21/06, Y21/06, Y21/06, Y21/06,
 Y21/06, Y21/06, Y21/06, Y21/06,
 Y21/07, Y21/07, Y21/07, Y21/07,
 Y21/07, Y21/07, Y21/07, Y21/07,

- Y21/07, Y21/08, Y21/08, Y21/08,
Y21/08, Y21/08, Y21/08, Y21/08,
Y21/08, Y21/08, Y21/08, Y21/08,
E01/04
b.+dür 7/011, 14/006, 25/014,
46/007, 46/011, 54/005, 62/007
- bilet:** (Far.) Bilet
b. Y18/06, Y18/06, Y19/06,
Y21/07, Y21/08, Y21/08, Y21/08,
Y21/08, Y21/08, Y21/08, Y21/08
b.+niş Y19/06
b.+ge Y18/06, Y21/08, Y21/08
- bilezik:** Bilezik
b. Y07/01, Y16/04, Y16/04, Y16/04
- bilgi:** Bilgi Krş. Bilgi, ma'lûmât
b. Y14/05
- bilgi:** Bilgi Krş. Bilgi, ma'lûmât
b.+m 101/004
- bilgülik:** Belli, belirli
b. Y19/04, Y21/06
- Bilim:** Bilim
b. Y12/02, Y05/06, Y18/04,
Y18/04, Y18/04, Y18/04, Y18/07,
Y18/07, Y18/08, Y21/03
- bilimli:** Bilgi sahibi Krş. Bilimlik
b. Y01/03
- bilimlik:** Bilgi sahibi Krş. Bilimli
b.+lerimizyetidin Y21/03
- bilin-:** Bilinmek
b.-ür 88/012
b.-di Y05/06
b.-dürdi Y03/06
b.-gey 79/010
- bilindür-:** Bilindirmek Krş. Bilindür-
b.-düm Y08/02
b.-sünler Y02/03
b.-üp Y06/03
b.-üpdür 9/016, 98/002
- bille:** İle Krş. Bilen, birle, birlen
b. 37/038, 48/004, 49/010, 74/008,
89/024, 101/006, 131/002, 133/001
b.+dür 131/002
- bilündür-:** Bilindirmek Krş. Bilindür-
b.-edür Y21/07
b.-düm Y09/09
b.-üp Y21/08, Y21/08
- bīmani':** (Far.) Manisiz
b. Y07/04
- bīmaşlahat:** (Far+Ar.) Maslahatsız
b. 106/033
- binā:** (Ar.) Yapı Krş. 'imāret
b. Y11/11, Y07/05, Y18/03,
Y18/07, Y19/05
b.+et Ş01/01
- b.+kıl- 78/069, 89/004, 102/016,
69/035, Y18/07, Ş05/03, Y18/08
b.+sını Ş03/03
b.+sığa Y07/03
b.+larığa Y07/05
- binā'en:** (Ar.) Dayanarak
b. Ş04/06, Y10/07, Y14/05,
Y02/05, Y03/03, Y03/03, Y06/03,
Y06/03, Y07/05, Y09/06, Y16/03,
Y16/04, Y17/03, Y19/06, Y19/06,
Y20/08, Y21/02, Y21/02, Y21/05,
Y21/08, E02/03
- binā'en'aleyh:** (Ar.) Bunun üzerine
b. Ş01/01, Ş02/04, Ş03/03, Y02/01,
Y02/04, Y02/05, Y12/02, Y15/02,
Y19/04, Y19/08
- bīnāmūs:** (Far+Ar.) Namussuz
b.+niş Y12/06
- bīnihāye:** (Far+Ar.) Sonuçsuz Krş.
neticesiz
b. Ş01/03
- bīniżām:** (Far+Ar.) Düzensiz
Krş. Tertibatsız, tertibsiz
b. Ş06/01, Y13/01
- bīpervā:** (Far.) Korkusuz Krş. Pervāsiz
b. Ş05/01
- bīpervālīk:** (Far.+Tr.) Korkusuzluk
Krş. Emān, emniyet, hıvafsızlık
b. Ş02/02
- bir:** Bir, aynı
b. 4/006, 5/004, 5/009, 7/011,
7/011, 7/012, 11/002, 18/010,
18/043, 19/004, 19/005, 19/005,
21/012, 22/006, 22/015, 22/030,
27/004, 30/005, 31/002, 31/002,
31/012, 31/020, 31/021, 33/003,
33/017, 33/017, 34/010, 37/036,
38/004, 39/006, 39/011, 39/012,
40/002, 40/003, 41/008, 42/009,
43/001, 44/020, 45/001, 46/004,
49/004, 49/007, 49/014, 49/016,
50/003, 50/010, 50/018, 51/010,
51/011, 51/017, 52/002, 52/008,
57/006, 58/009, 58/011, 60/004,
61/003, 61/004, 62/003, 62/009,
62/011, 63/001, 64/006, 66/012,
68/006, 68/009, 68/012, 68/016,
68/020, 69/030, 71/018, 73/019,
73/020, 74/019, 75/008, 77/014,
77/017, 77/020, 78/005, 78/005,
78/008, 78/008, 78/014, 78/014,
78/014, 78/049, 78/053, 78/064,
80/008, 81/005, 81/005, 81/009,
81/009, 83/004, 84/003, 84/010,
86/015, 86/017, 89/008, 89/010,

89/013, 89/019, 89/019, 89/035,
 90/004, 90/005, 90/009, 92/003,
 92/006, 92/012, 95/002, 95/002,
 95/003, 95/004, 95/010, 96/001,
 98/001, 99/009, 102/003, 102/018,
 102/026, 102/026, 103/013,
 103/016, 104/002, 104/011,
 105/010, 105/013, 105/013,
 105/016, 105/017, 105/037,
 106/009, 106/019, 106/019,
 107/008, 109/006, 109/007,
 118/013, 119/009, 119/096,
 120/003, 122/003, 122/003,
 122/004, 132/017, 132/017,
 137/003, 137/004, 139/024,
 143/006, 144/004, 144/009,
 145/004, 145/004, 145/013,
 148/006, 148/014, 149/001, §01/01,
 §01/01, §01/01, §01/01, §01/02,
 §01/03, §01/03, §01/03, §02/01,
 §02/01, §02/01, §02/01, §02/01,
 §02/02, §02/02, §02/02, §02/03,
 §02/03, §02/04, §02/05, §02/05,
 §02/05, §02/05, §02/05, §02/06,
 §02/06, §02/06, §03/01, §03/01,
 §03/01, §03/01, §03/02, §03/02,
 §03/02, §03/02, §03/02, §03/02,
 §03/03, §03/03, §04/01, §04/01,
 §04/02, §04/02, §04/02, §04/02,
 §04/04, §04/04, §04/04, §04/04,
 §04/04, §04/05, §04/05, §04/05,
 §04/05, §04/05, §04/05, §04/05,
 §04/06, §04/06, §04/06, §04/06,
 §05/01, §05/02, §05/02, §05/02,
 §05/04, §05/04, §05/04, §05/04,
 §05/04, §05/04, §05/05, §05/05,
 §05/05, §05/05, §05/06, §05/06,
 §05/06, §05/06, §05/06, §05/06,
 §05/06, §06/01, §06/01, §06/01,
 §06/01, §06/01, §06/01, §06/01,
 §06/02, §06/02, §06/03, §06/03,
 §06/03, §06/03, §06/04, §06/04,
 §06/04, §06/04, §06/04, §06/04,
 §06/05, §06/05, §06/05, §06/05,
 §06/05, §06/06, §06/06, §06/06,
 §06/06, §06/06, Y10/01, Y10/01,
 Y10/01, Y10/01, Y10/01, Y10/01,
 Y10/02, Y10/02, Y10/04, Y10/04,
 Y10/04, Y10/06, Y10/06, Y10/06,
 Y10/07, Y10/07, Y10/07, Y10/08,
 Y10/08, Y10/09, Y10/09, Y10/09,
 Y10/09, Y10/10, Y10/10, Y10/10,
 Y11/02, Y11/02, Y11/03, Y11/04,
 Y11/04, Y11/04, Y11/04, Y11/05,
 Y11/06, Y11/06, Y11/06, Y11/06,

Y11/07, Y11/07, Y11/07, Y11/07,
 Y11/07, Y11/07, Y11/08, Y11/08,
 Y11/08, Y11/09, Y11/09, Y11/10,
 Y11/10, Y11/10, Y11/11, Y11/11,
 Y12/01, Y12/01, Y12/02, Y12/02,
 Y12/02, Y12/02, Y12/03, Y12/04,
 Y12/04, Y12/04, Y12/04, Y12/04,
 Y12/04, Y12/05, Y12/05, Y12/05,
 Y12/05, Y12/06, Y12/06, Y12/06,
 Y12/06, Y12/06, Y12/06, Y12/07,
 Y12/07, Y12/07, Y12/07, Y12/09,
 Y12/10, Y12/12, Y12/12, Y12/12,
 Y14/01, Y14/01, Y14/01, Y14/01,
 Y14/02, Y14/02, Y14/02, Y14/03,
 Y14/04, Y14/04, Y14/04, Y14/06,
 Y14/06, Y14/06, Y14/07, Y14/07,
 Y14/07, Y14/08, Y14/08, Y14/08,
 Y14/10, Y14/11, Y14/11, Y14/12,
 Y14/12, Y14/12, Y14/12, Y13/01,
 Y13/01, Y13/03, Y13/03, Y13/03,
 Y13/03, Y13/03, Y13/03, Y13/03,
 Y13/03, Y13/03, Y13/03, Y13/04,
 Y13/04, Y13/05, Y13/05, Y13/06,
 Y13/06, Y13/06, Y13/06, Y13/06,
 Y13/06, Y13/06, Y13/07, Y13/08,
 Y13/09, Y13/10, Y13/11, Y13/11,
 Y01/01, Y01/01, Y01/01, Y01/01,
 Y01/01, Y01/01, Y01/01, Y01/01,
 Y01/01, Y01/01, Y01/01, Y01/02,
 Y01/02, Y01/03, Y01/03, Y01/03,
 Y01/04, Y01/04, Y01/04, Y01/04,
 Y01/04, Y01/04, Y01/04, Y01/04,
 Y01/05, Y01/05, Y01/05, Y01/05,
 Y01/05, Y01/05, Y01/05, Y01/06,
 Y02/01, Y02/01, Y02/01, Y02/01,
 Y02/01, Y02/01, Y02/02, Y02/02,
 Y02/02, Y02/02, Y02/03, Y02/03,
 Y02/04, Y02/04, Y02/04, Y02/05,
 Y02/05, Y02/05, Y02/05, Y02/05,
 Y02/05, Y02/06, Y02/06, Y02/06,
 Y03/01, Y03/01, Y03/01, Y03/01,
 Y03/01, Y03/01, Y03/02, Y03/02,
 Y03/02, Y03/03, Y03/03, Y03/04,
 Y03/05, Y03/05, Y03/05, Y03/05,
 Y03/06, Y03/06, Y03/06, Y03/06,
 Y03/06, Y03/06, Y03/06, Y04/01,
 Y04/01, Y04/01, Y04/02, Y04/02,
 Y04/03, Y04/03, Y04/03, Y04/04,
 Y04/04, Y04/04, Y04/04, Y04/04,
 Y04/04, Y04/06, Y04/06, Y04/06,
 Y04/06, Y04/06, Y05/01, Y05/01,
 Y05/01, Y05/01, Y05/01, Y05/01,
 Y05/01, Y05/02, Y05/02, Y05/02,
 Y05/02, Y05/02, Y05/02, Y05/02,
 Y05/03, Y05/03, Y05/03, Y05/03,

b.+le 2/009, 3/004, 5/012, 17/003, 17/014, 17/014, 17/014, 18/015, 20/006, Y19/05, Y20/01, Y20/04, Y20/07, Y20/07, Y20/07, Y20/07, Y20/07, Y20/08, Y20/08, Y21/04
b.+len Y20/07
b.+inci Y05/04
b.+i 87/005, 87/005, Y12/07, Y09/04, Y15/08, Y17/02, Y19/06, Y20/05, Y20/06, E02/05
b.+iniñ Y15/05
birāder: (Far.) Erkek kardeş
Y21/04
b.+ler Ş02/03, Y20/05, 133/001
b.+lerniñ Y16/03
b.+im 35/014
b.+lerim 122/008, Y19/06
b.+lerimğa 69/008
b.+lerimge 22/022
b.+iñ 50/020
b.+ini 49/007
b.+lerimiz Y17/03, Y19/06, Y20/06
b.+lerimizni Y17/03
b.+lerimizğa Y16/04, Y19/06, Y20/05, Y20/06
b.+lerimizge Y19/06
birāķ: Fakat, ama Krş. Amā, faķat
b. Y17/03
birav: Birisi, bir kimse
b.+ğa Y14/07, Y04/03, Y21/06
b.+nıñ Y20/02
biraz: Biraz Krş. Ançamunça, tas
b. Y13/02, Y13/03, Y19/05
b.+dın Y13/03
birbiri: Birbiri
Y18/05, Y18/05, Y18/05
b.+niñ Y12/06, Ş03/01, Ş03/01
b.+ni Y12/06, Y20/02, Ş03/01
b.+ge Ş05/02, Y13/11, Y13/11, Y02/02, Y08/01, Y15/05, Y16/03, Y19/06, Y19/08
b.+den Y19/06
b.+dın Y13/10, Y15/06
b.+lerni Y04/03
b.+miz Ş05/01, Y04/03, 34/003, Ş03/01
b.+mizni Y13/05
b.+mizge Ş05/02
b.+lerimizğa Y18/01
b.+leriniñ Y16/04
b.+lerini Y16/03
b.+lerige Ş05/01, Ş05/01, Ş06/06, Y13/12, Y16/03, Y16/03, E02/05
b.+leridin Y19/08
b.+leriyle Ş06/03, Ş06/03

birdenbir: Tek, yegane Krş. Aħad
b. Y02/05, Y03/03
birebir: Aynısı
b.+ini 137/008
birer: Birer, herhangi bir
b. Y11/09, Y13/07, Y13/09, Y13/10, Y06/02, Y07/05, Y19/07
birge: Birlik
b.+side Y21/01
biri: Biri
b. 12/002, 14/003, 34/020, 53/003, 53/003, 82/007, Ş06/03, Y03/06, Y04/03, Y06/05, Y07/05, Y08/01, Y15/05, Y15/08, Y16/03, Y18/08, Y19/06, Y19/06, Y19/06, Y19/06, Y19/07, Y19/08
b.+niñ Y16/03
b.+ni 75/007
b.+ge Y15/05
b.+sidür Y20/02
birinçi: Birinci Krş. İlk
b. Ş05/05, Ş05/06, Y11/05, Y11/05, Y11/09, Y11/11, Y11/12, Y12/10, Y14/04, Y14/08, Y14/09, Y13/04, Y13/04, Y13/06, Y05/06, Y05/06, Y06/01, Y06/04, Y06/05, Y07/02, Y08/01, Y08/03, Y08/05, Y08/06, Y09/12, Y15/08, Y15/10, Y15/11, Y17/02, Y17/02, Y18/01, Y18/06, Y18/07, Y18/08, Y19/05, Y19/07, Y20/07, Y20/08, Y21/03, Y21/05
b.+de Y20/06
b.+dın Y19/04
b.+si Y11/08, Y15/08
b.+siden Y18/07
b.+leri Y16/04
b.+leride Y19/08
b.+leridindür Y16/04
birinçilik: Birincilik
b.+ni Y20/05
birle: İle Krş. Bilen, bille, birlen
b. 6/007, 9/003, 9/015, 21/012, 23/005, 27/012, 28/008, 33/003, 33/006, 33/006, 33/016, 33/016, 37/024, 39/001, 39/002, 39/002, 39/003, 42/004, 44/001, 44/002, 44/003, 44/005, 44/006, 44/010, 44/019, 45/007, 45/009, 51/007, 51/013, 54/006, 58/009, 60/005, 64/007, 71/023, 72/002, 73/024, 73/027, 74/007, 76/006, 77/001, 77/001, 77/015, 78/014, 78/014, 78/027, 78/036, 78/036, 78/047, 78/047, 78/055, 81/016, 86/012, 88/007, 89/010, 89/020, 89/021,

89/032, 89/033, 89/045, 90/014,
 91/004, 91/015, 91/016, 92/003,
 93/001, 94/020, 95/002, 95/002,
 96/010, 96/013, 96/013, 98/005,
 98/006, 98/006, 98/009, 98/009,
 100/002, 100/002, 100/004,
 100/004, 102/009, 104/001,
 104/002, 105/041, 106/005,
 106/005, 106/013, 106/014,
 106/033, 107/011, 107/012,
 107/023, 107/039, 108/006,
 109/002, 109/029, 109/029,
 109/030, 118/027, 119/013,
 119/093, 119/133, 136/010,
 136/012, 138/003, 139/022,
 142/001, 142/001, 144/010,
 147/008, 147/008, 147/015,
 149/005, 149/005, 149/008,
 149/009, 150/003, 150/004,
 150/004, 150/005, 150/005,
 150/005, \$01/02, \$01/02, \$01/02,
 \$01/03, \$02/01, \$02/01, \$02/01,
 \$02/01, \$02/01, \$02/01, \$02/01,
 \$02/01, \$02/02, \$02/02, \$02/02,
 \$02/02, \$02/03, \$02/03, \$02/03,
 \$02/03, \$02/04, \$02/04, \$02/04,
 \$02/06, \$03/01, \$03/01, \$03/01,
 \$03/01, \$03/01, \$03/02, \$03/03,
 \$03/03, \$03/03, \$04/01, \$04/02,
 \$04/02, \$04/02, \$04/02, \$04/02,
 \$04/02, \$04/03, \$04/04, \$04/05,
 \$04/05, \$04/05, \$04/05, \$04/05,
 \$04/05, \$04/05, \$04/05, \$04/06,
 \$04/06, \$04/06, \$04/06, \$05/01,
 \$05/01, \$05/01, \$05/02, \$05/02,
 \$05/03, \$05/05, \$05/05, \$05/06,
 \$05/06, \$05/06, \$06/01, \$06/01,
 \$06/01, \$06/01, \$06/01, \$06/02,
 \$06/02, \$06/02, \$06/04, \$06/04,
 \$06/04, \$06/04, \$06/04, \$06/04,
 \$06/05, \$06/05, \$06/05, \$06/06,
 \$06/06, Y10/05, Y10/09, Y11/01,
 Y11/03, Y11/04, Y12/02, Y12/02,
 Y12/03, Y14/01, Y14/05, Y14/11,
 Y14/11, Y13/03, Y13/06, Y01/01,
 Y01/02, Y01/02, Y01/05, Y02/01,
 Y02/01, Y02/01, Y02/01, Y02/02,
 Y02/03, Y02/03, Y02/03, Y02/03,
 Y02/03, Y02/04, Y02/04, Y02/04,
 Y02/04, Y02/04, Y03/01, Y03/02,
 Y03/03, Y03/03, Y03/05, Y03/05,
 Y04/01, Y04/01, Y04/01, Y04/01,
 Y04/03, Y04/06, Y04/06, Y05/01,
 Y05/01, Y05/02, Y05/02, Y05/03,
 Y05/03, Y05/03, Y05/04, Y05/05,

Y05/05, Y05/05, Y06/04, Y06/05,
 Y06/05, Y06/05, Y06/05, Y07/01,
 Y07/01, Y07/01, Y07/04, Y07/04,
 Y07/04, Y07/04, Y07/05, Y08/03,
 Y08/03, Y08/03, Y08/04, Y09/03,
 Y09/03, Y09/11, Y15/04, Y15/04,
 Y15/12, Y16/04, Y18/03, Y18/03,
 Y18/03, Y18/03, Y18/03, Y18/06,
 Y19/07, Y19/07, Y20/01, Y20/01,
 Y20/03, Y20/05, E01/01, E01/01,
 E01/02, E01/02, E01/02, E01/04,
 E01/04, E01/05, E01/05, E02/01,
 E02/01, E02/03, E02/03, E02/04,
 E02/04, E02/04, E02/04, E02/05,
 E02/06, E02/06, E02/06

b.+dür 23/004

b.+dür men 73/023

birlen: İle Krş. Bilen, bille, birle

b. Y11/11, Y05/04, Y05/05, Y21/02

birleş-: Birleşmek

b.-ti \$01/01

b.-ip \$05/03, \$06/02, \$06/03,
 \$06/04, \$06/04, Y10/04, Y10/07,
 Y14/08, Y09/10, Y15/12, Y19/01,
 Y20/04

b.-gen Y10/11, Y03/02, Y20/02

b.-kengä Y20/04

b.-mek Y05/06

b.-mekte \$05/05

b.-işige Y20/03

birleşdir-: Birleştirmek Krş. Birleşdür-

b.-gen Y08/05

birleşim: Birleşim Krş. Çat

b.+i Y21/02

birleşdür-: Birleştirmek Krş. Birleşdir-

b.-üp \$06/04, Y15/11, Y18/02

birlik: Birlik, beraberlik Krş. İttiḥādlik,
 koşun

b. \$04/02, \$04/05, Y12/12, Y13/06,
 Y18/01, Y18/01, Y18/04, Y20/06,
 Y20/06, Y20/07

b.+ge Y05/01

b.+te 133/001, Y10/05, Y12/08,
 Y13/10, Y18/03, Y20/05

b.+i Y10/11

b.+ige Y18/05

b.+leri \$06/06

birlikte: Birlikte, ortaklaşa

Krş. Beräber,

b. Y10/06, Y11/11, Y14/05, Y14/05

bişiril-: Pişirilmek

b.-ğan E02/03

bit-: Bitmek, sona ermek Krş. Tüke-

b.-ti E01/04

b.-sün Y05/06

bītāblūḡ: (Far.) Bitkinlik, yorgunluk
b.+ı Ş04/04

bītāblıḡ: (Far.) Bitkinlik, yorgunluk
b.+large Y07/03

bītahḡkīḡ: (Far+Ar.) Soruşturmasız
b. 58/011, 66/019

Bitfut: Yer adı
b. Y19/02

bitim: Bitim, son Krş. āḡir, ‘ākıbet,
‘ākıbet,
ḡātime, intihā’, nihayet, uç
b. Y20/04, Y20/04
b.+niḡ Y20/04

bitir-: Bitirmek Krş. Bitür-, bütür-,
pütüküz-, pütür-, tüken-, tüket-
b.-diler Y20/02
b.-mek Y16/01

bitiş-: Bitişmek Krş. Pütüş-
b.-ti Y08/04, Y08/04

bitür-: Bitirmek Krş. Bitir-, bütür-, pütüküz-
, pütür-, tüken-, tüket-
b.-üp Ş03/02, Y14/05
b.-üş Y20/02

biz: Biz
20/007, 20/008, 20/009, 35/025,
35/025, 46/007, 46/011, 55/015,
55/015, 75/001, 78/003, 79/013,
80/003, 80/007, 80/018, 80/019,
90/010, 90/015, 95/007, 100/003,
103/010, 106/006, 115/018,
118/026, 124/007, 126/001,
137/004, Ş01/02, Ş01/02, Ş01/03,
Ş01/03, Ş02/02, Ş02/02, Ş02/02,
Ş03/01, Ş03/02, Ş04/01, Ş04/02,
Ş04/02, Ş04/05, Ş05/01, Ş05/02,
Ş05/02, Ş05/06, Ş06/05, Y10/10,
Y10/11, Y11/04, Y12/04, Y12/08,
Y14/02, Y14/05, Y14/05, Y14/07,
Y14/08, Y13/05, Y13/09, Y13/10,
Y13/10, Y13/11, Y13/12, Y01/01,
Y01/02, Y02/03, Y02/05, Y02/06,
Y02/06, Y03/01, Y03/02, Y04/03,
Y04/03, Y04/04, Y05/03, Y05/03,
Y05/03, Y06/01, Y06/05, Y07/03,
Y07/04, Y07/04, Y07/06, Y08/03,
Y08/03, Y08/03, Y08/04, Y08/04,
Y08/04, Y08/04, Y08/04, Y09/06,
Y09/07, Y09/07, Y15/03, Y16/02,
Y16/02, Y16/03, Y16/03, Y16/03,
Y17/04, Y17/04, Y18/01, Y18/01,
Y18/01, Y18/01, Y18/01, Y18/04,
Y18/04, Y18/04, Y18/04, Y18/05,
Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/08,
Y19/05, Y19/07, Y20/01, Y20/01,

Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/03,
E01/04

b.+niḡ 4/006, 40/005, 46/001,
46/007, 46/011, 48/014, 62/008,
67/002, 68/019, 68/028, 79/008,
79/010, 90/001, 95/007, 115/003,
117/002, 118/023, 123/002,
124/001, 124/002, 124/002,
124/003, 124/008, 126/003,
135/005, Ş02/03, Ş04/01, Ş04/02,
Ş04/02, Ş05/02, Ş05/02, Ş05/03,
Ş06/02, Y10/02, Y10/03, Y11/02,
Y11/05, Y14/01, Y14/09, Y13/04,
Y13/11, Y01/02, Y01/02, Y01/02,
Y02/05, Y03/02, Y03/02, Y04/02,
Y05/03, Y06/06, Y07/04, Y07/04,
Y09/02, Y09/12, Y15/04, Y15/04,
Y16/02, Y16/02, Y16/02, Y16/02,
Y16/03, Y17/01, Y17/03, Y18/01,
Y18/04, Y18/05, Y18/05, Y19/03,
Y19/04, Y20/01, Y20/01, Y20/01,
Y20/01, Y20/01, Y20/02, Y20/06,
Y20/08, Y21/02, Y21/03, Y21/03,
Y21/03, E01/01, E01/01, E01/04,
E01/05, E02/02

b.+niḡkini 60/005, 65/005, 108/006
b.+ni 17/011, 44/008, 44/008,
44/009, 44/010, 44/010, 44/011,
44/011, 44/013, 44/014, 44/019,
44/019, 44/024, 44/026, 48/014,
60/001, 60/010, 66/010, 66/011,
66/011, 66/012, 67/001, 67/006,
67/007, 71/020, 71/020, 74/001,
79/009, 80/002, 80/003, 80/006,
80/007, 80/018, 80/019, 85/004,
85/006, 90/014, 90/015, 90/016,
100/003, 106/047, 106/047,
108/011, 115/012, 115/012,
124/003, 124/004, 124/006,
136/023, 136/024, 137/003,
137/003, Ş02/02, Ş04/01, Ş04/02,
Y05/06, Y06/05, Y15/07, Y16/02
b.+ḡa E01/04, E01/04, E01/04
b.+ge 4/006, 44/001, 47/004,
60/002, 60/003, 60/011, 67/001,
68/020, 71/020, 78/003, 79/008,
79/009, 85/005, 85/007, 85/007,
90/011, 90/017, 103/010, 108/012,
115/001, 115/001, 118/027,
119/004, 123/002, 123/003,
123/003, 137/003, 137/008, Ş03/01,
Ş03/01, Ş03/01, Ş03/03, Ş04/06,
Ş05/01, Ş05/02, Ş06/02, Ş06/02,
Y11/07, Y01/02, Y03/02, Y03/02,

- Y04/02, Y04/02, Y08/03, Y17/03,
Y20/01, Y20/06, Y21/06, E02/02
b.+de Y01/01, Y01/03, Y02/06,
Y02/03, Y06/05, Y06/06, Y07/01,
Y07/04, Y21/01, E02/03, E02/04,
E02/05
b.+deki Y07/02, Y07/02
b.+din 103/012, 137/003, 137/003,
Ş02/03
b.+le Ş04/05
b.+ler Ş02/02, Ş04/03, Ş05/01,
Ş06/01, Y03/02, Y04/03, Y04/03,
Y04/04, Y04/04, Y08/02, Y08/03,
Y09/12, Y15/07, Y17/04, Y18/07,
Y18/08, Y18/08, Y19/03, Y20/08,
Y20/08, Y21/02, Y21/03, E01/04,
E02/01, E02/06
b.+lernin Y12/05, Y02/03, Y03/06
b.+lerni Y14/02, Y18/04, Y18/07
b.+lerden Y19/07, Y19/07, Y19/07
b.+lerga Y18/07, Y18/07, Y18/07,
E01/04
b.+lerge Y14/02, Y02/06, Y04/04,
Y08/04, Y09/05, Y19/04, E02/01
- bîzâr:** (Far.) Ağlamayan
b. 95/010, 119/158, 139/022,
Ş05/03
- boğaz:** Boğaz Krş. Gelü
b.+ının Y17/02
b.+ını Y19/02
b.+ıdaki Y12/10
- boğuzla-:** Boğazını kesmek
b.-galı 37/014
- boğa:** Boğa
b. 42/001, 50/009
b.+dın 69/032
b.+lar 22/012, 51/019
b.+ların 50/013, 68/030
b.+ları 22/013, 66/015
- boğça:** Bohça
b.+da Y07/01
- bol:** Bu
b. 109/023
- bol-:** Olmak Krş. Ol-
b. Y17/03
b.-adur 14/007, 21/001, 25/013,
42/010, 49/014, 50/004, 51/017,
53/006, 139/012, Ş01/02, Ş01/02,
Ş01/03, Ş04/02, Ş05/05, Ş06/05,
Y12/12, Y12/12, Y12/12, Y14/01,
Y14/02, Y14/04, Y13/02, Y01/01,
Y01/02, Y01/04, Y02/01, Y02/05,
Y02/05, Y02/05, Y03/03, Y03/04,
Y04/03, Y04/04, Y05/01, Y05/03,
Y06/03, Y06/06, Y06/06, Y07/01,
Y07/03, Y07/03, Y07/04, Y08/06,
Y08/06, Y15/04, Y15/08, Y15/08,
Y15/08, Y15/11, Y16/01, Y17/02,
Y17/02, Y17/03, Y18/01, Y18/01,
Y19/01, Y19/04, Y20/01, Y20/01,
Y20/02, Y20/04, Y20/05, Y20/08,
Y21/02, Y21/03, Y21/03, Y21/03,
Y21/03, Y21/03, Y21/06, E01/01,
E01/02, E01/02, E02/04, E02/06
b.-adurlar 89/041, 119/074, Y02/01
b.-may 30/012, 119/047, Ş01/02,
Ş04/04, Ş05/01, Ş06/03, Ş06/05,
Y10/01, Y10/08, Y11/03, Y13/01,
Y13/09, Y02/04, Y07/01, Y08/01,
Y19/04, Y19/08, E01/03, E01/04,
E02/04
b.-maydur 33/016, Ş04/05, Ş05/05,
Ş05/06, Y13/04, Y01/04, Y03/03,
Y17/03, Y19/03, Y19/06, Y20/04,
Y20/07, Y21/02, Y21/02, Y21/06
b.-maymız Y14/06
b.-maysen 51/016
b.-a-men 17/015, 19/013, 38/018,
42/003, 91/015
b.-amız Y13/12, Y01/02, Y03/02,
Y09/02
b.-mahtadur Y07/06, Y09/11
b.-mahtadurlar Y20/04
b.-ur-men 23/006, 27/002, 27/004,
39/010, 51/007, 51/008, 77/003,
143/008
b.-ur-sen 79/005
b.-ur 1/003, 1/006, 9/010, 11/006,
12/004, 13/006, 14/007, 16/009,
16/011, 19/003, 25/013, 33/021,
34/001, 35/009, 37/010, 37/020,
37/038, 42/009, 45/012, 48/010,
49/004, 50/003, 53/006, 61/007,
63/010, 63/011, 68/006, 69/004,
72/013, 72/014, 73/026, 76/010,
77/008, 89/008, 89/024, 92/008,
101/006, 102/028, 104/018,
104/018, 104/020, 105/012,
107/042, 107/043, 109/029,
112/002, 112/003, 112/007,
112/010, 115/008, 118/015,
118/023, 119/042, 121/006,
124/008, 127/004, 128/003,
130/008, 133/002, 135/018,
139/018, 141/005, 141/005,
143/007, 144/004, 144/015,
147/001, 147/011, 149/009, Ş01/02,
Ş01/02, Ş03/03, Ş05/04, Ş05/06,
Y10/10, Y11/02, Y11/04, Y12/10,

Y07/05, Y09/01, Y16/03, Y18/07,
E01/03

b.-ur-mız 12/004, Y20/06

b.-urlar 6/010, 6/010, 9/004,
10/005, 25/003, 32/009, 32/010,
34/002, 36/008, 37/009, 37/020,
37/022, 38/016, 45/016, 49/010,
63/010, 64/008, 68/006, 69/032,
73/027, 80/017, 84/007, 89/016,
92/009, 92/009, 102/026, 102/026,
104/026, 104/029, 104/029,
107/030, 107/030, 109/005,
109/025, 109/028, 119/148,
128/004, 141/008, 146/004,
Y11/10, Y14/07

b.-mas 9/018, 25/003, 50/023,
72/007, 77/008, 81/009, 101/007,
140/011, 143/002, Y05/04, Y15/06,
Y17/01, Y20/07, E02/01

b.-maslar 34/005, 37/019, 127/005

b.-dum 30/007, 69/012, 119/158,
122/001, Y05/03, Y19/05

b.-dın Y20/07

b.-duş 50/018

b.-dı 32/004, 33/009, 35/025,
51/005, 69/011, 76/009, 97/008,
105/019, 105/031, 106/033,
106/036, 109/018, 114/002, Ş01/01,
Ş02/03, Ş02/04, Ş02/04, Ş02/06,
Ş03/02, Ş03/03, Ş04/01, Ş06/03,
Ş06/03, Ş06/03, Ş06/03, Ş06/04,
Y10/03, Y10/02, Y10/09, Y10/10,
Y11/04, Y11/11, Y12/04, Y12/10,
Y14/05, Y13/03, Y01/02, Y01/02,
Y03/06, Y04/06, Y04/06, Y05/01,
Y05/03, Y06/05, Y07/03, Y07/06,
Y08/01, Y08/01, Y08/01, Y08/03,
Y08/03, Y08/06, Y09/08, Y09/11,
Y09/12, Y15/05, Y15/07, Y16/02,
Y16/04, Y16/04, Y17/01, Y17/01,
Y17/02, Y18/04, Y18/05, Y18/06,
Y19/02, Y19/03, Y19/03, Y19/04,
Y19/04, Y19/04, Y19/05, Y19/06,
Y19/06, Y19/07, Y19/07, Y19/07,
Y20/01, Y20/03, Y20/04, Y20/06,
Y20/07, Y21/01, Y21/02, Y21/02,
Y21/06, Y21/06, Y21/06, E02/04

b.-du Y18/05

b.-madı Y10/10, Y03/05, Y21/04,
Y21/04

b.-duş 66/007, Ş03/02, Ş04/01,
Y11/03, Y01/02, Y09/07, Y15/04,
Y18/07

b.-madık E01/04

b.-duşuz Y19/08

b.-dılar 34/005, 48/005, 83/010,
105/038, 148/006, Ş02/03, Ş02/04,
Y04/01, Y17/02, Y19/04, Y20/01,
Y20/02, Y21/07, E01/02, E01/05,
E02/03

b.-dular Y10/12, Y08/03, Y19/02,
Y19/04

b.-madılar 22/005, 106/013

b.-muşlar Y14/09

b.-updur-men 119/014, 119/083

b.-updur-sen 10/014, 50/018,
59/016, 60/002, 61/004, 90/002

b.-updur 13/004, 33/020, 44/008,
94/023, 102/013, 102/016, 119/126,
Y21/04

b.-mapdurlar 129/003

b.-updur-mız 106/007

b.-updurlar 9/006, 25/006, 42/003,
83/008, 119/055, Y15/10

b.-ğandur 31/011, 89/041, 109/025,
118/014, 118/022, Y11/10, Y02/02,
Y21/06

b.-ğandur-men 69/009

b.-ğandurlar 73/019

b.-mağçı Y11/02

b.-ğay 3/008, 18/046, 19/014,
28/006, 30/010, 31/021, 33/022,
35/006, 40/013, 41/013, 48/011,
57/005, 57/011, 60/005, 66/020,
68/018, 68/019, 69/023, 69/025,
71/009, 72/007, 72/017, 72/019,
72/019, 80/018, 85/007, 85/010,
90/017, 90/017, 94/020, 96/011,
97/001, 97/002, 104/032, 104/034,
106/048, 108/005, 108/006,
113/003, 118/026, 119/077,
119/080, 119/173, 122/007,
122/009, 124/006, 125/005,
128/006, 129/008, 130/002,
137/008, 137/009, 144/002,
149/002

b.-mağay 2/012, 10/018, 25/020,
31/002, 31/17, 119/134

b.-ğay-men 28/002, 84/011,
106/005

b.-mağay-men 25/002, 71/002,
119/080, 119/117

b.-ğay-sen 51/004

b.-ğay-mız 90/014

b.-ğaylar 35/005, 35/005, 35/027,
40/015, 40/016, 48/011, 51/009,
58/007, 70/002, 70/004, 71/013,
83/018, 86/017, 97/007

b.-mağaylar 13/004, 35/019,
35/025, 69/006, 78/008

b.-gıl 26/012, 27/014, 31/002,
37/007, 37/028, 41/004, 45/010,
56/001, 57/001, 57/001, 71/003,
86/003, 86/006, 119/059, 119/122
b.-mağıl 22/011, 22/019, 28/001,
35/023, 37/001, 37/002, 37/007,
37/008, 38/022, 59/005, 71/012,
83/002
b.-sun 68/003, 105/003, 109/007,
109/008, 109/009, 109/020,
149/006, Ş03/03, Ş03/03, Ş04/05,
Y10/11, Y10/11, Y11/08, Y12/05,
Y14/04, Y14/04, Y02/01, Y02/01,
Y02/03, Y04/03, Y04/03, Y04/03,
Y04/03, Y05/05, Y18/04, Y18/05,
Y21/06, Y21/08, E01/04, E01/04,
E01/04, E01/04, E02/02
b.-uñlar 2/010, 2/012, 4/004,
31/024, 68/004, 100/002, Y04/03
b.-mañlar 32/009, Y04/03
b.-mañızlar Y04/03
b.-masun 109/012, 109/013,
Y02/01, Y20/02, Y20/06
b.-alı 118/024
b.-sunlar 5/011, 5/012, 58/008,
68/003, 109/015, 119/078, 129/006,
31/018, 31/019, 68/001
b.-masunlar 104/035, Y04/02
b.-sam 5/007, 7/003, 7/004, 17/015,
26/011, 30/006, 31/022, 35/013,
41/012, 50/012, 52/008, 55/017,
69/013, 73/002, 73/015, Y21/02,
Y21/02, Y21/03, Y21/03
b.-sañ 28/001
b.-sa 7/004, 10/005, 10/015,
16/003, 17/003, 18/030, 25/012,
31/022, 32/010, 37/038, 38/010,
49/017, 65/003, 73/023, 85/012,
103/015, 104/017, 107/043,
115/004, 125/005, 135/006,
140/009, 147/020, Ş01/03, Ş02/04,
Ş04/05, Ş05/03, Ş05/04, Ş05/06,
Y10/06, Y10/07, Y10/10, Y10/12,
Y11/03, Y11/04, Y11/04, Y11/04,
Y11/04, Y11/05, Y11/09, Y12/04,
Y12/04, Y12/05, Y12/05, Y12/05,
Y12/07, Y12/10, Y12/11, Y12/12,
Y14/04, Y14/04, Y14/06, Y14/08,
Y13/01, Y13/05, Y13/07, Y13/10,
Y13/11, Y01/01, Y01/04, Y01/06,
Y02/01, Y02/02, Y02/02, Y02/03,
Y02/04, Y02/05, Y02/06, Y02/06,
Y02/06, Y03/01, Y03/02, Y03/02,
Y03/03, Y03/05, Y03/05, Y03/06,
Y04/02, Y04/03, Y04/03, Y04/03,

Y04/04, Y05/03, Y05/04, Y05/06,
Y06/01, Y06/03, Y06/06, Y07/01,
Y07/04, Y08/02, Y08/03, Y08/03,
Y08/04, Y09/06, Y09/07, Y09/09,
Y09/09, Y15/04, Y16/02, Y16/03,
Y16/04, Y17/03, Y17/03, Y18/01,
Y18/01, Y18/01, Y18/01, Y18/01,
Y18/02, Y18/06, Y18/06, Y18/07,
Y18/08, Y19/03, Y19/03, Y19/03,
Y19/04, Y19/08, Y20/01, Y20/02,
Y20/03, Y20/05, Y20/05, Y20/05,
Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/06,
Y20/06, Y20/06, Y20/06, Y20/07,
Y20/08, Y21/01, Y21/01, Y21/01,
Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/02,
Y21/02, Y21/03, Y21/03, Y21/03,
Y21/03, Y21/04, Y21/05, Y21/05,
Y21/05, Y21/05, Y21/06, Y21/06,
Y21/06, Y21/06, Y21/06, Y21/06,
Y21/06, Y21/06, Y21/08, Y21/08,
Y21/08, Y21/08, E02/01, E02/01,
E02/01, E02/02, E02/04, E02/04,
E02/05, E02/06
b.-masa 7/002, 32/009, 51/016,
55/013, Ş01/02, Y11/12, Y13/09,
Y06/03, E02/03, E02/05
b.-sağ 44/020, 44/020, Y11/05,
Y12/04, Y12/05, Y03/06, Y03/06,
Y04/03, Y04/06, Y08/02, Y15/04,
Y16/02, Y18/01, Y18/01, Y20/08,
Y21/02, E02/04
b.-salar 11/003, Ş05/03, Y09/11
b.-ay 9/014, 39/001, 52/009,
104/035
b.-up 7/015, 9/002, 19/013, 27/009,
31/007, 31/17, 32/011, 35/004,
35/015, 37/011, 37/020, 37/029,
37/037, 39/009, 41/010, 42/005,
42/011, 43/005, 46/009, 48/006,
48/013, 51/004, 58/003, 58/010,
64/010, 67/001, 67/004, 69/003,
69/004, 73/022, 74/021, 78/010,
79/004, 83/005, 83/010, 83/017,
83/018, 88/008, 95/002, 95/010,
97/012, 102/003, 102/004, 102/014,
102/017, 105/024, 106/039,
106/043, 107/011, 107/039,
109/010, 119/117, 119/147,
129/006, 141/004, Ş01/01, Ş01/02,
Ş01/02, Ş01/02, Ş01/03, Ş02/01,
Ş02/02, Ş02/03, Ş02/03, Ş02/06,
Ş03/03, Ş03/03, Ş04/01, Ş04/01,
Ş04/01, Ş04/01, Ş04/02, Ş04/02,
Ş04/02, Ş04/04, Ş04/04, Ş04/05,
Ş04/05, Ş04/05, Ş04/05, Ş04/06,

Ş04/06, Ş05/01, Ş05/01, Ş05/01,
 Ş05/02, Ş05/02, Ş05/03, Ş05/03,
 Ş05/04, Ş05/04, Ş05/04, Ş05/05,
 Ş05/05, Ş05/05, Ş05/05, Ş05/05,
 Ş05/06, Ş05/06, Ş05/06, Ş05/06,
 Ş06/01, Ş06/01, Ş06/01, Ş06/01,
 Ş06/01, Ş06/03, Ş06/03, Ş06/03,
 Ş06/03, Ş06/03, Ş06/03, Ş06/03,
 Ş06/04, Ş06/04, Ş06/04, Ş06/04,
 Ş06/05, Ş06/06, Ş06/06, Ş06/06,
 Y10/01, Y10/02, Y10/04, Y10/04,
 Y10/05, Y10/05, Y10/06, Y10/07,
 Y10/09, Y10/09, Y10/10, Y10/11,
 Y10/12, Y10/12, Y11/01, Y11/02,
 Y11/02, Y11/04, Y11/05, Y11/05,
 Y11/05, Y11/05, Y11/06, Y11/06,
 Y11/08, Y11/08, Y11/09, Y11/11,
 Y12/01, Y12/02, Y12/02, Y12/02,
 Y12/02, Y12/02, Y12/02, Y12/03,
 Y12/04, Y12/05, Y12/06, Y12/07,
 Y12/07, Y12/07, Y12/08, Y12/09,
 Y12/11, Y14/02, Y14/02, Y14/04,
 Y14/05, Y14/06, Y14/06, Y14/06,
 Y14/07, Y14/07, Y14/07, Y14/08,
 Y14/09, Y14/10, Y14/11, Y14/11,
 Y14/12, Y14/12, Y14/12, Y14/12,
 Y13/01, Y13/01, Y13/02, Y13/02,
 Y13/03, Y13/07, Y13/09, Y13/11,
 Y01/01, Y01/01, Y01/02, Y01/03,
 Y01/03, Y01/05, Y01/05, Y01/06,
 Y01/06, Y02/01, Y02/02, Y02/02,
 Y02/02, Y02/04, Y02/04, Y02/04,
 Y02/04, Y02/04, Y02/05, Y02/06,
 Y02/06, Y02/06, Y03/01, Y03/01,
 Y03/02, Y03/02, Y03/03, Y03/03,
 Y03/03, Y03/03, Y03/05, Y03/05,
 Y03/05, Y03/06, Y03/06, Y04/01,
 Y04/01, Y04/02, Y04/03, Y04/03,
 Y04/04, Y04/04, Y04/05, Y05/01,
 Y05/02, Y05/03, Y05/03, Y05/04,
 Y05/04, Y05/05, Y05/05, Y06/01,
 Y06/01, Y06/01, Y06/02, Y06/02,
 Y06/03, Y06/03, Y06/04, Y06/04,
 Y06/06, Y06/06, Y06/06, Y06/06,
 Y06/06, Y06/06, Y06/06, Y07/01,
 Y07/01, Y07/01, Y07/01, Y07/01,
 Y07/01, Y07/01, Y07/03, Y07/03,
 Y07/03, Y07/04, Y07/04, Y07/04,
 Y07/04, Y07/04, Y07/05, Y07/06,
 Y07/06, Y07/06, Y08/01, Y08/01,
 Y08/01, Y08/01, Y08/01, Y08/01,
 Y08/02, Y08/02, Y08/03, Y08/03,
 Y08/04, Y08/04, Y08/05, Y08/06,
 Y09/03, Y09/03, Y09/04, Y09/05,
 Y09/06, Y09/06, Y09/07, Y09/07,

Y09/08, Y09/09, Y09/12, Y09/12,
 Y15/01, Y15/02, Y15/03, Y15/03,
 Y15/03, Y15/04, Y15/04, Y15/07,
 Y15/07, Y15/08, Y15/08, Y15/09,
 Y15/11, Y16/01, Y16/01, Y16/01,
 Y16/01, Y16/01, Y16/01, Y16/01,
 Y16/01, Y16/02, Y16/02, Y16/02,
 Y16/02, Y16/03, Y16/03, Y16/03,
 Y16/03, Y16/03, Y16/03, Y16/03,
 Y16/03, Y16/03, Y16/03, Y16/04,
 Y16/04, Y16/04, Y17/01, Y17/02,
 Y17/02, Y17/02, Y17/02, Y17/02,
 Y17/02, Y17/02, Y17/02, Y17/02,
 Y17/02, Y17/03, Y17/03, Y17/03,
 Y17/03, Y17/03, Y17/04, Y18/01,
 Y18/01, Y18/01, Y18/01, Y18/02,
 Y18/02, Y18/02, Y18/03, Y18/03,
 Y18/03, Y18/04, Y18/05, Y18/05,
 Y18/06, Y18/06, Y18/06, Y18/07,
 Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/08,
 Y18/08, Y18/08, Y18/08, Y18/08,
 Y19/01, Y19/01, Y19/02, Y19/02,
 Y19/02, Y19/03, Y19/03, Y19/03,
 Y19/04, Y19/04, Y19/04, Y19/05,
 Y19/05, Y19/05, Y19/05, Y19/06,
 Y19/06, Y19/06, Y19/06, Y19/06,
 Y19/08, Y19/08, Y20/01, Y20/01,
 Y20/01, Y20/01, Y20/01, Y20/01,
 Y20/02, Y20/05, Y20/05, Y20/05,
 Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/06,
 Y20/07, Y20/07, Y21/01, Y21/01,
 Y21/01, Y21/02, Y21/02, Y21/02,
 Y21/03, Y21/03, Y21/03, Y21/03,
 Y21/03, Y21/03, Y21/04, Y21/04,
 Y21/04, Y21/04, Y21/05, Y21/07,
 Y21/07, Y21/07, E01/02, E01/02,
 E01/04, E01/05, E02/02, E02/02,
 E02/02, E02/02, E02/02, E02/03,
 E02/03, E02/04, E02/04, E02/05,
 E02/05, E02/06
 b.-gaç Y14/12
 b.-galı 37/034, 74/002, 77/009
 b.-gunça 57/001, 123/002, Y11/09
 b.-mağunça 18/037, 71/018,
 Y16/01
 b.-mastan Y20/05
 b.-mastın 139/004Y21/06
 b.-gan 7/004, 10/018, 16/003,
 16/004, 37/025, 39/012, 48/010,
 51/004, 55/019, 57/004, 77/008,
 83/018, 98/003, 103/020, 105/018,
 109/020, 119/005, 119/021,
 135/006, 144/015, 146/005, Ş01/01,
 Ş01/01, Ş01/01, Ş02/02, Ş02/02,
 Ş03/01, Ş03/01, Ş03/02, Ş04/02,

Ş04/02, Ş04/02, Ş04/04, Ş04/05,
 Ş04/05, Ş04/06, Ş05/01, Ş05/01,
 Ş05/04, Ş05/04, Ş05/06, Ş06/01,
 Ş06/03, Ş06/03, Ş06/04, Ş06/04,
 Ş06/04, Ş06/04, Ş06/05, Ş06/06,
 Ş06/06, Y10/04, Y10/06, Y10/07,
 Y10/07, Y10/07, Y10/10, Y10/11,
 Y10/11, Y11/01, Y11/02, Y11/02,
 Y11/02, Y11/05, Y11/06, Y11/07,
 Y11/08, Y11/08, Y11/10, Y11/11,
 Y11/12, Y12/02, Y12/05, Y12/06,
 Y12/09, Y12/11, Y14/02, Y14/04,
 Y14/05, Y14/09, Y14/09, Y14/10,
 Y14/10, Y14/10, Y13/01, Y13/04,
 Y13/04, Y13/04, Y13/06, Y13/06,
 Y13/06, Y13/07, Y13/07, Y13/09,
 Y13/10, Y13/11, Y13/11, Y13/12,
 Y01/02, Y01/04, Y01/05, Y02/01,
 Y02/01, Y02/04, Y02/04, Y02/04,
 Y02/05, Y02/05, Y03/02, Y03/02,
 Y03/03, Y03/04, Y03/06, Y04/01,
 Y04/02, Y04/02, Y04/04, Y04/05,
 Y04/06, Y05/02, Y05/03, Y05/03,
 Y05/03, Y05/03, Y05/04, Y05/05,
 Y05/05, Y05/05, Y06/04, Y06/04,
 Y06/05, Y07/03, Y07/04, Y07/04,
 Y07/05, Y07/06, Y08/05, Y09/01,
 Y09/01, Y09/01, Y09/02, Y09/08,
 Y09/11, Y09/12, Y15/01, Y15/02,
 Y15/02, Y15/06, Y15/07, Y15/08,
 Y15/10, Y15/10, Y15/10, Y16/01,
 Y16/01, Y16/02, Y16/02, Y16/02,
 Y16/03, Y16/03, Y17/02, Y17/02,
 Y17/02, Y17/02, Y17/02, Y17/02,
 Y17/03, Y17/04, Y18/01, Y18/01,
 Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/03,
 Y18/03, Y18/04, Y18/04, Y18/04,
 Y18/05, Y18/06, Y18/06, Y18/06,
 Y18/07, Y18/08, Y18/08, Y19/01,
 Y19/01, Y19/01, Y19/01, Y19/02,
 Y19/02, Y19/02, Y19/02, Y19/03,
 Y19/03, Y19/03, Y19/03, Y19/04,
 Y19/04, Y19/07, Y19/07, Y19/07,
 Y19/07, Y19/08, Y19/08, Y19/08,
 Y20/01, Y20/01, Y20/01, Y20/02,
 Y20/02, Y20/04, Y20/04, Y20/05,
 Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/05,
 Y20/06, Y20/07, Y20/07, Y20/07,
 Y20/07, Y20/08, Y21/01, Y21/01,
 Y21/03, Y21/03, Y21/03, Y21/04,
 Y21/04, Y21/04, Y21/05, Y21/06,
 Y21/06, Y21/06, Y21/07, Y21/08,
 E01/01, E01/01, E01/02, E01/05,
 E01/05, E02/01, E02/01, E02/02,
 E02/04, E02/05, E02/06, E02/06

b.-mağan 94/017, 119/092,
 124/001, 124/003, Y10/01, Y11/05,
 Y07/01, Y07/01, Y07/06, Y09/05,
 Y10/07, Y15/09, Y16/03, Y16/03,
 Y16/04, Y20/01, Y20/03
 b.-ğannı 62/003
 b.-ğannıñ Y12/04, Y15/01, Y20/05,
 E02/01
 b.-mağannıñ Y11/09, Y11/09b.-
 ğağa 42/011, 43/005, 101/005,
 Ş01/03, Y14/10, Y08/03
 b.-ğanda 35/013, 39/001, 144/012,
 144/013, Y10/02, Y10/06, Y11/09,
 Y12/04, Y02/04, Y03/03, Y03/03,
 Y04/03, Y04/05, Y20/02, Y20/02,
 Y21/03
 b.-mağanda 7/002, Y02/04, Y08/03
 b.-ğandan Y19/03, Y21/03
 b.-ğandın Ş05/02, Y10/12, Y14/09,
 Y03/02, Y03/03, Y04/01, Y05/03,
 Y08/01, Y08/02, Y08/03, Y15/12,
 Y17/04, Y18/03, Y20/05, Y20/05,
 Y21/01, E01/01, E02/03, E02/03
 b.-mağandın Y03/06, Y04/01,
 Y04/02
 b.-ğanımda 66/014, 71/018
 b.-ğanımdın Y21/01
 b.-ğanı 55/022, 103/001, 109/021,
 138/006, Ş06/05, Y10/06, Y14/06,
 Y13/09, Y13/11, Y01/04, Y03/04,
 Y06/03, Y17/03, Y20/02, Y21/04
 b.-mağanı 59/004, Y11/04
 b.-ğanını 78/035, 78/039, 94/011,
 119/075, 119/128, Y10/03, Y03/01,
 Y04/04, Y19/02, Y19/02, Y19/02,
 Y19/08, Y20/02, Y21/04
 b.-ğanığa Y19/06
 b.-ğanımızdın Y07/04
 b.-mağanımızdın E01/01
 b.-ğanımıznı 103/014
 b.-ğanlar 32/011, 35/019, 35/026,
 68/026, 69/004, 69/006, 73/027,
 107/018, Y10/08, Y09/11, Y18/05
 b.-ğanlarını 85/001, Y03/01
 b.-ğanlarını 37/014, 79/011, 102/020
 b.-ğanları Y15/08
 b.-ğanlarğa 125/004
 b.-ğanların 65/005
 b.-ğanlıkı Y14/06, Y07/06, Y15/05,
 Y21/05, Y21/06, Y21/06, E02/04
 b.-mağanlıkı Y19/04, Y21/06
 b.-ğanlıkın Y11/10
 b.-ğanlıkını Y17/01, Y21/04,
 Y21/07, Y21/08
 b.-mağanlıkını Y16/02

b.-ğanlıkdın Ş05/06
 b.-ğanlıkdın Y20/06
 b.-ğanlıktın Y19/01
 b.-mağanlıktın Y21/
 b.-ğuçı Ş01/03
 b.-ğuçığa 50/023
 b.-ğuçıların Y14/02, Y21/03
 b.-adurğan 49/012, 49/020,
 102/018, 113/009, 137/008,
 Y11/02, Y11/11, Y14/05, Y01/04,
 Y02/05, Y02/05, Y05/03, Y06/06,
 Y09/04, Y09/04, Y09/07, Y09/10,
 Y15/06, Y16/04, Y17/03, Y18/01,
 Y18/08, Y19/01, Y19/05, Y19/06,
 Y20/01, Y21/06
 b.-maydurğan Y13/07
 b.-ur êrdim 55/008, 73/003,
 119/093
 b.-ur êrdiñ 118/021
 b.-ur êrdi 106/039
 b.-ur êdi Ş01/03, Y11/07, Y14/07,
 Y13/10, Y01/02, Y02/04, Y03/05,
 Y05/02, Y08/04, Y08/04, Y19/02,
 Y19/03, Y20/01, Y21/04, Y21/06,
 E02/04
 b.-ur êdük Y12/05, Y01/03, Y16/03
 b.-ur êdiñiz Y11/08
 b.-ar êdi Y02/04
 b.-ur êdiler Y12/07
 b.-maқта êdi Y12/10
 b.-mas êrdim 119/007
 b.-mas êdi Y02/04, E02/05
 b.-mas êdük E01/01
 b.-ğan êdi Ş06/06, Y12/04, Y07/06,
 Y08/06, E01/05, Y14/11, Y18/08
 b.-ğan êrdim 73/022
 b.-ur êken Y08/04, Y21/05
 b.-ğan êken 9/006, Y20/08
 b.-ur êmiş Y11/02
 b.-ğay êrdi 55/007
 b.-sa êrdim 27/013, 66/018
 b.-sa êdi Y01/02
 b.-sa êrdi 94/017, 106/023,
 119/092, 124/001, 124/003
 b.-saқ êdi E01/01
 b.-ayazdı Y13/11
 b.-maқ Ş06/05, Y14/11, Y02/02,
 Y06/04, Y21/06
 b.-maқdur Y02/03, Y19/08
 b.-maқıdur Y12/03
 b.-maқnı 36/004, Y02/02, E02/06
 b.-maқı Ş05/04, Y10/01, Y10/01,
 Y11/04, Y14/03, Y05/01, Y18/05,
 E01/01

b.-maқğa Y11/02, Y13/02, Y02/02,
 Y02/02
 b.-maққа Y20/03
 b.-maқта Y10/07, Y14/12, Y21/01,
 E02/05
 b.-maқtın Y02/02, Y10/08
 b.-maқla Ş06/03, Ş06/04, Y04/04,
 Y05/01
 b.-maқımız Ş02/02, Y03/02,
 Y03/02
 b.-maқları Ş05/04, Y01/03, Y02/02,
 Y04/02
 b.-uş Y11/10, Y12/11, Y14/03,
 Y13/04, Y13/10, Y13/11, Y05/01,
 Y09/12, Y17/01, Y17/01, Y18/04,
 Y18/05, Y20/05, Y21/03, Y21/04,
 E02/01
 b.-uşnıñ Y12/11, Y12/12, Y12/12,
 Y16/03, Y20/02, Y21/01
 b.-uşnı Ş05/06, Y12/11, Y03/02,
 Y16/04, Y18/05, Y20/02
 b.-uşını Ş04/06, Y13/09, Y01/04,
 Y18/04, Y20/02
 b.-uşığa Y10/08, Y01/01, Y09/07,
 Y21/02
 b.-uşқа 47/009, 105/011, Y02/05,
 Y09/11, Y18/05, Y20/07, E02/06
 b.-uşge Y21/04
 b.-uşı Ş05/05, Ş05/06, Y10/01,
 Y11/01, Y12/11, Y13/01, Y13/11,
 Y02/01, Y03/02, Y09/03, Y15/12,
 Y19/03, Y19/04, Y19/04, Y19/08,
 Y20/03, Y20/05, Y20/06, Y21/01,
 Y21/06, E02/01
 b.-uşu Y13/01
 b.-uşıdadur Y20/02, Y20/02
 b.-uşıdın Y16/03, E02/01
 b.-uşıdındur Y19/03, Y20/02
 b.-uşımız Y21/02
 b.-uşımızğa Ş02/02
 b.-uşında Y12/04
 b.-uşları Y02/03, Y03/04
 b.-uşlarını Y21/01
 b.-uşlarınıznı Y19/07
 b.-uvı Y05/05

bola-: Olmak (Kuvvetlendirme)

b.-amış Y02/03
 b.-almadı Y18/05

bolabaşla-: Olmaya başlamak

b.-dı Ş03/03

bolal-: Olabilmek

b.-aydur Y20/06, Y21/06, Y21/06
 b.-masêdi Ş05/03
 b.-maduқ Y03/01
 b.-mağan Ş05/01

- b.-mağanlar E02/02
- bolun-:** Olunmak
b.-dı Y19/05
- bomba:** (İt.) Bomba
b. Y13/12, Y19/02
b.+ğa Y13/12
b.+lar Y15/10
b.+larıdın Y13/12
- bombalık:** (İt.+Tr.) Bombalı, bomba bulunduran
b. Y16/01
- bombardıman:** Bombalama işinde kullanılan uçak
b. Y16/01
- boran:** Hava olayı
b.+nı 55/009, 107/026, 107/029, 148/009
b.+ğa Y20/01
b.+ıñ 83/015
b.+larımnı 139/013
- bostân:** (Far.) Sebze bahçesi
b.+lar Y15/04
- bosuğa:** Eşik
b. 84/010
- boş:** Boş Krş. Bâtlı, bikardınbikar
b. Y06/06, Y17/03, Y18/04
b.+ka Y21/03
- boşal-:** Boşalmak
b.-urêrdi 81/007
- boşat-:** Boşatmak
b.-ğalı 102/021
- boy:** 1) Tavan ile en yüksek nokta arası uzaklık
2) En sayılan iki kenar arası uzaklık
3-) Uzunluk Krş. Uzunluk
b.+ığa 1/003, 23/003
b.+ında Y20/04
b.+ıdaki Y16/04, Y20/08
b.+ıdın 58/008
b.+ıca Y07/06
b.+ınça Y03/05, Y08/02, Y16/01, Y16/01, Y16/03, Y17/03, Y20/01, Y20/02, Y20/06, Y21/02, Y21/08, Y21/08, Y21/08
b.+unca Y05/05
b.+ları Y13/03, Y06/06
b.+larıda Y11/11, Y14/10
- boyacı:** Boyama işini yapan kimse
b. Y18/08
- boyun:** Boyun
b. 18/044, 66/004, 81/015
b.+ığa Ş03/01, Y16/04
b.+ıda 73/006
b.+larını Y06/02
- boyunturuğ:** Boyunduruk
- b.+ıda Y19/03
- boz-:** Bozmak
b. Y15/03
b.-adur 80/013, Y18/05
b.-maktadır Y18/08
b.-dı Y12/12
b.-up Y14/09, Y15/11, Y18/08, Y19/02, Y21/08, Y21/08
b.-adurğan Y16/02
b.-ğuçı Y18/04
b.-uşnıñ Y13/09
b.-uşka Y20/04, Y20/04
- boza:** Bir tür içki, boza
b. Y13/04
- bozuğluk:** Bozuk olma durumu Krş. Bozuğluk
b. 32/002, 39/011, 49/005, 55/012, 55/016, 69/027
b.+dur 5/009
b.+nıñ 65/003, 94/020
b.+nı 25/011, 64/006
b.+larını 130/003
b.+um 38/004, 40/012
b.+umnıñ 31/010
b.+umnı 32/005, 38/018
b.+umdın 18/023
b.+uñnı 103/003
b.+ı 7/009, 36/002, 107/035, 109/014
b.+ını 32/005, 78/038, 85/002, 89/033
b.+ığa 69/027
b.+ıda 106/043
b.+ıdın 130/008
- bozuğ:** Bozuk
b. 18/026, 101/004, Y10/10, Y13/01, Y03/06, Y16/02, Y21/06
b.+durlar 14/001, 53/001
- bozuğluk:** Bozuk olma durumu Krş. Bozuğluk
b.+ını 79/008
- bozul-:** Bozulmak
b.-sa Y21/08
b.-up Y08/01, Y08/01, Y08/01, E02/03
b.-ğan Y08/01, Y19/01, Y19/01, Y20/02
b.-ğanga Y19/04
b.-uşığa Y07/02
b.-uşkandır 53/003
b.-uşkandurlar 14/003
- böl-:** Bölmek Krş. Ayrı-, parçala-
b.-üp Y13/06, Y19/08
- böle-:** Belemek, bezle sarmak
b.-gil 119/116

bölek: Başka, farklı Krş. Başka
b. 16/004, 18/031, Y11/12, Y12/03,
Y12/03, Y07/01, Y20/01

bölmelik: Oda
b. Y01/03

bölük: Bölük Krş. Fevç, gürüh, kısım,
parça, şu'be, tã'ife
b.+i Y18/01, 73/006

bölükbaşı: Bölükbaşı
b.+da Y18/08

bölüm: Bölüm Krş. Takşım
b.+i Y07/02
b.+üdeki Y17/04
b.+idin Y19/07
b.+lerini Y20/06
b.+lerinde Y21/06

bölün-: Bölünmek
b.-üp Y16/01, Y16/02

böri: Kurt
b. Y18/08
b.+ler Y01/04

Britanya: Biritanya
b. Y14/12, Y16/04

bu: Bu. İşaret sıfatı, işaret zamiri
b. 2/008, 12/007, 15/005, 16/007,
17/014, 24/010, 34/006, 42/004,
48/014, 49/013, 50/021, 57/001,
77/010, 78/054, 79/011, 80/015,
87/005, 92/007, 95/007, 102/018,
102/020, 104/032, 106/036,
107/043, 109/017, 109/017,
109/027, 118/020, 118/023,
118/024, 119/050, 119/056,
119/091, 121/008, 140/009,
147/001, 149/009, Ş01/01, Ş01/01,
Ş01/02, Ş01/03, Ş02/01, Ş02/01,
Ş02/01, Ş02/02, Ş02/02, Ş02/02,
Ş02/03, Ş02/04, Ş02/05, Ş02/05,
Ş02/05, Ş03/02, Ş03/03, Ş03/03,
Ş03/03, Ş04/01, Ş04/02, Ş04/02,
Ş04/02, Ş04/05, Ş04/06, Ş04/06,
Ş05/01, Ş05/02, Ş05/03, Ş05/03,
Ş05/04, Ş05/04, Ş05/05, Ş05/05,
Ş05/05, Ş05/05, Ş05/05, Ş05/06,
Ş05/06, Ş05/06, Ş05/06, Ş05/06,
Ş06/03, Ş06/03, Ş06/03, Ş06/03,
Ş06/04, Ş06/06, Ş06/06, Ş06/06,
Ş06/06, Y10/01, Y10/01, Y10/02,
Y10/03, Y10/05, Y10/06, Y10/06,
Y10/07, Y10/07, Y10/07, Y10/07,
Y10/07, Y10/07, Y10/07, Y10/07,
Y10/07, Y10/07, Y10/08, Y10/08,
Y10/08, Y10/08, Y10/08, Y10/08,
Y10/08, Y10/09, Y10/10, Y10/10,
Y10/10, Y10/10, Y10/10, Y10/11,

Y10/11, Y10/11, Y10/11, Y10/12,
Y10/12, Y10/12, Y11/02, Y11/03,
Y11/05, Y11/06, Y11/06, Y11/06,
Y11/08, Y11/09, Y11/09, Y11/09,
Y11/09, Y11/09, Y11/09, Y11/09,
Y11/10, Y11/10, Y11/11, Y11/12,
Y12/01, Y12/02, Y12/02, Y12/04,
Y12/04, Y12/04, Y12/05, Y12/05,
Y12/05, Y12/05, Y12/06, Y12/07,
Y12/09, Y12/09, Y12/10, Y12/11,
Y12/11, Y12/11, Y12/12, Y12/12,
Y14/01, Y14/01, Y14/01, Y14/01,
Y14/03, Y14/06, Y14/06, Y14/06,
Y14/07, Y14/07, Y14/09, Y14/10,
Y14/11, Y14/11, Y14/11, Y14/11,
Y14/12, Y14/12, Y14/12, Y14/12,
Y13/02, Y13/04, Y13/05, Y13/05,
Y13/05, Y13/05, Y13/05, Y13/05,
Y13/06, Y13/06, Y13/06, Y13/06,
Y13/06, Y13/06, Y13/06, Y13/07,
Y13/07, Y13/07, Y13/08, Y13/08,
Y13/08, Y13/08, Y13/11, Y13/11,
Y13/12, Y13/12, Y01/01, Y01/02,
Y01/02, Y01/02, Y01/04, Y01/04,
Y01/04, Y01/05, Y01/05, Y01/05,
Y01/06, Y01/06, Y02/02, Y02/03,
Y02/03, Y02/03, Y02/03, Y02/03,
Y02/04, Y02/04, Y02/04, Y02/04,
Y02/04, Y02/04, Y02/04, Y02/04,
Y02/04, Y02/05, Y02/05, Y02/05,
Y02/06, Y02/06, Y03/01, Y03/01,
Y03/03, Y03/03, Y03/04, Y03/04,
Y03/04, Y03/05, Y03/05, Y03/06,
Y04/01, Y04/01, Y04/02, Y04/02,
Y04/03, Y04/03, Y04/03, Y04/04,
Y04/04, Y04/04, Y04/04, Y04/04,
Y04/04, Y04/06, Y04/06, Y04/06,
Y04/06, Y05/01, Y05/01, Y05/02,
Y05/02, Y05/02, Y05/02, Y05/03,
Y05/03, Y05/04, Y05/04, Y05/04,
Y05/04, Y05/04, Y05/05, Y05/06,
Y05/06, Y05/06, Y06/01, Y06/03,
Y06/03, Y06/04, Y06/04, Y06/04,
Y06/04, Y06/05, Y06/05, Y06/06,
Y06/06, Y06/06, Y06/06, Y06/06,
Y07/01, Y07/01, Y07/02, Y07/02,
Y07/02, Y07/02, Y07/03, Y07/03,
Y07/03, Y07/04, Y07/04, Y07/05,
Y07/05, Y07/05, Y07/05, Y07/05,
Y07/05, Y07/06, Y07/06, Y07/06,
Y07/06, Y07/06, Y08/01, Y08/01,
Y08/02, Y08/02, Y08/03, Y08/03,
Y08/03, Y08/03, Y08/04, Y08/04,
Y08/04, Y08/05, Y08/05, Y08/05,
Y08/06, Y08/06, Y08/06, Y08/06,

Y08/06, Y09/01, Y09/04, Y09/04,
Y09/05, Y09/06, Y09/07, Y09/07,
Y09/08, Y09/09, Y09/09, Y09/10,
Y09/11, Y09/12, Y09/12, Y15/01,
Y15/01, Y15/01, Y15/02, Y15/05,
Y15/05, Y15/06, Y15/07, Y15/11,
Y15/12, Y16/01, Y16/01, Y16/01,
Y16/02, Y16/02, Y16/02, Y16/02,
Y16/02, Y16/02, Y16/02, Y16/02,
Y16/03, Y16/04, Y16/04, Y16/04,
Y16/04, Y17/01, Y17/01, Y17/01,
Y17/02, Y17/02, Y17/02, Y17/02,
Y17/02, Y17/02, Y17/03, Y17/03,
Y17/03, Y17/03, Y17/03, Y17/03,
Y17/04, Y17/04, Y17/04, Y17/04,
Y18/01, Y18/01, Y18/01, Y18/01,
Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/02,
Y18/03, Y18/04, Y18/04, Y18/04,
Y18/04, Y18/04, Y18/04, Y18/04,
Y18/05, Y18/05, Y18/05, Y18/05,
Y18/05, Y18/05, Y18/05, Y18/05,
Y18/06, Y18/06, Y18/06, Y18/06,
Y18/06, Y18/06, Y18/06, Y18/07,
Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/07,
Y18/08, Y18/08, Y18/08, Y18/08,
Y18/08, Y18/08, Y19/01, Y19/01,
Y19/02, Y19/03, Y19/03, Y19/03,
Y19/03, Y19/04, Y19/05, Y19/05,
Y19/05, Y19/05, Y19/05, Y19/05,
Y19/06, Y19/06, Y19/06, Y19/06,
Y19/06, Y19/06, Y19/06, Y19/07,
Y19/07, Y19/07, Y19/07, Y19/07,
Y19/07, Y19/08, Y19/08, Y19/08,
Y19/08, Y19/08, Y19/08, Y19/08,
Y19/08, Y20/01, Y20/01, Y20/01,
Y20/03, Y20/03, Y20/03, Y20/03,
Y20/03, Y20/03, Y20/03, Y20/03,
Y20/03, Y20/04, Y20/04, Y20/04,
Y20/04, Y20/04, Y20/04, Y20/05,
Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/05,
Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/06,
Y20/06, Y20/06, Y20/06, Y20/06,
Y20/06, Y20/07, Y20/07, Y20/07,
Y20/07, Y20/07, Y20/07, Y20/08,
Y20/08, Y20/08, Y21/01, Y21/01,
Y21/01, Y21/01, Y21/01, Y21/01,
Y21/01, Y21/02, Y21/02, Y21/02,
Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/02,
Y21/02, Y21/02, Y21/03, Y21/03,
Y21/03, Y21/03, Y21/04, Y21/04,
Y21/04, Y21/04, Y21/04, Y21/04,
Y21/04, Y21/04, Y21/04, Y21/04,
Y21/04, Y21/05, Y21/05, Y21/05,
Y21/05, Y21/05, Y21/06, Y21/06,
Y21/06, Y21/06, Y21/06, Y21/06,

Y21/06, Y21/06, Y21/06, Y21/06,
Y21/06, Y21/07, Y21/07, Y21/07,
Y21/07, Y21/07, Y21/08, Y21/08,
Y21/08, E01/01, E01/01, E01/01,
E01/02, E01/03, E01/03, E01/03,
E01/03, E01/03, E01/04, E01/04,
E01/05, E01/05, E01/05, E01/05,
E01/05, E01/05, E02/01, E02/01,
E02/02, E02/03, E02/03, E02/04,
E02/04, E02/05, E02/06
b.+dur 24/006, 52/007, 109/020,
118/024
b.+nıñ \$01/01, \$03/02, \$03/03,
\$04/02, \$06/02, Y11/10, Y01/05,
Y01/05, Y02/01, Y03/01, Y04/01,
Y04/02, Y06/06, Y07/02, Y07/04,
Y07/04, Y08/06, Y09/09, Y15/03,
Y15/07, Y17/02, Y17/03, Y18/03,
Y18/05, Y19/04, Y19/04, Y19/04,
Y19/04, Y20/02, Y20/02, Y20/02,
Y20/05, Y21/03, Y21/03, E01/03,
E02/03, E02/04, E02/05
b.+nıñğa Y01/05, Y07/04
b.+nı \$03/02, Y04/04, Y06/05,
Y07/06, Y09/09, Y17/04, Y17/04,
Y17/04, Y21/04
b.+nda Y11/04, Y11/11, Y06/05,
Y07/06, Y08/06, Y09/11, Y09/12,
Y20/04, Y21/05, E01/02
b.+ndan Y11/09, Y17/02
b.+ndın \$01/03, \$06/03, \$06/05,
Y10/09, Y11/09, Y13/08, Y01/03,
Y02/05, Y06/05, Y20/03, Y20/04,
E01/01, E02/04, E02/06
b.+nca Y14/10
b.+lar 87/004, 87/006, \$06/06,
Y10/02, Y10/05, Y14/02, Y14/04,
Y14/08, Y02/04, Y06/06, Y08/03,
Y08/03, Y15/03, Y15/03, Y18/08,
Y19/02, Y20/03, Y20/08, Y21/02
b.+larnıñ Y11/06, Y11/07, Y14/06,
Y13/05, Y06/04, Y06/06, Y06/06,
Y08/03, Y15/12, Y18/05, Y18/05,
Y18/05, Y18/07, Y18/08, Y18/08,
Y21/02, Y21/03, Y21/04, Y21/04
b.+larnı \$06/06, Y13/07, Y08/01,
Y08/01, Y08/03, Y09/04, Y09/04,
Y19/03, Y21/08
b.+largä Y14/07, Y08/05, Y15/11,
Y18/05
b.+large \$06/06, Y14/06, Y06/06,
Y19/03
b.+lardın Y11/07, Y12/11, Y07/03,
Y09/04

Bubahanbay: Özel isim

- b. Y08/03
buculda-: Mırıldamak
 b.-ydu 75/008
Budist: Budist
 b. Ş06/03
buğalter: (Rus.) Muhasebeci
 b. Y12/12
buğday: Buğday
 b. Y08/03, Y08/03, Y08/03,
 Y08/03, Y09/06, Y18/08, Y19/07,
 Y20/08
 b.+nın 81/016, 147/015, Y08/03,
 Y08/04
 b.+nı Y08/03, Y08/03, Y08/03
 b.+da Y08/04
 b.+lar Y08/03, Y09/11
Buğrahan: Özel isim
 b.+lar Ş06/03, Ş06/03
 b.+lardın Ş06/03
Buğara: Buhara şehri
 b. Ş06/03, Ş06/04
 b.+lar Ş06/02
 b.+larını Ş06/03
buğür: (Ar.) Tütsü, duman Krş. Çüçüla
 b. 141/002
 b.+ı 66/015
buğrân: (Ar.) Kriz, bir işin tehlikeli hale
 gelmesi
 b.Y19/03
 b.-ı maliye Y19/04
 b.+ıdan Y19/03
buğturma: Sır, gizli tutma Krş. Sırr
 b. 10/008
 b.+da 10/009
bul-: Bulmak Krş. Taf-, tap-
 b.-up Y19/05
 b.-anğarı 12/005
 b.-mağı Y11/06
bula-: Yağma etmek, soymak
 b.-ydurlar 44/011, 89/041
 b.-ğucıdın 35/010
 b.-makka 62/010
 b.-makğa Y16/04
böle-bulağlık: Kaynaklı
 b. 84/006
bulak: Kaynak, pınar
 b. 74/015, Y15/05
 b.+lar 104/010
 b.+larım 87/007
 b.+ı 36/009
 b.+ığa 114/008
 b.+ıdın 68/026
 b.+ları 107/033
 b.+larığa 107/035
bulan-: Bulanmak
 b.-ıp Y09/03
bulduklâ-: Taklidi ses (Su) Krş. Ğacırlat-
 b.-p 78/020, 105/041
Bulgar: Bulgar
 b. Ş05/03, Ş06/04
bultur: Önceki sene
 Krş. Baldur, burun, deslep, evvel
 b. Y08/01, Y15/12, Y20/02,
 Y20/05, Y21/06, Y21/06
 b.+dın Y01/04, Y15/07
bulûğ: (Ar.) Buluğ çağı
 ħadd+ı b. Ş05/04
 b.+ğa Ş05/04
buluğ: Bulanık, kirli Krş. Kesâfet, lay,
 pelid
 b. Y07/03
bulun-: Bulunmak
 Krş. tabın-, tafıl-, tapıl-
 b.-mas Y02/05
 b.-ğan edim Y19/05
 b.-uşlarını Y20/02
bulut: Bulut
 b. 78/014, 97/002, 99/007, 105/039,
 147/008
 b.+dêk Y03/01
 b.+tın Y18/01
 b.+lar 77/017
 b.+larını 104/003
 b.+larğa 78/023
 b.+lardadır 68/035
 b.+larğaça 57/010, 36/005, 108/004
 b.+ları 18/011, 18/012
 b.+larını 135/007
bumaza: Bir tür kumaş
 b.+daki Y19/06
bundağ: Bunun gibi
 b. Ş03/01, Ş05/06, Ş06/01, Y10/01,
 Y10/04, Y11/03, Y14/04, Y13/01,
 Y13/08, Y01/03, Y01/04, Y01/05,
 Y01/05, Y01/05, Y01/05, Y01/06,
 Y02/04, Y02/05, Y06/03, Y06/06,
 Y06/06, Y07/01, Y07/02, Y07/04,
 Y07/04, Y07/04, Y07/04, Y07/04,
 Y15/03, Y16/04, Y20/03, E02/04,
 E02/04
bura-: Döndermek
 b.-maydurlar 115/006
burç: (Ar.) Burç
 b. 61/004
 b.+um, 59/017, 94/022, 144/002
 b.+umdur 59/009, 59/016
 b.+uğ 118/022, 144/012
 b.+larını 48/013
burçek: Kenar, köşe Krş. Çeke
 b. 144/012

b.+daki Y03/06
Burgus: Yer adı
 b.+daki Y20/03
burun: 1. Önce Krş. bultur, deslep, evvel 2.
 Burun
 b. 119/122, Y12/01, Y20/02
 b.+dan Y12/03
 b.+uğun 18/015
 b.+ıdın 18/008
 b.+ları 115/006
burunkı: Önceki
 Krş. Evvelki, muqaddem
 b. Y09/06, Ş06/04, Y12/01,
 Y03/01, Y03/01, Y16/01
but: (Far.) Put Krş. Put
 b. Y14/04
 b.+lar 97/007
 b.+lardurlar 96/005
 b.+ların Y14/01
 b.+larını Y14/04, Y14/04
 b.+large Y14/01, Y14/02
 b.+ları 115/004, 135/015
 b.+larığa 106/036, 106/038
buthāne: (Far.) Puthane
 b. Ş01/01
butperest: (Far.) Putperest
 b.+leri Ş01/01
buyak: -den beri
 b. E02/05
buyan: Bu taraf
 b. 75/005
 b.+ğa 107/027
buyruk: Emir
 Krş. Emir, ferman, hüküm,
 maşlahat
 b. Y02/02, Y05/05, Y21/01
 b.+ını Y01/06
 b.+larığa Y07/05
 b.+larıça Y02/01
buyur-: Emir vermek
 b.-adur 42/008, Y12/03
 b.-dı 33/009, 78/005, 133/003,
 148/006
 b.-muşdur Y02/02, Y19/08
 b.-updur-sen 7/007, 119/004,
 119/139
 b.-updur 68/028
 b.-ğıl 44/005
 b.-up 78/023, 105/016, Y04/04,
 Y08/01, Y21/05
 b.-ğan Y07/04, 106/034, 105/009,
 Y15/07, Y15/08, Y15/07, Y18/05
 b.-mağı Y19/08
buyurtma: Sipariş
 b.+lar Y21/08

buyurul-: Buyurulmak
 b.-ğan Y16/03
 b.-mağı Ş05/04
büdcə: Bütçe
 b.+side Y13/12
bük-: Bükmek
 b.-eli 95/007
 b.-üp Y09/03
bükün-: Bükülmek
 b.-üp 10/010
büre-: Bürümek, sarmak
 b.- ydürler 45/008
bürek: Böbrek
 b.+lerim 16/007
 b.+lerimde 73/022
 b.+ini Y05/04
bütün: (Ar.) Bütün Krş. ‘ām, ‘āmma,
 cümle, fütün, heme, pütün, tob,
 tutaş, ‘umūm, ‘umūmen
 b. Ş02/02, Ş02/03, Ş02/04, Ş03/02,
 Ş03/02, Ş03/03, Ş04/01, Ş04/02,
 Ş04/06, Ş06/04, Ş06/04, Ş06/04,
 Y10/05, Y10/06, Y10/09, Y10/09,
 Y10/11, Y10/11, Y10/11, Y11/01,
 Y11/01, Y11/11, Y11/11, Y11/12,
 Y11/12, Y12/07, Y12/11, Y12/11,
 Y12/12, Y14/05, Y14/09, Y14/09,
 Y13/01, Y13/02, Y13/06, Y13/06,
 Y13/11, Y01/02, Y01/02, Y01/02,
 Y02/01, Y02/03, Y02/04, Y02/05,
 Y02/06, Y03/01, Y03/02, Y04/01,
 Y04/04, Y04/04, Y05/01, Y05/01,
 Y05/02, Y05/02, Y05/02, Y05/02,
 Y05/02, Y05/05, Y06/01, Y06/02,
 Y06/02, Y07/04, Y09/12, Y09/12,
 Y15/03, Y15/04, Y15/04, Y15/04,
 Y15/04, Y15/09, Y15/10, Y15/11,
 Y15/11, Y15/11, Y16/01, Y16/01,
 Y16/02, Y18/01, Y18/01, Y18/01,
 Y18/02, Y18/02, Y18/03, Y18/03,
 Y18/04, Y18/04, Y18/04, Y18/04,
 Y18/04, Y18/07, Y18/08, Y18/08,
 Y18/08, Y18/08, Y19/02, Y19/02,
 Y19/02, Y19/03, Y19/03, Y19/07,
 Y19/07, Y19/07, Y19/07, Y19/08,
 Y20/01, Y20/01, Y20/01, Y20/03,
 Y20/03, Y20/06, Y21/01, Y21/01,
 Y21/02, Y21/03, Y21/03, Y21/06,
 E01/02, E01/04, E02/05
 b.+le Y18/08
bütünlig: Bütünlük
 b.+ini Y13/09
bütür-: Bitirmek Krş. Bitir-, bitür-, pütküz-,
 pütür-, tüken-, tüket-
 b.-üp Y18/07, Y20/05

büyük: Büyük Krş. ‘azım, çoğ, kette, kübrā, yogan, zor
b. Ş01/03, Ş02/02, Ş03/03, Ş04/05, Ş05/01, Ş06/03, Y10/02, Y10/03, Y10/06, Y12/02, Y14/12, Y14/12, Y02/04, Y03/04, Y04/04, Y04/04, Y04/04, Y04/06, Y05/05, Y05/05, Y06/05, Y07/06, Y09/01, Y09/02, Y15/01, Y15/02, Y15/02, Y15/03, Y15/03, Y16/01, Y16/02, Y16/02, Y16/03, Y16/03, Y17/02, Y17/03, Y18/01, Y18/01, Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/03, Y18/03, Y18/04, Y18/04, Y18/04, Y18/04, Y18/04, Y20/01, Y20/05, Y20/06, Y20/06, Y20/06, Y20/06, Y20/07, Y21/01, Y21/01, Y21/01, Y21/03, Y21/04, Y21/08, E02/01, E02/01, E02/05, E02/05, E02/05

cabduğ: Teçhizat, eşya Krş. Eşyā’
c. Y18/06
c.+ları 32/009

cābir: (Ar.) Cebreden zorlayan
c. Y18/02

cāhil: (Ar.) Cahil
c. 78/008, Ş04/04, Y11/01, Y11/01, Y14/02, Y03/01, Y05/01, Y07/01, Y07/04, Y19/08

cāhiliyet: (Ar.) Cehalet, cahillik
Krş. Cāhillik, cehalet, cehl, nādānlık
c.+te Y19/08

cāhillik: (Ar.+Tr.) Cahillik
Krş. Cehālet, cahiliyet, cehl, nādānlık
ifrāt+ı c. Y01/01
c.+ığa 81/012
c.+ımız Y01/01

cāiz: (Ar.) Olabilir, yapılabilir
c. Y14/04

cāmi’: (Ar.) Cami
c. Y15/05

cān: (Far.) Can
c. 17/009, Ş06/01, Y13/04, Y13/07, Y18/05, Y18/07, E01/04, E01/04, E01/04, E02/01, E02/01
c.+çekiş Y20/01
c.+u ten Y03/02
c.+nı 19/007
c.+ğa Y04/03
c.+ım 6/003, 31/009, 34/002, 35/008, 35/009, 42/002, 42/002, 42/005, 42/006, 42/011, 43/005, 57/004, 57/006, 59/003, 62/001, 62/005, 63/001, 63/005, 63/008,

66/016, 69/001, 71/024, 77/002, 88/003, 94/017, 103/001, 103/002, 103/022, 104/001, 104/035, 116/007, 119/021, 119/025, 119/028, 119/081, 119/109, 119/130, 119/167, 119/175, 130/005, 130/006, 131/002, 139/014, 142/003, 143/006, 143/007, 146/001
c.+ımnı 3/002, 109/020
c.+ımnı 6/004, 7/002, 7/005, 16/010, 17/014, 22/020, 23/003, 25/001, 25/020, 26/009, 30/003, 31/007, 31/014, 35/004, 35/017, 38/012, 40/014, 42/004, 49/015, 54/003, 54/004, 55/019, 56/013, 57/001, 63/009, 69/010, 70/002, 71/011, 86/002, 86/005, 86/013, 86/014, 88/014, 94/019, 116/004, 116/008, 120/003, 131/002, 141/008, 142/008, 143/003, 143/008, 143/011, Y01/05
c.+ımğa 11/001, 35/003, 41/004, 69/018, 71/013, 143/012
c.+ımda 13/002, 138/003
c.+ımdın 142/005
c.+ıgnı 121/008
c.+ı 11/005, 25/013, 49/019, 68/013, 107/006, 107/018, 107/026
c.+ını 94/021
c.+ını 24/004, 33/019, 34/022, 49/018, 72/014, 74/019, 78/050, 86/004, 89/049, 109/031
c.+ımız 33/020, 123/004, 124/007
c.+ımıznı 66/009
c.+ımızdın 124/004, 124/005
c.+larının 49/008
c.+larını 72/013, 97/010, Ş02/03, Ş02/06, Ş03/03

canbazlık: (Far.+Tr.) Cambazlık

c.+ı Y20/03

Canbı: Yer adı

c.+ğa Y19/01

cañcal: Kavga Krş. Cidal, niza‘, ğavğa

c. Y05/06, Ş06/03, Y20/04

c.+lar Y18/03

c.+ları Y03/01

c.+larığa Ş06/06

cañcuğ: (Çin.) General Krş. Genral

c.+lar Y05/02

c.+ların Ş04/05, Ş06/01, Y01/02

cañcuğluk: (Çin.+Tr.) Generallik

c.+ta Y10/04

cānī: (Ar.) Cinayet işleyen

c.+lerge E02/02

canlandur-: Canlandırmak

c.-dılar Y20/03

Can Ruyizi: Kişi adı

c. Y20/08, Y20/08

cānsipārāne: (Far.) Canını feda eden

c. Ş01/01

Can Tin Can: Kişi adı

c. Y21/07

Can Van: Kişi adı

c. Y17/04, Y17/04

cānvar: Hayvan Krş. Çarva, hayvān

c.+larını 8/007

cārī: (Ar.) Cereyan eden, akan

106/030, 119/085, 149/009,

Y10/01, Y13/11, Y03/02, Y07/01,

Y07/04, Y16/03, Y16/03, E02/02

c.+dür Ş06/01

c.+bol- Y06/06, Y07/01, Y16/04

c.+boldı Y05/01

c.+kıl- 135/014

cāy: (Far.) Yer

c.+ ı küvan Ş05/03

c. Y12/04, Y12/08, Y05/04,

Y17/01, Y17/04 Y13/02, Y15/08,

Y19/07

c.+nı Ş01/01, Y17/04

c.+ğa 26/009, Y06/02, Y07/03,

Y15/07

c.+ge Y20/04

c.+da Y03/03, Y12/06, Y13/04,

Y04/03, Y08/01, Y18/07, Y20/04

c.+dın 33/014

c.+ların Y03/06, Y20/03

c.+largā 73/018, Y12/07, Y20/04

c.+large Y21/06

c.+larda Y20/03, Y21/05

c.+lardaki Y21/06

c.+lardın Y13/03

c.+ım 119/114

c.+ımdursen 32/007

c.+ı 37/11, 84/006

80/009

c.+ıdur E02/01

c.+ını Y17/01, Y17/03, E02/04,

46/004

c.+ığa Ş04/05, Ş04/06, Y10/04,

Y13/02, Y19/06, E02/04

c.+ıda 44/019, 91/001

c.+ıdın 81/007

c.+larını E02/04

c.+larığa 63/010

c.+larıda 139/015

c.+larıdın Y06/04

cāylaş-: (Far.+Tr.) Yerleşmek Krş. Orna-

ornaş-, yerleş-

c.-mas 77/008

Cebal: Özel isim

c. 83/007

cebeliṭarık: Cebelitarık Boğazı

c. Y17/02, Y19/02

c.+da Y17/02

c.+dın E02/04

cebhe: (Ar.) Cephe Krş. Front

c.+side Y20/04

c.+sideki Y20/04, Y20/04

cebir: (Ar.) Ezizet, haksızlık Krş. Bidād,

eziyet, vahşî, zulm

c. 120/004

c.+bol- Y05/03

c.+ler Y10/06, Y11/07

cedd: (Ar.) Büyükler, Atalar

c.+i cihed Ş02/02

cedīd: (Ar.) Yeni Krş. yeni

kemāl+i c. E02/02

c. E01/01, E01/02

cefā: (Ar.) Ezizet

c. Ş03/01

cehālet: (Ar.) Cahillik, bilmezlik

Krş. Cāhillik, cahiliyet, cehl,

nādānlık

c. Ş03/03, Y03/01, Y15/08,

Y18/03, Y18/03, Y20/05

c.+te Y02/06, Y15/07

c.+tin Y08/04, Y08/04

c.+idin Y18/02

cehl: (Ar.) Bilmezlik

Krş. Cāhillik, cahiliyet, cehalet,

nādānlık

c.+i zilletin Y08/04

c. Y07/04

celāl: (Ar.) Büyüklük Krş. ‘azamet,

‘azametlik, ‘azimet, celāletlü,

celāletlik, cenāb, çoṅluk,

tekebbürlük, yoṅanlık

c. 8/006, 22/023, 29/002, 29/002,

29/009, 86/013, 96/008, 96/008,

106/005, 112/010, 115/002,

149/005

c.+nın 24/007, 24/008, 24/009,

24/010, 24/010, 29/003

c.+im 3/003, 4/002, 16/009, 30/012,

57/008, 62/007, 108/002

c.+imni 7/005

c.+ın 26/008, 45/004, 57/005,

57/011, 63/002, 90/016, 108/005

c.+ınni 8/001

c.+ındın 102/016

c.+i 21/005, 49/016, 49/017,

72/019, 79/009, 89/044, 104/031,

- 113/004, 138/005, 145/005,
148/013
c.+idürsen 89/017
c.+ini 19/001, 78/061, 96/003,
97/006, 106/020, 145/012
c.+ığa 66/002
c.+ide 102/016
c.+idin 145/011
- celāletlik:** (Ar.+Tr.) Büyüklük Krş.
‘azamet, ‘azametlik, ‘azimet, celal,
celāletlü, cenāb, çoḡluk,
tekebbürlük, yoḡanlık
c.+dür 45/013
- celāletlü:** (Ar.) Büyüklük Krş. ‘azamet,
‘azametlik, ‘azimet, celal,
celāletlik, cenāb, çoḡluk,
tekebbürlük, yoḡanlık
c. Ş06/06
- celb:** (Ar.) Kendine çekme, yazı ile
çaḡırma
c.+i menfa’at Ş01/02
c. Y12/09, Y01/05, Y04/02, Y06/06
c.+kıl- Y17/02, E01/03, E02/04
c.+et- Ş02/03
- cem’:** (Ar.) Toplama, yığma
c. Ş02/05, Ş04/03, Y02/03, Y04/06,
Y05/04, Y06/02, Y06/03, Y16/03
Y06/04, Y15/11, Y17/02, Y18/06,
Y18/06, Y18/07, Y19/05, Y19/07,
Y19/07, Y21/01, Y21/07, 119/160
c.+bol- 27/003, Y06/02, Y21/04
c.+kıl- 50/006, 147/003, Y11/09,
Y18/06
- cemā’at:** (Ar.) İnsan topluluḡu
millet+i c. E02/06
c.+ı müsliminin Ş05/01
c. Y10/09, Y10/09, Y14/12,
Y02/02, Y19/02, E01/01, Y15/05,
Y19/06
c.+nın 22/022
c.+ğa 40/010
c.+ta 35/018, 40/009, 111/001
c.+daki 22/025
c.+lar Y10/09, Y11/07, Y15/04
c.+larını Y11/07
c.+larda 26/012, 68/026
c.+in 68/010
c.+ının 74/004
c.+in 74/002
c.+ı 7/007, 22/016
c.+i 68/027, 86/014, Y11/12
c.+inin Y11/11
c.+ini 26/005, 106/018
c.+ide 82/001, 89/005, 107/032,
149/002
- c.+larının E02/01, Y18/02
- cemād:** (Ar.) Taş gibi cansız
c. Y14/04
- cemāl:** (Ar.) Yüz güzelliḡi
c. 96/006, Y14/06
c.+i 90/017
c.+ığa 27/004
- cem’iyet:** (Ar.) Topluluk
erbāb+ı c. Y03/03
c. +i insāniye Y10/01
c.+i insāniyenin Ş06/05
c.+i milliye Y02/01
c. Ş01/02, Y14/12, Ş05/05,
Ş05/06, Y06/04, Y21/07, Y10/12,
Y18/05, Y19/07
c.+ge Ş05/05
c.+te Y16/02
c.+tin Y18/05, Y18/05, E02/04
c.+ler Y11/06
c.+i Y06/03, Y07/06, Y21/05,
Y19/03, Y19/03
c.+inin Y16/02, Y17/02, Y18/06
c.+ide Y19/03
c.+larnın Y11/06
c.+lerini Y11/06
- cem’le-:** (Ar.) Toplamak
Krş. Ter-, tofla-, topla-
c.-p Y18/08
- cem’len-:** (Ar.) Toplanmak
Krş. Toflan-, toplan-, yığıl-
c.-ip Y06/04
- cen:** Ölçü miktarı
c. Y05/04, Y19/07
- cenāb:** (Ar.) Şeref, onur, büyüklük Krş.
‘azamet, ‘azametlik, ‘azimet, celal,
celāletlü, celāletlik, çoḡluk,
hamiyet, haşşiyet, tekebbürlük,
yoḡanlık
c.+ı allah Ş04/05, Y04/03, Y07/04,
Y15/07
c.+ı allahın Y13/05, Y16/02
c.+ı allah sübhāne Ş06/01
c.+ı emirülasker Ş03/03
c.+ı ġazi Ş02/01
c.+ı hāḡḡa Ş04/01
c.+ı hāḡḡ Ş05/04, Ş06/02, Ş06/05,
Ş06/06, Y14/01, Y02/01, Y02/02,
Y03/03, Y15/05, Y15/06, Y15/06,
Y19/08, E01/01, Y19/08, Y19/08,
E02/01
c.+ı hāḡḡının Y03/02, Y15/07,
Y15/07, Y15/08, Ş03/03, Ş04/04,
Ş04/04, Ş04/05, Ş04/05, Y15/07
c.+ı peygamberin Y19/08
c.+ı peygamber Y19/08

- c.+ı resūliekrem Y14/01
c. Ş04/06, Ş05/04, Ş05/05, Y06/04, Y16/02, E01/06, Y14/03, Y14/08, Y13/06, Y13/06, Y06/05, Y09/02, Y09/02, Y18/03, Y21/07
c.+ları Ş05/05, Ş05/06, Y01/05, Y04/04, Y16/02, Ş01/03, Y10/05, Y11/10, Y12/04, Y13/06, Y13/06, Y13/08, Y13/11, Y08/03, Y09/04, Y19/05, Y21/02, Y21/07
c.+larının Ş03/03, Ş04/05, Y13/05, Y09/05, Y17/04
c.+larığa Y02/05, Y21/01
c.+larından Y17/04
- cengel:** (Far.) Orman
c. 107/035, 136/016
c.+nın 8/007, 50/010, 65/012, 80/013, 96/012, 102/006, 104/011, 104/020, 132/006
c.+ni 29/008, 83/014
c.+ğa 107/033
+de 55/008, 74/014, 78/019, 78/040, 78/052, 106/027, 107/004, Y12/06
c.+deki 78/015, 106/014
c.+din 68/008, 106/009
c.+lernin 50/011
c.+i Y06/06
c.+ini 29/008
c.+lerini 29/009
- Ceneva:** Yer adı
c. Y19/03
- cengāver:** (Far.) Kahraman
c. Ş04/02
- cenk:** Savaş Krş. harb, sokaş, şokuş, uruş
c. 18/034, 27/003, 55/022, 68/030, 140/002, Ş05/05, Y09/08
c.+kıl- 144/001
c.+ge 120/007
c.+ler Ş05/05
c.+lerini 46/008
- cennet:** (Ar.) Cennet
c. Y12/02, Y12/04
c.+ğa Y12/04
c.+te Y09/02
c.+tin Y07/05
- cenüb:** (Ar.) Güney
c. 78/027, 89/012, Ş05/04, Ş05/05, Y14/07, Y14/08, Y14/10, Y09/11, Y09/12, Y15/09, Y15/09, Y15/10, Y18/06, Y19/01, Y19/02, Y19/04, Y21/07
c.+da Y20/04, Y20/04
c.+dakilerğa Y14/07
c.+taki 126/004
- c.+tın 75/007, 107/003
c.+largā Y04/04
c.+ığa Y09/10
- cenübī:** (Ar.) Güneye ait
c. Ş05/02, Ş05/02, Y16/01, Y16/01, Y16/01, Y17/02, Y18/03, Y20/08,
- Cenve:** 1911 yılında Çin’de kurulan cumhuriyetin adı.
c. Ş06/06, Y09/11, Y09/12, Y09/12, Y15/01, Y15/01, Y15/04, Y17/03
c.+ni Y15/03
c.+de Y08/05, Y09/12, Y15/01
c.+deki Y09/11
- cerāhet:** (Ar.) İrinler, yaralar
c.+lerige Y06/04
- cereyān:** (Ar.) Akma, akım, gidiş
ahvāl+i c. Ş01/02
c.+dın Ş01/02
- cesāret:** (Ar.) Cesurluk, yiğitlik
Krş. bahādırlık, kahramānlık, şecā’at
c.+i milliye Ş01/02
c. Y06/05, Y06/05
- cesed:** (Ar.) Ölü Krş. Ölüğ
c.+im 16/009
c.+lerini 79/002
- cevāb:** (Ar.) Cevap
c. Y11/04, Y11/07, Y12/10, Y01/05, Y05/03, Y06/03, Y06/04, Y15/01, Y15/03, Y18/05, Y18/05, Y20/04, Y20/07, Y21/05, Y21/06, Y21/06, Y21/06, Y21/06
c.+lar Y06/05
c.+ım 119/042
c.+ı Y09/10, Y21/04
c.+ığa Y10/06, Y08/02, Y21/07
- cevāhir:** (Ar.) Cevherler
c.+leridin Y03/02
- cevr:** (Ar.) Haksızlık Krş. Nāḥaḳçılık
nāḥaḳlık, nāḥaḳlik, ḥaḳsızlık
c.+ge Ş02/02
- cezā:** (Ar.) Ceza, karşılık
Krş. karşılık, mukābele
c.+i nakdi Y03/05
c. Ş04/05, Ş05/04, Y10/12, Y12/02, Y12/11, Y13/09, Y01/04, Y05/05, Y05/05, Y15/12, Y18/05, Y20/08, Y21/08, Y21/08, E02/02
c.+dın Ş05/06
c.+lar Y10/09
c.+sını Y12/02, Y08/02, Y15/08
c.+larını E01/03
- Cezāir:** Yer adı
c. Ş01/03

- c.+ge Ş05/03
c.+lerde E02/03
cezā'iyet: (Ar.) Ceza ile ilgili
c. Ş05/04
cezire: (Ar.) Adalar
c.+larnın 97/001
c.+si Ş05/05
c.+side Y04/04
c.+sideki Y17/02
c.+lerinin 72/010
c.+lerige Y04/02
c.+leride Y15/10
cık: Çok Krş. Bek, hayli, köf, köp, mebzûl, nurgun, taza, tola, ziyade, anca, çoğ, deryā
c. Y12/09, Y19/02, Y20/06
cılğa: Dere, arık Krş. arık
c. 74/015, 124/004
c.+dın 110/006
c.+lar 78/020
c.+lardék 126/004
c.+larğa 42/001
Cici: Japonya'da çıkan bir gazete
c. Y19/01
cidāl: (Ar.) Kavga Krş. Cañcal, niza', gavğa
c. Y12/06, Y14/12, Y14/12, Y17/01, Y17/01, Y18/03
c.+i Y11/06
c.+ge Ş05/05
c.+lar Y14/11, Y14/12
Cidde: Yer adı
c. Y03/04
ciddī: (Ar.) Ciddi
c. Ş03/02, Ş06/06, Y12/10, Y12/10, Y12/11, Y12/11, Y12/12, Y13/09, Y01/03, Y02/06, Y05/05, Y06/04, Y07/05, Y15/01, Y16/02, Y16/04, Y18/02, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y20/04, Y20/05, E02/03
ciddilik: Gerçeklik Krş. Çmlik, rāstlık
c. Y18/07
c.+ini Y12/10
ciddīrak: Gerçeğe yakın
c. Y15/02
cihād: (Ar.) Din uğruna savaşma
Krş. Ġazā, Ġazat
c. Ş03/01
cihān: (Ar.) Cihan Krş. 'ālem, devran
c. 93/002, Ş02/04, Ş06/01, Y12/11, Y14/12, Y04/06, Y08/04, Y15/01, Y15/03, Y17/02, Y17/03, Y20/04
c.+nın Y15/02, Y15/03, Y18/02, Y18/02
c.+nı 90/002, 97/004
c.+ğa 96/013, 98/009, Y12/12
c.+da Ş03/03, Y18/05, Y20/01
c.+daki Y03/02
cihāngir: (Far.) Cihanı zapteden
c. Ş06/04, Y14/11, Y18/02, Y20/02, Y20/02
c.+ğa Y21/07
c.+ler Y18/04
c.+larnın Y18/04, Y20/02, Y21/02
c.+lerni Y15/09, Y15/09, Y18/01, Y20/02, Y21/02
c.+lerğa Y13/06, Y21/07
c.+lerge Y16/02, Y18/02, Y18/04, Y20/02, Y20/02, Y21/03, Y21/03
c.+lerdin Y16/02, Y16/03, Y21/03
c.+inin Y21/03
c.+iğa Y18/04
c.+leri Y14/05, Y14/08
c.+lerinin Y14/05, Y19/03
c.+lerini Y21/03
c.+leriğa Y15/09, Y15/09, Y18/01
cihāngirlik: (Ar.+Tr.) Cihangirlik Krş. Cihāngirlik
c.+nın Y15/03
cihāngirlik: (Ar.+Tr.) Cihangirlik Krş. Cihāngirlik
c. Y12/10, Y15/02, Y15/03, Y20/01, Y21/03
c.+i Y12/10, Y18/03, Y14/08
c.+inin Y12/09, Y20/04, Y13/05, Y18/05, Y19/07, Y21/04
c.+ini Y14/08
c.+ige Y14/07, Y15/03, Y15/04
cihet: (Ar.) Yön, taraf
Krş. Etrāf, taraf, yak, yan
c. 34/014, Ş02/02, Y12/05
c.+ten Y08/06
c.+tin Ş01/02, Ş04/06, Y03/03, Y18/06, 19/01, E01/02
c.+ler Y11/03
c.+lerge Y15/07
c.+iden Y11/08, Y14/06
c.+idin 5/008, 37/001, 37/007, Y06/01
cilā: (Ar.) Parıltı Krş. Nūr
c. 18/012
cināyet: (Ar.) Adam öldürme
c. Ş01/01, Y12/02, Y01/02, Y20/08
ciņ: (Çin.) Çin ölçü birimi (500 gram)
c. Y12/05
c.+nın Y12/05
c.+iğa Y12/05
c.+de Y12/04
cins: (Ar.) Çeşit, tür Krş. hil, nev' i
c.+ü islāmız Ş04/02

- c. Ş04/02
c.+niş Y09/01
c.+indin Ş01/01
- cism:** (Ar.) Beden, gövde, madde
Krş. Beden, tene, istiḥvān
c. 78/039
c.+im 84/003, 119/120
c.+iṣniş 132/011
- civān:** (Far.) Genç Krş. Yigit
c.+lar 104/025
- cizye:** (Ar.) Müslüman olmayan tebadan alınan vergi
c.+ler Y10/02
- coğrafya:** (Ar.) Coğrafya
c. Y03/05, Y17/02, Y18/07, E01/01
- cornal:** Gazete Krş. Ġazete, gezite
c.+lar Y02/05
- cölü-:** (Çin.) Sayıklamak, söylemek Krş.
Ayt-, dē-, söyle-, sözle-
c.-rler 59/007
- cösin:** (Rus.) Rapor Krş. Aşçot, raport
c.+lerini Y20/07
- Cucur:** Yer adı
c.+da Y17/01
- cum‘a:** Cuma günü
c. Y02/03, Y06/04
- cumhūr:** (Ar.) Halk, ahali Krş. aḥālī, ‘avām, ḥalāyīk, ḥalk, ḥalk
re’is+i c. Ş04/06, Ş05/06, Ş05/06, Ş05/06, Ş06/05, Y10/03, Y07/06, Y15/10, Y15/10, Y18/05, E01/06, Y09/11, Y18/05, Y18/05, Ş05/05
c. Ş04/06
c.+ı Ş04/06
- cumhūriyet:** (Ar.) Cumhurluk
c. Y01/01, Y10/03, Y10/03, Y10/05, Y01/01, Y05/02, Y05/02, Y05/02, Y05/02, Y05/03, Y05/03, Y08/03, Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/03, Y18/03, Y18/03, Y18/04, Y19/02, Y19/07, Y20/01, Y20/01, Y20/03,
c.+dür Ş05/06, Y20/03
c.+niş Y10/01, Y10/05, Y18/03, Y18/03
c.+ge Y10/03
c.+te Y12/09, Y12/11
c.+teki Y10/11
c.+tin Y10/03, Y18/03, Y18/03
c.+i Ş04/06, Y06/01, Y07/06, Y15/01, Y15/01, Y15/03, Y15/03, Y15/03, Y15/04, Y15/04, Y15/04, Y20/03, Y20/04
c.+iniş Ş05/05, Y10/02, Y10/03, Y12/09, Y12/10, Y13/11, Y13/12, Y13/12, Y01/01, Y02/02, Y05/01, Y05/02, Y05/03, Y15/10, Y16/02, Y18/01, Y18/02, Y18/02, Y19/07, Y20/01, Y20/03
c.+ini Y15/01, Y17/02, Y21/03
c.+iğa Y10/03, Y10/04, Y05/02, Y05/03, Y15/02
c.+ige Y04/05, Y12/09, Y05/02, Y06/01, Y15/03
c.+ide Y07/06, Y15/08, Y15/11
c.+ideki Y15/01, Y05/02
c.+idin Y10/03, Y15/02
- cumhūriyetçi:** (Ar.+Tr.) Cumhuriyet yanlısı olan
c. Y20/03
c.+lerniş Y20/03, Y20/04
c.+lerige Y19/02
- Cunğariye:** Yer adı
c. E01/05
- Cungo:** Japonya’da kurulan bir hükümet
c. Y21/04, Y21/04, Y21/04, Y21/04, c.Y21/04
c.+nıñ Y21/03
- Cunḡhūva Meḡve Ḥalk İttifaḡı**
Cumhuriyeti: 1911 yılında Çin’de kurulan halk cumhuriyeti
c. Y18/01, Y18/02, Y18/02, Y20/01, Y20/01
c.+daki Y21/04, Y21/04
c.+iniş Y18/01
- cüft:** (Far.) Çift Krş. Par
c. Y16/04, Y20/08
- cülūs:** (Ar.) Tahta oturma
c.+larığa E01/06
- cümle:** (Ar.) Bütün, hep
Krş. ‘ām, ‘amma, bütün, fütün, heme, pütün, tob, tutaş, ‘umüm, ‘umūmen
c. Y11/08
c.+den Y19/07
c.+din Y10/07, Y13/11, Y03/06, Y20/05, Y21/02, E02/04
c.+si Y05/05
c.+sidin Ş02/04, Y19/01
c.+sindendir Ş05/01
c.+mizğa E01/04
- cür‘etlen-:** (Ar.) Cüretlenme durumu
c.-sün 27/014, 31/024
- cür‘etlendür-:** (Ar.) Cüretlendirmek
c.-ürler 64/005
c.-dün 138/003
- çaç-:** Saçmak Krş. Saç-
ç.-makta Y05/06

- çadır:** (Far.) Çadır
 ç. 19/004
 ç.+nı 78/061
 ç.+larda 504/02
 ç.+ınga 91/010
 ç.+ında 15/001, 61/004
 ç.+ındın 52/005
 ç.+ı 76/002
 ç.+ını 27/005
 ç.+ını 78/067
 ç.+ıga 132/004
 ç.+ıda 27/006
 ç.+ları 83/006
 ç.+larında 69/026, 78/055, 84/010, 106/025, 118/015
 ç.+larıdaki 78/051
- çadırğāh:** (Far.) Çadırğāh
 ç.+ta 106/016
 ç.+ını 78/028
- çafān:** (Far.) Eski, yıpranmış elbise
 ç.+nı 04/06
- çafla-:** Yapıştırmak
 ç.-ydurlar Y17/01
- çağ:** Zaman dilimi
 ç.+da Y13/12
 ç.+larda Y03/01
 ç.+ımızda Y10/10
- çağ-:** Kırmak Krş. kır-
 ç.-ip Y14/08
- Çağatay:** Cengiz Han'ın oğlu
 ç. 506/04, 506/04
 ç.+nı 506/04, 506/04
- Çağız:** Yer adı
 ç. Y18/08
- Çağüyi:** Yer adı
 ç. E01/05, E02/06, E02/06, E02/06
- çāh:** (Far.) Kuyu, çukur
 ç. 35/008, 57/006, 69/015, 94/013, 119/085
 ç.+kıl- 7/015
 ç.+nı 16/011, 49/010
 ç.+ga 28/002, 30/003, 30/009, 55/016, 9/015, 88/004, 143/007
 ç.+ta 35/007, 88/006
 ç.+tın 103/004
 ç.+larga 140/010
 ç.+ıga 55/024
 ç.+ıdın 40/002
 ç.+larıdın 107/020
- çaķ-:** Çakmak, vurmak
 Krş. Çana-, çap-, sok-, ur-
 ç.-kıl- 58/006, 137/007, 137/007
 ç.-ip 2/009, 28/005, Y04/03
- çaķ:** Çağ, dönem, devir Krşç çağ
 ç. +gaça 71/017
- çaķal:** (Far.) Çakal, etçil bir hayvan
 ç.+ların 44/019
- Çaķar:** Yer adı
 ç.+dan Y19/01
- çaķıl-:** Çakılmak
 ç.-dı Y10/09
 ç.-ip Y21/04
 ç.-ğan 31/012
- çaķın:** Şimşek
 ç. 144/006, 505/03
 ç.+lar 18/014, 77/018, 135/007
 ç.+larga 78/048
 ç.+ları 97/004
- çaķır-:** Çağırarak Krş. Nidā
 ç.-ip Y03/06
 ç.-ğan Y03/06
- çaķış:** Çakışma, çatışma
 ç. 55/011, 80/006
 ç.+ıdın 31/020
- çaķmak:** Çakmak, yakma aracı
 ç. 114/008
- çal-:** Çalmak Krş. Oğır-
 ç.-adurğan 68/026
 ç.-ma Y01/02
 ç.-ınlar 33/003, 47/001, 81/003
 ç.-sunlar 98/008
 ç.-ip Y09/03, Y21/01
 ç.-ışka Y19/03
- çalakem:** Az, tam değil Krş. Az, azgına, kem
 ç. Y06/03
- çalış-:** Çalışmak
 ç.-sun Y20/07
 ç.-ip E01/05
 ç.-maķmız Y18/02
 ç.-maķta E02/05
- çalme:** Kerpiç parçası, taş
 ç.+de Y14/07
- çamaside:** Civarında
 ç. Y19/06
- çamda-:** Adımlamak
 ç.-ydu Y20/07
- çaņ:** 1. Bir tür müzik aleti 2. Toz
 ç. 47/001, 78/027, 83/013, 150/005, 150/005, 150/005, 150/005
- çana-:** Vurmak Krş. Çak-, çap-, sok-, ur-
 ç.-p Y20/08
- Çane kayşı:** Yer adı
 ç. Y15/09
 ç.+dın Y15/09
- Çantu:** Çinlilerin Uygurlara verdikleri isim
 ç. Y08/03
- çap-:** Vurmak Krş. Çak-, çana-, sok-, ur-
 ç.-tuķ 504/04
- çapala-:** Çabalamak Krş. Intıl-, tiriş-

- ç.-makta E02/05
- çaplaş-:** Yapışmak, sarılmak
Krş. Yafuş-, yapuş-
ç.-adur 22/015, 41/008
ç.-urmen 119/031
ç.-ur 44/026, 102/005
ç.-mas 101/004
ç.-tur 119/025
ç.-ip 63/008
- çar:** Kral
ç.+ları 120/006
- çarçe-:** Yorulmak Krş. ħar-, hasra-, tal-
ç.-may Y13/08
- çäre:** (Far.) Yardım Krş. İ'āne, i'ānet, in'ām, meded, nuşret, yardım, yarı, yarılık
ç. Ş05/01, Y11/10, Y12/06, Y13/10, Y01/05, Y05/06, Y06/04, Y15/04, Y17/01, Y17/01, Y20/03, Y21/06
ç.+ler Y12/11, Y05/05, Y19/02, Y19/02, E01/04
ç.+large E01/01
ç.+sini Y03/03, Y06/03, Y18/08, Y19/05
ç.+side Y19/01
ç.+leri Y12/10
ç.+leriğa Y10/12
ç.+leridin Y13/09
- çark:** Ölçü birimi Krş. Çerig, dadan, hektar
ç. 19/07, Y19/07, Y20/08
ç.+ğa Y19/07, Y19/07, Y19/07
ç.+tan Y19/07
- çarla-:** Müfettişlik etmek, gözetmek
ç.-p Y19/05, Y21/07
ç.-şğa Y19/05
- çarpedārçılığ:** Hayvan yetiştiriciliği
ç. Y06/02
- çarpış-:** Çarpışmak
ç.-ip Ş06/02
ç.-kandın E01/05
- çarşenbe:** Çarşamba Krş. Çeharşenbe
ç. Y11/12
- çarva:** Hayvan, mal Krş. Cānvar, ħayvān
ç.+larının Y20/06
- çarvaçılığ:** Hayvancılık Krş. ħayvançılık
ç. Y06/02, Y20/06
- çatağlık:** Aksilik, karışıklık
ç. Y15/02
ç.+lar Y02/04
ç.+ları Y15/02
- çat:** Birleşim Krş. Birleşim
ç.+da 140/005
ç.+larıda 139/009
- çay:** Çay, sıcak içecek
ç. Y11/07, Y11/08, Y04/06
- çaykal-:** Sallanmak, çalkalanmak
ç.-maydur Y05/05
- çaza:** Karakol
ç. Y21/06
ç.+larda Y21/06
- çegre:** Sınır Krş. ħadd, ħudūd
ç. Y11/04
ç.+sidin Y13/09
ç.+lerini Y20/04
- çegredaş:** Sınır komşuluğu
ç.+dur Y20/02
- çehaslovağya:** Yer adı
ç. Y12/11, Y13/11
ç.+nın Y12/11
- çehār:** (Far.) Dört Krş. Tört
ç. 50/011, 78/048
- çehārpāy:** Dört ayaklı hayvan
ç. 50/011, 107/039
ç.+lar 148/010
- çeharşenbe:** Dördüncü gün, Çarşamba
Krş. Çarşenbe
ç. Ş05/04, Y03/03, Y06/02, Y12/08
- çehre:** (Far.) Yüz, surat
Krş. Çirāy, ruḥsāret, yüz
ç.+ni Ş02/02
- çek-:** Çekmek Krş. Tart-
ç.-edurğan Y10/09
ç.-ip Y11/06, Y18/08
ç.-en E01/05
ç.-gen Y14/09
ç.-iş Y10/06, Y06/06, Y06/06
ç.-meklerini 2/003
- çekdür-:** Çektirmek
ç.-üp Y05/05
- çeke:** Kıyı, kenar Krş. Burçek
ç.+sige Y19/08
- çekil-:** Çekilmek Krş. Tartın-, tartıl-
ç.-di Ş03/01
ç.-ip Y20/04
ç.-gen Ş06/06, Y20/04
- çekiş-:** (Can) Çekişmek
ç.-ip Y20/01
- çelik:** Çelik, maden
ç. 36/008
- Çengiz:** Kişi adı
ç. Ş06/04, Ş06/04, Ş06/04, Ş06/04, Ş06/04
ç.+nın Ş06/04
- Çengizhan:** Kişi adı
ç. Ş06/04, Ş06/04, Ş06/04
ç.+ğa Ş06/04
- çengāl:** (Far.) Çengel, pençe

	ç.+ıga Ş04/02	84/007, 105/038, 106/023, 119/115,
	ç.+ıdın Ş03/03, E01/01	121/008, 122/005, 139/019,
çerig:	1.Asker Krş. 'asker	146/004, Ş04/03, Ş05/06, Ş06/06,
	2.Ölçü birimi Krş . Çark, dadan,	Y10/06, Y10/06, Y11/04, Y12/01,
	hektar	Y12/08, Y14/05, Y14/07, Y14/08,
	Y04/06, Y04/06, Y04/06, Y08/04,	Y14/11, Y13/01, Y13/10, Y02/03,
	Y09/08, Y09/08, Y18/08, E01/05,	Y02/03, Y02/05, Y03/01, Y04/03,
	E01/05	Y04/06, Y05/03, Y05/05, Y07/04,
	ç.+din Y04/06, Y05/04	Y07/06, Y08/01, Y08/03, Y09/03,
	ç.+i E01/05, E01/05, E01/05,	Y09/03, Y09/12, Y15/01, Y16/04,
	E02/06, E02/06	Y16/04, Y17/01, Y17/01, Y18/01,
	ç.+ini Y08/03, Y08/03, E01/05	Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/03,
	ç.+ide Y08/03, Y08/04	Y19/05, Y19/05, Y20/08, Y21/02,
çeşm:	(Far.) Göz Krş. Dide, köz	Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/03,
	ç.+i 'ibret Ş04/02	E01/02, E01/02, E01/02, E01/05,
çet:	Dış, yabancı Krş. Bigâne, ecnebi,	E01/05, E02/05
	yāt	ç.-ğan Y18/01, Y18/07
	ç. Ş02/04, Ş02/05, Ş04/01, Ş04/01,	ç.-kan 81/016, Y16/04, Y17/03,
	Y19/01, Y20/03, Y20/03	Y17/04, Y19/02, Ş04/05, Y10/07,
	ç.+ge 40/004, 101/003, 140/004,	Y10/07, Y13/05, Y01/04, Y06/05,
	Ş02/05, Y11/04	Y08/03, Y18/02, Y18/03, Y19/05,
	ç.+te Y15/04	Y19/05, Y19/07, Y20/01
	ç.+lerni Ş04/01, Ş05/03	ç.-ğandur Y11/10
çığır:	Yol Krş. Yol	ç.-ğandın Y20/07
	ç.+ındın Y13/01	ç.-ğuçılarnı 40/004
çık-:	Çıkmak	ç.-kandurlar 22/014
	ç.-adur 24/003, 74/023, 104/022,	ç.-kanı Ş02/05
	104/023, 112/004, Y19/03	ç.-kannı 89/034
	ç.-may Ş02/01, Y07/03	ç.-kandadur 47/006
	ç.-adurlar 73/007, 104/021	ç.-kanda 41/006, 81/005, 114/002,
	ç.-a-men Y21/02	Y10/06
	ç.-may-men 132/004	ç.-kanlar Y03/04
	ç.-may-sen 44/010	ç.-kuçılarnı 101/003
	ç.-makta Y12/10	ç.-adurğan 19/005, 90/005, Ş02/04,
	ç -a-mız Y21/03	Y11/06, Y12/04, Y08/05, Y18/06
	ç.-mağtadurlar Y18/06	ç.-kan edi Ş05/04, Ş04/04, Y08/06
	ç.-ar 90/006, Ş01/03, Y11/02	ç.-mak Y02/06
	ç.-mas 17/001, 55/012	ç.-maknı Y02/06
	ç.-arlar 62/009, 68/031	ç.-makını Y04/01
	ç.-tık E01/04	ç.-makğa Y17/01, Y18/02
	ç.-tı 18/008, 105/041, Y10/04,	ç.-ış Y18/02, Y21/02, Y21/08
	Y10/08, Y11/02, Y12/12, Y12/12,	ç.-ışnı Y19/04
	Y02/04, Y05/01, Y09/03, Y18/05,	ç.-ışı Y10/02, Y10/07, Y20/06
	Y19/04, Y19/04	ç.-ışığa Y03/01
	ç.-tılar 77/018, Y12/04	ç.-ışta Y11/05
	ç.-mapdur-men 119/102	ç.-ışdın 50/001, 113/003
	ç.-mapdur 18/022	ç.-ıştın Y05/01
	ç.-mapdurlar 44/019	ç.-ışlarını 65/008
	ç.-ırlar 6/008	ç.-ışğaça Y03/01
	ç.-sam 139/008	çıkal-: Çıkabilmek
	ç.-sa Ş05/06	ç.-may 88/009
	ç.-kıl 45/004	ç.-maydur Y15/12
	ç.-sun 17/002, 109/007, Y11/12	çıkır-: Çıkarmak
	ç.-ıp 17/013, 34/014, 37/027,	ç.-adur 25/015, 52/005, 68/006,
	39/013, 68/007, 68/018, 73/027,	68/034, 110/002, 135/008, Y19/02

ç.-a-mız Y21/03
 ç.-ur-men 132/017
 ç.-ur-sen 71/021
 ç.-ur 37/006, 93/003, 147/009,
 147/018
 ç.-ur-miz Y07/05
 ç.-urlar 27/012, 104/033, 144/006
 ç.-mağtadur-mız Y16/04
 ç.-dım Y21/08
 ç.-dın 74/015
 ç.-dı 18/013, 40/002, 46/006,
 77/017, 80/011, Y15/11, Y17/01,
 Y19/01
 ç.-dılar Ş05/03, Y06/05, Y19/03
 ç.-ıpdur-sen 88/018
 ç.-ıpdur Y19/05
 ç.-ıpdurlar 93/003
 ç.-ğay 104/015
 ç.-gıl 5/010, 25/017, 31/004,
 43/003, 142/008, 143/011
 ç.-ıp 18/014, 18/019, 22/007,
 27/009, 30/003, 35/003, 36/012,
 44/002, 74/011, 78/026, 78/055,
 80/009, 81/006, 81/010, 93/003,
 98/004, 104/010, 105/037, 105/044,
 107/015, 118/005, 136/011,
 144/006, Ş02/01, Y10/08, Y12/06,
 Y14/05, Y01/03, Y02/03, Y02/06,
 Y06/06, Y09/07, Y16/04, Y18/08,
 Y19/05, Y21/02
 ç.-adurğan Y19/06, Y20/08
 ç.-maydurğan Y19/04
 ç.-ğan Y14/06, Y04/04, Y21/03,
 Y21/08, Y21/08
 ç.-ğanını Y21/02
 ç.-ğannı Y02/06
 ç.-ğanlar Y04/06
 ç.-ğanlarını 147/003
 ç.-guç 22/009, 71/006
 ç.-ğanèdi Y10/05
 ç.-ğanèdük Y09/09
 ç.-urèken Y19/06
 ç.-mak Y15/07, Y16/02, Y18/03
 ç.-mamdur 44/021
 ç.-makğa Y04/03
 ç.-ış Ş03/02, Y13/09, Y15/09,
 Y19/02, Y20/08
 ç.-ışnı Y19/04
 ç.-ışka 140/004, Y11/06, Y20/02,
 Y21/08
 ç.-ışğa Y18/01, Y21/02, Y21/08
 ç.-ışımız Ş03/02, Y21/03
çıkaral-: Çıkarabilmek
 ç.-aymız Y18/04
 ç.-mas Y06/05

ç.-madı Y21/04
çıkarıl-: Çıkarılmak
 ç.-adur Y16/04
 ç.-dı Y16/04, Y18/06, Y18/07
 ç.-ğan Y02/03, Y16/01, Y21/04,
 E02/01
 ç.-ğanlık Y02/04
 ç.-ıp Y14/11, Y19/03
çıkart-: Çıkartmak
 ç.-may Y18/03
 ç.-makğa Y11/06
çıkıl-: Çıkılmak
 ç.-madı Y20/02
 ç.-ışını Y18/04
çıkım: Gider, masraf Krş. Rashot
 Y16/01, Y19/04
 ç.-nı Y19/04
 ç.-lar Y09/05, Y16/04, Y21/06
 ç.-larını Y14/06
 ç.-lardin Y18/03
 ç.-larını Y13/07
çım: Hakiki, gerçek, doğru Krş. hakikî,
 şâdık, şahih
 ç. Y10/11, Y11/10, Y14/08,
 Y16/03, Y20/06, Y21/01, Y21/02
çıy: 1. Sağlam, berk, sıkı, sabit 2. Bir tür
 çalgı
 ç. 43/004, 49/004, 77/006, 81/002,
 98/005, 98/005, 108/002, 119/005,
 149/003, 150/004
 ç.-larımıznı 137/002
çımit-: Sağlamlaştırmak
 ç.-ıp Y18/04
çınlık: Gerçeklik, doğruluk
 Krş. 'adl, ciddilik, râstlık
 ç. Y14/08
çıraç: Kandil, yağ lambası
 ç.-larını Y10/09
 ç.-ları Y10/09, Y10/09
çıt: Bir kumaş türü
 ç. Y19/06
çibin: Sinek Krş. Uçuşkun
 ç. 78/045, 105/031
çiçekle-: Çiçek açmak
 ç.-ydür 92/012
 ç.-ydürler 92/014
 ç.-gey 72/007
 ç.-geyler 72/017
 ç.-se 92/007
çigik: Düğüm, bağ
 ç.-lerini 129/004
Çiharsu: Yer adı
 ç.-da Y09/09
çihütke: Bir hastalık adı
 ç. Y05/05

- Çikao:** Yer adı
ç. Y13/12
- çille:** Okun kirışı
ç.+niñ 11/002
ç.+lerin 21/012
- çimdi-:** Etini sıkamak
ç.-p Y06/02
- Çin:** Çin Krş. hıtay
ç. Ş02/03, Y12/04, Y12/09,
Y12/09, Y15/01, Y18/02, Y18/02,
Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/03,
Y20/01, Y20/01
- çine:** Çini, porselen
ç. Y20/08
- çirāğ:** (Far.) Mum, ışık
Krş. mūm, nūr, yaruğ, yaruk, ziyā
ç. 119/105, 132/017, Y11/10
ç.+ımnı 18/028
ç.+ı Y05/05
- çirāy:** (Moğ.) Yüz, sima, çehre
Krş. Çehre, ruhsāret, yüz
ç.+ımnıñ 42/011, 43/005
ç.+ıñnıñ 44/003, 80/016, 89/016
ç.+ınnıñ 10/004, 42/005
ç.+larığa Y10/07, Y10/07
- çirāylıǵı:** (Moğ.+Tr.) Güzellik Krş.
hoşluk, lūtf, revnaq
ç.+nnıñ 50/002
ç.+ıñnı 45/011
ç.+ı 49/014
ç.+ını 39/011
- çirāylıq:** (Moğ.+Tr.) Güzel Krş. güzel, hoş,
latıf, tayyib, vecih, yaḥşı
ç. Y09/04, Ş06/06, Y11/11,
Y21/01, Y21/08
ç.+dur 45/002
ç.+tur 48/002
- çirkin:** (Far.) Çirkin Krş. kabih
ç. Ş01/01, Ş03/01
- çirkinlik:** (Far.+Tr.) Çirkinlik
ç.+lerdin Y19/08
- çirko:** (Rus.) Kilise
ç. Y19/06
- çirmaş-:** Karışmak, dolaşmak Krş. Aralaş-
ç.-kandur 9/016
- Çiyano:** Kişi adı
ç.+ğa Y18/05
- çize:** (Çin.) Çin uzunluk ölçü birimi
ç. 60/007, 108/008
- çizele-:** (Çin.+Tr.) Çize ile ölçmek
ç.-ey 60/007, 108/008
- çoğ:** 1.Çok Krş. Bek, hayli, köf, köp,
mebzūl, anca, cık, nurgun, taza,
tola, ziyade, deryā
2. Kor
ç. Y01/01
ç.+lar 18/012, 18/013
- çoğal-:** Çoğalıp
ç.-ıp Y18/03
- çoğlaş-:** Çoklaşmak, çoğalmak
ç.-urlar 140/003
- çokka:** Tepe Krş. Çokça, döpe, dön, töfe,
töpe
ç.+sığa 7/016, 68/021
- çokça:** Tepe Krş. Çokka, döpe, dön, töfe,
töpe
ç.+ları 95/004
- çolak:** Eli veye kolu sakat olan kimse
ç. Y01/05, Y09/04
- çoñ:** Büyük Krş. ‘azım, büyük, kette,
kübrā, yogan, zor
ç. 14/005, 18/035, 18/050, 19/012,
19/013, 22/025, 33/002, 33/016,
33/017, 35/006, 35/018, 35/021,
36/006, 37/035, 40/009, 40/010,
48/002, 58/006, 60/012, 68/012,
71/023, 71/023, 73/018, 77/019,
80/005, 81/010, 95/004, 104/025,
108/013, 109/030, 112/002,
119/131, 119/138, 119/162,
119/168, 136/007, 136/007,
136/017, 137/006, 150/005, Ş01/03,
Ş02/02, Ş04/06, Ş05/03, Y05/03,
Y10/06, Y10/12, Y11/11, Y12/04,
Y14/01, Y14/05, Y14/07, Y13/05,
Y01/06, Y02/04, Y02/04, Y02/04,
Y02/04, Y02/04, Y02/04, Y06/05,
Y07/04, Y08/06, Y09/02, Y09/03,
Y15/09, Y15/10, Y15/10, Y16/02,
Y16/02, Y16/02, Y16/02, Y16/04,
Y17/02, Y17/02, Y17/02, Y17/02,
Y17/02, Y17/02, Y18/01, Y18/05,
Y18/05, Y19/02, Y19/02, Y19/02,
Y19/03, Y19/07, Y20/08, Y21/01,
Y21/01, Y21/01, Y21/04, Y21/05,
Y21/07, E01/02, E02/04
ç.+dur 21/005, 25/011, 31/020,
57/010, 86/013, 119/165, 139/018,
145/008
ç.+larını Y11/06
ç.+ların Y19/07
ç.+nı 115/013
ç.+nnıñ 92/003
- çoñay-:** Büyümek Krş. Ös-
ç.-ğança Y18/01
- çoñluq:** Büyüklük Krş. ‘azamet,
‘azametlik, ‘azimet, celal, celāletlü,
celāletlik, cenāb, tekebbürlük,
yoğanlıq
ç.+ığa 79/011

- çoğ:** Hesaplama işinde kullanılan alet
ç. Y16/04, Y16/04
- çoyun:** Bir tür maden
ç. Y11/10
ç.+dın Y12/05
- çöçek:** Hikaye Krş. hikāye
ç. Y02/03
ç.+tin Ş04/02
ç.+lerinin Ş05/03
- çok-:** Çökmek
ç.-ermen 69/002
ç.-üp 9/015
- çöktür-:** Çöktürmek
ç.-gü 69/002
- çöl:** Çöl Krş. Beyābān, deşt, şahrā'
ç.+de 72/009, 95/008
ç.+lerdin 68/004
ç.+lerini Y03/01
ç.+lerideki Y05/01
- çönteg:** Cep Krş. Yançuk
ç.+ge Y01/04
ç.+ığa Y01/04
- çöre:** Çevre Krş. Muhiṭ, etrāf,
ç.+mni 17/009, 32/007, 109/003
ç.+mge 88/017, 142/008
ç.+mdeki 27/006, 139/012
ç.+nde 7/007, 89/008
ç.+side 34/007, 79/003, 125/002,
125/003, 128/003, Ş01/03
ç.+sidedür 97/002
ç.+sideki 97/004, Y18/02
ç.+sidekidin Y11/05
ç.+sidin 18/011, 78/028
ç.+mizdekiler 44/013
ç.+sidekilerdin 89/008
- çörgül-:** Sarmak, çevrelemek Krş. İhāta,
kurşa-
ç.-edurğan 83/013
ç.-ürler 59/007
ç.-sünler 59/015
ç.-dürler 55/011
ç.-üp 19/006, 105/014, 118/012,
48/012, 59/015
- Çötügin:** Kişi adı
ç. Y21/07
- çöven:** bir tür çalgı
ç. 98/008
- Çu:** Kişi adı
ç. Y21/03, Y21/03
- çuğ:** Çubuk
ç.+ı 140/010
ç.+ları 120/004
- çukur:** Çukur
ç. 42/007, 63/010, 69/002, 69/002,
69/015, 69/015, 78/015, 80/009,
- 95/004, 140/010, Ş04/02, Y10/09,
Y02/03
ç.+dur 64/006
ç.+durlar 92/005
ç.+ğa 7/016, 42/007
ç.+da 107/025
ç.+larını 33/007
ç.+larga 107/026
ç.+larda 88/006
ç.+larım 77/017
ç.+ıdın 68/023
ç.+ların 106/009
ç.+larıdın 71/020
- çuçurluk:** Çukurlu
ç. 104/006
ç.+durlar 36/006
ç.+lar 148/007
ç.+larda 135/006
ç.+lardın 130/001
- çulbır:** Dizgin Krş. Tizgin, yügen
ç. Ş01/01
- çum-:** Suya dalmak
ç.-up Y01/01, Y05/02
- çunı:** Yer adı
ç. Y15/09
- çuvul-:** Dağılmak, çözülmek, karışmak Krş.
Taral-
ç.-adur Y19/03
- çuvuk:** Karışık, dağınık Krş. Perişān
ç. Y13/01
- Çüçek:** Yer adı
ç. Y19/04, Y20/06, Y21/06
- çüçüla:** Tütsü Krş. Buḥūr
ç.+dek 102/003
- Çükizabu:** Kişi adı
ç. Y21/07
- çün:** Çünkü
ç. Y12/06, Y14/02
- çünki:** (Far.) Çünkü
ç. 1/006, 2/012, 3/005, 3/007,
4/008, 5/003, 5/004, 5/009, 5/010,
5/011, 5/012, 6/002, 6/002, 6/005,
6/008, 7/009, 8/005, 9/003, 9/004,
9/010, 9/012, 9/018, 10/003,
10/014, 11/002, 11/006, 12/001,
13/006, 14/005, 16/001, 16/008,
16/010, 17/006, 18/008, 18/017,
18/019, 18/021, 18/022, 18/027,
18/028, 18/029, 18/031, 18/039,
21/003, 21/006, 21/007, 21/011,
21/012, 22/011, 22/011, 22/016,
22/024, 22/028, 23/004, 24/002,
25/005, 25/006, 25/011, 25/015,
25/016, 25/019, 25/020, 25/021,
26/001, 26/003, 27/005, 27/010,

27/012, 28/006, 30/001, 30/005,
 31/003, 31/004, 31/007, 31/009,
 31/010, 31/013, 31/021, 31/17,
 32/004, 33/004, 33/009, 33/021,
 33/021, 34/009, 35/007, 35/020,
 36/009, 37/002, 37/009, 37/010,
 37/013, 37/017, 37/022, 37/024,
 37/028, 37/038, 37/040, 38/002,
 38/004, 38/007, 38/015, 38/016,
 38/017, 38/018, 38/020, 39/010,
 39/012, 40/012, 41/004, 42/003,
 42/005, 42/011, 43/002, 43/005,
 44/003, 44/003, 44/007, 44/021,
 44/025, 47/002, 47/007, 47/009,
 48/004, 48/014, 49/008, 49/010,
 49/015, 49/017, 50/006, 50/010,
 50/013, 51/003, 51/016, 52/009,
 52/009, 53/005, 53/005, 54/003,
 54/007, 54/007, 55/004, 55/010,
 55/013, 55/016, 55/019, 55/020,
 56/001, 56/002, 56/013, 57/001,
 57/010, 59/007, 59/009, 59/016,
 59/017, 60/003, 60/011, 60/012,
 61/003, 61/005, 62/005, 62/012,
 63/003, 63/007, 63/011, 64/003,
 66/009, 66/010, 67/004, 69/001,
 69/007, 69/009, 69/016, 69/017,
 69/026, 69/033, 69/035, 71/003,
 71/005, 71/010, 71/011, 71/015,
 71/024, 72/012, 73/003, 73/004,
 73/014, 73/021, 73/027, 74/020,
 75/001, 75/006, 75/008, 77/010,
 78/005, 78/022, 78/037, 78/058,
 79/007, 79/008, 81/004, 82/008,
 83/002, 83/005, 84/010, 84/011,
 85/008, 86/001, 86/002, 86/003,
 86/004, 86/005, 86/007, 86/010,
 86/013, 86/017, 88/003, 89/002,
 89/006, 89/017, 89/018, 90/004,
 90/007, 90/009, 90/010, 91/003,
 91/009, 91/011, 91/014, 92/004,
 92/008, 92/009, 94/014, 94/015,
 95/003, 95/007, 96/004, 96/005,
 96/013, 96/013, 97/009, 98/001,
 98/009, 99/009, 100/005, 102/003,
 102/005, 102/009, 102/010,
 102/013, 102/014, 102/016,
 102/019, 103/011, 103/014,
 103/016, 105/038, 105/042,
 106/001, 106/002, 106/033,
 107/001, 107/002, 107/011,
 107/016, 107/025, 107/030,
 108/004, 108/012, 108/013,
 109/001, 109/016, 109/022,
 109/031, 112/006, 116/001,

116/002, 116/007, 116/008,
 117/002, 118/001, 118/002,
 118/021, 118/029, 118/029,
 119/022, 119/032, 119/036,
 119/038, 119/039, 119/042,
 119/043, 119/045, 119/049,
 119/050, 119/056, 119/066,
 119/075, 119/078, 119/078,
 119/083, 119/092, 119/093,
 119/094, 119/098, 119/100,
 119/100, 119/102, 119/111,
 119/118, 119/126, 119/131,
 119/136, 119/139, 119/153,
 119/155, 119/158, 119/168,
 119/171, 119/172, 119/173,
 119/176, 122/005, 123/003,
 127/002, 128/002, 130/007,
 132/013, 132/014, 133/003,
 135/003, 135/003, 135/004,
 135/005, 135/014, 136/001,
 136/002, 136/002, 136/004,
 136/004, 136/005, 136/006,
 136/008, 136/009, 136/010,
 136/011, 136/012, 136/013,
 136/015, 136/015, 136/016,
 136/018, 136/018, 136/020,
 136/020, 136/022, 136/022,
 136/024, 136/024, 136/025,
 136/026, 137/003, 138/002,
 138/004, 138/005, 138/006,
 139/004, 139/013, 139/014,
 139/020, 141/005, 141/006,
 141/008, 142/005, 142/007,
 142/007, 142/008, 143/002,
 143/003, 143/008, 143/008,
 143/010, 143/012, 147/001,
 147/013, 148/005, 148/013,
 149/004, Ş03/02, Y10/10, Y12/03,
 Y12/11, Y13/11, Y13/11, Y02/01,
 Y03/04, Y05/03, Y06/06, Y15/05,
 Y19/08, Y20/02, Y20/02, Y20/07,
 Y20/08

çüpürhod: Bir tür kumaş

ç. Y18/07

çürü-: Çürümek

ç.-ydürler 38/005

ç.-p 31/010

çüşün-: Anlamak Krş. Anla-, fehimle-, uç-

ç.-geli Y18/08

çüşünül-: Anlaşılmak Krş. Anlaşılmak, anılan-

ç.-megendin Y18/08

dad: (Far.) Feryat, figan

d. 144/015

d.+ımnı 142/002

d.+ımda 55/002, 64/001

dada:	Baba Krş. Ata, baba d. Y01/05	d. +side	Ş03/01, Ş06/01, Y02/01, Y10/01
dadān:	Ölçü birimi Krş. Çark, çerig, hektar d. Y09/06	d. +sidin	E01/02
dadla-:	(Far.+Tr.) Feryat etmek d.-y 77/003 d.-p 55/018	d. +leride	E02/05
Dagnis	nohtır: Avrupa'da çıkan bir gazete d. Y15/10	d. +lerideki	Y04/03
dāh:	(Far.) İyi, güzel Krş. Çırâyılık, güzel, hoş, latif, tayyib, vecih, yahşi d. E02/05	dağlat:	(Rus.) Bildiri Krş. Beyānāt d. +kıl- Y21/07
dāhil:	(Ar.) İç, içeri, içinde Krş. İçgeri d. Y11/02, Y11/12, Y12/12, Y12/12, Y14/10, Y06/01, Y08/02, Y08/05, Y15/01, Y17/02, Y17/02, Y18/03, Y18/04, Y20/05, Y21/05 d. +inde Y18/06, Y21/04, Y08/05 d. +indeki Y21/01 d. +ideki Y21/04	dala:	Evin dışı, dışarı Krş. hāric, sırt, taşkarı d. +ğa Y19/04
dāhili:	(Ar.) İçeriye ait d. E02/02, Y10/02, Y10/04, Y10/05, Ş05/06, E02/02, Y16/01, Y16/01, Y16/01, Y17/01, Y18/03, Y18/05 d. +kıl- 121/006	dalda:	Siper, sığınak d. +sıda 27/005
dāhi:	(Ar.) Deha sahibi d. E02/01 d. +lermizniñ Y21/05, Y13/05 d. +leri Y20/07	Dalton:	Kişi adı d. Y13/10
dağod:	(Rus.) Kazanç, gelir Krş. haniye d. Y21/06, Y21/06	damolla:	Mollaların büyüğü d. Ş01/03, Y16/04 d. +nıñ Y16/04,
dā'im:	(Ar.) Devamlı, sürekli Krş. üzlüksiz d. 5/011, 24/007, 24/009, 34/001, 35/027, 40/012, 40/017, 49/008, 50/008, 55/024, 61/004, 71/006, 71/014, 74/003, Y21/06 52/002, 70/005, 71/003, 72/015, 73/023, 74/023, 79/005, 84/004, 105/008, 109/015, 112/006, 119/044, 119/098, 119/117, 140/002, Y09/04, Y20/05, Y20/05, Y21/02, Y15/12, Y18/08, Y19/06	dānā:	(Far.) Akıllı, hikmetli Krş. hikmetlik d. 49/010, 90/011, 107/043
dā'ima:	(Ar.) Her vakit d. Y14/12, Y04/01, Y09/01, Y09/02, Y14/05, Y16/04, Y21/02	dānālīk:	(Far.+Tr.) Akıllılık, bilgelik Krş. hikmet d. 107/028
dā'imī:	(Ar.) Devamlı d. Ş04/06, Y16/01, Y20/02, Y20/02, Y14/11, Y03/06, Y13/07	dānārağ:	(Far.) Akıllıca d. 119/098
dā'ire:	(Ar.) 1. Memurların çalıştığı yer 2. Çember, çerçeve d. +ler Y20/03 d. +lerde Y03/04 d. +si E01/02, Y20/03	dane:	Tane d. Ş02/06, Ş05/05, Y11/06, Y11/11, Y11/11, Y11/11, Y14/08, Y14/08, Y14/08, Y14/08, Y03/05, Y03/05, Y03/06, Y04/06, Y04/06, Y05/04, Y06/03, Y06/03, Y06/03, Y06/03, Y06/03, Y07/05, Y07/05, Y07/05, Y07/06, Y09/05, Y09/06, Y09/10, Y09/10, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y17/04, Y18/06, Y18/06, Y18/07, Y19/02, Y19/06, Y20/08 d. +din Y07/05 d. +lerge Y15/05 d. +lerdin Y20/08 d. +siniñ Y20/08
		Danimerğa:	Yer adı d. Y15/10
		dağla-:	Övmek, methetmek Krş. Mahta- d. -rlar 94/004
		dağlan-:	Övülmek d. -ur 10/003
		Danya:	Yer adı d. Y09/12
		dar:	(Far.) Dar ağacı d. +ğa E02/02
		darb:	Darp, vurmak d. +ıdın 39/010
		daru:	İlaç

d. Y03/03
dārül‘aceze: (Ar.) Düşkünler evi
 d. Y03/03, Y03/03, Y08/04, Y09/04
 Y01/05, Y14/05, Y13/07, Y05/06,
 Y18/08, E02/04, Y03/05, Y09/04
 d.+ğa Y14/06
 d.+de Y01/06
 d.+deki Y09/01, Y09/05, Y10/07
dār-ül-fünun: (Ar.) Üniversite Krş.
 Üniversitit
 d. Y08/06, Y15/09, Y19/02
dār-ül-mu‘allimîn: (Ar.) Erkek
 öğretmen okulu
 d. Ş03/02, Ş03/03, Ş04/06, Y01/03,
 Y14/05, Y01/03
 d.+deki Y10/11
Dasniğ: Gazete adı
 d.+da Y13/12
dāstān: (Far.) Destan
 d. Y05/01
 d.+lar E01/04
 d.+ını Ş03/01
dasturhān: Masa örtüsü, sofraya bezi
 d. 23/004, 78/020, Y18/06
 d.+dın Y04/03
 d.+ı 69/022
 d.+ının 128/003
Datan: Özel isim
 d.+nı 106/017
Dāvud: (Ar.) Hz. Davut
 beyt+i d. 122/005
 hāzret+i d. Y14/10
 d. 132/017
 d.+nın 122/005, 132/001, 132/010
 d.+nı 78/070, 89/020, 144/010
 d.+ğa 18/050, 89/003, 89/035,
 89/049, 132/011
da‘vā: (Ar.) 1.Mesele 2. Şikayetçi olarak
 mahkemeye başvurma
 d.+yı hūkūḳ Ş03/03
 d. Y11/04, Y17/04, Y18/06
 d.+nı Y07/04
 d.+ğa 103/009
 d.+lar Y11/04, Y11/04
 d.+ların Y11/04
 d.+yım 35/023, 119/154
 d.+yımın 9/004, 35/027
 d.+nın Y11/06
 d.+sı Y01/02, Y07/04
 d.+sını 140/012, Y16/03
 d.+yını 112/006
 d.+yında 74/022
 d.+larını Ş04/02
da‘vet: (Ar.) Çağırma, çağrı, ziyafet

d. 88/009, Ş06/01, Ş06/05, Y03/04,
 Y06/03, Y16/04, Y19/07, Y19/08
 d.+et- Ş06/05
 d.+kıl- 3/004, 14/004, 17/006,
 18/003, 18/006, 18/041, 20/009,
 22/025, 28/001, 28/002, 30/002,
 31/022, 31/17, 50/002, 50/015,
 53/004, 55/017, 57/003, 61/002,
 66/017, 77/001, 79/006, 80/018,
 86/003, 86/005, 86/007, 88/013,
 89/026, 91/015, 99/006, 99/006,
 105/001, 116/002, 116/004,
 116/014, 116/018, 118/005,
 119/145, 119/146, 120/001,
 138/003, 141/001, 141/001,
 145/018, 145/018
 d.+inin Ş05/02
Dazonṭoṭ: Yer adı
 d. Y10/03
de: Bağlaç
 d. 49/018, Ş01/02, Y13/09, Y13/11,
 Y16/02, Y17/03, Y17/04, Y18/07,
 Y18/08, Y20/04
dè-: Demek, söylemek Krş. Ayt-, cöl-,
 söyle-, sözle-
 d.-ydür Y03/04, Y06/03, Y12/11,
 Y14/07, Y14/08, Y14/09, Y13/08,
 Y08/02, Y09/12, Y16/02, Y17/01,
 Y17/01, Y18/05, Y19/01, Y19/01,
 Y19/02, Y19/02, Y19/02
 d.-ydürler Y12/12, Y14/05, Y14/07,
 Y14/08, Y16/01, Y17/03
 d.-di Y12/03, Y13/10, Y13/11,
 Y13/12, Y06/04, Y06/05, Y06/05,
 Y19/08, Y20/03, Y20/03, Y20/03,
 Y20/04
 d.-ymiz Y12/05
 d.-yor E02/05, E02/05, E02/05,
 E02/05
 d.-mey Y04/03, Y08/03, Y09/06
 d.-diler Y14/02, Y16/02
 d.-miş E02/01
 d.-mişdür Y02/02
 d.-mişler Y14/04, E02/01, E02/01
 d.-pdür Y05/03, Y08/02, Y08/03,
 Y09/07, Y09/12, Y21/02
 d.-pdürler Y14/01
 d.-ple Y14/01, Y20/01
 d.-pmüdür Y03/05
 d.-sem 40/005
 d.-se Y12/05, Y20/06, Y20/06,
 Y20/07
 d.-sek Y14/06, Y15/08, Y19/03,
 Y19/03, Y21/02
 d.-sejizler Y04/03

d.-p 10/004, 10/013, 12/005,
 14/001, 14/002, 17/003, 22/031,
 29/009, 31/022, 34/012, 35/021,
 40/017, 41/005, 41/009, 42/010,
 52/007, 53/001, 53/002, 64/006,
 70/005, 73/015, 73/016, 74/008,
 75/005, 78/020, 79/010, 83/004,
 83/012, 87/007, 87/007, 89/002,
 91/012, 94/008, 94/018, 95/011,
 105/012, 105/015, 106/023,
 115/002, 116/011, 119/106,
 122/001, 122/009, 126/003,
 129/008, 137/003, 139/012,
 139/024, §01/03, §01/03, §02/02,
 §03/03, §05/02, §05/02, §05/03,
 §05/04, §05/05, §06/05, Y10/02,
 Y10/07, Y10/07, Y10/07, Y10/11,
 Y11/02, Y11/02, Y11/03, Y11/04,
 Y11/06, Y11/06, Y11/07, Y11/07,
 Y11/07, Y11/07, Y11/07, Y11/07,
 Y11/09, Y11/12, Y12/03, Y12/03,
 Y12/11, Y14/02, Y14/02, Y14/02,
 Y14/04, Y14/06, Y14/07, Y14/09,
 Y14/11, Y13/04, Y13/06, Y13/08,
 Y13/08, Y13/09, Y13/09, Y13/10,
 Y13/10, Y13/10, Y01/02, Y01/02,
 Y01/05, Y01/05, Y01/05, Y01/05,
 Y01/05, Y02/01, Y02/01, Y02/02,
 Y02/04, Y02/05, Y02/05, Y02/05,
 Y02/06, Y03/05, Y03/06, Y04/01,
 Y04/01, Y04/02, Y04/03, Y04/03,
 Y04/04, Y04/04, Y04/04, Y04/06,
 Y04/06, Y04/06, Y04/06, Y05/02,
 Y05/03, Y05/03, Y05/03, Y05/03,
 Y05/03, Y05/03, Y05/04, Y05/04,
 Y05/04, Y05/04, Y05/05, Y06/02,
 Y06/03, Y06/03, Y06/03, Y06/03,
 Y06/03, Y06/05, Y07/01, Y07/04,
 Y08/03, Y08/03, Y08/05, Y09/01,
 Y09/02, Y09/02, Y09/03, Y09/03,
 Y09/04, Y09/04, Y09/04, Y09/04,
 Y09/06, Y09/07, Y09/07, Y09/07,
 Y09/08, Y09/09, Y15/07, Y16/03,
 Y17/01, Y17/01, Y17/01, Y17/02,
 Y17/02, Y17/04, Y18/02, Y18/04,
 Y18/05, Y18/05, Y18/05, Y18/05,
 Y18/05, Y18/05, Y18/05, Y18/05,
 Y18/07, Y18/08, Y18/08, Y18/08,
 Y18/08, Y18/08, Y18/08, Y19/01,
 Y19/03, Y19/07, Y19/07, Y19/08,
 Y20/02, Y20/03, Y20/03, Y20/03,
 Y20/04, Y20/04, Y20/07, Y21/02,
 Y21/02, Y21/02, Y21/03, Y21/03,
 Y21/03, Y21/03, Y21/03, Y21/03,
 Y21/03, Y21/04, Y21/05, Y21/05,

Y21/06, Y21/06, Y21/06, Y21/06,
 Y21/08, Y21/08, E01/01, E01/02,
 E02/01,
 d.-gen 137/007, §01/03, §02/01,
 §03/02, §03/03, §05/01, §05/03,
 §06/04, §06/06, Y10/04, Y10/07,
 Y10/08, Y10/09, Y11/04, Y11/04,
 Y11/04, Y11/05, Y11/06, Y11/06,
 Y11/06, Y11/08, Y11/11, Y12/05,
 Y12/06, Y12/08, Y14/02, Y14/04,
 Y14/08, Y14/08, Y14/08, Y14/08,
 Y14/08, Y14/09, Y16/04, Y13/05,
 Y01/05, Y01/05, Y02/02, Y02/05,
 Y02/06, Y03/01, Y03/03, Y03/03,
 Y03/03, Y03/03, Y03/04, Y03/05,
 Y03/05, Y04/03, Y04/03, Y04/03,
 Y04/03, Y04/03, Y04/04, Y04/04,
 Y04/05, Y04/06, Y05/04, Y05/05,
 Y06/02, Y06/02, Y06/03, Y06/03,
 Y06/05, Y06/05, Y06/06, Y06/06,
 Y07/05, Y07/05, Y07/06, Y08/02,
 Y08/03, Y08/03, Y08/03, Y08/03,
 Y08/05, Y08/05, Y08/06, Y09/04,
 Y09/05, Y09/06, Y09/07, Y09/09,
 Y09/10, Y09/10, Y09/11, Y15/10,
 Y15/12, Y16/03, Y17/02, Y18/02,
 Y18/03, Y18/06, Y18/06, Y18/07,
 Y18/07, Y18/08, Y18/08, Y19/01,
 Y19/01, Y19/03, Y19/03, Y19/03,
 Y19/06, Y19/06, Y19/07, Y19/08,
 Y20/02, Y20/02, Y20/02, Y20/02,
 Y20/02, Y20/03, Y20/03, Y20/04,
 Y20/04, Y20/04, Y20/06, Y20/06,
 Y20/07, Y20/07, Y20/08, Y20/08,
 Y20/08, Y21/03, Y21/04, Y21/05,
 Y21/05, Y21/06, Y21/06, Y21/06,
 E01/05, E02/04, E02/05
 d.-geni Y06/04, Y14/05, Y14/08
 d.-gende 27/008
 d.-genniñ Y04/06
 d.-genge Y11/04
 d.-genideki Y09/07
 d.-genimde 94/018
 d.-genler 40/015, 70/003, Y15/12
 d.-genleri Y19/08
 d.-genlerini §06/05
 d.-genlerniñ Y04/06
 d.-genleride Y05/05
 d.-genèdi Y21/01
 d.-mek §06/05, Y11/05, Y12/05,
 Y14/02, Y14/10, Y08/03, Y08/03,
 Y18/08, Y19/01, Y19/02, Y19/08,
 Y21/03, Y21/06, §05/06, Y16/04
 d.-mekdür §03/03, §05/04, §05/06,
 Y02/02, Y20/01, E02/01

debdebe: (Far.) Haşmet, ululuk, gösteriş
Krş. uluğluk, şevket, 'azâmetlik,
'azâmet
d. Ş02/04, Y18/02
d.+ler Y04/06, Y18/02

debdebelik: (Far.) Haşmetli, gösterişli
d. Y07/01, Y07/02

debse-: Basmak Krş. Bas-
d.-geysiz 68/023
d.-p 7/005, 91/013, Y06/03

def: (Far.) Müzik aleti
d. 68/026, 81/002, 149/003,
150/004

def': (Ar.) Savma, öteye itme
d.+i mazarrat Ş01/02
d. E02/06, Y12/05, Y05/04, Y18/01
d. +et- Ş03/02
d.+ol- Ş05/02
d.+ige Ş05/01

def'a: (Ar.) Kere, kez
d. Y04/04, Y17/03

Defanfayn: (Çin.) Adliye
d. Y16/04, Y17/04, Y21/01

defin: (Ar.) Gömülmüş, gömülü
d. 79/003

defter: (Ar.) Defter
d. Y11/11, Y21/08
d.+din Y10/11
d.+inde 56/008
d.+mizğa Y02/05
d.+lerini Y10/11

değavor: (Rus.) Anlaşma
Krş. İttifak, mu'ahide, tohtam
d. Y16/04

deger: Değer Krş. kadr, kıymet
d. Ş05/06

dehkan: (Far.)Çiftçi
d. Y04/01, Y07/02, Y18/08
d.+lar Y01/03, Y15/10, Y19/07
d.+larnın Y20/06
d.+largâ Y19/03, Y19/03
d.+large Y01/03
d.+lardın Y06/03
d.+larımızın Y20/06, Y20/06,
Y20/08
d.+larımızdın Y20/08, Y21/02
d.+ları Y09/06

dehkançı: (Far.+Tr.) Çiftçilik
d.+large Y19/03, Y19/03, Y19/03

dehkançılık: (Far.+Tr.) Çiftçilik
d. Y04/01, Y19/03, Y20/06,
Y19/03, Y21/01
d.+lar Y19/03

dehşet: (Ar.) Korku ve telaş gösterme
d. 55/006

d.+ge 83/017

d.+i Y16/01

dehşetli: (Ar.+Tr.) Dehşetli

d. Y17/02, Y19/02

dehşetlik: (Ar.+Tr.) Dehşetli

d. Ş02/02, Ş04/01, Ş04/05, Ş04/05,
Ş05/02, Y10/12, Y13/01, Y01/01,
Y01/02, Y09/03, Y16/01, Y18/05,
E02/02

dék: Gibi Krş. kaatarlık, kebi

d. 2/009, 5/012, 7/002, 9/007,
10/009, 11/002, 17/008, 18/033,
18/038, 18/042, 19/006, 19/014,
21/009, 22/013, 22/014, 22/015,
26/007, 28/002, 29/006, 29/007,
31/012, 31/012, 32/009, 32/009,
33/007, 35/005, 35/014, 35/016,
37/002, 37/002, 37/006, 37/020,
37/020, 38/004, 39/005, 39/006,
39/011, 39/012, 40/012, 42/001,
42/010, 48/008, 48/010, 49/014,
52/002, 55/007, 55/022, 56/006,
57/010, 58/007, 58/007, 58/008,
58/008, 59/013, 61/007, 62/003,
62/003, 64/003, 64/003, 66/010,
69/002, 72/006, 72/007, 72/016,
72/016, 73/006, 73/007, 73/020,
73/022, 74/005, 77/004, 77/020,
78/008, 78/014, 78/015, 78/016,
78/020, 78/020, 78/025, 78/027,
78/027, 78/045, 78/052, 78/053,
78/053, 78/057, 78/058, 78/065,
78/069, 78/069, 79/003, 79/006,
80/001, 80/011, 82/007, 82/007,
83/009, 83/010, 83/010, 83/011,
83/011, 83/013, 83/014, 83/014,
83/014, 86/008, 87/005, 88/005,
88/017, 89/010, 89/029, 90/005,
93/002, 95/009, 96/010, 106/009,
107/027, 107/042, 109/018,
109/023, 119/132, 119/162,
122/003, 124/006, 141/002,
143/003, 144/012, 144/013, Ş05/03,
Y10/03, Y10/08, Y10/09, Y14/01,
Y01/04, Y05/04, Y05/05, Y07/02,
Y07/03, Y07/03, Y07/04, Y07/04,
Y07/05, Y09/04, Y09/06, Y09/06,
Y15/04, Y15/08, Y16/03, Y16/03,
Y16/03, Y16/04, Y17/02, Y18/01,
Y18/03, Y18/08, Y18/08, Y19/01,
Y19/08, Y20/05, Y20/05, E01/03,
E02/03
d.+dür 17/012, 19/005, 22/014,
36/006, 48/002, 58/004, 73/006,
145/003

- d.+dürmen 38/014, 38/014, 71/007, 88/005
d.+dürler 1/005, 58/005, 90/005, 144/004
d.+lerğa E01/04
dekabr: (İng.) Aralık ayı
d. Y11/12, Y20/03
d.+da E02/02
d.+dın Y03/03
dekke: (Far.) Azar, darbe
d. 118/013
dél: Delmek Krş. Teş-
d.-mesün Y08/03
delâlet: (Ar.) Yol gösterme, iz, işaret
d.+leriyle Ş05/01
delâletlik: (Ar.+Tr.) İşaretli
d. Y02/06
delîl: (Ar.) Şahit, belge, tanık
Krş. Güvâh, hüccet
d. Y13/04, Y19/08, Y20/06, Y21/06
d.+dir Y21/04, Y21/04
d.+dür Y09/07, Y14/03, Y20/06, Y21/02
d.+i Y16/01
dem: (Far.) 1. Zaman Krş. kıyım, payt, vakt, zaman 2. Nefes
d.+ur- Ş01/01
d.+i 27/012
demek: Demek (Bağlaç)
d. Ş05/02, Y08/02, Y14/02, Y14/10, Y16/04, Y19/01
demokratik: (Fr.) Demokrasiye uygun
d. Y20/03, Y20/03
dendân: (Far.) Dış
d. 45/008
deñiz: Deniz Krş. Bahır, deryâ, teniz
d. Y03/04, Y16/01, Y17/01, Y19/03, Y19/03, Y20/03
d.+ğa Y19/02
d.+ge Y06/05
d.+i Ş04/03
d.+ide Y15/10
d.+leriğa Y19/02
deñizküç: Denizgücü
d.+lerinin Y17/02
derbend: (Far.) Dar geçit
d. Ş05/03
derc: (Ar.) Gazeteye yazma
d.+et- Ş04/02
derd: (Far.) Gam, keder Krş. ‘azâb, gam
d.+i ‘aşk Ş02/02
d.+i hülûş E01/01
d.+ü ‘aşk Ş04/05
d.+ü ‘âlemler Y10/04
d.+ü dil E01/04
d. 38/6, 55/005, Ş04/02, E02/05, E02/05, E02/06, E02/06
d.+im 38/017, 39/002
d.+imge 25/018
d.+i 48/007, E02/05, E02/05
d.+ini Y19/08
d.+ide E02/05, E02/05
d.+idin 69/027
d.+imiz Ş04/04
d.+imizniñ Y06/05
d.+lerimizniñ Ş05/01, Y01/02
d.+leri 32/010, 116/004
derdleş-: (Far.+Tr.) Dertleşmek Krş. Gamlaş-
d.-mek Ş03/01, Ş05/01
derdli: (Far.+Tr.) Dertli
d. E02/05
derdlik: (Far.+Tr.) Dertli
d. Y20/01
derdmend: (Far.) Dert sahibi
d. Y05/06
d.+ler Y06/04, E02/05, E02/06
dere: Dere
d.+ler 65/013
d.+lerniñ 104/008
d.+large 104/010
d.+sini 60/006, 108/007
d.+side Y18/05
d.+sidin 84/006, 23/004
derece: (Ar.) Bir süreç içindeki durumların herbiri, derece Krş. heşe, tabağa
d.+i i‘tibarğa Y17/04
d. Ş04/02, Y13/08, Y04/06, Y16/02, Y18/04, Y20/01, E02/01
d.+de Y10/10, Y12/05, Y12/11, Y14/10, Y13/09, Y07/01, Y18/05, Y18/07, Y18/07, Y19/05, Y19/07, Y21/06
d.+lerde Y18/02
d.+sige Y21/03
d.+side Y05/02, Y06/05, Y20/01
d.+sidedür Y21/03
d.+leriğa Y18/07
d.+leridin Y20/01
derecelik: (Ar.+Tr.) Dereceli
d. Y04/06
derende: (Far.) Yırtıcı, yırtan
d.+lerniñ Ş03/01, Ş03/03
dergâh: (Far.) Tekke
d. E02/06
d.+larında 65/004, 84/010
d.+ı Y14/03
d.+larığa 84/002, 96/009, 100/004
d.+larıda 92/014, 116/019, 135/002
derhâl: (Far.) Çabucak Krş. Hemen

- d. Ş01/01, Y17/01
- deriğ:** Arzuyu ve üzüntüyü ifade eden bir ünlem
d. Y02/05
- derinde:** Aslında, hakikatte Krş. Esâsen
d. Y01/04
- dermân:** (Far.) İlaç, çare Krş. ‘ilâc, devâ’
d. Y10/02
- dermânsız:** (Far.) İlaçsız, çaresiz
Krş. Biçare, biçâre, bîdevâ, nâçâr
d. Ş02/05, Ş04/04, Ş04/04, Y01/04, Y01/04
- ders:** (Ar.) Ders
d. Ş04/01, Y14/05, Y14/05, Y09/08, Y09/08
d.+lerden Y14/05
d.+lerdin Y18/07
d.+leri Y11/02, Y03/05, Y18/07
- derslik:** (Ar.+Tr.) Ders yapılan yer Krş. sınıf
d. Y07/06
- dervâze:** (Far.) Kapı Krş. Eşik, kapu
d. Y11/05, Y14/01, Y01/03, Y16/04, Y18/06, Y20/08, E01/02, E02/03, 69/012
d.+de Y01/05, 127/005
d.+deki Y17/04
d.+ler Y18/06, 24/007, 24/009
d.+lerdin Y11/05
d.+leriğniğ 147/013
d.+leriğde 122/002
d.+sidür 118/020
d.+sini Y14/08
d.+siğa E02/03
d.+side Y10/12, Y03/03
d.+lerini 87/002, 118/019, 107/016
d.+leriğa 100/004, 107/018
d.+leride 9/014
d.+leridin 9/013
- dervâzebân:** (Far.) Muhafız, koruyan
d. Y14/01
- dervîş:** (Far.) Derviş
d.+ğa Y15/12
- deryâ:** (Far.) 1.Deniz Krş. Bahır, deniz, teñiz
2. Çok Krş. Bek, hayli, köf, köp, mebzûl, anca, cık, çoğ, nurgun, taza,tola, ziyâde
rahmet+i d. Ş03/03
d.+yı amûdın Ş06/02
d.+yı muhiğ 65/005,69/034, 89/009, 93/004, 95/005, 96/011, 98/007, 104/025, 139/009, 146/006, Y04/02
d. 46/004, 78/054, E01/02
- d.+dêk 105/041
d.+nın 8/008, 33/007, 46/002, 68/022, 83/009, Y20/04
d.+nı 74/013
d.+yı 65/009
d.+dın 66/006, 72/008, Y07/06, Y20/04
d.+ğaça 80/011
d.+lar 24/002, 24/002, 78/016, 89/025, 93/003, 93/003, 93/003, 98/008, 107/033, Ş06/05, Y12/01, Y16/01
d.+larnı 8/008, 65/007, 78/027
d.+larnı 74/016
d.+larda Y01/01
d.+lardın 78/015
d.+sı Ş03/03, Y11/11, Y20/04
d.+sınığ Y20/04
d.+sını Y13/10
d.+sığa Y13/09, Y13/10
d.+sıdaki Y20/04
d.+sıdın 36/008, Y20/04
d.+ları 119/136
d.+larığniğ 137/001
d.+larını 78/044
- deslep:** Evvel, önce, ilk
Krş. bultur, burun, evvel
ehl+i d. E01/04
d. Y02/04
d.+teki Y04/06
d.+tin E01/04
- deslepki:** Evvelki
d. Y13/06
- dest:** (Far.) El
d.+idin Y04/01, Y16/04
- deste:** Tutam
d.+si Y16/04, Y16/04, Y16/04
- destmaye:** (Far.) Sermaye, elde bulunan
Krş. Abarod
d.+sini Y21/06, Y21/06
d.+leri Y05/05
d.+lerini Y21/06
- deşnem:** Serzeniş, başa kakma Krş. Tapa
d. 44/016, 74/011, 74/019
- deş:** (Far.) Bozkır, kır, çöl
Krş. Beyâbân, çöl, şahrâ’
d.+lerde Y09/06, Y12/01
d.+lerdeki Y09/07, Y12/01
- devâ’:** (Ar.) İlaç, çare Krş. ‘ilâc, derman
d.+dur Y06/03
d.+nı Y03/03
d.+lar Y03/03
d.+sı Y01/02
- devâ’la-:** (Ar.) Çareleşmek
d.-ş Y20/06

devā'lan-: (Ar.) Çarelenip

d.-ip Y03/03

devā'landur-: (Ar.) Çarelendirmek

d.-mak Y03/03

d.-mağıdurmız Y03/03

devām: (Ar.) Sürüp gitme, kesilmeme, bitmeme

d. Ş01/02, Ş02/05, Ş02/05, Ş05/04, Ş06/02, Ş06/02, Ş06/03, Y10/07, Y11/09, Y14/12, Y13/08, Y03/02, Y05/05, Y07/05, Y07/05, Y16/03, Y17/02, Y18/02, Y18/02, Y18/03, Y18/07, Y19/02, Y19/03, Y19/06, Y20/04, E01/04

d.+et- Y17/04

d.+ı Y02/05

d.+ığa Ş02/04

d.+ıyla Y14/05

devlet: (Ar.) Bir hükümet idaresinde olan siyasî topluluk

ehl+i d. Y11/10

d. 62/010, 66/012, 112/003, Ş02/03, Ş05/02, Ş05/03, Ş05/03, Ş05/03, Y10/10, Y14/07, Y05/01, Y15/02, Y16/01, Y16/04, Y19/01

d.+niñ Y11/10

d.+ni 39/006

d.+ğa Y13/06

d.+ler Ş05/03, Ş06/05, Y02/04, Y03/04, Y07/06, Y18/02, Y18/02, Y20/04

d.+lerniñ Y12/09, Y12/09, Y13/09, Y16/01, Y18/05, Y18/05, Y20/03, Y21/03, Y15/03

d.+lerge Ş02/03

d.+lerden Y11/12

d.+i Ş02/03, Ş04/03, Ş05/02, Ş05/03, Ş06/02, Ş06/03, Ş06/04, Y12/09, Y15/03, Y18/05, E02/02, E02/04

d.+iniñ 17/014, Ş02/03, Ş02/03, Y14/11, Y04/03, Y15/10, Y16/01, Y17/03, Y18/05

d.+ini 49/010, Y19/02, Y19/08

d.+ige Ş05/02, Ş06/04

d.+imiz Y14/09, Y21/03

d.+imizni Y21/03

d.+leri Y11/12, Y03/04, Y16/01, Y20/04

d.+leriniñ 49/006, 52/007, Ş06/06, Y15/02, Y16/01

d.+lerini Y15/01

d.+lerige Ş05/06

devletmend: (Ar.) Devletli

d. 45/012, 49/002, 49/016

devr: (Ar.) Zaman dilimi Krş. Çağ

d.+i hilâfetide Ş06/02

d.+i vahşetteki Y05/01

d. 61/007, Y02/05

d.+kıl- 48/012

d.+de Ş06/04

d.+den Y17/02

d.+din 77/008

d.+ğaça 77/008

d.+lerni Y01/02

d.+lerde Ş06/03, Ş06/04, Y11/09, Y14/11

d.+lerdin Ş05/02

d.+i Ş02/03, Ş03/03, Ş04/06, Ş06/04, Y02/06, Y04/04, Y05/01, Y05/01, Y06/04, Y08/06, E01/01

d.+idür Y08/06

d.+iniñ Y05/02

d.+ini Y10/06, Y05/02

d.+ige 49/019, Y20/02

d.+ide Ş02/03, Ş02/03, Ş02/03, Ş03/02, Ş06/03, Ş06/03, Ş06/04, Ş06/04, Ş06/04, Ş06/06, Y12/05, Y04/03, Y04/06, Y09/08, Y16/01, Y18/05

d.+ideki Y05/02

d.+idin Ş05/02, Y20/02

d.+imizde Y01/05, Y06/06, Y06/06 d.+ileride Y20/03

d.+leride Ş06/02, Y10/06, Y20/05

devrân: (Ar.) Felek, talih, dünya Krş. Felek Krş. 'âlem, cihan, dünyâ

d.+lar E01/04

Deylitoligrafi: İngiltere'de çıkan bir gazete d. Y15/09, Y16/02

deyseki: Bekçi Krş. karavul, sakçı d. 127/001, 130/006, 130/006

dâyul-: Denilmek

d.-meydür Y12/03

d.-ur Ş05/05, Ş05/06

dıraht: (Far.) Ağaç

d. Y14/09, Y21/04

d.+dék 92/012, 1/003, 37/036

d.+lar 148/010, Y15/05

d.+larnıñ Y12/01

d.+larnı 105/033

d.+largâ 74/005

d.+ını 29/005

d.+ığa 52/008

d.+ları 80/011, 96/013, 104/016, 104/017, 104/018, 105/033, Y15/05 d.+larını Y15/05, 78/047

dırahtlık: (Far.+Tr.) Ağaçlık d. 29/009, Y06/06

dāde: (Far.) Göz Krş. Çeşm, köz

d.+i giryanlar E01/04
dikḫat: (Ar.) Uyanıklık
 nazar+ı d. Ş04/02, Y01/05
 d. 64/006, Ş02/03, Ş04/02, Ş06/02,
 Ş06/05, Y10/11, Y12/11, Y06/04,
 Y15/08, Y18/04, Y18/04, Y20/05,
 Y20/05, Y20/06, Y21/05
 d. +kıl- Ş05/06, Y07/03
 d.+ni Y13/11
 d.+ini Y01/05, Y06/06, E01/03
 d.+ğa Y04/02
 d.+lerini Y04/02, E02/04
dikḫatsizlik: (Ar.) Dikkatsizlik
 d. Y14/04
diklamatsiya: (Rus.) Törende şiir okuma
 d. Y19/06
diktatör: (Fr.) Bütün siyasî yetkileri elinde
 bulundurma
 d.+ı Y16/01
dil: (Far.) 1. İnsanların kelimelerle
 anlaşması 2. Gönül Krş. kalb, köñül
 derd+ü d. E01/04
 d.+i hoş 110/003
 d. Y11/08, Y12/05, Y08/01,
 E01/01, E01/04
 d.+ge 119/131
 d.+imge 119/032, Y06/03
 d.+i Y13/04, Y21/02
 d.+inçiz 22/027, 69/033
 d.+lerni 116/06
dillik: (Far.+Tr.) Dilli
 d.+lerini E01/02
dilşād: (Far.) Gönülü hoş, sevinmiş
 d. E01/04
dimag: (Ar.) Beyin, zihin Krş. zihin
 d.+larını Y18/02
 d.+ıda Y08/01
dīn: (Ar.) Allah'a inanma ve bağlanma
 d.+i dünya Y15/06
 d.+i islāmiyedin Ş05/01
 d.+i islām Y14/02, Y14/02
 d.+i islāmda Y19/08
 d.+i islāmın Ş06/02, Ş06/03
 d.+i islāmın Y14/04, Y15/07
 d. +i mübīnimizni Y18/08
 d. +i vatan Ş02/04
 d. Ş01/02, Ş02/02, Ş02/02, Ş02/03,
 Ş03/03, Ş05/01, Y11/01, Y11/03,
 Y11/03, Y11/03, Y11/05, Y11/05,
 Y12/03, Y12/03, Y14/01, Y14/02,
 Y14/04, Y02/02, Y02/02, Y03/05,
 Y06/01, Y06/01, Y07/01, Y15/07,
 Y16/03, Y16/04, Y18/04, Y18/05,
 Y18/05, Y19/03, Y19/05, Y19/05,
 Y19/05, Y21/02, Y21/02, Y21/02,

Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/03,
 Y21/03, Y21/03, Y21/03, E01/01,
 E01/04, E01/04, E01/04, E01/04
 d.+dür Ş04/05
 d.+ni Ş02/03, Y16/02, Y19/03,
 Y19/08, Y19/08
 d.+ğa Y06/01
 d.+ge Y19/03
 d.+de Y16/03, Y18/08
 d.+lerni Y19/03, Y19/03, Y19/03
 d.+i Ş02/04, Y12/03, Y12/03
 d.+idür E01/01
 d.+ini Ş06/03, Y19/06
 d.+ğa Ş02/03
 d.+ide Y21/01
 d.+imiz Y21/02, Y21/03, Y21/03,
 Y21/03
 d.+imizni Y15/07, Y16/02,
 Y16/02, Y16/03
 d.+imizni Y16/03, E01/02
 d.+imizge Ş03/03
 d.+lerini Ş05/04, Y12/02, Y12/02
 d.+lerini Y19/03
dīndaş: Aynı dinden olan kimseler
 d. Y16/03
dīnen: Dince, din bakımından
 d. Y16/03
dīnī: Dine ait
 d. Y08/06, E01/01, E01/02, E02/02
 d.+ğa Ş02/03
direktör: (Fr.) Yönetmen
 d.+ü Y19/05
dīvāne: (Far.) Deli, budala
 d. Y09/03, Y09/03, Y09/04,
 Y01/05, Y01/05, Y21/02
diyānet: (Ar.) Din, dindarlık
 'aql+ı d. Ş05/06
 d. Ş01/02, Ş01/02, Y02/06, Y06/01,
 Y16/02, Y18/08, E01/04
diyānetlik: (Ar.+Tr.) Diyanetli, dine bağlı
 d. Y13/06
diyār: (Ar.) Ülke, memleket
 Krş. Ülke, memleket
 d.+ımızdın E02/01
dize: Şiir satırı Krş. Satır
 d. Y08/03, Y08/03
doḥtor: (Fr.) Hekim, doktor
 Krş. Doktor, hekim
 d.+larını Y20/06
doḥtorhāne: (Fr.+Far.) Hekimlerin
 bulunduğu yer
 d.+ler Y20/06
doḥtor: (Fr.) Hekim, doktor
 Krş. Doḥtor, hekim

- d. Y03/04, Y03/04, Y05/04,
Y07/05, Y07/06, Y07/06, Y08/06,
Y19/06
d.+lar Y03/04
d.+larıdın Y03/04
- doğtorhane:** (Fr.+Far.) Hekimlerin
bulunduğu yer
d. Y01/03
- doğuz:** Dokuz Krş. Tokuz
d. Y21/03
- dola:** Omuz Krş. Müre
d.+sığa Y06/03
- dolar:** Para birimi
d. Y07/02, Y13/12, Y21/06
d.+ı Y21/06
- dolgun:** Dalga Krş. Mevc
d.+ların 65/007
d.+larını 107/025
d.+ların 42/007, 88/007
d.+ları 89/009, 107/029
d.+larını 93/003
d.+larıdın 93/004
- Dortmund:** Yer adı
d.+da Y13/12
- dost:** (Far.) Dost Krş. habib, yār
d. 88/018, 116/001, 146/008,
Y14/02, Y02/01, Y09/02, Y09/04,
Y17/03, Y17/03, Y17/03, Y18/01,
Y18/01, Y18/02, Y18/03, Y20/02,
Y20/02
d. +tut- 5/011, 11/006, 18/001,
31/023, 33/005, 34/012, 37/028,
40/016, 45/007, 52/004, 70/004,
Y15/05
d.+lar Y05/06
d.+um 35/014, 41/009, 55/015
d.+ı Y20/02
d.+ımız Y13/12
d.+umuz Y18/01, Y19/04
d.+larımız Y13/12
d.+ları Y08/05
d.+larığa Y17/02
d.+larıdın edi Y17/03
- dostāne:** (Far.) Dostça
d. Ş06/05, E02/05
- dostlaş-:** (Far.+Tr.) Dost olmak
d. -kan Y20/02
- dostluk:** (Far.+Tr.) Dostluk Krş. şadākat,
hukūk
d. 84/011, Y13/11, Y13/11,
Y13/12, Y16/03, Y18/01, Y18/01,
Y18/02, Y20/01, Y20/02, Y20/02,
Y20/02, Y20/02, Y20/07, E02/04,
E02/06
d.+nı Y20/02
- d.+ta Y20/02
d.+ı Y13/11, Y17/03, Y19/02
d.+ını Y13/11
d.+ını Y20/02
d.+ımız Y13/11
d.+ları Y14/05
- döbe:** Tepe Krş. Çokça, çokka, dön, töfe,
töpe
d. 33/007, 78/014, 79/001, E01/02,
E01/02, E01/03
d.+ler 72/003, 114/004, 114/006,
148/009
- döbele-:** Yığmak, biriktirmek Krş. Yığ-
d.-p 39/006
- Döben:** Kişi adı
d. Y14/05, Y15/12, Y21/02,
Y21/02, Y21/05, Y21/07, Y21/07,
Y21/07, Y21/07, Y21/07, Y21/08
d.+ge Y08/02
- dögüc-:** Sendelemek
d.-ürler 107/027
d.-üp 27/002
- dögüctürül-:** Sendeletilmek
d.-ürler 64/008
- dögüctür-:** Sendelemek
d.meydür 121/003
- dögüctürük:** Sendelemiş
d. 119/166
- döğ:** Tepe, sırt
Krş. Çokça, çokka, döpe, töfe, töpe
d. E01/02
d.+ler 65/012
- Dönbi:** Yer adı
d. Y18/01
- döndürle-:** Döndürmek Krş. kaytar-,
yandur-
d.-p 107/027
- du‘ā’:** (Ar.) Yakarış, Tanrıya yalvarma
d. 42/009, 62/004, 65/002, 72/016,
Y06/02, Y06/03, Y14/04, E01/04
d.+kıl- 5/003, 32/006, 72/015,
122/006, Y14/03, Y09/02
d.+da 109/005
d.+yım 35/013, 43/001, 54/002,
69/013, 88/002, 88/014, 141/005
d.+yımın 66/019
d.+yımını 4/001, 5/003, 6/010,
39/012, 66/020, 84/008, 102/001,
141/002, 143/001
d.+yımğa 17/001, 55/001, 61/001,
86/006
d.+yımını 20/001
d.+sıyla Y10/03
d.+yı 80/004, 109/007, 118/027
d.+yığa 102/017

d.+larını 102/018
du‘ā’han: (Ar.+ Far.) Dua okuyucu
 d. Y06/02
du‘ā’hanlık: (Ar.+ Far.+Tr.) Dua okuyuculuk
 d. Y06/05
dūcār: (Far.) Uğramış, yakalanmış, tutulmuş Krş. Giriftār, mübtelā
 d. Ş04/01, Y01/02, Y02/06, E01/01
 Y10/05, Y16/01
 d.+bol- Ş06/03, Y18/02
dudun: Bir tür kıyafet
 d. Y07/01, Y07/01
duğ: Dipteki tortu
 d.+ını 75/008
dukkān: (Ar.) Esnafın perakende satış yaptığı yer
 d. Y05/04, Y05/06
 Y12/12
 d.+da Y12/05
 d.+lar Y21/01
 d.+ını Y12/05
 d.+ları Y20/05
dukkāndār: (Ar.+Far.) Dükkançı
 d.+dın Y12/04
 d.+large Y12/05
dumbak: Davul
 d. Y13/03, Y21/01
dün: Önceki gün
 d.+den Y11/09
dünyā: (Ar.) Üzerinde yaşadığımız toprak, dünya Krş. ‘ālem, cihan, devrān
 dīn+i d. Y15/06
 hayāt+ı d. Y02/06
 d.+i insāniyet Ş01/03
 d. 33/008, 76/009, 97/004, 104/025, Ş01/02, 72/019, 148/012, Ş04/02, Ş06/05, Y11/03, Y11/10, Y11/12, Y12/01, Y12/02, Y12/03, Y12/11, Y14/04, Y03/01, Y03/05, Y04/04, Y04/04, Y04/05, Y07/04, Y07/06, Y08/03, Y09/02, Y09/07, Y15/07, Y16/02, Y17/02, Y18/01, Y18/03, Y18/05, Y18/05, Y18/05, Y19/02, Y20/05, E02/05, E02/05, E02/05
 d.+nın 2/002, 2/008, 2/010, 22/029, 49/001, 72/008, 97/005, Ş01/02, Y14/03, Y01/05, Y03/04, Y04/04, Y07/01, Y15/03, Y17/03, Y19/02, Y19/02, Y19/02, Y19/02, Y19/08, Y20/04, E01/01
 d.+nı 98/009, Y18/05
 d.+ğa Ş02/04, Ş04/02, Y10/01, Y10/02, Y10/02, Y03/01, Y03/01, Y04/03, Y05/02, Y18/04

d.+da 119/019, Ş01/01, Ş02/03, Ş02/04, Ş03/01, Ş03/02, Ş04/01, Ş05/04, Ş05/04, Ş05/05, Y10/01, Y10/02, Y10/04, Y12/02, Y12/02, Y01/01, Y02/02, Y02/03, Y02/06, Y02/06, Y04/04, Y05/01, Y06/04, Y06/05, Y07/01, Y07/04, Y09/01, Y15/04, Y15/07, Y15/10, Y16/03, Y16/03, Y16/03, Y17/03, Y18/02, Y19/02, Y19/08, Y20/01, Y21/01, Y21/02, E01/04, E02/01, E02/05, E02/06
 d.+daki Ş01/03, Y11/02, Y14/12, Y03/02, Y05/05, Y07/04
 d.+dın 19/004, Y11/01, Y11/08, Y18/03, E01/04
 d.+sı Y10/02, Y03/01
 d.+sığa Y10/06
 d.+sıda Y02/01
dünyālık: (Ar.+Tr.) Dünyalık
 d. Y07/01, Y07/01
dünyevî: (Ar.) Dünya ile ilgili
 d. 17/014
dürüst: (Far.) Dürüst Krş. Selīm, selīme, toğra, toğrı, toğru, tüzük
 d. 78/008, 78/037, 107/007, Y01/02
düşenbe: (Far.) Pazartesi günü
 d. Y01/05, Y06/02
düşmen: (Far.) Düşman Krş. haşım
 d. 8/002, 35/019, 55/013, 60/011, 74/003, 74/010, 74/018, 89/022, 108/012, 143/003, Y13/09, Y17/03, Y17/03, Y20/03
 d.+nın 31/008, 42/009, 43/002, 55/003, 64/002, 106/010, Y20/04
 d.+ğa Y20/04
 d.+ge Y20/04
 d.+dın 44/010, 61/003, Ş02/04, Ş05/02
 d.+ler 9/006, Ş03/01, Ş04/02, Ş05/02, Y16/02, E01/01
 d.+lernin Ş04/05
 d.+lerdin Ş03/01
 d.+im 7/004, 7/005, 13/002, 13/004, 41/011
 d.+lerim 3/001, 6/010, 9/003, 23/004, 25/002, 27/002, 38/011, 38/019, 41/005, 42/010, 54/007, 56/002, 56/009, 59/0010, 69/004, 69/018, 71/010, 92/011, 102/008, 139/023
 d.+lerimnin 5/008, 6/007, 7/006, 27/006, 27/011, 27/012, 31/011, 138/007, 31/015

d.+lerimni 3/007, 18/037, 18/040,
143/012
d.+lerimge 25/019, 54/005
d.+imdin 18/017
d.+lerimdin 17/009, 18/004,
18/048, 59/001, 119/098, 143/009
d.+leriñ 8/002, 66/003, 83/002,
89/051, 92/009, 92/009, 139/020
d.+leriñniñ 110/002
d.+leriñni 21/008, 89/010
d.+leriñdin 68/023
d.+i Y20/02
d.+lerimiz 80/006
d.+lerimizni 44/005, 60/012,
108/013
d.+lerimizdin 44/007
d.+leri 10/005, 37/020, 68/001,
72/009, 106/042, 127/005, Y16/02
d.+leriñiñ 41/002, 45/005, 68/021,
89/042
d.+lerini 78/054, 81/014
d.+lerige 132/018

düşmenlik: (Far.+Tr.)Düşmanlık Krş.

‘adāvet, huşūmet
d. Y05/06
d.+niñ Y04/06
d.+iğa Y20/04

dütar: Müzik aleti

d. Y19/03

è-: İmek Fiili Krş. èr-

è.-dim Y05/03, Y06/03, Y09/07
è.-di 55/013, Ş01/01, Ş01/03,
Ş01/03, Ş02/01, Ş02/01, Ş02/03,
Ş03/02, Ş03/02, Ş03/03, Ş03/03,
Ş04/01, Ş04/01, Ş04/03, Ş04/03,
Ş04/04, Ş04/04, Ş04/04, Ş04/06,
Ş04/06, Ş05/01, Ş05/02, Ş05/02,
Ş05/03, Ş05/03, Ş05/03, Ş05/03,
Ş05/03, Ş05/03, Ş05/04, Ş05/05,
Ş05/05, Ş06/01, Ş06/02, Ş06/02,
Ş06/02, Ş06/03, Ş06/03, Ş06/03,
Ş06/03, Ş06/03, Ş06/04, Ş06/04,
Ş06/04, Ş06/04, Ş06/06, Y01/02,
Y01/02, Y01/06, Y01/06, Y03/01,
Y03/05, Y03/05, Y03/06, Y04/02,
Y04/03, Y04/04, Y04/06, Y04/06,
Y05/01, Y05/02, Y05/02, Y05/02,
Y05/02, Y05/04, Y06/02, Y06/04,
Y06/04, Y06/05, Y06/06, Y06/06,
Y07/02, Y07/05, Y07/05, Y07/06,
Y08/03, Y16/01, Y16/01, Y20/01,
E01/01, E01/03, E01/05, E02/02,
E02/03, E02/04, E02/05, E02/05,
E02/06, Ş05/03, Y14/04, Y03/06,

Y04/01, Y04/05, Y09/02, Y17/02,
Y17/04, Y20/03, Y20/03, E01/04
è.-dük Ş04/01, Ş04/02, Ş05/01,
Ş05/01, Y10/07, Y12/08, Y01/03,
Y05/03, Y05/06, Y06/01, Y18/07,
E01/01, E02/05
è.-diler Ş06/04, Y04/01, Y04/01,
Y06/06, Y09/02, Y20/03
è.-miş Ş05/05, Ş05/05, Y11/02,
Y11/02, Y11/02, Y11/05, Y01/04,
Y05/04, E02/03, E02/04, E02/05,
E02/06
è .-mişler Y01/03
è.-ken Y10/07, Y10/07, Y10/07,
Y10/07, Y01/03, Y01/03, Y01/05,
Y01/05, Y05/05, Y06/02, Y06/02,
Y06/03, Y06/03, Y06/03, Y08/01,
Y20/08, 146/002, Ş05/05, Y11/03,
Y11/06, Y11/07, Y11/08, Y12/06,
Y12/12, Y14/04, Y14/07, Y14/10,
Y13/04, Y13/12, Y01/05, Y02/05,
Y03/04, Y03/05, Y03/05, Y03/06,
Y03/06, Y06/06, Y06/06, Y07/05,
Y07/05, Y08/06, Y09/04, Y09/06,
Y09/06, Y16/04, Y17/01, Y17/03,
Y18/05, Y19/01, Y19/01, Y19/02,
Y19/02, Y19/03, Y19/05, Y19/05,
Y19/06, Y19/06, Y19/06, Y19/06,
Y19/06, Y19/06, Y19/07, Y20/07,
Y20/07, Y20/08, Y21/04, Y21/04,
Y21/04, Y21/05, Y21/06, E01/01,
E01/01
è.-kendürler 25/017
è.-kenini Y20/02, Y20/02
è.-kenler 66/003, Y10/12, Y10/12,
Y06/03
è.-kenligi E01/02, Y12/12, Y12/12,
Y07/06, Y17/02
è.-kenligini Y06/03, Y13/04,
Y13/09, Y09/06, Y18/02, Y20/02
è.-kenligige Y20/06, Y21/02
è.-kenligimizni Y18/07
è.-ken-men 31/012, 39/004
è.-ken-miz Y04/03, Y04/03,
Y04/03

ebed: (Ar.) Sonu olmayan, sonsuz Krş.
Ebedi

e. 119/112
e. +ğaça 9/006, 9/007, 9/018,
10/006, 12/008, 13/001, 16/011,
18/050, 19/010, 21/006, 22/027,
23/006, 28/009, 29/010, 30/012,
33/011, 37/019, 37/027, 37/028,
37/029, 41/012, 41/013, 44/008,
44/024, 45/002, 48/008, 49/008,

- 49/011, 52/005, 52/009, 61/007, 61/008, 66/007, 68/016, 72/017, 72/019, 73/026, 74/001, 74/010, 74/020, 75/009, 77/007, 77/008, 78/069, 79/013, 81/015, 83/017, 85/005, 86/013, 89/001, 89/002, 89/004, 89/028, 89/029, 89/036, 89/037, 89/046, 90/002, 92/007, 92/008, 93/005, 100/005, 102/012, 103/009, 103/017, 104/031, 105/004, 106/002, 106/031, 106/048, 107/002, 110/004, 111/003, 111/005, 111/009, 111/010, 112/004, 112/009, 113/003, 115/018, 117/002, 118/002, 118/002, 118/003, 118/004, 118/029, 119/089, 119/111, 119/144, 119/152, 119/160, 121/008, 125/001, 125/002, 131/003, 132/012, 132/014, 133/003, 135/013, 136/002, 136/002, 136/004, 136/004, 136/006, 136/006, 136/008, 136/008, 136/010, 136/011, 136/011, 136/013, 136/013, 136/015, 136/016, 136/017, 136/018, 136/018, 136/020, 136/020, 136/022, 136/022, 136/024, 136/025, 136/025, 136/026, 138/008, 146/007, 146/010
- ebedeled:** (Ar.) Sonsuza kadar
e. 9/005, 10/016, 21/004, 45/016, 48/014, 52/008, 119/044, 145/002, 145/021, 148/006, Y09/07, 104/005, 111/008
e.+dür 45/006
- ‘ebedgāh:** (Ar.+Far.) Mezar
Krş. kabir, künbez, mezār
‘a.Y13/06
- ebedī:** (Ar.) Sonsuz, ölümsüz Krş. Ebed
e. 78/067, 105/010, 112/006, 119/143, 139/024, 145/013, Ş01/01, Ş02/02, Ş03/03, Ş04/05, Ş04/05, Ş04/06, Ş06/05, Y11/08, Y05/06
e.+ge Y08/02
- ebediye:** (Ar.) Sonsuz olarak
e. Y10/11
- ebrār:** (Ar.) Hayır sahipleri, iyiler
e. Y03/05
- ecnebī:** (Ar.) Yabancı Krş. Bîgâne, çet, yāt
e. Ş01/01, Ş02/03, Y20/03, Y21/03, Y21/04
e.+ler Y21/03
- ecr:** (Ar.) Hizmet karşılığında verilen şey, mükāfat
e.+i sevab E02/04
e. 19/012, 58/011, Y12/02, Y15/08, Y17/03
e.+bër- 18/020, 18/024
e.+i 109/020
e.+idür 127/004
e.+ini 91/009, Y18/08
- ecret-:** Ayırmak Krş. Ayır-, ayrı-, kop-
e.-edür 46/008
e.-ür 37/040
e.-ip 35/018, 37/040, 71/002, 71/004, 82/004, 144/007, 144/011, 144/011, Y12/06, Y13/10, Y19/01
- edā:** (Ar.) Davranış Krş. Mu‘āmele, yol
e. 77/ 008, 90/007, Ş03/02, Ş06/02, Y02/05, Y02/05, Y02/05, Y03/06, Y06/01, Y06/06, Y14/01, Y15/08
e.+bol- Ş01/02
e.+kıl- 22/026, 50/015, 61/008, 65/002, 66/014, 73/011, 76/011, 89/044, 116/014, 116/019, 116/019, Y15/06, Y15/07, Y15/07, Y15/08, Y17/04, Y20/06, Y20/07, Y20/07
- edebī:** (Ar.) Edebiyatla ilgili
e. Y03/06
- edebiyāt:** (Ar.) Edebiyat
e. Y19/06, Y03/01, Y03/06, Y03/06, Y07/06, Y17/04, Y18/04, Y19/06, Y19/06, Y20/07
e.+tın Y08/06
e.+ı Y03/01
e.+ığa Y08/06
- edīb:** (Ar.) Edebiyatla uğraşan, Terbiyeli, nazik
e. Y03/04, Y03/04
e.+leridin Y03/04
- Edom:** Özel isim
e.+ğa 60/008, 60/009, 108/009
e.+ga 108/010
- ef‘āl:** (Ar.) İşler, ameller
Krş. ‘ameliyyāt, meşālīh, umūr
e. Y18/08
- efendi:** Ünvan
e. Y03/06, Y09/07, Y09/07, Y09/07, Y09/07
e.+niñ Y19/06
e.+lerniñ Y14/06
e.+lerni Ş02/06, Y14/05
e.+m Y09/07, Y19/06
e.+mizniñ Ş06/02
e.+lerimizniñ Y07/05
- ef‘ī:** (Ar.) Zehirli bir yılan
e. 58/005, 91/013, 140/003

- e.+niñ 91/013
efkār: (Ar.) Düşünceler, fikirler Krş.
 Evkār
 e.+ı ‘ālemni Y21/03
 e.+ı ‘āma Y21/03
 e.+ı milletin Y21/03
 e.+ı ‘umūmiyesiniñ Y12/11
 e. Y18/08
 e.+ını Y21/04
eflaṭun: Özel isim
 e. Y01/01
 e.+nuñ Y09/08
efrād: (Ar.) Bireyler, fertler
 e.+nı E02/05
Efrāyim: Özel isim
 e.60/007, 80/002, 108/008
 e.+niñ 78/009, 78/067
Efrete: Yer adı
 e.+da 132/006
efsāne: (Far.) Boş söz
 e. Ş04/02
efsūn: (Far.) Büyü, sihir
 e. 58/005
efsunkār: (Far.) Büyülü
 e.+larnıñ 58/005
efsūs: (Ar.) Yazık, eyvah!
 e. Y21/01
efzāl: (Ar.) 1. Daha, pek 2. Faziletli, üstün
 e. 21/004, 72/014, 133/002
 e.+dur 36/007, 63/004, 116/016
 e.+durlar 139/017
 e.+i 147/015, Y15/08
ég-: Eymek
 è.-er érdim 35/014
 è.+edürler 18/034
 è.-ip Y21/08, 144/005
ègdür-: Eydirmek
 è.-üp sen 18/040
ègdürül-: Eydirilmek
 è.-gende 107/039
 è.-gendür 57/006
ège: Sahip
 Krş. aşhab, ègedārлық,ehl, mālīk
 è. Ş03/02, Y11/02, Y01/01,
 Y02/01, Y03/01, Y03/02, Y04/01,
 Y18/07, Y20/01, Y20/07, E02/06
 è.+bol- Y13/04, Y16/02
 è.+dür Y10/02
 è.+si 94/001, 94/002, Ş02/03,
 Ş03/01, Y13/07, Y09/09, Y15/04,
 Y18/04, Y20/01
 è.+sini Y13/06
 è.+sige Y11/09
 è.+siden Y18/06
 è.+leri Y01/03, Y21/08
 è.+leriniñ Ş04/04, Ş04/05, Y06/04
 è.+lerini Y10/08
 è.+leriğa Y01/06
 è.+lerige Y03/02, Y09/06
 è.+leridin Ş05/05, Y14/01
ègedārçılıq: Sahip olma durumu
 è. 105/045
ègedārлық: Sahip Krş. aşhab, ège, ehl,
 mālīk
 è. 69/035
ègelen-: Sahiplenmek
 è.-gen Y10/05
eger: (Far.) Eğer Krş. Egerçi, egerde, ger
 e. 44/020, 66/018, 106/023,
 124/001, 124/002, 130/003,
 137/006, 137/006, Ş04/05, Ş06/02,
 Y11/04, Y11/04, Y11/09, Y12/12,
 Y12/12, Y14/02, Y13/08, Y13/10,
 Y13/10, Y01/02, Y02/01, Y02/04,
 Y03/02, Y03/04, Y04/03, Y04/04,
 Y08/03, Y09/10, Y09/12, Y15/06,
 Y15/08, Y16/03, Y17/03, Y19/03,
 Y19/04, Y21/02, Y21/02, Y21/04,
 Y21/05, Y21/08, Y21/08, E01/01,
 E02/04, E02/04
egerçi: (Egerçi) Eğer Krş. Eger, egerde, ger
 e. 49/018, Y14/01, Y08/03, Y18/02,
 Y18/05
egerde: Eğer Krş. Eger, egerçi, ger
 e. Y01/03, Y06/03, Y19/01,
 Y19/01, Y19/04, Y21/03
ègesiz: Sahipsiz
 è. Y09/05
ègil-: Eğilmek Krş. ègiş-:
 è.-ip 20/008
 è.-gen 62/003
 è.-gendürmen 38/6
 è.-genlerni 146/008
 è.-genlerniñ 145/014
egin: Giyim, elbise Krş. Asbab, kiyim,
 kiyimlibas, libās
 e. 73/007
 e.+ge 104/002
 e.+ler 45/014
 e.+im 35/013
 e.+imni 69/011
 e.+leriñ 45/008
egir-: Eğirmek
 e.-ip Y12/01
ègiş-: Eğilmek Krş. ègil-
 è.-ür 10/010
ègiz: 1.Yüksek
 Krş. Mūte‘āl, belend,
 è. 18/002, 18/033, 33/003, 59/009,
 59/017, 68/016, 68/016, 78/058,

78/069, 94/022, 101/005, 102/019, 103/011, 107/025, 144/002, 148/014, Y01/04, 75/005, 104/018, Ş03/03, Y15/04, Y21/04
 è.+dür 71/019, 89/014, 108/004, 113/004, 139/006
 è.+dürler 10/005
 è.+ge 7/007, 68/018
 è.+lerde 148/001
 è.+i 89/027
 è.+lerini 65/010
ègizlen-: Yükselmek
 Krş. Köter-, kötür-, örle-, yüksel-
 è.-gendürsen 97/009
 è.-gendür 47/009
ègizlendür-: Yükseltmek
 Krş. Ègizlet-, örlet-, örletiş-
 è.-ey 91/014
 è.-gil 59/002
 è.-geli 20/001
 è.-gey 69/030
 è.-üp 107/041
ègizlet-: Yükseltmek
 Krş. Ègizlendür-, örlet-, örletiş-
 è.-ey 118/028
 è.-inler 99/009
 è.-ip 99/005, 107/032
ègizlik: Yükseklik Krş. Taplık
 è.+ge 131/001
 è.+tin Y07/06
ègizpestçilik: Düzgün olmama hâli
 è.+lerni Y15/08
ègizrak: Yüksekçe
 è. 61/002
ègizyeset: Tepe taklak
 è.v Y13/01
eğri: Eğri Krş. Eğri, eğri bügri
 e. Y01/05
egri: Eğri Krş. Eğri, eğri bügri
 e. 125/005
egri bügri: Çarpık, eğri Krş. Eğri, egri
 e. Y07/04 ,Y20/05
ehem: (Ar.) Mühim Krş. Mühim, mühimlig
 e. E02/01
ehemmiyet: (Ar.) Önem Krş. Ri'āye, ri'āyet
 e. Ş04/01, Ş04/01, Y12/11, Y16/03, Y16/03, Y16/04, Y18/04, Y19/07, Y19/08, Y20/05, Y20/06, Y20/08, E01/01
 e.+te Y14/04, Y14/09
 e.+lerge Y01/01
 e.+i Y16/02, Y17/02, Y19/02, Y19/02, Y19/03

ehemmiyetlik: (Ar.+Tr.) Önemli
 Krş. Ehem, mühim, mühimlig,
 e. Y13/09, Y17/02
 e.+dür Y12/11
ehemmiyetsiz: (Ar.+Tr.) Önemsiz
 e. Y16/03
ehemmiyetsizlik: (Ar.+Tr.) Önemsizlik
 Krş. i'tibârsızlık
 e. E01/01
ehl: (Ar.) 1.Sahip Krş. aşhab, ège, ègedârlik, malik 2. Bir işte yetkili olan
 zât+ı e. Y15/04
 e.+i.taḳvâ 132/016
 e.+i islâm Ş02/01
 e.+i 'ayâl Ş02/03
 e.+i 'ayâlî E02/01
 e.+i 'ayâlmı E02/01
 e.+i 'ayâllarığa E02/01
 e.+i 'ayâllarını Y07/02
 e.+i destleptin E01/04
 e.+i devletniñ Y11/10
 e.+i fuḳâra Y18/08
 e.+i hüsrân Y08/04, Y08/04
 e.+i ilimlerimiz Y14/04
 e.+i islâm Ş05/01
 e.+i islâmğa Ş06/06
 e.+i islâmını E01/01
 e.+i kabir Y14/03
 e.+i ḳudret Y04/01
 e.+i kaşğar Y05/06
 e.+i taḳvâ 31/023, 37/028, 50/006, 52/009, 79/002, 85/008, 89/019, 97/010, 116/015, 132/009, 145/010, 148/014, 149/001, 149/005, 149/009
 e. E02/06
 e.+de Ş02/04
 e.+i 30/004, Y09/06
 e.+idür Y15/04
 e.+iniñ Ş05/03
ejderha: (Far.) Ejderha
 e.+mı 91/013
 e.+lar 148/007
 e.+larınñ 74/013
ek-: Ekmek
 e.-ti Y05/02
 e.-meki Y05/02
eke: Büyük, ağabey Krş. Ağa
 e. Ş05/05, Y08/01, Y09/06
 e.+niñ Y12/04
 e.+m Y13/06, Y06/04, Y08/04, Y08/05
 e.+mniñ Y08/04
 e.+mler Y05/06, Y16/02

- éken:** e.+miz Y18/08
İmiş
è. 88/005, Ş06/01
è.+imde 22/009
è.+ıñni 83/018
è.+i 92/015, Ş05/04
è.+ini 78/036, 78/039
- ekil-:** Ekilmek
e.-gendür 44/025
- ekin:** Ekin
e. Y04/01, Y15/05, Y16/01,
Y16/04, E01/03
e.+ler Y15/05
- ekinçilik:** Ekincilik
e. Y12/01
- ekşer:** (Ar.) Genellikle Krş. Ekseri,
ekşeriyā
e. Y14/12, Y09/08, Y15/07,
Y15/08, Y19/01, Y19/08
- ekşeri:** (Ar.) Genellikle Krş. Ekser,
ekşeriyā
e. Ş05/03, Y11/04, Y11/09,
Y02/04, Y02/04, Y03/03, Y04/04,
Y06/06, Y07/04, Y08/02, Y09/04,
Y09/08, E02/03, E02/04
e.+ni Y19/07
- ekşeriyā:** (Ar.) Genellikle Krş. Ekser,
ekseri
e. Y07/04
- ekşeriyet:** (Ar.) Çoğunluk, çokluk
Krş. Keşret, köpçilik, köpçülük,
köplik, nurgunluk, ziyādelik
e. Y14/12, Y19/03
e.+le Ş05/02, E01/03
e.+i Ş03/03
e.+ini Ş03/01
- ekspres:** (Fr.) Özel ulak
e. Y06/06
- el:** 1. El 2. Vatan Krş. Vatan, yurt
e. Ş04/05, Ş05/03, Ş06/04, Y10/06,
Y01/06, Y03/01, Y04/01, Y05/05,
Y06/05, Y08/04, Y16/02
e.+niñ Y02/04, Y03/01, Y03/01
e.+ler Y10/06, Y20/07
e.+ide Y20/08
- elbette:** (Ar.) Elbette
e. Ş01/02, Ş01/03, Ş02/06, Ş03/03,
Ş04/02, Ş05/06, Ş05/06, Ş06/05,
Y12/10, Y14/02, Y13/01, Y01/04,
Y02/04, Y02/04, Y02/05, Y02/05,
Y02/05, Y03/06, Y05/01, Y05/03,
Y05/03, Y05/03, Y15/07, Y16/02,
Y17/02, Y17/03, Y18/07, Y19/03,
Y19/03, Y19/03, Y19/03, Y19/04,
- Y20/03, Y21/03, Y21/06, E01/01,
E02/01, E02/04
- Elcezire:** Yer adı
e. Ş06/06
- elçi:** Elçi Krş. Sefir
e.+si Y18/05
e.+sini Y18/05
e.+leri 104/004
- elçiḥāne:** Elçihane
e.+si Y18/05, Y18/05
e.+siniñ Y18/05
e.+sini Y18/05
- elçilig:** Elçilik Krş. Sefāreḥane
e. Y18/05
- ‘elem:** (Ar.) Acı, sızı Krş. İzṭrāb, ḳayḡu,
sızlak
e. 60/004, Y09/01Y18/02
e.+lerimizni Ş03/01
- elen-:** Elenmek
e.-ip Ş05/01
- elḡaraḡ:** (Ar.) Maksadım şu ki, şunu
söylemek isterim ki
e. E02/06
- elḥāl:** (Ar.) Şimdi, şimdiki hâlde
Krş. Ėmdi, ėndi, ḥālā
e. Y16/02, Y16/04, Y11/10,
Y03/01, Y03/05, Y03/06, Y05/03,
Y05/05, Y09/06, Y09/07, Y18/04,
Y19/08, Y21/02, Y21/07
- elḥamdülillah:** (Ar.) Allah’a şükür
e. Ş04/06, Ş06/06, Y21/01
- elḥāşıl:** (Ar.) Hasılı
e. Ş01/03, Y09/02, Y19/06
- elḥemrā:** (Ar.) Bir Arap ordusu
e. Y17/02
- eliḡ-seliḡ:** Vergi Krş. Alban, bac, ḥarāc
e. Y02/04
- Elincan:** Yer adı
Y21/07
- ellig:** Elli
e. Ş04/04, Ş05/05, Y11/09, Y03/03,
Y03/03, Y03/03, Y05/03, Y05/04,
Y06/04, Y07/05, Y07/05, Y08/03,
Y09/07, Y09/07, Y15/11, E02/05
e.+çesini Y17/01
- Elmūyīd:** Mısır’da çıkan bir gazete
e. Ş01/03
- elṭāf:** (Ar.) İyilik, iyi muamele Krş. şalāḥ,
lüṭf
e.+ıñni 25/006
- Elzesar:** Yer adı
e. Y17/02
- ēm-:** Emmek
è.-edurḡan 8/002
- emān:** (Ar.) Eminlik, korkusuzluk

- Krş. Bipervâlik, emniyet, havfsizlik
e. Ş04/05
- emānet:** (Ar.) Emanet
e. Y07/02, Y09/01
- emçek:** Meme
e.+tin 131/002, 131/002
e.+leride 22/009
- ēmdi:** Şimdi Krş. Ēndi, elhāl, hālâ
ē. 2/010, 12/005, 17/011, 20/006,
27/006, 37/025, 39/007, 41/008,
44/009, 50/022, 74/006, 115/002,
118/002, 118/003, 118/025,
118/026, 119/067, 124/002,
129/002, Ş03/03, Ş05/04, Y10/05,
Y12/07, Y12/10, Y14/04, Y14/06,
Y13/01, Y13/02, Y13/02, Y02/06,
Y03/02, Y03/02, Y04/01, Y04/01,
Y05/06, Y06/06, Y06/06, Y07/01,
Y07/03, Y07/04, Y07/06, Y09/05,
Y15/04, Y18/01, Y18/07, Y18/08,
Y18/08, Y19/08, Y20/03, Y20/07,
E01/04
ē.+likte Y04/03
- emel:** (Ar.) Ümit, umma, arzu
Krş. Ārzū, emel, h^vāhiş, hevā, hevā,
heves, iştihā', murād, rağbet, tilek
e. Y18/08
e.+ge Y05/06
e.+ler 71/019
e.+leriñ 77/012
e.+leriñni 26/007, 73/028, 75/001
e.+leriñğa 86/008
e.+i Y16/03
e.+leri 86/009
e.+lerini 19/002, 64/009, 66/005,
71/016, 71/017, 77/010, 78/004,
78/008, 78/011
e.+lerige 78/033
e.+leridin 89/001
- ēmes:** Değil
ē. 19/006, 34/010, 34/020, 36/004,
37/026, 38/009, 44/003, 44/018,
69/004, 69/006, 78/008, 115/001,
115/001, 119/036, 131/001,
139/022, 147/010, Ş01/03, Ş02/03,
Ş04/05, Y10/08, Y11/10, Y14/01,
Y14/01, Y14/03, Y14/09, Y13/04,
Y13/08, Y13/08, Y13/08, Y01/02,
Y01/04, Y02/03, Y02/03, Y02/06,
Y04/04, Y04/04, Y06/06, Y07/01,
Y07/04, Y07/04, Y09/02, Y09/04,
Y09/04, Y09/06, Y18/04, Y18/05,
Y18/05, Y18/08, Y19/01, Y19/03,
Y20/01, Y20/01, Y20/02, Y20/02,
Y21/01, Y21/03, Y21/03, Y21/03,
Y21/05, E02/04, E02/04, E02/04,
E02/04
ē.+dür 5/005, 39/005, Ş06/05,
Y14/04, Y06/01, Y06/05, Y15/06
ē.+dürler 1/004, 119/085
ē.+ēdi 55/013, Ş05/01
ē.+ērdi 55/013, 139/016
ē.+müdür Ş06/05, Y02/01
- Emeviye:** Devlet adı
e. Y16/01
- emgek:** Emek Krş. Himmet
e. Y01/04
- emîn:** (Ar.) Güvenilir
e. E02/01, E02/01, 78/037, Y09/04
e.+ēmes ēdi Ş06/01
e.+ni 31/023
e.+ler 12/002
e.+leri 101/006
- emîr:** (Ar.) Bir kavmin, bir şehrin başı
e.+i Ş06/02
- emir:** (Ar.) Buyruk
Krş. Buyruk, ferman, hüküm,
maşlahat
e.1 07/025, Ş02/02, Ş06/05,
Y06/04, Y06/05, Y15/07, Y16/03,
Y16/03, Y16/04, Y18/05, Y19/02,
Y19/08, Y16/03, Y18/08, Ş05/04,
Ş06/05
e.+i fermāniça Y11/07
e.+bēr- 71/003, Y15/09
e.+kıl- 91/011, Y07/04
e.+niñ Y19/08
e.+ge Ş05/06, Ş02/04, Y06/04,
Y21/02
e.+ler 119/023, 119/161, 148/012
e.+leriñ 76/012, 82/007
e.+lerimni 89/031
e.+leriñ 119/086, 119/098, 119/131,
119/143, 119/152, 119/173,
119/176
e.+leriñniñ 119/032, 119/035
e.+leriñni 119/019, 119/060,
119/073, 119/166
e.+leriñge 119/006, 119/036,
119/048, 119/066, 119/127
e.+leriñde 119/048
e.+leriñdin 119/010, 119/021
e.+i Y19/03, 19/008, Ş04/06,
Y06/03, Y15/07, Y16/02, Y17/04,
Y18/08
e.+iğa Y11/06
e.+içe Y11/08, Y12/08
e.+leri 68/027, 68/027, 68/027
e.+leriñ Y19/08
e.+lerini 78/008, 83/011,

- 105/022, 119/116, Y15/07, Y15/10
e.+leride 112/001
- emîrî'l-'asker:** (Ar.) Asker başı
cenâb+ı e. Ş03/03
e. Ş03/03, Ş05/05, Ş04/06
- emlâk:** (Ar.) Ev, arsa gibi mallar
e.+ı mîriyye Ş01/01
- emniyet:** (Ar.) Emniyet, korkusuzluk
Krş. Bîpervâlîk, emân, havfsizlik
Y10/01, Y11/03
e.+i 'umûmiye Ş01/02
e.+ler Y10/05
e.+te E02/01
e.+leri Ş06/01
- emniyetlik:** (Ar.+Tr.) Emniyetli
e. Ş04/06
- emperyalist:** (Fr.) Emperyalizm yanlısı
olan
e. Y20/01
- emperyalizm:** (Fr.) Emperyalizm
e. Y05/02
e.+ge Y05/02
- emr-ü'l-hay:** (Ar.) Allah'ın emri
e.+da Ş05/01
- emşâl:** (Ar.) Benzer, eş
Krş. A 'ynı, meşel, ohşaş
e. Y14/06
e.+i Y09/09
e.+ini Y07/05
- emşâlsiz:** (Ar.+Tr.) Eşsiz Krş. Ferid
e. Ş02/04
- emvâl:** (Ar.) Mallar, para ile alınan şeyler
e.+ni Ş02/05
- eñ:** Üstünlük bildiren bir zarf
e. Ş03/01, Ş06/02, Y13/09, Y06/05,
Y07/03, Y07/03, Y09/01, Y09/01,
Y09/02, Y09/10, Y16/02, Y16/03,
Y16/04, Y16/04, Y17/03, Y18/01,
Y18/03, Y18/03, Y18/03, Y18/08,
Y19/03, Y19/05, Y19/07, Y21/01,
Y21/01, E02/03
- en'âm:** (Ar.) Süre adı
süre+i e. Y15/04
e.+da Y15/04
- enbiyâ:** (Ar.) Nebiler, kendilerine kitap
indirilmemiş peygamberler
e. Y12/02, Y14/10
- endâze:** (Far.) Uzunluk ölçüsü
e. Y16/02
- endi:** Şimdi. Krş. Êmdi, elhâl, hâlâ
ê. Ş01/03, Ş02/01, Ş02/02, Ş02/02,
Ş03/01, Ş03/02, Ş03/03, Ş04/01,
Ş04/05, Y01/02, Y01/05, Y01/06,
Y02/03, Y02/03, Y05/04, E01/01,
E01/02, E01/03
- endîşe:** (Far.) Tasa, kaygı
e.+lerimniñ 94/019
e.+lerige Ş06/06
- Endolusiya:** Endülüs
e. Y17/02
- Endülüs:** Ülke adı
e. Y17/02, Y19/02
- ênek:** Çene
ê.+ke 3/007
- engür:** (Far.) Üzüm Krş. Üzüm
e.+lerdin Y12/01
e.+lerini Y12/01
- entrika:** (Fr.) Bir işi bozmak veya
sağlamak için girilen gizli çalışma
e.+lar Y05/02
e.+larıyla Y10/03
- envâ':** (Ar.) Türler, çeşitler
e. Y10/06
- êr-:** İmek fiili Kr. ê-
ê.-di 14/007, 18/008, 18/009,
18/019, 18/022, 18/041, 27/003,
27/003, 32/004, 35/013, 35/013,
37/036, 39/003, 44/003, 49/008,
49/010, 53/006, 55/008, 55/013,
55/022, 55/022, 66/018, 66/019,
69/020, 73/002, 73/017, 73/022,
77/002, 77/018, 77/019, 78/015,
78/016, 78/016, 78/021, 78/027,
78/028, 78/034, 78/037, 78/038,
78/039, 78/039, 78/045, 78/045,
78/047, 78/048, 78/050, 78/050,
78/051, 78/053, 78/053, 78/055,
78/060, 78/061, 78/063, 78/064,
78/066, 78/067, 78/069, 78/069,
78/070, 78/072, 79/003, 80/009,
81/007, 81/013, 81/014, 81/016,
81/016, 94/017, 94/017, 105/015,
105/024, 105/028, 105/038,
105/039, 106/009, 106/011,
106/020, 106/022, 106/023,
106/023, 106/023, 106/039,
106/043, 106/045, 106/046,
107/013, 107/016, 119/024,
119/092, 124/002, 124/003,
124/005, 126/002, 133/003,
139/016, 139/018
ê.-dim 18/023, 27/013, 27/014,
31/014, 35/014, 39/002, 40/001,
50/013, 51/016, 55/008, 55/008,
55/009, 55/013, 55/013, 66/018,
69/020, 73/003, 73/015, 73/022,
73/022, 81/005, 81/007, 81/007,
81/012, 81/014, 81/016, 116/007,
116/011, 119/007, 119/093,
119/132

- è.-diñ 50/021, 81/009, 85/001,
 99/009, 118/021, 119/026, 142/003
 è.-dük 55/015, 55/015, 126/001,
 Y18/07
 è.-diñiz 95/007
 è.-diler 14/005, 18/005, 18/018,
 22/004, 22/004, 35/016, 53/005,
 55/022, 69/021, 73/003, 78/011,
 78/018, 78/019, 78/019, 78/037,
 78/037, 78/041, 78/041, 78/042,
 78/056, 78/057, 78/058, 78/058,
 78/064, 80/011, 81/015, 99/006,
 105/012, 105/012, 105/014,
 106/007, 106/012, 106/015,
 106/017, 106/020, 106/029,
 106/029, 106/033, 106/036,
 106/036, 106/038, 106/038,
 106/039, 106/041, 106/043,
 106/043, 107/005, 107/009,
 107/011, 107/022, 107/032,
 119/006, 119/087, 124/003,
 124/004, 124/005, 126/003,
 137/003, 139/016
er: Erkek kişi
 e. Y11/06, Y11/10, Y02/03,
 Y02/06, Y09/03, Y16/02, Y16/03,
 Y20/08
 e.+niñ Y06/02
 e.+ge Y02/06, Y02/06, Y04/03,
 Y04/03, Y06/02
 e.+din Y02/06, Y02/06
 e.+ler 68/031, Y02/06, Y02/06,
 Y02/06
 e.+lerdür Ş05/04
 e.+lerniñ Y07/02
 e.+lerni Y07/01
 e.+lerğa Y02/06
 e.+siz Y07/02
 e.+lerini Y11/10
erbāb: (Ar.) Bir işten anlayan kimse
 e.+ı cemiyet Y03/03
 e.+ı siyasiyle Y17/03
 e. Y03/05, Y05/06, Y18/02, E02/04
 e.+ı Y02/03, Y09/08
 e.+ınıñ Y01/04
Erden: Özel isim
 e. 42/006
ergeş: Takip etmek, peşinden gitmek
 e.-edür 63/008
 e.-ür-men 38/020
 e.-ürler 23/006, 94/015
 e.-tiler 68/026
 e.-gil 37/004
 e.-ip 49/017, Ş04/02, Y18/04
 e.-gen 45/014
 e.-genler 119/150
 e.-keyler èdi Y09/05
 e.-mekidin 78/071
eri-: Erimek
 e.-di 46/006
 e.-diler 97/006
 e.-gendek 68/002
 e.-p 22/014, 58/007, 58/008,
 75/003, 107/027, 112/010
eriş-: Erişmek, ulaşmak Krş. Yetiş-
 e.-ti Y20/07
 e.-üşge Y20/02
erit-: Eritmek
 e.-ür 119/028, 147/018
erkān: (Ar.) Bir topluluğun ileri gelenleri
 e.+ı harb Y15/11
 e. Y20/03
 e.+ı Y16/02
 e.+ıdın Ş01/02
 e.+ları Y16/02
 e.+larını Y16/03
 e.+larığa Y16/03
erkek: Yetişkin adam
 e. Y03/03, E01/03
Erkeştam: Yer adı
 e.+ğa Y19/05
 e.+da Y19/05
 e.+daki Y19/05
 e.+dan Y19/05
erkin: Hür, serbest, özgür
 Krş. Āzād, āzāde, hür
 e. Y20/07
erkinçilik: Serbestlik, özgürlük
 Krş. āzādelik, hürlüğ, hürlük,
 hürriyet, serbestlik
 e.+ini Y19/03, Y19/03
erte: Erken
 e. 49/014, 55/018, 59/016, 65/008,
 73/014, 90/005, 90/006, 92/002,
 101/008, Y12/07, Y08/01, Y19/01
 e.+ge Y17/03, Y18/05
 e.+si 30/005, Y19/05, Y19/05,
 Y19/05
ertelik: Gelecek Krş. İstiķbāl, kēlecek
 e.+ imiz Y02/03
es: Hafıza
 e.+inizde Y09/03
esāret: (Ar.) Esirlik, tutsaklık
 Krş. Esirlik, esirlik
 e. Ş03/01, Ş05/01, Y03/02, Y18/01,
 E01/04
 e.+ge Y10/02
 e.+te Y16/02
 e.+tin Y10/02
 e.+lerde Y10/02

- e.+ini Y16/02
e.+iden Y10/05
e.+idin Ş01/01, Ş04/05
e.+leridin Y13/05
- esās:** (Ar.) Asıl, temel Krş. Aşıl, uval
kânūn+ı e. Y02/02, Y06/01,
Y06/02, Y13/05, Y18/08, Y19/02,
Y20/01
e. Y11/11, Y10/10, Y12/02,
Y13/04, Y05/01, Y16/02, Y16/03,
Y18/05, Y20/02, Y20/07, Y21/05
e.+dur Y20/06
e.+larnıñ Y16/04
e.+ı Y06/01, Y12/03, Y11/01,
Y07/04, Y19/03, Y19/03, Y19/05
e.+ıdur Y13/10
e.+ını Y10/06
e.+ığa Ş02/04, Y10/02, Y10/02
e.+ıda Y10/04, Y18/02, E01/03,
Y20/01
e.+ları Y17/04
e.+larınñ Y17/04
e.+larını Y18/03
e.+larığa Y18/03, Y18/03, Y18/08
e.+larıge Ş01/01
e.+larıda Y13/09
e.+larıdındur Y16/03
- esāsen:** (Ar.) Esasında, aslında Krş.
Derinde
e. Ş05/01, Y05/01, Y13/01,
Y13/02, Y18/02, Y18/02, Y18/04,
Y19/08
- esāsiye:** (Ar.) Esasla ilgili Krş. Esāsiyet
hukūk+u e. Y11/01, Y18/02
e.+si Y10/03, Y11/01
- esāsiyet:** (Ar.) Esasla ilgili Krş. Esāsiye
e. Y13/05
- esāslan-:** (Ar.+Tr.) Esaslanmak
e.-ıp Y21/05, Y21/05, Y21/06,
Y21/08
e.-ğan Y18/02
e.-ışnıñ Y13/10
- esāshıq:** (Ar.+Tr.) Esaslı
e. Y13/01, Y03/05, Y18/04,
Y20/06, Y02/03
- esāssız:** (Ar.+Tr.) Esassız
e. Y10/10, Y09/12
- esātīr:** (Ar.) Uydurma hikayeler
e. Y05/02
- eseflik:** (Ar.+Tr.) Üzüntülü, kaygılı
Krş. kaygulu, müte’eşsir,
e. E01/05
- eser:** (Ar.) Eser
e. Y14/06, Y08/06, Y09/08, Y09/08
e.+lerde Y06/05
- e.+i Y07/05, Y16/03
e.+idir Y07/04
e.+idür Y14/02, Y14/04, Y06/05,
Y16/03
e.+ini Ş04/02
e.+leri Y10/04, Y03/01, Y05/01,
Y09/08, Y18/02, Y18/03, Y20/01
e.+lerinin Y10/02
e.+lerini Y18/03
- esīr:** (Ar.) Tutsak
e. 85/001, Ş01/01, Ş04/01, Y10/12,
E02/03
e.+edi Y20/01
e.+kıl- 106/046
e.+ler 68/018
e.+lerni 68/006, Y15/06
e.+large E02/03
e.+lerimiz 126/004
e.+lerini 126/001
- esīrlıq:** (Ar.+Tr.) Esirlik Krş. Esaret, esirlik
e. Y20/01
e.+ta Y10/02, 137/003
e.+ığa Y20/01
e.+ıdın Y15/08, Y18/01
- esīrlık:** (Ar.+Tr.) Esirlik Krş. Esaret, esirlik
e. Ş02/02, Ş03/01, Ş04/01, Ş05/01
e.+ini 14/007, 53/006
e.+ıge 78/061
- eski:** Eski Krş. Köhne
e. Ş02/05, Y13/02, Y03/06,
Y05/05, Y07/05, Y19/06, E01/05
- eşnā’:** (Ar.) Bir işin yapıldığı an, sıra
e.+da Y10/05
e.+larda Y10/03
e.+sıda Y01/04, Y03/05, E01/05
e.+larıda Y20/01
- eşnaf:** (Ar.) Esnaf
e.+larınñ Y21/04
- eş-:** Çözmek
e.-ipdürsen 116/016
- eşek:** Eşek, hayvan
e. Ş03/02, Y04/03, Y12/06
- eşhāş:** (Ar.) Adamlar, kişiler
e. +dın E02/06
- eşik:** Eşik, kapı Krş. kapu, dervāze
e. Y07/03, Y07/03, E02/03
e.+tin Y04/06
e.+ler 24/007, 24/009
e.+i Y01/02
e.+ini 141/003
e.+lerini 78/023
e.+leriğa Y11/06
- eşref:** (Ar.) Onurlu, şerefli
Krş. ‘ālicenāb, şerefli, şerīf
e. Y21/04

eşyā': (Ar.) Eşya Krş. Cabduḳ

e. Y05/04

e.+lar Y03/06

e.+larını Y19/08

e.+lardin Y03/06

et-: Etmek (Yardımcı eylem)

e.-edür Ş06/05, Y12/10, Y09/11, Y07/03

e.-edürler Y15/09

e.-er Ş01/03, Ş02/06

e.-mey Ş04/01, Ş04/01, Y15/02

e.-mektüdür Ş06/06, Y05/05, Y07/05, Y07/05

e.-erler Ş06/01

e.-ti Ş01/03, Ş02/05, Ş04/01, Ş05/04, Ş06/06, Y06/04, Y15/05, Y15/05, Y15/05, Y19/03, E01/04, E01/05

e.-medi Y04/03

e.-tiler Ş02/06, Ş04/06, Ş05/05, Y09/02, Y18/02, E02/03, Y06/06

e.-tük Y19/06

e.-mişdir Ş06/05

e.-mişdür Ş05/04, Y02/01, Y02/02, E02/01, E02/02, Y15/06

e.-mişler Y09/01, Y19/08

e.-sün 69/035, 150/006

e.-meñler Y15/05

e.-sünler 35/027

e.-mesünler Y02/05

e.-se Ş06/02, Y11/09, Y03/02, Y03/04

e.-sek Ş06/02, Y15/08

e.-seler Y14/04

e.-eli Y02/03

e.-ip Ş02/02, Ş02/05, Y11/05, Y03/01, Y03/02, Y03/05, Y06/04, Y15/07, Y16/03, Y17/04, Y18/01, Y18/02, Y18/03, Y18/07, Y19/02, Y19/05, Y21/01

e.-gen Ş05/04, Ş06/05, Y11/09, Y14/06, Y03/02, Y04/04, Y18/02, Y06/05

e.-gendin E01/05

e.-genler E02/03, Y03/05, E02/06

e.-genleri Ş01/01, Y14/02

e.-genliki Y06/04

e.-genliktin Ş06/02, Ş06/03

e.-güçi Y02/02, Ş04/02

e.-güçiler Ş04/05

e.-güdek Y10/07

e.-genèdi Ş02/03

e.-genlerèdi Ş06/04

e.-mek Ş01/01, Ş03/02, Ş03/03, Ş04/02, Y10/10, Y03/03, Y08/04,

Y09/01, Y15/07, Y15/08, E02/03, E02/03, E01/02

e.-meki E01/05, E02/01

e.-mekge Ş02/03, Y19/08

e.-mekni Ş04/02, E02/06, E02/06

e.-mektin Ş03/02

e.-mekte Ş01/02, Ş04/06, Ş04/06, Ş05/05, Ş05/05, Y18/07

e.-meklerini Y06/06

e.-işimiz Ş03/02

e.-işlerige Y09/11

et: Et

e. Y09/02, E01/04

e.+imni 27/002

e.+imge 102/005

eteal-: Edebilmek, yapabilmek

e.-maslar Ş02/02

e.-maganlıktın Y19/04

etil-: Edilmek, yapılmak Krş. kılun-,

kurul-, tüzül-, yasal-, yasan-, yasat-

e.-mey Y01/01

e.-ür Y17/03

e.-mes Ş01/02, Y06/05

e.-di Ş01/01, Ş03/03, Ş06/02, Ş06/06, Y09/12

e.-mişdir E01/06, Ş05/01

e.-ip Ş01/02, Ş06/06, Y14/05, Y06/03

e.-gen Y06/06, Y19/03

e.-mekni Ş01/01

etiş: Ediş, yapış

e.+ge Ş01/03, Ş02/05, Y15/07, Y16/03

etiz: Tarla

e.+lerni 107/037

eṭrāf: (Ar.) 1.Yan, taraf Krş. Cihet, eṭrāf, taraf, yak, yan

2. Çevre Krş. Muḥiṭ, çöre

e.+ı 'ālemde Y04/01

e. Y04/04, Y20/05, Y20/05

e.+ka Y18/07

e.+ta Y15/09

e.+taki Y18/08, Y21/03

e.+tın Y13/03, Y13/04, Y13/04, E01/03

e.+larda Y04/01, Y08/06, Y09/07

e.+ımda 18/005

e.+ını 48/012

e.+ıga Ş05/03

e.+ıda 50/003, Y04/02, Y06/03, Y15/12, Y16/02, Y17/01, Y17/01, Y17/02, Y17/02, Y19/01, Y19/02, Y20/04, E01/02

e.+ıdaki Y05/01, Y20/03

e.+ıdakilerin 76/011

- e.+ıdın 141/006
e.+ların Y21/04
e.+larige Y21/06
e.+larıda Y19/02, Y20/08
- ettür-:** Ettirmek
e.-üp Y04/04, Y06/01
- eṭvār:** (Ar.) Hal ve hareketler
e. +larığa Y16/04
- evhām:** (Ar.) Kuruntular
e. Ş04/02, Ş06/05, Y11/01, Y11/05, Y02/03, Y06/01, Y18/02
- evkāf:** (Ar.) Vakıflar
ma‘ārif+i e. Ş04/06
e. Ş04/06, Y14/06
e.+larıdın Y05/04
- evkār:** (Ar.) Düşünceler Krş. Efkār
e.+ı ‘umūmisini Y17/02
- evlād:** (Ar.) Çocuklar
e. +ı vatan Ş03/02
e. Y02/06
e.+ı Y09/05
e.+ların Y20/07
e.+ğa Ş01/02
e.+larımız Y01/02
e.+larımıznı Y21/03
e.+ları Y12/07
e.+larige Y06/04
- evle-:** Evlendirmek
e. Y04/03
- evliyā:** (Ar.) Ermiş
e.+ların Y14/02
- evvel:** (Ar.) Önce Krş. Baldur, bultur, burun, deslep
e. 78/051, Ş03/01, Ş05/02, Ş06/02, Ş06/03, Y11/10, Y07/03, Y09/10, Y18/05, Y18/08, Y19/02, Y21/04, Y21/05, E01/03
e.+de Ş03/02, Ş05/05, Ş05/06, Y01/03, Y04/05, Y21/01
e.+den Y10/10
e.+dın Y01/02, Y01/04, Y04/01, Y08/01, E01/01, Y20/08
e.+lerde Y04/01
e.+lerdeğu Y01/01
e.+i Y02/01
- evvelkı:** Önceki Krş. Burunki, muḳaddem
e. 135/009, 136/010, Ş05/02, Ş06/01, Y03/01, Y10/09, Y12/07, Y13/08, Y01/01, Y01/02, Y01/03, Y02/02, Y02/03, Y03/01, Y05/03, Y06/01, Y09/02, E01/01, E01/01, Ş02/03
e.+dın Y10/04
- ey:** Ünlem
- e. 2/010, 2/010, 3/001, 3/003, 3/007, 3/007, 4/001, 4/002, 4/006, 4/008, 5/001, 5/002, 5/003, 5/008, 5/010, 5/012, 6/001, 6/002, 6/002, 6/003, 6/004, 6/008, 7/001, 7/003, 7/006, 7/008, 8/001, 8/001, 8/009, 8/009, 9/002, 9/010, 9/013, 9/013, 9/019, 9/020, 10/001, 10/012, 10/012, 10/017, 12/001, 12/007, 13/001, 13/003, 15/001, 16/001, 17/001, 17/006, 17/007, 17/013, 17/014, 18/001, 18/015, 18/049, 19/014, 20/009, 21/001, 21/013, 22/001, 22/001, 22/002, 22/003, 22/019, 22/019, 22/023, 22/023, 22/023, 24/006, 24/007, 24/007, 24/009, 24/009, 25/001, 25/002, 25/004, 25/006, 25/007, 25/011, 25/022, 26/001, 26/002, 26/007, 26/008, 27/007, 27/008, 27/009, 27/011, 28/001, 28/001, 29/001, 30/001, 30/002, 30/003, 30/004, 30/007, 30/008, 30/010, 30/010, 30/012, 31/001, 31/005, 31/009, 31/014, 31/023, 31/024, 31/17, 32/011, 32/011, 33/001, 33/022, 34/009, 34/011, 35/001, 35/017, 35/022, 35/023, 35/023, 35/024, 36/005, 36/006, 36/007, 38/001, 38/009, 38/015, 38/016, 38/021, 38/021, 38/022, 39/004, 39/007, 39/012, 40/005, 40/008, 40/009, 40/011, 40/013, 40/014, 40/017, 41/004, 41/010, 42/002, 42/005, 42/006, 42/011, 43/001, 43/004, 43/005, 44/001, 44/004, 44/023, 45/003, 45/006, 45/010, 47/001, 48/009, 48/010, 49/001, 49/001, 50/007, 50/007, 50/022, 51/001, 51/010, 51/014, 51/015, 51/017, 52/001, 52/004, 54/001, 54/002, 54/006, 55/001, 55/010, 55/024, 56/001, 56/007, 56/012, 57/001, 57/005, 57/007, 57/008, 57/008, 57/009, 57/011, 58/001, 58/006, 58/006, 59/001, 59/003, 59/005, 59/008, 59/009, 59/012, 59/017, 60/001, 60/008, 60/010, 60/010, 61/001, 61/005, 62/005, 62/008, 62/012, 63/001, 64/001, 65/001, 65/002, 65/005, 66/001, 66/008, 66/010, 66/016, 67/003, 67/005, 68/007, 68/009, 68/010, 68/016, 68/024, 68/026, 68/028, 68/032, 68/035, 69/001, 69/005, 69/006,

69/006, 69/013, 69/013, 69/016,
 69/029, 69/032, 70/001, 70/001,
 70/005, 70/005, 71/001, 71/004,
 71/005, 71/012, 71/012, 71/016,
 71/017, 71/018, 71/019, 71/019,
 71/020, 71/022, 71/022, 72/001,
 72/005, 72/007, 73/020, 74/001,
 74/010, 74/018, 74/022, 75/001,
 76/006, 77/013, 77/016, 78/001,
 79/001, 79/005, 79/009, 79/012,
 80/001, 80/001, 80/003, 80/004,
 80/007, 80/014, 80/019, 81/008,
 81/008, 82/008, 83/001, 83/001,
 83/013, 83/016, 84/001, 84/003,
 84/008, 84/008, 84/009, 84/012,
 85/001, 85/004, 85/007, 86/001,
 86/002, 86/003, 86/004, 86/005,
 86/006, 86/008, 86/009, 86/011,
 86/012, 86/014, 86/015, 86/017,
 87/003, 88/001, 88/009, 88/013,
 88/014, 89/005, 89/008, 89/008,
 89/015, 89/046, 89/049, 89/050,
 89/051, 90/001, 90/003, 90/012,
 91/009, 92/001, 92/004, 92/005,
 92/008, 92/009, 93/003, 93/005,
 94/001, 94/001, 94/001, 94/002,
 94/003, 94/005, 94/008, 94/008,
 94/012, 94/018, 96/001, 96/007,
 96/009, 97/007, 97/008, 97/009,
 97/010, 97/012, 98/004, 99/008,
 100/001, 101/002, 102/001,
 102/012, 102/024, 103/001,
 103/002, 103/020, 103/021,
 103/022, 103/022, 104/001,
 104/001, 104/024, 104/035,
 105/006, 105/006, 106/004,
 106/047, 108/001, 108/002,
 108/003, 108/005, 108/011,
 108/012, 109/001, 109/021,
 109/026, 109/027, 113/001,
 114/005, 114/005, 114/006,
 114/006, 114/007, 115/001,
 115/009, 115/010, 115/011,
 116/004, 116/007, 116/016,
 116/019, 117/001, 117/001,
 118/025, 118/026, 119/012,
 119/031, 119/033, 119/041,
 119/052, 119/055, 119/064,
 119/065, 119/075, 119/089,
 119/107, 119/108, 119/115,
 119/137, 119/145, 119/149,
 119/151, 119/156, 119/159,
 119/166, 119/169, 119/174,
 120/002, 120/003, 122/002,
 122/003, 123/001, 123/003,

125/004, 126/004, 130/001,
 130/002, 130/003, 130/004,
 130/007, 131/001, 131/003,
 132/001, 132/008, 134/001,
 135/001, 135/002, 135/009,
 135/013, 135/013, 135/019,
 135/019, 135/020, 135/020,
 137/005, 137/007, 137/008,
 138/004, 138/008, 139/001,
 139/004, 139/017, 139/019,
 139/019, 139/021, 139/023,
 140/001, 140/004, 140/006,
 140/007, 140/008, 141/001,
 141/003, 141/008, 142/006,
 143/001, 143/007, 143/009,
 143/011, 144/003, 144/005,
 144/009, 145/001, 145/001,
 145/010, 146/001, 146/010,
 147/012, 147/012, 148/002,
 148/002, 148/003, 148/003,
 148/004, 148/004, 148/007,
 148/009, 148/009, 148/010,
 148/010, 148/011, 148/012,
 148/012, Ş06/05, Y11/07, Y12/06,
 Y14/02, Y14/04, Y01/05, Y03/03,
 Y05/06, Y09/02, Y19/08, Y20/07,
 E01/04, E01/04, E02/02, E02/05

eyâlet: (Ar.) Valiler tarafından yönetilen bölge

e.+ide Y01/03

eyle-: Eylemek (Yardımcı eylem)

e.-dik E01/04

e.-mişti Ş05/04

e.-î E01/04

e.-p Ş01/01, Ş01/01, Ş01/02,
 Ş02/02, Ş02/03, Ş02/03, Ş03/01,
 Ş04/04, Ş05/03, Ş06/01, Ş06/02,
 Ş06/04, Ş06/05, Ş06/05, Ş06/06,
 Y02/05

e.-sün E01/05

e.-gen E02/05, E02/05

e.-yip Ş05/04

‘Eyn-dor: Yer adı

‘e.+da 83/010

eyyâm: (Ar.) Günler

e.+ı hilâfetide Ş06/02

ez-: Ezmek

e.-gen Y13/05

e.-ip 44/019, Ş04/05, Y10/03,
 Y10/04, Y09/03, Y18/02, Y18/02,
 Y18/03, Y18/03, Y10/06

ezel: (Ar.) Başlangıcı belli olmayan

e.+din 25/006, 41/013, 55/020,
 103/017, 106/048

e.+dindürsen 93/002

ezil-: Ezilmek Krş. Sın-
e.-ür 119/021
e.-gen 51/017, Ş03/02, Y02/04,
Y18/01, Y20/02, Y15/07
e.-gendür 38/008
e.-genlerni 34/018
e.-ip Ş03/03, Ş04/04, Y01/04,
Y02/04, Y09/03, Y20/07
e.-meklerige Y18/02

eziyet: (Ar.) Zulüm, sıkıntı
Krş. Cebir, bîdād, vaḥşî, zulm
e. Y07/04

fa‘āliyet: (Ar.) Canlılık, hareket
Krş. ḥayāt, tiriglik, ḥareket,
kozḡalan, reftār
f.+i Y03/06

fabrika: (İt.) Fabrika Krş. Zavod
f. Y07/06, Y14/09
f.+ları Y16/02

fācarhane: Atölye
f. Y18/06

fafrus: Tütün Krş. Fufirus, papirüs, tütün
f. Y18/08

faḡal: Buğdayın sap kısmı
f.+ıdan Y20/08, Y20/08
f.+ıdın Y01/03, Y20/08
f.+ını Y01/03

fahır: (Ar.) 1. Övünmek, böbürlenmek
Krş. Maḡtan- 2. Büyüklük, ululuk,
fazilet erdem
f.+i kainat Ş05/04, Ş06/02, Y14/03
f. E02/05, Y20/05
f.+kıl- 34/002, 49/006, 52/001,
97/007, 105/003
f.+imiz 44/008

faḡta: Pamuk Krş. Paḡta
f. Y12/09, Y08/06, Y19/06, Y20/08
f.+large Y12/01

faḡtek: Bir kuş
f.+ni Y14/07

fā’ide: (Ar.) Yarar
Krş. Fayda, menfa‘at, sūd
Ş01/02, Ş01/03, Ş03/02, Y10/01,
Y08/04, Y09/06, E02/06, Y02/01
f.+ni Y08/03
f.+niḡ Y08/03
f.+ler Ş01/03
f.+si Ş01/01, Ş01/02, Y01/01,
Y03/06, Y18/07, Y09/07
f.+sini Y21/01
f.+siḡa Y03/05, Y21/01
f.+sige Ş02/05
f.+sidin Ş03/02
f.+leridin Ş03/02

fā’idelen-: (Ar.+Tr.) Faydalanmak Krş.
Faydalan-
f.-maḡ Y01/03

fā’idelik: (Ar.+Tr.) Faydalı Krş. Fā’idelik,
faydalık, ḡayır
f. Ş02/05, Y10/10, Y01/01, Y02/03

fā’idelik: (Ar.+Tr.) Faydalı Krş. Fā’idelik,
faydalık, ḡayır
f. Y20/05

faḡat: (Ar.) Fakat, ama Krş. Amā, biraḡ
f. 5/009, 52/002, 56/006, 77/008,
Ş06/02, Y10/01, Y10/10, Y02/03,
Y03/06, Y03/06, Y04/03, Y04/04,
Y05/01, Y15/08, Y15/11, Y16/02,
Y17/01, Y17/01, Y19/02, Y19/04,
Y19/08, Y20/01, Y20/03, Ş05/06,
Y10/01, Y10/10, Y06/02, Y06/03,
Y06/03, Y07/01, Y07/02, Y09/01,
Y09/01, Y09/02, Y09/02, Y09/02,
Y09/02, Y09/02, Y15/06, Y15/08

faḡır: (Ar.) Fakir Krş. Fuḡarā, geda,
kembaḡal, sefil
f. 9/018, 35/010, 49/003, 72/013,
74/021, 109/016, Y21/06
f.+dür men 40/017, 70/005, 86/002,
109/022
f.+niḡ 109/031, 140/012
f.+ni 37/014, 72/012, 82/004,
107/041, 113/008
f.+ler Y11/09
f.+lerniḡ 12/005, 72/004, 72/013
f.+lerni 69/033
f.+lerḡa 112/009
f.+lerini 132/015

faḡırlık: (Ar.+Tr.) Fakirlik
Krş. Faḡır, kembaḡılçilik,
kembaḡallık
f. Ş02/06, Y18/03

faḡır: (Ar.) Fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık
Krş. Faḡırlık, kembaḡılçilik,
kembaḡallık, muḡtāçlık
f. +ı mezellet Ş01/02

falan: (Ar.) Falan
f. Y02/03, Y05/04, E01/02
+ı Y04/03, Y04/03

Falan pūstan: Falan filan
f. Y02/03

faltu: Balta Krş. Paltu
f. Y20/08

fānī: (Ar.) Ölümlü
f.+ēken 39/004

farahvār: (Far.) Rūḡvetçi Krş. Paraḡvār
f. Y12/07

farah: Bir tür vergi
f. Y04/06, Y09/08, Y09/08, Y09/08

- farçe:** Parça Krş. kısım, parça, päre
f.+si Y18/01, Y19/07
- farfi:** Kısa Krş. kıska
f. Y06/06
- farķ:** (Ar.) Fark
f. Ş06/06, Y02/03, Y13/09, Y21/03
f.+lar Y05/01
f.+ı Y05/02, E02/01
f.+larını Y13/04
- farķsız:** (Ar.+Tr.) Farksız Krş. Tefāvütsiz
f. Y04/02, Y18/02
- farlementlık:** (İt.) Parlementosu olan
f. Y20/03
- fartıye:** (Fr.) Parti
f.+lerniņ Y20/03, Y20/03
- farz:** (Ar.) Yapılması zorunlu
f. Ş02/02, Ş05/04, Ş06/05, Ş06/05,
Ş06/05, Y11/02, Y15/06, Y15/06,
Y15/07, Y18/04, Y19/07
f.+dur Y13/06, Y09/07, E02/02
f.+kıl- Y15/06
f.+larıñniņ 119/104, 119/027,
119/128
f.+larıñni 119/070, 119/078,
119/087, 119/093, 119/100,
119/134, 119/142, 119/168,
119/173, 119/004, 119/015,
119/045, 119/056, 119/063,
119/095
f.+larıñge 119/159
f.+larıñdın 119/111
f.+ı Y15/07
f.+ını Y15/07
f.+ımız Y03/02
f.+ımızdur Y03/02
f.+ları 19/008, 111/008
f.+larını 103/018
- farzlık:** (Ar.+Tr.) Farzlı
f.+i Y15/05
- Fas:** 1. Ülke adı 2. Aşağı Krş. Pest, teg
f. Y17/02, Y17/02, Y17/02
f.+ke Y19/06
- fasıǵlık:** (Ar.+Tr.) Sapkınlık, kötülük
Krş. Fasıǵlık, şer, yamanlık
f. 139/020, 139/024
f.+niņ 84/010, 125/003, 141/004
- fāsık:** (Ar.) Sapkın, günah işleyen,
kötülük eden Krş. Günahkâr
f. 9/016, 10/003, 10/004, 10/013,
12/008, 37/010, 37/012, 37/020,
37/021, 37/032, 37/034, 37/035,
39/001, 59/005, 68/002, 82/002,
94/013, 106/007, 109/006, 112/010
f.+niņ 10/002, 10/015, 11/006,
32/010, 37/038, 55/003, 58/011,
- 71/004, 73/003, 109/002, 140/008,
36/012, 37/017
f.+nı 11/005, 34/021
f.+ka 36/001, 50/016
f.+tın 37/040
f.+lar 1/004, 1/005, 9/017, 11/002,
26/005, 28/003, 31/17, 37/014,
58/003, 73/012, 92/007, 94/003,
94/003, 104/035, 119/095, 119/110,
141/010
f.+larıñ 1/006
1/001, 3/007, 7/009, 37/016,
37/029, 75/010, 82/004, 91/009,
97/010, 112/010, 119/053, 119/061,
129/004, 140/004, 146/009
f.+larını 9/005, 106/018, 139/019,
145/020, 147/006
f.+larğa 75/004
f.+lardın 17/009, 17/014, 119/155
f.+ları 75/008
f.+larını 101/008, 119/119
- fāsıqlık:** (Ar.+Tr.) Sapkınlık, kötülük
Krş. Fāsıqlık, şer, yamanlık
f. 18/022
f.+nı 5/004, 45/007
f.+ını 10/015
- fāşıl:** (Ar.) Bölüm, kısım, devre
f. Ş02/01
- faşist:** (Fr.) Faşist
f.+ler Y15/10, Y17/02, Y19/01,
Y19/02, Y19/02
f.+lerniņ Y17/02, Y17/02, Y19/02,
Y19/02
f.+lerge Y16/02, Y17/02
f.+leri Y14/09, Y19/01, Y19/02,
Y20/04
f.+leriniņ Y17/02, Y19/02
f.+leriğa Y17/02, Y17/02
- fat:** Çabuk, hızlı Krş. Pat
f. Ş04/05
- fātiha:** (Ar.) Fatiha süresi
süre+i f. Y14/03
f. Y18/08
- fayda:** (Ar.) Fayda, yarar Krş. Fā'ide,
menfa'at, sūd
f. Y12/07, Y02/01, Y02/01,
Y03/06, Y05/02, Y21/05
f.+nı Y06/06
f.+dın Y06/03
f.+sı Y11/07, Y14/07, Y05/03,
Y19/07, Y20/05
f.+sını Y18/08, Y21/02
f.+sığa Y11/10, Y05/04, Y05/05,
Y06/06, Y16/01
f.+sıdın Y20/08

- f.+larımız Y15/04
f.+ları Y12/09
f.+larını Y02/05
f.+larığa Y16/04
faýdakârlık: Fayda sağlayan
f. Y01/04
faýdalan-: (Ar.+Tr.)Faydalanmak Krş.
Fâ'idelen-
f.-may Y01/02, Y20/08
f.-ip Ş05/02, Y02/03, Y05/01,
Y15/02, Y16/02, Y18/03, Y18/03,
Y20/03, Y20/08, E02/01
f.-mak Y17/03
f.-makmız Y03/02
f.-makta Y12/03
f.-uş Y20/08
faýdalık: (Ar.+Tr.)Faydalı, yararlı Krş.
Fâ'idelik,
fâ'idelik, menfa'atlık, yararlık
f. Y10/01, Y13/05, Y01/02,
Y06/06, Y07/03, Y07/04, Y16/03,
E01/01
faýz: (Rus.) Tren Kr. poyz
f. Y19/06
f.+da Y19/06
faẕâil: (Ar.) Güzel vasıflar, erdemler Krş.
Fazilet
f. +i beşeriye Ş01/03
faẕıl: (Ar.) Faziletli, erdemli Krş.
Faziletlik
f. 150/002
f.+dur 8/009
f.+dur sen 76/004
f.+lar 16/003
faẕilet: (Ar.) Güzel vasıflar, erdemler Krş.
Fazâil
f. Y20/01
f.+i 37/020, 68/034
f.+ini 47/004
f.+idin 62/004
f.+lerige Y07/01
f.+leridin Y03/02
f.+leriyle Ş03/02
faẕiletlik: (Ar.+Tr.) Faziletli Krş. Fâẕıl
f. Y16/03, E02/03, Y21/01
faẕl: (Ar.) Fazla, ziyade Krş. Aşuk,
ziyade, artuk, uşuk, uşuğ
f. +ı keremini Ş06/06
f. Y13/05
f.+dur 8/001
f.+lar Y09/01
f.+ı Y07/06
f.+ıdın Y18/04
fedâ': (Ar.) Uğruna verme
f. Y04/04, Y18/02, E02/01, E02/02
f.+bol- Ş04/02
f.+kıl- Ş02/03
Ş02/06
fedâ'i: (Ar.) Canını esirgemeyen
f. Ş02/02, Ş02/02, Y03/02
f.+si Y14/06
f.+sini Ş02/03
fedâ'kâr: (Ar.+Far.)Feda eden
f. Y10/04, E02/06
f.+larımıznı Y10/06
f.+larımızge Y07/04
fedâ'kârlık: (Ar.+Far.+Tr.)Fedakârlık
f. Ş03/01
f.+ı Y12/04
f.+ları Y03/02, Y11/01
fedâ'kârâne: Fedakâr olana yakışacak
şekilde
f. Y18/04, E02/02
fehim: (Ar.) Anlama ,kavrama Krş. 'irfân
ğalat+ı f. Y02/05
f. 119/066, Y03/01, Y21/03,
Y21/04
fehikle-: (Ar.+Tr.)Anlamak, kavramak
Krş. Anla-, düşün-, uç-
f.-mey Y11/04
f.-geli 27/004
Fekin: (Çin) Pekin Krş. Fekin
f.+de Y17/01, Y17/01
Fekti: Yer adı
f. Y17/01, Y17/01
fel: Para birimi
f. Y10/07, Y11/04, Y11/06,
Y11/07, Y11/07, Y11/10, Y12/07,
Y14/08, Y01/05, Y01/05, Y01/05,
Y02/02, Y02/04, Y02/04, Y02/04,
Y02/04, Y02/04, Y02/05, Y03/05,
Y04/03, Y04/06, Y04/06, Y04/06,
Y04/06, Y05/04, Y07/02, Y07/02,
Y07/03, Y07/05, Y08/03, Y09/02,
Y09/03, Y09/04, Y09/09, Y17/03,
Y17/04, Y18/06, Y18/06, Y18/06,
Y18/06, Y18/08, Y19/03, Y20/06,
Y20/06, Y20/08, Y20/08, Y21/06,
Y21/06, Y21/06, E01/03, Y10/03,
Y10/03, E02/05, E02/06
f.+nı Y21/06, Y21/06
f.+ni Y11/07, Y11/07, Y11/07,
Y02/04, Y03/06, Y05/04, Y05/04,
Y06/06, Y09/05, Y19/07
f.+ğa Y04/03, Y08/03
f.+din Y02/04
f.+ler Y07/02, Y15/12, Y21/06
f.+lerni Y20/07

- f.+lerni Y11/07, Y12/08, Y04/06,
Y05/04, Y08/04
f.+lerğa Y04/06
f.+imni Y10/07
f.+i Y02/04, Y02/04, Y03/06,
Y09/09, Y09/09, Y09/09, Y15/12
f.+iniğ Y19/04
f.+ini Y11/07, Y02/04, Y05/05
f.+iğa Y14/09, Y02/04
f.+idin Y03/06
f.+lerimizni Y05/03
f.+leri Y07/03
f.+leriniğ Y15/12
f.+lerini Y07/05
- felaket:** (Ar.) Felaket Krş. āfet
f. Ş04/05, Y18/01
f.+ge Ş04/05
f.+ten Y14/06
f.+ler Ş02/03, Ş04/02
f.+large Ş04/02, Ş05/02
- Felbim:** Şehir adı
f. Y15/09
- felek:** (Ar.) Felek Krş. Devrān
f. Y03/05
- Felhase:** Yer adı
f. Y11/05
- felsefe:** (Ar.) Felsefe
f. Y09/08, Y09/08
f.+ler Y09/08
f.+si Y03/02
- felsefi:** (Ar.) Felsefe ile ilgili
f. E02/01
- fen:** (Ar.) Fen bilimi
‘ilm+i f. E01/01
f. Ş03/02, Y14/10, Y09/08, E01/01,
E01/04
f.+niğ Y12/03, Y12/03
f.+ge E02/05
f.+din Y09/08
f.+ler Y03/05, E01/01
f.+lerdin Y11/02
f.+leri Y06/02
- fençeşenbe:** Perşembe Krş. Penceşenbe
f. Y18/06
- feñdan:** Bir kıyafet
f. Y07/01
- Fenduyin:** Kişi adı
f. Y10/04, Y18/03
f.+ni Y10/04, Y18/03
- fennī:** (Ar.) Fenle ilgili
f. Ş03/02, Ş04/02, Y18/02, Y21/02,
Y21/02, Y21/02, Y21/03, Y21/03,
Y21/03, Y21/03, Y21/03, E01/02
- fenniyyāt:** (Ar.) Teknoloji
f. Y18/01
- ferāgat:** (Ar.) Vazgeçme, el çekme
f. Y04/02
- ferāset:** (Ar.) Anlayış, sezgi, seziş Krş.
Telakkī
f. Y21/02
f.+lerde Y13/08
- ferd:** (Ar.) Fert, birey
f.+i ğafletimiz Y01/02
f. E02/05
f.+i Ş04/06
- Ferğana:** Fergana
f. Ş06/03, Ş06/04
f.+dın Ş06/03
- ferīd:** (Ar.) Tek, eşsiz
Krş. Aḥad, birdenbir, emşālsiz
f.+i ‘asr Ş02/03
- ferište:** (Far.) Melek
f.+lerdin 8/005
f.+si 34/007, 35/005, 35/006
f.+leri 103/020, 148/002
f.+lerige 91/011
f.+leridin 78/049
- fermān:** (Far.) Emir, buyruk
Krş. Buyruk, emir, hüküm,
maşlahat
emir+i f. Y11/07
f. Ş04/06, Ş05/04, Ş06/01, Y02/01
f.+kıl- 148/006
f.+nı 2/007
f.+ı Ş01/01, Y21/02
f.+ığa Ş02/02
f.+larını Y15/07
f.+larığa Y02/06
f.+larıyla Ş03/03
- feryād:** (Far.) Haykırış, çığlık
f. 107/006, 107/028
f.+kıl- 22/005, 34/017, 38/008,
55/002, 55/018, 88/002, 107/019,
130/001, 142/001, 142/006
f.+ım 69/003, 119/169
f.+ımnığ 22/001
f.+ımnı 61/001
f.+ımğa 17/001, 88/002, 142/007
f.+ımdın 32/003
f.+ı 106/044
f.+ını 9/012
- ferzend:** (Far.) Oğul, çocuk
Krş. Bala, oğul, pala, uşak
f.+leriñizğa Y11/08
- fesād:** (Ar.) Bozukluk
f. Y02/06, Y14/11, Y14/12, Y14/12
f.+kıl- 37/012
- feth:** (Ar.) Savaşarak alma
f. Ş02/03, Ş04/04, Ş06/02, Ş06/02,
Ş06/04

- f.+et- E02/03
f.+kıl- Y14/11
f.+leri Ş02/01
- fetza:** (Çin) Çinlilerin kendilerine tabi olan bir halka verdikleri isim Krş.
feze
f. Y08/02
- fevâ'id:** (Ar.) Menfaatler, faydalar Krş.
Menâfi'
f. Ş01/03
- fevç:** (Ar.) Bölük, cemaat Krş. Bölük, gürüh, kısım, parça, şu'be, tâ'ife
f.+ğa 18/029
- fevkalade:** (Ar.) Alışılmışın üstünde, olağanüstü
f. Y17/02, Y21/04, Y21/04
- fevral:** Şubat ayı
f. Y12/10
f.+da Y20/03
- feyz:** (Ar.) Verimlilik
f. Ş01/01
- Feyzabad:** Yer adı
f. Y21/08
f.+ğa Y21/08
f.+da Y21/08
- fezâhat:** (Ar.) Ucu bucağı olmayan, feza
f. Y02/06
- feze:** (Çin.) Çinlilerin kendilerine tabi olan bir halka verdikleri isim Krş.
Fetza
f. Y08/03, Y08/03
- fıçak:** Bıçak Krş. Pıçak
f. Y16/04, Y18/06
- fıkra:** (Ar.) Bend, madde, paragraf
f. Ş05/06, Y04/03
f.+lar Ş04/06
f.+larnın Y01/06
f.+larnı Y01/04, E01/03
f.+largâ Y01/04
f.+large Y01/06
f.+lardın Y04/06
- fırka:** (Ar.) İnsan grubu
f. Ş05/05, Y10/01, Y10/04, Y14/11, Y08/05, Y15/04, Y18/06, Y20/04, Y20/04
f.+nın Y14/12, Y18/03
f.+dın Y01/03
f.+lar Y11/11
f.+larnın Y12/11, Y12/12, Y12/12, Y12/12
f.+sı Ş05/04, Ş05/05, Y06/05, Y20/04, E01/02
f.+sının Y20/04
f.+sıdın Y20/04
f.+ları Y12/11, Y14/11
- f.+ların Y14/10
- fırsat:** (Ar.) Fırsat, uygun zaman
f.+nı Ş02/02
f.+ta Y19/08
f.+tın Y13/03
- fış-:** Fışkırmak
f.-ıp Y08/03
- fıtrat:** (Ar.) Yaradılış Krş. hulk, meşreb, mizâc, tabi'at
f.+ı selimeside Y09/01
- fıtrî:** (Ar.) Tabii, yaradılıştaki
f. Ş06/01
f.+ı Y10/01
- fıçım:** Biçim Krş. Piçim, şüret, şekl, üslûb
f.+de Y19/08
- fifize:** Takı
f. Y16/04
- figân:** (Far.) İnleme Krş. Nale
ah+u f. Y01/04
f.+larıdın Y01/04
- fi'il:** (Ar.) İş
f.+ler Y14/03
- fikir:** (Ar.) Fikir Krş. Hüş, rây
'âlî+i f. Ş03/02
f.+i selim Ş05/06
f.+i ta'amül Ş05/06
f.+i nazar Ş06/05, Ş06/05, Ş06/05
f. Ş03/02, Y01/01, Y12/08, Y16/04, Y17/04, Y18/04, Y20/01, Y21/04
f.+kıl- 40/017, 73/016
f.+ge Y01/03, Y03/02, Y15/01, Y19/01
f.+ler Y19/01
f.+lerce Y09/08
f.+imni 139/002
f.+imçe Y13/08, Y20/03, Y21/03
f.+lerin 139/017
f.+i 64/006, Y19/07, Y21/02
f.+ini Y17/03, Y18/08, Y18/08,
f.+ığa Y15/09
f.+ide Y21/02
f.+inde Ş05/05
f.+ice Y13/09, Y18/08
f.+lerimiz Y18/07
f.+leri 49/011, 146/004, Y18/04
f.+lerige Y09/08
- fikirle-:** (Ar.+Tr.) Fikir etmek
f.-p Y09/05
f.-ş Y13/08
- Filipin:** Ülke adı
f. Y12/10
- Filistin:** Filistin
f. Y03/04, Y14/10, Y14/10, Y14/11, Y14/11, Y14/11, Y14/12, Y14/12, Y14/12, Y14/12

- f.+ğa Y14/12
f.+de Y14/12, Y15/09
f.+din Y14/11
- Filistiye:** Yer adı
f. 60/008, 87/004, 108/009
f.+ler 83/008
- filosof:** (Fr.) Filozof
f.+ları Y09/01
- Finhas:** Kişi adı
f. 106/030
- Fir'avun:** Firavun
f. 135/009, 136/015
- Firdevsi:** Firdevsi İranlı şair
f. Y03/04
f.+nın Y03/04, Y03/05, Y08/06
- firibkār:** (Far.) Aldatan, aldatıcı
f. Y18/08
- fi-sebīl-illāh:** (Ar.) Allah yolunda
f. E02/01, E02/03, Y15/08, Y18/08
- fişman:** (Far.) Pişman Krş. Pişmān
f. Y11/07
- fitne:** (Ar.) Fitne
f. Y11/03
f.+leridin 31/020
- fiyaz:** Soğan
f.+larının Y19/07
- fiyu:** (Çin.) Bir tür belge
f. Y21/06, Y21/06
- flan:** (Fr.) Plan Krş. Plan
f.+ı Y20/05
f.+larını Y20/05
- floṭ:** (Rus.) Askeri filo üssü
f. Y09/10
- frafesör:** (Fr.) Profesör
f. Y12/01
f.+i Y16/02
- frank:** İsviçre para birimi
f.+si Y19/03
- Franku:** Özel isim
f. Y16/01
f.+nın Y19/02
f.+nın Y19/01
f.+ğa Y19/01
- Fransa:** Fransa
f. Y12/10, Y12/10, Y12/11,
Y14/11, Y13/08, Y13/08, Y13/08,
Y13/08, Y13/09, Y13/09, Y13/10,
Y13/10, Y03/04, Y03/04, Y03/04,
Y06/04, Y06/05, Y09/10, Y09/10,
Y09/10, Y09/11, Y09/11, Y09/12,
Y15/02, Y17/02, Y17/02, Y17/02,
Y17/02, Y17/03, Y17/03, Y17/03,
Y17/03, Y17/03, Y17/03, Y17/03,
Y17/03, Y17/03, Y17/03, Y17/03,
Y18/06, Y19/01, Y19/02, Y19/03,
- E02/02, E02/02, E02/02, E02/02,
E02/03, E02/03
f.+nın Y03/04, Y16/01, Y17/01,
Y17/03, Y17/03
f.+nı Y13/10
f.+ğa Y13/10, Y09/11, Y15/02,
Y17/02, Y17/03, E02/03
f.+ge Y09/11, Y19/02
f.+dan Y17/03
- Fransız:** Fransız
f. Y19/03
f.+ların E02/01
f.+lardin Y19/01
- frasend:** Yüzde
f. Y06/03
f.+ge Y21/06
- front:** Cephe Krş. Cebhe
f.+ını Y20/03
- fufirus:** Tütün Krş. Fafirus, papirüs, tütün
f. Y10/08
- Fuḥuşı:** Özel isim
f. Y10/06
- fuḫarā:** (Ar.) Yoksul, fakir
Krş. Fakir, geda, kembagal, sefil
ehl+i f. Y18/08
f. Y12/04, Y09/01, Y15/11,
Y21/07, Y21/08
f.+nın Y01/04, Y02/04, Y05/03
f.+ğa Y05/03
f.+lar Y05/03, Y05/03, Y08/03
f.+ların Y10/08, Y12/05, Y12/08,
Y05/03, Y05/03, Y09/06, Y17/04
f.+ların Y14/08, Y13/05
f.+larğa Y01/04, Y08/03, Y20/05
f.+large Y05/03, Y05/03, Y09/02
f.+lardan Y18/08
f.+lardin Y01/04
f.+ları Y19/07
f.+larige Y05/03
- ful:** Pul, para Krş. aḫçe, naḫd, pul, tize
f. Ş02/01
- fut:** Ayak Krş. Ayağ, kadem, put, tapan
f.+um Y06/03
- Fürgüapa:** Fransız gemisinin adı
f. Y17/01
- fürü'ât:** (Ar.) Kollar, dallar
f. Ş05/04
f.+te Y12/02
f.+ı Y12/02
- fürüş:** Satan, satıcı Krş. şatḫuṣı
aḫvāl+i f. Y03/05
f. Y03/05
- fütühât:** (Ar.) Zaferler
f. Ş02/03, Y16/01
- fütün:** Bütün

- Krş. ‘ām, ‘amma, bütün, cümle, heme, pütün, tob, tutaş, ‘umūm, ‘umūmen
f. Y21/06, Y21/06
- füze:** (Fr.) Füze
f. Y03/06, Y03/06, Y09/09
- ğacırlat-:** Taklidi ses Krş. Buldukla-
ğ.-adur 37/013
ğ.-tılar 35/016
ğ.-ıp 112/010
- ğaddār:** (Ar.) Zulmeden
ğaşb+ı g. Ş02/03
ğ. Ş03/03, Y10/04, Y18/02
ğ.+lar Y18/03
ğ.+lerige Ş03/02
ğ.+larıdın Y18/02, Ş02/03
- ğadr:** (Ar.) Haksızlık etme, zarar verme, hainlik
şeref
ğ.+i ħiyānetge Ş02/01
ğ.+i Ş02/04
ğ.+leri Ş02/04
- ğāfil:** (Ar.) Gaflette bulunan
ğ. Y16/03, Ş04/01
ğ.+lerniñ Y11/10
- ğāfillık:** (Ar.+Tr.) Gafillik Krş. Ğaflet
ğ.+ta Y15/07
- ğaflet:** (Ar.) Gafillik, boş bulunma Krş. Ğāfillık
ferd+i ğ. Y01/02
ğ. Ş03/02, Ş03/02, Y14/04, Y02/02, Y02/03, Y03/02, Y03/02, Y15/07, Y16/03, Y18/03, Y20/05, E01/01, E01/01, E01/01, E01/02, Y19/06, E01/02
ğ.+ge Ş04/04
ğ.+te Y01/01, Y02/03
ğ.+tin Y14/04
ğ.+din Ş04/03
ğ.+ler Y07/03
ğ.+imiz Y01/02
ğ.+imizdin Y01/02
- ğalat:** (Ar.) Yanılma
ğ.+ı fehimlik Y02/05
- ğalebe:** (Ar.) Üstünlük
ğ. Ş06/02, Y18/02, Y20/03, Y20/03
ğ.+si Y17/02
- ğalgala:** Aşırı sevinç
ğ.+kıl- 96/012, 98/008
- ğalgış:** Uçurum
ğ.+dek 119/119
- ğalibiyet:** (Ar.) Galibiyet
ğ.ge Y20/03
- ğalip:** (Ar.) Kazanan
ğ.+bol- 9/019, 12/004, 13/004
129/003
ğ.+dürler 65/003
- ğaltek:** El arabası
ğ. E02/04
- ğalve:** Kargaşa
ğ.+kıl- 83/002
ğ.+si 74/023
ğ.+sini 65/008
ğ.+sidin 64/003
- ğam:** (Ar.) Dert, keder Krş. ‘azāb, derd
ğ. 31/010, 107/039, 116/004, Ş02/03, Y13/05, E02/06
ğ.+dur 90/010
ğ.+kıl- 13/002
ğ.+ını Y01/01, E01/01, E01/01
ğ.+ıda Ş04/01, E01/04
ğ.+ları 16/004
- ğamgîn:** Kederli Krş. Mûte’essir
ğ.+bol- 38/018, 42/005, 42/011, 43/005
ğ.+dür 42/006, 69/029
- ğamlaş-:** (Ar.+Tr.) Dertleşmek Krş. Dertleş-
ğ.-maқта Ş02/06
- ğana:** Sadece Krş. Ğına
ğ. Ş06/02, Y04/01, Y05/01, Y07/01, Y09/03, Y16/02, Y18/08, Y19/04
- ğanîlik:** (Ar.+Tr.) Zenginlik, bolluk
Krş. Baylık, baylıĝ, şervet
ğ.+tin 119/014, Y12/07
ğ.+ini 65/009
- ğanîmet:** Ganimet Krş. Olca
ğ. Ş01/03, Ş05/04, Y10/12, Y01/02, Y18/01, Y20/01, E01/03
ğ.+tüş- Y11/11
- ğar:** Çukur
ğ. Y12/01
- ğarayib:** (Ar.) Tuhaf, şaşılacak şeyler Krş. ‘acā’ibāt
ğ. E02/05
- ğaraż:** (Ar.) 1. Kin 2. Hedef, amaç Krş. Arman, ğaye, hedef, meram
ğ. Ş04/04, Ş04/05, Ş05/04, Ş06/01, Y02/02, Y02/02, Y09/02, Y18/02, E02/06
ğ.+lar E02/06, Ş04/01, Ş04/02
ğ.+large Ş04/02
ğ.+ıda E02/05
ğ.+larımıznı Ş04/02
ğ.+larımıznı Ş04/01
- ğarażlık:** (Ar.+Tr.) Amaçlı Krş. Ğarażlık
ğ. Y05/03
- ğarażlik:** (Ar.+Tr.) Amaçlı Krş. Ğarażlık

- ğ. Y01/02, Ş04/04
ğ.+ige Y18/03
- ğarb:** (Ar.) Batı Krş. Mağrib
ğ. Ş05/03, Ş05/03, Y14/07, Y14/07,
Y15/09, Y15/09, Y15/09, Y16/01,
Y17/02, Y17/04, Y18/01, Y18/03,
Y20/02, Y20/04, Y20/04
ğ.+da Ş04/03, Ş05/03, Ş06/03,
Y12/10, Y19/02
- ğarbī:** (Ar.) Batıya ait
ğ. Ş04/03, Ş05/03, Ş05/03, Ş06/03
- ğariş:** Karış
ğ. Y20/02, Y20/02
- ğarīb:** (Ar.) Zavallı, kimsesiz Krş. hār ü
zār, miskīn
ğ. Ş01/03, Y01/04, Y01/04,
Y05/04, Y09/01, Y09/03, Y09/04,
Y09/05, Y15/06, Y19/06, E01/03,
E02/02, E02/04
ğ.+lerni Y19/06
ğ.+lerge Y09/01
- ğark:** (Ar.) Batma, boğulma
ğ. Y19/02
ğ.+bol- Y17/01, Y17/01
- ğaşb:** (Ar.) Zorla alma
ğ.+ı gaddar Ş02/03
- ğastansa:** Yer adı
ğ. Y19/05
- ğavğa:** (Far.) Kavga Krş. Cidal, cañcal,
niza‘
ğ. 2/001, 59/006, Ş06/06, Ş06/06
ğ.+kıl- 46/006, 59/014
ğ.+lar Y14/12
ğ.+sığa 89/009
- ğayb:** (Ar.) Gizli olan Krş. Bātin, maḥfi,
pinhan, yaşuruğluk, yaşurun
ğ. Y14/04, Y05/03
- ğaye:** (Ar.) Amaç, hedef
Krş. Arman, ğaraž, hedef, meram
ğ.+i ‘amelimizdendür Ş06/06
ğ. Ş05/04
- ğāyet:** (Ar.) Pekçok
ğ. Y21/01
ğ.+te Y01/05
- ğayret:** (Ar.) Çaba harcama, çalışma
Krş. Himmət, iş, küşiş,
ğ.+i milliyemiz Ş05/02
ğ. 78/034, Ş02/03, Y10/11, Y14/09,
Y06/04, Y08/01, Y16/02, Y18/03,
Y18/04, Y18/07, Y18/08, Y21/08,
E02/01, E02/03
ğ.+kıl- Y20/06, 109/012
ğ.+im 119/139
ğ.+iñ 79/005
ğ.+i 69/009
- ğ.+leri Ş02/04, Ş05/05, Y13/06,
Y05/06, Y05/06, Y06/04
ğ.+leriğa Y21/04
ğ.+leridin Y06/04
- ğayretlendür-:** (Ar.+Tr.) Çabalandırma
ğ.-ür irdiler 78/058
- ğayretlik:** (Ar.+Tr.) Çabalı
ğ. Y13/04
- ğayri:** (Ar.) Gayri
ğ. Y14/02, Y14/04, Y13/03,
Y16/01, Y18/02
- ğaz:** Gaz Krş. Gez
ğ. Y16/01
- ğazā:** (Ar.) Din uğruna savaş Krş. Cihād
ğ. 44/011, 78/025, Y11/09
ğ.+bol- 74/014
ğ.+yım 42/003
- ğazab:** (Ar.) Öfke, kızgınlık Krş. Açığ,
ğ. 27/009, 55/005, 56/007, 77/009,
78/022, Y15/08
ğ.+ıñ 74/001, 76/007, 90/007
ğ.+ıñıñ 21/009, 69/024, 85/003,
90/011
ğ.+ıñnı 85/006
ğ.+ıñda 6/001, 7/006
ğ.+ı 30/005, 78/031, 78/050
ğ.+ıñıñ 78/049
ğ.+ımı 78/038, 78/042, 78/058,
103/009, 106/029
ğ.+ığa 86/015, 103/008
ğ.+ıge Y16/03
ğ.+ıdın 37/008
ğ.+ları Y01/04
- ğazablan-:** (Ar.+Tr.) Öfkelenmek Krş.
Açığlan-
ğ.-ur sen 80/005
ğ.-ıñlar 4/004
ğ.-magey 2/012
- ğazablandur-:** (Ar.+Tr.) Öfkelenlendirmek
ğ.-dılar 106/032
- ğazablık:** (Ar.+Tr.) Gazaplı
ğ. 60/002
- ğazabnāk:** Öfkeli
ğ. 18/008, 85/005
ğ.+bol- 79/005
- ğazat:** (Ar.) Din uğruna savaş Krş. Cihād,
ğazā
ğ.+lar Ş01/01
- ğazel:** (Ar.) Gazel
ğ. Y14/06, Y18/07
ğ.+dürmen 69/012
ğ.+ler Y04/01
- ğazete:** (İt.) Gazete Krş. Cornal, gezite
ğ.+de E02/05
- ğāzī:** (Ar.) Gaza eden

- cenāb+ı ğ. Ş02/01
 ğ. Ş01/03, Ş02/01, Ş02/01, Ş02/02,
 Ş04/06, Ş04/06, Y04/04, E02/02
 ğ.+ler Ş02/02
 ğ.+large Ş02/01
 ğ.+miz Ş02/01
 ğ.+lerimizğa E01/04
 ğ.+leri Ş04/05
- gedālik:** (Far.+Tr.) Dilencilik, yoksulluk
 Krş. Tilencilik
 g. 109/010
- gedāy:** (Far.) Dilenci, yoksul
 Krş. Fakir, fuḳarā, kembrağal,
 tilençi, sefil
 g.+lar Y12/06
- gef:** Söz Krş. gep
 g. Y04/06
- gehi:** (Far.) Bazan, ara sıra Krş. ba‘zan
 g. Y11/04
- gelū:** (Far.) Boğaz Krş. Boğaz
 g. 5/009
 g.+m 69/003
- gelveḡ:** Aptal
 g. 73/022, 92/006
 g.+ler 94/008
- genral:** (Al.) General Krş. Caṅcuṅ
 g. Y14/10, Y13/09, Y16/01,
 Y17/03, Y19/01, Y19/01, Y19/02
 g.+lerni Y04/06
 g.+lerdin Y19/01
 g.+leri Y19/01
- Genşu:** Yer adı
 g. Y21/04
- gep:** Söz Krş. ḳal, kelam, lafz, nuṭuḡ,
 nuṭḳ, söz
 g. 34/013, 119/069
 g.+ḳıl- 12/002
 g.+lerini 49/013
- gepilde-:** Sözlemek, konuşmak Krş.
 Gepleş-
 g.-p 94/004
- gepleş-:** Sözleşmek, konuşmak Krş.
 Gepilde-
 g.-ip 64/005
 g.-ürler 69/012
- ger:** Eḡer Krş. Eger, egerçi, egerde
 g. Ş03/03, Ş03/03, Ş04/06, Y01/06
- gerden:** (Far.) Gerdan, boyun
 g.+imizge Ş03/03
 g.+imizde Y15/07
- German:** Alman
 g. Y20/03, Y20/03, Y20/03, Y20/03
- Germanya:** Almanya Krş. Almanya
 g. Y11/11, Y12/10, Y12/10,
 Y12/11, Y14/09, Y14/09, Y14/09,
- Y14/10, Y14/11, Y13/08, Y13/08,
 Y13/08, Y13/09, Y13/10, Y13/10,
 Y13/10, Y13/10, Y13/10, Y13/12,
 Y03/04, Y03/04, Y03/04, Y04/05,
 Y09/11, Y09/11, Y09/11, Y09/11,
 Y09/11, Y15/02, Y16/01, Y16/01,
 Y16/02, Y16/02, Y17/02, Y17/02,
 Y17/02, Y17/02, Y17/03, Y17/03,
 Y18/05, Y18/05, Y18/05, Y18/05,
 Y19/01, Y19/02, Y19/02, Y19/02,
 Y19/02, Y20/03, Y20/04, E02/04,
 E02/04, E02/04
 g.+nı Y12/12, Y12/12, Y14/10,
 Y13/12, Y03/04, Y15/10, Y16/01,
 Y16/01, Y16/02, Y16/02, Y17/02,
 Y17/03, Y19/02
 g.+nı Y14/09
 g.+ğa Y13/09, Y13/10, Y13/11,
 Y04/05, Y04/05, Y04/05, Y04/05,
 Y09/11, Y17/03
 g.+da Y14/09
 g.+sı Y17/02, Y17/03
- Germanyahık:** Almanyalı
 g.+lardın Y19/01
- gevher:** (Far.) Elmas, cevher Krş, Güher
 g. E02/05
- gez:** Gaz Krş. Ğaz
 g. Y15/10, Y16/01
- gezite:** (İt.) Gazete Krş. Cornal, ğazete
 ḳavm+i g. Ş01/01
 g. Ş01/02, Ş01/02, Ş01/02, Ş01/03,
 Ş01/03, Ş01/03, Ş03/02, Ş03/03,
 Y10/04, Y10/11, Y11/08, Y12/04,
 Y13/11, Y02/05, Y02/05, Y02/05,
 Y08/06, Y09/09, Y17/03, Y17/03,
 Y17/03, Y17/03, Y17/03, Y17/03,
 Y17/03, Y17/03, Y17/04, Y17/04,
 Y17/04, Y21/01, Y21/05, Y21/08,
 Y21/08
 g.+nı Y02/05
 g.+ğa Y08/02, Y17/03
 g.+ge Y04/02, Y17/03
 g.+de Y11/08, Y02/06, Y21/05
 g.+ler Ş01/01, Ş01/01, Ş01/01,
 Ş01/02, Ş01/03, Ş01/03
 g.+lerde Y03/03, Y09/07
 g.+si Ş01/03, Y12/11, Y12/11,
 Y08/06, Y15/09, Y15/09, Y15/10,
 Y15/10, Y16/02, Y16/02, Y19/01,
 Y19/02, Y19/02
 g.+sini Ş01/02, Y08/06, Y09/10,
 Y09/11, Y15/08
 g.+miz Y02/05
 g.+mizni Y04/06
 g.+mizni Y02/05

- g.+mizğa Y04/02
g.+mizde Ş01/03
g.+leri Y12/10, Y16/01, Y16/01
g.+lerini Y10/11, Y10/12, Y02/05
- ğın:** Yağmur Krş. Yamğur
ğ.+lar 65/010
- ğına:** Sadece Krş. Ğana
ğ. Y10/01, Y10/01, Y10/01,
Y20/02, Y20/02, Y20/02, Y20/02,
Y20/05, E02/04
- ğıybet:** (Ar.) Dedikodu
ğ. 15/002, 50/020, Y16/03
ğ.+kıl- 101/005
ğ.+ini 31/013
- Gil'ad:** Özel isim
g. 108/008
- giriftār:** (Far.) Tutulmuş, yakalanmış
Krş. Dūçār, mübtelā
g. 78/067
g.+êrdim 116/011
Ş04/01, Y15/08, Y16/03
g.+bol- Ş01/01, Ş04/02, Ş04/04,
Ş05/01, Y07/03, Y16/03
- giryān:** (Far.) Ağlayan
dide+i g. E01/04
g.+lar E01/04
- giyāh:** (Far.)Nebat, bitki
g. 37/002, Y12/01
g.+nı 105/035
g.+lar 104/014, Ş06/05
g.+ları 72/016
- ğoca:** Yaşlı adam Krş. aksåkal, qarı,
yaşlık
ğ. Y01/05
ğ.+m Y09/03, Y09/03
- ğocamlig:** Yaşlılık Krş. qarılık
ğ.+i Y09/04
- göşt:** (Far.) Et
g. 78/020, 78/027, E01/03, Y12/06
g.+ğa E02/03
g.+ini 50/013, 79/003
- Ġranatege:** Yer adı
ğ. Y17/02
- gubār:** (Ar.) Toz
ğ.+ı nisyān Ş01/02
- Ğuçā:** Yer adı
ğ. Y13/02
- Ġulca:** Yer adı
ğ. Y05/06, Y19/04, Y20/06,
E01/05, Ş06/03, Y13/02
ğ.+daki E02/06
ğ.+dın Y02/05, Y05/06, Y06/05
- ğuldat-:** Çoğaltmak Krş. Aşur-, köpeyt-,
tazala-
ğ.-ıp 105/024, Y21/08
- gur:** (Far.) Mezar
g.+nın 141/008
- ğurur:** (Ar.) Gurur
ğ. Ş04/04, Y18/03
- ğururluq:** (Ar.+Tr.) Gururlu Krş. Mağrūr
ğ. 75/004
- ğutulda-:** Söylenmek, mırıldanmak
Krş. Sözen-
ğ.-p 106/025
- gügürd:** (Far.) Kükürt
11/006, Y16/04
k.+leridin Y16/04
- güher:** (Far.) Cevher Krş. Gevher
g. Y03/01
- gül:** (Far.) Gül
g.+ni Y18/05
g.+idék 103/016
g.+leri Y18/05
- gülzar:** (Far.) Gül bahçesi
g. E01/04
- gümrahlık:** (Far.+Tr.) Yolunu şaşırmış
g.+larını 19/012
- günāh:** (Far.) Günah, suç Krş. Vebāl
g. 40/006, 78/017, 106/006,
109/007, 119/012, Y21/08
g.+kıl- 4/004, 39/001,
41/004, 51/004, 78/032
g.+nın 15/005
g.+ta 51/005
g.+sız 94/022
g.+ım 38/018, 51/003, 59/004
g.+larım 69/005
g.+ımının 32/005, 38/003
g.+ımını 32/005
g.+larımını 25/018
g.+ımdın 51/003
g.+larımdın 51/009
g.+ı 32/001, 59/012, Y02/04
g.+ıda 68/021
g.+larımızı 79/009, 90/008
g.+larımızğa 103/010
g.+larını 25/007, 85/002
- günāhkār:** (Far.) Günah işleyen Krş. Fāsık
g. Y18/03
g.+lar 1/005, 51/013, 104/035
g.+larının 1/001
g.+larını 25/008
- gürüh:** (Far.) Bölük, takım
Krş. Bölük, gürüh, kısım, parça,
şu'be, fevç, tã'ife
g. Y14/11
g.+nı 78/049
g.+ın 110/003
- Gürya:** Yer adı
g. Ş06/04

+daki Y08/06
güvāh: (Far.) Şahit, delil Krş. Delil, hüccet
 g. 89/037
 g.+lar 27/012, 35/011
güvāhlık: (Far.+Tr.) Şahitlik
 g. Y11/07, Y17/03
 g.+larımın 132/012
 g.+ların 119/024, 119/152
 g.+ların 119/022, 119/079,
 119/125, 119/138, 119/147,
 119/167, 119/168
 g.+larınğa 119/060, 119/119
 g.+larınđın 119/047
 g.+ların 25/010, 99/007, 119/002
güyāki: (Far.) Güyaki
 g. Y01/02, Y17/02
güzel: Güzel Krş. Çırāylık, dāh, hoş,
 laţif, tayyib, vecih, yaĥşı
 g. Y12/02, Y13/12, Y20/07
haber: (Ar.) Haber Krş. ĥaver, rivayet,
 uçur
 ĥ. 141/003, 142/005, Ş01/03,
 Ş01/03, Ş06/06, Y12/08, Y14/09,
 Y13/11, Y13/12, Y01/02, Y01/05,
 Y01/06, Y04/04, Y04/04, Y09/10,
 Y09/10, Y17/01, Y17/03, Y18/08,
 Y19/02, Y21/02, E01/05
 ĥ.+al- 41/001
 ĥ.+ge Y11/11, Y18/06, Y20/04
 ĥ.+ler Ş01/03, Ş05/05, Ş06/06,
 Y14/10, Y09/10, Y15/09, Y17/01,
 Y17/03
 ĥ.+lerni Y17/04
 ĥ.+lerğa Y20/04
 ĥ.+lerge Ş05/05, Ş06/06, Y14/12,
 Y04/06, Y09/11, Y17/02, Y17/02,
 E02/06
 ĥ.+i Y07/01, Y20/03
 ĥ.+ini Y11/12
 ĥ.+ige Y10/12, Y11/11, Y09/11,
 Y20/04
 ĥ.+ide Y14/07
 ĥ.+leri Y10/11, Y01/06, Y17/01,
 Y19/02, Y19/05, Y20/07
 ĥ.+lerige Y10/11, Y10/12, Y17/01,
 Y17/03, E02/04
 ĥ.+leridin 112/007
haberdār: (Ar.+Far) Haberli Krş. Āgāh
 ĥ. Ş02/03, Y18/08
 ĥ.+bol- 144/003
habersiz: (A.+Tr.) Habersiz Krş. Bihaber
 ĥ. Ş03/01, Ş04/01, Ş04/05, Y11/10,
 Y14/01
habersizlik: (Ar.+Tr.) Habersizlik Krş.
 Bihaberlik

kemāl+i ĥ. Y01/01
 ĥ.+te Ş04/04
 ĥ.+imizdin Y01/01
Ĥabeş: Habeşistan Krş. ĥabeşistan
 ĥ. Y10/12, Y11/11, Y11/12,
 Y11/12, Y04/06, Y04/06, Y06/05,
 Y08/05, Y08/05, Y08/06, Y08/06,
 Y08/06, Y09/11, Y09/12, Y09/12,
 Y09/12, Y09/12, Y09/12, Y15/02
 ĥ.+nın Y10/12, Y10/12, Y11/12,
 Y09/12
 ĥ.+ge Y13/12, Y08/06, Y09/12
 ĥ.+te Y15/02
Ĥabeşistan: Habeşistan Krş. ĥabeş
 benī+ ĥ. Y09/12
 ĥ. 68/031, Y11/12, Y11/12,
 Y04/06, Y06/05, Y08/06, Y08/06,
 Y09/12
 ĥ.+nın Y11/12, Y08/05
 ĥ.+nı Y11/12
 ĥ.+ğa 87/004
 ĥ.+da Y14/09, Y04/06, Y08/05,
 Y09/11
ĥabeşlik: Habeşistanlı
 ĥ.+ler Y10/12, Y11/11, Y06/05,
 Y08/06, Y09/12
 ĥ.+lernin Y10/12
 ĥ.+lerğa Y10/12
 ĥ.+lerdin Y04/06
Ĥabi: Yer adı
 ĥ.+de Y21/04
ĥabīb: (Ar.) Sevgili, seven, dost Krş. Dost,
 yār
 ĥ.+in 108/006
 ĥ.+inin 60/005
 ĥ.+ige 127/002
ĥābis: (Ar.) Hapseden, tutan
 ĥ. Y11/06
 ĥ.+ge Y17/02
ĥabishāne: (Ar.+Far.) Hapishane Krş.
 kamaĥ, zindān
 ĥ.+sini Y06/05
ĥac: (Ar.) İslamın şartı
 ĥ. Ş06/05, Y13/07, Y03/04
 ĥ.+ge Y18/06, Y03/04
ĥacālet: (Ar.) Utanma, şaşırma Krş. ‘ār,
 ĥacel, ĥayā, ĥayret, şerm
 ĥ. 35/005, 35/026, 40/014, 83/018,
 119/046
 ĥ.+bol- 22/005, 37/019, 69/006,
 70/002, 127/005
 ĥ.+kıl- 44/008, 89/051
 ĥ.+durlar 71/024
 ĥ.+ge 4/002, 35/004, 53/005,
 119/032

ḥāce: (Far.) Hoca, efendi

h. 105/021, Y02/03, Y02/05
h.+ların 136/003
h.+m Y13/06
h.+ndur 45/011
h.+sini 123/002
h.+siğa 136/003
h.+ları Y14/09

ḥacel: (Ar.) Utanma, şaşırma Krş. ‘ār, ḥacālet, ḥayā, ḥayret, şerm
h.+kıl- 14/006

ḥācet: (Ar.) İhtiyaç, gereklilik Krş. Lazımlık
‘ām +ı h. Y15/07
h. Ş01/03, Y14/01, Y02/03, Y02/06, Y03/03, Y06/03, Y07/02, Y15/06, Y18/08, Y21/02
h.+ge 34/010
h.+lerge Y15/07
h.+imizni Y14/01
h.+lerimizğa Y15/08
h.+lerimizge Y11/05
h.+idin Y01/04
h.+leri Ş01/02, Y11/05, Y02/01, Y03/05, Y15/08
h.+lerini Ş02/06
h.+leriğa Y02/05
h.+lerige Ş02/05, Ş05/04, Y11/05, Y15/07
h.+leridin Y15/07, Y15/08

ḥācetmend: İhtiyaçlı, muhtaç
h.+ge E02/03

ḥācı: (Ar.) Hacca giden
h. Y16/02, Y18/08, Y18/08
h.+nı Y18/08
h.+dın Y11/06
h.+lar Y18/06, Y18/06
h.+m Y18/03, Y21/01
h.+mnı Y13/05
h.+mnı Ş04/06
h.+mdın Ş02/01, Ş03/01

ḥada: Sırık
h.+larını 104/003

ḥadd: (Ar.) Sınır Krş. Çegre, ḥudūd
h.+ı bulūğğa Ş05/04

ḥademe: (Ar.) Hizmetçi, odacı
Krş. ḥidmetçi, ḥizmetçi
h.+leri Y13/04

ḥādim: (Ar.) Hizmetçiler, odacılar
h. Ş01/03, Ş03/02, Y21/01
h.+leri Y19/02, Y20/06

ḥadīş: (Ar.) Peygamberin sözleri
h.+i nebeviye Y03/03
h.+i nebeviyede Y02/02
h.+i nebeviyelerde Y15/06

h.+i şahih Y15/05

h.+i şerif Ş05/01, Ş05/01

h.+i şerifini Y21/01

h. Ş05/01, Y11/11, Y11/12, Y12/07

h.+ler Y12/08, Y15/05, Y19/08

h.+lerde E01/01, Y19/08

h.+leri Y21/01

ḥādise: (Ar.) Vaka, olay Krş. Vak‘a, vukū‘āt
h. Y02/06

h.+ler Ş01/02, Ş04/04, Ş04/05

Ḥadis Hebaba: Addis Ababa Etiyopya’da bir şehir
h.+da Y18/05
h.+daki Y18/05, Y18/05

ḥadsiz: Sınırsız
h. 119/096, 139/014, Y07/06, Y07/06

ḥafe: Üzülme
h. 17/02, 112/010
h.+bol- 37/001, 37/007, 37/008

ḥafelḥ: Üzülmek
h.+ka 10/014
h.+tın 6/007, 31/009

ḥafiy: Para birimi
h. Y12/08, Y06/04, Y07/03, Y07/04, Y08/04, Y17/04
h.+dın Y17/04

ḥvāh...ḥvāh: hah... hah (Bağlaç)
h. 135/006, Ş05/05, Ş05/06, Ş05/06, Y11/05, Y07/02, Y16/03, Y19/05, Y19/05, Y21/04

ḥvāhiş: (Far.) İstek, arzu Krş. Ārzū, emel, hevā, ḥevā, heves, iştiḥā’, murād, rağbet, tilek
h. 73/007, 105/022
h. +kıl- 45/011, 68/016
h.+im 38/009
h.+imni 92/011, 92/012, 118/007
h.+iğ 51/006
h.+ini 10/017, 145/019
h.+iğa 41/002, 27/012
h.+idin 10/003
h.+leri Y05/01
h.+lerini 37/004

ḥvāhla-: (Far.+Tr.) İstemek
Krş. İste-, ḥala-, ötü-, tile-
h.-ydur Y12/03
h.-ydurlar Ş03/03
h.-maydur 81/012, Y12/03, Y01/04
h.-maydurlar Ş05/06
h.-makta Y18/05
h.-dılar 137/003
h.-mapdur 40/007

- h.-sa Ş05/05, Y19/05, Y20/05,
Y04/03, Y04/03, Y07/05, Y15/12,
Y19/08, Y20/08, E01/03
h.-sak Y19/03
h.-p Ş02/05
h.-ğan 132/014, Y19/07, 78/029,
107/030, Y10/03, Y12/09, Y14/06,
Y20/01
h.-ğannı 112/008
h.-ğanım 54/007
h.-ğanımnı 59/0010
h.-ğanlarını Y20/03
h.-gen Y19/01
h.-ğuçı Y15/04
h.-ğandek 35/025
h.-yduğan 34/012, E02/06, Y02/02
h.-makla Ş01/01
- hāic:** (Ar.) Heyecanlı
h. Y14/06
h.+leriga Y05/06
- hā'in:** (Ar.) Hıyanet eden
h. Y10/04, Y10/06, Y19/01, Y19/08
h.+din Y15/08
h.+ler Ş03/02, Y21/03
h.+lerni Y18/03
h.+lerge Y01/06
h.+lerdin Y12/06
h.+i Y21/03
h.+lerini Y18/03, Y20/07
- hā'ināne:** (Ar.) Haince
h. Y10/03
- hakan:** Hakan
h. Ş05/02, Ş05/02, Ş05/02, Y10/02,
Y10/02, Y10/03, Y10/03, Y10/03,
Y10/03, Y04/03, Y18/01, Y21/03,
Y21/03
h.+nıñ Y10/05
h.+ı Ş06/02
- hakançe:** Devlet dili
h. Y09/06
- hakāniyet:** (Ar.) Doğruluk ve adalete
uygun
müddet+i h. Ş04/05
h. Ş02/02, Ş02/04, Ş02/04, Ş04/05
h.+ini Y18/04
- hakāniyetlik:** Adalete uygunluk
h. Y12/05
- hakanlık:** Hakanlık
h. Ş05/02
h.+ı Ş05/02
h.+ıga Ş05/03
- hakāret:** (Ar.) Hakirlik, hor görme
Krş. hārlıg, hōrluk
hārlıq, mezellet, zelillik, zelālet,
zillet
- h. 31/018, 107/040, 123/004
h.+kıl- Y17/01
h.+ni 119/022, Ş02/01
h.+lerge Y10/04
h.+i 123/004
h.+leri Ş04/01
- hakikat:** (Ar.) Bir şeyin aslı, esası
‘ibādet+i h. Ş06/05
şems+i h. Ş03/03
h.+ı tarihiyeğa Ş05/04
h. 45/004, 60/004, 61/007, 72/002,
85/010, 85/011, 89/014, 111/007,
111/008, Ş03/03, 5/002, Ş03/03,
Y10/02, Y10/10, Y18/04, Y19/08,
Y21/01, Y21/04
h.+dür 119/143, 119/160, Ş03/02,
E02/05
h.+dürler 119/152
h.+ğa 51/006
h.+ge Y09/08, Ş06/05, Y18/08
h.+te 86/015, 146/007, Ş06/01,
Y10/03, Y05/02, Y05/02, Y11/02,
Y12/03, Y12/04, Y06/04, Y16/04,
Y18/03, Y18/03, Y19/04
h.+ıñ 40/012, 54/006, 71/022,
138/002, 108/004, 57/003, 57/010
h.+ıñnı 30/009, 40/010, 43/003
h.+ıñda 25/005, 26/003, 86/011
h.+ı Ş06/05, 91/004, 96/013
h.+ımı Ş06/05, Ş04/02, Ş06/05,
Y20/01
- hakikaten:** (Ar.) Doğrusu, gerçek olan Krş.
zāten
h. 39/006, 39/006, 39/011, 62/009,
73/001, 145/018, Y05/02, E02/05,
39/005, Y10/10, Y14/04, Y15/04,
Y20/01
- hakikatçı:** (Ar.+Tr.) Gerçekçi
h. Y18/08
- hakikī:** (Ar.) Gerçek Krş. Çın, sādık, şahih
h. 46/001, Ş03/01, Ş04/05, Y02/06,
Y05/01, Y09/04, Y07/04, Y18/01,
Y18/01, Y18/03, Y18/04, Y18/07,
Y18/08, Y20/02
h.+ğa Ş04/01, Y18/05
h.+ka Y08/04, Y08/
- hakim:** (Ar.) Hükmeden
h. 7/011, Ş06/04, E01/05
h.+dür 50/006, 75/007, Y02/02
h.+i 68/005, 94/002, 105/021,
E01/05, E02/06, Y09/08, E02/04
h.+bol- Y18/03
h.+kıl- 105/022
h.+ni 99/004
h.+ler Ş06/04, Y14/03, Y18/02

h.+lerniñ Y10/02
h.+leri 2/011, 141/006, 148/012
hākīmāne: (Ar.+Far.) Hakimcesine
h. Y06/04, Ş03/03
hākimiyyet: (Ar.) Hakimlik, amirlik Krş.
hākimlik
kavm+i h. Ş01/01
h.+i ‘izzetige Ş05/02
h.+i islāmiye Ş02/04
h.+i milliye Ş01/01
h. Ş03/03, Ş04/05, Y10/06, Y20/01
h.+i Y01/02, Y18/02, Ş01/01,
Ş01/01, Ş01/01
h.+niñ Y20/03
hākimlik: (Ar.+Tr.)Hakimlik Krş.
hākimiyyet
h.+leri Ş05/02
hākīr: (Ar.) İtibarsız, değersiz Krş. ‘ādī,
h. Y18/06, Y10/02, Y02/02,
Y18/03, E02/01, E02/01
hākq: (Ar.) 1. Allah, Tanrı Krş. Allah,
hūdā, Hūdāvend, hūdāy, ilāh, rabb,
teñri
2. Doğruluk ve insaf 3. Bir insana
ait olan 4. Pay, hisse Krş. Behre,
hişşe, naşib, pāle
cenāb+ı h. Ş04/01, Ş05/04, Ş06/02,
Ş06/05, Ş06/06, Y14/01, Y02/01,
Y02/02, Y03/03, Y15/05, Y15/06,
Y15/06, Y19/08, E01/01, Y19/08,
Y19/08, E02/01, Y03/02, Y15/07,
Y15/07, Y15/08, Ş03/03, Ş04/04,
Ş04/04, Ş04/05, Ş04/05, Y15/07
h. Ş04/05, Y02/02, Y02/02,
Y19/08, Y09/04, Y18/04, Y19/08,
Y21/03, Y21/03
h.+niñ Y03/02, Y15/07, Y15/07,
Y15/07, Y15/08, Ş02/01, Ş03/03,
Ş04/04, Ş04/04, Ş04/05, Ş04/05
h.+nı 17/001, Y05/04
h.+ı Y17/04, Y18/06
h.+ıda Y10/09, Y11/05, Y11/10,
Y11/11, Y04/04, Y09/02, Y15/05,
Y16/02, Y17/04, Y17/04, Y19/02,
Y19/03, Y19/08, Y20/04, Y21/01,
Y21/01
h.+ını Y13/07, Y02/05, Y05/04,
Y15/05, 140/013
h.+ıda 132/001
h.+ında Y11/04, Y11/04, Y14/01,
Y14/09, Y04/03, Y04/04, Y09/08,
Y09/12, Y15/04, Y21/03, Y21/07
h.+ıdın Y13/06, Y13/07
h.+ımızda Ş04/02
h.+larını Ş02/02

h.+larığa Y11/01
hākqıdaki: (Ar.)Dair, ilgili
h. Y07/06, Y09/08, Y17/04, Y19/01
hākılk: Haklı
h. Y13/08, Y15/01, Y18/02, Y20/01
hāksız: Haksız Krş. istiḥkaksız, nāḥaḥ
h. Ş06/06, Y18/04
hāksızlık: Haksızlık Krş. Cevr, nāḥaḥcılık,
nāḥaḥlık, nāḥaḥlik
h.+largā Y18/02
hāl: (Ar.) Hāl, durum Krş. Ahvāl,
vaż’iyet, hey’et
h.+i ḥayrat Y09/05
h.+i ḥazırda Y02/06
h. Ş04/02, Ş06/06, Y13/08, Y13/09,
Y13/09, Y02/01, Y02/03, Y03/02,
Y05/04, Y06/01, Y07/01, Y07/04,
Y19/01, Y19/03, Y19/04, Y20/01,
Y21/04
h.+dür Y20/01
h.+kıl- Y11/04, Y09/12, Y19/03
h.+ğa 68/006, Ş06/01
h.+de 18/044, Ş05/01, Ş06/01,
Y10/06, Y11/12, Y14/02, Y14/04,
Y01/05, Y02/01, Y05/05, Y09/03,
Y15/09, Y16/02, Y19/03, Y19/03,
Y19/08, Y21/01, E01/02, E02/01
h.+dedür E01/03
h.+din 58/004
h.+ler Y02/02, E01/03, E02/05,
Y13/01
h.+lerge Y06/05, Y06/05, Y07/02
h.+lerde Y15/04
h.+lerden Y17/03
h.+imde Y09/02
h.+i Y09/01, Y09/02, Y21/08
h.+ini Y12/05, Y14/03, Y16/03,
106/005, Ş04/05
h.+iğa Y10/06, Y20/05
h.+ide Y13/01, Y16/03, 30/006
h.+imiz Ş05/01, Y01/02
h.+imizde Y01/01
hālā: (Ar.) Şimdi, henüz Krş. Ėmdi, ėndi
h. Y14/07, Y14/08, Y14/08, Y03/03
hala-: İstemek
Krş. İste-, ḥ’āhla-, ötün-, tile-
h.-ydılar Y20/03
ḥalāş: (Ar.) Kurtulma, kurtuluş Krş.
kutuluş, necāt, selāmet
h. 71/024, 74/002, 78/036, 78/043,
106/010, 107/002, 107/021,
119/117, Ş03/01, Ş04/01, Y03/03,
E01/01

h.+bol- 108/006, §01/02, §02/02,
33/016, Y18/01, 6/004, §01/01,
60/005
h.+kıl- 7/002, 7/004, 19/014,
22/008, 25/022, 31/005, 33/017,
34/017, 34/022, 40/017, 41/002,
44/026, 49/007, 50/015, 55/019,
59/002, 69/018, 70/005, 72/014,
77/015, 79/009, 81/007, 89/049,
91/015, 103/004, 107/002, 119/134,
119/153, 119/154, 130/008,
136/024, 140/001, 142/007, 26/012,
49/015
h.+ıyla §04/02

ḥalāşlık: Kurtuluşluk

h. 111/009, 130/008

ḥalāyık: (Ar.) Halk Krş. aḥālī, ‘avām,
cumhur, aḥālī,
halk, ḥalk
ḥ. 44/015, 45/012, 45/016, 47/001,
49/001, 55/015, 57/009, 66/008,
67/003, 67/003, 67/005, 67/005,
77/014, 97/006, 99/001, 99/002,
102/022, 108/003, 109/031,
148/011
ḥ.+nıḡ 9/011, 33/011, 47/009,
89/050, 96/003, 96/005, 96/007,
105/044
ḥ.+nı 56/007, 68/030, 87/006,
106/034
ḥ.+ka 9/008, 96/010

ḥālbuki: (Ar.+Tr.+Far) Öyle iken

h. E02/03

Ḥaleb: Halep şehri

h. Y19/03

halef: (Ar.) Birinin ardından gelip onun makamına geçen kimse
h.+ide 107/011

halel: (Ar.) Bozma, bozuklu, eksiklik

h. Y16/03

hâlet: (Ar.) Hâl, suret Krş. तरीका
 h.+ge Ş06/02, Ş06/03, Y09/10
 h.+te Y03/04, 141/010, Y09/02,
 Y19/02

h.+tedürler Y03/03

h.+large Y18/03

h.+lerde Y02/04

h. + lerdin S06/01, Y05/05

h.+ideki Ş03/01

h.+lerini Y20/04

h.+leride Y07/03

halıcı: Halı satan kimse

h. Y03/03

halife: (Ar.) Halife

h.+i rāṣidūn Ş06/02

h. Y14/11

h. +leri Ş02/03

hâliş: (Ar.) Saf, katıksız Krş. Taşaffi
h. Y18/06, Y19/03, Y19/07,
Y11/08, Y13/12, Y16/01, Y18/07,
Y19/03, Y19/07, Y21/06

h.+i Ş02/02

h. +ler Y18/08

h.+lernin Y21/06

halk: (Ar.) Halk Krş. aḥālī, ‘avām,
cumhur, ḥalāyık
‘ām+ı ḥ. Y02/01

h.+1 'ālem Y12/02

h. 18/044, 35/018, 74/019, 89/015, 117/002, \$02/02, \$05/04, \$05/05, \$05/06, \$05/06, \$06/01, \$06/01, \$06/06, Y10/03, Y10/03, Y10/04, Y10/06, Y10/09, Y10/09, Y11/01, Y11/01, Y11/02, Y11/02, Y11/03, Y11/03, Y11/03, Y11/04, Y11/10, Y11/11, Y14/10, Y13/02, Y13/03, Y13/04, Y13/04, Y13/04, Y13/05, Y13/06, Y13/11, Y01/03, Y01/03, Y01/03, Y02/01, Y02/03, Y02/03, Y02/04, Y02/04, Y02/04, Y02/04, Y02/04, Y02/04, Y02/05, Y03/01, Y03/02, Y04/01, Y04/01, Y04/01, Y04/01, Y04/03, Y04/06, Y05/01, Y05/01, Y05/02, Y05/02, Y05/02, Y05/02, Y06/06, Y06/06, Y07/04, Y08/03, Y08/03, Y09/05, Y09/06, Y09/06, Y15/01, Y15/04, Y15/04, Y15/07, Y15/09, Y16/03, Y16/03, Y17/02, Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/03, Y18/03, Y18/03, Y18/03, Y18/03, Y18/04, Y18/07, Y18/08, Y19/04, Y19/07, Y19/07, Y19/07, Y20/01, Y20/01, Y20/01, Y20/03, Y20/04, Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/06, Y20/08, Y21/01, Y21/01, Y21/01, Y21/01, Y21/01, Y21/02, Y21/02, Y21/04, E02/04, E02/06

h.+dur Y19/03

h.+nıñ 3/006, 22/007, 72/004,
94/008, §02/04, §02/05, §02/05,
§03/02, §03/03, Y10/03, Y10/04,
Y10/04, Y10/06, Y11/01, Y11/01,
Y11/01, Y11/02, Y11/02, Y11/02,
Y11/04, Y11/04, Y11/08, Y02/01,
Y02/01, Y02/02, Y03/06, Y04/01,
Y04/01, Y05/01, Y05/02, Y05/02,
Y05/05, Y06/02, Y09/03, Y09/03,
Y09/05, Y09/06, Y17/03, Y18/01,

Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/08,
Y18/08, Y19/03, Y19/03, Y20/01,
Y20/05, Y20/06, Y20/06, Y20/06,
Y20/06, Y20/06, Y21/01, Y21/01,
E01/03

h.+nı Ş06/01, Ş06/04, Y10/03,
Y10/05, Y10/06, Y11/01, Y12/08,
Y13/08, Y02/03, Y05/02, Y09/09,
Y18/02, Y18/02, Y18/03, Y18/03,
Y18/04, Y18/08, Y18/08, Y18/08,
Y18/08, Y20/05

h.+ğa Ş05/06, Y10/06, Y10/09,
Y11/10, Y13/08, Y01/06, Y02/01,
Y02/05, Y09/10, Y16/01, Y18/06,
Y20/06, Y20/06

h.+ka 22/031, 72/003, 74/014,
105/014

h.+ta Y10/02, Y06/05

h.+tan Y18/08

h.+lar 2/001, 45/005, Y11/10,
Y13/04, Y03/03, Y21/04, Y21/08

h.+ların 7/007, 65/007, 105/001,
105/020, Y19/07, Y20/02, Y21/07

h.+ların 47/003, 67/004, 68/030

h.+larğa 7/008, 44/002, 96/013,
98/009, 149/006, Y08/03, Y20/05

h.+large Y12/07, Y20/07

h.+ım 59/011

h.+ın Y13/03, Y20/07

h.+ların Y20/07

h.+ı 73/010, Ş02/01, Ş04/04,
Ş05/05, Ş06/01, Y10/01, Y10/02,
Y10/10, Y12/07, Y14/11, Y14/12,
Y14/12, Y03/01, Y05/03, Y09/03,
Y09/06, Y09/06, Y09/12, Y16/01,
Y16/01, Y16/01, Y16/02, Y16/04,
Y17/02, Y17/02, Y17/02, Y17/02,
Y18/04, Y19/08, Y20/01, Y20/01,
Y20/01, Y20/02, Y20/05, Y20/05
h.+ını Y12/07, Y02/04, Y04/05,
Y04/05, Y05/02, Y15/03, Y18/04,
Y18/08, Y20/03, Y20/06, Y20/06,
Y20/06, Y21/05, Y21/08

h.+ını Y10/02, Y10/02, Y10/03,
Y14/05, Y05/02, Y08/02, Y09/03,
Y18/02, Y18/03, Y21/03

h.+ığa 149/002, Y14/05, Y13/12,
Y05/01, Y05/03

h.+ıdın 114/002, Y07/04, Y08/03

h.+ımız Y11/02, Y12/07, Y13/04,
Y13/04, Y13/04, Y01/03, Y04/01,
Y04/01, Y04/02, Y17/03, Y18/05,
Y20/01, Y20/06, Y21/01, E01/01

h.+larmız Y13/06, Y21/08

h.+mızın Y18/04

h.+ımıznı Ş01/02, Ş02/05, Ş03/02,
Ş03/02, Ş04/05, Y02/05, Y04/01,
Y05/05, Y09/07, Y16/03, Y18/02,
Y19/07, Y20/05, Y20/05, Y21/01,
Y21/01, Y21/01, Y21/02, Y21/02,
Y21/03, Y21/04, Y21/06, E01/03

h.+ımıznı Y03/01, Y04/02, Y16/03,
Y18/01

h.+ımıznı Ş03/02

h.+ımızğa Y04/01, Y04/01,
Y05/05, Y06/01, E01/01

h.+ımızge Y21/02

h.+ları Y14/07, Y14/07, Y14/10,
Y03/02

h.+larığa Y20/05

halkçılık: (Ar.+Tr.) Halkçılık

h. Y19/02

halkperver: (Ar.+Far.) Halkperver

h. Y01/04, Y12/05, Y02/03,
Y02/05, Y18/04, Y20/07

halkperverlig: (Ar.+Far.+Tr.)

Halkperverlik

h.+ını Y18/01

halta: Torba

h.+sını Ş04/04

ham: (Far.) Olmamış

h. Y14/06

hamakat: (Ar.) Ahmaklık

Krş. ahmaççılık, ahmaçlık,
hamakatçılık, hamakatlık

h. Y02/02

h.+dur Y16/03

h.+imni 69/005

hamakatçılık: (Ar.+Tr.) Ahmaklık,

beyinsizlik

Krş. ahmaççılık, ahmaçlık,
hamakat, hamakatlık

h. Y07/02

hamakatlık: (Ar.+Tr.) Ahmaklık

Krş. ahmaççılık, ahmaçlık,
hamakat, hamakatçılık

h.+ım 38/005

hamd: (Ar.) Şükür Krş. Şükür

h.+ü şenâ 16/007, 26/012, 28/006,
31/021, 34/001, 41/013, 63/004,
66/008, 66/020, 68/019, 68/027,
68/035, 72/019, 72/019, 96/002,
100/004, 103/001, 103/002,
103/021, 103/022, 103/022,
103/022, 104/001, 104/035,
106/048, 113/003, 115/018,
124/006, 134/001, 134/002,
135/020, 135/020, 135/021,
144/001, 145/001, 145/002,
145/010, 145/021

h.+kêltür- 119/171
h.+kılın- 145/003
h. 28/008, 30/009, 33/001, 35/018,
40/003, 43/005, 48/002, 50/014,
50/023, 63/004, 65/001, 66/018,
69/030, 76/010, 89/005, 96/004,
100/004, 106/013, 107/022,
116/017, 147/001, 148/002,
148/002, 148/002, 149/003
h.+ayt- 22/023, 22/023, 22/026,
42/005, 42/011, 43/005, 56/004,
56/010, 56/011, 63/007, 67/003,
67/003, 67/005, 67/005, 71/022,
74/022, 84/004, 86/012, 88/011,
99/003, 102/018, 103/001, 107/009,
107/016, 107/022, 107/032,
107/032, 109/031, 113/001,
113/002, 113/003, 115/018,
117/001, 119/164, 119/175,
135/001, 135/002, 135/003,
145/002, 146/001, 146/002,
147/012, 147/013, 148/001,
148/003, 148/004, 148/004,
148/005, 148/013, 148/013,
150/001, 150/002, 150/002,
150/003, 150/003, 150/004,
150/004, 150/005, 150/005,
150/005
h.+kıl- 71/015
h.+et- 69/035, 150/006
h.+nın 48/010
h.+ge 18/003
h.+lar Ş01/01, Ş03/03, Ş04/06,
Y21/01
h.+ım 22/025, 71/006
h.+ımın 109/001
h.+ın 71/008
h.+ının 66/008
h.+ının 9/014, 51/015, 79/013
h.+ında 106/047
h.+ındın 35/028
h.+ı 34/001, 111/010
h.+ını 66/002, 102/022, 106/002,
145/021, 148/014, 149/002
h.+ları 22/004, 149/006
h.+larını 78/004
hāmdlik: (Ar.+Tr.) Şükürlük
h. 73/003
hamı: Hepsi Krş. barçe
h.+nın 78/051, 105/027, 106/022
hāmī: (Ar.) Himaye eden
h.+lerinin Y03/02
hāmīle: (Ar.) Gebe kadın
h.+bol- 51/005, 7/015
hamiyet: (Ar.) Onur, haysiyet Krş. Cenāb,

haysiyet
h. Ş02/03, E02/01, Y13/06, Y03/03,
Y08/04, Y08/04, E02/02
h.+ler Y08/04
h.+leri Y05/06
hamiyetlik: (Ar.+Tr.) Onurlu, haysiyetli
Krş. ‘ālicenāb, eşref
h. Y07/03, Y07/03, Y09/09
hamiyetsiz: (Ar.+Tr.) Onursuz
h.+ler E02/01
hamiyetsizlik: (Ar.+Tr.) Onursuzluk
h.+dür Ş02/02
hamle: (Ar.) Atılış, atılma
h.+sidendür Y10/01
hammām: (Ar.) Hamam, banyo
h. Y03/06
hāmūş: (Far.) Susmuş, sessiz Krş. şadāsız,
şük
h. 83/002, 131/002
h.+ka 115/017
hāmūşluk: (Far.+Tr.) Sessizlik Krş. Biāvāz
h.+ta 94/017
h.+ıyızda 58/001
han: Han, sultan
h. Ş06/04, Y10/03, Y14/11,
Y05/01, Y15/12, Y18/03, Y19/03
h.+nın Y18/02, E02/02
h.+nı E02/02
h.+ğa Ş06/04
h.+lar Ş05/03, Ş06/03, Y18/02
h.+larının Y03/01, Y05/01
h.+large Y10/02
h.+lardın Ş06/04, Y10/02
h.+ı Ş05/03
h.+ının 105/023, 123/002, Ş05/03
h.+ını Ş06/04
h.+ıga E01/05
h.+ları Ş05/03, E02/06
h.+larının Ş05/03, Ş05/03
h.+larını Ş05/03
h.+larıga Y18/02
h.+larıdın Ş05/03
hañdan: Bir tür elbise
h. Y07/01
handaniye: Han imparatorluğu
h.+dın Ş06/03
hāne: (Far.) Hane Krş. Beyt, mesken
h.+nin Y03/03
Hañgtlık: Yer adı
h. Y19/07
hanıssiz: (Ar.+Tr.) Yeminini bozmayan
kimse
h. 15/005, 110/004, 132/011
haniye: Gelir Krş. dağod
h. Y09/08

- Ḥaṇko:** Yer adı
ḥ.+ğa Y17/02, Y17/02
ḥ.+da Y17/01
- ḥanlı:** Hanlı
ḥ. Ş04/01
- ḥanlıġ:** Hanlık Krş. ḥanlıġ
ḥ.+ı Ş06/04
- ḥanlık:** Hanlık Krş. ḥanlıġ
ḥ. Ş06/03, Ş06/03, Ş06/03, Ş06/03,
Ş06/04, Y04/03, Y05/02, Y05/02,
Y05/02
ḥ.+nın Y18/03
ḥ.+nı Y05/01
ḥ.+lardın Ş06/03
ḥ.+ı Ş06/03, Ş06/03, Ş06/04
ḥ.+ı edi Ş06/04
ḥ.+ının Ş06/03, Y01/02, Y20/01,
E01/05
- ḥānmān:** (Far.) Ev-bark, ocak Krş. Orda
ḥ. Ş02/03
- Ḥansu:** Kansu
ḥ. Y21/03
- Ḥanyıġıt:** Yer adı
ḥ. Y18/07
- ḥʿār:** (Far.) Hor, hakim
ḥ. Ş04/01, Ş04/01, Y10/02, Y18/02,
E02/01, E02/01, E02/01, 109/011,
Ş04/05, Y02/02, Y15/07, Y20/01
ḥ.+kıl- 89/039
- har-:** Yorulmak Krş. Çarçe-, hasra-, tal-
ḥ. -may Y13/08
ḥ.-ġandurmen 6/006, 69/003
- ḥarāb:** (Ar.) Yıkık, viran Krş. Vīrān
ḥ. Ş02/06, Ş03/03, Ş06/01, Ş06/01,
Ş06/04, Y10/09, Y10/09, Y11/10,
Y12/07, Y13/12, Y13/12, Y01/01,
Y01/05, Y06/05, Y06/06, Y06/06,
Y07/02, Y07/03, Y09/03, Y09/04,
Y20/07, E01/01, E02/05, Ş02/02, h.
Y13/01, Y15/07, Y16/03, Y18/03,
Y19/03, Y20/01, Y21/04
ḥ.+bol- Ş04/05
ḥ.+kal- Ş01/02
ḥ.+kıl- 11/003, 78/045, Y10/02,
Y16/01
- ḥarābe:** (Ar.) Yıkılmış Krş. Vīrāne
ḥ.+leri Y03/01
- ḥarābelik:** (Ar.+Tr.) Harap olmuş yer
Krş. ḥarābetlik, vīrāne
ḥ.te E01/04
- ḥarābetlik:** (Ar.+Tr.) Harap olmuş yer
Krş. ḥarābelik, vīrāne
ḥ.+leridin 35/017
- ḥarāblık:** (Ar.+Tr.) Harabeler
ḥ. Y01/02, Y01/05, Y15/01
- ḥ.+nın 40/002
ḥ.+nı Y01/02
ḥ.+larnı Y05/01
ḥ.+larnı Ş02/06
ḥ.+ımızğa Ş04/01
ḥ.+larığa Y01/05
- ḥarāc:** (Ar.) Vergi Krş. Alban, bac, elik-
selik
ḥ. Ş05/05
ḥ.+larını Ş02/05
ḥ.+larığa Y02/04
- ḥarācat:** (Ar.) Vergiler
ḥ. Y11/07, Y04/06, Y05/03, Y19/03
ḥ.+large Y19/04
ḥ.+ğa Y09/06
ḥ.+ige Y16/01
- ḥaraḥas:** Bir tür hastalık
ḥ. Y03/03
- Ḥarama:** Yer adı
ḥ. Y20/03, Y20/04, Y20/04
- ḥarāmḥʿār:** (Ar.+Far.) Haram yiyen
ḥ.+nı Y19/08
- ḥarāmzāde:** (Ar.+Far.) Haram ile beslenen
ḥ.+ki Y19/08
- Ḥarar:** Habeşisten’da bir şehir
ḥ. Y08/05
- ḥarāret:** Sıcaklık
ḥ. Y03/02
- ḥarb:** (Ar.) Harp, savaş Krş. Cenk, sokaş,
şokuş, uruş
ḥ.+i ‘umūmi Y19/01
ḥ.+i ‘umūmini Y17/02
ḥ.+i ‘umūmiga Y19/02
ḥ.+i ‘umūmiyedin E02/02, Y16/01
ḥ.+din Y04/05
ḥ.+large E01/01
- ḥarbī:** (Ar.) Harbe ait olan, savaşla ilgili
ḥ. Y12/10, Y12/10, Y12/11,
Y09/10, Y09/10, Y09/10, Y09/11,
Y15/02, Y15/09, Y15/10, E02/01,
Y11/01, Y13/12, Y17/01, Y17/01,
Y17/02, Y17/03, Y18/03, Y18/03,
Y19/02, Y20/04, Y21/04
- ḥarbiye:** (Ar.) Harbe mensup, harp ile ilgili
taẓmināt+ı ḥ. Ş06/02, Y11/12
ḥ. Ş06/02, Y03/04, Y03/04,
Y08/06, Y08/06, Y08/06, Y19/02,
E01/02, Y19/01, Y19/01, Y21/02
- Ḥarbiz:** Yer adı
ḥ. Y14/09
ḥ.+din Y14/09
- ḥareket:** (Ar.) Hareket Krş. koẓġalan,
reftār, fa‘āliyet
ḥ. Ş01/01, Ş02/04, Ş03/01, Ş03/02,
Ş04/02, Ş04/05, Ş04/05, Ş05/01,

Ş05/06, Ş06/01, Y10/03, Y10/06,
Y11/06, Y13/03, Y13/03, Y13/03,
Y13/11, Y01/01, Y01/05, Y01/05,
Y03/02, Y04/04, Y04/04, Y09/07,
Y15/03, Y15/09, Y15/09, Y15/09,
Y15/10, Y15/11, Y15/11, Y15/11,
Y17/02, Y18/01, Y18/02, Y18/03,
Y18/04, Y19/01, Y19/01, Y19/01,
Y19/02, Y19/07, Y20/04, Y20/04,
Y20/06, Y20/06, Y21/03, Y21/04,
Y21/08, E01/05

h.+kıl- Ş01/02, Ş02/02, Ş02/02,
Ş05/01, Y07/02, Y09/06, Y15/09
h.+ni Y13/11
h.+ge Y05/06, Y06/04
h.+te Ş04/06, Y12/11, Y13/03,
Y18/01, E02/05
h.+ler Ş06/06, Y14/07, Y01/03,
Y19/07, Y20/01, Y20/05, Y21/04,
E02/02
h.+lerni Y02/03
h.+lerni Y19/01, Y19/01, Y21/04
h.+lerde Y13/04
h.+i Ş04/04, Y01/03, Y01/05,
Y16/02, Y16/02, Y18/07, Y18/07,
Y19/02
h.+ığa 28/004, Y15/10, Y19/02
h.+ige Y13/03
h.+idedür Y11/11
h.+lerimni Y21/01
h.+leri Ş02/03, Ş05/06, Y11/01,
Y11/10, Y13/04, Y13/12, Y06/04,
Y09/11, Y15/03, Y17/01, Y18/05,
Y18/06, Y19/02, Y19/02, E02/04
h.+lerinin 28/005
h.+lerini Y11/05, Y14/09, Y02/05
h.+lerige Y10/03

Haremeyn: Mekke ve Medine

h.+i şerifeyndin Ş02/06

Harezmi: Harezmi

h. Y19/03, Y19/03, Y19/03

h.+ni Y19/03

hāric: (Ar.) Dış, dışarı Krş. Dala, sırt,
taşkarı

h. Y12/11, Y12/11, Y14/10,
Y13/12, Y07/06, Y07/06, Y08/05,
Y18/03, Y19/02, Y20/04, Y21/04
h.+din Y04/03, Y16/02, Y16/04,
Y19/01, E01/06

h.+ige Y08/05

h.+ide Y21/03

hāricī: (Ar.) Dışla ilgili

h. Ş04/02, E02/02, Ş05/05, Ş06/05,
Ş06/06, Y03/04, Y04/05, Y06/05,

Y17/03, Y18/05, Y18/05, Y20/02,
Y20/04

h.+yle Ş06/04

hāricīye: (Ar.) Devlet yönetiminde dış işler

h. Ş06/05, Ş06/06, Y13/08, Y13/08,
Y08/06, Y09/12, Y18/05, Y18/05,
Y19/01, Y19/01, Y19/01, Y19/02,
Y19/02, Y19/03, Y20/04, Y20/04

hāridār: (Far.) Satın alıcı

h.+larmız Y02/05

hāriḳ-ül-‘āde: Adetin üstünde

h. Ş04/04, Y19/05

hārīṭa: (Ar.) Harita

h.+da Y07/06

h.+sı Y07/06

h.+larını Y07/06

h‘ārīla-: (Far.+Tr.) Hor görme işi

h.-r Y08/03

h‘ārīlīk: (Far.+Tr.) Horluk, hakirlik Krş.

hākāret, h‘ārvanlık, mezellet,
zelillik, zelālet, zillet

h. Y03/02, Y16/02, E01/01

Ş05/01, Y05/06, Y20/01

h.+nı Y01/05

h.+ğa Y01/05, Y01/05, E01/01

h.+tın Ş05/02

h.+large Y16/03

hārūn: (Ar.) Musa Peygamberin büyük
kardeşi

beyt-i h. 115/010, 118/003,
135/019

h. 99/006

h.+nın 77/020, 133/002

h.+nı 105/026

h.+ğa 106/017

hār ü zār: Zavallı Krş. Ğarīb, miskīn

h. Y09/03

hārvanlık: Yorulmazlık

h. Y03/02

h.+ğa Y01/06

haş: (Ar.) Has, özgü

serv+ü h. Y07/06

h. 71/016, 72/018, 83/018, 135/005,
148/013, Y08/01

hasār: (Ar.) Zarar, ziyan

Krş. hasāret, zāyi‘, zarar, ziyān
h.+larını 89/040

hasāret: (Ar.) Zarar, ziyan

Krş. hasār, zāyi‘, zarar, ziyān
h. Y02/06

hased: (Ar.) Kıskançlık, çekemezlik Krş.

hasedlik

h. 68/016, Y16/02, Y16/03, Y16/03
Y01/02, Y01/04

h.+kıl 106/017
h.+leridin Y03/02
hasedlik: (Ar.+Tr.) Kıskançlık Krş. hased
h.+bol- 37/002, 73/003
hasenāt: (Ar.) İyilikler, hayırlı işler Krş.
hayrāt
h.+lar Y14/03
hāşıl: (Ar.) Peyda olan, çıkan, üreyen
h. Y14/04, Y02/02, Y15/03,
Y18/01, Y16/02, Y20/06, E02/05,
78/054, Ş01/02, Ş03/01, Ş04/05,
Ş06/04, Y10/02, Y12/03, Y14/07,
Y01/04, Y04/01, Y19/07, E01/03,
E02/05
h.+bol- Y06/05
h.+kıl- 24/005, Ş02/01
h.+ı Y12/07
h.+ıdın Y15/05
haşım: (Ar.) Düşman Krş. Düşmen
h. 74/010
h.+nın 78/061, 107/002
h.+nı 109/007
h.+dın 78/042
h.+larnın 112/008
h.+lardın 105/024
h.+larım 13/004, 69/019, 109/004,
109/029, 119/139, 119/157
h.+larımın 109/020
h.+larımın 30/001
h.+ların 74/004
h.+ların 74/023
h.+larımızdın 136/024
h.+ların 81/014, 89/042
h.+larını 78/066, 89/023, 97/004,
106/011
hasra-: Yorulmak Krş. Çarçe-, har-, tal-
h.-dım 119/131
hasret: (Ar.) Özlemek Krş. İhtiyāk
h. Ş03/01
h.+lerini Y04/01
hasretlen-: (Ar.+Tr.) Hasretlenmek
h.-ip Y07/02
hasta: (Far.)Hasta Krş. Kesel
h.+nın Ş05/04
h.+lar Y03/03, Y07/03
h.+lardır Y03/03
h.+ların Y03/03, Y03/03
hastahāne: Hastahane Krş. Şifā'hāne
h.+side Y05/04
hastalan-: (Far.+Tr.) Hastalanmak Krş.
Oruğla-
h.-ip E01/05
hastalık: (Far.+Tr.)Hastalık Krş. hasta,
'illet, kesel,
kesellik, sakırsızlık

h.+large Y03/03
haşerāthık: (Ar.+Tr.)Böcekli
h. Y03/02
haṭ: (Ar.) Yazı Krş. Yazı, yazı
h. Y10/07, Y12/02, Y03/05,
Y04/02, Y05/03, Y05/03, Y05/03,
Y05/03, Y06/03, Y09/04
h.+nı Y09/12
h.+ğa Y09/07
h.+ge Y17/04
h.+lar Ş04/02
h.+ı Y05/03, Y05/03, Y05/03
h.+ını Y05/03
h.+ığa Y10/07
h.+larını Y04/02, Y09/06
haṭā: (Ar.) Hata, yanlış Krş. Sehv
h. 10/007, 28/003, 36/003, 41/006,
53/004, 55/004, 55/011, 56/007,
94/016, 101/008, 106/006, 107/042,
125/005, 141/004, 5/005, Y14/05,
Y08/01, Y16/02, Y20/07, Y21/03
h.+dur Ş05/02, E02/01
h.+kıl- 6/008, 14/004, 36/012,
59/002, 64/002, 92/007, 92/009,
94/004, 141/009
h.+nın 119/134
h.+nı 36/004, 66/018
h.+da 51/005
h.+dın 7/014
h.+yım 59/004
h.+yımdın 51/003
h.+lar 53/001
h.+ların 107/017
h.+larımın 51/009
h.+larımızın Ş04/01, 90/008,
Ş04/05
haṭālan-: (Ar.+Tr.) Hatalanmak
h.-ğan irdiler 139/016
haṭālık: (Ar.+Tr.) Hatalı
h.+nın 89/022
haṭar: (Ar.) Tehlike Krş. Tehlike
h. Y16/01
hāṭır: (Ar.) Hâl, keyif
h. 119/007
h. +kıl- 31/006, 106/045, 113/006,
119/016, 74/020, 82/002
h.+dın 31/012
h.+ımğa Y19/06
h.+ıda 111/005
h.+ımızğa Y10/06
hāṭıra: (Ar.) Anı
h.+larımın Y13/12
h.+sı Y14/05, Y13/02
hāṭırcem': (Ar.+Far.) İyi, rahat Krş.
Āsāyış, huzūr

- h. Ş01/01, Ş06/01, Y21/01
hâtır cem'lik: İyilik Krş. ihsânlık, şalâh
 h. Y10/05, Y11/03
hâtır la-: (Ar.+Tr.) Hatırlamak Krş. Yâdla-
 h.-p Y18/04
hâtır lık: (Ar.+Tr.) Hatırlı
 h. E01/03, E02/04, Y14/01, Y14/03
hâfîb: (Ar.) Konuşmacı
 h.+i Y13/06
hâtime: (Ar.) Son, nihayet Krş. âhir,
 'âkıbet, bitim, intihâ', nihayet, uç
 h. Ş03/01
hâtle-: (Ar.+Tr.) Kaydetmek
 h.-gende 87/006
hatta: Hatta, bundan başka, hem de
 h. 105/030, Ş02/03, Ş05/01,
 Ş05/06, Y05/01, Y06/06, Y16/04
hatun: Kadın Krş. 'ayâl
 h. 68/013, Y11/08, Y11/09,
 Y11/09, Y14/08, Y14/08, Y14/08,
 Y13/06, Y13/07, Y01/06, Y02/03,
 Y02/06, Y02/06, Y02/06, Y03/03,
 Y04/03, Y04/04, Y04/04, Y04/04,
 Y05/04, Y06/02, Y06/02, Y07/01,
 Y07/01, Y07/02, Y09/03, Y16/02,
 Y20/08, E01/03
 h.+nın Y13/07, Y13/07, Y05/04,
 48/007, 58/008
 h.+nı 109/009, 113/009
 h.+ğa Y11/09, Y04/04
 h.+dın Y13/06
 h.+lar 68/012, Y11/08, Y11/09,
 Y11/10, Y11/10, Y11/10, Y02/06,
 Y02/06, Y02/06, Y06/02, Y06/03,
 Y07/01, Y07/01, Y07/02, Y07/02,
 Y16/03
 h.+ların 68/005, Y11/09, Y11/09,
 Y06/02, Y07/01
 h.+ların Y11/09, Y02/06, Y06/03
 h.+larğa Y11/09, Y02/06, Y04/04
 h.+lardın Y06/03
 h.+ı Y13/07, Y07/01, Y20/08,
 Y20/08
 h.+ının Y06/05, Y16/04
 h.+ığa Y07/02
 h.+ıdın Y13/07
havâ: (Ar.) Hava
 h.+yi nefise Y08/04
 h. 77/017, Y03/02, Y13/12,
 Y07/06, Y16/02
 h.+nın 8/008
 h.+da Y16/02, Y16/02, Y16/02,
 Y18/03
 h.+dan Y10/12
 h.+dın Y09/10, Y16/01
 h.+lar Y12/01
 h.+ların Y15/12
 h.+larını E02/01
havâlık: (Ar.+Tr.) Havalı
 h. Y17/02
haver: (Ar.) Haber Krş. haber, rivâyet,
 uçur
 h.+kıl- 55/021
havf: (Ar.) Korku Krş. Vahşet
 h. 31/013, 78/034, Y20/03
 h.+tın 91/005
 h.+lar 73/019
 h.+ların 88/017
 h.+ların 88/015
 h.+ları 55/005
havfluk: (Ar.+Tr.) Korkulu Krş. korçkuluğ
 h. 27/002
 h.+bol- 10/018
havfsizlik: (Ar.+Tr.) Korkusuzluk
 Krş. Bipervâlık, emân, emniyet
 h. Y13/11
 h.+ni Y13/10
 h.+ige Y13/09
havli: (Rum.) Evin bahçesi, havlu
 h. +side Y06/02
havza: (Ar.) Havza
 h.+sıdaki Y16/02
hayâ: (Ar.) Utanma, sıkılma Krş. 'âr,
 hacâlet, hacel, şerm
 h. Y07/04
hayâl: (Ar.) Hayal Krş. Tüş
 h. 2/001, 38/012, Y06/03
 h.+kıl- 10/002, 21/012, 50/021,
 40/017, 70/005, 90/012, 119/061
 h.+ğa Y11/03
 h.+lerin 40/005, 92/005
 h.+iyle Y04/04
 h.+leri 10/004, 33/011, 56/005
 h.+lerini 33/011, 94/011
hayâlât: (Ar.) Hayaller
 h. Y11/01
 h.+ğa Y11/05
 h.+tın Y02/03
hayâlet: (Ar.) Hayalet
 h.+lerini Y18/02
hayât: (Ar.) Dirilik, canlılık Krş. Fa'âliyet,
 tiriglik
 rûh+ı h. Ş04/05
 h.+ı dünyada Y02/06
 h.+ı ma'îşetini Y10/04
 h.+ı ma'îşetiniz Y15/05
 h.+ı milliyemizni E01/02
 h. 63/00430/005, 104/033, 21/004,
 116/002, 124/003, 146/001, Ş04/05,
 Y10/11, Y11/08, Y12/01, Y12/02,

- Y13/06, Y01/01, Y02/05, Y04/02, Y09/02, Y15/07, Y15/12, Y21/01, E02/05
 h.+nı 133/003
 h.+ğa Ş01/03, Y11/02, Y12/01, Y13/02, Y07/04
 h.+ta Y12/02, Y13/11, Y09/07
 h.+ımnı 143/003
 h.+ı Y07/02, Y09/05, Y17/02, Y20/05
 h.+ınıñ E01/02, 36/009, 56/013, Y02/05, Y06/01, Y19/07
 h.+ımı Y02/02
 h.+ıda Y10/05
 h.+ımıznıñ Y13/06
 h.+ları Y04/01
- hayır:** (Ar.) İyi, faydalı
 Krş. Fâ'idelik, fâ'idelik, faydalık
 h. Y01/06, Y02/03, Y07/04, Y07/05, Y09/01, Y09/02, 72/016, Ş03/02, Ş03/03
 h.+kıl- 62/004, 118/027
 h.+lar Ş04/06
- hayırh'âh:** (Ar.+Far.) İyilik dileyen
 h. Ş05/01, Y01/02, Y01/03, Y02/01, Y02/02, Y02/02, Y02/02, Y02/02, Y02/02, Y02/03, Y04/01, Y18/01, Y18/02
 h.+i Y09/01
 h.+ları Y18/02
- hayırh'âhlık:** (Ar.+Far.+Tr.) İyilik isteme durumu
 h. Y16/04, Ş05/02
 h.+ta Y16/03
 h.+dın Ş05/01
 h.+ı Y10/06
 h.+ımı Y02/02
 h.+larını Y18/01
- hayli:** (Far.) Çok Krş. Bek, köf, köp, mebzûl, anca, cık, çoğ, derya, nurgun, taza, tola, ziyâde
 h. Ş01/01, Ş05/02, Ş05/06, Ş06/02, Ş06/02, Y10/07, Y12/08, Y13/11, Y06/05, Y07/03, Y07/04, Y15/01, Y18/02, Y18/03, Y20/03, Y20/07, E01/03, E02/03
- hayrân:** (Ar.) Şaşmış, şaşakalmış
 h. Y02/04
 h.+bol- 48/005
- hayrânlık:** (Ar.+Tr.) Şaşkınlık
 h.+ta Ş04/04, E01/01
- hayrât:** (Ar.) Hayırlı işler Krş. hasenât
 hâl+i h. Y09/05
 h. Y11/02, Y14/03
 h.+lar Y09/04
- h.+larını Y09/05
- hayret:** (Ar.) Şaşma, şaşırma Krş. hacâlet, hacel
 h. Y02/01, Y04/04, E02/04
 h.+ge 18/014, 144/007, Y11/04, Y02/04
 h.+te 88/015, Y11/02, Y11/10, Y03/01
 h.+lerge Y19/05
- hayriyet:** (Ar.) Hayırlar
 h. Y11/05, Y02/01, Y06/04, Y16/03
- hayrsız:** (Ar.+Tr.) Hayırsız
 h. Ş02/02
- hayşiyet:** (Ar.) Şeref, onur, itibar
 Krş. Cenab, hamiyet, şeref
 h.+i insâniyedin Y01/04
- hayvân:** (Ar.) Hayvan Krş. Cânvar, çarva
 h. 104/014, Y13/05, Y05/02
 h.+nı 36/006
 h.+ğa 49/012, 49/020
 h.+dın 135/008
 h.+lar 148/010, Ş06/05, Y01/04, E02/01
 h.+largâ 147/009
 h.+ı 50/010
 h.+ığa 104/011
 h.+ları 80/013, 104/020
 h.+larığa 79/003
- hayvânât:** (Ar.) Hayvanlar
 h. Ş06/01
- hayvançılık:** (Ar.+Tr.) Hayvancılık
 Krş. Çarvaçılık
 h. Y03/02
- hazân:** (Far.) Sonbahar Krş. Küz
 h. Y10/07
- hâzır:** (Ar.) 1. Bir işi yapmak için gerekli her şeyi tamamlamış olma durumu, hazır 2. Şimdi
 Krş. tayyâr
 hâl+i h. Y02/06
 h. Ş04/06, Ş04/06, Ş05/03, Ş05/05, Ş06/06, Y11/05, Y11/09, Y14/05, Y14/09, Y13/01, Y13/11, Y13/11, Y02/03, Y03/03, Y04/05, Y04/06, Y05/03, Y06/04, Y07/05, Y09/04, Y09/04, Y09/04, Y09/04, Y09/06, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y17/02, Y17/02, Y17/02, Y17/03, Y17/04, Y18/06, Y19/03, Y19/04, Y19/07, Y19/08, Y20/02, Y21/05, E01/01, E01/03, E01/03, E02/02, E02/04, E02/04, Ş03/01, Y10/05, Y10/09, Y13/07, Y03/04, Y07/04, Y07/04, Y07/06, Y07/06, Y16/01, Y16/04, Y20/04, Y20/05, Y20/05,

Y20/08, Y20/08, Y21/02, Y21/02,
Y21/02, Y21/02, Y21/03, Y21/04,
Y21/06, Y21/07, Y21/08, 86/005,
95/002, 102/017, Y01/04
h.+bol- 100/002, 45/012
h.+da Ş01/01, Ş03/03, Y11/05,
Y01/03, Ş02/01, Y01/04, Y01/05,
Y02/02, Y02/04, Y02/05, Y02/06,
Y03/04, Y03/06, Y04/02, Y08/03,
Y08/04, Y18/03, Y18/07, Y21/01,
E01/01, E01/01, Y01/02, Y02/04,
Y02/05, Y20/05, Y21/01, E02/02
h.+daki Ş05/06
h.+dın 113/003, Ş02/02
h.+durmen 88/015
h.+ki Y11/07, Y13/09, Y02/04,
Y02/05, Y03/04, Y15/01, Y16/01,
Y17/02, Y17/03, Y17/03, Y18/08,
Y19/02, Y19/08, Y20/02, Y12/01,
Y02/05, Y02/05, Y02/06, Y20/04,
Y20/04, Y21/03, Y21/04, Y12/10,
Y14/12, Y01/04, Y01/06, Y05/03,
Y06/04, Y06/06, Y06/06, Y08/01,
Y08/01, Y09/05, Y09/06, Y19/03,
E02/02, E02/03

hāzıra: (Ar.) Bir yere yerleşmiş

ahvāl+i h.Ş01/02

h.+sıdın Ş01/02

hāzır-la-: (Ar.+Tr.) Hazırlamak Krş. Rāstla-
ı, tayyār-la-

h.-ydu Ş01/03

h.-mağ Y18/06

h.-şğa Y18/05

hāzır-lan-: (Ar.+Tr.) Hazırlanmak Krş.

tayyār-lan-

h.-urlar 59/004

h.-ip Y18/04

h.-gen Y10/10

h.-mak Y18/06

h.-mağta Y03/04

hāzırlandur-: Hazırlandırmak

h.-ur sen 65/009

hāzırlandural-: Hazırlayabilmek

h.-amdur 78/020

hāzır-lık: (Ar.+Tr.) Hazırlık Krş. tayyār-lık

h.+ta Y07/05

h.+ıñ 9/003

h.+ı Y09/10

hazîne: (Ar.) Hazine Krş. hizāne

h.+i bac Y02/04

h.+ñ 17/014

h.+si Y02/04

h.+leridin 135/007

hazret: (Ar.) Saygı için verilen ünvan

‘ālī+i h. Ş06/06

h.+i‘isa Y14/11

h.+i‘isanıñ Y14/11

h.+i davud Y14/10

h.+i musa Y14/10

h.+i nuh Y14/04, Y14/04, Y01/01

h.+i ömer Y14/11

h.+i süleyman Y16/01

h. Ş06/02, Y12/03

h.+leri Ş06/06, Y03/05, Y21/01,
E01/06, Y04/04, Y04/04

h.+lerinin Y03/05, Y04/03, E01/06,
E02/05

h.+lerini Ş04/06

h.+leridin Y01/05, Y02/05

hêç: Hiç

h. 7/002, 10/011, 14/001, 14/004,
15/005, 17/003, 18/041, 19/006,
22/011, 23/004, 25/003, 30/006,
31/001, 34/005, 38/003, 38/003,
38/007, 39/005, 40/005, 49/007,
49/017, 49/019, 50/023, 53/001,
53/004, 69/020, 69/021, 71/001,
71/011, 73/025, 78/064, 79/003,
81/009, 84/012, 86/008, 86/008,
91/010, 91/010, 92/015, 101/003,
101/004, 104/035, 105/014,
105/015, 107/013, 109/012,
119/093, 119/134, 139/016,
141/004, 142/005, 142/005,
143/002, 144/014, 144/015, Ş02/01,
Ş02/01, Ş02/02, Ş02/04, Ş03/01,
Ş05/02, Ş05/06, Ş06/06, Y10/01,
Y10/01, Y10/01, Y10/03, Y10/03,
Y11/02, Y11/07, Y11/12, Y14/04,
Y13/11, Y01/01, Y01/01, Y03/05,
Y04/04, Y05/03, Y07/01, Y07/01,
Y07/04, Y07/04, Y07/04, Y09/03,
Y09/04, Y09/07, Y09/07, Y09/09,
Y15/02, Y16/04, Y17/03, Y18/02,
Y18/03, Y18/03, Y19/03, Y19/03,
Y19/04, Y19/04, Y19/06, Y19/08,
Y19/08, Y19/08, Y20/02, Y20/07,
Y20/07, Y20/08, Y21/01, Y21/03,
Y21/04, Y21/06, Y21/08, E02/06

hêçbir: Hiçbir

h. 147/020, Ş04/02, Ş05/03,
Ş05/04, Ş05/06, Ş06/01, Y03/03,
Y07/03, Y07/05, Y07/05, Y09/12,
Y17/01, Y17/03, Y19/02, Y19/08,
Y20/02, Y20/06, Y21/02, Y21/04,
Y21/04, Y21/04
h.+ge 59/005
h.+i 34/022, 37/031, 76/005,
Y21/04

hêçkandağ: Hiçbir Krş. hêçkaydağ

- h. Ş05/02, Y01/01, Y07/01, Y19/03, Y21/06
- hêçkaydağ:** Hiçbir Krş.hêçkandağ
h. Y20/07
- hêçkaysı:** Hiçbir
h. 49/007, Y11/07
- hêçkim:** Hiçkimse
h. Ş06/01, Y12/11, Y06/05, Y09/12
h.+niñ Y20/03
- hedef:** (Ar.) Yapılması tasarlanan iş, hedef
Krş. Ğaraž
h. Y12/03, Y18/03
- hediye:** (Ar.) Hediye, armağan
Krş. Savğa, tartuq
h. 76/011, 96/008, Y12/06, Y01/06, Y05/05, E01/04
h.+kıl- Y07/04, Y07/04, Y07/05, Y07/06, Y08/04
h.+ge 40/006
h.+ler 68/018, 68/029, 72/011
h.+lerniñni 20/003
h.+lerini 119/108
- hefte:** (Far.) Hafta
h. Y05/04, Y11/04, Y11/05, Y13/02, Y02/05, Y06/03, Y09/08, Y09/09, Y15/12
h.+niñ Y09/09
h.+de Y13/10
h.+deki Y11/05
h.+din Y15/12, Y20/04
- heftelik:** (Far.+Tr.) Haftalık
h. Ş01/03
- hekīm:** (Ar.) 1. Hekim, doktor Krş. Dohtor, doktor 2. Hakim
kur'ān+ı h. Ş06/05, Ş05/04, Y09/01, Ş06/05
h. Y05/04, Y09/01
h.+dür Ş05/04
h.+niñ Ş06/05
h.+de Ş06/05
h.+ler Y18/02
- hektar:** (Fr.) Ölçü birimi, hektar
Krş. Çarq, çerig, dadan
h.+da Y08/06
- helāk:** (Ar.) Ölme, öldürme, yok etme
Krş. Helāket, qahr, qatl, maḥv, telef
h. 37/038, 49/020, 73/027, 101/005, 106/023, 137/008
h.+bol- 1/006, 2/012, 9/004, 18/037, 37/020, 49/010, 49/012, 68/002, 71/013, 83/010, 83/018, 92/009, 119/093, Y06/05, E01/02, E01/02
- h.+kıl- 5/006, 9/005, 40/014, 52/005, 54/006, 55/010, 63/009, 74/011, 78/034, 78/038, 91/003, 101/008, 106/023, 106/034, 119/095, 143/012, 145/020
h.+kılın- 92/007
- helāket:** (Ar.) Ölme, öldürme, yok etme
Krş. Helak, qatl, qahr, maḥv, telef
h. Ş04/05, Y10/02
h.+niñ 55/024
h.+ge 73/018, Ş05/05
h.+te 88/012
h.+tin 91/006
h.+lerdin Y18/01
- helsinğurs:** Yurt dışında çıkan bir gazete
h. Y15/10
- helvā:** (Ar.) Unlu şekerli bir yiyecek
h. Y11/09
- hem:** (Far.) Bağlaç
h. 1/003, 4/008, 5/011, 6/003, 7/013, 8/007, 9/009, 9/017, 12/003, 14/003, 16/009, 18/007, 18/009, 18/019, 18/023, 18/035, 18/041, 18/047, 19/010, 19/013, 21/004, 21/004, 22/029, 26/001, 26/004, 27/002, 28/009, 29/004, 29/006, 33/008, 34/020, 35/003, 37/004, 37/005, 37/024, 38/010, 38/012, 38/020, 39/002, 40/002, 40/003, 42/002, 42/008, 44/003, 44/007, 44/019, 45/010, 45/012, 49/002, 49/002, 52/006, 53/003, 55/011, 55/013, 55/014, 57/004, 59/005, 60/007, 62/012, 65/008, 68/001, 68/008, 68/008, 68/018, 68/024, 68/027, 69/019, 69/034, 69/036, 71/018, 71/019, 71/022, 71/024, 72/003, 72/009, 72/016, 74/010, 74/016, 76/006, 76/006, 77/012, 77/017, 77/018, 78/005, 78/016, 78/020, 78/022, 78/042, 78/046, 78/055, 78/067, 78/070, 81/009, 81/016, 82/005, 83/008, 84/002, 86/008, 89/005, 89/011, 89/021, 89/027, 89/029, 90/010, 92/011, 93/002, 95/004, 96/010, 99/004, 103/009, 105/033, 105/037, 106/011, 106/028, 106/032, 106/042, 106/046, 107/007, 107/032, 107/038, 108/002, 108/008, 109/012, 109/018, 109/025, 115/008, 118/007, 119/023, 119/041, 119/047, 119/048, 121/004, 129/008, 131/001, 132/004, 132/012,

132/016, 133/003, 135/008,
 135/008, 135/017, 139/005,
 139/005, 139/010, 139/012,
 141/005, 145/019, 148/006,
 148/012, §01/03, §03/03, §04/01,
 §04/01, §04/02, §04/02, §04/05,
 §04/06, §04/06, §05/01, §05/03,
 §05/03, §05/03, §05/05, §05/05,
 §05/05, §05/05, §05/06, §05/06,
 §06/01, §06/01, §06/02, §06/02,
 §06/03, §06/03, §06/04, §06/06,
 §06/06, Y10/02, Y10/02, Y10/05,
 Y10/06, Y10/08, Y10/08, Y10/09,
 Y10/11, Y10/12, Y11/04, Y11/04,
 Y11/06, Y11/07, Y11/08, Y11/08,
 Y11/09, Y11/10, Y11/10, Y11/11,
 Y11/11, Y11/11, Y12/01, Y12/01,
 Y12/03, Y12/03, Y12/05, Y12/05,
 Y12/07, Y12/08, Y12/08, Y12/08,
 Y12/09, Y12/09, Y12/10, Y12/11,
 Y12/11, Y12/12, Y12/12, Y12/12,
 Y12/12, Y14/01, Y14/02, Y14/02,
 Y14/03, Y14/05, Y14/07, Y14/07,
 Y14/08, Y14/08, Y14/08, Y14/09,
 Y14/10, Y14/10, Y14/10, Y14/12,
 Y13/02, Y13/02, Y13/02, Y13/07,
 Y13/09, Y13/09, Y13/09, Y13/09,
 Y13/10, Y13/11, Y01/02, Y01/03,
 Y01/03, Y01/04, Y01/04, Y01/05,
 Y02/02, Y02/02, Y02/04, Y02/04,
 Y02/04, Y02/04, Y02/04, Y02/05,
 Y02/05, Y02/05, Y02/06, Y02/06,
 Y03/01, Y03/03, Y03/05, Y03/05,
 Y03/05, Y03/05, Y03/06, Y03/06,
 Y04/01, Y04/02, Y04/02, Y04/02,
 Y04/02, Y04/02, Y04/04, Y04/04,
 Y04/06, Y05/01, Y05/01, Y05/02,
 Y05/03, Y05/03, Y05/03, Y05/04,
 Y05/05, Y05/05, Y06/01, Y06/01,
 Y06/01, Y06/02, Y06/02, Y06/03,
 Y06/04, Y06/05, Y06/06, Y07/01,
 Y07/02, Y07/02, Y07/02, Y07/02,
 Y07/03, Y07/03, Y07/03, Y07/04,
 Y07/04, Y07/05, Y07/05, Y07/05,
 Y07/06, Y08/01, Y08/02, Y08/03,
 Y08/03, Y08/03, Y08/04, Y08/05,
 Y08/05, Y08/06, Y08/06, Y08/06,
 Y09/01, Y09/04, Y09/04, Y09/05,
 Y09/06, Y09/06, Y09/06, Y09/07,
 Y09/07, Y09/09, Y09/10, Y09/10,
 Y09/10, Y09/10, Y09/11, Y09/12,
 Y15/01, Y15/02, Y15/02, Y15/06,
 Y15/07, Y15/08, Y15/09, Y15/09,
 Y15/09, Y15/09, Y15/09, Y15/11,
 Y16/01, Y16/01, Y16/01, Y16/02,

Y16/02, Y16/02, Y16/02, Y16/02,
 Y16/03, Y16/03, Y16/03, Y16/03,
 Y16/03, Y16/03, Y16/03, Y16/03,
 Y16/03, Y16/03, Y16/04, Y16/04,
 Y16/04, Y17/01, Y17/02, Y17/02,
 Y17/02, Y17/02, Y17/03, Y17/03,
 Y17/03, Y17/04, Y18/01, Y18/01,
 Y18/01, Y18/01, Y18/03, Y18/03,
 Y18/03, Y18/03, Y18/03, Y18/04,
 Y18/04, Y18/04, Y18/05, Y18/06,
 Y18/06, Y18/06, Y18/06, Y18/07,
 Y18/07, Y18/08, Y18/08, Y19/01,
 Y19/01, Y19/01, Y19/01, Y19/02,
 Y19/02, Y19/02, Y19/02, Y19/02,
 Y19/02, Y19/02, Y19/02, Y19/02,
 Y19/02, Y19/03, Y19/03, Y19/03,
 Y19/03, Y19/03, Y19/04, Y19/04,
 Y19/04, Y19/04, Y19/04, Y19/04,
 Y19/06, Y19/07, Y19/07, Y19/08,
 Y19/08, Y19/08, Y19/08, Y19/08,
 Y20/01, Y20/01, Y20/01, Y20/02,
 Y20/02, Y20/02, Y20/02, Y20/02,
 Y20/02, Y20/02, Y20/02, Y20/02,
 Y20/02, Y20/02, Y20/02, Y20/02,
 Y20/03, Y20/03, Y20/03, Y20/04,
 Y20/04, Y20/04, Y20/05, Y20/05,
 Y20/05, Y20/06, Y20/06, Y20/06,
 Y20/06, Y20/08, Y20/08, Y20/08,
 Y21/01, Y21/01, Y21/02, Y21/03,
 Y21/03, Y21/03, Y21/03, Y21/03,
 Y21/03, Y21/03, Y21/04, Y21/04,
 Y21/04, Y21/04, Y21/04, Y21/04,
 Y21/05, Y21/06, Y21/06, Y21/06,
 Y21/07, Y21/08, Y21/08, Y21/08,
 Y21/08, Y21/08, Y21/08, Y21/08,
 E01/01, E01/01, E01/03, E01/03,
 E01/03, E02/01, E02/02, E02/03,
 E02/03, E02/03, E02/03, E02/05,
 E02/06, E02/06

h.+de Y16/04, Y20/08, Y20/07,
 Y21/05

heme: (Far.) Cümle, hep, bütün
 Krş. ‘ām, ‘āmma, bütün, cümle,
 fütün, pütün, tob, tutaş, ‘umūm,
 ‘umūmen

h. 2/012, 3/007, 5/011, 6/007,
 6/008, 6/010, 7/001, 8/006, 9/001,
 9/018, 10/004, 10/005, 12/003,
 14/004, 18/022, 20/003, 20/004,
 21/008, 22/014, 22/017, 22/023,
 22/023, 22/027, 22/027, 22/029,
 25/010, 25/018, 25/022, 31/011,
 31/023, 31/024, 32/011, 33/005,
 33/008, 33/013, 33/014, 33/015,
 34/004, 34/006, 34/017, 34/020,

35/010, 39/008, 45/008, 45/016,
45/016, 47/001, 49/002, 50/011,
51/009, 52/004, 54/007, 56/005,
57/002, 59/005, 59/009, 64/009,
65/003, 65/005, 66/001, 66/004,
66/016, 67/002, 67/003, 67/005,
67/007, 72/011, 72/011, 72/017,
73/028, 74/004, 74/006, 74/008,
74/017, 75/003, 75/008, 75/010,
78/038, 78/051, 82/006, 82/008,
83/011, 85/002, 85/003, 85/006,
86/005, 86/009, 87/002, 87/007,
88/007, 89/001, 89/007, 89/040,
89/041, 90/001, 90/009, 90/014,
91/011, 92/007, 92/009, 94/004,
94/015, 95/003, 96/003, 96/004,
96/005, 96/013, 97/006, 97/007,
97/009, 98/003, 98/004, 99/002,
100/001, 101/008, 101/008,
102/015, 103/001, 103/002,
103/003, 103/003, 103/006,
103/021, 103/022, 103/022,
104/020, 105/002, 106/031,
107/028, 107/042, 109/011,
113/004, 116/011, 116/012,
117/001, 117/002, 118/010,
119/006, 119/013, 119/014,
119/063, 119/086, 119/092,
119/096, 119/099, 119/119,
119/128, 119/151, 119/172,
121/007, 130/008, 132/001,
134/001, 135/005, 135/006,
136/025, 138/004, 139/004,
139/009, 143/005, 145/009,
145/014, 145/017, 145/017,
145/018, 145/020, 145/021,
148/002, 148/002, 148/003,
148/007, 148/009, 148/010,
148/011, 148/014, Ş01/03, Ş03/03,
Ş04/04, Ş04/06, Ş04/06, Ş05/03,
Ş05/04, Ş05/06, Ş06/01, Y10/12,
Y11/01, Y11/10, Y12/02, Y12/04,
Y12/07, Y14/07, Y14/07, Y14/07,
Y13/05, Y13/10, Y01/03, Y01/03,
Y02/02, Y02/03, Y03/05, Y04/03,
Y05/03, Y07/01, Y08/01, Y08/02,
Y08/02, Y09/01, Y09/02, Y09/06,
Y09/09, Y16/02, Y16/03, Y17/01,
Y17/02, Y18/01, Y18/01, Y18/01,
Y18/01, Y18/02, Y18/05, Y18/05,
Y18/05, Y18/08, Y19/04, Y19/05,
Y19/05, Y20/01, Y20/01, Y20/05,
Y21/01, Y21/04, Y21/04, Y21/05,
Y21/05, Y21/05, Y21/06, Y21/08,

Y21/08, E01/01, E01/04, E01/04,
E01/04, E02/06
h.+niñ 103/019, 145/015, Ş03/01,
Ş04/04, Ş04/05, Y12/03, Y14/03,
Y21/03, Y21/04, E02/04
h.+ni Ş04/04, Y11/08, Y18/01,
Y18/07
h.+ge Ş05/06, Y12/04, Y02/02,
Y02/06, Y03/03, Y04/03, Y08/02,
Y08/02, Y08/03, Y09/08, Y09/09,
Y16/03, Y18/05, Y19/07
h.+din 21/006, 39/006, 88/006,
89/027, 137/006, 139/015, Y12/01,
Y09/07, Y18/03
h.+lerniñ 33/015
h.+si 14/003, 22/007, 22/029,
24/001, 40/016, 41/007, 44/017,
64/008, 64/010, 70/004, 76/011,
78/032, 80/012, 89/042, 97/007,
102/026, 104/028, 129/005, Ş03/03,
Ş04/01, Ş06/06, Y10/05, Y12/05,
Y14/07, Y14/08, Y04/02, Y08/01,
Y15/08, Y15/08, Y20/03, Y20/05,
Y21/03, Y21/04
h.+siniñ 106/046, 111/003, Y02/01
h.+sini 5/006, 20/005, 74/008,
104/024, 143/012, 145/014,
145/020, 146/006, 147/004,
Y16/04, Y19/06, Y21/03
h.+sige 18/030, 145/018, Ş06/05,
Y20/02, Y21/06
h.+side 111/010
h.+sidin 34/019
h.+miz Ş04/02, Y14/05, Y14/05,
Y04/03, Y08/03, Y18/01, Y18/04,
Y21/03
h.+mizniñ Ş04/02
h.+lerimizğa Y09/07
h.+ñiz 62/004, 82/006
h.+leri Y02/03, Y09/07

hemen: (Far.) Çabucak Krş. Derhâl

h. 146/004, Y14/07, Y05/05,
E01/02, E01/03, Y04/03

hemîşe: (Far.) Daima, her vakit, her zaman

h. 9/018, 25/015, 34/001, 38/017,
42/003, 42/010, 44/008, 51/003,
62/008, 69/023, 73/012, 103/009,
109/019, 119/020, 119/109, Ş02/03,
Y14/12, Y07/04, Y09/04, Y17/03,
Y18/05, Y18/08, Y20/03

hemrâh: (Far.) Yoldaş, yol arkadaşı

Krş. Hemsefer

h. Y04/04

h.+ım 55/014

h.+larım 122/008

h.+larındın 45/007
h.+ı 119/064
h.+ları 45/015
hemsāye: (Far.) Komşu
Krş. koşna, koşnı, koşnu
h. Y02/04, Y18/01
h.+lerimğa 31/011
h.+si 12/002
h.+siniğ 15/002
h.+sini 101/005
h.+lerimizğa 44/013, 80/006
h.+lerimizge 79/004, 79/012
h.+leri 28/003
h.+leriğa 89/041
hemsefer: (Far.) Yol arkadaşı Krş. Hemrāh
h.+ler Y08/04, Y08/04
hemşehri: (Far.) Aynı memleketli
h.+lerimiz Y18/07
hemşire: (Far.) Kız kardeş
h.+lerimiz Y02/06, Y07/05
hemteng: (Far.) Eşit
h. 55/014
her: Her
h. 1/003, 3/006, 6/006, 7/011,
8/008, 10/005, 12/002, 12/008,
29/009, 31/013, 31/022, 32/006,
39/005, 39/006, 39/011, 49/019,
50/010, 50/023, 53/003, 56/003,
58/005, 62/012, 68/009, 73/014,
73/023, 92/002, 101/005, 101/008,
104/011, 105/035, 106/003,
107/018, 115/004, 119/101,
119/104, 119/128, 119/128,
122/003, 128/001, 135/006,
144/013, 145/002, 145/016,
150/006, Ş01/01, Ş02/02, Ş02/02,
Ş02/02, Ş02/02, Ş02/03, Ş02/04,
Ş02/05, Ş02/05, Ş02/06, Ş03/01,
Ş03/02, Ş03/02, Ş04/01, Ş04/01,
Ş04/01, Ş04/01, Ş04/02, Ş04/02,
Ş04/02, Ş04/06, Ş05/01, Ş05/01,
Ş05/04, Ş05/04, Ş05/04, Ş05/04,
Ş05/06, Ş05/06, Ş05/06, Ş05/06,
Ş05/06, Ş06/01, Ş06/01, Ş06/02,
Ş06/03, Ş06/05, Ş06/05, Ş06/05,
Ş06/05, Ş06/06, Ş06/06, Ş06/06,
Ş06/06, Y10/06, Y10/06, Y10/06,
Y10/12, Y11/01, Y11/02, Y11/03,
Y11/04, Y11/05, Y11/05, Y11/05,
Y11/06, Y11/09, Y11/09, Y11/10,
Y11/10, Y11/11, Y11/11, Y12/03,
Y12/03, Y12/06, Y12/07, Y12/07,
Y14/06, Y14/06, Y14/08, Y14/09,
Y14/11, Y13/01, Y13/01, Y13/02,
Y13/02, Y13/03, Y13/03, Y13/03,

Y13/04, Y13/11, Y13/11, Y01/01,
Y01/01, Y01/01, Y01/02, Y01/03,
Y01/03, Y01/03, Y01/04, Y02/01,
Y02/01, Y02/02, Y02/02, Y02/03,
Y02/03, Y02/03, Y02/03, Y02/04,
Y02/05, Y02/05, Y02/05, Y02/06,
Y03/02, Y03/02, Y03/02, Y03/03,
Y03/05, Y03/05, Y03/05, Y03/05,
Y04/01, Y04/01, Y04/01, Y04/01,
Y04/03, Y04/03, Y04/06, Y04/06,
Y05/03, Y05/05, Y05/05, Y06/01,
Y06/01, Y06/01, Y06/01, Y06/01,
Y06/02, Y06/02, Y06/02, Y06/04,
Y06/04, Y06/04, Y06/04, Y06/06,
Y06/06, Y06/06, Y07/03, Y07/03,
Y07/03, Y07/05, Y07/05, Y08/01,
Y08/02, Y08/03, Y08/03, Y08/05,
Y08/05, Y09/02, Y09/03, Y09/03,
Y09/04, Y09/06, Y09/08, Y09/08,
Y09/10, Y15/07, Y15/07, Y15/07,
Y16/01, Y16/02, Y16/02, Y16/03,
Y16/03, Y16/03, Y16/03, Y16/03,
Y16/03, Y16/03, Y16/03, Y16/04,
Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y17/01,
Y17/03, Y17/03, Y17/04, Y17/04,
Y17/04, Y17/04, Y17/04, Y17/04,
Y17/04, Y17/04, Y17/04, Y17/04,
Y17/04, Y17/04, Y18/01, Y18/01,
Y18/01, Y18/04, Y18/04, Y18/05,
Y18/06, Y18/07, Y18/08, Y18/08,
Y19/01, Y19/01, Y19/01, Y19/03,
Y19/05, Y19/05, Y19/05, Y19/06,
Y19/06, Y19/06, Y19/06, Y19/06,
Y19/06, Y19/07, Y19/07, Y19/07,
Y19/08, Y19/08, Y19/08, Y19/08,
Y20/01, Y20/01, Y20/01, Y20/01,
Y20/01, Y20/01, Y20/02, Y20/02,
Y20/02, Y20/05, Y20/06, Y20/07,
Y20/08, Y21/01, Y21/01, Y21/02,
Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/02,
Y21/03, Y21/03, Y21/03, Y21/03,
Y21/04, Y21/04, Y21/04, Y21/04,
Y21/05, Y21/05, Y21/05, Y21/06,
Y21/06, Y21/06, Y21/06, Y21/06,
Y21/07, Y21/07, Y21/07, Y21/07,
Y21/08, Y21/08, Y21/08, Y21/08,
Y21/08, Y21/08, E01/03, E01/04,
E02/01, E02/01, E02/01, E02/02,
E02/02, E02/02, E02/04, E02/05,
E02/05, E02/05, E02/05, E02/05,
E02/05, E02/05, E02/05, E02/05,
E02/06, E02/06, E02/06, E02/06,
E02/06

herbir: Herbir

- h. 71/018, Ş05/02, Y10/01, Y11/10, Y12/02, Y04/02, Y08/04, Y18/01, Y19/07, Y20/06, Y21/05, Y21/07
h.+i Y11/10, 63/011, 84/007, 115/008, 119/160, 135/018
h.+niñ 64/006, Y15/05
h.+lerniñ Y21/06
h.+si Y07/05
h.+ige Y11/09, Ş04/05
h.+ide Y07/06
h.+miz Y16/03
h.+leri Y21/02, Y21/02
h.+lerige Y21/04
- herçend:** (Far.) Her ne zaman
h. Y11/09
- here:** Arı
h.+ leridek 118/012
- herif:** (Ar.) Kişi Krş. Kişi, nefer, nüfûs, şahş, zât
h.+ler Y01/04
h.+lerniñ Ş03/03
h.+lerge Y01/04
- herkandağ:** Her türlü Kr. Herkaydağ
h. Ş05/06, Y05/03, Y06/06, Y11/05, Y13/01
- herkaydağ:** Her türlü Kr. Herkandağ
h. E02/06Y17/04
- herkaysı:** herbir
h. Ş05/01, Y08/02, Y09/06, Y15/07, Y19/05, Y21/05, Y21/07, Y21/08
- herkes:** (Far.) İnsanların bütünü
h. Y08/03
h.+din Y21/08
- herkim:** Her kim Krş. Kimerse
h. 49/019, 50/023, 101/005, Ş04/01, E02/05, Y01/10, Y02/05, Y02/06, Y04/01, Y14/03, Y19/03, Y19/08, Y20/02
h.+ge Y06/01, Y13/04
- Hermon:** Özel isim
h. 89/012
h.+nın 133/003
- hesāb:** (Ar.) Hesap
‘ilm+i h. E01/01
h.+ı ‘amele Y03/05
h. Y02/04, Y06/03, Y10/10, Y11/09, Y12/12, Y12/12, Y14/05, Y13/01, Y13/01, Y13/09, Y01/04, Y07/01, Y15/08, Y19/04, E02/05, Y02/04
h.+ı Y02/04, Y03/06, Y12/12, Y02/04, Y10/10, Y16/04, Y16/04, Y17/04, Y18/07
h.+ğa Y13/10
- h.+ığa Y06/03, 144/004
h.+ıda Y02/04, Y09/08, Y19/03
- hesābāt:** (Ar.) Hesaplar
h. Y12/12, Y19/04
- hesābçı:** (Ar.+Tr.) Hesap işi yapan
h. Y12/12
- hesābla-:** (Ar.+Tr.) Hesaplamak
h.-p Y02/04, Y08/04
- hesāblaş-:** (Ar.+Tr.) Hesaplaşmak
h.-ıp Y14/06
- hesābsız:** (Ar.+Tr.) Hesapsız
h. Y11/11, Y16/01
- heşe:** Derece, kat Krş. Derece, tabaka
h. Y21/02
- hevā:** (Ar.) Heves, istek, arzu Krş. Ārzū, emel, hā’hiş, hevā, heves, iştiḥā’, murād, rağbet, tilek
h. Ş04/04, Ş04/06, Ş05/04
h.+sı Y10/02
- hevālīk:** (Ar.+Tr.) İstekli
Krş. Rāğīb, šā’iḳ, ārzūmend
h. 121/004, 121/004, 132/004
- heves:** (Ar.) Arzu, istek
Krş. Ārzū, emel, hā’hiş, hevā, hevā, iştiḥā’, murād, rağbet, tilek
h.+ide Y07/02
- hey:** Ünlem, Hey
h. 35/021, 35/021, 35/025, 35/025, 40/015, 40/015, 70/003, 70/003, Y01/05, Y08/03, Y08/03
- heybet:** (Ar.) Korku ve saygı uyandıran görünüş
h. Ş02/03
- heybetlik:** (Ar.+Tr.) Heybetli
h. 45/004, 65/005, 89/007, 99/003, 106/022, 145/006
h.+dür 47/002, 66/006, 68/035, 76/012
h.+ekenler 66/003
- heyda-:** Sürmek
h.-p 5/010, 68/002, 44/002, 80/008, 129/004, 141/007, 147/002, Y13/07, Y15/09
h.-sun 35/005
- heydal-:** Kovulmak
h.-ıp E01/03
h.-gandek 68/002
- Heydin:** Özel isim
h. Y13/10, Y13/10
h.+niñ Y13/10
- heyecan:** (Ar.) Coşma, coşkunluk
h. Y06/05, Y18/04
- hey’et:** (Ar.) 1. Kurul Krş. Keleş 2. Hâl, durum

Krş. Ahvāl, važ'iyet, hāl 3.

Görünüş

h.+i ta'lime Y08/05

h.+i müfettiş Y18/08

h. Y11/12, Y14/10, Y02/02,

Y06/03, Y08/06, Y09/12, Y19/01,

Y19/02, Y19/03, Y19/07, Y20/07,

Y21/06, Y21/06

h.+nın Y03/05, Y07/06, Y19/07,

Y21/05

h.+ge Y02/02

h.+ıñni 17/015

h.+i Y06/06, Y08/06, Y15/09,

Y19/07, Y21/07

h.+iniñ Y19/07, Y21/05, Y21/05

h.+ini Y16/02, E01/06

h.+ige Y07/04

h.+imiz Y21/05

h.+leri Y14/06

h.+leriniñ Y14/09

hezeyān: (Ar.) Saçmalama

h.+lar Ş01/03

hezīmet: (Ar.) Yenilgi

E02/06

h.+ge Y08/06

hıfz: (Ar.) Saklama Krş. Muḥāfazat

h.+ı şıḥḥat E02/04, E02/04, Y03/06

h. Y05/05

h.+ı Y03/04

hırş: (Ar.) 1. Sonu gelmeyen arzu istek

2. Öfke, kızgınlık Krş. Açığ, ğazab

h. 106/014, Ş04/04

hırşlık: (Ar.+Tr.) Hırslı

h. 5/00617/012, 55/024, 59/002,

74/019, 139/019

hışım: (Ar.) Hısım, akraba Krş. Akraba,

tukḳan

h.+larım 27/002

hıtay: Çin Krş. Çin

h. Ş01/03, Ş01/03, Ş02/01, Ş02/02,

Ş04/02, Ş04/03, Ş04/03, Ş05/01,

Ş05/03, Ş05/03, Ş05/03, Ş05/03,

Ş05/03, Ş05/03, Ş05/03, Ş06/03,

Ş06/04, Ş06/04, Ş06/04, Ş06/04,

Y10/02, Y10/02, Y10/03, Y10/05,

Y10/11, Y12/12, Y12/12, Y12/12,

Y01/01, Y01/01, Y01/01, Y01/01,

Y01/01, Y01/02, Y01/03, Y01/03,

Y05/01, Y05/01, Y05/02, Y05/02,

Y05/02, Y05/02, Y05/02, Y05/03,

Y05/03, Y05/03, Y08/06, Y15/01,

Y15/01, Y15/01, Y15/01, Y15/01,

Y15/02, Y15/02, Y15/02, Y15/03,

Y15/03, Y15/03, Y15/03, Y15/03,

Y15/03, Y15/08, Y15/09, Y15/11,

Y15/11, Y17/01, Y17/01, Y17/01,

Y17/01, Y17/01, Y17/01, Y19/01,

Y19/01, Y19/01, Y20/04, Y20/04,

E01/05, E01/05, E01/05, E01/05,

E01/05, E01/05, E01/05, E02/06,

E02/06, E02/06, Ş01/01, Ş01/01,

Ş05/06, Y10/05, Y05/02

h.+nın Y10/04, Y15/11, Y17/01

h.+nı Ş05/03, Ş06/04, Y19/01

h.+ğa Y05/01, Y15/11, Y19/01

h.+da Y01/01, Y05/01, Y05/02,

Y19/01

h.+daki Y19/01

h.+dın Y12/06, Y15/09, E01/05

h.+lar Ş02/01, Ş02/01, Ş05/02,

Ş05/03, Ş06/01, Y17/01, Y17/02,

E01/05

h.+ların Ş05/02, Ş05/03, Y17/02,

Y17/02

h.+larını Ş05/02, Ş05/02

h.+large Ş05/02, E01/05, E01/05

Hıtayçe: Çince

h. Ş01/03, Y21/08, Y03/05, Y21/08

hıyānāt: (Ar.) Güveni kötüye kullanma,

hainlik

ğadr+i h. Ş02/01

h. 25/003, 44/017, 119/158,

Y11/01, Y01/02, Y18/01, Y18/03,

Y18/08, Y19/04, Y19/07, Y19/08,

Y19/08

h.+kıl- 59/005, 73/015, 78/057,

Y10/03

h.+ge Ş02/01

hızır: (Ar.) Hızır aleyhisselam

h. Y07/04

Hibi: Yer adı

h.+ğa Y19/01, Y19/01

Hiblis: Gazete adı

h. Y14/09

Hicaz: Ülke adı

h. Ş06/06, Ş06/06, Y14/12, Y03/04,

E02/04, E02/04, E02/04

hicret: (Ar.) Bir memleketten diğer

memlekete

göç

h.+i nebeviyenin Y14/11

h. E02/03

h.+kıl- Ş05/03

h.+nın Ş06/02

hicrî: (Ar.) Hicretle ilgili

tārīḥ+i h. Y14/05, Ş06/03

tārīḥ+i h. Ş06/02

h.+nın Ş06/02

h.+din Ş04/02

hidāyet: (Ar.) Doğru yola kılavuzlanma

- h. 107/007, Ş03/03
h.+kıl- 5/008, 23/003, 25/005,
25/009, 27/012, 31/003, 43/003,
48/014, 67/005, 73/024, 77/020,
78/053, 78/072, 80/001, 119/036,
119/038, 139/010, 139/024,
143/010
- Hidin:** Özel isim
h. Y19/01, Y19/02, Y19/02
h.+i Ş05/02
- hidmet:** (Ar.) Hizmet Krş. hizmet
h. Y11/10, Y13/08, Y20/08,
E01/04, E01/05, Y18/06, Y21/02
h.+kıl- Y18/05
h.+ka E01/04
h.+te Y13/08, Y17/04, Y20/07
h.+lerni Y13/08
h.+idür Y08/02
h.+leri Y13/07
h.+lerige Y18/06
h.+leride Y17/04
h.+lerindin Y13/08
- hidmetçi:** (Ar.+Tr.) Hizmetçi Krş. hademe,
hizmetçi
h.+ler Y21/07
h.+leri Y11/09, Y12/12
- hidmetkâr:** Hizmetkar
h.+ları Y19/04
h.+larınin Y19/04
- hidmetli:** (Ar.+Tr.) Hizmetli
h. Y05/06
- hikâye:** (Ar.) Hikaye Krş. Çöçek
h. E02/01
h.+dek 90/009
h.+lerinin Ş05/03
h.+leride Ş04/02
- hikmet:** (Ar.) Bilgelik Krş. Dānālīk
kemāl+i h. Ş06/01
tedbīr+i h. Ş01/02
h. 37/030, 49/003, 51/006, 104/024,
Ş06/01, E01/01
h.+nin 111/010
h.+lerge E01/01
- hikmetlik:** (Ar.+Tr.) Hikmetli Krş. Dānā
h. E02/05
- hil:** Çeşit Krş. Cins, nev‘i
h. Ş06/01, Ş06/06, Y13/03, Y01/02,
Y02/03, Y02/03, Y02/05, Y04/06,
Y07/01, Y07/01, Y07/03, Y07/04,
Y15/05, Y18/01, Y18/04, Y20/01,
Y20/01, Y21/04, Y21/08, Ş02/04,
Ş02/05
h.+de Y13/03, Y15/05, Y16/04
- hilāf:** (Ar.) Karşı, zıt Krş. karşı
h. Ş03/02, Y03/04, E02/03, Y12/09,
Y13/10, Y01/03, Y02/06
- hilāfet:** (Ar.) Birinin yerini tutma
devr+i h. Ş06/02
h.+ide Ş06/02, Ş06/02, Y14/11
- hilāl-i ahmeri:** Kızılay
Y13/12
- Hilar:** Yer adı
h. Y14/09
- hile:** (Ar.) Oyun, aldatma
h. 10/007, 17/001, 24/005, 32/002,
34/013, 50/019, 52/002, 55/012,
101/007, Y10/03, Y12/04, Y12/05,
Y05/02, Y18/03, Y18/03, Y19/08
h.+dürler 36/003
h.+ni 38/012
h.+lernin Y16/02
h.+si 119/118
h.+leri Y16/02
- hilekâr:** Hile yapan kişi
h. 35/021, 43/001, 5/006, 52/004,
55/024, Y16/02
h.+nın 109/002
- himāye:** (Ar.) Koruma, gözetme
Krş. Muḥāfazat, rahm, rahmet
h.+i müşfikaneleriḡa Ş03/03
h. Y11/03, Y19/03, Y20/01,
Y17/02, Y17/03, Y19/03, Y20/02
h.+kıl- Y08/06
h.+si Y15/03, E02/03
h.+sini E01/05
h.+sige Ş05/05, Y17/02, Y17/02
h.+side Ş05/03, Y16/01, Y17/02,
Y17/02, Y19/01
h.+sideki E02/03
h.+sidin E01/05
h.+siyle E01/05
h.+leri Y13/05
- himāyet:** (Ar.) Koruma
h. +kıl- E02/01, E02/02
- himmet:** (Ar.) Gayret, emek, çalışma
Krş. Emgek, ḡayret, küşiş,
‘ālī+i h. Ş04/05
h. Ş04/05, Y12/04, Y12/07,
Y14/03, Y02/05, Y03/02, Y03/03,
Y03/05, Y05/04, Y06/04, Y06/04,
Y07/05, Y08/01, Y08/04, Y08/04,
Y08/04, Y08/05, Y09/05, Y16/04,
Y20/07, Y21/04, E01/04, E02/01
h.+kıl- Y18/08
h.+ler Y06/04
h.+ini Y18/05
h.+ige Y12/08, Y05/04
h.+imiz Ş04/04, Y02/03
h.+imizni Ş04/05, Y01/02

- h.+imizge Y10/10
h.+leri Ş02/04, Ş04/01, Y08/02, Y08/02, Y16/02, Y18/03
h.+leriğa Y07/03, Y08/03, Y08/04
h.+leridin Y09/07
- himmetli:** (Ar.+Tr.) Gayretli Krş.
himmetlik
h. Y05/06
- himmetlik:** (Ar.+Tr.) Gayretli Krş.
himmetli
h. Y12/04, Y12/04, Y08/05, Y08/05
- Hind:** Hint
h. Y03/04
- Hindüstan:** Hindistan
h. Ş06/04, Y21/02
h.+larını Ş04/03
h.+larda Ş01/03
- hira:** Hira dağı
h. Ş05/04
- Hirmilin:** Kişi adı
h. Y19/02
- Ħirmon:** Yer adı
h.+larda 42/006
- Hiruta:** Kişi adı
h. Y20/04
- his:** (Ar.) Duygu Krş. tuyğu
h. Y09/01, Y09/01, E02/02, E02/03
- hişşe:** (Ar.) Pay Krş. Behre, hakk, nasib, pāle
h. Y11/09, Y07/06
h.+din Y08/04
h.+ğaça Y06/03
h.+ı 105/012
h.+si 17/014, 125/003
h.+sidēkdür 90/004
h.+sidür 16/005
h.+sini Y08/04
h.+sige Ş06/04
h.+leri Y01/04, Y06/03
h.+leride 63/007
h.+leridin 119/148
- hissiyāt:** (Ar.) Duygular, sezişler
h.+ı ‘āliyesi Y18/02
h.+ı insaniyesi Y01/04, Y09/01
h.+ı milliyege E02/06
h. Y13/04
h.+tın E02/06
h.+larını Y14/12
- hissiz:** (Ar.+Tr.) Duygusuz
h. Ş04/04
- hiṭāb:** (Ar.) Söyleme
h. Y06/04, Y06/04, Y20/07
h.+kıl- 50/001, 50/007
h.+ığa Y14/06
- Hitler:** Hitler
- h. Y14/10, Y14/10, Y13/11, Y13/11, Y16/01, Y17/02, Y17/03, E02/04
h.+niñ Y14/09, Y14/09, Y14/09, Y13/10, Y13/10, Y13/11, Y16/01, Y16/02, Y19/02
- hizāne:** (Ar.) Hazine Krş. hazāne
h. Y13/01
h.+lerde 33/007
h.+lerinin 104/003
h.+leridin 104/013
- hizmet:** (Ar.) Hizmet Krş. hidmet
h. Ş02/04, Y01/03, Y03/05, Y04/02, E02/06, E02/06, Ş02/02, Y21/08, Ş04/05, Y08/04, Y21/01
h.+kıl- 18/044, 72/011, 101/006
h.+ni Y13/07
h.+ğa Y18/07
h.+ge Y08/02
h.+te Y18/07
h.+ıñğa Y09/08
h.+i Y02/05, Y02/05, Y02/05, Ş02/02
h.+ige 104/014
h.+ideki Y19/04, Y19/04
h.+leri E01/01, Ş05/06
- hizmetçi:** (Ar.+Tr.) Hizmetçi Krş. ḥademe, hidmetçi
h.+lerdin Y06/03
h.+si Y02/03, Y12/04
- hizmetkār:** Hizmet eden
h.+ların Y13/07
h.+large Y15/07
h.+larınḡdur 119/092
h.+ları 103/022, 104/004
- hod:** (Far.) Kendi Krş. Kendi, öz
h. Ş04/04, Ş06/01, Y01/02, Y02/02, Y03/01, Y18/02, Y18/03
- hodbān:** (Far.) Bencil
h. Y10/02, Y18/02
- hodbānlik:** (Far.+Tr.) Bencillik
h. Y02/03
- Horib:** Yer adı
h.+de 106/019
- hoş:** (Far.) Hoş, güzel Krş. Çırāylık, dāh, güzel, laṭif, ṭayyib, vecih, yaḥşı
h. 5/012, 16/007, 16/009, 30/005, 30/007, 33/003, 51/008, 51/018, 89/016, 96/011, 97/012, 98/005, 102/014, 103/021, 104/015, 106/004, 110/003, 119/117, 126/002, 147/010, 147/011, 149/004, Ş01/03, Y09/07
h.+bol- 2/012, 9/014, 13/004, 13/006, 14/007, 21/001, 31/007,

- 40/016, 48/011, 51/016, 53/006,
70/004, 89/016, 119/074, Y08/04
h.+kıl- 21/006, 46/004
h.+kör- 5/004, 35/027, 49/013
- hoşamed:** (Far.) Yalakalık
h. E02/06
- hoşhal:** Hali vakti yerinde
Krş. hoşhallık, hoşhallık
h.+bol- Y13/03
- hoşhâllık:** Hali vakti yerinde
Krş. hoşhal,
h. Y10/01, Y13/03 Y18/01
- hoşlandur-:** (Far.+Tr.) Hoşlandırmak
h.-ur 23/003
- hoşluk:** (Far.+Tr.) İyilik, güzellik
Krş. Çirâylıgılık, lütf, revnak
h. 4/007, 30/005, 30/011, 45/015,
68/003, 97/011, 98/008, 100/002,
119/162, 137/003, 149/005, E02/05
h.+kıl- 28/008, 35/010, 60/006,
108/007, 149/003
h.+nın 42/004
h.+ta Y11/06
h.+tın 5/011, 32/011, 35/027,
47/002, 47/005, 60/008, 65/013,
108/009, 132/009, 132/016
h.+ların 16/011
h.+um 40/008
h.+ı 35/028, 68/030, 106/005
h.+ları Y18/02
- Hoten:** Hoten
h. Ş04/06, Ş04/06, Ş04/06, Ş04/06,
Ş05/05, Ş06/03, Y03/02, Y15/09,
Y14/05, Y14/05, Y14/05, Y08/05
h.+deki Y03/02
h.+din Y03/03
- Hotincan:** Kişi adı
h. Y21/06, Y21/06
h.+nın Y21/05, Y21/05
- Hoyli:** Yer adı
h. Y05/04
h.+side Y06/02
- höküz:** Öküz
h. Y04/04
- höl:** Islatmak
h.+kıl- 6/007
- Hristiyan:** Hristiyan Krş. Naşara
h. Y14/11
- hudüd:** (Ar.) Sınır Krş. Çegre, hadd
h. Ş02/01, 104/009, Ş06/05, Y17/02
h.+ğa Ş06/06
h.+lar Y14/10, Y11/12
h.+uğda 147/013
h.+ı Ş02/01, Ş05/03, Ş06/06
h.+ını Ş06/03, 74/017
- h.+ığa 78/054
h.+ıdın Y04/06
h.+ları Ş02/01
h.+large Ş06/06
h.+larıda Y15/10
- huftan:** Yatsı namazı
h.+dın Y16/04
- hukûk:** (Ar.) 1. Toplumu düzenleyen yasaların bütünü 2. Haklar, 3. Ahbablık, dostluk Krş. Dostluk, şadâkat
h.+ı beşeriye Y20/01
h.+ı siyasiye Y05/03
h.+u ‘umûmiyenin Y10/01
h.+u esâsiyesi Y11/01, Y18/02
h.+u mukaddeselerini Y10/02
h.+u vaţaniye Y10/02
h.+u vaţaniyedin Y15/04
h.+u vaţaniyeni Y02/02
h. Ş03/01, Ş03/03, Ş06/01, Ş06/01,
Ş06/02, Ş06/02, Y10/01, Y10/03,
Y10/03, Y10/04, Y10/05, Y11/01,
Y13/06, Y03/02, Y04/04, Y05/01,
Y05/01, Y05/02, Y05/02, Y05/02,
Y05/02, Y05/03, Y05/06, Y06/01,
Y06/01, Y06/05, Y16/02, Y17/03,
Y18/02, Y18/02, Y18/03, Y18/03,
Y18/03, Y18/04, Y19/02, Y20/01,
Y20/01, Y21/05, Y21/05, Y21/06,
E02/01, E02/02, E02/02
h.+nın Y19/02
h.+ğa Y18/04
h.+ta Y10/01, Y10/04, Y11/01,
Y18/01, Y18/05, Y18/05, Y20/07
h.+tın Y05/02
h.+lar Y13/05
h.+larda Y06/01
h.+ı Y14/03, Y17/03
h.+ıdur Y10/01
h.+ını Y10/01, Y10/03, Y18/02,
Y18/02, Y18/03, E02/02
h.+ıdın Y13/05
h.+larımız Y13/05
h.+ları Ş02/01, Y15/04
h.+larını Y21/04
h.+larıdın Y03/02
- hukûklık:** (Ar.+Tr.) Hukuklu
Krş. hukûklık, hukûkşinâslık
h. Y20/01
- hukûkluk:** (Ar.+Tr.) Hukuklu
Krş. hukûklık hukûkşinâslık
h. Y05/03
- hukûksız:** (Ar.+Tr.) Hukuka dayanmayan
h. Ş05/01, Ş06/01, Ş06/01, Y05/02,
Y05/02, Y15/04, E02/01

hukûşinās: (Ar.+Far) 1. Hukuk ilmini bilen 2. Vefakar, vefalı Krş.
şadâkatlık
h. Y13/06, Y21/02

hukûşināshık: (Ar.+Far.+Tr.) Hukuklu
Krş. hukûklık, hukûkluk
h. Y02/03

hulaşa: (Ar.) Bir şeyin özü
h. Y14/06
h.+nı Y20/02
h.+sı Y21/05

hulefā: (Ar.) Halifeler
h.+i rāşidin Ş02/03

hulq: (Ar.) Huy, yaradılış Krş. fıtrat,
meşreb, mizāc, ṭabi‘at
h. Y03/03
h.+et- Y15/05

hulūş: (Ar.)Gönül temizliği, halislik Krş.
şaffet
derd+i h. E01/01
h. Ş02/04, Y14/02, Y16/03

humār: (Ar.) İçkiden sonra gelen sersemlik
h. +ını Y10/07

Hun: Hun Devleti
h. Ş05/02, Ş05/02, Ş06/04

Hunğar: Macar Krş. Macar
h.+lar Y09/11
h.+larını Y09/11

Hunğarya: Macaristan Krş. Macarya
h. Y09/11, Y09/11
h.+nın Y09/11
h.+nı Y09/11

Hunin: Yer adı
h. Y20/08

hurāfāt: (Ar.)Saçma, aslı olmayan sözler
h. Ş04/02, Y16/02, Ş05/04, Ş06/05,
Y05/01, Y05/06

hurāfātçı: Yalancı Krş. Yalgancı
h. Ş05/03

hurmā: (Far.) Bir meyve
h. 92/012, Y15/05

hursend: (Far.) Kanaat eden, gözü tok
h. 40/016, 68/004, 70/004, 104/034,
106/005, Y13/12, Y04/06, Y04/06
h.+dür Y21/04
h.+durmiz 126/003
h.+bol- 5/011, 5/011, 9/002,
14/007, 33/021, 34/002, 35/009,
35/015, 35/019, 35/025, 35/026,
35/027, 38/016, 48/011, 53/006,
58/010, 63/011, 64/010, 66/007,
67/004, 68/003, 69/032, 85/006,
90/014, 96/011, 97/001, 97/002,
97/008, 104/032, 105/003, 105/038,
107/030, 107/042, 109/028,

118/024, 119/014, 122/001,
149/002, Y05/03, Y08/05
h.+kıl- 19/008, 45/009, 86/004,
90/016, 92/004

hursendlik: (Far.+Tr.) Kanaatli Krş.
hursendlik
h.+imnin 43/004
h.+i 48/002
h.+idürler 119/112
h.+ini 51/012

hursendlik: (Far.+Tr.) Kanaatli Krş.
hursendlik
h. 51/008, 68/003, 105/043,
Y12/04, Y18/06
h.+kıl- 30/001
h.+nin 45/007
h.+ge Y13/05
h.+ler Y19/06

huşul: (Ar.) Olma, oluş, meydana gelme
Krş. vukū‘
h.+ini 21/010

huşümet: (Ar.) Hasımlık, düşmanlık
Krş. ‘adāvet, düşmenlik
h. Y02/02

huşūş: (Ar.) İş, şekil
Krş. İş, keyip, şekl, ṭarika, yosun
h. 62/001, 62/002, 62/005, 62/006,
Y13/04, Y10/03, Y13/01, Y15/02,
Y18/02, Y18/02
h.+ğa Y08/04, Y08/04
h.+da Y17/03, Y21/06
h.+ta Ş05/01, Y11/06, Y14/06,
Y02/03, Y03/03, Y07/04, Y21/07,
Y10/09, Y12/04, Y12/11, Y15/07,
Y17/04, Y18/05, Y19/06, Y21/03,
Y21/03, Y21/04
h.+taki Y11/05, Y01/03
h.+tın Y21/05, Y21/06
h.+ı E02/01
h.+ıda Y03/05, Y07/01, Y21/05,
Y21/05, Y21/06, Y21/06, Y21/06,
Ş01/02, Y17/01, Y17/02, Y17/02,
Y17/02, Y17/02, Y18/06
h.+ında Y13/07, Y13/08, Y17/04
h.+ıdaki Y18/05
h.+ıdan Y21/07, Y21/07, Y18/06
h.+ıdın Y21/07, Y21/07, Y21/07,
Y21/08, E02/05
h.+larıda Y07/03

huşūşen: (Ar.) Hususi olarak
h. Ş06/06, Y01/05, Y07/01,
Y11/05, Y12/09, Y04/01, Y09/04,
Y15/03, Y16/04, Y18/04, Y01/05,
Y02/04, Y03/05, Y04/01, Y04/01,
Y05/03, Y06/02, Y18/03

huşuşı: (Ar.) Hususa ait
 h. Y01/02, Y04/03, Y08/05, E02/01

hüş: (Far.) Akıl, fikir, şuur
 Krş. ‘aql, fikir, rāy
 ‘aql +ı h. Ş04/05, Y20/01
 h.+ı 111/002
 h.+larmız Ş04/05

hüşsüz: Akılsız Krş. aḥmak, ‘aklsız,
 h. Y05/06

huşyār: (Far.) Akıllı, akli kendisine yar
 olan
 h. Y12/07

hūy: (Far.) Ahlak Krş. Ahlāk, meşreb
 h. Y01/06, Y02/06, Y11/07,
 Y12/05, Y14/01, Y07/03, Y16/03,
 Y16/03
 h.+kıl- Y07/02

huzūr: (Ar.) 1. Hazır bulunma 2. Rahat
 Krş. Āsāyiş, ḥāṭircem’
 h.+ı’ālisiğa Ş02/02
 h.+umdadur 119/099
 h.+uḡnıḡ 31/020
 h.+uḡğa 45/015, 88/002, 119/169
 h.+uḡda 16/011, 21/006, 140/013,
 36/009, 41/004
 h.+uḡdadur men 139/018
 h.+uḡdın 51/011, 139/008
 h.+ıḡğa 45/014, 95/002, Y08/03,
 Y21/01
 h.+ıda 23/004, 52/009, 68/002,
 68/008, 68/009, 97/005, 97/006,
 100/002, 109/014, 114/007,
 116/014, 116/018, 130/007,
 130/007, 142/003, Y10/08, Y06/03,
 Y18/05, Y19/02
 h.+ıdaki 18/006, Y19/03, 18/023,
 114/008
 h.+larığa Ş02/06

hüccet: (Ar.) Senet, vesika, delil
 Krş. Güvāh, delil, senetnāme
 h. Y19/07, Y21/05
 h.+leri Y21/05
 h.+leriniḡ Y21/05
 h.+lerini Y21/05, Y21/05
 h.+leriğa Y21/05

hücūm: (Ar.) Saldırı, saldırma Krş.
 Ta’arruż
 h. Ş05/03, Ş05/05, Y10/12, Y13/11,
 Y04/06, Y04/06, Y08/06, Y09/10,
 Y09/12, Y09/12, Y15/11, Y16/01,
 Y17/01, Y17/03, Y18/03, Y19/02,
 Y19/02, Y20/03, Y20/03, Y20/03,
 Y20/03, Y20/04, Y20/04, Y20/04,
 E01/02, E02/05, E02/06

h.+kıl- 62/003, 106/029, Y09/12,
 Y09/12, Y15/09, Y15/09, Y19/01,
 E01/02, E02/03
 h.+nıḡ Y09/10, Y20/03
 h.+lar Y17/02
 h.+larını Y17/02
 h.+ları Y17/01, Y20/04
 h.+larığa Ş05/03

hüdā: (Far.) Tanrı Krş. Allah, ḥaḡḡ,
 Ḥüdāvend, ḥüdāy, ilāh, rabb, teḡri
 h.+yı te’āla Y16/03
 h. 5/004, 5/010, 7/009, 7/010,
 7/011, 10/004, 10/011, 10/012,
 14/001, 14/005, 17/006, 18/030,
 18/033, 18/048, 25/022, 42/002,
 42/002, 43/001, 43/004, 44/001,
 44/004, 44/021, 45/002, 45/006,
 45/007, 46/001, 46/005, 46/006,
 47/005, 47/007, 47/008, 47/008,
 48/003, 48/008, 48/009, 48/010,
 48/014, 49/015, 50/001, 50/001,
 50/003, 50/006, 50/007, 50/016,
 51/001, 51/010, 51/014, 51/017,
 52/005, 53/001, 53/002, 53/005,
 53/006, 54/001, 54/002, 54/004,
 55/020, 55/024, 56/001, 56/004,
 56/004, 56/007, 56/009, 56/010,
 56/011, 56/012, 57/001, 57/002,
 57/003, 57/005, 57/007, 57/011,
 58/011, 59/0010, 59/005, 59/009,
 59/013, 59/017, 60/001, 60/006,
 60/010, 60/011, 60/012, 61/001,
 61/005, 62/007, 62/008, 62/011,
 63/001, 64/001, 64/007, 65/001,
 66/010, 66/019, 67/001, 67/003,
 67/005, 67/006, 67/007, 68/001,
 68/006, 68/006, 68/007, 68/009,
 68/010, 68/016, 68/018, 68/019,
 68/020, 68/021, 68/024, 68/028,
 68/031, 68/035, 69/001, 69/005,
 69/006, 69/013, 69/029, 69/032,
 69/035, 70/001, 70/004, 70/005,
 71/005, 71/011, 71/012, 71/017,
 71/018, 71/019, 71/019, 72/001,
 73/001, 73/011, 73/026, 74/001,
 74/010, 74/012, 74/022, 75/007,
 76/001, 76/009, 77/009, 77/013,
 77/014, 77/016, 78/008, 78/019,
 78/035, 78/035, 78/056, 78/059,
 79/001, 80/003, 80/004, 80/007,
 80/014, 80/019, 81/001, 82/001,
 82/008, 83/001, 83/001, 84/008,
 84/009, 84/011, 86/014, 89/008,
 94/001, 94/002, 95/003, 108/001,
 108/005, 108/007, 108/011,

108/012, 108/013, 139/017,
139/019, 139/023, 144/009,
Y11/07, Y12/05, Y14/01, Y14/01,
Y06/03, Y15/12, Y18/08, Y19/08,
E01/03, E02/03, E02/04, E02/04,
55/001, Y20/05, Y20/08
h.+dur 7/012, 18/031, 89/008,
100/003
h.+durmen 46/009
h.+dursen 86/010, 90/002
h.+nın 19/001, 36/001, 36/006,
42/003, 42/004, 43/004, 46/004,
50/023, 51/017, 52/002, 52/008,
52/008, 55/015, 56/013, 61/007,
64/009, 65/009, 66/005, 68/002,
68/003, 68/008, 68/008, 68/015,
69/030, 71/016, 73/017, 74/008,
78/007, 78/010, 78/019, 78/031,
80/011, 82/001, 83/012, 84/007,
87/003, 149/006, Y10/02, Y11/08,
Y14/01, Y14/01, Y14/02, Y04/03,
Y04/04, Y15/08
h.+nınkidür 62/012
h.+nınkidürler 47/009
h.+nı 9/017, 10/013, 14/002,
50/022, 52/007, 53/002, 54/003,
73/028, 77/003, 78/019, 78/034,
78/041, 106/015, 106/021, Y14/02,
Y15/08
h.+yı 4/001, 18/047, 24/006,
27/009, 29/003, 31/005, 46/007,
46/011, 51/014, 65/005, 76/006,
79/009, 79/010, 85/004, 94/007,
109/001, 115/002, 146/005
h.+ğa 42/002, 42/009, 43/004,
47/002, 47/006, 49/007, 53/004,
55/017, 57/002, 62/001, 62/005,
66/001, 66/003, 66/020, 68/004,
68/026, 68/032, 68/034, 68/035,
72/019, 73/028, 77/001, 77/001,
77/013, 78/007, 78/022, 84/003,
150/001, Y14/02, Y14/04
h.+da 3/002, 44/008, 63/011
h.+dadur 62/008
h.+dın 42/005, 42/011, 43/005,
55/020, 66/016, 104/021, Y05/04
h.+lar 82/006, 97/007
h.+larnın 82/001, 136/002
h.+lardın 97/009
h.+mızğa 66/008
h.+ların 105/031, 105/033
h.+yıldın 24/005
h.+yıldur 25/005, 43/002, 59/017,
68/020

h.+yığa 42/009, 75/009, 81/002,
136/002, 136/026
h.+yım 3/007, 5/002, 18/002,
18/006, 18/029, 22/001, 22/001,
22/002, 25/002, 38/021, 40/008,
40/017, 42/006, 42/011, 43/005,
59/0010, 71/004, 71/012, 71/022,
83/013, 86/002, 89/026, 94/023,
102/024, 145/001
h.+yımdın 18/021
h.+yımdur 91/002, 118/028
h.+yımdursen 22/011, 31/014,
118/028, 140/006, 143/010
h.+yımğa 69/003, 104/033, 146/002
h.+yımız 50/003, 67/006, 115/003,
116/005
h.+yımızdın 18/031
h.+yımızdur 48/014, 95/007
h.+yımızğa 147/001, 147/008
h.+yımıznın 135/002
h.+yımıznın 20/005, 44/020,
48/001, 48/008, 92/013, 98/003
h.+yımın 68/024, 84/010, 119/116
h.+yın 42/003, 42/010, 50/007
h.+yığa 147/012
h.+yının 20/001, 37/031, 47/009,
114/007

hüdäsiz: (Far.+Tr.) Tanrısız

h. 105/034

hüdäsizlik: (Far.+Tr.) Tanrısızlık

h.+nın 18/004

Hüdāvend: (Far.) Allah, Tanrı Krş. Allh,
hakk, hüdā, Hüdāvend, hüdāy, ilāh,
rabb, teğri

h.+i müte'al 7/017

h.+i şebāves 46/007, 46/011,
48/008

h. 1/006, 2/004, 2/007, 3/001,
3/003, 3/005, 3/007, 4/003, 4/003,
4/006, 4/008, 5/001, 5/003, 5/006,
5/008, 5/012, 6/001, 6/002, 6/002,
6/003, 6/004, 6/009, 6/009, 6/010,
7/001, 7/003, 7/006, 7/008, 7/008,
9/007, 9/009, 9/010, 9/013, 9/016,
9/019, 9/020, 10/001, 10/012,
10/016, 10/017, 11/004, 11/004,
11/005, 11/006, 12/001, 12/003,
12/005, 12/007, 13/001, 13/003,
14/002, 14/006, 14/007, 15/001,
16/001, 16/004, 16/005, 17/001,
17/013, 17/014, 18/001, 18/002,
18/013, 18/015, 18/018, 18/020,
18/024, 18/028, 18/046, 18/049,
19/007, 19/014, 20/001, 20/005,
20/006, 20/009, 21/001, 21/009,

21/013, 22/019, 22/027, 22/030,
 23/001, 24/008, 24/008, 24/010,
 25/001, 25/004, 25/006, 25/007,
 25/008, 25/011, 25/015, 26/001,
 26/002, 26/007, 26/008, 27/001,
 27/001, 27/004, 27/007, 27/009,
 27/011, 27/011, 28/001, 28/007,
 28/008, 29/003, 29/006, 29/008,
 29/010, 29/010, 29/011, 30/001,
 30/002, 30/003, 30/007, 30/008,
 30/010, 30/010, 30/012, 31/001,
 31/005, 31/009, 31/014, 31/023,
 31/17, 32/002, 33/010, 33/013,
 33/022, 34/006, 34/008, 34/017,
 34/018, 34/019, 34/022, 35/001,
 35/017, 35/022, 35/023, 35/024,
 35/028, 36/005, 36/006, 36/007,
 37/013, 37/017, 37/018, 37/024,
 37/028, 37/033, 37/040, 38/001,
 38/009, 38/015, 38/016, 38/021,
 38/022, 39/004, 39/007, 39/012,
 40/009, 40/011, 40/013, 40/014,
 40/016, 40/017, 41/002, 41/002,
 41/003, 41/004, 41/010, 42/008,
 44/023, 47/002, 47/005, 48/001,
 51/015, 54/004, 54/006, 55/010,
 55/017, 56/010, 57/009, 58/006,
 58/006, 59/003, 59/008, 59/012,
 62/012, 66/018, 68/011, 68/016,
 68/017, 68/021, 68/022, 68/028,
 69/013, 69/016, 69/033, 70/001,
 70/005, 71/001, 73/020, 74/018,
 75/001, 77/007, 78/021, 78/065,
 79/005, 79/012, 83/016, 84/001,
 84/003, 84/011, 84/012, 85/001,
 85/007, 85/012, 86/001, 86/003,
 86/005, 86/005, 86/006, 86/008,
 86/009, 86/011, 86/012, 86/015,
 86/017, 87/001, 87/006, 88/001,
 88/009, 88/013, 88/014, 89/005,
 89/006, 89/016, 89/046, 89/049,
 89/050, 89/051, 90/001, 90/012,
 91/002, 91/009, 92/004, 92/005,
 92/008, 92/009, 92/015, 93/001,
 93/001, 93/003, 93/004, 93/005,
 94/003, 94/005, 94/007, 94/011,
 94/012, 94/014, 94/018, 94/022,
 94/023, 95/003, 96/004, 96/006,
 96/010, 97/001, 97/009, 97/009,
 98/002, 98/006, 98/008, 99/001,
 99/002, 99/008, 99/009, 100/003,
 100/005, 101/002, 102/001,
 102/012, 102/016, 102/020,
 103/006, 103/008, 103/013,
 103/019, 104/001, 104/031,

105/004, 106/004, 106/034,
 106/047, 107/013, 108/003,
 109/020, 109/021, 109/026,
 109/027, 110/001, 110/002,
 110/004, 110/004, 111/004,
 113/004, 115/001, 115/012,
 115/014, 116/004, 116/005,
 116/006, 116/007, 116/016,
 118/005, 118/005, 118/007,
 118/013, 118/014, 118/018,
 118/024, 118/025, 118/026,
 118/027, 119/012, 119/031,
 119/033, 119/041, 119/052,
 119/055, 119/057, 119/064,
 119/065, 119/075, 119/089,
 119/107, 119/108, 119/137,
 119/145, 119/149, 119/151,
 119/156, 119/159, 119/166,
 119/169, 119/174, 120/002,
 121/005, 121/005, 121/007,
 121/008, 123/003, 124/001,
 124/002, 124/006, 125/002,
 125/004, 125/005, 126/001,
 126/002, 126/003, 126/004,
 127/001, 127/001, 128/005,
 129/004, 130/001, 130/002,
 130/003, 130/004, 130/006,
 131/001, 132/001, 132/005,
 132/008, 132/011, 132/013,
 133/003, 134/003, 135/003,
 135/004, 135/005, 135/013,
 135/013, 135/014, 137/007,
 138/004, 138/006, 138/008,
 138/008, 139/001, 139/004,
 139/021, 140/001, 140/004,
 140/006, 140/007, 140/008,
 140/012, 141/001, 141/003,
 141/008, 142/006, 143/001,
 143/007, 143/009, 143/011,
 144/003, 144/005, 144/015,
 145/003, 145/008, 145/009,
 145/010, 145/014, 145/017,
 145/018, 145/020, 146/008,
 146/008, 146/008, 146/009,
 146/010, 147/002, 147/006,
 149/004
 h.+dür 33/012, 81/010, 105/007
 h.+ğa 3/004
 h.+ge 2/011, 7/017, 9/011, 13/006,
 14/004, 16/007, 18/003, 18/006,
 18/041, 21/007, 22/008, 26/001,
 26/012, 27/006, 27/014, 27/014,
 28/006, 29/001, 29/002, 29/002,
 29/002, 30/004, 30/008, 31/006,
 31/021, 31/024, 32/005, 32/010,

33/002, 33/020, 34/001, 37/003,
37/005, 37/009, 37/034, 40/001,
40/003, 41/013, 55/023, 68/019,
68/027, 68/033, 69/031, 76/011,
89/006, 89/018, 92/001, 95/001,
96/001, 96/002, 96/002, 96/007,
96/008, 96/008, 96/009, 98/001,
98/004, 98/006, 99/006, 100/001,
100/002, 102/018, 102/022,
103/001, 103/002, 103/021,
103/022, 103/022, 103/022,
104/001, 104/033, 104/035,
105/001, 106/001, 106/048,
107/001, 107/006, 107/008,
107/015, 107/019, 107/021,
107/028, 107/031, 109/030,
112/008, 113/006, 115/009,
115/010, 115/011, 115/018,
115/018, 116/012, 116/014,
116/018, 117/001, 118/001,
118/005, 118/008, 118/009,
118/019, 118/029, 120/001,
123/002, 125/001, 130/005,
130/007, 131/003, 132/002,
134/001, 134/002, 135/003,
135/019, 135/020, 135/020,
135/020, 136/001, 140/006,
142/001, 142/002, 144/001,
146/001, 146/002, 146/006,
147/007, 147/012, 148/001,
148/013, 150/006
h.+kıl- 40/005
h.+niñ 1/002, 2/002, 12/006,
18/021, 18/030, 19/007, 19/008,
19/008, 19/009, 19/010, 20/007,
23/006, 24/003, 25/010, 25/014,
27/004, 27/004, 27/013, 28/005,
29/003, 29/004, 29/004, 29/005,
29/007, 29/008, 29/009, 31/023,
33/004, 33/005, 33/006, 33/011,
33/018, 34/007, 34/011, 34/015,
34/016, 35/005, 35/006, 37/020,
46/008, 75/008, 77/010, 78/004,
84/002, 85/008, 89/001, 90/017,
92/013, 95/007, 96/013, 97/005,
101/008, 102/015, 102/021,
103/017, 104/016, 104/031,
105/019, 106/002, 106/025,
106/040, 107/002, 107/011,
107/024, 107/043, 109/014,
109/015, 111/002, 111/010,
113/001, 113/002, 113/002,
113/003, 114/007, 115/016,
116/004, 116/009, 116/014,
116/015, 116/017, 116/019,

117/002, 118/010, 118/011,
118/012, 118/015, 118/016,
118/016, 118/017, 118/023,
118/026, 118/026, 119/001,
119/126, 122/001, 122/004,
122/004, 122/009, 124/008,
127/003, 129/008, 129/008,
130/007, 134/001, 134/001,
135/001, 135/002, 135/002,
135/006, 137/004, 138/005,
138/005, 145/021, 147/011,
148/005, 148/013, 106/016,
118/020
h.+niñkidür 3/008, 22/028
h.+niñkidürler 24/002
h.+ni 16/008, 22/026, 34/003,
34/004, 40/004, 77/002, 81/015,
97/010, 99/005, 105/003, 116/001
h.+te 11/001, 32/011, 33/001,
34/002, 35/009, 37/004, 37/007,
64/010, 97/012, 104/034
h.+tin 10/003, 15/004, 18/031,
22/023, 24/005, 25/012, 33/008,
34/009, 37/023, 112/001, 115/011,
115/013, 115/015, 118/004,
121/002, 128/001, 128/004,
135/020
h.+tindür 37/039
h.+lerniñ 138/001
h.+im 16/002, 35/023
h.+imge 110/001
h.+i 97/005
h.+imiz 8/001, 8/009, 135/005,
147/005

hüdäy: (Far.) Hüdä Krş. Allah, haqq, hüdä,
Hüdävend, ilāh, rabb, teñri
h.+ım 59/001

hüdäya: (Far.) Ey Allah'ım
h. E01/04, Y14/04

Hüdäyar: Özel isim
h. Y16/04, Y16/04, Y16/04

hükemā: (Ar.) Alimler, bilginler
h.+yı ictimāiyyūn Ş03/02
h.+yı rasiḥin Ş05/04

hüküm: (Ar.) Hüküm, emir, komuta
Krş. Ahkām, köñsi, buyruk, emir,
ferman, kumanda, maşlahat
h. 9/007, 33/005, 76/008, 89/014,
94/015, 96/013, 97/002, 98/009,
99/004, 101/001, 106/003, 106/030,
109/007, 109/031, 119/085,
119/121, 122/005, 135/014,
146/007, Ş05/04, Ş05/05, Ş05/06,
Ş05/06, Ş06/01, Ş06/04, Y10/06,
Y11/04, Y12/02, Y12/02, Y12/03,

Y12/05, Y13/08, Y04/02, Y04/06,
 Y21/05, Y21/05, Y21/05, Y21/08,
 Y21/08, Y21/08, Y21/08, E02/02
 h.+sür- Ş06/03, 7/008, 9/008
 h.+bër- Ş01/01
 h.+buyur- 7/007
 h.+kıl- 9/020, 54/002, 58/001,
 58/011, 67/004, 72/002, 72/004,
 75/002, 82/001, 82/002, 82/003,
 82/008, 94/022, 96/010, 96/013,
 98/009, 103/007, 110/005
 h.+dürler 111/007
 h.+ni 37/028, 37/031, 149/009,
 Y21/05, Y10/06, Y18/08
 h.+ğa Y20/08, Y21/08
 h.+ge 76/009, 143/002, Y21/08
 h.+de 112/006, Y21/05, 25/009
 h.+ler 147/020, Ş02/04, 7/009,
 9/004, 9/008, 9/016, 10/018,
 26/001, 34/021, 34/022, 35/024,
 37/033, 37/033, 43/001, 50/004,
 51/004
 h.+lerni 119/052
 h.+lerge Y21/08
 h.+siz Ş05/06
 h.+leri 10/005, 36/006, 48/011,
 97/008, 119/040, 119/075, 119/164,
 119/176
 h.+leri 119/062, 119/160
 h.+leri 72/001, 119/007,
 119/031, 119/106, 119/108
 h.+leri 119/020, 119/043,
 119/150, 119/156
 h.+leri 119/102, 119/120
 h.+i Y10/09, Y15/04
 h.+idür Y15/06
 h.+ige Ş02/04
 h.+ide Y14/04
 h.+ide edi Y04/01
 h.+idin Y14/11
 h.+içe Y15/12, Y16/03
 h.+leri 18/022, 19/010, 105/007
 h.+leri 06/01
 h.+leri 105/006, 119/013,
 147/019

hükümdâr: (Ar.+Far) Hüküm sahibi,
 padişah
 Krş. Melike, pādşāh, sultān, šāh
 h. Ş05/05, Ş05/05, Ş05/06, Y10/01
 h.+ı E01/06, E02/04, E02/04,
 Y14/11
 h.+ları Ş06/06
 h.+ları Ş05/02
hükümdârlık: (Ar.+Far.+Tr.) Hükümdarlık
 Krş. hükümrânlık,

pādşāhlık, sultānlık
 h. Ş05/05, Ş05/05
hükümet: (Ar.) Ülkenin yönetim kuruluşu
 h.+i islâmiyelerde E01/01
 h.+i teşkilatıyedin Y10/01
 h. 59/013, 105/022, Ş02/03, Ş02/04,
 Ş03/01, Ş03/02, Ş05/06, Ş05/06,
 Ş06/01, Ş06/01, Ş06/03, Y10/04,
 Y10/08, Y10/08, Y10/08, Y11/02,
 Y11/05, Y11/05, Y11/11, Y13/02,
 Y13/05, Y13/06, Y01/03, Y01/03,
 Y01/04, Y01/04, Y01/04, Y01/04,
 Y01/04, Y01/05, Y02/01, Y02/02,
 Y02/02, Y02/03, Y02/03, Y02/04,
 Y02/04, Y02/05, Y02/05, Y02/06,
 Y03/06, Y04/04, Y05/02, Y05/05,
 Y05/06, Y06/01, Y06/02, Y06/02,
 Y06/04, Y06/06, Y06/06, Y06/06,
 Y07/02, Y07/02, Y07/06, Y08/02,
 Y08/02, Y08/06, Y09/08, Y09/08,
 Y09/08, Y15/02, Y15/06, Y15/12,
 Y17/02, Y17/02, Y17/02, Y17/03,
 Y17/04, Y18/03, Y18/03, Y18/04,
 Y18/05, Y18/07, Y18/08, Y19/01,
 Y19/01, Y19/02, Y19/02, Y19/02,
 Y19/03, Y19/03, Y19/03, Y19/03,
 Y19/03, Y19/03, Y19/03, Y19/04,
 Y19/04, Y19/04, Y19/04, Y19/04,
 Y19/07, Y20/01, Y20/02, Y20/02,
 Y20/02, Y20/02, Y20/02, Y20/02,
 Y20/02, Y20/02, Y20/02, Y20/03,
 Y20/03, Y20/04, Y20/05, Y20/06,
 Y20/06, Y20/06, Y20/06, Y20/06,
 Y20/07, Y20/07, Y20/08, Y21/01,
 Y21/01, Y21/03, Y21/03, Y21/03,
 Y21/04, Y21/04, Y21/04, Y21/04,
 Y21/04, Y21/04, Y21/04, Y21/04,
 Y21/05, Y21/05, Y21/05, Y21/06,
 Y21/06, Y21/06, Y21/06, Y21/06,
 Y21/06, E01/03, E01/05, E01/06,
 E02/04, E02/04, E02/06
 h.+dür Y04/01
 h.+kıl- 66/007, 89/009, 103/019,
 106/041
 h.+ni Ş03/02, Y10/06, Y10/08,
 Y11/01, Y11/02, Y11/02, Y11/04,
 Y11/06, Y12/05, Y13/04, Y13/08,
 Y01/01, Y01/02, Y01/06, Y01/06,
 Y01/06, Y02/02, Y02/02, Y02/02,
 Y02/03, Y02/04, Y02/04, Y03/01,
 Y03/06, Y05/03, Y06/01, Y09/04,
 Y15/07, Y17/04, Y18/04, Y18/04,

Y19/04, Y20/01, Y20/02, Y20/02,
Y20/02, Y20/05, Y20/05, Y20/06,
Y21/03, Y21/03, Y21/04, Y21/03
h.+ni Y02/05, Y20/02
h.+ğa Y21/05
h.+ge Y11/05, Y13/04, Y01/04,
Y01/06, Y07/05, Y08/02, Y20/06,
Y21/06, Y21/08
h.+teki Y20/06
h.+tin Y10/09, Y12/05, Y12/11,
Y08/02, Y20/07
h.+ler Y18/02, Y18/05
h.+lerni Y09/02, Y15/03
h.+lerge Y20/02
h.+i Ş05/05, Ş05/05, Ş05/05,
Ş06/03, Ş06/06, Ş06/06, Ş06/06,
Y10/04, Y10/06, Y10/07, Y10/08,
Y11/01, Y11/01, Y11/12, Y12/10,
Y13/01, Y13/04, Y13/06, Y13/09,
Y13/10, Y13/10, Y13/10, Y03/02,
Y03/04, Y04/01, Y05/05, Y06/01,
Y08/05, Y09/11, Y15/02, Y15/02,
Y15/04, Y15/07, Y15/08, Y15/08,
Y16/01, Y16/02, Y17/02, Y17/02,
Y17/03, Y17/03, Y17/03, Y18/02,
Y18/03, Y18/05, Y18/05, Y18/05,
Y18/05, Y18/05, Y18/05, Y18/06,
Y19/01, Y19/01, Y19/01, Y19/01,
Y19/02, Y19/02, Y19/02, Y19/03,
Y19/03, Y19/03, Y19/05, Y20/01,
Y20/01, Y20/02, Y20/02, Y20/02,
Y20/02, Y20/02, Y20/02, Y20/02,
Y20/02, Y20/02, Y20/02, Y20/02,
Y20/02, Y20/04, Y20/04, Y21/01,
Y21/02, Y21/04, Y21/04, Y21/04,
Y21/04, E02/04, Y17/03
h.+idür Y02/03
h.+ini Y10/05, Y10/12, Y14/09,
Y14/11, Y13/08, Y02/03, Y03/02,
Y03/04, Y05/02, Y05/02, Y06/01,
Y06/02, Y09/10, Y15/10, Y16/03,
Y17/03, Y18/02, Y18/03, Y18/03,
Y18/04, Y19/04, Y19/05, Y20/02,
Y20/02, Y20/02, Y20/02, Y20/02,
Y20/02, Y20/02, Y20/04, Y20/08,
Y21/01, Y21/04, E02/06
h.+ini Y10/05, Y12/11, Y17/02,
Y18/01, Y18/03, Y19/01, Y19/01,
Y19/01, Y20/02, E02/06
h.+ığa Y10/06, Y18/04, Y18/06,
Y19/01
h.+ige Y05/03, Y06/01, Y06/02,
Y19/02, Y19/05, Y21/04
h.+ideki Y02/03, Y18/05
h.+idin Ş06/03

h.+imiz Ş01/02, Y01/06, Y16/02,
Y16/03, Y16/03, Y18/01, Y18/07,
Y21/01, Y21/02, Y21/02, Y21/02,
Y21/02, Y21/02, Y21/03, Y21/03,
Y21/04
h.+imizni Y10/11, Y10/11,
Y11/08, Y11/08, Y12/05, Y12/07,
Y12/08, Y04/06, Y08/01, Y08/02,
Y09/06, Y09/06, Y09/06, Y09/07,
Y09/07, Y16/03, Y16/04, Y17/04,
Y18/01, Y18/01, Y18/04, Y18/04,
Y18/08, Y18/08, Y20/01, Y20/05,
Y20/06, Y21/02, Y21/02, Y21/02,
Y21/02, Y21/03, Y21/03, Y21/03,
Y21/03, Y21/03, Y21/04, Y21/04,
Y21/08, Y21/08, Y14/05
h.+imizni Y08/03, Y18/04, Y18/07,
Y18/07
h.+imizğa Y21/01
h.+imizge Y08/01
h.+leri Ş06/03, Ş06/06, Y03/04,
Y17/02, Y18/02, Y20/03, Y21/04,
E02/04
h.+lerini Y13/05, Y03/04, Y17/02,
Y19/02
h.+lerini Y02/02
h.+lerige Ş05/06, Y16/01
hükümetlik: (Ar.+Tr.) Hükümetli
h. Y15/07, Y15/07, Y16/03, Y21/02
hükümranlık: (Ar.+Tr.) Hükümdarlık
Krş. hükümdarlık, pādşāhlik,
sultānlik
h. Y10/06
hüner: (Far.) Marifet, ustalık
h. Ş06/03, Ş06/04, Y12/02, Y12/02,
Y03/01, Y03/01, Y03/01, Y03/03,
Y16/03
h.+ler Y16/04
h.+lerni Y16/04, Y16/04
h.+lerimni Y16/04
h.+lerimni Y16/04
h.+i Y14/05, Y03/01, Y18/07
h.+ini 137/005
h.+lerini Y16/02
hünerlik: (Far.+Tr.) Hünerli Krş.
Hünermend
h. Y03/01
hünermend: (Far.) Hünerli, marifetli Krş.
Hünerlik
h. Y06/03, Y16/04, Y19/06
hür: (Ar.) Özgür Krş. Erkin
h. Y10/01, Y10/01, Y10/02,
Y10/04, Y10/04, Y06/01
hürk-: Ürkmek
h.-üdür Y02/04

- h.-üdürler E01/02
hürküt-: Ürkütmek
 h.-mektin Y18/08
hürlig: (Ar.+Tr.)Hürlük, özgürlük Krş.
 âzâdelik, erkinçilik,hürlük, hürriyet
 h.+ini Y19/03
hürlük: (Ar.+Tr.)Hürlük, özgürlük Krş.
 âzâdelik,
 erkinçilik, hürlig, hürriyet
 h. Y19/05, Y20/01
 h.+ige Y20/01
hürmet: (Ar.) Saygı
 Krş. İhtirâm, ri'âye, ri'âyet
 h. Ş02/02, Ş06/01, Y12/12, Y04/04,
 Y04/06, Y09/07
 h.+kıl- 15/004
 h.+niñ Y11/08
 h.+te 49/012, 49/020
 h.+ini Y18/08
hürmetlik: (Ar.+Tr.) Saygılı Krş.
 hürmetlü, ihtirâmlık
 h. Y15/12
hürmetlü: (Ar.+Tr.) Saygılı Krş.
 hürmetlik, ihtirâmlık
 h. Y09/05
hürmetsiz: (Ar.+Tr.) Saygisız
 h. 35/016
hürriyet: (Ar.) Özgürlük Krş. Erkinçilik,
 hürlüg,
 hürlük, melike
 h.+i insaniyeğa Y10/05
 h. Y02/01, Y10/01, Y10/01,
 Y10/02, Y10/02, Y10/04, Y11/01,
 Y13/06, Y03/02, Y05/01, Y05/01,
 Y05/01, Y05/02, Y05/02, Y05/05,
 Y06/01, Y06/01, Y06/01, Y06/01,
 Y06/01, Y06/02, Y08/04, Y16/03,
 Y17/02, Y17/02, Y17/03, Y18/01,
 Y18/03, Y18/08, Y19/05, Y19/08,
 Y20/01
 h.+niñ Y10/03, Y10/05
 h.+i Y18/02
ibar-: Göndermek
 1.-a-mız Y11/04
 1.-ur-sen 104/020
 1.-ur 57/003
 1.-maktadurlar Y06/05
 1.-dı 78/025, 105/018, 105/026,
 105/033, 106/015, 135/010,
 Y20/02, Y20/04, E01/05
 1.-dın 68/009
 1.-ıpdur 111/009
 1.-gil 118/026
 1.-ıp 18/016, 20/002, 57/003,
 104/030, 105/020, 105/028,
 105/040, 107/020, 147/015,
 147/018, Y08/02, Y18/03, Y19/02,
 Y20/04
 1.-gen Ş05/01, Y01/05, Y05/03,
 Y07/03, Y20/04
 1.-genler Y07/03
 1.-genedi Y17/04
 1.-ır erdi 78/045
 1.-makge Y16/01
 1.-ış Y19/03
 1.-ışğa Y19/03
ibarıl-: Gönderilmek
 1.-mağcı Y19/07
 1.-dı Y13/12, Y17/04
 1.-ıp Ş06/06, Y09/10, E01/06
 1.-gen Ş05/05, Y09/10
 1.-gende E01/02
 1.-magenini Y19/02
ılğa-: Seçmek Krş. sayla-
 1.-ydu 47/004
 1.-madı 78/067
 1.-pdur-men 119/174
 1.-pdur 4/003, 119/030, 135/005 1.-p
 Ş05/05 Y18/07
 1.-p 65/004, 78/070, 132/013
 1.-ğan 33/012
 1.-ğanı 106/023
 1.-ğanları 105/006
 1.-ğanlarını 105/043
 1.-ğanlarıñniñ 106/005
 1.-yduğan 25/012
 1.-rèrdi 78/069
ılğan-: Seçilmek Krş. Saylan-
 1.-ğan 105/026
 1.-ğannı 89/019
 1.-ğanım 89/003
ıl-: İlmek, düğümlemek. Közge ıl-: Hor
 görmek, burun kıvrırmak
 1.-mağannı 12/005
 1.-maydu 10/005
 1.-mapdur-sen 119/118
ıntıl-: Hareket etmek, çabalamak Krş.
 Çapala-
 1.-ışları Y20/03
İrak-: (Ar.) Ülke adı
 'I.Ş01/03, Ş02/03, Ş05/05, Ş06/02,
 Ş06/02, Ş06/06, Ş06/06, Ş06/06,
 Ş06/06, Ş06/06, Y14/12, E02/04
 'I.+ğaça; Ş06/04
ıraklaş-: Uzaklaşmak Krş. azık-
 1.-kan Y16/03
ırz-: (Ar.) Namus, şeref Krş. Nāmūs
 1. Ş03/02
ısıq-: Sıcak Krş. Issık

1. 78/048, Y12/01, Y19/08, Y19/08
1.+tın E02/01
- ısın-:** Isınmak
1.-ip E02/01
- ışlāh:** (Ar.) Düzeltme, iyileştirme
Krş. Işlāhāt, tanzīm, tehzīb, ta‘mīr, taṣḥīh
1. Y12/02, Y12/03, Y18/01, Y18/01, Y18/02, Y19/04, Ş02/02, Ş02/06, Ş03/02, Y10/05, Y11/06, Y11/10, Y14/06, Y13/02, Y01/01, Y01/02, Y01/03, Y03/01, Y03/05, Y05/01, Y06/02, Y07/04, Y07/05, Y09/01, Y09/01, Y09/01, Y15/06, Y15/07, Y16/02, Y16/03, Y16/03, Y18/01, Y18/02, Y18/05, Y20/01, Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/06, Y20/07, Y21/02, Y21/04, Y21/04, Y21/04, Y21/08, Y09/02
1.+kıl- Y08/01, Y21/05, Y12/03, Y18/01
1.+ğa Y16/04
1.+ı Y01/03, Y16/03, Y15/06
- ışlāhāt:** (Ar.) Düzeltme
Krş. Işlāhāt, tanzīm, ta‘mīr, tehzīb
1. Y10/04, Y01/01, Y01/01, Y01/02, Y01/02, Y05/01, Y05/02, Y06/05, Y06/06, Y06/06, Y18/01, Y18/02, Y18/02, Y18/04, Y20/05, Y21/01, Y21/02, Y21/04, E02/02, Y18/03, Y18/03, Y18/04
1.+nın Y01/05
1.+ğa Ş02/06, Ş06/06, Y01/01, Y21/01
1.+ığa Y18/04
1.+ige Ş06/06
1.+ıdın Y05/02
- ıssık:** Sıcak Krş. Isık
1.+ıdın 19/006
- ıstılah:** (Ar.) Terim kavram
1. Y09/07
- ıztırāb:** (Ar.) Acı, üzüntü, sıkıntı
Krş. ‘elem, kaygu
1.+ğa 2/006
1.+dın Ş04/04
1.+ı Y06/05
- i‘āde:** (Ar.) Alınmış bir şeyi geri verme
i. Ş06/04
- i‘āne:** (Ar.) Yardım Krş. Çāre, i‘ānet, in‘ām, meded, nuşret, yardım, yarı, yarılık
i. Y11/10, Y01/06, Y01/06, Y01/06, Y03/03, Y03/03, Y03/05, Y05/05, Y06/04, Y07/03, Y07/03, Y07/03, Y07/03, Y09/04, Y09/05, Y09/09, Y09/09, Y18/06, Y18/07, Y19/07, Y19/07, Y19/07, Y19/07, Y19/07, Y19/07, Y19/07
i.+kıl- Y11/11
i.+ge Y19/07
i.+den Y18/08
i.+ler Y09/04
i.+lerni Y09/07
i.+lerden Y18/08
i.+lerdin Y09/05
i.+lerimizni Y09/05, Y09/06
i.+lerini Y09/06
- i‘ānet:** (Ar.) Yardım Krş. Çāre, i‘āne, in‘ām, meded, nuşret, yardım, yarı, yarılık
i. Y18/06
i.+lerige Ş02/02
- ‘ibādet:** (Ar.) Dinin emirlerini yerine getirme
‘i.+i islāmiye Y18/07, E01/01
‘i.+i resimlerini Y19/06
‘i. +i ḥaḳıḳatı Ş06/05
‘i. Y03/03, Y19/08, 95/006, 97/007, Ş05/04, Y11/02, Y14/01, Y14/02, Y14/02, Y14/02, Y14/04
‘i. +kıl- 22/030, 100/002, 106/036
‘i.+tin Y14/02
‘i.+idin Y14/01
‘i.+lerini Y19/06
- ‘ibāret:** (Ar.) Bir şeyden meydana gelmiş
‘i. Ş04/02, Ş06/05, Y11/08, Y12/05, Y14/03, Y13/09, Y02/02, Y02/05, Y04/04, Y06/02, Y06/04, Y06/04, Y07/01, Y09/03, E02/04, Y17/01, Y20/03, Y20/04
i.+dür Y16/04, Y18/08, Ş05/01, Y06/02, Y06/03
‘i.+ēdi Y21/06
- ‘ibret:** (Ar.) Kötü bir olaydan sonra alınması gereken ders
i. Ş01/02, Y16/04, Y19/06, 32/008, 39/011, Ş04/01, Ş04/02, Ş04/05, Y10/10, Y11/09, Y11/10, Y01/04, Y04/02, Y06/04, Y06/06, Y09/07, Y15/01, Y15/12, Y19/08
i.+ni 50/017
- ‘ibretli:** (Ar.+Tr.) İbretli Krş. ‘ibretlik
‘i. Y03/06
- ‘ibretlik:** (Ar.+Tr.) İbretli Krş. ‘ibretli
‘i.Ş04/02, Ş04/05, Y04/03, Y06/05, Y19/06, Y19/06
‘i.+kıl- 19/012, 25/008, 25/012
- ibtida’:** (Ar.) Başlama, başlangıç
Krş. Başlangıç, menşe’

i. Y03/03, Y08/04, E01/05, Y10/03, Y11/02, Y11/02, Y12/01
i.+sıdur 111/010
i.+sını 105/036
i.+sıdın Ş05/04
ibtidā’i: (Ar.) İlk ile ilgili, ilke mensup mekteb+i i. Y06/04, Y06/04
i. Y12/08, Y01/03, Y03/03, Y05/05, Ş05/04, Y11/02, Y03/03, Y08/06
ibtidā’en: (Ar.) Başlangıç olarak, en önceden
i. Y21/02
‘icāb: (Ar.) Gerek Krş. Kerek, lazım
‘i. Y03/06
‘i.+ıdur Y14/04
‘icābet: (Ar.) Kabul etme
‘i.96/003, 105/005, 106/022, 107/008, 107/016, 107/021, 107/031
‘i.+kıl- 102/022
‘i.+ini 107/025
icābet: (Ar.) Bir çağrıyla yerine getirme
i. 105/002
i.+kıl- 18/042, 20/007, 120/002, 143/002, 3/004, 17/006, 20/001, 22/002, 27/008, 34/004, 55/002, 60/005, 65/005, 69/016, 69/017, 81/007, 86/001, 86/007, 99/007, 99/008, 102/002, 108/006, 119/026, 143/007
‘icāblan-: (Ar.+Tr.) Gereklenmek
‘i.-ıp Y13/03
īcād: (Ar.) Buluş
i. Y16/04
i.+et- Y15/05
īcār: (Ar.) Kira Krş. Kirā’
i.+ge Y12/09
icāzet: (Ar.) İzin, onay almak
Krş. Mūsā‘de, ruhşat, tezkire
i. Y18/06
i.+idin Y19/01
icrā’: (Ar.) Bir işi yapma, yerine getirme
i. Y03/04, Y05/04, Y06/03, Y21/06
i.+kıl- Y12/05, Y14/09, Y07/06, Y19/06, E01/05
i.+kılıp- E02/05
ictihād: (Ar.) Bir kişinin gücü yettiği kadar çalışma
i. Ş02/03, Ş03/03, Ş04/05, Y02/01, Y06/04, Y07/03, Y01/03, Y20/06, E02/03
i.+kıl- Ş02/06
i.+ğa Ş01/01
i.+da Ş05/01

i.+ığa Y11/11
i.+ları Ş04/06
i.+larıge Y18/07
ictimā’iye: (Ar.) Toplumla ilgili
hükemā+yı i. Ş03/02
i. Ş05/04
i.+sige Y18/02
i.+leriga Y14/04
iç: İç
i. 5/009, 49/011, 51/006, 62/004, 64/006, 106/046, Y20/05
i.+ge Y07/03, E02/03
i.+re Y10/04, Y12/03, E02/01, Ş04/02, Y09/01
i.+geri Y10/11, Y11/01, Y17/01, Y18/02, Y18/03
i.+imde 39/003, 42/004, 42/005, 42/006, 42/011, 43/005, 51/010, 55/005, 109/023, 142/003, 143/004, 143/004
i.+imdeki 94/019, 103/001, Y13/04
i.+inje 122/008
i.+inje 147/013
i.+i 136/016, Y21/01, E01/02
i.+ığa Y14/08
i.+ige 35/008, 69/002, 109/018, 118/019, 140/010, Y05/02
i.+ igeçe 105/030
i.+ide 12/006, 17/010, 36/001, 40/010, 68/010, 69/034, 74/004, 76/001, 95/010, 101/003, 101/007, 104/025, 104/026, 105/031, 105/033, 106/027, 107/005, 122/007, 122/007, Ş02/01, Y10/04, Y10/05, Y10/07, Y11/02, Y14/05, Y14/06, Y14/08, Y14/09, Y01/01, Y01/02, Y02/06, Y03/04, Y03/06, Y04/04, Y05/01, Y05/01, Y06/06, Y06/06, Y08/02, Y09/02, Y16/03, Y17/01, Y18/01, Y18/03, Y18/04, Y18/04, Y18/05, Y19/04, Y19/06, Y19/06, Y19/08, Y20/03, Y20/06, Y21/08, Y21/08
i.+inde Ş02/01, Ş03/01, Ş04/02, Y09/05, Y18/04, Y18/08, Y19/05, Y20/06, Y21/03, E01/03, E02/03
i.+indin Ş06/03
i.+ideki 68/014, 119/083, Y10/05
i.+iden Y15/12, Y19/01
i.+idin 69/014, 69/015, 71/006
iç-: İçmek
i.-erler 75/008
i.-edür 110/006
i.-emdür 50/014
i.-mey Y07/03

- i.-e Y12/06
i.-ip Y13/05, Y03/06, Y18/08, E02/01
i.-geli 69/021, 78/016, 80/005, 104/011
i.-kendin Y07/03
i.-mek Y11/03, Y11/10, Y12/01, Y06/06, E01/03
i.-megi Y19/02
i.-megimni 102/009
i.-meklerini E01/03
i.-iş Y06/06
- içgeri:** İçeri Krş. Dâhil
i. Ş05/03, Y13/02, Y04/04, Y04/04, Y08/02, Y20/05
i.+ge Y08/05
i.+de 45/013, 128/003
i.+ki Y16/04
i.+si Y14/07
i.+sinlerde Y13/05
- içgölük:** İçkilik
i. Y10/08, Y18/08
- içikçi:** Deriden yapılmış kolsuz kaban satan kişi
i. Y12/04
- içir-:** İçirmek Krş. İçtür-
i.-üpdürsen 60/004
- içki:** İçecek Krş. meşrübât
i. Y19/03, Y19/03
- içtima':** (Ar.) Toplanma, biraraya gelme
i. Y11/03, Y11/05, Y11/05, Y06/05, Y18/01, Y12/02, Y15/04, Y16/03
- içtimâ'î:** (Ar.) Toplumsal
i. Ş04/01, Y01/01, Y01/01, Y06/05, Y06/05, Y07/02, Y18/08, Y16/03, Y20/01, E01/01, E02/05, Y14/11
- içtür-:** İçirmek Krş. İçir-
i.-ürsen 36/008
- idâre:** (Ar.) Yönetme, yönetim
uşûl+i i. Ş05/06
i.+i meşrûte Ş05/06
i.+yi vatan Y06/01
i. Ş02/01, Ş03/01, Ş03/01, Ş03/01, Ş04/04, Ş04/05, Ş04/06, Ş05/05, Ş05/05, Ş06/01, Ş06/04, Y10/12, Y14/12, Y02/02, Y05/01, Y05/02, Y08/04, Y08/05, Y17/03, Y17/04, Y18/01, Y18/02, Y18/03, Y18/04, Y18/08, Y20/07, Y21/05, Y21/07, Y21/08, Y21/08, Y21/08, Y21/08, Y21/08, E01/01
i.+kıl- Ş04/05, Y17/04
i.+niñ Y03/05, Y19/05
i.+niñki Y17/04
- i.+si Ş02/04, Ş03/02, Ş04/06, Y10/02, Y10/03, Y12/12, Y14/10, Y01/03, Y01/05, Y02/01, Y04/02, Y06/05, Y15/12, Y17/03, Y17/04, Y17/04, Y17/04, Y17/04, Y18/02, Y21/05
i.+ni Y17/04
i.+ğa Y17/04, Y19/07, Y21/05
i.+de Ş03/01, Ş05/06, Ş05/06, Ş05/06, Y20/07, Y21/05, Y21/08
i.+deki Y19/07, Y21/05
i.+din Y21/05, Y21/07
i.+ler Y12/05, Y03/05, Y06/05, Y08/05
i.+lerniñ Y11/12, Y03/05
i.+lerni Y01/05
i.+large Y21/05
i.+lerde Y21/05
i.+siniñ Y10/05, Y15/12, Y17/03, Y17/04, Y19/05, Y19/05, Y19/05, E01/01, Ş05/05
i.+sini Y15/10
i.+sığa Y03/05, Y08/02, Y09/04, Y09/09, Y09/09, Y17/04, Y18/08, Y21/08, Y11/06, Y17/04
i.+sige Ş01/01, E02/02
i.+sine Y08/05, Y15/12
i.+side Ş06/03, Y11/03, Y16/01
i.+sideedi Ş05/03
i.+sideki Y17/04, E01/01
i.+siden Y08/04, Y18/08
i.+sidin Y05/04, Y08/02, Y09/09, Y17/03, Y17/03, Y17/03, Y17/04, Y21/08
i.+miz Y17/04
i.+lerimizni Ş03/02
i.+mizge Y03/05, Y17/04
i.+lerimizde Y18/07
i.+leri Ş04/02, Ş04/06, Ş04/06, Ş04/06, Ş04/06, Ş05/01, Ş05/05, Y13/04, Y03/06, Y18/01
i.+leriğa Y11/05, Y19/07, Y19/08
i.+lerige Y20/08
i.+leridin Y16/04
- iflâs:** (Ar.) İflas etme
i. Y06/06, E02/04, E02/04
- iflâşlık:** (Ar.+Tr.) İflaslı
i.+lar Y05/05, Y05/05
- ifrât:** (Ar.) Çok ileri gitme, ölçüyü aşma
i.+ı cāhillikımız Y01/01
i. Y05/01, Y07/01, Y07/01, Y10/04, Y15/03
- iftirâ':** (Ar.) Bir kimseye kasıtlı ve asılsız suç yükleme
i. Y11/02

- iğvā:** i.+lar Y04/04
(Ar.) Doğru yoldan sapan
Krş. müte'assif
a.+sıdır Y12/05
- iḥāṭa:** (Ar.) Kuşatmak, sarmak,
çevrelemek Krş. çörgül-, kurşa-
i. 88/017, 118/011
i.+kıl- /012, 17/009, 22/016,
32/007, 32/010, 7/007, 17/011,
22/012, 26/007, 109/003, 118/010,
118/011, 118/012, 139/005,
140/009
- iḥlāş:** (Ar.) Temiz sevgi ve yürekten
bağlılık
i. Y07/03, Y11/03
i.+ı Y13/04
i.+larımız Y16/03
- iḥsān:** (Ar.) İyilik etme
lūtf+ı i. Ş04/01
i. Ş01/01, Y08/04, Y09/01, Y09/01,
Y09/02, E02/04
i.+dur Y08/04
i.+eyle- Ş05/04
i.+ıyla Ş04/01
i.+ları 116/012
i.+larını 103/003
i.+larıdın Y07/05
- iḥsānlık:** (Ar.+Tr.) İyilik Krş. ḥāṭircem'lik,
şalāh
i. 13/006, 116/007, 119/017,
142/008
- iḥtidār:** (Ar.) İktidarlı
i. Y16/04
- iḥtilāf:** (Ar.) Ayrılık, anlaşmazlık
Krş. tefriqa, tefriqaçılık
i. Ş04/01, Y12/03, Y14/11, Y18/05,
E02/06
i.+ğa Y18/06
i.+dan Y16/04
i.+larıdın Y16/03
- iḥtilāl:** (Ar.) İhtilal
i. Y08/01, Y14/12, Y06/05,
Y19/07, E02/03
i.+niñ Y12/10
i.+ni Ş05/05
- iḥtilālci:** İhtilal yanlısı
i.+ler Y12/11, Y16/01
- iḥtimāl:** (Ar.) Bir şeyin olabilmesi durumu
i. Y12/11, Y12/11, Y12/12
i.+i Y21/04
i.+ini Y12/11, Y12/12, Y12/12
i.+ığa Y09/10
- iḥtimām:** (Ar.) Özen Krş. İ'tinā'
i. Y07/01
i.+da Y11/05
- iḥtirā':** (Ar.) Türetme
i. Y07/06, Y16/04
- iḥtiyār:** (Ar.) Seçme Krş. İntihab
i. 54/006, 119/108, Ş02/03
i. Y06/02, Y17/03, Y21/04
i.+ı Y10/12
i.+ıdur Y19/06
i.+ığa Y16/02, Y20/06
i.+ıça Y09/06, Y20/06
i.+ıyle Ş06/04
i.+ları Y08/05
i.+larığa Y19/02
- iḥtiyāren:** (Ar.) Kendi seçerek
i. Ş02/01, E01/05
- iḥtiyār:** Seçili
i. Ş05/05
- iḥtirām:** (Ar.) Saygı Krş. ḥürmet, ri'āye,
ri'āyet
i. Y13/06, Y15/12, Y16/02
- iḥtirāmlık:** (Ar.+Tr.) Saygılı Krş.
ḥürmetlik, ḥürmetlü
i.+dur 111/010
- iḥtisāp:** (Ar.) Hesap sorma
i. Y12/07
- iḥtiyāc:** (Ar.) Gereksinim
i. Y02/05
i.+ı Y03/06, Y14/03, Y16/02,
Y19/03
i.+ımız Y02/05
- iḥtiyācāt:** (Ar.) İhtiyaçlar
i. +ını Ş03/02
- iḥtiyāf:** (Ar.) İleriye düşünerek ölçülü
davranma
Y14/10, Y21/04
i.+kıl- Y07/04
- iḳāmet:** (Ar.) Bir yerde oturma, eḡleşme
Y19/03
i.+kıl- 5/005
- iḳbāl:** (Ar.) Baht açıklığı
i. Ş04/02, Y08/04
- iḳrā':** (Ar.) Okutma
i. Ş05/04
- iḳrār:** (Ar.) Saklamayıp söyleme
i. Y20/08
i.+kıl- 32/005
i.+ıdın Y05/03
- iḳtişād:** (Ar.) Ekonomi
i. Y10/04, Y11/01, Y07/02,
Y10/05, Y11/01, Y11/10, Y11/12,
Y12/09, Y12/09, Y14/09, Y14/10,
Y13/01, Y13/01, Y13/02, Y13/09,
Y15/01, Y15/03, Y15/04, Y16/02,
Y18/01, Y18/02, Y19/03, Y19/03,
Y19/03, Y19/04, Y19/04, Y19/08,
Y20/06, Y20/06, Y20/06, Y20/06

i.+edi Y19/07
i.+ga Y07/01
i.+larmı Y21/04, Y21/04
i.+ıñ Y20/07
i.+ınıñ Y13/01
i.+ını Y20/06
ıktışadçı: (Ar.+Tr.) Ekonomi ile ilgili kimse
i. Y11/10
i.+larımızdın Y11/08
ıktışadı: (Ar.) Ekonomi ile ilgili
i. ř01/02, ř02/05, ř03/02, ř06/05, Y07/02, E02/01, ř06/06, Y01/01, Y06/02, Y08/06
ıktışaden: Ekonomik olarak
i. Y01/03, Y02/04, Y07/02
iki: İki, sayı Krş. İkile, ikilen, ikili
i. 12/002, 26/004, 62/011, 119/113, 149/006, ř02/01, ř02/02, ř02/05, ř04/05, ř05/02, ř05/03, ř05/04, ř05/04, ř05/05, ř05/06, ř06/02, ř06/03, ř06/03, ř06/03, ř06/03, ř06/06, ř06/06, ř06/06, ř06/06, Y10/01, Y10/03, Y10/04, Y10/05, Y10/10, Y10/12, Y11/02, Y11/02, Y11/08, Y11/08, Y11/09, Y11/09, Y11/11, Y11/11, Y11/12, Y12/04, Y12/06, Y12/06, Y14/07, Y14/09, Y14/10, Y14/12, Y14/12, Y13/07, Y13/08, Y13/11, Y02/03, Y02/04, Y02/04, Y02/05, Y03/01, Y03/03, Y03/03, Y03/04, Y03/05, Y03/05, Y03/05, Y03/05, Y03/06, Y04/04, Y04/04, Y04/06, Y04/06, Y05/01, Y05/02, Y05/02, Y05/03, Y05/04, Y05/05, Y05/05, Y06/04, Y06/04, Y06/04, Y06/05, Y07/01, Y07/05, Y07/06, Y08/01, Y09/02, Y09/03, Y09/03, Y09/04, Y09/05, Y09/08, Y15/02, Y15/05, Y15/08, Y15/12, Y15/12, Y16/01, Y16/01, Y16/01, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y18/02, Y18/08, Y18/08, Y19/01, Y19/01, Y19/02, Y19/02, Y19/03, Y19/03, Y19/04, Y19/04, Y19/04, Y19/04, Y19/05, Y19/05, Y19/07, Y19/07, Y19/07, Y19/07, Y19/08, Y19/08, Y19/08, Y20/02, Y20/04, Y20/04, Y20/05, Y20/06, Y20/08, Y21/02, Y21/03, Y21/04, Y21/06, Y21/06, E01/03, E02/01, E02/04, E02/05, E02/05, E02/05, E02/06
i.+ge ř05/03, Y12/03, Y16/02
i.+din Y03/06

i.+nci ř01/03, ř02/01, ř02/03, Y05/05
i.+si Y13/05, Y19/07
i.+sini Y08/02, Y20/02
ıkile: İki Krş. İki, ikilen, ikili
i. E01/01, Y16/03
ikilen: İki Krş. İki, ikile, ikili
i. Y13/07, Y19/01, Y19/08
ikili: İki Krş. İki, ikile,, ikilen
i.+si 139/012
ikinçi: İkinci
i. ř03/01, ř05/05, ř05/06, Y11/05, Y11/09, Y11/12, Y12/07, Y12/07, Y12/08, Y12/11, Y14/08, Y14/11, Y01/05, Y04/02, Y06/01, Y06/03, Y06/06, Y07/02, Y07/04, Y08/01, Y08/03, Y08/03, Y08/06, Y08/06, Y15/08, Y15/11, Y16/04, Y17/02, Y17/02, Y19/02, Y19/02, Y20/07, Y21/03, Y21/03, Y21/05, E02/01, E02/01, E02/01
i.+din Y19/04, Y19/04
i.+si Y03/06, Y16/02, Y19/08, Y08/06, E02/01
‘ilac: (Ar.) Çare Krş. Derman, devā’
ř03/02, 49/007, ř05/04, Y07/02
‘i. +kıl- 60/002
‘i.+lar Y11/06
‘i.+ı Y19/04, Y21/05
‘i.+larığa ř05/01
ilāh: (Ar.) Tanrı Krş. Allah, haqq, hüdā, Hüdāvend, hüdāy, rabb, teñri
i. Y09/04
ilāhī: (Ar.) Tanrı ile ilgili
kitāb+ı i. ř06/05
i. 98/006, ř05/04
i.+niñ ř06/05
i. +ge Y04/03
i‘lān: (Ar.) Duyuru
i. Y10/03, Y11/02, Y11/11, Y12/10, Y02/05, Y02/06, Y02/06, Y03/04, Y04/02, Y05/02, Y05/02, Y05/03, Y06/01, Y08/02, Y08/05, Y09/09, Y17/01, Y18/02, Y19/02, Y19/03, Y19/03, Y20/01, Y20/02, Y20/02, Y21/05, Y21/07, Y21/07, Y21/08, Y21/08, Y21/08, E01/05, E02/05, E02/05, Y12/12, Y05/02
i.+kıl- Y05/01
i.+lar Y17/01, ř05/06
i.+niñ Y21/08
i.+mı Y21/08
i.+ınıñ Y18/02
i.+ıdan Y18/02
i‘lānāme: (Ar.) İlan metni

i. Y09/09
‘ilāve: (Ar.) Ekleme
 ‘i. Ş01/03, Y11/08, Y01/03, Y18/07
ilbesün: Bir tür yırtıcı kuş
 i. Y12/01
ildam: Hızlı Krş. Pat, tez
 i. 31/002, 69/017, 79/008, 102/002, 143/007, Ş02/02
ile: İle Krş. ilen
 i. Ş01/01, Ş01/01, Ş01/02, Ş01/02, Ş01/03, Ş02/01, Ş02/02, Ş03/01, Ş03/02, Ş04/05, Ş04/05, Ş04/06, Ş04/06, Ş04/06, Ş05/01, Ş05/04, Ş05/04, Ş06/02, Ş06/02, Ş06/05, Ş06/05, Ş06/05, Ş06/05, Ş06/06, Ş06/06, Y10/01, Y10/01, Y10/01, Y10/02, Y10/02, Y10/02, Y10/02, Y10/04, Y10/04, Y10/04, Y10/05, Y10/06, Y10/06, Y10/07, Y10/07, Y10/12, Y11/03, Y11/05, Y11/06, Y11/07, Y11/08, Y11/08, Y11/09, Y11/09, Y11/09, Y11/09, Y11/09, Y11/10, Y11/10, Y11/10, Y12/03, Y12/06, Y12/06, Y12/08, Y12/08, Y12/09, Y12/10, Y12/10, Y12/12, Y12/12, Y14/02, Y14/03, Y14/04, Y14/05, Y14/05, Y14/06, Y14/06, Y14/07, Y14/11, Y14/11, Y14/12, Y13/02, Y13/05, Y13/06, Y13/06, Y02/01, Y02/02, Y02/02, Y02/02, Y02/03, Y02/03, Y02/05, Y02/06, Y03/03, Y04/06, Y04/06, Y05/03, Y05/06, Y06/01, Y06/04, Y06/04, Y07/02, Y07/03, Y07/04, Y07/04, Y07/04, Y07/06, Y08/03, Y08/04, Y08/04, Y09/03, Y09/03, Y09/04, Y09/06, Y09/07, Y09/07, Y09/07, Y09/07, Y09/07, Y09/07, Y15/01, Y15/01, Y15/01, Y15/02, Y15/05, Y15/06, Y15/08, Y15/08, Y15/12, Y16/02, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y17/01, Y17/01, Y17/01, Y17/01, Y17/01, Y17/02, Y17/02, Y17/02, Y17/02, Y17/02, Y17/03, Y17/03, Y17/03, Y17/03, Y17/03, Y17/03, Y17/03, Y17/03, Y17/04, Y17/04, Y18/01, Y18/01, Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/03, Y18/03, Y18/03, Y18/04, Y18/04, Y18/04, Y18/04, Y18/04, Y18/05, Y18/05, Y18/05, Y18/05, Y18/05, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/08, Y18/08, Y19/03, Y19/03, Y19/03, Y19/06, Y19/06, Y19/07, Y19/07,

Y19/07, Y19/08, Y19/08, Y19/08, Y19/08, Y19/08, Y19/08, Y20/01, Y20/07, Y20/08, Y21/01, Y21/01, Y21/01, Y21/02, Y21/02, Y21/07, Y21/07, Y21/08, Y21/08, Y21/08, E01/02, E01/02, E01/03, E01/04, E01/05, E01/06, E02/02, E02/02, E02/02, E02/02, E02/05, E02/05, E02/05
 i.+dür Ş05/04
ilen: İle Krş. İle
 i. Y10/06, Y10/07, Y10/07, Y10/07, Y10/08, Y11/10, Y12/04, Y12/05, Y12/05, Y14/05, Y13/07, Y13/11, Y03/06, Y05/05, Y06/01, Y06/04, Y06/04, Y07/06, Y08/04, Y08/05, Y08/05, Y08/05, Y08/05, Y09/09, Y09/10, Y16/02, Y16/02, Y16/03, Y18/04, Y18/04, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y19/02, Y19/04, Y19/07, Y20/02, Y20/07, Y20/08, Y20/08, Y20/08, Y20/08, Y20/08, Y20/08, Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/03, Y21/03, Y21/07, Y21/07, Y21/08
ilgeri: Daha önce, daha erken
 i. 39/013, 58/009, 90/002, 119/067, 119/147, 119/148, 129/006, 139/004, Ş02/04, Ş03/02, Ş04/01, Ş04/01, Ş04/06, Ş06/04, Y10/02, Y10/05, Y10/05, Y10/05, Y11/02, Y11/04, Y11/06, Y11/10, Y14/04, Y14/05, Y13/05, Y13/11, Y02/04, Y03/04, Y03/04, Y05/05, Y07/05, Y07/05, Y07/05, Y08/01, Y08/01, Y08/01, Y08/03, Y08/03, Y09/01, Y17/03, Y18/05, Y19/05, Y20/05, Y20/08, Y21/04, Y21/04, Y21/06, Y21/06, Y21/07, Y21/08, E01/01, E02/06, E02/06
 i.+din Y17/02
 i.+ki 89/049, Ş04/02, Y14/11, Y13/01, Y13/05, Y13/07, Y13/09, Y13/10, Y04/01, Y06/01, Y09/12, Y15/03, Y17/02, Y18/04, Y18/07, Y20/05, Y21/04, Y08/06, Y21/03
 i.+kidék Y03/06
 i.+kidin Y16/03
 i.+lerde Y06/06, E02/03
İli: Şehir adı
 i. Ş03/01, Ş06/06, Y01/02, Y01/03, Y04/01, Y04/02, Y04/02, Y19/04, E01/05, E02/06
 i.+niñ Y04/01, Y05/06

- i.+ğa Y04/01, Y04/01, E01/05, Y05/03
i.+deki Y01/03, E01/05, E01/05
i.+din Ş06/06, Y01/02
ilk: İlk, birinci Krş. Birinci, tunci
i. Y09/08
'illet: (Ar.) Hastalık Krş. hasta, hastalık, kesel, kesellik, sakızsızlık
'i. 73/006, 91/011, Y10/07
'i.+ğa Y10/06
'i.+i E02/04
'i.+imdin 38/011
'i.+iñ 114/005, 114/006
'i.+ler Y02/06
'i.+lerge Y07/03
'ilm: (Ar.) İlim
ehl+i i. Y14/04
'i. +i bedennin Y03/03
'i. +i fenler E01/01
'i. +i hesap E01/01
'i. +i ma'arif Y01/03, E01/01, Y03/01
'i. +i ma'arifet Ş05/06
'i.+i ma'lumat E01/01
'i. Ş03/02, Ş03/03, Ş05/04, Ş06/03, Ş06/05, Ş06/05, Y11/02, Y11/07, Y12/01, Y12/01, Y12/02, Y12/02, Y12/03, Y12/03, Y12/03, Y12/03, Y14/06, Y01/02, Y01/03, Y01/03, Y01/03, Y02/01, Y02/06, Y03/01, Y03/01, Y03/01, Y03/01, Y03/02, Y06/01, Y06/02, Y07/01, Y09/08, Y09/08, Y09/08, Y18/02, Y18/03, Y18/04, Y18/04, Y18/05, Y18/07, Y19/07, Y21/03, E01/01, E01/01, E01/02, Ş06/04, Y11/01, Y11/01, Y03/01, Y03/02, Y03/03, Y05/01, Y05/05, Y15/07, Y16/03, Y18/02, Y18/04, Y18/04, Y18/07, Y18/08, Y21/03, E01/04
'i.+ni Y21/03, Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/02
'i.+ğa E01/01, E02/05
'i.+ge Y18/07
'i.+den Y18/07
'i.+ler Y21/03, E01/01
'i.+lerdür E01/01
'i.+lerni E01/01
'i.+lerdin Y18/01
'i.+i Y03/01
'i.+iñ Ş06/05
'i.+ini Y15/07
'i.+ide Y07/06
'i.+lerimizni Y21/02
'i.+lerini Y11/03
'ilmen: (Ar.) İlim bakımından
'i. Y03/03
'ilmî: (Ar.) İlimle ilgili
'i. Ş03/02, Ş03/03, Ş05/05, Ş06/06, Y01/01, Y03/01, Y03/05, Y03/06, Y07/06
'ilmsiz: (Ar.+Tr.) İlimsiz
'i. Y02/06, E01/02
ilticâ': (Ar.) Sığınma
Krş. Penâ, penâh, penâgâh
i. Ş02/01, Y11/06, Y14/01, Y14/03
i.+sını Y11/07
iltifât: (Ar.) Güler yüz gösterme
i.+bol- 141/005
i.+larnı Y03/05
i.+ıñnı 45/012, 119/058
i.+ığa Y02/05
iltimâs: (Ar.) Haksız yere kayırma
i. Y10/08, Y12/12, Y14/08, Y05/04, Y07/05, Y08/03, Y09/07, Y16/04, Y21/05
i.+ım Y21/02
iltizâm: (Ar.) Lüzum sayma
i. Y11/08, Y09/01
imâm: (Ar.) Cemaat lideri
i.+ı 'azam Y15/06
Y11/06, Y11/06, Y11/07, Y11/07, Y11/07, Y15/05, E02/04, Ş06/05, Ş06/05, Ş06/05, Y11/08
i.+lar Y11/07
i.+ımız Y19/08
i.+ları Ş05/01
îmân: (Ar.) İnanç Krş. İ'tikâd, işenç
i. Ş05/01, Y14/04
'imâret: (Ar.) Yapı, bina Krş. Binâ
'i. Ş01/01, Y01/02, Y04/03, Y04/03
'i.+ni Y04/03
'i.+ge Y04/03
'i.+ler Y12/01
'i.+lerni Y01/04
'i.+lerge E01/03
'i.+ini Y01/03
i.+leri Y19/05, Y19/05, Y19/06
imdâd: (Ar.) Yardım istemek için söylenen söz
i.+ım 27/009
i.+ığa E01/05
imkân: (Ar.) Yararlanılan uygun şart, durum
i. Y21/06
i.+ı Y11/12, Y11/12, Y02/01, Y19/02, Y19/02
imlâ': (Ar.) Yazım
i. Y11/02, Y04/02

i.+sı Y18/07
imparator: (İt.) Bir imparatorluğu yöneten kimse
 i.+nın Y08/06
 i.+ların Y18/02
 i.+u Y10/02
imparatorluk: (İt.+Tr.) Kendi topraklarında çeşitli milletleri egemenliği altında toplayan devlet biçimi Krş.
 imparatorluk
 i.+ının Y17/03
imparatorluk: Kendi topraklarında çeşitli milletleri egemenliği altında toplayan devlet biçimi Krş.
 imparatorluk
 i.+ı Y14/11
imtiḥān: (Ar.) İmtihan, sınav
 i.+kıl- 12/006, 17/003, 26/003, 66/010, 95/009, 139/023, Y18/07
 i. Y14/05, Y03/05, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/07, 81/007, 105/019
 i.+nı Y14/05
 i.+dan Y14/05
 i.+dın Y03/05
 i.+ı Y14/05, Y18/07, Y18/07
 i.+ımız Y18/07
 i.+larımız Y05/06
 i.+ları Y14/05
 i.+larında Y14/06
imtiyāz: (Ar.) Ayrıcalık
 i.+ı 'itibar Ş05/06
imzā': (Ar.) İmza Krş. Mühür, mühür
 i. Y06/02, E02/03
 i.+kılın- Ş02/01
imzā'lan-: İmzalanmak
 i.-ğan Y17/03
iḡ: Mağara Krş. Ünkür
 i.+iḡde E02/01
 i.+ini Y05/06
in'ām: (Ar.) Yardım Krş. Çäre, i'āne, i'ānet, meded, nuşret, yardım, yarı, yarılık
 i.+kıl- Ş05/06, Y08/02
'ināyet: (Ar.) İyilik, lütuf
 Krş. i'nāyet, ni'met, lütf, şalāh maḥẓ+ı 'i. Y03/02
 raḥm+i 'i. E01/01, Ş04/04
 'i. 45/002, 84/011
 'i.+te Y13/05
 'i.+i Ş02/01, Y16/02
 'i.+ige Ş04/04
i'nāyet: (Ar.) İhsan, lütuf
 Krş. 'ināyet, ni'met, lütf, şalāh
 i. Ş03/03

incīr: (Far.) Bir meyve
 i. 78/047, 105/033
İngiliz: İngiltere vatandaşı
 i. Y05/04
İngiltere: İngiltere
 i. Ş05/06, Ş06/06, Y12/09, Y12/10, Y12/10, Y12/12, Y12/12, Y14/11, Y14/12, Y13/08, Y13/08, Y13/08, Y13/08, Y13/09, Y13/09, Y13/10, Y13/10, Y03/04, Y03/04, Y03/04, Y03/04, Y09/10, Y09/10, Y09/10, Y09/12, Y09/12, Y15/02, Y15/03, Y16/02, Y16/02, Y18/05, Y18/05, Y19/02, Y19/02, Y19/02, Y19/02, Y19/03
 i.+nın Y12/10, Y12/10, Y12/10, Y12/10, Y12/10, Y12/10, Y13/08, Y13/09, Y13/10, Y09/11, Y18/05, Y18/05, Y18/05, Y19/01, Y19/01, Y19/02, Y19/02
 i.+ge Y14/12, Y09/11
 i.+de Y19/02
inhimāk: (Ar.) Bir şeye aşırı düşkünlük
 i. E02/05
ini: Küçük kardeş
 i. Y07/06
 i.+si Y13/07, Y04/06
inkār: (Ar.) Yaptığını saklama
 i. Ş06/05, Y13/09
inkılāb: (Ar.) Toplum düzenini daha iyi hâle getirmek için yapılan köklü değişiklik
 i. Ş04/04, Ş05/05, Ş05/06, Y10/04, Y10/04, Y11/01, Y12/05, Y13/01, Y01/04, Y01/04, Y04/03, Y04/03, Y05/01, Y06/01, Y06/04, Y06/05, Y06/05, Y08/01, Y08/03, Y09/07, Y16/02, Y17/02, Y17/04, Y18/02, Y18/02, Y18/03, Y18/04, Y18/04, Y19/03, Y19/03, Y20/01, Y20/01, Y20/02, Y20/02, Y21/02, E01/03, E02/04, E02/05
 i.+nın Y01/04
 i.+nı Y04/03, E01/01
 i.+da Y10/10
 i.+dan Y19/03, Y19/03, Y19/04
 i.+lar Y13/01
 i.+ı Y10/06, Y13/05, Y18/04, Y18/04
 i.+ıda Y20/02
 i.+ıdan Y20/02
 i.+ının Y15/04, Y20/02, Y20/02, Y20/06
 i.+ımızın Ş06/01
inkılābçı: İnkılap yapan kimse

i.+lar Y17/02
i.+larnıñ Y15/10
i.+larnı Y17/04
i.+large Y16/02
inşâf: (Ar.) Acımaya ve vicdana dayalı
i. Ş02/05, Y11/07, Y04/04, Y08/04, E02/04
i.+kıl- Y13/02
i.+mı Y12/05
i.+tın Y01/05
i.+ı Y20/07
inşâflık: (Ar.+Tr.) İnşafılı
i. Y12/06, Y18/08
inşâfsız: (Ar.+Tr.) İnşafsız
i. Ş04/05, Y04/06
inşâfsızlık: (Ar.+Tr.) İnşafsızlık
i.+ı Y20/01
insân: (Ar.) İnsan Krş. Âdem, kişi
haysiyet+i i. Y01/04
sâ'adet+i i. Ş01/03
şefkat+ı i. Y09/05
i. 49/012, 56/012, 73/005, 82/007, 78/060, 90/003, 107/008, 107/015, 107/021, 107/031, 115/004, 118/006, 119/134, 135/015, 144/004, Ş05/04, Y10/01, Y10/01, Y11/02, Y01/02, Y01/04, Y01/05, Y02/05, Y04/02, Y04/03, Y04/04, Y05/01, Y05/01, Y05/06, Y09/04, Y18/07, Y20/01, E02/01, E02/01, E02/01, E02/05, E02/05
i.+dur Y08/04
i.+nıñ 60/011, 76/010, 108/012, Ş04/05, Y07/03, Y09/01, Y09/01, Y09/01, Y17/02, Y17/03, E02/04
i.+mı Y10/09, Y11/10, Y03/02, Y06/06
i.+ğa 94/010, 118/008, Y10/09, Y01/05, Y03/03, Y07/04, Y19/08, Y20/01, E02/01
i.+lar Ş05/04, Ş05/04, Y10/01, Y10/02, Y10/05, Y12/01, Y12/02, Y12/03, Y01/01, Y03/01, Y03/02, Y04/04, Y06/06, Y09/08, Y19/08, E01/04, E02/01, E02/05
i.+larnıñ Ş02/03, Ş05/04, Ş05/04, Ş05/05, Ş06/01, Y12/02, Y12/02, Y04/02, Y05/01, Y18/02, E01/01, E02/01, E02/01, E02/05
i.+largâ E02/01
i.+large Y12/02, Y12/02
i.+lardaki Y19/05
i.+lardın Y21/03, E01/03
insânî: (Ar.) İnsanca
i. Y19/08, E02/02

insâniye: (Ar.) İnsanlar Krş. halk
'âlem+i i. Ş05/04, Y01/02
cem'iyet+i i. Y10/01, Ş06/05
hissiyât+ı i. Y01/04, Y09/01
hürriyet+i i. Y10/05
i. Ş01/03
i.+nıñ Ş06/05
i.+ğa Y10/05
i.+dın Y01/04
i.+sı Y01/04, Y09/01
i.+lerini Y09/05
insâniyet: (Ar.) İnsanlık Krş. Beşeriyet, insânlık
dünyâ+i i. Ş01/03
i.+i'âlemnıñ Ş05/04
i. Ş01/03, Ş03/03, Ş03/03, Ş05/04, Ş06/05, Y10/02, Y10/06, Y02/01, Y03/02, Y03/02, Y09/01, Y18/04, Y19/07
i.+dür Y09/02
i.+nıñ Y10/01, Y01/02, Y03/02, Y05/01, Y09/01, Y09/01, Y16/03, Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y20/07
i.+ge Y18/02
i.+tın E02/01
i.+lernıñ E01/02
i.+ini 9/020
insânlık: (Ar.+Tr.) İnsanlık Krş. Beşeriyet, insâniyet
i. Y03/01, Y09/05, Y18/04
i.+nıñ Y03/02, Y20/01
inşâ': (Ar.) Yapma, yapılma, meydana getirme Krş. Te'sis, yasama
i. Ş01/03
i.+et- Y04/04
inşâ'allah: (Ar.) Allah isterse
i. Ş01/02, Ş04/05, Ş04/06, Ş06/05, E02/03, Y19/08
intihâ': (Ar.) Bitme, tükenme, nihayet, son Krş. âhır, 'âkıbet, bitim, hâtime, nihayet, uç
i.+sı 147/006
i.+sını 119/096
i.+sıdın 19/006, 61/002
i.+sığaça 19/004
i.+ları 22/027, 67/007, 98/003
i.+larınıñ 65/005
i.+larını 2/008
i.+larığa 46/008, 72/008
i.+larıda 65/008
i.+larıdın 135/007
i.+larığaça 48/010, 59/013
intihab: (Ar.) Seçme, seçilme Krş. İhtiyâr

- i. Y01/03, Y02/01
intikām: (Ar.) İntikam
 i. 8/002, 44/016, 18/047, 99/008, 137/007, 149/006, E02/05
 i.+nı 94/001, 94/002
 i.+nı 58/010
 i.+ı 79/010
intizām: (Ar.) Düzenli, düzgün olma
 Krş. İntizāmlık, muntazam, puhta, tertiblik
 i.+ı ma‘ārif Ş03/01
 i. Y03/05, Y05/01, Ş04/06, Y15/11, Y20/03
 i.+nı Ş06/01
 i.+ğa Ş03/01, Y08/01, Y18/03, Y18/03, Y18/05
 i.+ı Y19/05
intizāmlık: (Ar.+Tr.) Düzenli
 Krş. intizām, muntazam, puhta, tertiblik
 i. Y12/07, Y09/07
intizāmsızlık: (Ar.+Tr.) Düzensizlik Krş.
 Tertibsizlik
 i. Y08/01
intizār: (Ar.) Bekleme, gözleme
 i. 59/009, 62/005, 130/005, 25/003, 52/009, Y05/03
 i.+dur 62/001, 65/001, 130/005
 i.+durmen 39/007
 i.+tur 27/014, 37/009, 37/034, 25/005, 25/021, 27/014
 i.+bol- 33/020
irāde: (Ar.) Dileme, isteme
 Krş. Ricā, taleb, tileş
 i.+ıni 143/010
 i.+si Y21/02
İran: İran
 i. Ş01/03, Ş02/03, Ş04/03, Ş05/06, Ş06/02, Ş06/02, Ş06/04, Y08/06, Y08/06, Y08/06, Y08/06, Y15/10, Y16/01, Y16/01, Y16/01, E02/02
 i.+nı Y03/04, Y08/06
 i.+ğa Y03/05, Y16/01, Y20/02
 i.+da E02/02, E02/02, E02/02
 i.+dın Y16/01
 i.+lar E01/01
İranlı: İranlı
 i. E02/05, E02/05
‘irfān: (Ar.) Bilme, anlama, sezme Krş.
 Fehim
 i. Y15/07, Y18/02, Y18/03, Y18/05, Ş03/02, Ş03/03
irşād: (Ar.) Doğru yolu gösterme
 i. Ş01/02, Ş03/03, Ş03/03, Y12/03
irtikāb: (Ar.) Kötü iş yapma, kötülük etme
 i.+ıyla E02/06
işbāt: (Ar.) Şahit ve delil göstererek doğrusunu meydana çıkarma
 i. 68/009, Y10/07, Y05/05, Y09/09, Y12/04, Y14/02, Y14/04, Y14/04, Y18/04, Y20/02, Y20/02
 i.+kıl- Ş02/01
 i.+ğa 9/004, 112/006, 140/013
ise: İse
 i. Ş05/04, Y02/01, Y05/01, Y15/08, Y19/07, E01/01
isimlik: İsimli Krş. Atlığ, atlık, namlı, namlık, ‘ünvanlık
 i. Ş06/04
iskele: (İt.) Deniz taşıtlarının yanaştığı yer
 i.+siga Y09/10
İskenderun: Yer adı
 i. Y19/03
islām: (Ar.) Müslümanlık Krş. İslāmiye, islāmiyet, müselmānlık, müselmānçılık
 ‘ālem+i i. E02/04
 dīn+i i. Y14/02, Y14/02, Y19/08, Ş06/02, Ş06/03, Y14/04, Y15/07
 ehl+i i. Ş02/01, Ş05/01, Ş06/06, E01/01
 satvet+i i. Ş02/03
 tārīh+i i. E01/01
 i. Ş01/03, Ş02/01, Ş02/01, Ş02/03, Ş02/03, Ş02/03, Ş02/03, Ş02/03, Ş02/03, Ş02/04, Ş03/03, Ş05/01, Ş06/02Ş02/03, Ş06/02, Ş06/02, Ş06/02, Ş06/03, Ş06/04, Ş06/04, Ş06/06, Ş06/06, Ş06/06, Y08/06, Y21/01, E01/01, E01/01, E01/04, E02/04, E02/05, E02/05
 i.+nı Ş06/06, Y14/04, Y15/07, Ş02/03, Ş02/04, Ş02/04
 i.+nı Ş06/02, Ş06/03, Ş06/04, Ş06/05, E01/01
 i.+ğa Ş06/04, Ş06/06
 i.+da Y14/04
 i.+ız Ş04/02
islāmī: (Ar.) İslama uygun olan
 i. Ş02/01
islāmiye: (Ar.) Müslümanlık Krş. İslām, islāmiyet, müselmānlık, müselmānçılık
 dīn+i i. Ş05/01
 hākimiyyet+i i. Ş02/04
 hükümet+i i. E01/01
 ‘ibādet+i i. E01/01, Y18/07
 millet+i i. Ş02/02, Ş02/02, E01/02
 ömür+ü i. Ş06/05
 şeri‘at+i i. Ş05/02, Y19/08, Y15/04

i.+i cümlesindendir Ş05/01
i.+niş Ş02/02, Ş02/02, Ş02/04,
Y15/04, E01/02, Ş05/02
i.+ni Ş02/03
i.+de Ş06/05
i.+din Ş05/01
i.+lerde E01/01
i.+si Y02/06
islâmiyet: (Ar.) Müslümanlık Krş. İslâm,
islâmiye,
müselmânlık, müselmânçılık
‘âlem+i i. Ş01/03
i. Ş01/03
i.+ini Y16/01
ism: (Ar.) Ad, isim Krş. At, nâm, ‘ünvân
i.+ler Ş01/03
i.+lerde Ş01/03
i.+im 89/025, 102/008
i.+imni 91/014
i.+iñ 8/001, 8/009, 25/011, 31/003,
44/006, 45/016, 48/010, 54/001,
63/004, 75/001, 89/012, 89/016,
109/021, 135/013, 143/011
i.+iñniñ 74/007, 79/009, 79/009
i.+iñni 9/010, 22/022, 74/011,
74/019, 83/016, 119/055, 139/020
i.+iñge 9/002, 18/050, 44/008,
52/009, 54/007, 61/008, 66/004,
74/022, 79/006, 80/018, 86/010,
86/012, 92/001, 99/003, 115/002,
119/132, 138/002, 140/013,
142/008, 145/002
i.+iñdin 86/011, 138/002
i.+i 20/001, 20/005, 23/003, 41/005,
68/004, 72/017, 72/017, 76/001,
83/004, 83/018, 105/003, 106/008,
109/013, 111/010, 118/011,
118/011, 118/012, 118/026,
124/008, 129/008, 148/013, Ş05/04,
Y19/06
i.+iniñ 5/011, 66/002
i.+ini 20/007, 34/003, 44/020,
102/021, Y17/03
i.+ige 7/017, 29/002, 30/004,
33/021, 68/004, 69/030, 69/036,
72/019, 96/002, 96/008, 97/012,
99/006, 100/004, 103/001, 105/001,
113/002, 113/002, 113/003,
116/004, 116/014, 116/017,
122/004, 135/001, 135/003,
145/021, 148/005, 148/013,
149/003, 106/047, 145/001
i.+idin 102/015, 61/005
i.+leri 49/012, 147/004
i.+lerini 9/005, 16/005

‘işmet: (Ar.) Kişi adı
‘i. Y07/06

ismita: (Rus.) Maliyet
i. Y21/05, Y21/05
i.+niñ Y21/05
i.+larını Y21/05

İspanya: İspanya
i. Ş05/05, Y04/04, Y04/04, Y16/01,
Y17/02, Y17/02, Y17/02, Y17/02,
Y17/02, Y17/02, Y17/02, Y17/02,
Y17/02, Y17/02, Y17/02, Y19/01,
Y19/01, Y19/01, Y19/01, Y19/01,
Y19/02, Y19/02, Y19/02, Y19/02,
Y20/03, Y20/03, Y20/03, Y20/03,
Y20/03, Y20/03, Y20/03, Y20/03,
Y20/03, Y20/03, Y20/03, Y20/04,
E02/03, E02/04
i.+niñ Y16/01, Y17/02, Y17/02,
Y17/02, Y20/04, Y20/04
i.+nı Y17/02, Y19/02
i.+ğa Ş05/05, Y04/04, Y04/04,
Y16/02, Y19/02, Y20/04
i.+da Y16/01, Y16/01, Y16/01,
Y17/02, Y17/02, Y17/02, Y19/01,
Y19/01, Y20/03, Y20/03, E02/04
i.+daki Y16/01, Y16/01, Y20/03,
Y20/03

İspanyol: İspanyol
i. Y04/04, Y16/01

isrâf: (Ar.) Gereksiz yere para veya
zaman harcama
i. Y11/08, Y11/10, Y14/06,
Y07/02, Y12/07, Y15/05, Y15/05,
Y19/08
i.+dur Y11/09
i.+ga Y11/10
i.+tın Y19/08, Y19/08
i.+larnı Y11/10
i.+large Y11/10
i.+ları Y11/09

isrâfât: (Ar.) İsrâflar
i. Y07/01

isrâ’il: Hz. Yakub’un lakabı
benî+ i. 148/014, Y14/10, Y14/11,
Y14/12
beyt+i i. 135/019, 98/003
aḥālî:+i i. Y02/06
i. 14/007, 25/022, 50/007, 53/006,
81/004, 81/009, 81/011, 81/014,
105/023, 105/038, 114/001,
115/009, 118/002, 124/002,
129/002, 130/007, 131/003,
149/002

- i.+nın 14/007, 22/023, 41/013,
53/006, 59/005, 68/008, 68/026,
68/034, 68/035, 69/006, 71/022,
72/018, 78/021, 78/031, 78/041,
78/055, 80/001, 83/004, 89/018,
98/003, 106/048, 114/002, 147/002,
148/014, E02/01
i.+ni 78/059, 78/071, 121/004,
130/008, 135/004, 136/011,
136/014
i.+ge 73/001, 103/007, 103/007,
122/004, 125/005, 128/006,
135/012, 136/022, 147/019
i.+de 76/002, 78/005
- istakan:** (Rus.)Cam bardak
i.+nı Y19/06
- istakholm:** Yer adı
i. Y19/02
- İstanbul:** İstanbul
i.+ğaça Y18/06
- istansa:** (Rus.) Tren garı Krş. İstansiya
i. Y19/06
i.+nın Y19/06
i.+sı Y19/06
i.+sıda Y07/06
- istansiya:** (Rus.) Tren garı Krş. İstansa
i.+ğa Y19/05
i.+larını Y15/10
- iste-:** İstemek
Krş. hahla-, hāla-, hohla-, ötün-,
- isti‘ānet:** (Ar.) Yardım isteme
i. Y14/02, Y14/04
i.+kıl- Y14/01
i.+lerini Y14/02
- istibdād:** (Ar.) Keyfi idare sistemi
zulm+ı i. Ş04/04
i. Ş04/01, Y11/01, Y13/05, Y02/01,
Y02/01, Y02/01, Y02/01, Y02/03,
Y04/01, Y05/01, Y05/02, Y06/01,
Y06/04, Y07/01, Y07/03, Y18/01,
Y18/02, Y18/03, Y18/03, Y20/01,
Y21/02, E02/01
i.+nın Ş04/04, Y18/02
i.+nı Y21/02
i.+ğa Ş04/05
i.+dın Y05/01
i.+ı Y01/01, Y15/03, Y15/07
i.+ığa Y06/05
i.+ları Y01/02, Y03/01
i.+larığa Ş04/01
i.+larıdın Ş06/01
- isti‘dād:** (Ar.) Kabiliyet
i. Y14/03, Y21/01, Y20/01, E02/06
i.+ğa Y19/05
- i.+larıdın Y18/07
- istidlāl:** (Ar.) Bir delile dayanarak bir
şeyden netice çıkarmak
i. Y03/01
- isti‘fā:** (Ar.) Kendi isteği ile bir işten veya
hizmetten ayrılma
i. Y18/05
i.+kıl- Y18/05
i.+sı Y08/06
i.+sını Y08/06
- istifāde:** (Ar.) Faydalanma
i. Y03/06, Y15/02, Y18/02, E02/06
i.+ler Ş01/03
i.+lik Y14/12
- istiḥvān:** Beden Krş. Beden, tene, cism
i.+ım 31/010, 32/003, 35/010,
102/003, 102/005, 139/015,
139/016
i.+ımnı 42/010
i.+ımda 38/003
i.+ığa 109/018
- istiḥkaksız:** (Ar.+Tr.) Haksız Krş. haksız,
nāḥak
i. Y10/02
- istiḥkām:** (Ar.) Düşman saldırısını
durdurmak için düzenlenmiş yer
i. Y04/04
i.+larını Y20/04
- istikāmet:** (Ar.) Doğrultu
i. 9/008, 58/001
- istikbāl:** (Ar.) Gelecek Krş. Ertelik,
kēlecek
i. Ş04/06, Y02/03, Y08/04, Y17/03,
Y18/02, Y19/05, Y19/05, Y21/02,
E01/02, E01/03
i.+kıl- Y17/03, Y19/05
i.+ğa Ş04/01
i.+de Y02/01, Y02/02, E01/02
i.+deki E01/02
i.+i Y11/02, Y02/02, Y18/03
i.+ini Y14/06, Y19/07, Ş01/01
i.+ığa Y19/05
i.+idin Y03/02, Ş01/01
i.+imiz Y01/01, Y01/02
i.+imiznin Ş04/02, Y01/02, E01/01,
Y12/04, E01/01
i.+imizğa Y02/03
- istiklāl:** (Ar.) Bağımsızlık
i.+i millisi Ş04/06
i. Ş01/01, Ş01/01, Ş04/01, Ş04/01
i.+i Ş04/06
i.+ini E01/05
- istilā:** (Ar.) Bir ülkeyi silah zoruyla ele
geçirmek

i. Ş04/01, Ş06/04, Y15/04, Y18/03,
Y20/02, E01/05
i.+kıl- E01/05
i.+da Y09/07
i.+sığa Y15/03, Y15/03
i.+sıdın Ş05/03
i.+ları Ş04/05
isti‘māl: (Ar.) Kullanma Krş. şarf
i. Y10/09, Y04/06, Y16/01, Y19/03
i.+idin E02/04, E02/04
istirāhat: (Ar.) Dinlenme Krş. Ārām
i. Y15/12, Y19/05
İsviçre: İsviçre Krş. Svediş, şved
i. Y19/03
‘işyān: (Ar.) İtaatsizlik, isyan Krş.
kozğalan
‘i. 51/013, E01/05, Ş06/06, Ş06/06,
Y14/12, Y06/05, Y06/05
‘i.+kıl- 37/038
‘i.+nıñ 36/001
‘i.+nı 32/001
‘i.+dın 19/013
‘i.+large Y19/07
‘i.+ım 59/003
‘i.+larımın 32/005, 51/002, 51/003,
25/007
‘i.+larımdın 39/008
‘i.+ı 89/032
‘i.+ımın 107/017
‘i.+ımı Y19/02
‘i.+larımız 65/003
‘i.+larımızın 103/012
‘i.+ların 5/010
‘işyāncı: (Ar.) İsyen eden kişi
‘i.+lar Y19/01, Y20/03, Y20/03,
Y20/03, Y20/03, Y20/04
‘i.+ların Y20/03, Y20/04, Y20/04,
Y12/11
‘i.+ların Y20/03
‘i.+large Y12/11
‘i.+larığa Y20/04
iş: İş, etkinlik, çalışma
Krş. Ğayret, himmet, huşūş, kūşış,
i. 60/012, 108/013, 128/002,
Ş01/01, Ş02/03, Ş02/04, Ş04/05,
Ş05/01, Ş06/06, Y10/01, Y10/03,
Y10/04, Y10/06, Y10/07, Y10/08,
Y10/11, Y11/02, Y11/03, Y11/03,
Y11/04, Y11/04, Y11/06, Y11/08,
Y12/04, Y12/05, Y12/07, Y12/07,
Y12/09, Y12/11, Y12/12, Y12/12,
Y12/12, Y14/03, Y14/05, Y13/10,
Y01/01, Y01/01, Y01/01, Y01/01,
Y01/01, Y01/05, Y01/05, Y01/06,
Y02/01, Y02/01, Y02/02, Y03/03,

Y03/03, Y04/01, Y04/01, Y04/01,
Y04/01, Y04/02, Y04/02, Y04/02,
Y04/03, Y05/03, Y06/03, Y06/06,
Y07/02, Y07/04, Y15/03, Y15/04,
Y15/06, Y15/08, Y16/02, Y17/02,
Y17/03, Y17/03, Y17/04, Y18/06,
Y19/03, Y19/04, Y19/04, Y20/01,
Y20/01, Y20/05, Y20/05, Y20/05,
Y20/05, Y20/05, Y20/08, Y21/01,
Y21/01, Y21/01, Y21/01, Y21/02,
Y21/03, Y21/03, Y21/03, Y21/03,
Y21/03, Y21/03, Y21/03, Y21/03,
Y21/03, Y21/03, Y21/03, Y21/03,
Y21/05, Y21/07, Y21/08, Y21/08,
E01/03, E02/03, E02/06
i.+dür E02/01, E02/04
i.+èdi Y10/07, Y12/06, Y21/01
i.+ni 51/004, Y14/07, Y02/03,
Y02/03, Y18/06, Y19/08, Y20/07,
Y21/03
i.+nıñ Y21/03, E02/05, E02/06
i.+ge Ş04/06
i.+ka 52/001, 68/016, 74/001,
79/010, 114/006, 115/002, Y01/06,
Y02/02, Y06/03, Y15/06, Y19/05,
Y19/07, Y20/05, Y21/01, Y21/03,
2/001, 10/013, 42/009, 42/009,
43/002, 43/002, 44/023, 49/006,
80/012
i.+te Ş06/01, Y10/11, Y13/01,
Y01/01, Y01/03
i.+ten Y19/03, E02/06
i.+tin Y01/06, Y02/03, Y02/04,
Y06/06
i.+ler 14/001, 65/005, 72/018,
86/010, 98/001, 106/022, Ş04/05,
Ş05/06, Y10/08, Y10/11, Y11/02,
Y11/02, Y12/12, Y12/12, Y12/12,
Y13/02, Y13/12, Y01/02, Y02/02,
Y04/01, Y05/04, Y06/06, Y07/04,
Y08/01, Y08/01, Y08/02, Y09/09,
Y16/03, Y17/03, Y18/06, Y19/07,
Y20/02, Y20/03, Y20/03, Y20/07,
Y21/01, Y21/06, Y21/06
i.+lerdür Y06/06
i.+lernıñ Y11/10, Y13/01, Y01/05,
Y02/06, Y21/06
i.+lerni Y10/08, Y10/08, Y10/10,
Y10/11, Y11/02, Y11/08, Y12/08,
Y14/05, Y14/09, Y01/06, Y06/06,
Y06/06, Y06/06, Y08/01, Y08/05,
Y09/12, Y15/01, Y17/04, Y18/05,
Y19/04, Y20/07, Y21/03, Y21/04,
Y21/06
i.+lerğa Y13/11

i.+large 31/006, Y10/07, Y10/08,
Y10/08, Y11/03, Y12/10, Y06/01,
Y09/04, Y16/03, Y16/03, Y19/03,
Y21/01, Y21/06
i.+lerde Ş01/02, Y13/01, Y02/02,
Y03/05, E02/02
i.+lerdendir E02/03
i.+lerdin Ş05/04, Y10/08, Y07/03,
Y07/04, Y16/03, Y16/03
i.+im 45/001
i.+imi Y10/10
i.+iñ 50/016, Y03/02, Y11/04
i.+leriñ 40/005, 66/003
i.+leriñni 9/002, 77/012
i.+i 8/003, Ş04/05, Y10/02, Y10/07,
Y12/06, Y02/01, Y19/07
i.+idür 115/004, 135/016
i.+ini 78/047, 101/003, 109/012,
Y02/01
i.+iğa 104/023
i.+ide 9/016, 66/006
i.+idin E02/06
i.+imiz Y01/01, Y20/08
i.+lerimiz Y10/10, Y14/05, Y01/01,
Y08/04, Y16/03, Y16/03, Y18/03,
Y21/02, Y21/02, Y21/02
i.+lerimizni Y10/05, Y18/02,
Y21/02, Y21/02, Y21/02
i.+imizni Ş03/02
i.+lerimizğa Y16/03
i.+lerimizge Y18/04, Y21/02,
Y21/02, Y21/05
i.+lerimizge Y10/11
i.+lerimizde Y03/05, Y16/03
i.+lerimizdin Y07/03
i.+iñizdin Y09/03
i.+leri 17/003, 33/005, 106/039,
141/004, Y11/03, Y11/04, Y12/09,
Y12/09, Y12/12, Y13/01, Y13/01,
Y13/02, Y13/02, Y13/02, Y13/11,
Y13/11, Y01/01, Y01/01, Y01/03,
Y03/04, Y06/01, Y06/03, Y07/02,
Y07/03, Y08/01, Y08/05, Y16/02,
Y17/03, Y17/04, Y18/01, Y18/03,
Y18/03, Y19/03, Y19/03, Y19/05,
Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/05,
Y20/06, Y21/01, Y21/06, Y21/07
i.+leridür Y20/03
i.+leriñ Y11/05, Y19/03, Y19/04,
Y19/04, Y20/05
i.+lerini 33/015, 78/002, 78/043,
106/036, Ş02/01, Ş03/01, Y10/06,
Y10/12, Y11/07, Y13/01, Y03/03,
Y06/01, Y06/02, Y06/02, Y06/03,
Y08/01, Y08/01, Y08/01, Y09/12,

Y16/02, Y17/04, Y17/04, Y18/01,
Y18/05, Y19/03, Y19/03, Y19/03,
Y19/03, Y19/04, Y19/04, Y19/04,
Y19/05, Y20/04, Y20/05, Y20/05,
Y20/06, Y20/06, Y20/06, Y20/06,
Y20/06, Y20/06, Y20/07, Y20/08,
Y21/05, Y21/05, Y21/05, Y21/05,
Y21/05, Y21/06, Y21/06, Y21/06,
Y21/07, Y21/07
i.+leriğa 8/006, Ş03/03, Y14/01,
Y01/04, Y03/05, Y03/06, Y09/06,
Y09/07, Y15/07, Y16/04, Y17/04,
Y18/01, Y18/04, Y18/07, Y20/05,
Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/05,
Y20/06, E01/01, E02/06
i.+lerige Y06/06, Y18/05, Y20/03,
Y21/06, Y21/06
i.+leride Y11/01, Y11/01, Y11/03,
Y11/12, Y14/12, Y01/01, Y01/03,
Y02/01, Y02/01, Y02/01, Y02/01,
Y17/03, Y19/05, Y20/05, Y20/05,
Y20/06, Y20/08, Y20/08, Y21/06
i.+leriden Y18/08
i.+leridin Y20/07

işâret: (Ar.) Anlamalı iz

i. 22/007, Y09/02

i.+i Y17/01

i.+lerige Y04/04

işbaşı: İşbaşı

i. Y10/11

i.+ğa Y16/01

i.+daki Y12/12, Y19/03, Y20/05

işçi: İşçi

i. Y04/03, Y20/07

i.+ler Y13/10, Y08/04, Y08/04,

Y17/04, Y19/02, Y19/07, Y19/07

i.+large Y08/04

i.+lerimiz Y10/10

i.+leri Y10/11, Y19/02, Y19/07

i.+leriñ Y14/10

işçilik: İşçilik

i. Y07/02

işen-: İnanmak

i.-e-men Y20/03

ı.-e-miz Y02/05

ı.-ür-men 116/010

ı.-ür 106/012

i.-di Y13/04

ı.-mediler 78/022, 78/033, 106/025

i.-seler Y14/02

i.-ip Y13/11, Y20/03, Ş04/04

i.-megen 27/013

i.-mesliginiñ Y20/03

i.-işniñ Y19/03

işenç: İnanç Krş. Ġmān, i'tikād
i. Y09/11
i.+ini Y13/11

işençsiz: İnançsız
i. Y09/11

işhāne: İş yeri
i.+mdin Y16/04
i.+siğa Y16/04

işit-: İşitmek
i.-medüniz Y06/04
i.-gil 5/003
i.-ip Y11/03
i.-megen Y07/06

işitgü-: İşitecek
i.-si Y18/03

işitil-: İşitilmek
i.-di Y09/05

işittür-: İşittirmek
i.-gil 51/008

işkence: İşkence Krş. 'azāb, bidād
i.+leri Ş03/03

işkil: Zincir Krş. kayd, kişen, zincir
105/018
i.+ler 149/009

işle-: İşlemek, yapmak
Krş. Becer-, kıl-, yasa-
i.-ymiz Y21/03
i.-y-dür Y18/05, Y21/03
i.-mey Y01/01, Y01/02
i.-mekte Ş05/03, Y01/03, Y20/05
i.-mektedür Y18/08
i.-mektedürler Y12/12
i.-r Y19/06
i.-di Y19/03
i.-p 52/002, Y11/06, Y01/02,
Y01/05, Y01/05, Y01/06, Y04/01,
Y04/01, Y04/01, Y06/05, Y16/02,
Y18/04, Y20/05, Y20/05, Y20/05,
Y21/01, Y21/02, Y21/02, Y21/02,
Y21/08

i.-gen Y16/03, Y18/07, Y20/05

i.-geni Y21/06

i.-güçi Y15/06

i.-güçilernin 5/005

i.-yduğan Y15/07, Y20/05

i.-mek Y04/04

i.-meki Y20/04

i.-ş Y20/05, Y21/03

i.-şge Y10/10

i.-şimiz Y21/03

i.-şleri Y21/01, Y21/03

işlen-: İşlenmek
i.-edurğan Y06/01
i.-di Y01/01
i.-gen Y01/01, Y06/05

işlet-: İşletmek
i.-ip Y13/05, Y04/03, Y16/02

i.-kenning Y13/07

i.-mekge Y18/02

i.-meki Y16/01

i.-mekten Y05/02

i.-mestin Y12/04

i.-iş Y20/05

işsiz: İşsiz, işi olmayan Krş. Bikar
i. Ş04/06, Y04/01, Y04/01, Y04/01,
Y04/02, Y04/02

iştiḥā': (Ar.) Meyil, istek Krş. Ārzū, emel,
ḥ^vāhiş, ḥevā, hevā, heves, murād,
rağbet, tilek
i.+yını 145/016

iştirak: (Ar.) Ortak olma, ortaklık
Krş. Müşterek, şerik, şeriklik, şirket
i. Y06/06, Y03/05, Y08/06

i.+et- Ş05/05

i.+kıl- Y09/12, Y07/06, Y08/06

i.+ı Y21/05, Y21/07, Y21/08

i.+ınga Y21/04

iştiyāk: (Ar.) Şevklenme, özleme Krş.
ḥasret

i.+ı millini Ş04/06

i. 42/001, 42/002, 84/002, 119/021,

119/081, 119/082, 143/006, Y21/01

i.+ta 119/040, 119/174

i.+lar Y11/03

iştiyākılk: (Ar.+Tr.) İhtiyakı olan
i.+ına E02/05

iştiyāksız: İhtiyakı olmayan
i. E02/06

it: Köpek
i.+dēk 59/006, 59/014

i.+niğ 22/021

i.+ler 22/016

i.+lerni Y12/06

i.+leriğniğ 68/023

i'tā': (Ar.) Verme

'i.Ş06/02

'i.+eyle- Ş04/04

iṭā'at: (Ar.) Söz dinleme, boyun eğme
kemāl+i i. Ş02/02, Y14/06

i. Ş02/02, Ş02/04, Ş05/06, Ş06/04,

Y11/06, Y03/03, Y03/03, E02/02

i.+kıl- 18/044

i.+ta Ş05/04

i.+te Y21/02

'itāb: (Ar.) Azarlama Krş. Melāmet
'i. 38/014, 39/011

'i.+kıl- 38/015, 38/001, 50/008,

50/021, 68/030, 105/015, 106/009,

119/021, 141/005, 149/008

İtalya: İtalya

- i. Y10/12, Y10/12, Y11/11,
Y11/11, Y11/12, Y11/12, Y11/12,
Y12/10, Y14/09, Y14/10, Y14/11,
Y03/04, Y06/05, Y06/05, Y08/05,
Y09/10, Y09/10, Y09/10, Y09/10,
Y09/10, Y09/10, Y09/11, Y09/12,
Y09/12, Y09/12, Y09/12, Y09/12,
Y09/12, Y09/12, Y09/12, Y09/12,
Y15/01, Y17/02, Y17/02, Y17/02,
Y18/05, Y18/05, Y18/05, Y18/05,
Y18/05, Y18/05, Y18/05, Y18/05,
Y19/02, Y19/03, Y20/04
i.+nın Y10/12, Y10/12, Y10/12,
Y09/10, Y09/10, Y15/02, Y18/05,
Y18/05
i.+ğa Y10/12, Y15/02
i.+dan Y11/12
- İtalyan:** İtalyalı
i. Y13/12, Y13/12, Y04/06,
Y04/06, Y04/06, Y04/06, Y08/06,
Y20/03, Y20/03, Y20/03, Y20/03
i.+lar Y10/12, Y10/12, Y10/12,
Y13/12, Y08/06
i.+lardın Y04/06
- i'tibār:** (Ar.) Saygınlık
imtiyāz+ı i. Ş05/06
nazar+ı i. Y02/06, Y05/01, Ş05/06,
Y18/07, Y21/05
i. Y11/01, Y07/01, Y13/06, Y15/02
i.+kıl- 28/005, 40/004
i.+et- Y15/02
i.+ğa Y12/12, Y20/06, Y20/06,
Y21/06, Ş05/06
i.+ge Y17/02
i.+da Y02/06, Y05/01
i.+ını Y17/03
- i'tibāren:** (Ar.) –den başlayarak, –den beri
i. Ş01/02, Y01/02, Y07/05, Y10/06,
Y18/06, E02/05
- i'tibārsız:** (Ar.+Tr.) Saygınlığı olmayan
i. Y13/08, Y05/01
- i'tibārsızlık:** (Ar.+Tr.) Önemsizlik Krş.
Ehemmiyetsizlik
i. Y20/01
- i'tidāl:** (Ar.) Ölçülü Krş. kadarlı
i.+ğa Ş06/01
- i'tikād:** (Ar.) İnanma, inanç Krş. İmān,
işenç
i. Y11/02, Y06/03, Y06/03,
Y07/04, Y16/03, Y21/02, Y12/02
i.+kıl- Y04/04, Y07/04, 119/066,
Y05/03
i.+ta Y03/05
i.+ının Y14/02
i.+ımıznı Y11/08
- i.+larımızdın Y07/04
- i'tikādāt:** (Ar.) İtikatlar
i. +ı dünya E01/01
- itil-:** İtilmek
i.-genimde 139/015
- i'timād:** (Ar.) Dayanma, güvenme Krş.
İtmīnān
i.+kıl- 20/007, 21/007
- i'timād:** (Ar.) Güven
i. 138/006
i.+kıl- 22/004, 22/004, 22/005,
25/002, 26/001, 28/007, 31/006,
31/014, 32/010, 33/021, 37/003,
37/005, 40/003, 41/009, 44/007,
49/006, 52/007, 52/009, 55/024,
56/003, 62/008, 62/010, 78/022,
84/012, 86/003, 91/002, 115/008,
115/009, 115/010, 115/011,
119/042, 135/018, 143/008
i.+ımnı 56/004, 56/011
i.+ıdursen 65/005
i.+ııznı 146/003
- i'timādhlık:** (Ar.+Tr.) Güvenirlik
i.+kıl- 22/009
- i'tinā':** (Ar.) Özen Krş. İhtimām
i. Y03/05, Y07/05
- i'tirāf:** (Ar.) İtiraf
i.+larını Y09/09
- i'tirāz:** (Ar.) Benimsememe, karşı çıkma
i. Y20/04
i.+ları Y12/12
- itmīnān:** (Ar.) Birbirine inanma, güvenme
Krş. i'timād
i. E02/05
- ittifāḡhlık:** İttifaklı Krş. İttifaklılık
i. Y20/06
- ittifāk:** (Ar.) Anlaşma, uyuşma
Krş. Değavor, mu'āhıde, tohtam
kemāl+i i. Ş05/01, Y01/03
i.+ı 'umūmiyedür Ş05/02
i.+ı mili Ş05/02
i. 83/005, Ş04/05, Ş05/01, Ş05/02,
Y10/05, Y10/11, Y12/09, Y12/09,
Y14/05, Y14/05, Y14/07, Y13/06,
Y03/03, Y04/03, Y04/03, Y05/01,
Y05/01, Y05/0, Y05/02, Y05/03,
Y09/11, Y15/01, Y15/11, Y18/01,
Y18/01, Y18/03, Y20/01, Y20/01,
Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/03,
E02/01, E02/06
i.+bol- Ş04/04
i.+nın Y13/06, Y04/03, Y09/11
i.+nı Y09/11, Y20/04
i.+ğa Ş05/02, Ş05/03, Y16/04,
Y21/02

- i.+daki Y08/02
i.+ta Ş05/01, Y01/03
i.+tadur Y05/01
i.+tan Y14/07
i.+tın Ş04/02
i.+ı Ş04/06, Y14/05, Y15/01,
Y15/01, Y15/01, Y15/04, Y15/04,
Y15/04, Y17/03, Y18/05, Y18/07,
Y19/07, Y19/07, Y19/07, Y20/01,
Y20/01
i.+ının Y13/09, Y13/10, Y20/01
i.+ını Ş04/02, Y13/12, Y01/03,
Y18/04, Y18/05, Y20/06
i.+ığa Y12/10, Y18/03, Y18/05,
Y18/06
i.+ıda Y05/01
i.+ıdaki Y15/04
i.+ıdan Y17/03
i.+ıdın Y12/12, Y12/12
i.+ımız Y08/02
i.+ımızın Y18/04, Y18/04
i.+larını Y03/03
- ittifaklaş-:** (Ar.+Tr.) İttifak yapmak
i.-ın Y14/05
- ittifaklık:** (Ar.+Tr.) İttifaklı Krş. İttifaklık
i. Y06/03 i. Ş04/04, Y18/01
i.+ğa Y19/07
- ittifaksızlık:** (Ar.+Tr.) İttifaksızlık Krş.
nāittifakçılık,
nāittifaklık, nāittifaklık
i. Ş04/05, Ş05/02, Y05/02, Y21/03
i.+nın Y05/02
i.+tın Ş04/05
i.+larıdın Ş05/02
- ittig:** Keskin Krş. Keskin, ötkür
i. 52/002, 57/004, 120/004, 147/016
i.+dürler 45/005
- ittigle-:** Keskinleştirmek
i.-ydür 7/012
i.-pdürler 140/003
i.-p 64/003
- ittiḥād:** (Ar.) Bir olma, birleşme Krş.
Tevḥīd
i.+nın Y21/02
i.+da Y21/02
i.+ın Y21/02
- ittiḥādlik:** (Ar.+Tr.) Birlik Krş. Birlik,
koşun
i.+da Y21/03
- iyun:** Haziran
i. Y15/08, Y15/09, Y15/09, Y15/10
- iz:** Belirti, nişan Krş. ‘alāmet, nişan,
nişāne
i. 27/011
i.+lerimni 139/003
- i.+leriñ 77/019
i.+leriñni 25/004
i.+leriñdin 65/011
i.+idin Y13/03
i.+lerini 85/013, 89/051
- îzāḥ:** (Ar.) Açıklama Krş. Şerh
i. Y17/03
- îzāḥāt:** (Ar.) Açıklamalar
i. Y11/04, Y11/04, Y21/07,
Y21/07, Y21/07
i.+bēr- Y21/07
- izci:** İzci
i.+ler Y08/04
- izde-:** Aramak Krş. aḥtar-, izle-, yokla-
i.-p Y11/06, Y21/03
i.-mek Y11/10
- izḥār:** (Ar.) Gösterme, meydana çıkarma
e.+kıl- E01/04, Y03/03, Y12/04,
Y14/12, Y18/06, Y19/06
- izle-:** Aramak Krş. aḥtar-, izde-, yokla-
i.-p Y10/10, Y03/06, Y04/01,
Y04/01, Y04/02
- ‘izzet:** (Ar.) Kıymet, yücelik
Krş. ā‘līlik, şevket, baha, qadr
ḥākimiyyet+i ‘i. Ş05/02
kavm+i ‘i. Ş01/02
‘i. +i abroylarıge Ş03/02
‘i. +i ma’rifet Ş06/06
‘i. +i milliye Ş01/02
‘i. +i nefis Y20/01
‘i. 21/006, 96/006, 104/001,
111/003, 149/009, Ş01/02, Y13/06,
Y02/05, Y07/01, Y18/02, Y18/02,
Y18/03, E02/02
‘i.+tin Ş01/01
‘i.+ge Ş04/01
‘i.+le Y20/07
‘i.+iñ 71/009
‘i.+iñniñ 145/005
‘i.+i E02/01
‘i.+ige Ş05/02
- ‘izzetlik:** (Ar.+Tr.) Kıymetli Krş. bahalık,
qadrli
‘i. 66/002, 72/019
- jalvanya:** (Rus.) Şikayet dilekçesi
j. Y20/07
- jandarma:** (İt.) Jandarma
j. Y14/10, Y19/03
- jornal:** Dergi Krş. Risāle
j.+ler Ş03/02, Y02/05
- kaan:** :Hanların bağı olduğu devlet
başkanı k. Ş05/02
k.+ları Ş06/04
- kaanlık:** Kağanlık Krş. kaanlık
k.+ı Ş06/04

kaanlık: Kağanlık Krş. kaanlık
k. Ş05/03

kabāhat: (Ar.) Uygunsuz hareket
k.+dur Y01/05
k.+ğa 85/009
k.+ıdur 49/013
k.+ları Y18/08

kabāhatlık: (Ar.+Tr.) Kabahatlı
Krş. kabāhatlık, müttehem
k. 109/007

kabāhatlık: (Ar.+Tr.) Kabahatlı
Krş. kabāhatlık, müttehem
k. 5/010

kabiḥ: (Ar.) Çirkin, yakışıksız Krş. Çirkin
k. Y18/02

kabīle: (Ar.) Boy, kabile
k.+ler 122/004
k.+si 74/002
k.+sini 78/067, 78/068
k.+leri 22/027, 96/007, 122/004
k.+lerini 105/037
k.+lerini 78/055, 107/042, Ş05/03

kābiliyet: (Ar.) Yetenek
k. Y19/05
k.+imizni 18/04
k.+leri Y13/04

kabine: (Fr.) Kabine, grup
k.+ye Y12/11

kabir: (Ar.) Mezar
Krş. ‘ebedgâh, künbez, mezar, kevir
ehl-i k. Y14/03
k. Y14/01, Y14/02, Y14/02
k.+dür 5/009
k.+ge Y14/03
k.+de 88/011
k.+deki Y14/03
k.+lerni Y14/03
k.+imni Y14/04
k.+ige Y14/04
k.+lerige Y14/04

kabūl: (Ar.) 1. Razı olma Krş. Rāzılık,
rızā, rızvān
2. Yanına, katına alma
k. 49/015, 119/108, 78/067, Ş02/01,
Ş05/06, Ş06/03, Ş06/04, Ş06/05,
Y11/07, Y11/09, Y11/12, Y13/11,
Y13/12, Y02/05, Y05/03, Y05/03,
Y05/03, Y06/03, Y07/02, Y07/02,
Y08/03, Y08/04, Y16/01, Y16/02,
Y17/03, Y17/03, Y18/06, Y18/07,
Y19/02, Y19/08, Y20/07, Y21/06,
Y21/08, E02/01, E02/05
k.+kıl- 6/010, 19/014, 20/003,
27/011, 68/018, 73/024, Y09/12,
Y15/10

k.+kılın- Ş05/05
k.+leridin Y14/02

kabz: (Ar.) El ile tutma, avuç içine alma
k.+ı taşarruḫa Ş03/01, Ş04/04
k. Ş03/01

kabza: (Ar.) Tutacak yer
k.+nın Y11/06

kaç-: Kaçmak
k.-ar-sen 114/005
k.-arlar 68/012, 68/012
k.-maḫta Y10/12
k.-tı 114/003, E01/02
k.-tılar 104/007, E01/03
k.-gıl 11/002
k.-suḡlar 68/002
k.-ıp 143/010, Ş02/01, Ş05/06,
Y14/08, Y08/01, Y08/01, Y08/01,
Y09/03, Y18/03, Y18/08, Y20/01
k.-ḡanda Y08/01
k.-kan Ş06/06
k.-ḡuḡılar 144/014
k.-maḫ Y07/04, Y19/08
k.-maḫḡa Y11/11
k.-ışḡa Y19/02

kaçan: Ne zaman
k. 41/005, 42/002, 56/003, 94/008,
101/002, 119/082, 119/085,
139/008, Ş04/01, Y07/04, Y08/04,
Y20/05, Y21/06, E01/03, E01/03,
E01/04
k.+dın Y02/01, Y03/01, Y05/01
k.+ḡaḡa 4/002, 4/002, 6/003,
13/001, 13/001, 35/017, 62/003,
74/010, 79/005, 80/004, 82/002,
89/046, 89/047, 90/012, 94/003,
94/003, Y07/01

kaçe: Kase, kap, leḡen Krş. keze
k. 31/012
k.+den Y11/09
k.+ler E02/04
k.+mdür 60/008, 108/009

kaçe: Kekelemek
k. 38/014
k.+bol- 31/018, 39/009
k.+ér- 39/002

kaçır: Katır
k. 32/009

kaçır-: Kaçırma Krş. kaçır-
k.-dım 30/008

kaçtur-: Kaçtırmak
k.-duḡ 18/040

kaçur-: Kaçırma Krş. kaçır-
k.-up E01/02

kadaḡ: Bir takı
k. Y07/01

ķadar: (Ar.) lsnde, derecesinde
 k. Ŗ01/03, Ŗ02/01, Ŗ02/02, Ŗ02/03,
 Ŗ04/03, Ŗ05/03, Ŗ05/03, Ŗ05/04,
 Ŗ05/04, Y10/07, Y10/07, Y11/06,
 Y11/10, Y11/11, Y14/02, Y14/03,
 Y14/04, Y13/08, Y01/02, Y01/03,
 Y01/03, Y01/04, Y01/05, Y01/05,
 Y01/06, Y02/01, Y02/02, Y02/05,
 Y03/01, Y03/03, Y03/05, Y04/02,
 Y04/04, Y05/06, Y06/04, Y07/03,
 Y07/05, Y07/05, Y08/04, Y09/08,
 Y15/06, Y15/11, Y15/12, Y16/01,
 Y16/03, Y16/03, Y17/02, Y18/03,
 Y18/04, Y18/06, Y18/07, Y19/03,
 Y19/03, Y19/05, Y19/08, Y20/05,
 Y20/05, Y20/06, Y21/01, Y21/02,
 E01/01, E02/06, E02/06, E02/06
 k.+ı Ŗ05/05
 k.+ıdın Y14/05

ķadarlı: ll Krŗ. İ'tidāl
 k. Y06/06

ķadem: (Ar.) Ayak Krŗ. Ayağ, fut, put,
 tapan
 k. Y16/03, Y18/01
 k.+bas- Y18/01, Y18/04, Y18/04
 k.+ķoy- Y13/10
 k.+lerim 17/005, 57/006, 73/003
 k.+lerimni 56/007, 119/133,
 140/004, 18/036
 k.+idin Y18/04
 k.+lerimiz 44/018
 k.+lerimizdin 17/011
 k.+leriniŗ 37/031

ķademĖāh: Ayak basılan yer
 k.+ıı 110/001
 k.+ıda 99/005, 132/007

ķader: (Ar.) YazĖı
 k.+i vaţanımızniŗ Ŗ03/02

ķadeŗ: zel isim
 k.+niŗ 29/008

Kadiks: Yer adı
 k. Y17/02

ķadīm: (Ar.) Baŗlangıcı olmayan, eski
 teŗrīf+i ķ. Y03/05
 k. Ŗ04/02, Y14/10, Y14/12,
 Y08/01, Y16/01
 k.+niŗ 44/001, 77/005, 78/002,
 143/005
 k.+din 74/012, 93/002, 102/025,
 119/152, 68/033, Y12/03, Y16/01,
 Y19/08
 k.+ki 119/052, Y21/04, 77/010
 k.+leriŗni 74/003

ķādir: (Ar.) Gcl, gc yeten
 k.+i muţlak 91/001

k. 68/014, Ŗ04/05, Y03/05, Y19/07
 k.+dr Y19/03

ķadr: (Ar.) Değer, kıymet Krŗ. Baha,
 'izzet
 k. Y01/03
 k.+i Ŗ01/02, Y18/08
 k.+ini Y13/06, Y03/01

ķadrli: (Ar.+ Tr.) Değerli, kıymetli Krŗ.
 bahalık, 'izzetlik kıymetdār,
 kıymetlik, mu'teber
 k. Y18/04

ķafaķ: Kabak
 k. Y01/05, Y01/05

ķafĖan: Kapan, tuzak
 Krŗ. Sıtma, tenā, tur, tuzak
 k.+larını Y16/02

ķāfile: (Ar.) Birlikte hareket eden topluluk
 k. Y04/01
 k.+siğa Y03/02, Y04/04

ķāfir: (Ar.) Tanrı'nın varlığını inkār eden
 kimse
 k. 107/013
 k.+large Y14/03

ķāĖaz: (Far.) KāĖıt
 k. Y01/06, Y18/08
 k.+larını Y21/06
 k.+ı Y21/05, Y21/06
 k.+ını Y21/05, Y21/06

ķāhin: (Ar.) Geleceği bilen
 k.+drsen 110/004
 k.+leriŗ 132/009
 k.+leri 78/064
 k.+leriŗni 99/006
 k.+leriğa 132/016

ķahiŗ: fke Krŗ. AĞığ, Ėaŗab, hırs
 k. 78/049
 k.+ıı 38/003, 102/010, 69/024
 k.+ııni 85/005
 k.+i 7/011

ķahr: (Ar.) Yok etme, ezme, periŗan etme
 Krŗ. Helāk, helāket, maŗv, telef
 k.+iğa 7/006
 k.+iÇe Y05/06

ķahramān: (Far.) Yiğit, cesur
 Krŗ. Bahadır, merd, merdkār
 k. Ŗ05/03, Y13/06, Y04/04, E01/02,
 E01/02, E01/03
 k.+larŗa Y09/12
 k.+ı Y18/02
 k.+ları Y10/04

ķahramānlıķ: (Far.+Tr.) Yiğitlik, cesurluk
 Krŗ. Bahādırlıķ, cesaret, Ŗecā'at
 k. Ŗ04/05, Y10/12, E02/03

ķā'ide: (Ar.) Kural
 Y21/03

- kānūn+ı k. Y17/03
k.+niñ Y14/08
k.+ğa Y12/07
k.+ler Y17/04, Ş06/01
k.+si Y05/03
k.+siğa Y10/08, Y11/01
k.+lerini Y05/02
- kā'il:** (Ar.) İnanmış, aklı yatmış
k.+bol- Ş02/04
- kā'im:** (Ar.) Ayakta duran, var olan
Krş. Berpā, mevcūd
Ş06/01
k.+kıl- 41/011
- kā'ināt:** (Ar.) Evren
k. Ş06/01, Y07/06, Y09/02
k.+ı'ālemni Ş06/01
k.+ı mahluqatnıñ Ş05/04
k.+niñ Ş06/05, Y07/06
k.+ğa Ş06/01, Ş06/05
k.+ı Y14/02
- kal:** (Ar.) Söz, laf Krş. 'ahde, gep,
kelam, lafz, nuṭūğ, nuṭk, söz
k. Y11/07, Y11/07
- kal-:** Kalmak
k.-adur Ş04/05, Ş06/02, Y10/10,
Y02/04, Y07/02, Y19/02, E02/03
k.-maydur 125/003
k.-mamdur Y09/04
k.-adurlar Ş04/01
k.-mas Y12/08
k.-a-men Y19/07
k.-may Y01/03, Y09/06
k.-ur-men 88/016, 119/144
k.-ur 52/002, 89/037, 103/018,
Ş01/02, Ş05/05
k.-urlar 17/005, 34/010, 49/011,
59/015
k.-dım Y12/06, Y19/05, Y21/02,
Y21/02
k.-dı Ş04/01, Y12/07, Y12/08,
Y13/09, Y01/02, Y02/04, Y02/04,
Y03/06, Y05/01, Y07/05, Y09/07,
Y15/02, Y15/03, Y15/08, Y19/04,
Y20/03, E01/03, E01/03
k.-duk Ş04/04, Y01/01
k.-madı 38/004, 106/011, Ş04/01,
Y07/05
k.-dılar 83/010, Y04/04, Y19/04,
E02/05
k.-ıpdur-mız 79/004
k.-mapdur 142/005, Ş05/06
k.-mış Y07/05
k.-ğay-men 119/077
k.-ğay 22/027, 72/015, 72/017,
119/175
- k.-ay Y01/05
k.-sun 69/033
k.-masun Y20/05, E01/04
k.-sunlar Y21/05
k.-sa 73/003, 119/087, Y11/09,
Y03/02, Y04/02, Y08/01, Y21/01,
Y21/02, E01/02
k.-sağ Y01/02
k.-masa Y02/04
k.-salar Ş04/01
k.-ıp Ş01/02, Ş02/01, Ş05/01,
Y11/04, Y01/01, Y01/01, Y01/02,
Y02/04, Y02/06, Y03/01, Y07/01,
Y07/02, Y07/02, Y07/05, Y15/07,
Y16/03, Y18/02, E01/03
k.-ğalı 69/014
k.-mağunça 10/015
k.-ğan 17/014, 50/012, 68/012,
143/003, Ş02/01, Ş03/01, Ş04/03,
Y10/02, Y10/08, Y11/01, Y12/01,
Y14/01, Y14/08, Y13/02, Y13/06,
Y01/02, Y01/04, Y03/01, Y04/03,
Y04/03, Y07/01, Y07/01, Y07/05,
Y15/12, Y17/02, Y18/01, Y18/02,
Y18/03, Y18/07, Y18/07, Y18/08,
Y19/05, Y19/07, Y20/01, Y20/02,
Y20/03, Y20/05, Y20/06, Y20/08,
E01/04, E02/02, E02/03
k.-ğannıñ Y18/04
k.-ğandan Y20/05
k.-mağandın Y10/02
k.-ğanımız Ş05/01
k.-ğanımıznıñ Y21/03
k.-ğanlarga 107/036
k.-ğanlıkları Y10/02
k.-ğanlıkını Y20/06, Y20/06
k.-ğanlıkından Ş04/01
k.-adurğan 19/010, 125/001
k.-adurğanğa Y19/08
k.-urêrdi 49/008
k.-urêrdiler 106/039
k.-maktaedi Y15/07
k.-ğanedi Ş02/05, Y14/11, Y14/12,
Y01/06, Y08/04, Y18/02, Y20/03,
Y20/04
k.-ğanêrdi 73/002
k.-mışedi Y14/11
k.-mışêdük Ş05/01
k.-masaedi Y03/06
k.-mağını Ş03/03
k.-ış Y07/05, Y16/02, Y16/03,
Y19/04
k.-ışı Ş03/03, Y16/02
k.-ışğa Y18/01
k.-ışğa Y03/06

- k.-ışka Y11/03
k.-ışıda Y05/02
k.-ışımız Ş04/05, Y01/02
k.-ışımızge Y18/04
- kala-**: Yakmak için ocağa odun dizmek
k.-p Y09/03
- kalb**: (Ar.) Yürek, gönül Krş. Dil, yüreg, yürek
k.+im Y07/05, Y08/05
k.+imiz Y18/07
k.+imizniñ Y12/05
- kaldır-**: Bırakmak Krş. kaldır-, sal-, taşla-
k.-up Y02/06
- kaldur-**: Bırakmak Krş. kaldır-, sal-, taşla-
k.-may Y12/12
k.-dı Ş04/04, Y10/09, Y06/05
k.-dılar E02/06
k.-amız Y20/02
k.-sañız Y11/08
k.-up Y11/01, Y13/08, Y16/02
- kaldurul-**: Bırakılmak Krş. koyul-, taşlan-
k.-up Y15/04
- kal'e**: (Ar.) Kale
k. Y04/04, E02/03
k.+ni Y15/10
k.+leri Ş06/03
- kalem**: (Ar.) Kalem
k. Y10/04, Y11/11, Y16/04,
Y16/04, Y16/04
k.+idür 45/001
k.+iğa Y18/08
- kalemdeş**: Kalem. Rusçadaki kalem anlamına gelen karandas sözcüğüne benzetilmiştir.
k. Y16/04, Y16/04, Y16/04,
Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y16/04
- kalender**: (Far.) Gösterişten uzak, sade yaşamaktan yana olan kimse
k. Y01/05, Y09/03, Y09/03, Y09/03
k.+ler Y09/04
- kalenderçilik**: Kalender olma durumu
k. Y01/05, Y01/05
k.+ni Y01/05
- kalın**: Kalın
k. Y06/06
- kalın-**: Kalınmak
k.-masa Y21/06
k.-ıp Y15/10
k.-ışıda Y02/04
- kalқан**: Kalkan Krş. 'arābe.
k. 35/002
k.+dur 91/005
- Қалмақ**: Kalmuk (Bir boy)
k.+lar Y08/03
- Қалмақстан**: Kalmukların ülkesi
k. E01/05, E01/05
k.+nı E01/05
k.+ğa E01/05
- Қалтуңғар**: Kişi adı
k. Y12/06
- қамақ**: Hapishane Krş. ҳабishāne
k. Y16/04
k.+ğa Y17/01, Y20/08, Y20/08
k.+ge Y17/01
k.+ta Y02/03
- қамա-**: Hapsetmek
-ғуңınıñ 53/005
- қамал-**: Hapsedilmek
k.-dılar Ş05/05, E02/03
k.-ıp Y09/09
k.-ған Y18/06
k.-мақға E02/02
- kāmil**: (Ar.) Yetkin, erişkin
k. 18/026, 18/026, 18/030, 37/037,
101/003, 101/006, 119/080,
Y12/07, Y09/06, Y15/08, Y16/03,
Y19/07, Y19/07, E01/01, E01/05,
E02/02
k.+i emān Ş04/05
k.+i emīn E02/02
k.+dür 19/007, Y19/08
k.+bol- 19/013
k.+қıl- 18/033
k.+niñ 37/018
k.+ğa 64/004
k.+ler 119/001
- kāmıllık**: (Ar.+Tr.) Yetkinlik Krş. kāmıllık
k.+niñ 119/096
- kāmıllıқ**: (Ar.+Tr.) Yetkinlik Krş. kāmıllık
k.+niñ 101/002
- Kamirun**: Afrika'da bir orman
k. Y06/06
- қамисар**: (Fr.) Sorumlu, görevli memur
Krş. Mes'ül
Y13/12
k.+ı Y20/02
- қамушлуқ**: Kamışlık, sazlık
k.+taki 68/030
- қан**: Kan
k. 5/006, 9/012, 26/010, 51/014,
55/024, 59/002, 106/038, 106/038,
139/019, Y14/12, Y14/12, Y19/02,
Y19/04, Y19/04, Y19/04
k.+nı 94/022
k.+ğa 68/023, 78/044
k.+dın 16/004
k.+lar Y18/03, Y18/03, E01/04
k.+ımda 30/009
k.+ı 72/014, E02/03

- k.+ının 79/010
k.+ını 50/013, 79/003, 106/038
k.+ıda 58/011
k.+ımız Y09/12
k.+larımız Y21/02
k.+larını Y13/05
- kan:** (Far.) maden ocağı
k. +ların Y20/07
- kanā‘at:** (Ar.) Elindeki ile hoşnut olma durumu
k. Y15/02
k.+kıl- Y14/06
- kanā‘atlan-:** (Ar.+Tr.) Kanaat etme Krş.
kanā‘atlandür-
k.-dım Y21/03
- kanā‘atlandür-:** (Ar.+Tr.) Kanaat etme Krş. kanā‘atlan-
k.-gendin Y18/07
- kanat:** Kuşlarda uçmayı sağlayan organ Krş. Per
k.+ım 55/007
k.+ların 17/008, 36/008, 57/001, 61/004, 63/007
k.+ları 18/011, 68/013, 91/004
k.+larının 104/003
k.+larını 139/009, Ş02/02
- kanatlık:** Kanatlı
k. 78/028
- kança:** Ne kadar Krş. kançalik
k. 3/001, 8/001, 8/009, 21/001, 31/020, 36/007, 39/004, 58/005, 104/024, 119/097, 119/103, 119/159, 133/002, 133/002, 139/017, 139/018, Ş04/04, Y01/04, Y03/05, Y03/06, Y08/04, Y18/05, Y20/03, Y20/06, Y20/06, Y21/02, Y21/02, Y21/06, Y21/06, Y21/06
k.+dur 119/084
- kançalik:** Ne kadar Krş. kança
k. Y20/03
- kandağ:** Nasıl Krş. kaydağ, nēcük
k. 46/008, 66/003, 84/001, 89/047, 89/051, 92/005, 132/002, 137/004, Ş01/02, Ş01/02, Ş02/03, Ş05/02, Ş05/06, Y11/05, Y14/04, Y13/01, Y13/09, Y13/11, Y01/01, Y01/04, Y02/05, Y04/04, Y05/02, Y06/06, Y07/01, Y08/03, Y08/03, Y09/03, Y09/12, Y19/02, Y19/05, Y20/01, Y21/02, Y21/03, Y21/06, Y21/06, E01/02, E02/01
k.+ge E02/01
k.+la Y20/02
- kandur-:** Doyurmak, tatmin etmek Krş. Toyğuz-
- k.-adurlar 104/012
- kanh‘ār:** (Tr.+Far) Kan emici, zalim Krş.
kara
k. Ş02/05, Ş03/03
- kanlı:** Kanlı Krş. kanlık
k. Ş03/01
- kanlık:** Kanlı Krş. kanlı
k. Y16/01, Y18/04, Y20/08
- Kanţon:** Özel isim
k. Y15/08, Y15/08, Y15/09, Y15/09
- kānūn:** (Ar.) Hukuk, yasa
k.+ı esas Y06/01, Y06/02
k.+ı esası Y02/02, Y19/02, Y20/01, Y13/05
k.+ı esasını Y18/08
k.+ı kâ‘ide Y17/03
k. 81/004, 94/020, 105/010, Ş05/05, Ş05/05, Ş05/06, Ş05/06, Ş06/01, Ş06/01, Ş06/01, Ş06/01, Ş06/01, Ş06/01, Ş06/02, Ş06/02, Y10/01, Y10/04, Y10/06, Y11/11, Y11/11, Y12/03, Y12/07, Y02/01, Y04/03, Y04/06, Y06/01, Y06/01, Y06/01, Y08/02, Y16/03, Y17/04, Y18/05, Y18/08, Y19/03, Y19/05, Y20/06, Y21/01, Y21/03, Y21/08, E01/02
k.+nın Y19/02
k.+nı 99/007, Y03/06
k.+ğa Y11/11, Y14/05, Y02/01, Y06/01, Y17/04
k.+da Y10/01
k.+lar Ş05/06, Y19/05
k.+ların Y10/01
k.+larımız 50/016, 89/031
k.+ların 119/054, 119/156
k.+ların 119/033
k.+ların 119/005, 119/008, 119/012, 119/023, 119/026, 119/048, 119/064, 119/069, 119/072, 119/084, 119/112, 119/125, 119/135, 119/145, 119/172
k.+larınğa 119/117
k.+larınğa 119/080
k.+ların 119/016, 119/118
k.+ı Y16/01, Y17/02
k.+ını Y13/12, Y21/03
k.+ığa Y12/07, Y14/05, Y04/03
k.+ıda Y21/05
k.+ları Y16/02
k.+larını 18/022, 105/045, 147/019
k.+larınğa Y11/01, Y15/02
k.+larıdın E02/01
k.+larıyla Y02/02

ķānūnsız: Hukuksuz

k. Ş06/01, Y06/01

ķap-: Kapmak

k.-ķan 69/023

k.-ķanlar 140/005

k.-ķanlarıdın 141/010

ķapak: Kapak

k.+ları 11/004

ķapķara: Kapkara

k. Y09/03

ķaplan-: Kaplanmak

k.-ğandurlar 17/010, 68/014

ķaptian: Özel isim

k. Y19/05

ķapu: Kapı Krş. Eşik, dervāze

k.+ğa Ş05/03

ķar: Kar

k. 68/014, 148/008

k.+dın 51/008

k.+nı 147/016

ķara: 1. Siyah, kara 2. Zalim Krş. ķanḥvār

3. Lakap Krş. Sican, 'ünvān

k. 71/018, Ş02/02, Ş02/02, Y03/01,

Y06/06, Y15/12, Y16/04, Y18/01,

Y18/01, Y18/04, Y18/04, Y18/08,

Y19/06, Y19/08, Y20/01, Y20/07,

Y21/02, Y21/02

k.+da Y14/07

k.+sı 17/008

ķara ķuş: Kartal

ķ. 103/005

ķara-: Bakmak Krş. Baķ-, ķayla-

k.-ydu Y10/11

k.-ydurlar Y09/11, Y17/02, Y17/02

k.-mas Y19/08

k.-may Y20/05

k.-sam Y06/02

k.-saņ Y04/03, Y20/05

k.-sa Y19/07

k.-saķ Y14/05

k.-p Ş01/02, Ş05/01, Ş05/04,

Y10/08, Y11/02, Y12/06, Y02/02,

Y03/02, Y16/04, Y17/01, Y17/02,

Y17/03, Y18/07, Y19/03, Y20/01,

Y20/04, Y20/06, Y21/03, Y21/08

k.-ğan Y19/03, Y20/05, Y20/05

k.-mastın Y20/01, Y20/07

k.-maķtın Ş06/05

k.-ş Y13/11

k.-şını Y20/07

k.-şını Y13/10

ķaradeniz: Karadeniz

k. Ş04/03

k.+ge Ş05/03

ķarağanda: Göre

ķ. Ş05/05, Ş05/05, Ş06/06, Y10/10,

Y10/11, Y10/12, Y10/12, Y14/12,

Y13/01, Y13/10, Y01/03, Y02/03,

Y03/04, Y09/10, Y09/10, Y09/11,

Y09/11, Y09/11, Y16/03, Y17/01,

Y17/01, Y17/02, Y17/02, Y18/04,

Y19/01, Y19/04, Y20/03, Y20/04,

Y20/04, Y20/04, Y21/04, Y21/05,

E02/04, E02/06

ķaral: Özel isim

k. Y06/04, Y06/05

k.+ğa Y06/05

ķaraņģu: Karanlık Krş. ķaraņģuluķ, źulmet

k. 74/020, 88/006, 139/011,

143/003, Y03/05

k.+ķıl- 105/028

ķaraņģulaş-: Karanlık olma

k.-ķaylar 69/023

ķaraņģuluķ: Karanlık, sıkıntı Krş.

ķaraņģu, źulmet

k. 97/002, 104/020, 105/028,

139/012, 139/012, Y03/01

k.+nı 18/011

k.+ķa 88/018

k.+ta 82/005, 88/012, 91/006,

112/004, Y16/02, E01/02

k.+tın 107/014

k.+umnı 18/029

k.+ıda Ş05/01

ķarār: (Ar.) Karar, kesin yargı

k. Ş04/05, Y11/02, Y12/08,

Y05/06, Y06/04, Y09/08, Y15/01,

Y15/01, Y15/11, Y16/04, Y19/01,

Y19/05, Y20/04, Y21/04, Y21/08,

Y21/08, E02/02

k.+bol- Y10/09

k.+ķıl- Y16/01, Y19/01, Y19/03

k.+nı Y15/11

k.+lar Y11/05

k.+ı Y18/05

k.+ını Y09/08

k.+ığa Y03/04, Y20/04

k.+ıça Y04/05, Y21/08

k.+ları Y11/05, Y18/06

k.+larını Y17/04, Y21/07

ķarārname: Karar metni

k. Y17/03

k.+ni Y17/04

ķaraş: Bakış, bakma Krş. Nazar

k. Y09/05, Y16/03

ķaraş-: Bakışmak

k.-ğalı Y17/04

ķaraşehir: Yer adı

k. Y13/02, Y18/06, Y20/06, Y21/06

k.+ge Y18/06

ķarashķık: Ait, baēlı, mensup Krş. ‘ā’id,
teēiřlik,
teēiřli
k. ř04/05, ř05/02, Y10/05, Y10/09,
Y03/06, Y04/05, Y05/01, Y06/01,
Y08/01, Y15/02, Y15/03, Y15/12,
Y18/06, Y18/06, Y19/01, Y19/07,
Y20/06

ķarat-: Ele geēirmek, işgal etmek
k.-ķan ř04/03

ķaratıl-: Ele geēirilmek, işgal edilmek
k.-ēan Y13/09, Y20/06

ķaravul: Bekēi Krş. Deysekēi, sakēi
k. Y07/04
k.+large Y11/04

ķardař: Kardeş Krş. ķarındař
k.+larım Y04/03
k.+larımız Y06/06
k.+larımıznıñ Y07/03
k.+larmıznı Y04/03

ķarēa: Karga
k.+sınıñ 147/009

ķarı: Yaşlı Krş. aķsakal, ēoca, yaşlık
k. Y01/05, Y06/05
k.+durmen 37/025
k.+lar 148/013

ķarılıķ: Yaşlılık Krş. ēocamlıē
k. Y02/06
k.+nıñ 71/009
k.+ta 92/014

ķarın: Karın Krş. ķursaē, ķursak
k.+ım E02/05
k.+ı E02/03

ķarındař: Kardeş Krş. ķardař
k. ř03/01
k.+lar ř01/01, ř02/03, ř02/03,
ř03/01, ř05/01, Y08/04, Y16/04
k.+ınıñ ř05/01
k.+larımız Y11/10
k.+larımıznıñ Y09/07, Y15/08
k.+larmıznıñ E01/02
k.+larımızdın E01/05
k.+larınıñ ř02/02

ķarındařlık: Kardeşlik
k. ř04/02

ķarisir: (Rus.) Savaş gemisi
k. Y09/10

ķarluēaē: Kırılancı
k. 84/003

ķarol: Özel isim
k. Y06/05

ķarşı: Karşı Krş. ķilāf
k. ř02/02, ř02/02, ř04/04, ř04/04,
ř04/05, ř04/05, ř05/01, ř05/03,
ř05/04, ř06/06, ř06/06, ř06/06,

Y10/01, Y10/02, Y10/04, Y10/06,
Y10/06, Y10/12, Y10/12, Y11/01,
Y12/09, Y12/10, Y12/10, Y12/11,
Y12/12, Y14/07, Y14/07, Y14/07,
Y14/12, Y13/06, Y13/06, Y13/09,
Y13/11, Y03/04, Y03/04, Y04/03,
Y05/01, Y05/02, Y06/01, Y06/05,
Y06/05, Y06/05, Y06/05, Y08/05,
Y09/10, Y09/10, Y09/11, Y09/12,
Y15/01, Y15/02, Y15/03, Y15/03,
Y15/03, Y15/04, Y15/09, Y15/09,
Y15/09, Y15/09, Y15/10, Y15/10,
Y15/10, Y15/11, Y16/02, Y16/02,
Y16/02, Y17/01, Y17/01, Y17/01,
Y17/01, Y17/02, Y17/02, Y17/02,
Y17/03, Y17/03, Y18/01, Y18/02,
Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/03,
Y18/03, Y18/04, Y18/04, Y18/04,
Y18/04, Y18/04, Y18/05, Y18/05,
Y18/06, Y19/01, Y19/01, Y19/01,
Y19/02, Y19/02, Y19/02, Y19/02,
Y19/03, Y19/05, Y19/05, Y19/05,
Y19/06, Y19/07, Y20/02, Y20/02,
Y20/04, Y20/04, Y21/03, Y21/03,
Y21/04, Y21/07, Y21/07
k.+sıēa ř05/04

ķarřılan-: Karşılanmak
k.-dı Y04/06

ķarřılık: Karşılık Krş. Cezā, muķābele
k. Y05/02, Y17/04
k.+ını Y12/11
k.+ımıznı Y15/04
k.+ları Y12/10

ķarz: (Ar.) Ődünē alıp verme, borē, kredi
Krş. Nesiye, ķredit
k. ř03/02, Y03/06, Y03/06,
Y07/05, Y07/05, Y07/05, Y08/03,
Y08/03, Y08/03, Y17/03, Y19/04,
Y21/06, Y21/06, Y21/06, Y02/05,
Y07/02
k.+a Y02/05
k.+lar Y07/05
k.+ini Y07/03, Y02/05, Y02/05
k.+ımızdur Y21/03

ķarzdār: Borē veren
k. Y05/05

ķarzdārmen: Borē veren kişi
k. Y18/08

ķasa: (İt.) Kasa
k.+sıēa Y19/07

ķaşab: (Ar.) Kasap
k.+lar Y11/06

ķaşaba: (Ar.) Kasaba
k.+larıda ř01/03

ķaşd: (Ar.) Bile bile yapma

k.+kıl- 21/011, 140/004
 k.+ıda Y20/08
 k.+ıça Y14/01
kasem: (Ar.) Yemin, ant Krş. Peymān
 k. 15/005, 24/005, 89/004, 95/011,
 110/004, 119/107, 132/002,
 132/011, 144/013
 k.+kıl- 63/011, 89/035, 89/049
kaşrılık: (Ar.) Kısa kesme
 k. Y16/03
kasvet: (Ar.) İç sıkıntısı
 k. Y01/04
kaş: Yan
 k.+ığa Y14/01
 k.+ıda 106/032, Y17/01, Y17/01
Kaşgar: Kaşgar ili
 ehl+i k. Y05/06
 vilāyet+i k. Y08/02
 k. Ş01/01, Ş04/04, Ş04/06, Ş05/06,
 Ş06/03, Ş06/03, Ş06/03, Y10/07,
 Y10/08, Y11/06, Y12/04, Y13/02,
 Y01/03, Y01/05, Y01/06, Y03/03,
 Y04/01, Y04/01, Y04/01, Y04/02,
 Y04/02, Y05/04, Y07/03, Y08/02,
 Y08/05, Y08/05, Y09/08, Y09/09,
 Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y17/03,
 Y17/04, Y17/04, Y18/06, Y18/06,
 Y18/06, Y18/06, Y18/07, Y18/07,
 Y18/08, Y18/08, Y18/08, Y19/05,
 Y19/07, Y19/07, Y19/07, Y20/05,
 Y20/08, Y21/01, Y21/01, Y21/03,
 Y21/04, Y21/05, Y21/05, Y21/06,
 Y21/06, Y21/06, Y21/07, Y21/08,
 Y11/02, Y14/05, Y13/07, Y05/03,
 Y05/05, Y05/06, Y05/06, Y08/05,
 Y09/08, Y09/09, Y15/12, Y19/05,
 Y19/06, Y21/07, Y21/08
 k.+nın Y06/06
 k.+ğa Ş04/06, Y02/05, Y04/04,
 Y07/02, Y09/07, Y17/04, Y19/05,
 Y20/08, Y20/08
 k.+ge Ş04/06, Ş06/06, Y13/02,
 Y13/07, Y02/04, Y08/01, Y20/08,
 E01/03
 k.+da Ş01/01, Ş04/04, Ş04/04,
 Ş04/06, Y11/12, Y02/04, Y02/04,
 Y02/05, Y03/05, Y05/04, Y07/01,
 Y07/01, Y07/02, Y07/04, Y08/02,
 Y20/05, Y21/04, E01/03, E01/03,
 E01/03, E01/06
 k.+daki Y10/08, Y10/08, Y13/07,
 Y02/03, Y02/05, Y21/01, Y21/02,
 E01/03
 k.+dın Y05/06, Y06/03, Y18/06,
 Y19/05

k.+larda Y13/02
 k.+large Ş05/02
Kaşgarğaçalık: Kaşgar'a kadarlık
 Krş. kaşgarğaçalık
 k. Ş03/01
Kaşgarğaçalık: Kaşgar'a kadarlık
 Krş. kaşgarğaçalık
 k. Ş02/01
Kaşgarlık: Kaşgarlı Krş. kaşgarlık
 k. Y04/01
Kaşgarlık: Kaşgarlı Krş. kaşgarlık
 k. Ş05/01
kaşıplık: Zorla alınan para
 k. Y12/08
kat: Kat, daire
 k.+ğaça Y19/05
 k.+tın Y19/05
kaşar: (Ar.) Sıra, dizi Krş. şāf
 k. 78/038, 79/012, Y07/06Y13/03,
 Y09/04, Y21/06
 k.+ığa Y10/05, Y04/03, Y18/02,
 Y18/04
 k.+ıda 88/004, Y13/05, Y13/07,
 Y03/06, Y05/01, Y09/02, Y18/07,
 Y19/01, Y19/01
kaşarlık: (Ar.+Tr.) Gibi, yanı sıra Krş.
 Dék, kebi
 k. Y10/08, Y10/08, Y10/09,
 Y12/07, Y13/02, Y01/03, Y01/04,
 Y01/04, Y02/04, Y02/06, Y07/02,
 Y09/06, Y16/02, Y18/01
kaştıg: Katı, sert Krş. katık
 k. Ş02/05, Ş05/04, Y10/09, Y11/04,
 Y11/06, Y14/07, Y14/08, Y13/09,
 Y01/04, Y01/05, Y05/05, Y06/06,
 Y16/01, Y18/03, Y18/05, Y20/03,
 Y20/03, Y20/03, Y20/05, Y20/04,
 Y20/04, Y20/08, Y21/08, E01/02
kaştıgılık: Katılık, sertlik Krş. katılık
 k. Y10/08
kaştık: Katı, sert Krş. katıg
 k. 25/019, 50/003, 118/018,
 139/022, 55/005, Y15/10, Y19/02
 k.+kıl- 95/009
katılık: Katılık, sertlik Krş. katıgılık
 k.+ını Y14/03
kaş'î: (Ar.) Kesin
 k. Ş06/02, Y13/09, Y13/09,
 Y15/09, Y19/02, Y19/08
kātib: (Ar.) Yazman
 k.+i 'umūmi Y08/06
 k. Y02/06. Y06/03
 k.+leri Y11/11
kaşil: (Ar.) İnsan öldüren
 k. Y20/08

katli: k.+leri E02/02
(Ar.) Öldürme Krş. Helāk, helāket, telef
k.+kıl- 10/008, 59/011, 62/004, 78/031, 78/034, 94/007, 139/019

katli‘ām: (Ar.) Kırım
k. Y16/01, E01/05, E01/05

katnaş-: Katılmak, iştirak etmek
Krş. koşıl-, koşul-
k.-kan Y13/04
k.-mağığa Y10/12

Katolonya: Yer adı
k. Y20/03

Kavasima: Kişi adı
k. Y08/06, Y08/06

qavm: (Ar.) Kavim
k.+i ‘izzet Ş01/02
k.+i esirāndur Y08/04
k.+i gezite Ş01/01
k.+i hākimiyyet Ş01/01
k.+i millet Y02/03, E02/01
k.+i milletni Ş03/03
k.+i va‘atannıñ Y02/03
k. 33/012, Ş04/01, Y09/01, Y19/08, E02/05, 62/008, 102/018, 106/048, 144/015, 144/015, 148/014, Ş01/01, Y16/03, Y16/03
k.+dür 95/010
k.+niñ 43/001, 89/019, 107/032
k.+din 139/018
k.+ler 9/018, 9/020
k.+lerniñ Y16/03, 22/027, 22/028
k.+lerğa 66/007
k.+im 50/007, 78/001, 81/008, 81/011, 81/013
k.+imi 53/004
k.+imni 144/002
k.+iñ 3/008, 79/013, 85/006, 110/003
k.+leriñ 67/002
k.+iñniñ 68/007, 80/004, 83/003, 85/002
k.+iñni 28/009, 44/012, 77/015, 77/020, 94/005
k.+iñğa 60/003, 72/002, 106/004
k.+i 47/009, 78/071, 95/007, 135/012, Ş01/01, Ş01/02, Ş04/02, Ş05/02, Y14/10, Y14/11, Y14/12, Y14/12, Y14/12
k.+iniñ 14/007, 53/006, 81/015, 113/008, 116/014, 116/018, 125/003, 148/014
k.+ini 78/052, 78/062, 94/014, 105/024, 105/025, 105/043, 136/016

k.+iğa 29/011, 50/004, 68/035, 78/020, 85/008, 106/040, 111/006, 111/009, 135/014, 149/004
k.+leri Ş06/04
k.+leriñ Ş05/02, Y14/04, Y14/04

Kayat: Özel isim
k. Ş06/04

kayd: (Ar.) Zincir, pranga Krş. İşkil, kişen, zincir
k. Y10/02
k.+ıda Ş03/01

kaydağ: Nasıl Krş. kandağ, nēcük
k. 11/001, 31/022, 73/016, 73/019, 73/023, 78/044, 119/009, Y01/02, Y01/05, Y05/03, Y18/08, Y19/08, Y20/02, Y20/05, Y20/06, Y20/07, Y21/02, E02/06

kaydın: Nereden
Y01/04

kayérde: Nerede
k. Y11/09, Y11/09, Y04/02, Y21/03

kayérge: Nereye
k. Y09/04

kayğu: Dert, üzüntü Krş. ‘elem, ıztırāb
k. Y13/05
k.+sı Ş02/02, Y11/09, E02/06
k.+sını E01/04
k.+sıda Y01/02
k.+nız Ş02/03
k.+larıdın Y09/01

kayğuluk: Kaygılı Krş. Eseflik
k.+tın 119/028

kayğur-: Kaygılanmak
k.-adurlar Y16/01
k.-up Y09/01, Y09/01, Y09/02

kayla-: Bakmak, seyretmek Krş. Baq-, kara-
k.-yduur 33/015, 104/032
k.-ydurlar 123/002
k.-ymen 119/118
k.-r 10/014, 68/016
k.-rlar 11/004, 66/007
k.-pdurur-men 5/003
k.-pdur 102/020
k.-pdururlar 104/028
k.-ğaylar 17/002
k.-ğıl 9/014, 25/018, 25/019, 37/037, 59/005, 80/015, 87/004, 119/159
k.-sam 8/004
k.-p 7/009, 22/017, 27/004, 28/004, 33/013, 34/005, 35/017, 63/003, 84/009, 91/009, 103/010, 119/153, 142/005, 145/015
k.-ğan 123/002

- k.-ğandin 130/006
k.-rêrdim 69/020
k.-maqtın 119/037
- kayna-:** Kaynamak
k.-p Y12/06, Y14/07
k.-ğan Y07/03
k.-mağan Y07/03, Y07/03
- kayrıl-:** Döndürülür Krş. kaytarıl-,
kaytarul-, kaytırıl-
k.-ur 78/058
- kaysı:** Hangi
k. Ş01/02, Ş01/02, Ş01/02, Ş01/02,
Ş01/02, Ş02/03, Ş02/03, Y10/11,
Y11/03, Y11/07, Y12/05, Y01/01,
Y02/02, Y09/06, Y15/07, Y17/03,
Y19/05, Y19/08, Y19/08, Y19/08,
Y20/05, Y21/05, Y21/07, Y21/07,
Y21/07, Y21/07, Y21/08, E02/06
k.+dur 34/012, 89/048
k.+niş Y07/01
k.+ge Y08/02
k.+sı 49/007
k.+mız Ş05/01
- kayt-:** Dönmek, geri gelmek Krş. Yan-
k.-tı Y19/05, E01/05
k.-maқта Y04/01
k.-maқçıdur Y20/08
k.-sa Y13/02
k.-ip Ş05/04, Ş06/02, Y04/04,
Y04/04, Y04/06, Y05/03, Y08/03,
Y19/06, Y20/08
- k.-ğan Ş02/06, Y17/03
k.-kanda Y05/06
k.-kanêdi Ş04/06
k.-maқ Y03/03
k.-maқğa E01/05
- kaytar-:** Geri akmak, döndürmek
Krş. Döndürle-, yandur-
k.-ip Ş03/01, Y04/04, Y09/12,
Y18/01, Y20/04
- kaytarıl-:** Geri alınmak, döndürülmek
Krş. kaytarul-, kaytırıl-, kayrıl-
k.-dı Y07/05
- kaytarul-:** Geri alınmak, döndürülmek
Krş. kaytarıl-, kaytırıl-, kayrıl-
k.-ğanı Y20/07
- kaytırıl-:** Geri alınmak, döndürülmek
Krş. kaytarıl-, kaytarul-, kayrıl-
k.-dı Y20/04
- kaytur-:** Döndürüp
k.-up Y18/01, Y18/05, Y19/01
- Kazak:** Kazaklar
k. Y01/03, Y04/06, Y18/07,
Y21/03, Y21/07, Ş03/01
- k.+ğa Y03/06
- Qazan:** Yer adı
k. Y07/06
- kazan-:** Kazanmak Krş. Yen-
k.-ğan êdi Ş06/02
k.-ip Y01/03
k.-maқğa E02/05
- kebi:** Gibi Krş. Dék, қатарlık
k. Ş01/01, Ş01/02, Ş01/03, Ş05/01,
Ş05/04, Ş06/201, Ş06/05, Ş06/05,
Y10/01, Y10/03, Y14/03, Y14/05,
Y02/01, Y03/02, Y03/04, Y03/05,
Y06/04, Y07/03, Y07/05, Y15/03,
Y15/06, Y16/01, Y16/02, Y17/02,
Y17/02, Y18/03, Y18/03, Y18/06,
Y19/03, Y19/06, Y19/06, Y21/02,
E01/01, E02/06
k.+ni Y02/06
k.+ge E02/05
- kebüter:** (Far.) Güvercin
k. 55/007
k.+niş 68/013
- kêç:** Geç
k. 18/026, 86/015, 103/009,
104/023, 127/002, Y14/09
- kêç-:** Geçmek Krş. Öt-
k.-ti E01/01
k.-mese E02/01
k.-megen Y13/05
- kêçir-:** Geçirmek
Krş. kêçür-, köçür-, ötker-, ötküz-
k.-di Ş04/04
k.-ip Y12/01
k.-mekte Ş04/04
- kêçiktiril-:** Geciktirilmek
k.-di Y20/04
- kêçiktür-:** Geciktirmek
k.-öldi Y21/06
- keçkurun:** Gece yarı
k. Y14/09
- kêçür-:** Geçirmek
Krş. Kêçir-, köçür-, ötker-, ötküz-
k.-üp Y02/06, Y02/06
k.-gen Ş04/02
k.-genler Y12/01
k.-mekni Y09/02
- kefâret:** (Ar.) Kefaret
k.+kıl- 49/007
k.+i 49/008
- kefez:** Pamuklu kumaş
k. Y19/07
- kefil:** (Ar.) Kefil
k. Y18/02, Y21/06, Y21/06
k.+dür Y20/03
- kefillik:** (Ar.+Tr.) Kefillik

kefiş:	k. Y21/06 Çarık k.+ni 108/009 k.+imni 60/008	k.-sün Y15/08 k.-mesün 36/011 k.-sünler 119/077 k.-se Y08/04, Y12/06, Y16/04, Y17/03, Y19/03 k.-mese Y21/08 k.-ip 22/031, 46/008, 66/016, 88/017, 105/035, Ş02/02, Ş02/06, Ş04/04, Ş05/04, Ş06/02, Ş06/04, Ş06/06, Y10/02, Y10/09, Y11/08, Y12/07, Y12/07, Y12/08, Y14/03, Y14/09, Y14/09, Y14/09, Y14/11, Y13/02, Y13/07, Y01/04, Y02/03, Y02/04, Y03/03, Y03/03, Y04/02, Y04/04, Y04/06, Y05/04, Y05/04, Y05/05, Y05/06, Y06/04, Y06/05, Y07/02, Y07/03, Y07/04, Y07/05, Y07/05, Y08/01, Y08/02, Y09/04, Y09/09, Y09/09, Y09/09, Y09/09, Y09/09, Y09/10, Y09/11, Y15/02, Y16/04, Y17/01, Y17/01, Y17/03, Y17/04, Y17/04, Y17/04, Y18/03, Y18/04, Y19/01, Y19/01, Y19/04, Y19/05, Y19/05, Y20/01, Y20/03, Y20/03, Y20/05, Y20/08, Y21/01, Y21/04, Y21/08, E01/02, E01/02, E01/03, E01/04, E01/04, E01/05, E01/05, E01/05, E02/02, E02/03, E02/04 k.-ey 68/023 k.-geç Y16/01 k.-gençe Y16/03 k.-günçe Y12/06 k.-gende 76/007, Ş02/05, Y10/08, E02/03 k.-gen Ş01/02, Ş03/03, Ş04/02, Ş05/02, Ş05/04, Ş06/06, Y10/07, Y10/07, Y11/09, Y11/10, Y12/01, Y12/02, Y12/09, Y14/02, Y14/07, Y14/08, Y14/08, Y14/09, Y13/01, Y13/03, Y13/03, Y13/04, Y13/04, Y13/04, Y13/05, Y13/10, Y01/02, Y01/05, Y01/06, Y02/04, Y02/04, Y02/05, Y03/03, Y03/03, Y04/02, Y04/03, Y04/04, Y04/06, Y06/06, Y06/06, Y07/06, Y08/01, Y08/01, Y08/02, Y08/02, Y08/02, Y09/01, Y09/02, Y09/06, Y09/07, Y09/09, Y15/04, Y16/04, Y18/02, Y18/02, Y18/06, Y18/06, Y18/06, Y18/08, Y19/01, Y19/05, Y19/05, Y19/06, Y19/08, Y19/08, Y20/07, Y20/08, Y20/08, Y20/08, Y21/01, Y21/02, Y21/03, Y21/05, Y21/06, Y21/07, Y21/07, E01/02, E02/04, E02/05
kêl:-	Gelmek k.-edür 50/003, 62/002, 65/003, 88/014, 98/009, 121/002, Y11/09, Y02/04, Y07/04, Y20/08, E02/06 k.-edürler Y03/01, Y17/01, Y19/02 k.-mey 78/039, Ş05/03, Y05/03, E01/03 k.-meydür Y10/08, Y12/05, Y16/04 k.-emdür Y07/04 k.-mekte Ş06/06, Y05/06, Y06/01, Y11/03, Y16/03, Y17/03, Y20/01, Y21/04 k.-mektedir Y21/02 k.-mektedirler Y17/01 k.-ür-men 40/007 k.-ür-sen 101/002 k.-ür 21/004, 22/025, 59/0010, 73/010, 75/007, 96/013, 96/013, 121/002, 126/006, Y03/03 k.-ir Y13/10, E01/03 k.-ürler 18/045, 51/013, 59/006, Y10/01 k.-mes 91/011, 145/008 k.-mesler 32/009 k.-edi Y20/07 k.-dim 51/005, Y06/03, Y21/02, Y21/04 k.-di 105/023, Ş03/01, Ş03/03, Ş06/02, Y10/04, Y14/02, Y14/12, Y13/01, Y01/01, Y01/05, Y04/01, Y04/06, Y05/01, Y05/03, Y06/05, Y06/05, Y06/06, Y07/01, Y07/03, Y09/04, Y09/05, Y16/03, Y17/02, Y17/04, Y18/02, Y19/01, Y19/05, Y20/08, Y21/01, Y21/01, Y21/02, Y21/08, E01/01, E01/05, E01/05, E02/05, E02/06 k.-medi Y18/03 k.-dük Y13/11, Y07/03, Y07/04 k.-diler 18/005, 18/018, Y01/04, Y04/04, Y08/06, Y15/09, Y16/02, Y20/08, Y08/01, Y15/07, Y16/02, Y18/04 k.-mişdür E01/06, Y12/02, Y02/01, Y04/04, Y16/03 k.-ipdür 119/056, Y14/08, Y21/08 k.-gey 14/007, 55/016, 79/011 k.-geyler 35/027 k.-mekçi Y19/05 k.-gil 80/002, 132/009 k.-inler 83/004, 95/001, 95/006	

- k.-gendür 102/013
k.-megendür Ş04/02
k.-geniñ Y21/03
k.-genini Y05/02
k.-genge Ş01/03
k.-genige Y14/05
k.-gendin Y08/01, Y09/07, Y15/03, Y15/03, E02/05
k.-genimiz Y07/03
k.-genimizge Y15/07
k.-geni Y07/02, Y09/04
k.-genler Y12/01, Y04/06, Y08/01, Y19/08
k.-genleri Y14/04, Y05/02
k.-genleriga Y03/05
k.-genlikdin Ş05/01
k.-genliklerige Y11/01
k.-edurğan 22/030, 48/013, 78/004, 78/005, 102/018, 109/013, 118/026, Y01/01, Y03/03, Y03/05, Y18/01
k.-edurğanını 37/013
k.-edurğanğa 71/018
k.-mekteği Y13/01, Y18/02
k.-ürėdi Y16/04
k.-genėdim Y21/04
k.-genėdi Ş04/01
k.-mişlerėdi Y04/04
k.-geyėrdi 53/006
k.-evergenėdi Y20/05
k.-mek 18/023, Ş04/05
k.-meki Y06/05, Y20/05
k.-mekge Y13/02
k.-mektin E02/01, E02/01
k.-medür Y07/04
k.-iş Ş06/06, Y20/05, Y21/04
k.-işi Y07/02, Y17/04, Y18/02
k.-işini Y21/01
k.-işni Y03/04
k.-işge Y13/05, Y18/06
k.-işige Y10/02, Y04/06
k.-işiga Y09/12
k.-işimğa Y21/02
k.-işü E02/05
- kelām:** (Ar.) Söz Krş. ‘ahde, gep, ƣal, lafz, nuƣuğ, nuƣk, söz
k. Y12/07, E02/05
- kelagrık:** Bir hastalık
k.+ı Y03/03
- kele:** Yabani hayvan
k. Y12/06, Y01/03, Y19/03
k.+niñ 22/021, 29/007, 106/020, 92/010
k. +din 69/031
k. +lerni 8/007
- kēlecek:** Gelecek Krş. Ertelik, istiƣbāl
- Ş03/03, Y10/10, Y06/06
k.+ge Y10/10
k.+te Y18/07, Y20/06, Y09/07, Y19/04
k.+teki Y20/03, Y21/02, Y01/02
k.+lerimiz Y02/03
- kēliřü:** Anlaşma
k. E02/02, E02/04
- keltek:** Sopa Krş. ‘ařā
k. 2/009, 89/032, Y02/03, Y02/03, E02/03
k.+iñ 23/004
- kēltür-:** Getirmek
k.-edür 68/030, 71/015
k.-meydür 103/009
k.-edürler 75/001
k.-ür-men 45/016, 142/002
k.-ür-sen 65/008
k.-ür 145/019
k.-mes 78/041
k.-ürler 89/005, 145/010
k.-dün 66/012, 68/009, 80/008
k.-di 78/072
k.-diler 105/028
k.-üpdür-sen 44/009, 89/042
k.-üpdür 98/002
k.-üpdürler 129/002, 129/002
k.-gey 51/015
k.-geyler 72/003, 72/010, 119/171
k.-ünler 66/001, 81/002, 81/002, 98/004, 98/006, 100/002
k.-sünler 76/011
k.-gil 137/007
k.-megil 119/032, 143/002
k.-eli 95/002, 95/002
k.-ey 71/016, 78/002, 118/020, 118/021, 118/028, 119/008
k.-üp 5/003, 22/016, 33/010, 74/012, 79/013, 96/008, 139/013, 145/007, Ş06/05, Y10/05, Y13/03, Y19/06, Y21/02, E02/04
k.-geli 122/004
k.-gende 144/013, 144/014
k.-gen 65/004, 66/014, 106/029, Y21/02
k.-güçilerniñ 143/012
k.-edurğan 1/003, 68/011, 103/020, 103/021, 148/008
k.-ürėrdi 78/055, 106/046
k.-ürėrdim 51/016
k.-meydurğan 15/002
k.-mek 103/018, Y10/05, Y10/06, Y15/08
k.-meklik 6/005, 147/007
k.-meklikni 34/016

- k.-meklikke 119/112
k.-meklikte 112/006
- kêltürül-**: getirilmek
k.-ür 45/014
k.-ürler 45/015, 45/015
k.-di Y09/10
k.-gen 90/009
k.-gey 135/021
k.-megeyler 69/006
- kem:** (Far.) Az Krş. Az, azgına, çalakalem
k. Y04/03, Y07/05, Y20/01, Y21/02
k.+bol- 109/008
- kemâl:** (Ar.) Bilgi ve erdem bakımından (olgunluk)
k.+i bîşâst Y21/04
k.+i cedid E02/02
k.+i ħabersizlikimizdin Y01/01
k.+i ħikmet Ş06/01
k.+i itâ'at Ş02/02, Y14/06
k.+i ittifaq Ş05/01
k.+i ittifaқта Y01/03
k.+i kibir Y18/03
k.+i sâ'isini Y06/04
k.+i serâsimlik Ş05/01
k.+i togruluq Y15/08
k. Ş03/03, Y11/03, Y09/02, Y16/02
k.+i 50/003
- kembağal:** Fakir, yoksul
Krş. Faķir, fuķarā, gedā, sefil
k. Y14/06, Y05/06, Y07/01, Y07/01, Y07/02, Y09/04, Y09/06, Y09/06, Y19/07
k.+ler Y18/08, Y09/03
k.+lerni Y14/06
- kembağallıq:** Fakirlik, yoksulluk
Krş. Faķirlik, faķr, kembağılçılık
k. Y18/08
- kembağalçilik:** Fakirlik, yoksulluk
Krş. Faķirlik, faķr, kembağallıq
k. Y01/05, Y01/05
- kemçilik:** Kusur, eksiklik Krş. 'ayıp
k. Y04/01, Y06/05, Y08/04, Y11/06
Y14/06, Y20/03
k.+ler Y12/07, Y05/04
k.+leri Y21/06
k.+lerini Y21/03
k.+lerige Y18/08
- kemçinlik:** Yetersizlik, azlık Krş. Kemlik
k.+lerni Y21/04
- keme:** Gemi
k. Y17/01, Y19/02
k.+ler 104/026, 107/023, Y03/04, Y19/02, Y19/02
k.+lerni Y20/03
- k.+si Y17/01, Ş04/06, Ş05/05
k.+leri Y09/10, Y09/10, Y09/10
k.+lerini Y20/03, 48/008
k.+lerige Y20/03, Y20/03
k.+leride Y20/04
- kemend:** (Far.) Ucu ilmekli uzun ip
k. 69/022
- kemer:** (Far.) Kemer
k.+in Y12/04
- kemin:** Çok az
k.+bol- 107/039
- kemine:** (Far.) Tevazu için kullanılan bir söz
k. 119/141, E01/04, Y16/04, Y19/05, Y21/01, Y21/01, Y21/01, Y21/01, Y21/02
- kemirtül-**: Azaltılmak
k.-üp Y13/02
- kemit-**: Azaltmak Krş. Azayt-
k.-geli 107/039
k.-ip Y13/11
- kemlik:** Azlık Krş. Kemçinlik
k. Y03/05
- kempanya:** (İt.) Kampanya
k. Y12/12, Y12/12, Y12/12
k.+si Y12/12
k.+mızın Y12/12
- keñ:** Geniş Krş. Keñrū
k. 104/025, Ş06/04, Y04/01, Y04/02, Y05/03, Y06/01, Y06/01, Y16/02, Y19/05, Y20/05, Y20/05, Y21/07
k.+dür 119/096
k.+kıl- Y19/05
- Ken'an:** Özel isim
k. 105/011
k.+nın 106/038, 135/011
- kenci:** Küçük, sonuncu
Krş. Kiçik, meyde
k. 135/005
- keñçilik:** Bolluk, bereket
Krş. Bereket, keñrūçilik
k. Y19/06, Ş02/01
k. +lerige Y16/03
- kendi:** Kendi Krş. ħod, öz
k.+mizge Ş03/02
- keñer-**: Genişlemek
k.-ip Ş06/04
- keñert-**: Genişletmek Krş. Keñrūt-
k.-ti Ş06/03
k.-ipdür Y21/04
- keñeş:** Meclis, kurul Krş. hey'et, meclis,
k. Y11/05, Y02/01, Y02/01, Y02/01, Y02/02, Y02/03, Y03/04
k.+ler Ş03/02, Y02/01, Y02/01

k.+idin Y02/01
k.+lerini Y02/03
keñeş-: Danışmak
k.-ip E02/04, Ş05/01
kenizek: (Far.) Köle Krş. ‘abd, bende, kul
k.+ıñnıñ 86/017, 116/016
k.+nıñ 123/002
kengre-: Boş boş gezmek
k.-p Y04/02
keñlik: Genişlik Krş. keñrülük
k. 39/005
k.+i Y19/05
k.+ini Y21/06
keñrü: Geniş Krş. Keñ
k. 18/019, 25/017, 31/008, 31/024,
36/008, 68/009, 118/005, 132/015,
Y11/06, Y20/07, E02/01
k.+dür 103/009
k.+dürsen 86/015
k.+kıl- Y21/01
keñrüçilik: Bolluk, bereket
Krş. Bereket, keñçilik
k. 65/010, 78/015
k.+idin 37/016
keñrülük: Genişlik Krş. keñlik
k. 18/036, 72/007, 72/016
k.+te 4/001
k.+ige 52/007
k.+ide 37/011
keñrüt-: Genişletmek Krş. Keñert-
k.-üp Y21/08
k.-mek Y21/04
k.-iş Y21/01
k.-üş Y20/05
keñrütül-: Genişletilmek
k.-üp Y20/05, Y21/01
kent: Kent
k. Y02/04
k.+lerniñ 10/008
k.+lerde Y07/05
k.+ide Y19/07
k.+idin Y18/07
k.+leride Y19/08
kentlik: Kentli
k. Y05/03
ker: (Far) Sağır
k. 38/013
k.+ğa Y12/03
kerähet: (Ar.) İğrenme, tiksinti Krş. Nefret
k. 88/008
k.+iñde 6/002, 38/002
k.+i 2/006
kere: Kez, defa Krş. Bäre, kez
k. E02/03
kêrek: Gerek, lazım Krş. ‘icâb, lazım

k. Ş02/03, Ş03/02, Ş04/05, Ş05/04,
Ş05/06, Y11/03, Y12/04, Y12/10,
Y12/10, Y12/10, Y12/11, Y13/01,
Y13/02, Y13/11, Y01/06, Y01/06,
Y02/05, Y03/02, Y03/02, Y03/04,
Y03/05, Y04/02, Y04/03, Y05/04,
Y09/02, Y09/11, Y09/11, Y09/12,
Y15/03, Y15/07, Y17/02, Y18/05,
Y19/01, Y19/04, Y19/04, Y20/05,
Y20/05, Y21/03, Y21/03, Y21/03,
Y21/08, E02/01, E02/03, E02/04
k.+dir Y14/06
k.+dür Y02/02
k.+bol- Y07/03
k.+êdi Y13/02, Y13/09, Y02/01,
Y05/01, Y20/04
k.+lerni Y14/08
k.+i Y13/10
kêreklik: Gerekli Krş. lazım, muqtežâ,
tegişli, teğışlik
k. Y11/02, Y11/04, Y12/01,
Y19/01
k.+ini Y19/04
kerem: (Ar.) Asalet, asillik, soyluluk
fażl +ı k. Ş06/06
k.+iñ 25/007, 31/020, 65/011,
68/010
k.+i 65/004
k.+ini 27/013, Ş06/06
kerim: (Ar.) Kerem sahibi, cömert
âyet+i k. Y14/06, Y04/04
kur’ân+ı k. Ş05/01, Ş05/01,
Y14/02, Y09/02, Y16/03, E01/01,
Y14/01, Y02/01, Y04/03, Y04/03,
Y15/05, Y15/05, Y15/08, Y16/01,
Y16/03, Y16/03, Y16/03, Y19/08,
E02/03, Y04/04, Y04/03, Y04/03,
Y15/05, Y16/03, Y16/03
lütf+ı k. Ş04/05
zât+ı k. Y18/08, Y18/07
k.+dür 34/008, 52/009, 54/007,
69/016, 73/001, 100/005, 106/001,
107/001, 118/001, 118/029,
119/068, 135/003, 136/001,
143/010, 145/009
k.+dürsen 119/068
k.+kıl- 125/005
k.+nıñ Y15/05
k.+de Y14/01, Y02/01, Y15/05,
Y15/06, Y15/08, Y16/01, Y16/03,
E02/03, 25/008, 86/005, 109/021
k.+deki Y04/04
k.+iñnıñ 145/007
k.+i Ş04/05

kernay : Müzik aleti
k. 47/005, 81/003, Y21/01
k.+ler 98/006

kerruv: Keruv
k.+ğa 18/010
k.+lar 99/001
k.+larıñ 80/001

kervan: (Far.) Kervan
k.+ların Y08/05

kes-: Kesmek Krş. kırk-, üz-
k.-e-men 75/010
k.-edür 12/003
k.-er 76/012
k.-ipdür 119/139, 129/004
k.-gey-men 101/008
k.-gey 109/016
k.-ip 18/040, 46/008, 69/004,
80/012, 83/004, 88/017, 94/023,
94/023, 107/016, 118/011, 118/011,
118/012, 143/012, Ş06/01, E01/03
k.-geli 34/016
k.-gen Y09/11
k.-iş Y20/04

kesāfet: (Ar.) Bulanık, açık ve berrak
olmayış
Krş. Buluk
k.+i Y21/03
k.+ğa Y19/08
k.+idin Y13/05, Y02/06

kesel: (Ar.) Hasta, hastalık, tenbellik,
uyuşukluk Krş. hasta, hastalık,
'illet, kesellik, sakırsızlık
k. 35/013, 41/008, Y06/03, Y07/05,
Y07/05, Y07/05, E02/03, E02/04
k.+ni 106/015
k.+din Y03/03
k.+ler Y07/03
k.+lerge Y03/03
k.+ıñni 103/003

kesellik: (Ar.+Tr.) Hastalık Krş. hasta,
hastalık, 'illet,
kesel, sakırsızlık
k. Y07/03
k.+ler Y07/03

kesil-: Kesilmek
k.-ür 37/002, 37/029, 37/038
k.-ürler 37/009, 37/022
k.-gendür 31/022, 80/016
k.-ipdürler 88/006
k.-sün 109/013
k.-ip 58/007
k.-gende 37/034

kesip: (Ar.) Meslek Krş. Meslek

k. Y11/06, Y02/06, Y02/06,
Y03/03, Y06/02, Y21/02, Y19/07,
Ş06/04, Y05/03, Y21/01
k.+i Y03/06

keskin: Keskin Krş. İttig, ötkür
k. Ş05/02

keşret: (Ar.) Çokluk, bolluk Krş. Ekşeriyet,
köplik, nurgunluk, ziyādelik
k. 42/004
k.+ge 74/019
k.+te 42/004
k.+i 109/031
k.+ini 68/030

keşif: (Ar.) Ortaya çıkarma, meydana
çıkarma
k. Y04/04, Y06/06, Y07/06,
Y07/06, Y07/06, Y04/04
k.+ler Y07/06

keşke: Keşke
k. 14/007, 53/006, 55/007, 81/013,
95/007, 107/008, 107/015, 107/021,
107/031, 119/005, Y12/05

kêt-: Gitmek
k.-edür 102/026, 107/027, 112/010,
112/010, 31/009, 58/010, 88/009,
Y02/02, Y04/03, Y09/12
k.-edürler 90/009, 102/003, 119/136
k.-er 23/006, 90/005, 101/004,
146/004, E01/03, E01/04
k.-erler 12/002, 37/020, 107/026
k.-er-miz 90/010
k.-meymiz Y16/02
k.-mektedür Y12/07, Y01/04,
E01/03, E01/03
k.-medim 119/111, Y21/02
k.-tük Y08/05, Y19/05
k.-ti 37/036, Ş04/01, Y13/03,
Y01/01, Y01/02, Y02/04, Y03/01,
Y03/06, Y04/01, Y06/05, Y07/05,
Y08/02, Y08/03, Y09/04, Y15/01,
Y16/01, Y16/02, Y19/04, Y19/05,
Y20/07, Y21/02, Y21/02, Y21/03,
Y21/04, Y21/04, E01/05
k.-tiler 48/005, Y17/04
k.-üpdür Y21/02
k.-megil 102/024
k.-sün Y10/11
k.-iñler 119/116, 139/020
k.-ey 139/007
k.-ip 6/007, Ş04/02, Y10/05,
Y11/04, Y11/07, Y14/09, Y01/05,
Y02/06, Y03/04, Y04/01, Y05/05,
Y07/01, Y07/02, Y09/03, Y09/04,
Y09/09, Y19/08, Y20/01, Y20/04,
Y20/08, Y21/02, Y21/02

- k.-gende 75/003, 105/038, Y21/02
k.-gen 58/007, 68/006, 119/021,
Y11/08, Y13/02, Y01/01, Y01/02,
Y02/03, Y05/02, Y07/03, Y07/04,
Y07/05, Y15/12, Y16/03, Y16/04,
Y16/04, Y19/05, Y20/08, Y21/02,
Y21/02, Y21/03, E02/03
k.-geni Y19/06, Y21/04
k.-gendür 31/010, 103/016
k.-gendürler 9/015
k.-genden Y17/02
k.-gendin Y19/05, Y20/03, Y20/03,
E01/05
k.-genler Y07/01, Y20/08, E01/03
k.-genleri 73/028
k.-edürğan 1/005, 58/008, 78/039,
144/004, Y11/08, Y14/06, Y03/06
k.-meydürğan 148/006
k.-genèdi Ş06/02
k.-genèmiş Y09/06
k.-mek Y12/06
k.-mekini Y03/04
k.-iş Ş06/06, Y14/03
k.-iş Y18/05, Y19/03, E01/03
k.-işğa Y13/11
k.-işğa Y03/06
k.-işge Y19/04
k.-işdin Y12/11
- kette:** Büyük, ulu Krş. ‘azîm, büyük, çoñ,
kübrâ, yogan, zor
k. Ş01/01, Ş01/01, Ş01/02, Ş02/03,
Ş02/03, Ş03/01, Ş03/02, Ş03/02,
Ş04/02, Ş04/05, Ş04/05, Ş05/06,
Ş06/03, Ş06/04, Ş06/06, Y10/02,
Y10/09, Y11/01, Y11/06, Y11/09,
Y11/10, Y14/01, Y14/05, Y14/07,
Y13/06, Y13/09, Y13/09, Y03/05,
Y03/05, Y05/04, Y05/06, Y06/05,
Y06/05, Y06/06, Y08/03, Y09/12,
Y15/02, Y18/02, Y18/04, Y18/06,
Y18/06, Y18/07, Y18/08, Y20/03,
Y21/01, Y21/04, E01/02
k.+lerniñ Ş05/06
k.+lerimiz Y18/08
k.+lerimizniñ Y21/01
k.+leri Y18/06, Y18/06, Y19/05
k.+leriniñ Y14/04
k.+lerini Y18/07
k.+leridin Y10/07
- keven-** Kazmak, karıştırmak
Krş. Aralaştır-, körle-, oyul-
k.-ip Y20/07
- kevir:** (Ar.) Kabir, mezar Kr. kabir
k. +de 88/005
- keyf:** (Ar.) Vücut esenliği, sağlık
- Krş. Sağlık, saklık, sıhhat
k. Y10/02Y10/08, Y13/01, Y05/01
k.+lerniñ Y10/09
k.+lerni Y10/08
k.+lerğa Y10/08
k.+i Ş06/01, Y10/06, Y18/02
- keyik:** Geyik
k. Y12/01
- keyin:** Sonra Krş. sonra, şon
k. 37/010, 49/013, Ş02/01, Ş02/02,
Ş02/03, Ş02/03, Ş05/02, Ş05/04,
Ş05/06, Ş06/05, Ş06/06, Y10/03,
Y10/03, Y10/04, Y10/08, Y11/01,
Y12/10, Y12/12, Y14/04, Y14/09,
Y14/11, Y14/12, Y13/03, Y13/03,
Y13/07, Y13/07, Y13/07, Y13/08,
Y13/10, Y13/10, Y02/04, Y02/04,
Y03/02, Y03/03, Y03/06, Y04/03,
Y04/03, Y04/03, Y04/05, Y05/03,
Y05/03, Y06/05, Y07/03, Y08/01,
Y08/01, Y08/02, Y08/03, Y08/03,
Y08/03, Y08/06, Y09/07, Y09/08,
Y15/04, Y15/12, Y15/12, Y15/12,
Y16/01, Y16/01, Y16/03, Y16/04,
Y17/03, Y17/03, Y18/02, Y18/02,
Y18/05, Y18/05, Y18/06, Y19/01,
Y19/01, Y19/02, Y19/03, Y19/03,
Y19/04, Y19/05, Y19/06, Y19/07,
Y20/03, Y20/05, Y20/05, Y20/02,
Y20/02, Y20/02, Y20/03, Y20/03,
Y20/04, Y20/04, Y20/06, Y20/06,
Y20/07, Y20/07, Y20/08, Y20/08,
Y21/01, Y21/02, Y21/03, Y21/06,
Y21/06, Y21/06, Y21/07, Y21/07,
Y21/08, E01/05, E01/05, E02/03
k.+ge Y21/01
k.+de Y20/06
- keyinki:** Sonraki
k. Ş02/01, Ş02/03, Ş05/05, Y10/07,
Y12/10, Y01/01, Y03/01, Y11/07,
Y14/12, Y13/07, Y02/06, Y16/02,
Y17/02, Y18/02, Y20/03, Y20/03
- keyip:** Şekil Krş. huşuş, şekl, tarika, yosun
k. E01/03
- kez:** 1. Kez, defa Krş. Bäre, kere 2. Ölçü
birimi
k. Y18/07
k.+ge Y06/06
k. +ki Y09/08
- kez-:** Gezmek
k.-ip 73/010
- keze:** Kase, tabak Krş. kaççe
k.+lerge Y05/04
- kezmal:** Kumaş
k. Y13/02, Y07/06, Y19/06

kible: (Ar.) Kible
k.+i mu‘azzamage Y18/08

kıçkır-: Çağırarak
k.-a-men 22/002, 108/009
k.-urmen 22/002
k.-urlar 132/017
k.-dım 18/006, 119/147
k.-dın 81/007
k.-dı 34/006
k.-dılar 18/041
k.-ğaylar 132/009
k.-ğıl 60/008
k.-ırlar 47/002
k.-sunlar 5/011
k.-sa Y11/09
k.-ıp 35/027, 50/005, 65/013,
Y11/09, Y12/07, Y18/07, Y19/05
k.-ğanda 4/001, 4/003, 27/007
k.-ğan 56/009, 102/002, Y11/08,
Y11/09
k.-adurğan 78/065, 147/009

kıçkırık: Çağırma Krş. kıçkırış
k.+larıdaki Y11/09

kıçkırıl-: Çağırılan
k.-ğan Y13/11, E02/03, E02/04
k.-ıp Y10/11

kıçkırılış: Çağırılış
k. E02/03

kıçkırış: Çağırma, davet etme Krş. kıçkırık
k.+ım 18/007, 102/001
k.+ımnı 5/002
k.+ımnı 40/002
k.+ımğa 39/012
k.+ı 47/005
k.+ımı 145/019

kıçkırt-: Çağırtma
k.-ıp Y10/07

kıçkur-: Çağırarak
k.-ur 42/007, 147/005

Kıfcaq: Kıpçak
k. Ş04/03, Ş06/03

kıg: Yere yapışmış hayvan dışkısı,
gübre
k. 83/010

kıgılık: Kıgılık
k.+tın 113/008

kıl: Müzik aletinin teli
k.+larığa Y19/03

kıl-: Kılmak, yapmak
Krş. Becer-, işle-, yasa-
k.-makta Ş02/02, Ş02/02, Ş03/01,
Y11/03, Y14/09, Y01/03, Y06/01,
Y06/04, Y06/06, Y16/04, Y18/02,
Y19/01, Y20/06, Y21/05, E02/06

k.-maqtadur Y10/11, Y02/06,
Y05/06, Y15/11, Y16/04, Y21/02,
Y21/08, E02/02, E02/04, E02/05,
Y01/03

k.-maqtamız Y07/05

k.-maqtadurmız E01/01

k.-maqtadurlar Y14/12, Y06/04,
Y17/01, Y20/03, Y20/05

k.-adur-sen 50/020

k.-adur 18/044, 21/007, 22/030,
25/012, 32/010, 34/002, 36/004,
40/017, 41/002, 47/004, 47/008,
48/008, 49/015, 49/015, 50/006,
52/003, 52/005, 55/024, 56/001,
66/007, 68/013, 68/017, 69/035,
87/006, 91/015, 98/009, 101/006,
107/021, 119/009, 121/008,
135/007, 140/012, Ş06/05, Ş06/05,
Ş06/05, Y10/06, Y10/08, Y11/04,
Y11/12, Y12/03, Y12/04, Y13/09,
Y02/03, Y02/06, Y05/04, Y06/02,
Y07/02, Y07/03, Y15/09, Y15/09,
Y15/11, Y15/11, Y15/11, Y17/01,
Y17/02, Y17/03, Y18/01, Y18/05,
Y18/08, Y19/01, Y19/02, Y19/03,
Y19/08, Y20/02, Y21/03, Y21/03,
Y21/06, Y21/06, E01/01, E01/02,
E02/04

k.-adurlar 40/003, 51/019, 83/006,
102/008, Ş03/03, Y11/09, Y12/11,
Y14/10, Y13/12, Y01/03, Y15/09,
Y15/09, Y17/02, Y17/03

k.-a-men 13/002, 18/003, 22/022,
22/026, 28/001, 38/018, 50/021,
55/017, 55/018, 57/003, 66/017,
89/027, 91/015, 101/005, 118/018,
119/028, 119/079, Y10/08, Y11/06,
Y11/08, Y13/08, Y03/05, Y07/05,
Y08/05, Y09/07, Y16/04, Y18/02,
Y21/01, Y21/03, Y21/04

k.-may-men 44/007, 50/008,
131/001

k.-a-sen 59/009, 61/006, 67/005,
119/085, 142/008, Y01/05

k.-may-sen 10/013, 51/017

k.-may 22/002, Ş02/05, Ş03/03,
Y11/01, Y11/06, Y13/07, Y05/03,
Y05/03, Y06/06, Y07/01, Y07/04,
Y07/05, Y15/02, Y15/08, Y16/03,
Y18/05, Y18/08, Y19/04, Y19/04
k.-maydur 10/004, 33/017, 36/005,
37/028, Y13/09, Y13/10, Y04/01,
Y09/12, Y19/03, Y21/03, Y21/08
k.-maymız Y12/04, Y14/02, E02/01
k.-maydurlar 119/156

k.-mamdur 94/010
 k.-mağçı Y11/02, Y13/10, Y05/03,
 Y16/01, E02/04
 k.-a-mız 44/007, 60/012, 108/013,
 Ş01/02, Ş01/03, Ş04/05, Ş06/05,
 Y11/07, Y11/07, Y12/05, Y12/08,
 Y12/12, Y14/01, Y14/02, Y14/05,
 Y14/05, Y02/05, Y03/03, Y04/02,
 Y04/02, Y04/04, Y05/03, Y07/04,
 Y08/03, Y08/03, Y09/06, Y17/03,
 Y18/04, Y18/06, Y18/08, Y20/02,
 E01/03, E02/01, E02/04, E02/04
 k.-mamdurlar Ş06/05
 k.-masdın Y04/04
 k.-mas-men 16/004
 k.-mas-sen 81/009
 k.-ur-men 3/004, 7/001, 16/002,
 25/020, 26/007, 30/010, 31/006,
 38/015, 42/004, 42/007, 50/015,
 52/009, 55/002, 55/024, 56/003,
 75/003, 86/003, 86/007, 92/004,
 116/006, 119/016, 119/043,
 119/076, 119/163, 119/163,
 141/008, 142/001, 142/003,
 144/002, Y11/07, Y21/01, Y21/01
 k.-ur-sen 2/009, 5/006, 5/012,
 8/004, 17/006, 18/026, 21/006,
 21/006, 21/009, 21/012, 32/007,
 36/006, 38/016, 41/003, 44/013,
 44/014, 45/016, 50/020, 51/019,
 52/002, 65/004, 65/009, 80/006,
 86/007, 86/010, 89/009, 91/013,
 99/004, 139/019
 k.-ur 1/003, 2/005, 3/004, 5/003,
 5/006, 6/007, 6/010, 7/002, 7/013,
 9/008, 9/012, 10/003, 10/008,
 12/008, 15/001, 15/004, 15/005,
 15/005, 16/009, 18/002, 18/026,
 18/029, 18/033, 18/048, 18/050,
 19/006, 20/007, 21/001, 22/004,
 22/004, 23/004, 24/005, 25/008,
 25/009, 26/009, 27/006, 27/011,
 28/008, 29/006, 29/009, 32/007,
 33/011, 33/014, 34/022, 35/010,
 37/029, 45/011, 48/014, 58/001,
 59/013, 62/003, 64/010, 65/005,
 65/007, 71/024, 72/014, 73/021,
 73/024, 82/001, 82/003, 85/013,
 86/003, 89/002, 89/026, 89/049,
 90/012, 91/011, 96/010, 96/013,
 102/013, 103/004, 103/007,
 103/014, 103/014, 103/019,
 106/010, 107/018, 107/029,
 107/035, 107/036, 107/042,
 113/009, 118/016, 118/016,

119/038, 120/006, 130/008,
 135/014, 139/010, 143/005,
 143/008, 145/004, 145/020,
 145/020, 146/009, 146/010,
 147/002, 147/003, 147/015, Ş01/02,
 Ş02/06, Ş05/05, Ş05/05, Ş05/05,
 Ş05/05, Ş05/06, Ş05/06, Y11/11,
 Y12/06, Y02/05, Y06/03, Y06/03,
 Y06/03, E01/01, E01/03
 k.-mas 5/005, 15/005, 37/033,
 40/004, 69/034, 89/022, 89/035,
 94/015, 110/004, 121/006, Ş02/03,
 Y06/03, E02/02
 k.-ur-mız Ş01/03, 20/008, 80/018
 k.-ur-sız 14/006, Y02/06
 k.-urlar 2/001, 5/010, 9/010,
 11/002, 12/002, 16/007, 18/044,
 19/001, 20/007, 22/028, 22/029,
 22/029, 35/021, 38/012, 41/007,
 45/012, 49/014, 62/004, 62/004,
 69/036, 69/036, 71/023, 83/002,
 84/006, 86/009, 89/012, 94/006,
 94/022, 96/013, 97/006, 102/008,
 102/014, 107/019, 107/028,
 119/098, 145/011, Ş02/01, Y11/09,
 Y05/03
 k.-maslar 62/004, 119/003
 k.-mapdur-men 40/010
 k.-map-sen 9/010
 k.-mapdur 22/024, 24/005, 102/018
 k.-mapdur-mız 44/017
 k.-mış Y18/08
 k.-mışlar Y04/04, Y09/01
 k.-dım 30/002, 35/014, 66/017,
 81/007, 95/011, 116/004, 118/005,
 119/026, 119/058, 120/001,
 Y12/08, Y02/06, Y05/03
 k.-madım 119/061, 119/088
 k.-dın 9/004, 22/009, 39/010,
 44/001, 77/020, 99/008, 138/003
 k.-dı 18/011, 18/014, 22/025,
 33/009, 34/017, 40/003, 50/002,
 66/006, 77/006, 78/013, 78/044,
 78/067, 81/005, 95/005, 96/006,
 99/007, 99/007, 105/019, 105/021,
 105/025, 105/031, 105/034,
 105/042, 106/009, 106/029,
 106/030, 106/041, 107/007,
 114/008, 118/010, 120/002,
 146/006, Ş02/01, Ş02/05, Ş06/03,
 Ş06/04, Ş06/04, Ş06/04, Y10/12,
 Y11/11, Y11/11, Y11/12, Y12/08,
 Y12/08, Y12/10, Y12/12, Y12/12,
 Y14/02, Y13/08, Y01/06, Y03/03,
 Y03/03, Y03/06, Y04/04, Y07/05,

Y08/01, Y08/03, Y08/04, Y09/12, Y09/12, Y15/01, Y15/01, Y15/05, Y15/06, Y16/02, Y16/03, Y17/01, Y17/01, Y18/05, Y18/05, Y18/05, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/08, Y19/01, Y19/01, Y19/01, Y19/02, Y19/03, Y19/03, Y19/03, Y19/05, Y19/07, Y20/02, Y20/04, Y20/04, Y21/03, Y21/04, Y21/06, E01/05, E01/05, E01/05, E02/06
k.-madı 18/042, Ş02/06
k.-dık Y08/03
k.-duk Ş04/04, Ş05/02, Y04/03, Y20/03
k.-dılar 18/041, 21/012, 31/014, 34/017, 46/006, 78/036, 97/009, 99/006, 105/018, 105/045, 106/042, 107/007, 107/012, 107/013, 118/011, 118/011, 118/012, 129/004, Ş01/01, Ş05/03, Ş06/02, Ş06/04, Y05/02, Y08/03, Y09/02, Y15/11, Y18/06, Y19/02, Y19/05, Y20/04, Y21/02, E01/02
k.-madılar 78/022, 78/043, 105/028, 106/007, 106/035
k.-ğaymen 26/007, 61/008, 73/028, 119/148
k.-mağaymen 39/001, 119/012
k.-ğay-sen 90/017
k.-ğay 9/014, 20/001, 20/003, 20/005, 20/005, 27/005, 32/006, 40/012, 72/002, 72/004, 72/009, 74/010, 96/012, 106/027
k.-mağay 141/005
k.-ğay-mız 106/047
k.-ğay-siz 62/004
k.-gaylar 149/003, 149/009, 25/021, 61/008, 68/003, 68/003, 72/009, 72/011, 72/011, 72/016, 102/022, 107/022, 107/022, 109/010, 149/008, 149/009
k.-mağaylar 119/122
k.-ğıl 4/001, 6/002, 6/004, 7/002, 7/009, 7/009, 9/013, 10/016, 13/003, 16/001, 19/012, 20/009, 25/006, 25/007, 25/022, 26/001, 26/003, 26/012, 27/008, 27/012, 30/010, 31/003, 34/014, 35/001, 35/024, 36/010, 37/003, 37/006, 37/008, 37/027, 41/011, 42/005, 42/011, 43/005, 44/026, 45/011, 50/015, 50/015, 51/003, 54/002, 54/006, 55/002, 55/010, 55/010, 60/002, 60/005, 62/008, 68/030, 69/014, 69/016, 69/017, 69/018,

69/019, 74/002, 74/011, 74/018, 74/020, 79/009, 79/012, 79/012, 82/008, 83/010, 83/012, 83/014, 84/008, 85/005, 86/001, 86/002, 86/004, 89/047, 89/051, 89/051, 90/014, 90/016, 90/017, 94/002, 96/003, 96/003, 102/002, 102/002, 108/006, 109/021, 110/002, 115/009, 115/010, 119/017, 119/036, 119/037, 119/038, 119/049, 119/095, 119/125, 119/134, 119/145, 119/153, 119/154, 123/003, 125/005, 132/002, 139/024, 140/001, 140/002, 140/005, 142/007, 143/001, 143/002, 143/007, 143/010, 143/012, 144/006
k.-mağıl 6/001, 6/002, 25/007, 27/010, 38/001, 38/002, 38/021, 39/009, 40/017, 70/005, 71/009, 79/008, 119/008, 138/008, 141/004, 71/018
k.-ma Y14/04
k.-sın Y08/01, Y18/08
k.-sun 7/007, 22/008, 141/005, Y11/04, Y08/05, Y09/03, Y09/09, Y21/08
k.-masun Y11/04, Y07/05
k.-ıj Ş02/03, E01/04, Y12/05
k.-ıjlar 4/005, 9/011, 29/002, 32/011, 33/001, 34/014, 48/013, 50/006, 66/003, 68/034, 76/011, 78/002, 82/003, 82/003, 96/009, 97/008, 99/005, 99/009, 105/001, 105/003, 105/005, 115/011, 117/002, 122/006, Ş06/05, Y12/03
k.-mañızlar Y04/03
k.-mañlar 4/004, 62/010, 75/004, 95/009, Y12/03
k.-sunlar 98/008, 109/028, Y12/12, Y08/02, Y21/08, Y21/08, E01/02
k.-sam 69/010, 69/011, 73/016, 120/007, 139/009
k.-masam 137/006
k.-sañ Y01/05
k.-sa 1/003, 50/023, 58/005, 101/005, Ş05/06, Y11/07, Y13/02, Y13/02, Y02/05, Y05/04, Y17/02, Y18/08, Y19/01, Y19/08, Y21/03, Y21/03, Y21/04, Y21/04, E02/06
k.-masa 127/001, Y11/09, Y16/04, Y21/05
k.-sağ Y12/05, Y04/04, Y05/03, Y15/08, Y21/03
k.-masağ Ş04/05, Y17/01

k.-sağızlar Y04/03
 k.-salar Ş06/02, Y07/02, Y17/03,
 Y19/02, Y19/03
 k.-a Y19/03
 k.-alı 74/008, 95/006, 132/007,
 Y02/05, Y04/04, Y07/04
 k.-ay 5/008, 9/002, 9/002, 31/007,
 32/005, 49/004, 49/004, 50/007,
 52/009, 54/006, 54/007, 57/009,
 60/006, 61/002, 63/008, 66/004,
 66/014, 66/015, 66/015, 71/015,
 71/016, 75/002, 75/009, 77/001,
 77/010, 77/010, 77/012, 79/013,
 87/004, 89/004, 89/029, 91/016,
 101/002, 101/008, 108/003,
 108/007, 111/002, 116/002,
 116/014, 116/014, 116/018,
 116/019, 116/019, 119/048,
 138/001, 145/005, 145/006, Y06/03
 k.-ıp 2/005, 2/007, 2/009, 2/012,
 4/001, 4/005, 5/008, 7/015, 8/002,
 8/005, 9/005, 10/013, 15/002,
 17/003, 17/011, 18/006, 20/003,
 20/005, 21/011, 22/001, 22/005,
 22/005, 22/007, 22/018, 22/027,
 25/005, 26/002, 26/007, 27/008,
 30/011, 31/023, 34/004, 35/018,
 37/003, 37/004, 37/012, 37/026,
 40/002, 40/004, 40/005, 41/002,
 43/001, 43/003, 44/021, 49/006,
 50/001, 50/014, 51/001, 51/004,
 51/004, 51/018, 52/007, 59/002,
 59/007, 59/011, 59/014, 60/006,
 62/010, 63/006, 64/006, 64/010,
 67/004, 68/018, 71/014, 71/018,
 72/005, 72/015, 73/008, 73/024,
 74/014, 76/011, 77/003, 77/012,
 78/004, 78/016, 78/017, 78/018,
 78/031, 78/032, 78/034, 78/040,
 78/061, 79/002, 79/007, 79/009,
 81/014, 82/002, 82/008, 83/012,
 85/002, 88/008, 88/009, 89/004,
 89/010, 89/019, 89/029, 89/038,
 89/039, 89/044, 90/014, 91/016,
 94/006, 94/007, 94/012, 97/010,
 100/002, 100/004, 102/016,
 105/015, 105/022, 105/029,
 106/005, 106/015, 106/024,
 106/045, 106/046, 107/025,
 107/038, 108/007, 109/003,
 110/004, 112/005, 116/017,
 118/005, 118/021, 118/024,
 118/024, 119/015, 119/030,
 119/052, 119/055, 119/073,
 119/091, 119/107, 119/108,

119/166, 123/002, 132/002,
 135/012, 135/014, 136/024,
 138/002, 139/001, 139/005,
 139/006, 139/023, 139/024,
 142/006, 145/004, 149/006, Ş01/01,
 Ş01/02, Ş02/01, Ş02/01, Ş02/02,
 Ş02/02, Ş02/02, Ş02/03, Ş02/03,
 Ş02/04, Ş02/04, Ş02/05, Ş02/05,
 Ş02/05, Ş02/05, Ş02/06, Ş03/01,
 Ş03/01, Ş03/01, Ş03/02, Ş03/02,
 Ş03/03, Ş04/02, Ş04/03, Ş04/05,
 Ş04/05, Ş04/06, Ş05/03, Ş05/06,
 Ş05/06, Ş06/01, Ş06/01, Ş06/01,
 Ş06/02, Ş06/02, Ş06/02, Ş06/03,
 Ş06/04, Ş06/05, Ş06/05, Ş06/05,
 Ş06/05, Ş06/06, Y10/01, Y10/02,
 Y10/03, Y10/03, Y10/03, Y10/03,
 Y10/03, Y10/04, Y10/05, Y10/05,
 Y10/06, Y10/06, Y10/06, Y10/07,
 Y10/07, Y10/08, Y10/09, Y10/11,
 Y10/11, Y11/01, Y11/03, Y11/04,
 Y11/06, Y11/06, Y11/07, Y11/07,
 Y11/07, Y11/07, Y11/08, Y11/08,
 Y11/08, Y11/08, Y11/08, Y11/08,
 Y11/09, Y11/09, Y12/01, Y12/01,
 Y12/01, Y12/02, Y12/03, Y12/05,
 Y12/05, Y12/05, Y12/06, Y12/06,
 Y12/07, Y12/07, Y12/07, Y12/09,
 Y12/11, Y12/11, Y14/01, Y14/01,
 Y14/01, Y14/01, Y14/01, Y14/02,
 Y14/02, Y14/02, Y14/03, Y14/04,
 Y14/04, Y14/05, Y14/06, Y14/08,
 Y14/08, Y14/10, Y13/02, Y13/08,
 Y13/08, Y01/01, Y01/02, Y01/02,
 Y01/02, Y01/02, Y01/03, Y01/04,
 Y01/04, Y01/04, Y01/04, Y01/04,
 Y01/05, Y01/05, Y01/05, Y01/05,
 Y01/05, Y01/06, Y01/06, Y02/01,
 Y02/01, Y02/02, Y02/02, Y02/02,
 Y02/02, Y02/02, Y02/02, Y02/04,
 Y02/04, Y02/04, Y02/05, Y02/05,
 Y02/05, Y02/06, Y02/06, Y02/06,
 Y02/06, Y03/01, Y03/01, Y03/01,
 Y03/02, Y03/02, Y03/03, Y03/03,
 Y03/03, Y03/04, Y03/05, Y03/05,
 Y03/05, Y03/06, Y03/06, Y03/06,
 Y04/01, Y04/01, Y04/01, Y04/01,
 Y04/02, Y04/02, Y04/03, Y04/03,
 Y04/04, Y04/04, Y04/06, Y04/06,
 Y05/01, Y05/02, Y05/02, Y05/02,
 Y05/03, Y05/03, Y05/03, Y05/04,
 Y05/04, Y05/04, Y05/04, Y05/04,
 Y05/05, Y05/06, Y06/01, Y06/01,
 Y06/02, Y06/02, Y06/02, Y06/02,
 Y06/03, Y06/03, Y06/04, Y06/05,

Y06/06, Y06/06, Y06/06, Y06/06,
 Y06/06, Y06/06, Y07/01, Y07/01,
 Y07/01, Y07/01, Y07/02, Y07/02,
 Y07/02, Y07/03, Y07/04, Y07/04,
 Y07/04, Y07/04, Y07/04, Y07/04,
 Y07/05, Y07/05, Y07/05, Y07/06,
 Y08/01, Y08/01, Y08/02, Y08/03,
 Y08/04, Y08/04, Y08/05, Y08/05,
 Y08/06, Y08/06, Y09/01, Y09/02,
 Y09/03, Y09/04, Y09/04, Y09/04,
 Y09/05, Y09/06, Y09/06, Y09/06,
 Y09/06, Y09/08, Y09/11, Y09/12,
 Y15/06, Y15/07, Y15/07, Y15/07,
 Y15/09, Y15/12, Y16/01, Y16/01,
 Y16/01, Y16/01, Y16/02, Y16/02,
 Y16/02, Y16/02, Y16/03, Y16/03,
 Y16/04, Y16/04, Y17/01, Y17/01,
 Y17/02, Y17/02, Y17/02, Y17/03,
 Y17/03, Y17/03, Y17/03, Y17/03,
 Y17/03, Y17/04, Y17/04, Y17/04,
 Y17/04, Y17/04, Y17/04, Y18/01,
 Y18/01, Y18/02, Y18/02, Y18/02,
 Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/02,
 Y18/02, Y18/03, Y18/03, Y18/03,
 Y18/03, Y18/03, Y18/03, Y18/03,
 Y18/04, Y18/05, Y18/05, Y18/06,
 Y18/06, Y18/06, Y18/06, Y18/06,
 Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/07,
 Y18/07, Y18/08, Y18/08, Y18/08,
 Y18/08, Y18/08, Y18/08, Y18/08,
 Y19/01, Y19/01, Y19/01, Y19/01,
 Y19/01, Y19/02, Y19/02, Y19/03,
 Y19/03, Y19/03, Y19/05, Y19/05,
 Y19/05, Y19/05, Y19/05, Y19/06,
 Y19/06, Y19/06, Y19/06, Y19/07,
 Y19/07, Y19/07, Y19/08, Y19/08,
 Y19/08, Y19/08, Y19/08, Y19/08,
 Y19/08, Y20/01, Y20/01, Y20/02,
 Y20/02, Y20/02, Y20/02, Y20/02,
 Y20/03, Y20/04, Y20/04, Y20/04,
 Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/05,
 Y20/05, Y20/05, Y20/06, Y20/06,
 Y20/06, Y20/06, Y20/07, Y21/01,
 Y21/01, Y21/02, Y21/02, Y21/02,
 Y21/03, Y21/03, Y21/03, Y21/04,
 Y21/04, Y21/04, Y21/04, Y21/04,
 Y21/04, Y21/04, Y21/05, Y21/05,
 Y21/06, Y21/06, Y21/06, Y21/06,
 Y21/06, Y21/07, Y21/07, Y21/07,
 Y21/07, Y21/08, Y21/08, Y21/08,
 Y21/08, Y21/08, Y21/08, Y21/08,
 Y21/08, Y21/08, Y21/08, E01/01,
 E01/01, E01/01, E01/02, E01/03,
 E01/03, E01/06, E02/01, E02/01,
 E02/02, E02/03, E02/03, E02/03,

E02/04, E02/04, E02/04, E02/05,
 E02/06, E02/06, E02/06
 k.-ip-sen 18/043, 22/021, 23/005,
 31/005, 39/005, 44/012, 50/021,
 52/009, 55/014, 66/010, 92/004
 k.-ipdur-men 2/006, 7/004, 13/005,
 17/006, 27/004, 31/17, 38/008,
 40/010, 41/004, 71/017, 73/028,
 88/002, 89/021, 89/035, 119/014,
 119/067, 119/107, 119/112,
 119/145, 119/146, 130/001,
 131/002, 141/001
 k.-ipdur-sen 71/019, 74/017,
 77/015, 77/015, 88/007, 88/008,
 89/039, 91/010, 104/024, 109/027,
 119/050
 k.-ipdur 7/013, 9/016, 13/006,
 18/035, 22/031, 24/002, 25/002,
 26/001, 28/007, 37/022, 44/008,
 45/003, 45/007, 46/008, 50/003,
 55/019, 55/022, 60/006, 62/011,
 66/019, 68/031, 71/011, 74/004,
 74/018, 77/009, 88/013, 89/003,
 89/004, 98/001, 98/003, 100/003,
 103/013, 103/019, 105/008,
 108/007, 111/004, 115/004,
 115/012, 116/007, 119/022,
 119/066, 120/007, 126/002,
 126/003, 132/011, 135/007,
 147/013, 148/006, 148/006,
 Y05/04, Y08/05, Y17/04
 k.-ipdur-mız 48/009, 64/006,
 106/006, 106/007, 118/027, 33/021
 k.-ipdurlar 5/010, 14/001, 22/012,
 22/016, 27/010, 45/009, 53/001,
 74/007, 79/001, 89/051, 119/051,
 119/126, 119/161, Y17/01
 k.-ğalı 8/006, 10/018, 18/034,
 19/013, 30/002, 50/016, 65/004,
 79/003, 86/005, 96/013, 98/009,
 105/014, 107/004, 107/008,
 107/037, 113/006, 136/008,
 136/009, 144/001, Y10/07, Y03/03,
 Y03/03, Y09/06, 144/001
 k.-ğunça 35/012, 110/001
 k.-ğan 7/003, Y12/10, Y21/04,
 7/016, 8/004, 9/015, 10/002,
 17/009, 31/019, 35/014, 40/005,
 41/009, 53/005, 66/006, 66/018,
 68/016, 71/024, 74/002, 74/002,
 78/004, 78/034, 78/043, 78/045,
 78/054, 78/069, 80/001, 80/002,
 80/016, 83/009, 83/010, 84/012,
 86/009, 90/015, 105/005, 105/009,
 106/038, 107/002, 107/008,

107/015, 107/021, 107/031,
 115/015, 116/012, 118/022,
 119/049, 119/053, 119/076,
 121/002, 134/003, 138/003,
 140/004, 141/004, 143/010, Ş02/03,
 Ş02/05, Ş03/01, Ş05/04, Ş06/01,
 Ş06/05, Y10/03, Y10/09, Y11/07,
 Y11/08, Y11/10, Y11/11, Y11/11,
 Y12/02, Y12/05, Y12/07, Y14/01,
 Y14/04, Y14/06, Y14/10, Y13/07,
 Y13/08, Y13/08, Y13/09, Y13/12,
 Y01/03, Y01/06, Y01/06, Y02/02,
 Y03/02, Y03/03, Y03/06, Y04/04,
 Y04/04, Y05/04, Y05/04, Y05/04,
 Y05/05, Y05/05, Y06/03, Y06/03,
 Y06/04, Y07/03, Y07/05, Y08/02,
 Y08/02, Y08/04, Y08/04, Y09/10,
 Y15/06, Y15/12, Y16/03, Y16/04,
 Y17/02, Y17/04, Y17/04, Y17/04,
 Y18/05, Y18/06, Y18/06, Y18/07,
 Y18/07, Y18/08, Y18/08, Y18/08,
 Y19/02, Y19/02, Y19/03, Y19/05,
 Y19/07, Y20/01, Y20/02, Y20/02,
 Y20/02, Y20/03, Y20/03, Y20/04,
 Y20/04, Y20/06, Y20/06, Y20/07,
 Y21/05, Y21/05, Y21/05, Y21/06,
 E02/03, E02/05, E02/05
 k.-mağan Y11/08, Y20/07, E02/01,
 E02/01, E02/03
 k.-mağanı 28/005
 k.-mağanda Ş05/01
 k.-ğandır 74/019
 k.-ğannı Y11/07, Y12/04, Y12/06,
 Y13/08, Y08/02, Y17/03, Y21/08
 k.-ğanı 12/005, Y10/07, Y18/03,
 Y21/04
 k.-ğannı 94/002
 k.-ğange Y17/01
 k.-ğanga Y10/08
 k.-ğanda 20/009, 22/025, 28/002,
 31/022, 42/010, 49/006, 49/019,
 57/003, 63/007, 68/014, 72/005,
 95/009, 119/007, 141/001, Ş06/04,
 Y13/03, Y04/03, Y08/06, Y16/03,
 Y19/08, Y20/02, E02/06, Y05/05
 k.-ğandın Ş05/05, Y16/03, Y20/08
 k.-ğanımda 39/003
 k.-ğanı 89/049, 119/068, 119/132
 k.-ğanı 89/051, 137/008
 k.-ğanı 68/029, 119/075
 k.-ğanı 51/004, 51/004
 k.-ğanı 2/002
 k.-ğanı 28/004, 66/016, 74/022,
 89/051, Y11/07, Y02/01
 k.-ğanı Ş06/05

k.-ğanı Y08/01
 k.-ğanımız 33/022
 k.-ğanımızda 137/001
 k.-ğanlar Y10/12, Y12/02, Y05/04,
 Y07/04, Y15/10, Y16/01, Y16/01,
 Y03/05, Y07/04
 k.-ğanların 17/007, 34/022,
 63/011, 69/026, 111/010, 115/008,
 135/018
 k.-ğanlar 147/011
 k.-ğanlar Y12/02
 k.-ğanlarım 105/015
 k.-ğanları 64/010
 k.-ğanları Y05/03, Y21/04
 k.-ğanları Y11/06, Y14/01
 k.-ğanlık Y10/07, Y02/06, Y05/06,
 Y09/09, E01/01, E02/05
 k.-ğanlık Y11/08
 k.-ğanlı E01/05
 k.-mğan 32/001
 k.-ğacı 9/012, 14/001, 18/048,
 32/010, 34/008, 53/001, 53/003,
 55/013, 57/002, 60/012, 65/002,
 72/018, 94/010, 101/007, 106/003,
 108/013, 123/001, Ş02/03, Y09/02,
 Y15/06, Y16/04, Y16/04, Y16/04,
 Y18/04, Y18/06, Y20/06, Y20/06,
 E01/01, E02/06, Y18/02, Y18/04
 k.-ğacı 22/029
 k.-ğacı 140/011, Y18/08
 k.-ğacı 120/004, 124/008
 k.-ğacı 31/024, 119/042,
 136/004, 136/005, 136/007,
 136/023, E02/04
 k.-ğacı 140/002, 140/005
 k.-ğacı 19/014
 k.-ğacı 40/017
 k.-ğacı 70/005
 k.-ğacı 68/027, 78/036
 k.-ğacı 2/012, 5/011, 6/008,
 25/003, 27/002, 31/024, 35/001,
 35/001, 35/004, 35/016, 36/012,
 37/009, 37/038, 92/007, 92/009,
 94/004, 97/007, 107/024, 119/115,
 125/001, 125/005, 137/003,
 Y12/07, Y12/08, 127/001
 k.-ğacı 1/001, 14/004, 22/016,
 26/005, 33/018, 53/004, 59/005,
 64/002, 69/009, 94/016, 94/016,
 97/007, 99/006, 140/009, 141/009,
 145/018, 64/002
 k.-ğacı 31/006, 101/008,
 119/158, Y15/05
 k.-ğacı 31/019, 34/016,
 37/002, 51/013, 86/005, 145/018

k.-ğuçıldın 7/002, 31/015, 59/002, 92/011
k.-mastın Y04/04, Y15/02, Y18/06, Y18/08
k.-maslık Y13/10, Y13/11, Y21/05
k.-maslıktın Y20/07
k.-maslığı 41/011, Ş05/06, E02/05
k.-maslığını Y07/05
k.-ğanedi Ş02/05, Ş06/03, Y08/03, Y16/01, Y17/04
k.-ğanedük Y17/04, Y17/04
k.-ğanemişler Y17/01
k.-gudék Y14/06
k.-maktaedi Y15/03
k.-maktaediler Ş06/04
k.-adurğan 46/004, 91/006, Y21/05, 17/009, 18/033, 19/008, 19/008, 42/004, 58/011, 73/025, 77/014, 91/002, 94/020, 104/003, 104/004, 104/015, 119/126, Y10/09, Y10/11, Y11/07, Y11/10, Y12/07, Y14/06, Y01/05, Y02/01, Y02/03, Y03/03, Y03/05, Y06/03, Y06/06, Y07/02, Y15/11, Y17/03, Y17/04, Y18/01, Y18/06, Y19/04, Y19/04, Y19/07, Y21/04, E02/04, E02/04
k.-maydurğan 14/004, 15/002, 53/004, 79/006, 88/005, Y03/03, Y20/07
k.-adurğandın 73/008
k.-adurğanedi Ş05/03
k.-adurğanını Y18/06
k.-adurğanlardın 109/031
k.-sunlaredi Y02/05
k.-maserdi 66/018, 78/038, 78/067
k.-maserdiler 78/064
k.-urërdim 31/014, 81/007, 81/007
k.-urërđin 50/021, 119/026
k.-urëdi Y09/02, Y09/08
k.-urëdiler Y09/02
k.-urërdi 78/034, 78/039, 78/045, 78/053, 78/060, 78/069, 78/072, 105/028, 106/020, 106/023, 106/045, 119/024
k.-urërdiler 78/056, 78/057, 106/007, 106/017, 106/036, 106/038, 106/041, 137/003
k.-avërdük Y01/01
k.-alaydur 11/003
k.-mak 40/014, Ş05/01, Y09/07, 69/030, 92/003, 102/022, Ş02/01, Ş02/02, Ş03/01, Ş03/02, Ş03/02, Ş03/02, Ş03/03, Ş06/02, Ş06/05, Ş06/05, Ş06/05, Y10/01, Y10/07, Y11/09, Y12/01, Y12/02, Y14/04,

Y14/09, Y01/01, Y02/01, Y02/02, Y03/03, Y03/04, Y03/05, Y04/04, Y05/05, Y06/01, Y06/01, Y07/02, Y07/02, Y07/03, Y08/04, Y08/06, Y09/01, Y09/02, Y09/12, Y15/02, Y16/03, Y16/04, Y17/03, Y17/04, Y18/02, Y18/05, Y18/06, Y19/07, Y20/03, Y21/02, Y21/02, Y21/05, E02/04, E02/06
k.-makdur Y16/04, Y17/02, Y19/08, Y14/04
k.-maknın Y02/01, Y04/01
k.-maknı 36/004, Ş02/05, Ş03/03, Y12/01, Y12/01, Y12/09, Y14/10, Y02/02, Y06/03, Y15/04, Y18/05
k.-makı 63/009, Ş05/06, Ş06/02, Ş06/05, Y10/01, Y07/03, Y18/05, Y20/05
k.-makğa Ş04/04, Ş06/05, Y11/04, Y11/09, Y12/09, Y02/06, Y15/02, Y15/02, Y16/04, Y18/05, Y18/08, Y21/03, Y21/08, E02/01, E02/06
k.-makka Y16/01, Y17/03
k.-maktın 34/013, 118/008, 118/009, Y12/02, Y01/01, Y02/02
k.-makla Y18/03, Y18/04
k.-makları Ş04/05, Ş05/01, Ş05/01, Y02/02, Y15/08, Y18/05, Y19/07, Y21/03, Y21/03
k.-mağlık 40/008, 111/004
k.-makligini Y11/08
k.-makımız Y15/04, Y20/06
k.-makmız Y19/03
k.-ış 118/008, 118/009, Y11/06, Y11/06, Y14/04, Y13/07, Y13/09, Y13/10, Y13/10, Y01/02, Y01/06, Y04/02, Y06/06, Y07/02, Y07/02, Y08/03, Y15/06, Y15/08, Y15/09, Y16/02, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y17/01, Y17/04, Y17/04, Y17/04, Y18/01, Y18/05, Y19/02, Y19/02, Y19/03, Y19/04, Y19/04, Y19/08, Y20/02, Y20/02, Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/06, Y20/06, Y20/06, Y20/07, Y20/07, Y20/08, Y21/01, Y21/02, Y21/03, Y21/04, Y21/04, Y21/04, Y21/05, Y21/05, Y21/07, E02/01, E02/05
k.-ışdur Y13/08, Y07/03
k.-ışnı Y11/12, Y13/07, Y13/09, Y15/09, Y16/02, Y16/04, Y17/03, Y19/03, Y20/02, Y21/05, Y21/06, Y21/06, Y21/08
k.-ışnın Y11/11, Y14/03, Y19/03

- k.-işğa 50/004, Y10/07, Y03/06,
Y06/04, Y07/01, Y15/09, Y16/01,
Y16/04, Y17/02, Y17/04, Y18/01,
Y18/01, Y19/03, Y19/03, Y20/02,
Y21/02, Y21/04, Y21/04, Y21/07,
Y21/08, E02/02
k.-işğa Y01/04, Y18/05, Y19/02,
Y19/03, Y19/05, Y20/02, Y20/07,
Y20/07, Y20/07, Y21/06
k.-ışta Y12/12, Y12/12, Y15/08,
Y17/03, Y20/06
k.-ıştılar Y19/06
k.-ıştın Ş02/05, Y15/07, Y19/02
k.-ışları Ş02/04, Ş03/03, Y16/04,
Y20/02
k.-ışlarının 28/004
k.-ışlarını Y16/01, Y19/04
k.-ışlarınğa 143/005
k.-ışlarını Y20/02, Y21/03
k.-ışlarnızni Y19/07
k.-ışı Ş05/06, Y10/07, Y11/04,
Y11/10, Y20/04, Y20/08, Y21/05,
Y21/08
k.-ışını Y10/03, Y20/02
k.-ışın Y14/04
k.-ışını Y18/08
k.-ışına Y09/11
k.-ışğa Y13/12, Y20/03
k.-ışdadur Y19/04
k.-ışdın Y21/05
k.-ışımız Y02/05
k.-ışıp 71/011, Ş03/01, Y17/03,
Y17/04, Y18/06
k.-ışkandurlar Y09/07
k.-ışkanédük Y21/02
k.-ışlarnız Y10/08
k.-ışmağan Y16/03
k.-ışmasalar Y03/03
k.-ışmay Y16/03, Y16/03, Y16/03
k.-ışsak Y21/06
k.-ıv Y13/07
- kıla-:** Kılmak (kuvvatlendirme)
k.-mı Y02/03
k.-masa Y17/03
- kılal-:** Kılabilmek
k.-aydur 56/004, 56/012, 106/003,
118/007
k.-maydurlar Ş04/01
k.-may-mız Y13/10, Y04/04
k.-may Y12/06
k.-ur-mız E01/02
k.-mas 49/008, Ş02/01
k.-madılar Y10/03
k.-maslıktın Y04/04
k.-mağanlıkığa Y19/07
- k.-mağanlarédi Ş06/02
- kılalan-:** Kılabilinmek
k.-ur 89/006
- kılaş-:** Kılışmak
k.-ıp Y11/09, Y11/09
- kıldır-:** Kıldırmaq
k.-asızlar Y21/08
- kıldur-:** Kıldırmaq
k.-adur Y06/02
k.-may Y01/06
k.-sağ Y18/01, Y21/03
k.-sun Y20/06
k.-up 21/012, Y01/05, Y18/01,
Y18/02, Y21/02, Y21/03
k.-uş Y16/02, Y20/06, Y21/02,
Y21/05, Y21/07, Y21/08
k.-uşğa Y21/04, Y21/04
k.-uşge Y21/04
k.-uşımız Y18/04
k.-uşlar Y11/06
k.-uştaki Y18/01
- kıldural-:** Kıldırabilmek
k.-masédük Y21/02
- kılğuluq:** Kılınacak
k. 91/003
- kılıc:** Kılıç
k. 57/004, 59/007, 64/003, 78/064,
149/006
k.-nı 63/010
k.-nı 37/014, 76/003
k.-ğa 78/062
k.-dın 22/020
k.-tın 144/010
k.-ım 44/007
k.-ı 45/003
k.-ı 44/003
k.-ını 89/043
k.-ını 7/012
- kılıq:** Dış görünüş
k.-larnı 103/006
k.-ların 145/006
k.-ların 145/004
k.-ları 150/002
k.-larını 106/002, 145/012
k.-larıda 106/039
- kılın-:** Kılınmaq Krş. kılın-
k.-adur Y11/06, Y05/05, Y06/02,
Y06/03, Y07/06, Y15/10, Y16/04,
Y18/05, Y19/01, Y19/03, Y20/02,
Y21/08
k.-makta Y12/04, Y20/05, E02/03
k.-maktadur Y01/03, Y01/03,
Y16/04
k.-ur-men 92/010

k.-ur 15/004, 34/021, 63/011,
89/002, 89/037, 120/003, Ş06/05,
E02/06
k.-may Ş02/01, Y01/01
k.-dı 33/006, Ş02/03, Ş03/03,
Ş06/02, Ş06/04, Y10/06, Y11/02,
Y11/05, Y11/05, Y12/08, Y13/12,
Y01/01, Y04/02, Y05/01, Y06/01,
Y06/03, Y07/06, Y07/06, Y08/05,
Y09/07, Y16/02, Y16/04, Y17/01,
Y18/02, Y18/08, Y19/02, Y19/03,
Y20/05, Y20/08, Y21/05, Y21/05,
Y21/06, Y21/07, Y21/07, Y21/08,
E02/05, E02/06
k.-dılar 18/007, Y19/01
k.-ıpdur Y16/01
k.-ıpdurur Ş01/03
k.-ğaylar 9/020
k.-makçıdur Y18/06
k.-sun 109/014
k.-masun Y08/03
k.-sa 49/016, Y12/05, Y15/06
k.-masa Y09/12
k.-ıp 12/006, Ş01/01, Ş01/03,
Ş02/03, Ş04/05, Ş04/06, Ş04/06,
Ş05/04, Ş05/05, Ş06/01, Ş06/02,
Ş06/06, Y10/09, Y11/02, Y11/05,
Y11/12, Y12/02, Y12/02, Y14/11,
Y14/11, Y13/11, Y01/01, Y01/03,
Y01/03, Y02/01, Y02/03, Y02/05,
Y03/04, Y03/05, Y06/01, Y06/03,
Y06/03, Y06/04, Y07/06, Y08/05,
Y09/04, Y09/04, Y09/04, Y09/08,
Y15/04, Y15/08, Y15/10, Y15/12,
Y16/02, Y17/03, Y17/04, Y18/01,
Y18/06, Y18/06, Y18/07, Y19/07,
Y20/07, Y21/01, Y21/01, Y21/04,
Y21/08, E02/06
k.-ğanda 37/033
k.-ğan 11/003, 144/012, Ş02/01,
Ş05/05, Ş05/06, Ş05/06, Ş05/06,
Ş06/02, Ş06/05, Y10/12, Y14/10,
Y13/04, Y03/04, Y05/02, Y07/06,
Y07/06, Y08/02, Y09/08, Y15/05,
Y15/05, Y15/06, Y16/01, Y16/01,
Y16/03, Y16/03, Y17/01, Y18/03,
Y19/02, Y19/04, Y20/08, E01/02,
E02/02, E02/06
k.-ğandur 33/005, 119/090
k.-ğandurlar 111/009
k.-ğanı Y11/06, Y13/07
k.-ğanını 37/025
k.-ğanığa Y15/06
k.-ğanığa Y19/03
k.-ğandın Y08/02, Y18/05

k.-ğanımda 139/015
k.-ğanlar 37/022, 107/003
k.-ğanlıkı Y03/04
k.-ğu 19/014, 145/003
k.-adurğan Y14/04
k.-ğanèdi Ş06/06, Y04/05, Y18/07
k.-miş èdi E02/05
k.-mağanlarığa Y07/06
k.-mağnı Y03/06
k.-mağğa Y12/02
k.-mağları Y01/03
k.-mağlık 92/007
k.-ışğa Y21/07
k.-ışdın Y21/07

kılınğuluk: Kılınılacak

k.+dur 96/004

kılun-: Kılınmak, yapılmak Krş. Etil-,
kurul-, tüzül-, yasal-, yasan-, yasat-

k.-adur Ş05/06, Ş05/06, Y02/02
k.-ğu 48/002
k.-sun Y08/03
k.-ur 19/012, 65/002, 73/011,
89/021, Ş06/01

kımar: (Ar.) Kumar

k. Y05/05, Y05/05, Y05/05, Y05/05
k.+ğa Y05/05

kımarbaz: (Ar.+Far.) Kumar oynayan

k. Y05/05, Y05/05
k.+nı Y05/04, Y05/05
k.+lar Y05/05, Y05/05

kımarbazlık: (Ar.+Far.+Tr.) Kumar
oynama işi

k.+tın Y05/04

kımırıl-: Hareket etmek

k.-dı 105/030

kımla-: Kımıldamak Krş. midirila-

k.-madılar Y06/04

kımmat: Paha

k. Y08/03

kın: Bıçak, kılıç kabı

k.+larığa Ş02/01

kır-: Kırma Krş. Çağ-

k.-ıp Y20/04, Y21/02

kıra: Kırığı

k.+nı 147/016

Kırgız: Kırgız Krş. kırkız

k. Y09/07, Y18/07, Y18/07,
Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/08,
Y18/08, Y18/08, Y18/08, Y18/08,
Y21/03
k.+larnı Y18/08

Kırım: Kırım

k. Ş06/04

kırk: Kırk, sayı

- k. 95/010, Ş05/05, Ş06/02, Y10/05, Y11/11, Y12/04, Y01/03, Y01/03, Y02/03, Y03/03, Y03/04, Y03/04, Y04/04, Y06/04, Y07/05, Y09/09, Y18/07, E01/03
k.+tın Ş05/05, Y15/05
- kırk-:** Kırkmak, kesmek Krş. Kes-, üz-, soy-
k.-ıp Y13/03
- Kırkız:** Kırgız Krş. kırğız
k. E01/03
- kırklap:** Kırklarca
k.Y17/02
- kışka:** Kısa Krş. Farfi
k. Y03/06, Y04/02, Y06/06, Y09/08, Y17/01, Y19/08, Y20/01
- kışkaçe:** Kısaca Krş. kışkağına, kışkıçe
k. Ş04/02, Y20/07
- kışkağına:** Kısaca Krş. kışkaçe, kışkıçe
k. Y20/06
- kışkalık:** Kısalık
k.+ını 89/047
- kışkart-:** Kısaltmak
k.-tı 102/024
k.-ıp 89/045
- kışkıçe:** Kısaca Krş. kışkaçe, kışkağına
k. Y17/04
- kışkıncılık:** Engel Krş. Bend, mâni‘, sed
k. Ş02/01
- kısm:** (Ar.) Parça, bölüm
Krş. Bölük, farçe, fevç, gürüh, parça, pare, şu‘be, tâ‘ife
k. 144/013, Ş05/05, Ş05/06, Y11/01, Y11/09, Y13/02, Y01/03, Y01/04, Y02/04, Y03/01, Y06/06, Y07/02, Y09/03, Y15/01, Y15/06, Y15/06, Y15/06, Y15/08, Y16/02, Y16/02, Y16/03, Y16/04, Y16/04, Y18/06, Y18/06, Y19/03, Y19/08, Y19/08, Y19/08, E02/01, E02/05, Ş02/01
k.+ğa Ş05/02
k.+daedi Ş05/02
k.+dın Y04/04
k.+ı Ş04/06, Ş05/03, Ş06/03, Ş06/04, Ş06/04, Y02/04, Y09/03, Y20/04, Y20/05, Y21/05, Y21/06
k.+ını 105/009, Ş02/05, Ş06/04, Y20/05
k.+ıda Ş05/03, Y20/04
k.+ları Y21/08
k.+larının Y14/11
k.+larığa Ş06/05
k.+larında Y18/02
- kışta-:** Sıkıştırmak, zorlamak
k.-rlar 55/005, 69/026, 119/087
k.-dı 109/017
k.-ğuçılarnı 119/084
k.-ğuçılarım 119/157
k.-ğuçılarımın 142/007
- kıştaçılık:** Sıkışıklık, darlık
Krş. Tenglik, tıkcılık
k.+lardın Y13/05
- kış:** Kış mevsimi Krş. Zemistân
k. Y09/03, Y09/04, E01/03
k.+nı 74/017
k.+tın Y07/03
- kışlak:** Kışları geçirilen yer, köy, kırsal kesim
k. Y02/04, Y05/04, Y20/06, Y21/01
k.+da Y20/04, Y20/08
k.+ta Y20/04
k.+larda Y16/04
k.+ını Y20/04
- kışlaklık:** Köylü
k. Y18/08
- kıt‘a:** (Ar.) Kıta, kara parçası
Y14/11
k.+nı Y14/11, Y14/12
k.+larda Y14/11
k.+sı Y14/10, Y14/11, Y14/11
k.+sını Y14/10, Y06/06
k.+sıda Ş05/05, Y16/01, Y14/12, Y17/02
k.+sıdadın Ş06/02
k.+ları Y14/11, Y14/12
k.+larını Y14/11
k.+larıdaki Y14/12
- kıy-:** Kıymak
k.-ıp Y19/07
- kıyâfet:** (Ar.) Giysi Krş. Libās
k. Y01/05
k.+idaki Y03/01
- kıyām:** (Ar.) Ayağa kalkma, ayakta durma, namaz
k. E02/03, E02/03
k.+ı Y03/05, Y21/08
- kıyāmet:** (Ar.) Dünyanın sonu
k. Ş02/02, Ş04/05, Ş05/04, Ş05/04, Y12/02, Y19/08
k.+te Y09/02
- kıyım:** Kıyılmış, kötü
k. Y13/01
- kıyın:** Zor Krş. Müşkil, müşkül, zor
k. Y21/06
- kıyınçılık:** Zorluk
Krş. Ağırçılık, ağırlık, kıynlık, külfet, müşküllük, zorluk
k. Y02/04

k.+lar Y18/03
k.+large Y02/04
k.+ta Y07/02
kıyınllık: Zorluk
Krş. Ağırçılık, ağırılık, kıyınçılık,
külfet, müşküllük, zorluk
k. Y12/03
kıymet: (Ar.) Değer Krş. Değer, kıadr
k. Y11/04, Y11/05, Y07/01, Y08/03
k.+tür 49/008
k.+i Y19/03
k.+ığa Y19/07
kıymetçilik: Bir şeyin değerinin artması
k. Y14/06, E01/03
kıymetdâr: Değerli
Krş. kıadrli, kıymetlik, mu'teber
k.+nı Y08/04, Y08/04
kıymetlen-: Değerlenmek
k.-ip E01/03
kıymetlik: Değerli
Krş. kıadrli, kıymetdâr, mu'teber
k. Y03/05
k.+te Y11/04
kıytım: Zaman, müddet
Krş. Dem, müddet, surog kıytım,
payt, vakt, zamân
k. Y10/12
kız: Kız
k. 45/010, Y02/06, Y02/06,
Y03/03, Y03/03, Y04/03, Y04/03,
Y04/03, Y05/03, Y06/02, Y06/05,
Y07/05, Y09/04, Y18/07
k.+lar 45/014, 68/026, Y06/04,
Y07/05, Y07/05, Y07/05, Y07/05,
Y09/05, Y09/05
k.+larnı Y07/01, Y07/05
k.+ı 45/012, 45/013, Y13/06
k.+ını 9/014, Y16/04
k.+ını Y13/07
k.+larımız 144/012, Y02/06,
Y09/06
k.+larmızın Y02/06, Y04/03
k.+ımıznı Y04/03
k.+ları 45/009, 48/011, 97/008
k.+larını 106/038
k.+larığa 78/064
kızığlık: Aşırı sıcaklık Krş. kızık, kızıklık
k.+ıdın 85/003
kızık: 1. İlgi çekici, zevkli 2. Aşırı sıcaklık
Krş. kızığılık, kızıklık
k. 6/002, 38/002, 88/016, 119/053,
Y19/06, Y19/06, Y19/06, Y19/06,
Y19/06, Y20/05, Y21/01, Y21/07
k.+erdi 39/003
kızıklık: Aşırı sıcaklık Krş. kızığılık, kızık

k.+ı 69/024
k.+ını 78/049
kızıkçılık: Komiklik
k. Y17/04
kızıl: Kırmızıya yakın bir renk
k. 68/014, 106/007, 106/022,
136/013, 136/015, Y13/03, Y13/03,
Y03/06, Y18/08, Y19/06, E01/02,
E01/02, E01/03
k.+ını 139/009
kızılsu: Yer adı
k.+ğa Y19/05
ki: Ki
k. 4/003, 8/004, 8/004, 12/004,
15/004, 18/034, 19/005, 20/006,
26/010, 27/004, 27/012, 33/015,
33/015, 34/008, 35/010, 41/011,
44/019, 46/009, 49/008, 49/008,
49/010, 49/011, 50/016, 50/017,
51/015, 55/020, 56/009, 56/013,
58/005, 58/011, 59/013, 60/004,
61/008, 62/012, 65/005, 65/006,
65/007, 68/033, 71/019, 74/018,
78/003, 78/005, 78/005, 78/060,
80/012, 81/013, 83/010, 83/012,
89/048, 94/010, 100/003, 105/033,
106/021, 106/032, 107/029,
107/036, 107/038, 109/027,
109/027, 114/005, 114/006,
118/002, 118/003, 118/004,
119/076, 119/152, 120/005,
124/006, 133/002, 135/005,
135/005, 140/012, 144/002,
144/003, 144/004, 145/009,
146/006, 146/006, 146/007,
146/007, Ş02/01, Ş02/03, Ş05/05,
Y10/01, Y11/06, Y12/11, Y12/12,
Y14/01, Y14/02, Y14/03, Y14/05,
Y14/09, Y13/06, Y13/07, Y13/10,
Y13/10, Y03/04, Y03/04, Y04/02,
Y08/02, Y08/02, Y08/02, Y09/07,
Y09/09, Y15/04, Y16/01, Y16/04,
Y16/04, Y17/03, Y18/08, Y19/07,
Y20/03, Y20/06, Y21/01, Y21/02,
Y21/03, Y21/04, Y21/05, Y21/06,
Y21/07, E01/02, E01/03, E02/03,
E02/04, E02/05, E02/05, E02/05,
E02/05
kibir: (Ar.) Kendini beğenme
kemâl+i k. Y18/03
k. Ş06/06, Y02/03, Y04/06,
Y18/02, Y19/08, Y19/08, E01/04
k.+ni 138/006
k.+i Y06/04
kibirlik: (Ar.+Tr.) Kibirli

- k. 18/027, 131/001**
- kiçe:** Gece Krş. Tün
k. 1/002, 19/003, 32/004, 42/003, 55/011, 59/015, 63/006, 74/016, 78/014, 88/001, 92/003, 104/009, 104/020, 104/023, 136/009, 139/012, 139/012, Ş05/04, Y03/06, Y04/03, Y06/05, Y18/08, Y19/05, Y20/03
k.+niñ 90/004, 119/062, 119/148
k.+ge 19/003
k.+de 6/006, 16/007, 17/003, 22/002, 42/008, 77/002, 77/006, 105/039, 119/055, 121/006, 134/001, Y19/01
k.+deki 91/005, Y17/01
k.+si Y11/11, Y02/03, Y04/02, Y07/06, Y16/04, Y16/04, Y19/06, Y19/06, E01/02, E02/03
k.+leri Ş03/01
- kiçik:** Küçük Krş. Kenci, meyde
k. 68/027, 114/004, 114/006, 115/013, Ş01/03, Ş02/02, Ş04/06, Ş05/03, Y11/09, Y12/04, Y13/03, Y13/03, Y13/05, Y13/07, Y01/06, Y02/03, Y02/04, Y02/04, Y04/02, Y05/03, Y05/05, Y06/05, Y07/04, Y09/02, Y09/04, Y09/04, Y18/01, Y18/01, Y18/05, Y19/07, Y20/01, Y21/05, E01/02, E02/04
k.+lerge Y03/05
- kiçiklig:** Küçüklük
k.+imdin 71/006, 71/017
- kifāyet:** (Ar.) Yeterli miktarda olma Krş. Kifāyet
k. Ş06/02, Y04/01, Y04/01, Y07/01, Y15/06, Y19/08, Y14/06, Y13/10, Y21/06
k.+kıl- Ş05/04
- kifāyet:** (Ar.) Yeterli miktarda olma Krş. Kifāyet
k. 78/025
k.+lerini Y02/02
- kifāyelendür-:** (Ar.+Tr.) Yeterli hale getirmek
k.-üp Y11/10
- kigiz:** Keçe
k. Y12/06, Y18/06
- kilim:** (Far.) Kilim Krş. Pelās
k. Y18/06
- kilise:** (Rum.) Kilise
k. Y09/08
k.+lerde Y19/06
- kilometr:** (Fr.) Kilometre
k. Y17/02, Y20/04, Y20/04, Y20/04
- k.+dür Y19/06**
- kim:** Kim
k. 4/006, 6/005, 12/004, 15/001, 15/001, 18/031, 18/032, 18/041, 19/012, 22/011, 24/003, 24/003, 24/004, 25/003, 35/010, 39/006, 50/023, 50/023, 59/008, 60/009, 60/009, 64/005, 69/020, 71/011, 71/019, 73/025, 73/025, 76/008, 79/003, 86/008, 89/006, 89/006, 89/008, 90/011, 94/016, 94/017, 101/005, 106/002, 107/013, 107/043, 108/010, 108/010, 109/012, 109/024, 113/006, 130/004, 147/018, Ş04/01, Ş04/01, Y11/08, Y12/04, Y14/02, Y14/04, Y01/01, Y01/01, Y02/05, Y02/06, Y03/03, Y04/01, Y06/01, Y08/01, Y09/07, Y16/04, Y19/03, Y19/08, Y20/02, Y20/02, Y20/02, Y21/07, Y21/07, E02/05, E02/05, E02/05, E02/05
k.+dür 24/008, 24/010, 77/014
k.+niñ 49/019, Y09/04, Y20/02
k.+ni 69/021
k.+ge Y11/07, Y06/01
k.+din 27/001, 27/002
k.+lerni Y19/08
- kimerse:** Kimse
k. 7/002, 7/012, 11/006, 15/004, 15/005, 15/005, 32/001, 32/006, 35/014, 40/005, 49/016, 69/026, 73/020, 74/010, 78/065, 92/012, 109/013, 112/002, 115/017, 119/162, 128/001, 141/007, 142/005, 142/005, 146/006
k.+ni 33/017
k.+ge 18/025, 18/026, 33/002, 69/020, 73/001, Y19/06
k.+din 35/010
- kimḥab:** Bir tür kıyafet
k. Y07/01
- kimlik:** Engin, derin
k.+ge 104/006
- kimse:** Kimse
k. Y06/05
- kīn:** (Far.) Gönülde gizlenen düşmanlık
k. 25/019, 106/010, 139/022, 139/022, 106/010, 109/005
k.+niñ 109/003
k.+çilerin 118/007
- kino:** (Rus.) Sinema
k. Y21/04, Y21/04
- kir:** Kir, leke
k. Y07/03

kir-: Girmek
 k.-edür 24/008, 24/010, 37/015, Y08/05
 k.-edürler 45/015
 k.-erler 118/021
 k.-di 109/018, Ş02/03, Y11/07, Y12/07, Y16/01
 k.-dük Ş03/02, Y10/05, Y14/05
 k.-diler Y12/07, Y01/03, Y06/03
 k.-ipdürler 79/001
 k.-mey-men 132/004
 k.-megeyler 69/027, 95/011
 k.-iñler 96/009, 100/004
 k.-sem Y06/02
 k.-ey 66/014
 k.-ip 5/007, 30/005, 104/023, 106/039, 118/019, 132/007, Ş05/03, Ş05/04, Ş05/06, Ş06/02, Ş06/03, Y10/08, Y11/03, Y11/05, Y12/07, Y12/08, Y14/08, Y01/03, Y01/04, Y02/03, Y06/03, Y08/03, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y18/03, Y20/08, Y21/02, E01/05, E02/03
 k.-edurğan Y18/06
 k.-edurğanların 22/029
 k.-gen Ş05/05, Y08/04
 k.-gennin Y16/04
 k.-gendin Y16/01
 k.-genler 28/002, 125/005, Y16/01
 k.-genédiler Y20/03
 k.-iş Y19/04
 k.-işmek Y15/02
kirā': (Ar.) Kira, bir şeyi belirli bir bedel karşılığında kullanmak Krş. İcār
 k. Y08/05, Y08/05, Y08/05, Y18/06, Y21/06
 k.+sı Y18/06
kirām: (Ar.) 1.Soyu temizler 2. Cömertler şaḥābe+i k. Y09/02, Y21/01, Ş06/02
 zevāt+ı k. Ş04/06, Y06/04
 k.+nın Y09/02
 k.+larını Y03/06
 k.+larmızın Y03/03
kirasin: (Rus.) Dizel
 k. Y21/08, Y21/08, Y21/08
 k.+ni Y21/08
kirgölük: Girilecek, sığınılacak
 k. 71/003
kirgüz-: Girdirmek
 k.-dün 66/011
 k.-üp Y11/07, Y15/02
 k.-üpdür Y10/07
kirgüzül-: Girdirilmek
 k.-üp Y12/03

k.-genligi Y13/09
kiril-: Girilmek
 k.-edür Y12/03
kirim: Girim, giriş Krş. Kiriş
 k. Y19/04, Y21/06, Y21/06
 k.+ni Y19/04
Kiristinski: Kişi adı
 k.+ler Y13/12
kiriş: Giriş Krş. Kirim
 k.+iñni 121/008
 k.+leriñni 68/024
 k.+lerini 68/024
kiriş-: Girişmek, başlamak Krş. Başla-
 k.-ti Y06/03, Y19/04
 k.-mesek E01/01
 k.-ip Y12/12, Y13/03, Y17/03
kirlen-: Kirlenmek
 k.-megen Y10/10
kirleştür-: Kirlletmek
 k.-di Y12/06
kirpik: Kirpik
 k.+lerimge 132/004
kişen: Zincir Krş. İşkil, kayd, zincir
 k. Y13/05
 k.+ler Y18/02
 k.+leri Ş04/01
kişi: Kişi, insan Krş. Ādem, insān, herif, nüfūs, şaḥş, zāt
 k. 1/002, 5/005, 10/015, 12/001, 15/004, 15/005, 22/030, 24/004, 25/012, 31/012, 32/002, 33/016, 37/007, 37/036, 38/014, 40/004, 55/013, 65/004, 88/005, 105/037, 141/005, Ş02/01, Ş05/01, Ş05/06, Ş05/06, Y10/04, Y10/06, Y11/09, Y11/09, Y11/09, Y12/06, Y14/07, Y14/08, Y14/08, Y14/08, Y02/03, Y02/03, Y03/02, Y03/02, Y04/04, Y05/03, Y05/04, Y05/04, Y05/06, Y06/04, Y06/05, Y07/03, Y07/04, Y07/06, Y08/02, Y08/06, Y09/02, Y09/09, Y17/01, Y17/01, Y17/01, Y17/04, Y17/04, Y18/03, Y18/06, Y18/08, Y18/08, Y18/08, Y19/05, Y19/06, Y20/07, Y20/07, Y20/08, Y20/08, Y21/04, Y21/07, E02/05
 k.+êrdiler 105/012
 k.+niñ Ş05/06, Ş06/05, Y14/01, Y05/03, Y05/04, Y05/04, Y20/05, Y20/05
 k.+niñkide Y20/08
 k.+ni 4/003, 5/006, 7/004, 109/016, Ş05/06, Y02/03, Y17/04, Y18/06

- k.+ge 7/004, 18/026, 37/037,
62/012, 78/065, Ş05/06, Y14/01,
Y07/04, Y19/08, Y21/06, Y21/06
k.+de 18/049, Y21/04
k.+din Y06/03, Y20/04, Y21/02,
Y21/02, Y21/06
k.+ler 26/004, 49/013, 49/014,
55/024, 74/005, 86/014, 119/051,
119/069, 119/078, 119/085,
119/122, 140/005, 140/013,
143/003, Y11/02, Y11/03, Y12/06,
Y12/07, Y14/01, Y01/03, Y02/01,
Y03/04, Y04/04, Y05/04, Y06/03,
Y06/03, Y06/05, Y08/03, Y09/02,
Y09/09, Y09/09, Y15/04, Y15/06,
Y18/06, Y19/07, Y19/08, Y20/05,
Y20/05, Y20/08, Y21/08, Y21/08,
E01/01, E01/03, E02/01, E02/04
k.+lerni 35/020, 119/165, 144/007,
144/011, Y10/08, Y01/02, Y07/02,
Y18/02
k.+lerni 119/021, 119/113, Ş02/05,
Y10/11, Y11/08, Y14/08, Y03/03,
Y04/06, E02/03
k.+lerge 82/002, 119/132, Ş02/03,
Y10/09, Y11/04, Y07/02, Y07/03,
Y15/07, Y20/01, E01/01, E02/06
k.+lerdin Y01/03, Y03/03, Y06/04,
E02/06
k.+lerimiz Y21/08
k.+lerimizni Y11/03
k.+leri Y02/03, Y06/02, Y06/06,
Y08/03
k.+lerige Y14/01
k.+leridin Y15/02
Kişilik: Kişilik Krş. Şahsiyet
k. Y11/09, Y07/02, Y18/06
k.+ten Y10/07
Kışon: Özel isim
k. 83/009
kitāb: (Ar.) Kitap
k. 40/007, Y14/10, Y04/03,
Y07/05, Y16/03, Y16/04, Y19/03,
Y19/08
k.+ı allahğa Y19/07
k.+ı ilāhini Ş06/05
k.+ı senetni Y14/04
k.+ğa Ş05/01
k.+da Y12/10
k.+lar Y07/06, Y07/06, Y09/01
k.+larni Ş06/05
k.+ında 139/016
k.+ı Ş05/01, Ş06/05
k.+ını Y07/05
k.+ıdın 69/028
k.+ları Y14/10, Y09/08, Y09/08
k.+larıdur Y14/10
k.+larıdın Y19/08
kitābet: (Ar.) Kitabet, yazmanlık
k. Y12/02
kitābhāne: Kütüphane
k.+ler Ş03/02
kiy-: Giymek
k.-meydürler Y05/05
k.-di 109/018
k.-i Y19/08
k.-ip Y07/01, Y07/01, Y07/02,
Y18/08
k.-gen Y13/03, Y13/03
k.-edurgan Y13/07
k.-erleredi Y19/08
k.-mek Y07/01
k.-mekge Y19/08
k.-mektin Y19/08
k.-seler Y19/08
kiydür-: Giydirmek Krş. Kiygüz-
k.-mekge Y07/02
kiydürül-: Giydirilmek
k.-geyler 109/029
kiygüz-: Giydirmek Krş. Kiydür-
k.-emen 132/016, 132/018
kiyil-: Giyilmek
k.-geyler 132/009
k.-se Y19/08
kiyim: Giyim, elbise Krş. Asbab,
kiyimlibas, libas, egin
k. Y12/01, Y13/03, Y13/03,
Y02/03, Y07/01, Y07/01, Y07/01,
Y07/01, Y07/02, Y07/02, Y07/02,
Y07/02, Y07/02, Y09/04, Y09/04,
Y19/08, Y19/08, Y19/08, Y19/08,
Y19/08, Y19/08, Y19/08
k.+ge Y07/02
k.+ler Y07/02, Y19/08
k.+lerni Y19/08
k.+lerni Y07/01, Y19/08, Y19/08
k.+lerge Y14/06
k.+imni 22/018
k.+leri Y07/01
k.+lerini Y19/08
kiyimlibās: Kıyafet, elbise Krş. Asbab,
kiyim, libas, egin
k. Y07/01, Y07/01
kiyimlik: Giyim kuşam için kullanılan
kumaş
k.+tin Y18/07
koçkar: Koç
k.+dek 114/004, 114/006
k.+larni 66/015

kof-: Kopmak Krş. Üzül-
k.-up Y01/02

koğla-: Kovalamak
k.-p 7/005, 18/037, 71/011, Ş06/02,
Y13/06, Y08/01, Y18/01, E01/02
k.-pdur 143/003
k.-sun 35/006
k.-ğuçılarnıñ 35/003

köl: El
k. 19/002, 24/004, 105/015, 39/005,
136/012, Ş01/01, Ş02/05, Ş04/01,
Ş04/05, Ş05/03, Ş05/03, Ş06/03,
Ş06/03, Y12/02, Y14/05, Y14/11,
Y13/03, Y13/11, Y06/03, Y08/01,
Y15/02, Y18/03, Y18/07, Y19/01,
Y19/05, Y20/08, Y21/02, Y21/03,
Y21/03
k.+koy- Y18/06
k.+ğa Y03/01, Y17/03, Y19/02,
E01/02, E01/04, Ş05/05
k.+da Ş04/05
k.+dın Ş01/03, Ş04/01
k.+um 77/002, 89/021, 137/005
k.+larımınñ 18/020, 18/024,
141/002
k.+umnı 73/024, 81/014
k.+larımın 18/034, 22/017, 26/006,
28/002, 63/004, 73/013, 88/009,
119/048, 143/006, 144/001
k.+larımda 7/003
k.+ımda Y21/02
k.+umdadur 16/009
k.+umdaki Y04/03
k.+ımdaki Y20/03
k.+ımdın Y21/02
k.+uñ 17/014, 18/035, 21/008,
21/008, 38/002, 44/002, 44/003,
45/004, 60/005, 63/008, 80/015,
80/017, 89/013, 89/014, 108/006,
119/173, 138/007, 139/010
k.+uñdur 109/027
k.+larıñ 119/073
k.+uñnıñ 17/007, 39/010, 80/017
k.+larıñnıñ 92/004, 102/026,
128/002, 138/008, 143/005
k.+uñmı 74/011, 74/011, 104/028,
138/007, 139/006, 144/007,
145/016
k.+uñğa 10/014, 31/005
k.+uñda 16/011
k.+uñdadur 31/015
k.+uñdın 88/006
k.+ı 26/010, 36/012, 37/024,
78/054, 98/001, 106/043, 118/016,
144/008, 144/011, Y14/09, Y20/03

k.+ıdur 144/008, 144/011
k.+ınıñ 20/006, 77/010, 89/025,
89/025, 95/007, 115/004, 135/015
k.+unı 129/007
k.+ını 78/042, 89/042, 106/026
k.+ığa 37/033, 78/061, 106/041,
123/002, 123/002, Y11/11, Y12/12,
Y05/06, Y19/07, Y20/02, Y21/08
k.+ıda 31/008, 75/008, 109/007,
109/031, 127/004, 149/006,
Y01/05, Y02/05, Y02/06, Y08/03,
Y08/05, Y17/02, Y18/02, Y20/03,
E01/03, E02/06
k.+ıdadur 95/004
k.+ıdaki Y16/04, Y19/04, Y20/03
k.+ıdın 31/015, 49/015, 71/004,
71/004, 77/020, 82/004, 97/010,
106/010, 106/010, 107/002,
144/008, 144/011, Ş02/01, Y01/05,
Y20/03, E01/03
k.+larımız Ş03/01
k.+larımıznıñ 90/017, 90/017
k.+larımıznı 44/020
k.+ımızğa Ş03/01, Y13/05
k.+ımızge Y13/05
k.+umuzğa Y12/05
k.+umuzğa Ş04/04
k.+umuzda Y16/04
k.+ımızdaki Y09/05
k.+larıñıznı 134/002
k.+ları 81/006, 91/012, 95/005,
115/007
k.+larıñ 28/004, 78/072, 111/007,
Y09/02, 28/005
k.+larını 55/021, 76/005, 125/003,
Y09/04, Y09/05
k.+larığa Ş02/01, Y10/12, Y13/03,
Y13/03, Y08/03, Y19/07, Y09/09
k.+larıda 26/010, Y13/03
k.+larıdaki Ş02/04
k.+larıdın 140/004, Ş01/02, Y06/06

kollan-: Destek olmak Krş. Yola-
k.-ıp Y21/04

Kolomb: Özel isim
k. Y04/04, Y04/04
k.+nıñ Y04/04
k.+ğa Y04/04, Y04/04, Y04/04

Komdurvaz: Yer adı
k. Y05/05

komite: (Fr.) Komite
k.+si Y06/02
k.+siniñ Y20/04

kon-: Konmak
k.-ar 91/002
k.-arèrdim 55/008

- k.-arlar 104/012
k.-up 59/015
konak: Mısır Krş. Mısır
k. Y12/04, Y19/07
koğgaz: Böcek
k. Y03/02
konsol: (Fr.) Konsolos
k.+ıga Y18/06
konsolat: Konsolosluk
k.+tın Y18/06
k.+ıga Y04/06
kontorol: (Fr.) Kontrol Krş. Nazret, nezâret
k. Y13/01, Y20/03, Y20/04, Y20/04
kontorolçi: Kontrol eden
k.+ler Y20/04
kop-: Koparmak, çekip ayırmak
Krş. Ayır-, ayır-, ecet-, kıpar-, üz-
k.-maydur 41/009
k.-ar 94/016
k.-arlar 35/011
k.-ğıl 3/007, 7/006, 9/019, 10/012,
35/003, 44/024, 59/005
k.-sun 68/001
k.-masunlar 140/010
k.-ay 12/005
k.-kanda 76/009, 109/028, 124/002
k.-up 17/013, 20/008, 44/026,
74/022, 82/008, 88/010, 102/013,
106/030, 119/062, Y14/07, Y14/07,
Y13/07
k.-ğuçılarnı 74/023
k.-ğuçılardın 139/021
k.-kuçılar 3/002
k.-kuçılardın 18/048
k.-kan 3/006
k.-kandurlar 27/013, 54/003
k.-ğandurlar 86/014
k.-kanlarnı 44/007
k.-kanıız 127/002
k.-kanlardın 17/007, 59/002
k.-mağı 18/038
k.-uşumnı 139/002
kopal-: Kopabilmek
k.-maslar 36/012
kopallık: Kabalık
k.+larda Y03/06
kopar-: Koparmak Krş. kıp, üz-,
k.-ur 107/026
k.-masêrdi 78/038
k.-ıp 35/024, 80/002, 113/007
koram: Koruyucu Krş. kırgan
k. 31/002, 71/003, 141/006
k.+dur 18/032
k.+nı 27/005, 40/002
k.+nı 78/020, 105/041, 114/008
k.+ga 61/002, 137/009
k.+lar 104/018
k.+larnı 78/015
k.+dın 78/016, 81/016
k.+ım 18/002, 18/002, 19/014,
28/001, 31/003, 42/009, 62/002,
62/006, 71/003, 144/001
k.+ımdur 92/015
k.+ı 62/007, 78/035, 94/023
k.+ıdur 89/027
k.+ıga 95/002
korgan: Koruyucu Krş. kıoram
k. 31/002, 9/009, 9/010
k.+dın Y01/06
k.+ım 18/002, 91/002, 144/002
k.+ımdur 31/003, 62/002
k.+ımdursen 71/004
k.+ıdur 28/009
korgon: Avlu, bahçe
k. Y19/07
kork-: Korkmak
k.-adur 64/009
k.-a-men 27/001
k.-may-men 56/004, 56/012
k.-may-sen 91/006
k.-may 64/004, 118/006, Y05/04
k.-maydur 27/003
k.-may-mız 46/003
k.-maydurlar 55/020
k.-ar-men 49/006, 119/120
k.-mas-men 3/006, 23/004
k.-mas 112/007, 112/009
k.-arlar 40/003, 52/006, 65/008,
102/016
k.-tılar 77/017
k.-kıylar 67/007, 72/005, 130/004
k.-mağıl 49/017
k.-sun 33/008
k.-uğlar 34/009
k.-sam 56/003
k.-sağlar Y04/04
k.-up 22/024, 33/008, 76/009,
112/001, 119/162, 128/001, Y01/05
k.-kuçılar 22/023, 25/014, 66/016,
103/011, 115/011, 118/004,
119/074, 119/079, 135/020
k.-kuçılarnı 115/013
k.-kuçılarnı 33/018, 34/007,
34/009, 61/005, 103/017, 119/063,
145/019
k.-ğuçılarga 60/004, 85/009
k.-kuçılarga 103/013, 31/019,
111/005, 147/011
k.-adurğan 119/039, 128/004

k.-adurğanların 22/026
ķorķat-: Korkutmak Krş. ķorķut-
 k.-tı 18/004
 k.-ğıl 83/016
ķorķķuĉı: Korkanlar
 k.+largā 15/004
ķorķķuluĉ: Korkulu Krş. ģavfluk
 k.+dur 96/004
 k.+dursen 76/007
 k.+ķa 76/011
ķorķunĉ: Korkunĉ
 k. 2/011, 31/011, 105/038, Ő04/05,
 Ő05/02, Y04/03
 k.+ĝa 9/020, 90/011
 k.+ta 14/005, 53/005
 k.+larımdın 34/004
 k.+uı 5/007, 119/120
 k.+uıĝa 119/038
 k.+ı 19/009, 36/001, 111/010,
 Y09/11
 k.+ını 34/011
 k.+ıdın 64/002
ķorķuŝ-: Korkuŝmak
 k.-up Y08/01
ķorķut-: Korkutmak Krş. ķorķat-
 k.-ķu Y11/03
 k.-up Y14/08, Y01/04, Y01/05,
 Y01/06, E01/02
 k.-ķanlarēdi Ő06/04
 k.-uş Y17/01
ķorķutuĝluk: Korkulacak
 k. 89/008
ķorķova: Yer adı
 k. Y17/02
ķoŝ: Tarla sürmek için hayanın arkasına
 takılan bir alet
 k. 141/007, Y20/06
ķoŝ-: Katmak
 k.-tı Y03/02
 k.-ķıl 69/027
 k.-up Y02/04, Y03/06, Y04/04,
 Y15/05, Y15/12, Y18/07
 k.-ķan Y14/11, Y04/04
 k.-ķanlar Y03/04
 k.-maĉ Y10/05, Y19/07
ķoŝaĉ: Aĝıt Krş. Mersiye
 k. Y04/01
ķoŝam: Ćit
 k.+ĝa 62/003
ķoŝıl-: Katılmak Krş. ķatnaŝ-, ķoŝıl-
 k.-ĝan Y13/08
ķoŝma: Birleŝtirme
 k. Y06/02
ķoŝna: Komşu Krş. Hemsāye, ķoŝnı, ķoŝnu
 k. Y20/07

k.+sı Y20/02
 k.+sıda Y20/02
 k.+ları Y20/08
ķoŝnı: Komşu Krş. Hemsāye, ķoŝna,
 ķoŝnu
 k.+ları Y12/12
ķoŝnu: Komşu Krş. Hemsāye, ķoŝna,
 ķoŝnı
 k.+mız Y19/04
ķoŝuĉ: 1. Hediye edilecek şeyler 2. Kaşık
 k. Y04/03, Y18/06
ķoŝıl-: Katılmak Krş. ķatnaŝ-, ķoŝıl-
 k.-dı Ő06/04
 k.-duk Y04/03
 k.-up Y14/07, Y14/07, Y14/11,
 Y15/09, Y15/11, Y17/04, Y19/01,
 Y19/01, Y21/04
 k.-maĉ Y04/05
 k.-uş Y04/05, Y04/05, Y18/04
 k.-uşını Y19/03
ķoŝum: Eklem, eklenen şey
 k.+larını Y17/03
ķoŝun: Birlik, grup Krş. Birlik, ittiĝādlık
 k. 27/003
 k.+durlar 68/012
 k.+larnı 68/012
 k.+larnı Y13/12
 k.+ı 33/006
 k.+ınını Y13/10
 k.+ını Y13/08, Y13/09
 k.+ıda Y20/03
 k.+larımız 44/010, 60/011, 108/012
 k.+ları 148/002, 103/021
ķotan: Aĝıl
 k.+larnı 68/013
 k.+larıdın 78/070
 k.+larındın 50/009
ķotaz: Yak
 k. Y12/06, Y09/07
ķoy: Koyun
 k. 8/007, 78/052, 78/070, Y12/06,
 Y12/06, Y01/06, Y02/05, Y04/06,
 Y04/06, Y06/02, Y09/07, Y18/08,
 E01/03
 k.+dan Y18/08
 k.+dēk 44/011, 44/022, 119/176
 k.+larımız 144/013
 k.+larıdurmız 95/007, 100/004
 k.+ları 79/013
 k.+larıĝa 74/001
ķoy-: Koymak Krş. Sal-, tikle-, toĝtat-
 k.-adur 33/007
 k.-a-men 89/025
 k.-may Y05/02
 k.-maymen 101/003

k.-ar-men 11/001, 12/005, 31/001,
50/022, 71/001, 142/002
k.-ar-sen 41/012
k.-ar 10/018, 21/004, 75/008,
146/009, 147/004, Y06/03
k.-mas 55/024, 107/039
k.-arlar 17/014, 49/010
k.-dı 104/005, 105/022, Y14/06,
Y14/08, Y13/11, Y20/02
k.-madı 105/014
k.-duş 44/002, 66/012
k.-duş 137/002, Y09/09
k.-dılar 77/017
k.-updur-men 89/019, 119/031
k.-updur-sen 4/007, 8/006, 88/006,
88/008, 90/008, 102/025, 119/152,
139/006
k.-updur 8/002, 40/003, 66/020,
Y21/04
k.-updurlar 73/009, 74/005, 74/007,
79/002, 79/007, 119/110, 140/005
k.-ğıl 61/002, 79/007, 142/007
k.-mağıl 19/013, 69/014, 141/008
k.-mağlar 105/015
k.-ay Y01/05
k.-sam Y10/07
k.-sa Y12/06, Y08/04
k.-salar Y18/08
k.-up 4/001, 16/010, 55/002,
73/018, 78/005, 105/020, 107/040,
109/006, 132/008, 141/003, Ş02/05,
Ş06/01, Y10/08, Y11/04, Y11/07,
Y14/03, Y01/05, Y02/03, Y03/05,
Y04/04, Y05/02, Y06/03, Y15/02,
Y15/08, Y16/04, Y20/05, Y20/05,
Y20/05
k.-mastın Ş04/02, Y13/11, Y07/05,
Y18/04
k.-adurğan 84/003, 104/003
k.-ğan 31/004, 31/019, 78/061,
92/011, 94/009, 141/009, Y11/05,
Y01/02, Y04/06, Y13/03, Y21/03
k.-ğanga Y14/08, Y04/03
k.-ğanlar Y21/06
k.-guçığa 136/024
k.-arêrdim 81/012
k.-mağ Y02/06, Y21/02, E02/01
k.-mağdur Y20/03
k.-mağğa Y02/01
k.-mağları Y15/08
k.-mağtın 64/005
k.-uş Y13/10, Y18/06, Y19/03,
Y20/06, Y21/06
k.-uşnı Y19/03, Y21/05
k.-uşığa Y13/11

k.-uşka Y18/03, Y20/05, Y20/07
k.-uşdın 38/007

koşak: Koyu

k. 18/011, 18/012

koydur-: Koydurmak, bıraktırmak

k.-mağ Y18/06

k.-up Y12/05

k.-uşka Y11/06

koyn: Koyun, göğüs Krş. kökreg

k.-uşdın 74/011

koyul-: Koyulmak, bırakılmak

Krş. kaldurul-, taşlan-

k.-adur Y12/10, Y02/03, Y06/02,
Y06/02

k.-ur 10/002

k.-dı Y06/05, Y17/01, Y18/06,
Y19/06, Y21/06

k.-updur Y21/04

k.-up Y08/01, Y16/03, Y18/01,
Y18/03, Y18/07, Y19/07

k.-ğan 106/019, Y03/06, Y06/05,
Y09/01, Y09/10, Y09/10, Y18/01,
Y19/03, Y19/06, Y19/06

k.-ğandur 45/002, 122/005

koza: Kuzu

k. Y03/06, Y09/09

koşga-: Hareket ettirmek, kımıldatmak

k.-rêrdiler 78/042, 106/029

k.-p 78/058

k.-ş Y20/04

koşgal-: Hareketlenmek, kımıldanmak

k.-ıp Y05/01, Y06/05

k.-mağığa Y15/03

k.-dı 39/002

koşgalan: Hareket, isyan Krş. fa'aliyet,
hareket, 'işyân, reftâr

k. Y14/12, Y18/04, Y18/05

k.+ı Y16/02

k.+ları Y06/01, Y10/04, Y18/02,
Y18/03

köç-: Göçmek, taşınmak

k.-ti Y20/02

k.-se Y12/12

k.-üp 55/012, Y17/01, Y17/01,
Y17/04

k.-mekge Y09/10

köçet: Fide

k.-dêk 128/003

k.+ler 144/012

k.+lerini Y20/05

köçme: Taşınan, taşınılabılır

k. Ş04/02

köçür-: 1. Geçirmek

Krş. Kêçir-, kêçür-, ötker-, ötküz-

2. Göç ettirmek

- k.-dük Y08/04, Y08/04
k.-üp 44/002, Y02/06, Y14/12,
Y04/02, Y05/03
k.-megige Y20/01
k.-mek Y04/01
- köf:** Çok Krş. Ança, bek, cık, çoğ,
derya, hayli, köp, mebzûl, nurgun,
taza, tola, ziyâde
k. Y21/05, Y21/06
- köhne:** (Far.) Eski Krş. Eski
k. 77/005, Ş04/02, Y10/06, Y10/08,
Y10/09, Y10/11, Y11/01, Y11/05,
Y11/06, Y12/01, Y12/03, Y12/03,
Y12/05, Y13/04, Y13/06, Y05/05,
Y05/05, Y05/05, Y07/03, Y07/05,
Y09/09, Y09/09, Y15/03, Y15/07,
Y16/04, Y17/02, Y19/04, Y19/05,
Y19/05, Y20/02, Y20/05, Y20/08,
Y20/08, Y21/03, Y21/03, Y21/03
k.+sini E01/03
- köhnel-:** Eskimek
k.-ip 102/026
- kök:** 1. Gök Krş. Āsmān 2. Mavi 3.
Yeşillik 4. Kök
k. 23/002, 37/002, 52/008, 58/009,
78/046
k.+teki 89/037
k.+idëkdürler 103/015
- köker-:** Yeşermek Krş. Ön, yıldızla-
k.-gen 37/036
- kökle-:** Köklemek Krş. Yıldızla-
k.-rler 92/014
k.-se 92/007
k.-genini 65/011
- kökrek:** Göğüs Krş. koyun
k.+ığa Y13/07, Y13/08
- köl:** Göl
k.+lerdin Y15/05
k.+ige 114/008, 107/035
- kölgelik:** Gölgeli Krş. Sayeban
k. Y13/03
- kömür:** Kömür
k. 18/008, Y09/03
k.+lerniñ E01/03
- kömürçi:** Kömürçü
k.+lerniñ Y09/03
- kön-:** Alışmak
k.-mey Y15/01
- köñül:** Gönül Krş. Dil, kalb
k. 44/022, 12/002, 24/004, 51/010,
69/020, 73/007, 90/011, 101/003,
101/004, 109/013, 119/002, Ş04/05,
Y10/10, Y11/03, Y11/09, Y08/01,
Y08/01, Y15/08, Y18/02, Y20/05,
Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y21/01,
Y21/01
k.+üm 9/001, 13/005, 16/009,
27/003, 27/008, 28/007, 28/007,
36/001, 39/003, 40/012, 55/005,
57/007, 57/007, 61/002, 73/021,
73/026, 77/006, 84/002, 86/012,
102/004, 108/001, 109/023,
111/002, 119/010, 119/034,
119/069, 119/080, 119/145,
119/161, 131/001, 138/001,
141/004, 143/004, Y20/03
k.+ümniñ 19/014, 25/017, 40/010,
49/004, 73/026, 119/112
k.+ümniñni 38/008
k.+ümni 17/003, 26/003, 69/020,
73/013, 86/012, 119/036, 119/112,
139/023
k.+ümde 4/007, 13/002, 66/018,
119/011
k.+ümdedür 40/008
k.+ümdin 45/001
k.+ümüz 33/021, 44/018, Ş04/02,
Y10/11
k.+ümüzge Y13/05
k.+üñ 27/014
k.+üñniñ 20/004, 37/004
k.+i 5/009, 11/002, 32/011, 34/018,
41/006, 64/006, 73/001, 78/037,
95/010, 96/002, 101/005, 104/015,
105/003, 109/016, 112/008,
125/004, 147/003, Y11/10, Y01/04,
Y21/02, Y21/02, Y21/04, Ş02/05
k.+ü Y21/02
k.+iniñ 10/003, 21/002, 33/011,
78/072
k.+ini 10/017, 78/008, 104/015,
107/012
k.+üğe Y05/06
k.+ide 10/006, 10/011, 10/013,
14/001, 15/002, 35/025, 53/001,
55/022, 62/004, 74/008, 78/019,
84/005, 58/002, E01/04, E02/05
k.+idedür 37/031
k.+ideki Y13/04, Y04/01, E02/05
k.+imiz Ş04/04, Y20/06
k.+imizde Y07/04
k.+üniz 4/004, 31/024
k.+ünizni 62/010, 62/008
- köñüllik:** Gönüllü Krş. Fahrî, köñüllük
k. E02/05
k.+ler 107/042
- köñüllük:** Gönüllük Krş. Fahrî, köñüllük
k. Y14/06, Y03/06, Y19/06
k.+ler 94/015

k.+lerni 112/002
k.+lerni 7/010
k.+large 36/010, 112/004
köpsi: Hüküm Krş. Ahkām, hüküm
k. Y10/06, Y11/04, Y04/02,
Y08/02, Y08/02, Y08/03, Y08/03,
Y08/03, Y21/08, Y21/08, Y21/08,
Y21/08, Y21/08
k.+ni 20/07
k.+de Y08/02, Y08/02, Y21/07
k.+large Y20/07
köp: Çok Krş. Ança, bek, cık, çoğ, hayli,
köf, mebzûl, nurgun, taza, tola,
ziyâde
k. Ş01/03, Ş01/03, Ş02/01, Ş02/02,
Ş02/03, Ş02/03, Ş02/03, Ş02/06,
Ş03/01, Ş04/02, Ş04/02, Ş04/02,
Ş04/05, Ş05/02, Ş05/03, Ş05/04,
Ş05/05, Ş06/01, Ş06/03, Ş06/03,
Ş06/05, Ş06/05, Ş06/05, Ş06/06,
Y10/11, Y10/12, Y11/02, Y11/02,
Y11/02, Y11/03, Y11/05, Y11/07,
Y11/08, Y11/10, Y11/11, Y12/05,
Y12/06, Y12/06, Y12/07, Y12/10,
Y12/11, Y12/11, Y12/11, Y12/11,
Y12/12, Y12/12, Y14/06, Y14/06,
Y14/09, Y14/10, Y14/12, Y13/02,
Y13/02, Y13/08, Y01/01, Y01/01,
Y01/03, Y01/03, Y02/04, Y03/03,
Y03/04, Y03/05, Y03/05, Y03/05,
Y03/06, Y04/01, Y04/01, Y04/02,
Y04/04, Y05/04, Y05/04, Y06/02,
Y06/02, Y06/03, Y06/03, Y06/06,
Y07/01, Y07/03, Y07/04, Y07/05,
Y07/05, Y08/01, Y08/04, Y08/06,
Y09/03, Y09/05, Y15/01, Y15/01,
Y15/05, Y15/07, Y16/01, Y16/01,
Y16/02, Y16/03, Y16/03, Y16/04,
Y16/04, Y17/02, Y17/02, Y17/03,
Y17/04, Y18/02, Y18/02, Y18/02,
Y18/02, Y18/03, Y18/03, Y18/05,
Y18/06, Y19/03, Y19/03, Y19/06,
Y19/07, Y19/08, Y20/01, Y20/03,
Y20/03, Y20/04, Y20/04, Y20/05,
Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/07,
Y20/08, Y20/08, Y21/01, Y21/01,
Y21/01, Y21/01, Y21/02, Y21/03,
Y21/04, Y21/04, Y21/04, Y21/05,
Y21/05, Y21/06, E01/01, E01/02,
E01/02, E01/03, E01/03, E01/03,
E01/03, E01/05, E01/05, E02/02,
E02/03, E02/04
k.+dür Y16/04
k.+édi Y06/06

k.+ni 20/07
k.+ge Y10/01, Y11/03, Y11/04,
Y15/12
k.+ke Y03/01
k.+ler E01/03
k.+çe Y03/01
k.+tin Y10/02
k.+leri E01/02, E02/03, E02/05
köpçilik: Çoğunluk Krş. Ekşeriyet,
köpçülük
k. Y11/02, Y02/04, Y04/01,
Y07/04, Y18/02
k.+ni 20/07
k.+i Ş04/04, Y01/04, Y15/08
k.+ini Y14/06
köpçülük: Çoğunluk Krş. Ekşeriyet,
köpçilik
k. Y18/02, Y18/02, Y18/04
köpey-: Çoğalmak
k.-ip Y14/12, Y09/09, Y16/04
köpeyt-: Çoğaltmak Krş. Aşur-, gûldat-,
tazala-
k.-ip Y19/04
köplik: Çokluk Krş. Ekşeriyet, keşret,
nurgunluk, ziyâdelik
k.+idin Y04/02, Y04/04
köprak: Çoka yakın Krş.köprek
k. Y06/02
köprek: Çoka yakın Krş.köprak
k. Y02/03
k.+i Y10/07
köprük: Köprü
k.+idin Y20/04
k.+ler Y11/10
köptür-: Abartmak Krş. Mübalağa
k.-üş Y13/12
kör: Kör, göremeyen
k. Y01/05, Y01/05
k.+ni 89/049
k.+ler Y07/06
k.+lerni 146/008
k.+large Y07/06
kör-: Görmek
k.-edür 11/006, 49/010, 64/005,
87/003, 99/004, 119/141, Y03/04
k.-edürler 25/019, Y15/08
k.-memdür-men 139/021
k.-memdür 94/010
k.-e-men 118/007, 119/104,
119/113, 119/128, Y20/04, Y21/05
k.-meymiz 74/009
k.-mey Y01/02, Y02/03, Y02/06,
Y15/01
k.-meydür 10/011, 94/007

k.-meydürler 49/019, 135/017
k.-e-miz Ş02/01, Y10/06, Y10/10, Y11/10, Y13/12
k.-mekte-miz Y11/08
k.-mektedir Ş02/02
k.-erler E01/03
k.-ür-men 17/015, 31/006
k.-ür-sen 37/034, 52/003, 91/009, 128/005, 128/006
k.-ür 5/006, 11/005, 33/014, 37/013, 49/018, 101/003
k.-ür-miz 36/010
k.-ürler 49/014, 107/025
k.-düm Y05/03, Y21/04
k.-dün Y03/02
k.-di 54/007, 109/017, 139/016, Y13/04, Y21/05
k.-dük Y11/08, Y08/04, Y20/03, E02/05
k.-diler 77/016
k.-üpdür-men 37/036, 48/008, 55/011, 119/096
k.-üpdür-sen 10/014, 45/007
k.-üpdür 35/021, 92/011, 97/006, 98/003
k.-üpdürler 68/024
k.-gey-men 106/005, 119/019
k.-gül 5/010, 142/005
k.-ün E01/04
k.-ünler 34/008, 46/008, 66/005, 97/010, 133/001
k.-sünler Y05/05
k.-sem 73/003, Y12/06, Y21/07
k.-mesem 137/006
k.-sek Y07/05, Y21/03, Y21/04
k.-seler Y18/08
k.-ey 34/012, Y06/03
k.-üp 4/002, 17/015, 22/008, 26/005, 31/007, 35/022, 40/003, 48/005, 50/017, 52/006, 69/032, 77/016, 86/017, 97/004, 107/042, 112/010, 114/003, 118/017, 119/074, 119/158, 119/163, Ş02/02, Ş02/02, Ş02/05, Y11/02, Y11/02, Y11/08, Y12/05, Y12/10, Y14/06, Y14/08, Y13/03, Y02/03, Y02/06, Y03/03, Y03/05, Y03/05, Y04/02, Y04/04, Y06/05, Y07/01, Y07/02, Y08/03, Y08/05, Y09/08, Y09/09, Y17/03, Y17/04, Y18/03, Y18/07, Y18/08, Y19/08, Y20/05, Y20/06, Y20/08, Y20/08, Y21/02, E01/02
k.-geli 14/002, 53/002, 63/002, 105/025

k.-gende 50/018, 58/010, 95/009, 109/025, Y09/04, Y18/08
k.-edurğan 5/004, Y12/02
k.-meydurğan 89/048
k.-gen 37/026, 78/068, 90/015, 119/048, 119/048, Ş03/01, Ş03/01, Y13/04, Y13/07, Y01/06, Y07/01, Y09/04, Y18/04, Y18/08, Y19/06, E01/01
k.-megen 58/008, Ş04/01, Y02/06, Y07/06
k.-gendin Y17/03
k.-megenidin Y13/10
k.-genler 31/011, 35/019
k.-genlerim Y21/04
k.-genlerini Y19/08
k.-genlerini 22/007, 64/008
k.-güçi 55/013
k.-güçini 11/005
k.-güçiler 34/021, 35/027, 38/019, 44/010, 68/001, 69/004, 81/015, 83/002, 97/010, 106/041, 120/006, 122/007
k.-güçilerini 18/040, 44/008, 89/023, 139/021
k.-güçilerinin 41/007, 129/005
k.-güçilerge 21/008
k.-güçilerdin 9/013, 18/017, 69/014
k.-megenlik Y07/02
k.-megi Y04/02
k.-megüdek 69/023
k.-megünçe 112/008
k.-mesêrdi 49/010
k.-mek Y01/05, Y04/01, Y07/06
k.-mekge Ş02/02
k.-mekimiz E02/06
k.-mekleri Y01/06
k.-mekimizge Ş03/01
k.-üşni Y19/02
k.-üşge Y19/02
k.-üşige Y04/01
k.-üşligi Ş03/02

köre: Göre

k. Ş06/03, Y11/11, Y11/11, Y03/01, Y18/05, Y18/06, Y21/01

körel-: Görebilmek

k.-mey Y09/03

köreş-: Görüşmek, buluşmak Krş. Körüş-k.-gendürler 85/010

körfe: Kuzu kürkü Krş. Marı

k.+sini Ş02/05

körgüz-: Göstermek Krş. Körset-

k.-ey 91/016

k.-meysen 16/011

k.-di Y13/03

k.-üp Y01/06
körgüzül-: Gösterilmek Krş. Körsetil-
 k.-di Y13/04
 k.-dü Y13/04
körle-: Kazmak Krş. Kevlen-, oyul-
 k.-pdür 7/016
 k.-pdürler 35/008, 57/006
körlen-: Kazılmak
 -ğunça 94/013
körpe: Döşek Krş. Uran
 k.+mni 6/007
 k.+side 41/003
körset-: Göstermek Krş. Körgüz-
 k.-edür 19/002, 25/014, 59/0010,
 Y10/10, Y20/02, Y21/01
 k.-mey E01/02
 k.-mektedür Y21/02
 k.-ür-sen 18/026
 k.-ür 4/006, 18/026, 19/003,
 147/019, Ş06/01
 k.-e-men Y21/05
 k.-ti Y01/02, Y03/02, Y03/06,
 Y20/02
 k.-tiler Ş05/02
 k.-ipdür-sen 60/003
 k.-ipdür 31/022, 98/003, 111/006
 k.-mişdür Y06/05
 k.-gil 17/007, 25/016, 86/017,
 119/132
 k.-ey 50/023
 k.-ip 25/004, 85/007, Ş04/02,
 Ş04/05, Ş06/05, Ş06/06, Y12/08,
 Y01/06, Y04/02, Y15/01, Y15/07,
 Y18/02, Y19/06, Y20/05, Y20/06,
 Y20/06, Y21/06, Y21/06, E01/02,
 E02/03, E02/06
 k.-geli 109/012, 109/016
 k.-edurğan Y10/10
 k.-gen 78/011, Y12/04, Y14/06,
 Y13/05, Y17/03, Y18/04, E01/01
 k.-gendin Y12/10
 k.-güçi 71/020
 k.-güçidür Y16/02
 k.-mek Y11/05, Y06/01, Y09/01
 k.-mekle Ş04/05
 k.-mekmiz Ş06/02
 k.-mekleri Y04/02
 k.-mekniş 102/013
 k.-iş Y20/06, Y21/06
 k.-işige Y12/01
 k.-ivi Y03/05
körsetil-: Gösterilmek Krş. Körgüzül-
 k.-edür Y12/03
 k.-gey 92/015

k.-di Y10/09, Y04/04, Y06/04,
 Y06/05
 k.-se Y01/03
 k.-ip Y10/11, Y06/05, Y07/02
 k.-edurğan Y03/06
 k.-gen Y10/04, Y12/12, Y13/08,
 Y13/09, Y07/06
 k.-megen Y09/03, Y18/01
körsetiş: Gösteriş
 k.+de E01/01
körül-: Görülmek
 k.-di Y18/06
 k.-medi Y01/05
 k.-mekte Y06/04
 k.-sün Y20/05
 k.-meslikte Y12/11
 k.-üp Y12/12, Y06/04, Y09/11,
 Y17/03, Y18/06, E02/05
 k.-edurğan Y07/06, Y08/06
 k.-gen Ş05/06, Y07/06, Y15/06
 k.-megen Ş02/04, Ş04/01
 k.-mek Y05/01
 k.-mekge Y12/09
 k.-mekteedi Y19/05
 k.-se edi E01/04
körün-: Görünmek
 k.-edür Y11/12, Y03/05, Y15/10,
 Y20/05, Y21/04
 k.-diler 74/005
 k.-se Ş06/01
 k.-üp Ş04/05, Y10/07, Y12/06,
 Y13/01, Y13/04, Y13/11, Y07/03,
 Y07/04, Y16/03
 k.-meklikdin 36/002
 k.-üş Y13/04
 k.-üşler Y06/05
 k.-üşlerdin Y03/06
körüş-: Görüşmek Krş. Köreş-
 k.-geli 41/006
 k.-ivatқан Y20/03
 k.-mek Y19/03
köter-: Kaldırmak, yükselmek
 Krş. eğizlen-, örle-, kötür-, yüksel-
 k.-di 106/026
 k.-edurğan 107/025
 k.-edür 68/019, 75/007, 110/006,
 113/008
 k.-ey 63/004
 k.-gen 74/005
 k.-genimde 28/002
 k.-genimni 89/051
 k.-gil 74/003
 k.-güçi 78/009, Ş03/03
 k.-güçisendür 3/004
 k.-iñler 24/007, 24/009, 24/009

k.-ip 9/013, 85/003, 126/006,
134/002, Ş04/04, Y14/09, Y14/12,
Y13/03, Y03/05, Y04/04, Y09/04,
Y16/04, Y18/01
k.-ipdürler 83/002
k.-iptür 148/014
k.-işge Y21/04, Y21/04
k.-işini Y03/06
k.-işlerini Ş03/02
k.-mek Y11/06, Y07/03, Y08/02
k.-mekligi 75/006
k.-meçler 75/005, 75/005
k.-mepdür 24/004
k.-mes Y21/04
k.-ür 27/006
k.-ürler 91/013
k.-ürmen 25/001, 86/005, 119/048,
143/008
köteril-: Kaldırılmak, yükseltmek
Krş. Kötürül-
k.-ür 27/006, 75/010, 118/016
k.-geysizler 24/007
k.-megi 141/002
kötert-: Kaldırtmak
k.-ip Y07/01
kötür-: Yükselmek, kaldırmak
Krş. Köter-, eğizlen-, örle-, yüksel-
k.-ip Y01/05
k.-iş Y20/06
k.-sün Y18/08
k.-üp Y13/03, Y20/06
kötürül-: Kaldırılmak, yükseltmek
Krş. Köteril-
k.-meydür Y13/08
k.-üp Y08/02, Y15/12, Y19/03
k.-üş Y20/06
k.-üşini Y19/03
k.-üşge Y19/03
kövdelik: Gövdeli
k. Y01/05
köy-: Yakmak Krş. Köydür-, yak-
k.-edür 89/047
k.-üp 50/003, 58/009, Y05/03
köydür-: Yakmak, yıkmak Krş. Köy-, yak
k.-ür 46/009, 97/004
k.-di 106/018
k.-üpdürler 74/008
k.-üp Y10/09, Y05/04k.-edürğan
18/008, 20/003, 40/006, 50/008,
51/016, 51/019, 66/013, 66/015,
83/014
k.-gendür 80/016
köydürül-: Yandırılmak
k.-gendür 102/003
k.-mekte Y13/02

köyüklük: Yanmış olan

k. 11/006

köyüş: Yanma

k.+din 38/007

köz: Göz Krş. Çeşm, dide

k. 11/004, 17/008, 39/012, 56/008,
80/005, 126/005, Ş03/01, Ş06/05,
Y13/05, Y02/03, Y05/06, Y07/03,
Y15/02, Y15/02, Y15/03, Y15/04,
Y16/02, Y16/03, Y18/02, Y18/04,
Y18/08, Y19/06, Y21/01, Y21/06,
E02/06

k.+ni 35/020

k.+ge 10/005, 12/005, 119/118,
Y10/07, Y12/06, Y07/03

k.+de Ş02/06, Ş03/02, Ş04/02,
Ş04/05, Ş05/01, Y11/08, Y13/10,
Y02/02, Y03/06, Y20/05

k.+din Y10/10

k.+lerni 18/027

k.+üm 31/009, 54/007, 69/003,
92/011

k.+lerim 25/015, 101/006, 102/003,
119/082, 119/123, 119/148,
131/001, 141/008

k.+lerimni 26/003, 38/010,
101/003, 101/007

k.+ümni 32/008, 40/012

k.+lerimni 13/003, 77/004,
116/008, 119/018, 119/037,
121/001, 123/002

k.+lerimge 132/004

k.+ümdin 119/136, Y19/06

k.+leri 17/002, 31/022, 139/016,
91/008

k.+lerinni 50/021

k.+i 33/018, 94/009, Y17/02,
Y17/03, Y21/03

k.+ü Y16/04

k.+ini 146/008, Y19/06

k.+ige Y05/06

k.+inçe Y09/05

k.+ümüz 35/021, 123/002

k.+ümüz Y13/05, Y02/06

k.+imiz Y03/06

k.+lerimiz Ş05/02

k.+lerimiz Y02/03

k.+lerimizni 118/023

k.+imizni Y01/01

k.+lerimizge Ş02/02

k.+içizge Y09/04

k.+leri 10/008, 11/004, 19/009,
34/015, 66/007, 69/023, 73/007,
115/005, 123/002, 123/002,

135/017, 145/015, Y06/04, Y09/03

k.+lerinin 36/001
k.+lerini 17/011, 22/017, Ş01/02
k.+leride 15/004
köze: Bir mutfak eşyası
k.+nın 2/009
k.+ler Y05/05
k.+si 2/009
közle-: Gözlemek, beklemek Krş. Küt-
k.-p Ş03/03, Y13/05, Y18/04,
Y18/08
közlevçi: Gözleyen, bekleyen Krş.
Muntazir
k. Y05/05
kredit: (Fr.) Kredi Krş. karz
k.+aç- Y07/02
k.+ni Y21/06
k.+din Y21/06
k.+i Y21/06
Kuanıton: Özel isim
k. Y15/11, Y15/09
kuçağ: Kucak Krş. kuçak
k.+ıda Y10/10
kuçak: Kucak Krş. kuçak
k.+ımğa 35/013
k.+ının 110/003
k.+ını 129/007
kuçe: (Far.) Sokak Krş. Tala
k. Y09/03, Y09/04, Y09/04,
Y13/02, Y16/01, Y19/05, Y21/04,
E02/04
k.+ğa Y21/04, Y09/03
k.+de E02/04
k.+lernin 18/042
k.+lerni Y18/06, Y19/05, Y21/04,
Y21/04
k.+lerge Y17/01
k.+lerde Y18/05
k.+lerimizde 144/015
k.+leridin 55/012
kuçkaç: Serçe kuşu
k. 11/002, 84/003
k.+dek 102/007, 124/007
k.+lar 104/017
kuddüs: (Ar.) 1.Kutsallık Krş. kudsiet
2. Kudüs şehri
k.+ü şerif Y14/11, Y14/11, Y14/12
k. 30/004, 46/004, 96/009, 97/012,
99/003, 99/005, 103/001, 111/010,
145/021
k.+dür 22/003, 99/009
k.+i 71/022
k.+inin 78/041
k.+iğa 89/018
kucret: (Ar.) Kuvvet, takat, güç Krş. Bâzû,
mağdûr, zor

ehl+i k. Y04/01
k. 62/012, 65/006, 93/001, 96/006,
96/008, Y04/02
k.+ge Y04/01
k.+in 21/001, 63/002, Y01/05
k.+inini 66/003, 79/011, 132/008
k.+inini 71/018, 80/002, 145/011
k.+inde 21/013
k.+indin 59/016
k.+i 20/006, 68/035, 78/004,
78/026, Y11/08
k.+inin 150/002
k.+ini 105/004, 106/009
k.+lerinin Y03/01
kucretlik: (Ar.+Tr.)Kudretli
k. Y16/04
k.+dür 29/004
kuks: (Ar.) Kutsal
Krş. kudsî, muğaddes, mübarek,
şerif
k. 68/035
kuksî: (Ar.) Kutsal
Krş. kuds, muğaddes, mübarek,
şerif
k. 29/002
kuksiyet: (Ar.) Kutsallık Krş. kuiddüs
k. 93/005
k.+i 65/004
k.+ide 60/006, 108/007
kuks: Kuyu
k.+larını Y21/08
k.+tın Y15/05
k.+ları Y21/08
kuks: Kul, köle Krş. ‘abd, bende, kenizek
k. 105/018, Y11/10, Y13/05,
Y18/02, Y18/02
k.+kıl- Y18/02, Y18/02
k.+lar Y15/06
k.+larınin 8/006
k.+uğunu 10/012
k.+larınin 58/002
k.+larınin 9/016
k.+larını 68/031
k.+larığa Y03/03
kuks: Kulak Krş. kuks
k.+ı Y21/03
k.+ımız Y21/03
kuks: Kulak Krş. kuks
k. 103/020, 106/025, Y11/05,
Y11/05, Y05/03, Y06/04
k.+sal- 5/001, 17/001, 34/011,
39/012, 45/010, 49/003, 54/003,
55/001, 58/005, 77/001, 78/001,
80/001, 81/009, 81/011, 81/013,

- 84/008, 86/006, 116/002, 140/006,
141/002, 143/001, Y21/06
k.+nı 94/009
k.+larım 92/011
k.+ımnı 49/004
k.+larımın 40/006
k.+ıı 130/002
k.+ııı 10/017, 31/002, 71/002,
86/001, 88/002, 102/002
k.+ı 58/004
k.+larımız 44/001
k.+larız 78/001
k.+ları 34/015, 115/006, 135/017
k.+larığa 18/007, Y11/08
- kulan:** Yaban eşi
k.+ 104/010
- kulçılık:** Kölelik hali
k. Y20/01
- kulluk:** Kulluk, kölelik
k. Ş02/01, Ş02/02, Ş03/01, Ş04/01,
Ş05/01, Y10/05
- kum:** Kum
k. Y17/04, E01/02
k.+ı 78/027
- kumanda:** (Fr.) Komuta Krş. hüküm
k.+sıda Ş06/02, E01/02
k.+sında Y08/06
k.+sıyla Ş06/02
- kumandan:** (Fr.) Komutan Krş. Serdâr
k. E01/02, E01/02, E01/03
- kumandanlık:** Komutanlık
k. Ş05/05
k.+ığa Y15/09
- kumkağızı:** Kara tahtayı temizlemek için
kullanılan bir çeşit silgi
k. Y16/04, Y16/04
- Kumul:** Yer adı
k. Ş02/02, Ş04/05, Ş06/03
k.+dın Ş02/01, Ş02/01, Ş03/01,
Ş04/04, Ş04/06, Y04/03
- Kumuş:** Yer adı
k. Y18/07
- kur-:** Kurmak, tesis etmek Krş. Tikle-,
tüz-
k.-dı Y16/02
k.-up Y10/02, Y17/01, Y17/02,
Y17/04
k.-ğan Y17/02, Y17/02
k.-mağı Y19/01
k.-uşı Y19/01
k.-uşka Y20/07
- kur'a:** (Ar.) Kura çekmek
k. 22/018
- kural:** Silah Krş. Tafaçı, yarağ
k. Y16/02, Y20/03, Y21/03, E01/03
- k.+dın Ş05/02
k.+lar Y17/03
k.+larını Y17/01, Y19/03
k.+ları Y16/01, Y18/03
k.+larını Y19/01
- kurallan-:** Silahlanmak
k.-ıp Y12/10
k.-ış Y12/10, Y12/10, Y12/10,
Y13/12, Y18/05
- kurallandır-:** Silahlandırmak
Krş. yarağlandır-
k.-up Y18/05
- kurallık:** Silahlı Krş. yarağlık
k. Y12/10, Y18/05
- kuralsızlan-:** Silahsızlanmak
k.-ış Y13/11
- kuralsızlandırul-:** Silahsızlandırılmak
k.-ğan Y13/09
- kur'an:** (Ar.) Hz. Muhammed' e indirilen
Müslümanlığın temel kitabı
k.+ı 'azimülşan E02/01
k.+ı 'azimşanda Ş06/05
k.+ı hekim Ş06/05
k.+ı hekimdür Ş05/04
k.+ı hekimni Ş06/05
k.+ı hekimler Y09/01
k.+ı kerim Ş05/01, Ş05/01, Y14/02,
Y09/02, Y16/03, E01/01
k.+ı kerimdür Y04/03
k.+ı kerimni Y04/03, Y15/05,
Y16/03, Y16/03
k.+ı kerimde Y14/01, Y02/01,
Y04/03, Y04/03, Y15/05, Y15/05,
Y15/08, Y16/01, Y16/03, Y16/03,
Y16/03, Y19/08, E02/03
k.+ı kerimdeki Y04/04
k. Ş05/04, Ş06/05, Ş06/05, Y02/01,
Y09/02
k.+da Y06/03
- kur'aniye:** (Ar.) Kur'an'a mensup,
Kur'anla ilgili
ta'limatı k. Y14/01, Ş06/05
k.+ni Ş06/05
k.+dın Y14/01
- kurbân:** (Ar.) Kurban
k. 40/006, 51/016, 54/006, Y12/08,
Y04/03
k.+kıl- 54/006
k.+ğa 40/006, 51/016
k.+dın 51/019, 51/019
k.+lar 66/013
k.+lık 66/015
k.+ı 20/003
k.+ların 50/008, 50/008

k.+ı 40/006, 50/014, 107/022,
116/017
k.+idék 141/002
k.+ları 66/015
k.+larını 4/005, 16/004, 27/006,
56/012
k.+larıdın 51/019
ķurbāngāh: (Ar.+Far.) Kurban edilen yer
k.+nın 118/027
k.+ın 51/019
k.+ların 84/003
k.+ının 26/006
k.+ığa 43/004
ķurbānlık: (Ar.+Tr.) Kurbanlık
k. 51/019, 106/038, Y05/04,
Y05/04
k.+kıl- 4/005, 16/004, 66/015,
106/038
k.+nı 118/027
k.+larını 106/029
ķurgān: Yer adı
k. Y01/06, E01/05
ķurş: (Fr.) 1. Kurs 2. Kur
k. Y18/07
k.+ğa Y18/07
k.+da Y20/08
k.+ını Y07/03
k.+ının Y18/07
ķursağ: Kursak, karın Krş. karın, ķursak
k.+ını Y05/04
k.+ında Y05/04
ķursaķ: Kursak, karın Krş. karın, ķursağ
k. Y13/07, E02/05
k.+ğa E02/03
k.+tın 22/009, 71/006
k.+large E02/03
k.+ı E02/03
k.+ını 17/014
k.+ıda 139/014
k.+ıdın 22/010
k.+ımız 44/025
k.+larını Y08/03
ķurşa-: Kuşatmak Krş. Çörgül-, ihāta
k.-pdur 22/016
k.-pdurlar 22/013, 40/012
k.-p Y17/01, Y08/01, Y08/02
ķurt: Böcek, toprak kurdu
k.+durmen 22/006
k.+ığa 78/046
k.+ları 105/035
ķuru-: Kurumak, tükenmek
k.-dı 32/004, 106/009
k.-p 22/015
k.-ğandur 69/003
ķuruçurı: Kuru muru

k. Y09/04
ķuruķ: Kuru
k. 63/001, 66/006, 95/005, 105/041,
107/035, Y01/06
k.+ta Y18/03
k.+ları Y13/05
ķuruķluk: Kuruluk
k.+ığa 32/004
ķurul-: Kurulmak, yapılmak Krş. Etil-,
kılun-, tüzül-, yasal-, yasan-, yosat-
k.-dı Y13/04
k.-mışdur Y05/05
k.-ğalı Y18/01
k.-ğan Ş02/04, Y10/02, Y10/05,
Y11/08, Y11/08, Y13/01, Y13/05,
Y13/05, Y02/05, Y03/05, Y05/02,
Y06/01, Y09/04, Y17/04, Y18/01,
Y18/04, Y19/06, Y20/02, Y20/07
k.-ğanını Y18/03
k.-maķla Y06/01
k.-up 68/006, Y01/05, Y05/06,
Y06/04, Y15/04, Y16/02, Y18/01,
Y18/03, Y18/06, Y20/01, Y21/02
k.-ğanèdi Y10/03
k.-uşığa Y13/06
ķurus: (Fr.) Kurs Krş. Ķurş
k. Y18/07
ķurultay: (Moğ.) Kurultay, kongre
k. Y13/05, Y08/06, Y16/02,
Y16/02, Y21/05, Y21/05
k.+ğa Y08/06
k.+da Y16/02
k.+ı Y14/10, Y08/06
k.+ıda Y19/02, Y19/02
ķurut-: Kurutmak
k.-adurğan 106/015
k.-ursen 74/016
k.-up Y05/02
ķuş: Kuş Krş. Murğ
k. 129/003, 129/004, Y12/01,
E02/03
k.+larığa 79/002
ķüşiş: (Ar.) Çalışma, çabalama
Krş. Ķayret, himmet, iş, sa'y
k. Ş01/03, Y02/01, E01/04
k.+lerini Y04/02
ķut: Kutlu
ķ. Y04/03
ķutķar-: Kurtarmak
Krş. ķutķaz-, ķutķur-
k.-ğan Ş02/06
k.-ıp Y01/05
ķutķarıl-: Kurtarılmak
k.-dılar Y06/05
ķutķaz-: Kurtarmak

Krş. kütkar-, kütkur-
 k.-adur 72/013, 72/013, 91/004
 k.-maydur 44/007
 k.-a-men 91/014
 k.-ur-sen 18/049
 k.-ur 18/027, 20/006, 34/007,
 34/018, 34/019, 35/010, 35/010,
 37/040, 55/017, 57/003, 97/011,
 106/043, 107/019, 107/029,
 138/007, 145/019
 k.-dı 18/019, 34/004, 34/006,
 44/003, 106/008, 107/007, 107/014,
 116/007
 k.-dın 22/005
 k.-ıpdur-sen 56/013, 86/013
 k.-ıpdur 18/043, 54/007, 116/009
 k.-ğay 72/004, 109/031
 k.-gül 3/007, 6/005, 12/001, 17/014,
 20/009, 22/021, 22/021, 25/020,
 31/002, 31/002, 31/016, 31/016,
 39/008, 43/002, 51/014, 54/001,
 59/001, 59/002, 69/001, 69/015,
 71/002, 82/004, 86/003, 86/017,
 109/022, 109/027, 116/004,
 118/025, 119/094, 119/146,
 120/003, 143/009, 144/008,
 144/011
 k.-sun 22/008
 k.-ıp 7/002, 28/009, 33/019, 44/008,
 60/005, 69/014, 69/035, 71/002,
 106/010, 106/047, 108/006,
 Y03/02, Y18/04
 k.-ğalı 7/002, 18/041, 31/002,
 40/013, 50/022, 70/001, 71/003,
 71/011, 80/002
 k.-adurğan 7/010
 k.-ğan Ş03/03
 k.-ğuçım 144/002
 k.-ğuçısı 106/021
 k.-mağ 76/009, Ş02/03, Y10/05
 k.-uşğa Y20/02

kutkazğuçı: Kurtarıcı Krş. kütkurucu
 k.+mdur 18/002
 k.+sı 17/007

kutkur-: Kurtarmak
 Krş. kütkar-, kütkaz-
 k.-amız Y14/11

kutkurucu: Kurtarıcı Krş. kutkazğuçı
 k.+sınığ Ş04/06

kutluğ: Kutlu
 k. Ş06/05, Y15/12, Y16/04, E01/06,
 E02/06, Y21/01

kutu: Kutu
 k. Y10/08

kutul-: Kurtulmak

k.-adur Ş05/06
 k.-a-mız Y07/04, Y19/03
 k.-ur-men 18/004
 k.-dı Y17/01
 k.-dılar 22/005
 k.-updur Y10/07
 k.-up Ş01/01, Ş04/06, Ş05/02,
 Y18/01, Y20/01
 k.-ğan 33/016
 k.-ğandur 124/007
 k.-mağlık 68/021
 k.-uş Y18/04

kutuluş: Kurtuluş Krş. ħalās, necāt,
 selāmet
 k. Ş04/04, Y20/04
 k.+nın Ş03/03
 k.+ı Ş04/05

kuvvet: (Ar.) Güç
 Krş. Bāzū, küç, mağdūr, tākat
 k. 18/032, 18/039, 33/017, 37/035,
 68/035, 90/010, 138/003, Ş02/02,
 Ş03/02, Ş06/01, Ş06/01, Y04/03,
 Y08/04, Y08/06, Y19/01, Y19/02,
 Y19/02, E02/06, E02/06
 k.+ge 84/007
 k.+te 73/013, 103/020, Y18/05
 k.+tin 84/007
 k.+ler Y19/01
 k.+lerdür Y19/01
 k.+lerge Y10/02, Y02/02
 k.+im 18/001, 22/015, 38/010,
 71/009
 k.+iğ 59/011
 k.+iğniğ 110/002, 110/003
 k.+iğni 71/018
 k.+iğğa 21/013
 k.+iğde 54/001
 k.+i 73/027, 99/004, Y15/12,
 Y18/01
 k.+iniğ Y13/12
 k.+ini 90/011, 111/006, Y03/04,
 Y16/01
 k.+ige Ş02/02, Ş04/05, Y10/10
 k.+ide 147/005
 k.+idin 22/021, 89/049
 k.+imiz Y18/01
 k.+lerimizni Y18/01, Y18/04
 k.+leri Y16/01, Y19/02
 k.+lerini Ş04/05, Ş06/02, Y15/11,
 Y18/03, Y20/04, Y20/06
 k.+leriğa Y09/10

kuvvetle-: Güçlemek, desteklemek
 k.-ydür Y13/11
 k.-p Y18/04

kuvvetlen-: Güçlenmek, desteklenmek

Krş. Küçey-
k.-ip Y16/03
 kuvvetlendir-: Güçlendirmek
Krş. küçeyt-, küçlendir-
k.-edür 89/021
k.-edür 104/015
k.-ür 3/006
k.-ğıl 119/029
k.-geli 20/002
k.-meği Y19/01
 kuvvetlik: (Ar.+Tr.) Kuvvetli
k. 19/005, 24/008, Y18/02
k.+bol- 27/014, 31/024
k.+dürler 69/004
 kuyâş: Güneş Krş. Āftāb, şems
k.+nı 74/016
 kuyruk: Kuyruk
k. Y01/06
k.+ı Y18/03
 kuyul: Dökülmek
k -ğandur 22/014
 kuyun: Kasırğa
k. 50/003, 58/009
k.+da 77/018
k.+dın 55/009
k.+uñ 83/015
 Kuyurtu: Yer adı
k. Y18/06
 Küankis: Yer adı
k. Y15/09
 Küba: Yer adı Krş. Küva
k. Ş05/05, Ş05/05
k.+da Ş05/05
 kübrā: (Ar.) Büyük Krş. ‘azīm, büyük,
çoñ, kette, yogan, zor
‘ulemā +ı k. Ş04/06
k. Ş04/06
k.+larımız Y16/03
 küç: Güç Krş. Bāzū, kuvvet, maqdūr,
tākat
k. 29/002, 29/011, 33/016, 52/007,
68/028, 68/035, Y10/02, Y10/02,
Y01/05, Y01/05, Y03/01, Y04/01,
Y09/07, Y18/01, Y18/04, Y19/04,
Y20/03, Y20/06, E02/06
k.+i 65/006, 66/007, 73/005,
84/005, 40/007, Ş03/02, Y07/06,
Y18/05, Y19/04
k.+niñ 76/005
k.+ni Y17/02
k.+lerni Y15/02
k.+üm 28/007, 59/009, 59/017,
118/014
k.+ümniñ 43/002, 62/007
k.+ümni 102/023

k.+uñ 74/013
k.+uñniñ 89/010
k.+uñni 86/016
k.+idür 27/002, 28/008
k.+iniñ 78/051, 89/017
k.+ini 78/061, Y12/10
k.+ığa 63/010, 147/010
k.+üge Y20/06
k.+ümüz 46/001
k.+lerimiz Y18/04
k.+ümüzge 81/001
k.+leri Y18/03
k.+leriniñ 105/036
k.+lerini Y18/01, Y18/02
 Küçañ: Özel isim
k. Y20/07
 Küçer: Yer adı
k. Y09/07, E01/05, E01/05, Ş06/03
k.+ni E01/05
k.+ğa Y04/04, E01/05, E01/05
k.+de Ş06/03
k.+deki E01/05
k.+din Ş04/06, Ş05/05, Y07/03,
Y07/03
 Küçerlik: Küçerli Krş. küçerlik
k. Ş05/01
 Küçerlik: Küçerli Krş. küçerlik
k.+lerniñ E01/05
 küçey-: Güçlenmek, kuvvetlenmek
Krş. kuvvetlen-. Krş. küçüy-
k.-di Y20/03
k.-ip Y17/02, Y08/02
k.-mesün Y17/02
 küçeyt-: Güçlendirmek
Krş. kuvvetlendir-, küçlendir-
k.-ip Y20/07
k.-mañnı Y18/04
 küçeyüçi: Güçlendirici
k. Y13/09
 Küçin: Yer adı
k. Ş02/01, Y02/04, Y02/04,
Y02/04, Y02/04
k.+niñ Ş01/03
k.+din Ş01/03
 küçlendir-: Güçlendirmek
Krş. kuvvetlendir-, küçeyt-
k.-ürerdi 105/024
k.-di 52/007
k.-ğıl 68/029
 küçlüğrağ: Biraz güç
k.+turlar 142/008
 küçlük: Güçlü Krş. küçlük
k. Y17/02, Y18/02
 küçlük: Güçlü Krş. küçlük

- k. 18/017, 18/018, 22/013, 35/010,
74/016, 80/016, 80/017, 89/013,
136/012, Ş01/01, Ş06/03, E02/02,
Y13/11, Y20/01, Y20/08, Y20/08
k.+dürler 38/019
k.+leri 10/010
- küçüy-**: Güçlenmek Krş. küçey-
k.-üp Y20/03
- küfr:** (Ar.) İnkâr
k. Ş06/05
- kül:** Kül
k. Ş05/03
k.+dek 147/017
k.+ni 102/009
k.+ge Y09/03
k.+ler Y09/03
- kül-:** Gülmek
k.-edür 2/004, 22/007, 37/013
k.-ersen 59/008
k.-üp 52/006
k.-üptur Y21/04
- küldürle-:** Kükremek, küldürlemek
k.-ydür 29/004
k.-di 18/013
k.-p 46/003
k.-geniğin 104/007
k.-genini 65/007, 65/007
- küldürleş:** Kükreme
k.+nın 81/007
k.+ının 77/018
- külfet:** (Ar.) Sıkıntı, zorluk
Krş. Ağırçılık, ağırlık, kıyınçılık,
müşküllük, zorluk kıyınlık
k.+ler Ş04/02
k.+idin Y01/05
k.+leriyle Ş05/01
- külgü:** Gülüş
k. 126/002, Y17/04
- külhan:** (Far.) Eğlence yeri
k. Y06/06
- külüş-:** Gülüşmek
k.-ürler 80/006
- kümrük:** Gümrük
k.+lodge Y02/04
- kümüş:** Gümüş
k. 66/010, 68/013, 68/030, 105/037,
115/004, 135/015, Y02/03, Y02/04,
Y07/02, Y20/07
k.+dekdürler 12/006
k.+nın 119/072, Y02/04
k.+lernin Y11/03, Y11/04, Y13/02
k.+lerni Y11/04
- kün:** Gün Krş. Şepne
k. 2/008, 7/011, 13/002, 19/002,
25/005, 35/028, 37/026, 38/012,
38/6, 44/022, 50/001, 56/001,
56/002, 56/005, 71/015, 71/024,
72/005, 72/015, 72/017, 73/014,
74/016, 74/022, 84/010, 84/011,
86/003, 88/017, 89/016, 95/007,
102/008, 104/019, 104/022,
113/003, 119/091, 119/097,
145/002, 148/003, Ş02/03, Ş02/06,
Ş03/02, Ş03/03, Ş04/06, Ş04/06,
Ş05/05, Ş06/01, Ş06/01, Ş06/01,
Y10/07, Y10/09, Y10/09, Y10/10,
Y10/10, Y11/06, Y11/09, Y12/01,
Y12/02, Y12/04, Y12/06, Y12/07,
Y14/08, Y14/09, Y14/09, Y13/05,
Y13/05, Y13/05, Y13/05, Y13/06,
Y13/06, Y13/06, Y01/04, Y01/05,
Y01/05, Y01/05, Y01/06, Y02/03,
Y02/05, Y03/01, Y03/01, Y04/01,
Y04/01, Y04/01, Y04/02, Y05/01,
Y05/01, Y05/06, Y06/04, Y07/05,
Y07/05, Y07/06, Y08/03, Y08/06,
Y09/03, Y17/01, Y17/01, Y17/02,
Y17/03, Y18/01, Y18/02, Y19/05,
Y19/05, Y19/05, Y19/05, Y20/03,
Y20/04, Y21/01, Y21/01, Y21/02,
Y21/03, Y21/04, Y21/05, Y21/08,
E01/03, E01/04
k.+dek 90/004
k.+dür Y13/05, Y13/05, Y13/05,
Y13/06
k.+ni 58/008, 136/008, Y13/06
k.+ğa Ş03/02, Y13/06, Y15/12,
Y18/07
k.+ge 19/002, 19/005, 61/008,
68/019, 88/009, Y11/08, Y03/03,
Y18/01, Y18/06, Y20/03, Y20/07,
Y21/02, Y21/04, Y21/06
k.+de 71/009, 102/002, 119/164,
138/003, Y10/11, Y14/10, Y07/01,
Y08/05, Y16/01, Y16/04, Y17/02,
Y17/02, Y18/07, Y18/08, Y19/01,
Y19/01, Y19/01, Y19/01, Y19/05,
Y21/04, Y21/04, Y21/07, E01/03
k.+deki 32/003, Ş05/06, Y13/02,
Y16/02
k.+den Ş01/02, Y11/08, Y16/03
k.+din 61/008, 68/019, 88/009,
96/002, 139/016, Ş02/03, Ş02/06,
Ş04/06, Ş04/06, Ş05/02, Ş05/04,
Ş06/01, Ş06/01, Y01/04, Y01/05,
Y03/03, Y07/06, Y07/06, Y18/01,
Y20/03, Y20/07, Y20/08, Y21/02,
Y21/04, Y21/06, E01/03, E02/03,
Y10/05, Y11/03, Y11/04, Y13/01,

Y13/02, Y18/03, Y18/03, Y18/03,
Y19/02, Y15/12, Y18/07
k.+ki Y13/08, Y02/03, Y17/03,
Y18/04, Y21/03, Y21/04, Y21/04,
Y21/07
k.+ler Ş02/02, Ş04/06, Y01/02,
Y04/02, Y09/04
k.+lerdür Y18/01
k.+lerni 34/012
k.+lerni Y10/10
k.+lerğa Y18/04
k.+lerge 90/015, Y04/01, Y08/01
k.+lerde 49/005, Ş01/01, Ş05/01,
Ş06/06, Y10/07, Y11/07, Y12/10,
Y14/11, Y14/12, Y01/02, Y01/04,
Y03/01, Y07/04, Y07/05, Y09/09,
Y16/01, Y16/02, Y17/03, Y18/02
k.+lerdeki Ş02/01, Ş05/05, Y02/04,
Y17/02
k.+lerdin Ş04/04, Y01/02, Y01/03,
Y05/06, Y20/03
k.+lerğaça Y03/03, Y16/02
k.+lerim 102/011
k.+lerimni 39/004, 102/024
k.+lerimni 39/005, 102/023
k.+i 56/009, 118/024, 146/004,
Ş03/03, Y10/08, Y11/01, Y11/03,
Y11/05, Y11/09, Y11/09, Y11/09,
Y11/12, Y14/07, Y14/07, Y14/09,
Y13/04, Y13/04, Y13/05, Y13/06,
Y01/01, Y01/05, Y02/06, Y03/05,
Y03/05, Y05/01, Y05/02, Y08/02,
Y08/04, Y08/05, Y09/10, Y15/05,
Y15/12, Y16/04, Y17/04, Y18/06,
Y19/03, Y19/05, Y19/08, Y20/08,
Y20/08, Y20/08, Y20/08, Y20/08,
Y21/01, Y21/07, Y21/07, Y21/07,
Y21/07, Y21/07, Y21/07, Y21/07,
Y21/07, Y21/08, Y21/08, Y21/08
k.+ü Ş04/01
k.+idür Y21/03, Y21/04
k.+ini 37/013
k.+ini 78/043, 137/007
k.+ide 18/018, 20/001, 27/005,
41/001, 50/015, 59/016, 77/002,
78/010, 86/007, 102/002, 110/003,
110/004, 140/007, Y14/08, Y14/09,
Y21/08
k.+ideki 95/008, Y13/07, Y09/08,
Y17/04
k.+idin Y07/02, Y18/06, Y18/07
k.+lerimiz 90/009
k.+lerimüzdür Y18/01
k.+lerimizni 90/011, Y18/04
k.+imizde 81/003

k.+lerimizde 90/014, Y18/04
k.+leri 27/004, 89/029, 90/010,
103/015, 109/008, 119/084,
144/004, Ş03/03, Y11/05, Y04/04,
Y07/01, Y07/04, Y09/03, Y09/04
k.+lerini 55/024, Ş05/04
k.+lerini 37/018, 77/005, 78/033,
89/045, 143/005
k.+lerige Y04/03
k.+leride 23/006, 37/019, 44/001,
44/001, 72/007, 128/005, Ş04/05,
Ş05/06, Y13/12, Y06/02, E01/03
k.+leridin 94/013, Y01/04
k.+lerigaça Ş04/05

künbez: (Far.) Mezar Krş. ‘ebedgâh, kabir,
mezâr

k.+lerige Y14/02

Künce: Yer adı

k. Ş06/03, Y05/04

kündelik: Gündelik

k. Ş01/03, E01/03

kündinkün: Günden güne

k. Y09/03

kündüz: Gündüz

k. 1/002, 32/004, 42/003, 55/011,
8/014, 88/001, 91/005, 136/008,
Y20/03

k.+dék 139/012

k.+de 22/002, 42/008, 121/006,
Y16/04, Y18/08

k.+i Y13/07

künlük: Günlük

k. Y12/07, Y07/06, Y20/08

k.+ini Y19/07

küreş: Mücadele

k.+inde Y20/02

küreş-: Mücadele etmek

k.-ip Ş02/02, Ş04/05, Y10/08,
Y05/02

k.-mek Y09/10

kürüc: Pirinç Krş. kürünç

k. Y04/06, Y04/06

kürünç: Pirinç Krş. kürüc

k. Y12/04

küt-: Beklemek Krş. Közle-

k.-diler Y09/03

k.-emiz Y18/08

k.-üp Y18/04

kütül-: Beklenmek

k.-edür Ş05/05, Y06/05, Y20/08

k.-megen Y02/06

Küba: Küba Krş. Küba

k. Y12/10

küyçin: Belli bir alandan çıkan buğday

k. Y19/04

- küye:** Bit
k. 39/011
- küz:** Güz, sonbahar Krş. hâzân
k. 84/006,
k.+de Y08/01
- lafz:** (Ar.) Söz, kelime Krş. ‘ahde, gep,
kal, kelam, nuṭuḡ, nuṭk, söz
l.+ıdın Ş05/02
- lager:** (Rus.) Askeri kamp
l.+ıga Y09/10
- lahza:** (Ar.) Lahza, an
l.+dur 30/005
- landuhin:** Kişi adı
l.+ni Y18/08
- la‘net:** (Ar.) Tanrının sevgi ve ilgisinden
yoksun olma
l. 10/007, 37/022, 59/012, Y11/09,
Y01/02, Y16/03
l.+kıl- 62/004, 102/008, 109/028
l.+ni 109/017, 109/018
l.+ıga Y11/08
- Lanyincan:** Kişi adı
l. Y21/01
- laṭîf:** (Ar.) Yumuşak, hoş, güzel, nazik
Krş. Çırâyılık, dâh, güzel, hoş,
ṭayyib, vecih, yaḥşî
l. 145/008
- lay:** (Far.) Çamurlu, bulanık Krş. Buluḡ,
kesâfet
l. E02/05
- lâyık:** (Ar.) Bir şeyi elde etmeye hak
kazanmış olan
l. 18/003, 29/002, 90/011, 96/008,
Ş05/04, Ş05/06, Y08/02, Y15/11,
Y17/03, Y19/06, Y20/01, Y21/08
l.+durlar 111/003
l.+ıda Y15/11
- lâyiḡa:** (Ar.) Herhangi bir konuda düşünce
ve görüş bildiren yazı
l.+nıḡ Y20/03
l.+sınıḡ Y20/03
- lazım:** (Ar.) Gerek, gerekli Krş. ‘icâb,
kérek, kéreklik, muḡtezâ, teḡişli,
teḡişlik
l. Ş02/03, Ş02/03, Ş03/02, Ş03/02,
Ş06/02, Ş06/05, Y10/01, Y10/08,
Y10/10, Y11/04, Y11/07, Y11/08,
Y11/10, Y13/05, Y13/06, Y13/10,
Y13/10, Y13/11, Y01/02, Y01/04,
Y02/01, Y02/01, Y02/02, Y02/03,
Y02/04, Y02/05, Y03/02, Y03/04,
Y03/05, Y04/02, Y04/02, Y04/03,
Y04/03, Y04/04, Y05/03, Y05/04,
Y05/05, Y06/02, Y07/01, Y07/01,
Y07/02, Y07/02, Y07/03, Y07/03,
Y07/04, Y07/04, Y07/05, Y08/03,
Y09/09, Y09/12, Y15/04, Y15/06,
Y15/08, Y15/08, Y16/02, Y16/04,
Y17/02, Y17/03, Y18/05, Y18/05,
Y18/05, Y18/06, Y18/06, Y18/06,
Y19/01, Y19/01, Y19/02, Y19/03,
Y19/03, Y19/03, Y19/07, Y20/04,
Y20/06, Y21/01, Y21/02, Y21/02,
Y21/02, Y21/03, Y21/03, Y21/03,
Y21/03, Y21/06, Y21/08, Y21/08,
E01/01, E01/01, E02/01, E02/01,
E02/01, E02/04, E02/06
l.+bol- Ş04/05
l.+dır Y15/05
l.+dur Y14/03, Y06/06, Y15/05,
Y15/07, Y16/04, Y18/05, Y19/03,
Y19/04, Y19/04, Y19/04, Y19/04,
Y20/06
l.+êdi Y13/08, Y17/03
l.+ge Ş03/03
- lazımlık:** Gereklik Krş. ḡacet
l. Y18/06
l.+mı Y18/02
l.+mı Y18/04, Y20/02
- leb:** (Far.) Dudak
l. E01/04
l.+ni 22/007
l.+ler 12/002, 63/006
l.+lerni 12/003
l.+lerdin 17/001, 120/002
l.+lerim 63/004, 66/014, 71/023,
119/013, 119/171
l.+lerimniḡ 141/003
l.+lerimni 40/009, 51/015
l.+lerimge 16/005
l.+lerimdin 89/034
l.+leriḡniḡ 17/003
l.+leriḡni 34/013
l.+leriḡḡa 45/002
l.+lermi 12/004
l.+leri 106/033
l.+leriniḡ 21/002, 59/012, 140/003,
140/010
l.+leride 59/007
- lekin:** (Ar.) Lakin
l. 35/020, 82/007, 86/015, 103/009,
106/008, 109/028, 115/016,
119/067, 119/084, Ş06/03, Y14/06,
Y13/08, Y13/09, Y13/09, Y04/03,
Y09/12, Y17/03, Y18/05, Y18/06,
Y20/04, Y20/06, Y20/06, Y20/07,
Y20/08, E02/02, E02/04, Ş05/04,
Ş05/05, Ş05/06, Y11/03, Y08/01,
Y21/06, E01/03
l.+i Y21/04

- leklek:** Leylek
l. 104/017
- Lenbular:** Kişi adı
l.+nın Y11/11
- lenfiv:** (Çin.) Çok para
l.+ni Y02/04
- lenfu:** Sokakta satılan bir yiyecek
l. E02/04, E02/04, E02/04
- lenfuçi:** Lenfu satan
l.+ler E02/04
- Lenin:** Kişi adı
l.+nın Y20/02
- Leningrad:** Yer adı
l. Y08/06
l.+da Y08/06, Y16/02
- Lenir:** Yer adı
l. Y02/06
- lenşet-:** Sarsılmak Krş. Silk-
l.-mey 26/001
l.-ürler 64/008, 109/025
l.-ip 22/007
- lerze:** (Far.) Titreme, titreyiş
l.+ge 18/007
- Letçe:** Yer adı
l.+de Ş04/04
- leton:** Amerika'da bir kale
l. Y15/10
- levāzımāt:** (Ar.) Gerekenler, lazım olanlar
l. Y01/04, Y01/04, Y01/04,
Y15/10, Y16/04, Y19/05, Y19/05
l.+nın Y19/05
l.+ı Y02/02
- lezzet:** (Ar.) Ağız yoluyla alınan tat
l. 106/014, Y18/02
l.+lerini Y18/02
- libās:** (Ar.) Giysi, elbise Krş. Asbab,
kıyāfet, kıyım, kıyımılibas
l. Y12/01, Y05/05, Y07/01,
Y19/08, Y19/08, Y19/08, Y19/08,
Y19/08, Y19/08
l.+dék 102/026, 109/019
l.+lar Y19/08, Y19/08
l.+larını Y02/03, Y06/02
l.+lardaki Y14/06
l.+ımnın 22/018
l.+ının 133/003
l.+larını Y07/02
- libāslan-:** Elbiselenmek
l.-ğandur 93/001, 93/001, 104/002
- liman:** Liman Krş. Port
l.+ığa Y03/04
l.+larığa Y09/10
- Lincan:** Yer adı
Y04/02
l.+da Y15/04
- l.+larını Y19/01
- Lirus:** İtalya'da bir ada
l. Y09/10
- Li Şu Şin:** Kişi adı
Y18/03
l.+nın Y19/01
- Livyasan:** Yer adı
l. 104/026
- livyatan:** Yer adı
l.+nın 74/014
- liyākat:** (Ar.) Bir kimsenin kendisine iş
verilmeye uygunluk
l.+ım Y21/01
- loğma:** (Ar.) Lokma
l.+lardék 147/017
- London:** Londra
l. Y11/12, Y12/10, Y13/08,
Y09/10, Y09/12, Y15/08, Y15/09,
Y16/02, Y16/02, Y18/05, Y19/01,
Y19/02, Y19/02, Y19/02, Y19/03,
Y20/04
l.+da Y08/06, Y19/03
l.+dın Y11/11, Y13/12, Y19/02,
Y20/04
- londondeyli:** Londra'da bir gazete
l. Y16/01
- Lu Si liğ:** Kişi adı
l. Y10/09, Y10/09, Y11/05,
Y11/12, Y11/12, Y13/06, Y13/08
- Luğ:** Hz. Lut
l.+nın 83/008
- Lübñān:** Lübnan
l. 29/006, 72/016, Y17/03, Y17/03,
Y18/05
l.+nın 29/006, 104/016
l.+daki 92/012
- lütf:** (Ar.) İyi muamele, iyilik, hoşluk,
güzellik Krş. Elţāf, çirāylıgılık,
hoşluk, i'nāyet, 'ināyet, ni'met,
şalāh, revnāk
l.+ı ihsanıyla Ş04/01
l.+ı kerimi Ş04/05
l. 25/010, 103/005, Y16/02
l.+ı 52/002, 107/008, 107/015,
107/021, 107/031
l.+kıl- 18/050
l.+um 144/002
l.+uğ 6/004, 26/003, 31/016,
36/005, 36/007, 40/012, 44/026,
63/003, 69/016, 88/011, 92/002,
119/076, 138/002, 143/012
l.+uğmı 17/007, 36/010, 40/010,
143/008
l.+uğğa 51/001, 119/088
l.+uğge 25/007, 119/149, 119/159

- l.+uñdın 48/009
 l.+u 21/008, 61/007
 l.+umı 31/022, 42/008
 l.+udın 33/005
 l.+larını 107/043
- ma‘ārif:** (Ar.) Bilgi ve kültür
 ‘ilm+i m. Y01/03, E01/01, Y03/01
 inṭizām+ı m. Ş03/01
 neẓāret+i m. Ş01/01
 nūr+ı m. Ş03/03
 vilāyet+i m. Y03/06
 ‘ulūm +ı m. Y16/02
 m.+i evkaf Ş04/06
 m. Ş01/01, Ş03/03, Ş04/06, Ş04/06,
 Ş06/04, Y10/05, Y10/06, Y11/01,
 Y11/02, Y11/08, Y11/10, Y12/08,
 Y14/11, Y13/07, Y01/02, Y01/03,
 Y01/03, Y01/06, Y03/02, Y03/02,
 Y03/05, Y03/05, Y03/05, Y03/05,
 Y03/05, Y03/05, Y03/06, Y03/06,
 Y03/06, Y04/03, Y04/04, Y05/04,
 Y05/05, Y05/05, Y05/06, Y06/01,
 Y06/03, Y06/04, Y07/05, Y08/04,
 Y08/06, Y09/06, Y09/07, Y09/07,
 Y09/07, Y09/09, Y16/03, Y16/04,
 Y16/04, Y17/04, Y18/01, Y18/02,
 Y18/03, Y18/07, Y18/07, Y18/08,
 Y19/03, Y21/02, Y21/02, E01/01,
 E01/01, E01/02, Ş01/01, Ş03/01,
 Y14/05, Y03/01, Y03/06, Y05/04
 m.+niñ Y10/04, Y14/06, Y19/07,
 Y19/07
 m.+ğa Ş01/01, Y05/05, Y08/04,
 Y09/07, Y09/09, Y19/07, Y04/03,
 Y07/04
 m.+ge Y05/05, Y05/06
 m.+te Y02/06
 m.+tin Y02/06, Y18/07
 m.+le Ş03/03
 m.+i Ş01/01, Y19/07, Y03/01
 m.+imiz Y03/01, Y18/08
 m.+imizniñ Y14/06, Y03/01
- ma‘ārifperver:** (Ar.+Far.) Maarifi seven
 m. Ş03/03, Y05/04, Y07/04,
 Y09/07
- ma‘āş:** (Ar.) Aylık
 m. Y14/06, Y08/04, Y17/03,
 Y18/08
 m.+ı Y20/07
 m.+ını Y08/04, Y08/04
- ma‘āzallah:** (Ar.) Allah korusun!
 m. Ş02/02, Ş04/02
- mā‘bed:** (Ar.) Mabnet, tapınak
 m.+lerini 74/008
- mābeyn:** (Ar.) Ara
 m.+ide Y16/04
- Macar:** Macar Krş. Hungar
 m. Ş05/03
- Macaristan:** Macaristan Krş. Hungar
 m. Ş06/04, Y09/11
- mācerā:** (Ar.) Macera, baştan geçen olaylar
 m.+lar E02/03
 m.+lardın Y10/03
 m.+ları Y01/04, Y16/01, Y18/02
- madde:** (Ar.) Kanun ve nizamnamelerin bir
 fıkrası
 m. Y17/03
 m.+ğa Y17/04
 m.+din Y11/08, Y17/04, Y17/04
 m.+ğaça Y17/04
 m.+ler Y10/04
 m.+large Y13/08
 m.+sini Y13/08
 m.+side Y13/09
- maddelik:** (Ar.+Tr.) Maddeli Krş.
 Maddelik
 m. Y14/05, Y18/05
- maddelik:** (Ar.+Tr.) Maddeli Krş.
 Maddelik
 m. Y06/01, Y06/03
- maddī:** (Ar.) Parayla ilgili
 m. Y03/05, Y06/06, Y09/04,
 Y17/02, Y20/02, Y21/06
- ma‘den:** (Ar.) Maden
 m. Y20/06
 m.+lerinin Y21/07
- Madrid:** Şehir adı
 m. Y17/02, Y17/02, Y17/02,
 Y17/02, Y19/02, Y20/03, Y20/04
 m.+ni Y20/03
 m.+ge Y19/02
 m.+din Y17/02
- mağaza:** (Fr.) Büyük dükkân
 m.+larını Y18/05
- mağfired:** (Ar.) Allah’ın kullarının
 günahlarını bağışlaması
 m. 130/004
- mağlûb:** (Ar.) Galebe edilmiş, yenilmiş
 m. Y10/12, E02/06
 m.+kıl-18/047, 47/004, 81/014,
 144/002
- mağlûbiyet:** (Ar.) Yenilme
 m.+ge Y10/12, E01/05
- Mağol:** Moğol Krş. Mangol, Moğol,
 Mongol
 m. Ş06/04, Ş06/04, Ş06/04,
 Y01/03, Y01/03
 m.+lar E02/06
 m.+larını Ş06/04
 m.+ları Ş06/04

mağrib: (Ar.) Garp, batı tarafından olan memleketler
Krş. Ğarb
m. E02/03, E02/03
m.+din 75/006, 103/012, 107/003

mağrib-ül-aķşa: Fas
Y17/02
m.+da Y17/02

mağrūr: (Ar.) Gururlu Krş. ğururluk
m. Y06/05, 94/004, Ş02/02, Ş04/04, Ş04/05, Y18/02, Y18/02, Y21/03
m.+largā 73/003, 75/004

mağrūruluk: (Ar.+Tr.) Gururluluk
m.+lar 5/005

maḥāl: (Ar.) Yerler
m. Y02/02

maḥalle: (Ar.) Bir şehir veya bir kasabanın bölündüğü kısımlardan her biri
Krş. maḥle
m. Y05/04
m.+ğa Y11/07
m.+de Y20/08
m.+din Y18/07
m.+sideki Y16/04
m.+sidin Y05/04

maḥallī: (Ar.) Bir yere mahsus
m. Y19/08

maḥbūb: (Ar.) Muhabbet
m.+umnı 22/020

maḥbūblık: (Ar.+Tr.) Muhabbetli
Krş. Mihribān, muḥabbetlik
m.+ı Y20/01

maḥbūs: (Ar.) Hapsolunmuş
m.+larnı Y06/05

maḥbūsuluk: (Ar.+Tr.) Hapıslık Krş.
Solağlık
m. Ş03/01

maḥfi: (Ar.) Gizli, saklı Krş. Bāṭın, ğayb, pinhan, yaşıruğluk, yaşırun
m. 49/004, 69/005, 78/002, 139/016, Y11/04, E02/05, E02/05, Y06/02

maḥkeme: (Ar.) Davaların görülüp hükme bağlandığı yer
m.+i ‘adliye E02/02
m.+deki Y21/07
m.+din Y21/08
m.+ler Ş03/01
m.+si Y03/06, Y03/06, Y17/04
m.+siğa Y03/06, Ş06/06
m.+sige Y05/03, Y05/03, Y17/03
m.+side Y18/06, Y19/05
m.+sidin Y11/06, Y02/05, Y04/06, Y05/03, Y05/03, Y09/09, Y09/09, Y18/06, Y19/05, Y21/07

maḥkūm: (Ar.) Birinin hükmü altında bulunan
m. Ş01/01, E02/01
m.+dur Y02/02

maḥkūmiyet: (Ar.) Hüküm giymişlik
m. Ş05/01, Y10/05

maḥle: (Ar.) Bir şehir veya bir kasabanın bölündüğü kısımlardan her biri Krş. Maḥalle
m. Y12/06, Y16/04
m.+si Y11/05
m.+side Y01/03
m.+sideki Y01/03, Ş01/01

maḥlūk: (Ar.) Halk olunmuş, yaratılmış
Krş. āferide
m.+lar Y18/02
m.+ının 145/009

maḥlūkāt: (Ar.) Yaratılmış şeyler, canlılar
kā’ināt+ı m. Ş05/04
m.+nın Ş05/04, Ş06/01
m.+large Y15/06
m.+ı 104/025

maḥrūm: (Ar.) Yoksun
m. Ş03/03, Ş06/01, Y13/05, Y01/04, Y02/05, Y05/02, Y05/02, Y07/01, Y07/05, Y07/05, Y15/04, Y20/01, E02/06, Y07/05, Y16/02
m.+dur Y11/09
m.+ēdi Y20/01

maḥşūl: (Ar.) Ürün
m. Y12/09

maḥşūlāt: (Ar.) Ürünler
m.+larnı Y17/04

maḥşūş: (Ar.) Hususileşmiş, başkasında bulunmayan
m. Ş02/05, Ş05/06, Y02/01 Y10/01, Y03/06, Y07/06, Y08/06, Y09/12, Y18/06, Y19/02, Y19/03, Y19/03, Y19/08, Y20/01, E02/03, E02/04, E02/04
m.+dur Y15/06

maḥşur: (Ar.) Toplanmış
m.+kıl- Y09/02

maḥta-: Övmek Krş. Dağla-
m.-ydur 49/019

maḥtan-: Övünmek Krş. Faḥr
m.-ur 63/011, 64/010

maḥv: (Ar.) Yok etme, ortadan kaldırma
Krş. Helāk, helāket, qahr, qatl, telef
m.+bol- Y21/04

maḥz: (Ar.) Halis
m.+ı ‘ināyette Y03/02

ma‘īšet: (Ar.) Geçim, geçinme
ḥayāt+ı m. Y10/04, Y15/05
m.+i aḥvālī Ş01/02

- m. Ş04/02, Y02/04, Y04/02, Y18/02
m.+niñ Y11/10
m.+i Y11/06
m.+iniñ Y10/04
m.+iniz Y15/05
- maķāle:** (Ar.) Herhangi bir konudaki yazı
m. Y04/02, Y08/01, Y17/03, Y17/04, Y17/04, Y17/04, Y17/04
m.+niñ Y17/03, Y17/04
m.+ni Y09/07
m.+ğa Y17/03
m.+ler Ş01/03, Y12/10, Y04/02, Y04/02, Y04/02
m.+lerğa Y17/04
m.+sini Y11/08, Y17/03
- maķām:** (Ar.) Mevki, kat, yer
Krş. Mekān, mevķi‘, orın
m.+ı mezkūr Ş02/01
m. Y19/03
m.+larnı Y19/03, Y19/03
m.+ları Y19/03
- maķātīle:** (Ar.) Katledilen, öldürülen yer
m. E02/01
m.+dür E02/01
- maķbūl:** (Ar.) Kabul edilen, hoş karşılanılan
m. 69/013, Y15/06, Y15/06, Y16/03, Y17/03, Y18/06
m.+bol- 40/013
- maķdūr:** (Ar.) Güç, kuvvet
Krş. Bāzū, ķudret, ķuvvet, küç, tākāt
m.+bol- 109/024
- maķdūm:** (Ar.) Hizmet edilmiş
m. Y07/05
- makedonyalıķ:** Makedonyalı
m. Y09/08
- maķşad:** (Ar.) Kasıt olunan, istenilen şey
Krş. maķşūd
nażar+ı m. Ş04/05
m. Ş04/01, Y10/01, Y11/09, Y02/05, Y04/01, Y05/06, Y18/03, Y18/07, Y19/03, Y19/03, Y21/07
m.+ge Ş04/05, Y18/01, Y20/02, Y20/02, Y21/03
m.+ı Y11/06, Y13/08, Y08/05, Y16/04, Y19/02, Y20/03
m.+ıda Ş04/04, Y03/06, Y18/04
m.+ıge Ş03/02, Y18/04
m.+ımız Ş04/05, E01/04
m.+ınıñ E02/05
m.+ıda Y03/06
m.+kıl Y16/02
m.+lar Y18/03
- m.+large E02/06
m.+ları Y12/02, Y12/03, Y12/03, Y12/12, Y12/12, Y09/02, Y18/05
m.+larığa Y11/12, Y09/07
m.+larıge E02/02
m.+larımıznı Y18/04
m.+ların Y13/08
m.+larını Y10/05, Y06/01, Y18/03, Y21/07
m.+larnı Y17/03
m.+nı Y11/04, Y21/05
- maķşūd:** (Ar.) Kasıt olunan, istenilen şey
Krş. Maķşad
m. Y13/04
m.+ı Y14/09, Y14/10, Y13/09
- maķtūl:** (Ar.) Öldürülen, ölen
m. Y04/06
- ma‘ķūl:** (Ar.) Akla uygun
m. Y10/05, Y02/05, Y05/03, Y07/04, Y21/06, Y05/02, Y08/04, Y18/02
m.+dur Y10/01
m.+bol- Y07/01
- māl:** (Ar.) **1.** Mal, taşınır veya taşınmaz varlık **2.** Hayvan
m. 112/003, Ş02/05, Ş03/03, Ş04/02, Ş06/06, Y14/08, Y02/04, Y02/04, Y05/04, Y05/04, Y06/02, Y08/06, Y15/05, Y16/04, Y18/05, Y19/04, Y19/06, Y20/06, Y20/06, Y21/06, E01/04, E02/01, E02/01, E02/02
m.+niñ Y02/04, Y02/04
m.+nı Ş02/05, Y02/04, Y19/04, Y20/06
m.+ğa Y12/06, Y04/03, Y19/04
m.+dan Y11/10
m.+lar Y15/06
m.+larnıñ Y13/02, Y19/03, Y19/06
m.+larnı Ş02/05, Y12/06, Y12/07, Y06/02, Y08/05, Y09/09, Y09/09, Y19/04, Y20/06
m.+ı Y08/03, Y09/09
m.+ını Y04/04, Y09/09
m.+larımıznı Y03/02
m.+ları Y09/09, Y19/06, E01/03
m.+larıdın Ş06/01
- Malaķa:** Yer adı Krş. Malaķa
m. Y17/02
- malah:** Çekirge
m. 109/023
m. +ķa 78/047
- Malaka:** Yer adı Krş. Malaķa
m. Y20/03, Y20/03
- Malambaķı:** Yer adı

- m. Y05/03
mālāya'nī: (Ar.) Manasız, faydasız
 m. E01/01, Y06/02
mālī: (Ar.) Mal ile ilgili
 m. Y21/07
mālik: (Ar.) Sahip Krş. Aşhab, ege, egedârlık,ehl
 m. Ş01/01, Ş01/03 Ş04/01, Y05/04, E02/06
 m.+bol- Ş01/02, Ş06/03
māliye:(Ar.) Devletin gelir ve giderleri işiyle uğraşan daire
 m. Y13/01, Y13/01, Y13/01, Y13/01, Y13/02, Y13/02, Y15/12, Y15/12, Y17/04, Y18/03, Y19/03, Y19/03, Y19/04, Y19/04, Y19/04, Y19/04, Y19/04, Y19/07, Y19/07, Y21/05, Y21/05, Y21/05, Y21/06, Y21/06
 m.+si Y13/01
 m.+siniş Y19/03, Y19/04
 m.+sini Y03/05
 m.+siğa Y16/04, Y21/06
 m.+sige Y21/06
 m.+mizni Ş03/02
ma'lūm: (Ar.) Bilinen, belli
 Krş. Aşikâr, aşikâre, 'ayân, mu'âyene, rüşen, zâhir
 m. Ş02/03, Ş02/04, Ş04/02, Ş05/04, Y10/07, Y11/05, Y11/06, Y11/07, Y12/04, Y12/10, Y12/10, Y12/12, Y12/12, Y14/10, Y01/04, Y01/04, Y01/06, Y02/01, Y02/04, Y02/05, Y02/05, Y02/05, Y03/03, Y03/04, Y04/01, Y04/02, Y04/03, Y04/04, Y06/01, Y06/03, Y06/06, Y07/04, Y07/06, Y07/06, Y07/06, Y07/06, Y07/06, Y08/02, Y08/02, Y08/02, Y08/03, Y09/09, Y16/01, Y16/04, Y16/04, Y17/02, Y17/03, Y17/03, Y17/04, Y18/08, Y19/01, Y19/08, Y19/08, Y20/04, Y20/06, Y20/08, Y20/08, Y21/03, Y21/04, Y21/06, Y21/07, Y21/08, Y21/08, Y21/08, Y21/08, Y21/08, E02/04, E02/04
 m.+dur Ş05/01, Y02/06, Y03/03, Y03/05, Y04/02, Y20/01, Y20/05
 m.+bol- Y17/03, Y20/03, Y21/06
 m.+kıl- 77/014, Y16/02, Y17/03
 m.+ıdur Ş03/01, Ş04/05
ma'lūmât: (Ar.) Bilgi Krş. Bilgi, bilgü
 'ilm+i m. E01/01
 m. Ş05/04, Y11/02, Y11/05, Y14/07, Y03/05, Y03/05, Y05/05, Y05/05, Y07/01, Y16/04, Y17/03, Y17/04, Y18/01, Y18/07, Y19/07, E01/01, E01/02
 m.+ğa E02/03
 m.+lar Y19/05
 m.+largâ Y20/03
 m.+lerge Y13/10
 m.+ı Y09/08
 m.+ları Y15/12
 m.+larını Y18/01
ma'lūmlık: (Ar.+Tr.) Bilinir Krş.
 Ma'lūmluk
 m.+i Y05/05
ma'lūmluk: (Ar.+Tr.) Bilinir Krş.
 Ma'lūmlık
 m.+dur Ş02/05
ma'mūr: (Ar.) Bayındır Krş. Ābād
 m. Ş06/03, Y14/11, Y20/06, Y21/01
ma'mūriyet: (Ar.) Bayındırlık
 Krş. Ābādlık ma'mūrluk
 m. Ş06/04
ma'mūrluk: (Ar.+Tr.) Bayındırlık
 Krş. Ābādlık, ma'mūriyet
 m.+ığa Y04/02
mağ-: Yürütmek Krş. Yürdür-, yürüt-
 m.-maydurlar 115/007
 m.-dı Y18/06
 m.-duk Y18/05
 m.-ğalı 81/012
 m.-ıp 82/005, 85/013, 97/003
 m.-ğan Y18/06
 m.-ışğa Y20/08
 m.-ışka Y20/07
mağa: Bana
 m. 2/007, 3/003, 3/006, 4/001, 6/001, 6/002, 6/002, 7/001, 9/013, 11/002, 13/003, 13/006, 16/007, 17/006, 18/004, 18/020, 18/020, 18/035, 18/044, 18/044, 18/044, 22/001, 23/004, 23/006, 25/002, 25/004, 25/004, 25/005, 25/016, 25/016, 26/001, 26/012, 27/008, 27/011, 28/001, 28/001, 30/010, 31/002, 31/002, 31/009, 31/015, 31/022, 32/008, 34/011, 35/007, 35/012, 35/016, 35/019, 35/024, 38/001, 38/002, 38/004, 38/012, 38/020, 38/022, 39/004, 40/002, 40/011, 40/014, 40/015, 41/004, 41/010, 41/011, 41/011, 42/003, 42/010, 42/010, 43/001, 50/005, 50/006, 50/015, 50/015, 50/023, 51/001, 51/005, 51/006, 51/008, 51/012, 54/002, 55/002, 55/014, 56/001, 56/004, 56/012, 57/001,

- 57/001, 59/0010, 59/004, 61/005, 69/017, 69/021, 70/001, 71/002, 71/003, 71/012, 71/017, 71/021, 73/016, 77/001, 81/009, 81/013, 86/003, 86/011, 86/013, 86/016, 86/016, 86/017, 86/017, 86/017, 88/017, 89/026, 91/014, 91/015, 101/002, 101/004, 101/006, 102/002, 102/008, 109/002, 109/002, 109/005, 109/021, 109/026, 116/002, 116/003, 116/012, 118/006, 118/007, 118/013, 118/014, 118/018, 118/019, 119/012, 119/026, 119/027, 119/030, 119/033, 119/034, 119/042, 119/058, 119/061, 119/064, 119/066, 119/069, 119/073, 119/077, 119/082, 119/087, 119/095, 119/102, 119/108, 119/122, 119/125, 119/125, 119/132, 119/132, 119/136, 119/144, 119/161, 119/170, 119/172, 119/173, 119/176, 120/005, 122/001, 129/001, 129/002, 129/003, 139/006, 139/017, 141/005, 141/005, 142/005, 142/008, 143/008, 143/008, 143/010, Y01/04, Y05/03, Y05/04, Y07/01, 18/024, 22/017, 30/003, 56/001, 73/028, 119/056, Y11/07, Y13/10, Y02/05, Y03/01, Y18/02, Y18/05, Y21/01
- mana:** İşte
m. 7/014, 33/018, 37/036, 39/005, 40/007, 40/009, 48/004, 51/005, 51/006, 52/007, 54/004, 55/008, 59/003, 59/007, 68/034, 73/012, 73/015, 73/027, 78/020, 83/002, 87/004, 92/009, 92/009, 119/040, 121/004, 123/002, 127/003, 128/004, 132/006, 133/001, 134/001, 139/004, 139/008, Ş02/01, Ş05/02, Ş06/05, Y10/11, Y12/04, Y12/06, Y13/08, Y02/04, Y04/04, Y06/02, Y08/03, Y09/04, Y19/08, Y19/08, Y20/04, Y20/04, Y21/06, Y21/06
- ma'nā:** (Ar.) Anlam Krş. Mazmūn, me'āl
m.+sı Ş03/03
- ma'nāsız:** (Ar.+Tr.) Anlamsız
m. Ş06/06
- Mançu:** Mançular Krş. Mançu
m. Y20/01, Y21/04
m.+large Y21/04
- Mançur:** Mançular Krş. Mançu
m. Ş05/03, Ş06/04
- Mançurya:** Mançuların ülkesi
m. Y15/02, Y18/01, Y17/01, Y20/02, Ş06/04
m.+nı Y17/01, Y17/01
m.+ğa Y14/09
m.+ge Y17/01
- Manesse:** Özel isim
m. 60/007
m.+niş 80/002
- ma'nevî:** (Ar.) Manaya ait
m. Y14/06, Y06/06, Y09/04, Y18/01
- Manevir:** Yer adı
m.+ge Y17/01
m.+ler Y17/01
- manevre:** (İt.)Manevra
m.+si Y18/02, Y18/02
- Manğol:** Moğol Krş.Mağol, Moğol, Mongol
m. Y21/07, Y21/07
m.+lar Y21/07
m.+ları Y08/02
- Manğolya:** Moğolların ülkesi
m. Ş06/04
m.+ğa Y12/11
m.+da Y12/12, Y12/12
m.+daki Ş06/04
- māni':** (Ar.) Engel Krş. Bend, kıskıncılık, sed
m. Ş05/03, Ş06/06
- māni'lik:** Engelli Krş. Tosuğluk
m. Ş03/02, Y19/08
- manşib:** (Ar.) Devlet hizmeti, memuriyet
m. Y04/01, Y04/03
m.+dağılarga E01/04
- manţık:** (Ar.) Doğru düşünme
m. Y09/08
- mara-:** Sinsice gözlemek
m.-ydur 10/009
m.-ğuçılar 71/011
m.-p 37/032
- maral:** (Moğ.) Ceylan
m.+nıŋki 18/033
m.+larını 29/009
- Maralbaş:** Yer adı
m.+de Y05/04
- marı:** Kuzu kürkü Krş. Körfe
m. Ş02/05
- ma'rifet:** (Ar.) Ustalık
'izzet+i m. Ş06/06
m. 139/006, Y05/05
m.+iñ 139/004
- marş:** (Fr.) Marş

- m.+lar Y11/11
m.+ı Y13/04
- marşal:** (Fr.) Askeri rütbe
m. Y17/03
- mart:** Mart ayı
m. Y11/11, Y12/10, Y13/08,
Y13/12, Y06/05, Y20/04
m.+ta Y13/12, Y20/04
m.+tın Y20/04
- ma'rûf:** (Ar.) Herkesçe bilinen
m. Y16/03
m.+nın Y16/04
- ma'rûzâ:** (Ar.) Arz olunmuş, arz olunan
m. Y19/03
m.+nı Y19/01
m.+ğa Y21/05
m.+lar Y13/04, Y19/02
m.+m Y21/05
m.+sı Y21/05
m.+sının Y21/05
m.+sıda Y19/01, Y21/05
m.+larımları Y21/05
- maşârif:** (Ar.) Harcanan para, gider Krş.
Maşraf
m. Y03/03
m.+lerini Y03/05
- maşhara:** (Ar.) Maskara, soytarı Krş. zağ
m. Y05/02
m.+kıl- 1/001, 2/005, 22/007,
59/009, 73/008, 119/051, Y05/02
- maşharalık:** (Ar.+Tr.) Soytarılık Krş.
maşharalık, zağlık
m.+ı 123/004
- maşharalık:** Soytarılık Krş. maşharalık,
zağlık
m. 44/013, 79/004
- maşlahat:** (Ar.) 1. Önemli iş 2. Dirlik,
düzen 3.
Emir, husus Krş. Buyruk, emir,
ferman, hüküm
muktezâ+yi m. Ş05/06
m.+ı islâmiye Ş04/06
m. 2/002, 119/024, Ş05/06, Y14/07,
Y02/01, Y02/01, Y03/06, Y19/05,
Y21/06
m.+dur Ş05/06
m.+bêr- 16/007, 32/009
m.+kıl- 31/013, 55/015, 62/004,
71/011, 83/003, 83/005, Y02/01
m.+ı 73/024
m.+ı 20/004
m.+ı 33/011, 106/013, Y06/05
m.+ını 33/010
m.+ige Ş05/06
m.+ıda 106/043
- m.+dın 64/002
m.+ları 81/012
m.+larını Y13/06, E02/06
- maşlahatçı:** (Ar.+Tr.) Elçi görevinde olan
kişi
m.+lar Y11/12
- maşnû'ât:** (Ar.) Sanatla yapılmış şeyler
m.+ğa Ş06/05
m.+larının Y07/06
- maşraf:** (Ar.) Harcanan para, gider
Krş. Maşârif
m. Y12/10
m.+large Y07/03
m.+ı ığa Y09/05
m.+ları Y08/04
- maşrafsız:** (Ar.+Tr.) Masrafsız
m. Y09/06
- maşine:** (Rus.) Makine
m. Y10/10, Y10/12, Y16/04,
Y20/08, Y21/04, Y21/04
m.+ni Y18/06
m.+ğa Y19/05
m.+de Y19/05
m.+ler Y19/01, Y21/03
m.+si ığa Y19/06
m.+leri Y21/04
- maşriq:** (Ar.) Doğu Krş. Şark
m. 48/007, 78/026, 103/012
m.+tın 75/006, 107/003
- ma'sûk:** (Ar.) Sevilen
m.+nın E02/06
- maţba'a:** (Ar.) Matbaa, basımevi
m. Y07/06, Y16/04
m.+da Y21/08
m.+sı ığa Y05/06
- maţba'açı:** (Ar.+Tr.) Basımevi sahibi
m.+lar Y15/12
- maţbû'ât:** Basılmış şeyler, kitaplar
m. Ş03/03, Y05/06, Y10/04,
Y12/10, Y12/11, Y14/10, Y05/06,
Y09/11
m.+nın Y17/03
m.+ta Y06/01, Y06/01, Y14/09
m.+ı Y12/11, Y12/11, Y12/11,
Y12/12, Y12/12, Y12/12, Y12/12,
Y14/10, Y17/03, Y17/03
- mâtem:** (Ar.) Yas
m.+tut- 35/014
m.+de 42/009, 43/003
m.+imni 30/011
- mâtemdâr:** (Ar.+Far.) Matemli
m. 38/6
- maţlab:** (Ar.) Talep olunan
m. Ş03/02
- maţlûb:** (Ar.) Talep edilen, istenilen

- m. Y03/02, E02/05
m.+dur Ş02/02
m.+larığa E02/06
- mator:** (Fr.) Motor
m. Y16/02
- may:** Mayıs
m. Y14/09, Y14/09, Y07/06
m.+dın Y14/10
- māyil:** (Ar.) Eğilim Krş. meyl
m.+dür 120/007
m.+bol- 130/002
m.+kıl- 78/002, 102/002, 119/037, 119/112, 141/004
- Mayor:** Kişi adı
m. Y08/06
- maẓarrāt:** (Ar.) Zararlar, ziyanlar
def+i m. Ş01/02
m. Ş01/03
- maẓbūt:** (Ar.) Ele geçirilmiş, zaptedilmiş
m. 18/002, 31/002, 71/003, 71/008, Ş03/03
m.+tur 33/009
- māẓī:** (Ar.) Geçmiş Krş. sābık
m. Y10/11
m.+de Y18/04
m.+deki Ş04/01, Ş04/01, Ş04/02
m.+lerini Y10/10
- maẓlūm:** (Ar.) Zulüm görmüş Krş.
maẓlūme
m. Ş02/02, Ş03/01, Y01/04, Y14/08, Y18/02
m.+large Y09/01
- maẓlūme:** (Ar.) Zulüm görmüş Krş.
maẓlūm
m. Ş01/01, Ş01/01
m.+si Ş01/01
- maẓlūmiyet:** (Ar.) Zulüm görmüşlük
m. Ş04/01, Ş05/01, Y05/01
- maẓlūmluq:** (Ar.+Tr.) Mazlumluk
m.+ta Ş04/01
- mazmūn:** (Ar.) Anlam Krş. Ma'nā, me'al
m.+da Y21/02
m.+daki Y11/04
m.+ı Y08/02, Y21/02
- maẓmunluq:** (Ar.+Tr.) Anamlı
m. Y21/07
- maẓrūb:** (Ar.) Zarb olunmuş, dövülmüş, vurulmuş
m. 104/029
- me'al:** (Ar.) Anlam, kavram
Krş. Ma'nā, mazmūn
m.+de Y01/05
- mebādā:** (Far.) Sakın, olmaya ki!
- m. 13/003, 13/004, 50/022, Y21/08, Y21/08, Y12/1228/001, 38/016, 140/008, 143/007
- meb'ūş:** (Ar.) Vekil
m. Ş05/04, Y14/11
- mebzūl:** (Ar.) Bol, çok
Krş. Ança, bek, cık, çoğ, derya, hayli, köf, köp, nurgun, taza, tola, ziyāde
m. Ş03/03, Ş06/06
- mecebūr:** (Ar.) Herhangi bir konuda yükümlü
m. Y11/11, Y01/06, Y02/01, Y02/06, Y15/10, Y19/02, Y19/02, Y20/03, Y20/07, Y21/02, E01/05
- mecebūren:** (Ar.) Mecbur olarak
m. Y10/11
- mecebūrī:** (Ar.) Zorunlu Krş. zarūr, zarūrlık
m. Ş01/03, Ş04/02, Ş04/05, Ş06/01, Ş06/05, Y16/01 Y20/05, E02/01
- meceburiyet:** (Ar.) Zorunluluk Krş. zarūret
m. Y13/09, Y06/02
m.+dür Y13/09
m.+le Y02/02
m.+lerni Y13/09
m.+i Y04/01
m.+ini Y13/10
m.+iğa Ş03/01
- meccānen:** (Ar.) Bedava, parasız
m. Y17/03
- meclis:** (Ar.) Meclis Krş. Keleş,
m. Y11/12, Y14/07, Y13/04, Y13/11, Y02/03, Y04/04, Y08/02, Y08/06, Y17/01, Y18/05, Y18/06, Y18/06, Y18/06, Y18/07, Y19/02, Y19/05, Y21/01, Y21/04, Y21/05, Y21/05, Y21/06, Y21/07, Y21/07, Y21/07, Y21/07, Y21/08
m.+niş Y11/12, Y06/04, Y07/06, Y17/04, Y21/06
m.+ni Y06/04, Y19/05, Y21/07, Y21/07
m.+ğa Y19/05, Y21/02, Y21/05
m.+ge Y06/04, Y07/01, Y17/04, Y18/06, Y21/04, Y21/07, Y21/07
m.+de Y09/12, Y21/02
m.+deki Y17/04
m.+te Y11/05, Y11/05, Y11/10, Y14/05, Y13/04, Y13/11, Y17/04, Y18/05, Y18/08, Y21/04, Y21/07
m.+tin Y15/01
m.+lerde Y11/10
m.+i Ş05/05, Ş05/05, Ş05/06, Ş05/06, Y10/09, Y11/12, Y11/12, Y01/03, Y04/02, Y04/05, Y06/02,

- Y08/03, Y09/09, Y15/01, Y15/01, Y21/05, Y21/07, Y21/07, Y21/07, Y21/07, E02/03
 m.+iniñ Y11/05, Y04/05, Y08/03, Y09/08, Y15/01, Y20/04, Y20/07, Y20/07, Y20/07, Y21/07
 m.+ığa Y03/06, Y08/02
 m.+ige Ş05/06, Y02/03, Y15/01, Y20/07
 m.+ide 1/002, 89/007, 107/032, 111/001, Y16/04, Y19/03, Y21/05
 m.+idin Y08/02, Y08/02, Y20/07
 m.+leri Y13/07, Y06/06, Y17/02
 m.+leriniñ Y18/05
 m.+lerige Y06/04, Y07/01
- mecmū‘ī:** (Ar.) Toplamda
 m. Y07/05, Y07/05, Y19/06
- mecr:** (Ar.) Bir işin gidişi Krş. Mecnā
 m.+i heziz Ş06/03
 m.+i muhiṭ Ş04/03, Ş05/03
- mecnā:** (Ar.) Bir işin gidişi Krş. Mecn
 m. Ş06/06
- medāl:** Madalya
 m.+i Y16/02
- medār:** (Ar.) Bir şeyin döneceği, devredeceği
 m. E01/02
- meded:** (Ar.) Yardım, imdat
 Krş. Çäre, i‘āne, i‘ānet, in‘ām, nuşret, yardım, yarı, yarılık
 m. Y14/03, Y14/03, Y14/04, Y14/04, Y14/02, Y14/02
 m.+i 60/011, 108/012
- medenī:** (Ar.) Uygur Krş. Medeniye
 m. Y10/05, Y01/01, Y01/01, Y02/05, Y03/01, Y03/04, Y04/02, Y04/06, Y06/01, Y06/05, Y07/04, Y08/04, Y09/07, Y16/01, Y20/01, Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/06, Y21/07 Y11/01, Y13/03, Y15/04, Y18/02, Y18/03, Y18/04, Y19/03, Y20/06, Y20/06, Y20/06
- medeniye:** (Ar.) Uygur Krş. Medenī
 m. Y18/02
 m.+ğa Y05/03
 m.+din Y20/01
- medeniyet:** (Ar.) Uygarlık
 ‘aşr+ı m. Ş02/04, Y03/01
 m. Y10/02, Y10/05, Y01/02, Y02/02, Y03/01, Y03/01, Y03/01, Y03/02, Y05/01, Y05/03, Y05/05, Y16/01, Y18/02, Y18/03, Y18/07, Y19/07, Y21/02, Y21/07, Y21/07
 m.+niñ Y18/03, Y19/07
- m.+ge Y11/02
 m.+te Y01/01, Y07/04, Y20/02
 m.+ler Y09/08
 m.+lerni Y18/02
 m.+i Ş02/04, Y03/01, Y08/06, Y21/06
 m.+iniñ Y08/06
 m.+ini Y10/05, Y20/06
 m.+imiz Y20/06
 m.+leri Y19/08
- medeniyetlik:** (Ar.+Tr.) Medeniyetli
 m. Y03/01, Y05/06, Y21/03
- medeniyetperver:** (Ar.+Far.) Medeniyeti savunan
 m. Y20/05
- medh:** (Ar.) Övgü
 m.+kıl- 117/002, 145/004
- medrese:** (Ar.) İçinde ders okutulan yer
 m.+de Y11/07
 m.+deki Y21/02
 m.+lerni Y09/05
 m.+lerde Y09/08
- meger:** (Far.) Meğer
 m. 4/004, 30/005, Y10/03, Y14/02, Y18/03
- mekān:** (Ar.) Yer, mahal
 Krş. mevki‘, maḳām orın
 m. 49/015, 68/016, 107/004, 107/008, 107/037, 132/005, 132/013
 m.+kıl- 33/014
 m.+ğa Y02/02
 m.+larıñda 68/035
 m.+ı 69/025, 76/003
 m.+ını 79/007
 m.+ige 26/008
 m.+ıdaki 68/006
 m.+ımız 90/001
 m.+ları 74/020
 m.+larıñıñ 78/028
 m.+larını 83/012
- Mekar:** Kişi adı
 m.+niñ Y10/03
- mekāsib:** (Ar.) Kesbedilen, kazanılan
 m.+lerdin Y06/03
- mekātib:** (Ar.) Mektepler
 m.+i milliye Ş01/01
- mekkār:** (Ar.) Hileci
 m. Y16/02, Y16/02
 m.+leri Y18/03
- Mekeryan:** Kişi adı
 m. Y16/02
- Mekke:** (Ar.) Mekke
 m. Ş01/03, Y14/01, Y14/01
 m.+i mükerremede Y03/04

mekrūh: (Ar.) Yapılması hoş görülme-
yen m. 14/001, 53/001

Meksiqa: Yer adı
m. Y18/06, Y18/06, Y18/06,
Y18/06, Y18/06, Y21/06
m.+ğa Y18/06

mekteb: (Ar.) Mektep, okul
m.+i ibtidā'i Y06/04, Y06/04
m. Y10/05, Y10/09, Y10/11,
Y11/11, Y12/04, Y12/04, Y12/04,
Y12/08, Y12/08, Y12/08, Y12/08,
Y14/06, Y14/07, Y14/08, Y14/08,
Y01/03, Y01/06, Y01/06, Y02/06,
Y03/03, Y03/05, Y03/05, Y03/05,
Y03/05, Y03/06, Y03/06, Y05/05,
Y05/06, Y05/06, Y05/06, Y05/06,
Y06/06, Y07/03, Y07/04, Y07/05,
Y07/05, Y07/05, Y08/04, Y08/04,
Y08/05, Y08/05, Y08/05, Y08/05,
Y09/05, Y09/05, Y09/06, Y09/06,
Y15/07, Y15/07, Y15/08, Y16/04,
Y18/06, Y18/06, Y18/07, Y18/07,
Y18/07, Y18/07, Y18/08, Y18/08,
Y18/08, Y18/08, Y18/08, Y19/06,
Y19/06, Y19/06, Y19/06, Y19/06,
Y19/06, Y19/06, Y19/06, Y19/07,
Y19/07, Y19/07, Y20/06, Y21/02,
Y21/02, Y21/04, E01/02
m.+niñ Y12/04, Y07/03
m.+ni Y08/05, Y08/05, Y08/06
m.+ğa Y11/11, Y12/07, Y12/08,
Y13/07, Y04/03, Y07/05, Y07/05,
Y09/06, Y18/08, E01/04
m.+ge Y09/06, Y18/06
m.+de Y11/07, Y09/04, Y09/07,
Y18/06
m.+deki Y14/06
m.+din Y14/05, Y07/05, Y07/05,
E01/02
m.+ler Ş03/02, Y11/03, Y05/04,
Y06/04, Y06/04, Y07/05, Y09/05,
Y18/01, Y18/03, Y18/07, Y20/06
m.+lerniñ Y14/05, Y01/03
m.+lerni Y07/05, Y08/04, E01/02
m.+large Y01/03, Y03/02, Y08/05,
Y19/07
m.+lerde Y11/02, Y06/01, E01/01
m.+lerdin Y13/03, Y03/03
m.+i Ş03/03, Y01/03, Y03/01,
Y03/03, Y03/06, Y06/04, Y09/05,
Y09/05, Y09/08, Y19/07
m.+iniñ Y07/06, Y20/02, Y21/07
m.+ini Y07/05
m.+iğa Y07/03, Y07/05, Y13/07
m.+ide Y18/08

m.+lerimizniñ Y07/05
m.+lerimizğa Y15/08, Y18/07
m.+leri Y18/06
m.+leriniñ Y07/06
m.+lerini Y07/04
m.+leriğa Y06/04, Y07/05

mektüb: (Ar.) Mektup Krş. Nāme
m. Ş03/03, Y19/07, Y21/05
m.+larnı Y05/03
m.+ınıñ Y08/02
m.+larını Y05/03

melāl: (Ar.) Usanç, usanma, sıkılma,
sıkıntı
m. Y14/08, Y04/04
m.+bol- Y04/02

melāmet: (Ar.) Ayıplama, kınama,
azarlama
Krş. İtāb
m. 31/011, 69/007, 69/020, 71/013,
119/022
m.+kıl- 57/003
m.+ge 78/067
m.+im 69/010
m.+imni 69/019, 119/039
m.+iñ 76/006, 104/007
m.+iñdin 18/015
m.+i 69/009
m.+ini 89/050, 79/012
m.+idin 80/016

melāmetlik: Melametli
m. 89/041
m.+kıl- 44/013

melih: (Ar.) Hoş, güzel, sevimli
m. 105/034

melike: (Ar.) Kadın hükümdar
Krş. hükümdār, pādšāh, sultān, šāh
m. 45/009
m.+siniñ Y16/01

mel'ūn: (Ar.) Lanetlenmiş
m. 119/021, Ş01/01, Y16/03

memāt: (Ar.) Ölüm Krş. Ölüm, vefāt
m. E02/05

memleket: (Ar.) Memleket Krş. Diyār
'ām +ı m. E02/06
m.+i vağan Ş03/01
m.+i vağanıñ Ş04/04
m. Ş01/01, Ş01/03, Ş02/02, Ş03/01,
Ş04/05, Ş04/06, Ş05/05, Ş05/05,
Ş06/01, Ş06/01, Ş06/01, Ş06/03,
Ş06/06, Y10/01, Y10/01, Y10/02,
Y11/12, Y13/11, Y02/01, Y02/05,
Y02/05, Y03/02, Y05/01, Y05/01,
Y05/02, Y05/02, Y05/06, Y16/01,
Y18/03, Y19/08, Y20/01, Y20/02,

Y20/02, Y20/02, Y20/02, E02/05,
E02/06, E02/06
m.+dür Y17/02
m.+niñ Ş01/02, Ş02/02, Ş02/05,
Ş02/05, Ş02/05, Ş02/06, Ş03/02,
Ş05/01, Ş05/03, Ş06/06, Ş06/06,
Y01/01, Y01/02, Y01/03, Y01/05,
Y01/05, Y02/01, Y02/01, Y02/02,
Y02/02, Y04/01, Y06/03, Y07/02,
Y08/06, Y09/03, Y15/07, Y16/01,
Y20/01, Y20/02, Y20/05, E02/02,
E02/05, E02/06, Y18/05
m.+ni Ş02/04, Ş02/06, Ş03/02,
Ş03/02, Ş03/03, Ş04/03, Ş04/05,
Ş05/02, Ş06/01, Y20/02, E02/01
m.+e Ş05/06
m.+ğa Y10/06
m.+ge Ş01/01, Ş01/02, Ş04/05,
Ş06/04, Ş06/06, Y10/02, Y01/03,
Y06/06, Y17/03
m.+te Ş03/02, Ş04/05, Y10/01,
Y01/06, Y05/01, Y06/01, Y06/01,
Y07/01, Y09/04, Y18/03, Y20/03,
E01/01, E02/01, E02/01, E02/04
m.+teki Y04/01
m.+tin 105/013, Ş02/04, Ş05/03,
Y02/04, Y06/04, Y16/04
m.+ler Y13/09, Y13/12, Y19/01
m.+lerdek Y11/02
m.+lerniñ Y03/04, Y20/02
m.+lerge Ş02/04, Ş02/05, Ş05/02
m.+lerde Ş01/01, Ş01/03, Y02/05,
Y04/06, Y07/04
m.+lerdeki Y19/08, Y20/03
m.+lerdin Y20/03
m.+iñ Y20/02
m.+i Y10/04, Y14/12, Y05/03,
Y17/03
m.+iniñ Ş04/04, Ş05/03, Ş05/03,
Ş06/04, Y13/12, Y05/02, Y05/03,
Y18/02, Y18/02
m.+ini Ş06/04, Ş06/04
m.+iğa Y10/05
m.+ige Y14/11, Y05/02, Y15/01
m.+ide Y10/02, Y04/06, Y18/02,
Y20/04
m.+ideki Y16/01, Y18/06
m.+imiz Y16/03, Y18/04
m.+imizniñ Y14/06
m.+imizge Ş02/04
m.+imizde Y03/03
m.+leri Ş06/02, Y09/11, Y18/05
m.+leriniñ Y18/05
m.+lerige Ş05/03, Y16/01
m.+leride Y05/01, Y07/04

m.+leridin Ş01/03, Y14/11, E02/03
memnū‘: (Ar.) Yasak Krş. Yasak
m. Y10/09, Ş02/05
m.+èdi Y16/01, Ş01/01
memnū‘lıq: (Ar.+Tr.) Yasaklı
m. Y11/02
memnūn: (Ar.) Herhengi bir olaydan ötürü
sevinç duymak
m.+ol- Y03/05
memnūniyet: (Ar.) Memnun olma, sevinç
duyma
m. Y18/07, Y19/06, E01/06
m.+i 115/003, 135/006
m.+leriñniñ 36/008
memnūniyetlik: (Ar.+Tr.) Memnun olma
durumu
m. 106/024
me’mūr: (Ar.) Devlet hizmetinde aylıkla
çalışan kimse
m. Y05/02, Y09/02
m.+lar Y20/08
m.+larnıñ Y19/04
m.+lardın Y20/08
m.+u Y19/05
m.+ları Y02/03, Y21/08, E01/05
me’mūrluk: (Ar.+Tr.) Memurluk
m.+lar Y04/06
men: Ben
m. 2/006, 2/008, 3/005, 3/005,
4/001, 4/003, 5/003, 5/007, 6/002,
6/006, 6/007, 7/004, 9/014, 12/005,
13/004, 13/004, 13/005, 16/009,
17/003, 17/006, 17/015, 18/001,
18/002, 18/021, 18/022, 18/022,
18/037, 18/042, 18/043, 19/013,
22/006, 22/014, 22/014, 22/017,
23/001, 23/006, 25/002, 25/016,
25/020, 26/001, 26/001, 26/011,
27/003, 27/005, 27/006, 27/007,
28/002, 28/007, 28/007, 30/001,
30/006, 30/007, 30/008, 31/006,
31/009, 31/009, 31/011, 31/011,
31/014, 31/014, 31/022, 31/022,
31/022, 31/022, 31/17, 32/003,
32/008, 34/001, 35/003, 35/011,
35/013, 35/015, 37/025, 37/026,
37/036, 38/008, 38/008, 38/013,
38/016, 38/017, 38/018, 38/020,
38/6, 39/001, 39/004, 39/010,
39/012, 40/001, 40/007, 40/007,
40/009, 40/017, 41/004, 41/006,
41/010, 41/012, 42/002, 42/004,
42/009, 43/003, 45/001, 46/009,
50/007, 50/007, 50/008, 50/012,
50/013, 50/014, 50/015, 50/021,

50/021, 50/022, 51/003, 51/004,
 51/007, 51/008, 52/008, 52/009,
 55/007, 55/017, 55/024, 56/003,
 56/004, 56/009, 56/013, 57/008,
 59/009, 59/016, 60/006, 61/004,
 62/012, 66/015, 66/016, 69/003,
 69/004, 69/013, 69/020, 69/029,
 69/029, 69/030, 70/005, 71/006,
 71/014, 71/022, 71/023, 73/003,
 73/022, 73/023, 73/025, 75/002,
 75/003, 75/009, 77/003, 77/003,
 77/005, 77/010, 81/005, 81/007,
 81/008, 81/010, 81/010, 81/010,
 82/006, 85/008, 85/008, 86/002,
 86/002, 86/002, 86/011, 88/005,
 88/005, 88/008, 88/009, 88/013,
 88/013, 88/015, 89/003, 89/004,
 89/023, 89/027, 89/035, 91/002,
 91/015, 91/015, 101/003, 101/005,
 102/002, 102/005, 102/006,
 102/011, 102/024, 104/034,
 108/002, 108/007, 109/005,
 109/022, 109/025, 109/025,
 110/001, 110/001, 116/009,
 116/010, 116/010, 116/011,
 116/013, 116/016, 116/016,
 118/006, 118/006, 118/007,
 118/011, 118/011, 118/012,
 118/017, 118/019, 118/028,
 119/006, 119/007, 119/008,
 119/010, 119/016, 119/018,
 119/019, 119/019, 119/022,
 119/026, 119/031, 119/034,
 119/034, 119/036, 119/039,
 119/047, 119/048, 119/052,
 119/056, 119/057, 119/061,
 119/067, 119/070, 119/070,
 119/072, 119/075, 119/078,
 119/087, 119/094, 119/095,
 119/100, 119/116, 119/117,
 119/120, 119/125, 119/141,
 119/144, 119/153, 119/157,
 119/158, 119/162, 120/001,
 120/005, 120/007, 120/007,
 122/001, 130/005, 132/012,
 132/014, 135/005, 138/003,
 139/006, 139/014, 139/014,
 139/018, 139/021, 139/022,
 139/023, 140/006, 140/012,
 141/001, 141/001, 141/010,
 141/010, 142/004, 142/007,
 143/005, 143/008, 143/008,
 143/012, 145/001, 145/006, §03/03,
 Y10/07, Y11/06, Y11/07, Y11/07,
 Y13/10, Y13/10, Y01/05, Y02/05,

Y06/03, Y06/04, Y06/04, Y08/01,
 Y08/02, Y09/02, Y09/02, Y09/07,
 Y09/07, Y09/07, Y19/05, Y20/04,
 Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/02,
 Y21/03, Y21/06, Y21/07, Y21/08,
 E01/04, E02/01
 m.+dür 50/007
 m.+dürmen 119/064
 m.+i 3/005, 3/007, 4/008, 5/008,
 6/001, 6/005, 7/002, 7/002, 9/013,
 9/013, 13/001, 16/007, 17/003,
 17/003, 17/006, 17/008, 17/009,
 17/009, 18/004, 18/016, 18/017,
 18/017, 18/017, 18/019, 18/019,
 18/033, 18/035, 18/040, 18/043,
 18/043, 18/048, 18/048, 18/049,
 19/012, 22/001, 22/007, 22/009,
 22/009, 22/012, 22/013, 22/015,
 22/016, 22/016, 22/021, 22/021,
 23/002, 23/002, 23/003, 25/005,
 25/007, 25/017, 25/020, 25/021,
 26/002, 26/011, 27/005, 27/005,
 27/005, 27/009, 27/010, 27/011,
 27/011, 27/012, 30/001, 30/003,
 31/002, 31/003, 31/004, 31/005,
 31/008, 31/011, 31/015, 31/016,
 32/007, 34/004, 35/003, 35/012,
 35/016, 36/012, 38/001, 38/002,
 38/019, 39/009, 40/012, 40/012,
 40/012, 40/013, 41/007, 41/010,
 41/012, 41/012, 42/009, 43/001,
 43/002, 43/003, 44/007, 44/015,
 50/021, 51/007, 51/011, 51/013,
 51/014, 54/001, 54/007, 55/005,
 55/006, 55/013, 55/017, 56/001,
 56/002, 57/003, 57/003, 59/001,
 59/002, 59/002, 59/002, 60/009,
 60/009, 61/002, 63/008, 64/002,
 69/001, 69/002, 69/004, 69/004,
 69/009, 69/014, 69/014, 69/015,
 69/015, 69/015, 69/019, 69/030,
 70/001, 71/002, 71/002, 71/002,
 71/003, 71/004, 71/006, 71/009,
 71/009, 71/018, 73/024, 73/024,
 87/004, 88/006, 88/007, 88/008,
 88/017, 92/004, 94/019, 95/009,
 95/009, 102/010, 102/024, 106/005,
 108/010, 109/022, 109/025,
 109/027, 116/004, 116/007,
 118/005, 118/010, 118/011,
 118/011, 118/013, 118/018,
 119/008, 119/026, 119/029,
 119/031, 119/035, 119/038,
 119/040, 119/042, 119/049,
 119/050, 119/051, 119/053,

119/073, 119/074, 119/075,
 119/078, 119/084, 119/087,
 119/087, 119/088, 119/093,
 119/094, 119/095, 119/098,
 119/108, 119/116, 119/117,
 119/122, 119/134, 119/139,
 119/143, 119/146, 119/150,
 119/153, 119/154, 119/154,
 119/157, 119/159, 119/170,
 138/003, 138/007, 138/007,
 139/001, 139/005, 139/010,
 139/011, 139/011, 139/014,
 139/023, 139/024, 140/004,
 140/005, 140/009, 141/005,
 141/010, 143/003, 143/009,
 143/010, 143/011, 144/007,
 144/008, 144/011, 144/011,
 Y10/07, Y05/03, 4/001, 18/035,
 25/019, 27/010, 28/003, 31/002,
 31/002, 35/019, 38/021, 39/008,
 40/002, 43/004, 49/015, 51/007,
 55/013, 106/005, 108/010, 139/023,
 140/001, 140/002, 142/005,
 142/007, Y09/07
 m.+iñ 18/048, 31/014, 35/015,
 40/017, 54/007, 55/015, 56/002,
 56/006, 59/009, 69/015, 88/007,
 88/016, 91/014, 118/028, Y21/02,
 Y21/02, 2/007, 3/001, 3/003, 4/007,
 5/001, 5/001, 7/006, 13/002,
 16/005, 16/006, 16/007, 16/009,
 17/002, 18/002, 18/002, 18/002,
 18/005, 18/018, 18/018, 18/018,
 18/039, 18/039, 18/040, 18/047,
 18/047, 19/013, 19/014, 19/014,
 22/011, 22/013, 23/001, 23/004,
 23/004, 27/002, 27/012, 28/007,
 28/007, 30/001, 30/009, 31/003,
 31/004, 31/004, 31/013, 31/015,
 32/004, 32/007, 34/003, 35/001,
 35/001, 35/013, 35/019, 35/021,
 35/023, 35/023, 35/024, 35/026,
 36/011, 38/003, 38/016, 38/016,
 38/022, 39/004, 40/003, 40/007,
 40/014, 40/017, 41/005, 41/007,
 41/007, 42/001, 42/003, 42/008,
 42/009, 42/011, 43/004, 43/005,
 44/004, 45/001, 50/008, 55/001,
 55/004, 55/005, 55/006, 55/013,
 55/019, 56/012, 57/002, 59/0010,
 59/003, 59/003, 59/009, 59/017,
 59/017, 60/008, 61/003, 62/002,
 62/002, 62/006, 62/006, 63/001,
 65/003, 66/016, 66/018, 68/024,
 69/006, 69/006, 69/012, 70/002,

70/005, 70/005, 70/005, 71/003,
 71/005, 71/006, 71/010, 71/013,
 71/024, 73/027, 74/012, 77/010,
 81/011, 81/013, 81/014, 84/003,
 84/003, 86/002, 86/014, 88/017,
 89/021, 89/025, 89/047, 91/002,
 91/009, 92/010, 92/015, 94/016,
 94/016, 101/006, 101/007, 101/007,
 102/008, 102/008, 102/023,
 105/015, 109/003, 109/003,
 109/004, 110/001, 118/006,
 118/007, 118/014, 118/021,
 118/028, 119/023, 119/024,
 119/050, 119/054, 119/057,
 119/069, 119/071, 119/072,
 119/077, 119/078, 119/079,
 119/085, 119/092, 119/097,
 119/098, 119/098, 119/100,
 119/110, 119/114, 119/133,
 119/143, 119/157, 119/159,
 119/168, 119/170, 119/174,
 121/002, 131/001, 131/002,
 131/002, 132/014, 132/017,
 137/006, 138/008, 139/016,
 140/005, 140/005, 140/006,
 141/001, 141/006, 141/008,
 141/009, 142/004, 142/006,
 142/007, 142/008, 143/010,
 144/001, 144/002, 144/002,
 144/002, 144/002, 145/021,
 Y14/04, Y06/02, Y20/03, Y20/03,
 Y20/07, Y21/03, Y21/03, Y21/04,
 Y21/05, Y21/06, E02/01
 m.+iñki 73/025
 m.+iñkidür 50/011, 50/012, 50/013,
 60/007, 60/007, 108/008, 108/008
 m.+iñkini 81/012
 m.+de 51/010
 m.+din 2/008, 2/008, 6/008, 13/002,
 18/019, 18/044, 22/011, 27/009,
 31/011, 35/012, 35/023, 38/010,
 38/010, 38/022, 39/010, 39/013,
 40/012, 51/011, 61/002, 66/020,
 71/012, 88/008, 88/014, 88/018,
 89/046, 101/004, 102/002, 118/012,
 119/020, 119/022, 119/029,
 119/115, 139/019, 142/008,
 143/007, Y14/04
 m.+le Y18/08
men‘: (Ar.) Yasaklama, engel olma Krş.
 nehy
 m. Ş02/05, Ş06/05, Y10/01,
 Y10/06, Y10/08, Y11/05, Y02/02,
 Y15/07, Y16/03, Y16/03, E02/01,
 E02/04

- m.+kıl- Y14/01
menāfi': (Ar.) Yararlar, faydalar Krş.
 Fevāid
 m.+i 'umūmiye Ş01/02
 m.+i milliye Ş01/01
menfa'at: (Ar.) Fayda, kar, çıkar, yarar
 Krş. Fā'ide, fayda, sūd
 m.+ı millileriga Ş04/01
 m.+ı milliye Ş04/05, Ş04/06
 m. Ş03/03, Ş01/02, Ş05/01,
 Y10/01, Y10/01, Y05/01, Y05/06,
 Y15/02, Y15/04, E02/06, Y20/01
 m.+ge Y14/09
 m.+lar Y02/01, E02/06
 m.+large Ş01/03, Y13/09
 m.+i Ş01/03, Ş04/04, Ş05/01,
 Y03/02, Y16/02, Y18/06, Y20/05
 m.+ını Ş04/05, Y13/05, Y20/05
 m.+ıdan Y20/05
 m.+ıdın Y05/01
 m.+ları Y12/09, Y02/01, Y05/03,
 Y18/02, Y18/02, Y20/04, Y15/02
 m.+larıge Ş01/01, Y03/04, Y12/09,
 Y15/06
 m.+larıda Y15/06
menfa'atlik: (Ar.+Tr.)Yararlı Krş.
 Faydalık, yararlık
 m. Ş01/03
menfa'atperest: (Ar.+Far.) Çıkarıcı
 m. Y10/06
menfa'atperestlik: (Ar.+Far.+Tr.)
 Çıkarıcılık
 m. Ş04/05
menfi: (Ar.) Olumsuz Krş. 'aksi
 m. 19/012
menkūr: (Ar.) İnkār olunmuş
 m. Y16/03
menlik: Benlik
 m. E01/04
menşüb: (Ar.) Bir yerle veya bir kimseyle
 bağlantısı olan
 m. E02/05
 m.+da E01/04
 m.+ını 109/008
 m.+larıga Y06/02
menşübdār: (Ar.+Far.) İlişkisi olanlar
 m. Y04/03, Y11/04, Y14/01
 m.+lar Y04/01, Y10/06
 m.+larnı Y05/02
 m.+largā Y04/03
 m.+ları Y05/02
mensūh: (Ar.) Hükümü kaldırılmış
 m. Y03/04
menşe': (Ar.) Başlangıç, çıkış
 Krş. Başlangıç, ibtidā'
 m. Y12/05
Meñve: 1911'de kurulan Çin Halk
 Cumhuriyeti için kullanılan isim
 m. Y10/05, Y14/05, 10/06, Y01/01,
 Y08/05, Y10/01, Y15/04
 m.+niñ Y08/02, Y08/02 Y15/01,
 Y18/04, Y19/03, Y10/04, Y11/01
menzil: (Ar.) Yollardaki konak yeri
 m. Y12/01
mer'ā: (Ar.) Otlak
 m.+larını Y07/03
merām: (Ar.) İstek, amaç Krş. Arman,
 ğaraž,
 ğaye, hedef
 m. Y18/04
merāsım: (Ar.) Tören
 m.+i Y21/01, Y21/01
 m.+ide Y21/07
 m.+leride Y11/08
merci': (Ar.) Başvurulacak yer
 m. Ş06/01, E01/02
mercū: (Ar.) Umulan
 m.+dur Y16/04
merd: (Far.) Cesur, yiğit Krş. Bahādır,
 kähraman, merdkār
 m. E01/03
merdkār: (Far.) Yiğit Krş. Bahādır,
 kähraman, merd
 m. Y01/04
 m.+larını Y18/06
merdūd: (Ar.) Red olunmuş, kovulmuş
 m. Y18/02
merğüb: (Ar.) Rağbet edilen, istenilen
 m.+ını 20/004, 21/002
merħabā: (Ar.) Selam!
 m. Y18/04
merħamet: (Ar.) Şefkat gösterme, acıma
 Krş. Raħm, raħmet
 m. 23/006, 32/010, 62/012, 85/010,
 89/002, 89/014, 98/003, 101/001,
 106/002, 109/016, 112/005,
 119/029, 130/007
 m.+kıl- 37/022, 37/026, 123/002
 m.+te 86/006, 86/015, 103/009
 m.+im 89/024
 m.+imniñ 59/017
 m.+imni 89/028, 89/033
 m.+iñ 33/022, 57/010, 86/013,
 90/014, 94/019, 108/004, 109/021,
 115/001, 119/041, 138/008
 m.+leriñ 89/049
 m.+iñniñ 69/013
 m.+leriñniñ 106/007
 m.+iñni 85/007
 m.+iñge 13/005, 119/124

- m.+iğdin 31/007, 59/016, 119/064
m.+i 59/0010, 77/008, 89/001,
100/005, 103/011, 103/017,
107/002, 117/002, 118/002,
118/002, 118/003, 118/004,
118/029, 136/002, 136/002,
136/004, 136/004, 136/006,
136/006, 136/008, 136/008,
136/010, 136/011, 136/013,
136/013, 136/015, 136/016,
136/016, 136/018, 136/020,
136/020, 136/022, 136/022,
136/024, 136/025, 136/025,
136/026, 145/008
m.+ini 57/003, 66/020
m.+ige 33/018, 52/008, 147/011
m.+lerinin 106/045
merhametlik: (Ar.+Tr.) Merhametli
Krş. Müşfik, rahmlık, rahmlık, rā'if
m. 18/025, 18/025, 77/009, 86/015,
103/008, 111/004, 112/004,
116/005
m.+dür 145/017
merhem: (Ar.) Deriye sürülen ilaç
m. Y06/04
merhūm: (Ar.) Ölmüş
m. Y05/05, Y07/05, Y08/05,
E01/05
m.+nın Ş03/03, E02/02
merkez: (Ar.) Bölgenin veya kuruluşun
yönetim yeri
m. Ş01/01, Ş02/01, Y10/11,
Y11/01, Y13/02, Y03/06, Y04/06,
Y07/02, Y08/02, Y08/02, Y08/02,
Y08/02, Y08/02, Y15/03, Y15/10,
Y17/02, Y17/02, Y18/03, Y18/08,
Y20/02, Y20/02, Y20/02, Y20/02,
Y20/02, Y20/02, Y20/02, Y20/07,
Y21/03, Y21/05, Y21/05, Y21/08,
E01/02
m.+nın Y10/06
m.+ge Ş03/01, Y20/07
m.+de Y06/01, Y18/03
m.+din Y18/06
m.+i Ş01/01, Y02/04, Y02/04
m.+leri Y15/03, Y20/04
Merkit: Yer adı
m. Y18/07, Y18/07, Y18/07,
Y18/07, Y19/05, Y19/07, Y19/07,
Y19/07, Y19/08, Y19/08
m.+nın Y19/07, Y19/08
m.+ten Y19/07
mermer: Mermer taşı
m. Y19/06, Y19/06
Mersin: Mersin ili
m. Y19/03
mersiye: (Ar.) Ağıt Krş. koşak
m. 78/064
mertebe: (Ar.) Mertebe, aşama
m. 12/006, 62/011, 62/011, 78/040,
89/035, 106/043, 119/164, 129/001,
129/002, Y14/10, Y13/04, Y13/04,
Y13/04, Y03/06, Y06/05, Y19/02,
Y19/04, Y19/04
m.+lerdeki Y20/01
m.+sini Y04/04
m.+side Y03/01
mesāfe: (Ar.) Ara Krş. Ara
m. Y04/06
m.+ni Y01/01
mesā'ile: (Ar.) Meseleler
m.+si Ş04/05
meşālih: (Ar.) İşler Krş. 'ameliyyāt, ef'āl,
umūr
m.+i Y15/06
mescid: (Ar.) Namaz kılınan yer
m.+i akşa Y14/11
m.+nın Y05/04
m.+ge Y12/07, Y05/04
meşel: (Ar.) Örnek, benzer
Krş. A'ynı, emşāl, oḥşāş
m. 49/004, 78/002
meşelā: (Ar.) Misal olarak
m. Y02/05, Y05/04, Y08/01,
Y16/04, Y18/01, Y21/03, Y21/03,
Ş01/02, Y14/01
mes'ele: (Ar.) Sorun
m. Ş04/02, Ş06/06, Ş06/06,
Y02/03, Y06/01, Y07/02, Y07/04,
Y08/06, Y09/12, Y16/02, Y19/03,
E02/05, E02/06
m.+dir Y21/04
m.+edi Y15/01
m.+nın Y02/04
m.+ni Y13/11, Y19/03, Y21/07
m.+de Y02/06, Y06/03
m.+ler Y19/01
m.+lerni Y21/07
m.+lgerge Y14/04
m.+lerde Y14/04, Y14/04, Y02/01
m.+si Y12/10, Y14/01, Y14/02,
Y02/04, Y09/12, Y09/12, Y15/01,
Y16/01, Y16/02, Y20/03
m.+sini Y06/03
m.+siğa Y12/05
m.+sige Y14/04, E02/05
m.+side Y07/01, Y09/12
m.+sideki Y11/12
m.+sidin Y02/02
m.+leri Y18/06, Y19/03

- m.+lerini Y02/06
m.+lerige Y20/04
meşellik: (Ar.+Tr.) Örnekli
m. Y10/02
mesih: (Ar.) Silme, meshetme, mesh olunmuş
105/015
m.+kıl- 2/002, 23/005, 45/007, 89/020, 89/051, 92/010
m.+im 132/017
m.+iğni 84/009
m.+iğni 132/010
m.+iğne 89/038
m.+i 28/008
m.+iğa 18/050
Mesihî: (Ar.) Hristiyanlar
m.+ler Y18/06
mesken: (Ar.) Mesken, konut, hane
Krş. Beyt, hâne
m.+ni 78/060
m.+iğ 91/010
m.+leriğ 84/001
m.+leriğne 43/004
m.+lerinin 46/004
m.+leriğa 132/007
meslek: (Ar.) Meslek, iş Krş. Kesip
m. Y18/04, E02/05
m.+lerini Y21/03
m.+leride Y03/02
meslekdaş: (Ar.+Tr.) Aynı mesleği yapan
m.+ları Y10/07
mesleksiz: (Ar.+Tr.) Mesleği olmayan
m. Y02/06, E02/06
mest: (Far.) Sarhoş
m. 107/027
mes'ud: (Ar.) Mutlu, sevinçli
Krş. Şād, şādılık, şādmān
m. Ş04/06, Ş06/06, Y10/01, Y10/02, Y01/01, E01/01, Ş06/04, Y07/03
m.+bol- Ş01/02
m.+kıl- Y02/02
mes'ude: (Ar.) Mutlular, sevinçliler
m. Y08/04, Y08/04
mes'ul: (Ar.) Sorumlu Krş. kāmīsar
m.+bol- Y10/01
mes'uliyet: (Ar.) Sorumluluk
Krş. Mes'uliyetlik, zime
m. Y15/08, Ş01/03
mes'uliyetlik: (Ar.+Tr.) Sorumlu, sorumluluk
Krş. mes'uliyet, zime
m. Y08/05, Y20/06
mes'uliyetsiz: (Ar.+Tr.) Sorumsuz
m. Y13/01
meşakkat: (Ar.) Güçlük Krş. küçlük, küçlük, müşküllük
m. 90/010, 107/012, 127/001, Y11/05, Y12/06, Y18/02
m.+nıñ 127/002
m.+lar E01/05
m.+lerğa Y02/06
m.+lerge Y10/05
m.+iğa 73/005, 105/045
m.+leridin Y01/05
meşāyih: (Ar.) Şeyhler
m. Y14/02
m.+ler Y14/01
meşgûl: (Ar.) Bir işle uğraşan
m. Y16/03, Y21/01, E02/02
m.+dür E02/02
meşhûr: (Ar.) Şöhretli, ün kazanmış
Krş. Şöhretlik
m. Ş04/02, Ş05/03, Ş06/04, Y14/11, Y14/11, Y13/11, Y02/02, Y03/04, Y03/04, Y03/04, Y06/05, Y06/05, Y07/04, Y07/05, Y08/02, Y09/08, Y16/01, Y18/06, Y19/03, E02/02, E02/03
m.+dur Ş05/03, E01/01
meşreb: (Ar.) Huy, ahlak, yaradılış
Krş. Fıtrat, hulk, ahlāk, mizāc, ṭabī'at
m.+lerdeki 35/016
meşrû': (Ar.) Yasal
m. Y02/03, Y10/01, Y02/02
meşrût: (Ar.) Şartlı, şarta bağlı Krş.
Meşrûte
idāre+i m. Ş05/06
m. Ş05/06
meşrûte: (Ar.) Şartlı, şarta bağlı Krş.
Meşrût
m. Ş05/06
m.+dür Ş05/05
meşrûbāt: İçecek Krş. İçki
m. 16/004
meşût: Bitki adı
m. Y01/03
m.+ge Y01/03
meşveret: (Ar.) Müşaverede bulunma, danışma
uşûl+i m. Y02/01
m. Y10/02, Y02/01, Y02/01, Y02/02, Y02/03, Y02/03, Y05/04, Y06/02
m.+ler Ş05/05, Y02/01, Y02/02, Y02/03
m.+lerde Y20/08
m.+lerge Y10/02
m.+leri Y05/06

m.+leriğa Y15/01
m.+tin Y02/01
metîn: (Ar.) Metanetlilik
m. 24/008
metir: (Fr.) Metre Krş. Metre
m. Y19/06
metre: (Fr.) Metre Krş. Metir
m. Y07/06, Y19/06
mevc: (Ar.) Dalga Krş. Dolğun
m. Y05/06
m.+leriñ 42/007
mevcūd: (Ar.) Var olan, bulunan Krş.
kā'im
m. Ş02/03, Ş01/01, Y09/06
mevcūdat: Var olan şeyler
m.+nın Ş06/05
mevcūdiyet: (Ar.) Mevcut olma, varlık
Krş. Barlık
m.+imizni Ş03/02
mëve: (Far.) Meyve
m. 92/014, 107/038, Y12/01
m.+si 104/014, 127/004
m.+sini 1/003, 105/036
m.+sidin 132/011
m.+leri Y15/05, Y15/05
m.+leridür Y10/05
m.+leridin Y15/05
mêvelik: (Far.+Tr.) Meyvelik bahçe
m. 107/034, 128/003, 148/009
mevķi': (Ar.) Yer Krş. Mekân, maķâm, orın
m.+de E02/04
mevzū': (Ar.) Konu
m. Y18/02
m.+da Y13/11
meydân: (Ar.) Alan, saha Krş. sāha
m. Y13/03, Y06/06
m.+nın Y13/03, Y13/03
m.+a Y21/02
m.+ğa 72/006, Y11/10, Y12/04,
Y12/10, Y18/01, Y18/01, Y18/02,
Y18/03, Y18/04, Y19/08
m.+da Y20/01
m.+ı Y14/11, Y20/04
m.+ige Y17/01
m.+ıda Y20/03, Y20/03, Y20/03,
Y20/03
mejde: Küçük Krş. Kenci, kiçik
m. Y18/07, Y18/08, Y20/06
meyl: (Ar.) Eğilim Krş. māyil
m.+i muhabbet Ş06/04
m.+i muhabbetleri Y09/02
m.+kıl- 40/002, 49/004
mezār: (Ar.) Mezar
Krş. 'ebedgâh, qabir, künbez
m. Y14/02

m.+lar Y14/01, Y14/01, Y14/01
m.+larnıñ Y09/04
mezelik: (Far.) Mezelik
m. 141/004
mezellet: (Ar.) Zelillik, horluk, hakirlik,
alçaklık Krş. haķāret, hārılığ, hārılık,
h'arvanlık, zelillik, zelālet, zillet
faķr+ı m. Ş01/02
Y01/05, Ş01/02
m.+te Y15/07
m.+large Y07/04
m.+idin Ş03/02
m.+leride Y03/01
m.+leridin Y03/02
mezheb: (Ar.) Mezhep, dinin bir şubesi
m. Y06/01
m.+leriçe Y15/06
mezķūr: (Ar.) Adı geçen, anılan
maķām+ı m. Ş02/01
m. Y03/04, Y10/07, Y11/11,
Y12/04, Y12/05, Y12/05, Y14/06,
Y14/08, Y14/08, Y14/11, Y13/07,
Y13/08, Y02/03, Y03/03, Y05/05,
Y05/05, Y06/02, Y06/03, Y06/06,
Y07/04, Y07/04, Y08/04, Y08/04,
Y08/05, Y16/03, Y16/04, Y17/04,
Y18/06, Y18/06, Y18/07, Y18/08,
Y19/02, Y19/03, Y19/03, Y19/06,
Y19/07, Y19/07, Y19/08, Y21/05
m.+nın Ş04/06
m.+lerniñ Y15/05
m.+largā Y05/05
mezmūr: Zebūr'un surelerinden her biri
m.+nı 81/002
m.+lar 95/002
mılķık: Tüfek
m. Y11/11, Ş01/03, Ş02/01,
Ş02/01, Ş05/04, Y19/02
m.+nın Y21/07
m.+lar E01/02
m.+ları Ş05/05, Y21/08
mılķıksız: Tüfeksiz
m. Y14/10
mışdāķ: (Ar.) Bir şeyin doğru olduğunu
ispat eden şey, ölçüt
m. Ş06/05
Mışır: Mısır, yer adı
m. 78/012, 81/005, 135/009,
Ş01/03, Ş06/02, Y10/12, Y11/11,
Y11/11, Y14/11, Y14/11, Y14/11,
Y14/12, Y13/12, Y03/04, Y03/04,
Y15/02, Y16/01, E01/01
m.+nın 81/010, 135/008, Ş01/03,
Y13/12, Y03/04
m.+nı 136/010

- m.+ğa 105/023, Y10/12
m.+da 78/043, 106/007, 106/021, Y11/11
m.+daki 78/051, Y10/12, Y08/06
m.+dın 68/031, 80/008, 114/001
- mışırılık:** Mısırlı
m.+lar 105/038
- mi‘de:** (Ar.) Mide
m.+leri E02/03
- midirila-:** Kımıldamak, hareket etmek
Krş. kımla-
m.-yudur 60/003
m.-pdurğan 69/034
m.-ğalı 66/010
m.-p 104/021
- mihmān:** (Far.) Konuk Krş. Misâfir
m. Y11/09, Y12/06, Y21/07, 120/005
m.+dur 39/012, 119/019
m.+bol- Y17/03
m.+lar Y12/06, Y13/03, Y03/06, Y04/03
m.+ımızda Y03/06
- mihmāndārlik:** (Far.+Tr.) Konukluk Krş.
mihmānlık
m. Y12/07
m.+ğa Y12/06
- mihmānlık:** (Far.+Tr.) Konukluk Krş.
mihmāndārlik
m.+tın E02/05
- miḥnet:** (Ar.) Sıkıntı Krş. Zaḥmet, zārlik
m. Y18/08, Y20/06
m.+tin Y20/07
m.+ler Ş02/02
m.+lerimizni Y18/04
- mihribān:** (Far.) Şefkatli, muhabbetli
Krş. Maḥbūblik, muḥabbetlik
m. Ş01/01, E02/02
- miḳdār:** (Ar.) Miktar
m. Y10/09, Y03/03
m.+da Y04/06, Y17/02, Y17/03
m.+ı Y01/04, Y16/04
m.+ını Y09/08
m.+ıda Ş02/05, Y05/04
m.+ında Y17/02
m.+ıdadur Y17/02
m.+ınça Y03/01
- mikrob:** (Fr.) Mikrop
m.+ları Y05/05
- Milan:** Milano
m. Y09/11
- millet:** (Ar.) Millet
‘ālem+i m. Ş03/02
‘ām+i m. Y01/01, Y01/02, E02/05, Y01/02
‘arz+i m. Ş04/02
efkār+i m. Y21/03
kavm+i m. Ş03/03, Y02/03, E02/01
yurt+i m. Ş01/01, Ş02/06
siyāset+i m. Y21/03
m.+i cemā‘at E02/06
m.+i islāmiye Ş02/02, Ş02/02
m.+i islāmiyenin E01/02
m.+i şahsiyet Ş04/04
m. 83/004, Ş01/01, Ş01/02, Ş02/03, Ş02/03, Ş02/06, Ş03/01, Ş03/02, Ş03/02, Ş03/03, Ş03/03, Ş03/03, Ş04/01, Ş04/02, Ş04/02, Ş05/02, Ş05/05, Ş05/05, Ş05/06, Ş05/06, Ş05/06, Y10/04, Y10/08, Y11/05, Y14/12, Y13/07, Y13/08, Y01/03, Y01/03, Y02/02, Y02/03, Y02/05, Y03/02, Y03/06, Y04/02, Y04/03, Y04/03, Y05/06, Y06/01, Y06/04, Y06/06, Y08/02, Y08/02, Y08/02, Y08/03, Y08/03, Y08/04, Y08/04, Y08/04, Y08/04, Y08/04, Y08/04, Y08/04, Y08/04, Y08/05, Y08/05, Y09/04, Y09/08, Y09/09, Y15/04, Y15/07, Y15/08, Y16/03, Y17/02, Y18/01, Y18/02, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y19/06, Y20/04, Y21/01, Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/03, Y21/07, Y21/07, E01/01, E01/01, E01/01, E01/02, E01/04, E02/01, E02/01, E02/03, E02/05, E02/05, E02/06, E02/06
m.+dür E02/01
m.+nın Ş01/01, Ş01/01, Ş01/01, Ş01/02, Ş01/02, Ş01/02, Ş02/02, Ş02/06, Ş03/02, Ş04/01, Ş04/01, Ş04/02, Ş04/06, Ş05/05, Ş05/06, Y10/07, Y10/11, Y11/01, Y13/06, Y01/01, Y01/02, Y01/03, Y01/04, Y01/04, Y02/01, Y02/02, Y02/03, Y02/03, Y03/02, Y03/05, Y06/05, Y09/05, Y15/07, Y19/06, Y20/06, Y20/06, Y21/03, E01/01, E01/04, E02/01, E02/01, E02/01, E02/06, Y15/08, Y18/03
m.+ni Ş01/03, Ş03/02, Ş03/03, Y04/04, Y20/01, Y20/01, E02/06
m.+ğa Y11/10, Y09/06, Y18/05, E01/04
m.+ge 33/012, Ş02/04, Ş04/04, Ş05/06, Y13/05, Y13/05, Y06/05, E01/01, E02/06
m.+te Ş04/02
m.+tin Y20/06, Y21/03

m.+ler Ş04/01, Y10/04, Y10/04,
Y10/04, Y10/06, Y10/11, Y11/10,
Y12/10, Y12/12, Y12/12, Y13/06,
Y13/09, Y13/10, Y13/10, Y01/03,
Y06/01, Y15/01, Y15/01, Y16/02,
Y18/01, Y18/01, Y18/01, Y18/01,
Y18/05, Y18/07, Y19/03, Y19/03,
Y19/03, Y19/03, Y19/03, Y19/03,
Y19/08, Y19/08, Y20/01, Y20/02,
Y20/02, Y20/07, Y20/07, Y20/07,
Y20/07, Y20/07, Y20/07, Y21/02
m.+lerni Ş01/02, Ş04/01, Y10/02,
Y10/04, Y11/01, Y11/01, Y01/01,
Y05/01, Y05/05, Y06/02, Y06/02,
Y18/01, Y18/02, Y18/03, Y19/08,
Y20/01, Y20/01, Y21/07
m.+lerni 82/008, Y06/01, Y18/02,
Y18/04, Y18/08
m.+lerğa Y21/08
m.+lerge Y02/02, Y18/01, Y18/01,
Y19/05, Y20/02, Y20/02
m.+lerdin Y04/03, Y04/04
m.+iğni 106/005
m.+i Ş04/02, Ş04/02, Ş04/03,
Ş04/05, Ş06/04, Y01/04, Y02/06,
Y18/08, Y19/01, Y19/02, Y19/03,
Y21/07
m.+idür Y16/01
m.+ini Ş04/01, Y03/01, Y06/05,
Y19/03, Y19/03, Y21/07, E02/05
m.+ini Y10/05, Y02/06, Y04/03,
Y07/03
m.+ige Ş06/05, Y13/05
m.+imiz Ş04/01, Ş05/02, Y14/06,
Y01/02, Y02/05, Y07/04, E01/01
m.+lerimiz Y21/02
m.+imizni Ş03/03, Ş04/01,
Ş04/02, Ş04/05, Y14/06, Y14/06,
Y02/05, E01/02
m.+mizni Y03/02
m.+lerimizni Y21/02
m.+lerimizge Y21/02
m.+lerinin Y11/01, Y21/07
m.+lerini E01/01

milletçi: (Ar.+Tr.) Milliyetçi

m. Y17/01

m.+leri Y11/11

milletdaş: (Ar.+Tr.) Aynı milletten olan

m.+larım Y18/04

m.+larımızni Y21/03

m.+larımızge Y21/02

milletli: (Ar.+Far.) Milletli

m. Y05/05

milletperver: (Ar.+Far.) Ulussever

m. Ş04/06, Y10/06, Y13/06,
Y09/04, Y17/02

m.+lerimiz Y14/06

millî:

(Ar.) Milletle ilgili

istiklâl+i m. Ş04/06

iştîyâk+i m. Ş04/06

menfa‘at+i m. Ş04/01

târih+i m. Ş04/02

vaţan+i m. Ş04/05

Ş01/03, Ş02/06, Ş03/02, Ş03/02,

Ş03/03, Ş03/03, Ş04/01, Ş04/01,

Ş04/01, Ş04/01, Ş04/02, Ş04/05,

Ş04/06, Y01/01, Y02/01, Y02/05,

Y03/02, Y03/03, Y03/03, Y03/06,

Y04/04, Y06/01, Y06/05, Y06/05,

Y06/05, Y09/05, Y16/04, Y16/04,

Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y16/04,

Y16/04, Y19/03, Y19/03, Y19/03,

Y19/08, Y20/01, E01/05, E02/02,

E02/05, E02/06, E02/06, E02/06,

E02/06

m.+ni Ş04/06

m.+si Ş04/06

m.+mizni Ş04/02

m.+leriğa Ş04/01

milliye:

(Ar.) Millete özgü olma

cem‘iyet+i m. Y02/01

cesâret+i m. Ş01/02

ğayret+i m. Ş05/02

hâkimiyet+i m. Ş01/01

hayât+i m. E01/02

hissiyât+i m. E02/06

‘izzet+i m. Ş01/02

mekâtib+i m. Ş01/01

menâfi‘+i m. Ş01/01

menfa‘at+i m. Ş04/05, Ş04/06

neşriyât+i m. Ş01/02

neşriyât+i m. Y02/05

târih+i m. Ş04/02

m. Ş01/01, Ş01/01, Ş01/02, Ş04/05,

Y02/01

m.+ni Ş01/02, Ş04/06

m.+ge Ş01/01, Ş01/01, E02/06

m.+din Ş01/01, Y02/05

m.+miz Ş01/02, Ş05/02

m.+mizni Ş04/02, E01/02

milyar: (Fr.) Milyar

m. Y21/06, Y16/01, Y21/06,

Y21/06

milyon: (Fr.) Milyon

m. Ş02/01, Ş02/01, Ş02/05, Ş02/05,

Ş05/05, Y10/02, Y10/05, Y13/12,

Y03/02, Y04/03, Y05/02, Y05/04,

Y08/06, Y09/05, Y09/05, Y16/01,

- Y17/02, Y17/02, Y17/02, Y17/02,
Y18/04, Y18/05, Y18/05, Y19/06,
Y21/06, Y21/06, Y21/06, Y21/06
m.+dın Y09/05
m.+larca Ş01/01, Ş03/03, Y05/01,
Y09/03, Y18/02
m.+larçe Y18/02, Y18/02
- milyonluk:** (Fr.+Tr.) Milyonluk
m. Y01/01, Y05/02, Y15/03
- miğ:** Bin
m. 50/010, 90/004, 91/007, 91/007,
105/009, Ş01/03, Ş01/03, Ş01/03,
Ş02/01, Ş02/01, Ş04/01, Ş05/03,
Ş05/06, Y14/08, Y13/03, Y01/01,
Y02/05, Y02/05, Y02/05, Y03/04,
Y03/05, Y03/05, Y03/05, Y04/01,
Y05/04, Y05/05, Y06/04, Y06/04,
Y06/06, Y07/04, Y07/06, Y08/03,
Y08/03, Y09/10, Y17/02, Y17/02,
Y19/03, Y20/02, Y20/03, Y20/03,
Y20/04, E02/06
m.+dür Ş05/05
m.+ler 144/013, 144/014
m.+lerce Ş01/03
m.+lerçe Ş04/01, Y04/01, Y15/07
m.+çe Y06/05, Y19/05
m.+leridin 3/006, 119/072
- min-:** Binmek
m.-ip 18/010, 45/004, 68/004,
82/005, Ş03/03, Y18/01, Y19/04
- miğbaşı:** Binbaşı
m. Ş05/04, E01/02, E01/06
- mindür-:** Bindirmek
m.-üp 66/012
- ministir:** Bakan
m. Y04/06
m.+i Y18/05, Y20/03
- miğle-:** Binlemek
m.-ğan Y20/06
- minnetdār:** (Ar.+Far.) Minnet duyan
m. Ş02/02
- minut:** Dakika
m. Y03/06, Y18/04, Y21/03
m.+te Y17/04
- Mio:** Kişi adı
m. Y03/02
- mīrās:** (Ar.) Miras
m. 69/036, 78/055, 82/008,
105/012, 135/012, 136/021,
136/022, 2/008, Ş05/05, Ş05/06
m.+dék 119/111
m.+turlar 127/003
m.+ım 16/007
m.+ımnı 16/005
m.+ı 68/009, 106/005
- m.+ınnı 74/002
m.+ınnı 28/009, 94/006
m.+ınnı 79/001
m.+ı 37/019, 78/071
m.+ını 61/005, 94/015
m.+ığa 33/012, 78/063
m.+ıdın Y04/06
m.+ımızın 47/004
- mis:** (Far.) Bakır
m. 107/016, Y11/06
m.+de Y14/08
- misāfir:** (Ar.) Konuk Krş. Mihmān
m. 39/012, 105/024, Y04/01,
Y15/04
m.+ērdiler 105/012
m.+ni 94/007
m.+large 146/009, Y15/06
- misāfirçılık:** (Ar.+Tr.) Konukluk Krş.
misāfirlik
m.+ta Y09/03
- misāfirlik:** (Ar.+Tr.) Konukluk Krş.
misāfirçılık
m.+ınnı 119/054
- mişāl:** (Ar.) Örnek olarak
m. Y18/08, Y18/08, Y21/02,
Y21/03
m.+i Ş04/01
m.+in E02/05
- mişil:** (Ar.) Benzeyiş
m. Y12/04
m.+ini Y16/04
- miskī:** (Ar.) Misk gibi güzel kokulu
m. 55/022
- miskīn:** (Ar.) Aciz, zavallı Krş. Ğarīb, hār
ü zār
m. 72/013, 82/003, 82/004, Y09/02,
E02/03
m.+ni 113/007
m.+dın 41/001
m.+ler Y09/01, Y09/02, Y15/06
m.+lerni Y09/02
m.+lerni Y09/02
m.+lerğa E02/04
m.+large Y09/01, Y09/05
m.+leridin Y09/02
- miskīnlik:** (Ar.+Tr.) Acizlik
m. Y09/02, Y09/02
- Mişān:** Yer adı
m.+nnı Y17/01
- mizāc:** (Ar.) Huy, yaradılış Krş. Fıtrat,
hūlk, meşreb, ṭabī‘at
m. Ş05/04
- mīzān:** (Ar.) Terazi Krş. Terāzū
m. Y12/05
m.+ıda Y10/10

m.+larını Y10/10
Moğol: Moğol Krş. Mağol, Mangol,
 Mongol
 m. Ş05/03
Moğolistan: Moğolistan
 m. Ş04/02
monça: Banyo, hamam
 m. Y03/06
Mongol: Moğol Krş. Mağol, Mangol,
 Moğol
 m. Y08/03, Y21/07, Y21/07,
 Y21/07, Y21/07, Y21/07, Y21/07,
 Y21/07
 m.+lar Y08/06
 m.+ların Y18/06, Y18/06, Y21/07
monolog: (Fr.) Tek kişilik gösteri
 m. Y19/06, Y19/06, Y19/06
morningpost: İtalya'da çıkan bir gazete
 m. Y09/10, Y16/01, Y16/02
Moskova: Moskova
 m. Y16/02, Y19/05, Y19/05
 m.+nın Y19/06
 m.+ğa Y07/06, Y15/10, Y19/05,
 Y20/02
 m.+da Y19/05, Y19/05
 m.+dın Y20/08
moyne: Kürk
 m. Ş02/05, Ş02/05
möşük: Kedi
 m. 102/007
mu: 1. Bu 2. Mu (Soru eki)
 m. 14/004, 53/004, 56/007, 56/009,
 56/013, 58/002, 60/010, 68/013,
 73/012, 73/018, 74/011, 77/008,
 77/008, 77/008, 77/009, 77/009,
 79/006, 85/006, 88/011, 88/012,
 94/020, 108/011, 139/024, Ş02/05,
 Ş05/06, Y10/07, Y10/07, Y10/10,
 Y10/12, Y11/03, Y11/09, Y12/07,
 Y12/08, Y14/06, Y13/11, Y01/02,
 Y02/05, Y03/02, Y03/02, Y03/06,
 Y04/03, Y04/06, Y05/04, Y06/02,
 Y06/02, Y06/04, Y06/05, Y07/04,
 Y07/04, Y08/01, Y08/03, Y08/04,
 Y08/04, Y08/04, Y08/04, Y08/04,
 Y08/04, Y08/04, Y08/04, Y09/03,
 Y09/03, Y09/04, Y09/06, Y09/07,
 Y16/02, Y16/03, Y16/03, Y16/03,
 Y16/04, Y18/01, Y18/01, Y18/02,
 Y18/02, Y18/05, Y18/05, Y19/04,
 Y19/04, Y19/04, Y19/07, Y19/07,
 Y19/08, Y19/08, Y20/05, Y20/05,
 Y20/06, Y20/07, Y20/08, Y21/01,
 Y21/01, Y21/02, Y21/03, Y21/04,
 Y21/05, Y21/05, Y21/06, Y21/06,

E01/04, E01/04, E01/05, E02/02,
 E02/06
 m.+dur Y19/08
 m.+nın 32/006, 44/017, 78/032,
 Y10/10, Y12/02, Y12/03, Y12/03,
 Y12/03, Y12/11, Y14/01, Y14/07,
 Y13/02, Y13/06, Y03/05, Y07/06,
 Y15/02, Y16/01, Y19/01, Y19/07,
 Y19/08, Y20/01, Y21/02, Y21/02,
 Y21/03, Y21/05, Y21/07
 m.+nınğa Y18/06, Y19/01, Y21/03,
 Y21/06
 m.+nınğın Y20/04, Y21/06
 m.+nı 7/003, 49/001, 50/022,
 51/002, 51/003, 55/014, 56/009,
 62/011, 73/016, 78/059, 92/006,
 Y10/08, Y14/02, Y01/05, Y02/05,
 Y04/04, Y06/02, Y07/01, Y07/05,
 Y08/03, Y17/04, Y19/07, Y20/08,
 Y21/04
 m.+ğa 81/002, Y12/03, Y13/04,
 Y15/01, Y16/04, Y16/04, Y17/01,
 Y17/01, Y20/05, Y21/02, E01/06,
 Y21/05
 m.+nda 132/014, Y12/09, Y02/05,
 Y04/01, Y04/04, Y07/05, Y15/08,
 Y16/01, Y17/02, Y18/03, Y20/03
 m.+ndaki Y02/05
 m.+ndan Y10/05, Y11/10, Y08/03,
 Y18/05, Y18/08, Y19/02, Y19/05,
 Y19/08, Y21/04, Y21/04, Y21/07
 m.+nın 39/013, Ş02/03, Ş06/05,
 Y10/02, Y10/05, Y10/08, Y11/06,
 Y11/07, Y14/10, Y13/06, Y01/04,
 Y01/04, Y02/04, Y02/05, Y02/06,
 Y05/03, Y05/05, Y05/06, Y07/04,
 Y07/05, Y07/05, Y07/05, Y09/06,
 Y09/08, Y15/05, Y15/12, Y16/04,
 Y17/03, Y18/04, Y19/01, Y19/02,
 Y19/03, Y19/08, Y20/06, Y21/01,
 Y21/06, Y21/06, Y21/06, Y21/06,
 Y21/08, Y09/07
 m.+nça Y02/05, Y03/06, Y03/06,
 Y05/04, Y21/02
mu'âf: (Ar.) Ayı tutmak
 m. Y21/03
mu'âhide: (Ar.) Antlaşma
 m. Y17/03
 m.+din Ş02/02
 m.+lerni Y19/02
 m.+lerni Y15/11, Y06/03, Y19/02
 m.+sini Y13/11
 m.+sini Y12/12
 m.+siga Ş02/01
 m.+lerini Y19/02, Y20/02

- mu'allim:** (Ar.) Öğretmen
m. Y06/04, Y06/04, Y09/05
Y10/07, Y10/07, Y10/07, Y10/07,
Y10/08, Y10/08, Y12/08, Y14/06,
Y14/07, Y04/03, Y09/06, Y09/06,
Y16/03, Y18/07, Y18/07, Y18/07,
Y18/07, Y18/08, Y19/06, E01/02
m.+ler Y01/03, Y18/07, Y21/07,
E01/02, E01/02
m.+lerni Y13/03
m.+lerni Y10/11
m.+large Y18/08
m.+lerde Y02/04
m.+lerimdin 119/099
m.+lerimiz Y18/07
m.+leri Y11/11, Y14/05, Y21/02
m.+lerini Y18/07
- mu'allimlik:** (Ar.+Tr.) Öğretmenlik
m. Y11/11
m.+ğa Y18/07
- mu'āmelāt:** (Ar.) Dairelerde yapılan kayıt,
takip
m. Y02/04
- mu'āmele:** (Ar.) Davranma, davranış
Krş. Edā, yol
m. Y12/04, E02/05, Y13/02
m.+kıl- 131/001
m.+lerni Y19/04
- mu'ammā:** (Ar.) Bilinmeyen, bilmece
Krş. nāma'lūm
m. Y15/02
- mu'aṭṭal:** (Ar.) Tatil edilmiş, boş
m. Ş04/06
- mu'āvenet:** (Ar.) Yardımcılar
m. Y05/06
- mu'āvin:** (Ar.) Yardımcı
Krş. Orunbasar, yardımcı
m. Y11/12, E01/06
m.+ler E02/02
m.+i Y15/12, Y18/07
m.+ini E02/06
- Mu'āviye:** (Ar.) Emevi devletinin ilk
hükümdarı
m.+ni Ş06/02
- mu'āyene:** (Ar.) Belli, belirli Krş. Aşikār,
aşikāre, 'ayān, ma'lūm, rūşen, zāhir
m. Y09/08
- mu'azzama:** (Ar.) Kocaman, ulu
kıble+i m. Y18/08
m.+sını Ş05/03
- mūcib:** (Ar.) Gerektiren
m.+içe Y16/04
m.+ince Y17/03
- mu'cize:** (Ar.) Olağanüstü olaylar
m. 77/010, 78/013, Ş04/04, Y03/02
m.+ler 77/014, 88/010, 105/028,
135/010
m.+leri 88/012
m.+leri 89/005
m.+lerini 105/005
- muğamberlik:** (Ar.+Far.+Tr.) Kurnazlık,
sinsilik
m. +ler Y12/05
- muḥabbet:** (Ar.) 1. Sevgi Krş. amrāk
2. Dostça konuşma Krş. şöbet
meyl+i m. Ş06/04, Y09/02
m. Y11/09, Y02/02, Y08/02,
Y16/03, Y16/03, E02/05
m.+ni Y05/02
m.+ge E02/05
m.+lerdin Y09/02
m.+i 119/165, 145/020, Y19/01
m.+im 109/004, 119/097, 119/114,
119/119, 119/127, 119/132,
119/159, 119/168
m.+ini 91/014, Ş02/03
m.+leri Y11/03, Y09/02
- muḥabbetlik:** (Ar.+Tr.) Muhabbetli
Krş. Maḥbūblik, mihribān
m. Y20/07
- muḥābir:** (Ar.) Basın ve yayın
organlarında haber toplayanı
bildiren veya yazan kimse
m. Y17/04, Y18/08, Y20/08
m.+lerni Y17/03, Y17/04
m.+large Y17/03
m.+i Y08/04, Y08/06, Y15/08,
Y15/09, Y15/10, Y17/01, Y19/05,
Y19/08, Y21/08
m.+ini Y09/10, Y09/11, Y09/11
m.+lerimizdin Y17/03
m.+leriga Y08/06
m.+lerige Y13/11
- muḥābirlik:** (Ar.+Tr.) Muhabirlik Krş.
muḥābirlik
m.+ğa Y17/03
m.+ı Y17/03
- muḥābirlik:** (Ar.+Tr.) Muhabirlik Krş.
muḥābirlik
m. Y17/03
m.+ge Y17/03
- muhācir:** (Ar.) Göçmen
m. Y06/06
m.+leri Y14/11, Y14/12
m.+lerini Y14/12
- muḥāfazat:** (Ar.) Koruma, saklama
Krş. hıfz, himāye
m. 25/021, Ş02/02, Ş03/02, Y05/03,
E01/02, E02/01, Y21/02, Y21/08,

- Y03/02, Y03/04, Y17/02, Y21/07,
Y21/08, E02/04
m.+ı Y10/01, Y11/05, Y18/06,
Ş04/05, Y18/02, Y20/03
m.+kıl- 12/008, 16/001, 31/023,
32/007, 40/012, 61/008, 79/012,
86/002, 97/010, 121/008, 140/005,
Y10/01, Y12/01, E01/01, 145/020,
Y07/03, E02/01
- muḥākeme:** (Ar.) Yargılama
‘aql +ı m. Ş04/02
m. Y15/01
m.+ler Ş04/02
m.+sige Ş04/05
- muḥakḳak:** (Ar.) Kesinlikle
m. Y19/08
m.+dur Y10/01
- muḥālefet:** (Ar.) Karşı olma durumu,
aykırılık
m. Y03/04, Y04/03, Y04/03,
Y06/03
- muḥālefetçilik:** (Ar.+Tr.) Muhalefetlik
m.+i Y06/03
m.+ler Y11/01
- muḥālif:** (Ar.) Bir görüşe karşı olan
m. Ş05/06, Y14/04, Y06/03,
Y06/03, Y06/03, Y09/08
m.+leri E02/02
- muḥammed:** (Ar.) 1. Kişi adı 2. Hz.
Muhammed
m. Y14/02, Y19/08, Ş06/02
m.+niş Y09/05
- muḥānet:** (Ar.) İhanet eden, hain, alçak
Krş. alçak, nāmerdlik, töben
m. Y01/05
- muḥārebe:** (Ar.) Harp etme, savaşma
m. Ş05/04, Ş06/02, Y15/10,
Y15/11, E02/01, E02/01
m.+niş Y12/11
m.+ğa Y16/02
m.+ge Ş05/05, Y17/02
m.+de Ş06/02
m.+ler Ş02/02, Y19/02
m.+si Y12/11
m.+siniş Y17/02
m.+side Ş05/05
m.+sidin Y18/05
- muḥarrir:** (Ar.) Yazar
Krş. Yazguçı, yazuçı, pitügüçi
m. Ş04/06, Ş06/05, Y14/12,
Y02/06, Y15/12, Y16/04, E01/06,
E02/06
m.+i Y08/06
m.+lerinin Ş04/02
- muḥāşara:** (Ar.) Kuşatma, etrafını çevirme
m. Ş05/04, Y17/02
m.+ge E01/05
m.+sı Ş05/04
- muḥîṭ:** (Ar.) Çevre, yöre, etraf Krş. etrāf,
çöre
baḥr+ı m. Ş02/03, Y16/02, Y16/02
deryā+yı m. 65/005, 69/034, 89/009,
93/004, 95/005, 96/011, 98/007,
104/025, 139/009, 146/006, Y04/02
mecn+i m. Ş04/03, Ş05/03
m. 24/002, 69/034, 95/005, 96/012,
98/007, 104/025, 146/006, Ş02/03,
Ş04/03, Ş05/03
m.+niş 89/009, 139/009, 93/004
m.+te 65/005
m.+ler Y04/02
m.+i Y05/03
m.+leri Y15/06
- muḥkem:** (Ar.) Sağlam, berk
Krş. müstahkem, sağlam, selime
m. 30/007, 31/021, 39/006, 60/009,
147/013, Y04/03, 89/029, 108/010,
61/003, Y04/03, Y05/03, Y18/02,
Y20/06, Y21/05
m.+dür 19/007, 73/005, 93/002
m.+dürler 10/005, 93/005, 111/008
m.+leri Y21/05
- muḥkemle-:** (Ar.+Tr.) Sağlamlamak
m.-ş Y21/02
- muḥtāc:** (Ar.) Bir şeye gereksinim duyan
m. 34/010, Y15/08, E02/03
m.+dur Ş02/06
m.+lar Y14/06, Y15/06
m.+large E02/03, E02/04, E02/04
m.+ız Y13/10
- muḥtāclık:** Muhtaçlık Krş. Fakır
m. 23/001
m.+ı 34/009
- muḥtāriyet:** (Ar.) Muhtarlık, iradesi ve
idaresi kendi elinde olma
m. E02/02
- muḥtaşar:** (Ar.) Kısaltılmış olan
m. Ş04/02
- muḥterem:** (Ar.) Saygıdeğer
m. Ş02/01, Ş02/02, Ş03/03, Ş05/05,
Ş06/06, Y10/04, Y10/09, Y11/08,
Y12/04, Y12/04, Y12/06, Y12/07,
Y13/06, Y13/06, Y13/06, Y13/06,
Y13/07, Y13/07, Y13/08, Y01/06,
Y03/02, Y03/03, Y03/03, Y03/03,
Y03/05, Y03/05, Y03/06, Y03/06,
Y04/02, Y04/02, Y04/03, Y05/05,
Y05/06, Y05/06, Y06/04, Y08/04,
Y16/04, Y17/04, Y18/02, Y18/03,
Y18/03, Y18/04, Y19/05, Y19/06,

- Y19/06, Y20/08, Y21/02, Y21/02,
Y21/02, Y21/02, Y21/04, Y21/05,
E02/02, E02/05
- muhterib:** (Ar.) Harp eden, savaşan
m. Ş03/01
- muķābele:** (Ar.) Karşılama, karşılık
Krş. Cezā, karşılık
m. 89/006, E01/02, E02/06, Ş06/02,
Y10/01, E01/05
m.+kıl- E02/03
- muķābil:** (Ar.) Bir şeye karşılık olarak
yapılan
m. Y21/07
- muķaddem:** (Ar.) Önce gelen ,önceki
Krş. Burunki, evvelki
m. Ş04/02, Y13/06, Y19/03, E02/06
- muķadder:** (Ar.) Yazgıda var olan
m.+i 39/004
- muķaddes:** (Ar.) Kutsal
Krş. kuds, kudsī, mübarek, şerif
hukūk+u m. Y10/02
ırz+ı m. Y14/10
şeri‘at+ı m. Y10/02
m. 2/006, 3/004, 5/007, 11/004,
15/001, 20/006, 24/003, 24/004,
28/002, 33/021, 43/003, 47/008,
48/002, 51/011, 68/006, 79/001,
87/001, 89/020, 98/002, 99/009,
105/042, 106/047, 110/003,
138/002, Ş01/03, Ş02/02, Ş02/02,
Ş02/02, Ş03/03, Ş04/02, Y10/05,
Y14/06, Y14/10, Y13/05, Y01/02,
Y02/05, Y03/02, Y16/02, Y16/02,
Y16/02, Y16/03, E02/02
m.+ge 68/024, 134/002
m.+de Y10/02
m.+te 63/002, 68/018, 74/004
m.+din 20/002
m.+ler 16/003
m.+lerniņ 89/005, 89/007
m.+iņge 16/011, 74/007
m.+i 106/016, 114/002
m.+iniņ 78/054, 102/019
m.+ini 78/069
m.+ige 73/017
m.+ide 96/006, 150/001
m.+lermiz Ş03/01
m.+leri 34/009
- muķarreb:** (Ar.) Yaklaşmış
m. Y14/01
- muķarrir:** (Ar.) Yerleştiren, sabit kılan
m. 5/009, 51/010, 75/003, 78/008,
111/008
m.+dür 112/008
m.+kıl- 7/009, 8/003, 65/007
- Mukat:** Kişi adı
m. Y18/05
- muķteżā:** (Ar.) Gerekli Krş. kereklik,
lazım, teğışli, teğışlik
m.+yi maşlahatdur Ş05/06
m.+sı E02/03 Y07/02
m.+sıça Y19/08
- mūm:** (Far.) Mum Krş. çirāğ
m. 19/010, 22/014, 68/002
m.+dek 97/006
- munçak:** Boncuk
m. Y16/04, Y19/06
- mundağ:** Böyle Krş. oğşa
m. 73/015, 101/004, 106/029,
106/039, 139/006, 147/020, Ş02/05,
Y10/07, Y10/08, Y11/02, Y11/03,
Y11/04, Y14/02, Y14/05, Y14/07,
Y02/03, Y02/04, Y02/04, Y02/04,
Y03/02, Y03/03, Y04/06, Y05/04,
Y05/05, Y06/03, Y07/05, Y15/03,
Y15/12, Y16/03, Y18/05, Y19/02,
Y19/04, Y19/08, Y19/08, Y20/03,
Y21/03, Y21/05, E01/03, E02/03
- muntazam:** (Ar.) Düzgün, düzenli
Krş. İntizām, intizāmlık, puhta
m. Ş03/01, Ş03/02, Y14/06,
Y13/12, Y08/05, Y18/07, Y20/05,
Y20/05, Y21/08
- muntazir:** (Ar.) Bekleyen, gözleyen
Krş. közlevçi
m. 106/013
m.+bol- 69/003, 69/006
- murād:** (Ar.) Arzu, istek
Krş. Ārzū, emel, h‘āhiş, hevā, hevā,
heves, iştiḥā‘, rağbet, tilek
m. Y11/04
m.+ı Y12/03, Y09/07
- murğ:** (Far.) Kuş Krş. kuş
m.+larnı 78/028
m.+ları 104/012
- Mūsā:** Hz. Musa
ḥazret+i m. Y14/10
m. 105/026, 77/020, 99/006,
106/023
- muşālih:** (Ar.) Sulh yapan, barışan
m.+i Y15/06
- muşibet:** (Ar.) Ansızın gelen felaket, sıkıntı
veren şey
m. 44/002
m.+niņ Y11/09
m.+imniņ 18/018
m.+ide 141/005
- Musolini:** Kişi adı
m. Y18/05, Y18/05, Y18/05
m.+niņ Y09/12

- Musyoabi:** Kişi adı
m.+ge Y06/04
- muşlaş-:** (Far.+Tr.) Yumruklaşmak
m.-ıp Y12/06
m.-mağdur Y12/06
- muşu:** İşte bu Krş. Uşbu, şubu
m. Y19/03, Y19/03
- muta‘aşşib:** (Ar.) Bağnaz
m. Y05/01, Y18/02
- mutaşaddi:** (Ar.) Bir işe girişen
m. Y11/07
- mutaşarrıf:** (Ar.) Tasarruf eden, kendinde kullanma hakkı ve salahiyyeti bulunan
m. Y14/03
- mu‘teber:** (Ar.) Değerli, itibarlı
Krş. kıymetdâr, kıymetlik
m. Y01/02, Y05/01, Y21/06
- muṭlak:** (Ar.) 1. Kayıtsız, şartsız 2. Tek, yalnız
Krş. Ahad, birdenbir, ferid
kâdir+i m. 91/001
m. 59/013, 68/014, 119/008, 119/043, Y14/03, Y15/05, Y02/01, Y02/01, Y20/02, Y20/03
m.+nın 91/001, Ş04/05
- muṭlaka:** (Ar.) Her ne hâlde, ne olursa
m. Ş05/05, Y05/01
- muttaşif:** (Ar.) Bir vasıf bulunan
m. Ş05/04, Ş06/01
- muvâfık:** (Ar.) Uygun, yerinde
Krş. Becâ, münâsib, revâ, yaraşa
m. 7/009, 7/017, 18/020, 18/020, 18/024, 18/024, 25/007, 28/004, 28/004, 33/022, 35/024, 51/001, 51/002, 69/017, 78/072, 79/011, 81/012, 90/011, 90/016, 106/045, 109/027, 110/004, 111/010, 119/010, 119/025, 119/029, 119/042, 119/058, 119/065, 119/077, 119/085, 119/088, 119/091, 119/107, 119/116, 119/124, 119/149, 119/150, 119/154, 119/156, 119/159, 119/170, 119/170, 150/002, Ş02/03, Y02/02, Y03/01, Y11/01, Y11/08, Y11/11, Y12/02, Y12/02, Y12/05, Y14/03, Y14/04, Y14/04, Y14/05, Y15/06, Y17/04, Y13/06, Y13/08, Y13/08, Y13/09, Y13/10, Y02/06, Y06/01, Y06/05, Y07/02, Y08/05, Y09/05, Y17/04, Y18/07, Y18/08, Y19/03, Y19/07, Y20/01, Y20/01, Y20/01, Y20/04, Y20/08, Y21/03, Y21/03, Y21/05, Y21/05, Y21/06
m.+bol- Y02/01
- muvaḥḥak:** (Ar.) Başarmış, başarılı
Krş. muvaḥḥakiyetlik
m. Y04/02, E02/04
m.+dur Ş05/06
- muvaḥḥakiyet:** (Ar.) Başarı Krş. utuk
m. Ş06/06, Y10/10, Y10/11, Y12/11, Y20/04
m.+ge Ş04/04
m.+te Y13/10
m.+lerniğ Y18/04
m.+i Y16/02
- muvaḥḥakiyetlik:** (Ar.+Tr.) Başarılı Krş.
muvaḥḥak
m. Y10/11, Y18/04
- muvaḥḥakiyetsiz:** Başarısız
m. Y20/04
- muvaḥḥat:** (Ar.) Geçici
m. Y02/03, Y17/04
- muz:** Buz
m.+ını 147/017
- muḥḥafat:** (Ar.) Temsilci
m.+ı Y09/05
- muzay:** Buzağı
m. 29/006
m.+nı 106/019
m.+ları 68/030
- muzika:** Müzik
m. Y19/03, Y19/03
- muḥḥarib:** (Ar.) İzdırap ve acı çeken
m. Y02/04
m.+bol- 6/010, 30/007, 48/005, 90/008
m.+dur 77/005
m.+dür 6/003
m.+dürler 6/002
- muḥḥarlik:** (Ar.) Çaresiz kalmışlık
m.+ğa Y02/06
- mü:** Soru eki Krş. Mu
m. 58/001, 78/041, 85/006, 88/012, 139/022, Y02/06, Y03/02, Y04/04, Y05/06, Y05/06, Y06/03, Y06/04, Y07/04, Y09/02, Y09/04, Y09/04, Y09/06, Y09/07, Y17/02, Y20/01, Y21/06, E02/04
m.+dür Y14/01, Y14/06, E02/04
- mübâlağa:** (Ar.) Abartmak Krş. Köptür-
m. Y06/03
- mübârek:** (Ar.) Kutlu, kutsal
Krş. kuds, kudsi, muḥḥaddes, , şerif
m. 33/012, 72/017, Ş01/03, Ş02/01, Ş02/02, Y07/04, 118/026, Y12/08, Y14/10, Y03/04, Y18/04, Y18/04, Y18/05, Y18/08

- m.+dür 1/002, 32/001, 34/008,
40/004, 41/001, 65/004, 84/006,
84/012, 89/015, 94/013, 106/003,
112/002, 119/012, 127/005,
128/001, 144/015, 146/006
m.+dürler 2/012, 84/004, 119/002,
119/002
m.+bol- 18/046, 137/008, 137/009,
144/015
m.+kıl- 45/003
m.+sen 128/003
- mübârekle-:** (Ar.+Tr.) Kutlamak
m.-di 49/018
m.-ymiz Y18/04, Y18/04
m.-gey 67/001
m.-p Y10/10
- mübeddel:** (Ar.) Değişmiş, değiştirilmiş
m.+bol- 32/004
- mübtelâ:** (Ar.) Tutkun, tutulmuş
Krş. Dûçâr, giriftâr
m. 90/015, 94/006, Y10/07,
Y10/07, Y10/08, Y10/06, Y03/03,
Y06/06, Y17/02, Y19/07
m.+bol- Y10/07, Y13/04
- mücâdele:** (Ar.) Uğraşma, savaşma
m. Ş05/06
- mücâhid:** (Ar.) Cihad eden
m. Y04/04
m.+ler Ş02/01
m.+leri Y14/11, Y15/10
- mücâhidîn:** (Ar.) Mücahidler
m.+din Ş04/06, Ş05/02
- mücerreb:** (Ar.) Tecrübe olunmuş,
denenmiş
m.+dür Y02/01
- mücerred:** (Ar.) Tek, yalnız
Krş. Aḥad, birdenbir, ferîd, muṭlak
m. Y16/03
- müctehid:** (Ar.) Gücü yettiği kadar çalışan
m. Y03/03
- müdâfa'a:** (Ar.) Savunma
m. Y03/03, Y10/01, E02/02,
E02/03, E02/06, Y18/02, Y18/04,
Y20/08, E02/01, E02/01
m.+kıl- Y10/12, Y15/01, E01/02
m.+ğa Ş02/02
m.+sının Y18/03
m.+sıda Y15/04
- müddet:** (Ar.) Süre, müddet
Krş. kıytım, surog
m.+i ḥakaniyet Ş04/05
m. 120/006, 143/003, Ş02/02,
Y11/02, Y14/08, Y14/11, Y03/06,
Y18/04, E02/06
m.+niñ Y20/06
- m.+te Y07/05, Y09/01
m.+ler Y01/01
- müdhiş:** (Ar.) Dehşet veren, ürküten,
korkutan
m. Y20/01
- müdîr:** (Ar.) İdare eden, çeviren, müdür
Krş. Müdür
m. Ş01/03
m.+i Y12/08, Y12/08, Y12/08,
Y07/05
- müdüre:** Bayan müdür
m.+si Y03/06
- müdîriyet:** (Ar.) Müdürlük Krş. Müdirlik,
müdürlük
m.+i Y01/06
m.+iniñ E02/04
- müdîrlik:** (Ar.+Tr.) Müdürlük Krş.
Müdiriyyet, müdürlük
m.+ge Y18/06
m.+iniñ Y12/08
- müdür:** Müdür Krş. Müdür
m. Y08/04
m.+lerni Y07/06
m.+ü Y09/07
m.+i Y10/06, Y07/06, Y08/06,
Y18/08, Y19/02, Y20/08, Y20/08,
Y21/01
m.+lerimiz Y16/03
- müdürlük:** (Ar.+Tr.) Müdürlük Krş.
Müdirlik, müdiriyyet,
m. Y18/06
m.+i Y04/02
m.+idin Y14/05
m.+te Y03/05
- mü'ekkid:** (Ar.) Sağlamaştıran
m. Ş06/05, Y02/01
- müessese:** (Ar.) Tesis edilmiş, kurulmuş
m.+ler Y19/04
m.+leri Y11/02
- müeşşir:** (Ar.) Tesir yapan, iz bırakan
m. Y12/05, Ş02/03
- müfessir:** (Ar.) Açıklayan
m. Y19/08
- müfettiş:** (Ar.) Araştıran, teftiş eden
Krş. tekşürüçi
hey'et+i m. Y18/08
m. Y11/04, Y13/04, Y07/05,
Y21/05, E01/02
m.+ge E01/02
m.+ler Y07/05, Y17/04
- müfettişlik:** (Ar.+Tr.) Müfettişlik
m. Y18/08
- mühim:** (Ar.) Mühim, önemli
Krş. Mühimlig, ehem,
ehemmiyetlik

- m.+i 'azim Ş06/01
m. Ş01/02, Ş03/02, Ş03/02, Ş04/01,
Ş05/01, Ş05/06, Ş06/06, Y10/04,
Y10/09, Y10/10, Y11/02, Y11/10,
Y14/04, Y14/10, Y13/04, Y01/02,
Y02/01, Y02/01, Y02/01, Y02/05,
Y05/01, Y08/01, Y08/01, Y15/02,
Y15/07, Y16/03, Y17/04, Y18/01,
Y18/08, Y19/02, Y19/03, Y19/03,
Y19/05, Y19/08, Y20/01, Y20/06,
Y21/01, Y21/03, Y21/03, Y21/03,
E01/03, E02/04, E02/04, E02/06
m.+dür Ş05/06, Ş06/05, Y21/03
m.+lerinden Ş06/06
- mühimlig:** (Ar.+Tr.) Önemli
Krş. Ehem, mühim, ehemmiyetlik
m.+i Y03/03, Y03/05
- mühimmât:** (Ar.) Savaş gereçleri
m. Y17/03
- mühr:** (Far.) Mühür, imza Krş. İmzâ',
mühür
m.+ini Y17/03, Y18/08
- mühür:** (Far.) Mühür, imza Krş. imzâ',
mühr
m. Y05/04, Y05/04, Y05/04
m.+ler Y05/03
m.+lerini Y05/03
- mühürlük:** Mühürlük Krş. mühürlük
m.+ci Y05/05
- mühürlük:** Mühürlük Krş. mühürlük
m. Y06/03
- mükâfât:** (Ar.) Ödül
m. Y16/02, Y18/07, Ş05/04
- mükemmel:** (Ar.) Kusursuz
m. Ş06/05, Y13/01, Y04/03,
Y16/02, Y16/02, Y20/05, Y21/02,
Y21/02
- mükemmelleş-:** Kusursuzlaşmak
m.-mekte Y18/03
- mükerreme:** (Ar.) Muhterem, aziz Krş.
'aziz
Mekke+ i m. Y03/04
m.+de Ş01/03, Y03/04
- mülâhaza:** (Ar.) Dikkatle bakma
m. Ş02/03
- mülâyim:** (Ar.) Yumuşak huylu
m. 55/022, E01/01
- mülâyimlik:** (Ar.+Tr.) Yumuşak huyluluk
m.+iñ 18/035
- mülk:** (Ar.) Taşınmaz mal, mülk
m. Ş02/02, Y10/05, Y10/09,
Y07/05, Y18/01
m.+kıl- 2/008
- mülkî:** (Ar.) Bir ülkeyle ilgili olan
m. Ş03/01, Ş03/01, Ş03/03, Ş04/06,
Ş05/06, Ş06/06, Y19/07
- mülkiye:** (Ar.) Devlet yönetimindeki sivil
memurlar
m. Y21/07, Y21/08
- mülteci:** (Ar.) Sığınmacı
m.+miz E01/05
- mümeyyiz:** (Ar.) İyiyi kötüyü, doğruyu
yanlış ayıran
m. Y14/05, Y18/07
m.+lerge Y18/07
- mümkîn:** (Ar.) Mümkün
m. Ş02/03, Ş03/02, Ş05/06,
Y01/02, Y10/01, Y11/03, Y11/05,
Y14/03, Y13/04, Y13/09, Y13/10,
Y13/10, Y13/10, Y01/03, Y01/03,
Y01/05, Y02/01, Y02/05, Y03/05,
Y03/06, Y04/02, Y04/04, Y05/01,
Y05/03, Y05/05, Y06/01, Y07/03,
Y15/04, Y15/06, Y15/08, Y16/01,
Y16/04, Y18/05, Y20/02, Y20/02,
Y20/08, Y21/01, Y21/03, E02/06,
E02/06
m.+bol- Y21/03
m.+dür Y20/02, Y20/02, Y21/03
m.+edi Y07/02
- münâkaşa:** (Ar.) Tartışma
m.+lar Ş06/06, Y15/01
- münâsebet:** (Ar.) İlişik, ilişki, ilinti
m. Ş06/05, Y10/08, Y06/05,
Y20/03
m.+le Y12/11, Y12/12, Y18/04,
Y21/04
m.+ler Y20/04
m.+i Y12/06, Y12/08, Y14/05,
Y13/11, Y07/06, Y09/07, Y16/01,
Y17/01, Y17/01, Y19/02, Y19/04,
Y21/01
m.+ini Y20/02
m.+leri Y15/01
m.+lerini Y20/04, Y20/04
m.+leride Y20/04
- münâsib:** (Ar.) Uygun
Krş. muvâfık, becâ, revâ, yaraşa
m. Ş01/01, Ş05/04, Ş05/04, Y11/10,
Y12/02, Y02/02, Y03/05, Y07/02,
Y21/03, Ş05/06, Ş06/06, Y11/08,
Y20/01
- münâza'ât:** (Ar.) Ağız kavgaları
m.+ığa Y12/07
- münevver:** (Ar.) Nurlandırılmış,
parlatılmış
m. Y05/06
m.+bol- 34/005
m.+kıl- 18/029

münker: (Ar.) Reddedilen, kabul edilmeyen
m. Y16/04
m.+lerniñ Ş06/05

müntehi: (Ar.) Nihayet bulan, sona eren
m.+leriğaçağur 19/006

müñüz: Boynuz. Mecazî olarak güç anlamında da kullanılmıştır
m. 69/031, 132/017
m.+ ni 75/005, 75/005, 148/014
m.+ümmi 92/010
m.+i 89/025, 112/009
m.+leri 75/010
m.+lerini 75/010
m.+ümüz 89/016
m.+leridin 22/021

mürāca‘at: (Ar.) Başvuru
m. Y02/05, E01/01, Y02/05, Y08/05, Y16/01, Y16/04, Y17/04, E01/02
m.+kıl- Y15/01, Y17/04, Y18/06, Y21/08
m.+ımıznı Y17/04

mürd: Ceset
m. Y07/04
m.+ler 110/005

müre: Omuz Krş. Dola
m.+sidin 81/006

mürekkab: (Ar.) Terkib edilmiş, iki veya daha çok şeyin karışmasından meydana gelen
m. Y03/01, Y19/02
m.+dür Y19/01

mürşid: (Ar.) Doğru yolu gösteren, kılavuz
Krş. rehnümā
m.+lerimiz Ş03/03

mürtekib: (Ar.) Yakışksız iş yapan
m. Y02/06

mürür: Geçiş
m.+i Ş02/03

müsā‘ade: (Ar.) İzin Krş. İcāzet, ruḥṣat, tezkire
m. Ş02/06
m.+ët- Y06/06

müsābaqa: (Ar.) Yarışma
m.+ları Y18/05

müşā‘ide: Yardım eden
m. E02/06

müşālaḥa: (Ar.) Barışma, uzlaşma
m. Ş06/06

müsāvāt: (Ar.) Aynı hâlde ve aynı derecede olma
m. Y05/01, Y20/01, Y10/01, Y05/01, Y05/01
m.+nıñ Y05/01

m.+ğa Y05/02
m.+ler Y02/01

müselmān: (Ar.) Müslüman
‘ām +ı m. Y15/08
m. Ş02/03, Ş05/01, Ş05/01, Ş05/06, Ş06/03, Ş06/04, Ş06/04, Ş06/04, Ş06/05, Ş06/05, Y01/03, Y19/08
m.+nıñ Y16/04
m.+dın Ş05/06
m.+lar Ş01/03, Ş02/01, Ş03/01, Ş05/01, Ş06/06, Y19/06, E01/03
m.+ların Ş02/04, Ş02/04, Y10/02, Y14/04, Y02/01, Y02/01, Y02/02, Y09/08, Y15/06, Y15/06, Y15/06, E01/01
m.+larını Ş02/03, Ş05/02
m.+large Y11/02, Y02/02, Y15/07, Y18/06, E01/01
m.+ı Ş05/01
m.+ları Ş03/01, Ş05/01, Ş05/01, Y16/03, E02/06
m.+larınıñ Ş02/02
m.+larıge E02/04

müselmānçılıq: (Ar.+Tr.) Müslümanlık
Krş. İslām, islāmiye, islāmiyet, müselmānlık
m.+nıñ Y15/06,

müselmānlık: (Ar.+Tr.) Müslümanlık Krş. İslām, islāmiye, islāmiyet, müselmānçılıq
m. Y16/03, Y19/08
m.+nıñ Y16/03
m.+nı Y19/08

müslimīn: (Ar.) Müslümanlar
cemā‘at+ı m. Ş05/01
m. Ş06/06
m.+nıñ Ş05/01

müsrif: (Ar.) İsrāf eden
m. Y19/08
m.+ler Y15/08
m.+iñ Y15/08

müstahkem: (Ar.) Sağlamlaştırılmış, sağlam
Krş. Muḥkem, sağlam, selīme
m. Ş03/03, Ş04/06, Y14/05, Y08/02, Y09/07, Y13/10, Y16/01

müstaḳil: (Ar.) Başlı başına, kendi başına
Krş. Müstaḳillen
m. Ş05/05, Y21/04, E01/01, E02/06, Y11/12

müstaḳillen: Kendi başına olarak Krş. Müstaḳil
m. Ş05/05

müstaḳillıq: (Ar.+Tr.) Müstaḳil olma Krş. müstaḳillıq

- m.+ı Y20/03
müstaķillık: (Ar.+Tr.) Müstakil olma Krş.
 müstaķillıĝ
 m.+ını Y19/03
müstaķīm: (Ar.) Doğru, düz Krş. Rāst,
 selīm,
 selīme, toĝra, toĝrı, toĝru
 sırāt+ı m. Y16/04
 m. 92/015
 m.+dür 25/008
müstebid: (Ar.) İstibdadda bulunan
 m. Ş01/01, Ş02/02, Ş03/02, Ş04/01,
 Ş04/02, Ş04/02, Ş06/01, Y10/01,
 Y10/03, Y10/03, Y11/01, Y12/05,
 Y13/05, Y03/01, Y05/01, Y05/02,
 Y05/05, Y16/02, Y17/02, Y18/01,
 Y18/01, Y18/02, Y18/02, Y18/03,
 Y18/04, E01/05
 m.+dür Y10/02
 m.+ler Y10/03, Y05/02, Y18/05
 m.+lerinin Ş01/01, Ş05/01
müstebidāne: İstibdadda bulunan, hükmü
 altındakileri söz hakkı vermeyen
 m. Y10/03
müstecāb: (Ar.) Kabul olunmuş
 m. 65/002
 m.+kıl- 4/001, 13/003, 20/009,
 22/021, 22/025, 66/018, 66/019,
 69/014, 84/008, 91/015, 118/005,
 118/021, 119/145, 138/003,
 143/001
müsteħaķ: (Ar.) Hak etmiş, layık
 m. Ş02/02
müstemleke: (Ar.) Sömürge
 m. Y05/02
 m.+ler Y19/02
 m.+si Y10/03, Y11/12
 m.+leri Y17/02, Y17/02
müstemlekeçilik: Sömürgecilik
 m. Y05/02
müşāhede: (Ar.) Bir şeyi gözle görme
 m. E02/05
müşerref: (Ar.) Şereflendirilmiş
 m.+bol- Y06/06
müşfik: (Ar.) Şefkatli, merhametli
 Krş. Merħametlik, rahmlik,
 rahmlik, rā'if
 m. E02/02
müşfikane: Şefkatle, merhametle
 himāye+i m. Ş03/03
 m. Ş03/03
 m.+leriĝa Ş03/03
müşkil: (Ar.) Güç, zor, çetin
 Krş. Müşkül, kıyın, zor
 m. 60/003, Ş03/02, Y13/08,
 Y13/09, Y02/05, Y02/06, Y04/01,
 Y21/06, E01/03, E01/03, E01/03
müşkilāt: (Ar.) Güçlükler, zorluklar
 m. Y10/03
 m. Y18/03
 m.+lar Y13/01
 m.+ları Y15/02
 m.+ta Y03/03
müşkül: (Ar.) Güç, zor, çetin
 Krş. Müşkil, kıyın, zor
 m. Y12/03, Y08/01
müşküllük: Güçlük, zorluk
 Krş. Ağırçılık, ağırlık, kıyınçılık,
 kıyınlık, külfet, zorluk, meşakķat,
 m. Y08/01
 m.+ni Y12/03
 m.+te Ş02/05, E02/06
 m.+lerini Y08/02
müşrik: (Ar.) Allah'a ortak koşan
 m. Y14/02, Y14/02
 m.+ler Y14/01
 m.+lerniĝ Y14/02
 m.+leriniĝ Y14/01
 m.+lerini Y14/01
müştaķ: (Ar.) İştıyaklı, özleyen,
 göreceĝi gelen
 m. Ş02/02
 m.+dur 63/001, 84/002
 m.+érdim 119/132
müşterek: (Ar.) Ortak, ortaklaşa
 Krş. İştirak, şirket, şerik, şeriklik
 m. Ş04/01, Y11/11, E02/02
müşteri: (Ar.) Müşteri, satın alan
 m.+leri Y12/12
 m.+lerimizdin Y02/05
müte'al: (Ar.) Yüksek, yüce Krş. 'ālī,
 belend,
 uluĝ, ēgiz-
 Hüdāvend+i m. 7/017
 m. 9/002, 18/013, 47/002, 78/035,
 87/005, 92/002. Y09/07
 m.+dur 83/018, 97/009
 m.+nıĝ 21/007, 46/004, 73/011,
 77/010, 82/006, 91/001, 107/011
 m.+ni 91/010, 78/056
 m.+ĝa 50/015, 57/002, 78/017
müte'allık: (Ar.+Tr.) İlgili, ilişiĝi olan Krş.
 Ta'alluk
 m. Ş06/05, Y02/03, Y14/04
müte'assif: (Ar.) Doğru yoldan sapan
 Krş. iĝvā
 m.+leri Y03/01
müte'eşsir: (Ar.) Kederli, üzüntülü
 Krş. Eseflik, ĝamĝin

- m. Y01/04, Y09/01
mütehaşşış: (Ar.) Uzman
 m. Y16/04
 m.+ı Y08/05
mütekebbir: (Ar.) Kibirlenen, kibirli
 m. Y14/03, Y18/02, Y18/02
mütevâzî'lık: (Ar.+Tr.) Alçak gönüllülük
 Krş. Tevâzu', töbençilik
 m.+ta 68/030
müttefik: (Ar.) Bağlaşmış, birleşmiş,
 anlaşmış
 m. Y03/03
 m.+ı Y17/03
müttehem: (Ar.) Kabahatli, suçlu
 Krş. kabāhatlık, kabāhtlık
 m.+ler Y04/06
mutteki: (Ar.) Dayanan, dayanmış
 m. Y14/01
müzākerāt: (Ar.) Müzakereler
 m.+te E02/04
 m.+i Y17/03
müzākere: (Ar.) Bir konu ile ilgili fikir
 alışverişinde bulunma
 m. Ş06/05, Y11/05, Y14/10,
 Y13/09, Y03/03, Y16/02, Y17/03,
 Y17/04, Y17/04, Y18/05, Y18/06,
 Y18/06, Y18/06, Y19/02, Y19/03,
 Y21/04, Y21/04, Y21/06, E02/02
 m.+bol- Y11/04, Y11/05
 m.+kıl- Y09/11, Y21/07
 m.+ge Y17/03
 m.+de Y11/03, Y14/09, Y09/11
 m.+ler Y13/08, Y13/08, Y13/09,
 Y13/09, Y13/10, Y03/04, Y17/03,
 Y17/04, Y19/01
 m.+lerni Y13/10
 m.+lerni Y13/09
 m.+si Y09/08
 m.+sini Y06/04
 m.+leri Y13/09, Y15/08
müze: (Fr.) Müze
 m.+si Y10/10
müzeḥāne: Müzehane
 m. Y08/06
 m.+leri Y03/01
nāçār: (Far.) Çaresiz Krş. Biçare, biçäre,
 bidevā, dermansız
 n. Y10/02, Y13/01, Y16/03, Y20/06
nādān: (Far.) Bilmez, terbiyesi kıt
 n. 73/022, Ş06/06, Y11/01, Y11/04,
 Y13/04, Y01/03, Y05/02, Y06/06,
 Y09/06
 n.+lar Y03/01
nādānlık: Bilmezlik, cahillik Krş. Krş.
 Cāhillik,
 cahiliyet, cehalet, cehl
 Y02/06, Y02/06, Y07/01, Y15/08,
 Y20/07, E01/01
 n.+nı Y20/08
 n.+nı Ş03/02
 n.+ta Y01/03
 n.+tın Y02/06
 n.+ımızdın Y07/04, Y16/02
nāfi'a: (Ar.) Bayındırlık işleri
 n. E01/06
Naftalin: Özel isim
 n.+nı 68/027
nāgāh: (Far.) Vakitsiz
 n. 64/004, 64/007
nağan: Küçük ateşli silah
 n.+lar Y21/08
nağme: (Ar.) Ezgi, melodi
 n. 92/003
 n.+leri 45/008, 150/004
nağmeçi: Nağmeci
 n. Y19/03
 n.+ler 68/025
nāḥaḥ: (Far+Ar) Haksız
 Krş. ḥaksız, istiḥḥaksız
 n. 38/019, 82/002, Ş02/05, Ş04/05,
 Y05/04, Y11/04, Y02/03, Y18/03,
 Y18/05, E01/04
nāḥaḥçılık: (Far+Ar.+Tr.)Haksızlık Krş.
 Nāḥaḥlık, nāḥaḥlik,
 cevr, ḥaksızlık
 n.+nı Y05/04
 n.+ını Y12/05
nāḥaḥlık: (Far+Ar.+Tr.)Haksızlık Krş.
 Nāḥaḥçılık, nāḥaḥlik,
 cevr, ḥaksızlık
 n. Ş03/02, 35/019, 69/004, 119/078,
 119/086, Ş03/03
nāḥaḥlik: (Far+Ar.+Tr.)Haksızlık Krş.
 Nāḥaḥçılık, nāḥaḥlık,
 cevr, ḥaksızlık
 n. Ş02/04
nāḥiye: (Ar.) Küçük yer
 n.+leri Y06/05
 n.+side Y20/08
nā'il: (Ar.) Muradına eren
 n. Y05/03
 n.+bol- Y07/04
nāittifāḥ: (Far.+Ar.+Tr.) İttifaksız
 n. Ş04/01
nāittifāḥçılık: (Far.+Ar.+Tr.)İttifaksızlık
 Krş. ittifāksızlık,
 nāittifāklık, nāittifāklık
 n.+ga Ş04/05
nāittifāklık: (Far.+Ar.+Tr.)İttifaksızlık
 Krş. ittifāksızlık,

- nāittifāçlılık, nāittifāçlık
n. Ş04/01, Ş04/05, Y16/03, Y18/03
n.+dın Ş05/02
- nāittifāçlık:** İttifaksızlık Krş. ittifāksızlık,
nāittifāçlık, nāittifāçlılık
n. Ş04/02
n.+ge Ş05/02
- nağd:** (Ar.) Akçe, para Krş. ahçe, ful,
nağd, pul, tize
n. Y05/05, Y07/04
- naķış:** (Ar.) Resim Krş. Resim
n.+larnı 74/006
- naķl:** (Ar.) Aktarma, götürme
n. Y14/01
n.+et- Y10/10
- naķliyat:** (Ar.) Taşıma işleri
n. Y08/05, Y20/05, Y20/05
- nālāyık:** Layık değil, layıksız
n. Y07/02, Y16/03
- nāle:** (Far.) İnlleme, inilti, feryad Krş.
Figān
n.+ķıl- 12/005
n.+m 38/009
n.+mniņ 102/005
n.+mdin 6/006
n.+si 79/011
n.+sini 102/020
- nām:** (Far.) İsim, ad Krş. At, ism, 'ūnvān
n. Ş04/05, Ş05/03, Y03/03, Y08/03
n.+ı Ş01/02, Y12/10, Y14/12,
Y06/03, Y07/04, Y17/02
n.+ım Y09/07
n.+ıda Y07/06, Y19/03, Y19/03
n.+ıdaki Ş06/03
n.+ıdan Y20/06
n.+ıdın Y18/06, Y20/02
n.+ından Y08/05
n.+ındın Y19/06
n.+ıyla Y17/02
- nāmaķrem:** Nikah düşmeyen, mahrem
olmayan
n. Y06/03
- nāma'ķūl:** Makul olmayan
n. Y18/03
- nāma'lūm:** Bilinmeyen, meķhul Krş.
mu'ammā
n. Y02/06, Y17/01
- namāz:** (Far.) Namaz
n. Ş06/05, Ş06/05, Y11/09, Y05/04,
Y15/05, Y15/06, Y18/08
n.+nı Y15/06
n.+ğa Y04/03
n.+larnı Y19/06
n.+ı Y15/06
n.+ını Y19/05
- nāme:** (Far.) Mektup Krş. Mektūb
n.+leri E02/02
- nāmerdlik:** Mert olmayan, alçak
Krş. alçak, muhānet, töben
n. E01/03
- nāmeşrū':** Meşru olmayan, yasaya
uymayan
n. Y02/06
- nāmlı:** İsimli Krş. Atlıĝ, atlık, isimlik,
nāmlık, 'ūnvanlık
n. Y14/10, Y14/10
- nāmlıķ:** İsimli Krş. Atlıĝ, atlık, isimlik,
nāmlı, 'ūnvanlık
n. Y13/07, Y17/01, Y17/01
- nāmūs:** (Ar.) Ar, edeb, haya, ırz Krş. Irz
n.+u vaţan Ş04/01
n. Y11/10, Y01/05, Y02/06,
Y03/02, Y07/04, Y07/04, Y18/08
n.+nı Y02/06
n.+ğa E02/06
n.+ķa Y07/02
n.+ını Y01/05, Y02/06, Y07/02
n.+larnı Y20/01
- namusluķ:** (Ar.+Tr.) Edebli, hayalı
n. Y07/04
- nāmūssız:** (Ar.+Tr.) Edebsiz, hayasız
n. Y01/04
- nāmūssızlık:** (Ar.+Tr.) Edebsizlik
n.+niņ Y02/06
n.+tın Y02/06
n.+larnı Y01/05
- nāmuvāfıķ:** Muvafık, uygun olmayan
n. Y05/05
- nāmūnāsib:** Mūnasip olmayan
n. Y06/06, Y20/01
- nān:** (Far.) Ekmek
n. 14/004, 37/025, 53/004, 104/015,
104/015, 105/016, 132/016,
136/025, 146/007, Y11/09, Y11/09,
Y11/09, Y12/01, Y09/04, Y09/04,
Y09/04, E01/03, E01/04, E02/03
n.+dēk 102/009
n.+ğa Y14/06
n.+ımnı 41/009, 102/005
n.+ı 105/040
n.+ını 78/025, 80/005, 127/002
n.+ları Y11/09
n.+larnı 109/010, E02/01
- Nançin:** Kurulan bir hükümet
n. Ş04/06, Y02/02, Y02/03,
Y02/03, Y06/01, Y17/04, Y18/05,
Y18/05, Y18/05, Y19/01, Y19/01
n.+niņ Y02/03
n.+ğa Y19/01, Y19/01
n.+dın Y19/01

- nānsız:** (Far.+Tr.) Ekmeksiz
n. Y14/10
- nāpāklik:** Kirlilik, pislik Krş. Neces
n.+tın Y07/03
- nārāzi:** Razi olmayan
n. Y18/03
- nārāzılık:** Razi olmama durumu
n. Y06/01, Y15/01, Y15/04, Y18/06
n.+ı Y10/12
n.+ığa Y13/08
- narḥ:** Fiyat Krş. Narḥ
n. Y11/05, Y15/12
n.+lar Y13/01, Y13/01, Y13/02
n.+ı Y11/03, Y11/03, Y11/03,
Y13/02, Y19/06, Y02/04, Y02/04,
Y02/04
n.+ımı Y11/04, Y11/06
n.+ıda Y02/04, Y02/04, Y02/05
n.+ları Y13/02
- nārızālīk:** Kabul etmeme
n. Y10/12
- narḥ:** Fiyat Krş. Narḥ
n.+ıdın Y08/03
- Narḥom:** Yer adı
n. Y19/05
- Narodni:** Yer adı
n. Y19/05
- nas:** Ağızda çiğnenen bir tütün
n. Y10/09, Y12/07
- naşara:** Hristiyan Krş. ḥristiyan
n.+lar Y19/06
- naşib:** (Ar.) Pay, hisse
Krş. Behre, ḥaḥḥ, ḥişşe, pāle
n. Y18/04
n.+bol- 63/010
n.+et Y09/02, E01/04
n.+imdür 73/027, 119/057
n.+imdürsen 142/007
n.+ini 68/023
- naşīḥat:** (Ar.) Öğüt
n. Y12/07, Y14/09, Y01/05,
Y05/04, Y07/02, Y08/02, Y18/08
n.+kıl- Y10/07
n.+ler Y12/08
n.+larnıḡ Y19/06
n.+im Y11/08
n.+lerim Y11/08
- nātoğra:** Doğru olmayan Krş. Nātoğralıḡ,
Nātoğrı, Nātoğrılık
n. Y21/02
- nātoğralıḡ:** Doğru olmayan Krş. Nātoğra,
Nātoğrı, Nātoğrılık
n.+ımı Y14/01
- nātoğrı:** Doğru olmayan Krş. Nātoğralıḡ,
Nātoğrılık, Nātoğra,
n. Y02/03, Y21/04, Y21/05,
Y21/06
n.+sı Y01/01, Y20/06
- nātoğrılık:** Doğru olmayan Krş. Nātoğra,
Nātoğrı, Nātoğralıḡ,
n. Y18/01
n.+dur Y20/07
n.+lar Y12/04
n.+ları Y20/04
- nāümīd:** Ümitsiz
n. Y04/03, Y04/03
- naẓar:** (Ar.) Bakma, bakış Krş. karaş
fikir+i n. Ş06/05, Ş06/05, Ş06/05
sadaka+i n. E02/03
n.+ı i'tibara Ş05/06, Y18/07,
Y21/05
n.+ı diḡḡat Ş04/02
n.+ı diḡḡatını Y01/05
n.+ı i'tibarda Y02/06, Y05/01
n.+ı maḡşadımız Ş04/05
n.+ı raḡmet Y19/08
n.+sal- 14/002, 84/009, 85/011,
102/020
n. 139/024, Ş06/05, Ş06/05,
Ş06/05, Ş06/05, Ş06/05, E02/04,
E02/04, Y12/05, Y20/06
n.+ge Ş06/05, Y21/03
n.+da Y10/11, Y02/06, Y21/02
n.+ımge 16/008
n.+ıḡnı 39/013
n.+ıḡda 5/005, 9/020, 19/014,
51/004, 76/008, 90/004, 143/002
n.+ı 101/005, Y20/07
n.+ıda 18/024, 36/002, 72/014,
78/013, 98/002, 116/015
n.+ıdın 10/005
n.+larımız Y02/03
n.+ımıznı Ş04/05
n.+ımızda 79/010
n.+larıge 86/015
- nāzır:** (Ar.) Nezaret eden, bakan, gözeten
n. Y03/05, Y16/04
n.+da Y12/05
n.+lar Ş05/06
- nāzil:** (Ar.) Yukardan aşağıya inen
n. Ş05/04, Ş05/04, Ş06/05
- naẓret:** (Ar.) Denetim, kontrol
Krş. Kontorol, neẓaret
n.+kıl- 5/006
- ne:** Soru edatı
n. 19/003, 19/003, 41/005, 42/003,
42/010, 74/010, 75/006, 75/006,
75/006, 79/010, 89/049, 115/002,
121/001, 139/007, 139/008, Ş01/02,

Ş02/01, Ş02/02, Ş05/04, Ş06/01,
Ş06/06, Ş06/06, Y14/02, Y01/05,
Y01/05, Y02/03, Y03/01, Y03/02,
Y03/02, Y06/06, Y06/06, Y08/04,
Y16/03, Y16/03, Y16/03, Y16/03,
Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y21/08,
E01/02, E01/03, E02/05, E02/06

nêçe: Kaç Krş. nêçend
n. 78/038, 78/040, Ş01/01, Ş01/03,
Ş02/02, Ş04/04, Ş04/06, Ş04/06,
Ş05/02, Ş05/06, Y10/07, Y10/07,
Y10/07, Y10/09, Y10/09, Y11/06,
Y11/07, Y11/07, Y11/07, Y11/09,
Y12/06, Y12/06, Y12/09, Y14/07,
Y14/08, Y14/08, Y14/11, Y14/11,
Y13/03, Y13/08, Y13/11, Y01/01,
Y01/03, Y01/04, Y01/04, Y01/04,
Y01/06, Y02/05, Y02/06, Y03/02,
Y03/05, Y03/06, Y04/03, Y04/03,
Y04/04, Y05/01, Y05/01, Y05/02,
Y05/02, Y05/04, Y06/04, Y07/01,
Y07/01, Y07/01, Y07/04, Y07/04,
Y07/05, Y07/05, Y08/06, Y09/05,
Y09/09, Y09/10, Y15/01, Y16/01,
Y16/03, Y16/04, Y16/04, Y17/04,
Y18/01, Y18/03, Y18/03, Y18/03,
Y18/04, Y18/05, Y19/05, Y20/03,
Y20/03, Y20/04, Y20/05, Y21/02,
Y21/03, Y21/04, Y21/04, Y21/05,
Y21/06, E01/01, E01/04, E01/04,
E02/01, E02/03, E02/03
n.+den Y11/09

nêçelik: Kaçlık, kadarlık
n. Y10/04

nêçend: Kaç Krş. Nêçe
n. Ş02/04, Ş05/01, E02/03

nêçük: Nasıl Krş. kandağ, kaydağ
n. 42/004, Ş01/02, Ş01/02, Ş06/01,
Y06/01, Y07/01, Y17/02, E01/04,
E02/05

nème: Ne
n. 2/001, 5/009, 10/001, 10/002,
10/013, 11/003, 17/003, 22/001,
22/001, 30/009, 42/005, 42/009,
42/009, 42/011, 43/002, 43/002,
43/005, 44/001, 44/023, 44/024,
49/006, 50/016, 52/001, 56/004,
56/012, 68/016, 74/001, 74/001,
74/011, 79/010, 80/012, 85/008,
85/012, 88/014, 88/014, 114/005,
114/006, 114/006, 114/006,
115/002, 115/004, 118/006,
120/003, 120/003, 135/006, Ş01/02,
Ş01/02, Ş01/02, Ş02/03, Ş02/04,
Ş05/05, Ş06/05, Ş06/06, Ş06/06,

Y11/02, Y11/03, Y11/03, Y11/07,
Y12/12, Y12/12, Y12/12, Y14/04,
Y01/01, Y01/01, Y01/01, Y01/01,
Y01/02, Y01/02, Y01/05, Y03/02,
Y04/03, Y04/03, Y04/04, Y05/02,
Y05/02, Y06/03, Y06/03, Y09/06,
Y18/01, Y18/05, Y18/05, Y20/03,
Y20/04, Y20/07, Y21/03, Y21/05,
E01/02, E01/02, E02/01, E02/01,
E02/05, E02/06
n.+dür 8/004, 39/004, 144/003,
E02/01
n.+bol- Y11/02, Y11/04
n.+kıl- 1/003
n.+ni 116/013
n.+ge 39/007
n.+din Y21/02
n.+ler Y10/10, Y10/10
n.+leri Y07/01

nebātāt: (Ar.) Nebatlar, bitkiler
n. Ş06/01

nebeviye: (Ar.) Peygambere ait, onunla
ilgili
hadîş+i n. Y03/03, Y02/02, Y15/06
hicret+i n. Y14/11
sünnet+i n. Y16/03, Ş05/01
n.+niñ Y14/11
n.+de Y02/02
n.+din E02/06
n.+lerde Y15/05, Y15/06
n.+leri Ş05/01
n.+lerinin Y16/03

nebîre: Torun
n.+ge Ş05/05
n.+si Y13/07
n.+leriğa Ş05/05

necāt: (Ar.) Kurtulma, kurtuluş
Krş. hālās, kutuluş, selāmet
n. 3/002, 3/008, 18/050, 20/006,
33/017, 44/005, 74/012, 80/003,
80/007, 80/019, 119/155, 132/016,
144/010, 149/004, Ş01/01, Ş04/06,
Ş06/01
n.+niñ 28/008, 68/020, 116/013,
118/015, 32/007
n.+ım 38/022, 62/001, 62/007,
118/014, 118/021
n.+ımdur 27/001, 62/002, 62/006
n.+ımnıñ 18/002, 18/047, 25/005,
27/009, 51/014, 88/001, 89/027,
140/007
n.+ımnı 91/016
n.+ıñ 21/001, 21/005, 51/012,
69/030, 67/002, 106/005, 119/042
n.+ıñdur 35/003

- n.+ıñnıñ 18/035, 69/013
n.+ıñnı 40/010, 40/016, 70/004, 85/007
n.+ıñğa 119/081, 119/123, 119/166, 119/174
n.+ıñda 13/006
n.+ıñdın 9/014, 71/015, 20/005
n.+ı 14/007, 37/039, 53/006, 85/009
n.+ıñnıñ 24/005
n.+ıñnı 50/023, 98/002, 98/003
n.+ığa 78/022
n.+ıdın 35/009
n.+ımızdur 68/019
n.+ımızñnıñ 65/005, 79/009, 85/004, 95/001
- necāşi:** Habeş padişahının ünvanı
n. Y11/12
- neces:** (Ar.) Pislik, murdarlık Krş. Nāpāklık
n. 74/007, 106/039
n.+kıl- 79/001
- necibe:** (Ar.) Soyu sopu temiz Krş. Neşibe
n.+sidür Ş04/02
- nef‘:** (Ar.) Menfaat, fayda, kar, çıkar şahsiyet+i n. Ş04/04
n. Ş04/04, Y16/03
- nef‘i:** (Ar.) Çıkarla ilgili ‘ām +ı n. Y15/07
n. 119/122, Y16/03, Y18/01, Y18/06
n.+ni Ş03/02, Ş05/01, Y15/07
- nefer:** (Ar.) Kişi Krş. herif, kişi, nüfus, şahs, zāt
n. Ş05/05, Y10/01, Y10/12, Y11/09, Y11/09, Y12/06, Y13/03, Y02/03, Y03/04, Y03/05, Y04/06, Y04/06, Y05/01, Y05/01, Y05/06, Y06/04, Y08/04, Y15/12, Y16/02, Y18/02, Y18/06, Y18/06, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y19/01, Y19/01, Y19/01, Y19/01, Y19/01, Y19/02, Y21/02, Y21/07, Y21/07
n.+din Y03/03, Y06/04, Y18/07
- nefes:** (Ar.) Soluk Krş. Pürdek, soluk
n. 135/017, Y04/04
n.+i 146/004, 150/006
- nefh:** Yayma
n.+kıl- Ş01/02
- nefis:** (Ar.) Çok hoş Krş. Nefise havā+yi n. Y08/04
‘izzet+i n. Y20/01
n. Y01/04, Y08/03, Y18/03
n.+din 62/010
n.+leri Y01/04, Y09/03
- nefise:** (Ar.) Çok hoş Krş. Nefis sanāyi‘+i n. Y06/05
n. Y11/12, Y06/05
n.+niñ Y19/06
n.+si Y08/06
- nefret:** (Ar.) Tiksinme, iğrenme Krş. Kerahet
n. 22/024, 106/041, Ş04/02, Y10/08, Y02/02, Y17/01, Y17/01, Y17/01, Y17/01, Y17/01
n.+kıl- 36/005, 78/060, 89/039, 107/018, 119/163
n.+le Ş05/02
n.+lerde Y18/02
n.+lerige Y01/02
- nefretlendür-:** Nefretlendirmek
n.-üp Y10/08
- nefs:** (Ar.) Ruh, can, hayat Krş. rūh
n.+i 33/006, 78/018, Ş02/05, Y12/06
n.+iniñ 18/015, Y12/05
n.+idin 78/030
- nefsānī:** (Ar.) Nefsin uyandırdığı arzularla ilgili
n. E02/06
- nefsāniyet:** (Ar.) Gizli düşmanlık
n. Y16/03
n.+niñ Y12/06
n.+ge Y18/03, E02/06
n.+tin Ş04/04
n.+leridin Y18/03
- negiz:** Esas
n. Y10/10
- nehy:** (Ar.) Men etme, yasaklama Krş. men‘
n. Y14/02, Y14/04, Y16/03, Y16/03, Y16/03, Y16/03, Y16/04, Y19/08
n.+ler Ş05/04, Y19/08
- nehr:** (Ar.) Akarsu Krş. akınsu
n.+ide Y17/01
- nekbet:** (Ar.) Talihsizlik, bahtsızlık Krş. Bahtsızlık
n. Y16/03
- nem:** Nem, ıslak, yaş Krş. Ruṭūbet, yaş
n.+kıl- 6/006
- ne....ne:** Ne ... Ne bağlacı
n. 19/003, 75/006, Ş06/06, Y01/05, Y06/06, Y16/03, Y20/05
- nerse:** Nesne, şey
n. 19/006, 29/009, 39/005, 45/001, 49/017, 57/002, 69/034, 71/007, 101/004, 101/004, 119/092, 122/003, 150/006, Ş02/05, Ş05/03, Y11/06, Y12/04, Y12/05, Y14/08,

- Y13/11, Y01/04, Y01/04, Y03/01, Y03/05, Y05/01, Y05/02, Y05/02, Y05/05, Y07/01, Y07/03, Y15/07, Y17/03, Y19/04, Y19/04, Y19/05, Y21/04
n.+dür Y17/03
n.+niñ 119/128, 145/016, Y13/02, Y19/05, E01/03, E02/05, E02/05
n.+ni 4/006, 8/008, 27/004, 69/004, 78/029, 84/012, 101/003, 138/006, Ş02/04, Ş06/05, Y12/05, Y01/04, Y02/02, Y18/01, Y19/06, Y19/07, E02/04
n.+ğa Y12/05
n.+ge 34/010, 141/004, Y12/05
n.+din Y11/02, E02/01
n.+ler 45/004, 87/003, 106/022, 148/010, Y12/01, Y12/03, Y12/07, Y01/04, Y09/05, Y15/07, Y18/06
n.+lerniñ Y11/03, Y19/03, E01/03, E02/04
n.+lerni 8/006, 15/005, 35/011, 38/012, 42/004, 50/021, 60/003, Y10/01, Y10/01, Y12/01, Y12/04, Y03/06, Y04/03, Y07/02, Y18/06
n.+lerge 107/043, Y01/04, Y19/03
n.+lerde 131/001, 131/001
n.+lerden Y16/03
n.+lerdin Y10/08, Y01/04, Y15/05
n.+sini Y07/02
n.+lermiz E01/01
n.+leri E02/04
n.+lerini Y01/04, Y09/03
n.+leridin 141/004
neseb: (Ar.) Nesil, soy Krş. Nesil, uruğ
n.+kıl- 2/006
neşibe: (Ar.) Soylu, soyu temiz
Krş. şoylu, necibe
n.+si Ş05/01
nesil: (Ar.) Nesil, kuşak Krş. Neseb
n. 78/005, 78/008, 78/008, 102/018, 145/004, Ş06/04, Y01/02
n.+ğa 71/018
n.+ge 22/030, 78/004, 89/004, 100/005, 102/013, 105/009, 119/090, 135/013, 145/004, 145/013, 146/010
n.+de 109/013
n.+din 12/007, 33/011, 49/011, 72/005, 79/013, 89/004, 95/010, 100/005, 102/013, 102/024, 119/090, 135/013, 145/013, 146/010
n.+lerge 48/014, 85/006, 89/001, 106/031
n.+lerde 45/016, 90/001
n.+i 14/006, 24/006, 112/002
n.+ğa Y20/06
n.+ige 73/015
n.+iñdin Ş06/04
n.+iñdindür Ş06/04
nesillik: (Ar.+Tr.)Nesilli
n. Y20/06
nesiye: Borç Krş. karz
n. Y19/04, Y19/04
n.+ge Y19/04
neşe: Esrar
n. Y10/08, Y10/08, Y10/09, Y10/09, Y10/09, Y12/07, Y13/04, Y02/06, Y05/05, Y06/06, Y06/06
n.+niñ Y10/09
n.+ge Y06/06
n.+ler Y10/08, Y10/09, Y10/09, Y10/09
neşehâne: Esrar içilen yer
n.+ler Y06/06
neş'et: (Ar.) Meydana gelen
n. Y03/02, Y14/10
neşr: (Ar.) Gazete yazma, yazdırma
n. Ş06/02, Y01/06, Y02/05, Y14/10
n.+bol- Ş01/03, Ş01/03, Ş01/03
n.+kıl-Y21/05
n.+kılın- Ş01/03
n.+i E01/01, Ş05/06, Ş06/04
n.+ğa Ş01/01, Ş01/02, Ş03/03, E01/01, E01/02
n.+ide Y10/04
neşriyât: (Ar.) Gazeteler
n.+ı milliye Ş01/02
n.+ı milliyedin Y02/05
n. Y11/06, Y03/05
netice: (Ar.) Sonuç
n. Y13/06, Y04/03, Y07/04, Y20/01, Y20/02, E02/04
n.+de Ş05/04, Ş06/01, Ş06/04, Y10/04, Y10/04, Y12/11, Y04/04, Y05/01, Y16/02, Y18/06, Y18/07, Y20/07, Y20/08, E01/02, E01/03, E02/05
n.+ler Y02/01, Y16/02
n.+siz Y19/01, Y19/01
n.+si Y12/11, Y12/11, Y07/06, Y16/03, Y19/04, Y21/04, E01/03
n.+side Y12/05, Y13/01, Y13/05, Y13/09, Y05/06, Y06/03, Y07/06, Y09/08, Y18/04, Y18/04, Y19/04, Y20/04, Y21/02
n.+sideki Y21/03
n.+siden Y12/11
n.+sidin Y13/06

- n.+sinde Y13/04
n.+siyle Y03/02
n.+leri Y10/05, Y14/10, Y20/05,
E02/03
n.+lerige Y15/03
n.+leride Y05/01, E01/01
- neticelik:** (Ar.+Tr.) Sonuçlu
n. Y12/07, Y07/03
- neticesiz:** Sonuçsuz Krş. binihāye
n. Y09/04, Y15/08
- nevha:** (Ar.) Ölüye ağlama
n.+kıl- 35/014
- nev'i:** (Ar.) Çeşit Krş. Cins, hil
n. Y13/10, Y05/01, Y09/01, Y09/01,
E02/02E02/05
n.+de Ş06/01
n.+leri Y16/04
- nevt:** Ağacın kökünün toprağa genişleyen kısmı
n.+lerini 80/011
- neyze:** Mızrak
n. 57/004
n.+ni 35/003, 46/008
n.+leri Ş05/03
- nezāfet:** (Ar.) Temizlik, paklık
Krş. aklık, pākizelik, pāklık, pāklik, şāflık
n.+ge Y07/03, Y19/08
- nezāret:** (Ar.) 1. Nazırlık, vekillik 2. Denetim, kontrol Krş. Kontorol, nazret
n.+i ma'ārif Ş01/01
n. Y03/05, Y20/03, Y20/03, Y20/05, Y20/05
n.+i Ş01/01, Ş01/02, Ş06/04, Y03/04, Y17/01, Y20/06
n.+ini E01/02
n.+ini Y20/03
n.+ige E01/06
- nezd:** (Ar.) Nazarında, fikrinde
n.+ide Y14/02
n.+leride Y15/06
- nışf:** (Ar.) Yarım, yarı
n. +ğaça 55/024
- nidā:** Bağırarak, çağırarak Krş. Çağır-
n. 92/003
n.+kıl- 96/003
- nifāk:** (Ar.) Münafıklık, iki yüzlülük
n. Ş04/01, Y05/02
- nihāyet:** (Ar.) Son Krş. āhir, 'ākıbet, bitim, hātime, intihā', uç
n. 6/010, 10/005, 19/010, 28/007, 31/011, 38/008, 44/019, 47/009, 71/019, 91/008, 92/005, 93/005, 104/001, 105/024, 116/010, 119/051, 119/107, 119/168, 123/004, 123/004, 6/003, 97/009, 105/012, 106/014, 107/038, 111/008, 119/140, Y12/05, Y08/03, Y08/03, Y08/03, Y08/04, Y19/04
n.+te Y10/12, Y12/07, Y01/06, Y05/03, Y08/05, Y19/05, Y19/06, Y19/06, Y19/06, Y19/06, Y19/06, Y21/03, Y21/03, Y21/03, Y21/04, Y21/06, Y21/07, Y21/07, Y21/08, E02/04, Y02/04, Y17/02, Y19/04, Y19/06, Y20/03, Y14/08, Y08/01
n.+i 90/010, Y11/05, Y11/08, Y03/03, Y05/03, Y06/03, Y06/06, Y08/01
n.+ige Ş04/04
- niḳab:** Maske
n.+lar Y09/10
- Nikalas:** Kişi adı
n. Y18/05, Y18/05
- Niḳargō:** Yer adı
n. Y15/10
- Nil:** Nil nehri
n. Y17/01
- ni'met:** (Ar.) İyilik, lütuf
Krş. 'ināyet, i'nāyet, lūtf, şālāh
n.+i ittifaqtın Ş04/02
n. Ş01/01, Y03/01
n.+ler 103/005
n.+lerni Y15/05
n.+lerdin 104/028
n.+i Y20/01
n.+leridin Y20/01
- nisār:** (Ar.) Saçma, serpmeye
n.+kıl- Ş03/03
- nisbeten:** (Ar.) Göre
n. Ş02/03, Y12/11, Y07/06, Y19/07
- nisyān:** (Ar.) Unutma
n. Ş01/02
- nişān:** (Far.) İz, belirti Krş. 'alāmet, iz, nişāne
n. Y13/07, Y13/07, Y13/08, Y20/01
n.+nı Y13/07, Y13/07
n.+ğa Y13/08
n.+ı Ş01/02
- nişāne:** (Far.) İz, belirti Krş. 'alāmet, iz, nişān
n.+lerini 74/004
- Niyapol:** Yer adı
n. Y09/10, Y09/10, Y09/10
n.+din Y09/10
- niyāz:** (Far.) 1. Yalvarma, yakarma 2. Özel isim
n. 30/008, 142/002

- n.+ım 119/170
n.+larımın 28/003, 28/006,
31/022, 86/006, 130/002, 140/006
n.+ımın 116/002
n.+larımğa 143/001
n.+ımdın 55/001
- niyet:** (Ar.) Niyet, önceden planlama
n. Ş02/04, Ş04/04, Y11/02, Y11/04,
Y02/05, Y16/03, Y18/04
n.+te 64/005
n.+ım 17/003
n.+i Y20/02, Y21/02
n.+iniñ Y20/02
n.+ide Y18/01
n.+idin 18/006
n.+imiz Ş04/04, Ş04/05
n.+lerimizni Ş04/05
n.+leriniñ Y20/02
- Niyork:** Yer adı
n.+dın Y18/06
- nizā':** (Ar.) Çekişme, kavga
Krş. Cidal, çañcal, ğavğa
n. Y14/12, Ş04/06
n.+ğa Y19/08
n.+leridin Y14/12
- nizām:** (Ar.) Düzen Krş. sistem, şirāze,
tertib
n.+ı'adālet Ş06/01
n.+ı'adāletsiz Ş06/01
n. Ş05/06, Ş06/01, Ş06/02, Ş06/05,
Ş06/01, Ş06/01, Y13/01, Y05/05,
Y06/01, Y18/08
n.+larını Ş05/06
n.+larınğa 119/091
n.+ıdur 81/005
n.+ığa Y21/03
n.+larını Ş05/05
- nizāmī:** Nizama ait
n. Ş03/01
- nizāmnāme:** Tüzük
n.+ğa Y06/03, Y06/03
n.+de Y06/03
- noqşan:** (Ar.) Eksik
n. Y14/06, Y16/03
n.+ıdın E01/01
- noqta:** (Ar.) 1. Konu ile ilgili önemli bir
bölüm 2. Konunun kapanmasına
dair
n. Y19/03
n.+larda Y15/02
n.+sığa Y18/08
- Nort Çaynis Star:** Gazete adı
n. Y15/09
- not:** Kısa yazı, not
n.+lar Y19/03
- n.+ları Y19/03, Y19/03
n.+larını Y19/03
- nomir:** (İt.) 1. Numara 2. Oyun
n. Y13/03, Y21/08, Y21/08
n.+de Ş01/03
n.+lerini Y21/08
- nomirelik:** Numaralı Krş. Nomireli,
nomirlik
n. Y08/02
- nomireli:** Numaralı Krş. Nomirelik,
nomirlik
n. E02/05
- nomirlik:** Numaralı Krş. Nomirelik,
nomireli
n. Y20/07
- nöbet:** (Ar.) Sıra, keşik
n. Ş06/06, Y03/05, Y04/02,
Y08/03, Y19/05, E01/04, E01/05,
Y14/11, Y13/07, Y19/05, Y20/04,
E02/06, E02/06
n.+ge Y12/10
n.+deki Y14/05, Y21/08
- nöbetçi:** Nöbetçi
n.+ler E01/02
n.+lerge E01/02
- numüne:** (Far.) Örnek Krş. Örnek
n. Y12/08, Y12/08, Y01/03,
Y03/01, Y03/03, Y06/03, Y06/03,
Y19/07
n.+dür Y16/02
- nūr:** (Ar.) Aydınlık, ışık, parıltı
Krş. Cilā, çirāğ, yaruğ, yaruğ,
yoruğ, ziyā
n.+ı'ādil 97/011
n.+ıma'arif Ş03/03
n. 36/010, 37/006, 68/015, 74/016,
139/012, Ş01/01, Y12/04, Y12/04
n.+bēr- 118/027, 119/131
n.+dur 119/105
n.+lar Y05/06
n.+larını 136/007
n.+um 27/001
n.+uñnı 43/003
n.+uñda 36/010
n.+ı 38/010, 44/003, Y19/07
n.+ını 4/006
n.+ıda 56/013, 89/016, 90/008
n.+ları Y18/02
- nūrānī:** (Ar.) Işıklı
n. 76/004
- nurbaşı:** Mahalle adı
n. Ş01/01, Y01/03, Y20/08
- nurğun:** Çok Krş. Ança ,bek, cık, çoğ,
derya

- hayli, köf, köp, mebzül, taza, tola, ziyāde
n. 35/018, Ş05/06, Y10/09, E01/05
- nurğunluk:** Çokluk Krş. Ekşeriyet, keşret, köplik, ziyādelik
n.+ı 105/030
- nūrlandır-:** Nurlandırmak
n.-up Y19/07
- nūrluk:** (Ar.+Tr.) Nurlu
n. Y11/08, Y18/04
- nuşret:** (Ar.) Yardım
Krş. Çäre, i‘āne, i‘ānet, in‘ām, meded, yardım, yarı, yarılık
n. 20/002, 86/017, 98/002, 109/026, 118/014, 119/173, Ş04/04
n.+bêr- 119/176
n.+tap- 28/007
n.+ler Y03/05
n.+im 22/020, 94/017, 121/001, 121/002
n.+i 115/010, 115/010, 115/011
n.+imiz 33/020, 124/008
- nuţk:** (Ar.) Söz, lakırdı, konulma Krş. ‘ahde, gep, ƣal, kelam, lafz, nuţuĝ, söz
n. Y06/04, Y10/09, Y21/07, Y21/07
n.+lar Y10/09, Y11/10, Y11/12, Y12/08, Y18/05, Y19/07, Y21/07, Y21/07, Y21/07
n.+ı Y04/03, Y13/05, Y13/08, Y21/02, Y21/03, Y21/04
n.+ıdın Y13/10
n.+ıların Y04/04
n.+larıdın Y13/03
- nuţuĝ:** Söz, lakırdı, konulma Krş. ‘ahde, gep, ƣal, kelam, lafz, nuţk, söz
n.+large Y13/04
- nūfūs:** (Ar.) Kişi Krş. herif, kişi, nefer, şaĝş, zāt
n.+u Y17/02
- nūfūz:** (Ar.) Söz geçirme, güçlü olma
n.+ımı E02/06
n.+ıda Y14/11, Y14/12
n.+ıdın Ş05/03
n.+ları Ş05/03
n.+larıĝa Ş05/02, Ş05/03
- nūmāyiş:** (Ar.) Gösteri
n. Y13/05, Y10/08, Y10/09, Y10/09, Y18/05, Y19/07
n.+ge Y10/09, Y17/01
n.+te Y07/06
n.+ler Y04/04, Y15/09, Y15/10, Y17/03, Y18/04, Y08/06
n.+i Y11/12, Y07/06
n.+iĝa Y11/12
- n.+leri Y17/01
n.+lerini Y17/03
n.+leride Y17/01
- nūmāyişçi:** Gösterici
n.+ler Y18/05
n.+lerniĝ Y17/01
- nūşha:** (Ar.) Yazılı, yazılmış şey
n.+da Y06/02
n.+lar Y02/05
- nūve:** Filiz
n.+lerini 80/011
- o:** O Krş. A, ol
o. Ş02/03, Ş03/01, Y11/04, Y12/03, Y14/01, Y14/01, Y14/04, Y14/05, Y13/02, Y13/07, Y03/01, Y05/01, Y05/01, Y06/05, Y06/06, Y07/01, Y09/04, Y18/03, Y18/03, Y19/05, Y19/05, Y19/05, Y19/05, Y19/06, Y19/06, Y19/08, Y20/03, Y20/03, Y20/04, Y21/02, E02/01
o.+nıĝ Y10/10, Y10/10, Y10/10, Y13/09, Y13/11, Y19/03, Y20/02, o.+nı Y20/03, Y20/07
o.+ndan Y12/03
- obdan:** İyi
o. 37/035, 139/015, Y11/02, Y12/07, Y12/07, Y12/07, Y17/02, Y20/02, Y20/02, Y20/07, Y20/08, Y21/01, Y21/02, Y21/03, Y21/06, Y21/06
o.+dur 119/071
- obdanrak:** İyiye yakın Krş. yaĝşırak
o.+dur 37/017
- Ocu Can:** Kişi adı
o. Y21/01
- oçak:** Ocak Krş. Yanvar
o. Y13/07
- oçuĝ:** Açık Krş. Açuĝ, anık, anık
o. 5/009
o.+dur Y14/03
- Ofir:** Özel isim
o.+niĝ 45/009
- Oĝ:** Özel isim
o. 135/011
o.+nı 136/020
- oĝurla-:** Çalmak Krş. Çal-
o.-p Y16/04
- oĝlak:** Oĝlak, keçi yavrusu
o. Y02/05
o.+tın Y07/04
- oĝlaklat-:** Oĝlaklatmak
o.-ur 29/009
- oĝrı:** Hırsız
o. Y12/07, Y09/09, Y09/09, Y16/04, Y16/04

- o.+nın Y16/04
o.+nı Y15/12, 50/018
o.+ğa Y15/12
o.+lar Y02/03, Y02/03, Y08/01, Y08/02, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y16/04, Y20/08, Y20/08
o.+larnın Y16/04
o.+larnı Y08/02, Y09/09, Y16/04
o.+lardın Y02/03, Y15/12
- oğul:** Oğul, evlat Krş. Ferzend
o. Y13/06, Y13/07, Y02/06, Y02/06, Y03/03, Y03/03, Y04/03, Y04/03, Y04/03, Y04/04, Y05/03, Y07/05, Y09/04, Y09/05, Y09/05, Y09/06, Y18/07
o.+nı 2/012
o.+ğa Ş05/05, Ş05/06
o.+lar Y06/02, Y07/05
o.+larga Y11/07
o.+lardın Y07/05
o.+umdur 2/008
o.+ı 89/022, Ş06/04, Ş06/04, Y10/02, Y10/07, Y10/07, Y11/11, Y13/07, Y07/03, Y08/04, Y08/05, Y09/09, Y18/05, Y18/07, Y20/08, Y21/08, E01/04
o.+ıdır 116/016
o.+ının Ş06/04, Y02/03, Y16/04
o.+ını 50/020, 86/017, Y18/07, E01/04
o.+ığa 72/002
o.+ıdan Y18/08
o.+larımız 144/012, Y02/06, Y04/03
o.+ları 4/002, 12/008, 29/001, 31/019
o.+larının 89/006, 106/038
o.+larını 77/015, 106/037
- oğurluk:** Hırsızlık
o. Y02/06
- Oğust:** İtalya'da bir iskele
o. Y09/10
- Oğuz:** Oğuz, Boy adı
o. Ş06/03, Ş06/04, Y19/06
- Oğuzhan:** Oğuzhan
o. Ş04/03
o.+nın Ş04/03, Ş04/03, Ş05/02
- ohla-:** Uyumak
o.-y 4/008
o.-maydur 121/004, 121/004
o.-rmen 13/003
o.-rsen 44/023
o.-pturlar 76/005
o.-dım 3/005
- ohşa:** Benzer
- o. 62/003, 77/014, 78/065, 104/006, 110/003, Ş02/05, Ş05/06, Y10/04, Y10/08, Y11/02, Y11/04, Y11/09, Y11/10, Y12/01, Y12/03, Y12/04, Y14/03, Y01/03, Y06/03, Y06/04, Y08/03, Y09/02, Y15/07, Y15/08, Y19/04
o.+sı Y12/04
- ohşa-:** Benzemek
o. Y10/04, Y02/05, E01/01
o.-maydur Y19/06
o.-maydurğan Y15/05
o.-ydur 49/012, 49/020, Y01/04, Y01/04, Y19/04, Y19/08
o.-ydurğan Y15/05
o.-r 35/010, 71/020, 89/006, 113/006, 144/004
o.-rêrdi 68/014
o.-rmen 52/008
o.-mas Y15/05
o.-p Y13/03
o.-ğan Y12/04, Y12/05, Y01/03, Y01/05
o.-ş 115/008, Y20/02
- ohşan-:** Bezenmek, bürünmek
o.-ur 104/002
- ohşaş:** Aynı, benzer Krş. A'ynı, emşâl, meşel
o. 50/021, 58/009, 86/008, 89/008, 135/018, Ş03/02, Ş05/06, Y10/08, Y12/06, Y14/08, Y13/04, Y03/03, Y04/03, Y08/01, Y08/03, Y08/05, Y17/01, Y19/04, Y19/04
o.+rak Y19/08
- ohşat-:** Benzetmek
o.-kalı 40/005
- ok:** Ok, silah
o. 57/004, 64/003, 64/007, Ş01/03, Ş02/01, Y11/11, Y18/05, E01/02
o.+nın Y21/08
o.+tın 91/006
o.+lar 127/004
o.+larnı Y21/08
o.+lardın Ş02/01
o.+ların 38/002, 45/005, 77/017
o.+ların 144/006
o.+ını 11/002
o.+ları 120/004, Y21/08, Y21/08
o.+larının Y21/08
o.+larını 7/013, 18/014, 58/007, 76/003, Y21/08
- Okeanya:** Şehir adı
o. Y20/04
- okıtu:** Okutmak
o. Y06/06

okkuçı: Çağırın, isteyen
o. 14/002, 53/002

oktabır: Ekim
o. Y02/03, Y09/12, Y09/12,
Y09/10, Y20/02, Y20/02, Y20/04
o.+da Y09/12

okuv: Okuma
o. Y14/06, Y06/06, Y09/06,
Y18/07, Y18/07, Y21/02

oku-: Okumak
o.-maqtadır Y18/06
o.-ymen 27/006, 138/002
o.-ydur 51/015, 84/003
o.-may Y04/04, Y18/08, E01/02
o.-yduğan Y09/02
o.-ydurlar 145/007
o.-rlar 65/013, 66/004, 66/004,
138/005
o.-maslıktın Y02/06
o.-duğ Y19/05, Y07/03
o.-dılar 106/013
o.-ğa Y11/11, Y09/06
o.-gay 119/172
o.-gaymız 137/005
o.-ğaylar 67/004, 149/003, 149/006
o.-gıl 96/002, Ş05/04
o.-sun Y06/03
o.-rlar 9/011, 30/004, 33/002,
33/003, 47/006, 47/006, 47/006,
47/006, 47/008, 68/004, 68/033,
68/033, 81/001, 96/001, 98/001,
98/004, 98/005, 98/006, 105/002,
135/003, 147/007, 147/008,
149/002
o.-sa Y09/06
o.-masa Y15/06
o.-sak Y11/10
o.-masak Y21/02, Y21/02
o.-yay 7/017, 9/002, 13/006,
18/050, 21/013, 27/006, 57/008,
57/008, 57/010, 59/016, 59/016,
59/017, 61/008, 71/023, 75/010,
89/001, 101/001, 101/002, 104/033,
104/033, 108/001, 108/002,
108/004, 144/009, 144/010,
146/002
o.-p 66/002, 68/004, 96/002,
137/003, Ş03/02, Y11/01, Y14/03,
Y04/03, Y05/06, Y06/03, Y09/05,
Y09/06, Y15/06, Y18/03, Y18/05,
Y19/06, Y20/02, Y20/06, Y20/07,
Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/03,
E01/01
o.-lup Y16/03
o.-yalı 95/001

o.-ğan 30/012, Ş03/02, Y13/03,
Y03/04, Y09/07
o.-mağan Y21/03
o.-mığan Y16/02
o.-ğanda 71/023
o.-ğanım Y09/07
o.-ğuçılarınmızın Y15/12
o.-ğuçılarımızğa Y15/12
o.-ğuçılar 68/025, 87/007
o.-ğanédük Y09/07
o.-mak 92/002, Ş05/04, Y10/04,
Y16/01, Y20/08, Y21/02, Y15/08
o.-makğa Y06/01, Y15/07
o.-makmız Y02/06
o.-makımız Y21/02
o.-mağlık 105/044, 107/022,
147/001
o.-ş Y11/10, Y11/10, Y11/10,
Y01/02, Y15/07, Y18/01, Y18/02,
Y18/03, Y18/07, Y21/03, Y21/03
o.-şnı Y09/06
o.-şnı Y14/07, Y14/08
o.-şğa Y01/03, Y06/02
o.-şka Y07/05, Y07/05
o.-şlar Y18/01
o.-şlarıda Y18/07
o.-şlarımız Y16/03
o.-uş Y02/06, Y07/06, Y18/07
o.-şumızın Y21/03
o.-şup Y19/02

okuçı: Okuyucu
o. Y02/05, Y17/01
o.+larımızğa Y02/05

okul-: Okunmak
o.-dı Y13/04

okut-: Okutmak
o.-adurğan Y17/03, E01/01
o.-urédi Y09/08
o.-urlar E01/01
o.-ğalı Y09/05
o.-mak Y11/03, Y01/03

okutul-: Okutulmak
o.-adurğan Y11/02
o.-urédi Y09/08
o.-up Y03/05, Y09/04

okyanus: Okyanus
o. Y04/02

ol: O Krş. A, o
o. 1/003, 2/005, 2/012, 3/004,
7/002, 7/014, 7/014, 7/015, 9/008,
9/012, 9/016, 10/004, 10/006,
10/008, 10/010, 10/011, 13/006,
14/007, 16/009, 17/012, 18/006,
18/007, 18/008, 18/010, 18/013,
18/015, 18/016, 18/017, 18/019,

18/019, 18/030, 18/033, 18/034,
 18/041, 18/048, 19/013, 21/004,
 22/008, 22/008, 22/024, 22/025,
 22/028, 22/031, 23/002, 23/002,
 23/003, 24/002, 24/005, 25/011,
 25/015, 27/005, 27/005, 28/005,
 28/006, 28/008, 29/006, 30/009,
 31/021, 33/005, 33/007, 33/009,
 33/009, 33/012, 33/012, 33/015,
 33/015, 33/015, 34/004, 34/020,
 35/008, 36/004, 37/004, 37/006,
 37/006, 37/009, 37/011, 37/024,
 37/026, 37/034, 37/036, 37/036,
 37/038, 37/040, 38/010, 39/003,
 39/006, 40/001, 40/002, 40/003,
 40/007, 41/002, 41/008, 43/004,
 44/021, 45/011, 46/005, 46/006,
 46/008, 46/008, 46/008, 47/004,
 47/009, 48/014, 49/008, 49/010,
 49/010, 49/011, 49/015, 49/017,
 51/004, 51/013, 51/019, 51/019,
 52/005, 52/009, 54/007, 54/007,
 55/008, 55/008, 55/019, 55/019,
 55/020, 55/021, 55/023, 55/024,
 56/009, 57/003, 58/009, 60/003,
 61/007, 62/002, 62/002, 62/006,
 62/006, 66/006, 66/009, 66/016,
 66/020, 68/013, 68/019, 68/034,
 68/035, 69/010, 69/032, 72/002,
 72/004, 72/006, 72/008, 72/013,
 72/013, 72/015, 73/016, 75/008,
 76/003, 76/011, 76/012, 77/001,
 78/004, 78/012, 78/025, 78/029,
 78/033, 78/038, 78/043, 78/050,
 78/052, 78/054, 78/062, 78/065,
 78/068, 78/072, 80/009, 81/005,
 82/001, 87/005, 89/019, 89/026,
 89/032, 91/004, 91/004, 91/014,
 91/015, 92/015, 93/001, 94/010,
 94/010, 95/005, 95/007, 95/010,
 96/004, 96/012, 96/013, 97/010,
 98/001, 98/009, 99/001, 99/002,
 99/007, 100/003, 101/006, 102/023,
 103/003, 103/003, 103/004,
 103/005, 103/005, 103/007,
 103/009, 103/014, 103/016,
 104/005, 104/009, 104/013,
 104/014, 104/016, 104/017,
 104/020, 104/032, 104/032,
 105/005, 105/007, 105/012,
 105/012, 105/018, 105/024,
 105/025, 105/028, 105/031,
 105/034, 105/039, 105/040,
 105/041, 105/044, 106/001,
 106/009, 106/009, 106/012,

106/026, 106/030, 106/031,
 106/033, 106/044, 106/046,
 107/001, 107/006, 107/007,
 107/013, 107/013, 107/016,
 107/019, 107/019, 107/020,
 107/025, 107/027, 107/028,
 107/028, 107/029, 107/030,
 107/040, 109/007, 109/016,
 109/016, 109/017, 109/017,
 109/019, 109/023, 109/031,
 110/005, 112/004, 112/006,
 112/006, 112/007, 112/009,
 113/007, 113/008, 113/009,
 114/008, 115/009, 115/010,
 115/011, 116/001, 116/004,
 116/007, 116/012, 118/001,
 118/027, 118/029, 119/006,
 119/038, 119/091, 120/001,
 121/003, 121/007, 122/004,
 124/003, 124/004, 124/005,
 124/006, 126/002, 126/002,
 127/002, 130/008, 132/002,
 132/011, 134/003, 135/003,
 135/007, 135/007, 135/008,
 135/009, 135/010, 136/001,
 136/004, 136/005, 136/006,
 136/007, 136/010, 136/013,
 136/016, 136/017, 136/023,
 136/025, 139/006, 141/005,
 141/005, 143/003, 144/002,
 144/002, 144/010, 145/019,
 146/004, 146/004, 146/006,
 146/006, 146/007, 146/007,
 147/002, 147/003, 147/004,
 147/008, 147/008, 147/009,
 147/009, 147/010, 147/010,
 147/013, 147/013, 147/015,
 147/016, 147/017, 147/018,
 147/018, 147/019, 148/006,
 148/014, Ş02/02, Ş02/04, Ş02/05,
 Ş05/02, Ş05/03, Ş05/03, Ş05/05,
 Ş05/06, Ş06/05, Y12/05, Y04/01,
 Y07/03, Y08/04, Y17/03, Y19/03,
 Y19/03, Y19/03, Y19/04, Y19/04,
 Y20/08, Y21/06, E01/04
 o.+dur 18/003, 24/010, 33/021,
 60/012, 74/013, 99/003, 99/005,
 108/013, 119/098, 144/010
ol:- Olmak Krş. Bol-
 o.-mas Ş04/05
 o.-dı Ş05/02, Ş05/02, Y03/05,
 Y05/06, Y08/04, E01/04, E01/04,
 E01/04
 o.-duş Y08/04, Y08/04
 o.-muşdır E01/05

o.-muştı Ş06/06	o.-ğuçılar 24/001, 33/015, 65/008, 75/003, 98/007
o.-muştur Y19/08	o.-ğuçıları 33/008
o.-acakdur Ş03/03	o.-upèrdi 94/017
o.-sun Ş01/01, Ş04/01, Ş04/06, Y21/01, Y21/07, E02/05, E02/05, E02/05	o.-adurğan Y09/06
o.-sa Y12/06, Y08/04, Y19/07	o.-maydurğan 1/002
o.-up 82/007, Ş05/02, Ş06/01, Ş06/01, Y14/06, Y13/05, Y03/03, Y18/05, Y18/07, Y19/07, Y20/08, E02/01	o.-uşınıñ Y18/02
o.-ğan Y11/09, Y11/10, Y18/02, Y18/08, Y20/07, Y21/04	o.-uşını 104/020
o.-ğandın E02/05	o.-uşığaça 50/002, 113/003
o.-mağla Ş06/04	olturğuz-: Oturtmak
o.-uş Y20/07, Y20/08	o.-adur 68/006
o.-uşı Y18/08	o.-ay 132/012
olca: Ganimet Krş. Ğanimet	o.-ur 18/033
o. 119/162	o.-ursen 4/008
olcalan-: Ganimetlenmek	o.-uptur 143/003
o.-ip 76/005	o.-dı 78/055
oltur-: Oturmak Krş. Otur-	o.-ğan 113/008
o.-adur 34/021	olturuş: Oturuş
o.-adurlar 132/012	o.+tın 84/010
o.-may Y03/06	o.+ları 133/001
o.-maymen 26/005	on: On
o.-urmen 77/012, 143/005	o. 3/006, 33/002, 91/007, 92/003, 144/009, 144/013, Y11/10, Y12/05, Y12/05, Y12/06, Y12/07, Y12/08, Y14/08, Y13/05, Y13/06, Y01/04, Y01/05, Y02/03, Y02/04, Y02/06, Y03/02, Y03/05, Y03/05, Y04/03, Y04/06, Y04/06, Y04/06, Y04/06, Y05/01, Y05/02, Y05/04, Y05/06, Y06/03, Y06/03, Y06/03, Y06/03, Y06/04, Y06/04, Y07/05, Y07/05, Y07/05, Y08/02, Y08/04, Y08/04, Y08/04, Y09/05, Y09/06, Y09/08, Y16/01, Y17/01, Y17/01, Y17/01, Y17/03, Y17/04, Y18/07, Y18/08, Y19/05, Y19/05, Y19/05, Y19/05, Y19/06, Y19/06, Y19/07, Y19/07, Y19/07, Y20/06, Y21/02, E02/02, E02/05, E02/05, E02/05
o.-ur 9/007, 29/011, 47/008, 55/020, 99/002	o.+ğa Y11/11
o.-mas 101/007	o.+da Y15/05
o.-urlar 140/013	o.+dın Y01/04
o.-dı 29/010, 68/010, 135/011	oñ: Sağ
o.-mapdur 26/004	o. 16/009, 16/011, 17/007, 18/035, 20/006, 21/008, 26/010, 44/003, 45/004, 45/009, 48/010, 60/005, 63/008, 73/024, 74/011, 77/010, 78/054, 80/015, 80/017, 89/013, 89/025, 89/042, 91/007, 98/001, 108/006, 109/007, 109/031, 110/001, 110/004, 118/015, 118/016, 118/016, 121/005, 137/005, 138/007, 139/010, 142/005, 144/008, 144/008,
o.-ğaylar 101/006	
o.-mağay 69/026	
o.-ğıl 110/001	
o.-sam Y06/02	
o.-ay 132/014	
o.-amız Y20/06	
o.-up 9/004, 10/008, 50/020, 69/035, 107/010, 119/023, 137/002, 139/002, Ş05/06, Y10/04, Y12/01, Y14/09, Y01/02, Y03/06, Y04/03, Y04/04, Y06/02, Y06/03, Y09/03, Y17/04, Y18/03, Y18/03, Y19/05, Y19/06, Y19/06	
o.-updur Y06/02	
o.-updurlar Y06/02	
o.-ğan Y07/03, Y09/03	
o.-ğanını Y10/06	
o.-ğanlar 69/012, 72/009, 84/004	
o.-ğanları 83/008	
o.-ğuçı 2/004, 22/004, 74/014, 91/001, 113/005, Y18/07, Y18/08	

- 144/011, 144/011, Y14/09, Y07/05,
Y07/05
- ona-:** Kabul etmek
o.-madılar 78/011
- onan-:** Kabul edilmek
o.-mas Y08/04
- oḡaylıḡ:** Kolaylık Krş. āsānlıḡ, sūhūlet
o.+lar Y12/03
o.+larını Y20/05
- onbeş:** On beş
o. Y12/05, Y13/03, Y13/04,
Y13/11, Y13/11, Y13/12, Y09/06,
Y15/08
- onbeşinçi:** On beşinci
o. Y12/12
- onbirinçi:** On birinci
o. Y08/06
o.+den Y18/07
- oniki:** On iki
o. Y12/06, Y08/01, Y08/04, Y15/12
o.+si Y11/01
o.+sideki Y14/05, Y20/02
- onikimiñ:** On iki bin
o. Y16/04
- onikinçi:** On ikinci
o. Y10/08, Y13/07, Y15/04
o.+si Y18/03
- oḡlan-:** Düzelmek Krş. toḡral-, tūzel-
o.-ıp Y13/01
- onmilyon:** On milyon
o.+çe Y16/01
- onmiñ:** On bin
o. Y06/04, Y06/04, Y16/04
o.+çe Y17/01
- onsekiz:** On sekiz
o. Y14/09, Y19/06
- onsekizinçi:** On sekizinci
o. Y10/04
- ontokuz:** On dokuz
o. Y17/01
o.+da Y17/01, Y17/01
- ontört:** On dört
o. Y11/12, Y12/12, Y13/05,
Y15/04, Y18/03, Y18/07
- ontörtinçi:** On dördüncü
o. Y13/04
- or-:** Biçmek
o.-adurḡan Y20/08
o.-may Y08/03, Y20/08
- ora-:** Kuşatmak, sarmak
o.-p Y20/03
- orak:** Orak
o. Y20/08
- orda:** Yuva, ocak Krş. ḡānmān, uva
o. 45/009, 45/013
- o.+ḡa 144/012
o.+larını 110/005
o.+larınḡ 122/007
o.+sı Y17/02
o.+sıḡa 45/015
o.+larımız Y05/06
o.+larını 48/013
o.+larında 48/003
o.+larıdın 45/008
- order:** Resmi bir belge
o. Y19/07, Y19/07
- ordu:** Ordu
o. Ş06/02, Y15/09
o.+sı Ş05/04, Ş06/02, Y15/10
o.+ları Ş05/03, Ş06/02, Ş06/04
o.+larınḡ Y15/09
- ‘Oreb:** Kişi adı
‘o. 83/011
- orın:** Yer Krş. Mekān, maḡām, mevḡi‘
o. Y13/03
o.+large Y15/06
o.+ı Y07/03, Y11/05
o.+ḡa 35/012, 38/020, 45/016,
105/032, 109/005, Y12/02, Y01/01,
Y04/06, Y05/02, Y05/06, Y08/03,
Y08/03, Y08/06, Y18/03, Y18/05,
Y18/08, Y18/08, Y19/03, Y21/02,
Y21/05
o.+ıda 24/004, Y13/05, Y21/03
o.+ıdaki Y14/04
o.+ıdın Y06/03
o.+umuzdın Ş06/01
- ormaçı:** Orakçı
o. 129/007
- orna-:** Yerleşmek Krş. Caylaş-, ornaş-,
yērleş-
o.-ş Y13/01
o.-şın Y13/01
- ornaş-:** Yerleşmek Krş. Caylaş-, orna-,
yērleş-
o.-ıp Y09/10
o.-ḡan Y18/01
o.-ḡan Y20/04
- ornat-:** Yerleştirmek Krş. yērleştür-
o.-tı Y20/02
o.-ıp Y20/07
- orta:** Orta Krş. Oтра, ottura
o. Y14/05, Y19/06, Y19/06,
Y19/06, Y19/06, Y19/06, Y19/06,
Y19/06, Y20/01, Y20/02
o.+ḡa Y18/06
o.+da Y20/04
o.+dın Y09/03
o.+sıdaki Y20/03, Y20/04
- oruḡla-:** Hastalanmak, acımak

- Krş. ağrın-, aya-, hastalan-
o.-ydur 109/025
- orul-:** Biçilmek
o.-ğan 102/004
- orun:** Yer
o. 103/017, 132/005, Y16/02, Y21/03
o.+nın Y15/06
o.+ğa Y19/05
o.+larda Y19/01
o.+larını Y09/06, Y19/03
- orunbasar:** Vekil, yardımcı
Krş. Mu'âvin, yardımcı
o.+ı Y13/12
- orunsız:** Yersiz Krş. yersiz
o. E02/04
- orus:** Rus
o. Y16/04, Y16/04
- orusçe:** Rusça
o. Y21/08
- osal:** Kötü, iyi değil
Krş. Bed, berbād, beter, yaman
o.+lar 35/015
- 'osmanlı:** (Ar.+Tr.) Osmanlı
'o. E02/05, E02/05
- oş:** Oş şehri
o.+ğa Y19/05
- ot:** 1. Ot 2. Ateş Krş. Ateş
o. 11/006, 18/008, 37/002, 39/003, 50/003, 57/004, 66/012, 69/021, 74/007, 78/021, 78/063, 79/006, 80/016, 83/014, 83/014, 97/003, 104/014, 105/033, 105/034, 105/039, 106/018, 106/020, 140/010, 147/009, 148/007, Y09/03, E01/03, E02/03
o.+dek 89/047, 92/007, 102/004, 129/006
o.+dekdürler 90/006
o.+dekdürmen 102/011
o.+koy- 10/002
o.+nın 29/007, 68/002, 78/014, 140/010
o.+nı 104/004
o.+tın 21/010, Y15/10
o.+ı 72/006
o.+ıge Y19/01
- otluk:** Ateşli, alevli Krş. Yalkınlık
o. 21/009
o.+kıl- 7/013
- otomobil:** Otomobil Krş. Aftomobil, avtomobil
o. Y18/06, Y18/06, Y21/03, Y21/08
o.+de Y20/08
o.+ler Y04/06
- o.+lerni Y18/06
- otra:** Orta Krş. Orta, ottura
o. Y20/02, Y20/05
o.+ğa Ş06/06, Y12/04, Y18/05
o.+da Y15/01, Y15/08
o.+nda 116/019, 135/009
o.+sığa 46/002, 78/028, Y14/08, Y06/02
o.+sıda 22/014, 22/023, 55/012, 138/007, Y14/01, Y13/03, Y13/09, Y07/06, Y17/03
o.+sıdadur 46/005, 55/012
o.+sıdaki Y09/11
o.+sıdın 136/014, Y13/03
o.+larında Ş06/02
- ottura:** Orta Krş. Orta, otra
o.+da Ş02/01, Ş02/01
- otun:** Odun
o. Y01/04, Y01/06, Y19/05, Y20/06, E01/03, E01/03
- otur-:** Oturmak Krş. Oltur-
o.-up Y05/05
- oturum:** Oturum, konukluk
o.+ğa 27/003
o.+da 27/003
- otuz:** Otuz
o. Y11/09, Y01/05, Y01/05, Y01/06, Y02/03, Y02/04, Y02/04, Y02/05, Y03/03, Y03/05, Y04/03, Y05/03, Y05/04, Y06/04, E01/05
o.+ğa Ş05/04
- otuzaltenci:** Otuz altıncı
o.+si Y14/05, Y14/05
- otuzbirinci:** Otuz birinci
o. Y10/08
- otuzuncı:** Otuzuncu
o. Y12/12
- otuziki:** Otuz iki
o. Y16/01
- otuzlap:** Otuzlarca
o. Y17/02
- otuzmiş:** Otuz bin
o.+din Y15/10
- ova:** Ova
o.+larını 104/017
- oygak:** Uyanık
o. 77/004
- oyğan-:** Uyanmak Krş. oyğan-, uyan-
o.-dım 3/005
o.-ğanda 73/020, 73/020
o.-ğanganda 17/015
o.-ğangıl 35/024
o.-ğan 78/065
o.-ğanımda 139/018

- o.-gıl 44/023, 57/008, 57/008, 108/002
o.-gılsen 7/006
o.-ıp 59/005, Y14/04, Y01/02
o.-urêrdi 78/066
- oyganu:** Uyanma
o. Y04/04, Y06/04
- oygat-:** Uyandırmak Krş. Oyğat-
o.-tı Y13/08
o.-ay 57/008, 108/002
o.-ıp Y09/05
o.-mağ Ş03/02
- oyla-:** Düşünmek Krş. Tüşün-
o.-duğ Y21/05
o.-ılar 50/022
o.-ğan Y20/01
o.-ğandiktin Y12/11
o.-ğandurmen 73/018
o.-gıl 5/002
o.-mastın Y20/07
o.-maydur 94/007
o.-p 13/003, Ş01/01, Y12/04, Y13/01, Y09/04, 77/012, 119/059, 143/005, Y02/03, Y02/03
o.-pdurmen 77/006
o.-rlar 64/010, 107/043, 140/002
o.-ydur 33/015
o.-ymen 36/001, 119/096
o.-ymız Y19/07, Y19/07
- oylat-:** Düşündürmek Krş. Tüşündür-
o.-sen 139/003
- oyma:** Nakış
o. 78/058, 97/007
- oyna-:** Oynamak
o.-maymen Y05/05
o.-p Y05/05, Y05/05
o.-ğuçılar 87/007
o.-mağ 104/026
o.-vçı Y19/06
- oynat-:** Oynatmak
o.-ıp Y10/09
- oyul-:** Kazmak Krş. Körle-, kevlên-
o.-gan 74/006, Y05/03
- oyun:** Oyun
o. Y17/04, Y19/06, Y19/06
o.-lar Y19/06, Y19/06, Y19/06
o.-u Y06/05, Y19/06
o.-larınızda Y19/06
o.-ları Y10/11
- oyunçak:** Oyuncak
o. Ş04/01
- oyunçı:** Oyuncu
o. Y19/06
- öç-:** Sönmek
ö.-kendürler 118/012
- ö.-mekge Y03/01
- öçür-:** Söndürmek
ö.-gil 51/002, 51/009
ö.-üpdürsen 9/005
- öçürt-:** Söndürtmek
ö.-genler Y10/11
- öçürül-:** Söndürülmek
ö.-sün 109/014
ö.-mesün 109/014
ö.-üp 69/028
- ‘öd:** Bitki adı
‘ö. 45/008
- ögey:** Üvey
ö. Y20/01
- ögeylik:** Üveylik
ö. Y05/02
- ögze:** Çatı
ö.-deki 102/007
ö.-lerdeki 129/006
ö.-lerini Y07/03
- ökütre:** Savaşta kullanılan bir araç
ö.-lerige Y09/10
- Ökütsi:** Kişi adı
ö. Y20/04
- öl-:** Ölmek
ö.-meymen 118/017
ö.-üp 104/030, 143/003, Y11/12
ö.-geçe Y05/05
ö.-gen 31/012, Y18/06, Y18/06
ö.-megen Y20/08
ö.-gende 49/017
ö.-gendin Y13/07
ö.-geni Y01/04
ö.-genler 115/017
.-genlerniğ 88/005
ö.-genlerge 106/028
- ölçev:** Ölçü
ö. Y21/06
- öltür-:** Öldürmek
ö.-ürler 94/007
ö.-di 105/030
ö.-üp Y10/04, Y20/08, E01/03
ö.-üpdür Y17/01
ö.-üpdürler Y17/01
ö.-geli 37/032, 109/016
ö.-gen Y15/12, Y20/08
ö.-genini Y14/08
ö.-genligige Y20/08
ö.-güçi Y20/08
ö.-güçige 136/018
ö.-güçiler Y20/08
ö.-edurğan Y12/06
ö.-üş Y17/02, Y17/02
ö.-üşgen Y20/02
- öltürt-:** Öldürtmek

- ö.-ti E01/05
öltürücü: Öldürücü
 ö. Y17/01
öltürül-: Öldürülmek
 o.-ürmiz 44/022
 ö.-di Y17/02, Y17/02
 ö.-üp Y10/04, Y04/06, Y18/06
 ö.-gen 89/010, Y17/02, Y17/02
 o.-genler 88/005
 ö.-üşleri Y12/12
ölüg: Ölü Krş. Cesed
 ö. Y05/03
 ö.+lerge 88/010
 ö.+leri Y11/11
ölüm: Ölüm Krş. Memât, vefât
 ö. 9/013, 13/003, 18/004, 23/004,
 44/019, 49/014, 55/016, 76/006,
 89/048, 107/010, 107/014, 116/003,
 Y11/08, Y11/09, Y12/07, Y15/12
 ö.+niñ 7/013, 18/005, 22/015,
 55/005, 107/018, Y11/09
 ö.+ge 79/011, 88/015, 102/020,
 118/018
 ö.+de 6/005
 ö.+din 33/019, 56/013, 68/020,
 78/050, 116/008
 ö.+lerde Y11/10
 ö.+i 116/016
 ö.+ide 73/004
ölümğaça: Ölüme kadar
 ö. 48/014, 74/007
‘ömr: (Ar.) Ömür Krş. Ömür, turmuş
 ‘ö. 49/018, 55/024, 91/016, Y20/01,
 21/004, 118/017, Y10/05, Y02/06,
 Y02/06, Y08/04, Y08/04
 ‘ö.+üm 31/010, 39/005, 88/003
 ‘ö.+ümniñ 23/006, 89/047, 27/004
 ‘ö.+üñniñ 128/005
 ‘ö.+üñni 103/005
 ‘ö.+ini 61/006, Y02/06, Y02/06
 ‘ö.+ide Y01/01
 ‘ö.+lerini Y11/07, Y09/03
 ‘ö.+leride Y18/02
‘ömrlik: (Ar.) Ömürlü
 ‘ö. E02/02
ömür: Ömür Krş. ‘ömr, turmuş
 ö.+ü islâmiyede Ş06/05
 ö. Y02/05, Y08/04
ön-: Bitmek, yeşermek Krş. Köker-,
 yıldızla-
 ö.-üp 85/011, 90/005, 90/006,
 Y12/01, Y16/04
öndür-: Yeşertmek
 ö.-edür 104/014
 ö. -üp 147/009
öretur-: Ayağa kalkmak
 ö.-urmiz 20/008
‘örf: (Ar.) Adet, gelenek Krş. ‘âdet,
 ‘ana‘nât
 ‘ö. Y06/05, Y19/08, E02/04
örgeñ-: Öğrenmek
 ö.-geymen 119/073
 ö.-gey 119/072
 ö.-mesek Y01/02
 ö.-ip Y12/01, Y01/01, Y03/05,
 Y06/06, Y16/02, Y18/02, Y19/08
 ö.-gen Y11/06, Y12/01
 ö.-gende 119/007
 ö.-genler Y13/02
 ö.-ürerdiler 106/036
 ö.-mekge Y02/03
 ö.-işniñ Y12/03
 ö.-işimiz Y21/03
örget-: Öğretmek
 ö.-edür 45/005
 ö.-ür 18/034
 ö.-ürmen 32/008
 ö.-ürsen 119/172
 ö.-gil 25/004, 27/011, 90/011,
 119/012, 119/026, 119/034,
 119/064, 119/066, 119/069,
 119/109, 119/125, 119/136,
 143/010
 ö.-sünler Y21/01
 ö.-ey 34/011
 ö.-mey Y02/06
 ö.-gen Y12/02
 ö.-işimiz Y21/03
örgetil-: Öğretilmek
 ö.-mekge Y12/02
örle-: Yükselmek
 Krş. eğizlen-, köter-,kötür-, yüksel-
 ö.-ydürler 107/026
 ö.-r 56/007
 ö.-p 73/007, 74/023, Y11/03
 ö.-gende 89/009
örleş: Yükseliş
 ö.+ide 48/002
örlet-: Yükseltmek Krş. Eğizlet-
 ,égizlendür-, örletiş-
 ö.-edür 135/007
 ö.-megeyler 66/007
 ö.-ür 37/034
 ö.-ürler 140/008
 ö.-ipdürmen 89/019
 ö.-ipdürsen 89/042, 92/010
örletiş-: Yükseltmek
 Krş. Eğizlet-, égizlendür-, örlet-
 ö.-eli 34/003
örmüle-: Emeklemek, sürünmek

ö.-yduğan 104/025, 148/010
örnek: Örnek Krş. numüne
 ö.+edi Y03/01
Örşalim: Özel isim
 ö. 116/019, 122/002, 122/004,
 137/005, 147/012
 ö.+niñ 51/018, 79/003, 122/006,
 125/002, 128/005, 137/007
 ö.+ni 79/001, 137/006, 147/002
 ö.+de 102/021
 ö.+deki 68/029
örü-: Örmek
 ö.-gil 4/007
örük: Kayısı
 ö. Y07/01
 ö.+ni Y07/01
ös-: Büyümek Krş. çoñay-
 ö.-edür 72/016, 92/012
 ö.-erler 73/013
 ö.-ken 144/012, Y09/07, Y15/04
 ö.-mestin 129/006
 ö.-üp Y06/06
öskenlik: Büyüme, gelişme
 ö.+i Y21/06
ösme: Büyüme Krş. Ösüş
 ö. Y18/01
 ö.+sige Y13/12
 ö.+lerige Y10/07
 ö.+leriden Y10/07
östür-: Büyütmek Krş. zoray-
 ö.-üp 80/011, Y12/01
 ö.-üş Y06/02, Y21/06
 ö.-üşge Y06/02
ösüş: Büyüme Krş. Ösme
 ö.+ini 67/006, 78/046, 85/012
ösürüş: Büyütme
 ö. Ş06/02
‘öşür: Bir vergi
 ö. Y15/04, Y15/05, Y15/05,
 Y15/05, Y15/06, Y15/06, Y15/06,
 Y15/06, Y15/06, Y15/07, Y15/07,
 Y15/07, Y15/08, Y15/08, Y19/07,
 Y19/07
 ö.+niñ Y15/05
 ö.+den Y18/08
 ö.+ler Y15/06, Y15/06
 ö.+lerni Y18/08
 ö.+ü Y15/06
 ö.+lerimizni Y15/08
 ö.+lerini Y18/08
öt-: Geçmek Krş. Kêç-
 ö.-er 88/016, 103/016, Ş01/02
 ö.-mestin Y13/03
 ö.-ti Ş03/01, Y10/09, Y10/11,
 Y11/04, Y12/08, Y14/05, Y13/03,

Y13/07, Y13/08, Y01/01, Y04/03,
 Y18/07, Y21/07, Y21/07, Y21/07,
 Y21/07, Y21/07, E01/04
 ö.-tük 66/012, Y21/02
 ö.-tiler 18/012
 ö.-kü Y14/11
 ö.-gey Y05/06
 ö.-se Y11/04, Y07/04, Y21/08
 ö.-emen Y21/02
 ö.-ey Y21/02, Y21/06
 ö.-mey Ş04/04
 ö.-ip Y20/04
 ö.-üp 19/004, 23/004, 37/036,
 48/004, 57/001, 68/008, 78/039,
 81/005, 84/006, 90/009, 104/026,
 129/008, 144/004, 148/006, Ş01/02,
 Ş04/04, Ş06/02, Ş06/03, Y10/10,
 Y10/11, Y14/09, Y01/01, Y04/01,
 Y04/06, Y07/03, Y15/07, Y16/01,
 Y18/04, Y18/07, Y20/04, Y21/02,
 E01/02, E01/03
 ö.-üpdür 90/010
 ö.-gen 106/009, Ş04/01, Ş04/02,
 Ş04/05, Ş05/06, Ş06/06, Y10/10,
 Y10/10, Y10/10, Y10/10, Y10/10,
 Y10/10, Y10/10, Y10/10, Y11/05,
 Y12/02, Y12/04, Y12/05, Y12/11,
 Y14/04, Y14/05, Y14/10, Y14/10,
 Y13/05, Y02/05, Y03/04, Y03/05,
 Y04/03, Y04/06, Y05/04, Y06/01,
 Y08/06, Y09/01, Y09/07, Y16/04,
 Y20/04, Y20/05, Y20/08, Y21/01,
 Y21/02, Y21/03, Y21/04, Y21/04,
 Y21/06
 ö.-ken 90/004
 ö.-gende Y14/08
 ö.-kendin E02/02
 ö.-kenler Y03/05
 ö.-genlerinin Y21/07
 ö.-kendürmen 109/023
 ö.-kendürler 42/008
 ö.-güçi 68/004
 ö.-güçiler 89/041
 ö.-güçilerniñ 80/012
 ö.-edurğan Y21/05
 ö.-meydürğan 104/009
 ö.-erèrdi 124/005
 ö.-erèrdiler 124/005
 ö.-mek Y07/04, Y07/04
 ö.-mekni Y21/05
 ö.-iş Y21/07
 ö.-üş Y21/07
 ö.-üşge Y07/04, Y18/07, Y19/02,
 Y21/02
 ö.-işleri Y14/04

ötel-: Geçebilmek ö.-may Y07/04	ö.+ünde 84/004 ö.+ündin 50/009 ö.+i 31/002, 104/018 ö.+ini 49/016, 116/019, 122/009, 135/002 ö.+ünün 65/004 ö.+ini 45/010, 127/001 ö.+ige 105/021, 122/001, 505/06, Y10/08, Y11/09, Y11/09, Y02/03, Y16/04, Y16/04, Y16/04 ö.+ide 23/006, 27/005, 52/008, 84/010, 92/013, 112/003, 118/027, 119/054, 134/001, 135/002, Y05/05, Y08/06, Y20/08 ö.+idin Y20/08 ö.+leri 49/011, 105/030 ö.+lerini Y10/09, Y09/09, Y20/05 ö.+lerige Y01/06
ötil-: Geçirilmek Krş. Ötkeril- ö.-di Y21/07	
ötker-: Geçirmek Krş. kəcir-, kəcür-, köçür-, ötküz- ö.-ip Y01/02, 502/02 ö.-işimiz Y10/10	
ötkeril-: Geçirilmek Krş. Ötil- ö.-genligin Y08/06	
ötkür: Keskin Krş. İttig, keskin ö. 505/03	
ötküz-: Geçirmek Krş. kəcir-, kəcür-, köçür-, ötker- ö.-edurgan 37/007 ö.-edür 37/006, Y02/06, Y02/06 ö.-mey Y20/07 ö.-ürerdi 106/009 ö.-meslik Y13/09 ö.-üp 78/048, 78/062, Y11/07, Y19/07 ö.-üpdür 66/012 ö.-di Y13/03, 78/014	
ötküzül-: Geçirilmek ö.-di Y19/02 ö.-gen Y19/06 ö.-gey 141/003 ö.-üp Y19/06 ö.-üpdür 31/010	
ötne: Ödünç ö. 37/021, 37/026, 112/005	
ötün-: İstemek, dilemek Krş. İste-, Һahla-, Һala-, Һohla-, tile- ö.-emen Y21/06 ö.-emiz Y16/04 ö.-ümüz Y21/05 ö.-emizki Y17/03	
öy: Ev ö. 84/003, 113/009, Y12/01, Y12/07, Y12/07, Y12/07, Y07/03, Y20/05, E01/03, E02/01 ö.+ni 49/016, 116/019, 122/009, 135/002 ö.+ni E02/01 ö.+ge Y06/03, Y15/12 ö.+de 68/006, 68/012 ö.+ler Y21/01 ö.+lerge Y09/03 ö.+siz 109/010 ö.+im Y21/04 ö.+üm 101/007, Y21/04 ö.+ümnin 132/003, 101/002 ö.+ünin 26/008, 36/008, 69/009, 128/003 ö.+ünge 5/007, 66/013, 93/005 ö.+inde Y02/05	öytağ: Konaklanan bir yurt ö. Y12/06, Y12/07 öz: Öz, kendi Krş. Kendi ö. 1/003, 4/004, 5/010, 7/016, 7/016, 7/017, 8/001, 9/015, 9/016, 9/016, 9/020, 15/004, 17/010, 17/014, 18/006, 18/011, 18/011, 18/050, 18/050, 20/006, 21/009, 22/029, 23/003, 24/004, 24/005, 28/004, 28/008, 29/002, 29/011, 31/016, 31/022, 33/012, 35/013, 36/002, 36/004, 40/004, 41/009, 44/003, 44/003, 45/010, 47/008, 49/012, 49/018, 50/004, 50/020, 50/023, 52/007, 55/021, 59/0010, 60/006, 64/008, 65/006, 67/006, 74/004, 74/022, 77/006, 78/005, 78/026, 78/052, 78/054, 78/061, 78/062, 80/006, 81/012, 89/003, 91/011, 91/014, 93/001, 94/014, 94/023, 96/008, 96/012, 96/013, 98/002, 98/002, 98/007, 102/016, 102/027, 103/007, 103/013, 104/019, 104/023, 104/027, 104/032, 105/008, 105/021, 105/022, 105/024, 105/025, 105/042, 105/043, 106/008, 106/009, 106/020, 106/023, 106/029, 106/037, 106/038, 106/039, 106/039, 106/040, 106/045, 107/020, 108/007, 109/019, 109/021, 109/026, 109/029, 111/006, 111/009, 111/009, 113/008, 115/001, 116/015, 119/009, 119/025, 119/029, 119/038, 119/040, 119/041, 119/058, 119/065,

119/088, 119/107, 119/116,
119/124, 119/149, 119/150,
119/154, 119/156, 119/159,
119/170, 119/170, 123/002,
125/002, 125/005, 127/002,
128/002, 132/010, 132/018,
135/004, 135/007, 135/012,
135/014, 136/022, 137/005,
138/002, 138/008, 139/023,
140/003, 140/010, 141/010,
143/001, 145/015, 147/018,
147/019, 149/002, 149/002,
149/004, 149/006, Ş01/01, Ş01/02,
Ş02/01, Ş02/01, Ş02/01, Ş02/01,
Ş02/01, Ş02/02, Ş02/03, Ş02/04,
Ş02/05, Ş03/01, Ş03/01, Ş03/02,
Ş03/02, Ş03/02, Ş03/02, Ş03/03,
Ş04/01, Ş04/01, Ş04/01, Ş04/01,
Ş04/04, Ş04/04, Ş04/04, Ş04/04,
Ş04/04, Ş04/05, Ş04/05, Ş04/06,
Ş05/01, Ş05/01, Ş05/01, Ş05/02,
Ş05/02, Ş05/03, Ş05/03, Ş05/04,
Ş05/05, Ş05/05, Ş05/05, Ş06/06,
Ş06/06, Ş06/06, Y10/02, Y10/04,
Y10/07, Y10/07, Y10/08, Y10/10,
Y10/10, Y10/12, Y11/01, Y11/11,
Y11/12, Y12/02, Y12/07, Y14/01,
Y14/06, Y14/09, Y14/09, Y14/11,
Y14/12, Y13/04, Y13/04, Y13/04,
Y13/07, Y13/07, Y13/08, Y13/09,
Y13/09, Y13/09, Y13/11, Y01/01,
Y01/01, Y01/01, Y01/02, Y01/02,
Y01/04, Y01/04, Y01/04, Y01/05,
Y01/05, Y02/03, Y02/04, Y02/04,
Y02/04, Y02/04, Y02/05, Y02/05,
Y02/05, Y03/01, Y03/01, Y03/04,
Y04/01, Y04/02, Y04/05, Y04/06,
Y05/01, Y05/02, Y05/02, Y05/03,
Y05/05, Y06/01, Y06/02, Y06/04,
Y06/06, Y08/01, Y08/01, Y08/01,
Y08/03, Y08/05, Y08/06, Y09/01,
Y09/03, Y09/03, Y09/05, Y09/06,
Y09/06, Y15/02, Y15/03, Y16/01,
Y16/01, Y16/02, Y16/03, Y16/04,
Y17/02, Y17/02, Y17/03, Y17/03,
Y17/04, Y18/02, Y18/02, Y18/02,
Y18/02, Y18/02, Y18/03, Y18/03,
Y18/05, Y18/07, Y18/08, Y18/08,
Y18/08, Y18/08, Y18/08, Y19/01,
Y19/02, Y19/03, Y19/05, Y19/05,
Y19/06, Y19/07, Y19/07, Y19/07,
Y19/07, Y19/08, Y19/08, Y20/01,
Y20/01, Y20/03, Y20/03, Y20/06,
Y20/07, Y20/07, Y20/07, Y20/07,
Y20/07, Y20/08, Y21/01, Y21/03,

Y21/03, Y21/04, Y21/06, E02/01,
E02/05, E02/06, E02/06
ö.+niş Y12/10
ö.+den Y14/07
ö.+üm 35/014, Y06/03
ö.+ümni 17/003, 18/023, 55/013,
108/009, 143/009
ö.+ümge 119/052
ö.+ümdin 18/022
ö.+üñ 74/002, 80/015, 80/017,
89/046, 132/009, Y01/05
ö.+iñni 94/002
ö.+üñi Y01/05, Y03/02
ö.+üñni 7/006, 18/025, 18/026,
8/026, 18/026, 22/008, 25/016,
35/024, 37/004, 55/002, 85/003,
104/002, 119/132
ö.+üñge 49/019, 50/021, 52/001,
65/004
ö.+iñdin Y14/03
ö.+üñkini 44/012
ö.+i 7/016, 33/014, 44/010, 50/006,
55/021, 81/015, 84/003, 87/005,
94/009, 94/010, 100/003, 102/019,
104/016, 105/026, 107/002,
118/014, 146/004, Ş01/02, Ş05/05,
Y10/06, Y11/11, Y12/01, Y13/07,
Y13/07, Y02/01, Y09/08, Y17/04,
Y18/03, Y18/08, Y20/02, Y20/05,
Y20/05, Y20/06, E01/05, E02/06
ö.+idür Y14/03
ö.+iniş 132/018, Ş02/02, Ş03/03,
Y10/07, Y10/07, Y10/07, Y10/07,
Y10/08, Y11/02, Y13/09, Y13/10,
Y02/06, Y03/04, Y17/02, Y17/03,
Y18/02, Y18/06, Y19/05, Y20/05,
Y20/07, Y20/07, Y21/06, E02/06,
Y12/12, Y13/11
ö.+ini 9/016, 10/014, 35/008,
35/026, 36/002, 36/004, 38/016,
48/003, 52/007, 55/013, 64/005,
94/004, 94/021, 106/035, 109/019,
113/007, 140/008, Y10/03, Y10/08,
Y11/06, Y01/05, Y03/03, Y05/04,
Y07/01, Y07/01, Y07/02, Y07/03,
Y18/03, Y18/05, Y18/05, Y18/08,
Y20/01, Y20/08, Y21/07, Y21/08
ö.+ige 4/003, 41/006, 52/007,
84/003, 109/018, 132/013, 135/004,
Ş02/05, Y11/08, Y14/02, Y14/03,
Y13/05, Y01/05, Y02/01, Y02/06,
Y05/06, Y17/02, Y18/02, Y20/05,
Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/08,
Y21/03, E02/05
ö.+idin 111/005

ö.+imiz Ş03/02, Ş03/02, Ş04/04,
 Ş04/05, Y10/10, Y11/10, Y01/01,
 Y02/03, Y20/05
 ö.+ümüz Ş04/05
 ö.+lerimiz Y02/06
 ö.+imizin Y01/01, Y04/02,
 Y15/07
 ö.+ümüzünki 12/004
 ö.+ümüzni Ş04/05
 ö.+ümüzge 83/012
 ö.+imizge Y01/02, Y07/03, Y07/04
 ö.+imizdin Ş05/01, Y21/03
 ö.+ümüzün 2/003
 ö.+leriniz Y10/08
 ö.+ünüzni 115/014
 ö.+lerinizge Y10/08
 ö.+leri 9/015, 18/044, 57/006,
 66/004, Ş04/05, Ş06/01, Y10/02,
 Y10/03, Y12/07, Y09/03, Y15/01,
 Y17/02, Y18/03
 ö.+lerini 37/015, 54/003, Ş04/01,
 Y10/02, Y10/03, Y14/07, Y13/04,
 Y13/09, Y05/02, Y06/06, Y09/06,
 Y16/01, Y17/02, Y19/02, Y20/01,
 Y21/05
 ö.+lerini 2/002, 37/011, 59/004,
 66/007, 97/007, 109/029, Y10/02,
 Y12/01, Y14/01, Y14/06, Y05/02,
 Y06/05, Y20/03, Y21/08
 ö.+lerige Ş04/03, Ş04/06, Y02/02,
 Y09/02, Y19/08
 ö.+leridin Ş04/02
Özbek: Özbek
 ö. Ş05/05, Y19/03, Y21/03, E01/03
Özbekistan: Özbekistan
 ö.+dın Y06/06
 ö.+large Y04/01
özge: Başka Krş. başka, bölek
 ö. Y19/07
özger-: Değişmek Krş. Tegiş-
 ö.-ip Ş05/04, Y01/01, Y19/05
özgeriş: Değişim
 ö.+dür Y06/05
 ö.+nın Y11/12
 ö.+ige Y11/12
özgert-: Değiştirmek Krş. tegiştür-
 ö.-iş Y18/05
özgertil-: Değiştirilmek
 ö.-ip Y12/02
paçak: Bacak
 p.+larıdın 147/010
pādşāh: (Far.) Padişah
 Krş. hükümdār, melike, sultān, şāh
 p. 9/007, 21/001, 21/007, 29/011,
 33/016, 45/001, 45/009, 45/011,

63/011, 105/020, 145/001, Ş05/02,
 Ş05/05, Ş05/06, Y05/01, E02/02
 p.+dur 10/016, 47/002, 96/010,
 97/001, 99/001
 p.+tur 93/001
 p.+nın 45/005, 45/013, 45/014,
 45/015, 48/002, 98/006, 99/004,
 Ş05/06, Y06/04, Y06/04
 p.+nı 20/009, Y18/05
 p.+ğa 72/001
 p.+lar 2/010, 48/004, 68/029,
 72/010, 72/011, 119/046
 p.+larını 105/014, 135/011, 136/017,
 136/018
 p.+large Y06/05
 p.+ım 5/002, 44/004, 84/003
 p.+ımdur 74/012
 p.+ımın 68/024
 p.+ımın 2/006
 p.+ı 24/007, 24/008, 24/010,
 24/010, 24/010, 136/019, 136/020,
 E01/06
 p.+ıdur 47/007
 p.+ını 135/011, 135/011
 p.+ığa 18/050, 149/002
 p.+ımız 89/018
 p.+ımızın Y06/04
 p.+ımızge 47/006
 p.+ları 2/002, 68/012, 72/010,
 102/016, 110/004, 138/004,
 148/011
 p.+larının 89/027, 105/030
 p.+larını 149/008
 p.+larıge 76/012
pādşāhlık: (Far.+Tr.) Padişahlık Krş.
 hükümdārlik,
 hükümrānlik, sultānlik
 p. 22/028
 p.+dur 145/013
 p.+lar 46/006, 102/022
 p.+larını 79/006
 p.+ın 145/013
 p.+ının 45/006, 145/011
 p.+ı 103/019
 p.+ının 145/012
 p.+larını 135/012
pahta: Pamuk Krş. Fahta
 p. Y01/03
pahtek: Bir tür kuş
 p.+ının 74/019
pāk: (Far.) Temiz Krş. pākize
 p. 73/001, Ş05/04, Y13/06, Y07/03,
 Y19/08, Y19/08, Y21/01
 p. 24/004, 51/007, 51/010
 p.+dur 119/140

- p.+tur 19/009, 19/010
p.+bol- 19/013
p.+kıl- 19/012, 51/003
- pağa:** Kurbağa
p.+ların 105/030
p.+larını 78/045
- pākize:** (Far.) Temiz, lekesiz Krş. pāk
p. 18/026, 18/026, Y05/05, Y05/05,
Y07/03, Y08/03
- pākizele-:** (Far.+Tr.) Temizlemek Krş.
Pākla-, şāfla-
p.-p Y07/03
- pākizelik:** (Far.+Tr.) Temizlik Krş. Aklık,
nezāfet, pāklik, şāflık
p. Y07/03
p.+ige 18/020, 18/024
- pākla-:** (Far.+Tr.) Temizlemek Krş.
Pākizele-, şāfla-
p.-p Y10/08
- paqlan:** Kuzu
p.+dēk 114/004, 114/006
- pāklik:** (Far.+Tr.) Temizlik Krş. Aklık,
nezāfet,
pākizelik, pāklik, şāflık
p. Y07/03, Y19/08
- pāklik:** (Far.+Tr.) Temizlik Krş. Aklık,
nezāfet,
pākizelik, pāklik
p.+ğa Y19/08, Y19/08
- pala:** Çocuk Krş. Bala, ferzend, uşak
p.+larından Y11/09
- palata:** (Rus.) Kanun meclisi
p.+sıda Y13/08, Y13/08, Y19/01,
Y20/04
- pāle:** Pay Krş. Behre, hisse, naşib
p.+mnin 16/005
- par:** (Rus.) Çift
p. Y04/05
- Palermu:** İtalya'da bir şehir
p. Y09/10
p.+ğa Y09/10
- paltu:** Balta Krş. Faltu
p. 74/006, Ş04/04
p.+larını 74/005
- papa:** Papa
p.+ların Y14/11
- papirüs:** Tütün, sigara
Krş. Fafrus, fufirus, tütün
p. Y04/03
- para:** (Far.) Rüşvet Krş. Rüşvet
p. 26/010, 15/005, Y17/04
- paraḥod:** (Rus.) Büyük tekne
p.+ını Y19/02
- paraḥvār:** Rüşvetçi Krş. Farahvār
p.+lar Y11/10
- paraḥvārluḥ:** Rüşvetçilik
p. Y20/07
p.+nı Y11/08
- paraşüd:** (Fr.) Paraşüt
p. Y16/02
- parça:** (Far.) Bölük, parça Krş. Farçe, kısım
Krş. Fevç, bölük, gürüh, kısım, pāre,
şu'be, t̤ā'ife
p. Ş06/03, Y09/04, Y21/02
p.+sı Y04/02
- parçala-:** Parçalamak, bölmek
Krş. Böl-, ayrı-, sundur-
p.-p Y18/07
- pāre:** (Far.) 1. Parça Krş. Farçe, kısım,
parça
2. Yara Krş. zaḥm
p. Y11/06
p.+kıl- 7/002
p.+lerim 38/005
- pārepāre:** (Far.) Parça parça Krş. bārebāre
p.+kıl- 2/009, 29/006, 89/010,
94/005
- parij:** Paris Krş. Paris, pariz
p. Y17/02, Y19/01
p.+de Y17/03
- Paris:** Paris Krş. Pariz, parij
p. Y14/09
- Pariz:** Paris Krş. Paris, parij
p. Y09/10, E02/05
p.+ğa Y06/05
p.+de Y09/11, Y09/11
p.+din Y09/11
- parḡara-:** Parlamak Krş. parlan-
p.-ydu 132/018
- parḡarat-:** Parlatmak
p.-adurḡan 104/015
- parlaman:** (İt.) Parlamento Krş. Parlament,
parlamento
p.+ğa Y11/11
- parlament:** (İt.) Parlamento Krş. Parlamen,
parlamento
p.+ide Y13/12
- parlamento:** (İt.) Parlamento Krş.
Parlaman,
parlament
p. Y19/01
- parlan-:** Parlamak, aydınlanmak Krş.
Parḡara-
p.-sun Y14/06
p.-ıp Y20/07
- parti:** (Fr.) siyasî parti Krş. Partiya
p.+de E02/02
- partiya:** (Fr.) siyasî parti Krş. Parti
p.+ge Y16/01

- p.+sı Y13/10, Y18/06
p.+sıdın Y13/10
- Partugalya:** Portekiz
p. Y16/01
- paskine:** Küçük
p. Y21/03
- paşa:** Paşa. Askeri rütbe
p. Y04/06, Y04/06, Y08/02
- paşalık:** Paşalık
p.+nı Y04/06
- pat:** Çabuk, hızlı Krş. İldam, tez
p. 2/012, 6/010, 37/002, 81/014, 90/010, 94/017, 106/013, 145/008, Y02/03, Y19/08, Y20/08, E01/03
- pat-:** Batmak Krş. Bat-
p.-ip 69/014
- pate:** Sürü
p. 49/014, 77/020, 78/053, 80/001, 107/042
p.+ler 65/013
p.+lerini 78/048
- pateçi:** Sürüyü kontrol eden kimse
p.+mdür 23/001
p.+si 49/014, 80/001
- patık:** Batık, çamurlu çukur Krş. Patkık
p.+nın 69/014
p.+ka 69/002
p.+idék 18/042
- patış:** Batış
p.+tın Y03/01
- patkık:** Çamurlu çukur Krş. Patık
p. 40/002
- patpat:** Sık sık
p. Y09/05
- patrak:** Hızlıca, çabukça
p. Y08/04
- pāydār:** (Far.) İyice yerleşmiş, devamlı, sürekli
p. +bol- Ş06/01
- paye:** (Far.) Basamak
p. Y19/06
- pāymāl:** (Far.) Ayak altında kalmış, çiğnenmiş
p. 44/007, 108/013
p.+kıl- 60/012, 91/013
p.+ını 78/048
- payt:** Zaman
Krş. Dem, kıyım, vakt, zamān
p.+idekisidür Y08/06
- pāytaht:** (Far.) Başşehir, başkent
p. Ş06/03, Y17/02
p.+ı Ş06/03, E02/06, Y16/01, Y17/03
- pehlivan:** (Far.) Pehlivan
p. Y19/03
- pek:** Pek Krş. Bek, taza
p. 12/006
- Pekin:** Pekin Krş. Fekin
p. Ş06/04
p.+de Y10/03
- pelās:** (Far.) Kilim, keçe Krş. Kilim
p.+ér- 35/013
p.+tın 69/011
p.+ımnı 30/011
- pelid:** (Far.) Kir, kirli Krş. buluk
p. 106/038
- penā:** (Far.) Sığınma, sığınacak yer
Krş. İlticā', penāh, penāgāh
p. 48/003
- penāgāh:** (Far.) Sığınacak yer
Krş. İlticā', pena, penāh,
p.+ıda 31/020
p.+ıdur 37/040
p.+ımdur 31/004
- penāh:** (Far.) Sığınma, sığınacak yer
Krş. ilticā', pena, penāgāh
p. 37/040, 55/009, 57/001, 57/001, 59/016, 61/003, 61/004, 142/005
p.+dur 62/008
p.+bol- 104/018
p.+tap- 36/008
p.+ım 62/008, 73/028, 91/002, 142/006
p.+ımdur 71/008, 91/009
p.+ımnı 94/023
p.+ıdur 14/006
p.+ımız 46/001
p.+ımızdur 46/007, 46/011
- penāhsız:** Sığınmasız
p. 10/014
p.+nı 10/009
p.+lar 10/010
- penceşenbe:** Perşembe Krş. Fençeşenbe
p. Y16/04, Ş05/05, Ş05/05
- pentur-:** Hile yapmak, dolandırıcılık yapmak
p.-adurğan 78/058
p.-gen 120/002, 120/003
- per:** (Far.) Kanat Krş. kanat
p.+leri 91/004
- perākende:** (Far.) Teker teker, azar azar
p. 144/006, Y08/01, Y15/12, Y20/03
p.+bol- 68/001, 92/009
p.+kıl- 18/014, 44/012, 59/011, 68/014, 68/031, 106/027, Y15/12
- perākendecilik:** (Far.+Tr.) Perakende olarak
p. Ş04/06
- perdāz:** (Far.) Düzenleyen

p. 144/012
perde: (Far.) Perde
 p. 105/039, Y19/06
 p.+dek 104/002
 p.+si Y19/06
 p.+sidin 19/005
 p.+leri Y19/03
perdelik: Perdeli
 p. Y19/06
perevad: (Rus.) Para değiştirme
 p. Y13/02
periĥānlık: (Far.+Tr.) B y c l k
 p. Y06/05
Perikrin: Yer adı
 p. Y09/10
periş n: (Far.) Dağımık, karışık Krş.  uvuk
 p. ř05/01, ř06/03, ř06/04,
 Y10/12, Y12/07, Y16/03, E01/03
periş n ılık: Dağımıklık Krş. Periş nlık
 p. Y01/04
periş nlık: (Far.+Tr.) Dağımıklık Krş.
 Periş n ılık
 p.+larıge Y14/11
persend: Y zdesi
 p. Y04/05
perv s : (Far.) Korkusuz Krş. b perv 
 p. ř04/01
perveriş: (Far.) Besleme, besleyiş
 p.+k l- 36/006, 41/002, 55/023,
 116/006, 146/009
pes: (Far.) Al ak, rezil
 p. 2/010, 7/007, 18/004, 21/013,
 31/003, 33/009, 45/011, 55/007,
 61/008, 63/002, 63/004, 64/008,
 78/029, 78/072, 79/013, 80/018,
 81/012, 90/011, 95/011, 102/015,
 106/009, 106/020, 107/030,
 119/018, 119/027, 119/042,
 119/044, 119/088, 119/134,
 119/175, ř05/04, Y10/07
pest: (Far.) Aşağı Krş. Fas
 p. 49/002, 62/009, 88/006, 101/003,
 138/006, Y11/10, Y11/10, Y01/04,
 Y01/04, Y21/04, E02/01
 p.+ge 18/027, 20/008, 106/043
pestlen-: (Far.+Tr.) Aşağılanmak
 p.-gen rdim 116/007
 p.-gend rmiz 79/009
pestlet-: (Far.+Tr.) Aşağılatmak
 p.-ed r 113/007
 p.-ti 107/012
 p.-ip 75/007
 p.-mekle Y18/08
pestletil-: Aşağılatılmak
 p.-gend rmen 142/007

pestlik: Aşağılık
 p.+imizde 136/023
peşin:  ğle namazı
 p.+din ř05/04
peyd : (Far.) Meydanda, a ıkta
 Krş. 'ay n,  şik r,  şik re, r şen
 p. Y02/03, ř05/02, Y05/05, Y21/05
 p.+bol- 105/031, Y12/01, Y13/03,
 Y07/03, Y07/06, Y15/02, Y15/10,
 Y16/02, Y21/04
 p.+k l- Y18/03
peyderpey: (Far.) Birbirinin ardı sıra,
 yavaş yavaş
 p. Y02/06
peyg mber: (Far.) Peygamber, Allah
 tarafından haber getiren Krş. Res l
 cen b+1 p. Y19/08, Y19/08
 p. 74/009, ř06/02, ř06/05, Y14/03,
 Y14/04, Y15/05
 p.+niğ Y12/02, Y12/03
 p.+ler Y12/02, Y09/01
 p.+lerniğ Y12/02, Y12/02, Y14/10
 p.+lerimęa 105/015
 p.+imiz ř05/04, Y02/01, Y09/02,
 Y19/08
peyg mber n: Peygamberler
 p.+kir m ř05/04
 p. ř05/04
peym n: (Far.) Yemin, ant Krş.  asem
 p.+lar E01/04
p  ak: B  ak Krş. F  ak
 p. Y20/08, Y20/08
p sıl aş-: F sıl aşmak
 p.-adur 41/007
pi im: B  im Krş. Fi im, ş ret, şekl,  sl b
 p. Y19/08
 p.+de Y19/08
 p.+i Y19/08
 p.+ığa Y19/08
pinh n: (Far.) Gizli Krş. B t n, ęayb,
 maĥfi,
 yaşuruğluk, yaşurun
 p. 31/004, 40/010, 64/002, 64/005,
 90/008
p r: (Far.) P r
 p.+im Y06/03
pişm n: (Far.) Pişman Krş. Fişman
 p. ř02/03
pit ğ  i: Yazıcı Krş. muĥarrir, yazu ı,
 yazęu ı
 p.+niğ 45/001
piy de: (Far.) Yaya
 p. 66/006
piy le: şarap pardağı, kadeh
 p. 75/008

- p.+niņ 73/011
p.+m 23/006
p.+sini 116/013
- Pi Yun Cin:** Kişi adı
p. Y14/08
- plan:** (Far.) Plan Krş. Flan
p. Y18/05, Y20/05
p.+larnı Y18/01
p.+ı Y12/12, Y12/12, Y20/02
p.+ları Y13/04
p.+larını Y15/03, Y20/05
- polimut:** (Rus.) Bir Rus silahı
p. Y09/10, Y11/11
- polis:** (Fr.) Polis, kolluk kuvveti
p. Y14/10, Y17/01, Y19/07
p.+ler Y15/10, Y17/01, Y17/01
p.+i Y17/01
- Polşa:** Polonya
p. Y13/11, Y03/04, Y09/11,
Y09/11, E02/04, E02/04, Y17/03,
Y17/03, Y17/03, Y17/03, Y17/03,
Y17/03, Y17/03, Y17/03, Y17/03,
Y17/03
p.+niņ E02/04, Y17/03, Y17/03,
Y17/03
p.+ğa Y17/03
- port:** (Rus.) Liman Krş. Liman
p.+larige Y20/03
- posta:** (İt.) Posta
p.+nı Y02/03
- poyz:** (Rus.) Tren Krş. fayz
p. Y19/05, Y21/03
p.+larını Y19/02
- program:** (Fr.) Program
p.+ı Y12/10
p.+ını Y12/10, Y12/10
- puhta:** Düzenli Krş. İntizām, intizāmlık,
muntazam, tertiblik
p. Y08/05
- pul:** Para Krş. aḥçe, ful, naḳd, tize
p. Y12/10, Y14/12, Y13/12,
Y19/03, Y19/04, Y19/07, Y20/06,
Y20/07
p.+niņ Y15/05
p.+lar Y13/01
p.+larnı Y13/12, Y09/06
p.+ını 15/005
p.+larını Y09/05
- put:** 1. Ayak Krş. Ayağ, fut, ḳadem,
tapan 2. Put Krş. But
p. Y08/01
p.+ğa Y08/01
p.+um 26/012, 38/016, 94/018
p.+larım 17/005, 18/037, 18/038,
73/002
- p.+larımını 18/033, 22/017, 25/015,
31/008, 40/002, 56/013, 116/009,
119/059, 119/101
p.+larımğa 119/105
p.+uñ 91/012
p.+uñı 68/023, 121/003
p.+ı 36/011
p.+larımız 122/002
p.+larımıznıñ 47/003
p.+larımıznı 66/010
p.+ları 9/015, 18/009, 115/007
p.+larınıñ 8/006
p.+larını 58/011, 105/018
- püte:** (Far.) İçinde maden eritilen tava
p.+niņ 12/006
p.+u Y18/06, Y19/04
- pürdek:** Nefes, soluk Krş. Nefes, soluk
p.+i 18/015
- püst:** Bel Krş. Bel
p.+lerini 69/024
- pütküz-:** Bitirmek Krş. Bitir-, bitür-, bütür-
, pütür-, tüken-, tüket-
p.-edür 138/008
- pütül-:** Bitirilmek
p.-ür 102/018
p.-megeyler 69/028
p.-gen 149/009
p.-gendür 40/007
- pütün:** Bütün, tam Krş. ‘ām, ‘āmma,
bütün, cümle, fütün, heme, tob,
tutaş, ‘umūm, ‘umūmen
p. 51/019, Y19/01, Y19/01,
Y19/01, Y21/01
- pütür-:** Bitirmek
Krş. Bitir-, bitür-, bütür-, pütküz-
tüken-, tüket-
p.-emen Y21/02
p.-üp Y08/06
- pütüş-:** Bitişmek Krş. Bitiş-
p.-mek Y13/08
- rabb:** (Ar.) Allah Krş. Allah, ḥaḳḳ,
ḥüdā, Ḥüdāvend, ḥüdāy, ilāh, teğri
r. 8/001, 8/009, 50/001, 59/005,
68/018, 69/006, 71/005, 71/016,
72/019, 73/028, 80/004, 80/019,
84/008, 84/011, 89/008, 94/001
r.+dür Ş05/04
r.+ığa 16/002
- rābiṭ:** (Ar.) Rabteden, bağlayan
r. Y05/03
- rābiṭa:** (Ar.) Bağlayan şey
r.+sını Y18/02
- Rados:** İtalya’da bir ada
r. Y09/10

- rağbet:** (Ar.) İstek, arzu Krş. Ārzū, emel, ḥ'āhiş, ḥevā, hevā, heves, iştihā', murād, tilek
r. 73/025
r.+im 16/003
r.+in 40/006
r.+i 1/002, 84/006, 112/002
- rāğib:** (Ar.) İstekli, isteyen
Krş. şā'ik, ārzūmend, ḥevālīk
r. Y03/04
- rāhat:** (Ar.) Üzüntüsüz, tasasız
r. 23/002, 94/013, 127/002, Y10/05, Y16/02, E02/01, Y16/02, Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/03, Y20/05
r.+ta 25/013
- rāhatlık:** (Ar.+Tr.) Rahatlık
r.+ta 123/004
- Rahavb:** Özel isim
r.+ı 89/010
- raḥimsiz:** (Ar.+Tr.) Merhametsiz, şefkatsiz
r. Y01/04
- raḥimsizlik:** (Ar.+Tr.) Merhametsizlik, şefkatsizlik
r. Y09/02
- rahm:** (Ar.) Acıma, esirgeme, koruma
Krş. ḥimāye, merḥamet, muḥāfazat, rahmet
r.+i 'ināyet E01/01
r.+i 'ināyetge Ş04/04
r. 9/013, 78/038, 86/015, 102/013, 102/013, 102/014, 103/008, 111/004, 112/004, 119/132, 135/014, Ş02/05, Y09/01, Y09/01
r.+körset- 25/016
r.+kıl- 4/001, 6/002, 27/008, 30/010, 31/009, 51/001, 86/016, 90/014, 123/003, 123/003, Y09/01
r.+dür 145/008
r.+ge 106/045
r.+dın 22/010
r.+i Ş04/04
r.+idiş 58/003
- rahmet:** (Ar.) Acıma, esirgeme, koruma
Krş. ḥimāye, merḥamet, muḥāfazat, rahm
nazar+ı r. Y19/08
r.+i deryāsi Ş03/03
r. Y05/04, Y08/03, Y20/06, E01/05
r.+ler Y07/03, Y18/07, Y20/05
r.+idin Y04/03
- rahmetlik:** (Ar.+Tr.) Rahmetli
r. 119/059
- rahmlık:** (Ar.+Tr.) Merhametli, şefkatli
Krş. Merḥametlik, rahmlık, rā'if
r. 26/012
- rahmlık:** (Ar.+Tr.) Merhametli, şefkatli
Krş. Merḥametlik, rahmlık, rā'if
r. 41/010, 57/001, 86/003
r.+bol- 41/004, 56/001, 57/001, 59/005, 67/001
- rā'if:** (Ar.) Merhametli
Krş. Merḥametlik, rahmlık, rahmlık
r. E02/03, E02/03
- ra'ıye:** (Ar.) Bir hükümdar idaresi altına bulunan, vergi veren halk
r. Y21/03, Y21/03, Y21/08
r.+lerge Y10/07
r.+lerdin Y21/01
r.+lerini E02/05
r.+lerige Y21/03
- raḳi':** (Ar.) Rükü, yükselme Krş. şu'ūd, te'ālī
r. +de 150/002
r.+sige Y06/04
- ramazān:** (Ar.) Ramazan ayı
r.+ı şerif Y18/08
r.+ı şerifte Y18/08
r. E01/02
- raport:** (Fr.) Rapor Krş. Asçot, cösin
r. Y03/04
- rashot:** (Rus.) Gider Krş. Çıkım
r. Y05/03, Y20/07
r.+tın Y15/12
r.+ları Y20/07, Y20/07
- rāsihin:** (Ar.) Sağlam, temeli kuvvetli
ḥükemā-i r. Ş05/04
- ray:** Durum, istek
r.+larım 139/024
- rayon:** (Rus.) Bölge
r.+ıdaki Y20/04
- rāst:** (Far.) Doğru, düzgün Krş. Müstaḳim
r. 11/006, 33/002, 37/014, 37/037, 49/014, 58/001, 64/010, 7/010, 36/010, 82/003, 94/015, 97/011, 107/042, 111/001, 112/002, 112/004, 119/128, 125/004, 139/014, 140/013, Y07/04, Y16/02, Y19/07, Y21/03, Y21/04, Y21/08, E02/04
r.+durlar 119/137
r.+tur 33/004
r.+turlar 19/008
r.+bol- 32/011
r.+larğa 11/002
r.+tın Y21/05
r.+i Y17/04

rāstla-: Doğrulamak, hazırlamak, tamir etmek, düzenli hâle getirmek
Krş. hâzırla-, tayyârla-
r.-ydu 147/008
r.-ysiz 58/002
r.-r 23/005
r.-rêrdi 78/050
r.-dın 68/010, 80/009
r.-pdurmen 132/017
r.-pdursen 74/016
r.-pdur 7/013, 9/008
r.-pdurlar 57/006
r.-ğaylar 107/037
r.-ğıl 119/133
r.-sa 139/008
r.-p 10/017, 65/009, Y12/05, Y09/06, Y20/03

rāstlan-: Doğrulanmak, hazırlanmak
r.-ğan 119/005
r.-ğandurlar 37/023

rāstlık: Doğruluk, gerçeklik
Krş. 'adl, çinlik, ciddilik
r. 15/001, 25/021, 67/004, 75/002, 96/010, 98/009, 111/008, 119/007, Y21/08
r.-nın 45/006, 143/010
r.-nı 99/004
r.-ka 17/002
r.-ını Y12/05

rāy: (Ar.) Fikir Krş. Fikir, hüş
r. Y04/05, Y09/08
r.-içe Y13/08

rāzı: (Ar.) Uygun bulan, benimseyen
r. 77/007, Ş04/05, Ş05/01, Y01/04, Y16/02, Y18/05, Y19/03
r.-bol- 17/015, Y07/03, Y20/07
r.-kıl- Y17/03
r.-êr- 85/001

rāzılık: (Ar.+Tr.) Razı olma Krş. kabûl, rızâ, rızvân
r.-ın 44/003
r.-ıdın Y19/02

receb: (Ar.) Receb ayı
r. E02/05

red: Red
r.-i tevbiğ Ş06/05
r. 118/022, 141/005, Y09/11
r.-kıl- Ş04/02, Y18/06

refika: (Ar.) Arkadaş
r.-ları Y10/02

reftâr: (Far.) Gidiş, yürüyüş, hareket
Krş. fa'âliyet, hareket, kozgılan, yürüş, reviş
r. 25/003, 101/002
r.-kıl- 35/014

rehber: (Far.) Yol gösterici
r. Ş03/03, Ş06/05, Y13/03
r.-ler Y10/04, Y13/04, E01/01
r.-lerniğ Y18/03
r.-i Ş01/02, Y10/02
r.-imiz Ş04/06, Y11/10, Y04/03, Y04/04
r.-lerimiz Y10/11, Y04/01, Y19/08, Y21/01, Y21/01, Y21/01
r.-mizniğ Ş02/02
r.-imizniğ Y11/11, Y18/04
r.-lerimizniğ Y16/02, Y21/01
r.-lerimizniğ Y18/04
r.-leri Y13/04, Y05/02, Y18/02, Y18/05, Y19/08
r.-lerinin Y11/01, Y13/04, Y18/03

rehberlik: (Far.+Tr.) Rehberlik Krş.
Şuantum
r. Ş04/05, Y10/04, Y11/01, Y01/02, Y01/03, Y04/02, Y05/04, Y09/03, Y15/07, Y18/02, Y18/05, Y18/07, Y18/07, Y20/06, Y21/01, Y21/04
r.-i Y09/04, Y18/04, Y21/05
r.-ide Y21/02

rehnümâ: (Far.) Yol gösteren, kılavuz
Krş. mürşid
r.-ları E02/01

rehnümâlık: (Far.+Tr.) Kılavuzluk
r. Y11/01
r.-ları Ş04/06

re'is: (Ar.) Başkan, lider
Krş. Başlıg, başlık, ser
serdâr+ı r. Ş04/06
r.-i cumhur Ş04/06, Ş05/06, Ş05/06, Ş05/06, Ş06/05, Y10/03, Y07/06, Y15/10, Y15/10, Y18/05, E01/06
r.-i cumhuri Y09/11, Y18/05, Y18/05
r.-i cumhurumuz Ş05/05
r. Ş04/06, Y11/12, Y06/04
r.-i Y11/11, Y13/07, Y06/04, Y06/06, Y07/03, Y08/03, Y08/03, Y08/05, Y08/06, Y18/07, Y20/07, Y20/07, Y16/02, Y19/01, Y19/05, Y20/07, Y20/08, Y21/01, Y21/05, Y21/07
r.-imiz Ş04/06

re'islik: (Ar.+Tr.) Başkanlık
r. Y18/07
r.-ge Y21/07
r.-te Y21/07

renc: (Far.) Ağrı, sızı Krş. Ağrık, sızık
r. 78/041

renk: (Far.) Renk

- r.+te Y13/03
r.+i Y19/06
r.+leri Y06/06
- resim:** (Ar.) Resim Krş. Nakış
ibâdet+i r. Y19/06
r. Y07/01, Y07/02, Y19/07
r.+ler Y07/04
r.+imizdeki Y12/05
- resmen:** (Ar.) Resmi olarak
r. Ş06/03
- resmî:** (Ar.) Devlet tarafından veya devlet adına
r. Y14/08, Y08/06, Y15/09, Y16/02, Y16/03, Y17/01, Y19/02
- reste:** Pazar
r. Y09/04
r.+leri Y19/05
r.+leride Y04/06
- resûl:** (Ar.) Peygamber Krş. Peygâmbere cenâb+ı r. Y14/01
r. Y11/07
r.+nın Ş02/04
r.+dın Ş02/03
- revâ:** (Far.) Yerinde, uygun
Krş. Muvâfık, becâ, münâsib,
yaraşa
r. Y01/05
- revâç:** (Ar.) Sürüm, geçerlik
r. Y02/05, Y03/03, Y07/01
r.+kıl- Y07/02
- revân:** (Far.) Giden, yürüyen
r. 78/016
- reviş:** (Far.) 1. Gidiş, yürüyüş 2. Tutum, yol 3. Üslup
r.+ge Y12/07, Y12/08, Y16/01
r.+te Ş01/02, Y02/01, Y13/09, Y15/06, Y16/03, Y16/04, Y17/01, Y18/02, Y18/07, Y18/07, Y19/02, Y19/05, Y19/06, Y20/05, Y20/05
r.+lerge Y12/03
- revnaç:** (Ar.) Parlaklık, güzellik
Krş. çirâylıgılık, hoşluk, lûtf
r.+i Y03/01
- Reybu:** Urumçi'de çıkan bir gazete
r. Y14/05
- Reyin:** Yer adı
r. Y13/09, Y13/10, Y13/10
- Reytır Agenstva:** Gazete adı
r. Y19/02
r.+sı Y11/12, Y11/12
r.+sının Y13/08, Y15/09
- rezâlet:** (Ar.) Utanacak hal, utanç verici şey
r. Y02/06, Y03/02, Y18/01
r.+tin Y08/04, Y08/04
r.+ler Y02/06, E02/06
- r.+leri E01/01
- rızâ:** (Ar.) Rız olma Krş. kabûl, rāzılık, rızvân
r. 5/012, 102/014, 119/117, 147/010, 149/004, Y21/01, E02/01
r.+yın 30/007, 51/016, 89/016, 106/004
r.+yında 51/018
r.+sı Ş04/05
r.+yını 103/021
r.+yıda 30/005
- rızâlık:** (Ar.+Tr.) Rızası olma
r.+ı 62/004, 147/011
- rızık:** (Ar.) Azık, yiyecek içecek şey
r.+ını 147/010
- rızvân:** (Ar.) Rız olma, hoşnutluk
Krş. kabûl, rāzılık, rızâ
r. Y12/02
- ri'âye:** (Ar.) Saygı, itibar, önem Krş. Ri'âyet, ehemmiyet, hürmet, ihtirâm
r. Y06/02, Y07/03, Y11/01
- ri'âyet:** (Ar.) Saygı, itibar, önem Krş. Ri'âye, ehemmiyet, hürmet, ihtirâm
r. +kıl- Y19/08
r. Ş04/06, Ş05/06, Y01/05, Y19/08
r.+ge Ş05/05
- ricâ:** (Ar.) Dileyiş, dileme
Krş. İrade, taleb, tileş
r. E02/04
- ricâl:** (Ar.) Yüksek makamdaki devlet adamları
r. Y17/03
- risâle:** (Ar.) Mecmua, dergi Krş. Jurnal
r.+ler Ş01/01, Ş01/02, Ş01/03, Y02/05
r.+leri Y07/06
- risâlet:** (Ar.) Peygamberlik
'aşr +ı r. Y16/01
r.+te Y16/01, Y19/08
- rivâyet:** (Ar.) Haber, söylenti
Krş. haber, hâver, uçur
r. Ş05/01
r.+et- Y15/05
- riyâ:** (Ar.) İkiyüzlülük
r. E02/04
- riyâsız:** Riyasız
r. E02/04
- robroy:** (Rus.) Karşı
r.+sığa Y12/04
- Roma:** Roma şehri
r. Y10/12, Y14/11, Y14/11, Y19/02
r.+ğa Y19/03
r.+daki Y18/05
- romanya:** Romanya

- Rozi:** r. Y09/12, Y15/10
Kişi adı
r. Y20/08, Y20/08, Y20/08
r.+nın Y20/08, Y20/08
r.+nı Y20/08, Y20/08
- rüh:** (Ar.) Ruh Krş. Nefs
r.+ı hayât Ş04/05
r. 51/011, 51/013, 51/017, Y14/04, Y18/02
r.+ta 34/018
r.+um 77/003, 77/006
r.+umnı 31/005
r.+uğ 143/010
r.+uğnı 51/011, 104/029, 104/030
r.+uğdın 139/007
r.+ı 78/008, Y14/04, Y14/04, Y21/03, E01/05
r.+ınığ 106/033
r.+ını 76/012, Y13/03, Y03/05, Y16/04, Y14/09, Y18/08
r.+unı Ş01/02
r.+ına Y14/03
r.+ıda 32/002
r.+ları Ş04/01
r.+larını Y08/02
- rühlı:** Ruhlu
r. Ş04/05
- ruhsâret:** (Far.) Yüz, çehre
Krş. Çehre, çirây, yüz
r.+lermişga Ş04/04
- ruhşat:** (Ar.) İzin, müsade
Krş. İcâzet, müsâ'de, tezkire
r. Y04/05, Y18/06, Y19/08, Ş06/06, Y20/08
- Rus:** Rus
r. Y08/06
- Rusya:** Rusya
r. Ş06/04, Y13/11, Y03/04, Y05/04, Y17/03, Y17/03, Y18/06, Y17/03, Y17/03, Y20/04, Y20/04
r.+nın Ş06/04
r.+ğa Y13/11, Y16/02, Y19/05
r.+da Y19/05
r.+daki Y18/05
r.+dan Y17/03
r.+large Y13/11
r.+sı Y15/03, Y16/02
r.+sınığ Y12/10, Y16/02, Y19/02
r.+sıda Y16/02
- rüşen:** (Far.) 1. Aydın, parlak 2. Belli, meydanda Krş. Aşikâr, aşikâre, 'ayân, ma'lûm, mu'âyene, zâhir, peydâ
r. Ş03/03, Ş04/02, Y07/06, Y19/02
r.+dür E02/03
- rüşençilik:** (Far.+Tr.) Aydınlık, parlaklık
Krş. rüşenlik, yaruğluk, yaruğcılık, yaruğculuk, yoruk
r. Y03/01
- rüşenlik:** (Far.+Tr.) Aydınlık, parlaklık
Krş. rüşençilik, yaruğluk, yaruğcılık, yaruğculuk, yoruk
r. Ş04/06
- ruṭubet:** (Ar.) Nem Krş. Nem
r.+im 32/004
- rûze:** (Far.) Oruç
r. 35/013, 69/010, 109/024, Y18/06, Ş06/05
- Ruzveld:** Kişi adı
r. Y19/02
- rübâb:** Bir müzik aleti
r. Y19/03
- rûkn:** Bir şeyin en sağlam tarafı
r. Y14/04, Y15/06, Y16/03, Y18/08
r.+dur Y02/01
r.+leriden Y16/03
- rûkû':** (Ar.) Namazda öne doğru eğilme
r. 72/009
r.+kıl- 22/029
- rûsvâ:** (Ar.) Rezil, itibarsız
r. Y10/08
r.+kıl- Y10/06
r.+kêl- 35/027
- rûsvâhık:** (Ar.+Tr.) Rezillik, itibarsızlık
r. 71/013, 83/016, 109/029
r.+ka 40/015, 44/009, 69/006, 70/003
r.+ım 44/015
r.+ımnı 69/019
- rüşd:** (Ar.) Doğru düşünme
r.+de Ş01/02, Ş02/04, Ş02/04, Ş05/04, Ş04/02, Y01/03, Y02/01
r.+te Y06/06
r.+lerde Y01/03
- rüşvet:** (Ar.) Rüşvet Krş. Para
r. Y05/04, Y17/04
- rü'yâ:** (Ar.) Düş, rüya
r. Y19/06
r.+da 89/019
- sâ'adet:** (Ar.) Mutluluk
'aşr+ı s. Ş02/03
baht+ı s. Y20/02, Y03/01, Y05/05, Y18/01, Y21/02, Y18/02, Y18/04
s.+i insâniye Ş01/03
s. 30/006, 68/006, 106/005, 122/007, Ş06/01, Y10/11, Y13/11, E02/05
s.+ge Y03/01
s.+te Ş02/03, Y02/02

- s.+large E02/06
s.+i Ş01/01, Ş01/02, Ş05/04,
Y12/02, Y02/05, Y05/01, Y05/01,
Y05/01, Y07/01, Y21/01, Y21/02
s.+ini Y14/06, Y18/02, Y18/04
s.+ığa Y11/10, Y09/07
s.+ige Ş03/02, Ş04/04, Ş06/05
s.+lerimiz Ş04/01
s.+imizge Y13/04
s.+leri Ş04/05, Y01/02
s.+lerini Ş03/02
s.+lerige Ş05/01, Y03/01, Y18/01
s.+leride Ş06/02
- sā'adetlik:** Mutlu bir şekilde
s. 37/007, 45/004, 90/017, Y11/08,
Y21/03
s.+bol- 1/003
s.+kıl- 90/017
s.+ini 73/003
- sā'at:** (Ar.) Saat
s. Y11/11, Y11/11, Y11/12,
Y14/09, Y03/05, Y17/04, Y18/05,
Y19/05, Y19/06, Y20/04, Y20/04,
Y21/01, Y21/01, Y21/03, Y21/03,
Y21/03, Y21/03, Y21/05, Y21/08
s.+leride Y19/02
- sā'atlik:** (Ar.+Tr.) Saatlı
s. Y07/01
- saba:** Bir altın çeşidi
s.+nın 72/015
- şabāh:** (Ar.) Sabah Krş. taş
s.+ı şādık Y08/04, Y08/04
s. 57/008, 108/002
s.+ı 130/006, 139/009
s.+ığa 130/006
- şabāves:** Her şeye egemen anlamında
Tanrı'nın
sıfatlarından biri
s. 24/010, 59/005, 69/006, 80/004,
80/007, 80/014, 80/019, 84/001,
84/003, 84/008, 84/012, 89/008
- sābık:** (Ar.) Geçmiş Krş. māzī
s. E02/02, Ş06/06
- şābit:** (Ar.) 1. Hareketsiz, kımıldamayan
2. İspat edilmiş, anlaşılmış
s. 72/005, 81/015, 89/036, 102/026,
104/031, 106/002, 107/002,
111/004, 111/010, 112/004,
112/009, 117/002, 118/002,
118/002, 118/003, 118/004,
118/029, 119/089, 119/091,
119/091, 119/160, 125/001,
135/013, 136/002, 136/003,
136/004, 136/004, 136/006,
136/008, 136/008, 136/010,
- 136/011, 136/012, 136/013,
136/013, 136/015, 136/016,
136/017, 136/018, 136/019,
136/020, 136/020, 136/022,
136/023, 136/024, 136/025,
136/025, 136/026, 138/008,
145/013, Y10/01
s.+tur 33/012, 100/005
s.+bol- 72/017
s.+kal- 17/005, 52/002
s.+kıl- 40/003, 89/029
- şabr:** (Ar.) Sabır
s. 37/00740/001
s.+ları Y18/04
- şābūn:** (Ar.) Sabun
s. Y11/09
- saç:** Saç
s.+larımdın 40/012
s.+larıdın 69/004
- saç-:** Saçmak Krş. Çaç-
s.-adur 147/017
s.-ar Ş04/06
s.-ıpdursen 89/010
s.-ıpdur 53/005
s.-tın 44/003
s.-tı Y18/01
s.-ıp 136/015, Y12/01, Y18/03
s.-mak Ş01/01
- saçıl-:** Saçılmak
s.-ıp 77/018
s.-ğandur 97/012
s.-gandurlar 141/008
- saçkan:** Sıçan, fare
s.+ları 104/018
- saçlık:** Saçlı
s. 68/021, 71/018
- şadā:** Ses Krş. Āvāz, ün
s. 98/004, 98/008, 100/002
s.+kıl- 96/013
s.+ları Ş04/06, Y14/06
- Sadaıyalist:** Meksika'da bir siyasi parti
s.+ler Y18/06
- şadağa:** (Ar.) Sadaka
s.+i nazar E02/03
s. E02/04
s.+dın E02/04
s.+lar Y15/06
- şadākat:** (Ar.) Dostluk, vefalılık
Krş. Dostluk, hūkūk
s. 33/005, 119/075, 119/138,
Ş06/05
s.+nın 119/030
s.+im 89/024
s.+imni 89/033
s.+ıka 37/004

- s.+ıñ 88/012, 119/090
s.+ıñni 40/010, 89/001, 89/002, 92/003
s.+ıñğa 89/005
s.+ıñde 89/049, 143/001
s.+i 100/005
s.+ini 98/003
s.+ları 505/06
- şadākatlik:** (Ar.+Tr.) Vefalı Krş.
hukūşinās
s. Y05/03
- şadāsız:** (Ar.+Tr.) Sessiz Krş. hāmūş, şük
s. Y02/05
- sāde:** (Ar.) 1. Düz, basit, yalın 2. Derin düşünmeyen
s. 116/006, 119/131, Y12/02, Y03/01, Y11/02, Y11/03, Y11/04, Y12/01, Y07/02, E01/01, E01/02
- sādelik:** (Ar.+Tr.) Derin düşünmemelik
s. Y18/05
s.+lerini E01/01
- sādeleştür-:** Yalınlaştırmak
s.-üp Y07/02
- şadık:** (Ar.) 1. Doğru, gerçek Krş. Çın, haqıķī, şahih
2. Sadakatli
şabāh+ı s. Y08/04, Y08/04
s. 19/010, 35/027, Y13/11
s.+dur 89/037
s.+lar 125/003
s.+larnıñ 125/003
- şadır:** (Ar.) Çıkan, görünen
s. 503/03, E01/03, E02/02
- şaf:** (Ar.) 1. Katıksız, temiz
2. Sıra, dizi Krş. kaţar
s. 24/004, 119/009, 119/128, 504/02, 504/04, 504/05, 504/05, 504/06, Y10/06, Y01/05, Y02/05, Y07/03, E01/04
s.+da Y11/11
s.+lar Y09/12
s.+ıge Y18/04
- şafā:** (Ar.) Gönül şenliğı
s. Y05/01, Y18/02, 147/003
s.+da Y10/02
- şaffet:** (Ar.) Saflık, halislik Krş. hulūş
s. 96/008
- şafila-:** Temizlemek Krş. Pākizeler-, pakla-
s.-ğıl 51/007
s.-p 73/013
- şafilan-:** Temizlenmek
s.-adur 501/02
s.-ğan 12/006
- şāflık:** (Ar.+Tr.) Katıksızlık, temizlik Krş.
Aqlık, nezāfet, pākizelik, pāklik, pāklik
s. 25/021
s.+ımğa 7/009
s.+ımda 26/001, 26/011, 41/012
s.+ığa 78/072
- sağdağ:** Ok kılıfı
s.+ı 127/005
- sağlam:** Sağlam
Krş. Muhkem, müstaḥkem, selime
s. Y01/05
- Şaguy:** Yer adı
s.+ğa Y19/05
- sāha:** (Ar.) Alan Krş. Meydān
s.+sıda Y18/05
- şahābe:** (Ar.) Hz. Muhammed'i görmüş, onun sohbetinde bulunmuş kimseler
s.+i kirām 506/02
s.+i kirāmınñ Y09/02
s.+i kirāmdın Y21/01
s.+din Y15/05
s.+lerniñ Y14/03
s.+leridin 505/06
- şāhib:** (Ar.) Herhangi bir şey üstünde mülkiyeti olmak
s.+i vicdan Y03/02
s. Y14/03
s.+i 504/05, E01/01
s.+ığa E02/06
s.+leridin Y14/06
- şahife:** (Ar.) Sayfa
s. 501/03
s.+lerni Y10/10
s.+sini Y10/10, Y10/10
s.+siğa Y10/11
s. +miz Y04/02
s.+mizde 504/02
s.+leri Y05/01
- şahih:** (Ar.) Gerçek, doğru Krş. Çın, haqıķī, şadık
ḥadīş+i s. Y15/05
s. Y19/08
- sāhil:** (Ar.) Deniz kenarı
s.+ğa 107/031
- şahne:** (Ar.) Sahne, gösteri yapılan yer
s. Y03/06
s.+de Y06/05, Y19/06
s.+ıñdin Y20/07
- şahrā':** (Ar.) Çöl, kır Krş. Beyābān, çöl, deşt
s. Y05/03, Y06/04, Y16/04, Y21/01
s.+nıñ 103/016
s.+dakiler Y01/03
s.+larda Y11/05, Y16/04

- s.+lardaki Y12/07
s.+lardın Y03/03, Y03/03
s.+larığa Ş04/03
- sā'ika:** (Ar.) Sevk eden, sürükleyen
s.+sıdın Y14/11
- sağ:** Sağ, canlı Krş. Tirig
s. E02/03, E02/04
- sağa:** Saka kuşu
s. 102/006
- sağal:** Sakal
s.+ığa 133/002
- Sakas:** Kişi adı
s. Y15/10
s.+ğa Y15/10
- sağat:** Sakat, yaralı Krş. Yaradar, zahımdār
s. 85/005
- sağayt-:** İyileştirmek Krş. tüzet-, yahşırt-
s.-ur 103/003
s.-ıp Y19/06
- sağçı:** Bekçi Krş. Deysekçi, karavul
s.+large Y18/05
s.+larını Y18/05
- sakin:** (Ar.) Sakin Krş. Şük, tınç
s. 9/011, 85/010, 102/028
s.+bol- 16/009, 23/006, 25/013,
37/027, 55/008, 68/006, 68/018
- sağla-:** Korumak, gizlemek Krş. Asra-
s.-ymen 39/002, 89/028, 119/018,
119/035, 119/088, 119/106,
119/134, 119/147
s.-ydur 27/005, 34/020, 41/002,
111/005, 121/007, 121/008
s.-ymız Y19/03, Y19/03, Y20/02
s.-maydur 103/009
s.-maydurlar 119/158
s.-rmen 119/068
s.-rsen 31/020
s.-r 12/007
s.-maslar 89/032, 119/136
s.-dım 18/023
s.-dı Y18/03
s.-dılar 99/007
s.-madılar 78/010, 78/056
s.-pdurmen 17/005, 119/022,
119/055, 119/168
s.-pdur 119/167
s.-pdurmız 119/012
s.-pdurlar 119/095
s.-ğaymen 119/101
s.-ğaylar 78/008, 105/045
s.-ğıl 19/013, 33/019, 34/013,
64/002, 80/016, 140/004, 141/003,
141/010
s.-sun Y05/05
s.-masa 127/001
- s.-p 10/009, 17/008, 18/021,
25/020, 30/003, 31/019, 56/006,
59/003, 66/010, Ş02/04, Y14/08,
Y07/03, Y15/11, Y16/02, Y16/03,
Y18/01, Y18/04, Y18/04, Y21/03,
Y21/03
- s.-pmen 119/045
s.-ğalı 91/011, 119/061
s.-ğan Y16/03, Y21/07, Y21/08,
Y21/08
s.-mağan Y01/04
s.-ğanlar 119/002
s.-ğuçı 25/010, 121/004
s.-ğuçıdur 121/005
s.-ğuçının 121/004
s.-ğuçılarnın 119/064
s.-ğuçılarga 103/018
s.-yduğan E02/01
s.-mağ Y19/08, Y19/08, E02/02,
E02/04, E02/04
s.-mağnı Y18/05
s.-mağğa E02/01
s.-ş Y13/09, Y15/10, Y19/03,
Y20/01, Y21/08
s.-şka Y19/03
- sağlan-:** Korunmak, gizlenmek
s.-adur Y18/05
s.-adurğan Y09/10
s.-urlar 37/028
s.-ıp Y12/02
s.-ğan Y09/01
s.-mağğa Y14/06
s.-mağı E01/02
- sağlav:** Saklamak
s. Y05/05
- sağlayal-:** Saklayabilmek
s.-mas 22/030
- sağlıg:** Sağlık Krş. sağlık, sıhhat, keyf
s. +ın Y05/05
- sağlık:** Sağlık Krş. Sağlık, sıhhat, keyf
s. 38/003, Y07/03, Y07/03, Y07/03,
Y17/04
s.+nı Y07/03
- sağsızlık:** Hastalık, sağlıksızlık
Krş. hasta, hastalık, 'illet, kesel,
kesellik
s.+nın 41/003
- sal-:** Salmak, bırakmak, koymak
Krş. kaldır-, kaldur-, koy-, taşla-,
tikle-, tohtat-
s.-adur Y06/03
s.-may Y11/05
s.-masdın Y21/06
s.-mas 58/005
s.-urlar 22/018

- s.-dı 14/002, 53/002, 102/020
s.-madı 81/011
s.-madılar 106/025, Y06/04
s.-ıpdur 85/011, 89/012, 116/002
s.-ğay 77/001
s.-ğıl 5/001, 9/020, 17/002, 39/012, 45/010, 54/003, 55/001, 78/001, 80/001, 84/008, 84/009, 139/024, 140/006, 141/002, 143/001
s.-sun 7/005
s.-ırlar 34/011, 49/003
s.-sam Y21/06
s.-ıp 2/006, 17/006, 24/002, 33/007, 80/015, 86/001, 86/006, 88/006, 103/020, 107/038, Ş02/03, Ş03/01, Y11/03, Y11/05, Y12/01, Y12/05, Y14/11, Y13/02, Y01/04, Y01/05, Y01/05, Y05/05, Y08/01, Y08/01, Y15/03, Y15/04, Y16/02, Y16/04, Y18/02, Y19/07
s.-ğan 80/015, 104/009, 104/016, Y21/07
s.-ğanı Ş02/01
s.-ğanda Y13/07, Y19/04
s.-ğan eken Y20/08
s.-gay erdi 81/013
s.-sa erdin 81/009
s.-adurğan Y05/03, Y15/01
s.-mağ Y20/03
s.-ış Y10/07, Y18/05, Y19/03, Y19/03, Y19/03, Y19/04, Y19/04
s.-ışğa Y19/04
s.-ışımız Y04/03
s.-ışları Y11/03
s.-ışmağdur Y13/06
şalāh: (Ar.) Düzeltme, iyileşme, iyilik
Krş. Eltāf, hātırcem'lik, ihsānlık, i'nāyet, 'ināyet, lūtf, ni'met
s. Ş04/04
s.+ları Y05/01
s. Ş03/02, Y01/02, Y02/01, Y05/01, Y05/03
Salem: Yer adı
s.+de 76/002
salın-: Salınmak
s.-dı Y15/12
s.-sa Y19/04
s.-ıp Y12/04, Y15/07, Y19/04, Y21/01
s.-ğan 1/003, Ş04/01, Y09/11, Y15/04, Y18/02
s.-ğanlar 92/013
s.-ğanlıkı Y12/04
şalīb: (Ar.) Haç
s. Y14/11
ehl-i ş. Y14/11
şālih: (Ar.) Dinin emrettiği şeylere uygun harekette bulunan
s. 4/003, 12/001, 32/006, 28/003, 55/021, Y16/01
s.+dür 86/002
şālihsiz: Dinin emirlerine uymayan
s. 43/001
salkın: Soğuk, itici
s. Y20/07
Şalmon: Yer adı
s.+da 68/014
salţanat: (Ar.) Bir ülkede hükümdarın, padişahın egemen olması
s.+ı 'aşāsı 45/006
s. 60/007, 68/027, 108/008, 110/002, 125/003, 136/008, 136/009, Ş06/03, Y01/02
s.+kıl- 8/006, 19/013, 22/029, 47/008, 49/014, 72/009, 110/002, 146/010, Y14/10
s.+ıñ 145/013
s.+ı 114/002, 119/134, Ş02/03
s.+ının 103/022
saman: Saman
s. 35/005, Y01/04, Y01/06, Y09/09, Y19/05
s.+nın 1/005
s.+larını Y20/06
samanyolu: Samanyolu
s.+ları Y07/06, Y07/06
şamīmī: (Ar.) İçten
s. Y13/12, Y01/06, Y07/05, Y08/05, Y17/03, Y18/07
samu'el: Özel isim
s. 99/006
san: Sayı Krş. 'add, 'aded
s. Y13/02, Y09/07, Y09/07
s.+da Ş05/05, Y14/10, Y14/12
s.+ını Y13/10
s.+larımız 144/013
s.+ları Y01/05
s.+larını Y08/05
s.+larıda Y04/06, Y06/01
sañ: Tahıl ambarı
s. Y12/05
saña: Sana
s. 2/008, 5/003, 5/003, 5/011, 6/005, 7/001, 9/010, 10/014, 17/006, 17/007, 18/049, 20/004, 22/005, 22/010, 22/023, 25/001, 25/002, 25/003, 25/005, 25/020, 27/008, 28/001, 28/002, 30/002, 30/012, 30/012, 31/014, 31/019, 31/022, 31/17, 32/005, 32/006,

- 32/008, 32/009, 32/009, 33/022, 35/010, 35/018, 37/004, 40/005, 40/013, 42/002, 43/004, 45/004, 50/007, 50/012, 51/013, 52/009, 54/006, 55/023, 56/013, 57/009, 57/010, 59/009, 61/002, 63/003, 63/004, 63/004, 63/007, 63/007, 63/008, 65/001, 65/001, 65/002, 66/004, 66/004, 66/004, 66/014, 66/015, 67/003, 67/003, 67/005, 67/005, 68/028, 68/029, 68/030, 69/006, 71/019, 71/022, 71/023, 71/023, 75/001, 76/010, 79/012, 79/013, 80/014, 81/008, 84/004, 84/012, 86/002, 86/003, 86/004, 86/005, 86/007, 86/012, 88/009, 88/009, 88/011, 89/008, 90/011, 91/008, 91/010, 101/001, 102/002, 104/028, 105/011, 108/004, 116/004, 116/007, 116/017, 118/021, 119/008, 119/012, 119/076, 119/108, 119/145, 119/146, 119/164, 119/175, 120/003, 120/003, 121/006, 128/003, 130/001, 137/008, 138/004, 139/012, 139/014, 141/001, 141/001, 141/008, 142/006, 143/006, 143/006, 143/008, 143/010, 144/009, 144/010, 145/002, 145/010, 145/010, 145/015
- sana-:** Saymak
s.-ydu 87/007, Y14/09
s.-rmen 139/023
s.-r 56/008
s.-mas 32/002
s.-ğay 22/017
s.-ñlar 48/013
s.-p 147/004, Y14/01
s.-ğalı 90/011
s.-asımèrdi 139/018
- Şana'ā:** Yemen'in başkenti
s.+da Y16/01
- sanal-:** Sayılmak
s.-adur Y07/04
s.-adurlar Ş06/04
s.-ur Ş01/02
s.-urmız 44/022
s.-dı 106/031, Y14/02, Y18/03
s.-ip Y14/02, Y19/07
s.-ğandur 88/005
s.-urèdi Ş01/01
s.-maydurgan Y05/01
s.-mağtın 40/005
s.-mağtaèdi Y17/03
- s.-ış Y07/04
- şan'āt:** (Ar.) Sanatlar, ustalıklar Krş.
şanāyi'
s. Ş01/02, Ş03/02, Ş03/02, Ş06/04, Y10/04, Y08/06, Y12/02, Y21/02, Y21/03, Y21/05, Y21/05, Y21/05, Y21/05, Y03/04, Y16/04, Y18/01, Y20/07, Y21/02
s.+nın Y16/04
s.+ge E02/05
s.+lar Y10/05
s.+ler Y16/04, Y16/04
s.+ı Y08/06
s.+ını Y06/02
s.+larmızın Y03/01
s.+ları Y12/02
- şanāyi':** (Ar.) Sanatlar, zanaatlar Krş.
şan'āt
s.+i nefise Y06/05
s. Y11/12, Y04/02, Y06/05
s.+ler Y14/11
s.+yimiz Y03/01
- Sanbar:** Yer adı
s. Y20/04
- sancağ:** Sancak, yönetim bölümü
s.+ğa Y19/03
s.+tın Y19/03
s.+ıda Y19/03
- sancık:** Sancı
s. 73/022
- şanduk:** (Ar.) Sandık
s. Ş02/05, Ş02/05, Y11/11
s.+ı 132/008
- şanevber:** (Ar.) Çam fıstığı ağacı
s. 104/017
- Sanfransisko:** Yer adı
s. Y06/05
- şāni':** Yapan, yapıcı
s. Ş05/04
- San Min Cuyı:** Kişi adı
s. Y10/03, Y11/01, Y18/02
- San Min Huyi:** Kişi adı
s. Y13/05
- sansür:** (Fr.) Engelleme
s. Y06/01
- santimetır:** (Fr.) Santimetre
s. Y06/06
- Santler:** Kişi adı
s. Y19/03
- sanğur:** Bir müzik aleti
s. 57/008, 71/022, 108/002, 144/010, 150/004
s.+nı 81/002
- sarāy:** (Far.) Saray
s.+nı Y17/04

- s.+larda Y11/05
s.+ında Y08/05
- Sardunya:** Yer adı
s. Y09/10
- şarf:** (Ar.) Harcama, tüketme, kullanma
Krş. isti'māl
s. Ş02/05, Y11/05, Y12/07, Y13/04,
Y01/01, Y01/02, Y03/02, Y03/03,
Y03/05, Y03/05, Y09/04, Y09/05,
Y15/06, Y18/02, Y18/03, Y18/05,
Y18/05, Y18/07, Y18/08, Y18/08,
Y21/01, E02/01
s.+bol- Y09/05, Y15/08
s.+et- Ş02/02, Ş03/02, Y15/07,
Y15/07, Y15/07, Y15/08, Y15/08
s.+kıl- Y13/12, Y08/01, Y09/06,
Y16/01
s.+larığa Y07/03
- Sāsāni:** Sasaniler
s. Y08/06
- Sa Şin Can:** Kişi adı
s. Y21/07
- sat-:** Satmak
s.-may Y11/05, Y03/06
s.-tılar Y08/03
s.-madılar Y02/04
s.-ursen 44/012
s.-ıp Y11/07, Y13/12, Y05/04,
Y19/03, Y21/06, E02/04, Y14/12,
Y02/05, Y04/03, Y04/03, Y08/03,
E01/03, E01/03
s.-ış Y07/02, Y19/04
s.-ışnı Y12/05
s.-ışğa Y19/04
s.-ışlarını Y11/05
s.-maqlardaki Y12/04
- satıl-:** Satılmak
s. Y21/03
s.-urêdi E01/03
s.-dı 105/018
s.-ıp Y16/02
s.-ğan Y19/01
- saştır:** (Ar.) Bir yazıda bulunan her bir
dize Krş. Dize
s.+da E02/06
- satkuçı:** Satıcı Krş. Fűrüş
s. Ş02/05
- Satu:** Japonya hariciye veziri
s. Y20/04, Y20/04, Y20/04
s.+nın Y20/04
s.+ğa Y20/04
- saşvet:** (Ar.) Zorlu güç
s.+i islāmiye Ş02/03
- savathık:** Okuma yazma bilen
s. Y09/02
- savatsız:** Okuma yazması olmayan
s.+lar Y18/06
- savğa:** Hediye Krş. Hediye, tartuk
s.+sıdur Y10/10
- Savsintürk:** Yağ çıkaran bir makine
s. Y20/08
- savuk:** Soğuk Krş. soğak, üşük
s. Y07/03, Y09/03, Y09/04
s.+dın Y19/08, Y12/01
s.+tın E02/01
s.+larda Y09/03
s.+lardın Y19/08
- Şavyet:** Sovyetler
s. Y03/04, Y05/04, Y18/06,
Y19/02, Y19/02, Y19/02, Y19/05,
Y19/05, Y20/03, Y20/04, Y20/04,
Y20/04, Y20/04, Y20/04, Y12/10,
Y13/08, Y13/08, Y13/11, Y13/11,
Y13/11, Y13/11, Y13/11, Y13/12,
Y13/12, Y13/12, Y15/03, Y15/10,
Y16/02, Y16/02, Y16/02, Y16/02,
Y16/02, Y16/02, Y17/03, Y17/03,
Y17/03, Y17/03, Y18/06, Y19/02,
Y19/02, Y19/02
s.+le Y20/02
s.+ler Y19/04, Y20/01, Y20/01,
Y20/02, Y20/02, Y20/02, Y20/02,
Y20/02, Y20/02, Y20/02, Y20/02,
Y20/02, Y20/02, Y20/02, Y20/02,
Y20/02, Y20/02
s.+lerniñ Y16/02
- sa'y:** (Ar.) Çabalama, gayret etme
Krş. küşiş
s. Ş03/03, Ş04/05, Ş05/01, Ş05/01,
Y11/05, Y11/05, Y14/04, Y14/06,
Y02/01, Y02/02, Y02/05, Y04/02,
Y06/02, Y06/06, Y07/02, Y09/01,
Y09/01, Y18/02, Y18/02, Y18/08,
Y19/07, Y20/01, Y20/05, Y20/06,
Y21/01, E01/01, E02/05, E02/06,
E02/06
s.+kıl- Ş01/03, Ş04/04, Y10/08,
Y11/06, Y11/06, Y07/03, Y15/07,
Y16/04, Y18/07, E02/04
s.+da Y01/03
s.+lar Ş06/03, Y16/01
s.+larınñ Y03/01
- Sayboyı:** Bir mahalle adı
s. Y01/03
- Saybu:** Yer adı
s. Y02/05, Y02/06, Y05/03
s.+ğa Y02/06, Y05/03
s.+da Y17/04
- sāye:** (Far.) Gölge

- s. 39/006, 144/004
s.+dék 109/023
s.+dëkdürler 102/011
s.+ñ 121/006
s.+si 17/009, 80/010, 44/019
s.+siniñ 23/004
s.+sini Y18/07
s.+side 36/008, 57/001, 63/007,
91/002, 107/010, Ş02/01, Y13/06,
Y18/01, Y18/07
s.+sinde Y11/10
s.+sidin 107/014
- sāyebān:** (Far.) Gölgelek Krş. Kölgelik
s.+da 31/020
s.+ı 18/011
s.+ıda 27/005
- şayla-:** Seçmek Krş. İlğa-
s.-ydurlar Y11/11
s.-dılar Y21/07, Y21/07
s.-p Ş04/06, Ş05/06
- saylan-:** Seçilmek Krş. İlğan-
s.-adur Y06/02
s.-dı Y11/12, Y18/05
s.-ıp Y19/02
s.-ğan Y10/03
- şaylav:** Seçim
s. Y11/11, Y21/07
s.+larını Y01/05
- sayman:** Alet
s. Y18/06
- sayra-:** Ötmek
s.-ydurlar 104/012
- Sayto:** Özel isim
s.+larınñ Y12/12
- şayyād:** (Ar.) Av, avlama
s.+nın 91/003
s.+larınñ 124/007
- Sebā:** Yemen’de bir şehir
s. Y16/01
- şebāt:** (Ar.) Sözünden veya kararından
dönmemesi
s. E02/03
- sebeb:** (Ar.) Sebep Krş. Vesile
s. Ş02/02, Ş02/03, Ş02/04, Ş02/04,
Ş04/01, Ş06/06, Y10/02, Y12/07,
Y12/11, Y13/11, Y01/01, Y01/05,
Y02/04, Y03/06, Y03/06, Y04/06,
Y06/06, Y19/01, Y19/01, Y19/03,
Y19/07, Y19/07, Y20/01, Y20/01,
Y20/04, Y20/05, Y21/02
s.+bol- Ş02/04, Y20/07
s.+din Ş05/02, Ş06/01, Ş06/05,
Y11/07, Y12/06, Y12/07, Y14/06,
Y02/04, Y02/04, Y08/02, Y15/12,
- Y15/12, Y21/01, Y21/03, E01/03,
E02/06
81/007
s.+ten Y18/06
s.+lerğa Y19/07
s.+lerge Y15/04
s.+leridin Y17/02
s.+lerdin Y01/02, Y15/03
s.+lerdindür Y07/02
s.+lik Y18/03
s.+le Y16/04
s.+imdin 69/006, 69/006
s.+iñ 44/022, 69/007
s.+i 60/004, 78/065, 80/006,
88/009, 102/010, 107/017, 107/027,
122/009, Y02/04, Y03/03, Y12/09,
Y20/02, Y20/02, Y20/02, Y20/02,
Y20/03
s.+ini Y16/03
s.+iden Y11/10
s.+idin 6/007, 27/012, 31/010,
31/011, 38/003, 40/015, 68/029,
70/003, 79/009, 90/010, 102/005,
105/014, 107/017, 109/024,
113/009, 115/001, 119/053,
119/062, 132/010, Y16/03
s.+idündür Y19/04, Y21/03
s.+leri 106/032, Y10/10, Y11/05,
Y20/05
s.+lerini Y18/05
- sebebçi:** (Ar.+Tr.) Sebep olan
s. Y13/06, Y13/06, Y13/06
- sebebli:** (Ar.+Tr.) Sebepli Krş. Sebeplik
s. Ş02/03, Ş04/06, Y11/10, Y03/01
- sebeblig:** (Ar.+Tr.) Sebepli Krş. Sebepli
s. Y15/03, Y19/03, Y19/03,
Y19/03, Y19/04, Y19/04, Y20/02,
Y20/02, Y20/02, Y20/04
- sebebsiz:** Sebepsiz
s. 7/004, 25/003, 35/007, 35/008,
35/019, 69/004, 109/003, 119/161,
Y11/03, Y17/01
- sebed:** Sepet, küfe
s. +din 81/007
- Sebke:** Yer adı
s.+ge Y08/02
- Sebu:** Yer adı
s.+ğa Y10/07, Y10/07, Y10/09
s.+da Y10/08, Y13/07
- sebze:** (Far.) Sebze
s. Y19/07
- secde:** (Ar.) Secde
s.+kıl- 5/007, 22/028, 22/029,
29/002, 45/011, 66/004, 81/009,
86/009, 95/006, 96/009, 97/007,

- 99/005, 99/009, 106/020, 132/007, 138/002
- sed:** Set, engel Krş. Bend, kıskıncılık, māni‘
s. Ş05/03
- sefārethane:** (Ar.+Far.) Elçilik Krş. Elçilig
s.+siniş Y17/01
- sefer:** (Ar.) 1. Yolculuk Krş. Seyāhat
2. Askeri hareket
s. Ş04/06, Y20/05, E01/05
s.+ler Y19/02
- sefil:** (Ar.) 1. Sefalet çeken, yoksul
Krş. Faķir, fuķarā, geda, kempağal
2. Kale
s.+ni Ş05/03
s.+ge E02/03
s.+din 18/029
s.+leriş 122/007
s.+leri 55/011, Y14/08
s.+lerini 51/019, Ş05/03
s.+lerige 48/013
- sefir:** (Ar.) Elçi Krş. Elçi
s. Y04/06, Y16/01, Y16/01
s.+i Y10/12, Y15/10, Y09/12,
Y19/02, E02/04
s.+leri Y07/06
- sefseke:** Safsata
s. Y02/05, Y02/05, Y02/05
- seher:** (Ar.) Seher
s. 63/001, 127/002, Ş05/04, Y17/01
s.+de 5/003, 5/003, 88/013
- sehl:** (Ar.) Kolay Krş. āsān
s. Y13/11
- sehv:** (Ar.) Yanlış Krş. haṭā
s. Ş04/05
- sehven:** (Ar.) Yanlışlıkla
s. Ş05/02, Y14/05
- sekiz:** Sekiz
s. Ş04/04, Y12/05, Y12/06, Y12/06,
Y01/03, Y02/03, Y04/05, Y06/03,
Y08/06, Y15/06, Y15/06, Y15/08,
Y15/08, Y17/01, Y17/01, Y21/03,
E01/03, E02/05
s.+din Y11/11, Y15/06
- sekizinci:** Sekizinci
s. Y06/02, Y08/02, Y08/04
- sekiz miş:** Sekiz bin
s.+den Y14/07
- sekre-:** Sıçramak
s.-p Y07/06
s.-diler 114/004
s.-ysiz 114/006
- sekret-:** Sıçratmak
s.-edür 29/006
- seksen:** Seksen
s. 90/010, Y11/07, Y14/08, Y04/05,
Y04/05, Y21/05
- seksen tokuz:** Seksen dokuz
s. Y08/06
- sel:** Sel
s. 90/005
s.+din Y15/05
s.+ler 69/002
s.+i 69/015
s.+leri 18/004
- selām:** (Ar.) Selam, esenlik
s. Y13/03, Y19/05, E02/05
- selāmet:** (Ar.) Selamete çıkma, kurtulma
Krş. ḥalās, necāt
s. 34/014, 35/020, 37/011, 72/003,
78/053, 85/011, Y01/05, Y17/01
s.+bol- 37/038, 72/007, 122/007
s.+kıl- 147/013
s.+ge 120/007
s.+te 12/005
s.+i 119/165, 122/006
- selāmetlik:** (Ar.+Tr.) Selametli
s. 55/019, 69/023, 85/008, 128/006
s.+bol- 122/009, 125/005
s.+ni 120/006
s.+te 4/008, 16/009
- selāmla-:** Selamlamak
s.-dılar Y16/02
- selāṭin:** (Ar.) Sultanlar
s.+i’osmāniye Ş02/03
- Selçuk:** Selçuklular
s. Y08/06
- selīm:** (Ar.) Doğru, dürüst Krş. Dürüst,
selīme, toğra, toğrı, toğru, tüzük,
müstakīm, rāst
fikir+i s. Ş05/06
s. Y16/04
- selīme:** (Ar.) Sağlam, dürüst, doğru
Krş. Dürüst, selīm, toğra, toğrı,
toğru, tüzük, muhkem, müstaḥkem,
sağlam, müstaḥkim, rāst
s.+side Y09/01
s. Y09/01
- semāvī:** (Ar.) Semaya mensup, sema ile
ilgili
s. Ş01/02, Ş05/04, Ş06/05
- semere:** (Ar.) 1. Fayda, verim 2. Netice
s.+si Y07/01
s.+leri Ş03/02
s.+lerini Ş06/02, E01/01
- Semerķand:** Şehir adı
s. Ş06/02
- semiz:** Eti, yağı bol olan,
s.+lerniş 66/015
s.+leri 22/029

	s.+leridin 78/031	71/022, 71/023, 73/018, 73/020,
semizlik:	Bol	73/021, 73/024, 73/025, 74/002,
	s.+tin 73/007	74/002, 74/013, 74/014, 74/015,
	s.+idin 36/008	74/015, 74/016, 74/017, 74/017,
sen:	Sen	76/007, 76/007, 76/008, 76/010,
	s. 2/007, 2/008, 2/009, 3/003,	77/014, 80/001, 80/001, 80/005,
	3/004, 4/001, 4/001, 4/008, 5/003,	80/017, 81/007, 82/003, 82/008,
	5/004, 5/005, 5/005, 5/006, 5/011,	83/009, 83/015, 83/018, 85/006,
	5/012, 5/012, 5/012, 7/007, 7/009,	85/006, 85/006, 85/006, 86/002,
	8/002, 8/002, 8/003, 8/004, 8/004,	86/005, 86/007, 86/008, 86/009,
	8/005, 8/006, 9/004, 9/005, 9/006,	86/010, 86/015, 86/017, 88/005,
	9/010, 10/001, 10/002, 10/014,	88/010, 89/002, 89/009, 89/009,
	10/014, 10/014, 10/015, 10/018,	89/010, 89/012, 89/012, 89/012,
	12/007, 12/007, 12/008, 13/002,	89/017, 89/026, 89/027, 89/038,
	16/005, 17/003, 17/003, 17/006,	90/001, 90/002, 90/005, 90/008,
	17/007, 17/014, 18/026, 18/026,	90/012, 90/015, 91/004, 91/009,
	18/027, 18/027, 18/028, 18/028,	91/010, 92/004, 92/008, 93/002,
	18/035, 18/035, 18/039, 18/039,	94/001, 94/002, 94/002, 94/012,
	18/043, 18/043, 21/004, 21/004,	97/009, 97/009, 99/004, 99/004,
	21/004, 21/006, 21/009, 21/012,	99/008, 99/008, 102/010, 102/012,
	22/001, 22/002, 22/002, 22/003,	102/012, 102/013, 102/013,
	22/003, 22/003, 22/005, 22/011,	102/025, 102/026, 102/027,
	22/016, 22/019, 22/019, 23/004,	104/001, 104/002, 104/008,
	23/004, 23/005, 25/005, 25/005,	104/009, 104/026, 104/028,
	25/007, 27/008, 27/009, 27/009,	104/029, 104/029, 104/030,
	27/014, 28/001, 28/001, 30/001,	104/030, 104/030, 109/021,
	30/002, 30/003, 30/003, 30/003,	109/027, 109/028, 110/004,
	30/003, 30/003, 30/007, 30/007,	118/021, 118/028, 118/028,
	30/010, 30/011, 31/002, 31/003,	119/004, 119/012, 119/012,
	31/003, 31/004, 31/005, 31/007,	119/022, 119/026, 119/032,
	31/007, 31/014, 32/005, 32/006,	119/066, 119/068, 119/087,
	32/007, 32/007, 32/008, 35/001,	119/091, 119/091, 119/102,
	35/022, 35/022, 37/011, 37/034,	119/114, 119/137, 119/151,
	38/015, 39/010, 39/011, 40/006,	119/152, 119/154, 119/171,
	40/007, 40/009, 40/011, 40/017,	120/003, 122/003, 123/001,
	40/017, 41/002, 41/003, 41/012,	128/005, 130/003, 138/002,
	42/009, 43/002, 43/002, 43/002,	138/003, 139/001, 139/002,
	44/001, 44/002, 44/007, 44/008,	139/003, 139/004, 139/005,
	44/009, 44/011, 45/002, 45/002,	139/005, 139/008, 139/009,
	49/017, 49/019, 50/015, 50/017,	139/013, 139/014, 140/006,
	50/018, 50/020, 50/021, 51/004,	140/008, 142/003, 142/006,
	51/008, 51/016, 51/017, 51/019,	142/008, 144/003, 144/004,
	52/004, 52/009, 53/005, 55/014,	144/004, 145/015, 145/015,
	55/024, 55/024, 56/008, 56/008,	145/016, Y01/05, Y01/05, Y01/05,
	56/013, 59/005, 59/008, 59/016,	Y04/01, Y20/07
	60/010, 61/003, 61/005, 61/005,	s.+dür 77/014
	62/012, 63/001, 63/007, 65/002,	s.+dürsen 16/002, 22/009, 44/004,
	65/004, 65/004, 65/005, 65/005,	71/006
	65/009, 66/010, 66/011, 66/012,	s.+iñ 5/011, 7/007, 8/001, 8/009,
	66/012, 66/012, 67/004, 68/007,	9/001, 36/009, 38/009, 50/016,
	68/008, 68/009, 68/009, 68/010,	53/005, 54/006, 63/001, 63/002,
	68/018, 68/018, 68/023, 68/035,	63/003, 69/029, 71/019, 88/014,
	69/005, 69/019, 69/026, 69/026,	88/017, 106/007, 106/047, 119/080,
	70/005, 71/003, 71/003, 71/005,	119/129, Y20/07, 9/010, 9/020,
	71/007, 71/008, 71/019, 71/020,	10/005, 13/006, 15/001, 16/011,

16/011, 17/002, 17/005, 18/015,
 18/015, 18/029, 19/014, 21/001,
 21/005, 21/008, 21/013, 22/028,
 24/006, 25/011, 27/008, 30/007,
 31/003, 31/005, 31/007, 31/015,
 32/004, 32/008, 33/022, 35/003,
 35/028, 36/005, 36/006, 36/010,
 37/006, 38/002, 39/005, 39/012,
 40/006, 40/010, 41/004, 43/004,
 44/003, 44/003, 44/005, 44/006,
 44/008, 44/017, 44/019, 44/022,
 44/026, 45/006, 45/006, 45/007,
 45/011, 45/012, 45/015, 45/016,
 48/009, 48/010, 48/011, 50/007,
 50/008, 50/009, 51/004, 51/013,
 51/014, 51/015, 52/009, 56/008,
 56/008, 57/001, 59/016, 61/004,
 61/008, 63/004, 65/008, 66/003,
 66/004, 66/013, 68/010, 69/007,
 69/016, 69/019, 69/027, 71/008,
 71/015, 71/015, 71/016, 71/018,
 71/024, 73/022, 73/023, 74/004,
 74/010, 74/022, 75/001, 76/006,
 76/008, 77/013, 77/019, 77/019,
 79/001, 79/011, 79/013, 80/017,
 80/018, 83/006, 83/016, 84/001,
 84/003, 84/004, 84/005, 84/010,
 86/008, 86/009, 86/011, 86/011,
 86/012, 87/003, 88/002, 88/002,
 88/006, 88/007, 88/016, 89/004,
 89/005, 89/008, 89/012, 89/016,
 89/016, 90/004, 90/007, 90/009,
 90/011, 91/011, 92/001, 92/005,
 93/002, 93/005, 93/005, 94/019,
 94/019, 94/020, 97/008, 102/012,
 102/016, 102/024, 102/028,
 103/003, 103/003, 103/004,
 103/005, 104/007, 104/024,
 104/025, 105/012, 106/005,
 106/007, 106/047, 109/027,
 110/003, 110/003, 110/004,
 115/001, 116/016, 116/016,
 116/016, 116/019, 119/005,
 119/006, 119/007, 119/009,
 119/010, 119/011, 119/015,
 119/016, 119/018, 119/018,
 119/020, 119/022, 119/023,
 119/024, 119/027, 119/031,
 119/032, 119/036, 119/039,
 119/040, 119/042, 119/043,
 119/044, 119/045, 119/050,
 119/052, 119/054, 119/055,
 119/056, 119/060, 119/060,
 119/064, 119/066, 119/067,
 119/070, 119/070, 119/072,

119/073, 119/073, 119/075,
 119/075, 119/076, 119/078,
 119/078, 119/081, 119/082,
 119/084, 119/085, 119/086,
 119/087, 119/089, 119/090,
 119/091, 119/092, 119/092,
 119/093, 119/094, 119/095,
 119/096, 119/097, 119/098,
 119/100, 119/101, 119/102,
 119/103, 119/105, 119/106,
 119/111, 119/111, 119/113,
 119/114, 119/119, 119/120,
 119/123, 119/125, 119/127,
 119/134, 119/136, 119/139,
 119/140, 119/142, 119/142,
 119/143, 119/144, 119/145,
 119/147, 119/147, 119/148,
 119/150, 119/151, 119/152,
 119/157, 119/158, 119/159,
 119/160, 119/162, 119/162,
 119/164, 119/165, 119/166,
 119/167, 119/168, 119/169,
 119/170, 119/172, 119/172,
 119/173, 119/173, 119/174,
 119/174, 119/176, 119/176,
 121/003, 121/006, 121/007,
 121/008, 122/002, 122/008,
 122/009, 123/001, 128/003,
 132/011, 132/012, 135/009,
 135/013, 137/009, 138/002,
 138/007, 138/008, 139/004,
 139/007, 139/007, 139/010,
 139/014, 139/016, 139/016,
 139/017, 139/018, 139/020,
 139/020, 139/021, 140/013,
 140/013, 141/002, 141/008,
 142/008, 143/002, 143/010,
 143/010, 143/011, 143/011,
 143/012, 143/012, 145/001,
 145/002, 145/004, 145/006,
 145/007, 145/007, 145/010,
 145/013, 145/013, 146/010,
 147/013, Y20/07
 s.+ıñki 74/016, 89/011
 s.+ıñkidür 62/012, 71/006, 74/016,
 89/011
 s.+ıñkidürmen 119/094
 s.+ıñkini 71/016
 s.+de 57/001, 70/004, 71/001,
 81/009, 84/005, 106/004, 130/004
 s.+dedür 87/007
 s.+din 16/003, 21/004, 22/025,
 31/019, 38/009, 60/004, 69/005,
 71/006, 72/005, 73/025, 73/025,
 73/027, 73/027, 80/018, 119/063,

- 119/074, 119/079, 130/004,
139/012, 139/016, Y20/07
s.+i 9/010, 18/001, 20/001, 20/002,
21/008, 30/001, 30/008, 36/010,
37/034, 40/016, 49/019, 50/015,
50/021, 52/005, 52/005, 63/001,
63/006, 69/006, 69/009, 70/004,
74/022, 77/016, 77/016, 81/007,
81/007, 81/010, 81/016, 83/002,
86/015, 91/004, 91/004, 91/013,
103/005, 119/010, 121/003,
121/005, 121/007, 122/006,
128/005, 137/006, 139/021,
145/001, 147/015, Y01/05, Y01/05
- senā:** (Ar.) Övme, övüş
s. 16/007, 26/012, 28/006, 31/021,
34/001, 41/013, 63/004, 66/008,
66/020, 68/019, 68/027, 68/035,
72/019, 72/019, 96/002, 100/004,
103/001, 103/002, 103/021,
103/022, 103/022, 103/022,
104/001, 104/035, 106/048,
113/003
s.+lar Ş04/01
- senetnāme:** (Ar.) Anlaşmalar, senet kağıdı
Krş. Hüccet
s. Y17/03
s.+ler Y19/07
- sentabır:** Eylül ayı
s. Y08/06, Y17/01
s.+da Y08/06, Y19/05
- seplin:** Hava aracı
s. Y06/05
- ser:** (Far.) 1. Baş, kafa 2. Başkan, reis
Krş. Başlıg, başlık, re'is 3. Para
birimi
s. Ş02/01, Ş02/05, Ş04/06, Ş05/02,
Ş05/06, Ş05/06, Ş06/02, Ş06/05,
Y10/07, Y10/07, Y11/07, Y11/07,
Y11/07, Y12/08, Y02/03, Y02/03,
Y02/04, Y02/04, Y02/05, Y02/05,
Y02/06, Y03/03, Y03/05, Y03/05,
Y03/05, Y03/06, Y04/05, Y04/05,
Y04/05, Y04/05, Y04/06, Y04/06,
Y04/06, Y05/04, Y05/04, Y05/04,
Y05/05, Y05/05, Y05/06, Y06/03,
Y06/03, Y06/04, Y06/04, Y06/04,
Y06/04, Y06/04, Y06/04, Y06/04,
Y06/04, Y06/04, Y06/04, Y06/04,
Y06/06, Y07/03, Y07/03, Y07/04,
Y07/04, Y07/04, Y07/04, Y07/04,
Y08/03, Y08/03, Y08/03, Y08/03,
Y08/03, Y08/04, Y09/09, Y09/09,
Y16/04, Y17/04, Y17/04, Y18/06,
Y18/06, Y18/06, Y18/06, Y18/06,
- Y18/07, Y18/08, Y19/08, Y21/06,
E02/06
s.+dür Y06/03
s.+ni Y04/05, Y07/04
s.+ge Y02/05, Y05/05, Y19/04
s.+din Y12/05, Y02/03, Y04/06,
Y08/03, Y08/03, Y17/04
s.+ler Y02/04
s.+lerdin Y08/03
- serāperde:** (Far.) Harem dairesinin önüne
çekilen büyük perde
s. 19/005
- serāsimelik:** (Far.) Sersemlik
s. Ş04/04, Ş05/01
s.+imdin 118/005
s.+lerimdin 25/017
s.+ide 107/028
s.+idin 107/007, 107/013, 107/019
- ser'asker:** (Far.+Ar.) Baş asker
s. E01/05
- serbestlik:** Serbestlik Krş. āzādelik,
erkinçilik
s. Y19/05
- serdār:** (Far.) Kumandan, komutan
Krş. kumandan
s.+ı ā'lilikā Ş04/06
s.+ı re'isicumhurı Ş04/06
s.+ı rebi'ibnülhāris Ş06/02
s.+ları E02/03
- serencām:** (Far.) Bir işin sonu
s. Ş03/01, Y16/04
- sergek:** Uyanık, gözü açık
s. 102/007
- seriğ:** Sarı
s. Ş06/06
- Serikol:** Yer adı
s. E01/03
- serkeş:** Dikbaşlı, başkaldıran
s. Ş06/06
- serlevha:** Başlık (Yazıda)
s. +sı Y09/07
- sermāye:** (Far.) Anamal
s. Y06/03
s.+ge Ş02/05
s.+leri Y06/03
s.+sini Y18/08, Y19/04
- Sermen:** Yer adı
s. Y20/05, Y20/05, Y20/05
s.+niñ Y20/05
- serseri:** (Far.) Serseri Krş. āvāre
s. Y04/04
- serv:** (Far.) Servi
s.+ü haşları Y07/06
- şervet:** (Ar.) Zenginlik, varlık Krş. Baylık,
baylıg, gānilik

- setin:** s.+ler E02/05
Saten
- setr:** (Ar.) Örtme, kapama
s.+i 'avret Y12/01
s.+ide 61/004
- sevāb:** (Ar.) Sevap, Allah tarafından
mükafaat
ecr+i s. E02/04
s. Y09/06, Y15/08
s.+ığa Y20/05
- sevāblık:** (Ar.+Tr.) Sevaplı
s. Y21/01
- seviye:** (Ar.) Düzey
s.+lerini Y03/06
- sevķ:** (Ar.) Gönderme, götürme
s. Ş06/02, Ş06/06, Y03/01
- seyāhat:** (Ar.) Yolculuk, gezi Krş. Sefer
s. Y16/02, Y17/03, Y19/01
s.+kıl- Y17/03, Y17/03
s.+larını Y17/04
s.+ı Y03/05
s.+ında Y07/04
s.+lerige Y19/05
- sezil-:** Sezilmek
s.-ip Y09/03
- sıĝ-:** Sıĝmak
s.-mastın Y07/05
- sıĝın-:** Sıĝınmak
s.-dı Ş03/03
- şıhķat:** (Ar.) Sağlık, esenlik
Krş. Saklık, saklık, keyf
hıfz+ı ş. E02/04, E02/04, Y03/06
s.+ı bedenlikni E02/04
s. Y03/03, Y03/03, Y06/06,
Y07/03, E01/03
s.+ĝa Y05/05
s.+i Y03/06
s.+ige E02/04
- şıhķatlık:** Sağlıklı
s. Y03/03
- şıhķıye:** (Ar.) Sağlık işleri
s.+ı'umūmī şifāhānesi Y03/03
s. Y05/04
- sık-:** Sıkma, süzmek
s.-ip 75/008
- sın-:** Sinmek, ezilmek, kırılmak Krş.
Ezil-
s.-ĝan 34/020, 51/017, 51/017
s.-ĝanlarını 147/003
s.-ĝanlara 34/018
s.-ĝanlarını 109/016
- sına-:** Sınamak, denetlemek
s.-pdursen 66/011
s.-r 7/009, 11/005
- s.-rêrdiler 78/019, 78/041, 106/015
s.-rlar 11/005
s.-ĝıl 26/002
s.-p 17/003, 78/056, 95/009
- sındır-:** Sindirip
s.-ip E01/04
- sındur-:** Sindirmek
s.-adur 68/021, 110/005, 110/006
s.-urmen 18/038
s.-ursen 48/008
s.-duĝ 74/013, 74/014
s.-dı 76/003, 105/017, 105/033,
107/015
s.-dılar 74/007
s.-updursen 3/008, 89/010
s.-updur 69/020
s.-ĝay 72/005
s.-ĝıl 10/015, 58/006
s.-maymen 89/034
s.-up 2/009, 46/008, 60/001,
89/031, 94/005, 107/016, Y01/05
s.-ĝan 42/010, 51/008
s.-ĝanı Y19/06
- sındurul-:** Sindirilmek
s.-urlar 37/015, 37/017
s.-dı Y10/09
- şınıf:** (Ar.) Derslik Krş. Derslik
s. Y12/04, Y06/04
s.+ĝa Y15/06
s.+ta Y06/04, Y06/04, Y07/05
s.+tın Y06/04, Y06/04
s.+ı Y09/01
- şınıflık:** (Ar.+Tr.) Sınıflı Krş. şınıflık
s. Y07/05, Y08/05, Y18/08
- şınıflık:** (Ar.+Tr.) Sınıflı Krş. şınıflık
s. Y18/07
- şırāt:** (Ar.) Sırat köprüsü
s.+ı müstakimĝa Y16/04
- sırr:** (Ar.) Gizli tutulan şey, sır
Krş. buķturma
s.+larını 44/022
s.+ı 25/014
- sırt:** Dışarı Krş. hāric
s.+taki Y19/03
- sıtma:** Tuzak Krş. kafĝan, tenā, tur, tuzak
s. 38/012, 106/036, 119/110,
124/007, 140/005, 142/004
s.+dın 141/009
s.+lar 11/006, 64/005
s.+sıdın 91/003, 124/007
s.+ları 18/005
- sıyırtmak:** Hayvanları yakalamak için
kullanılan ucu baĝlı ip
s. Y16/04
- sız-:** Çizmek

- sızıq:** s.-ğan Y07/06
Çizik, çizgi
s. Y07/06, Y19/03
- sızıl-:** Çizilmek
s.-sun Y11/12
s.-ıp Y19/03
- sızla-:** Sızlamak, dertlenmek
s.-r Y04/04
- sızlaq:** Sızı Krş. 'elem, renc
s. Y07/03
- Sibirya:** Sibirya
s. Ş06/04, E01/05
- Sican:** Kişi adı veya bir lakap Krş. kara
s. Ş02/06, Y01/05, Y04/02, Y04/02,
Y09/06, Y17/04, Y17/04, Y19/06,
Y21/02, Y21/02
s.+ğa Y19/01
- Sicilya:** Sicilya
s. Y09/10
s.+nın Y09/10
- Si Cin Cuy:** (Çin.) Maliye işlerinin
görüldüğü yer
s. Y17/04, Y17/04, Y19/07, Y21/01
- Si Cin Sin Çon:** (Çin.) Bir okul adı
s. Y14/07
- sifal:** (Far.) Testi parçası
s. 22/015
- sifilis:** Hastalık saçan bir mikrop
s. Y03/03, Y05/05, E02/04
- Sigur:** Yer adı
s. Y20/04
- Şihyon:** Kutsal bir dağ
s. 9/014, 48/003, 48/011, 74/002,
87/005, 97/008, 125/001, 133/003,
146/010, 147/012, 149/002
s.+nın 87/001, 126/001, 137/003
s.+nı 48/012, 69/035, 102/016,
129/005, 132/013, 137/001
s.+ğa 51/018, 102/013
s.+da 9/011, 65/001, 84/007,
99/002, 102/021
s.+dadur 76/003
s.+dın 14/007, 20/002, 50/003,
53/006, 110/002, 128/005, 134/003,
135/021
- sile-:** Sıvamak, sıvazlamak, okşamak
s.-ydür 36/002
s.-p Y03/05, 78/036
- siliq:** Düz, pürüzsüz Krş. Tüz
s. 12/002, 12/003, Y01/03
s.+erdi 55/022
s.+kıl- 5/010
- silin:** Kişi adı
s. Y18/05
s.+nın Y08/02
- silk-:** Silmek, sallamak Krş. leşet-
s.-ip Ş04/02
- Sin Cin Fu:** Kişi adı
s. Y14/05, Y02/05, Y08/02
s.+nın Y15/12
s.+ğa Y08/02, Y20/08
s.+dın Y20/08, Y21/05, Y21/08
- Singapur:** Singapur
s. Y12/10
- Sipağ Badı:** İran hükümetinin elçisi
s. Y15/10
- siper:** (Far.) Koruyucu
s. 3/003, 5/012, 35/002, 76/003,
91/005
s.+dür 18/030, 84/011
s.+im 7/010, 18/002
s.+imdür 28/007, 144/002
s.+imdürsen 119/114
s.+idür 115/010, 115/010, 115/011
s.+ini 18/035
s.+imiz 33/021, 59/012, 84/009,
89/018
s.+leri 47/009
- sirāyet:** (Ar.) Geçme, bulaşma, yayılma
s. Ş04/04, Y02/06, Y10/07, Y11/08
- sirke:** (Far.) Sirke
s. 69/021
- sirney:** Bir müzik aleti
s. 98/006
- Siryon:** Yer adı
s. +nı 29/006
- Sisere:** Özel isim
s.+ğa 83/009
- sistem:** (Fr.) Düzen Krş. Nizām, şiraze,
tertib
s. Y19/05
s.+i Y05/02
- Sivilya:** Yer adı
s. Y17/02
- siyāset:** (Ar.) Memleket idaresi
s.+i milletlerinin Y21/03
s. Ş01/02, Ş03/02, Y12/12, Y13/04,
Y05/02, Y09/08, Y16/02, Y16/02,
Y17/03, Y20/04, Y20/04, Y20/04,
Y20/04, Y21/02
s.+ni Y05/02, Y05/02, Y20/04
s.+te Y12/11
s.+lerni Y17/04
s.+i Y12/10, Y12/11, Y14/12,
Y13/04, Y15/01, Y15/02, Y18/04,
Y19/02, Y20/04, Y20/04, Y21/01,
Y21/02, Y21/02, Y21/03, Y21/03
s.+inin Y20/01, Y20/02, Y20/02,
Y20/02, Y20/04

- s.+ini Y12/10, Y13/10, Y16/02, Y19/01, Y20/02, Y20/02, Y20/04, Y20/04, Y21/01, Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/04
s.+ığa Y16/02, Y18/04, Y21/08
s.+ige Y12/11, Y13/10, Y03/02, Y18/08
s.+ide Y15/02, Y17/03, Y17/03, Y21/03
s.+idin Y05/03, Y20/05
s.+mizğa Y18/05
s.+imizde Y13/11
s.+lerini Y20/02
s.+lerini Y18/03, Y21/03, Y21/03, Y21/04
s.+lerige Y20/06, Y21/03
s.+leriğa Y16/02, Y21/03
s.+leridin Y05/02
- siyâsetlik:** Siyasetli
s. Y18/01, Y20/01
- siyâsi:** (Ar.) Siyaset icabı olan, siyasal
s. Ş01/01, Ş01/02, Ş02/01, Ş03/01, Ş03/02, Ş04/01, Ş06/05, Y03/04, Y05/03, Y06/05, Y08/06, Y08/06, Y10/05, Y14/10, Y13/01, Y15/04, Y15/04, Y15/09, Y16/03, Y17/02, Y18/01, Y18/02, Y18/03, Y19/01, Y19/02, Y19/02, Y19/02, Y19/03, Y19/04, Y19/05, Y20/01, Y20/01, Y20/02, Y20/03, Y20/06, Y20/06, Y20/06, Y20/06, Y21/01, Y21/07, Y21/07, E01/01, E01/01, E02/01, E02/05
s.+de Y20/07
s.+leri Y09/11
- siyâsiye:** (Ar.) Siyasi
erbâb+ı s. Y17/03
hukûk+ı s. Y05/03
s. Y18/02, Y20/01
s.+si Y17/03
- siyâsiyet:** (Ar.) Politika siyaset işleri
s. Ş06/05
s.+tin Ş06/05
- siyâsiyyûn:** (Ar.) Diplomatlar, politikacılar
s. Ş03/02
s.+ları Y12/11
- Siyonist:** (Fr.) Siyonizmle ilgili
s. Y14/12, Y14/12
- siz:** Siz
s. 34/009, 58/001, 58/001, 58/002, 62/003, 68/013, 68/013, 68/016, 68/016, 94/008, 94/008, 97/010, 119/115, 134/001, 135/002, 135/002, 135/020, 148/003, 148/004, 148/004, 148/007, Y10/08, Y11/08, Y05/03, Y09/04, Y18/08, Y20/04, Y21/05, Y21/05, Y21/08
s.+niñ Y02/05, Y06/03, Y15/04, Y15/05
s.+ni 50/022, 115/014, 129/008
s.+ge 118/027, 127/002, Y14/01
s.+ler 2/012, 22/023, 22/023, 24/009, 29/001, 30/004, 50/022, 66/016, 115/011, Y04/03, Y05/05, Y21/08
s.+lerniñ Y10/08
s.+lerni E01/02
s.+lerge 34/011, Y11/07, Y12/03, Y04/03
s.+lerdin Y04/03
- Şo‘an:** Mısır’da bir bölge adı
s. 78/012, 78/043
- Şofi:** Yer adı
s.+dın Y18/06
s.+ğaça Y18/06
- sofu:** Kişi adı
s. Y03/06, Y21/01
- soğaq:** Soğuk Krş. Savuk, üşük
s.+ığa 147/018
- soğur-:** Çekip çıkarmak Krş. Soğur-
s.-adurğan 72/007
s.-up 37/014, 52/005, Ş02/05
- şoğuş-:** Savaşmak Krş. şokuş-, uruş-
s.-up Ş06/03
- şohbet:** (Ar.) Dostça konuşma Krş. Muhabbet
s.+ge Y07/01
s.+ide Y15/05
s.+lerige Y06/06
- soķ-:** Vurmak, dövmek
Krş. Çak-, çana-, çap-, ur-
s.-tum 18/042
s.-up 89/023, Y14/08
s.-ğan Y14/07
- soķa:** Tarla sürmek için hayvanın arkasına
takılan demir bir alet
s. Y20/06
- soķaş:** Savaş Krş. Cenk, harb, şokuş, uruş
s. 78/010, 140/007
s.+kıl- 144/001
s.+nı 76/003
s.+ķa 18/039
s.+ta 24/008, 89/043
s.+tın 55/019
- soķur-:** Çekip çıkarmak Krş. Soğur-
s.-ulup Ş04/05
s.-up Y17/02
- şokuş-:** Savaşmak Krş. şokuş-, uruş-

- s.-amız Y09/12
- şokaş:** Savaş Krş. Cenk, harb, sokaş, uruş
s. Ş05/05, Y13/12, Y08/01, Y08/05,
Y11/11, Y14/11, Y09/10, Y09/11,
Y15/03, Y16/01, Y17/01, Y17/02,
Y18/03, Y18/05, Y19/01
s.+ğa Y09/10
s.+lar Y16/01, Y17/02, Y19/03,
Y19/03, Y19/03
s.+larnın Y16/01, Y16/01
s.+larnı Y16/01
s.+ıdın Y14/12, Y17/03
s.+larığa Y08/06
- sola-:** Hapsetmek
s.-ydurlar 145/006
s.-mapsen 31/008
- solağlık:** Hapislik, kapalı kalma
Krş. Mağbûsluk
s. 88/008
- solaş-:** Solmak
s.-ur 90/006
s.-urlar 37/002
s.-tı 107/006
s.-ıp 6/002, 18/045
s.-kan 102/011
s.-kandur 102/004
s.-maydurğan 1/003
- solaş:** Solmuş
s.+ka 129/006
- soluk:** Soluk, nefes Krş. Nefes, pürdek
s.+bol- 36/008
- som:** Para birimi
s. Y16/04
- şonj:** Son, sonra Krş. şonra, keyin
s. Ş05/01, Y10/12, Y03/01, Y05/02,
Y05/02, Y05/06, Y09/08, Y12/11,
Y13/03, Y16/04, Y17/01, Y18/02,
Y18/05, Y18/07, Y19/04, Y20/02,
Y20/08, E02/05
- şonğı:** Son, sonraki Krş. Şonğı
s. Y04/06, Y14/10
- şonkı:** Son, sonraki Krş. şonkı
s. Y05/01, Y08/06, . Y09/12,
Y12/11, Y14/12, Y14/12, Y15/10,
Y16/01, Y16/01, Y19/03, E02/04
- şonra:** Sonra Krş. şonj, keyin
s. Ş02/03, Ş02/05, Ş03/02, Ş04/04,
Ş05/02, Ş05/03, Ş05/04, Ş05/06,
Ş06/02, Ş06/02, Ş06/03, Ş06/03,
Ş06/04, Y10/09, Y10/09, Y10/09,
Y11/12, Y12/01, Y14/03, Y14/11,
Y14/12, Y13/10, Y13/10, Y01/02,
Y01/03, Y02/02, Y02/02, Y02/04,
Y03/05, Y06/05, Y07/04, Y07/05,
Y07/05, Y07/05, Y08/03, Y08/06,
Y13/11, Y13/12, Y15/02, Y16/01,
Y16/01, Y17/03, Y17/03, Y18/03,
Y18/08, Y20/01, Y20/03, Y20/04,
Y20/04, E01/01, E01/02, E01/05,
E01/05, E01/05, E01/05, E02/03,
E02/06, E02/06
s.+ları Ş02/05, Ş05/03, Ş06/04,
Y13/11, Y14/11, Y15/01, E01/05
- Sonvin:** Kişi adı
s. Y10/05, Y21/01
s.+nın Y04/03
- sor-:** Sormak Krş. Sora-, soruştur-
s.-ar 103/006
s.-arlar 35/012
s.-asen 99/005
s.-mağları Y11/05
- sora-:** Sormak Krş. Sor-, soruştur-
s.-ymen Y21/01
s.-ymız Y01/06, Y02/05, Y06/06,
Y18/08, Y20/08, Y20/08, E01/02
s.-dım Y11/07
s.-dı Y03/06, Y18/05
s.-mız Y14/03
s.-san Y11/07, Y14/02
s.-p 78/019, Ş03/01, Y14/01,
Y14/02, Y03/05, Y03/06, Y06/03,
Y15/12, Y17/04, Y18/05, Y18/06,
Y19/07, Y21/03, E02/02
s.-ğan Y21/04
s.-ğanda Y10/08
s.-ğanlar Y16/01
s.-ğanlarıda Y18/06
s.-ğanedim Y11/04
s.-ğanedi Ş02/01
s.-ğaneken Y01/05
s.-mağ Y14/04
s.-şta Y14/02
- sorak:** Sorgu
s.+ta Y20/08
- soral-:** Sorulmak
s.-adurğan Y11/04
s.-maydur Y11/04
s.-ıpdur Y02/05
s.-ıp Y01/03, Y03/06, Y07/05,
Y18/06
s.-ğan Y03/06
- soruştur-:** Sormak, soruşturmak
Krş. Sor-, sora-, tahkikle-
s.-up Y03/06
- sösine:** Kahverengi
s. Y16/04
- soy-:** Kesmek Krş. kırk-, üz-
s.-up Y12/06
- şoylu:** Soylu Krş. Neşibe
s. Ş05/03

- sozul-:** Uzakmak Krş. Uzal-
s.-sa Y21/06
s.-uşı Y20/03, Y20/03
- söğüt:** Söğüt
s.+lerge 137/002
- söyle-:** Söylemek Krş. Ayt-, cöl-, dè-,
sözle-
s.-di Y13/08
s.-p Y13/07
s.-gen Y11/10
- söz:** Söz, laf Krş. 'ahde, gep, kal, kelam,
lafz, nuṭuḡ, nuṭḡ
s. 19/002, 44/014, 51/004, 55/022,
60/006, 62/011, 69/011, 89/019,
99/007, 105/031, 105/034, 108/007,
120/007, 139/004, Ş01/03, Ş01/03,
Ş02/03, Ş03/02, Y10/04, Y10/11,
Y11/04, Y11/06, Y01/05, Y02/03,
Y03/06, Y04/03, Y06/01, Y06/01,
Y08/03, Y08/03, Y15/01, Y16/02,
Y20/04, Y21/02, Y21/02, Y21/04
s.+kıl- 33/009, Y17/04
s.+ni 52/004, 68/011, 105/009,
Y18/03
s.+ge Y13/10
s.+din Y10/11
s.+ler Ş01/03, Y11/03, Y11/04,
Y14/01, Y14/03, Y01/03, Y01/03,
Y01/04, Y15/01, Y20/03, E01/01,
E01/01
s.+lerdürler 12/006
s.+lerniḡ Y11/03, Y20/03
s.+lerni 35/021, 64/003, Y11/03,
Y12/12, Y13/11, Y01/04, Y06/02,
Y06/02, Y06/03, Y20/03
s.+lerge Y11/05, Y13/10, Y04/02
s.+üm Y21/03, Y21/05, Y21/06
s.+ümni Y10/10, Y21/02, Y21/03
s.+lerimni 50/017, 56/005, 141/006
s.+i 17/003, 18/030, 33/004,
33/006, 105/019, 105/019, 119/049,
147/015, Y09/12
s.+lerimge 5/001
s.+lerimde Y21/03
s.+ün 119/050, 119/089, 119/103,
119/105, 119/133, 119/140,
119/162
s.+ünniḡ 119/160
s.+ünni 119/011, 119/016, 119/018,
119/038, 119/057, 119/067,
119/101, 119/148, 119/158,
138/002
s.+ünge 119/010, 119/029, 119/041,
119/042, 119/058, 119/065,
119/075, 119/077, 119/081,
119/082, 119/107, 119/114,
119/116, 119/123, 119/154,
119/170, 119/170
s.+ündin 119/162, 119/172
s.+leriḡniḡ 119/130
s.+leriḡni 119/139
s.+leriḡge 119/147
s.+iniḡ 103/020, 107/011
s.+ini 105/042, 107/020, 119/043,
147/018, 147/019, 148/008
s.+ige 56/004, 56/010, 56/011,
105/028, 106/012, 106/025,
130/006, Y21/02, Y21/07
s.+leri 12/006, 19/004, 19/014,
36/003, 59/012, 65/003, 109/003,
Y19/06, E02/05
s.+leriniḡ Y14/01
s.+lerini 55/022, 138/004
s.+leriḡe 54/003, 78/002
s.+leridin 22/001, Y11/04
- sözde:** Sözde, lafta
s. Y06/01
- sözle-:** Söylemek Krş. Ayt-, cöl-, dè-,
söyle-
s.-ymen 116/010, 119/047
s.-y 73/015
s.-mey 39/002
s.-ydür 12/002, 35/028, 37/030,
41/006, 49/003, 71/024, 85/008,
144/008, 145/021
s.-ydürler 17/011, 38/012
s.-meydürler 35/020, 115/005,
135/016
s.-r 50/020, 58/001, 78/019, E01/04
s.-rler 73/009, 94/004, 139/020
s.-dim 39/003
s.-di 106/033
s.-pdürler 109/002
s.-megim Y21/02, Y21/02
s.-sün Y03/02
s.-ḡler 105/002
s.-menḡler 75/005
s.-p 28/003, 58/004, 145/011,
Y10/09, Y13/04, Y13/11, Y21/02,
Y21/05, Y21/05, Y21/06, Y21/07,
Y21/07
s.-gen 12/004, 59/012, 66/014,
Y04/03, Y21/01
s.-genimni 17/006
s.-güçi 101/007, 140/011
s.-güçidürler 73/008
s.-güçileriḡ 109/020
s.-güçilerge Y01/04
s.-yduḡan 31/018, 144/011

- s.-meydurğan 15/002
s.-rêrdiler 78/036
s.-mağğa E02/02
s.-mektin 52/003
- sözlen-:** Söylenmek Krş. Ğutulda-
s.-ip Y01/03, Y19/07
s.-gen Ş03/02
s.-mekte Y03/04
- sözleş-:** Söyleşmek Krş. aytış-
s.-ürmen 77/006
s.-ürler 41/005, 71/010
s.-tiler 119/023
s.-ip 4/004, Ş02/01
s.-kende 127/005
s.-mek Y17/03
s.-mektedir Ş06/06
- sözleyel-:** Söyleyememek
s.-megü 77/004
- su:** Su
s. 1/003, 22/014, 42/001, 58/007,
63/001, 65/009, 69/015, 77/017,
79/003, 88/017, 105/041, 107/033,
107/035, 107/035, 109/018,
114/008, 114/008, 119/136,
Y12/01, Y04/01, Y04/01, Y07/03,
Y07/03, Y07/04, Y09/10, Y15/05,
Y20/06, E02/05
s.+dêk Y14/07, Y19/04
s.+nı 78/016
s.+da E02/05
s.+dın 66/012
s.+lar 32/006, 77/016, 78/016,
104/006, 106/011, 124/004,
124/005, 148/004, Y04/01, Y04/01
s.+ların 18/011, 18/015, 29/003,
29/003, 69/002, 69/015, 93/004,
136/006
s.+larını 78/014, Y07/03
s.+larda 74/013, 107/023
s.+lardaerdi 77/019
s.+lardaki 104/003
s.+lardın 18/016, 69/001, 144/007,
Y12/01
s.+yı Ş06/03
s.+yını 73/011
s.+ları 46/003, 106/032
s.+larının 23/002, 81/007
s.+larını 33/007, 78/044, 105/029,
E02/01
- suâl:** (Ar.) Sual, soru
s. Y06/03, Y20/04
s.+kıl- Y18/05
s.+ğa Y20/04
s.+ler Y15/01
- süd:** (Far.) Fayda
- Krş. fâ'ide, fayda, menfa'at
s. Ş02/03
- Sudan:** Sudan (Ülke)
s.+larda Y15/02
- süde:** (Far.) Ticaret Krş. Ticâret
s. Ş06/04, Y02/04, Y02/04, Y02/04,
Y09/07, Y21/05, Y21/05, Y21/05,
Y21/05, Y21/05, Y21/05, Y21/06,
Y21/06, Y21/06, Y21/06, Y21/06,
Y21/06
- südeger:** (Far.) Tüccar
s. Y05/04, Y07/02, Y08/03,
Y18/06, Y19/07, Y21/04
s.+lar Ş06/06, Y12/04, Y06/06,
Y08/05, Y18/06, Y21/05
s.+ler Y19/04, Y19/04, Y21/05,
Y21/05
s.+large Y21/06
s.+lardın Y02/05, Y06/03, Y07/05
s.+lerimiz Y18/06, Y21/06,
Y21/06, Y21/06, Y21/06
s.+lerimizni Y21/05, Y21/06,
Y21/06, Y21/06, Y21/06
s.+lerimizğa Y21/06
s.+lerimizge Y21/05, Y21/06,
Y21/06, Y21/06
s.+lerimizdin Y21/06
- suğar-:** Sulamak
s. -ur 65/009
s.-lar 104/013
s.-ıp 65/010
s.-ğan Y15/05
- su'ikaşd:** (Ar.) Gizlice
s. Y02/06
- su'istimâl:** (Ar.) Kötüye kullanma
s.+kıl- Y18/02
- şulh:** (Ar.) Barış Krş. Barış
s.+ı mu'âhide Ş02/01
s. 55/021, Ş02/01, Ş02/01, Ş02/01,
Ş03/01, Ş05/05, Ş06/02, Ş06/02,
Y02/01, Y11/12, Y11/12, Y11/12,
Y04/05, Y04/05, Y18/05, Y18/05,
Y18/05, Y19/02, E02/04
s.+kıl- E02/04
s.+daki 7/004
s.+ta Ş02/01
s.+ını Y18/05, Y18/05
- sultân:** (Ar.) Padişah, hükümdar
Krş. hükümdâr, melike, pādşāh, šāh
s. Y14/11, E02/04
s.+larının Y14/12
s.+larıdın Y14/11
- sultânlık:** (Ar.+Tr.) Padişahlık Krş.
hükümdârlik, hükümrânlik,
pādşāhlik

- s.+ı Y17/02
sun-: Sunmak, armağan etmek
 s.-arêrdiler 81/015
 s.-arlar 18/044, 66/004
Sun Can: Kişi adı
 s. Y03/06
Sunday Taymıs: Gazete adı
 s. Y09/11
sundur-: Parçalamak Krş. Parçala-, yırt-
 s.-maslık Y21/02
Sun Şin Sin: Kişi adı
 s.+niş Y20/07
Sunuzvenli: Kişi adı
 s. Y18/02
şur: Sur halkı
 s. 87/004
 s.+nın 45/012
 s.+da 83/008
süre: (Ar.) Kuran'ın bölümleri
 s.+i en'amda Y15/04
 s.+i fâtiha Y14/03
 s.+i nûhdaki Y14/04
şüret: (Ar.) Görünüş, biçim
 Krş. Fiçim, piçim, şekl, üslûb
 s. Y15/02
 s.+ge 106/019
 s.+te Ş06/06, Y17/03, Y21/03
 s.+lerge 97/007
 s.+le Y18/06, Y21/03
 s.+i Y19/08
 s.+leri 78/058
 s.+lerini 73/020
Suriye: Suriye
 s. Ş01/03, Y14/10, Y14/11, Y14/12,
 Y17/03, Y17/03, Y17/03, Y17/03,
 Y17/03, Y19/03, E02/02, E02/02
 s.+niş Y17/03
 s.+de E02/03
Suriyelik: Suriyeli
 s.+ler E02/02
surog: Müddet, süre Krş. kıyım, müddet
 s. Y21/08
 s.+ı Y21/06, Y21/06
sustlaş-: Yavaşlamak, ağırlaşmak
 s.-adur 77/003
 s.-ur 143/004
 s.-ğanda 61/002
 s.-ipêrdim 27/013
 s.-kanda 142/003
sustluk: Yavaşlık Krş. âhestelik
 s. Ş02/02, Y15/07, Y15/08, Y16/03,
 Y20/07, E01/01
 s.+ta Ş05/01, E01/02
şut: (Rus.) Bir gün 24 saat
 ş.+ğa Y21/03
şu'üd: (Ar.) Yukarı çıkma, yükselme
 Krş. raķi', te'âli
 s. Y08/04, Y08/04
Suyen: Yer adı
 s. Y19/07, Y19/07
 s.+niş Y19/01, Y19/01
 s.+ge Y19/07
 s.+de Y19/01
 s.+deki Y19/01, Y19/01, Y19/01
sübhâne: (Ar.) "Allah'ı her türlü
 arazlardan, kusur, ayıp ve
 eksikliklerden tenzih ederim"
 anlamındadır
 allah+ı s. Y15/06, Y15/04, Ş05/01
 s. Ş05/04
 s.+ni Y14/02
südre: Sürtmek, sarmak
 s. -ip Y19/08
süf: Aniden anlamına gelen bir söz
 s. Y20/01
sühûlet: (Ar.) Kolaylık Krş. âsânlık,
 oñaylık
 s.+kıl- Y15/07
 s.-ip Y19/08
Sükot: Vadi adı
 s.+nın 60/006, 108/007
sükûnet: (Ar.) Durgunluk, boşluk,
 dinginlik
 s. 74/002, 74/007, 107/036, Y21/03
 s.+kıl- 15/001, 26/008, 27/005,
 37/004, 37/029, 65/004, 68/016,
 69/036, 120/006, 120/007, 123/001,
 139/009
 s.+niş Y19/05
 s.+tedürler 107/030
 s.+leri 49/011
 s.+leridin 87/002
sükût: (Ar.) Susma
 s. Y11/10, Y14/04
süjek: Kemik
 s.+ler 51/008
 s.+lerim 6/002, 22/014
 s.+lerimni 22/017
 s.+lerimiz 141/007
 s.+lerini 34/020, 53/005
sünnet: (Ar.) Müslümanlarca uyulması
 gereken Hz. Muhammed'in
 davranışları
 s.+i nebeviyeleriniş Y16/03
 s.+i nebiyeleri Ş05/01
 s.+i şerifelerige Y09/05
 s. Y04/05, Y19/08
 s.+niş Y14/04
 s.+lerni Y14/03
 s.+lerige Y14/03

s.+leride Ş06/02
Sün Zu: Kişi adı
 s. Y10/02
sür-: Sürmek, devam ettirmek
 s.-edür 9/008
 s.-ür 7/008, 146/007
 s.-üp Y13/01, Y18/05
 s.-mek Ş02/02
 s.-mekte Ş06/03, Ş06/04
 s.-mekteği Y10/06
sürge: Küpe Krş. Zire
 s. Y16/04
sürme: Göze sürülen malzeme
 s. Ş02/02
sürül-: Sürülmek
 s.-gen 90/005
süt: Süt
 s. E02/01
sütün: (Far.) Sütun, yığın
 s.+ıda 99/007
süy-: Sevmek
 s.-üñler 2/012
süyümlük: Sevimli
 s. Y21/03
süyün-: Sevinmek
 s.-meydür 147/010
 s.-ürmen 119/036, 119/048,
 119/071
 s.-ürsen 41/011
 s.-ür 37/024
 s.-di 18/019
 s.-medi 109/017
 s.-mesünler 25/002
 s.-ey 119/016
 s.-genini 22/008
 s.-genler 40/014, 70/002
süyündür-: Sevindirmek
 s.-ür 94/019
 s.-ürler 37/011
 s.-gil 37/004
süyünüş: Sevinme
 s. 16/011
süyüş-: Sevişmek
 s.-üpdürler 85/011
Svediş: İsviçre Krş. İsviçre, şved
 s. Y05/04, Y05/04, Y06/06
şaba: Kral adı
 ş. 72/010
şa‘bân: (Ar.) Arabi ayların sekizincisi
 ş. Y03/03
şād: (Far.) Sevinçli Krş. Mes‘ūd, şādlık
 ş. Ş06/06
şādla-: Sevinçli hale gelmek
 ş.-yıp Y13/06

şādlık: (Far.+Tr.) Sevinçli Krş. Mes‘ūd,
 şād
 ş. 20/005, 45/015, 47/001, 51/008,
 51/014, 59/016, 65/012, 66/001,
 67/004, 81/001, 81/002, 84/003,
 89/015, 95/001, 95/002, 95/002,
 96/013, 98/004, 98/004, 98/006,
 98/008, 100/001, 100/002, 106/047,
 118/024, 126/005, 126/006,
 149/006, Y18/04
 ş.+kıl- 9/002, 16/009, 19/006,
 21/001, 31/007, 32/011, 33/001,
 41/011, 63/008, 68/003, 71/023,
 71/024, 89/012, 90/014, 92/004,
 97/009
 ş.+nın 27/006
 ş.+ka 65/008, 89/042
 ş.+tın 21/006
 ş.+ımdın 137/006
 ş.+ı 43/004
şādmān: (Far.) Sevinçli
 Krş. Mes‘ūd, şād, şādlık
 ş. 113/009
şādmānlık: (Far.+Tr.) Sevinçlilik
 ş.+ım 119/024, 119/092
 ş.+ımdur 119/078, 119/174
 ş.+ımdurlar 119/144
şāh: (Far.) Padişah
 Krş. hükümdār, melike, pādşāh,
 sultān
 ş. Ş06/02, Y10/04, Y12/02, Y12/02,
 ş.+nı 80/016
 ş.+lar 104/012
 ş.+ları 80/010
şāhrāh: (Far.) Şaşırlması mümkün
 olmayan doğru ve açık yol
 ş. Y03/02
şahş: (Ar.) Kişi, kimse Krş. herif, kişi,
 nefer, nüfus, zāt
 ş. E02/05, Y11/01, Y13/05,
 Y09/03, Y15/03, Y16/02, Y18/02,
 Y18/02
 ş.+lar Y02/06
 ş.+ı Ş02/05, Ş02/05, Ş03/03
 ş.+ını Y05/02, Y18/02, Y04/01
 ş.+imiz Y16/03
şahşen: (Ar.) Şahıs itibari ile
 ş. E02/05
şahşī: (Ar.) Şahsa, kişiye ait
 ş. Ş02/04, Ş03/02, Ş04/01, Ş04/01,
 Ş04/02, Ş04/02, Ş04/05, Y01/01,
 Y01/02, Y01/02, Y05/01, Y18/03,
 Y20/05, E02/05, E02/06
şahşiyet: (Ar.) Kişilik, kişi hususiyeti
 Krş. Kişilik

millet+i ş. Ş04/04
 ş.+i nef Ş04/04
 ş.+i zulm Ş04/05
 ş. Ş02/04, Ş04/04, Ş04/05, Ş04/05,
 Ş04/05, E02/06
 ş.+ni Y11/08
 ş.+imizdin Ş04/05, Y01/02
şahşiyetçi: (Ar.+Tr.) Kendi şahsını ön
 planda tutan
 ş. Ş03/02, Ş03/03, Y10/03, Y03/01,
 Y16/02, Y21/02
şahşiyetçilik: (Ar.+Tr.) Kendi çıkarlarını
 ön planda tutma
 ş. Ş04/05, Y05/04
 ş.+ge Ş04/04
şâ'ik: (Ar.) Şevkli, hevesli, istekli
 Krş. arzûmend, hevâlık, râğıb
 ş.+i E02/05
şâ'ir: (Ar.) Şair, ozan
 ş. Ş03/03, E02/05
 ş.+i Y03/04
şakird: (Far.) Talebe Krş. talebe
 ş. Y20/06
 ş.+lerniñ Y09/06
 ş.+iñ Y09/06
 ş.+i edi Y09/08
 ş.+leri Y07/06
şâl: (Far.) Bir çeşit kumaş
 ş. Y19/06
Şam: Şam, yer adı
 ş. Ş02/03, Ş06/02, Y14/11, Y14/11,
 Y14/11, Y17/03, Y18/02, E02/02,
 E02/02
 ş.+nıñ E02/02, E02/03
şâmil: (Ar.) İçine alan, kaplayan,
 çevreleyen
 ş. Ş06/04, Y10/05, Y18/04
şamlık: (Ar.+Tr.) Şamlı
 ş.+lerğa E02/02
şân: (Ar.) Şan, şöhet, ün Krş. Abroy
 ş. Ş04/02, Y08/04
 ş.+ıñ E02/02
 ş.+ı Ş02/03
Şan Dun: Kişi adı
 ş. Y21/01
Şanhay: Şehir adı
 ş. Y10/11, Y15/10, Y17/01,
 Y17/01, Y17/01, Y19/01
 ş.+nı Y15/01
 ş.+da Y17/01
 ş.+daki Y14/07
 ş.+dın Y14/07, Y14/08
şâniyecünam: Kişi adı
 ş.+ları Y01/04
Şankey: Kişi adı

ş. Y11/06
Şan Ki Huy: Kişi adı
 ş. Y21/05
şanlı: Şanlı Krş. Ataklık, şânlık, şanlık
 ş. Ş03/03, Ş04/05, Y18/04, Y20/07,
 E02/02
şânlık: Şanlı Krş. Ataklık, şanlı, şanlık
 ş. Ş02/01
şânlık: Şanlı Krş. Ataklık, şanlı, şânlık
 ş. Y13/03, Y19/07, Y19/07
 ş.+ler Y21/03
 ş.+lerge Y21/08
Şanyamul: Yer adı
 ş.+da Y11/07
 ş.+idaki Y12/07
Şan Yi Huy: Ticaret cemiyeti
 ş. Y11/07, Y18/06, Y18/06, Y18/06
 ş.+da Y18/06
şarâp: (Far.) Şarap
 ş. 4/007, 75/008, 78/065, 104/015,
 Ş02/05
 ş.+ını 60/003
şarâph'âr: Şarap içici
 ş.+larnıñ 69/012
şark: (Ar.) Doğu Krş. Maşrık
 ş. Ş03/03, Ş03/03, Y14/11, Y05/01,
 Y08/05, Y08/05, Y08/06, Y08/06,
 Y12/11, Y15/02, Y16/02, Y18/01,
 Y19/01, Y19/01, Y19/02, Y19/03,
 Y19/03, Y20/02
 ş.+nıñ Y16/01
 ş.+ta Ş04/03, Ş06/03, Y19/03,
 Y20/02
 ş.+taki Y20/02
 ş.+daki Y12/09
 ş.+dın Ş05/03
 ş.+ıda Ş02/03, Y20/04
şarkı: (Ar.) Şarkı
 ş. Y14/06, Y18/07
 ş.+larıdın Y13/03
şarkî: (Ar.) Doğuya ait
 ş. Ş01/01, Ş01/01, Ş01/02, Ş02/01,
 Ş02/02, Ş02/04, Ş04/01, Ş04/01,
 Ş04/02, Ş04/03, Ş04/03, Ş04/03,
 Ş04/04, Ş04/04, Ş05/03, Ş05/03,
 Ş05/03, Ş06/02, Y02/06, Y04/03,
 E01/06, E02/05
 ş.+nıñ Ş01/02, Ş02/02
 ş.+daki Ş01/01
Şarkî Türkistan: Doğu Türkistan
 ş. Ş02/01, Ş02/05, Ş02/06, Ş03/01,
 Ş04/05, Ş04/06, Ş04/06, Ş04/06,
 Ş05/01, Ş05/01, Ş05/01, Ş05/02,
 Ş05/03, Ş06/03, Ş06/03, Ş06/04,

Ş06/04, Ş06/04, Ş06/04, Y03/02,
E02/05, E02/06
ş.+nın E01/05, E01/05
ş.+ğa E02/05, E02/06
ş.+da Ş05/03, Ş06/03
ş.+dın Ş04/05, Ş06/04
şarkra-: Çağlamak
ş.-malarının 42/007
şart: (Fr.) Temel kural
ş. Ş02/01, Y10/04, Y19/08, Y19/08
ş.+dur Y21/05
ş.+nı Y21/04, Y21/04
ş.+tın Y21/04
ş.+lar Ş02/01, Y11/02, Y19/08
ş.+ların Y11/12
ş.+large Y21/04
ş.+larımızın Y21/04
ş.+ları Y21/04, Y21/04
ş.+larıge Y13/08
şâyân: (Far.) Yakışır, yaraşır
ş. Y12/07
ş.+ı tahşinédi Ş05/05
şebnem: (Far.) Çiy
ş.+i dektür 133/003
ş.+ige 110/003
şecâ'at: (Ar.) Yiğitlik, yüreklilik
Krş. kahramânlık, bahâdırılık,
cesâret
ş. E01/04, Y14/09
şefi': (Ar.) Şefaat eden
ş. Y14/02
ş.+ler Y14/02
şefkat: (Ar.) Sevecenlik
ş.+insaniyelerini Y09/05
ş. 103/013, Y01/04, Y09/01,
Y09/01, Y09/01, Y09/01, Y09/02,
Y09/04, E02/04
ş.+kıl- 103/014
ş.+te Y09/05
ş.+ler 103/005
ş.+leri 79/008, 119/077, 119/156
ş.+ının 51/001
ş.+lerinin 69/016
ş.+larını 25/006, 40/011
ş.+i 72/013
ş.+leri 145/009
ş.+lerini 77/009
şefkathâne: Çocukların kaldığı yer
ş. Y09/04
ş.+de Y09/04, Y14/05
şefkatlik: (Ar.+Tr.) Sevecenli
ş. Ş02/02, Ş03/01, Y16/04
şehâdet: (Ar.) 1. Tanıklık, koşul 2. Uğruna
feda etme
ş. 50/007, 81/005, 81/008, 122/004

ş.+ni 78/005
ş.+leri 93/005, 119/100, 119/129,
119/144
ş.+lerinin 119/014
ş.+lerini 119/111
ş.+leri 119/031
ş.+lerinden 119/157
ş.+ini 119/088
ş.+ide 35/027
ş.+lerini 78/056
şehâdetnâme: Belge
ş.+leri Y18/07
şehir: (Far.) Şehir Krş. Şehir
ş.+i 'âlî Ş02/01
ş. 107/005, 107/037, 122/003,
Ş01/03, Ş03/01, Ş05/04, Y10/09,
Y10/12, Y11/05, Y11/05, Y11/05,
Y11/06, Y11/06, Y11/06, Y12/04,
Y12/07, Y01/03, Y01/03, Y03/01,
Y03/03, Y03/03, Y04/01, Y04/01,
Y04/06, Y05/04, Y07/01, Y08/02,
Y09/02, Y09/07, Y09/09, Y09/09,
Y09/09, Y09/09, Y16/04, Y16/04,
Y17/01, Y17/04, Y18/06, Y19/05,
Y19/06, Y19/06, Y19/07, Y20/05,
Y20/05, Y20/08, Y20/08, Y20/08,
Y21/01, Y21/01, Y21/01, Y21/04,
E01/05, E01/05, E01/05, E02/06
ş.+nın Y10/09, Y10/12, Y14/08,
Y14/08, Y14/08, Y14/08, Y02/04,
Y05/04, Y06/05, Y06/06, Y16/01,
Y18/06, E01/05
ş.+ni 59/014, 127/001, Y10/09,
Y10/12, Y15/10, Y19/05
ş.+ğa Ş05/05
ş.+ge 60/009, Ş02/02, Ş02/06,
Y16/01, Y21/04, Y21/06, E01/05
ş.+de 55/010, Y10/09, Y11/06,
Y02/05, Y03/05, Y03/06, Y16/04,
Y20/08
ş.+deki Ş02/02, Y10/12, E01/02
ş.+dekiler 72/016
ş.+den Y21/06
ş.+din Y05/05
ş.+ler Ş02/03
ş.+lerni Y19/05, Y20/05
ş.+large Ş02/02, Y09/10, Y19/07,
Y20/05
ş.+lerde Y15/09, Y20/05
ş.+lerdeki Y10/08, Y10/08, Y21/05
ş.+imiz Ş01/03
ş.+leri 9/006, Ş05/02, Y09/10
ş.+lerini 69/035
ş.+lerinde Y17/01
şehirlik: Şehirli

şehir: ş. Ş06/06
(Far.) Şehir Krş. Şehir
ş.+i vilâyetlerde Ş03/02
ş.+i 48/003, 87/003, Y17/02,
Y17/02
ş.+iniñ Y20/05
ş.+ini 46/004, 59/007, Y13/12,
Y16/01, Y17/02, Y19/05, Y20/04
ş.+ige Y10/12, Y16/01
ş.+ide 48/001, 48/008, 48/008,
Y13/12, Y03/06, Y08/06, Y15/09,
Y15/10, Y16/02, Y17/01, Y19/02,
Y19/05, Y20/04
ş.+inde Y06/05, Y07/06, Y17/02,
Y18/06
ş.+ideki Ş02/02
ş.+idin 101/008, Y20/04
ş.+imiz Y20/05, Y20/05
ş.+imize Ş01/03

şehzâde: (Far.) Padişahların erkek
çocukları
ş.+ler Ş06/03

şek: (Ar.) Kuşku, şüphe Krş. ‘acaba,
şübhe
ş. Y12/04, Y12/06, Y20/06
ş.+imni 108/007
ş.+kıl- Y09/12

şekâvet: (Ar.) Bedbahtlık, bahtı karalık
ş.+i Y05/01

şekdün: Kişi adı
ş. Y02/05

Şekem: Özel isim
ş.+ni 60/006

şekillen-: Biçimlenmek
ş.-ip Y11/07

şekillik: Biçimli
ş. Y13/01

şekl: (Ar.) Biçim, şekil Krş. Fiçim,
hüşüş, keyip, piçim, şüret, tarîka,
üslûb, yosun
ş.+ge 51/005, 139/013
ş.+de Y19/08
ş.+large Y12/03
ş.+i Y18/03
ş.+ide Ş05/03
ş.+ideki Y01/04

şeksiz: Şüphesiz Krş. Şübesiz
ş. Y14/02, Y05/06, Y15/05, Y20/03

şems: (Ar.) Güneş Krş. Âftâb, kuyâş
ş.+i hâkiqat Ş03/03
ş. 121/006
ş.+dek 89/036

Şen Cin Can: (Çin) Kaşgar’da bir
mahkeme
ş. Y18/06

Şen Cin Fu: (Çin) Kişi adı
ş. Y20/08
ş.+ğa Y20/07

Şen Dü Ben: (Çin) Kişi adı
ş. Y13/06

Sengâ: (Çin) Kişi adı
ş. Y09/06, Y18/07

Şen Sin: (Çin) Kişi adı
ş.+niñ Y20/07

Şen Şi: (Çin) Yer adı
ş.+ğa
ş. Y17/04

şepne: Gün Krş. Kün
s. E02/03

şer: (Ar.) Kötülük, fenalık
Krş. Fâsıqlık, fâsıklık, yamanlık
ş.+ni Y02/03

şer’: (Ar.) Allah’ın emri, hadis ve ayetler
üzerine kurulmuş din kaideleri
ş. Y11/05, Y16/03, Y16/03
ş.+e Y16/03

şerâ’it: Şartlar
ş.+i ahvalimizniñ Y20/01
ş.+i ahvaller Y21/04
ş.+i ahvalığa Y20/01
ş. Y20/04
ş.+ğa Y13/10
ş.+ler Y18/08, Y21/04
ş.+lerniñ Y20/02
ş.+i Y11/12, Y20/01
ş.+imizğa Y20/01

şeref: (Ar.) Şeref Krş. haysiyet
ş. Y12/07, Y03/02, Y03/02
ş.+et- Ş01/03
ş.+ige Y21/04
ş.+idin Ş03/03

şereflendür-: Şereflendirmek
ş.-eli Y10/11

şerefli: Şerefli Krş. ‘âlicenâb, eşref, şerif
ş. Y09/01

şerh: (Ar.) Açıklama Krş. îzâh
ş. Y06/01

şer’î: (Ar.) Din kaidelerine ait
ş. Y10/01, Y10/09, Y11/01,
Y14/04, Y02/01, Y02/01, Y02/06,
Y06/03, Y06/06, Y07/02, Y07/04,
Y07/05, Y09/04
ş.+kıl- Y05/01
ş.+niñ Y10/09
ş.+ğa Y06/03
ş.+din Y02/06

şeri’at: (Ar.) Dine dayanan İslam kanunu
ş.+ı islâmiyede Y19/08
ş.+ı islâmiyeniñ Y15/04, Ş05/02
ş.+ımuğaddesde Y10/02

- ş.+ı sünniyede Y02/01
 ş. Y11/03, Y02/02, Y06/03,
 Y06/03, Y06/03, Y06/06, Y07/04
 ş.+nın Y16/03
 ş.+ğa Y06/03, Y06/03, Y18/08
 ş.+ge Y11/02, Y11/04, Y06/03,
 Y06/03, Y06/03
 ş.+ta Y11/04, Y14/04, Y06/03,
 E01/01
 ş.+tın Y06/03, Y07/04
 ş.+ler Y12/01
 ş.+ımnı 89/030
 ş.+ı 119/078, 119/092, 119/143,
 119/174
 ş.+ımnı 119/034, 119/044, 119/053,
 119/055, 119/062, 119/109,
 119/126, 119/136, 119/154
 ş.+ınge 119/085, 119/097, 119/114,
 119/164, 119/165
 ş.+ındaki 119/018
 ş.+ındın 94/012, 119/052, 119/070,
 119/150
 ş.+ı 19/007, 37/031, 119/072,
 Y02/02
 ş.+ıda 1/002
 ş.+ıdadur 1/002
 ş.+ımız Y18/08
 ş.+imizge Y12/05
 ş.+larını 105/045
- şeri'atlık:** (Ar.+Tr.) Şeriata uygun
 ş. Y11/04, Y11/04
- şerîf:** (Ar.) Kutsal, şerefli Krş. kuds,
 kudsî, mu'kaddes, mübarek, şerefli,
 'âlicenâb, eşref
 hadîş-i ş. Ş05/01, Ş05/01, Y21/01
 haremeyn-i ş. Ş02/06
 ramazân+ı ş. Y18/08, Y18/08
 sünnet-i ş. Y09/05
 ş.+ge Y06/06
 ş.+larığa Y03/03
- şerik:** (Ar.) Ortak
 Krş. İştirak, şirket, müşterek,
 şeriklik
 ş. 50/018, Ş05/03, Y06/03, Y14/04,
 Y14/04, Y20/01
 ş.+nın Ş05/04
- şeriklik:** Ortak olma
 Krş. İştirak, şirket, müşterek, şerik
 s.+i 94/020
- şerm:** (Far.) Utanma Krş. 'âr, hacâlet,
 hacel, hayâ
 ş.+i nâmusını Y01/05
 ş. Y01/05
- şermende:** (Far.) Utangaç
- ş. 6/010, 6/010, 25/002, 25/003,
 25/003, 25/020, 31/001, 31/17,
 31/17, 34/005, 35/004, 35/026,
 40/014, 70/002, 71/002, 71/013,
 74/021, 83/017, 86/017, 97/007,
 109/028, 119/007
 ş.+bol- 119/078, 119/080, 119/117,
 129/005
- şevk:** (Ar.) İstek
 ş. Y14/08
- şevket:** (Ar.) 1. Büyüklük, ululuk, yücelik
 Krş. â'lîlik, 'izzet, uluğluk,
 debdebe, 'azametlik, 'azamet
 2. Kişi adı
 ş. 21/006, 29/004, 96/006, 104/001,
 111/003
 ş.+ge Ş06/03
 ş.+te 93/001
 ş.+ıni 45/004
 ş.+inde 45/004
 ş.+i Ş02/03, Ş06/04
 ş.+ini 145/012
 ş.+idin 145/005
- şevketlik:** (Ar.+Tr.) Şevketli Krş. Şevketlü
 ş. Ş04/02
- şevketlü:** Şevketli Krş. Şevketlik
 ş. Y13/06
- Şevki:** Kişi adı
 ş. Y14/12, Y15/12, Y16/04,
 E01/06, E02/06, Ş06/05
- şevvâl:** (Ar.) Hicri takvime göre
 Ramazan'dan sonra gelen ay
 ş. Y03/05
- şeydâ:** (Far.) Aklını kaybetmiş
 ş.+sı E02/06
- şeyh:** (Ar.) Şeyh
 ş.+lerni 16/01
 ş.+i Y16/01
- şeytân:** (Ar.) Şeytan
 ş.+larga 106/037
- şeytânlık:** (Ar.+Tr.) Hilekârlık,
 düzenbazlık
 ş. Y16/02
- şîr:** (Far.) Aslan
 ş. 7/002, 10/009, 17/012, 17/013,
 22/013, 91/013, 91/013
 ş.+nın 22/021
 ş.+ler 34/010, 57/004, 104/021
 ş.+lerni 58/006
- şî'âr:** (Ar.) Ayırıcı işaret, ayırt edici adet
 ş. Y16/03, Y20/07
 ş.+nın Y16/03
 ş.+nı Y20/06
 ş.+ğa Y16/02
 ş.+lar Y10/09

ş.+ı Y20/07, Y20/07, Y21/01
 ş.+ını Y19/03, Y20/06
 ş.+ığa Y18/04, Y21/05, Y20/06
 ş.+ıda Y19/03
 ş.+ımıznıñ Y20/06
 ş.+ımıznı Y20/06
 ş.+ımızğa Y16/02
 ş.+larını Y16/03, Y18/01, Y18/03
 ş.+larında Y20/02

şiddetli: Etkisi çok olan
 ş. Y19/08

şifâ': (Ar.) Bir hastalığın son bulması
 ş. 6/002, Y11/02
 s.+bêr- 30/003, 41/004, 107/020

şifâ'hâne: (Ar.+Far.) Hastahane Krş.
 hastahâne
 ş. Y03/03
 ş.+si Y13/12
 ş.+miznıñ Y03/03, Y03/03
 ş.+mizge Y03/03
 ş.+leriniñ Y13/12

şifâhî: (Ar.) Sözlü
 ş. Y18/07

Şigen: Yer adı
 ş.+ğa Y17/04

şi'ir: (Ar.) Şiir
 ş. 21/013, 27/006, 33/003, 40/003,
 57/007, 59/016, 65/013, 68/004,
 68/025, 68/032, 69/030, 78/064,
 87/007, 89/001, 96/001, 96/002,
 96/002, 98/001, 101/001, 104/033,
 105/002, 106/013, 108/001,
 119/172, 137/003, 138/005,
 144/009, 145/007, 147/007,
 149/001, Y17/04, Y19/06
 ş.+im 118/014
 ş.+imni 77/006
 ş.+ini 137/003, 137/004
 ş.+iniñ Ş03/03

Şikar: Yer adı
 ş.+ğa Y21/02

şikār: (Far.) Av Krş. Av
 ş. 140/012
 ş.+ığa 17/012
 ş.+ları 104/021

şikāyet: (Ar.) Hoşnutsuzluk
 ş.+ge Y04/04
 ş.+lerini Y16/03

şikāyetnāme: Şikayet mektubu
 ş. Ş06/06

şikeste: Yenilmiş
 ş. Y17/04

şili: Yer adı, Şikli
 ş. Y07/06
 ş.+nıñ Y07/06

Şilin Yi Hıy: Kişi adı
 ş. Y19/05

Şilo: Yer adı
 ş.+daki 78/060

şimāl: (Ar.) 1. Kuzey 2. Rüzgar
 ş. 48/003, 78/039, 83/013, 89/012,
 103/016, 104/003, Y11/11, Y06/03,
 Y07/06, Y12/09, Y16/02, Y16/02,
 Y18/06, Y19/01, Y19/01, Y19/01,
 Y19/01, Y19/02, Y19/04, Y20/02,
 Y21/04, Y21/04
 ş.+nıñ 18/010
 ş.+ni 135/007
 ş.+ğa 35/005
 ş.+de Y17/04, Y20/04
 ş.+deki Y20/02
 ş.+dın 1/004, 18/042, 107/003
 ş.+lerni 104/004
 ş.+i 48/007
 ş.+ini 78/026, 78/027, 147/018

şimālî: (Ar.) Kuzeye ait
 ş. Ş05/02, Ş05/05, Ş06/04, Y12/09,
 Y12/10, Y12/12, Y15/02, Y15/02,
 Y15/02, Y15/03, Y15/03, Y15/09,
 Y15/11, Y15/11, Y16/01, Y17/01,
 Y18/01, Y18/01, Y18/03, Y18/03

Şincan: Çinlilerin Uygurların yaşadığı
 bölgeye verdikleri isim
 ş. Y10/03, Y10/03, Y10/04,
 Y10/04, Y10/05, Y10/05, Y10/06,
 Y10/07, Y10/08, Y10/10, Y10/10,
 Y10/10, Y11/01, Y11/01, Y11/07,
 Y11/10, Y14/05, Y14/05, Y14/05,
 Y14/06, Y13/01, Y13/01, Y13/01,
 Y13/04, Y01/03, Y02/05, Y03/02,
 Y04/01, Y04/06, Y04/06, Y05/01,
 Y05/02, Y05/02, Y05/03, Y05/03,
 Y05/03, Y05/04, Y06/01, Y06/02,
 Y06/02, Y08/03, Y08/03, Y15/03,
 Y15/04, Y15/07, Y15/07, Y16/02,
 Y16/03, Y16/04, Y16/04, Y16/04,
 Y17/03, Y18/01, Y18/01, Y18/03,
 Y18/03, Y18/03, Y18/03, Y18/03,
 Y18/03, Y18/03, Y18/04, Y18/04,
 Y18/04, Y18/04, Y18/04, Y18/04,
 Y18/05, Y18/06, Y18/07, Y19/05,
 Y19/05, Y19/07, Y20/01, Y20/01,
 Y20/01, Y20/02, Y20/02, Y20/02,
 Y20/02, Y20/02, Y20/06, Y20/06,
 Y20/06, Y20/07, Y20/07, Y20/08,
 Y20/08, Y21/01, Y21/01, Y21/02,
 Y21/02, Y21/03, Y21/03, Y21/03,
 Y21/03, Y21/03, Y21/04, Y21/05,
 Y21/08, Y21/08, Y21/08

- ş.+nın Y10/05, Y12/04, Y13/01,
Y13/02, Y03/03, Y04/02, Y06/02,
Y18/04, Y18/04, Y18/08, Y19/03,
Y20/02, Y21/03, Y21/05, Y21/06,
Y21/06, Y21/06, Y21/07, Y21/07
ş.+nı Y13/06, Y18/01, Y20/02,
Y20/02, Y20/06, Y20/06, Y20/06
ş.+ğa Y10/07, Y11/06, Y05/05,
Y18/03, Y20/02, Y20/02, Y20/06,
Y21/03, Y21/03
ş.+da Y10/03, Y10/03, Y10/04,
Y10/05, Y10/06, Y10/06, Y10/07,
Y11/01, Y12/04, Y12/04, Y03/02,
Y05/05, Y06/01, Y18/01, Y18/01,
Y18/03, Y18/03, Y18/03, Y19/03,
Y19/03, Y20/05, Y20/06, Y21/01,
Y21/02, Y21/06, Y21/06
ş.+daki Y11/01
ş.+daki Y10/04, Y10/04, Y10/06,
Y10/11, Y13/06, Y06/02, Y07/05,
Y16/02, Y18/01, Y18/01, Y18/01,
Y18/04, Y21/07
ş.+dın Y21/02, Y21/02, Y21/06,
Y21/06
ş.+larnın Y21/03, Y21/03
ş.+larnı Y21/03
ş.+mız Y03/06
- Şincanlıq:** Şincanlı
ş. Y12/07, Y21/01, Y21/03
ş.+ğa Y21/08
- Şin Cin Can:** (Çin.) Aksu'da bir mahkeme
ş. Y17/04, Y19/05, Y21/02, Y21/07
Y11/03, Y11/04, Y11/04, Y11/06,
Y03/06, Y13/07, Y03/06, Y03/06,
Y05/03, Y05/03, Y05/03, Y07/05,
Y17/04
ş.+nın Y11/04
ş.+ğa Y11/04, Y05/03
ş.+dın Y05/03
- Şin Cin Fu:** (Çin.) Şincandaki merkezi
hükümet
ş. Y09/09, Y09/09, Y09/09
- Şin Cin Yuan:** (Çin.) Dış işler vezirliği
ş. Y08/02
ş.+ğa Y08/02
- Şin Dü Ben:** (Çin.) Kişi adı
ş. Y18/03
- şirā':** (Ar.) Satın alma, satın alınma
ş.+nı Y12/05
ş.+larımızda Y12/05
- şirāze:** (Far.) Düzen, nizam
Krş. Nizām, sistem, tertib
ş.+si Y16/03
ş.+leri Ş04/01
- şire:** 1. Deri Krş. Teri 2. Öz
- ş. 92/014
ş.+ler Y19/08
- şirīn:** (Far.) Şirine
ş. 16/006, 55/015, 81/002, 104/034,
E01/04
ş.+dür 119/104, 133/002, 135/003,
147/001
ş.+dürler 141/006
- şirīnrağ:** (Far.) Şirine yakın
ş.+durlar 19/010
- şirk:** (Ar.) Eş koşma
ş. Y14/03
ş.+leridin Y14/02
- şirket:** (Ar.) Şirket, ortaklık
Krş. İştirak, müşterek, şerik,
şeriklik
ş. Y12/12, Y06/03, Y08/05,
Y16/04, Y21/04, Y21/04
ş.+nın Y08/05, Y08/05
ş.+i Y06/03, Y08/05, Y08/05
ş.+inin Y06/03
- şirksiz:** Şirk koşmayan
ş. Ş05/04
- şiş-:** Şişmek
ş.-ip Y05/04
- Şivan:** Tarihte bir Çin hükümdarı
ş. Ş05/03
- şive:** Şive
ş. Y19/08
- Şived:** İsveçre Krş. İsveçre, svedis
ş. Y19/03
- Şizan:** Bir bölge adı
ş. Y08/02, Y08/03
- şol:** Şu Krş. Şu
ş. 131/003, Ş05/05, Ş05/06,
Y11/06, Y12/06, Y12/06, Y14/09,
Y02/06, Y03/03, Y03/03, Y03/06,
Y03/06, Y05/05, Y06/02, Y06/05,
Y07/03, Y08/01, Y08/02, Y08/03,
Y08/03, Y17/01, Y17/02, Y17/03,
Y19/01, Y19/03, Y19/03, Y19/03,
Y19/04, Y19/04, Y19/06, Y20/02,
Y20/02, Y20/02, Y20/06, Y21/02,
Y21/02, Y21/02, Y21/05, Y21/07,
Y21/08, E01/04, E02/05
- şor:** Dert, bela Krş. Belā, şumluk
ş. Ş06/06, Y07/05
ş.+ının Ş04/05
- şora-:** Emmek
ş.-p Y13/05
- şorluk:** Talihsizlik, bedbahtlık
ş.+ka 107/035
- Şoy Şin Cen:** Kişi adı
ş.+ler Y11/12
- şöfir:** (Fr.) Şoför

ş. Y18/06
şöhret: (Ar.) Nam yapma
 ş. Y12/07
 ş.+i Y04/04
 ş.+leri Ş04/05
 ş.+lerini Ş04/05
şöhretlik: (Ar.+Tr.) Şöhretli Krş. Meşhûr
 ş. 136/018
şu: Şu Krş. Şol
 ş. Ş01/02, Ş01/03, Ş02/01, Ş02/02, Ş02/02, Ş03/01, Ş04/03, Ş04/04, Ş04/05, Ş04/06, Ş05/01, Ş05/02, Ş05/03, Ş05/04, Ş05/04, Ş05/05, Ş05/05, Ş05/05, Ş05/06, Ş05/06, Ş05/06, Ş06/01, Ş06/02, Ş06/03, Ş06/03, Ş06/05, Ş06/05, Y10/02, Y10/03, Y10/04, Y10/04, Y10/09, Y10/09, Y10/10, Y11/05, Y11/12, Y12/05, Y12/10, Y12/10, Y14/02, Y14/02, Y14/07, Y13/11, Y13/11, Y01/01, Y01/01, Y01/02, Y01/04, Y01/04, Y02/02, Y02/03, Y02/04, Y02/05, Y02/05, Y03/01, Y03/02, Y03/03, Y03/04, Y03/04, Y03/05, Y04/02, Y04/03, Y04/04, Y05/01, Y05/01, Y05/02, Y05/02, Y05/04, Y05/05, Y05/06, Y06/01, Y06/01, Y06/01, Y06/03, Y06/05, Y07/02, Y07/06, Y07/06, Y07/06, Y08/01, Y08/03, Y08/03, Y08/04, Y09/04, Y09/04, Y09/05, Y09/08, Y15/02, Y15/04, Y15/04, Y15/05, Y15/06, Y15/07, Y15/08, Y15/12, Y16/01, Y16/03, Y17/02, Y17/02, Y17/03, Y17/03, Y17/03, Y18/02, Y18/03, Y18/04, Y18/04, Y18/06, Y18/07, Y19/07, Y19/07, Y19/08, Y20/01, Y20/01, Y20/04, Y20/04, Y20/04, Y20/04, Y20/04, Y20/04, Y20/04, Y21/05, Y21/06, E01/03, E02/01, E02/04, E02/04
 ş.+dur Y12/03, Y15/05, Y15/08
 ş.+nın Y14/01, Y13/04, Y13/10, Y13/11, Y06/02, Y08/03, Y09/06, Y17/01, Y18/04, Y18/04, Y18/05, Y19/03, Y19/04, Y20/02, Y20/06, Y21/01, Y21/06, Y21/06
 ş.+na Ş05/01, Y13/10, Y16/03, Y16/03, Y20/01
 ş.+nınğa Y12/04, Y12/05, Y06/03, Y09/02, Y20/02
 ş.+nınğın Y21/03
 ş.+nı 74/018, Ş01/02, Ş05/05, Ş05/06, Ş06/02, Y01/02, Y09/09
 ş.+nga Y03/06, Y15/08

ş.+nda Y03/06, Y05/03, Y16/01, Y17/04, E02/04
 ş.+ndan Y10/06, Y18/08
 ş.+nın Ş04/01, Ş05/02, Y14/11, Y03/03, Y06/01, Y08/01, Y15/01, Y17/01, Y20/03
 ş.+larını Y20/05
 ş.+large Y14/04, Y15/08
 ş.+lardın Y06/02
 ş.+nca 22/002, 103/011, 103/013, Ş02/02, Ş04/01, Y12/06, Y07/01, Y08/03, Y21/06
 ş.+nçağa Y21/06
şuantum: Rehberlik Krş. Rehberlik
 ş. Y18/02
şu‘be: (Ar.) Şube, bölüm, kısım
 Krş. Bölük, parça, fevç, gürüh, kısım, tâ‘ife
 ş. Y06/04, Y17/03, Y21/05, Y21/08
 ş.+ge Y06/04
 ş.+din Y18/07
 ş.+large Y11/12
 ş.+si Y03/05, Y05/05, Y06/04
şubu: İşte bu Krş. Uşbu, muşu
 ş. 141/010, Ş02/05, Ş05/01, Y15/12, Y18/06, Y21/03
Şu Fu Suy: (Çin.) Alınan bir verginin adı
 ş. Y21/05
şum: (Far.) Dert, bela, uğursuz
 ş. Y18/04
şumluk: (Far.+Tr.) Dert, bela, uğursuzluk
 Krş. Belā, şor
 ş.+ıdın Ş04/05
şunçalik: Şu kadar
 ş. Y10/10
şundağ: Şöyle Krş. Şunday
 ş. 18/034, 42/002, 48/010, 65/009, 68/002, 68/002, 72/003, 73/020, 73/022, 78/060, 80/012, 83/015, 89/026, 106/032, 107/003, 107/029, 108/002, 123/002, 125/002, 127/004, 128/004, 144/015, Ş06/06, Y10/01, Y10/03, Y10/10, Y11/04, Y11/07, Y12/07, Y14/08, Y14/08, Y13/11, Y01/01, Y01/06, Y02/03, Y02/03, Y02/04, Y02/06, Y03/05, Y04/03, Y06/01, Y06/06, Y07/01, Y07/02, Y08/01, Y08/02, Y08/02, Y08/03, Y09/09, Y09/10, Y15/07, Y18/03, Y18/03, Y18/05, Y18/08, Y19/04, Y19/04, Y19/08, Y20/02, Y20/03, Y20/03, Y20/06, Y21/06, Y21/06, Y21/08, Y21/08, E01/02
 ş.+lar 27/012
şundağki: Şöyle ki

- ş. 103/005
şunday: Şöyle Krş. Şundağ
 ş. Y18/08
şū‘rā: (Ar.) Bir alanla ilgili oluşturulan
 danışma kurulu
 ş. Y18/05, Y18/05, Y19/05, Y19/05
 ş.+lar Y12/11, Y18/05, Y18/05,
 Y18/05, Y19/05, Y20/07
şurūb: (Ar.) Şurup
 ş. Y13/05
Şu Şi Can: Kişi adı
 ş. Y17/04, Y10/09, Y13/06
şübhe: (Ar.) Şüphe Krş. ‘acaba, şek
 ş. Y12/04, Y20/06
 ş.+sini Y11/04
şübhesiz: Şüphesiz Krş. Şeksiz
 ş.+dür Y15/12
şük: Sakin, sessiz
 Krş. hāmūş, şadāsız, sākin, tınc
 ş. 83/001, 109/001, 125/002,
 ş.+bol- 4/004, 28/001, 30/012,
 31/018, 46/009, 76/009, 107/029
 ş.+tur 22/003, 32/003, 35/022,
 39/002, 39/012, 50/003, 50/021
şükrāne: (Ar.) Şükran alameti
 ş.+si Y16/04
Şükrü Saraçoğlu: Türkiye Cumhuriyeti’nin
 eski dış işleri bakanı
 ş. Y13/12
şükür: (Ar.) Şükür, Tanrı’ya duyulan
 minneti dile getirme Krş. hāmd
 ş. 6/005, 30/004, 42/004, 56/012,
 75/001, 92/001, 95/002, 100/004,
 100/004, 139/014, 147/007, Ş04/01,
 Y13/05
 ş.+ayt- 7/017, 9/001, 18/049,
 30/012, 33/002, 44/008, 45/016,
 75/001, 97/012, 105/001, 106/001,
 106/047, 107/001, 109/030,
 118/001, 118/029, 119/062,
 136/001, 136/002, 136/003,
 136/026, 138/002, 138/004,
 140/013, 142/008
 ş.+kıl- 35/018, 52/009, 54/007,
 57/009, 69/030, 79/013, 108/003,
 111/002, 138/001
 ş.+kêl- 122/004, 145/010
 ş.+kêltür 118/019, 118/021,
 118/028, 119/008
 ş.+niş 26/007
 ş.+ler Ş03/03
şümşük: Sırtı kamburlaşmış
 ş. Y13/07
tā: Uzaklık belirten bir ünlem
 t. 73/017, 119/112, Ş02/01, Ş02/02,
 Ş05/04, E01/04
tab‘: Tabiat, huy, yaratılış
 t. Y18/02
ta‘accüb: (Ar.) Şaşa kalma
 t. Y01/05
ta‘alluk: (Ar.) 1. İlgili, ilişiği olma Krş.
 Müte‘allık
 2. Sevmek
 t. Y04/03
 t.+ını 105/022
ta‘ām: (Ar.) Yemek Krş. Aş, tamak
 t. Y11/09, Y14/06, E02/03, E02/03,
 E02/04
 t.+larını E02/03
ta‘arruz: (Ar.) Saldırma Krş. Hücüm
 t. Ş05/06, E02/01, E02/02, Y06/01,
 Y15/01, Y19/03
ta‘aşub: (Ar.) Taraftarlık etmek
 t.+larını Y02/02
tabaka: (Ar.) Tabaka, derece Krş. Derece,
 heşe
 t.+ları Y09/01
tabın-: Bulunmak
 Krş. Bulun-, tapıl-, tafıl-
 t.-adurğan Y14/04
 t.-urlar Y14/04
 t.-ıp Y14/02, Y14/04
 t.-mak Y14/02
 t.-mağdın Y14/04
tābi‘: (Ar.) Bağlı kalan, birinin emri altında
 olan
 t. Y06/04, Y08/01, Y12/10,
 Y14/02, Y18/02, Y18/07, Y18/07,
 Y18/08, Y18/08, Y19/07, Y20/01,
 Y20/08, Y21/05, Y21/05, Y21/08,
 Y21/08, Y21/08
 t.+dür 89/018
 t.+de Y19/07
 t.+deki Y09/09, Y18/07
 t.+sini Y10/03
 t.+siğa Y19/05
 t.+sige Y18/06
 t.+side Y16/04, Y16/04, Y18/06,
 Y21/03
 t.+sideki Y20/05
 t.+leri Y02/04
 t.+lerini Y13/06
 t.+lerige Y20/06
 t.+leride Y18/02
tabi‘at: (Ar.) Yaradılış, huy, mizaç Krş.
 ahlāk, fıtrat, hulk, hūy, meşreb,
 mizāc
 t. Y12/03
 t.+ıge Ş05/04

ṭabī'ī: (Ar.) Olağan, alışılmış, her zamanki gibi
 t., Ş04/02, Ş05/06, Y02/02, Y13/01, Y13/03, Y09/03, Y16/02, Y16/03, Y16/04, Y17/02,
 t.+dür Y05/02
 t.+dürki Y18/01

Tabor: Özel isim
 t. 89/012

tāc: (Ar.) Taç
 t. 21/004
 t.+ı 132/018
 t.+ını 89/039

tacik: Tacikler
 t. Y21/03

tāclandur-: Taçlandırmak
 t.-ur 8/006, 65/011, 103/005

ta'dād: (Ar.) Sayı Krş. 'add, 'aded, san
 t. Y06/04

ta'dīd: (Ar.) Hazırlanma
 E02/01, Ş06/06

taf-: Bulmak Krş. Bul-, tap-
 t.-ar Ş06/01
 t.-dı Ş03/03, Ş04/05, Ş04/06, Y10/08, Y11/10
 t.-duk Y04/03
 t.-dur Y09/02
 t.-ğan Y09/03, E01/01
 t.-ğanedi Y20/04
 t.-ğanığa Y14/05
 t.-ğanlığımızga Ş03/01
 t.-ğu E01/03
 t.-ıf Y08/04
 t.-ıp Ş03/03, Ş06/01, Y10/05, Y01/04, Y02/06, Y02/06, Y04/01, Y04/01, Y04/01, Y06/06, Y09/03, Y15/01, E02/06
 t.-ışmak Y17/04
 t.-kan Y06/06, Y07/02
 t.-mak Ş06/01, Y12/07, Y04/04, E02/05
 t.-tı Y13/01
 t.-tılar Y12/11
 t.-tım Y11/07
 t.-up Y03/06
 t.-ur Y03/03

tafal-: Bulabilmek
 t.-may Y07/02
 t.-maydur Y13/10

tafançı: Tabanca, silah Krş. kural, yarağ
 t. Y17/01, Y21/08, Y21/08
 t.+nın Y21/08, Y21/08
 t.+lar Y21/08
 t.+ların Y21/08
 t.+larını Y21/08

tafil-: Bulunmak
 Krş. Bulun-, tabın-, tapıl-
 t.-adur Y04/02
 t.-mas Y04/01
 t.-dı Y06/04, Y20/08
 t.-sa Y04/02
 t.-ıp Y10/09
 t.-mağandın Y17/04

tafşil: (Ar.) Etraflı olarak bildirme
 t. Ş05/04, Ş06/05, Ş06/05, Y06/01
 t.+i Y14/12

tafşilāt: (Ar.) Ayrıntılar
 t. Ş01/03

tafşur-: Teslim etmek Krş. tapşur-
 t.-adurğan Y21/03, Y21/03
 t.-dı Y09/12
 t.-du Y08/06, Y09/09
 t.-ğan Ş02/01
 t.-mak Y19/07
 t.-makta Y09/06
 t.-salar Y07/05, E02/04
 t.-sun Y17/01
 t.-up Ş05/06, Y06/06, Y13/07, Y07/03, Y07/04, Y09/09, Y09/09, Y17/01, Y21/05
 t.-uş Y21/03

tafşurul-: Teslim edilmek Krş. tapşurul-
 t.-up Y01/04
 t.-ğan Y20/05, Y21/03
 t.-ğanlığı Y20/03

taftesiz: (Far.+Tr.) Üzgün olmayan, kadersiz
 t. Y10/04

tağ: Dağ
 t. 104/018, 104/018, 121/001, Y12/01, Y12/01, Y12/07, Y12/07, Y12/07
 t.+dur 68/016
 t.+ka 68/016, 78/054
 t.+da Y07/05, Y07/05
 t.+daki 50/011
 t.+lar 46/002, 46/003, 68/016, 72/003, 80/010, 90/002, 97/005, 98/008, 104/018, 114/004, 125/002, 148/009, Ş06/05, Y12/01, Y02/04, Y04/04
 t.+ların 18/007, 50/011, 72/016, 95/004, 104/006, 104/008, 104/011
 t.+larını 104/032
 t.+larğa 83/014, 144/005
 t.+larda 147/009
 t.+lardadur 87/001
 t.+ım 2/006
 t.+ımnı 30/007
 t.+ıngā 43/003

- t.+ında 15/001
t.+ı 48/003, 48/011, 68/015, 68/016
t.+ıdur 68/015
t.+ıdëkdürler 125/001
t.+ınıñ Y21/08
t.+ını 74/002, 78/069
t.+ığa 24/003
t.+ıda 42/006, 48/002, 99/009,
Ş05/04
t.+ıdaki Y21/08
t.+ıdın 3/004
t.+ları 36/006, 65/007, Ş04/02
t.+larınıñ Y09/10
t.+larını Ş02/01
t.+larığa 133/003
t.+larıda Ş02/02, Y04/02
t.+larıdın 76/004, Ş06/03, Y11/06
- tağar:** Çuval
t. Y01/06, Y02/04, Y08/03,
Y08/03, Y08/03, Y08/04, Y09/09
t.+ıdın Y09/03
- tağammül:** (Ar.) Kötü ve güç durumlara
karşı koyabilme gücü
t. Ş02/01
t.+kıl- Ş03/02
t.+i Y04/02
- tahi:** Dahi
t. 2/006, 37/026, 52/005, 68/021,
71/014, 72/005, 77/007, 78/017,
78/030, 78/032, 78/041, 92/014,
105/012, 129/003, 139/016,
139/018, Ş02/01, Ş02/01, Ş02/03,
Ş02/05, Ş06/03, Ş06/04, Y10/05,
Y11/03, Y11/09, Y01/04, Y06/05,
Y07/02, Y07/06, Y17/02, Y18/08,
E01/01, E02/03
- taḥkik:** (Ar.) Soruşturma Krş. taḥkikāt
t. Y05/05, Y09/08
t.+kıl- Y11/04
- taḥkikāt:** (Ar.) Soruşturma Krş. taḥkik
t. Y07/06
t.+ı Y07/06, Y07/06
- taḥkikle-:** Araştırmak, soruşturmak
Krş. soruştur-
t.-r 37/011
t.-r sen 139/003
t.-p Y02/05, Y09/09
- taḥkır:** (Ar.) Aşağılama, onur kırma
t. 107/012
t.+durmen 119/141
t.+kıl- 10/003, 10/013, 15/004,
51/017, 53/005, 69/034, 73/021,
89/038, 102/018, 106/024
t.+i 22/007
- taḥkırle-:** Aşağılamak
- t.-p 22/024
- taḥlîş:** (Ar.) Kurtarma
t. 51/004
- taḥmîn:** (Ar.) Aşağı yukarı bir fikir
söyleme
t. Y07/06
- taḥmînen:** (Ar.) Aşağı yukarı
t. Y04/06, Y16/01, Y16/04,
Y19/06,
- taḥrîrî:** (Ar.) Yazma, yazılma
t. Y18/07
- taḥrîrât:** (Ar.) Yazılanlar
t. E01/06, Y17/04
- taḥşîl:** (Ar.) İlim öğrenme
t. Ş04/01, Y11/07
t.+ide Y15/06
t.+leride Y05/06
- taḥşîş:** (Ar.) Bir şeyi birine veya bir şeye
mahsus kılma
t. Y02/02, Y14/02
t.+kıl- Ş01/01, Y15/06
- taht:** (Far.) 1. Taht 2.alt
t. Y17/02, Y17/02, Y19/01
t.-ı taşarrufıda Y14/11
t.-ı nüfûzıda Y14/12
t.-ı ḥimāyeside Y17/02, Y19/01
t.-ı ḥimāyesige Y17/02
t.+ta 9/004, E01/06
t.+tın E02/02
t.+ıñ 45/006
t.+ıñınıñ 89/014
t.+ıñını 89/004
t.+ında 132/012, 132/012
t.+ı 11/004, 89/036, 94/020
t.+ınıñ 97/003
t.+ını 9/007, 89/029, 89/044
t.+ıda 47/008, 55/020, Y18/02
t.+ları 122/005, 122/005
- tahta:** Tahta
t. Y16/04, Y16/04
t.+larını Y16/04
- tahtbun:** Bir öğrenci yurdu
t. Y07/05
- tahu:** Bir deniz adı
t. Y20/04, Y20/04, Y20/04, Y20/04
- taḥvîf:** (Ar.) Korkuya düşürme
t. +et- Ş02/03
- tā'ife:** (Ar.) Bölük, takım, fırka
Krş. Bölük, fevç, gürüh, kısım,
parça, şu'be
t.+ge 105/013, 147/020
t.+ler 2/001, 9/015, 9/019, 10/016,
18/049, 57/010, 67/004, 72/011,
72/017, 79/001, 79/010, 86/009,
102/015, 106/035, 108/004,

- 113/004, 117/001, 118/010, 46/006, 46/009, 98/002, 115/002
t.+lerniñ 18/043, 33/010, 44/011, 44/014, 47/008, 79/010, 96/003, 96/010, 105/044, 106/027, 106/041, 106/047, 110/005, 111/006, 126/002, 135/015
t.+lerni 9/005, 44/002, 47/003, 59/005, 59/009, 67/005, 78/055, 80/008, 94/010, 135/010
t.+lerge 79/006, 149/006
t.+leri Ş06/04
- taķa-:** Takmak, iliştirmek
t.-dı Y13/07
- taķaķ:** Kapı kolu
t.+larını 107/016
t.+larını 147/013
- taķal-:** Takılmak
t.-sa Y13/08
- taķat:** (Ar.) Güç
Krş. bāzū, kuvvet, küç, maķdūr
t. Ş05/04, Y21/02
t.+im 101/005
- taķdīm:** (Ar.) Sunma
t. 107/022, 116/017, Y13/07, Y18/07
t.+kıl- 27/006, 50/014, 50/023, 72/011, Y21/06
- taķdīr:** (Ar.) Beğenme, değer verme
t. Y13/07, Y02/02
t.+kıl- Y03/01
t.+de Y07/04, Y09/10
- tā ki:** Bir ünlem
t. 2/012, 8/002, 9/014, 10/018, 11/002, 13/004, 18/040, 30/003, 30/012, 33/019, 39/001, 39/013, 41/011, 48/013, 51/004, 51/008, 59/011, 60/005, 61/007, 62/003, 64/004, 67/002, 68/018, 68/023, 68/023, 68/030, 73/028, 77/001, 78/005, 78/007, 81/012, 83/004, 83/016, 83/018, 85/006, 85/009, 86/017, 90/011, 90/014, 92/015, 94/013, 101/006, 101/008, 102/021, 104/005, 104/009, 104/015, 105/022, 105/045, 106/005, 106/005, 106/005, 106/008, 106/026, 106/027, 107/007, 108/006, 109/015, 109/031, 113/008, 119/005, 119/012, 119/017, 119/018, 119/072, 119/077, 119/080, 119/101, 119/116, 119/116, 119/125, 119/148, 125/003, 130/004, 140/010, 142/008, 145/012, 149/006, 149/008, 149/009
- taķir:** Döşek yapılan bir madde
t. Ş02/05
t. +ğa Ş02/05
- taķlīd:** (Ar.) Taklit etme
t. Y06/06
t.+kıl- Y10/09
- taķrīr:** (Ar.) Yerleştirme, yerleştirilme
t. 89/004, 101/007, 102/028, 103/019
t.+dur 93/002, 96/010
t.+bol- 140/011
t.+kıl- 8/002, 24/002, 48/008, 78/069, 87/005, 89/002, 99/004, 119/038, 119/091
t.+kılın- 89/021, 89/037
- taķsīm:** (Ar.) Bölme, bölüm Krş. Bölüm
t. Ş06/04, Y11/09, Y11/12, Y12/06, Y15/04
t.+kıl- 22/018, 60/006, 68/013, 108/007, Y02/02
- taķvā:** (Ar.) Allah'tan korkma, dinin yasak ettiğı şeylerden kaçınma
ehl+i t. 132/016, 31/023, 37/028, 50/006, 52/009, 79/002, 85/008, 89/019, 97/010, 116/015, 132/009, 145/010, 148/014, 149/001, 149/005, 149/009
t.+lar 149/005
t.+larınñ 149/001
t.+larımın 50/006
t.+larınñ 132/009, 145/010
t.+larınñın 52/009, 79/002
t.+larınğa 89/019
t.+ları 31/023, 132/016
t.+larınñ 97/010, 116/015, 148/014
t.+larını 37/028
t.+larığa 85/008
t.+larıda 149/009
- taķviye:** (Ar.) Kuvvetlendirme
t. Y11/08
- tal:** Dal
t. Y09/03, Y09/03
t.+dēk 128/003
t.+nı 80/008, 80/015
t.+larını Y15/04
t.+larını 78/047, 105/033
- tal-:** Yorulmak Krş. Çarçe-, ĥar-, hasra-
t.-madı 77/002
- tala:** Sokak Krş. Küçe
t.+da 31/011
- taķala:** Bir çeşit kıyafet
t.+lar Y07/01
- talāķ:** (Ar.) Boşama

- t. Y02/06
- tālān:** (Far.) Talan, yağma
t.+kıl- Y18/05
- tālān-:** Talanlanmak
t.-ıp Y18/06
- talaş-:** Münakaşa etmek, tartışmak Krş.
Tartış-
t.-urlar Y12/06
t.-ıp Ş06/03, Ş06/06, Y12/06, Y12/06
- Talavira:** Yer adı
t. Y20/03, Y20/04
- ṭaleb:** (Ar.) İsteme, dileme
Krş. İrāde, ricā, tileş
t. 9/012, Ş06/02, Y12/10, Y12/11, Y13/09, Y14/02, Y06/04, Y06/05, Y09/12, Y15/09, Y15/11, Y17/01, Y17/01, Y19/02, Y19/03
t.+kıl- 10/004, 10/013, Y15/09, Y19/03, 27/004, 45/012, 119/058, 137/003
t.+ge Y21/06
t.+ini 106/015
t.+ide Ş02/02
t.+lerimizniñ Y18/08
t.+leri Y15/02, Y18/05
t.+lerige Y21/06, Y21/06, Y21/06, Y21/06
- ṭalebe:** (Ar.) Öğrenci Krş. Şākird
t. Y10/11, Y11/08, Y14/05, Y14/08, Y13/07, Y01/03, Y03/05, Y06/04, Y07/05, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/08
t.+niñ Y14/06
t.+den Y14/05
t.+din Y18/07
t.+ler Y10/07, Y10/07, Y10/08, Y12/08, Y12/08, Y13/03, Y13/03, Y13/03, Y03/05, Y05/06, Y06/04, Y08/04, Y16/01, Y18/07, Y18/07, Y21/02
t.+lerniñ Y10/11, Y03/05, Y08/04, Y18/07, Y18/07, Y14/06
t.+lerni Y14/07, Y03/05, Y18/07, Y18/08, Y18/08
t.+lerge Y18/07
t.+si Y05/05, Y19/06, Y19/06
t.+miz Y18/03
t.+lerimiz Y20/06
t.+lerimizniñ Y03/06
t.+lerimizni Y05/06
t.+lerimizdin Y16/03
- t.+leri Y10/07, Y10/09, Y12/07, Y14/07, Y14/07, Y14/08, Y03/03, Y05/06, Y06/04, Y06/06, Y07/06, Y07/06, Y08/05, Y09/04, Y15/09, Y16/02, Y19/06, Y19/06, Y19/06, Y19/06, Y19/06, Y21/07
t.+lerinin Y05/06
t.+leriğa Y05/05
t.+lerige Y03/05
t.+leridin Y05/06
- ṭalebnāme:** İstek kâğıdı
t. Y08/04, Y17/01
t.+ni Y08/04
- talful-:** Atılmak
t.-gen E02/03
- ta‘līm:** (Ar.) Öğrenme, öğretme
hey‘et+i t. Y08/05
uşul+i t. Y18/07
t. 25/005, 51/013, 71/017, 86/011, 94/013, 94/011, 105/022, 119/103, 132/012, 144/001, Ş01/02, Ş04/01, Ş06/05, Y12/02, Y14/01, Y14/04, Y19/08
t.+bër- 25/009
t.+ler Y12/02, Y12/02
t.+lerde Y06/01
t.+lerige Y12/07
- ṭa‘limāne:** (Ar.) Askerlik eğitimi
t.+sidin Ş04/06
- ta‘līmat:** (Ar.) Bir işin ne yol ile yapılacağını gösteren emir
t.+ı ‘āliyeleriğa Y14/04
t.+ı kur‘āniyedini Y14/01
t.+ı kur‘āniyenin Ş06/05
t.+ığa Ş06/05
- tallık:** Dallık, dalların olduğu yer
t. 107/038
t.+nı 80/015
- talon:** Kupon, fiş
t. Y19/07, Y19/07
- tam:** Duvar, dam
t. 62/003, 68/008, Y20/05
t.+da 144/014
t.+larını 80/012, 89/040, Y01/02
- tam-:** Damlamak
t.-adur 65/011
t.+ğanlardın 19/010
- ṭama‘:** (Ar.) Doymazlık, çok isteme
t.+ğa 119/036
- tamaq:** 1. Yemek Krş. Aş, ta‘ām
2. Damak Krş. tamgaq
t. Y09/04
t.+nıñ Y19/03
- ṭama‘kār:** (Ar.) Açgözlü
t. 10/003

ṭama'kārīḫ: (Ar.+Tr.) Açgözlülük
t.+tın Ş02/05

tamakü: Tütün
t. Y02/06

tamam: (Ar.) Tamam, tam
t. 8/001, 8/009, 9/001, 9/014,
13/002, 16/003, 19/004, 23/006,
25/005, 27/004, 32/003, 35/028,
37/024, 37/026, 38/012, 38/6,
41/003, 44/015, 44/022, 45/013,
45/016, 47/002, 47/007, 48/002,
50/021, 56/001, 56/002, 56/005,
57/005, 57/011, 59/015, 64/006,
71/009, 71/015, 71/024, 72/015,
72/019, 73/014, 74/022, 78/014,
83/018, 86/003, 86/012, 88/017,
89/016, 96/001, 96/009, 97/005,
97/009, 102/008, 105/008, 105/016,
105/021, 106/048, 107/011,
108/005, 111/002, 116/014,
116/018, 119/010, 119/034,
119/069, 119/097, 119/145,
138/001, 139/004, 145/009, Ş01/03,
Y10/09, Y10/09, Y11/09, Y11/10,
Y11/12, Y11/12, Y12/04, Y12/06,
Y14/05, Y14/11, Y13/08, Y13/11,
Y02/02, Y04/04, Y06/04, Y07/05,
Y08/03, Y08/03, Y08/04, Y09/01,
Y09/02, Y09/12, Y15/03, Y15/07,
Y16/02, Y18/01, Y18/03, Y18/05,
Y18/05, Y18/06, Y18/07, Y19/02,
Y19/02, Y19/03, Y19/03, Y19/05,
Y19/06, Y20/05, Y21/03, Y21/04,
Y21/06, Y21/06, Y21/06, E01/02,
E01/05
t.+kıl- 20/005

tamarla-: Damarlamak, yeşillenmek
t. -r 65/012

tambur: Bir müzik aleti
t. Y19/03

tamçı: Usta, dam yapan
t. Y01/04, Y04/03
t.+lar 118/022

tamdur-: Damlatmak, yağmur yağdırmak
t.-dılar 68/008

tamğak: Damak Krş. Tamak
t.+ımğa 22/015, 137/006

tamğu: Damga
t. Y12/05, Y21/01, Y21/01,
Y21/01, Y21/08
t.+nı Y12/07, Y21/08
t.+nu Y21/02

ta'mīr: (Ar.) Onarma, düzeltme Krş. İslāḥ,
iṣlāḥāt, tanzīm, tehzīb

t. Ş02/06, Ş02/06, Ş03/01, Ş06/06,
Y18/01, Y19/04, Y20/02, Y20/05,
Y20/06, Y20/06, Y20/06, Y20/06
t.+ğa Y12/04

t.+i Y20/02
t.+iğa Y10/05

ta'mīrāt: (Ar.) Onarmalar, düzeltmeler
t. Y18/01, Y20/02
t.+iğa Y05/01
t.+larını Y07/03

tamur: Damar
t. Y19/04
t.+ı Y19/02, Y15/07

taḡ: Sabah Krş. şabāḥ
t.+at- 46/006, 90/014, 119/147,
143/008
t.+la Y02/03

taḡ-: Sarmak, bağlamak Krş. Bağla-
t.-ip 147/004

tan-: İnkâr etmek
t.-ar 10/003, Y10/08

ṭānāb: Miras olarak düşen pay
78/055
t.+lar 16/006

ṭa'ne: (Ar.) Sövmeye, çekiştirme, yerme
t. 31/018

tanı-: Tanımak Krş. Tanu-, tonu-
t.-ş Y20/02

tanıl-: Tanındı
t.-dı Ş02/03

tanış-: Tanışmak Krş. Tonus-
t.-ış Y21/05

tanğa: (Fr.) Tank Krş. Tanke
t. Y09/11

tanke: (Fr.) Tank Krş. Tanğa
t. Y11/11, Y16/01, Y18/05

tankevüzör: Büyük tank
t. Y04/06

taḡla-: Yöneltmek
t.-pdurlar 64/003
t.-ğanda 58/007

ṭanṭana: (Ar.) Görkem
t. Y17/03
t.+lar Y16/02

ṭanṭanalık: (Ar.+Tr.) Görkemli Krş.
Ṭanṭanalık
t. Y07/06

ṭanṭanalık: (Ar.+Tr.) Görkemli Krş.
Ṭanṭanalık
t. Y18/07

tanu-: Tanımak Krş. Tanı-, tonu-
t.-ğan Y07/03
t.-ğuç Y02/01
t.-mağan Ş04/04, Y11/01
t.-mağlık Ş06/02

- t.-maska Y19/01, Y19/01
t.-may Y02/06
t.-p Ş04/06, Ş05/04, Y09/09,
Y09/09, Y09/09, Y21/03
t.-sun Y11/12
t.-ymız Y02/05
- tanul-:** Tanınmak Krş. Tonul-
t.-mağanı Ş01/02
- tanut-:** Tanıtmak Krş. Tonut-
t.-tı Ş02/03
- tanuyal-:** Tanıyabilmek
t.-may Y19/05
- tanzîm-:** (Ar.) Düzeltme, düzenleme
Krş. İslâh, ıslâhât, tehzîb, ta'mîr
t.+ige Ş02/06
- tap:** Sırt
t.+larını 65/010, 129/004
- tap-:** Bulmak Krş. Bul-, taf-
t.-amen 119/104
t.-amız 80/003, 80/007, 80/019
t.-ar 21/008, 128/004
t.-arlar 36/008, 122/007
t.-ğanımda 75/002
t.-ğaylar 72/017
t.-ğaymen 106/005
t.-ğaymız 90/011
t.-ıp 13/002, 44/003, 89/020,
Y04/02, Y09/09, Y09/09, Y16/03,
Y16/03, Y18/08, Y19/05
t.-ıpdur 84/003
t.-ıpdurmen 119/053
t.-kan 119/162
t.-kandır 28/007
t.-kanlarınkidin 4/007
t.-kay 68/023
t.-kayêrdim 55/009
t.-madılar 107/005
t.-madım 69/021
t.-mağunça 132/005
t.-mapdur 76/006
t.-mas 49/015
t.-massen 17/003
t.-tı Y17/01
t.-tım 116/004
- tapa:** Serzeniş, başa kalkma Krş. Deşnem
t. 15/002, 42/010, 44/016, 79/004,
79/012, 109/025
t.+kıl- 55/013, 74/010, 74/018,
74/022, 89/051, 102/008
t.+kıl- 119/042
t.+sı 22/007, 39/009
t.+sını 89/051
- tapan:** Taban, ayak Krş. Ayağ, fut, kadem,
put
t.+ımdın 49/005
- t.+ını 41/009
- tapıl-:** Bulunmak
Krş. Bulun-, tabın-, tafıl-
t.-ur 32/006
t.-madı 37/036, 77/019
- taplık:** Yükseklik Krş. eğizlik
t. 75/005
- tapşur-:** Teslim etmek Krş. Tafşur-
t.-dı 106/041, Y15/10
t.-ğıl 22/008, 37/005
t.-mağanlığı Y19/07
t.-mağıl 74/019
t.-mağçı Y21/02
t.-mağdur Y08/05
t.-up 27/012, 37/033, 41/002,
78/051, 118/018, 119/122, Y20/08,
Y21/01, Y21/08, Y21/08
t.-upsen 50/019
t.-ur 10/014
t.-urêrdi 78/061
t.-urmen 31/005
- tapşurul-:** Teslim edilmek Krş. tafşurul-
t.-ur 63/010
- tar:** 1. Müzik aleti 2. Dar
t. 45/008, 150/004, Y16/02
t.+êdi Y21/04
- taraf:** (Ar.) Taraf Krş. Cihet, etrâf, yak,
yan
t. Ş02/05, Ş06/02, Y12/12, Y06/04
t.+nın Y19/01, Y19/02
t.+ge 78/066, 121/001, Ş04/05,
Ş05/06, Ş05/06, Ş06/03, Y04/01,
Y09/03, Y09/05, Y15/11, Y17/03,
Y20/04, Y21/02, Y21/02, E01/02,
E01/02, E01/03, E01/05, E01/05,
E01/05, E02/06
t.+ta 12/008, 31/013, Ş03/02,
Y08/05, Y08/06, Y09/12, Y21/01,
Y21/04, E01/05
t.+taki Y21/04
t.+tan Y08/06, Y17/02, Y17/02,
Y18/03, Y18/08, Y21/04, Y21/04
t.+tın 3/006, Ş01/03, Ş02/01,
Ş02/05, Ş02/06, Ş05/04, Ş06/06,
Ş06/06, Y10/02, Y10/11, Y10/12,
Y11/03, Y11/05, Y11/11, Y11/12,
Y14/11, Y01/01, Y01/01, Y01/05,
Y03/01, Y03/05, Y04/06, Y05/03,
Y07/05, Y08/05, Y09/11, Y09/11,
Y09/11, Y09/12, Y15/02, Y17/02,
Y17/03, Y18/06, Y19/02, Y19/02,
Y19/02, Y19/06, Y21/01, Y21/03,
Y21/04, Y21/04, Y21/04, Y21/05,
Y21/07, Y21/08, Y21/08, E01/01,
E01/02, E01/02, E01/02, E01/03,

E01/05, E01/06, E01/06, E01/06,
E02/06, E02/06
t.+large Ş04/06, Y21/06
t.+larda Ş05/05
t.+lardaki 48/003
t.+lardaki Y19/04
t.+ımge 70/005, 119/079, 141/001,
142/005
t.+ımgedür 56/009, 118/006
t.+ımdadur 118/007
t.+ımdın Y05/03
t.+ııge 123/001, 141/008
t.+ından Y14/10, Y08/04, Y08/04,
Y08/04, Y18/06, Y19/05, Y19/06
t.+ındın Ş05/06, Ş05/06, Y12/08,
Y14/09, Y13/07, Y13/10, Y03/04,
Y04/02, Y05/06, Y05/06, Y05/06,
Y05/06, Y06/04, Y09/05, Y18/06
t.+ı Y16/02
t.+ıga 68/031, Y20/05
t.+ıge 5/007, 28/002, 34/015,
98/003, 138/002, Ş05/04, Y17/01,
Y17/03, Y17/03, Y18/05, Y19/01,
E02/02
t.+ıgedürler 25/015
t.+ıda Ş03/01, Y10/12, Y11/03,
Y14/10, Y03/04, Y17/02, Y19/01
t.+ıdaki Ş05/05, Y08/02, Y16/01
t.+ıdan Y08/05, Y18/02, Y19/07,
Y21/07, Y11/04, Y11/12, Y14/11,
Y08/05, Y16/03, Y18/02, Y19/03,
Y19/07, Y20/03, Y20/06
t.+ıdın 109/020, 118/023, 127/003,
Ş01/02, Ş01/03, Ş03/01, Ş03/02,
Ş03/02, Ş03/02, Ş03/03, Ş03/03,
Ş04/04, Ş04/06, Ş04/06, Ş04/06,
Ş05/01, Ş05/03, Ş05/04, Ş05/05,
Ş05/05, Ş05/05, Ş05/05, Ş05/06,
Ş06/02, Ş06/02, Ş06/02, Ş06/05,
Ş06/06, Ş06/06, Ş06/06, Y10/04,
Y10/09, Y10/11, Y14/06, Y14/11,
Y13/04, Y13/09, Y01/03, Y02/04,
Y02/06, Y03/04, Y03/04, Y03/05,
Y03/06, Y06/04, Y06/05, Y06/05,
Y06/06, Y07/06, Y08/01, Y09/08,
Y09/08, Y09/11, Y15/09, Y15/10,
Y17/01, Y17/01, Y17/01, Y18/05,
Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/08,
Y18/08, Y19/01, Y19/02, Y19/02,
Y19/02, Y19/02, Y19/02, Y19/02,
Y19/02, Y19/02, Y19/03, Y19/06,
Y19/06, Y19/06, Y19/06, Y19/06,
Y19/06, Y19/06, Y19/06, Y19/06,
Y19/06, Y19/06, Y19/06, Y19/06,
Y19/07, Y19/07, Y19/08, Y20/07,

Y20/08, Y20/08, Y21/01, Y21/04,
Y21/04, Y21/04, Y21/05, Y21/05,
Y21/07, Y21/07, Y21/07, E01/05,
E02/02, E02/02
t.+ımızda 124/001, 124/002
t.+ları Y20/03
t.+larının Y14/07
t.+larıge Ş05/03
t.+larıdın Ş05/04, Y10/08

tarafdār: Yandaş

t.+ı Y19/01, Y19/02
t.+ları Y05/02, E02/02

taral-: Dağılmak, yayılmak Krş. çuval-

t.-dı Y10/09, Y04/04
t.-ıp 68/002, Ş04/06, Y02/05,
Y04/01
t.-ğan Y19/01
t.-ışı Y10/04
t.-ışını Y19/03
t.-maқта Y18/02

taralış: Yayılış

t.+ıga Ş06/03

tarat-: Dağıtmak, yaymak Krş. Tarķat-,
yay-

t.-ıp Y11/02, Y12/05
t.-maқ E02/03

taratal-: Yayılabilmek

t.-may Y06/04

tarçılıq: Darlık Krş. Tarlık

t. Y17/04
t.+nın Y05/02

ta‘rif: (Ar.) Etrafiyla anlatma

t. Y19/06

tārīh: (Ar.) Tarih

aḥvāl+i t. Ş04/01
ḥaḳīqat+i t. Ş05/04
t.+i ālem Ş04/05
t.+i ‘ālemde E01/01
t.+i hicri Y14/05, Ş06/03
t.+i hicriñ Ş06/02
t.+i islām E01/01
t.+i milādiyenin Ş05/02
t.+i millimizni Ş04/02
t.+i milliyemizni Ş04/02
t. Ş04/01, Ş04/02, Ş05/04, Y10/07,
Y05/01, Y09/08, Y10/04, Y10/05,
Y10/10, Y10/10, Y10/10, Y10/10,
Y14/10, Y08/03, Y18/04, Y19/03,
Y19/08, E01/05
t.+niñ Y12/01
t.+tin Ş02/03
t.+i Ş04/01, Ş05/02, Y08/06
t.+iniñ Y20/03
t.+ide Ş04/02
t.+inde Y13/04, Y13/04

- t.+iden Y08/06
t.+imiz Ş04/02
t.+imizniş Y10/10, Y10/10
t.+imizni Y10/10, Y10/11
t.+imizğa Ş04/01
t.+imizde Y02/05
t.+imizden Y10/10
t.+leride Ş05/03
t.+lerideki Y05/01
- tarıka:** (Ar.) Tarz, şekil, usul, suret, kılık
Krş. hâlet, huşûş, keyip, şekl, yosun
t.+i müstakim Ş06/01
t. Ş02/03, Y07/01, Y09/06, Y10/07,
Y10/08, E01/03
t.+da Y18/07
t.+sığa 110/004
- tarğa:** Dağılmak
t.-p Y12/07
- tarğal:** Dağıtabilmek, yayabilmek
t.-dı Ş02/04
t.-uvı Y05/05
- tarğat:** Dağıtmak, yaymak Krş. Taral-,
yay-
t.-uçı Y05/05
- tarğatıl:** Dağıtılmak, yayılmak
t.-ğan Y09/10
- tarlık:** 1. Müzik aleti "Tarlık"
2. Darlık Krş. Tarçılık
t. 33/002, 92/003, 119/143,
144/009, Y02/02
t.+tın Y04/01
- Tarşiş:** Özel isim
t.+niş 72/010
- tart:** Çekmek Krş. Çek-
t.-adur 7/014, 55/005, 84/002,
Y13/11
t.-adurğan Y12/04
t.-ar 37/009, 42/002, 119/081,
143/006
t.-arlar 119/082, 119/124
t.-ğan 42/001
t.-ıp 7/013, 11/002, 18/017, 22/010,
22/011, 30/001, 38/6, 50/001,
50/020, 58/002, 71/006, 88/015,
88/015, 89/033, 94/020, 113/003,
121/008, 125/002, 129/001,
129/002, Ş02/01, Ş02/01, Ş02/03,
Ş02/05, Ş05/03, Ş06/03, Ş06/03,
Ş06/03, Y11/09, Y14/11, Y01/04,
Y03/03, Y04/01, Y07/03, Y08/01,
Y08/01, Y08/05, Y15/11, Y16/04,
Y17/01, Y17/01, Y17/02, Y17/04,
Y17/04, Y18/02, Y18/03, Y19/08,
Y20/01, Y20/02, Y20/02, Y20/02,
Y20/02, Y21/01, E02/05
- t.-ıpal Y01/04
t.-ıpdurlar 37/015
t.-ıpdurmen 73/014
t.-kan 9/014, 48/006, 74/021,
Y18/04
t.-kanda 10/010
t.-kanga 9/009, 10/018
t.-kanı 46/003
t.-kanım 119/071
t.-kuçılar 103/007, 146/007
t.-mas E01/04
t.-maslar 73/006
t.-may Y01/01
t.-maymen 23/001
- tartıl:** Çekilmek Krş. Çekil-, tartıl-
t.-adurğan Y12/04
t.-ıp Y15/05, Y15/08, E02/02
t.-ğan Y12/05
- tartın:** Çekilmek Krş. Çekil-, tartıl-
t.-may Y02/06
- tartış:** Tartışmak, müzakere etmek Krş.
Talaş-
t.-mak Y17/03
- tartuğ:** Armağan, hediye Krş. Hediye,
savğa
t. 45/012, Y11/09, Y12/06
t.-lar 72/010
t.-larnı Y12/06
- tarz:** (Ar.) Tarz, davranış biçimi
t. Y02/05, E01/04
t.+da Y19/08, E01/02
- tas:** Az, biraz Krş. Ançamunça, biraz
t. 73/002
- taşaffi:** (Ar.) Saf, duru Krş. hâliş
t. Y09/02
- taşarruf:** (Ar.) Sahip olma
t. 141/004, Y02/01
t.-kıl- 83/012
t.-ığa Ş03/01, Ş04/04
t.-ıda Y14/11
t.-ımızdaedi Ş05/03
- taşavvur:** (Ar.) Zihinde şekillendirme,
kurma
t.-kıl- Ş01/01
- taşdık:** (Ar.) Doğrulama, onaylama
t. Ş04/06, Y17/03, Y18/05, Y21/04,
Y21/04, Y21/04, Y21/04, Y21/04,
Y21/04, Y21/05, Y21/05, Y21/05,
E01/06, E02/02
t.-kıl- Y08/05, Y14/05, Y21/04,
E01/06
- taşhîh:** (Ar.) İyileştirme Krş. İşlâh
t.-kıl- Y06/01
- taşnîf:** (Ar.) Sınıf, sınıf ayırma
t. E01/05

taş: 1. Dış 2. Taş
 t. 118/022, Y11/10, Y12/05,
 Y05/04, Y16/04, Y16/04, Y21/01,
 E02/03
 t.+tın Y19/06
 t.+ka 91/012
 t.+kı Y20/03, Y20/03, Y20/03,
 Y20/04, Y20/04, Y20/04, Y20/04,
 Y20/04, Y13/12
 t.+ı 118/022
 t.+ını 114/008, Y12/05, Y07/01
 t.+ıda Y11/09, Y11/09, Y12/04,
 Y12/04, Y12/06, Y12/07, Y13/07,
 Y13/08, Y02/06, Y08/02, Y08/04,
 Y16/04, Y17/03, Y18/04, Y19/03,
 Y19/05, Y19/05, Y19/07, Y19/07,
 Y20/05, Y20/06, Y20/07, Y20/08,
 Y21/03, Y21/03, Y21/05, Y21/08,
 Y21/08, Y21/08
 t.+ıdaki Y01/03
 t.+ıdın Y05/05
 t.+ları 102/014, 144/013, Y19/06

taş-: Taşmak
 t.-adur 45/001
 t.-ıp 23/006, Ş03/03
 t.-kanda 32/006
 t.-kanlar 102/008

taşı-: Taşımak
 t.-ğuçılar Y05/05

taşkarı: Dışarı Krş. hāric, sırt
 t. 41/006, Ş02/01, Y01/04

Taşkend: Taşkent
 t. Ş06/04
 t.+ge Y19/05

Taşkurğan: Yer adı
 t.+dın Y09/07

taşla-: Dışlamak, atmak, bırakmak
 Krş. kaldır-, kaldur-, sal-
 t.-dı E01/05
 t.-ğanlar Y05/04
 t.-gıl 55/023
 t.-ma Y01/05
 t.-madım 18/023
 t.-madın 60/010, 108/011
 t.-makdur Y19/01
 t.-makları E01/01
 t.-maydur 94/014
 t.-mdur 77/007
 t.-p 2/003, 18/042, 27/009, 43/002,
 44/009, 44/024, 51/011, 60/001,
 71/009, 88/014, 89/030, 89/038,
 89/044, 102/011, 119/119, 144/006,
 147/017, Ş04/02, Y11/07, Y11/08,
 Y11/11, Y12/05, Y12/07, Y14/07,
 Y14/08, Y13/06, Y13/12, Y01/03,

Y01/05, Y04/04, Y16/03, Y19/08,
 Y20/06, Y20/08, E01/02
 t.-pdur 36/004
 t.-pdursen 74/001, 89/039
 t.-r 50/018
 t.-rērdi 78/050
 t.-rlar 55/004
 t.-rsen 73/018
 t.-şka Y16/03
 t.-ymen 60/008, 108/009

taşlan-: Dışlanmak, atılmak, bırakılmak
 Krş. Atıl-, kaldurul-, koyul-
 t.-urlar 141/006
 t.-dım 22/010
 t.-ğaylar 140/010
 t.-ıp 88/005
 t.-ğan Y20/04
 t.-ğanı 46/002

Taşmalık: Yer adı
 t. Y12/06

taştur-: Taştırmak
 t.-up 74/015

taşturul: Taştırılmak
 t.+ğu 78/020

tat-: Tatmak
 t.-arlar 127/001
 t.-ınlar 34/008

Tatar: Tatarlar
 t. Y06/05, Y07/06

tatık: Tadılmış
 t.+ımğa 119/103

ta‘fil: (Ar.) Çalışmaya ara verilen süre
 t.+ge Y15/12

tatlıghık: Tatlılık
 t.+ı Y12/06

tatlıkrak: Tatlıya yakın
 t. 119/104

ṭā‘un: Pislikten kaynaklanan bir hastalık
 t. Y07/03, Y07/05

ṭavāf: (Ar.) Bir şeyin çevresini dolaşma
 t.+nın Y06/02

ṭavar: 1. Mal 2. Çin kumaşı
 t. Y07/01, Y07/01, Y11/09, Y18/07

tavişkan: Tavşan
 t. Y12/01

ta‘vīz: Taviz, bedel verme
 t. Y08/04, E02/06

tavşiye: (Ar.) Öğütme, yol gösterme
 t. Ş03/03, Y18/04

tay-: Kaymak Krş. Tayla-
 t.-mas 37/031
 t.-pērdiler 73/003
 t.-ğalı 73/002

ṭāy: (Far.) Eşit, denk Krş. ten
 t.+kıl- Y01/01

ṭayaḳ: Dayanak, değnek Krş. ‘aşā
t.+larını Y01/05

tayaḳ: Dayak
t. E02/03

ta‘yīn: (Ar.) 1. Ayırma, belli etme 2. Bir
göreve koyma
t. 75/002, 79/011, 102/013,
102/020, Ş01/01, Ş04/05, Ş05/06,
Ş05/06, Ş05/06, Ş06/05, Ş06/05,
Y14/05, Y01/03, Y06/03, Y16/01,
Y17/03, Y17/04, Y18/06, Y18/08,
Y19/01, Y19/03, Y19/03, Y19/07,
Y19/07, Y20/05, Y20/05, Y20/07,
Y21/01, Y21/08, E01/06, E01/06
t.+kıl- 81/005, Y15/09, Y15/10,
Y17/04, Y18/06, Y18/07
t.+kılın- Ş05/05

ta‘yīnla-: Bir göreve konmak Krş. ta‘yīnle-
t.-ğan 44/011

ta‘yīnlan-: Bir göreve konulmak
t.-ğandurlar 49/014

ta‘yīnle-: Bir göreve konmak Krş. ta‘yīnla-
t.-di 78/005, 104/019
t.-gil 61/007
t.-p Y18/08
t.-maḳçı Y18/08

tayla-: Kaymak Krş. Tay-
t.-ydu 94/018
t.-mapdu 17/005
t.-mapdurlar 18/037
t.-ganda 38/016

Taymıs: Londra’da çıkan bir gazete
t. Y15/08

ṭayyār: (Far.) Hazır Krş. ḥāzır
t. 57/007, 108/001, Y12/12,
Y12/05, Y16/03, Y17/02, Y19/06
t.+dur 57/007, 112/008
t.+durmen 38/017
t.+durlar 120/007, Ş02/02
t.+bol- 119/173
t.+kıl- 7/013, 11/002, Y12/05,
Y18/07, 21/012

ṭayyārila-: (Far.+Tr.) Hazırlamak Krş.
ḥāzırila-, rāstla-
t.-p Y18/07, Y20/06
t.-ğan Y21/03
t.-ş Y21/07

ṭayyārılan-: (Far.+Tr.) Hazırlanmak Krş.
ḥāzırılan-
t.-ıp Y18/07
t.-ğan Y21/03

ṭayyārılık: (Far.+Tr.) Hazırlık Krş. ḥāzırılık
t.+lar Y15/09, Y15/10

ṭayyib: (Ar.) İyi, güzel, hoş Krş. Çirâyılık,
dāh, güzel, hoş, laṭif, vecih, yaḥşı

t.+ler Ş05/04

taza: 1. Temiz Krş. pāk, pākize 2. Çok,
pek, gayet Krş. Ança, bek, cık, çoğ,
derya, ḥayli, köf, köp, mebzūl,
nurgun, pek, taza, tola, ziyāde
t. Y01/05, Y11/04, Y16/03,
Y18/08, Y19/07, E02/04, 51/003

tazala-: Çoğaltmak Krş. Aşur-, ḡuldat,
köpeyt-
t.-p Y21/08

ta‘zīm: (Ar.) Saygı gösterme
t. Y13/06, Y21/01, 68/030
t.+ler Y13/03

taẓmināt: (Ar.) Zarar karşılığı ödenen para
t.+ı harbiye Ş06/02, Y11/12
t. Ş02/01, Y11/12
t. Y20/02

te‘ālī: (Ar.) Yükselme, yücelme
Krş. şu‘ūd, raḳī‘
allah+ı t.Y11/08, Y08/04, Y08/04,
Y09/09
ḥūdā+yı t. Y16/03
t. Y02/02
t.+nıḡ Y13/05
t.+nı Ş05/04
t.+si Y03/03, Y05/06

tebdīl: (Ar.) Değiştirme
t. 102/026, 105/025, 105/029,
114/008
t.+kıl- 30/011, 66/006, 78/045,
89/035, 107/029, 107/035

tebdīlāt: (Ar.) Değiştirmeler
t.-ı siyasiye Y17/03

teber: Balyoz
t.+ler 74/007

tebliğ: (Ar.) Bildirme Krş. Beyān
t. Ş05/04, Ş06/06

tebre-: Sarsmak, titremek Krş. Titre-
t.-di 68/008, 77/019
t.-geli 55/024
t.-geni 46/003
t.-genimde 13/004
t.-gey 72/016
t.-megü 93/002, 96/010
t.-mesmen 16/009, 62/006
t.-meydür 15/005, 21/008
t.-meymen 30/007

tebren-: Sarsılmak
t.-di 68/009
t.-diler 46/006
t.-megey 104/006
t.-mes 112/006
t.-mesmen 62/002
t.-meydür 46/005
t.-ür 82/006

tebret-: Titretmek Krş. titret-
t.-edür 29/008, 29/008
t.-ip 60/002

tebrîk: (Ar.) Kutlama Krş. Tebrîk
t. Y13/03, Y13/05, Y13/12,
Y18/02, Y21/02
t.+i Y18/04

tebrîk: (Ar.) Kutlama Krş. Tebrîk
t. Y18/04

tecâvüz: (Ar.) Saldırı
t. Ş04/02, Ş05/02, Y10/02, Y02/06,
Y15/03, Y18/01, Y18/03, Y18/04,
E02/06, 17/003
t.+ğa Y10/01
t.+din E02/01, E02/02
t.+iğa Y06/05
t.+idin Y18/04
t.+lerini Y18/03

tecellî: (Ar.) Belirme, görünme, ortaya
çıkma
Krş. zuhûr
t.+kıl- 50/003, 80/002, 94/002

Tecin: Yer adı
t. Y07/05

tecrübe: (Ar.) Deneyim
t. Ş03/02, Y10/07, Y12/03, Y02/01,
Y07/06, Y18/08
t.+kıl- Ş02/01, Ş05/02
t.+ler Y07/06, Y09/08
t.+si Y19/02
t.+leri Y10/01, Y16/03

tecrübelik: Tecrübeli
t. E02/05

tecvîd: (Ar.) Kur'an'ın doğru okunmasını
sağlayan bilim
t. E01/01, Y18/07

tedârik: (Ar.) Sağlama, elde etme Krş.
Te'min
t.+iğa Y13/09

tedbîr: (Ar.) Önlem
t.+i hikmet Ş01/02
t. Ş01/02, Ş01/02, Ş03/02, Ş05/04,
Ş05/05, Y11/06, Y12/09, Y05/04,
Y15/01
t.+kıl- 31/014, 35/004, 35/021,
36/004, 41/007, 52/003
t.+ni 21/012
t.+ler 37/007, Ş02/02, Y13/09,
Y06/02, Y20/01
t.+lerni Y13/11
t.+large Y15/02
t.+i Ş05/03, Y10/04
t.+ini 140/008
t.+iden Y11/10
t.+leri 10/002, Y12/10

te'dîp: (Ar.) Edeplendirme, terbiye etme
t. Y05/04, 73/014, 118/018
t.+kıl- 6/002, 38/002, 69/010,
94/012, 94/010

tefâvütsiz: (Ar.) Farksız Krş. Farksız
t. Y05/01

tefekkkür: (Ar.) Düşünme, zihin yorma
t.+kıl- 1/003, 39/003, 63/007,
77/012, 119/015, 119/023, 119/028,
119/048, 119/079, 119/148,
145/005, Y15/08
t.+ge 143/005
t.+ler Y12/03
t.+üm 104/034, 119/098
t.+ümdürler 119/100
t.+ümni 5/002
t.+i 49/004
t.+leri 19/014

tefrika: (Ar.) Ayrılma, ayrılık
Krş. İhtilâf, tefrikaçılık
t. Ş05/02, Ş06/04, Y03/01, Y16/03,
Y16/04
t.+ğa Ş06/03
t.+ge E02/06

tefrikaçılık: (Ar.+Tr.) Ayrılık Krş. İhtilâf,
tefrika
t. Ş05/01, Y15/07, Y16/03
t.+ta Y21/02
t.+lar Y16/03

teftiş: (Ar.) Denetleme
t. 78/034, 119/156, 145/003,
Y03/05, Y10/09, Y10/09, Y10/11,
Y10/11, Y11/04, Y11/07, Y11/07,
Y13/01, Y03/05, Y03/05, Y04/04,
Y06/02, Y07/05, Y21/05
t.+kıl- 10/015, 26/002, 44/021,
64/006, 77/006, 139/001, 139/023,
Y17/04
t.+ni 64/006
t.+ler Y02/06
t.+ige 111/003

teg: Taban, aşağı, alt Krş. Fas, pest
t.+ige 47/004, 89/025, Y19/06
t.+ide 17/009, 18/009, 18/038,
106/043, 140/003

teg-: Değmek, dokunmak Krş. Teggüz-
t.-edür 21/008, Y04/03
t.-meydür Y01/04
t.-erler 45/005
t.-ipdür 38/002
t.-megey 91/012
t.-mek Y02/06, Y02/06

teggüz-: Değmek, dokunmak Krş. Teg-
t.-gil 144/006
t.-genlerden Y19/07

- tegiş-:** Değişmek Krş. Özger-
t.-edurğanların 16/004
t.-ür irdiler 106/020
t.-ip Y01/05
- tegişil-:** Değişilmek
t.-geni 46/002
- tegişli:** Ait, gerekli Krş. ‘ā’id, karşılık,
tegişlik, kereklik, lazım, muktezā
t. Y05/05, Y12/05, Y16/02, Y18/08
- tegişlik:** Ait, gerekli Krş. ‘ā’id, karşılık,
tegişli, kereklik, lazım, muktezā
t. Ş04/05, Y07/03, Y11/12, Y19/08,
Y20/07, Y21/08, E01/01, 55/020
- tegiştür-:** Değiştirmek Krş. Özgert-
t.-ür 102/026
- tegizlik:** Düzlük, düzgün
t. Y18/04
- tegizsiz:** Engibeli
t. Y20/02
- tegürmençi:** Değirmenci
t.+nin E02/05
- tehdid:** (Ar.) Gözdağı, korkutma
t.+et- Y15/02
t.+i Y19/01
- tehlike:** (Ar.) Tehlike Krş. hatar
t. Ş04/02, Ş05/02
t.+de Ş04/05
t.+lerge Y16/01
t.+sini Y19/02
- tehlikelik:** (Ar.+Tr.) Tehlikeli
t. Y19/02
- tehnik:** (Fr.) Teknik
t. Y16/01, Y21/03
t.+te Y21/03
- tehziib:** (Ar.) Islah etme, düzeltme
Krş. İslāh, ıslāhāt, tanzīm, ta‘mīr
t.+i ahlak Ş01/02, Y02/06
t. Ş05/04, Y21/04
- tekażā:** (Ar.) Alacaklının borçluyu
sıkıştırması
t.+sıdur Y03/03
- Teķaza:** Bir deniz adı
t. Y11/11
- teke:** Erkek keçi
t.+ler 50/009, 66/015
t.+lerni 50/013
t.+leri 104/018
- tekebbür:** (Ar.) Kibirlenme, büyülenme
t. 86/014, 101/005, 119/021,
119/051, 119/069, 119/078,
119/085, 119/122, 140/005
t.+lerni 123/004
t.+lerni 40/004
t.+lerge 94/002
- tekebbürlük:** Büyüklük Krş. ‘azamet,
‘azametlik, ‘azimet, celal, celāletli,
celāletlik, cenāb, çoñluk, yoğanlık
t. 17/011, 31/018, 31/023, 56/002,
73/006, Y10/06
t.+ni 36/011
t.+lerdin 19/013
t.+ide 10/002, 10/004, 59/013
- te’kid:** (Ar.) Kuvvetleştirme,
sağlamlaştırma
t. Y16/03, Y16/03
t.+kıl- 119/107
- teklif:** (Ar.) Birinden bir işi yapmasını
isteme
t. Y07/04, Y21/01, Y21/02, E02/03
t.+kıl- Y14/10, Y07/01, Y16/02
t.+ge Y21/02
t.+ler Y11/08, Y11/08, Y13/09,
Y13/09, Y07/01
t.+lerdür Y13/09
t.+lerni Y11/08, Y13/10, Y07/04
t.+lerde Y02/05
t.+lerdin Y13/09
t.+im Y05/05
t.+lermiz Y07/04
t.+leri Y13/09, Y13/11, Y07/04
t.+lerini Y13/11, Y07/02, Y18/06
t.+lerige Y13/10
t.+leride Y13/11
- teklifāt:** (Ar.) Teklifler
t. Y16/02
- tekmil:** (Ar.) Tamamlama, bitirme
t. Y03/03, Y21/03
- tekrār:** (Ar.) Tekrar, yineleme
t. Ş04/01, Ş04/05, Y11/08
t.-edür Y21/08
- teksür-:** İncelemek, denetlemek
t.-edür Y10/08
t.-geç Y21/06
t.-mek Y17/04
t.-mekte Y10/12, Y19/03
t.-üp Y01/04, Y01/06, Y09/09,
Y10/10, Y12/11, Y16/04, Y17/04,
Y18/08, Y19/07, Y19/08, Y19/08,
Y20/05, Y21/05
t.-üş Y17/04, Y21/05, Y21/05
- teksürüçi:** Denetleyici, müfettiş Krş.
Müfettiş
t. Y21/07
- telaķķi:** (Ar.) Anlayış Krş. Ferāset
t. Y12/10
- telef:** (Ar.) Yok etme, öldürme
Krş. Helāk, helāket, qahr, qatl,
mahv
t. E01/02, E02/03
t.+bol- Ş05/05

- telefât:** (Ar.) Telefler
t. E01/03
t.+large Y15/01
- telegram:** (Fr.) Telgraf Krş. Telrag
t. Y10/12, Y11/11, Y14/07,
Y14/08, Y17/04, Y19/01, Y21/04,
Y21/08, Y21/08
t.+da Y14/08, Y14/08, Y14/09
t.+ları Y13/12
- telgraf:** (Fr.) Telgraf Krş. Telegram
t. E02/04, E02/04
t.+la E01/06
- telkîn:** (Ar.) Bir duyguyu, düşünceyi
aşılama
t. Ş01/02
- telmur-:** İntizar olmak
t.-up E02/03
- temâşâ:** (Far.) Hoşlanarak bakma, seyretme
t.+kıl- Y17/03
- te'mîn:** (Ar.) Sağlama, elde etme Krş.
Tedârik
t. Ş01/02, Ş06/01, Y01/02, Y02/01,
Y05/02, Y08/04, Y13/10, Y13/10,
Y04/01, Y16/01, Y18/02, Y18/02,
Y18/05, Y18/05, Y20/05, Y20/05,
E02/06, E02/06
t.+kıl- Y17/03
- te'mînât:** (Ar.) Güvence
t. Y03/06, Y09/06
t.+ı Y06/06
t.+larığa Y06/04
- temkinlik:** Temkinli
t. 92/003
- temsîl:** (Ar.) Birinin veya topluluğun adına
davranma
t. 44/014, 69/011
- Temuşur:** Romanya'da bir şehir
t. Y15/10
- temür:** Demir
t. 2/009, 107/016, 149/009, Ş05/03,
Y11/06, Y14/09, Y14/09, Y09/11,
Y11/10, Y17/01, Y18/02, Y19/02,
Y19/06, Y21/04, Y20/04, E02/02
t.+da Y14/08
t.+din Y11/08
t.+leridin Y13/05
- teñ:** Eşit, aynı, denk Krş. t̃ay
t. Y01/05, 55/014
- ten:** Ten, vücut Krş. Tene
t. Y11/10, Y03/02, Y06/05,
Y17/04, Y19/08, E01/04
t.+niñ Y08/01
t.+ğa Y08/01
t.+lerdin Y21/02
t.+ini Y19/08
- tenā:** Tuzak, ağ
Krş. k̃af̃gan, sıtma, tur, tuzak
t.+lar 140/005
- tenbîh:** (Ar.) Tembih
t.+kıl- 94/010
- Tencin:** Yer adı
t. Y08/02, Y08/02, Y15/02,
Y15/08, Y15/09, Y20/04, Y21/04
t.+deki Y14/07
t.+din Y08/02
- Ten Cin Fu:** Kişi adı
t.+ğa Y14/08
t.+dan Y10/06
- tençilik:** Hisselik
t.+ge Y21/03
- tene:** (Far.) Vücut, beden, gövde
Krş. Beden, cism, istihvân, ten
t.+leri 119/061
- Tenfu:** Kişi adı
t. Y06/04
- tenge:** Para birimi
t. Y11/07, Y12/05, Y12/05,
Y12/05, Y02/03, E01/03, E01/03
t.+ge Y12/05, Y12/05, Y12/05
t.+ler Y10/12
- tengelik:** Tengeli
t. Y01/04, Y01/04, E01/03, E01/03
- tenglik:** Sıkışıklık, darlık
Krş. kıstaçcılık, tıkcıncılık
t. 9/009, 10/001, 20/001, 22/011,
27/005, 37/039, 41/001, 46/003,
50/015, 107/027, 116/004, 119/143,
129/001, 129/002, 143/012
t.+niñ 138/007
t.+ni 71/020
t.+dedür 31/009
t.+dedürmen 69/017
t.+te 46/001, 66/014, 81/007,
91/015
t.+din 32/007
t.+tin 54/007, 143/011
t.+lerde 31/007
t.+imni 142/003
t.+imde 4/001, 18/006, 120/001
t.+ide 107/006, 107/019, 107/013,
107/028
t.+leri 25/017
t.+leridin 25/022, 34/006, 34/017
- tenhâ:** (Far.) Issız
t. Ş05/04
- tenhâlık:** (Far.+Tr.) Tenha olan
t. 4/008
- teñiz:** Deniz Krş. Bañr, deñiz, deryâ
t. 106/022, 114/003, 114/005
t.+niñ 106/007, 106/007

- t.+ni 66/006, 78/013, 89/025,
106/009, 136/013
t.+ge 72/008, 107/023, 136/015
t.+de 77/019
t.+ler 135/006
- tenkîd:** (Ar.) Eleştirme, eleştiri
t. Y19/06, Y20/04, Y21/03
t.+i Y19/06
- tenne:** Hayvanı bağlamak için kullanılan
bir ip
t.+ler 118/027
- tennür:** (Far.) Fırın
t. 21/009
- teğri:** Tanrı Krş. Allah, hakk, hüdā,
Hüdāvend, hüdāy, ilāh, rabb
t. 16/004, 77/014, 81/009, 85/008,
86/015, 109/021, 140/007, 141/008,
Y05/05
t.+dür 118/027
t.+ge 44/020, 81/009
t.+ler 95/003
t.+lerni 86/008
t.+lerdin 96/004, 135/005
t.+m 7/001, 7/003, 13/003, 30/002,
30/012, 35/023, 35/024, 38/016,
40/005, 43/004, 86/012, 104/001,
109/026
t.+mdürsen 63/001
t.+n 45/007, 81/010, 146/010
t.+si 33/012, 41/013, 59/005,
68/008, 68/035, 69/006, 72/019,
84/008, 88/001, 106/048, 146/005
t.+sini 81/004
t.+miz 20/007, 90/017, 94/023,
99/005, 99/008, 99/009, 99/009,
105/007, 106/047, 113/005,
122/009, 123/002
t.+niz 76/011
t.+leri 96/005
- tenvîr:** (Ar.) Işıklandırma, aydınlandırma
t. Ş03/03
- tenzîl:** (Ar.) Azaltma
t.+ni Y16/02
- ter:** Ter
t.+idin Y01/04
- ter-:** Toplamak, bir araya getirmek
Krş. Cem'le-, tofla-, topla-
t.-iş Y19/03, Y20/08
t.-işka Y20/08
t.-işlerini Y20/08, Y20/08
- terakki:** (Ar.) İlerleme, yükselme, gelişme
Krş. 'umrân
t. Ş02/03, Ş02/03, Ş06/01, Ş06/04,
Y03/03, Y05/01, Y05/03, Y05/06,
Y05/06, Y11/10, Y12/03, Y13/02,
Y13/12, Y06/02, Y06/04, Y06/06,
Y06/06, Y08/03, Y16/02, Y16/02,
Y16/03, Y16/04, Y17/03, Y18/01,
Y18/01, Y18/01, Y18/02, Y18/03,
Y18/04, Y18/07, Y19/05, Y19/05,
Y19/05, Y19/07, Y19/07, Y20/02,
Y20/06, Y21/02, Y21/02, Y21/02,
Y21/02, Y21/02, Y21/03, Y21/03,
Y21/03, Y21/05, Y21/05, Y21/06,
Y21/06, Y21/07, Y21/07
t.+kıl- Y10/05, Y20/06
t.+ğa Y13/06, Y16/03
t.+de Y11/10
t.+si Ş02/03, Y02/05, Y03/03,
Y05/06, Y16/01
t.+siğa Ş02/03
t.+leriğa Y13/06
- terakkiperver:** (Ar.+Far.) İlerici
t. Y13/06, Y17/02, Y18/06, Y21/02
- terakkiyât:** (Ar.) ükselmeler
t.+i beşer Y02/01
t. Ş06/05, Y18/04, Y21/02, Y21/04,
Y21/04
t.+niz Y21/04
t.+ı Y18/07
t.+ığa Y18/08
t.+ıda Y18/04
t.+ımızniz Y20/06
- terâzû:** (Far.) Terazi Krş. Mizân
t. Y19/07
t.+da Y19/07, 62/009
t.+larını Y12/05
- terbiye:** (Ar.) 1. Eğitim Krş. Terbiyet
2. Görgü Krş. Terbiyet
t. Ş03/03, Ş05/04, Y12/07, Y14/06,
Y13/07, Y02/06, Y05/03, Y05/06,
Y06/04, Y07/01, Y07/02, Y09/04,
Y09/06, Y20/01, Y20/01, Y20/08,
E01/02
t.+kıl- Y06/03
t.+ni Y13/04
t.+si Y13/03, Y02/06, Y02/06,
Y18/07
t.+miz E01/01
t.+leri Y13/04, Y05/02, Y05/06
- terbiyelen-:** (Ar.+Tr.) Terbiyelenmek
t.-gen Y05/05
t.-iş Y21/07
t.-mekte Y14/05
- terbiyelik:** (Ar.+Tr.) Terbiyeli
t. Y12/07
- terbiyesiz:** (Ar.+Tr.) Terbiyesiz
t. Y06/06, E01/02
- terbiyesizlik:** (Ar.+Tr.) Terbiyesizlik
t. Y16/03

terbiyet: 1. Eğitim Krş. Terbiye

2. Görgü Krş. Terbiye

t. Y11/02, Y11/03, Y13/07,

Y09/02, Y09/04, Y16/04

tercümān: (Ar.) Bir şeyin anlamını dile
getirmek

t. Y02/05

t.+ları Ş01/02

tercūme: (Ar.) Çeviri

t. Y09/08, Y09/08, Y21/08

tergīb: (Ar.) İsteklendirme, heves ettirme

t. Ş02/03, Ş06/05, Ş06/05. E01/01

t.+kıl- Y12/08

teri: Deri Krş. Şire

t.+ni Y05/04

t.+sini Y18/08

t.+lerini Y05/04

teril-: Toplanılmak

t.-ğanda Y20/08

terk: (Ar.) Bırakma, ayrılma

t. 119/008, 138/008, Y10/08,

Y02/02, Y16/03, Y19/08

t.+kıl- 9/010, 22/001, 27/010,

27/010, 37/008, 37/025, 37/028,

38/021, 71/009, 71/011, 71/018,

78/061, 94/015, 119/053, 119/088

tertib: (Ar.) Düzen, düzenleme

Krş. Nizām, sistem, şirāze

t. Ş03/01, Ş03/02, Y01/04, Y01/06,

Y02/02, Y18/03

t.+ge Y08/01, Y19/04, Y19/04,

Y19/04

t.+te Ş02/03

t.+ler Y17/04

t.+imizni 103/014

tertibātsiz: (Ar.) Düzensiz Krş. Tertibsiz,

bīnizām

teşkilāt+ı t. Ş03/01

t. Ş03/01

tertūblik: (Ar.+Tr.) Düzenli Krş. İntizām,

intizāmlik,

muntazam, puhta

t. Y03/05

tertībsiz: (Ar.+Tr.) Düzensiz Krş.

Tertibātsiz, bīnizām

t. Y13/01, Y01/04, Y19/04

tertībsizlik: (Ar.+Tr.) Düzensizlik Krş.

İntizāmsızlık

t. Ş04/05, Y08/01

tesbīh: (Ar.) Allah'ı zikretme

t. 9/002, 21/013, 27/006, 30/004,

30/012, 47/006, 61/008, 66/002,

66/004, 66/004, 104/033, 105/043,

107/022, 108/004

t.+ayt- 105/002

t.+ler 18/050, 33/002, 47/006,

47/006, 47/006, 47/008, 57/008,

57/010, 59/017, 68/033, 71/023,

71/023, 75/010, 92/002, 98/005,

98/006, 101/002, 108/001, 135/003,

138/002, 144/010, 146/002,

147/001, 147/008, 149/003

t.+lerim 119/055

tesellī: (Ar.) Avunma

t. 69/020, 86/017, Y17/03

t.+bēr- 23/004, 71/021, 119/032,
119/082

t.+tap- 119/053

t.+ge 77/002

t.+m 119/077

t.+mdür 119/050

t.+ñ 94/019

te'sīr: (Ar.) Etki

t. Y10/07, Y10/09, Y11/02,

Y11/08, Y13/09, Y06/05, Y19/02,

Y19/04

t.+ler Y18/08

t.+i Y10/03, Y11/03, Y11/03,

Y11/04, Y13/02, Y07/03, Y19/03,

Y19/04

t.+iden Y16/02

t.+iyle Ş05/01, Y11/01

t.+leri Y12/11

t.+lerini Y20/02

t.+lerige Y17/02

t.+leridin Ş05/02

te'sīrāt: (Ar.) Tesirler

t.+ğa Y19/02

te'sīrlik: Etkili Krş. te'sīrlik

t. Y14/06, Y21/07, Y04/02,

Y04/04, Y19/06, Y19/06, Y19/06

te'sīrlik: (Ar.+Tr.) Etkili Krş. te'sīrlik

t. Y05/04, Y05/05

te'sīs: (Ar.) Yapma, kurma Krş. İnşā',

yasama

t. Y01/03, Y02/02, Y06/06

t.+kıl- Ş05/03

t.+ğa Ş01/01

teskīn: (Ar.) Sakin kılınma

t. 107/030

teskīnlik: (Ar.+Tr.) Sakinlik Krş. Tınçlık,

yavaşlık

t.+ka 107/029

teslīm: (Ar.) Tutsak olmak

t. Ş01/02, Y18/08, Y20/03, E01/05,

E01/05

teş-: Delmek Krş. dël-

t.-tiler 22/017

teşebbūs: (Ar.) Girişim, girişme

t. Ş06/06, Y15/04

- t.+et- Ş01/02
teşekkül: (Ar.) Biçim kazanma
 t.+kıl- E02/02
teşekkür: (Ar.) Teşekkür
 t. Y03/05, Y07/03, Y07/05,
 Y08/04, E01/06
 t.+kıl- Y18/06, Y21/04
 t.+ler Y01/06, Y07/04
 t.+lerni Y11/11
 t.+lerimni Y08/05
 t.+lerimizi Y18/08
 t.+lerimizni Y12/08
 t.+lerimizni Y17/04, Y18/07
teşkil: (Ar.) Oluşturma, ortaya çıkarma
 t. Ş01/01, Ş03/01, Y14/06, Y06/03,
 Y08/02, Y08/05, Y16/01, Y16/02,
 Y17/04, Y18/01, Y18/07, Y18/08,
 Y19/02, Y20/03, Y21/04, Y21/07,
 Y21/07, Y21/07, Y21/07, E02/06
 t.+et- Y09/12
 t.+kıl- Y10/06, Y11/11, Y07/06
teşkilât: (Ar.) Örgüt
 hükümet+i t. Y10/01
 t.+ı tertipsiz Ş03/01
 t.+nı Ş03/02
 t.+lar Y19/02
 t.+ı Ş03/01, Y17/02
 t.+ının Y19/02
 t.+ları Y13/03
teşne: (Far.) Susamış
 t.+dür 42/002
 t.+êrdiler 107/005
teşnelig: Susamışlık
 t.+imde 69/021
teşrif: (Ar.) Onurlandırma, şereflendirme
 t.+i kadim Y03/05
 t. Ş04/06, Ş06/05, Ş06/06, Y03/05,
 Y05/06, Y19/03, E02/05
 t.+et- Ş02/06, Ş05/05
 t.+eyle- Ş02/02
 t.+kıl- Y07/04
teşvik: (Ar.) İsteklendirme
 t. Ş02/03, Y12/08, Y19/07
 t.+ıyla Y14/11
teşvikât: İsteklendirmeler
 t. Y02/03, Y15/09, Y19/07
 t.+te Y21/07
 t.+larnı Y11/03, Y11/04
 t.+larnı Y11/02
 t.+lerge Y21/06
 t.+ığa Y21/02
 t.+lerige Y21/01
teşvîş: (Ar.) Karıştırma
 t. Ş04/04, Ş06/06, Y01/03, Y12/11,
 Y09/11
 t.+ni Y13/10
 t.+ge Y01/04
 t.+te Y19/02
 t.+ler Y11/05
 t.+lerge Y09/11
tevârih: (Ar.) Tarihler
 t. Y18/05
tevâzu‘: (Ar.) Alçak gönüllülük
 Krş. mütevâzi‘lık, töbençilik
 t.+lardın Y07/04, Y07/04
tevâzu‘lan-: Tevazulanmak
 t.-ur êrdiler 106/043
tevâzu‘landur-: Tevazulandırmak
 t.-urdum 35/013
tevbe: (Ar.) İşlenen bir günahın bir daha
 işlenmeyeceğine dair verilen söz
 t. Y01/05, Y05/04, Y05/05
 t.+kıl- E01/02
 t.+ı 57/006
tevbih: (Ar.) Paylama
 red+i t. Ş06/05
 t. Ş06/05
tevcihât: (Ar.) Rütbe vermeler
 t. Ş01/02
 t.+ta Y02/02
teve: Deve Krş. Tüye
 t. Y08/05
tevekkül: İş Allah’a bırakıp kaderine razı
 olma
 t. 40/004, Y18/04
 t.+kıl- 2/012, 5/011, 7/001, 16/001,
 17/007, 18/002, 18/030, 25/020,
 31/019, 34/008, 34/022, 64/010,
 118/008, 118/009, 125/001,
 141/008, 144/002
 t.+ümdürsen 71/006
 t.+ümni 11/001, 31/001, 71/001
tevhiid: (Ar.) Bir olma Krş. İttiḥād
 t. Y12/02, Y14/04
tevkif: (Ar.) Tutuklama
 t.+lerge E01/05
Tevrât: Hz. Musa’ya indirilen kitap
 t.+ı şerif Y14/11
 t. Y09/01
tez: Çabuk, hızlı Krş. İldam, pat
 t. Ş02/02, Ş02/03, Y04/04
 t.+den Y20/06
tezdin: Yakında, birazdan
 t. Y10/05, Y20/06, Y20/06,
 Y21/06, Y21/07
tezkire: (Ar.) İzin, ruhsat
 Krş. İcâzet, müsâ‘de, ruḥşat,
 t.+leri Y20/04
tezlik: Çabukluk
 t. Y12/10, Y21/07, Y21/08

- tıbbî:** Tıpla ilgili
t. Y03/02
- tıkın:** Kalabalıklık
t. 74/005, Y07/04
- tıkıncılık:** Darlık, sıkışıklık
Krş. kıstakçılık, tenglik
t. Y11/05
t.+tın Y07/04
- tınç:** Sakin, barışçıl, esen
Krş. sâkin, şük, yavaş
t. Y10/05, Y16/04, Y20/02, E02/04, 35/020,
- tınçlık:** Sakinlik, esenlik
Krş. Teskinlik, yavaşlık
t. Ş04/04, Ş05/05, Y01/03, Y01/04, Y13/01, Y13/08, Y13/11, Y18/01, Y18/03, Y21/01
t.+nı Y13/10, Y20/04, Y20/07 t.+ta 73/013
t.+ı Y15/03
t.+ını Y02/02, Y13/10
- tınçsızlık:** Huzursuzluk
t. E02/04
t.+ığa Ş06/06
- tınçrak:** Daha sakın
t. Y13/10
- tıgla-:** Dinlemek
t.-p Y16/04
- tırnak:** Tırnak
t.+ları Ş01/01, Ş03/01
- tıyn:** Kuruş
t. Y11/06, Y19/06
- ticâret:** (Ar.) Ticaret Krş. Süde
t. Ş01/02, Ş02/05, Ş02/05, Y02/04, Y03/03, Y06/03, Y06/03, Y16/02, Y16/02, Y18/06, Y21/01, Y21/02, Y21/02, Y21/04, Y21/05, Y21/06, E01/06, E02/05
t.+ğa Y21/04
t.+te Y10/04, Y03/04
t.+ine Ş02/05
t.+lerinin Y21/06, Y21/06, Y21/06
t.+lerini Y21/06
- tif:** Bir hastalık adı
t. Y07/03
- tik-:** Dikmek Krş. Tikle-
t.-erler 22/017
t.-ip Y13/05
t.-ipdürler 17/011
t.-tiş 80/009
- tiken:** Diken
t. 118/012
- tikle-:** Dikmek, kurmak, koymak
Krş. koy-, kıur-, sal-, tik-, tohtat-,
- til:** Dil
t. 52/004, 120/003, Y19/08, E01/04
t.+ni 12/004, 64/003
t.+din 120/003, Y05/05
t.+lerni 31/020
t.+im 22/015, 35/028, 39/001, 39/003, 45/001, 51/014, 71/024, 119/172, 137/006
t.+imde 66/018, 139/004
t.+iğ 50/019, 52/002
t.+iğni 34/013
t.+i 15/002, 37/031, 64/008, 68/023, 73/009, 78/036, 109/002, Y06/02
t.+ide Ş01/03, Y10/04, Y11/01, Y19/03
t.+ini 10/007
t.+ini 5/010, 55/010, 140/003
t.+ığa 139/021
t.+inde Y07/06
t.+iden Y18/08
t.+idin Y06/03
t.+imiz 12/004, 126/002
t.+leri 57/004
- tilâvet:** (Ar.) Kur'an'ı usuline göre okuma
t. Y16/03
- tile-:** Dilemek, istemek
Krş. ħahla-, ħala-, ħohla-, iste-
i.-ydir 37/032
i.-y-men 27/009, 63/001, Y10/10
i.-r-men 27/004, 122/009
i.-mekte Y05/06
i.-r Ş02/03
i.-r-siz 4/002
i.-dim 37/036, 77/002
i.-diler 78/034
i.-pdür-men 119/046, 119/095
i.-pdür 86/014, 119/010
i.-pdürler 54/003
i.-geyler 83/016
i.-gil 119/176
i.-ğler 27/008, 105/004, 105/005
i.-sünler 109/010
i.-seler Y19/07
i.-p 34/014, Y04/01, Y15/07, Y18/05, E02/04
i.-gen Ş05/05, Y04/03, Y17/03, Y19/06
i.-genler 40/014
i.-güçiler 22/026, 24/006, 34/010, 35/004, 38/012, 63/009, 69/006, 69/032, 70/002, 71/013, 71/024, 119/002
i.-güçilerini 9/010
i.-güçilerinin 24/006, 40/016, 55/021, 70/004, 105/003
i.-yduğan 14/002, 53/002, Y11/03

- i.-rlerêdi Ş03/03
 ötün-
 t.-di 21/004, Y11/06
 t.-diler 105/040
 t.-dür Y09/01
 t.-ğan Y13/11
 t.-gen Y10/06
 t.-genini 37/026
 t.-geydür Y05/06
 t.-gil 2/008
 t.-mek Y14/03
 t.-p Y11/07, Y09/03, Y09/04
 t.-r Ş06/06
 t.-rler 104/021
 t.-se Y11/07
 t.-ymen Y01/05
 t.-ymiz Ş06/06
 t.-yli Y10/11
 t.-ysizler Y11/07
- tilek:** Dilek, istek Krş. Ārzū, emel, h̄vāhiş, hevā, hevā, heves, iştiha‘, murād, rağbet
 t. Y10/05, Y11/05
 t.+lerimni Y13/12
 t.+ini 21/002
 t.+ige Y03/04
 t.+lerimiz Y10/06
 t.+iñizniñ 20/005
- tilençi:** Dilenci Krş. Gedā
 t. Y09/03
- tilençilik:** Dilencilik Krş. Gedālīk
 t. Y01/05, Y01/05, Y01/05
 t.+tin Y01/05, Y01/05
- tileş:** Dileme Krş. Īrāde, ricā, taleb
 t. Y11/07
- tilet-:** Diletmek
 t.-mek Y11/06
- tilsiz:** Dilsiz, konuşamayan
 t. Y02/05
- tirgüz-:** Diriltmek, yeniden yaşam vermek
 t.-gil 80/018, 119/026, 119/038, 119/040, 119/088, 119/108, 119/150, 119/154, 119/157, 119/159, 143/011
 t.-mes 85/006
 t.-üp 71/020
 t.-üpdür 119/050
 t.-üpdürsen 119/093
 t.-ürsen 138/007
- tirig:** Diri, canlı Krş. Sağ
 t. 22/027, 22/029, 30/003, 33/019, 38/019, 41/002, 42/002, 49/008, 55/016, 66/009, 69/033, 72/015, 84/003, 89/048, 119/017, 119/077, 119/116, 119/144, 119/175, 145/016, Ş03/01, Ş05/06, Y05/03
 t.+dür 18/046
 t.+lerniñ 27/013, 52/005, 116/010, 142/007
- tirigçilik:** Yaşam mücadelesi
 t. Ş03/02, Y11/01, Y11/03, Y12/01, Y13/02, Y01/04, Y04/01, Y04/01, Y06/02, Y18/03, Y21/01
 t.+niñ Y04/01
 t.+ge Y01/01
 t.+te Ş01/02
 t.+lerde Y15/05
 t.+i Ş02/05, Y02/03
 t.+imiz Y04/02
 t.+leriga Y21/01
- tiriglik:** Canlılık Krş. Fa‘āliyet, hayāt
 t. 34/012, 69/028
 t.+imni 7/005, 64/001
 t.+iñni 103/004
- tiriğçılık:** Ekincilik yapanlar
 t.+larde Y15/05
- tiriş-:** Çabalamak, gayret göstermek
 Krş. Çapala-, ntıl-
 t.-edür Y06/01, Y06/02
 t.-ür Y20/07
 t.-ip Y10/05, Y14/12, Y02/02, Y03/01, Y06/06, Y15/08, Y18/04, Y20/01, Y20/03
 t.-işimiz Y18/04
 t.-mağlarını Y21/06
 t.-mağta Y20/07
 t.-mektedür Y21/03
- tiş:** Diş
 t.+leri 57/004
 t.+lerini 3/007, 35/016, 37/012, 58/006, 58/006, 112/010
 t.+leriga 124/007
- titre-:** Titremek Krş. Tebre-
 t.-ydür 104/032, 119/120
 t.-di 18/007, 97/004
 t.-diler 77/017
 t.-gil 96/009, 114/008
 t.-sün 99/002
 t.-sünler 99/001
 t.-p 18/007, 18/045, 77/018, Y09/03, Y09/03, Y09/04
- titrek:** Titreyen, sarsılan
 t. 48/006, 55/006
 t.+niñ 60/003
- titret-:** Titretmek Krş. tebret-
 t.-ip 69/024
- Tiyanşan:** Yer adı
 t. Ş02/01, Ş06/03, Y04/02
 t.+niñ Ş03/01

t.+dın Ş02/01
tiyatr: (İt.) Tiyatro Krş. Tiyatro
 t. Y10/09, Y06/05, Y06/06
 t.+dın Y06/05
tiyatırhâne: Tiyatro yapılan yer
 Krş. tiyatırhâne
 t.+niñ Y21/07
 t.+si Y21/07
tiyatro: (İt.) Tiyatro Krş. Tiyatr
 t. Y06/05, Y06/05, Y19/07
 t.+mız Y06/05
tiyatırhâne: Tiyatro yapılan yer
 Krş. tiyatırhâne
 t.+mizni Y19/07
tiz: Diz
 t. 95/007
 t.+lerim 109/024
tize: Para (Tarihi) Krş. aḥçe, ful, naḳd, pul
 t. Y02/03, Y02/04, Y02/04, Y02/04, Y02/05, Y13/02, Y19/04
 t.+niñ Y02/04, Y15/12, Y19/03, Y19/04
 t.+ni Y02/04, Y02/04
 t.+ğa Y02/04, Y19/04
 t.+ler Y13/02
 t.+lerni Y07/03
 t.+si Y03/03
 t.+leriniñ Y07/03
tizgin: Dizgin Krş. Çulbır, yügen
 t.+i Ş01/01
tizil-: Dizilmek, sıralanmak
 t.-mağan 139/016
tiziliş-: Dizilme, sıralanma
 t.-ip Y13/03
tob: 1. Bütün Krş. ‘ām, ‘āmma, bütün, cümle, fütün, heme, pütün, tutaş, ‘umūm, ‘umūmen
 2. Savaşta kullanılan top Krş. Top, tof
 3. Grup
 t. Y01/06, Y02/04, Y05/05, Y06/03, Y09/12, Y18/04, Y18/07, E02/05
tof: Savaşta kullanılan top Krş. Tob, top
 t.+ğa Y06/03
 t.+lar Y09/10, Y18/05
 t.+u Y18/05
tofla-: Toplamak Krş. Cem‘le-, ter-, topla-
 t.-magen Y02/05
 t.-p Ş03/02, Y14/12, Y18/01, Y20/07, E02/06
 t.-ğuçı Y15/08
toflan-: Toplanmak
 Krş. Cem‘len-, toplan-, yığıl-

t.-dı Y08/06, Y08/06, Y09/10
 t.-ıp Ş03/01, Y04/05, Y06/04
 t.-ğan Y08/05, Y08/06, Y09/07, Y18/08, Y18/08
tofraḳ: Toprak
 t. 30/009, 103/014
 t.+ta Y13/06
 t.+ka 7/005, 22/029, 44/025, 90/003, 119/025
 t.+tın Y13/06
 t.+ını Ş02/02
 t.+ıga 22/015, 102/014, 104/030
 t.+ıdan Y11/12, Y17/03
 t.+ıdın Y15/09, Y18/01, Y18/03
toğ-: Doğmak Krş. Toğul-
 t.-mas 113/009
 t.-updur 7/015
 t.-acakdur Ş03/03
toğdur-: Doğdurmak
 t.-updur Y21/06
 t.-maḳtadır Y18/08
 t.-ğan Y13/10
toğra: Doğru, dürüst Krş. Dürüst, selim, selime, toğrı, toğru, tüzük, müstakim, rāst
 t. Y10/07, Y10/07, Y10/08, Y06/01, Y21/02, Y21/03, Y21/08
 t.+da Y15/05, Y16/03, Y17/01, Y19/03, Y19/07, Y19/07, Y19/07, Y21/01, Y21/06, Y21/08
 t.+daki Y20/04, Y21/02
 t.+dan Y16/03, Y19/01, Y21/06
 t.+dın Y10/07, Y08/03
 t.+sıda Y11/04, Y11/04, Y14/09, Y13/11, Y15/09, Y16/02, Y17/03, Y19/02, Y19/02, Y20/03, Y20/03, Y20/03, Y20/03, Y20/04, Y21/02
 t.+sıdaki Y12/05, Y13/10, Y20/04, Y20/04
 t.+sıdaki Y18/04
 t.+sıdan Y19/05
 t.+sıdın Y19/05, Y20/08
toğral-: Doğrulmak, düzelmek
 Krş. Oñlan-, tüzel-
 t.-aşge Y21/04
toğralıḳ: Doğruluk
 Krş. ‘adl, çınlıḳ, rāstlıḳ, toğrılıḳ, toğrulıḳ
 t. Y19/04
toğrı: Doğru, dürüst. Krş. Toğra, toğru, dürüst, selim, selime, tüzük, müstakim, rāst
 t. Ş04/05, Ş04/05, Ş06/05, Y12/05, Y01/03, Y02/04, Y02/05, Y03/06, Y07/04, Y07/04, Y15/02, Y16/04,

- Y19/03, Y19/08, Y20/02, Y20/02, Y20/02, Y20/06, Y21/05, E01/05, E02/05
 t.+da Ş02/06, Y10/06, Y10/06, Y11/02, Y11/05, Y02/02, Y02/05, Y03/04, Y04/01, Y07/02, Y16/01, Y17/01, Y17/03, Y18/03, Y19/05, Y19/06, Y19/08
 t.+dan Y19/08
 t.+dın Y05/03, Y21/05
 t.+larda Ş05/06, Ş05/06, Y02/03, Y05/04, Y15/01
 t.+lاردın Y02/05
 t.+sı Y01/01
 t.+sıda Ş06/04, Ş06/06, Y10/09, Y11/03, Y11/12, Y01/01, Y02/01, Y02/02, Y03/04, Y09/01, Y09/12, Y17/01, Y17/04, Y20/03, E02/05
 t.+sında Y08/04, Y08/05
 t.+sıdaki Y09/10
 t.+sıdın E02/04
- toğrıdintoğrı:** Doğrudan doğru
 t. Y11/11, Y14/03
- toğrulat-:** Doğrulatmak
 t.-ış Y21/08
- toğrılık:** Doğruluk
 Krş. 'adl, çnılık, rāstlık, toğralık, toğruluk
 t. Y18/01
 t.+ını Y21/05
 t.+larını Ş02/01
- toğru:** Doğru, dürüst. Krş. Dürüst, selim, selime, toğra, toğrı, tüzük, müstaķim, rāst
 t.+sı Y18/01
 t.+sıda Y16/03, Y20/03
- toğruluk:** Doğruluk
 Krş. 'adl, çnılık, rāstlık, toğralık, toğruluk
 kemāl+i t. Y15/08
 t. Y14/05
 t.+ı Y20/01
- toğul-:** Doğmak Krş. Toğ-
 t.-adur E02/04
 t.-adurğan 22/031, 78/005
 t.-up Y14/11, Y09/07
 t.-ğan 58/004, Y18/01
 t.-ğandur 87/005
 t.-ğandurlar 87/004, 87/007
 t.-ğannı 78/051
 t.-ğanları 136/010
 t.-ğanlarını 135/009
- Toğsun:** Yer adı
 t. Y09/05, Y09/05
- toğta-:** Durmak, durağanlaşmak, sabitlemek Krş. toğtat-, tur-
 t.-may 35/016, 141/005
 t.-mas 49/012
 t.-p E01/03, E02/03
 t.-ğan Ş02/01, Y21/08
 t.-mağan 78/008
 t.-mağanga Y01/04
- toğtal-:** Durdurulmak
 t.-ıp Y21/08
 t.-ğan Y17/04, E02/04
- toğtam:** Anlaşma
 Krş. Degavor, ittifāk, mu'āhide
 t. Y09/08, Y16/01, Y21/04, Y21/08, Y21/08, Y21/08
 t.+ğa E02/03
- toğtamnāme:** Anlaşma metni
 t.+si Y18/05
- toğtat-:** Durmak, sabitlemek, koymak
 Krş. koy-, sal-, tikle-, toğta-, tur-
 t.-adur 46/008, 65/008
 t.-ur-sen 89/009
 t.-tın 21/006
 t.-ıpdur-sen 74/017
 t.-ıpdur 104/009, 111/009, Y17/02
 t.-kay-sen 8/002
 t.-ğıl 86/012
 t.-ıp 32/008, 73/009, 74/011, 78/005, 105/011, 131/002, Ş06/06, Y14/07, Y14/08, Y16/04
 t.-kalı 32/009
 t.-ğan Y17/03
 t.-ğanı 91/014
 t.-kanlar Y04/05
 t.-ış Y21/06
- toğtatıl-:** Sabitlenmek, koyulmak
 t.-dı 106/031, Y18/06, Y18/06, Y21/06
 t.-ğan Y15/05, Y20/07
- toğtavsız:** Durmadan, durmaksızın
 t. Y02/04
- toğ:** Aç olmayan
 t. 104/029, Y07/01, Y19/03, Y20/03, E02/03, E02/03
- toğaç:** Yağlı bir yiyecek
 t. Y04/06
 t.+ları Y11/09
- toğamaçılık:** Dokumacılık
 t. Y07/06
- toğsan:** Doksan
 t. Ş06/02, E01/03
 t.+dın Y02/05
- toğsantokuz:** Doksan dokuz
 t. Y14/10
- toğu-:** Dokumak

- t.-yduğan Y19/06
t.-p Y12/01
toķul-: Dokunmak
t.-adur Y01/03
toķuz: Dokuz Krş. Doķuz
t. Ŗ06/03, Y13/07, Y03/06, Y04/03,
Y06/01, Y06/02, Y06/03, Y06/06,
Y16/04, Y17/01, Y17/01, Y17/01,
Y17/01, Y17/01, Y17/01
t.+nı Y01/04
t.+unda Y14/07
t.+ıdın Y11/11
toķuzuncu: Dokuzuncu
t. Y06/02, Y08/02, Y08/04, Y08/04
Toķyo: Tokyo, Ŗehir adı
t. Y08/06, Y17/01, Y17/01,
Y19/01, Y20/04, Y20/04
t.+da Y12/10, Y14/10
tol-: Dolmak Krş. Tolğuz-
t.-ğay 72/019
t.-ğaydurlar 56/005
t.-ap Y01/05
t.-up 23/006, 92/014, 144/013,
Y06/03, E01/04
t.-ğan 48/006, 73/011,
71/009,86/015, 103/008, 127/005
t.-ğandur 10/007, 26/011, 29/004,
33/005, 38/007, 48/011, 65/009,
69/020, 75/008, 88/003, 104/025,
123/004
t.-ğandurmız 123/004
t.-ğandurlar 65/013
t.-ğanda Y21/08
t.-ğanèdi Y09/03
t.-ganèrdi 126/002
t.-makı Y13/11
t.-makta Y01/04
tola: Çok Krş. Ança, bek, cık, çoğ,
derya, hayli, köf, köp, mebzül,
nurgun, taza, ziyāde
t. 4/007, 18/016, 22/012, 37/016,
61/007, 78/029, 79/009, 89/007,
89/050, 93/004, 105/034, 106/043,
110/005, 115/015, 119/051,
129/001, 129/002, 130/008,
135/010, 142/007, 147/015,
Y10/03, Y10/12, Y10/12, Y11/08,
Y01/06, Y02/05, Y04/01, Y04/06,
Y16/02, Y17/02, E01/04
t.+dur 40/012
t.+durlar 25/019, 34/019, 40/005,
55/019, 56/002, 119/157
t.+bol- 3/002, 32/010
t.+kıl- Y08/05
t.+lar 4/006, 40/003
t.+larnıñ 31/013
t.+largā 71/007
t.+dın 78/029, 115/014
t.+sı Y07/06
t.+sıda Y14/06
tolağlık: Dolu, doluluk Krş. Tolağ, tolalık
t. 112/005
t.+dur 111/005
t.+durlar 74/020
tolağ: Dolu, doluluk Krş. Tolağlık, tolalık
t.+ı 96/012, 98/007
tolalık: Dolu, doluluk Krş. Tolağlık, tolağ
t.+ını 34/012
toldur-: Doldurmak
t.-maydur 129/008
t.-ur 103/005, 107/009, 110/005
t.-a-men 81/010
t.-ğıl 83/016
t.-alı Y10/11
t.-up Y14/08
t.-urèrdi 80/009
t.-mağtın Ŗ04/04, Y05/02
t.-uşmızın Y10/10
toldurul-: Doldurulmak
t.-dık Y10/10
Toledo: Ŗehir adı
t. Y20/04, Y20/04
tolğa-: Çevirmek, çarpıtmak
t. 56/005
tolğak: Doğum sancısı
t. 7/014, 48/006
tolğuz-: Dolmak Krş. Tol-
t.-ğan 17/014
t.-mağğa Y16/02
tolu: Dolu Krş. Toluğ
t. 71/020
t.+sı 50/013, 89/012
tolu: Dolu, yağış türü
t. 78/047, 105/032, 148/008
t.+ğa 78/048
t.+lar 18/012, 18/013
toluğ: Dolu, tam Krş. Tolu
t. Y17/04, Y18/07, Y19/04,
Y20/06, Y20/06, Y21/02
tolunay: Dolunay
t. 81/003
tomar: Dürölerek boru biçimi verilmiş deri
t.+ıda 40/007
tonna: Ton
t. +dan Y16/01
tonu-: Tanımak Krş. Tanı-, tanu-
t.-ydu 138/006
t.-may Ŗ02/01, Y02/06
t.-mas 79/006
t.-pdur 91/015

- t.-ğanların 87/004
t.-mağan 18/043, 35/015
t.-ğuçılarga 36/010
t.-şup Y16/02
- tonul-:** Tanınmak Krş. Tanul-
t.-ğandır 76/001
- tonuş:** Tanış
t.+umnı 88/018
t.+larımını 88/008
t.+larımğa 31/011
- tonuş-:** Tanışmak Krş. Tanış-
t.-up Y19/03
t.-mak Y16/02
- tonut-:** Tanıtmak Krş. Tanut-
t.-updur 48/003
t.-mak Y10/05
- toñuz:** Domuz
t.+ı 80/013
- top:** Savaşta kullanılan top Krş. Tob, tof
t. Y11/11, Y11/11, Y16/01,
Y19/02, Y19/02,
t.+ka Y15/01
- topa:** Toz Krş. çarç
t. 18/042
t.+nı 72/009
- topla-:** Toplamak Krş. Cem'le-, ter-, tofla-
t.-p Y15/09
- toplan-:** Toplanmak
Krş. Cem'len-, toflan-, yığıl-
t.-dı Y11/12, Y15/11
t.-ıp Y14/10, Y13/02, Y19/01
t.-ğan Y09/05
- tor:** Ağ, tuzak
Krş. kafğan, sıtma, tenā, tuzak
t. 9/015, 57/006, 140/005
t.+nı 49/019
t.+ğa 10/010, 66/011
t.+dın 25/015, 31/004
t.+ını 35/007
t.+larığa 141/010
- tos-:** Yolunu kesmek, engel olmak, set
çekmek
t.-madılar Y16/03
t.-ğıl 35/003
t.-up Y14/08, Y03/01, Y06/06,
Y16/04
t.-kan Y03/01
- tosançı:** Engel çıkaranlar
t. Y03/01
t.+large Y18/02
- toskunçılık:** Sorun çıkarma
Krş. Toskunçuluk
t.+ı Y18/01
- toskunçuluk:** Sorun çıkarma
Krş. Toskunçılık
- t. Y18/08, Y19/06
- tosuğluk:** Engelli Krş. Māni'lik
t. Ş03/02, Y01/02
- tosul-:** Engellemek
t.-may Y06/06
t.-mağan Y10/01
t.-ış Y21/06
- toy-:** Doymak Krş. Toyğaz-
t.-may Y12/06, Y12/06
t.-ar 63/005
t.-maz Y19/07
t.-mas Ş02/05
t.-ar-mız 65/004
t.-arlar 22/026, 37/019
t.-dılar 78/029
t.-masa 59/015
t.-up 17/014
t.-mağan Y01/04, Y08/03
t.-ğandek 63/005
t.-ğandır 104/014
t.-ğandurlar 104/017
- toy:** Düğün, eğlence Krş. toy, tügün
t. Y11/08, Y11/10, Y12/07,
Y07/01, E02/04
t.+ğa Y03/04
- toy:** (Ar.) Düğün Krş. Toy, tügün
t. 78/064
t.+ğa Y11/09
t.+larda Y11/09
- toyğaz-:** Doymak Krş. Toy-
t.-dılar Y08/03
- toyğuz-:** Doyurmak Krş. kandur-
t.-adur 147/015
t.-may Y10/06
t.-ur 145/016
t.-dı 105/041
t.-ğıl 90/014
t.-amen 132/016
t.-up 91/016, Y13/07
t.-urêrdim 81/016
- toyuksız:** Doyumsuz
t.+dur 119/070
- töben:** Aşağı, alçak, düşük Krş. alçak,
muhānet, nāmerdlik
t. 18/009, 107/039, 139/015,
144/005, Ş05/01, Y13/02, Y08/03,
Y09/01, Y09/01, Y20/01, Y21/06
t.+ge 35/014, 38/6, 57/006, 80/015,
102/019, 141/006, 145/014,
146/008
t.+de Y17/03
t.+deki Y12/12, Y13/11, Y19/07,
Y20/03, Y21/04, Y21/06
t.+dekilerini Y20/03
t.+ki Y11/05

- t.+kilerge Y21/03
t.+i 104/008
- töbençilik:** Alçak gönüllülük, hürmetle,
saygıyla Krş. mütevâzî'lık,
tevâzu',
t. Y09/07, Y19/07
t.+te Y07/02
t.+imizni Ş03/02
- töbrük:** Direk
t.+lerini 75/003
- töfe:** Tepe
Krş. Çokça, çokka, döpe, dön, töpe
t.+sige Y17/01
- töhmet:** (Ar.) Zan
t. Y04/04
- tök-:** Dökmek
t.-erêrdiler 106/038
t.-üpdürler 79/003
t.-ti Y18/03
t.-ünler 62/008
t.-ep 103/016
t.-üp 69/024, 77/017, 79/007,
Ş03/01
- tökme:** Dökme
t. Y07/01, Y16/04
- tökül-:** Dökülmek
t.-edür Y21/02
t.-üp Y18/03
t.-gen 79/010
t.-üşler Y14/12, Y14/12
t.-üşige Ş06/06
- töle-:** Ödemek
t.-gen Y06/03
t.-p Ş05/03, Y16/04, Y21/08
t.-se Y13/07
t.-sün Y11/12
t.-yduğan Y20/06
t.-ymen Y20/06
- tölet-:** Ödetmek
t.-iş Y18/06
- töpe:** Tepe Krş. Çokça, çokka, döpe, dön,
töfe
t.+din 113/007
t.+sine 27/006
- tört:** Dört Krş. Çehâr
t. Ş06/04, Y10/04, Y10/05, Y11/11,
Y11/11, Y12/05, Y14/07, Y14/08,
Y13/06, Y01/01, Y01/03, Y02/03,
Y02/04, Y02/05, Y03/03, Y03/03,
Y03/05, Y04/06, Y05/01, Y05/02,
Y05/02, Y05/04, Y06/02, Y06/03,
Y07/05, Y07/05, Y08/05, Y09/05,
Y15/03, Y16/04, Y18/04, Y18/04,
Y18/07, Y20/06, Y20/07, Y20/08,
- Y20/08, Y21/02, Y21/02, Y21/06,
Y21/06, Y21/06, E01/03, E02/06
t.+te Y11/12
t.+ini Y16/04
- törtmiñ:** Dört bin
t. Y06/04, Y07/03
- törtünçi:** Dördüncü Krş. Törtüncü
t. Y11/06, Y11/12, Y11/12,
Y11/12, Y13/05, Y06/01, Y20/01,
Y20/07
- törtünçü:** Dördüncü Krş. Törtüncü
t. Y11/01, Y07/02, Y08/01,
Y08/06, Y09/12, Y15/09
- törtüyüz:** Dört yüz
t. Y10/07, Y10/07, Y08/03, Y18/02
t.+çe Y19/06
- tramvay:** (Fr.) Tramvay
t. Y18/06
- transport:** (Fr.) Taşıma şirketi
t. Y08/05, Y18/06
t.+tın Y18/06
- Trotsky:** Kişi adı
t. Y18/06, Y18/06
t.+niñ Y18/06
- tuç:** Tunç
t. 18/034
- tufân:** (Ar.) Şiddetli yağmur
t.+da 29/010
- tuğkan:** Akraba Krş. Akraba, hışım
t. Y21/02
t.+ları Y02/01
- tul:** Dul
t. 68/005, 94/006, Y11/07, E01/03
t.+bol- 109/009
t.+larnı 146/009
t.+ları 78/064
- tulum:** Tulum
t.+unğa 56/008
- tunci:** 1. İlk Krş. İlk 2. İlk doğan çocuk
t. Ş04/04
t.+im 89/027
t.+lerini 105/036
- Tungan:** Tunganlar
t. Ş05/04, Ş05/05, Ş05/06, Y03/02,
Y21/03
t.+lar Ş05/04, E01/02, E01/02,
E01/02, E02/03
t.+larnı E01/02, E01/02
t.+large E01/02, E01/02, E01/02
t.+lardın Ş05/04, E01/02, E01/03,
E02/03
- Tunus:** Tunus
t. Ş01/03, E02/03
- tur-:** 1. Durmak Krş. tohta-, tohtat-
2. Kalkmak Krş. Turguz-

t.-adur 15/001, 24/004, 26/012,
45/009, 61/007, 88/007, 89/029,
119/162, 130/004, Ş01/03, Y10/10,
Y11/05, Y12/05, Y14/08, Y14/08,
Y14/09, Y13/02, Y13/11, Y01/01,
Y01/04, Y01/04, Y02/02, Y03/03,
Y03/06, Y04/04, Y04/06, Y05/06,
Y05/06, Y07/01, Y07/03, Y08/05,
Y09/06, Y09/10, Y15/09, Y15/10,
Y16/03, Y16/04, Y16/04, Y17/01,
Y17/04, Y18/03, Y18/03, Y20/05,
Y21/02, E01/03
t.-adurlar Y02/05, Y03/01, Y21/01,
E01/01, E02/04
t.-makta Y13/02, Y03/05, Y06/06,
Y09/06, Y15/03, Y15/12, Y16/03,
Y16/03, Y17/02, Y17/03, Y17/03,
Y18/04, Y19/01, Y19/02, Y20/06,
Y21/06, Y18/03
t.-mahtadur Ş03/01, Y02/04,
Y02/05, Y03/03, Y09/10, Y17/02,
Y18/03, E01/01, E02/04
t.-mahtamız Y03/03
t.-mahtalar E02/03
t.-mahtadurlar Y12/11
t.-maymen 22/003
t.-mamdur Y09/04
t.-may Ş04/06, Y21/02
t.-maydur 50/003, Y10/08, Y07/04
t.-maydurlar 1/006
t.-urmen 25/005, 25/021, 63/003,
119/174
t.-ursen 35/017, 102/027
t.-ur 10/001, 33/012, 37/019,
82/001, 94/017, 100/005, 102/013,
102/026, 106/002, 107/002,
109/031, 111/004, 111/010,
112/004, 112/009, 117/002,
118/002, 118/002, 118/004,
118/004, 118/029, 119/091,
119/160, 120/005, 127/002,
135/013, 136/002, 136/003,
136/004, 136/005, 136/006,
136/007, 136/008, 136/008,
136/010, 136/011, 136/012,
136/013, 136/014, 136/015,
136/016, 136/017, 136/018,
136/019, 136/020, 136/021,
136/022, 136/023, 136/024,
136/025, 136/025, 136/026,
138/008, 141/006, 145/013,
145/015
t.-urlar 38/011, 38/012, 102/028,
111/008, 119/091, 122/003
t.-maslar 5/005

t.-dım 39/002
t.-dum 50/021
t.-dı 33/009, 105/024, Y10/04,
Y11/07, Y13/03, Y08/02, Y09/04,
Y17/04
t.-dılar 104/006, 109/004, Ş05/03,
Y11/02, Y03/01, Y18/03, E01/02
t.-gay 30/005, 104/031
t.-ğay-men 119/018, 119/116
t.-ğıl 27/014, 62/005, 69/024
t.-mağıl 35/022, 39/012, 83/001,
109/001
t.-uñlar 22/024
t.-sunlar 33/008
t.-amdur Y07/04
t.-ay 59/009, 61/004, Ş03/03
t.-amız Y03/05, Y07/03
t.-sa Y14/06, Y05/03, Y16/02,
Y16/03
t.-sak Y16/04
t.-salar Y01/02
t.-up 37/034, 49/020, 73/013,
83/001, 88/015, 89/048, 102/007,
125/003, Ş06/01, Ş06/03, Y11/03,
Y11/04, Y11/07, Y14/02, Y14/05,
Y14/05, Y14/11, Y13/03, Y01/05,
Y01/05, Y04/03, Y05/04, Y06/02,
Y06/03, Y06/03, Y08/03, Y15/01,
Y15/02, Y16/01, Y16/04, Y19/05,
Y20/05, Y21/03
t.-updur Y14/08, Y03/05, Y16/03
t.-updurlar Y19/06
t.-updurmen 119/040
t.-ğan 55/017, 56/006, 109/023,
Ş01/02, Ş02/01, Ş03/01, Ş03/02,
Ş04/05, Ş06/01, Ş06/03, Y10/02,
Y10/06, Y10/07, Y10/10, Y11/02,
Y11/06, Y12/06, Y12/09, Y12/10,
Y14/06, Y13/01, Y13/03, Y13/10,
Y13/11, Y01/01, Y01/04, Y01/05,
Y03/01, Y03/06, Y05/01, Y06/06,
Y07/03, Y07/03, Y07/06, Y08/01,
Y08/02, Y09/03, Y09/04, Y15/02,
Y17/01, Y17/01, Y17/01, Y17/01,
Y17/03, Y17/04, Y17/04, Y17/04,
Y18/01, Y18/06, Y18/08, Y18/08,
Y19/01, Y19/04, Y19/06, Y19/07,
Y20/02, Y20/07, Y20/08, Y21/04,
Y21/06, E02/01, E02/01, E02/03,
E02/03, E02/06
t.-mağan 106/023
t.-ğanmı 58/009
t.-ğanda 32/003, 39/006, 69/023,
Ş02/02, Ş04/04, Y11/02, Y02/04,
E01/05

t.-ğandan Y17/02
 t.-ğandin Y09/03, Y15/07, E02/04
 t.-ğanlar 37/009, Y19/06, Y20/05
 t.-ğanların 123/004
 t.-ğanlardın 25/003
 t.-ğanımda 69/003, Y11/07
 t.-ğanını Y19/02
 t.-ğanığa Y16/01, Y17/03
 t.-ğanıda Y11/06, Y11/07
 t.-ğanlarıdın Y10/03
 t.-ğanlığın Y11/04
 t.-ğanlığı Y02/05, Y04/02, Y21/04, E01/02
 t.-ğanlığını Y11/02, Y09/11, Y21/02
 t.-ğanlığığa Y20/06, Y21/06
 t.-ğanlığıdın Y21/06
 t.-ğanlıklarını Y12/10
 t.-ğuçı 84/010, 134/001, Y02/02, Y17/01
 t.-ğuçılar 71/013, 135/003, 137/003
 t.-ğuçılardır 38/020
 t.-ğuçılardın 84/011
 t.-ğuçılık Y13/01
 t.-ğün Y14/08
 t.-ğanedi Ş02/05, Ş04/06, Y02/04, Y08/06, Y15/01, Y20/05, E02/02, E02/03
 t.-mağanedi Y14/10
 t.-adurğan Y01/04, Y19/08, Y20/02, E02/01
 t.-maydurğan 1/001
 t.-maktaedi Y14/12, Y02/04, Y03/02
 t.-maktaédiler Y14/12, Y04/01
 t.-maktaeken Y01/05
 t.-urèrdi 81/015
 t.-urèrdiler 78/018
 t.-arèdi Ş06/03, Y13/04
 t.-mak Ş02/01, Ş03/01, Ş04/05, Y04/05
 t.-maknı Y18/03
 t.-makka Y16/01
 t.-makları Y16/04
 t.-mağlık 39/002
 t.-makı Y16/04, Y18/06
 t.-makımızın Y18/04
 t.-uş Y07/01, Y18/01, Y18/05, Y19/03, Y20/02, Y20/08
 t.-uşğa Y20/07
 t.-uşların Y18/02
 t.-uşı Y11/03
 t.-uşige Y20/03
 t.-uşlarıda Y14/06
tural-: Durabilmek

t.-aydur 147/018
 t.-mas Ş06/01
 t.-urlar Ş06/01
 t.-maslar Y15/03
 t.-mastın Y20/04
 t.-maslığı Ş03/01
 t.-ğay 76/008
 t.-mağanlar Y10/12
turan: Turan
 t. Ş06/04
turaver-: Duruvermek
 t.-işimiz Ş02/02
Turfan: Turfan şehri
 t. Ş06/03, Y13/02, Y09/05, Y09/05, Y09/05, Y09/05, Y09/06, Y09/06, Y19/07, E01/05
 t.-nı Ş06/03
 t.-ğa Y13/06
 t.-da Y08/03
 t.-daki Y13/06, Y13/07, Y13/07
 t.-dın Ş06/03, Y13/06
Turfanlı: Turfanlı
 t. Ş05/01, Y04/03
turguz-: Kalkmak Krş. Tur-
 t.-ur 145/014, 146/008
 t.-urlar 2/002
 t.-mapdursen 89/043
 t.-dı 78/014, Y19/05
 t.-ğıl 7/006, 109/007
 t.-up 8/006, 40/002, Y19/05
tür-ı sinā: Sina dağı
 s. 68/008, 68/018
turmuş: Hayat, ömür Krş. 'ömr, ömür
 t. Y01/01, Y02/06, Y04/01, Y13/04, Y01/01, Y05/02, Y18/03, Y19/08, Y21/07
 t.-ğa Y11/08, Y20/07
 t.-ta Y11/10, Y21/03
 t.-dın Y09/07
 t.-ının Y20/06
 t.-ları Y19/04, Y19/04
 t.-larının Y18/02
 t.-larını Y17/04, Y19/04, Y20/06
 t.-larığa Y12/02
turuş: Duruş
 t.-ımız Y13/06
Tusan: Yer adı
 t.-dın Y03/06
tut-: Tutmak
 t.-ay 119/070
 t.-may Y02/06
 t.-maydur Y04/03
 t.-maydurlar 115/007
 t.-adur 10/010, 104/032, 119/130, 139/011

t.-ar-men 77/004, 119/008, 139/022
 t.-ar-sen 52/005
 t.-ar 11/006, 33/005,
 146/009, 146/009
 t.-mas Y15/05
 t.-mapdurlar 54/003, 86/015
 t.-tı 18/016, 48/007, Y10/04,
 Y13/10, Y18/03, Y21/06
 t.-tılar 116/004
 t.-kay-men 119/116
 t.-kay-mız 119/005
 t.-gıl 37/034
 t.-kıl 88/002
 t.-sun 35/008
 t.-uqlar 31/023, 71/011
 t.-salar 132/012
 t.-amen 18/001, 116/001, 119/034,
 119/146
 t.-up 31/002, 35/002, 35/014,
 37/028, 40/012, 45/007, 52/005,
 71/002, 102/010, 104/033, 105/045,
 109/011, 119/053, 119/143,
 137/003, 137/009, Ş02/06, Ş03/02,
 Ş03/02, Ş04/02, Ş04/05, Ş04/05,
 Ş05/01, Y10/02, Y10/07, Y10/08,
 Y11/06, Y12/01, Y12/01, Y12/05,
 Y14/07, Y14/11, Y02/05, Y02/06,
 Y03/06, Y04/03, Y07/03, Y07/04,
 Y08/01, Y08/02, Y08/04, Y09/09,
 Y15/01, Y15/12, Y16/03, Y17/01,
 Y18/02, Y18/03, Y18/04, Y18/04,
 Y18/05, Y19/08, Y20/05, Y21/02,
 Y21/05, Y21/06, E02/06, E02/06
 t.-up-sen 31/008
 t.-kalı 10/009, 119/005
 t.-kan Ş03/02, Y11/06, Y11/08,
 Y12/11, Y14/08, Y13/05, Y13/11,
 Y13/12, Y01/02, Y04/01, Y06/05,
 Y16/02, Y18/04, Y19/01, Y20/02,
 Y20/02, Y21/03, Y21/03, Y21/04,
 Y21/08, Y05/03
 t.-mağan 52/007, Y07/03, E02/01
 t.-mağanı Y18/08
 t.-ğanığa Y20/04
 t.-kanda Y10/07
 t.-kanları Ş06/01
 t.-kanlığı Y21/06
 t.-ğuçı Y16/02
 t.-kuçınıñ 106/010
 t.-ğuçılar 40/016
 t.-kuçılar 5/011, 70/004, 86/017,
 106/003
 t.-updur-men 119/056, 119/101
 t.-updur-sen 73/024
 t.-adurğan 34/012

t.-arédi Y09/02
 t.-mağ Y08/04
 t.-mağdur Y16/01
 t.-mağçı Y18/05
 t.-mağı Y19/02
 t.-mağını Y16/02
 t.-uş Y12/12
 t.-uşka Y12/05, Y08/01

tutabil-: Tutabilmek

t.-mek Y03/04

tutaş: Bütün Krş. ‘ām, ‘amma, bütün,
 cümle, fütün, heme, pütün, tob,
 ‘umüm, ‘umümen
 t.+édi Y17/02

tutaş-: Tutuşmak, alevlenmek Krş.
 Alevlen-

t.-ur 2/012

t.-tı 18/008, 39/003, 106/018,
 106/040

t.-kanda 124/003

t.-kanlarınñ 57/004

tutaşdur-: Tutuşturmak, alevlendirmek
 t.-adurğan 83/014

tutul-: Tutulmak

t.-may Y05/01

t.-dı Y08/01

t.-madı Y17/01

t.-ğay 67/002

t.-ğaylar 10/002, 59/013

t.-up Y11/06, Y02/03, Y03/05,
 Y05/05

t.-ğandurmız 124/007

t.-ğandurlar 9/016

t.-adurğan Y05/01

t.-urédi Y09/08

t.-uş Y03/05

tuvağ: Hayvan tırnağı
 t.+ı 69/032

ıuy-: Duymak, hissetmek

t.-arlar 56/007

t.-mastın 58/009

t.-sañ 130/003

t.-up Y20/08

ıuygu: Duygu Krş. his

t. Y09/01, Y09/09

t.+dur Y09/01

t.+sığa Y09/05

tuzak: Tuzak Krş. kafğan, sıtma, tenā, tur
 t. Y16/02

t.+ıga Ş03/01

tüccār: (Ar.) Ticaret yapan

t. Y19/06, Y21/02

t.+lar Y05/06, Y06/04

t.+larımız Y21/05

t.+larımızdın Y12/04

tüğün: Düğün Krş. Toy, toy
t. Y12/07, Y07/01

tüke-: Bitmek Krş. Bit-
t.-y Y20/03
t.-ydür 12/001
t.-mey Y14/12
t.-di Y04/04, Y07/05, Y19/04
t.-gen Ş06/06, Y07/05
t.-mese Y11/12
t.-p Y18/06
t.-şü 102/028, Y20/03

tüken-: Bitirmek Krş. Bitir-, bitür-, bütür-,
pütküz-, pütür-, tüket-
t.-mes Y14/06
t.-ip Y18/04

tüket-: Bitirmek Krş. Bitir-, bitür-, bütür-,
pütküz-, pütür-, tüken-
t.-ey 56/013
t.-ür-miz 90/009
t.-tim Y11/06
t.-mese Y13/10
t.-emen Y20/06
t.-geli Y19/06
t.-ip Y10/07, Y10/08, Y12/12
t.-gen Y19/02
t.-gende 14/007, 53/006
t.-iş Y13/10

tükyü: Hitay tarihinde Türklere verilen ad
t. Ş05/03

tülki: Tilki
t.+large 63/010

tümen: Tümen, askeri bir birlik
t. Y03/06, Y03/06, Y07/05, Y20/08

tün: Gece Krş. Kiçe
t. Y18/02, Y20/03, Y20/07

tünükün: Dün
t. Y14/09, Y19/01, Y19/01, 90/004
t.+ki Y17/03

tüp: Dip
t. Y16/01, Y19/03

Türk: Türk
t. Ş04/02, Ş04/02, Ş04/03, Ş05/02,
Ş05/02, Ş05/02, Ş05/02, Ş05/02,
Ş05/03, Ş05/03, Ş05/03, Ş05/03,
Ş05/03, Ş05/03, Ş05/03, Ş05/03,
Ş05/03, Ş05/03, Ş05/03, Ş06/02,
Ş06/02, Ş06/02, Ş06/03, Ş06/03,
Ş06/03, Ş06/03, Ş06/03, Ş06/03,
Ş06/03, Ş06/04, Ş06/04, Ş06/04,
Ş06/04, Ş06/04, Ş06/04, Ş06/04,
Ş06/04, Ş06/04, Y13/11, Y13/11,
Y07/06, Y16/02, Y18/06, Y19/03,
Y19/03, E01/04, E01/04
t.+ler Ş06/02, Ş06/02, Ş06/02
t.+lerni Ş05/02

t.+large Ş06/02
t.+leri Y08/06
t.+lerini Ş06/04

Türkistan: Türkistan

t. Ş01/01, Ş01/01, Ş01/02, Ş02/01,
Ş02/02, Ş02/02, Ş04/01, Ş04/02,
Ş04/03, Ş04/04, Ş04/04, Ş05/03,
Ş06/04, Y02/06, Y05/01, E01/06
t.+da Ş02/01, Ş04/03, Ş06/02,
Ş06/02
t.+ğa Ş02/04, Ş02/05, Ş06/02,
Ş06/02, Ş06/02
t.+nın Ş03/01, Ş04/01
t.+mı Ş01/01

Türkistanlık: Türkistanlı

t. E02/05, Y04/03

Türkiye: Türkiye

t. Ş01/03, Ş05/06, Y14/11, Y14/11,
Y14/12, Y13/11, Y13/11, Y13/12,
Y03/04, Y04/06, Y16/01, Y16/01,
Y16/02, Y19/03, Y19/03, Y19/03,
E01/01
t.+nın Y07/06, Y07/06, Y19/03
t.+ğa Y20/02
t.+ge Y16/02
t.+de Y14/10, Y04/06, Y07/06
t.+deki Y07/06
t.+den Y14/12
t.+din Y14/12, E02/02, E02/05

türlü: Türlü Krş. Türlü, türlük

t. Y10/05, Y02/06, Y02/06,
Y02/06, Y16/02, Y21/06

türlü: Türlü Krş. Türlük, türlü

t. Y14/10, Y13/03, Y02/04,
Y06/06, Y08/05, Y15/09, Y17/03,
Y17/04, Y19/03, Y19/06, Y20/06,
Y20/06, Y21/02, Y21/08

türlük: Türlü Krş. Türlü, türlü

t. 18/014, 18/014, Y10/03, Y11/01,
Y05/01, Y05/02, Y17/04, Y18/02,
Y18/03, Y19/03, Y20/01, Y20/02
t.+türler 104/024

tüş: 1. Düş, hayal Krş. hayāl 2. Öğle
vakti

t. 37/006, 73/020, 126/001, Y19/06
t.+te 55/018, 91/006
t.+din Y21/07

tüş-: Düşmek

t.-edür 7/016
t.-mey Y11/03, Y20/02
t.-meydür 49/017
t.-emiz Y07/04, Y19/06
t.-eyler 83/017
t.-er-men 143/006
t.-mesdin 119/067

t.-mesler 73/006
t.-mesligimiz Ş03/01
t.-ti 18/009, Ş05/05, Y11/11,
Y06/05, Y19/05
t.-tük Y19/06
t.-tiler 18/012, 107/012
t.-megey-men 30/003
t.-gey 72/007
t.-geyler 55/016
t.-gil 144/005
t.-sün 35/008, 140/010, Y19/04
t.-sünler 141/010
t.-se 27/003
t.-üp 14/003, 18/007, 34/007,
34/010, 63/010, 106/023, 107/026,
115/017, 143/007, Ş04/04, Ş04/05,
Ş04/06, Ş05/02, Y11/05, Y13/02,
Y13/02, Y13/02, Y13/02, Y01/05,
Y02/04, Y02/05, Y04/03, Y06/05,
Y07/06, Y19/01, Y19/03, Y19/08,
Y19/08, E01/05, E02/03, E02/06
t.-gen 72/006, 133/002, Y10/10,
Y10/12, Y02/05, Y03/05, Y07/02,
Y08/02, Y08/04, Y15/12, Y19/04
t.-gendür 55/006, 69/009
t.-gendürler 16/006, 57/006
t.-gende Y01/02
t.-gendi Y19/02
t.-genedi Ş02/01, Ş06/04
t.-genirdi 105/039
t.-genimde 30/009
t.-güçilerni 88/004
t.-erirdi 133/003
t.-edurğan 133/003, Y10/04,
Y13/04
t.-mek Y07/04, Y07/04, Y07/04
t.-mekten Y20/01
t.-meki Y11/04
t.-mekleri Y11/03
tüşün-: Düşünmek Kr. Oyla-
t.-mey Y21/06
t.-meslikdür Y12/03
t.-dünler Y05/06
t.-sek Y03/06
t.-üp Y11/03, Y03/03, Y09/07,
Y16/04, Y18/08, Y20/05, Y21/03
t.-gen Y03/02, Y21/01
t.-megen Y05/01, Y18/08
t.-genüm Y21/02
t.-mek Y01/02
t.-mekimizni Y02/03
t.-mekleri Y20/06
t.-üşi Y21/03
t.-işimiz Y10/10
tüşündür-: Düşündürmek Krş. Oylat-

t.-sünler Y21/02
t.-üp Y12/07, Y18/01, Y20/05,
Y20/05, Y20/06, Y21/07
t.-üş Y18/08, Y20/07
t.-üşge Y20/02
t.-işimiz Y18/04
t.-üşimiz Y21/02
tüşür-: Düşürmek
t.-edür 55/024, Ş04/02
t.-edürler Y10/02
t.-ür-sen 18/027
t.-mesligimiz Ş04/05
t.-mişdir Ş06/05
t.-di 18/015, Y17/02, Y19/05,
E01/02
t.-dük Y21/05
t.-diler Y19/02
t.-gil 59/011, 144/007
t.-üp 73/018, Y19/05, Y19/05,
Y20/01, Y21/05, E02/06
t.-gen Y18/05, Y19/08
t.-genni 72/08, Y21/05
t.-ürirdi 78/028
t.-mek E02/02
t.-mekte Y17/02
t.-üşdin 62/004
tüşürül-: Düşürülmek
t.-ür 106/043
t.-geyler 35/004
t.-di Ş02/06, Y21/08
t.-üp 36/012, Y11/01, Y03/03,
Y18/03
t.-gendürler 76/006
tütün: Tütün Krş. Fafirus, Fufirus, papirüs
t. 18/008, 37/020, 68/002, 144/006
t.-dék 102/003
t.-ni 119/083
tütünle-: Tütmek, dumanla-
t.-yür 74/001
tüye: Deve Krş. Teve
t. Y12/06
tüz: Düz Krş. Silik
t. 26/012, 27/011, Y04/04, Y20/05
t.-ge Y07/01
tüz-: Kurmak Krş. kur-, tikle-
t.-diler Ş05/03, Ş06/03
t.-pdur 19/005
t.-geymiz 20/005
t.-mesek Y11/08
t.-üp Ş05/06, Y14/12, Y19/07,
78/061, Y04/02, Y15/02
t.-gen Ş04/03
t.-mekte Ş05/05
tüzel-: Düzelmek, iyileşmek
Krş. onlan-, toğral-

- t.-edür Ş01/02, Y03/05
t.-mey Y16/03
t.-iş Y20/06
t.-mekge Ş04/05, Y01/02
tüzet-: Düzeltmek, iyileştirmek Krş.
sakayt-
t.-gil 5/008
t.-idür Y06/02
t.-ip Y09/05, Y20/05
t.-iş Y01/04, Y20/05, Y20/05,
Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/05,
Y20/05, Y20/05, Y20/06, Y20/06
t.-işge Y20/04
t.-mek Y20/05
t.-mekge Y20/05
tüzetil-: Düzeltilmek
t.-iş Y10/04
t.-mek Y20/05
tüzle-: Düzlemek
t.-rsen 65/010
t.-p Y04/03
tüzük: Sağlam, doğru, dürüst Krş. Dürüst,
selim, selime, toğra, toğrı, toğru
t. Y19/03
tüzül-: Kurulmak, yapılmak Krş. Etil-,
kılun-, kurul-, yasal-, yasan-, yasat-
t.-edür Y12/11
t.-ür Ş05/05
t.-di Ş02/04, Y19/07
t.-sün Y19/04, Y19/04
t.-se Y21/06
t.-üp Ş04/06, Y11/01, Y01/03,
Y06/05, Y07/02, Y19/07, Y21/06
t.-gen Ş05/02, Y13/12, Y18/02,
E01/06
t.-mek Y06/05
t.-üş Y09/11
uç: Uç, son Krş. âhîr, 'âkıbet, bitim,
hâtime, intihâ', nihayet
u.+ları 68/014
uç-: Uçmak
u.-adurğan 91/006
u.-tı 18/010
u.-up 90/010, Y01/01, Y07/06
u.-uş Y16/02, Y16/02
uçarlık: Uçanlar, kanatlılar
u. Y12/01
u.+nı 50/011
u.+lar 148/011
u.+larını 8/008
uçkun: Kıvılcım
u.+1 1/005, 35/005
uçra-: Uğramak, maruz kalmak Krş.
Yoluğ-
u.-ydu Y07/03
u.-ymız Y11/08
u.-ğay 79/008
u.-dı Y20/01
u.-sa Y07/04
u.-p Ş04/04, Ş05/05, Y10/12,
Y05/02, Y07/03, Y09/04, Y15/03,
E01/05
u.-ğan E01/05
u.-mağan Ş04/01
u.-makı Y16/03
uçrat-: Karşılaşmak Krş. Yoluğ-
u.-tılar Y15/01
u.-ğanedi Y08/06
uçuçı: Pilot
u.+larnı Y16/02
u.+lardın Y06/05
uçur: Haber Krş. haber, hâver, rivâyet
u. +bêr- 55/020
u.+ığa Y21/05
u.+ıdın Y21/08
uçurul-: Uçurulmak
u.-up 1/004
u.-ğan 18/042
uçuşkun: Sinek Krş. Çibin
u.+ları 105/031
u.+larını 78/045
uğ-: Anlamak, duymak Krş. Anla-,
çüşün-, fehimle-
u.-armen 119/100
u.-mas 81/005, 92/006
u.-maslar 82/005
u.-madılar 106/007
u.-mağan 49/020
uğtur-: Duyurmak, anlatmak Krş. anlat-
u.-up Y19/07, Y21/03, Y21/08
ul: Temel Krş. Esâs
u. 89/012, 119/152
u.+1 87/001
u.+lar 11/003
u.+ıdur 89/014, 97/003
u.+ını 102/025
u.+ları 18/007, 18/015, 82/006
u.+larını 104/005
ulağ: Çalıştırılan hayvan
u. Y01/03, Y07/04, Y07/04, Y07/04
u.+ları E01/03
ular: Onlar
u. 5/010, 5/010, 5/011, 6/010,
9/006, 9/015, 10/002, 12/005,
14/001, 17/011, 17/014, 18/017,
18/018, 18/037, 18/038, 18/041,
19/010, 19/012, 20/008, 21/009,
21/011, 22/004, 22/005, 22/005,
22/007, 22/013, 22/017, 22/031,
23/004, 25/006, 25/019, 25/019,

27/002, 28/005, 31/004, 31/013,
 32/007, 32/009, 34/005, 35/005,
 35/012, 35/013, 35/015, 35/016,
 35/020, 35/021, 35/025, 35/025,
 36/008, 36/012, 37/002, 37/009,
 37/019, 37/019, 37/020, 37/028,
 37/038, 37/040, 38/016, 39/006,
 40/005, 42/010, 43/003, 44/003,
 45/015, 48/005, 49/014, 49/019,
 55/004, 55/016, 55/022, 56/005,
 56/008, 57/006, 58/004, 58/007,
 59/006, 59/007, 59/013, 59/015,
 61/007, 62/004, 62/009, 64/006,
 65/013, 66/006, 66/006, 68/003,
 68/012, 68/030, 69/022, 69/028,
 73/005, 73/008, 73/009, 73/011,
 74/008, 78/005, 78/005, 78/007,
 78/010, 78/017, 78/022, 78/029,
 78/030, 78/032, 78/036, 78/039,
 78/041, 78/044, 78/053, 78/058,
 78/058, 79/007, 80/016, 81/012,
 82/005, 83/003, 83/005, 83/008,
 83/008, 83/010, 83/016, 84/004,
 85/009, 86/009, 88/005, 88/017,
 89/016, 89/031, 90/005, 91/012,
 92/007, 92/014, 94/004, 94/006,
 94/011, 94/021, 95/010, 99/006,
 101/006, 102/026, 102/026,
 104/007, 104/008, 104/009,
 104/009, 104/010, 104/011,
 104/012, 104/022, 104/028,
 104/028, 104/029, 104/030,
 105/013, 105/028, 105/038,
 105/040, 105/044, 106/007,
 106/012, 106/014, 106/016,
 106/021, 106/024, 106/028,
 106/033, 106/037, 106/043,
 106/045, 107/004, 107/007,
 107/010, 107/011, 107/012,
 107/024, 107/026, 107/027,
 107/030, 107/030, 107/032,
 107/036, 107/038, 107/039,
 109/004, 109/005, 109/015,
 109/027, 109/028, 109/028,
 109/029, 111/002, 111/008,
 111/008, 118/011, 118/011,
 118/012, 119/003, 119/078,
 119/079, 119/091, 119/093,
 119/098, 119/112, 119/126,
 119/155, 119/158, 120/007,
 122/001, 126/002, 127/005,
 127/005, 138/005, 139/020,
 140/002, 140/008, 141/006,
 141/009, 142/007, 144/006,
 145/011, 148/005, 148/006,

148/013, Y12/11, Y14/01, Y14/02,
 Y14/02, Y14/02, Y02/04, Y09/04,
 Y09/04, Y16/03, Y17/01
 u.+durlar 16/003
 u.+nı 2/003, 5/009, 49/013, 5/009,
 5/009, 7/007, 9/005, 9/006, 10/017,
 11/006, 12/002, 16/004, 16/005,
 19/003, 19/004, 19/012, 21/010,
 21/012, 21/012, 26/010, 26/010,
 28/008, 33/006, 33/015, 33/019,
 34/005, 34/015, 34/016, 34/019,
 34/020, 35/006, 35/017, 37/015,
 37/018, 37/040, 44/001, 44/003,
 44/012, 49/011, 49/013, 49/013,
 49/014, 49/014, 49/014, 55/010,
 55/016, 55/016, 55/020, 58/004,
 58/006, 62/004, 64/008, 68/017,
 68/027, 68/027, 69/022, 69/023,
 69/024, 69/025, 69/026, 69/027,
 72/014, 72/014, 73/004, 73/005,
 73/006, 73/007, 73/009, 73/017,
 73/020, 78/004, 78/024, 78/027,
 78/029, 78/030, 78/031, 78/031,
 78/033, 78/033, 78/035, 78/035,
 78/037, 78/046, 78/046, 78/047,
 78/048, 78/049, 78/050, 78/051,
 78/055, 78/064, 78/064, 79/003,
 79/010, 79/012, 83/011, 83/011,
 83/016, 84/007, 89/017, 89/032,
 89/033, 90/010, 94/023, 99/008,
 102/017, 102/026, 102/028,
 104/012, 105/014, 105/017,
 105/025, 105/027, 105/029,
 105/030, 105/033, 105/038,
 106/015, 106/018, 106/027,
 106/029, 106/032, 106/036,
 106/036, 106/041, 106/042,
 106/044, 107/005, 107/012,
 107/018, 107/026, 107/028,
 107/039, 109/013, 109/016,
 115/002, 115/004, 115/005,
 115/006, 115/007, 115/007,
 115/009, 115/010, 115/011,
 118/019, 119/070, 119/118,
 124/003, 124/007, 132/012,
 135/012, 135/016, 135/017,
 136/010, 136/011, 136/021,
 139/018, 139/018, 140/010,
 141/004, 141/005, 141/006,
 144/008, 144/008, 144/011,
 145/019, 147/004, 149/006,
 149/006, 149/009, Ş03/03, Y14/10,
 Y13/03, Y13/09, Y02/02, Y09/01,
 Y09/01, Y09/01, Y09/02, Y09/08,

Y15/06, Y16/02, Y16/03, Y18/01,
Y19/03, Y20/02
u.+nıñki 73/008
u.+nıñkini 18/041
u.+nı 2/004, 2/006, 2/009, 5/010,
5/010, 5/011, 9/012, 9/020, 12/007,
12/008, 18/014, 18/014, 18/038,
18/042, 18/042, 19/013, 21/009,
22/005, 24/009, 28/005, 28/009,
29/006, 31/020, 31/020, 32/009,
33/019, 34/007, 34/017, 35/005,
35/006, 37/040, 42/004, 44/002,
44/002, 44/003, 45/016, 48/007,
50/021, 53/005, 53/005, 54/006,
55/024, 58/009, 59/011, 59/011,
59/013, 59/013, 64/005, 64/008,
65/004, 68/002, 68/023, 73/007,
73/018, 78/013, 78/015, 78/034,
78/038, 78/043, 78/045, 78/045,
78/053, 78/055, 78/067, 78/072,
78/072, 79/003, 81/012, 82/004,
83/004, 83/014, 83/015, 83/016,
89/009, 89/012, 90/005, 94/023,
94/023, 97/010, 99/009, 102/026,
103/018, 105/024, 105/037,
105/041, 106/008, 106/010,
106/010, 106/023, 106/023,
106/027, 106/027, 106/041,
106/041, 106/043, 107/007,
107/007, 107/013, 107/014,
107/019, 107/021, 107/029,
107/031, 107/038, 107/041,
115/008, 118/011, 118/011,
118/012, 119/005, 119/130,
125/005, 135/018, 139/018,
139/023, 140/010, 144/006,
144/007, 145/019, 147/020,
148/006, Y10/05, Y14/02, Y13/03,
Y01/06, Y05/03, Y09/05, Y17/01
u.+ğa 2/005, 18/037, 21/009,
25/014, 28/004, 28/004, 28/004,
36/008, 37/040, 41/011, 55/020,
59/008, 64/007, 65/009, 69/011,
69/025, 78/011, 78/016, 78/025,
78/025, 78/029, 78/055, 80/005,
80/005, 81/016, 83/010, 88/008,
89/012, 99/007, 99/007, 104/028,
105/014, 105/032, 105/044,
106/010, 106/015, 106/026,
106/034, 106/036, 106/042,
106/046, 107/020, 109/025,
111/006, 111/010, 115/008,
115/008, 119/152, 119/166,
119/168, 132/012, 135/018,
135/018, 139/022, 145/015

u.+ge Y14/02, Y02/01, Y02/02,
Y09/01, Y09/02, Y09/02, Y17/01
u.+da 19/004
u.+dın 44/003, 49/013, 53/003,
73/011, 106/011, 139/016, Ş02/03,
Y14/02

ulaştır-: Ulaştırmak, kavuşturmak Krş.
yetkür-
u.-dı Y18/04, Y18/04
u.-up Y03/01

‘ulemā: (Ar.) İlim sahipleri
‘u. +ı kübra Ş04/06, Y16/03
‘u.+mız Y07/02

ulu-: Ulumak
u.-ydurlar 104/021
u.-yduğan 22/013

uluğ: Ulu, yüce Krş. ‘ālī, belend,
müte‘āl,
u. 29/003, 32/006, 47/002, 49/002,
62/009, 66/017, 71/019, 77/014,
95/003, 96/004, 99/003, 104/025,
106/022, 107/023, 126/002,
126/003, 131/001, 136/004,
144/007, 145/003, 145/007,
147/005, 149/006, Ş01/02, Ş02/01,
Ş02/02, Ş03/02, Ş04/06, Ş05/03,
Y12/02, Y14/01, Y13/05, Y13/05,
Y13/06, Y13/06, Y01/03, Y03/02,
Y05/05, Y06/03, Y19/08
u.+dur 48/001, 76/002, 104/001,
117/002, 135/005
u.+tur 99/002, 138/005
u.+dursen 86/006, 86/010
u.+durlar 92/005, 111/002, 119/156
u.+lar 59/003
u.+larnıñ Ş04/06
u.+larımız Y10/06, Y17/04
u.+ları Y06/04
u.+larıdur 82/006
u.+larıdın Y05/06, Y08/03

Uluğçat: Yer adı
u. Y07/05, Y18/07
u.+ğa Y19/05

uluğlan-: Ululanmak, yücelmek
u.-ur-men 46/009, 46/009
u.-ur 13/002, 89/016, 89/025,
112/010
u.-dururlar 38/016
u.-ğay-sen 21/013, 57/005, 57/011,
108/005
u.-ğay 18/047, 35/028, 40/017,
70/005
u.-ğanda 12/008

uluğlandur-: Ululandırmak
u.-ay 69/031

- u.-updur-sen 138/002
u.-uñlar 34/003
u.-ğanlar 35/026
- uluğluk:** Ululuk Krş. ‘azamet, ‘azametlik, şevket, debdebe
u. Y10/01
u.+umnı 71/021
u.+uñnı 145/006
u.+ığa 145/003, 150/002
u.+ıdın 46/003, 66/003
- ulūhiyet:** (Ar.) Tanrılık sıfatı
u. Y18/02
- uluqat:** Yer adı
u.+ta Y12/12
- ‘ulūm:** (Ar.) İlimler
Y10/04, Y03/01, Y09/08
‘u. +ı ma‘ārıftan Y16/02
- ‘umrān:** (Ar.) İlerleme, medeniyet
Krş. Terakki
‘u. Y05/01, Ş06/05, Y18/03, Y19/05
- ‘umrānī:** (Ar.) Medenî
‘u. Y01/01, Ş06/06
- ‘umūm:** (Ar.) Umumî, hep, bütün
Krş. ‘ām, ‘āmma, bütün, cümle, fütün, heme, pütün, tob, tutaş, ‘umūmen
efkār+ı ‘u. Y12/11
emniyet+i ‘u. Ş01/02
evkār+ı ‘u. Y17/02
kātīp+i ‘u. Y08/06
Y10/04, Y10/04, Y10/05, Y10/08, Y10/09, Y10/09, Y10/10, Y10/11, Y11/01, Y11/10, Y11/10, Y11/11, Y12/04, Y12/04, Y12/05, Y12/05, Y12/07, Y12/08, Y12/12, Y14/05, Y13/01, Y13/01, Y13/05, Y13/05, Y13/10, Y01/01, Y01/03, Y02/05, Y02/05, Y02/05, Y03/02, Y03/02, Y05/01, Y05/05, Y06/04, Y06/05, Y07/01, Y07/02, Y07/02, Y07/05, Y08/03, Y08/05, Y09/05, Y09/06, Y09/10, Y15/07, Y15/07, Y15/08, Y15/12, Y16/04, Y18/01, Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/04, Y18/04, Y18/04, Y18/05, Y18/06, Y18/07, Y19/03, Y19/06, Y19/06, Y19/07, Y20/01, Y20/01, Y20/01, Y20/04, Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/06, Y20/06, Y20/06, Y20/06, Y20/06, Y20/08, Y21/01, Y21/01, Y21/02, Y21/02, Y21/03, Y21/05, Y21/05, Y21/07, Y21/07, Y21/08
‘u. +i hālk Y02/05
- ‘u.+nıñ Y10/01, Y11/02, Y11/02, Y11/05, Y08/04, Y15/06, Y18/06, Y20/05
‘u.+ğa Y02/03, Y19/08
‘u.+dın Y10/02
- ‘umūmen:** (Ar.) Bütün, hep Krş. ‘ām, ‘āmma, bütün, cümle, fütün, heme, pütün, tob, tutaş, ‘umūm
‘u. Ş06/03, Y10/04, Y13/04, Y13/10, Y01/02, Y09/01
- ‘umūmī:** (Ar.) Herkese ait Krş. ‘umūmīye
ārzu+yı ‘u. Ş04/06
hārb+i ‘u. Y19/01, Y19/02, Y17/02
‘u. Ş01/01, Ş01/02, Ş02/05, Ş03/02, Ş03/02, Ş04/01, Ş04/05, Ş04/06, Ş05/01, Y01/01, Y01/01, Y01/02, Y01/02, Y02/01, Y02/02, Y03/02, Y03/03, Y03/05, Y03/06, Y04/05, E02/01, E02/01, E02/01, E02/06
- ‘umūmīye:** (Ar.) Herkese ait Krş. ‘umūmī
aḥlāk+ı ‘u. Ş01/02, Y16/03
hārb+ı ‘u. E02/02, Y16/01
ḥuḳūḳ+u ‘u. Y10/01
ittifāk+ı ‘u. Ş05/02
menāfi’+i ‘u. Ş01/02
‘u. Ş01/02, Ş01/02
‘u.+dür Ş05/02
‘u.+nıñ Y16/03
‘u.+ni Ş04/04
‘u.+dın E02/02
‘u.+si Ş01/02, Ş05/05
‘u.+siniñ Y12/11
- umūr:** (Ar.) İşler, hususlar
Krş. Meşālīh, ‘ameliyyāt, ef‘āl
u.+ı celilde Ş06/06
u.+ı sinā E01/05
u.+da Ş01/02
- unut-:** Unutmak
u.-may-men 119/016, 119/084, 119/093, 119/110, 119/142, 119/154, 119/176
u.-may 78/008, Y14/12
u.-maydur 9/012
u.-ur 102/005
u.-ursen 13/001, 44
u.-updur 10/011
u.-updurlar 119/139/024
u.-mapdur-men 119/062
u.-mapdur-mız 44/017
u.-tılar 106/013, 106/021
u.-mağay 59/011
u.-mağū Y05/05
u.-ğıl 45/010

- u.-mağıl 10/013, 74/020, 74/023, 103/003
u.-sun 137/005
u.-sam 137/005
u.-up 42/009, Ş04/01, Ş04/04, Y15/07
u.-ğuçılar 50/022
u.-kan 44/020
u.-adurğan 9/018
u.-urêrdiler 78/011
u.-mağlıkniş 88/012
- unutdur-:** Unutturmak
u.-up Y18/04
- unutul-:** Unutulmak
u.-maydur 9/018
u.-maydurğan Y11/09
u.-ğandurmen 31/012
- ur-:** Vurmak, dövme
Krş. Çak-, çana-, çap-, sok
u.-ur-men 89/023
u.-dı 78/020, 105/036, 135/009
u.-sun 141/005
u.-up 3/007, 68/023, 78/031, 78/066, 105/033, 110/005, 110/005, 135/011, 143/003, 146/009, Ş05/06, Y12/05, Y01/04, Y02/03, Y05/06, Y06/03, Y08/03, Y15/10, Y17/01, Y20/03
u.-ğuçı 137/009
u.-ğuçığa 136/010, 136/017
u.-gannı 69/026
u.-urêrdi 78/051
u.-mak Ş01/01
u.-uş Y19/03
u.-uşı Y19/03
u.-uşup Y19/07
- uran:** Yatak, döşek Krş. Körpe
u.+ımnı 6/006, 139/008
u.+ımğa 132/004
u.+ımda 63/006
u.+ını 41/003
u.+ıda 36/004
u.+ıñızda 4/004
u.+larıda 149/006
- urdur-:** Vurdurmak
u.-up Y01/06
- uruğ:** 1. Soy 2. Tohum Krş. Neseb
u. 22/030, Y19/03, Y19/03
u.+nı 126/006
u.+uñ 89/004
u.+ı 22/023, 22/024, 25/013, 37/026, 37/029, 69/036, 89/036, 102/028, 105/006, 112/002
u.+ınıñ 37/025
- u.+ını 21/010, 89/029, 106/027, Y12/01, Y18/03
u.+ığa 18/050
u.+ıdın Ş06/04
u.+larığa Y20/06
- urul-:** Vurulmak, dövülmek
u.-ur 4/002
u.-up 90/006
u.-ğan 72/006
- Urumçi:** Urumçi, şehir adı
u. Ş02/01, Ş06/03, Y10/11, Y02/03, Y02/04, Y04/02, Y06/01, Y06/02, Y18/03, Y18/08, Y20/06, Y20/08, Y20/08, Y20/08, Y21/07, Y21/07, Y21/07, Y21/07, Y21/08, E02/06
u.+niş Ş02/01, Y14/05, Y07/02
u.+ni Ş02/01
u.+ğa Y21/05
u.+ge Y20/08
u.+de Ş02/01, Y10/04, Y10/11, Y11/01, Y13/02, Y13/02, Y02/02, Y18/03, Y21/07, Y21/07, Y21/07, Y21/07
u.+deki Ş02/01, Y03/03
u.+den Y19/05
u.+din Ş01/03, Y13/04, Y04/06, Y04/06, Y20/08, Y21/01
- urunğı:** Tohum
u.+nı Y05/02
- uruş:** Savaş, dövüş Krş. Cenk, harb, sokaş, şokuş
u. Ş03/01, Ş05/04, Ş05/05, Y10/12, Y14/08, Y14/10, Y13/11, Y03/04, Y03/04, Y04/06, Y09/10, Y09/12, Y19/01, Y19/01, Y19/02, Y20/03, Y20/03, Y20/03, Y20/03, Y20/03, Y20/03, Y20/03, Y20/04, Y20/04, E01/03
u.+kıl- 35/001
u.+nıñ Y20/03, Y20/03, Y20/03, Y20/03
u.+da Y04/06
u.+ta Ş05/05, Y11/11, Y09/12, Y20/03
u.+lar Y16/01, Y17/02, Y20/03, Y20/04, E02/01, E02/04
u.+ıda Ş02/01
u.+ları Y19/02, E02/04
- uruş-:** Savaşmak, dövüşmek
Krş. şoğuş-, şokuş-
u.-adur Y14/07
u.-a-mız Y14/05, Y14/07, Y14/07, Y14/07, Y14/08
u.-dılarki Y20/03
u.-ğıl 35/002

- u.-kalı 109/003
u.-up 56/001, Ş06/02, Ş06/03,
Ş06/04, Y14/08, Y14/09, Y14/09,
Y15/10, Y18/03, Y19/01, E02/06
u.-kan Y15/10
u.-kanlar 56/002
u.-mağ Y14/07
u.-mağnı Y15/11
u.-mağtadır Y14/07, Y14/07
usan-: Usanmak, bıkmak
u.-mas Y08/04, Y08/04
uşul: (Ar.) Tarz, yöntem Krş. Üslub
u.+i idare Ş05/06
u.+i meşveret Y02/01
u.+i talim Y18/07
u. Ş05/05, Y05/01, Y14/01,
Y08/05, Y16/01, Y16/02, Y18/02,
Y20/06
u.+da Y13/04
u.+de Y19/01, Y19/05, Y20/05
u.+lar Y21/04
u.+i Y13/11
u.+ini Y02/02
u.+iyle Y10/03
u.+leri Y02/01
u.+leriğa Y21/03
ussu-: Susayan, susamış
u.-ğan 107/033
ussul: Dans
u. 87/007, 149/003, 150/004
ussuz: İssiz
u. 63/001, 143/006
ussuzluk: Susuzluk
u.+ını 104/011
usta: (Far.) Usta Krş. üstād, üstaz
u.+lar Y04/03
u.+large Y16/04
u.+lardin Y04/03
u.+larını Y16/04
u.+larıdın Y19/03
ustura: (Far.) Tıraş için kullanılan keskin
bir alet
u. 52/002
uşak: 1. Çocuk Krş. Bala, ferzend, pala
2. Ufak
u. 104/025, Y13/03, Y14/04,
Y20/02, Y20/06
u.+larını 137/009
u.+larığa 17/014
uşbu: İşte bu Krş. muşu, şubu
u. Ş04/02, Y10/06, Y10/07,
Y11/03, Y11/07, Y11/08, Y12/02,
Y12/04, Y12/04, Y12/12, Y12/12,
Y12/12, Y14/05, Y14/06, Y14/10,
Y13/07, Y13/12, Y01/03, Y01/04,
Y01/05, Y01/06, Y02/01, Y02/06,
Y03/03, Y03/03, Y03/05, Y03/05,
Y03/05, Y04/03, Y04/03, Y04/03,
Y04/04, Y04/04, Y06/03, Y06/04,
Y06/04, Y06/05, Y06/06, Y08/06,
Y09/11, Y09/11, Y15/01, Y15/06,
Y15/06, Y15/07, Y15/07, Y15/07,
Y15/08, Y15/11, Y15/11, Y15/12,
Y16/02, Y16/02, Y16/04, Y17/01,
Y17/04, Y18/02, Y18/04, Y18/04,
Y18/05, Y18/08, Y18/08, Y19/01,
Y19/01, Y19/01, Y19/02, Y19/02,
Y19/02, Y19/03, Y19/03, Y19/03,
Y19/03, Y19/03, Y19/06, Y19/06,
Y19/07, Y19/07, Y19/08, Y20/01,
Y20/01, Y20/06, Y21/01, Y21/01,
Y21/03, Y21/04, Y21/06, Y21/06,
Y21/07, Y21/08, Y21/08, Y21/08,
Y21/08, Y21/08, E02/05
u.+nın Y20/02
u.+nı 127/002
u.+dın Y17/01
u.+lar Y18/08
Uşturpan: Yer adı Krş. Uşturpan, Üçturfan
u. Y07/03
u.+lardın Y13/02
Uşturpan: Yer adı. Krş. Uşturpan, Üçturfan
u.+nın Y08/03
uşuğ: Artık, fazla Krş. Artuğ, uşuğ, aşuğ,
fazl, ziyāde
u. Y19/08
uşuk: Artık, fazla Krş. Artuğ, uşuğ, aşuğ,
fazl, ziyāde
u. Y14/06, Y09/09
u.+ını 17/014
utanç: Utanç Krş. Uyat
u. Ş06/01
utuğ: Başarı Krş. Muvaffakiyet
u. Y20/07
u.+larıdın Y21/08
u.+larımız Y18/04
u.+larımızge Y18/04
uva: Yuva Krş. Orda
u. 84/003, 104/017
uyan-: Uyanmak Krş. oyğan-
u.-mas Y08/04, Y08/04, Y08/04,
Y08/04
uyat: Ayıp, utanç Krş. ‘ayıp, utanç
u. 35/027, 69/008, 89/045, 132/018
u.+dur Y01/05
u.+nın 40/015
u.+ımını 69/019
u.+ı 44/015, 109/029
u.+ının 70/003
uyatsızlık: Utanmazlık

- u. Y01/05
- Uygur:** Uygurlar
u. Ş06/03, Ş06/03, Ş06/03, Y10/11, Y11/10, Y12/06, Y13/05, Y01/03, Y03/01, Y03/01, Y03/01, Y03/01, Y03/01, Y04/03, Y04/03, Y04/04, Y06/04, Y06/05, Y08/03, Y08/04, Y18/07, Y19/03, Y20/08, Y21/03
u.+lar Y08/03
u.+larnıñ Y10/07
u.+larnı Y08/03
u.+larda Y09/07
u.+ları Y09/07
- Uygurçe:** Uygurca, Uygur dili
u. Y05/03, Y05/03, Y05/03, Y05/03, Y21/08
- Uyguristan:** Uyguristan
u. Y05/05
- uyku:** Uyku
u. 90/005, 132/004, 132/004
u.+da 127/002
u.+dın 78/065, Y08/04, Y08/04, Y08/04, Y08/04
u.+sı 121/004, Y18/03
u.+sığa 76/006
u.+sıda 13/003
u.+sıdın Ş03/02
u.+larını 76/005
- uykula-:** Uyuyuvermek
u.-verip Y01/02
- uyuşma:** Dernek
u. Y10/09, Y13/07, Y06/06, Y07/03, Y07/05, Y08/04, Y16/03, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/08, Y18/08, Y19/07, Y20/08, Y20/08, Y21/07, Y21/07
u.+nıñ Y21/07
u.+ğa Y08/04, Y18/07
u.+dın Y20/08
u.+lar Y19/07, Y20/06, Y20/07
u.+sı Y06/03, Y09/05, Y10/09, Y10/11, Y09/05, Y19/07
u.+sınıñ Y06/06, Y19/08, Y21/07
u.+sığa Y06/03, Y09/05, Y09/07, Y18/07, Y09/05
u.+sıdın Y18/07
- uzak:** Uzak Krş. Irak, yırak
u. Y14/10, Y04/01
- uzal-:** Uzakmak Krş. sozul-
u.-ıp 109/023
u.-ğan 102/011
- uzat-:** Uzatmak
u.-maқта Y18/03
u.-ur-men 143/006
u.-ur-sen 138/007
- u.-ur 85/006
u.-ıpdur-men 88/009
u.-ıpdur 55/021
u.-mağaylar 125/003
u.-kıl 144/007
u.-ıp Y11/09, Y09/04
u.-kalı 68/031
u.-kan 44/020, 136/012
u.-maқта Ş02/05, Y15/02
- uzatıl-:** Uzatılmak
u.-ğanerdi 77/002
- uzun:** Uzun
u. 61/006, 91/016, 120/006, 129/004, 143/003, Ş04/01, Ş05/01, Ş05/04, Ş06/02, Ş06/02, Y10/10, Y10/11, Y13/05, Y03/01, Y04/02, Y07/04, Y07/06, Y15/01, Y15/07, Y19/08, Y19/08, Y19/08, Y19/08, Y21/08, E02/04
u.+dan Y17/03, Y21/04
u.+dın Y12/09, Y14/04, Y18/02, Y20/01, Y21/04
- uzunluk:** Uzunluk Krş. Boy
u.+ı Y19/06
- üç:** Üç
ü. Ş02/01, Ş02/06, Ş05/02, Ş05/05, Ş05/05, Ş05/05, Ş05/06, Y10/03, Y11/01, Y11/06, Y11/08, Y11/09, Y11/09, Y11/09, Y11/11, Y14/05, Y13/01, Y13/07, Y01/01, Y01/01, Y01/01, Y02/03, Y03/03, Y03/03, Y03/03, Y03/05, Y04/04, Y04/06, Y05/02, Y05/03, Y05/03, Y05/04, Y05/04, Y05/05, Y06/03, Y06/04, Y06/04, Y07/05, Y07/05, Y07/06, Y08/03, Y08/04, Y08/05, Y09/05, Y09/06, Y09/07, Y09/10, Y09/12, Y15/07, Y16/04, Y17/03, Y17/03, Y17/03, Y18/01, Y18/02, Y18/02, Y18/03, Y18/05, Y18/06, Y18/06, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/08, Y19/04, Y19/06, Y20/03, Y20/07, Y20/07, Y20/08, Y20/08, Y20/08, Y21/04, Y21/04, Y21/04, Y21/04, Y21/06
ü.+ge Ş06/03
ü.+dın Y19/06
ü.+i Y02/03
- üçey:** Bağırsak
u.+lerimniñ 22/014
- üçmiñ:** Üç bin
ü. Y10/12, Y12/08, Y09/09, Y16/04
- Üçturfan:** Yer adı. Krş. Uşturfan, Uşturpan
ü. Y08/04, Y18/08, Y20/07, Y20/07, Y20/08

üçün: İçin

ü. 1/005, 6/005, 7/006, 8/002,
 9/008, 10/001, 10/002, 12/005,
 12/005, 16/004, 16/006, 16/009,
 18/012, 18/018, 18/024, 18/040,
 18/047, 18/049, 21/005, 21/008,
 22/001, 22/001, 23/003, 25/007,
 25/008, 25/011, 28/005, 28/007,
 28/008, 31/003, 31/004, 32/006,
 33/017, 35/002, 35/008, 35/010,
 35/019, 35/023, 35/024, 35/026,
 37/007, 38/003, 38/005, 38/008,
 38/018, 39/011, 40/014, 41/011,
 42/002, 42/005, 42/005, 42/006,
 42/009, 42/011, 43/001, 43/003,
 43/005, 44/004, 44/011, 44/011,
 44/013, 44/016, 44/024, 44/026,
 44/026, 45/002, 45/004, 45/007,
 45/016, 46/002, 48/011, 49/004,
 49/007, 49/014, 50/008, 51/014,
 53/005, 55/003, 55/003, 55/008,
 57/002, 57/006, 58/011, 59/003,
 59/004, 59/004, 59/012, 59/013,
 59/015, 60/004, 60/008, 60/011,
 61/003, 62/008, 63/001, 63/009,
 66/016, 68/004, 68/009, 68/010,
 68/016, 68/029, 69/019, 69/020,
 69/021, 71/022, 72/013, 72/015,
 73/006, 73/010, 74/001, 74/005,
 74/011, 74/014, 76/009, 78/002,
 78/018, 78/021, 78/033, 78/038,
 78/050, 78/071, 79/002, 79/009,
 80/009, 80/015, 80/017, 81/004,
 81/005, 82/003, 83/013, 84/003,
 86/012, 86/017, 88/014, 88/014,
 89/028, 90/010, 91/011, 91/014,
 92/007, 94/013, 94/016, 94/016,
 94/023, 97/008, 97/011, 97/012,
 99/008, 102/018, 102/022, 103/007,
 103/011, 103/018, 104/009,
 104/014, 104/018, 104/019,
 104/021, 104/026, 105/010,
 105/010, 105/038, 105/039,
 105/039, 106/008, 106/013,
 106/023, 106/026, 106/031,
 106/040, 106/045, 107/008,
 107/009, 107/012, 107/015,
 107/016, 107/021, 107/022,
 107/031, 107/032, 107/035,
 108/012, 109/004, 109/021,
 109/021, 110/006, 111/004,
 114/006, 115/001, 116/002,
 116/010, 116/013, 117/002,
 118/007, 119/014, 119/021,
 119/071, 119/072, 119/077,

119/085, 119/104, 119/110,
 119/117, 119/119, 119/122,
 119/127, 119/128, 119/130,
 119/131, 119/140, 119/154,
 119/156, 119/162, 119/164,
 122/004, 122/006, 122/008,
 122/009, 126/002, 126/003,
 126/003, 130/006, 130/006,
 131/001, 132/005, 132/013,
 132/017, 132/017, 133/001,
 135/005, 135/007, 135/012,
 136/021, 136/022, 137/007,
 138/002, 138/007, 139/019,
 140/002, 140/005, 140/005,
 141/009, 142/004, 143/001,
 143/004, 143/005, 143/011,
 143/011, 143/012, 146/007,
 147/008, 150/002, \$01/01, \$01/01,
 \$01/01, \$01/01, \$01/02, \$01/03,
 \$01/03, \$01/03, \$01/03, \$01/03,
 \$01/03, \$01/03, \$02/01, \$02/02,
 \$02/02, \$02/02, \$02/02, \$02/02,
 \$02/03, \$02/03, \$02/04, \$02/06,
 \$02/06, \$03/01, \$03/01, \$03/02,
 \$03/02, \$03/02, \$03/02, \$03/03,
 \$03/03, \$03/03, \$03/03, \$03/03,
 \$04/02, \$04/02, \$04/05, \$04/05,
 \$04/05, \$04/05, \$04/06, \$04/06,
 \$04/06, \$05/01, \$05/04, \$05/04,
 \$05/05, \$05/05, \$05/06, \$05/06,
 \$05/06, \$06/01, \$06/01, \$06/02,
 \$06/05, \$06/05, \$06/05, \$06/05,
 \$06/06, \$06/06, \$06/06, Y10/01,
 Y10/01, Y10/01, Y10/02, Y10/05,
 Y10/06, Y10/06, Y10/07, Y10/07,
 Y10/08, Y10/08, Y10/09, Y10/10,
 Y10/10, Y10/10, Y10/10, Y10/10,
 Y10/11, Y11/01, Y11/02, Y11/02,
 Y11/02, Y11/03, Y11/04, Y11/04,
 Y11/05, Y11/05, Y11/06, Y11/06,
 Y11/06, Y11/07, Y11/07, Y11/12,
 Y12/01, Y12/01, Y12/01, Y12/01,
 Y12/02, Y12/02, Y12/03, Y12/03,
 Y12/07, Y12/07, Y12/08, Y12/09,
 Y12/10, Y12/11, Y14/02, Y14/03,
 Y14/05, Y14/06, Y14/06, Y14/07,
 Y14/07, Y14/09, Y14/09, Y14/10,
 Y14/12, Y14/12, Y13/02, Y13/04,
 Y13/05, Y13/08, Y13/09, Y13/10,
 Y13/10, Y13/10, Y13/10, Y13/10,
 Y13/11, Y13/11, Y13/12, Y13/12,
 Y01/01, Y01/01, Y01/01, Y01/01,
 Y01/01, Y01/01, Y01/01, Y01/02,
 Y01/02, Y01/02, Y01/02, Y01/02,
 Y01/02, Y01/02, Y01/03, Y01/03,

Y01/03, Y01/03, Y01/03, Y01/03,
 Y01/03, Y01/04, Y01/04, Y01/04,
 Y01/04, Y01/05, Y01/05, Y01/05,
 Y01/05, Y01/05, Y01/06, Y01/06,
 Y01/06, Y01/06, Y02/01, Y02/01,
 Y02/01, Y02/02, Y02/03, Y02/03,
 Y02/04, Y02/04, Y02/04, Y02/04,
 Y02/05, Y02/05, Y02/05, Y02/05,
 Y02/05, Y03/01, Y03/01, Y03/02,
 Y03/03, Y03/03, Y03/03, Y03/03,
 Y03/03, Y03/04, Y03/04, Y03/04,
 Y03/04, Y03/04, Y03/05, Y03/05,
 Y03/06, Y03/06, Y03/06, Y03/06,
 Y04/01, Y04/01, Y04/02, Y04/02,
 Y04/02, Y04/02, Y04/02, Y04/02,
 Y04/04, Y04/05, Y04/05, Y04/05,
 Y04/06, Y05/01, Y05/03, Y05/04,
 Y05/04, Y05/05, Y05/06, Y05/06,
 Y06/01, Y06/01, Y06/02, Y06/02,
 Y06/02, Y06/02, Y06/03, Y06/03,
 Y06/03, Y06/04, Y06/05, Y06/06,
 Y06/06, Y07/02, Y07/02, Y07/02,
 Y07/03, Y07/03, Y07/03, Y07/03,
 Y07/03, Y07/03, Y07/04, Y07/04,
 Y07/05, Y07/05, Y07/05, Y07/05,
 Y07/05, Y07/06, Y07/06, Y08/02,
 Y08/04, Y08/04, Y08/04, Y08/04,
 Y08/06, Y08/06, Y09/01, Y09/01,
 Y09/01, Y09/01, Y09/02, Y09/03,
 Y09/03, Y09/03, Y09/06, Y09/06,
 Y09/06, Y09/07, Y09/08, Y09/08,
 Y09/09, Y09/11, Y09/12, Y15/01,
 Y15/02, Y15/02, Y15/03, Y15/03,
 Y15/04, Y15/04, Y15/05, Y15/05,
 Y15/06, Y15/06, Y15/06, Y15/06,
 Y15/06, Y15/07, Y15/07, Y15/07,
 Y15/07, Y15/08, Y15/08, Y15/08,
 Y15/09, Y15/12, Y15/12, Y15/12,
 Y16/01, Y16/01, Y16/01, Y16/02,
 Y16/02, Y16/02, Y16/02, Y16/03,
 Y16/03, Y16/03, Y16/03, Y16/03,
 Y16/04, Y17/01, Y17/01, Y17/02,
 Y17/02, Y17/02, Y17/02, Y17/03,
 Y17/03, Y17/03, Y17/03, Y17/03,
 Y17/04, Y17/04, Y17/04, Y18/01,
 Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/02,
 Y18/02, Y18/02, Y18/02, Y18/02,
 Y18/02, Y18/02, Y18/03, Y18/04,
 Y18/04, Y18/04, Y18/05, Y18/05,
 Y18/05, Y18/05, Y18/05, Y18/06,
 Y18/06, Y18/06, Y18/06, Y18/06,
 Y18/06, Y18/06, Y18/06, Y18/06,
 Y18/06, Y18/06, Y18/06, Y18/06,
 Y18/07, Y18/07, Y18/07, Y18/07,
 Y18/07, Y19/03, Y19/03, Y19/03,

Y19/03, Y19/03, Y19/03, Y19/04,
 Y19/05, Y19/06, Y19/07, Y19/07,
 Y19/07, Y19/07, Y19/07, Y19/07,
 Y19/08, Y19/08, Y19/08, Y19/08,
 Y19/08, Y19/08, Y20/01, Y20/01,
 Y20/01, Y20/01, Y20/02, Y20/03,
 Y20/03, Y20/03, Y20/04, Y20/04,
 Y20/04, Y20/05, Y20/05, Y20/05,
 Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/05,
 Y20/05, Y20/06, Y20/06, Y20/06,
 Y20/06, Y20/06, Y20/06, Y20/07,
 Y20/07, Y20/08, Y20/08, Y20/08,
 Y20/08, Y21/01, Y21/01, Y21/02,
 Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/02,
 Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/02,
 Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/03,
 Y21/04, Y21/05, Y21/05, Y21/05,
 Y21/06, Y21/06, Y21/06, Y21/06,
 Y21/07, Y21/07, Y21/08, Y21/08,
 E01/01, E01/01, E01/01, E01/01,
 E01/02, E01/02, E01/02, E01/02,
 E01/03, E01/03, E01/03, E01/04,
 E01/04, E01/05, E01/05, E01/05,
 E01/05, E02/01, E02/01, E02/01,
 E02/01, E02/02, E02/02, E02/02,
 E02/03, E02/04, E02/04, E02/04,
 E02/04, E02/04, E02/04, E02/05,
 E02/05, E02/05, E02/05, E02/05,
 E02/05, E02/06, E02/06, E02/06,
 E02/06

ü.+dür 45/001, Y10/01, E01/04

ü.+dürler 104/018

üçünçü: Üçüncü Krş. Üçüncü

ü. Y10/10, Y11/06, Y11/09,
 Y11/12, Y12/08, Y13/08, Y08/06,
 Y18/02, Y20/08

üçünçü: Üçüncü. Krş. Üçüncü

ü. Ş05/06, Y11/10, Y14/05,
 Y13/06, Y13/09, Y06/01, Y07/02,
 Y08/01, Y09/10, Y15/09

Ükar ağa: Japonya'da bir vezir

ü. Y08/06

üke: Küçük kardeş

ü.+leriğa Ş05/05

üle-: Evlendirmek

ü.-mek Y04/03

üleştür-: Paylaştırmak

ü.-üp 78/055, 112/009

ülfet: (Ar.) Ahbaplık, dostluk

ü. Y10/03, Y16/04

ülge: Örnek, model

ü. Y19/06, Y10/10

ülgür-: Yetişmek Krş. Yet-, yetiş-

ü.-üp Y07/03, Y21/04

ülke: Ülke Krş. Diyâr

ü. Ş02/01, Y14/12, Y05/03,
 Y15/04, Y19/08, Y20/01, Y20/01,
 Y20/01, Y20/05, Y20/06
 ü.+niş Y13/01, Y18/03, Y18/03,
 Y19/04
 ü.+de Y05/01
 ü.+deki Y11/01, Y20/01
 ü.+lerge Ş02/03, Y04/02, Y15/02,
 Y15/02
 ü.+lerde Y15/03
 ü.+si Ş06/04, Y04/05, Y05/03,
 Y15/04, Y16/01, Y17/03, Y20/02
 ü.+sidür Y20/02
 ü.+siniş Y20/02
 ü.+sini Y17/02, Y18/04
 ü.+siğa Y18/05
 ü.+sige Ş02/03, Ş05/02, Y17/02
 ü.+side Y10/03, Y10/04, Y13/01,
 Y02/05, Y05/02, Y15/07, Y18/01,
 Y18/01, Y18/03, Y18/03, Y19/07,
 Y19/07
 ü.+miz Y18/04, Y18/04, Y21/03,
 Y21/03
 ü.+mizniş Y21/02
 ü.+mizni Y20/05
 ü.+lerimizni Y18/01
 ü.+mizge Y10/11, Y21/02
 ü.+lerimizğa Y18/01
 ü.+mizde Y18/04, Y19/03, Y21/02
 ü.+leri Y14/10
 ü.+leriniş Ş06/06
 ü.+lerini Y18/01
 ü.+lerinde Ş06/06, Y11/01
ülüş-: Paylaşmak
 ü.-almay Y19/08
ümîd: (Far.) Umut
 ü.+bağ 130/007
 ü.+bağla- 119/114, 119/147,
 131/003
 ü. 62/010, 119/043, 119/075,
 119/082, 130/006, 147/011, Ş04/05,
 Y05/02, Y11/11, Y14/06, Y13/08,
 Y16/02, Y18/04, Y19/04, Y20/02,
 Y21/01, Y21/01, Y21/02, E02/06
 ü.+kıl- 31/024, 33/018, 33/022,
 38/015, 42/005, 42/011, 43/005,
 71/014, 119/166, Ş01/03
 ü.+im 39/007, 62/006, 119/117
 ü.+imdürsen 71/005
 ü.+i 9/018, 146/005
 ü.+ini 78/007
 ü.+ige E01/04
 ü.+imiz Y05/03
ümîdvār: Umutlu
 ü.+kıl- 119/050

ümmet: (Ar.) Hz. Muhammed'in etrafında
 toplananlar
 ü. Y16/03
 ü.+niş Y15/06
 ü.+ni Y16/04
 ü.+lerniş Ş05/04, Ş06/05
 ü.+lerige Y09/01
ün: Ses Krş. Āvāz, şadā
 ü. 33/003, 77/017
 ü.+deki 149/001
 ü.+siz 83/001
 ü.+i 92/003, 98/006, 150/003
 ü.+ini 89/015
üniversit: (Fr.) Üniversite Krş. Dār-ül-
 fūnun
 ü. Y20/04
ünkür: Mağara Krş. İn
 ü.+deki 10/009
 ü.+lerige 104/022
 ü.+lerini Y12/01
ünlük: Sesli
 ü. 150/005, 150/005
‘üvnān: (Ar.) İsim, lakap
 Krş. At, ism, kara, nām, sican
 ‘ü.+dur Ş05/02
‘ünvanlık: (Ar.+Tr.) İsimli Krş. Atlığ,
 atlık, isimlik,
 nāmli, nāmlik
 ‘ü. Y06/05
üslub: (Ar.) Biçim, tarz
 Krş. Fiçim, piçim, şüret, şekl, uşul
 ü.+larıda Ş03/03
üss: (Ar.) Merkez
 ü.+leri Y15/03
üst: Üst
 ü.+imge 18/018
 ü.+ümge 10/006, 13/002, 18/005,
 22/013, 27/002, 30/001, 32/004,
 36/011, 55/004, 55/005, 55/006,
 69/009, 69/016, 88/007, 119/133,
 139/006
 ü.+ümde 19/013, 38/016, 119/069
 ü.+ümdedürler 56/012
 ü.+ümdin 42/008, 88/016
 ü.+ünge 32/008
 ü.+ini Ş06/06
 ü.+iğa Y06/03
 ü.+ige 21/006, 22/018, 27/006,
 31/016, 33/015, 35/008, 47/008,
 55/016, 62/003, 69/024, 78/024,
 78/027, 78/049, 79/006, 80/018,
 89/019, 90/016, 103/019, 105/016,
 105/022, 105/039, 106/015,
 106/029, 106/041, 107/040,

- 109/006, 109/017, 113/005,
119/084, 119/135, 140/010,
147/015, 149/009, Ş02/02, Y11/08,
Y11/08, Y11/09, Y14/03, Y13/01,
Y13/10, Y13/12, Y07/01, Y07/04,
Y09/10, Y15/01, Y15/03, Y15/04,
Y17/03, Y19/04, Y19/07, Y20/07,
Y21/01, Y21/02, Y21/06, E02/03
ü.+ide 3/008, 8/002, 11/002,
11/006, 12/006, 18/011, 22/004,
22/028, 24/002, 24/002, 29/003,
40/002, 49/014, 51/019, 54/007,
55/011, 57/011, 59/0010, 67/002,
80/001, 91/012, 91/013, 92/011,
95/004, 97/009, 99/002, 99/002,
101/006, 103/017, 104/004,
104/006, 108/005, 108/009,
112/008, 113/004, 118/007,
125/003, 132/018, 136/006,
145/009, Y03/01, Y03/01, Y08/01,
Y09/03, Y09/08, Y15/02, Y15/02,
Y18/08, Y20/05, Y20/05, Y20/05,
Y20/05, Y20/07, Y20/07, E02/06
ü.+inde Y20/06
ü.+idedür 29/003, 33/018, 68/035,
148/013
ü.+ideki 148/004, Y10/06, Y12/06,
Y07/02
ü.+idin 7/007, 57/005, 57/011,
66/012, 81/005, 103/016, 108/005,
Y20/03
ü.+imizge 4/006, 12/004
ü.+ümüzge 44/017, 67/002, Ş04/06
ü.+ümüzde 33/022, 90/017, Y07/06
ü.+ümüzdeki 85/004
ü.+ümüzdin Ş04/05, Ş05/02
ü.+ümüzzdin Ş03/03
ü.+ünizge 129/008
ü.+leri Y15/03
üstād: (Far.) Usta, zanaatkâr Krş. Üstaz,
usta
ü. 45/001
ü.+ım 34/004
üstādhlık: (Far.+Tr.) Üstatlı
ü. 58/005
ü.+ı 78/072
üstaz: Usta, zanaatkâr Krş. üstād, usta
ü.+ını Y09/08
üstil: Stil, tarz
ü. Y19/08
üstün: Üstün
ü. 97/009, Ş04/01, Ş04/05, Ş05/02,
Y02/03, Y03/01, Y07/04, Y08/03,
Y16/04, Y18/02
ü.+dür 135/005
ü.+édi Y20/03
ü.+ümde 18/036
üşük: Soğuk Krş. soğak, savuk
ü. 78/047
üz-: Koparmak, kesmek
Krş. Kes-, kırk-, kıpar-, soy-
ü.-edürler Y11/09
ü.-üp 2/003, 107/015
üzlüksiz: Sürekli, devamlı Krş. dā'im
ü. Y20/04
üzük: Yüzük
ü. Y16/04
ü.+lerni Y16/04
üzül-: Kopmak Krş. kıf-
ü.-mey Y09/04, Y19/01
ü.-di Ş04/01, Y06/05
ü.-üp Ş04/01, Y18/02
ü.-gen 124/007, Y16/03
üzüm: Üzüm Krş. Engür
ü.+lerdin Y04/03
va'ad: (Ar.) Bir işi yerine getirmek için
verilen söz
v.+lerimni 116/014
va'az: (Ar.) Öğüt niteliği taşıyan konuşma
v. Y11/08, Y12/07, Y14/09,
Y05/04, Y07/02, Y21/01
v.+lar Y12/08
vācib: (Ar.) Yapılması gerekli
v. Y02/02, Y11/02, Y16/04
v.+dür Y02/06, Y15/08
vācibāt: (Ar.) Yapılması gerekli olan şeyler
v.+ı dindür Ş04/05
vācibe: (Ar.) Lüzumlu şey
v. Y12/05
va'de: (Ar.) Bir işin yapılması için tanınan
süre
v. 65/002, 132/003, Ş03/01,
Y13/10, Y21/08, E02/02, E02/05
v.+lerimni 22/025, 61/005, 61/008,
66/014, 116/019
v.+mge Y21/02
v.+leri 56/012
v.+leri 50/014
v.+si 77/008, Y13/10
v.+sini Y11/02
v.+lerinizge Y19/06
vağon: (Fr.) Demiryolu aracı
v. Y19/05
v.+ları Y19/02
vağzal: (Rus.) Gar
v. Y19/06, Y19/06
v.+nı Y19/06
v.+da Y19/05
vāhid: (Ar.) Tek, bir
v. 86/010

vaḥṣet: (Ar.) Vahşet, korku, ürküntü Krş.
ḥavf

devr+i v. Y05/01

zulm+i v. Ş04/04

zulm+ü v. Ş04/01

v. Y05/01, Y05/02

v.+ge Ş05/01, Y02/02

v.+teki Y05/01

v.+tin Ş04/04

v.+ler Ş05/02

v.+lerinin Ş04/01

vaḥṣī: (Ar.) 1. Yırtıcı 2. Zulüm

Krş. Cebir, bīdād, eziyet, zulm

v. 68/030, 80/013, Ş01/01, Ş01/01,

Ş02/02, Ş02/04, Ş02/06, Ş03/01,

Ş03/01, Ş03/02, Ş04/04, Ş04/05,

Ş05/01, Ş06/04, Y03/01, Y05/02,

Y05/01, Y06/01, Y13/04, Y18/03,

Y18/03, E01/03

v.+ler Y02/05

v.+likler Ş06/06

v.+leri 50/011

v.+lerinin Y04/04

vaḥṣīlik: Vahşilik

v. Ş01/01, Ş01/02, Y05/01, Y09/12

v.+ler E01/03

v.+i Y13/12

v.+leriğa Ş06/06

vaḥṣīyāne: (Ar.) Vahşice

v. Y02/06, Y19/02

vaḥy: (Ar.) Bir buyruk veya düşüncenin

Tanrı tarafından peygambere

bildirilmesi

v.+iñ 28/002

vaḥ'a: (Ar.) Olay, hadise Krş. ḥādise,

vukū'āt

v. Ş05/06, Y05/04, Y10/07, Y19/08

v.+nı Y20/08

v.+ğa Y01/03

v.+ge Y12/11

v.+dın Y04/04

v.+lar Y12/11, Y14/12, Y15/01,

Y17/02, Y19/01, Y21/02

v.+larnıñ Y12/11

v.+larnı Y12/11

v.+lardın Y19/01, Ş04/01

v.+sı Y17/01

v.+ları Y14/10, Y17/02, Y19/01

v.+larnıñ Y19/01

v.+larığa Y19/01

vaḥār: (Ar.) Ağırbaşlılık

v. Ş06/06

vāḥī'a: (Ar.) Olgu

v. Ş04/06, Y04/06

v.+nı Y03/06, Y10/07

v.+lar Ş01/02, Ş04/02, E01/05,
E02/02

v.+lardın Ş04/05, Ş05/02

vaḥıf: (Ar.) Vakıf

v. Y09/06, Y21/03

v.+larnı Y09/05

v.+lardın Y09/05

vaḥt: (Ar.) Zaman

Krş. Dem, kıytım, payt, zamān

v. 2/005, 10/005, 10/011, 14/007,

15/005, 18/007, 18/015, 19/013,

30/006, 31/001, 34/005, 37/010,

39/003, 40/007, 41/005, 43/004,

49/019, 51/013, 51/019, 51/019,

55/008, 55/008, 56/009, 71/001,

78/065, 89/019, 89/032, 96/012,

104/020, 105/012, 106/003,

106/012, 106/030, 107/006,

107/013, 107/019, 107/028,

107/030, 116/004, 119/006,

119/093, 124/003, 124/004,

124/005, 126/002, 126/002, Ş02/02,

Ş03/01, Ş05/03, Ş05/03, Ş05/06,

Ş06/03, Y10/01, Y14/10, Y14/11,

Y13/03, Y13/11, Y02/03, Y05/03,

Y06/06, Y15/12, Y16/01, Y17/04,

Y18/01, Y18/08, Y20/02, E01/04,

E02/06

v.+ni 75/002, Ş02/02

v.+ge Ş01/02

v.+te 32/006, 37/019, 69/013,

72/005, 78/034, Ş05/04, Y12/12,

Y02/06, Y04/04, Y08/06, Y09/05,

Y15/02, Y15/10, Y16/01, Y17/04,

Y17/04, Y19/03, Y19/03, Y19/03,

Y20/02, Y20/01, Y20/03, Y20/07,

Y20/08, Y21/03, Y21/08, E02/05

v.+teki Ş05/03, Y14/10

v.+ğaça Y19/08, Y21/04

v.+ğaçalık Y20/08

v.+ler Ş05/01, Ş05/01, Ş05/02,

Ş05/03, Ş06/02, Ş06/03, Y01/01,

Y04/01

v.+lerni Y03/05

v.+lerde Ş04/04, Ş05/02, Ş06/03,

Y13/10, Y02/04, Y03/01, Y03/05,

Y03/06, Y04/01, Y17/02, Y18/07

v.+lerdeki Y18/03

v.+lerden Y16/03, Y18/02

v.+lerdin Ş04/03, Ş05/06, Y14/11,

Y18/03, E01/01, E01/03, E02/03,

Ş01/01, Ş02/02

v.+lerğaça Y04/04

v.+lerim 31/015

v.+imde 146/002, 63/004

- v.+i Y10/02, 102/013, 102/013, 119/126
v.+idék 37/006
v.+ını 84/006
v.+ini Y12/09
v.+ide 21/009, 37/039, Ş06/01, Y10/04, Y10/08, Y12/06, Y14/09, Y14/12, Y13/10, Y01/01, Y01/06, Y08/01, Y08/02, Y08/05, Y16/02, Y18/08, Y20/07, Y20/07, Y20/07, Y21/02, Y21/03, Y21/06, 1/003, 71/009, 72/017, 81/003, 104/027, 144/012, 145/015, Ş01/03
v.+ideki 127/004, Y14/10, Y05/05, Y20/05
v.+idin Ş06/04, Y15/02, Y20/07
v.+imüzdür Y18/01
v.+lerimizdür Y18/01
v.+imizni Y18/04, Y21/03
v.+imizde Y06/04, Y21/02, Y21/03, Y21/03
v.+ilerimizde Y21/06
v.+leri 104/019, Y06/06
v.+lerini Y06/06
v.+leride Y12/05, Y13/01, Y16/02, Y19/05, Y19/08, 9/009, 10/002
- Valensiya:** Şehir adı
v. Y20/03
- vālī:** (Ar.) Bir bölgedeki idari amir
v. Ş03/03, Ş06/04
v.+si Y08/06
v.+leri Ş06/04
v.+lerini Y15/09
- Valturara:** Yer adı
v. Y18/05
- Van Şin Cin Can:** Kişi adı
v. Y21/01, Y21/07
v.+nın Y21/03
- vāridāt:** (Ar.) Gelirler
v. Y02/02, Y03/05, Y18/03
v.+ı Y14/06
v.+ları Y03/05
v.+larını Y07/03
- vāriş:** (Ar.) Mirasçı, kendisine miras düşen
v. 37/034
v.+bol- 25/013, 37/009, 37/011, 37/022, 37/029
v.+leri Y05/04
v.+leridin Y05/03
- Varşava:** Yer adı
v.+da Y17/03
- vāşıl:** (Ar.) Ulaşan
v. Y08/04
- vāşıta:** (Ar.) Araç Krş. Araç
- v. E02/04, Y14/01, Y14/02, Y14/02, Y14/02
v.+dur E02/05, Y10/10
v.+lar Y13/09
v.+large Y14/03
v.+sı Ş04/06, Y14/01, Y16/04, 44/006, 119/104
v.+sıdan Y19/01
v.+sıyla Ş01/01, Ş05/04
- vāşıtaçılık:** Aracılık Krş. Vāşıtaçılık
v. Y16/01
- vāşıtaçılık:** Aracılık Krş. Vāşıtaçılık
v. Y02/03
- vāşıtasız:** Aracısız
v. Y14/03
- vaşiyet:** (Ar.) Bir kimsenin ölümünden sonra yapılmasını istediği şey
v.+ler Y09/01
v.+i Y20/02
- Vaşington:** Yer adı
v. Y12/12, Y03/04, Y03/04
v.+dın Y13/12
- Vaşington pust:** Vaşington'da çıkan bir gazete
v. Y12/11
- vaṭan:** (Ar.) Vatan, yurt Krş. El, yurt
‘ām +ı v. Y04/02
dın+i v. Ş02/04
idāre+yi v. Y06/01
kader+i v. Ş03/02
kavm+i v. Y02/03
memleket+i v. Ş03/01, Ş04/04
yurt+ı v. Ş01/03, Ş04/02
v.+ı millî Ş04/05
v. Ş01/02, Ş02/02, Ş02/02, Ş04/01, Ş04/05, Y14/11, Y13/05, Y13/08, Y02/05, Y02/06, Y03/02, Y07/03, Y07/04, Y08/05, Y09/04, Y15/04, Y15/04, Y16/02, Y18/01, Y18/01, Y18/03, Y18/03, Y18/03, Y18/03, Y18/04, Y18/05, Y20/01, Y20/07, Y20/07, Y20/07, Y20/08, Y21/01, Y21/01, Y21/02, Y21/03, Y21/03, E01/01, E01/04, E02/01, E02/01, E02/01, E02/01, E02/01, E02/01, E02/01, E02/02
v.+dır E02/01
v.+nın Ş01/01, Ş03/01, Ş04/04, Ş04/05, Ş04/06, Y02/03, Y03/02, Y15/04, Y15/04, Y20/01, E02/01
v.+nı Ş02/04, Ş03/02, Y16/02, Y18/01, Y20/01
v.+ge Y09/04
v.+daki Y18/03
v.+dekiler Y21/03

- v.+ım E02/01
v.+ımge Y20/07
v.+ı Ş01/01, Y02/06, Y06/01, Y20/01, E02/01, E02/01, E02/01
v.+ını Y02/06, E01/04, E02/01
v.+ıge Y16/02
v.+ıda E02/01, E02/01
v.+ımız Ş01/03, Y13/04, Y18/04
v.+ımızdur Y04/02, Y04/02, E02/02
v.+ımıznı Ş01/03, Ş03/01, Ş03/02, Ş04/02, Y14/06, Y04/02, Y04/02, Y15/03, Y15/07, Y18/02, Y20/01
v.+ımıznı Y10/05, Y16/02, Y16/03, Y16/03, Y18/01, Y21/02, E01/02
v.+ımızge Y09/12, Y15/04, Y18/02, Y18/04
v.+larımızga Y13/05
v.+ımızda Y07/05
v.+ımızdın Y16/04
v.+ları Ş01/01, Y16/01
v.+larının Ş01/01, Y05/02
v.+larıge Ş06/06
- vaatandaş:** Yurttaş
v. Y16/02
v.+nın Y06/02
v.+lar Y09/07, Y19/06, Y20/05
v.+ların Y09/07, Y18/04
v.+large Y16/04
v.+larım Y18/04
v.+larımız Y21/08
v.+larmızın Y18/04
v.+ların Y02/05
- vaatandaşlık:** Yurttaşlık
v. Y18/03
v.+nın Y19/07
v.+ların Y10/05
v.+larımızın Y18/02
v.+larımızga Y18/01
- vaataniye:** Vatana ait
hukuk+u v. Y10/02, Y15/04, Y02/02
v.+ni Y02/02
v.+din Y15/04
- vaatanperverane:** Yurtsevere yakışır yolda
v.+si Y02/05
- vay:** Bir ünlem
v. 120/005, Y05/04, Y06/03
- vazife:** (Ar.) Ödev, görev
v. Ş03/02, Ş04/02, Y13/08, Y09/02, Y18/04, Y20/06, Y20/06, Y20/06, Y20/06, Y21/03
v.+dür E02/02, E02/04
v.+ni Ş04/04, Y20/07, Y21/04
v.+ler Y19/03, Y20/01
- v.+si Y13/09, Y13/09, Y06/04, Y20/06, Y20/06, Y20/07, Y20/07, Y21/03, Y21/05
v.+sidür Y11/10, Y14/09
v.+sini Y11/11, Y17/04, Y18/06, Y20/07, Y20/07
v.+siğa Y21/01
v.+sige Ş05/05, Y17/04, Y20/06, Y20/07
v.+side Y10/07, Y18/08
v.+miz Y02/03, Y21/03, Y21/03
v.+mizdür Ş03/02, Ş04/02, Y01/02
v.+leri Y19/04
v.+leridür Y10/05
v.+lerini Y06/06
v.+lerige Y11/12, Y19/04
- vaz'iyet:** (Ar.) Durum, tavır, hal
Krş. Ahvāl, hāl, hey'et
v. Y19/02, Y19/04
v.+dürmiz Ş01/02
v.+tin Y14/10, Y19/02
v.+ler Y14/10
v.+lerdin Y12/10
v.+i E01/03, Y18/08, Y19/02
v.+ini Y17/02
v.+ide Y15/03, Y17/02, Y17/03
v.+imizden Y16/02
- ve:** Ve (Bağlaç)
v. 1/002, 1/003, 1/003, 1/003, 2/001, 2/002, 2/002, 2/008, 2/012, 3/003, 3/004, 4/007, 4/008, 4/008, 5/002, 5/006, 7/006, 7/007, 7/009, 7/016, 7/016, 8/002, 8/002, 8/003, 8/004, 8/006, 8/007, 8/008, 9/004, 9/006, 9/008, 9/010, 10/003, 10/007, 10/007, 10/007, 10/010, 10/015, 10/018, 11/005, 11/006, 12/002, 14/004, 14/007, 16/005, 16/009, 16/009, 17/012, 17/014, 18/002, 18/002, 18/002, 18/006, 18/008, 18/009, 18/010, 18/013, 18/013, 18/017, 18/022, 18/023, 18/026, 18/029, 18/031, 18/033, 18/035, 18/046, 18/046, 18/047, 18/050, 19/002, 19/003, 19/004, 19/005, 19/006, 19/006, 19/010, 19/010, 19/014, 19/014, 20/007, 21/001, 21/006, 21/007, 21/009, 21/010, 21/013, 22/001, 22/002, 22/002, 22/007, 22/013, 22/014, 22/015, 22/015, 22/017, 22/023, 22/027, 22/028, 23/004, 23/006, 24/001, 24/001, 24/004, 24/005, 24/005, 24/007, 24/008, 25/006, 25/008, 25/009, 25/010, 25/010,

25/013, 25/014, 25/016, 25/018,
25/018, 25/019, 26/003, 26/003,
26/004, 26/008, 26/010, 27/002,
27/006, 27/006, 27/011, 27/012,
27/014, 28/002, 28/003, 28/004,
28/007, 28/008, 28/008, 29/002,
29/003, 29/009, 29/009, 30/003,
30/004, 30/008, 30/010, 31/003,
31/008, 31/010, 31/010, 31/010,
31/011, 31/015, 31/018, 31/019,
31/024, 32/002, 32/005, 33/003,
33/004, 33/005, 33/006, 33/009,
33/011, 33/018, 33/021, 34/003,
34/004, 34/005, 34/006, 34/008,
34/012, 34/013, 34/014, 34/017,
34/018, 34/021, 34/022, 35/002,
35/005, 35/006, 35/008, 35/009,
35/010, 35/013, 35/023, 35/023,
35/024, 35/026, 35/028, 35/028,
36/003, 36/004, 36/006, 36/007,
36/010, 36/011, 37/001, 37/002,
37/006, 37/006, 37/006, 37/007,
37/011, 37/014, 37/015, 37/019,
37/020, 37/022, 37/024, 37/025,
37/026, 37/027, 37/030, 37/035,
37/036, 37/040, 38/002, 38/007,
38/008, 38/009, 38/011, 38/012,
38/012, 38/012, 38/013, 38/014,
38/017, 38/019, 38/019, 39/002,
39/004, 39/005, 39/007, 39/012,
40/001, 40/002, 40/003, 40/003,
40/004, 40/005, 40/006, 40/006,
40/010, 40/010, 40/012, 40/012,
40/014, 40/016, 40/017, 40/017,
41/002, 41/005, 41/006, 41/008,
41/012, 42/004, 42/004, 42/006,
42/007, 42/008, 42/011, 43/001,
43/003, 43/004, 43/004, 43/005,
44/003, 44/003, 44/003, 44/007,
44/008, 44/010, 44/010, 44/011,
44/013, 44/015, 44/016, 44/016,
44/024, 45/004, 45/004, 45/004,
45/004, 45/008, 45/010, 45/015,
46/001, 46/002, 47/003, 48/001,
48/006, 49/002, 49/004, 49/008,
49/010, 49/011, 49/014, 49/014,
49/018, 50/003, 50/003, 50/005,
50/006, 50/008, 50/010, 50/011,
50/013, 50/015, 50/015, 50/018,
50/019, 50/021, 50/021, 50/022,
50/023, 51/003, 51/005, 51/006,
51/007, 51/008, 51/008, 51/013,
51/014, 51/017, 51/019, 52/003,
52/005, 52/006, 52/009, 53/001,
53/004, 53/006, 54/001, 54/007,

54/007, 55/001, 55/002, 55/003,
55/004, 55/005, 55/006, 55/006,
55/010, 55/011, 55/012, 55/013,
55/014, 55/017, 55/017, 55/018,
55/019, 55/020, 55/024, 57/003,
57/004, 57/004, 57/004, 57/010,
58/009, 59/012, 59/012, 59/013,
59/013, 59/013, 59/016, 62/002,
62/006, 62/007, 62/008, 63/002,
63/005, 63/005, 63/007, 64/006,
65/001, 65/005, 65/007, 65/008,
65/011, 65/012, 66/012, 66/014,
66/016, 66/017, 67/002, 67/002,
67/007, 68/005, 68/012, 68/013,
68/035, 68/035, 69/005, 69/009,
69/009, 69/012, 69/015, 69/016,
69/017, 69/019, 69/020, 69/020,
69/020, 69/022, 69/023, 69/024,
69/026, 69/027, 69/029, 69/031,
69/031, 69/034, 69/034, 69/034,
69/035, 69/036, 70/002, 70/004,
70/005, 70/005, 71/004, 71/004,
71/009, 71/011, 71/013, 71/013,
71/015, 71/017, 71/018, 71/020,
71/023, 72/001, 72/002, 72/004,
72/005, 72/007, 72/008, 72/009,
72/010, 72/010, 72/013, 72/014,
72/014, 72/015, 72/015, 72/016,
72/017, 72/019, 72/019, 73/009,
73/011, 73/011, 73/012, 73/014,
73/022, 73/022, 73/025, 73/027,
74/002, 74/006, 74/006, 74/009,
74/019, 74/021, 75/003, 75/004,
75/005, 75/006, 75/008, 75/008,
76/002, 76/003, 76/004, 76/005,
76/007, 77/002, 77/003, 77/006,
77/007, 77/010, 77/019, 77/019,
77/020, 78/003, 78/004, 78/007,
78/008, 78/008, 78/008, 78/009,
78/010, 78/011, 78/011, 78/014,
78/014, 78/018, 78/020, 78/021,
78/021, 78/022, 78/024, 78/027,
78/029, 78/033, 78/035, 78/035,
78/039, 78/041, 78/042, 78/043,
78/045, 78/046, 78/047, 78/048,
78/049, 78/049, 78/051, 78/053,
78/054, 78/055, 78/061, 78/063,
78/064, 78/066, 78/067, 78/069,
78/069, 78/071, 79/003, 79/004,
79/009, 79/012, 79/013, 80/002,
80/003, 80/006, 80/007, 80/009,
80/010, 80/011, 80/013, 80/015,
80/015, 80/015, 80/018, 80/019,
81/007, 81/008, 81/009, 81/010,
81/011, 81/016, 82/005, 82/006,

83/002, 83/007, 83/007, 83/007,
 83/009, 83/011, 83/014, 84/003,
 84/005, 84/011, 84/011, 85/008,
 86/002, 86/005, 86/005, 86/008,
 86/009, 86/010, 86/010, 86/012,
 86/013, 86/014, 86/015, 86/015,
 86/017, 87/004, 87/004, 87/005,
 88/003, 88/005, 88/006, 88/007,
 88/012, 88/013, 88/018, 89/005,
 89/007, 89/011, 89/012, 89/012,
 89/013, 89/016, 89/018, 89/023,
 89/023, 89/024, 89/024, 89/025,
 89/026, 89/026, 89/027, 89/028,
 89/033, 89/036, 89/037, 90/002,
 90/004, 90/007, 90/008, 90/010,
 90/011, 90/015, 90/016, 91/002,
 91/003, 91/004, 91/005, 91/007,
 91/013, 91/013, 91/015, 92/001,
 92/002, 92/003, 92/007, 92/015,
 94/015, 94/023, 94/023, 95/003,
 95/005, 95/006, 95/007, 95/007,
 95/010, 96/003, 96/004, 96/008,
 96/011, 96/013, 97/006, 97/008,
 97/011, 98/001, 98/003, 98/007,
 98/009, 99/002, 99/003, 99/004,
 99/006, 99/006, 99/007, 99/007,
 99/009, 100/003, 100/005, 101/001,
 101/005, 102/001, 102/003,
 102/010, 102/011, 102/012,
 102/015, 102/018, 102/021,
 102/022, 102/026, 102/026,
 102/027, 102/028, 103/001,
 103/002, 103/007, 103/008,
 103/009, 103/016, 103/016,
 103/018, 103/019, 104/001,
 104/004, 104/014, 104/015,
 104/015, 104/015, 104/020,
 104/021, 104/025, 104/032,
 104/032, 104/035, 105/004,
 105/005, 105/009, 105/012,
 105/013, 105/015, 105/016,
 105/021, 105/023, 105/024,
 105/026, 105/027, 105/028,
 105/031, 105/031, 105/032,
 105/033, 105/034, 105/034,
 105/037, 105/037, 105/040,
 105/041, 105/042, 105/043,
 105/044, 105/044, 106/003,
 106/009, 106/011, 106/011,
 106/015, 106/016, 106/018,
 106/023, 106/028, 106/029,
 106/030, 106/031, 106/033,
 106/036, 106/037, 106/038,
 106/038, 106/038, 106/041,
 106/041, 106/041, 106/042,
 106/045, 106/048, 107/003,
 107/003, 107/005, 107/007,
 107/008, 107/011, 107/012,
 107/013, 107/014, 107/017,
 107/018, 107/019, 107/020,
 107/021, 107/022, 107/025,
 107/027, 107/028, 107/031,
 107/033, 107/035, 107/036,
 107/037, 107/038, 107/039,
 107/042, 107/043, 108/003,
 108/004, 108/005, 109/002,
 109/005, 109/008, 109/009,
 109/010, 109/011, 109/012,
 109/014, 109/016, 109/016,
 109/017, 109/017, 109/018,
 109/019, 109/020, 109/022,
 109/022, 109/025, 109/029,
 111/001, 111/003, 111/003,
 111/004, 111/007, 111/008,
 111/010, 112/003, 112/003,
 112/004, 112/005, 113/004,
 113/006, 114/002, 114/004,
 115/001, 115/004, 115/010,
 115/010, 115/011, 116/001,
 116/005, 116/007, 116/008,
 117/002, 118/014, 118/014,
 118/027, 119/022, 119/024,
 119/026, 119/034, 119/034,
 119/043, 119/047, 119/048,
 119/063, 119/066, 119/068,
 119/072, 119/075, 119/079,
 119/084, 119/091, 119/112,
 119/114, 119/117, 119/117,
 119/121, 119/123, 119/125,
 119/133, 119/137, 119/138,
 119/141, 119/143, 119/143,
 119/144, 119/147, 119/151,
 119/157, 119/160, 119/166,
 119/168, 119/168, 119/174,
 119/175, 120/001, 120/002,
 121/002, 121/004, 121/006,
 121/008, 122/007, 123/002,
 123/004, 124/007, 124/008,
 125/004, 126/002, 127/002,
 127/002, 127/003, 128/003,
 128/003, 128/005, 129/008,
 130/005, 130/007, 130/008,
 131/001, 131/001, 132/004,
 132/005, 132/009, 132/012,
 132/016, 133/002, 135/006,
 135/006, 135/009, 135/010,
 135/011, 135/011, 135/015,
 136/011, 136/014, 136/015,
 136/018, 136/020, 136/021,
 136/024, 137/003, 138/002,

138/007, 139/002, 139/003,
139/004, 139/010, 139/011,
139/012, 139/014, 139/016,
139/020, 139/021, 139/024,
140/005, 140/012, 141/006,
141/009, 143/001, 143/002,
143/012, 144/001, 144/002,
144/002, 144/006, 144/007,
144/008, 144/012, 144/013,
144/014, 144/015, 145/001,
145/003, 145/005, 145/006,
145/006, 145/008, 145/008,
145/009, 145/010, 145/012,
145/013, 145/015, 145/017,
145/021, 146/005, 146/006,
146/009, 147/001, 147/005,
147/009, 147/011, 147/018,
147/020, 148/006, 148/007,
148/013, 148/014, 149/001,
149/002, 149/003, 149/006,
149/008, 150/004, 150/004,
150/004, Ş01/01, Ş01/01, Ş01/01,
Ş01/01, Ş01/01, Ş01/01, Ş01/01,
Ş01/01, Ş01/01, Ş01/01, Ş01/01,
Ş01/01, Ş01/01, Ş01/01, Ş01/01,
Ş01/02, Ş01/02, Ş01/02, Ş01/02,
Ş01/02, Ş01/02, Ş01/02, Ş01/02,
Ş01/02, Ş01/02, Ş01/02, Ş01/02,
Ş01/02, Ş01/02, Ş01/02, Ş01/02,
Ş01/02, Ş01/02, Ş01/02, Ş01/02,
Ş01/02, Ş01/03, Ş01/03, Ş01/03,
Ş01/03, Ş01/03, Ş01/03, Ş01/03,
Ş01/03, Ş01/03, Ş02/01, Ş02/01,
Ş02/01, Ş02/02, Ş02/02, Ş02/02,
Ş02/02, Ş02/02, Ş02/02, Ş02/02,
Ş02/02, Ş02/02, Ş02/02, Ş02/03,
Ş02/03, Ş02/03, Ş02/03, Ş02/03,
Ş02/03, Ş02/03, Ş02/03, Ş02/03,
Ş02/03, Ş02/03, Ş02/04, Ş02/04,
Ş02/04, Ş02/04, Ş02/04, Ş02/06,
Ş02/06, Ş02/06, Ş03/01, Ş03/01,
Ş03/01, Ş03/01, Ş03/01, Ş03/01,
Ş03/01, Ş03/02, Ş03/02, Ş03/02,
Ş03/02, Ş03/02, Ş03/02, Ş03/02,
Ş03/02, Ş03/02, Ş03/02, Ş03/02,
Ş03/02, Ş03/02, Ş03/02, Ş03/03,
Ş03/03, Ş03/03, Ş03/03, Ş03/03,
Ş03/03, Ş03/03, Ş03/03, Ş03/03,
Ş03/03, Ş04/01, Ş04/01, Ş04/01,
Ş04/01, Ş04/01, Ş04/01, Ş04/01,
Ş04/01, Ş04/01, Ş04/01, Ş04/01,
Ş04/01, Ş04/01, Ş04/01, Ş04/01,
Ş04/01, Ş04/02, Ş04/02, Ş04/02,
Ş04/02, Ş04/02, Ş04/02, Ş04/02,
Ş04/02, Ş04/02, Ş04/02, Ş04/02,

[illegible]

[illegible][illegible]

- v.+dın 91/004
- vebāl:** (Ar.) Günah Krş. Günah
v.+i Y11/07
- vecī:** (Ar.) Ağrıtıcı, sızlatıcı
v. Y12/05
- veçih:** (Ar.) Güzel, hoş, latif Krş. Çirâyılık, dāh, güzel, hoş, latif, tayyib, yahşı
v. Y14/02
- vefā:** (Ar.) Sözünde durma, sözünü yerine gerirme
v. Ş02/01
- vefādar:** (Ar.) Sözünde duran
v.+durlar 119/086
- vefāt:** (Ar.) Ölüm Krş. Memāt, ölüm
v. Y13/07, Y05/04, Y09/02, E01/05
v.+ol- E01/05
v.+ıdın Ş06/02, Y09/08
- vehim:** (Ar.) Kuruntu
ahvāl+i v. Y02/05
v. Y02/04
- vekāleten:** (Ar.) Vekil olarak
v. Ş04/06
- vekāletnāme:** Vekalet verilen belge
v.+lerini Y15/10
- vekīl:** (Ar.) Birinin işini görmesi için yetki verdiği kimse
v. Ş02/06, Y13/03, Y03/03, Y20/02, Y21/07, Y21/07
v.+ler Ş05/06, Ş05/06, Y11/11, Y13/04, Y13/11, Y21/05, Y21/05, Y21/07, Y21/07, Y21/07
v.+lerni Y21/07
v.+i Ş06/05, Y08/06, Y08/06, Y09/12, Y21/07
v.+ini Y09/12
v.+imiz Ş06/06
v.+leri Ş02/01, Ş05/06, Y13/03, Y13/05, Y04/06, Y15/01, Y15/01, Y15/09, Y16/02, Y16/02, Y17/03, Y18/05, Y21/07, Y21/07
v.+lerinin Y09/11, Y18/05
v.+leridin Y06/02, Y09/12
v.+leriyle Ş04/06
- Vengriya:** Yer adı
v. Y18/05, Y18/05, Y18/05
v.+nın Y18/05
- veşiķa:** (Ar.) Belge
v.+ğa Y05/03
- veşīle:** (Ar.) Sebep, bahane Krş. Sebeb
v. Y09/03, E02/06
v.+kıl- Y16/02
v.+yle E02/05
- veyā:** Veya (Bağlaç) Krş. ya, yāki
v. 1/001, 1/001, 1/005, 6/001, 9/018, 15/002, 15/002, 15/005, 16/004, 16/011, 18/037, 22/024, 24/003, 25/007, 27/009, 28/005, 32/009, 33/017, 35/014, 35/019, 37/025, 37/033, 38/001, 38/003, 44/017, 44/020, 49/007, 50/009, 59/004, 66/020, 69/015, 73/006, 78/020, 78/037, 88/011, 89/022, 89/033, 89/034, 90/010, 91/005, 91/006, 91/010, 92/006, 94/007, 94/014, 115/017, 120/003, 129/007, 131/001, 139/007, 132/004, 144/004, 146/003, Y12/04, Y09/09, Y11/08, Y20/08
- vezāret:** (Ar.) Vezirlik Krş. Vezirlik, vezirlik
v. E01/06
v.+i Y19/01, Y19/01
v.+ini Y19/01, Y19/01
- vezīr:** (Ar.) Valilik, vekillik gibi yüksek rütbelerde bulunan kimse
v. Ş05/06, Y05/01, Y06/05, Y20/04
v.+i Y13/08, Y13/11, Y13/12, Y06/04, Y08/06, Y08/06, Y08/06, Y09/12, Y19/01, Y19/02, Y19/03, Y19/03, Y20/04, Y21/01, Y21/04, E02/04
v.+ler Ş06/04
v.+ini Y13/08, Y09/10
- vezīrlık:** (Ar.+Tr.) Vezirlik Krş. Vezirlik, vezāret
v.+ının Y20/03
v.+ıdın Y08/02
- vezīrlık:** (Ar.+Tr.) Vezirlik Krş. Vezirlik, vezāret
v.+ığa Y13/12
- vicdān:** (Ar.) İnsanın içindeki iyi ile kötüyü ayırt eden duygu
‘aql +i v. E01/02
v. Ş02/03, Ş04/06, Y03/02, Y18/04, Y20/01, Y20/07
v.+ğa E02/03
v.+ımızğa Y14/06
v.+ları Ş02/01
v.+larığa Y02/05, E01/02
- vicdānsız:** (Ar.+Tr.) Vicdanı olmayan
v. Y01/04
v.+larının Y01/04
- vilāyet:** (Ar.) İl, valilik
şehr+i v. Ş03/02
v.+i kaşğar Y08/02
v.+i ma‘ārif Y03/06
v. Y13/03, Y13/04, Y04/05, Y08/02, Y15/09, Y19/04, Y20/01, Y20/08, Y20/08, Y21/07, Y21/07, Y21/07, Y21/08

v.+niñ Y21/06
v.+ğa Y21/08
v.+te Y14/05, Y19/06
v.+lerniñ Y15/09, Y15/10
v.+lerni Y19/01
v.+lerge Ş04/05, Y18/03
v.+lerde Ş03/02, Y17/02
v.+i Ş06/03, Y06/05, Y15/10,
Y15/11, Y19/05, E02/02
v.+ièdi Y16/01
v.+iniñ Ş01/01, Y01/03, Y04/02,
Y05/01, Y08/06, Y15/08, Y18/03,
Y21/04
v.+ini Ş03/01, Y16/04
v.+iğa Y19/07, Y15/09, Y17/04
v.+ide Ş05/05, Ş06/03, Y11/02,
Y04/01, Y04/01, Y15/11, Y16/02
v.+ideki Ş03/01, Y16/04
v.+idin Y19/07
v.+lerimizniñ Ş03/01
v.+imizğa Y03/06
v.+lerimizde Y16/04
v.+leriniñ Y15/09
v.+lerini Y18/03
v.+lerige Y18/03
v.+leride Ş06/03, Y18/02
Vinkof: Çekoslovakya'da çıkan bir gazete
v. Y12/11
vīrān: (Far.) Yıkık, harap Krş. ḥarāb
v. 25/016, 74/003, 74/008, 91/006,
102/006, 109/010, Ş02/02, Ş06/01,
Y10/12
v.+dur 143/004
v.+bol- 9/006, 40/015, 73/019
v.+kıl- 79/007, 137/003
vīrāne: (Far.) Yıkılmış, harap olmuş yer
Krş. ḥarābe, ḥarābelik, ḥarābetlik
v. Y09/05
vīrānlıq: (Far.+Tr.) Haraplık
v. 35/008, 35/008, Ş04/01, Ş06/01,
Y01/02
v.+ğa Y18/02
v.+қа 89/041
v.+lar 46/008
Viyana: Yer adı
v. Y14/10
vize: (Fr.) Resmi kâğıtlara basılan bir
mühür
v. Y18/06
vuķū: (Ar.) Olma, meydana gelme Krş.
ḥuşūl
v. Y07/04
v.+ğa Y10/05
vuķū'at: Olay, olaylar Krş. ḥādise, vaķ'a
v.+larını Y02/06

vücūd: (Ar.) 1. Bulunma, var olma 2. İnsan
gövdesi
v. Ş04/06, Y15/08, 104/033,
146/002
v.+ğa 90/002, Ş05/01, Ş05/02,
Ş06/06, Y10/02, Y10/04, Y10/06,
Y11/02, Y12/04, Y12/06, Y13/07,
Y02/01, Y05/01, Y07/05, Y09/12,
Y16/03, Y18/02, Y18/02, Y18/03,
Y18/03, Y18/03, Y18/04, Y19/07,
Y20/01, Y20/06, Y21/02, Y21/02,
Y21/04
v.+ı E02/05
v.+ımı E02/04
v.+iğa Y10/08, Y02/06
v.+ıdın Y09/01
v.+ımızdın Ş04/02
v.+larını Y19/08
vüzerā: (Ar.) Vezirler
v.+sınıñ Y05/01
ya: Veya (Bağlaç) Krş. veya, yāki
y. 21/012, Y10/01, Y14/01,
Y14/03, Y02/01, Y02/01, Y05/04,
Y07/04
yā: Seslenme edatı
y. 69/031, Y14/03, Y21/01
yād: (Far.) Hatırlama, anma
y. 6/005, 34/016, 78/043, 81/009,
112/006, Y15/05
y.+kıl- 8/004, 9/012, 20/003,
22/027, 25/006, 25/007, 25/007,
42/004, 42/006, 63/006, 74/002,
74/018, 74/023, 77/003, 77/010,
77/012, 78/036, 78/039, 79/008,
83/004, 88/005, 89/047, 89/051,
89/051, 98/003, 103/014, 105/005,
105/008, 105/042, 106/005,
106/007, 106/045, 107/013,
111/004, 115/012, 119/049,
119/052, 119/055, 132/002,
136/023, 137/001, 137/006,
143/005
y.+kılın- 109/014, Ş04/05
y.+keltür- 45/016
y.+ğa 103/018, 109/016
y.+ımğa Y13/12
y.+ıñğa 137/007
y.+ıñızda Y09/03, Y09/04
yādgar: (Far.) Bir kimseyi veya nesneyi
hatırlatacak şey
y. Y11/08, Y21/08
y.+ıñ 135/013
y.+ı 9/006
yādgarlıq: (Far.+Tr.)Yadigarlık
y. Y03/05

y.+ın 102/013
y.+ını 109/016, 145/007
yādla-: Hatırlamak Krş. hātırla-
y.-p Y14/12
y.-yıp Y13/06
yādlan-: Hatırlanmak
y.-urmen 77/006
yādlandur-: Hatırlatmak
y.-up Ş04/02
yafrak: Yaprak
y.+ı 1/003
yafuş-: Yapışmak Krş. Çaplaş-, yapuş-
y.-up Y14/04
y.-makımız Ş04/02
yağ: Yağ Krş. Ayf
y. 23/005, 63/005, 65/011, 92/010,
104/015, Y21/08, Y21/08
y.+dék 109/018, 119/070
y.+nın Ş06/06
y.+dın 55/022
y.+ım 89/020
y.+ımının 6/009
y.+ı 17/010, 30/005, 45/007,
102/009,
y.+idék 141/005
y.+ını Y21/08, Y21/08
y.+ıda Y04/05
y.+ıdaki Y17/02
yağ-: Yağmak
y.-kağa 68/014
yağdur-: Yağdırmak
y.-adur 11/006
y.-up 78/025, 78/028
yağı: Düşman
y. Y01/04
yağın: Yağış
y.+lar 72/007
y.+lardın Y15/05
yağla-: Yağlamak
y.-p 69/010, 126/006
yağlık: Mendil
y.+ta Y09/09
yahşı: İyi, güzel Krş. Çırâyılık, dâh, güzel,
hoş, latîf, tayyib, vecîh
y. 4/002, 4/006, 11/005, 34/010,
36/004, 45/001, 52/003, 78/068,
84/012, 85/012, 87/003, 97/010,
99/004, 103/005, 109/017, 111/010,
119/048, 119/048, 119/066,
119/066, 119/141, 122/007,
128/003, 133/002, 137/006, Ş03/02,
Ş05/04, Ş06/01, Ş06/06, Y10/05,
Y10/07, Y10/07, Y10/08, Y10/08,
Y10/11, Y11/02, Y11/03, Y11/06,
Y11/07, Y11/07, Y11/08, Y12/02,

Y12/04, Y12/07, Y14/05, Y13/02,
Y13/06, Y13/12, Y13/12, Y01/03,
Y01/03, Y01/03, Y01/04, Y01/05,
Y02/02, Y03/05, Y03/05, Y04/01,
Y04/02, Y05/06, Y05/06, Y06/02,
Y06/05, Y06/05, Y07/01, Y07/01,
Y07/01, Y07/01, Y07/01, Y08/01,
Y08/04, Y09/03, Y09/06, Y16/03,
Y16/03, Y16/03, Y16/04, Y17/02,
Y17/03, Y17/03, Y17/04, Y18/02,
Y18/02, Y18/03, Y18/03, Y18/03,
Y18/08, Y18/08, Y18/08, Y18/08,
Y19/02, Y19/04, Y19/04, Y19/05,
Y19/07, Y19/08, Y20/02, Y20/03,
Y20/04, Y20/04, Y20/05, Y20/05,
Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/06,
Y20/06, Y20/07, Y20/08, Y21/01,
Y21/01, Y21/01, Y21/02, Y21/02,
Y21/02, Y21/03, Y21/03, Y21/04,
Y21/04, Y21/05, Y21/07, Y21/07,
Y21/08, Y21/08, E01/01, E01/02,
E02/03
y.+dur 73/028, 84/010, 92/003,
147/001, Y04/02
y.+durlar 119/040
y.+lar Ş04/05
y.+largâ 125/004
y.+sını 81/016
yağşıla-: İyilemek, güzellemek
y.-p Y10/06
y.-ş Y20/06, Y20/06
yağşılan-: İyilenmek, güzellenmek
y.-dı Y20/03
y.-makta Y01/03
y.-makığa Y10/04
yağşılaş-: İyileşmek, güzelleşmek Krş.
yağşır-
y.-adur Ş01/02
y.-ıp Y11/01, Y16/03
yağşılık: İyilik
y. 14/001, 14/003, 34/012, 34/014,
38/020, 49/019, 51/018, 53/001,
53/003, 86/017, 107/009, Ş04/05,
Ş05/04, Y10/01, Y11/07, Y12/02,
Y12/02, Y14/05, Y02/02, Y02/02,
Y09/02, Y09/04, Y16/03, Y20/01
y.+kıl- 36/004, Y05/06
y.+nın 21/003, 35/012, 90/010,
109/005
y.+nı 37/003, Y11/03
y.+ka 38/020
y.+tın 39/002, 52/003
y.+lar Y09/02
y.+ım 16/003
y.+ınnı 122/009

- y.+ı Y11/02, Y11/02, Y11/05,
Y20/01, Y21/01
y.+ımıznı Y15/07
yağşır-: İyileşmek Krş. yağşılaş-
y.-ıp Y18/03
yağşırağ: İyiye yakın, daha iyi Krş.
obdanrak
y.+dur 118/009, 118/009, 119/072
yağşırt-: İyileştirmek Krş. Sakayt-, tüzet-
y.-mak Y06/02
Yahūdī: Hz. Musa'nın dinine bağlı olan
kimse
y. Y14/12, Y14/12, Y14/12, Y14/12
y.+ler Y14/12
yağ: Taraf, yan, yön
Krş. Cihet, eṭrāf, ṭaraf, yan
y.+nın Y05/03
y.+da Y03/01
y.+tın Y18/08
y.+larıda Ş06/03, Ş06/03
yağ-: Yakmak, ateşe vermek
Krş. Köy-, köydür-
y.-ıp E01/03, E02/03
yağa: Kıyafetin üst kısmı
y.+sığa 133/003
yağalık: Yakalık kumaş, kürk
y. Y02/03
yağıl-: Yakılmak, ateşe verilmek
y.-sunlar 5/010
yağın: Yakın
y. 32/009, 41/009, 55/015, 91/008,
91/011, 148/014, Ş04/05, Ş05/04,
Ş05/04, Y11/02, Y14/01, Y14/02,
Y04/01, Y05/01, Y06/06, Y09/02,
Y09/09, Y16/01, Y16/02, Y16/02,
Y17/02, Y17/03, Y18/05, Y19/01,
Y19/08, Y20/05, Y20/05, Y21/01,
Y21/05, E01/02, E01/03, E01/05,
E02/03, E02/03, E02/06
y.+da Y14/09, Y17/03, Y20/08
y.+dur 34/018, 75/001, 85/009,
145/018
y.+dursen 119/151
y.+dın Y20/06, Y21/05
y.+larda Y03/04, Y03/05, Y04/06,
Y06/05
yağınlaş-: Yakınlaşmak
y.-ur 88/004
y.-urlar 107/019, 119/150
y.-ıp 69/018, Y20/03
y.-ışğa Y18/05
y.-mak 73/028
yâki: Veya Krş. veyā, ya
y. 90/002, 148/014, Ş05/06, Ş05/06,
Ş06/06, Y10/07, Y11/05, Y11/10,
Y12/05, Y13/10, Y01/01, Y03/02,
Y04/03, Y04/05, Y05/04, Y06/06,
Y07/04, Y08/03, Y15/05, Y15/07,
Y20/05, Y21/04, Y21/05, Y21/08,
Y21/08, E02/01
yağla-: Tarafını tutmak, savunmak
y.-ymız Y13/09
y.-maslığını Y13/11
Ya'kūb: Hz. Yakup
y. 14/007, 44/004, 53/006, 77/015,
105/010, 105/023, 114/001
y.+nın 20/001, 22/023, 24/006,
46/011, 46/007, 47/004, 75/009,
76/006, 78/021, 81/001, 81/004,
84/008, 87/002, 94/007, 105/006,
114/007, 132/003, 132/005,
146/005
y.+nı 79/007
y.+ta 59/013, 99/005
yal: Yele
y.+lar 78/009
yala-: Yalamak
y.-sunlar 72/010
yalakaç: Dalkavuk, yalaka
y.+ları Y18/02
yalangaç: Çıplak
y. E02/03, Y09/03, Y09/03, Y09/04
y.+kıl- 29/009
yalanlan-: Yalınlanmak, tek olmak
y.-ğan 55/022
yalbar-: Yalvarmak
y.-urmen 116/004, 119/108
y.-urmız 118/025, 118/025
y.-urmız 80/014
yalğan: Yalan
y. 5/006, 12/003, 27/012, 31/006,
31/018, 52/003, 58/004, 59/013,
63/011, 78/036, 89/035, 101/007,
119/069, 119/104, 119/128,
120/002, Ş01/03, Ş04/02, Y11/02,
Y11/03, Y12/04, Y12/05, Y14/06,
Y05/03, Y07/04, Y07/04, Y18/08,
Y19/02, Y20/03, Y21/02
y.+durlar 62/009
y.+dan Y21/05
y.+dın Y18/03
yalğançı: Yalancı Krş. ḥurāfātçı
y. Y18/08
y.+dur 116/011
yalğançılık: Yalancılık
y. 7/015, 40/004, 109/002
y.+dur 119/118
y.+nın 119/029, 144/008, 144/011
y.+nı 119/163
yalguz: Yalnız

- y. 102/007, Y05/01, Y06/06,
Y18/08, Y20/02, Y20/05, Y20/08,
Y21/01
y.+larını 68/006
- yalm-:** Yalvarmak
y.-ip Y14/01
- yalkın:** Alev
y. 83/014, 106/018
y.+ları 105/033
y.+larını 29/008
- yalkınlık:** Alevli Krş. Otluk
y. 104/004
y.+lar 40/012
- yalla-:** Kiralamak
y. -p Y18/03
- yaman:** Kötü, fena Krş. Bed, berbād, beter,
osal
y. 5/005, 5/006, 9/013, 10/015,
11/005, 18/017, 18/040, 21/008,
21/011, 25/019, 26/005, 31/006,
34/021, 35/019, 37/007, 37/019,
38/019, 41/005, 41/007, 41/008,
44/008, 44/010, 45/007, 49/005,
50/017, 55/013, 64/005, 68/001,
69/004, 69/014, 71/020, 81/015,
83/002, 89/023, 97/010, 101/003,
101/004, 105/025, 106/033,
106/041, 109/020, 112/007,
119/101, 119/104, 119/113,
119/128, 119/163, 120/006,
129/005, 139/021, 139/021,
140/001, 140/008, 140/011,
141/004, 144/010, Ş01/01, Ş05/04,
Y11/07, Y12/02, Y12/05, Y12/06,
Y01/01, Y01/06, Y01/06, Y02/01,
Y03/03, Y07/03, Y16/03, Y16/03,
Y16/03, Y16/03, Y17/04, Y18/04,
Y18/08, Y19/04, Y20/02, Y20/02,
Y20/02, E01/01
y.+dur E01/03
y.+bol- 51/004, Y08/03
y.+kıl- 22/016, 26/005, 27/002
y.+nın 37/001, Y04/01
y.+dın 23/004, 34/013, 34/014,
37/027
y.+lar Ş04/05
y.+larıdın Y16/04
- yamanlık:** Fenalık, kötülük
Krş. Fasıklık, fasıklık, şer
y. 7/004, 10/006, 34/016, 35/012,
37/009, 37/009, 38/020, 54/005,
56/006, 58/002, 73/008, 91/010,
92/011, 94/013, 94/016, 119/115,
140/012, Ş04/05, Y12/02
y.+kıl- 15/002, 64/002
- y.+nın 78/049
y.+nı 36/005, 52/003, 74/004,
97/010, Y11/07, Y02/02
y.+larının Y12/02
y.+ı 94/023, Y12/06
y.+ını Y11/07
y.+larığa Ş05/04
- yamğur:** Yağmur Krş. Ğın
y. 68/009, 72/006, 105/032,
135/007, 135/007, 147/008, Y15/05
y.+ı 84/007
- yamiril-:** Basılmak Krş. Basıl-
y.-gan Ş03/01
- yamun:** (Çin.) Yönetim, idare (tarihi)
y. Y01/04
y.+ğa Y09/09
y.+da Y11/04, Y02/03
y.+ı Y11/04
y.+ıda Y21/01
- yan:** Yan, taraf, yön
Krş. Cihet, etrāf, taraf, yak
y. 109/023, 109/023, Y14/01
y.+nın Y21/02
y.+nınkidin Y21/02
y.+ğa 78/058, 107/027
y.+ımda 110/001
y.+ında 45/009, 91/007, 91/007,
121/006
y.+ı 18/034
y.+ıda 81/007, 83/010, 84/010,
104/012, 106/007, 106/022,
137/001, Y06/05, Y21/06
y.+ıdan Y18/07
y.+ıdın Y11/11
- yan-:** Dönmek Krş. kayt-
y.-may-men 18/037
y.-may-miz 80/018
y.-adur 7/016, 79/006
y.-maydur 132/011
y.-ursen 114/006
y.-urlar 22/027
y.-ar 94/015, 146/004
y.-arlar 56/009, 104/030
y.-ıpdur 38/010, 40/012
y.-dı 106/046, E02/06
y.-dılar 78/010
y.-mağay 74/021
y.-ğıl 7/007, 60/002, 90/012,
116/007
y.-sun 54/006
y.-ırlar 90/004
y.-sunlar 59/014, 119/079
y.-masunlar 85/009
y.-masa 7/012
y.-up Y07/06

- y.-ıp 6/004, 6/010, 9/017, 37/008,
51/013, 53/003, 59/006, 71/021,
73/010, 78/030, 78/034, 78/039,
78/041, 78/057, 80/014, 104/009,
104/022, 126/006, Y16/02, Y16/02,
Y19/05, Y19/05, Y21/02
y.-ğanda 9/003, Y08/01
y.-arêrdi 35/013
y.-mağdur Y14/03
yançuk: Cep Krş. çönteg
y.+ığa Y19/07
y.+ını Y05/02, Y10/08
y.+ları Y01/05
y.+larığā Y08/03
y.+larını Y16/02
yandur-: Döndürmek Krş. Döndürle-,
kaytar-
y.-may-men 89/033
y.-ur-sen 44/010, 62/012
y.-urlar 35/012
y.-mapdur 103/010
y.-dum 119/060
y.-ğay-men 41/011
y.-ğay 116/013
y.-ğıl 28/004, 39/013, 79/012,
94/002, 119/039
y.-up-sen 85/003
y.-up 14/007, 18/020, 25/016,
31/024, 37/021, 51/012, 53/006,
69/004, 78/038, 80/003, 80/007,
80/019, 85/001, 85/004, 89/043,
90/003, 106/023, 119/037, 119/132,
126/001, 126/005, 132/010,
137/008, Y08/01
y.-updurlar 109/005
y.-ğan 7/004
y.-mağan 66/020
y.-guçılar 38/020
y.-adurğan 19/007
y.-urêrdim 81/014
y.-upêdi Y12/06
yandurul-: Dönderilmek, geri çevrilmek
y.-ğaylar 70/003
y.-dı 114/003
y.-sunlar 129/006
y.-up 40/014, 70/003
y.-ğan 44/018
ya'ni: (Ar.) Demek, şu demek, sözün
kısası
y. 68/030, 77/015, 84/003, 103/018,
105/009, 106/007, 113/008,
124/008, 136/019, 148/014, Ş05/01,
Ş05/04, Ş06/05, Y10/10, Y12/03,
Y12/03, Y14/09, Y13/05, Y02/01,
Y02/02, Y03/04, Y03/06, Y04/03,
Y04/03, Y04/03, Y06/01, Y06/01,
Y06/01, Y06/02, Y06/02, Y06/02,
Y06/03, Y06/06, Y06/06, Y08/03,
Y08/03, Y09/02, Y09/08, Y15/04,
Y15/05, Y15/06, Y15/12, Y18/06,
Y19/03, Y19/04, Y19/06, Y19/08,
Y20/06, Y20/06, Y21/06, Y21/08,
E02/01, E02/01
yankı: (Ar.) Bir olgunun çevrede
uyandırdığı duygu
y. Y07/03, Y19/04
yanvar: Ocak.
y. Y11/12, Y11/12, Y19/03
Yan Zin Şin: Kişi adı
y. Y10/03, Y10/04, Y10/05,
Y18/03, Y18/03
y.+niñ Y10/03, Y18/03
yap-: Kapatmak
y.-adur 84/007, 139/011
y.-ar 91/004, 147/008
y.-ıpdur-sen 85/002, 89/045,
140/008
y.-ıpdur 44/015, 55/006, 69/008
y.-ıpdurmız 44/019
y.-tıñ 104/006
y.-tı 106/018
y.-tılar 106/011
y.-mağay 69/016
y.-mağaylar 104/009
y.-mağıl 40/011
y.-sun 140/010
y.-sunlar 109/029
y.-ıp 78/054, 104/002, 140/005
y.-ıpêgensen 139/014
y.-ğandek 109/029
y.-adurğan 104/002
yapalak: Baykuş
y.+ı 102/007
yapancılık: Yabancı
y. 18/045
yapıl-: Kapatılan, örtülen
y.-ğaylar 71/013
y.-dı 80/010, Y21/07
y.-ğan 32/001
y.-ğandurlar 65/013
Yapon: Japon
y. Y14/05, Y14/05, Y14/07,
Y14/07, Y14/07, Y14/07, Y14/08,
Y14/08, Y14/08, Y14/08, Y14/08,
Y14/08, Y13/05, Y08/06, Y08/06,
Y15/01, Y15/03, Y15/09, Y15/09,
Y15/09, Y17/01, Y17/01, Y17/01,
Y17/01, Y17/01, Y17/01, Y17/01,
Y17/01, Y18/01, Y18/04, Y19/01,
Y20/02, Y20/04, Y20/04, Y20/04,

Y20/04, Y20/04, Y20/04, Y20/04,
Y20/04, Y20/04, Y20/04, Y20/04,
Y21/04, Y21/04, Y21/04, Y21/04,
Y21/04
y.+nın Y14/09, Y17/02, Y20/04,
Y21/04, Y21/04
y.+lar Y17/01, Y17/01, Y17/01,
Y17/01, Y17/01, Y17/02, Y17/02,
Y17/02, Y21/04
y.+larının Y17/01
y.+large Y17/01, Y17/01, Y17/01,
Y17/02, Y17/02

Yaponya: Japonya

y. Y10/11, Y12/09, Y12/09,
Y12/10, Y12/10, Y12/11, Y12/11,
Y12/12, Y12/12, Y12/12, Y12/12,
Y12/12, Y14/07, Y14/07, Y03/04,
Y03/04, Y03/04, Y03/04, Y08/06,
Y08/06, Y08/06, Y08/06, Y15/01,
Y15/01, Y15/02, Y15/03, Y15/03,
Y15/04, Y15/09, Y15/09, Y15/11,
Y15/11, Y15/11, Y15/11, Y16/02,
Y18/03, Y19/01, Y19/01, Y19/01,
Y19/01, Y19/01, Y19/01, Y19/02,
Y19/07, Y20/04, Y20/04, Y21/03,
Y21/03, Y21/04
y.+nın Y12/09, Y12/10, Y12/11,
Y12/11, Y12/12, Y03/04, Y03/04,
Y08/06, Y15/03, Y15/03, Y15/03,
Y16/02, Y16/02, Y19/01, Y19/01,
Y20/04
y.+ğa Y10/11, Y12/09, Y12/10,
Y12/10, Y03/04, Y15/01, Y15/09,
Y15/09, Y15/10, Y15/10, Y15/11,
Y19/01, Y19/01
y.+da Y12/11, Y12/11, Y12/11,
Y12/11, Y12/11, Y14/10
y.+dın Y17/01

yaptur-: Kapatırmak

y.-ğan 109/019

yapuş-: Yapışmak, tutmak Krş. Çaplaş-,

yafuş-
y.-kanlıkı Y09/07

yâr: (Far.) Dost Krş. Dost, habib

y. Y02/01, Y15/08, E01/04
y.+larım 38/011

yar-: Yarmak

y.-ıpdursen 60/002
y.-dın 74/013
y.-ıp 78/013, 78/015, 136/013,
Y05/04, Y05/04
y.-ganda 141/007
y.-mağ Y06/01

yaradar: Yaralı Krş. Sakat, zahımdâr

y. Y04/06, Y18/06

y.+kıl- Y17/01

yarağ: Silah, alet Krş. kural, tafaçı

y. Ş05/02, Y14/08, Y19/01, Y21/08
y.+a Y13/04
y.+lar Y10/12
y.+larını Y14/09
y.+sız E01/03
y.+ı E01/03, E02/06
y.+ımız Ş05/02
y.+ımıznı Ş05/02
y.+larını Ş05/06, Y17/01

yarağlan-: Silahlanmak

y.-ğan 78/009

yarağlandur-: Silahlandırmak

Krş. kurallandır-
y.-up Y09/11
y.-uş Y09/11

yarağlık: Silahlı Krş. kurallık

y. Y20/05

yarağsız: Silahsız

y. Y20/05

yaralan-: Yaralanmak

y.-dı E01/03
y.-ıp E01/03
y.-ğan Y02/06, Y04/06

yararlık: Yararlı Krş. Faydalık,

menfa‘atlık
y. E01/02

yaraş-: 1. Yaraşmak 2. Barışmak

y.-ar 93/005
y.-ır Y02/05
y.-ur 33/002
y.-tı Y01/04, Y01/04

yaraşa: Göre, uygun

Krş. becā, muvāfık, münāsib, revā
y. Y02/05, Y13/10, 144/012

yaraşlık: Yararlılık

y. 147/001

yarat-: Yaratmak

y.-may-mız Y04/03
y.-mıdır Ş06/01
y.-tı Y14/02, Y14/02, Y15/05
y.-ıpdursen 89/012
y.-ğuçı Y14/02
y.-ıp 51/010, Y04/03
y.-kan 104/026, Y14/02
y.-kanığını 89/047
y.-mağ Y10/10

yaratıl-: Yaratılmak

y.-urlar 104/030
y.-ıp Y12/01
y.-gan Y18/02

Yarbağ: Yer adı

y. Y01/03, Y03/03, Y08/05, Y20/08

- y.+daki Y01/06
yarçın: (Çin.) Gümüş para
 y. Y06/03
 y.+dın Y06/03
yardem: Yardım
 Krş. Çäre, i'âne, i'ânet, in'âm,
 meded, nuşret, yarı, yarılık
 y. Y11/03, Y11/05, Y14/09,
 Y13/12, Y01/03, Y01/03, Y02/02,
 Y02/02, Y02/05, Y03/02, Y03/03,
 Y03/06, Y03/06, Y04/03, Y06/01,
 Y06/02, Y06/02, Y06/06, Y07/02,
 Y07/03, Y07/04, Y08/01, Y09/04,
 Y09/05, Y09/05, Y09/11, Y16/02,
 Y16/03, Y16/04, Y17/02, Y17/02,
 Y17/02, Y17/03, Y18/01, Y18/05,
 Y18/06, Y18/06, Y19/01, Y19/01,
 Y19/02, Y19/02, Y19/03, Y19/03,
 Y19/03, Y19/03, Y19/03, Y19/03,
 Y19/03, Y19/04, Y19/07, Y19/07,
 Y20/02, Y20/04, Y20/04, Y20/05,
 Y20/05, Y20/06, Y20/07, Y21/02,
 Y21/02, Y21/02, Y21/05
 y.+kıl- Y09/06, Y09/07, Y09/11,
 Y18/07
 y.+ğa Y16/03, Y17/01
 y.+da Y04/02, Y08/01, Y19/07,
 Y20/02, Y20/02
 y.+dan Y14/07
 y.+ler Y07/04, Y17/02, Y21/06
 y.+lerni Y20/06, Y21/06
 y.+lerge Y11/02
 y.+ı Ş04/04, Ş04/05, Y14/06,
 Y13/10, Y09/06, Y21/01
 y.+iniñ Y20/03
 y.+ıge Ş02/03
 y.+leri Y18/01, Y18/06, Y19/04,
 Y19/07, Y21/06
 y.+lerini Y20/02, Y20/06, Y21/06
 y.+lerige Y17/04, Y18/07, Y20/03
 y.+leridin Y01/02, Y02/03, Y21/01,
 Y21/01
yardemçi: Yardımcı Krş. Mu'âvin,
 orunbasar
 y.+m Y16/04
yardemleş-: Yardımlaşmak
 y.-mekte Y11/11
yardur-: Yardırmak
 y.-adur 29/008
yarı: Yardım, güç
 Krş. Çäre, i'âne, i'ânet, in'âm,
 meded, nuşret, yardım, yarılık
 y. 10/014, 22/001, 146/003
 y.+bêr- 22/011, 30/010, 38/022,
 40/014, 46/006, 54/004, 59/004,
 70/002, 72/012, 79/009, 107/012,
 118/007, 119/087
yarılık: Yardım, güç, destek
 Krş. Çäre, i'âne, i'ânet, in'âm,
 meded, nuşret, yardım, yarı
 y. 88/005, 108/012
 y.+dur 46/002
 y.+bêr- 60/011, 71/012
 y.+ım 35/002, 40/017,
 63/007, 70/005
 y.+ımğa 22/020
 y.+ı 42/005, 42/011, 43/005,
 146/005
 y.+ımız 44/026
yarım: Yarım
 y. Ş02/01, Ş02/01, Ş02/02, Ş02/05,
 Ş04/05, Y11/02, Y02/05, Y04/06,
 Y04/06, Y17/02, Y18/07, Y21/04,
 Y21/06
 y.+ını Y08/03
 y.+ıda 102/024, 119/062
 y.+ıdın Y04/01
Yarkend: Yer adı
 y. Y13/07, Y08/01, Y17/04,
 Y17/04, Y19/05, Y19/05, Y19/05,
 Y19/05, Y19/05, Y21/02, Y21/06,
 E01/03, E02/06, E02/06
 y.+ğa Y13/07, Y04/04
 y.+ge Y19/05, E01/05, E02/06
 y.+din Y19/05, E01/05
 y.+lerdin E01/03
Yarkendlik: Yarkendli
 y. Y04/03
yaruğ: Işık Krş. çirâğ, nūr, yaruğ, ziyā
 y.+ı 78/014
 y.+ını 57/008, 108/002
yaruğçuluk: Aydınlik Krş. yaruğluk,
 yaruğçılık, yoruk, rüşenlik,
 rüşençilik
 y. Y18/01
yaruğluk: Aydınlik Krş. yaruğçuluk,
 yaruğçılık
 yoruk, rüşenlik, rüşençilik
 y. 139/012, 139/012
yaruk: Işık Krş. çirâğ, nūr, yaruğ, ziyā
 y.+larığa 60/002
yarukçılık: Aydınlik Krş. yaruğluk,
 yaruğçuluk, yoruk, rüşenlik,
 rüşençilik
 y.+ğa Y15/07
yarut-: Aydınlatmak Krş. Aqart-, yorut-
 y.-ur 18/028
 y.-tı 77/018, 97/004
 y.-kay 67/002
 y.-ğıl 31/016

- y.-kıl 13/003, 80/003, 80/007, 80/019
y.-up 119/135
y.-adurğan 19/009
y.-mağ 105/039, Ş03/02
yasa-: Yapmak, onarmak
Krş. Becer-, işle-, kıl-
y.-ydu 33/015
y.-maydu 28/005
y.-rlar 104/017
y.-masdın 90/002
y.-pdur Y08/05
y.-pdurlar 119/069
y.-dılar 95/005
y.-ğıl 51/019, 68/004
y.-p 106/019, Y16/04, Y19/06, Y21/01, Y21/03
y.-ğan 94/010, 122/003
y.-ğandurlar 119/073
y.-ğannıñ Y19/05
y.-ğuçılar 115/008, 135/018
y.-mağ Y14/12
y.-mağtın Y07/01
y.-ş Y21/01, Y21/01, Y21/03
y.-şını Y21/03
y.-şımız Y21/03
yasak: Yasak Krş. Memnū‘
y. Y16/01
yasal-: Yapılmak Krş. Etil-, kılun-, kurul-, tüzül-, yasal-, yasat-
y.-muşdur Y19/05
y.-ğan 139/016, Y11/08, Y19/05, Y19/06
yasama: Yapma Krş. İnşā‘, te’sīs
y. Ş05/03
yasana-: Yapılmak Krş. Etil-, kılun-, kurul-, tüzül-, yasal-, yasat-
y.-sa Y07/01
y.-mağnı Y07/01
yasat-: Yapılmak Krş. Etil-, kılun-, kurul-, tüzül-, yasal-, yasan-
y.-ıp Y09/05
y.-ış Y21/04
yaş: 1. Yaş 2. Genç 3. Islak Krş. Nem
y. 17/013, 34/010, 58/006, 80/005, 91/013, 104/021, 110/003, 127/004, 144/012, Y10/07, Y10/07, Y10/08, Y12/07, Y01/05, Y01/05, Y01/05, Y01/05, Y02/06, Y02/06, Y04/03, Y05/05, Y06/02, Y06/06, Y06/06, Y09/03, Y09/04, Y09/04, Y18/01, Y18/01, Y18/04
y.+bol- 37/025
y.+ğa Y04/03, Y18/01, Y04/03
y.+ka Y07/05
y.+taki Y13/06, Y13/07
y.+tın 116/008
y.+lar Ş04/06, Y14/06, Y04/04, Y17/01, Y17/01, Y19/06
y.+large Y10/08
y.+larım 6/007, 42/003
y.+larımını 56/008
y.+larımğa 39/012
y.+larımıznıñ Y09/09
y.+ları 126/005, Y06/06
y.+larını Ş03/01
y.+larında Y01/05
yaşa-: Yaşamak Krş. Yaşan-
y. Y20/07
y.-ydu Y19/03
y.-maydu Y14/10
y.-y-mız Ş01/02
y.-mas Y10/01
y.-yalmas Y10/01
y.-rlar Y10/02
y.-madı Y10/01
y.-dılar Ş05/03
y.-sun Y10/11, Y10/11, Y12/04, Y14/06, Y04/04, Y04/04, Y04/04, Y04/04, Y04/04, Y04/04, Y05/04, Y05/06, Y08/05, Y18/05, Y20/06
y.-sunlar Y07/03
y.-sa Y14/10
y.-p Ş05/01, Y10/10, Y03/01, Y16/02, Y16/02, Y18/01, Y18/02, E02/01
y.-ğan Ş04/02, Y14/10, Y14/12, Y14/12, Y16/03, Y18/02, Y20/01, E02/01
y.-ğuçı Y10/04, Y10/06, Y10/07, Y13/06, Y18/01, Y18/02, Y18/04, Y18/04, Y19/07
y.-yduğan Y05/01, Y15/04, Y16/01, E02/01
y.-rédi Y17/02
y.-ğanedi Y14/11, Y16/01
y.-mağ Y19/02, Y20/01
y.-mağğa Ş02/01, E02/01
y.-makı Ş06/06, Y20/01
y.-makıdur Y02/02
y.-makığa Y19/03
y.-makla Y10/05
y.-maknı Ş03/01, Y20/01
y.-maktın Ş01/01
y.-şğa Y20/07
y.-şını Y10/11
yaşan-: Yaşamak Krş. yaşa-
y.-ıp 45/009
yaşat-: Yaşatmak
y.-amız Y08/03, Y21/03

- yaşavcı:** Yaşayıcı, yaşayan
y. Y21/02
- yaşayal-:** Yaşayabilmek
y.-maydur Y02/05
y.-mas Ş06/01
- yaşlık:** Yaş almış, yaşlı
Krş. Aksakal, göca, karı
y. 89/045, Y13/03
y.+ımnı 25/007
y.+ımdın 129/002, 129/001
y.+ı 103/005
y.+ını Y10/07
y.+ıga Y10/07, Y10/07
- yaşun-:** Gizlemek Krş. Yaşur-
y.-ur 10/002
- yaşur-:** Gizlemek Krş. Yaşun-
y.-may 78/004
y.-ur-sen 31/020, 88/014, 89/046,
104/029
y.-ur 10/011, 13/002, 27/005,
31/020
y.-updurlar 35/007, 140/005,
142/004
y.-mapdur 22/024
y.-mapdur-men 32/005, 40/010
y.-du 30/007
y.-ğıl 17/009, 64/003
y.-mağıl 27/009, 55/002, 69/017,
102/002, 119/020, 143/007
y.-up 44/024, 51/009
y.-uğça Y21/08
y.-ğalı 143/010
y.-ğan 9/015, 35/008
y.-ğanga Y21/08
y.-urêrdim 55/013
- yaşuruğluk:** Gizli
Krş. Bâtin, gayb, mahfi, pinhân,
yaşurun
y. 18/011
- yaşurul-:** Gizlenmek Krş. Yaşurun-
y.-adurğan 32/007, 119/114
y.-ğan 19/006, 38/009
- yaşurun:** Gizli
Krş. Bâtin, gayb, mahfi, pinhân,
yaşuruğluk
y. 10/008, 17/012, 27/005, 64/004,
81/007, 91/001, 101/005
y.+kılın- 139/015
y.+da 51/006
- yaşurun-:** Gizlenmek krş. Yaşurul-
y.-ur 10/009
y.-urlar 56/006
- yat-:** Yatmak
y.-adur 10/009, 36/006, Y19/08
y.-ay 4/008
- y.-maylı Y05/06
y.-ur-men 57/004
y.-ar 68/013, 113/005
y.-arlar 104/023
y.-ıp 3/005, 7/005, Y13/07, Y09/03
- y.-ğan Y09/05
y.-kan Ş04/04
y.-kanda 41/008
y.-ğanlar E01/04, E01/04
y.-kanımını 139/003
- yat:** Yabancı Krş. Bigâne, çet, ecnebi
y. 44/020, 137/004, 144/007,
144/011
y.+bol- 58/003, 69/009
y.+lar 18/044
- yatağlık:** Yatan
y. 88/005
- yatal-:** Yatabilmek
y.-maydurğan Y16/04, Y16/04
- yatkuz-:** Yatırmak
y.-ur 23/002
- yava:** Yaban
y. 22/021, 29/007, 80/013, 92/010
- yavaş:** Sakin, yavaş Krş. Aste, tınç
y. Y12/01, Y19/07
y.+nı 25/009
y.+ge 25/009
y.+lar 22/026, 34/002,
37/011, 69/032
y.+larını 147/006, 149/004
y.+larını 76/009
- yavaşılk:** Sakinlik Krş. Teskinlik, tınçlık
y. 45/004
- yay:** Yay, silah
y. 78/058
y.+nı 76/003
y.+nı 7/012
y.+ımga 44/007
y.+ını 11/002, 37/014
y.+ları 37/015
- yay-:** Yaymak, sermek Krş. tarikat-, tarat-
y.-adurğan 50/003
y.-ğuça 136/006
y.-ıp 105/039
- yayıl-:** Yayılmak, serilmek
y.-ur 49/015
- yaylak:** Yazları geçirilen yer, yayla
y.+lar 65/013
y.+larını 37/020
y.+larda 23/002
y.+ınnı 74/001, 79/013
y.+nnı 95/007, 100/004
y.+larımızda 144/014

y.+ları 65/012, Ş04/02, Y04/02,
Y16/01, Y17/02

yaz: Yaz
y. 74/017, Y08/03, Y20/08
y.+da Y08/01
y.+kı Y19/03

yaz-: Yazmak
y.-adur Y11/12, Y12/11, Y12/12,
Y14/07, Y14/09, Y08/05, Y08/06,
Y15/08, Y15/09, Y15/09, Y15/09,
Y15/10, Y15/10, Y15/10, Y16/02,
Y17/01, Y19/01, Y19/02, Y19/02,
Y21/05
y.-adurlar Y12/11, Y12/11, Y12/11,
Y12/12, Y12/12, Y14/10, Y01/06,
Y09/11, Y16/01
y.-mıslarıda Y15/04, Y20/01
y.-masun Y09/07
y.-amız Y06/01
y.-ıp Y02/03, Y02/05, Y05/03,
Y06/01, Y08/02, Y08/04, Y17/04,
Y19/03, Y21/08
y.-up Y21/06, Y21/06
y.-ğan Y10/11, Y08/02, Y21/08
y.-ğanığa Y02/03
y.-ğanına Y09/11
y.-ğanlarığa Y05/06
y.-salarêdi Y04/02
y.-ğanêdi Y19/03
y.-maqnı Y11/08
y.-mağğa Y10/04, Y12/10
y.-ış Y17/04, Y17/04, Y17/04,
Y17/04, Y17/04, Y17/04, Y17/04,
Y17/04, Y17/04, Y19/04, Y21/06
y.-uşka Y10/10

yazğuçı: Yazıcı, yazar
Krş. muharrir, pitügüçi, yazuçı
y. E01/04

yazı: Yazı Krş. hat, yazı
y. Y09/09

yazıl-: Yazılmak Krş. Yazıl-
y.-adur Y15/12
y.-ur Ş05/05, Y03/05
y.-mıştı Y03/04
y.-ğan Ş02/03, Ş04/02, Y03/05,
Y09/04, Y09/06, Y19/03, Y20/02,
Y21/08, Y09/07
y.-ğanda Y19/03
y.-ğanêdi Y04/06
y.-mağ Y04/02
y.-mağğa Ş01/03
y.-makını Y06/04

yazu: Yazı. Krş. hat, yazı
y. Y14/05

yazuçı: Yazıcı, yazar.

Krş. Yazğuçı, muharrir, pitügüçi
y.+lar Y04/02
y.+larmız Y04/02
y.+larmızğa Y04/02

yazul-: Yazılmak Krş. Yazıl-
y.-dı Y21/05

yê-: Yemek
y.-ydürler 80/013
y.-yedürler E01/03
y.-di 78/025, 78/063, Y17/04
y.-gülükni 145/015
y.-megeymen 141/004
y.-ñler Y15/05
y.-sen 128/002
y.-geli 27/002, 78/024, 102/005
y.-p 22/026, 22/029, 50/013,
69/009, 78/029, 79/007, 102/009,
105/035, 105/036, Y12/01, Y01/04,
Y04/01, Y05/03, E01/01, E01/01,
E02/01, E02/03, E02/03, E02/04
y.-gen 78/045
y.-gen-men 41/009
y.-geniñiz 127/002
y.-güçi 52/004
y.-gendek 14/004, 53/004
y.-rêrdiler 106/029
y.-durğan 50/003, 106/020
y.-yduğan 14/004, 53/004, Y19/03
y.-mek Y11/03, Y11/10, Y12/01,
Y12/01, Y19/02, Y19/03, E01/03,
E01/03
y.-mekler E02/04
y.-meklerge Y14/03
y.-meklerini E01/03

yêdür-: Yedirmek
y.-ürêrdi 81/016
y.-üp 80/005
y.-ğan Y13/07
y.-mek E02/03

yêgülük: Yiyecek
y. 78/019, 79/002, 111/005
y.+ni 104/021, 104/027, 107/018

Yehūdā: Hz. Yakub'un en büyük oğlu
y. 48/011, 60/007, 69/035, 76/001,
78/068, 83/018, 89/008, 108/008,
114/002
y.+nın 68/027, 97/008

yek: (Far.) Bir, tek Krş. Aḥad, birdenbir,
ferid, muṭlaq, mücerred
y. Y12/05, Y12/05

Yemen: Şehir adı
y. Ş06/06, Ş06/06, Y14/12, Y16/01,
Y16/01, Y16/01, Y16/01, Y16/01,
E02/04, E02/04, E02/04, E02/04
y.+niñ Y16/01

y.+de Y16/01, Y16/01
y.+din Y16/01, Y16/01
yen-: Yenmek, kazanmak Krş. kazan-
y.-ip Y05/02
yène: Yine
y. 10/018, 18/037, 19/012, 27/003,
28/005, 37/010, 40/017, 41/008,
42/005, 42/008, 42/011, 43/005,
44/017, 49/013, 59/004, 60/002,
68/022, 68/023, 71/018, 71/020,
71/020, 71/021, 74/009, 77/007,
78/017, 78/032, 78/056, 79/012,
80/003, 80/007, 80/014, 80/019,
83/004, 85/006, 85/009, 88/005,
90/010, 94/015, 103/017, 104/009,
104/035, 106/044, 107/026,
107/039, 120/003, 127/001,
127/001, 140/010, 145/004,
147/002, Ş02/01, Ş02/01, Ş02/02,
Ş02/03, Ş03/01, Ş04/01, Ş04/05,
Ş04/05, Ş05/01, Ş05/02, Ş05/02,
Ş05/03, Ş05/03, Ş05/04, Ş05/06,
Ş06/03, Ş06/03, Ş06/06, Ş06/06,
Y10/03, Y10/11, Y11/03, Y11/04,
Y11/05, Y11/07, Y11/09, Y11/09,
Y12/05, Y12/05, Y12/10, Y14/05,
Y14/07, Y14/07, Y14/07, Y14/08,
Y14/12, Y13/03, Y13/03, Y13/04,
Y13/11, Y01/01, Y01/02, Y01/04,
Y01/05, Y01/05, Y03/01, Y03/02,
Y03/05, Y04/01, Y04/02, Y04/03,
Y04/06, Y04/06, Y05/02, Y05/02,
Y05/06, Y06/01, Y06/03, Y06/03,
Y06/06, Y07/01, Y07/01, Y07/05,
Y08/01, Y08/01, Y08/03, Y09/02,
Y09/03, Y15/02, Y15/05, Y15/05,
Y15/08, Y15/11, Y16/03, Y16/03,
Y16/04, Y16/04, Y18/01, Y18/05,
Y18/06, Y18/07, Y18/07, Y19/01,
Y19/01, Y19/03, Y19/05, Y19/07,
Y20/02, Y20/03, Y20/03, Y20/04,
Y20/04, Y20/04, Y20/04, Y20/05,
Y20/08, Y21/04, Y21/04, Y21/04,
Y21/06, Y21/07, Y21/08, Y21/08,
E01/01, E01/04, E01/05, E02/03,
E02/06
yeñi: Yeni Krş. Cedid
y. 33/003, 40/003, 81/003, 92/010,
96/001, 98/001, 144/009, 149/001,
Ş05/04, Ş05/04, Ş05/05, Y10/04,
Y10/05, Y10/05, Y10/05, Y10/06,
Y10/10, Y10/10, Y10/10, Y10/10,
Y10/10, Y10/11, Y10/11, Y10/11,
Y10/11, Y10/11, Y10/11, Y10/11,
Y10/11, Y10/11, Y11/01, Y11/02,

Y11/03, Y11/08, Y11/11, Y12/01,
Y12/03, Y12/03, Y12/07, Y14/05,
Y14/06, Y13/01, Y13/04, Y13/04,
Y13/04, Y13/04, Y13/04, Y13/06,
Y13/08, Y13/09, Y13/10, Y13/12,
Y13/12, Y01/02, Y01/03, Y01/06,
Y02/02, Y02/03, Y02/05, Y02/05,
Y02/05, Y03/02, Y03/02, Y04/01,
Y04/02, Y04/04, Y04/04, Y04/04,
Y04/05, Y04/06, Y04/06, Y05/03,
Y06/01, Y06/01, Y06/01, Y06/01,
Y06/06, Y07/04, Y07/06, Y08/01,
Y08/02, Y08/04, Y08/05, Y09/04,
Y09/06, Y09/07, Y09/07, Y09/07,
Y09/09, Y09/09, Y15/04, Y15/07,
Y15/10, Y15/12, Y16/02, Y16/04,
Y17/03, Y17/03, Y17/03, Y17/04,
Y17/04, Y18/01, Y18/01, Y18/01,
Y18/01, Y18/01, Y18/01, Y18/01,
Y18/02, Y18/03, Y18/04, Y18/04,
Y18/04, Y18/04, Y18/04, Y18/04,
Y18/04, Y18/04, Y18/04, Y18/04,
Y18/04, Y18/04, Y18/05, Y18/07,
Y18/07, Y18/07, Y19/01, Y19/02,
Y19/05, Y19/05, Y19/05, Y19/06,
Y19/07, Y20/01, Y20/01, Y20/02,
Y20/02, Y20/02, Y20/02, Y20/02,
Y20/02, Y20/02, Y20/02, Y20/04,
Y20/04, Y20/06, Y20/06, Y20/06,
Y20/06, Y20/07, Y20/07, Y20/07,
Y20/08, Y20/08, Y21/01, Y21/01,
Y21/01, Y21/01, Y21/01, Y21/01,
Y21/01, Y21/02, Y21/03, Y21/03,
Y21/03, Y21/03, Y21/03, Y21/04,
Y21/04, Y21/05, Y21/05, Y21/06,
Y21/06, Y21/08, Y21/08, Y21/08,
E01/06, E02/02, E02/04
y.+dür Y10/10, Y10/10
y.+den Y18/06, Y19/05
y.+din Y12/01, Y07/05, Y07/06,
Y17/01, Y18/04, Y18/05, Y18/06

Yeñiñişar: Yer adı

y. Y12/07, Y12/08, Y05/05,
Y15/12, E01/03
y.+ğa Y08/01, Y11/10, Y12/07,
Y03/05, Y05/06, Y18/07, Y18/08,
Y21/02
y.+da Y11/10, Y03/05, Y03/05
y.+daki Y08/01, Y11/10
y.+dın Ş02/06
y.+lardın Y09/09

yeñil: Hafif

y. Y21/03

yeñile-: Yenilemek Krş. yeñüşle-
y.-r 104/030

- y.-di Y20/02
y.-p Y19/03
yeñileş-: Yenileşmek
y.-ip Y02/02
y.-meki E01/04
yeñillik: Yenilik
y. Y12/03
yeñilrek: Daha hafif
y.+dürler 62/010
Yeñişehir: Yer adı
y. Ş04/05, Y10/07, Y10/07,
Y10/09, Y03/06, Y03/06, Y03/06,
Y19/05, Y19/05, Y19/05, E01/02,
E01/03
y.+niñ Y19/05
y.+ğa Y10/07, Y10/08
y.+ge Y03/03, E02/03, E02/03
y.+de Y10/07, Y10/09, Y13/04,
Y03/06
y.+din Ş05/04, Ş05/06, Y01/06,
Y01/06, E01/02
yeñüşle-: Yenilemek Krş. Yeñile-
y.-gil 51/011
y.-mese Y07/01
yeñüşlen-: Yenilenmek
y.-ür 103/005
y.-gaymen 39/013
yêr: Yer
y. 18/007, 46/006, 67/006, 68/008,
69/034, 75/003, 77/018, 78/069,
89/011, 90/002, 96/001, 96/011,
97/001, 103/015, 104/014, 106/017,
114/007, 119/064, 147/008,
147/015, 148/013, Ş06/06, Y11/06,
Y14/02, Y02/04, Y04/01, Y04/01,
Y04/01, Y04/01, Y04/01, Y04/01,
Y04/01, Y04/01, Y04/01, Y04/02,
Y04/02, Y04/02, Y04/02, Y04/04,
Y05/04, Y15/04, Y16/01, Y17/02,
Y17/04, Y19/06, Y19/06, Y20/04,
Y20/04
y.+niñ 33/014, 46/008, 47/007,
47/009, 48/010, 59/013, 61/002,
63/010, 65/005, 65/008, 67/007,
71/020, 72/016, 72/016, 74/017,
75/008, 76/012, 79/003, 82/006,
89/027, 94/002, 95/004, 98/003,
102/015, 102/025, 104/005,
135/007, 138/004, 139/015, Ş06/05,
Y03/01, Y05/06, Y17/04, 67/002
y.+ni 65/009, 65/009, 72/006,
73/009, 95/005, 104/009, 113/006,
115/015, 115/016, 119/091,
121/002, 124/008, 134/003,
136/006, 141/007, 146/006,
Y11/06, Y14/02, Y04/03
y.+ge 17/011, 18/019, 31/008,
37/009, 37/029, 37/034, 44/026,
50/002, 50/005, 66/006, 82/008,
83/010, 89/039, 89/044, 96/013,
102/020, 104/009, 104/032,
118/005, 122/004, 139/007,
139/008, 143/003, 147/006, Ş03/01,
Y12/01, Y14/05, Y13/05, Y02/01,
Y03/05, Y04/03, Y07/04, Y07/06,
Y19/01, Y19/08, Y20/03, Y21/02,
Y21/02, Y21/02, Y21/03, Y21/04
y.+de 26/012, 46/008, 46/009,
53/005, 58/011, 74/012, 104/017,
105/008, 107/041, 135/006,
140/011, Ş04/02, Ş04/04, Y14/08,
Y14/08, Y13/04, Y07/05, Y08/04,
Y08/06, Y09/04, Y09/05, Y09/05,
Y15/05, Y16/03, Y17/01, Y18/05,
Y18/06, Y18/06, Y18/06, Y18/07,
Y19/05, Y19/05, Y19/05, Y19/05,
Y19/06, Y19/06, Y19/07, Y21/02,
Y21/02, Y21/02, E01/03
y.+dedür 42/003, 42/010, 79/010,
89/049, 115/002, Y02/02
y.+deki 16/003, Ş05/03, Y10/12,
Y05/04, Y09/07, Y09/11, Y17/03,
Y17/04, Y19/04, Y19/04, Y21/05
y.+den Y19/04, Y19/05, Y19/06
y.+din 21/010, 34/016, 85/011,
103/011, 104/035, 109/016,
121/001, 148/013, Y14/09, Y13/07,
Y13/07, Y02/03, Y06/05, Y15/04,
Y17/04
y.+ler 88/006, Ş05/03, Ş06/03,
Ş06/03
y.+lerniñ 102/006
y.+lerni Y17/02, Y19/06
y.+lerge 16/006, 74/003, Ş04/03,
Y02/03, Y03/02, Y09/04, Y21/05
y.+lerde 64/004, 105/041, 143/003,
Ş06/03, Y11/04, Y12/09, Y13/02,
Y04/01, Y04/02, Y04/03, Y15/03,
Y18/06, Y19/01, E01/03
y.+lerdin Y21/04
y.+im Y09/07
y.+i 18/011, Y13/07, Y04/02,
Y16/01, Y21/03
y.+ini 74/007, Y20/02, Y20/02,
Y20/02, Y20/02, Y20/02, Y20/02
y.+ige 66/012, Y20/02
y.+ide 55/017, Y08/01
y.+idin 102/019, Y07/01, Y21/03
y.+imiz Y12/04

- y.+imizge Ş03/02
y.+leri 74/020, 78/058, 95/004,
Ş06/02, Y14/11, Y14/11, Y08/05,
Y17/02
y.+leridir Y12/09
y.+lerini Ş03/01, Y15/02, Y15/06
y.+lerige Ş05/03, Ş05/03, Ş06/04,
Y04/01, Y18/02
y.+leride 17/013, 103/022, Y12/09,
Y15/03, Y15/03
y.+leridin 18/045, 109/010
- y r k ki:** Ot
y. 103/015
- y rle -:** Yerle mek Kr . Cayla -, orna -,
orna -
y.-ti Y05/01
y.-ip Ş01/01, Ş04/03, Ş04/04,
Ş04/05, Y10/03, Y05/01, Y18/03
y.-mekte Y02/01
y.-mekt d r Ş04/06, E02/02
- y rle t r-:** Yerle tirmek Kr . Ornat-
y.- p Y14/12
y.-mekke Y01/02
y.-mekte Y01/04
- y rsiz:** Yersiz, yeri olmayan Kr . Orunsuz
y. Y04/01, Y04/01, Y04/01,
Y04/01, Y04/01, Y04/02, Y04/02,
Y04/02
- y ry zi:** Yery z 
y. 57/005, 57/011, 97/009, 108/005,
Y04/04
y.+ni  Y18/02
y.+ni Ş02/03, 104/030
y.+ge 9/008
y.+de 8/001, 8/009, 45/016, 58/002,
73/025, 83/018, 112/002, Ş05/05
y.+deki 67/004, Y10/05, Y12/01,
Y20/02
y.+din 119/087
- ye il-:**     lmek
y.-mes Y15/02
- ye il:** Ye il
y. Y13/03, Y13/03
- y t-:** Yitmek, kaybolmak Kr . Yokul-
y.-ip 12/002, 58/008
y.-gen 119/176
y. -gend r 69/003
- yet-:** Yetmek, varmak, yeti mek
Kr . Bar-, yeti -,  lg r-
y.-ed r 107/028
y.-meyd r 145/003
y.-e-men 18/037
y.-er Y05/06
y.-mes 91/010
y.- rd  Y18/04
- y.-er-miz Y21/03
y.-mesler 32/007, 55/024
y.-ti 18/007, Ş04/04, Y02/03,
Y04/06, Y18/05
y.-tiler Y08/04, Y08/04
y.-gey 69/025, 88/002, 102/002,
119/042, 119/170
y.-g  57/010
y.-s n 7/009
y.-se 90/010
y.-ip 42/003, 119/056, 119/077,
119/169, Ş02/02, Ş05/02, Ş06/04,
Y06/04, Y09/05, Y16/04, Y18/05,
Y19/04, Y20/03, Y20/04, Y20/08,
Y21/07, E01/02, E01/03, E01/05
y.-gen Ş04/04, Y13/06, Y21/06
y.-megen Y11/08, Y13/05
y.-megenligi Y19/07
y.-gend rler 9/006
y.-kend r-men 69/003
y.-g d kt r 108/004
y.-mek Y09/08
y.-  ge Y20/02
y.-  mek Y20/02
y.-i genimiz Y08/01
y.-i kenimizde Y21/03
- yetal-:** Yetebilmek
y.-meymen 139/006
- yeterlik:** Yeterli
y. Y04/01, E02/06
- yet m:** (Ar.) Babası  lm   olan
y. Y03/05, Y05/04, Y08/04,
Y08/04, Y09/01, Y09/01, Y09/02,
Y09/02, Y09/03, Y09/03, Y09/04,
Y09/04, Y09/05, Y09/05, Y11/07,
Y13/06, Y13/07, Y14/05, Y14/06,
Y14/07, E01/03, E01/03, E02/03,
82/003, 109/009, 109/013, 146/009
y.+ni  10/014
y.+ni Y09/02
y.+ler Y08/04
y.+lerni  68/005
y.+lerni Y09/01, Y09/01, 94/007
- yeti -:** Yeti mek, ula mak, varmak
Kr . Bar-, yet-, eri -,  lg r-
y.-mey Ş04/05
y.-di  Y20/07
y.-ti Ş04/06, Ş05/02
y.-ip Y03/01, Y05/02, Y12/07,
Y18/03, Y20/01, Y20/01, Ş02/02
y.-gen Y20/01
y.-mek Ş02/03
y.-mekleri Y05/01
- yeti t r-:** Yeti tirmek
y.- p Y08/05, Y18/01

- y.-gen Y13/06
y.-mek Y01/03
y.-mektedürmiz Y06/04
yetkür-: İletmek, ulaştırmak Krş. Ulaştur-
y.-üp Y14/01
y.-üşlerini E02/06
yetküz-: Yetmek
y.-edur 85/013
y.-meydür 89/023
y.-ür-sen 16/005
y.-ür 31/024, 107/031, 140/013
y.-gey Y05/06
y.-geyler 43/004
y.-meçler 105/015
y.-üp 44/002, Y16/04, Y20/06
y.-üp-sen 9/004
y.-gen Y14/07
y.-edurğan Y12/07
y.-işige Y19/08
yetmiş: Yetmiş
y. 90/010, Ş02/02, Y11/09, Y09/10, Y21/05
yetmişbeş: Yetmiş beş
y.+ge Y06/04
yetmişüç: Yetmiş üç
y. Y06/05
yette: Yedi
y. 12/006, 119/164, Ş02/02, Y11/09, Y01/05, Y06/03, Y06/04, Y06/06, Y07/05, Y07/05, Y16/01, Y16/04, Y21/04, Y21/04, E02/02
y.+de Y12/08
y.+lerde Y02/06
yette miñ: Yedi bin
y. Y08/04
yettenci: Yedinci
y. Y06/02, Y14/07, Y14/07
yettesu: Yedisu
y. Ş06/03, Ş06/03
yığ-: Yığmak Krş. döbele-
y.-adur 33/007, 41/006
y.-may-men 40/009
y.-ar 107/042
y.-arlar 104/028
y.-ıpdurmen 119/101
y.-mağıl 26/010
y.-ıp 56/008, 106/047, 107/003, Ş02/04, Y11/04, Y11/06, Y01/04, Y01/06, Y04/06, Y04/06, Y05/04, Y06/03, Y07/03, Y18/03, Y20/06
y.-kan Y19/07
y.-adurğan Y18/08
y.-mağ E02/04
yağaççı: Marangoz
y. Y01/04, Y03/06
y.+ı Y01/04, Y04/03
yığdur-: Yığdırmak
y.-up Y05/04
yıgıl-: Yıgılmak, toplanmak
Krş. Cem'len-, toplan-, toflan-
y.-duğ Y06/05
y.-ıp Y02/01, Y08/06, Y19/06, Y21/05, Y21/07
y.-ğan Y14/06
y.-ğanıdın Y07/06
y.-ış Y18/05, Y18/06
y.-ışımızdaki Y13/05
yığın: Yığın
y. Y06/01, Y18/08
yığla-: Ağlamak
y.-yduğan 72/012
y.-duğ 137/002
y.-mağğa Y01/05
yığlat-: Ağlatmak
y.-ıp Y06/03
yık-: Yıkma
y.-ıp Y01/02
yıkıl-: Yıkılmak
y.-maydur 37/024
y.-ur 91/007
y.-ursiz 82/007
y.-urlar 10/010, 18/038, 45/005
y.-dı Y01/02
y.-dılar 27/002, 78/064
y.-ğaylar 72/011
y.-ğu 62/003
y.-ıp 9/004, 57/006, 107/012, Y01/02, Y06/05, Y06/05
y.-ğan Y19/08
y.-ğandur 7/016
y.-ğandurlar 20/008, 36/012
y.-ğanlarını 145/014
y.-mağtın 116/009
yıkıt-: Yıktırmak
y.-ur-men 89/023
y.-ur-mız 44/006
y.-tı 78/031
y.-ıpdur-sen 80/012, 89/040
y.-ıpdur 143/003
y.-ıpturlar 119/078
y.-kay 106/027
y.-kıl 17/013, 56/007
y.-ıp 28/005, 106/027, 147/006
y.-kalı 17/011, 37/014, 118/013, 140/012
yıl: Yıl
y. 90/004, Ş02/02, Ş02/04, Ş04/05, Ş05/06, Ş06/06, Ş06/06, Y10/02, Y10/05, Y10/05, Y10/05, Y10/07, Y10/10, Y10/10, Y10/11, Y10/11,

Y10/11, Y11/01, Y11/02, Y11/07, Y11/09, Y11/10, Y12/04, Y14/06, Y13/05, Y13/07, Y13/11, Y01/01, Y01/01, Y02/05, Y03/04, Y03/04, Y04/01, Y05/01, Y06/03, Y06/04, Y06/05, Y07/03, Y08/05, Y08/06, Y08/06, Y08/06, Y09/04, Y09/08, Y16/01, Y17/01, Y17/02, Y17/03, Y18/01, Y18/01, Y18/01, Y18/01, Y18/02, Y18/03, Y18/04, Y18/04, Y18/04, Y18/04, Y18/06, Y18/07, Y18/07, Y19/03, Y19/03, Y19/05, Y19/05, Y19/07, Y20/04, Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/06, Y20/06, Y20/07, Y20/08, Y21/04, Y21/04, Y21/04, Y21/05, Y21/06, Y21/06, Y21/06, Y21/06, Y21/06, Y21/06, E01/03, E01/04, E02/05
y.+dur 90/010
y.+nın 95/010, Y10/10, Y10/10
y.+nı 65/011, Y10/10, Y18/04, Y18/07, Y18/08
y.+ğa 90/010, Ş05/06, Y11/02, Y18/01, Y18/04
y.+da Y10/11, Y14/10, Y04/05, Y18/04, Y18/04, Y19/03, Y19/05, Y19/06, Y20/06
y.+daki Y18/04
y.+dan Y18/08
y.+dın Ş04/04, Ş05/03, Y10/04, Y11/02, Y13/01, Y13/08, Y13/09, Y01/05, Y05/04, Y08/01, Y09/04, Y18/03, Y18/03
y.+lar Y10/05, Y10/05, Y10/10, Y10/10, Y10/11, Y11/07, Y13/06, Y18/04, Y18/04, Y20/06, E01/05, E02/03, E02/06
y.+larnın Y10/10, Y10/10
y.+larnı Y10/10
y.+largâ 90/016
y.+larda Y10/10, Y19/03
y.+lardaki Y10/10, Y12/11
y.+lardan Y16/02
y.+lardın Y13/05, Y20/02
y.+kı Y11/12
y.+larım 31/010
y.+ların 102/024
y.+larının 102/027
y.+ı Y10/01, Y10/04, Y10/04, Y10/05, Y10/06, Y10/11, Y10/11, Y10/11, Y11/11, Y14/11, Y13/05, Y08/01, Y08/02, Y08/02, Y08/04, Y08/04, Y17/01, Y18/01, Y18/01, Y18/01, Y18/01, Y18/01, Y18/01, Y18/02,

Y18/03, Y18/04, Y18/04, Y18/05, Y19/03, Y19/07, Y20/01, Y21/05
y.+ını Y10/06, Y18/07, Y18/07
y.+ığa Y10/05, Y18/02
y.+ıda Y18/01, Y18/07
y.+ında Ş06/02
y.+larımız 90/009
y.+larımızın 90/010
y.+ları 61/006
y.+larıdi Ş05/02
y.+larını 77/006, 78/033, Y18/04
y.+larında Y18/02

yılan: Yılan

y. 58/004

yıldız: 1. Kök

y. 52/005, Y12/02

y.+ı Y10/08, Y12/02, Y05/05, Y09/07

y.+larını Y05/02, Y12/01

y.+larıdın Y13/06

yıldızla-: Köklemek, yeşermek

Krş. Köker-, kökle-, ön

y.-ğan 37/035

yıldızlan-: Köklenmek

y.-ıp 80/009

yıllık: Yıllık

y. Y13/11, Y13/12, Y01/01, Y01/01, Y03/04, Y05/03, Y06/03, Y15/07, Y15/12, Y16/01, Y16/02, Y17/03, Y17/03, Y20/07

yırak: Uzak Krş. uzak

y. 10/001, 22/011, 35/023, 38/012, 38/022, 65/005, 71/012, 73/027, 88/018, 101/004, 103/012, 103/013, 109/018, 139/009, Ş05/04, Y09/07, Ş02/01, Y12/09, Y12/11, Y19/08, Y19/08, Y20/05, Y21/03, Y21/05
y.+dursen 22/002

y.+dur 119/155

y.+durlar 119/150

y.+bol- 22/019

y.+kıl- 88/008

y.+ka 55/008

y.+tın 138/006, 139/002

yıraklaştır-: Uzaklaştırmak Krş. yütke-

y.-ğanédiler Y10/03

yırt-: Yırtmak, parçalamak

Krş. Sundur-, parçala-

y.-adurğan 22/013

y.-arédiler 35/016

y.-ıp 7/002

y.-kaymen 50/022

yırtuğ: Parçalanmış

y. Y07/03

yif: Kumaş yapımında kullanılan bir madde

y. Y20/08

y.+ler Y01/03, Y01/03

yifek: İpek

y. Ş02/05, Ş02/05, Y01/03

yigirme: Yirmi

y. Ş01/03, Ş06/03, Y10/06, Y11/09, Y11/09, Y11/09, Y14/09, Y13/03, Y13/06, Y01/01, Y01/01, Y01/01, Y01/05, Y02/05, Y02/06, Y03/03, Y03/05, Y03/06, Y03/06, Y04/03, Y05/02, Y05/02, Y05/05, Y06/03, Y06/03, Y06/04, Y08/06, Y18/04, Y18/04, Y18/05, Y19/06, Y19/07, Y19/07, Y19/07, E01/03

yigirmealte: Yirmi altı

y. Y16/04

yigirmealtenci: Yirmi altıncı

y. Y13/08

yigirmebeş: Yirmi beş

y. Y10/02, Y10/05, Y12/06, Y13/05, Y06/04, Y16/02

yigirmebeşinci: Yirmi beşinci

y. Y10/01, Y10/05, Y10/05, Y11/11, Y16/02

yigirmemilyard: Yirmi milyar

y. Y07/06

yigirmemiñ: Yirmi bin

y. Y07/06, Y08/05

yigit: Yiğit, genç, delikanlı Krş. Civân

y. 19/005, 119/009

y.+ler 148/012

y.+lerni 78/063

y.+i Ş04/05

y.+lerinin Ş05/03

y.+lerini 78/031

yoğan: Büyük Krş. ‘azım, büyük, çoñ,

kette, kübrā, zor

y. Y04/06

y.+lar 76/005

yoğanlık: Büyüklük Krş. ‘azamet,

‘azametlik, ‘azimet, celal, celāletlü,

celāletlik, cenāb, çoñluk,

tekebbürlük

y. 73/009

yoğlaş-: Toplanıp büyümek

y.-urlar 56/006, 59/003, 142/008

y.-tılar 35/015, 35/015

y.-ıp 48/004

y.-kandurlar 47/009

y.-kanda 102/022

yoğlaştur-: Toplandırmak

y.-up 94/021

yok: Yok

y. 5/009, 14/003, 14/004, 16/003, 18/041, 32/002, 38/014, 40/006, 53/003, 53/004, 53/005, 55/002, 55/020, 63/001, 69/002, 72/012, 73/004, 88/005, 102/003, 102/026, 102/028, 107/040, 121/004, 144/014, 146/003, 146/004, Ş02/01, Ş02/01, Ş03/02, Ş05/01, Y10/04, Y10/08, Y10/08, Y11/02, Y11/05, Y11/07, Y11/08, Y12/04, Y14/04, Y14/06, Y14/10, Y13/01, Y13/10, Y01/03, Y01/03, Y01/05, Y02/01, Y02/03, Y02/03, Y02/04, Y02/06, Y03/06, Y03/06, Y04/01, Y04/01, Y04/01, Y04/02, Y04/03, Y04/03, Y04/06, Y04/06, Y05/03, Y06/05, Y07/04, Y07/04, Y08/03, Y08/03, Y09/07, Y09/07, Y09/09, Y15/08, Y17/03, Y18/01, Y18/05, Y18/06, Y19/02, Y19/06, Y19/06, Y19/08, Y20/02, Y20/07, Y20/07, Y21/01, Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/02, Y21/04, Y21/04, Y21/04, Y21/06, E02/01, E02/01, E02/05, E02/06

y.+dur 3/002, 14/003, 22/011, 33/016, 34/009, 36/002, 38/008, 40/005, 53/001, 71/011, 73/025, 74/009, 74/010, 86/008, 86/009, 92/015, 101/004, 115/008, 119/166, 135/018, 142/005, 147/006, Ş01/01, Ş05/02, Y11/09, Y14/03, Y01/05, Y02/01, Y02/02, Y02/03, Y02/04, Y06/01, Y06/02, Y19/08, Y19/08, Y20/06, E02/01

y.+tur 6/005, 51/017

y.+bol- 37/010, 37/020, 39/010

y.+kıl- Y15/11, Y17/04, Y20/07

y.+êdi Y21/04

y.+êrdi 37/036, 69/020, 78/064,

79/003, 107/013

y.+ğu Y09/04

yoğal-: Yok olmak, kaybolmak

y.-may Y09/01

y.-ur 41/005

y.-urlar 37/020

y.-dı Y10/07

Y12/04

y.-sunlar 104/035

y.-ıp 112/010, Ş03/03, Y11/10,

Y12/07, Y01/01, Y02/01, Y03/01,

Y03/06, Y03/06, Y05/01, Y19/02

y.-ğan Y09/09, E02/06

y.-ğandurlar 10/016, 73/020

y.-ğanlarını Y18/06

y.-ışı Y10/09

yokat-: Kaybetmek

y.-adur 52/005
 y.-maydur Y21/08
 y.-ur-sen 39/011
 y.-kıl 59/013, 59/013
 y.-sa Y12/05
 y.-ip Y10/03, Y02/02, Y04/06,
 Y05/01, Y18/03, Y20/01, Y20/06
 y.-ipdursen 73/028
 y.-ipêrdiler 119/087
 y.-urêrdi 78/047
 y.-mağ Y07/02, E02/04
 y.-mağğa Y06/06
 y.-ış Y10/08, Y11/08, Y14/09,
 Y01/05, Y21/04
 y.-ışğa Y11/10

yokatil-: Kaybedilmek

y.-sa Y18/03
 y.-mağ Y09/12

yokla-: Yoklamak, aramak Krş. ahtar-, izle-

, izde-
 y.-rmen 89/033
 y.-rsen 8/004
 y.-ğıl 80/015, 106/005
 y.-p 17/003, 65/009
 y.-ğalı 59/005

yoklğ: Yokluk Krş. Yoklık, yokluğ,

yokluk
 y.+ı Ş05/04, Y21/05
 y.+ıdın E01/01

yoklık: Yokluk Krş. Yoklğ, yokluğ,

yokluk
 y.+ı Y03/05

yokluğ: Yokluk Krş. Yoklğ, yoklık,

yokluk
 y.+ın Y12/04

yokluk: Yokluk Krş. Yoklğ, yoklık,

yokluğ
 y.+nı Y03/06
 y.+ka 33/010, 107/028
 y.+ı Y11/12, Y20/02
 y.+ını Y11/03, Y20/02
 y.+ıdın Y18/03

yokul-: Kaybolmak Krş. yêt-

y.-ışını Y20/02

yol: 1. Yol Krş. Çığır

2. Davranış tutum Krş. Edā,
 mu'āmele
 y. 68/004, 78/050, 107/007,
 140/005, Ş06/05, Y10/10, Y10/11,
 Y11/08, Y13/09, Y01/06, Y02/02,
 Y03/01, Y05/03, Y05/03, Y05/03,
 Y05/03, Y05/03, Y05/03, Y05/03,
 Y05/03, Y07/04, Y09/03, Y09/03,
 Y09/04, Y09/08, Y16/02, Y16/02,

Y16/03, Y17/01, Y17/03, Y19/02,
 Y19/02, Y20/05, Y20/05, Y20/05,
 Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/05,
 Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/05,
 Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y20/05,
 Y20/05, Y20/06, Y20/06, Y21/04,
 Y21/04, E01/02

y.+dur Y21/04

y.+kıl- 85/013

y.+nın Y21/02

y.+nı 25/009, 32/008, 119/104,
 119/128, Y19/06

y.+ğa 36/005, Y02/02, Y05/06,
 Y16/03, Y18/01, Y18/06, Y19/01,
 Y19/03, Y19/03, Y19/03, Y19/04,
 Y19/04, Y19/04, Y19/04, Y19/05,
 Y20/03, Y20/06, Y20/07, Y21/02,
 Y21/05, Y21/06, Y21/06, Y10/07
 y.+da 2/012, 25/008, 37/014,

101/006, 102/023, 119/001,
 139/024, 142/004, Ş01/02, Ş06/06,
 Y12/06, Y02/06, Y09/03, Y17/03,
 Y18/04, Y20/05, Y20/06, E01/05
 y.+daki 110/006

y.+dan Y10/10, Y21/02

y.+dın 80/012, 89/041, 119/101,
 Y02/06, E01/02

y.+lar Y10/04, Y11/10, Y02/03,
 Y03/02, Y07/04, Y08/05, Y21/01,
 Y21/01, Y21/04, Y21/04, E02/02
 y.+ların Y19/05, Y20/05, Y21/01
 y.+ların Y14/09, Y06/02, Y19/05,
 Y20/05, Y20/05, Y20/05, Y21/01,
 Y21/01, Y21/01, Y21/01

y.+largā Y11/10

y.+large Y02/03

y.+larda Y16/04, Y20/05, Y20/05
 y.+um 119/168

y.+larım 119/005

y.+umnı 18/033, 27/011, 142/003,
 143/008

y.+larımın 95/010, 119/026,
 119/059

y.+umğa 119/105

y.+larımğa 39/001

y.+larımda 81/014

y.+larımın 139/004

y.+uñ 67/002, 77/013, 77/019

y.+uñnı 5/008, 37/005, 86/011

y.+ların 25/004, 51/013

y.+larınğa 17/005, 84/005, 119/015

y.+larınğa 91/011, 119/038

y.+uñdın 44/019

y.+ı 1/006, 18/030, 35/006, 49/013,
 107/040, 119/014, 139/024,

Y12/03, Y13/08, Y13/09, Y09/12, Y16/02, Y18/06, Y19/06, Y20/03, E01/02, E01/05
 y.+u 37/007, E01/05
 y.+ının Y19/06, Y21/04
 y.+ını 1/006, 35/003, 37/034, 119/009, 119/027, 119/029, 119/030, 119/033, 146/009, Y12/08, Y13/05
 y.+unı Y09/11
 y.+ığa 19/005, Y11/10, Y08/01, Y18/08, Y19/04, Y20/02, Y05/06, Y05/06
 y.+ıda 1/001, 37/024, 101/002, 107/004, 119/032, 119/035, 143/010, Y14/06, Y02/06, Y04/01, Y06/01, Y06/01, Y06/02, Y20/06, Y20/06, E01/04, E02/01, E02/03
 y.+ında Y13/07
 y.+ıdaki Y20/01
 y.+ının 25/012, 50/023, Y20/02
 y.+larımızı Y20/05
 y.+ları 10/005, 18/015, 25/010, 138/005, Y12/02, Y18/03, Y19/04, Y20/05, Y21/03, Y21/04
 y.+larını 18/021, 103/007, Y12/03, Y02/02, Y06/01, Y20/05, Y20/05, Y21/04
 y.+larığa 125/005, Y06/06, Y19/04, Y21/03
 y.+larıge Y20/04
 y.+larında 8/008, 23/003, 119/003, 128/001, 145/017, Y03/02, E02/06, E02/06
 y.+larıdın 17/005, Y14/09, Y03/01
yola-: Yanına yaklaştırmak, destek olmak
 Krş. kıllan-
 y.-ydur 37/017, 37/024, 41/003, 63/008, 146/009, 147/006
 y.-ptur 18/035
 y.-dı 94/019
 y.-gıl 51/013
 y.-p 41/012, 119/117, 145/014
 y.-guçılar 54/005
yolan-: Dayanmak, destek almak
 y. -gen Y18/03, 71/006
yolbaşçı: Önder, reis, lider
 y. Y11/08, Y03/02
 y.+sı Y13/06
 y.+mız Y18/08
 y.+larımızı Y18/07
 y.+ları Y18/04
yolbaşçılık: Önderlik, reislik
 y. Y12/02, Y20/05
 y.+ı Y18/04

yollan-: Yollanmak, sevk edilmek
 y.-ıp Y16/02
yoluğ-: Uğramak, karşılaşmak
 Krş. Uçra-, uçrat-
 y. Y18/08
 y.-sa Y15/03, Y18/02
 y.-ıp Y20/01
 y.-up Y16/03
 y.-kan Y14/11
yoruğ-: Aydınlık, ışıklı Krş. Nür, yaruğluk, yaruğçılık, yaruğçuluk, rüşenlik, rüşençilik
 y. Y06/06, Y11/01
 y.+ını Y10/03
yorut-: Aydınlatmak, ışıklandırmak
 Krş. akart-, yarut-
 y.-makdur Y21/03
 y.-makğa Y18/02
yosun: Şekil, tarz Krş. huşuş, keyip, şekl, taria
 y. Y20/07, Y20/07
yotkan: Yorgan
 y.+dın Ş02/05
yönelcek: Dayanak, direk
 y.+im 18/019
yu-: Yıkamak
 y.-ydur 58/011
 y.-may-men 26/006
 y.-pdur-men 73/013
 y.-gıl 51/008
 y.-p 51/003
 y.-yduğan 60/008, 108/009
yubki: (Rus.) Kutlama
 y.+siga Y03/05
yuk-: Bulaşmak, mikrop kapmak
 y.-adur E02/04
yukarı: Yukarı
 y. 18/048, 104/008, Ş02/03, Ş03/02, Y14/10, Y15/06, Y19/04, Y20/04, E02/06
 y.+ğa 62/009
 y.+da Y06/06, Y20/02, Y20/06, Y21/06, Y21/07
 y.+daki 78/023, Y21/04, Y21/04
 y.+dın 18/016, 144/007
 y.+ki Y18/07, Y21/03
yukumluk: Bulaşıcı
 y. Y13/04
yulduz: Yıldız
 y. 148/004
 y.+lar Ş06/01, Y12/01, Y07/06, Y07/06
 y.+larının 147/004, Y07/06, Y07/06

y.+larını 136/009
y.+ları 8/004
yum-: Yummak, kapamak
y.-up Y02/03, Y07/03, Y15/03
yumşa-: Yumuşamak
y.-mağanga Y01/04
yumşart-: Yumuşatmak Krş. Yumşat-
y.-mağga Y12/10
yumşat-: Yumuşatmak Krş. Tumsart-
y.-ip 65/010
yurt: Yurt, vatan Krş. El, vatan
y.+ı millet Ş01/01, Ş02/06
y.+ı vatanımızın Ş01/03, Ş04/02
y. 105/016, 106/038, 107/034,
107/035, Ş01/02, Ş02/06, Ş04/01,
Ş04/02, Ş04/05, Ş05/03, Ş05/03,
Y10/05, Y11/03, Y11/04, Y12/06,
Y12/06, Y12/07, Y12/07, Y14/05,
Y01/02, Y01/05, Y02/03, Y04/01,
Y05/05, Y06/04, Y06/06, Y08/05,
Y09/03, Y09/03, Y09/04, Y09/06,
Y15/07, Y16/04, Y17/02, Y18/06,
Y18/06, Y18/07, Y18/08, Y19/05,
Y19/07, Y20/05, Y20/07, Y21/01,
Y21/01, Y21/01, Y21/08, E01/02,
E02/01
y.+dek 143/006
y.+nın 74/020, 101/006, 101/008,
110/005, Ş01/01, Ş02/04, Ş05/02,
Y11/03, Y11/05, Y11/05, Y13/02,
Y01/01, Y01/01, Y01/02, Y01/02,
Y01/04, Y01/04, Y01/05, Y01/05,
Y02/01, Y03/02, Y04/01, Y04/01,
Y04/02, Y07/02, Y07/05, Y08/01,
Y08/01, Y09/03, Y15/08, Y19/07,
Y19/07, Y19/07, Y20/05, Y20/05,
Y21/04, E01/03
y.+nı 44/003, 60/002, 80/009,
106/024, Ş02/05, Ş06/01, Y01/04,
Y02/02, Y06/06, Y15/12, Y15/12,
Y18/03, Y20/06, E01/05
y.+a Y07/02
y.+ga 25/013, Y10/01, Y11/01,
Y12/07, Y01/04, Y01/05, Y02/02,
Y08/05, Y18/06
y.+ta 37/003, 63/001, 68/006,
137/004, Ş04/06, Y10/09, Y11/02,
Y11/03, Y11/03, Y01/04, Y01/04,
Y01/04, Y01/04, Y01/05, Y06/06,
Y07/03, Y07/03, Y09/03, Y09/03,
Y16/03, Y18/02, Y18/03, E02/04
y.+taki 35/020, 74/008, Y01/03,
Y01/06, Y04/02, Y06/04, E02/04
y.+tan Y19/07

y.+tın Y01/04, Y03/06, Y05/04,
Y20/05
y.+lar 66/004, 98/004, 100/001,
Y08/01, Y08/02, Y16/03
y.+larının 106/027, Y13/01, Y15/07
y.+larını Y12/07, Y08/01
y.+ları Y04/01
y.+larda Y04/01, Y04/03, Y07/05
y.+lardaki Y07/04, Y07/05,
Y15/08, Y19/07
y.+lardın 107/003, Y12/06
y.+uğdın 85/001
y.+ı 105/030, Ş01/02, Ş04/06
y.+ının 81/005, Y19/07
y.+ını 78/055, 105/011, 105/044,
135/012, 136/021, Y10/04
y.+ıda 27/013, 42/006, 78/012,
88/012, 105/023, 105/028, 106/022,
116/010, 142/007
y.+ıdaki Y12/07
y.+ıdın 10/016, 52/005, 81/010
y.+mız Y03/02
y.+umuz Ş04/01, Y03/01
y.+mızın Y10/11
y.+ımıznı Y09/06
y.+ımıznı Y15/08, E01/01
y.+larımıznı Y20/06
y.+ımıznı Y15/07
y.+ımızga Y16/02
y.+ımızda 85/009, Y14/06, Y07/04
y.+umuzda Y18/01
y.+larımızda Y07/05, Y09/05
y.+ımızdaki Y09/05
y.+ları 66/001
y.+larının Y21/01
y.+larını 49/011
y.+larıga 105/032
y.+larıda Y12/09, Y01/01, Y09/02
y.+larıdaki 105/035, 105/036,
Ş05/02, Y20/01

Yusisemita: Şehir adı

y. Y16/02, Y16/02

yut-: Yutmak

y.-adur 21/009
y.-mağay 69/015
y.-up 56/001, 56/002, 57/003,
106/017, 124/003

yuvıl-: Yıkanmak

y.-maydur Y05/05

yügen: Dizgin, gem Krş. Çulbır, tizgin

y. 32/009, 39/001

yügrük: İyi yürüyen, iyi koşan

y. Ş05/03

yügür-: Koşmak

y.-ürmen 18/029

y.-emen 119/032
y.-üp 59/004
yük: Yük
y. 38/004, 66/012, Y02/04, Y04/01
y.+ni 81/006
y.+ünü 55/023
y.+lerimizni 68/019
y.+lerini Ş03/03
yükle-: Yükleme
y.-yedür Ş06/05
yüklen-: Yüklene
y.-di Ş03/02, Y13/08
y.-gen Y06/06
y.-gende 144/014
yüksel-: Yükselmek
Krş. eğizlen-, köter-, kötür-, örle-
y.-ecek Ş03/03, Ş03/03
yüksüz: Yüksüz, yükü olmayan
y. Y09/05
yümçeklet-: Kırpmak, göz kırpmak
y.-mesünler 35/020
yüñ: Yün
y. Ş02/05, Y12/01
y.+dek 147/016
yür-: Yürümek Krş. Yürü-
y.-emen 26/011, 42/009, 43/003,
116/010
y.-mekte Y04/01
y.-mektedir E02/04
y.-edür 39/006, 73/010, 147/016
y.-ey 86/011, 101/003, 119/045
y.-edürler 82/006, 104/011
y.-ür 142/004
y.-ürler 119/004
y.-erler 126/006
y.-üpdürmen 119/176
y.-düm 119/067
y.-diler 68/025
y.-ge 56/013
y.-sünler 81/012
y.-sek Y16/02
y.-meseler 89/031
y.-üp 107/004, 126/006
y.-geli 78/010
y.-güçi 101/006
y.-gen Y01/05, Y04/04, Y09/04,
Y18/07
y.-gende 68/007
y.-genler 119/001
y.-genim 23/004, 138/007
y.-genlikleri Y04/01
y.-gendek Y01/02
y.-genedi Y04/03
y.-geneken Y05/04
y.-edurğan 104/004, 128/001

y.-evêrdük Y01/01
y.-geyêrdi 81/014
y.-ürêrdiler 105/014
y.-meydurğan 1/001
y.-mektin Y04/02
yürdür-: Yürütmek, dolaştırmak
Krş. Mañ-, yürüt-
y.-ür 107/041
yüreğ: Yürek Krş. kalb, yürek
y.+i Y04/06
yürek: Yürek Krş. kalb, yüreğ
y.+ler Ş04/02
y.+lerni 7/009
y.+im 22/014, 38/010
y.+lerimni 26/002
y.+i 76/005, 119/070
y.+ige 37/015, 45/005
y.+ide Y01/04
y.+idin Ş02/05, Y10/04
yürgel-: Yürümek, hareket etmek
y.-ipdürler 119/061
y.-di 18/004, 116/003
yürgüz-: Yürümek
y.-üşni Y21/04
yürü-: Yürümek Krş. Yür-
y.-rmen 38/6
y.-r 12/008, 91/006
y.-rler 59/015, 89/014, 89/016
y.-pdür-men 26/001, 26/003
y.-pdür Y13/07, Y18/08
y.-p 15/001, 48/012, 55/008,
68/021, Y11/07, Y01/01, Y02/04,
Y16/03, Y18/08
y.-rédi Y12/04
y.-rêrdük 55/015
y.-ydurğan Y01/05, Y04/01
y.-megi Y14/02
y.-ş Y14/06
y.-şni Y03/06
y.-şteki Y20/05
y.-şleri Y13/04
yürüş: Yürüyüş Krş. Reftâr, reviş
y. 143/008
y.+ge 85/013
y.+lerimni 40/003, 56/008
y.+üñ 77/019
y.+i 19/006
y.+leri 37/023
yürüt-: Yürütmek Krş. Mañ-, yürdür-
y.-üp Y11/01, Y15/09, Y20/03
y.-gen Y05/02
y.-mek Y18/06
y.-mekdür Y09/08
y.-üşte Y12/12
y.-üşleri Y05/02

yürütül-: Yürütülmek

y.-gen Ş05/02

yütke-: Uzaklaştırmak Krş. yıraklaştı-

y.-gil 39/010

y.-p 119/029

yüz: 1. Yüz, sima Krş. Çehre, Krş.

Çirây, ruhsâret 2. Yüz (Sayı)

y. 17/013, 82/002, Ş03/03, Ş04/05,

Ş05/04, Ş05/05, Ş05/05, Ş05/06,

Ş06/01, Y10/05, Y11/11, Y12/06,

Y14/08, Y14/08, Y01/01, Y01/02,

Y01/03, Y01/04, Y02/03, Y02/03,

Y03/03, Y03/05, Y03/05, Y04/06,

Y04/06, Y04/06, Y04/06, Y04/06,

Y05/02, Y05/03, Y05/03, Y05/04,

Y05/04, Y05/05, Y05/05, Y06/04,

Y06/04, Y06/06, Y07/05, Y07/05,

Y07/05, Y08/03, Y08/03, Y09/03,

Y09/07, Y09/07, Y09/08, Y09/09,

Y15/03, Y16/03, Y16/04, Y17/04,

Y18/06, Y19/04, Y19/04, Y19/06,

Y19/07, Y19/07, Y19/08, Y21/06,

Y21/06, Y21/06, Y21/06, E02/06

y.+de Y02/05, Y03/04, Y04/05,

E01/03

y.+din Y14/09, Y09/05

y.+çe Y06/02

y.+lerce Ş01/03, Y10/02

y.+ümniş 5/008, 44/015

y.+ümni 27/008, 69/008

y.+üğniş 4/006, 41/012, 89/014,

90/008

y.+üğni 13/002, 17/015, 24/006,

27/008, 27/009, 30/007, 31/016,

44/024, 51/009, 69/017, 80/003,

80/007, 80/019, 88/014, 102/002,

104/029, 119/135, 143/007

y.+i 21/012, 34/016

y.+iniş 119/119

y.+ini 10/011, 11/006, 22/024,

67/002, 104/015, 105/005, Y18/01,

Y18/08, Y18/08

y.+ige 84/009

y.+ide Y21/03

y.+indin Ş04/05

y.+leri 34/005, Y21/04

yüzbaşı: Bir rütbe

y. Y01/04, Y04/06

y.+sı Y01/06

y.+larını Y12/07

yüzesiden: Yüzünden, dolayı

y. Y16/03

yüzlen-: Yönelmek

y.-diler E01/05

y.-gil 69/017

y.-ip 86/016, E01/05

yüzmiş: Yüz bin

y. Y08/06, Y09/12

y.+din Y18/03

y.+lerce Y14/11, Y20/06

zaboş: (Rus.) Fabrika Kr. zavod

z.+ıdın Y16/04

z.+larda Y16/04

z.+ımızğa Y16/04

zabı: (Ar.) 1. İdaresi altına alma 2.

Kaydetme, özetini yazma

z. Ş03/02, Ş06/02, E01/02, E02/06

z.+et- E01/05, E02/03

z.+eyle- Ş05/03

z.+kıl- Ş01/03, Ş03/01, Ş05/03,

Ş06/03, Ş06/04, Y14/11

zafer: (Ar.) Savaşta kazanılan başarı

z.+ler Ş04/04

zâhid: (Ar.) Sofu

z. Y14/01, E02/05

zâhir: (Ar.) Görünen, açık, belli,

meydanda

Krş. Aşikâr, aşikâre, ‘ayân,

ma‘lûm, mu‘âyene, rûşen, peydâ

z. Ş03/03, Ş06/01

z.+bol- 42/003, 84/007, 90/016,

102/016

z.+kıl- 18/026, 18/026, 49/004

zahîre: (Ar.) Anbarda saklanan hububat

z.+ni 144/013

z.+siğa 132/015

zâhiri: (Ar.) Görünen, görünürdeki

z. Y16/03

zahm: (Far.) Yara Krş. pâre

z. 105/018

z.+lerini 147/004

zahmdâr: Yaralı Krş. Sağat, yaradar

z.+dur 109/023

z.+bol- 64/007

z.+kıl- 69/026

zahmet: (Ar.) Sıkıntı, eziyet, rahatsızlık

Krş. Miñnet, zârlık

z. 107/010, 107/039, 119/071,

Ş02/02, Y11/05

z.+niş 88/009

z.+ler 73/004, 88/003

z.+imni 31/007

z.+imge 9/014, 25/018, 119/153

z.+imde 119/050, 119/092

z.+imizni 44/024

z.+leri 34/019

z.+lerini 132/001

zahmetlik: (Ar.+Tr.) Zahmetli

z. 18/027, 119/075

z.+dürmen 25/016, 119/107

- z.+dürler 107/018
z.+niş 22/024, 140/012
z.+ke 119/067
z.+te 88/015
- za'if:** (Ar.) Zayıf Krş. Zebûn
z. Ş06/03, Y18/01, Y20/02, Y20/03
- za'iflik:** (Ar.+Tr.) Zayıflık Krş. zebûnluk
z. Ş06/03
- za'ifrek:** Daha zayıf
z. Ş06/04
- zâlim:** (Ar.) Acımasız ve haksız davranan
z. 52/001, 55/012, 72/014, Ş02/01, Ş02/02, Ş02/04, Ş02/05, Ş04/04, Ş04/04, Ş04/05, Ş05/01, Ş06/01, Y10/02, Y10/02, Y10/02, Y10/04, Y11/01, Y13/04, Y04/03, Y04/06, Y05/01, Y05/05, Y05/06, Y18/01, Y18/02, Y18/03, Y18/03, Y18/04, Y20/01, Y20/05, E01/05
z.+niş Ş01/03
z.+ğa 62/010
z.+ler Ş02/05, Ş03/02, Ş03/02, Ş04/05, Ş05/01, Y18/02
z.+lerni Ş01/01, Ş02/02, Ş03/02, Y10/03, Y18/02
z.+lerge Y01/06, Y18/02, E01/03
z.+lerdin 43/001, Ş03/03
- zâlimâne:** Acımasızca
z. Ş02/04, Y18/03
- zamân:** (Ar.) Zaman, süre
Krş. Dem, kıytım, payt, vakt
z. Ş02/02, Ş06/02, Y10/04, Y14/11, Y02/01, Y02/02, Y06/05, Y19/08, Y20/07
z.+niş 77/005, Ş02/03
z.+ğa Y02/02
z.+da Ş02/03, Ş05/04, Ş06/01, Ş06/06, Y13/01, Y17/02, E01/02, E02/06
z.+daki Ş02/04, Ş05/04
z.+dakiğa Y19/04
z.+dın 121/008, 125/002, 131/003, Y08/01, Y15/07
z.+lar Ş04/01, Y10/10, Y03/02, E01/04
z.+largâ Y09/08
z.+larda Ş04/01, Ş04/02, Ş05/04, Y01/01, Y01/01, Y03/01, Y03/01, Y05/01, Y06/06
z.+lardaki Ş05/03
z.+lardın Ş01/01, Y01/06, Y15/01 E01/04
z.+ıda Ş05/02, Y14/10, Y16/01, Y21/03
z.+ında Y17/02
- z.+ımızğa Y19/06
z.+larıdaki Y01/01
- zamâne:** (Ar.) İçinde bulunulan zaman
z.+siğa Y12/02, Y03/01, Y03/01
z.+sige Ş06/03
z.+leriğa Y12/02
z.+lerideki Y12/02
- zağ:** (Çin.) Züppe, soytarı Krş. mashara
z.+la 35/016
- zanberek:** (Rus.) Top atan makine
z.+ler Y09/10
z.+leri Y10/12
- zağlık:** Soytarılık Krş. masharalık, masharalık
z. 44/013, 79/004
- zarar:** (Ar.) Zarar, ziyan, eksiklik
Krş. hasâr, hasâret, zâyî', ziyân
z. 105/015, Ş01/02, Ş02/01, Y10/06, Y11/03, Y02/01, Y02/01, E02/01, E02/04
z.+niş Y13/09
z.+nı Y14/07
z.+lar Ş04/05
z.+larını Y02/01
z.+ım 35/026
z.+ımnı 41/007, 71/013, 71/024
z.+ımğa 70/002
z.+ımge 35/004, 40/014
z.+ı Ş01/03, Ş05/01
z.+ını Ş05/01
z.+ığa 15/004
z.+ları Y10/09, Y02/01
z.+larını Y10/09
z.+larıge Ş05/01, Y05/02
- zararlık:** (Ar.+Tr.) Zararlı Krş. ziyânlık
z. Ş05/04, Y01/01, Y10/08, Y10/08, E02/04
- zarlan-:** Sızlanmak, dert yanmak
z.-ip Y19/07
- zârlık:** Sıkıntı, yoksulluk Krş. Miñnet, zañmet
z. Y20/01
- zarûr:** (Ar.) Zorunlu Krş. Mecbûrî, zarûrlık
z. Ş05/06, Ş06/02, Ş06/05, Y01/05, Y02/01, Y03/03, Y03/05, Y16/04, Y17/03, Y17/04, Y18/02, Y18/05, E02/04
z.+dur Y03/03, Y19/03, Y21/05, Y21/08, E02/01
- zarûret:** (Ar.) Zorunluluk Krş. Mecburiyet
z. Ş03/01
z.+tin Y01/04
- zarûrlık:** (Ar.+Tr.) Zorunlu Krş. Mecbûrî, zarûr

- z. Y10/01, Y10/01, Y06/06,
Y07/01, Y07/03
- zāt:** (Ar.) Kişi Krş. herif, kişi, nefer,
nüfus, şahş
z.+ı ‘ālī Ş02/02
z.+ı ehlidür Y15/04
z.+ı kerimler Y18/08
z.+ı kerimlerniñ Y18/07
z.+nı Y21/03
z.+lar Y11/07, Y11/08, Y08/03,
Y18/04, Y18/08, Y18/08, Y18/08
z.+large Y08/05
z.+lardan Y12/12
z.+lardın E02/06
z.+ığa Y07/05, E01/05, Y14/04
z.+larımız Y03/03, Y04/01, Y12/04
z.+larmızniñ Y16/04
z.+larımızniñ Y18/08
z.+larımıznı Y18/07
z.+larımızğa Y16/04
z.+ları Y04/01, Y12/04
- zāten:** (Ar.) Doğrusu, esasen Krş.
haqıqaten
z. Ş06/04, Y10/10, Y13/01, Y05/02
- zavod:** (Rus.) Fabrika Krş. Fabrika, žabot
z. Y19/06, Y19/06
z.+ınıñ Y20/08
- zāyi’:** (Ar.) Zarar, ziyan
Krş. hasār, hasāret, zarar, ziyān
z. Y01/03, Y05/04, Y11/07
z.+bol- 9/006, 9/018, 80/017,
Y13/04, Y21/08
z.+kıl- Y06/06, Y21/06
- Zeb:** Özel isim
z. 83/011
- Zeba’:** Özel isim
z. 83/011
- zebān:** (Far.) Dil, lisan
z.+bol- 19/003
z.+nıñ 114/001
- zebānī:** (Ar.) Cehennemlikleri cehenneme
atmak ile vazifeli melek
z. 81/005
- Zebulun:** Özel isim
z.+nıñ 68/027
- zebūn:** (Far.) Zayıf, güçsüz, aciz Krş. za‘if
z. Ş05/01, E02/01
- zebūnluq:** (Far.+Tr.) Zayıflık, güçsüzlük
Krş. ‘āciz, ‘ācizlik, za‘iflik
z. 12/008, Ş04/05
- zehir:** (Far.) Zehir
z. Y10/07, Y10/07, Y10/07, Y20/08
z.+ni Y11/06, E02/04
z.+ler Y10/07
z.+lerniñ E02/04
- z.+lerni Y10/09
z.+i Y01/04, 140/003
- zehirle-:** Zehirlemek
z.-mektin Ş06/05
z.-p Y07/02, E02/04
- zehirlik:** (Far.+Tr.) Zehirli
z. Y06/06, Y16/01, Y21/04
- Zehveraldin:** Kişi adı
z. Y11/06, Y11/06
- zekāt:** (Ar.) Zekat
z. Y18/08, Y18/08, Y18/08
z.+nıñ Y19/08
z.+nı Y15/05
z.+tan Y19/08
z.+lar Y15/06
z.+ı Y15/05, Y15/05
z.+larını Y19/07
z.+larığa Y19/07
- zekāvet:** Zekatlar
‘āşir+ı z. Y09/06
‘āşir+ı z. Y09/05
z. Y15/06, Y15/06, Y15/06
z.+ini Y15/06
z.+lerimiz Y15/08
z.+lerni Y09/05, Y15/06, Y15/06,
Y15/07
z.-lerimizdin Y15/07
- zelālet:** (Ar.) Hakirlik, horluk
Krş.hakāret
hārliğ, hārlik, h‘ārvanlık, mezellet,
zelillik, zillet
z. Ş06/05
- zelil:** (Ar.) Hor, hakir görülen
z. Y16/03, Y20/01
- zelillik:** (Ar.+Tr.) Horluk, hakirlik Krş.
hakāret, hārliğ, hārlik, h‘ārvanlık,
mezellet, zelālet, zillet
z.+da Ş04/01
- zelzele:** (Ar.) Yer sarsıntısı, deprem
z. 18/007, Ş02/03, Ş04/04
- zele:** Ev sahibinin misafirlere verdiği
hediye
z. Y11/09
- zemīn:** (Far.) Taban, zemin
z. Ş06/01, Ş06/05, Y05/04, Y17/02
z.+nıñ Y19/06, E01/01
z.+ğa 107/034, Y04/03
z.+de Ş06/05
z.+deki Ş06/05
z.+lerga Y20/08
z.+i Y04/06, Y17/02
z.+ide 78/012, 78/043
z.+imiz 85/012
z.+leri Y05/04

- z.+lerini 105/035
z.+leridin Y19/07
- zemistān:** (Far.) Kış mevsimi Krş. kış
z. E01/03
- zeñ:** Akıl
z. Y05/06
- zengi:** (Far.) Zenci
z.+ler Y05/01
- zerger:** Kuyumcu
z. Y11/06
- zerre:** Çok küçük parça
z. Ş02/05, Y01/04, E02/06
z.+ni E02/05
z.+ce Y01/04, Y07/01
- zevfa:** Mercan köşk otu
z. 51/007
- zeytun:** Zeytin
z. 52/008, 128/003, Y15/05
- zevāt:** (Ar.) Kişiler
z.+ı kirām Ş04/06, Y06/04
z. Y07/05
- zidd:** Zıt, ters, aksi Krş. ‘aksi
z. 71/013
z.+ımğa 3/001, 18/039, 18/048,
27/013, 31/013, 35/015, 35/021,
35/026, 38/016, 41/005, 41/007,
41/007, 54/003, 55/013, 55/019,
56/002, 59/001, 59/003, 65/003,
86/014, 92/011, 102/008, 109/003,
119/023
z.+ımdadır 56/006
z.+ımdakiler 55/019
z.+ınğa 53/005, 74/023, 83/006
z.+ığa 2/002, 15/002, 15/005,
17/007, 21/011, 31/018, 35/021,
37/012, 43/001, 50/020, 55/021,
64/008, 78/019, 78/021, 78/022,
78/031, 78/040, 78/056, 81/014,
83/003, 94/016, 94/016, 94/021,
106/033, 109/020, 139/020,
139/021
z.+ımızğa 44/006, 79/008, 124/002,
124/003
- zıgır:** Keten, susam
z. Y20/08, Y20/08, Y20/08,
Y20/08, Y20/08
z.+nın Y01/03
z.+nı Y20/08, Y20/08
- zırhlıq:** Zırhlı
z. Y17/02
- zī-cān:** Canlı
z. 143/002
- zihin:** (Ar.) Zihin, anlama, bilme Krş.
Dimag
- z. 47/007, 66/020, Ş06/05, Y15/08,
Y18/02
z.+im 119/099
z.+ıñni 17/001, 55/002, 61/001,
142/007
- zikir:** (Ar.) Anma, anılma
z. Ş06/05, Y06/04, Y14/04,
Y16/01, E02/06
z.+ët- Y06/06
z.+kıl- 20/008, 71/016, 87/004,
77/010, Ş05/06, Y15/05
- zillet:** Hakirlik, horluk Krş. hakāret
hārliq, hārlik, h’ārvanlık, mezellet,
zelillik, zelālet
z. Ş05/01
- zimme:** Sorumluluk, mesuliyet
Krş. Mes’uliyet, mes’uliyetlik
z.+sığa Y11/11, Y08/01
z.+sige Y15/06, Y18/04
z.+side Y18/08
z.+sideki Y21/03
z.+lerige Y19/07
- zinākār:** Zina yapan
z.+lar 50/018
- zinākārliq:** Zina yapmak
z. 73/027
z.+ka 106/039
- zinar:** Ziyet eşyası
z. Y07/01
- zincir:** (Far.) Zincir Krş. İşkil, kayd, kişen
z. 105/018, 149/008
z.+i 73/006
z.+ini E01/04
z.+idin Ş02/02
z.+leri Y18/02
z.+lerinin Ş03/01
- zincirlik:** (Far.+Tr.) Zincirli
z. Y18/05
- zindān:** (Far.) Zindan, yer altı hapishanesi
z.+dın 142/008
z.+ıdın Ş04/01
- zindānī:** Zindancı
z.+niñ 102/020
z.+lerniñ 79/011
z.+lerini 69/034
- zīnet:** (Ar.) Süs, bezek
z. 73/006, Y12/01, Y07/01, Y07/01,
Y07/02, Y07/02, Y19/08, Y20/05
z.+dür Y19/08
z.+ler 110/003
z.+i Y20/05
z.+ide 29/002, 96/009
- zīnetle-:** Süslemek
z.-güsi Y07/02
z.-p Y03/01

- z.-mek Y07/01
zīnetlen-: Süslenmek
 z.-mek Y12/02
zīnetlendür-: Süslendirmek
 z.-ür 149/005
zīrā‘at: (Ar.) Tarım
 z. 107/037, Ş01/02, Ş01/02,
 Y10/04, Y12/01, Y08/06, Y21/02,
 Y21/02, Y21/07
 z.+ge Y16/01
zire: Küpe Krş. Sürge
 z. Y07/01, Y07/01
zīyā: (Ar.) 1. Işık
 Krş. çirāğ, nūr, yaruğ, yaruğ
 2. Kişi adı
 z. Ş01/01, Y20/07
 z.+ları Ş04/06
ziyāde: (Ar.) Çok, daha çok, daha fazla Krş.
 Ança, aşuk, artuk, fażl, uşuk, uşuğ,
 bek, cık, çoğ, derya, hayli, köf, köp,
 mebzūl, nurgun, taza, tola
 z. 4/007, 18/018, 21/001, 31/011,
 35/010, 38/004, 38/006, 45/007,
 48/002, 49/016, 62/002, 71/014,
 73/008, 78/059, 79/012, 84/010,
 87/003, 89/008, 93/004, 96/004,
 96/004, 102/008, 119/099, 119/100,
 119/107, 119/128, 123/004,
 130/006, 131/001, 137/006,
 138/002, 139/006, 145/003, Ş02/03,
 Ş02/05, Ş03/02, Ş04/05, Ş05/06,
 Ş06/05, Y01/02, Y01/04, Y01/04,
 Y06/02, Y10/04, Y10/11, Y11/08,
 Y12/09, Y14/07, Y14/09, Y01/04,
 Y01/04, Y01/04, Y03/03, Y03/03,
 Y03/05, Y03/05, Y04/04, Y05/04,
 Y06/06, Y07/04, Y07/04, Y09/02,
 Y09/03, Y09/05, Y09/06, Y09/09,
 Y09/09, Y15/03, Y15/08, Y15/10,
 Y15/10, Y16/01, Y18/03, Y18/03,
 Y18/03, Y18/04, Y19/06, Y19/08,
 Y21/08, E01/01, E02/04
 z.+dür Y11/09
 z.+dürler 3/001, 40/005, 69/004
 z.+kıl- 65/009
 z.+rek Y16/04
ziyādeleş-: Çoklaştırmak
 z.-ürler 16/004, 107/038
 z.-se 62/010
 z.-üp 71/021, Y11/08
 z.-kandurlar 38/019
ziyāderek: Çoka yakın
 z. 119/128, 139/018, Y09/05
ziyādelik: (Ar.+Tr.) Çokluk Krş. Ekşeriyet,
 keşret,
 köplik, nurgunluk
 z. 106/014
 z.+i 5/007, 33/016, 69/013
 z.+ini 106/007
 z.+ige 49/006, 51/002, 106/045
 z.+ide 5/010, 94/019
ziyāfet: (Ar.) Misafir kabul etme, yedirip
 içirme
 z. Y04/02, Y04/03, Y07/01,
 Y10/11, Y11/06, Y11/08, Y11/09,
 Y11/09, Y19/05
 z.+ğa Y18/06
 z.+ge Y10/11
 z.+ler Y18/07, E02/04
 z.+lerni Y17/03
ziyān: (Far.) Zarar
 Krş. hasār, hasāret, zāyi‘, zarar
 z. Y16/03, Ş06/06
 z.+ımnı 38/012
ziyānlık: (Far.+Tr.) Zararlı Krş. zararlık
 z. Y06/06
ziyāret: (Ar.) Görmeye, görüşmeye gitme
 z. Y14/02, Y14/03, Y14/03,
 Y06/03, Y19/06
 z.+kıl- Y07/04, Y08/04
ziyaretgāh: Ziyaret yeri
 z.+ları Y14/11
zor: (Far.) 1. Kuvvet, güç, kudret, büyük
 Krş. ‘azīm, büyük, çoğ, kette,
 kübrā, yogan, kudret
 2. Zor Krş. Müşkil, müşkül, kıyın
 z. 118/015, 118/016, Ş05/02,
 Ş05/03, Ş05/03, Y10/03, Y10/04,
 Y10/04, Y10/06, Y10/12, Y11/01,
 Y12/04, Y12/06, Y14/03, Y14/04,
 Y14/04, Y14/12, Y14/12, Y13/08,
 Y01/02, Y01/02, Y01/02, Y02/01,
 Y02/05, Y02/06, Y04/02, Y04/06,
 Y05/03, Y07/02, Y07/03, Y07/06,
 Y07/06, Y09/04, Y09/04, Y09/07,
 Y09/10, Y09/10, Y09/10, Y09/10,
 Y09/11, Y09/12, Y15/02, Y15/03,
 Y15/03, Y15/03, Y17/02, Y17/02,
 Y17/03, Y17/03, Y18/03, Y18/04,
 Y18/04, Y18/05, Y18/07, Y19/04
zoravar: Zorba Krş. Zorger
 z. 71/004
 z.+larnı 86/014
 z.+larımğa 119/122
zoray-: Büyütmek Krş. östür-
 z.-adur Y18/01
zorger: Zorba Krş. Zoravar
 z.+ni 72/004
 z.+ler 54/003

zorluk: Zorluk Krş. Ağırçılık, ağırlık,
kıyınçılık, kıyınlık, külfet,
müşküllük
z. 18/049, 55/010, 73/007, 89/022,
140/001, 140/004, 140/011, Ş05/06,
Y20/02, Y20/02, Y20/07
z.+nın 17/003, 74/020
z.+tın 72/014
z.+ı 7/016, Y07/06
z.+ını 58/002

zuhür: (Ar.) Ortaya çıkma, görünme
Krş. Tecellî
z.+kıl- Y10/06

zulm: (Ar.) Zulüm, eziyet, cefa
Krş. Cebir, bîdād, eziyet, vahşî
şahşiyet+i z. Ş04/05
z.+ı istibdadnın Ş04/04
z.+ü vahşetlerinin Ş04/01
z.+i vahşettin Ş04/04
z.+tart- 9/009, 10/018
z. 10/007, 11/005, 27/012, 73/008,
74/021, 89/023, 103/006, 106/042,
107/039, 146/007, Ş01/01, Ş02/01,
Ş02/02, Ş02/04, Ş03/01, Ş03/02,
Ş04/01, Ş04/02, Ş04/02, Ş04/05,
Ş04/05, Ş05/01, Ş05/03, Ş05/05,
Ş05/06, Ş06/04, Y10/01, Y10/02,
Y10/04, Y10/06, Y11/07, Y12/02,
Y12/08, Y13/05, Y01/04, Y01/06,
Y01/06, Y02/02, Y04/03, Y04/04,
Y04/04, Y05/02, Y15/07, Y18/02,
Y18/02, Y18/03, Y20/05, Y20/07,
Y21/02, Y21/02, E01/01, E01/04,
E02/01
z.+kıl- 7/002, 31/015, 56/001,
05/014, 119/122, 119/161
z.+e Y10/02
z.+lernin E01/03
z.+large Y10/04
z.+i 55/003, Y10/02, 42/009,
43/002, Y09/02
z.+ıdın 119/134, E01/04
z.+imizni 44/024
z.+leriğa Y20/01
zulmet: Karanlık Krş. karanğu, karanğuluk
z. Y05/01

BÖLÜM VII

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bugün konuşurlarının büyük çoğunluğunu Doğu Türkistan'daki Uygurların oluşturduğu Yeni Uygurca, 1920'li yılların başından itibaren kendini göstermeye başlamış fakat standartlaşmasını uzun yıllar tamamlayamamış, birkaç defa alfabe değişikliği yapılmış bir yazı dilidir.

1920'li yılların başında Uygur aydınlar tarafından yazıda bir reform yapılması gerektiği dile getirilmiş fakat bu sonuçsuz kalmıştır. 1937 yılında kullanılan Arap asıllı alfabede bazı değişiklikler yapılmış, bazı seslerin karşılığı olan işaretler alfabeden çıkarılmıştır. Bu yeni alfabe ile bölgesel ve yerel bazı gazetelerde yayınlar yapılır ancak ne yeni şekil ne de yeni imla standart bir duruma gelebilir. Çin'de iç savaşın yaşandığı bu karışık dönemde alfabe konusu halkın ve aydınların itibar etmediği bir mesele halinde kalmıştır. 1956 yılında Urumçi'de yapılan bir konferansta Uygurların 32 harften oluşan Kiril alfabesi kullanması kararı alınır ve yaklaşık üç yıl boyunca kullanılan bu alfabe 1958 yılında terk edilir. 1965 yılında *pin-yin* adı verilen ve 33 harften oluşan Uygur-Latin alfabesi kabul edilir. 1974 yılında Çince alıntılar için alfabeye bazı harf birlikleri eklenmiş ve harf sayısı 37 olmuştur. Bu alfabe Arap alfabesi ile birlikte kullanılmış 1976 yılında Arap alfabesi resmi olarak kullanımdan kaldırılmıştır; fakat halk Arap alfabesini bırakmamıştır. 1982 yılında Urumçi'de kurulan *Til-Yazı Hizmeti Komitesi* Arap alfabesini yeniden düzenlemeye başlar ve 1983 yılında Arap alfabesi üzerinde yapılan birkaç değişiklik ile alfabe komite tarafından onaylanır. 1984 yılından itibaren Uygur, Kazak ve Kırgızların geç dönem Çağatay yazısından geliştirilen Uygur-Arap alfabesi kullanacakları duyurulur. Bugün Uygurlar 1984 yılından bu yana Arap alfabesinden geliştirilmiş Uygur-Arap alfabesini kullanmaktadır.

Çalışmamıza malzeme olan yayınlar 1923 tarihinde Kaşgar'da basılan *Zebur* ve 1933-1937 yılları arasında yine Kaşgar'da çıkarılan *Şarki Türkistan*, *Erkin Türkistan* ve *Yeni Hayat* adlı gazetelerdir. Yukarıda bahsettiğimiz Uygur yazı dili faaliyetleri dikkate alındığında ve aynı zamanda metinlerin çeviri yazısı yapıldıktan sonra dil özellikleri incelendiğinde, bu yayınlarda bugün kullanılan Yeni Uygur imlası değil Çağatay imlasının olduğu açıkça görülmektedir. Aynı zamanda incelediğimiz bu metinler kısmen Yeni Uygurca özellikler gösterse de büyük oranda Çağatayca özellikler barındırmaktadır.

Metinlerde Arapça ve Farsça kelimeler orijinal imlalarını korumuş ve asıllarındaki gibi yazılmıştır. Fakat içinde hemze (') bulunan kelimelerde bazen hemze (') kullanılırken bazen de hemze (') kullanılmadığı görülmektedir. İçinde ayın (‘) bulunan kelimeler ise bazen asıl şekli ile yazılırken bazen de (‘) yerine “y” sesi kullanılarak yazılmıştır. Bugün Yeni Uygurcaya baktığımız zaman içinde hemze (') bulunan Arapça kelimelerin yazımında hemze (') kullanılmamaktadır. Çağataycada ise bu durum hemze' nin telaffuzunun başarılabilmesi sonucunda doğan, Arapçadan alınmış kelimelerdeki iki ünlünün yan yana gelmesi yalnızca ünlülerden birinin i veya ī olduğu hallerde araya “y” getirilerek önlenir (Eckmann, 2013, s. 27). Metinde karşılaştığımız ayın'ın (‘) yerine “y” sesinin kullanılması da Yeni Uygurcada görülen bir özelliktir. Yine Doğu Türkçesinin genel bir özelliği olan eklerin eklendiği kelimedenden ayrı yazılması da metinlerde kendini göstermektedir.

Metinlerde ünlüleri göstermek için kullanılan işaretler Çağatayca ile aynıdır. Bugün Yeni Uygurcada ise bütün ünlüler ayrı birer işaret ile gösterilmektedir. Ünlüler için kullanılan işaretler bakımından Yeni Uygurca, Çağataycadan ve incelediğimiz metinlerden farklılık göstermektedir. Örneğin “ı” ve “i” ünlüleri Çağataycada ve incelediğimiz metinlerde tek bir işaret ile gösterilirken bugün Uygurların kullandığı Arap alfabesinden geliştirilmiş alfabede “i” ünlüsü için ayrı bir işaret kullanılırken “ı” ünlüsünü karşılayan bir işaret yoktur. Uygurların 1956-1958 yılları arasında kullandıkları Kiril alfabesinde de “ı” ünlüsünü karşılayan bir işaret bulunmamaktadır. Hatta bu durum bir eksiklik olarak Gunnar Jarring tarafından eleştirilmiştir (Şirin User, 2006, s. 135).

Metinlerde kalınlık-incelik uyumu büyük oranda olsa da uyumun korunmadığı örnekler dikkat çekmektedir. Bu durum Çağatayca için de geçerlidir. Yeni Uygurcada da bu durumu bozan en büyük aksaklık “ı” ve “i” sesleri için tek bir işaret kullanılmasıdır. Yani metin kalınlık-incelik uyumu bakımından Çağataycaya benzer bir durum göstermektedir.

Çağatayca ve Yeni Uygurcada tam olmayan düzlük-yuvarlaklık uyumu metinlerde de tam değildir. Aynı kelimeye gelen eklerin hem düz hem de yuvarlak ünlülü şekilleri vardır. Bu nedenle metinlerde de bu uyum tam değildir.

Metinlerde kullanılan ünsüzleri karşılayan harfler b, c, ç, d, f, ğ, g, ħ, ħ, h, j, k, l, m, n, ŋ, p, r, s, ş, ş, ş, t, t, v, y, z, ž, ž, ž olup bunlar Çağataycadaki ünsüzler ile aynıdır. Bu ünsüzlerden Arapçaya mahsus ħ, t, z, z, ž, ş, ş seslerini gösteren harfler bugün Yeni Uygurcada kullanılmamaktadır. Ünsüzlerin kullanımı bakımından metinler Çağatayca ile aynıdır.

Metinlerde kelime başında, Çağatayca ve Yeni Uygurcada da görülen a~o- değişmesi görülmektedir. Kelime ortasında -a~ -ı-, -a>-o-, -e~ -ü-, -u~ -a-; kelime sonunda -a~ -u~ -ı ünlü değişimleri görülmektedir. Kelime ortasında -ı> ø, -u> ø ünlü düşmesi; kelime başında Orus kelimesinde ünlü türemesi görülmektedir.

Metinlerde kelime başı b-> p- değişmesi görülmektedir. Çağataycada b- sesi ile başlayan kimi kelimeler metinde p- sesi ile başlamıştır ve bu kelimelerin bugün Uygurcada p'li şekilleri kullanılmaktadır.

Metinlerde kelime başı b- ~ p- ~ f- nöbetleşmesi görülmektedir. Çağataycada kelime başı b ünsüzü genellikle korunmuştur (Eckmann 2013, s. 37). Yeni Uygurcada korunmakla beraber b- ile başlayan bazı kelimelerin p- ile başladığı görülür. Örneğin bütün > pütün.

Metinlerde kelime başı p->f- değişimi görülmekle birlikte ikili kullanım örnekleri de vardır.

Çağataycada Eski Türkçedeki kelime başındaki t- sesleri korunmuştur. Birkaç kelimedede d-'li örneklere de rastlanmaktadır. Uygurcada ise kelime başı t- sesi korunmakla beraber d-'li örnekler de oldukça fazladır. Metinde ise bazı örneklerde hem t-'li hem de d-'li şekil vardır.

Bugün Uygurcada da örnekleri olan s- ~ ç- ses değişikliğinin metinlerde saç- ve kaç-; siz- ve çiz- örneklerinde ikili kullanımlarının örneği vardır. Kelime içindeki -ç- sesi kendinden önce gelen s- sesini ç-'ye döndürmüştür. Yani gerileyici ünsüz benzeşmesi olmakla beraber bunun sadece bir örneği vardır. Bunun yanı sıra bir kelimedede kelime içi -z- sesinden dolayı kelime başı ç- sesinin kelime başı s- sesine döndüğü örnek de vardır.

Çağataycada r komşuluğunda görülen -p->f- değişimi metinlerde r komşuluğunda görülmekle birlikte r komşuluğu olmadan da görülmektedir. Metinlerde -p->f-, -p>-f- değişimi görülen bu kelimelerin bugün Uygurcada p'li şekilleri korunmaktadır.

Çağataycada görülen -ğ~k- nöbetleşmesi metinlerde de kendini göstermektedir. Yeni Uygurcada ise bu nöbetleşme görülmeyip metinlerde geçen örneklerin hepsi -k- şeklinde yani tek şekillidir.

Çağataycada görülen -ğ~k- nöbetleşmesi metinlerde de kendini göstermektedir. Çağataycada görülen bu ikili kullanım Yeni Uygurcada görülmeyip metinlerde geçen örneklerin hepsi Yeni Uygurcada -k- şeklinde yani tek şekillidir.

Çağataycada sadece şiirde görülen bol~ol- nöbetleşmesi metinde nesirde de görülmektedir. Uygurcada ise sadece bol- şekli kullanılmaktadır.

Otur- kelimesi Çağatayca ve Uygurcada *oltur-* şeklinde kullanılırken metinde bu şekil korunmak ile beraber bir örnekte *otur-* şekline de rastlanmıştır.

Çağataycada görülen *yamğur*, *örge-*, *örget-* kelimelerindeki yer değiştirme olayı metinlerde de kendini göstermiştir. Bu kelimeler Uygurcada *yamğur* ve diğer iki kelimede iç sesteki -r- sesi düşerek *öget-* ve *ögen-* şeklinde kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra *orta* kelimesinin *orta~otra* şeklinde ikili kullanımları vardır.

Eckmann, Çağatayca için 21 adet isimden isim yapım eki vermiştir (Eckmann, 2013, s. 45-50). Yeni Uygurca için, Tömür 29 (Tömür, 2003, s. 87-98), Öztürk 27 (Öztürk, 2010, s. 24-30) Ersoy ise 31 adet isimden isim yapım eki vermiştir. (Ersoy, 2007, s.368-370). İncelediğimiz metinlerde ise 15 tane isimden isim yapım eki tespit edilmiştir. Bunlardan 10 adedi Türkçe, beş adedi yabancı kökenli eklerdir.

Çağatayca için Eckmann 26 adet fiilden isim yapım eki vermiştir (Eckmann, 2013, s. 50-56). Yeni Uygurca için Öztürk 26 (Öztürk, 2010, s. 38-43), Ersoy adet fiilden isim yapım eki vermiştir (Ersoy, 2007, s.371-373). İncelediğimiz metinlerde ise 12 adet fiilden isim yapım eki tespit edilmiştir.

Eckmann, Çağatayca için 13 adet isimden fiil yapım eki vermiştir (Eckmann, 2013, s. 57-58). Yeni Uygurca için Öztürk 27 (Öztürk, 2010, s. 31-37), Ersoy ise 21 adet isimden fiil yapım eki vermiştir (Ersoy, 2007, s. 373-374). İncelediğimiz metinlerde ise 8 adet isimden fiil yapım eki tespit edilmiştir.

Eckmann Çağatayca için 12 adet fiilden fiil yapım eki vermiştir (Eckmann, 2013, s. 59-61). Yeni Uygurca için Öztürk 14 (Öztürk, 2010, s. 43-48), Ersoy ise 20 adet fiilden fiil yapım eki vermiştir (Ersoy, 2007, s. 374-375). İncelediğimiz metinlerde ise 9 adet fiildenden fiil yapım eki tespit edilmiştir.

Metindeki ad durum ekleri Çağatayca ile aynıdır. Sadece ayrılma durum eki +DIn şeklinin yanı sıra +DAn şekline de rastlanmaktadır. Oysaki hem Çağatayca hem Yeni Uygurcada ek dar ünlüdür.

Metinde geçen iyelik ekleri Çağatayca ve Yeni Uygurca ile aynıdır. Yeni Uygurcadan ayrılan tek yer, Yeni Uygurcada “ı” sesinin yerine “i” sesinin kullanılmasından ve Yeni Uygurca bir özellik olan gerileyici ünlü benzeşmesinden dolayı çokluk 3. şahıs iyelik eki +liri şeklinde değil +lArI şeklindedir kullanılmasıdır. İncelediğimiz metinlerde bugün Yeni Uygurcada kullanılan +liri şekline rastlanmamıştır.

Metinlerde geçen geniş zaman yapısı Çağatayca ile aynıdır. Şimdiki zaman yapısı çoğunlukla Çağataycadaki yapı ile ve bugün Yeni Uygurcada kullanılan –makta/-mekte yapısı ile sağlanmıştır. Yine Yeni Uygurcada kullanılan ivat- yapısının metinlerde sadece

iki yerde örneği vardır. Bu kullanımlar zaman kullanımı değil sıfat-fiil kullanımında geçmiştir. Metinlerde gelecek zaman için kullanılan yapı çoğunlukla Çağataycadaki yapının aynısıdır. Az da olsa bugün Uygurcada kullanılan –mağçı/-mekçi yapısı kullanılmıştır. Bu yapı dokuz defa -mağçı iki defa da –mekçi olmak üzere toplam da 11 defa kullanılmıştır. Ayrıca bugün Yeni Uygurcada “i(<-a, -e) + şahıs zamiri” ile kurulan gelecek zaman yapısının olumsuzu *mu* eki ile yapılır ve soru eki şahıs ekinden önce gelirse ekin ünlüsü düşer. Çağataycada olmayan Yeni Uygurca bu özelliğin incelediğimiz metinlerde örneği olması dikkat çekmektedir. Belirli geçmiş zaman için metinlerde kullanılan şekil Çağatayca ve Yeni Uygurca ile aynı olup bir farklılık yoktur. Metinlerde belirsiz geçmiş zaman için kullanılan şekil Çağataycadaki ve Yeni Uygurcada kullanılan şekildir.

Emir-istek çekimi Çağatayca ve Yeni Uygurcada aynıdır. Metinlerimizde çokluk 1. kişide Çağataycadaki yapı kullanılmıştır. Yeni Uygurcadaki emir-istek çekiminin metinlerde sadece bir örneği vardır. Bugün Uygurcada kullanılan yapının yani –eylik ekinin örneği vardır. Bu ek bër- kelimesine gelmiştir ve bèreylik “verelim” şeklinde kullanılmıştır. Kelime bir başlıkta geçmektedir ve yazının yazarı belirtilmemiştir. Kelimenin geçtiği gazete ise 31 Ocak 1935 tarihliidir.

Şart çekimi Çağatayca ve Yeni Uygurcada –sA ekinin üzerine şahıs ekinin gelmesi ile oluşmuştur. Metinlerdeki örnekler de bu şekildedir.

Metinlerde geçen hikâye birleşik çekimlerin hepsi Çağataycada olduğu gibi kullanılmıştır. Metinlerde rivayet birleşik çekimin sadece geniş zamanda ve belirsiz geçmiş zamanda çekimi vardır. Geniş zamanın rivayetinin hem Çağataycaki şekli ile hem de Yeni Uygurcadaki şekli ile metinlerde örnekleri vardır. Belirsiz geçmiş zamanın rivayeti ise Yeni Uygurcada olan şekli ile kullanılmıştır. Metinlerde şart birleşik çekiminin belirsiz geçmiş zamanda ve gelecek zamanda çekimi vardır. Belirsiz geçmiş zamanın şartı Çağatayca ve Yeni Uygurcada aynıdır. Dolayısıyla metindeki örneği de bu doğrultadır. Gelecek zamanın şartı ise bugün Yeni Uygurcada kullanılan şekil ile aynıdır.

Çağataycada isim fiil eki olarak –mAK, -Ar, -Ur, -r, mAs ekleri kullanılır. Uygurcada ise isim fiil eki olarak –maq/-mek, -ma/-me, -(i, u, ü)ş ekleri kullanılır. Metinlerde isim-fiil ekleri olarak –maq/-mek, -ma/-me, -(i, u, ü)ş ekleri kullanılmış bu eklerin yanı sıra sayısı çok olmasa da Kıpçak unsuru olan -v isim-fiil ekine de rastalanmıştır. Örneğin *oquv* kelimesi Zebur’da hiç kullanılmamıştır. Gazetelerde ise bu kelime beş defa geçmektedir. Bunlardan ikisi aynı yazıda olup yazının bulunduğu gazete 1 Ocak 1937 tarihliidir. Yazının yazarı belirtilmemiştir. Fakat yazının başlığı “Kaşgar

Kırgız Akartu Uyuşması'nın Malumat" şeklindedir. Yazının sonunda ise "Kırgız milleti tarafıdan teşekkür bildiremiz" ifadesi yer almaktadır. Buradan anlaşılıyor ki yazı Kırgız bir yazar tarafından yazılmıştır. Bir diğer örnek *saqlav* kelimesidir. Kelimenin geçtiği gazete 1 Nisan 1935 tarihli olup kelimenin geçtiği yazının yazarı belirtilmemiştir. Dikkat çeken husus ise aynı yazıda *boluv* kelimesinin geçmesidir. -v isim-fiil ekinin kullanıldığı başka bir kelime sayla- "seçmek" fiilidir. *Saylav* "Seçim" kelimesi Zebur'da hiç kullanılmamış gazetelerde ise ikisi aynı yazıda olmak üzere üç defa kullanılmıştır. Gazeteler 30 Ocak 1936 ve 29 Nisan 1937 tarihli olup yazıların yazarı belirtilmemiştir.

Metinlerde geçen sıfat-fiil ekleri Çağatayca ve Yeni Uygurcada kullanılan eklerdir. Bu eklerden -GULuk ve -mAsllık ekinin ise Yeni Uygurcada-kullanımı yoktur. Çağatayca ve Yeni Uygurcada kullanımı olan -GUçI sıfat-fiil ekinin metinlerde bu şekilde kullanıldığı gibi -gUçI > -vUçI değişimi görülerek -vçI ve ek başı g- sesi düşerek -UçI şeklinde kullanımı da vardır. Bunun yanı sıra metinlerde ve Çağatayca'da kullanılan -Adurğan sıfat-fiili bugün Yeni Uygurcada ses değişikliğine uğrayarak -idiğan şeklinde kullanılmaktadır.

Metinlerde geçen zarf-fiil ekleri Çağatayca ve Yeni Uygurcada kullanılan zarf-fiil ekleridir. Bu zarf-fiil eklerinden -GalI eki bugün Yeni Uygurcada "ı" sesinin yerine "i" sesinin kullanılması ve gerileyici ünlü benzeşmesinden dolayı -Gili şeklinde kullanılmaktadır.

Metinlerde yeterlilik yapısı Uygurcada kullanılan -a/-e zarf-fiil ekiyle al- yardımcı fiilinin birleşmesinden oluşmuş -al/-el, -ala/-ele ekleri ile sağlanmaktadır ve bu yeterlilik yapısı çok sayıda kullanılmıştır. Çağatayca'da kullanılan yeterlilik yapısının metinlerde sadece iki örneği vardır. İncelediğimiz metinler bu yönüyle Çağatayca'dan çok Yeni Uygurcaya benzemektedir. Tezlik yapısı -a/-e zarf-fiil eki ile ver- yardımcı fiilinin birleşimi ile sağlanmıştır. Bu durum Çağatayca ve Yeni Uygurca ile aynıdır. Süreklilik fiili Çağatayca'da tur- yardımcı fiili ile yapılmaktadır. Uygurcada ise süreklilik fiili -p zarf-fiil ekinin sonuna getirilen yat-, oltur-, yür- ve tur- yardımcı fiilleri ile -vat/-ivat- ekiyle oluşturulmaktadır. Metinlerde de süreklilik fiili -p zarf-fiil ekinin sonuna getirilen oltur-, yür- ve tur- yardımcı fiilleri ile -vat/-ivat- ekiyle oluşturulmuştur. Bu durum Çağataycanın yanı sıra Yeni Uygurca özellik barındırması bakımından önemlidir.

İncelediğimiz metinlerde kelime türleri bakımından sıfatlar, zamirler, zarflar, edatlar, bağlaçlar ve ünlemler tespit edilmiş bunlar tek tek başlık halinde Çağatayca ve Yeni Uygurca ile karşılaştırılmıştır.

Sıfatlar başlığı altında niteleme sıfatlarında metinlerden tespit edilen örneklerin Çağatayca ve Yeni Uygurca ile bir farkı yoktur.

Çağataycada *bu*, *ol*, *uşbu* “(tam) bu”, *uşol*, *uşal* “(tam) şu” kelimeleri, Yeni Uygurcada ise asıl işaret sıfatı olarak *bu*, *şu*, *u*, bunlardan başka yine bu sıfatların meydana getirdiği bazı birleşik şekiller de işaret sıfatı olarak kullanılır. Bu işaret sıfatları şunlardır: *avu* < ene + bu “işte o, o”, *eşu* ~ *aşu* < ene + şu “işte şu, şu”, *mavu* < mana + bu “işte bu, bu”, *munu* < mana + bu “işte bu, bu”, *muşu* < mana + şu “işte şu, şu”, *uşbu* “işbu, bu”.

İncelediğimiz metinlerde geçen işaret sıfatları şunlardır: *bu*, *şu*, *o*, *ol*, *şol*, *şubu*, *uşbu*, ve *muşu*. Bu işaret sıfatlarından *bu*, *ol*, *uşbu* Çağataycada, *bu*, *şu* ve *u* Yeni Uygurcada kullanılmaktadır. Farklılık Yeni Uygurcada *u*, Çağataycada *ol* işaret sıfatının metinlerde *o* ve *ol* şeklinde kullanılması, Yeni Uygurcada kullanılan Çağataycada kullanılmayan *şu* işaret sıfatının gazetelerde çok sayıda geçmesi, bugün Yeni Uygurcada kullanılan Çağataycada olmayan *muşu* işaret sıfatının metinde sadece bir örneği olmasıdır. Yani bugün Yeni Uygurcada asıl işaret sıfatlarının meydana getirdiği bazı birleşik şekillerden sadece bir tanesi metinlerde işaret sıfatı olarak kullanılmıştır.

İncelediğimiz metinlerdeki sıra sayı sıfatlarının yapımı asıl sayı sıfatlarına +nçI, +InçI ~ +UnçI eklerinin getirilmesi ile olur. Çağataycadaki bu eklerin yanı sıra asıl sayı sıfatlarına +lAnçI ekleri getirilerek de yapılı fakat metinlerde bunu örneği yoktur. Yeni Uygurcada ise ise sıra sayı sıfatları, asıl sayı sıfatlarına +(i)nçi ekinin getirilmesi ile oluşur. Yani metinlerdeki sıra sayı sıfatlarını yapımı Çağataycaya daha çok benzemektedir.

Evvelgi kelimesi birinci anlamında kullanılması Çağatayca bir özelliktir. (Eckmann, 2013, s. 88). Bu kelime Yeni Uygurcada “evvelki, önceki” anlamına gelmektedir. İncelediğimiz metinlerde Zebur’da “birinci mezmur” “evvelkı mezmūr” olarak verilmiştir. Yani *evvelkı* kelimesi Zebur’da, Çağataycada olduğu gibi “birinci” anlamında kullanılmıştır.

Üleştirme sayı sıfatı Çağataycada asıl sayı sıfatlarına +Ar, +şAr ekinin getirilmesiyle, Yeni Uygurcada asıl sayı sıfatlarına +DIn ekinin getirilmesi yapılır. İncelediğimiz metinlerde “bir” asıl sayı sıfatına +er eki getirilerek üleştirme sayı sıfatı yapılmıştır. Yeni Uygurcadaki gibi asıl sayı sıfatlarına +DIn ekinin getirilmesi ile yapılmış üleştirme sayı sıfatının örneği yoktur. Asıl sayı sıfatına +DIn eki gelmiştir ama bu üleştirme değil kesir sayı sıfatı yapmıştır.

Yeni Uygurcada topluluk sayıları genellikle iki haneli sayılardan yüksek sayılara +lığan/+ligen ve +lap/+lep eklerinin getirilmesi ile yapılır. İncelediğimiz metinlerde gazetelerde bunların birer tane örneği vardır.

İncelediğimiz metinlerde *barçe, barlık, başka, bütün, hayli, hêç, hêçbir, hêçkandağ, heme, her, herbir, herkandağ, herkaysı, köp, özge* olmak üzere 15 tane belirsizlik sıfatı tespit edilmiştir. Bu belirsizlik sıfatlarının hepsi Çağatayca ve Yeni Uygurcada kullanılmaktadır. Bu belirsizlik sıfatlarından *barlık, bir nêçe, hayli, hêçkandağ, herkandağ, herkaysı, köp, özge* Zebur'da hiç kullanılmamış sadece gazetelerde kullanılmıştır.

İncelediğimiz metinlerde *kança, kandağ, kaysı nêçe, nêçend, nême* kelimeleri soru sıfatı olarak kullanılmıştır. Bunların hepsi bugün Yeni Uygurcada kullanılmaktadır. Kelimeler Çağataycada da kullanılmıştır. Bu soru sıfatlarından *kandağ, kaysı, nêçend* Zebur'da hiç kullanılmamıştır.

İncelediğimiz metinlerde zarfları yer, zaman, durum, miktar ve soru zarfları olarak başlıklar halinde ve herbir zarfı Çağatayca ve Yeni Uygurca ile karşılaştırarak değerlendirdik.

Metinlerde *anda, andın, beri, içgeri, munda, mundın taşkari, töben, yukarı* kelimeleri yer zarfı olarak kullanılmıştır. Yer zarfı olarak kullanılan bu kelimelerden *töben* hariç hepsi Çağataycada kullanılan yer zarflarıdır. Yeni Uygurcada ise “andın, munda, mundın” kelimeleri yer zarfı olarak kullanılmamıştır. *Töben* ise *töven* şeklinde kullanılmaktadır. Bu yer zarflarından *beri* gazetelerde, *içgeri, mundın* Zebur'da hiç kullanılmamıştır.

Metinlerde *bultur, burun, deslep, evvel, êmdi, hâzır, hemen, hemîşe, ilgeri* kelimeleri zaman zarfı olarak kullanılmıştır. Bu kelimelerden *deslep, hazır, hemen* kelimeleri Çağataycada zaman zarfı olarak kullanılmazken Yeni Uygurcada hepsi zaman zarfı olarak kullanılmaktadır. Bu zaman zarflarından *bultur, burun, deslep, hazır* Zebur'da zaman zarfı olarak kullanılmazken hepsi de gazetelerde zaman zarfı olarak kullanılmıştır.

İncelediğimiz metinlerde tespit edebildiğimiz durum zarfları şunlardır: *andak, aste, ildam, mundağ, pat, şundağ, tez*. Bunların dışında pekçok niteleme sıfatı olarak kullanılan kelime fiilin önüne gelip fiili durum bakımından belirttiği için durum zarfı olarak da kullanılmıştır.

Bu durum zarflarından *andak* Çağatayca ve Yeni Uygurcada kullanımı olan bir durum zarfıdır. Zebur'da bir defa, gazetelerde ise yedi defa kullanılmıştır. *Aste*

Çağataycada kullanılmayıp Yeni Uygurcada kullanılmıştır. Zebur'da örneği olmayıp gazetelerde bir defa kullanılmıştır. Zebur'da dört defa gazetelerde bir defa geçen *ildam* durum zarfı Çağataycada kullanılmazken Yeni Uygurcada durum zarfı olarak kullanılmaktadır. *Mundag* durum zarfını Eckmann Çağatayca için vermezken Yeni Uygurcada durum zarfı olarak kullanılmaktadır. Kelime Zebur'da iki defa gazetelerde ise üç defa kullanılmıştır. Çağataycada *bat* şeklinde kullanılan durum zarfı Yeni Uygurcada kullanılmamaktadır. Bu kelime metinlerde *pat* şeklinde Zebur'da altı defa kullanılırken gazetelerde bir defa kullanılmıştır. Çağataycada ve Yeni Uygurcada durum zarfları içinde değerlendirilmeyen *şundağ* kelimesi hem Zebur'da hem de gazetelerde durum zarfı olarak kullanılmıştır. Çağataycada ve Yeni Uygurcada durum zarfı olarak kullanılan *tez* kelimesi Zebur'da durum zarfı olarak kullanılmazken gazetelerde üç defa kullanılmıştır.

İncelediğimiz metinlerde *az, bek, biraz, eñ, hayli, kem, köp, köprak, nurgun* kelimeleri miktar zarfı olarak kullanılmıştır.

Metinlerde tespit edebildiğimiz miktar zarflarında *az* kelimesi Zebur'da miktar zarfı olarak kullanılmazken gazetelerde iki defa kullanılmıştır. *Bek, biraz, eñ* Yeni Uygurcada kullanılmaktadır. Zebur'da kullanılmazken gazetelerde çok sayıda kullanılmıştır. *Hayli* hem çağataycada hem de Yeni Uygurcada kullanımı olan bir miktar zarfıdır. Zebur'da hiç kullanılmamışken gazetelerde kullanılmıştır. *Az* anlamına gelen *kem* kelimesi Zebur'da iki defa gazetelerde ise üç defa miktar zarfı olarak kullanılmaktadır. Çok anlamına gelen *köp* kelimesi Zebur'da kullanılmazken gazetelerde çok sayıda miktar zarfı olarak kullanılmıştır.

Metinlerde tespit edebildiğimiz soru zarfları şunlardır: *kaçan, kandağ, neçük, neme işka, neme için*. Bu soru zarflarından *kaçan* hem Çağataycada hem de Yeni Uygurcada kullanılmaktadır. Kelime hem Zebur'da hem de gazetelerde soru zarfı olarak kullanılmıştır. *Kandağ* kelimesi soru zarfı olarak Yeni Uygurcada kullanılmaktadır. Kelime hem Zebur'da hem de gazetelerde soru zarfı olarak kullanılmıştır. *Neçük* hem Çağatayca hem de Yeni Uygurcada kullanılan bir soru zarfıdır. Zebur'da bir defa gazetelerde altı defa soru zarfı olarak kullanılmıştır. "Niçin, niye" anlamına gelen ve bugün Yeni Uygurcada *nemişke* şeklinde kullanılan *neme işka* kelimesi Zebur'da soru zarfı olarak kullanılmıştır. Kelimenin gazetelerde örneği yoktur. *Neme için* kelimesi Zebur'da ve gazetelerde soru zarfı olarak kullanılmıştır. Kelime bugün Yeni Uygurcada *niçün* şeklinde kullanılmaktadır.

Çağataycada birinci ve ikinci şahısları ifade eden şahıs zamirleri *mén, sèn, biz ~ bizler, siz ~ sizler*'dir. Üçüncü şahsı ifade eden şahıs zamiri yoktur bunun yerine ol işaret

zamiri kullanılmaktadır (Eckmann, 2013, s. 90-91). Üçüncü tekil kişi *ol*, üçüncü çoğul kişi ise *alar* şeklinde iken Yeni Uygurcada *ben, sen, u, biz, siz~ siler, ular* şeklindedir. İncelediğimiz metinlerde ise *men, sen ol, biz, siz, ular* şeklindedir. Yani metinlerdeki şahıs zamirleri çoğul 3. kişi hariç Çağatayca ile aynıdır. Çoğul 3. kişi de Yeni Uygurca ile aynıdır. Yeni Uygurcada 2. çoğul kişide kullanılan *siler* şeklinin metinde örneği yoktur.

İncelediğimiz metinlerde hem Zebur'da hem de gazetelerde dikkatimizi çeken bir husus katmerli zamir çekimidir. Metinlerde örneği olan bu katmerli zamir çekimi Çağataycada Klasik öncesi dönemde iki örnekte görülürken klasik ve klasik sonrası dönemlerde görülmez. Yeni Uygurcada ise kullanılmaktadır.

İncelediğimiz metinlerde tespit edebildiğimiz işaret zamirleri şunlardır: *bu, şu, o, uşbu*. Bu işaret zamirlerinde *bu* Çağatayca ve Yeni Uygurcada kullanılmaktadır. Hem Zebur'da hem de gazetelerde çok sayıda kullanılmıştır. *Şu* Çağataycada görülmeyen bu işaret zamiri Yeni Uygurcada kullanılmaktadır. Zebur'da dört defa gazetelerde ise çok sayıda kullanılmıştır. Çağataycada *ol* şeklinde Yeni Uygurcada *u* şeklinde kullanılan ve bizim Jarring'in çeviri yazısından hareketle "o" olarak okuduğumuz *o* işaret zamiri Zebur'da hiç kullanılmamış gazetelerde kullanılmıştır. Hem Çağataycada hem de Yeni Uygurcada kullanılan *uşbu* işaret zamiri Zebur'da bir defa gazetelerde ise üç defa işaret zamiri olarak kullanılmıştır.

İncelediğimiz metinlerde hem Zebur'da hem de gazetelerde dönüşlülük zamiri Çağatayca ve Yeni Uygurcada olduğu gibi *öz* kelimesidir. Çağataycada bunun yanı sıra Farsça *hod* kelimesi şahıs zamirleriyle birlikte dönüşlülük zamiri olarak kullanılır. Bunun yanı sıra *hod* kelimesi yedi defa *kendi* kelimesi de bir defa gazetelerde dönüşlülük zamiri olarak kullanılmıştır.

Metinlerde *başka, falan, heme, hêçbir, hêç kıysı, hêçkim, hêç kimerse, hêç nême, hêç nerse, herbir, her kıysı, herkim, her nême, kimerse ~ kimse* kelimeleri belirsizlik zamiri olarak kullanılmıştır. Bu belirsizlik zamirlerinden *başka* Çağataycada belirsizlik zamiri olarak kullanılmış Yeni Uygurcada kelime kullanılırken belirsizlik zamiri olarak baktığımız Uygurca gramer kitaplarında değerlendirilmemiştir (Tömür, 2014, s. 185-200; Öztürk, 2010, s. 65; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 384). Kelime hem Zebur'da hem de gazetelerde belirsizlik zamiri olarak kullanılmıştır. *Falan* kelimesi hem Çağataycada hem de Yeni Uygurcada belirsizlik zamiri olarak kullanılmıştır. Zebur'da örneği olmazken gazetelerde iki defa kullanılmıştır. Kelime bugün Yeni Uygurcada *palan* şeklindedir. *Heme* kelimesi Yeni Uygurcada belirsizlik zamiri olarak kullanılırken Eckmann

Çağatayca için bu kelimeyi belirsizlik zamiri olarak değerlendirmemiştir. Kelime hem Zebur'da hem de gazetelerde çok sayıda belirsizlik zamiri olarak kullanılmıştır. *Hêçbir* kelimesi Yeni Uygurcada belirsizlik zamiri olarak kullanılırken Eckmann Çağatayca için bu kelimeyi belirsizlik zamiri olarak değerlendirmemiştir. Kelime Zebur'da dört defa gazetelerde ise bir defa belirsizlik zamiri olarak kullanılmıştır. *Hêçkaysı* Çağataycada kullanımı olan bu belirsizlik zamiri Yeni Uygurcada kullanılmamaktadır. Kelime bir defa Zebur'da bir defa da gazetelerde olmak üzere toplamda iki defa kullanılmıştır. Metinlerde hem Zebur'da hem de gazetelerde örneği olan *hêçkim* belirsizlik zamiri Çağatayca ve Yeni Uygurcada kullanılan bir belirsizlik zamiridir. *Hêç kimerse* belirsizlik zamiri Çağatayca ve Yeni Uygurcada kullanılan bir belirsizlik zamiridir. Zebur'da dört defa gazetelerde ise bir defa kullanılmıştır. Metinlerde bir defa Zebur'da kullanılan gazetelerde hiç kullanılmayan *hêç nême* belirsizlik zamiri hem Çağatayca hem de Yeni Uygurcada kullanılan bir belirsizlik zamiridir. Metinlerde üç defa Zebur'da üç defa da gazetelerde geçen *hêç nerse* belirsizlik zamiri Yeni Uygurcada kullanılırken Çağataycada bu şekilde değil *hêç nême* şeklinde kullanılmıştır. İncelediğimiz Çağatayca (Eckmann, 2013, s. 96) ve Yeni Uygurca (Tömür, 2014, s. 186-188, Öztürk, 2010, s. 65; Yazıcı Ersoy, 2007, s. 384) gramer kitaplarında belirsizlik zamirleri başlığı altında değerlendirilmeyen *herbir* kelimesi metinlerde Zebur'da altı defa gazetelerde yedi defa belirsizlik zamiri olarak kullanılmıştır. Hem Çağataycada hem de Yeni Uygurcada belirsizlik zamiri olarak kullanılan *herkaysı* Zebur'da kullanılmamış gazetelerde ise iki defa kullanılmıştır. *Her nême* hem Çağataycada hem de Yeni Uygurcada kullanılan bu belirsizlik zamiri Zebur'da üç defa gazetelerde ise bir defa kullanılmıştır. *Kimse, kimerse* belirsizlik zamiri Çağataycada *kimse* şeklinde Yeni Uygurcada hem *kimse* hem de *kimerse* şeklinde kullanılmaktadır. Kelime Zebur'da 32 defa *kimerse* şeklinde gazetelerde ise bir defa *kimerse* şeklinde bir defa da *kimse* şeklinde kullanılmıştır.

Metinlerde *kaçan, kaçça, kayerde, kayerge, kaydın, kaysı, kim, nême* kelimeleri soru zamiri olarak kullanılmıştır. *Kaçan* hem Çağataycada hem de Yeni Uygurcada soru zamiri olarak kullanılır. Zebur'da 16 defa kullanılırken gazetelerde bir defa kullanılmıştır. *Kaçça* kelimesi Yeni Uygurcada soru zamiri olarak kullanılmış Eckmann soru zamirleri başlığı altında bu kelimeyi almamıştır. Kelime bir defa Zebur'da soru zamiri olarak kullanılmıştır. *Kayêrde* Çağataycada *qayda* (Eckmann, 2013, s. 95) olarak kullanılan bu kelime Yeni Uygurcada *qeyerde* şeklinde kullanılmaktadır (Tömür, 2014, s. 177; Öztürk, 2010, s. 66). Zebur'da kullanılmamış gazetelerde ise üç defa soru zamiri olarak kullanılmıştır. *Kayêrge* Çağataycada *qayanğa* (Eckmann, 2013, s. 95) olarak kullanılan

bu kelime Yeni Uygurcada *keyerge* şeklinde kullanılmaktadır (Tömür, 2014, s. 177; Öztürk, 2010, s. 66). İncelediğimiz metinlerde Zebur'da örneği olmayan bu kelime gazetelerde sadece bir defa kullanılmıştır. *Kaydın* Çağataycada bu şekilde (Eckmann, 2013, s. 95) kullanılan bu kelime Yeni Uygurcada *keyerdin* şeklinde kullanılmaktadır (Tömür, 2014, s. 177; Öztürk, 2010, s. 66). İncelediğimiz metinlerde Zebur'da örneği olmayan bu kelime gazetelerde sadece bir defa kullanılmıştır. *Kaysı* hem Çağataycada (Eckmann, 2013, s. 95) hem de Yeni Uygurcada (Tömür, 2014, s. 177; Öztürk, 2010, s. 66) soru zamiri olarak kullanılmıştır. Zebur'da iki defa soru zamiri olarak kullanılmıştır. *Kim* soru zamiri hem Çağataycada hem de Yeni Uygurcada soru zamiri olarak kullanılmıştır. Hem gazetelerde hem de Zebur'da çok sayıda soru zamiri olarak kullanılmıştır. *Neme* Yeni Uygurcada bu şekilde Çağataycada *nê* şeklinde soru zamiri olarak kullanılmıştır. Hem Zebur'da hem de gazetelerde soru zamiri olarak kullanılmıştır.

İncelediğimiz metinlerde *ara*, *arqılık*, *başqa*, *beri*, *bilen*, *birle*, *burun*, *buyağ*, *dêk*, *evvel*, *qadar qarağanda*, *qarşı*, *qatarlıq*, *kebi*, *keyin*, *köre*, *üçün*, *şoñ*, *şoñra*, *tartıp*, *yaraşa* kelimeleri edat olarak kullanılmıştır.

Metinlerde kullanılan edatlardan *ara* edatı Çağataycada kullanılmazken Yeni Uygurcada kullanılmaktadır. Bu edat gazetelerde 13 defa kullanılmıştır. *Arqılık* edatı Çağataycada kullanılmamış bugün Yeni Uygurcada kullanılmaktadır. Bu edat Zebur'da hiç kullanılmazken gazetelerde 10 defa kullanılmıştır. *Başqa* kelimesini Eckmann edatlar bahsinde değerlendirmezken Yeni Uygurcada edat olarak kullanılmaktadır. Bu edat hem Zebur'da hem de gazetelerde edat olarak kullanılmıştır. *Beri* edatının Çağataycada da Yeni Uygurcada da kullanımı vardır. Bu edat Zebur'da üç defa gazetelerde ise çok sayıda kullanılmıştır. *Bilen* edatının Çağatayca ve Yeni Uygurcada kullanımı vardır. Bu edat hem Zebur'da hem de gazetelerde çok sayıda kullanılmıştır. *Birle* edatı Çağataycada kullanılırken Yeni Uygurcada kullanımı yoktur. Metinlerde hem Zebur'da hem de gazetelerde çok sayıda kullanılmıştır. *Burun* edatı hem Çağataycada hem de Yeni Uygurcada kullanımı olan bir edattır. Metinlerde edat olarak sadece bir defa kullanılmıştır. Bugün Yeni Uygurcada kullanımı olmayan *buyağ* edatı metinlerde sadece bir defa gazetelerde kullanılmıştır. *Dêk* benzetme edatı Çağatayca ve Yeni Uygurcada kullanılan bir edattır. *Dêk* edatı Zebur'da ve gazetelerde çok sayıda kullanılırken aynı anlama gelen *kebi* edatı Zebur'da kullanılmamış sadece gazetelerde kullanılmıştır. Çağatayca ve Yeni Uygurcada edat olarak kullanılan *evvel* kelimesi Zebur'da bir defa gazetelerde ise üç defa edat olarak kullanılmıştır. Eckmann'ın Çağatayca için edatlar başlığı altında değerlendirmedeği *qadar* edatı Yeni Uygurcada kullanılmaktadır. Bu edat

Zebur'da hiç kullanılmazken gazetelerde 11 defa edat olarak kullanılmıştır. *Ğarağanda* edatına Eckmann edatlar başlığı altında yer vermemiştir. Bu edat Yeni Uygurcada kullanılmaktadır. Zebur'da örneğı olmayan bu edat gazetelerde 34 defa kullanılmıştır. Çağataycada ve Yeni Uygurcada kullanımı olan *ğarşı* edatı Zebur'da hiç kullanılmamış gazetelerde ise çok sayıda kullanılmıştır. Eckmann'ın Çağatayca için edatlar başlığı altında değerdendirmediğı *ğatarlık* edatı Yeni Uygurcada kullanılmaktadır. Bu edat Zebur'da hiç kullanılmazken gazetelerde 14 defa kullanılmıştır. *Keyin* edatının hem Çağataycada hem de Yeni Uygurcada kullanımı vardır. Bu edat Zebur'da iki defa kullanılırken gazetelerde ilk sayıdan son sayıya kadar hemen hemen her sayıda çok sayıda kullanılmıştır. Eckmann'ın Çağatayca için edatlar başlığı altında değerdendirmediğı, Li'nin Çağataycada kullanıldığını söylediğı *köre* edatı Zebur'da hiç kullanılmazken gazetelerde ikisi aynı yazıda olmak üzere toplam yedi defa kullanılmıştır. Hem Çağataycada hem de Yeni Uygurcada kullanımı olan *üçün* edatı metinlerde çok sayıda kullanılmıştır. Sonra anlamında kullanılan *soğ* edatı Çağataycada kullanılırken Yeni Uygurcada kullanımı yoktur. Bu edat Zebur'da hiç kullanılmazken gazetelerde dokuz defa edat olarak kullanılmıştır. Aynı anlama gelen *soğra* edatı ise Çağatayca ve Yeni Uygurcada kullanımı olan bir edattır. Bu şekilde Zebur'da hiç geçmemiş gazetelerde ise sekiz defa edat olarak kullanılmıştır. Çağataycada kullanımı olmayan Yeni Uygurcada kullanılan *tartıp* edatı Zebur'da üç defa kullanılırken gazetelerde çok sayıda edat olarak kullanılmıştır. *Yaraşıa* edatı da Çağataycada kullanılmayan Yeni Uygurcada *yarişıa* şeklinde kullanılan bir edattır. Bu edat metinlerde Zebur'da bir defa kullanılırken gazetelerde iki defa kullanılmıştır.

Metinlerde tespit edebildiğimiz bağlaçlar şunlardır: *amā, bilen, birağ, belki, çünki, eger, fakat, gūyāki, ğatta, halbuki, hem, h'āh ... h'āh, lekin, meger, ne ... ne, ve, veyā, yāki, ya'ni, yana*

Metinde geçen bağlaçlardan *amā* bağlacı Çağatayca ve Yeni Uygurcada kullanılan bir bağlaçtır. Zebur'da çok sayıda kullanılan *ammā* bağlacı gazetelerde dokuz defa kullanılmıştır. *Bilen* bağlacının Çağatayca ve Yeni Uygurcada kullanımı vardır. Bu bağlaç hem Zebur'da hem de gazetelerde çok sayıda kullanılmıştır. Çağatayca da kullanımı olmayan Yeni Uygurcada kullanılan *birağ* bağlacı Zebur'da hiç kullanılmamış gazetelerde ise sadece bir defa kullanılmıştır. *Belki* bağlacının Çağatayca ve Yeni Uygurcada kullanımı vardır. Bu bağlaç Zebur'da 12 defa gazetelerde ise 24 defa kullanılmıştır. Yeni Uygurcada kullanılan Çağataycada *çün* ve *çü* şekli de olan *çünki* bağlacı Zebur'da çok sayıda *çünki* şeklinde kullanılmış, gazetelerde ise 16 defa *çünki*

şeklinde iki defa da Çağataycada olduğu gibi *çün* şeklinde kullanılmıştır. Çağatayca ve Yeni Uygurcada kullanımı olan *eger*, *egerçi* şeklinde de kullanılan *eger* bağlacı Zebur'da sekiz defa gazetelerde 16 defa *eger* şeklinde, Zebur'da bir defa gazetelerde dört defa *egerçi* şeklinde kullanılmıştır. Eckmann'ın bağlaçlar bahsinde değerlendirmedeği *faakat* bağlacı Yeni Uygurcada kullanımı olan bir bağlaçtır. Bu bağlaç Zebur'da dört defa gazetelerde ise 36 defa kullanılmıştır. Çağatayca ve Yeni Uygurcada kullanılan *güyaki* bağlacı Zebur'da hiç kullanılmamış gazetelerde ise iki defa kullanılmıştır. Eckmann'ın bağlaçlar bahsinde değerlendirmedeği *hatta* bağlacı Yeni Uygurcada kullanılmaktadır. Bu bağlaç Zebur'da bir defa kullanılırken gazetelerde altı defa kullanılmıştır. Çağataycada kullanımı olmayan Yeni Uygurcada kullanılan *hālbuki* bağlacı Zebur'da hiç kullanılmamış gazetelerde ise sadece bir defa kullanılmıştır. Hem Çağataycada hem de Yeni Uygurcada kullanılan *hem* bağlacı hem Zebur'da hem de gazetelerde çok sayıda kullanılmıştır. Çağataycada kullanımı olmayan *h^vāh ... h^vāh* bağlacı Yeni Uygurcada *hayi... hayi* şeklinde kullanılmaktadır. Bu bağlaç Zebur'da bir defa gazetelerde ise beş defa kullanılmıştır. Çağataycada *līk līkin* şeklinde, Yeni Uygurcada *lēkin* şeklinde kullanılan *lekin* bağlacı Zebur'da dokuz defa gazetelerde ise 36 defa kullanılmıştır. Çağataycada kullanılan Yeni Uygurcada kullanılan *meger* bağlacı Zebur'da iki defa gazetelerde iki defa olmak üzere toplam da dört defa kullanılmıştır. Çağatayca ve Yeni Uygurcada karşılaştırma bağlacı olarak kullanılan *ne....ne* bağlacı Zebur'da iki defa gazetelerde beş defa karşılaştırma bağlacı olarak kullanılmıştır. Metinlerde hem Zebur'da hem de gazetelerde çok sayıda kullanılan ve bağlacının hem Çağataycada hem de Yeni Uygurcada kullanımı vardır. Çağatayca ve Yeni Uygurcada kullanımı olan *veyā* bağlacı Zebur'da çok sayıda kullanılmıştır. Gazetelerde ise iki defa *veyā* şeklinde kullanılırken bir defa da *veyāki* şeklinde kullanılmıştır. Bugün Yeni Uygurcada bu bağlacın *veyāki* şeklide kullanılmaktadır. Yeni Uygurcada kullanımı olan *yāki* bağlacı Zebur'da iki defa gazetelerde ise 24 defa kullanılmıştır. Metinlerde aynı anlama gelen *veyā* bağlacı ise gazetelerde üç defa kullanılırken Zebur'da çok sayıda kullanılmıştır. Diyebiliriz ki gazeteler *yāki* bağlacını, Zebur'ise *veyā* bağlacını kullanmayı tercih etmiştir. *Ya'ni* bağlacının Çağataycada kullanımı vardır. Yeni Uygurcadaise bağlaç *yeni* şeklinde kullanılmaktadır. Bu bağlaç Zebur'da 10 defa gazetelerde ise 43 defa kullanılmıştır.

İncelediğimiz metinlerin birinin dini bir kitap olması diğerinin gazeteler olması metinlerimizde ünlemlerin diğer kelime türlerine göre daha az kullanılmasına neden olmuştur. İncelediğimiz metinlerde tespit edebildiğimiz başlıca ünlemler şunlardır: *-ā*, *ey*,

hey, tã, vay. Metinlerde tespit edilen bu ünlemlerin hepsi hem Çağatayca hem de Yeni Uygurcada kullanımı olan ünlemlerdir.

Metinlerdeki ünlemlerden *-ã, yã* ünlemi hem Çağataycada hem de Yeni Uygurcada çağırmada ve hitapta kullanılan bir ünelemdir. Zebur seslenme ünlemi olarak *ey* ünlemini kullanmıştır. Bu kullanım gazetelerde de vardır. Dikkat çeken husus Zebur Hüdâ'ya seslenirken *Ey Hüdâ, Ey Hüdâvend* tabirini kullanırken gazeteler *Ey Hüdâyâ* tabirini kullanmıştır. Yani Farsça unsuru kullanırken başına da Türkçe unsur eklemiştir. *Ey* ünlemi Zebur'da çok sayıda kullanılırken gazetelerde 15 defa kullanılmıştır. Bu ünlemin hem Çağataycada hem de Yeni Uygurcada kullanımı vardır. Çağatayca ve Yeni Uygurcada kullanımı olan *hey* ünlemi Zebur'da üç defa gazetelerde üç defa kullanılmıştır. Çağatayca ve yeni Uygurcada kullanımı olan uzaklık bildiren *tã* ünlemi Zebur'da iki defa gazetelerde dört defa kullanılmıştır. "Eyvah, yazık" anlamında kullanılan "vay" ünlemi Çağatayca ve Yeni Uygurcada kullanımı olan bir ünelemdir. Bu ünlem Zebur'da bir defa gazetelerde iki defa kullanılmıştır.

İncelediğimiz metinlerde söz varlığı olarak da genel olarak Çağatayca özellikler görülmektedir. Fakat Yeni Uygurcada görülen, Çağataycada görülmeyen *aldıra-* "acele etmek" *aral* "ada", *bukturma* "sır, gizli tutma", *usal* "kötü" gibi kelimeler kendini göstermektedir.

İncelediğimiz metinlerde aynı anlama gelen farklı kelimelerin de kullanılması dikkat çekmektedir. *Hapis* ve *kamak* kelimeleri hapis anlamında kullanılmıştır. Bu iki kelime de gazetelerde kullanılmıştır. *Hapis* üç defa *kamak* ise altı defa kullanılmıştır. Sermaye anlamında kullanılan *destmaye* gazetelerde dört defa kullanılmış aynı anlama gelen Rusça *abarod* kelimesi ise gazetelerde bir defa kullanılmıştır. Ağrı anlamında olan *ağrık* kelimesi gazetelerde sekiz defa Zebur'da bir defa kullanılırken aynı anlama gelen Farsça *renc* kelimesi Zebur'da bir defa kullanılmıştır. Lider anlamında kullanılan *reis* ve *başlık* kelimeleri gazetelerde çok sayıda kullanılmıştır. Kılavuzluk anlamında kullanılan *rehberlik* kelimesi 20 defa kullanılırken aynı anlamda kullanılan Çince *Şuantum* kelimesi gazetelere bir defa kullanılmıştır. ses anlamında *şada* kelimesi Zebur'da dört defa gazetelerde iki defa kullanılırken aynı anlamdaki *ün* kelimesi Zebur'da sekiz defa kullanılmıştır.

İncelediğimiz metinlerde Çağataycada bulunmayan *agenstva* "acente", *agentlik* "acente kuruluşu", *banke* "banka", *bomba* "bomba", *fabrika* "fabrika", *gezite* "gazete", *iskele* "iskele", *jandarma* "jandarma", *kasa* "kasa", *kempanya* "kampanya", *parlamento* "parlamento", *tiyatır*, *tiyatıro* "tiyatıro" gibi İtalyanca kelimeler; *abarod* "sermaye",

apratse “ameliyat”, *asçot* “rapor”, *askadire* “hava filosu”, *ayroplan* “savaş uçağı”, *baza* “askeri üs”, *buğalter* “muhasibeci”, *çirko* “kilise”, *dağod* “kazanç, gelir”, *dağlat* “bildiri”, *degavor* “anlaşma”, *fayz* “tren”, *ismita* “maliyet”, *istansa*, *istansasiya* “gar”, *jalvanya* “şikayet dilekçesi”, *ķarisir* “savaş gemisi”, *kino* “sinema”, *ķirasin* “dizel”, *lager* “askeri kamp”, *rashot* “gider”, *robro* “karşı”, *vağzal* “gar”, *yubki* “kutlama”, *zavod* “fabrika” gibi Rusça kelimeler; *cañcuñ* “general”, *ciñ* “Çin ağırlık birimi”, *cölü-* “sayıklamak”, *çize* “Çin uzunluk birimi”, *yamun* “idare” gibi Çince kelimeler metinlerde kullanılmıştır. Bu kullanımlar Zebur’da olmayıp gazetelerde geçmektedir. Bunun nedeni de gazetelerde diğer ülkelerden haberler verilmesi, diğer ülkelerde çıkan gazetelerdeki haberlere yer verilmesi ve bu ülkelere seyahatlar yapılmasıdır.

Yukarıda belirtilen incelemelerden hareket ederek şunları söyleyebiliriz: 1923 yılında Kaşgar’da basılan Zebur ve 1933-1937 yılları arasında Kaşgar’da çıkarılan *Şarki Türkistan*, *Erkin Türkistan* ve *Yeni Hayat* adlı gazetelerin dil özellikleri bugün konuşulan Yeni Uygurcadan çok Çağatayca özellikler barındırmaktadır. Yazı dili standart Çağatayca gibi devam ettirilse de metinlerde dönemin dil özelliklerine de rastlanmaktadır. Bu metinler ne tam bir Çağatayca metnidir ne de tam bir Yeni Uygur yazı dili metnidir. Metinlerin dil özellikleri göz önünde bulundurulunca Çağataycadan Yeni Uygurcaya geçiş dönemi olduğu açıkça görülmektedir. Çünkü metinlerdeki dil özelliklerinin büyük çoğunluğu Çağatayca olsa da yer yer Yeni Uygurca özellikleri görmek mümkündür. 20. yüzyılın ilk çeyreğinde mahallî şivelerin yazı dili olması ile Orta Asya İslami Türk yazı dili olan Çağatayca yerini yeni Türk lehçelerine bırakırken bu durumun Yeni Uygurca için 20. yüzyılın ilk yarısından sonraki dönemlere denk geldiğini yaptığımız çalışmadan hareketle söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

Doğrudan Kullanılan Kaynaklar

- Abik, A. D. (2003). Kutadgu Bilig’de zamirlerin ayrılma hali. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu*. Ankara.
- Abik, A. D. (1993). *Alî Şîr Nevayînin risaleleri metin, gramatikal indeks, sözlük*. Doktora tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Adıbelli, B. (2008). *Doğu Türkistan*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Aksan, D. (2000). *Her yönüyle dil*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Arat, R. R. (1979). *Kutadgu bilig III indeks*. Hazırlayanlar: Kemal Eraslan, Osman Fikri Sertkaya, Nuri Yüce. İstanbul: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Argunşah, M. (2013). *Çağatay Türkçesi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Bodroligeti, J. E. A. (2001). *A grammar of Chagatay*. Lincom Europa.
- Brockelmann, C. (1954). *Osttürkische grammatik der Islamischen litteratür sprachen mittelasien*. Leiden.
- Buran, A. & Alkaya, E. (2013). *Çağdaş Türk lehçeleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Clauson, S. G. (1972). *An etymological dictionary of pre-thirteenth-century Turkish*. Oxford.
- Çakmak, S. (2014). Hoten ve Kaşgar’dan Gunnar Jarring ve Jarring koleksiyonu. *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, 4, 103-111.
- Demirağ, Y. (2014). 1755-1949 arası Doğu Türkistan. *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, 3, 229-245.
- Devellioğlu, F. (2008). *Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lügat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Doğan, L. (2007). *Çağdaş Türk lehçeleri el kitabı*. İstanbul: Kriter Yayınları.
- Doğan, L. (2014). *Uygur Türkçesi grameri*. Edirne: Parafiks Yayınevi.
- Eckmann, J. (2013). *Çağatayca el kitabı*, (Çeviren: Günay Karaağaç). İstanbul: Kesit Yayınları.
- Eckmann, J. (2003). *Çağatayca el kitabı*, (Çeviren: Günay Karaağaç). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Emet, E. (2008). *Doğu Türkistan Uygur ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Emet, E. (2013). Doğu Türkistan meselesinin dünü ve bugünü. *Yeni Türkiye Türk Dünyası Özel Sayısı I*, 1987-2003.

- Eraslan, K. (1993). Çağatay edebiyatı. *Türkiye diyanet vakfı, İslam ansiklopedisi*, (C.8, S. 168-176). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Ersoy, F. (2017). Katmerli zamir çekimi ve Çuvaşça örnekleri üzerine. *Dil Araştırmaları* Güz 2017/21, 23-34.
- Jarring, G. (1933). *Studien zu einer osttürkischen Lautlehre*. Lund.
- Jarring, G. (1946-1951). *Materials to the knowledge of Eastern Turki*. Lund
- Kargı Ölmez, Z. (2007). Çağatay edebiyatı ve Çağatay edebiyatı üzerine araştırmalar. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. 5, S. 9, 173-219.
- Kaşgarlı, S. M. (1998). *Çağdaş Uygur Türkleri'nin edebiyatı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kaşgarlı, S. M. (2004). *Uygur Türkleri kültürü ve Türk dünyası*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Koraş, H. (2015). *Vatan şairi bir Uygur Mehemmetimin Obulkasimov (Almasbek)*. Konya: Kömen Yayınları.
- Köprülü, F. (1997). Çağatay edebiyatı. *millî eğitim bakanlığı, İslam ansiklopedisi*, (C.3, S. 270-323). Eskişehir: MEB Yayınları.
- Li, Y. S. (2004). *Türk dilinde sontakılar*. İstanbul: Kebikeç Yayınları.
- Mazman, N. (2018). Hindistan'da basılmış bir Kur'an tercümesi: mütercem ve muhaşşa bi'l-lugati't-Türkistaniyye. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, C. 3, S. 1, 131-153.
- Necipoviç, E. N. (2008). *Yeni Uygur Türkçesi sözlüğü*, (Çeviren: İklil Kurban). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Öztopçu, K. (1992). Modern Uygurca ile ilgili açıklamalı bir kaynakça. *Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi*, 4, 155-170.
- Öztopçu, K. (1992). *Uygur atasözleri ve deyimleri*. İstanbul: Doğu Türkistan Vakfı Yayınları.
- Öztopçu, K. (1993). Uygurcanın yazı dili olarak gelişmesi ve Uygurca sözlükler. *Türk Dilleri Araştırmaları*, C.3, 167-174.
- Öztürk, J. (2017). Yönelme hali üzerine gelen +ca ekinin Hatay ağzındaki kullanımı üzerine. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, C. 2, S. 2, 151-173.
- Öztürk, R. (2010). *Yeni Uygur Türkçesi grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Qarluq, A. J. (2009). Uygur yenileşme sürecinde İstanbul ekolü ve onun bazı temsilcileri üzerine. *Türk Kültürü Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 290-328.
- Saray, M. (2015). *Doğu Türkistan Türkleri tarihi*. İstanbul: Aygan Yayıncılık.

- Sarıca, B. (2005). 1950’lerde Nevâyi diliyle yazılmış bir dergi: Tercümân-ı Efkâr. *Yüzyüncü Yıl üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 9, 132-145.
- Serkaya, O. F. (1996). Zamirlerde katmerli çekim üzerine. *Uluslararası Türk dili kongresi 1992*, (s. 17-31). Ankara.
- Shaw, R. B. (1878). *A sketch of the Turki language as spoken in eastern Turkistan (Kashghar and Yarkand)*. Printed By C. B. Lewis. At The Baptist Mission Press.
- Shaw, R. B. (2014). *Kaşgar ve Yarkent ağız sözlüğü*, (Çeviren: Fikret Yıldırım). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Süleyman, E. (2013). A study on “Kashgar prints”, “Eastern Turki” printed materials published by the Swedish mission press in Kashgar (1892-1938). *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, S. 1/1, 75-108.
- Tevekkül, M. (2014). Uygur cedidçilik hareketinde Qutluq Hacı Şewqi’nin yeri ve etkisi üzerine bir değerlendirme. *I. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri C. 2*, Niğde.
- Tömür, H. (1987). *Hazirki zaman Uygur tili grammatikisi (Morfologiyeye)*. Şıncan: Milletler Neşriyatı.
- Tömür, H. (2003). *Modern Uyghur grammar (Morphology)*, (Çeviren: Anne Lee). İstanbul: Kitap Matbaası.
- Tömür, H. (2014). *Hazirki zaman Uygur tili grammatikisi (Morfologiyeye)*. Şıncan: Milletler Neşriyatı.
- User, H. Ş. (2006). *Başlangıcından günümüze Türk yazı sistemleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Uyğur Tiliniñ İzahlıq Luğiti* (1990-1996). Vol. 1 – 5, Milletler Neşriyatı, Beijing.
- Yazıcı Ersoy, H. (2007). Yeni Uygur Türkçesi. A. B. Ercilasun (ed.) *Türk lehçeleri grameri içinde* (s. 355-428). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, T. (2010). *Son döneme ait bir Çağatay metni Mev’ize*. İstanbul: Hat Yayınevi.

Konuyla İlgili Diğer Kaynaklar

- Ahlbert, G. & Hermansson, O. (1935). *İlmi tebi’et: adem ve hayvanat*. Kashgar: Swedish Mission Press.
- Ahlbert, G. & Hermansson, O. (1920). *İlmi tebi’et: hayvanat bilen adem*. Kashgar: Swedish Mission Press.
- Ahlbert, G. & Hermansson, O. (1929). *Alte şeherniñ zebani Kaşğar ve Yarkendde pütüledurğanğe muvafiq kitabi ilm imla*. Kashgar: Swedish Mission Press.

- Ahlbert, G. & Hermansson, O. (1927). *İlmi juğrafiye*. Kashgar: Swedish Mission Press.
- Ahlbert, G. & Hermansson, O. (1936). *İlmi tebi'et: evvelqi jüz'i*. Kashgar: Swedish Mission Press.
- Anderson, O. (1916). *Hesab ilminiñ javablari*. Kashgar: Swedish Mission Press.
- Anderson, O. (1916). *Hesab kitabi: evvelqi jüz'i – pütün edded*. Kashgar: Swedish Mission Press.
- Anderson, O. (1916). *Hesab kitabi: ikinci jüz'i – kesir edded*. Kashgar: Swedish Mission Press.
- Aratan, E. U. (1965). *Kaşgar ağzından derlemeler*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Arpacık, E. (1998). *Yeni Uygur Türkçesi ile yazılan Yusuf Zilayxa adlı eserin transkripsiyonu, Türkiye Türkçesine aktarımı ve dil incelemesi*. Yüksek lisans tezi. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Asanaliyev, U. (1964). *Lobnor tiliniñ grammatikal oçerki*. Frunze.
- Aşurov, K. (1937). *Yeñi Uygur edebiy tiliniñ termin icatçılıq asasliri*. Taşkent.
- Baqi, A. (1983). *Hazirqi zaman uygur til*. Pekin.
- Camaldinov, O. (1965). Uygur tilida qoşma ravişlarniñ yasilişi. *Uygur Tili Boyıça Tekşürüşler*. Alma-Ata.
- Camaldinov, O. (1988). Hazirqi zaman Uygur tilideki Arap ve İran tilleridin qabul qilingan revişler haqqida. *Uygur Tili Boyıça Tekşürüşler*. Alma-Ata.
- Cantürk, S. (2004). *Yeni Uygurca ve Özbekçe fiilimsiler*. Yüksek lisans tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çağatay, S. (1953). Doğu Türkçesinden dil örnekleri (Tanıtma). *Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*. S. 11.
- Çağatay, S. (1944). Uygur Dilinin Grameri (Tanıtma). *Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*. S. 2.
- Çağatay, S. (1972). *Türk lehçeleri örnekleri II*. Ankara: Ankara Üniversitesi yayınları
- Çapur, M. (2004). *Divanü Lügati't-Türk'teki fiillerden yeni Uygur Türkçesinde yaşayanlar*. Yüksek lisans tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güneri, A. (2007). *Yeni Uygur Türkçesindeki fiillerin durum ekli tamlayıcıları*. Doktora tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gopuri, G. (1986). *Uygur Şiviliri Sözlüğü*. Pekin.
- Hemdulla, R. (1981). *Uygur tili istilistikisidin sawat*. Urumçi.

- Hermansson, O. (1935). *Alte şehir Türkiye ilmi nevh ve serf*. Kashgar: Swedish Mission Press.
- Hermansson, O. (1936). *Orta Asiyaniñ Tarixi*. Kashgar: Swedish Mission Press.
- Heyderov, A. T. (1993). "Sovet ittifaqidiki Uyğurların Ortaq edebiy tilinin şekillinişi togrisida. *Qeshqer Pedagogika İnstituti İlmıy Jurnili*. S. 4.
- İliyev, E. & Sadvakasov, G. (1963). *Uygur tiliniñ imla lugiti*. Alma-Ata.
- İlkül, F. (2008). *Yeni Uygur Türkçesinin yapım morfolojisi*. Yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jarring, G. (1964). *An eastern Turki-English dictionary*. Lund.
- Jarring, G. (1986). *Return to Kashgar: Central Asian memories in the present*. Durham: Duke University.
- Jarring, G. (1991). The Uyghurs of Xinjiang: Their place in Swedish history and research, *Journal Institute of Muslim Minority Affairs*, Vol.12: 1.
- Jarring, G. (1936). *The contest of the fruits. An eastren Turki allegory*. Lund.
- Jarring, G. (1974). *An eastren Turki-English dialect dictionary*. Lund.
- Jarring, G. (1980). *Literary texts from Kaşgar edited and translated with notes and glossary*. Lund.
- Jarring, G. (1980-81). Some sotes on eastren Turki (New Uighur) munazara literatüre. *Scripte Minora*.
- Jarring, G. (1981). The new romanized alphabet for Uighur and Kazakh and some onservations on the Uighur dialect of Kashgar. *Central Asiatic Journal* 25.
- Jarring, G. (1984). Uyghur literature. *Encyclopedia of World Literature in the 20th Century*, C. 4, New York.
- Johanson, L. (2002-2003). Old Uyghur, Eastern Turki, Modern Uyghur. *Orientalia Suecana*. Uppsala.
- Kasapoğlu, H. (1989). *Modern Uygur Türkçesinde fiil*. Yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kaşgarlı, S. M. (1986). Uygur Türkçesinde kelime türetme usulleri hakkında. *Türk Dünyası Araştırmaları* 45.
- Kaşgarlı, S. M. (1989). *Modern Uygur Türkçesi'nde fiiller*. Doktora tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köyyar, M. (2004). *Divânü Lûgati't-Türk'te /t-/ sesi ile başlayan sözcüklerin yeni Uygur Türkçesine yansımaları*. Yüksek lisans tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kurban, İ. (1986). Çağdaş Uygur Türkçesi. *Türk Dünyası Araştırmaları* 45.

- Kurban, İ. (1988). Yeni Uygur Türkçesi grameri. *Türk Kültürü Araştırmaları* 26.
- Moen, S. & Moen, E. (1936). *A- B Kitabı*. Kashgar: Swedish Mission Press.
- Musa, A. & Ahmat, T. & Yolboldi, N. (1985). *Hazırqi zaman Uygur tili*. Urumçi.
- Musazayev, İ. (1965). Hazırqi zaman Uygur tilidiqi modal sözler. *Uygur Tili Boyıçe Tökşürüşler*. Alma-Ata.
- Muzaffar, K. (1936). *Resimli elifbe: iptida'i Uyğur mektebliri üçün*. Kashgar: Swedish Mission Press.
- Muzaffar, Y. (1935). *İfekçilik: İfek qurtlarını terbiye qiliv, üjme-tut derextlerini ösdiriv heqqinde rehbername*. Kashgar: Swedish Mission Press.
- Najibi, A. (1935). *Baş kitab: İptida'i Uyğur mektebliri üçün elifbe*. Kashgar: Swedish Mission Press.
- Nacip, E. N. (1971). *Mudern Uigur*. Moskova.
- Nacip, E. N. (1954). *Uygur tili*. Moskova.
- Nacip, E. N. (1960). *Sovremenniy Uygurskiy yazık*. Moskova.
- Nacip, E. N. (1968). *Uygursko-Russkii slovar*. Moskova.
- Nasilov, V. M. (1960). *Grammatika Uygurskogo Yazıka*. Moskova.
- Nasrulla (1981). *Hazırqi zaman Uygur tili*. Urumçi.
- Osmanov, M. & Ghappar A. (1987). *Hazırqi zaman Uyğur tiliniñ imla ve teleppuz luğiti*. Urumçi.
- Öz, A. (1994). *Özbekçe ve Yeni Uygurca arasındaki fonetik ayrıçlar*. Yüksek lisans tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztopçu, K. (1989). Modern Uighur proverbs: A comporative Study. *Journal of Turkish Studies* 13.
- Öztopçu, K. (1980). Yeni Uygur Atasözlerinin Kaynagi Olarak Divan-i Lugat-it-Türk. *Journal of Turkish Studies* 14.
- Öztürk, M. (1996). *Uygurcada eylem çekimi*. Doktora tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, R. (1997). *Uygur ve Özbek Türkçelerinde fiil*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Perçin, B. (2008). *Yeni Uygur Türkçesinin tarihî karşılaştırmalı ses bilgisi*. Yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pritsak, O. (1959). *Das neuuigurische. Philologiae Turcicae Fundamenta I*, Wiesbaden.
- Radloff, W. (1986). *Proben derVolksliteratur der nördlichen türkischen Stamme*, 6. Cilt. Sen Petersburg.

- Rahimov, T. R. (1956). *Russku-Uygurski slovar*. Moskova.
- Ramsey, S. R. (1987). *The language of China*. Princeton.
- Raquette, G. & Ahlbert, G. & Anderson, E. (1922). *A-B kitabining tedriji: ikinci jüz'i*. Kashgar: Swedish Mission Press.
- Raquette, G. & Ahlbert, G. & Anderson, E. (1912-1914). *Eastern Turki grammar*. Berlin.
- Raquette, G. & Ahlbert, G. & Anderson, E. (1914). *A-B Kitabi*, Kashgar: Swedish Mission Press.
- Raquette, G. & Ahlbert, G. & Anderson, E. (1928) *English-Eastern Turki Dictionary*. Leipzig-Lund.
- Raquette, G. & Ahlbert, G. & Anderson, E. (1937). *Mekteb kitabi: A-B kitabiniñ Tedriji*. Kashgar: Swedish Mission Press.
- Raquette, G. & Ahlbert, G. & Anderson, E. (1999). The Eastern-Turkestan dialect of Yarkand and Kashgar. *Journal de la Societe Finno-ougrienne* 16.
- Raquette, G. & Ahlbert, G. & Anderson, E. (1927). *English-Turki Dictionary based on the Dialects Kashgar and Yarkand*. Lund.
- Raquette, G. & Ahlbert, G. & Anderson, E. (1930). *Taji bile Zohra*. Lund-Leipzig.
- Raxman A. (1996). Hazirqi zaman Uyğur tilinin şekilliniş jeryani. *Til ve Terjime*. Urumci.
- Shaw, R. (1978-80). *A Sketch of the Turki language as spoken in Kashgar and Yarkand*. Calcutta.
- Sayfulin, Ç. G. (1957). *Uygur imlasiniñ esasliri*. Alma-Ata.
- Şakircanov, S. (1936). *Uygur Heliq Edebiyeti*. Alma-Ata.
- Süleyman E. (2013). A study on “Kashgar prints”: “Eastern Turki” printed materials published by the Swedish Mission press In Kashgar (1892-1938). *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, sayı: 1/1.
- Talipov, T. (1959). Uyğur şivilirniñ edebiy teleppuzga nisbeten umumiy harakteristiki. *İzvestiya AN Kaz SSR*.
- Talipov, T. (1958). *Uygur tili fonetkisiga dair qisqıçe malumat*. Alma-Ata.
- Talipov, T. (1965). Uyğur tilidiki tavuşlarniñ orun almişışiga ait materiallar, *Uygur Tili Boyıçe Tekşürüşler*. Alma-Ata.
- Tanrıdağlı, F. K. (2001). *Çağdaş Uygurca'da Hoten ağzı*. Doktora tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Tezcan, L. (2003). *Abdulhalik Uygur'un şiirlerinin Uygur Türkçesi'nin dil özellikleri açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tohti, A. (1985). *Hazirki zaman Uygur tili asasliri*. Kaşgar: Kaşgar Uygur Neşriyatı.
- Tömür H. (1987). *Hazirki zaman Uygur tili grammatikası*. Şincan: Milletler Neşriyatı.
- Usul, D. (2008). *Çağdaş Uygur Türkçesi ile Türkiye Türkçesindeki ortak kelimelerin fonotik ve morfolojik bakımdan incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yavan, K. (1989). *Küçük Yeni Uygur Türkçesi grameri*. Yüksek lisan tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, M. (2004). *Yeni Uygur Türkçesinde tasvir fiilleri*. Doktora tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, C. (2009). *Yeni Uygur Türkçesi Zunun Kadiri Eserleri (Giriş-İnceleme-Metin-Çeviri)*. Yüksek lisans tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zaman, N. (1988). *Uygur hazirqi zaman edebiyati*, Urumci: Şinjan Ma'arip Neşriyatı.
- Zunun, M. & Rahman, A. (1981). *Uygur halq egiz edibiyatiniñ asasliri*. Urumçi.

EKLER

Şarki Türkistan gazetesi

باب لاری و قسم لاری دینی، ملی، علمی، ادبی، اخلاقی، سیاسی گزیده سمبولور مقید مقاله درج اولور اداره که کاشکان اوراق کین قایتاریلاس - امضاسز مقاله قبول قبلیناس ناشری مرکزی معارف انطری	هفته ده بر مرتبه چقادورغان شرقی ترکستان حیاتی دلده، ایشده، فکرده، دینده	ادونه باهاسی بریلایق بش بریم ستر آتی آیلایق اوج ستر آی لایق ... هر شخصی اینک باهاسی گزیده اداره سی معارف نظارینده دارالمعلمین ده
28 نهمی (اول) 1933 سنه میلادی	ساق ۲	۲۵۰۰۰ سحره بویه (پنجشنبه)
اولکی عصر لرد اسلام عالمی نینک تقری مبعده دهجه سیم سیم دولدی تاریخ دین خبر دار کیشیلر که معلومکه اسلام دولتی عصر سعادته قایسی طریقه و قایسی ترتیب ده ترقی قیلپ بوگون بر یوزنی اسلام دینی غه ترعوب و تشویق ایلاب انسانلر نینک محبتی اسلام دینی غه قانداغ جاب اینکان ایندی خافه و راشون دوریده تخی ریده ترقی قیلپ باشقه لر که نسبتاً او زمانده فرید عصر بولوب تانیلیدی حتی شام عراق ایران و باشقه اولکه لر کوب کته شهر لر فتح فلندی شونینک بله کوبدن کون اسلام دولتی نینک شان شوئی آرتیب دین نینک ترقی سی اوچون قیلغان حرکتلری سبیل اوز عصریداکي اجنبی دولتلر که زلزله سالیب تعویف و تهدید اتمک که موفق بولدیلر اولر دین کین بلی امیه دولتی دوریده کوب کته فتوحات و غلبت اسلام میسر بولوب غریبه بحر محیط دین تارتیب شریفده چین اولکه سیکه قدر اسلام نینک ساهلنتی استیفه کبیدی سونکوره بنی عباس خلیفه لری منصور هارون الرشید دوریده دیباده اسلام دولتی نینک هیبت و عظمتی که برابر بر دولت و حکومت موجود بولمادی ینه موندن کین زمان نینک مروتی (کیچی) برله سلطان عثمانیه دوری باشلاپ عالمک سطوت اسلامیه نی اینکین ناوتندی عزیز فریدانلر بر از ملاحظه برله دقت قبلینک یوقاری یازیلغان اسلام عالمی نینک ترقی	ایته الماسلر اوز حق لرینی هر ظلم و جور که قارشسی مدافعه قبلشه هر زمان قییار دور لر ... محترم قاری نیاز حاجم حضرتلری بو ماهده دین کین قرا شهر که تشریف ایلاب ملت اسلامیه نینک احوالینی کوروب اصلاح قیلماق اوچون جد جهد قیلماقدا یوتون الته شهر داکي دین قریندانلری نینک اوستیکه شفقت لیک قاتلری آجیب وطن و ملت نینک محظمت و صلاحی اوچون تدبیر لر کورمکده دور بز الیه شهر خلق بو مبارک اولوغ امام غه تا قیامت منتدار بولوب ایغلری نینک قرا قینی کورلر مزگه سرمه قیلپ سورمک اوچون چولک کچیک پنه یشار دین تمیش یشار غه حضور عالی سیفه ییپ یارب شو مقدس پیرمندی کورمکده کشفیات و ازومنه دورمن هر اسر و فرمانیه کال احاطت برله دین وطن اوچون درد عشق برله فدائی بولماقیز مطلوب دور ایکی بریم یل مدت مقدس قومول تاغریده ترکستان شرق اوزی نینک ایدی ملک خالصی دیب سلیب بز خراب ویزان قیلماقدا بولغان مفرور ظلم مستبد حطای جلیک جاکچولک نینک توتیکه قارشسی حقانیت طلقیده راز غه فدائی قازیلر ایله کورمشیب کوب زحمت و محنتلر صرف ایپ اخیراً بز تورکستان شرقی نینک مظلوم مسلمانلری نینک وحشی ظالم لر نینک اسیر لیک و قل لوقی زنجیر بدین خلاص بولوشیمز غه برنجی سب بولغان بو مقدس تاریخی آدم هر حرمت و اطاعتکده مستحق شوچه و قلدردین یاری دهشتنک عماریه لر بلک اغیر کونلر کوروب ینه راز وقت آراه الماسدین ملت اسلامیه نینک خدمتی اوچون قرا شهرلر که کلب وطن مملکت قایوسی برله حرکت قیلپ تورغاندا بزلر بیخبر ینکار توراورشیمز نه قدر پیدرت لیک عجاب حبت سزل لیک دور بز ایندی حاضر دین تاخیر سز تیز مشوره برله یلدام حرکت قیلپ اول ذات عالی بویوک ره مز نینک خدمت و اعانت لر که یتیشب بارماقیز فرض سست لوق و بی پروالوق هیچ کورکس ایندی شو وقت نی او تکار یب فرصتی فوت قیلپ اتمک ماذالله مملکت نینک	دوکونلر دینی سیاسی احوالمر جذاب حق نینک عنایتی برله مبارک اسلام بهادر لری نینک شرقی تورکستانده شاملات فتح ظفر لری سایه سیده ظالم جلیک جاکچولک قاجیب گشکاندین کین اورومچی ده لوتنیکجاسنک دیکان بر از خطای لر برله قایلپ اولوغ غازیمر خواجم نیاز حاجیم غه التجا برله کشتی چقاریب صلح سورغان ایدی جناب غازی شهیر عالی مقام مدکور لوتنیکجاسنک نینک وکیل لری برله سورلاشیپ حاضر ده اوج قسم شرط برله او تراده صلح ماهده سیفه امضا قیلنغان ۱. تورکستان شرقی عاکمیتی قومول دین ترتیب تا کاتیر غجه لیک آراه بر اسلامی مختاریت لیک بر اولکه بولوب اورومچی مرکز تولومای اور ایشلرینی اوز مسلمان خلق اداره قیلماق او تراده حدود اوچون تیان شان تیغ لرینی فاسل یلمک ایله خطایلر تیان شان دین تاشقاری چنهای اوز حدود لری ایچیده تورماق ۲. اورومچی نینک حاضر کین توختایان حدودی ایچنده قالغان مسلمانلر که خطایلر طر قدین هیچ ظلم متعین جلیک قیلنمای اور حقوق لری برله آراه باشامانغه کینکچلک رومک ۳. غازیلر که اورومچی طرف دین بش میمک ملتیق بر بریم ملیون اوق ایکی بریم ملتون سر قل تضمینات بر یلمک ... منه شو شرطلر برله اورومچیداکي لوتنیکجاسنک محترم قاری خواجه نیاز حاجیم دین صلح و امان حاصل قیلدی بو صلح برله اور قوی دین تاشورغان بش میمک ملتیق و اوفر دین باشقه کین کی کورچن اوروشیده محاهد لر قول لر نه کوب براغ اسبابلر توشکان ایدی لوتنیکجاسنک باشلیق خطایلر بو صلح ده نه قدر وفا و توغر بلیقلرینی اثبات قیلورلر تخی ینه ر تجربه قیلپ کورامن ضرر یوق قومول دین تارتیب کاشغر غجه قلیق لرینی یلان قیلپ تورغان اهل اسلام تخی قلیق لرینی قین لر نه سالمانی بوق ایندی نه ایکیخی اختیار قل لوق حقارتی و جدانلری هیچ قبول قیلالماس لائق لیک قدر خدایت که تحمل

دانیلاری و قسملاری دینی، ملی، علمی، ادبی، اخلاقی، سیاسی گزینته سمدور مفید مقالهلر درج اولور اداره که کلکان اوراق کین قایاریلماس - امضاسیز مقالهلر قبول قیلینماس کاشتر حکومت اسلامیسی نینک ناشر افکاری	هفته بهر مرتبه بیقادورغان شرقی تورکستان حیاتی دلده، ایشده، فکیده، درلده	ایونه باهاسی بریلایق بش بریم سر آتی آیلایق اوج سر آ آیلایق هر نهمسی نینک باهاسی کره ادا داریسی: معارف نظارتی دارالمعلمین نور باشیده
۱۱ نهمی ربیع الثانی ۱۳۵۲ سنه هجریه نویسه (پنجشنبه)	۲ سان	۱۱ نهمی ربیع الثانی ۱۳۵۲ سنه هجریه نویسه (پنجشنبه)
اداره و انتظام م معارف حاضرده قومول دین باشلاب کاشتر نجه لیک شرقی تورکستان نینک اکثریتی نی تشکیل قیلغان مملکت وطن نینک حقیقی ایکسی بولغان ملت یالارای نینک قیمن تصدیقه اوندی. آتشی و لایق نی بزه فریداش بولغان فداق مسلمانیلری ضبط قیلپ ایشلری سرنجام قیلمادما تیان شان نینک او بر طرفیده غازی اعظم حاجیم دین صلح سوراب اداره لریده قالدان مسلمانیلر برله حقوق عدالت داشمه سیده برابر باشماق و عده بریب امان حاصل قیلپ تورغان لوتیکچانک برله ایلی و لایق دایک حاکم بیجا لیک بزه کینه باشمه عسارت اداره برله تورماقدور .. بزه حاضر شو کوب فداکاری و قانی جهاد مقدس لر برله فولیمز عه قاتاریب امان عزیز وطنمیز نینک وحشی دشمنلر طرفیدین بیریملکان برلاری قی تعمیر مظلوم نینک کوز باشلری شفت لیک دل لریمز برله ایرتیب تورماق زماق کندی اوروش حالتیدکی هر شهر و ولایتلر نینک بریمز نینک حالیدین خبر سر اوز احوال و شرائطی ایچنده حرکت قیلماق مجبور نیغه الان خاتمه چکادی ایشدی بر مزگر ککه توفالیم بریمز ایله حال لاشانی در لاشانه دشمنلردین ککوز کان ظلم حسرت داستانیسی توکوب اسدات کچه لر میسولوق علی زنجیر لری بیریله کوز کان جفا و اتم لر میسولوق قیلش فریداشلر بریمز نینک بوشیمه آیلپ وحشی درنده لر نینک چر کین زانلری لریمدین خلاص آقالبیققرعه بریمز نی نینک ایلاپ یته ایکچی بوندان اسپر لیک و فل نوق تورافیه توشمش لیکمیز اوجون عمل چاره لر کورمکمز وقت یندی اناک اوجون بزه ایک اول باشمیزی تریرک قیلاپ ادا م قانونلر میسولوق غه سالیب منظم حکومت تشکیلاتی ملکی عسکری عالی شکره لر ترتیب بریمز عه ضرورت کینه دیاده هیچ بر ملک سیاسی نظام ملکی عسکری مشکلات ترتیبات سر تورمالاسی هم نینک معاومیدور اوتوقان طکان برامت ناحق لیک ظلم عدلر ککه نعل	بر مملکت فی ضبط اتمکدن زیاده اداره سی مشکل دیکان سور بوتون عالمداکی سیاسون و حکما اجتماعون طرفیدین تحریه و امتحان لر دین کین سوزلکان بر حقیقدور بزه ایشدی اوز ایشیمز فی اوزیز غیر ککوزچی بر عالمه شکله کردوک اوز بریمز که اوزیزم که اولدوق بوی بک ییشی توتوب محافظت قیلپ ممکن قدر وطنمیز نینک صلاح و سعادتیکه باقماق بر اولوغ وظیفه اولدی کردیمز که مهم بر فرض یوکلندی بوی ادا قیلماق اوجون بوتون فکر حرکت ممکن قوت و موجودیمز فی صرف ایشیمز کیرک مملکت نینک هر طرفیدین عالی فیکر حیر خواه اولاد وطن فی توفات جدی کینکاش لر برله اداره لر میسولوق اصلاح و ترتیب بریب منظم حکومت تشکیلاتی وجود عه چیقاریمیز لازم و موکمه بولدی سونکره مالیه منی اصلاح قیلپ اقتصادی بون چیلیمیز فی یوق آتیب ملت و حکومت نینک احتیاجاتی دفع اناک ظالمیلر طرفیدین ایزلیمکدن خلقیمیز نینک تیریک چیلیم ککوز کوروش لیک اوجون علاج تدبیر قیلماق مهم وظیفه مهندور بونینک اناک برابر مملکت ده مستبد وحشی ظالمیلر نینک مملک و اقتصادی که نادم بولغان جهات و ماذن لیتی و شرب خلقیمیز فی علم عرفان صنعت و سیاست فائده لری دین بهریمد قیلماق اوجون هر طرفه علی و فی مکشیلر کته شم ولایتلر ده دارالمعلمین کناخته لر می سیاسی علمی کزیمه ژوال لر وجود عه چیقارش لازم اولده شخصیت بی و اوز همی عده ملت نینک قائده سیدین اناک لری توفال آجاق خان لر دو ینده دنیاده ککوزیمه اوجاش قائده و نعره لری اشکار تورغان علم فن صنعت فضا لک لرله حاکماتی یار و تواق خلقیمیز نینک همی نینک لری کورده توتوب ملت ن غلات اویقوسیدین اوجاش اوجون کته توسلوق و مانع لیک بار ایشدی چونکه و ظالمیلر همی خلق نینک اوجون سالیب فضات مذلیمدین باشلری یوقاری ککوزیشلری اوز شخصی منفعت و زانی عزت آبرولیکه خلاف کردورغان ایدی اوجون ارنایار و وسیله ایشدی ایشدی بزه لازم کینه یوکیل چک ایکیز ملد بولور دیکدور	بر مملکت فی ضبط اتمکدن زیاده اداره سی مشکل دیکان سور بوتون عالمداکی سیاسون و حکما اجتماعون طرفیدین تحریه و امتحان لر دین کین سوزلکان بر حقیقدور بزه ایشدی اوز ایشیمز فی اوزیز غیر ککوزچی بر عالمه شکله کردوک اوز بریمز که اوزیزم که اولدوق بوی بک ییشی توتوب محافظت قیلپ ممکن قدر وطنمیز نینک صلاح و سعادتیکه باقماق بر اولوغ وظیفه اولدی کردیمز که مهم بر فرض یوکلندی بوی ادا قیلماق اوجون بوتون فکر حرکت ممکن قوت و موجودیمز فی صرف ایشیمز کیرک مملکت نینک هر طرفیدین عالی فیکر حیر خواه اولاد وطن فی توفات جدی کینکاش لر برله اداره لر میسولوق اصلاح و ترتیب بریب منظم حکومت تشکیلاتی وجود عه چیقاریمیز لازم و موکمه بولدی سونکره مالیه منی اصلاح قیلپ اقتصادی بون چیلیمیز فی یوق آتیب ملت و حکومت نینک احتیاجاتی دفع اناک ظالمیلر طرفیدین ایزلیمکدن خلقیمیز نینک تیریک چیلیم ککوز کوروش لیک اوجون علاج تدبیر قیلماق مهم وظیفه مهندور بونینک اناک برابر مملکت ده مستبد وحشی ظالمیلر نینک مملک و اقتصادی که نادم بولغان جهات و ماذن لیتی و شرب خلقیمیز فی علم عرفان صنعت و سیاست فائده لری دین بهریمد قیلماق اوجون هر طرفه علی و فی مکشیلر کته شم ولایتلر ده دارالمعلمین کناخته لر می سیاسی علمی کزیمه ژوال لر وجود عه چیقارش لازم اولده شخصیت بی و اوز همی عده ملت نینک قائده سیدین اناک لری توفال آجاق خان لر دو ینده دنیاده ککوزیمه اوجاش قائده و نعره لری اشکار تورغان علم فن صنعت فضا لک لرله حاکماتی یار و تواق خلقیمیز نینک همی نینک لری کورده توتوب ملت ن غلات اویقوسیدین اوجاش اوجون کته توسلوق و مانع لیک بار ایشدی چونکه و ظالمیلر همی خلق نینک اوجون سالیب فضات مذلیمدین باشلری یوقاری ککوزیشلری اوز شخصی منفعت و زانی عزت آبرولیکه خلاف کردورغان ایدی اوجون ارنایار و وسیله ایشدی ایشدی بزه لازم کینه یوکیل چک ایکیز ملد بولور دیکدور

Erkin Türkistan gazetesi

ایله اعلان حرب ایستاد حمله ایله باشلاولر شو طرف ایستاد بر زمان حکومت دین کین حضرت افغان تاریخ جیری ده ۱۱۰۵ ده وفات اولدی سید حکیم بالهاری بر بیله تخت حکومت الالشیپ جانجافه باشلاولر بورت ایکی طرف بولوب قتلر چوئاللی خواجه تکی جان خواجهم دیکین کله اوغلی غلبت قیل بر از مدت حکومتک مالک بولسه هم چیک اوغلی مهدی صاحبقران بیات والهدی طرفین اندرغه ایله یحیی خان خواجهم سید سید بولوب بر خدمتکار طرفین اولورولدی صوئیکه حواجلیسک اخلاصندلری ایکی طرف فرما بولوب غوغا قلدیلر کوب اورا قان توکولوب بورت پریشانلده قالدی بو نظمده قان ایلی داک قالدیلر استفاده بیل یه الله شهرک چرک سارپ ضعیف بیل بر قدر وقلدین کیر حواجلرین برین ماعول حمله سیده حاکم قیل بورت ترتیب کتیلر ماغول لر بو نوبت خواجه دین دانیال خواجه دیکان کشی اولری برله ایلی غه الپ کلکان ایلی اوج بیل صوئیکه شو دانیال خواجه الله شهرک حاکم قیل بیارولر ۱۱۳۲ هـ	تبعین جری وزارت سیک باش معاون لیکیکه مهرمان مرزین عبدالغنی فاسد تحصیل لاندی جری وزارت سیک لوازمات معانیکی سیکه خنار دوسی سیک باشلی سلطانک تو بولدی معاون سیک قدرت الله خان نورم تبعین لاندی شهم قنار اعمالی شرق تورکستان حکومت اسلامیه سیک حریه وارتی طرفین طایفه دور که عسکرلر سیک ایستایی بده خالری بر خور و سانسب بیادور بده خالری بارقه ار قلغه سانشقه استعدیلر ادا مکرده اجعت ولسولر قائمه بولسه در حال خزانده غنایلی لری ناخیرین ادا فیلا دور دپ حریه نظارتی	و غیرت باشلاب اسانیت عالمده کته ایلات و قومی معاوندهور اسانیت طبیعت سیک جری سیک سیک قایدالاس جیات بش اوچون کوب قایدالری توره اعتراض فاسد کاهکده حاضر غیبه کتایلیغان برسه لری موجودات سکات لغی اجنای تو غال اسار و خزانده کتایلیغان دین برادره بولاندیجه چنان سیک بویک حکیم ولسولر زور مقنن و غیره لری اتفاق انعکیده دور هوا بولی سیک کیکوشی حاضرده مدنی مملکتلرده هوا کیمسی برله اوچوش قائیده مهم روشلرک ککیرپ کتایلی بویک کیکوشی مملکتی لیور بولین امریکه غه هوا بولی برله اوچکوش آر مدنده بایونیه تو کیم غه الله کونده اوچوب ازماتی مکین بولغان
مملکتده قیل مصلحتلهسی برجه آیلردین باری بولنده بولال اغالایر و ملی کوشلر سلی مملکت سیک مالیه ایشلرغه طبعی تورغولوق عارض بولمالیله خلق سیک معاملات ایشلرغه کیریک فل اوچون احتیاجی زیاده کتایلی قالدی و هم عسکرلر مینیک تامینانی فل حکم چیک دین مشکل لیب تورماقدا بونیک اوچون سردار علی غازی اعظم خواجه باری حاجم حضر تری سیک رجعت لری برله حکومت طرفین اهل حل و عقد همه نیک رای و شورش بریدین بیل مثال لیک بر سیرلیک کاغذ قیلر چقارماق اوچون بولون قراغه تایه بو کاغذ قیلر چقاریلدی بو فل مملکت سیک قاید صبریکه هیچ اهیت بر میندین اوز شخصی یعنی که غله قارب لیب چقارادورغان کتایلی حکومت و قیداکر و بول سیر استناد کاهی بوی فلر که قیاس ایتلمس چونکه مملکت غام شرقی نور کتایلیک پادشاه بیلر زمین لر عمارت دکانلر کرو قیندی بوی سیک فل بونون شرقی تورکستان ولائتلرده کله اعتبار ایله بور کتایلی علاوه خارجده هم معتبر بولادور چونکه بونون شرقی تورکستان سیک حقوقات و منی حکومتی بو طله ایگه دور پادشاهلیک زمین عمارت بونیکه استناد کده بولان سیک اوستیکه بو طفه مقابل مملکت داک آتون کوموشلری چت که الپ چقارای قطعیا منع قیلندی نتیجه ده بر سر کاغذ فل بر سر کوموش بولوب اولور جایده بولوشی معلوم بنا علیه بو اداره اسلام سیک چقارغان قلیی محوم اعالی کال اعتبار ایله ایشتمک ضرور دور	تورکیده بویل خیریت ادا دسی اندولغایه اون یل تولیاق مناسبه ۲۸ نیی و کتورده بونون ولائتلرده بالطافه اقره و استاسوله بویک طعنه و تاراش ایله بارام مراسمی اجرا قیلنمشور افغانستانده علمی حرکت جناب شاه افغانستان اعلی حضرت محمد نادر خان غازی سک امر فرمانلرله کاید دارالفنون تاسیس و باشلا غایر بواشلرغه هیا و هرلکده اشراک ایتاک اوچون هندوستان اسلام بیلرین مشهور سیرافال صاحب سید رأس سمود مولانا سید سلیمان ندوی کی بویک فضل لر دعوت ایتلنمشور جزایر بحر محیطده فلین آلهلر بده کوب مسلمان لر بده بولر شمالی امریکه حکومتی سیک حمله سیده بولانلیدی نیم بلدین باری بولر امریکه دین حقوق اختیار سوراب اوتورده خیلی سوز واقعات بولوب تورماقدا ایدی حاضرده قایلین مسلمانلری سیک اولولیک سوراشلری لغی روشلرکده کرب امریکه حکومتی مسئله یه بر بیله حل قیلش سور سارده فلین خلق قبول انجای تورماقدا دور علم و کشفیت سونک عصرلرده دیاده علمن سایه سیده کتایلی سک خواص و طبیعت لری کشف کتایلیغانه زیاده دمت	عالمده وضعیت بویک جهان محاربه سیدین کین دساداک دوللر سیک سیاسی و اقتصادی منعت لری داک اغتلازلری حل قیل سلح مجموعین عادلانی اوچون دوللر سیک کتایلی هویه که بیات سلح مجلسی قوب هر مملکت سیک حقوقی عدالت برله سیک سیک حکومتلر سیک وروش ایستاد لری حاضر لری سیک چیک قوب استعقاله کی چکی توسعای اوچون کوب تدبیر مذاکرات بولوب تورماقدا دور لکن بو کتایلی مسئله سیک حل ده زیاده مشکلات حقیق طعی حل بولماغان حاضرده کرمانه دولتی قورالده برابریک حقیقی سوراب فرانسه برله اوراده مهم اختلافلر بوز گورنمکده هر ایکی طرف برابریک بدکانلری برله حرکتده دورلر بایون مساوت حکومتلری نیک مانجوریه تیور بولی توغری سیده کتایلی استعقاله چقارلری هم خلی مهم دور هر حالده شرقی تورکستان هر حققی اوچون حرکتدهور اسانیت عالمده بولمطام ملتان اوچون عدالت حق پرو لیک کوز تورن دور و هم بویون اسانیت دپاسی اوچون خبر حواهلک و صلح آساش ارزو فیلا دور سر محرر تورغوشوق

Yeni Hayat gazetesi

شماره ۳۲ ۱۵ هر سحر ناشر: انتشار نشر معارف حق ۱۸ تیر ماهی اول ۱۳۵۳ هجری (پنجشنبه) (سنگونه نیک ۳۳ تیرگی ملی) ۲۰ تیرگی اول ۱۹۳۴ سنه میلادی	نیکی حیات هفته نیک ملی، سیاسی، علمی، اجتماعی ادبی و اخلاقی گزینة دور	۳۲ ۱۵ هر سحر ناشر: انتشار نشر معارف حق ۱۸ تیر ماهی اول ۱۳۵۳ هجری (پنجشنبه) (سنگونه نیک ۳۳ تیرگی ملی) ۲۰ تیرگی اول ۱۹۳۴ سنه میلادی
مجموعه مستندین اعلان شهر خوارزمی پوتون خانه فقرالریه بدو را مر که فقرالریه هر کشی که عسکرلریه فقرالریه لوق ظلم جور اگر کان ولسه حاضر سبجالت نامون عنه کلب عریش بریش کیرک اگر سبجالت نامونه کلب عریش برالسه من سبجالت کوجه و بازارلری عنه چوقا فقرالریه عسکرلریه سبجالت عریش برالری قبول قلب عریش الی تحقیق نقیش قلب سوارل عسکرلریه کفاه و جانی نیت بولم بدین سبکین شوقا عسکرلریه قاعده رله جز بر بادو قاعده که قارش هنج خانه بلسا بدو دس سبجالت محمود شوکت محیط زاده مذکوره نیک ۳۳ تیرگی ملی ۱۵ تیرگی ملی نیک کونی	نیکی آزادلیق حکومتی حاضر مملکتده نورالمان نیک حکومت حقوق و انسانیت پرورلیکی کورده بوتون اولکده باشا عریش اوغور، خطای، مافول، توکان، قرغیز مذاق لرعه اوخسه هر بر وطن باله لرینی برای حقوق عدالت رله بولشوروب آری باجلیق بی سوت سب بوتون جانی بریریکه دوست قیام همدلیک بخشی لیق و آتاشی اوچون خدمت و حرکت قیادو غان بر مدنی حکومت ییاد او دمه نیکه افغان مقصد و وظیفه لرینی اساسا شوقا بدین عیار تدو اجبی بوتون مملکتده باشا عریش برای سبک لرککه رابو حقوقی سرب همه وطندا لریق آزادلیق چقارش	نیکی آزادلیق حکومتی حاضر مملکتده نورالمان نیک حکومت حقوق و انسانیت پرورلیکی کورده بوتون اولکده باشا عریش اوغور، خطای، مافول، توکان، قرغیز مذاق لرعه اوخسه هر بر وطن باله لرینی برای حقوق عدالت رله بولشوروب آری باجلیق بی سوت سب بوتون جانی بریریکه دوست قیام همدلیک بخشی لیق و آتاشی اوچون خدمت و حرکت قیادو غان بر مدنی حکومت ییاد او دمه نیکه افغان مقصد و وظیفه لرینی اساسا شوقا بدین عیار تدو اجبی بوتون مملکتده باشا عریش برای سبک لرککه رابو حقوقی سرب همه وطندا لریق آزادلیق چقارش
نیکی آزادلیق حکومتی حاضر مملکتده نورالمان نیک حکومت حقوق و انسانیت پرورلیکی کورده بوتون اولکده باشا عریش اوغور، خطای، مافول، توکان، قرغیز مذاق لرعه اوخسه هر بر وطن باله لرینی برای حقوق عدالت رله بولشوروب آری باجلیق بی سوت سب بوتون جانی بریریکه دوست قیام همدلیک بخشی لیق و آتاشی اوچون خدمت و حرکت قیادو غان بر مدنی حکومت ییاد او دمه نیکه افغان مقصد و وظیفه لرینی اساسا شوقا بدین عیار تدو اجبی بوتون مملکتده باشا عریش برای سبک لرککه رابو حقوقی سرب همه وطندا لریق آزادلیق چقارش	نیکی آزادلیق حکومتی حاضر مملکتده نورالمان نیک حکومت حقوق و انسانیت پرورلیکی کورده بوتون اولکده باشا عریش اوغور، خطای، مافول، توکان، قرغیز مذاق لرعه اوخسه هر بر وطن باله لرینی برای حقوق عدالت رله بولشوروب آری باجلیق بی سوت سب بوتون جانی بریریکه دوست قیام همدلیک بخشی لیق و آتاشی اوچون خدمت و حرکت قیادو غان بر مدنی حکومت ییاد او دمه نیکه افغان مقصد و وظیفه لرینی اساسا شوقا بدین عیار تدو اجبی بوتون مملکتده باشا عریش برای سبک لرککه رابو حقوقی سرب همه وطندا لریق آزادلیق چقارش	نیکی آزادلیق حکومتی حاضر مملکتده نورالمان نیک حکومت حقوق و انسانیت پرورلیکی کورده بوتون اولکده باشا عریش اوغور، خطای، مافول، توکان، قرغیز مذاق لرعه اوخسه هر بر وطن باله لرینی برای حقوق عدالت رله بولشوروب آری باجلیق بی سوت سب بوتون جانی بریریکه دوست قیام همدلیک بخشی لیق و آتاشی اوچون خدمت و حرکت قیادو غان بر مدنی حکومت ییاد او دمه نیکه افغان مقصد و وظیفه لرینی اساسا شوقا بدین عیار تدو اجبی بوتون مملکتده باشا عریش برای سبک لرککه رابو حقوقی سرب همه وطندا لریق آزادلیق چقارش

31/3
لایحه خاصه داروغانده

یل اوچون ۲۵ سر الته ای یق ۱۵ سر هر سخسی ناشری: کاشغر نشر معارف جمعی ۳ جی جادی الثانی ۱۳۵۲-هجره (پنجشنبه) (مینکوه نیک ۲۳ جی یلی) 19 جی سپتمبر 1934 سنه میلادی	ینکی حیات هفته نیک ملی و سیاسی و اجتماعی ادبی و خلاق کزیته دور	مملکت نیک اقبال و سعادی اوچون ضرور و کفیل بولغان اساسی قانون اعلانی ایستی مونی عملده اثبات آتیب تورادور بزل نیک شو بویوک جبارت و عالی ممتلر سکور سالت خلق اوچون فداکار بولغان العانت فسر مالری نیک فسر لی تقدیر ایته بلما کیمز کیرک سعاده لیکه آچون کولر کوروت باشاماق اوچون خلق نیک خلقی خلق پرور حکومت نیک اعلان ایکنان حقوق و قانونلریدن استفاده ایکنان فسر لی دور
سان: ۴		
عمومی قلمک و شخصیتی انسان نیک کونکلی قانجه عالی و مئی بلند بوله شو مقداره عامه خلق اوچون بخش لیلی ایشا کویتر انسانیت خیر خواهی بولادور. بالقوز اوز شخصی اوچون عتله منفعت نیک ارفه سیده بورقان کیدلر حقیقته السالقی شرفیدن محروم بر ایلیق حیوان درجه سیده قالدورلر. دنیا تاریخده عمومی مملکت ملقبی اوچون حرکت قیلان عالی انسانلر نیک بانی همیشه مقدس و محترم دور عامه اوچون خیر خواه بولوب خدمت و فداکار لیق کورسکنان عالی زاتلر نیک قیمتی سلب تقدیر اغک هم بر عالی یقدور. هر انسانده شخصی مقصد و نیک بار اما عمومی ایستیلر نیک که ایله بولماق ایستیلر دیسیدیلر مملکت بر جودور. بر مملکت حقیقده یامقدور عمومی ایشاره توجه و اعتنا بولسه و مقداره او مملکت مدبر بولوب خلق نعت سعادت رله باشا. عامه اوچون خیر خواهلیق یوق وطن و مملکت ایستیلر اوچون توجه و اهمیت بر ایکنان بر مملکت نیک همه خرابلق و پرشاق لر که اوچر امانتی طبیعی و معلوم بر مسئله دور وز شرقی و ورکشان شجاعت خلقی اورون زما لردن بری وحش استبداد رله محوم ملقلری اورلر که فل حال ایلانچو او زلر لیلی خدایک اوغلی (نزه) دیب بلدوروت قول استبدادگی خلق نیک ذهن لرینی خرافات و اوهام رله چر قلاب او زلر لیلی نیک شخصی عظمت و راجه لرینی تا مین ایتکوجی خاندانلر نیک میلانریزم (عسکری یا قهرمانی) لری استنده خراب ویران چایقده باشاب کلکان ابدوک صونکره لر خطای مملکت لریده خاندانلر نیک استبداد خود غرضلر که قاشی حریت و انسانیت طرفدارلری طرفیدن انقلاب باشالانم موقیت ککه اوچر ارب	و تون خطای یورلریده جمهوریت (منکوه) اداره سی قورولغان ایدی شیکجاک ایالتی ده وحش خاندانلر نیک میراث خور شاکر دلری بولغان ایسکی استبداد هیکل لری خلق نیک کردلر لیکه میاب الیب فوروق اغیزده جمهوریت منکوه نایی چقا فویوب حقیقته عاجز قاذق قاعان بورنی اورلر که خصوصی ملک میراث قیلر ایلر یون غرضلری خلق نیک مانکلائی تربیدن اورلر ککه شخصی بالیق ییب دبدیه سوزمکدن عبارت بولدی مملکت نیک عمومی حال لرینی اصلاح اغک اوچون بک کرک بولغان اجتماعی علمی و ملی مسئله لر که اهمیت برسدن فرا کویج دیلان غنه یور تی ایزب الی الا بد خلقی جاهل حقیر و حقونیز قالدورماق یولیده سبات یور کزوت کدیلر نتیجه خطا سیاست و خود رای لیلی سینی یور تده شو قدور خوریز لیک عام پریشاق لیر که باعث بولوب عانت استبداد لیلی حکومتلری بقلاب تا ریخده مرا و نیک نام لرینی فویوب بر لیلر حاضر شجاعت نیک حریت فسر مالری طرفین بویوک فداکار لیر ایلر ایلر تورولان حقوق پرور مدنی حکومتی شخصی غرضلرین بک اوستون عمومی خلق منفعتی اور که مقصد و هدف قیلر توشاق آزادلیق حکمرانی بولوب مملکتده باشادورغان بوتون ملت لر که برابر حقوق سوزده مطبوعه کامل آزادلیق دینده عام اختیار و حریت مکتب مدرسہ معارف ایشارده اور اما نیلده اوقوماق رخصت اداره ایشارده مملکت نیک اوز حلقیدن ممدارلر فویولماق خلق نیک حاجت و نیک لرینی حکومتکده ینکوروب تورماق اوچون هر ملت نیک خیر خواه باله لریدن مرکب مشورت و ملت مجلسی نی آچاق مدنی اقتصادی ایشارده خلق سعادی اوچون کوشش و یاردم کورستملر ککی	همه نیک شخصیت کز لرین یورده ککی باکلاب بوتون خلق نیک بخش لیلی مملکت نیک ایستیلر اوچون توجه فسر مالری حقوق و انت سعادت پرور نیک حکومت نیک ره لیک آشیده بورت اوچون خیرخوا و عامه نیک سعادی که اغک و کویکلر بولوب حرکت قیلماق لری اوچون مجبرت بولر حکومت نیک عدالت و خلق پرور لیک یوزامیدن اعلان ایکنان حقوق لریدن استفاد قیلر عمومی قالدورلر لری لورده نوبای شخصیت چیلر حالی او زوتز که لازم توتوب هر خیر مالایینی خیال اصل سیر اغوالر که بریلر باقمیشلر کرماس پشار قیلر تورماق بویوک اغک لیک باک زور العاق مقدور حکومت نیک مملکت و مقصدلری بوتون خلق نیک آزادلیق و همه نیک نعت سعادی دور غم نیک بالایی انوار کز لیلیک ایداع ایش مونداغ ایش دیسب خلق آراستنه ناراققدن ایل فسریه انرفه لر لیکه باشیده عقلی بلر کیم نیک ایشاندلری ممکن ایش دور حکمت نیک عمارتی دینی و ملی حقوق پرور لیک سالتی معلوم اوچون تورولوق ینه خلقی یا قانانین سوز باب راسب توشوشکه توشور ویر اغوالر که قاتیب جزا قانونلری بار شخصی غرض ایله لر که ایشدی یول یوق فقط خلق تمام شج کویکلر برله مملکت نیک نعت اقبال اوچون منتظر بولماق لازم دور مملکت نیک فل مسئله لری حاضر یور تده قالدور یور سیده خلق غه قین چلک بولوب رخ هوالر ایش تورادور یو توغر یلر ده حکومت اربانی همه کاشغر ملت مجلسی چارلر توشونوب مذاکره و مشورده دورلر ایشدی پات قین یو مهم ایش حل قیلسه کرک شو مسئله تیزراق حل قیلنماق خلق نیک تیریک چلک احوالی بک اغیر حالده توشوب قالدور

(ايكنجى مزمور)

٤

٦ جماعتيدا تورمايدورلار. چونكه خداوند عادل لارينىك بولىنى بيلور. اما فاسق لارينىك بولى هلاك بولور.

— ايكنجى مزمور —

- ١ طائفه لار غاوغه وخلق لار باطل خيال غه ايشقه قياورلار.
- ٢ دنياينىك پادشاه لارى اولارنى تورغوزلار و اميرلار خداوندىنىك و اينىك مسح قيلغانىنىك ضدغه مصلحت قيليش ايتورلار. اولارنىك بىدلارنى اوزوب چيكنك لارنى اوزوميزدين تاشلاپ اتالى.
- ٤ آسمانلاردا اولتورغوجى كولادور خداوند اولارنى مسخره قياور. اول وقت اولار غه اجيغى بيلان خطاب قىلىپ اولارنى اجيغ كراعتى بيلان اضطرابغه ساليپ ايتور. من تنخى پادشاهيم فى مقدس تاغيم ضهيوندا نصب قىلىپ دورم.
- ٧ فرمانى بيان قىلىپ براهيم: خداوند منكا ائى: من منىك اوغولوم دورسن. بوگون مندىن تورالدىنىك. مندىن تىلاكىل و من طائفه لارنى ميراث و دنياينىك استهالارنى سنكا ملك قىلىپ براهيم. سن اولارنى تور كلك برله سيندوروب كوزه چىينىك كوزه سيدىك چاقىپ پاره پاره قياورسن.
- ١٠ پس ايدى اى پادشاهلار عاقل بولونكلار اى دنياينىك

(اوچونجى مزمور)

٥

- ١١ حاكم لارى عبرت الينكلار. قورقونج بيلان خداوند كا عبادت قىلىپ ايتوراما كايك بيلان خوش بولونكلار. اوغولنى موبونكلار تاكه اول غضبلاخا كاي و بولدا هلاك بولماغايىز لار چونكه اينىك اجيغى پات توتاشور. انكا همه توكل قيلموجيلار مبارك دورلار.

— اوچونجى مزمور —

- (اوغلى ايشالوم دىن قاچقاسيدا داودنىك بر مزمورى.)
- ١ اى خداوند دوشمن لاريم قاچم ز ياده دورلار منىك ضديم
- ٢ غه قوتورجيلار تولادورلار. جايم بىنىك باره سیده خدادا انكا نجات بوق دور دىب ايتقوجيلار تولا بولورلار. (سילה)
- ٣ اما سن اى خداوند منكا سپر منىك جاليم و باشيمى
- ٤ کوتار كوچى سن دور سن. آوازيم برله خداوندغه دعوت قياورمن و اول مقدس تاغيدىن اجابت قياور. (سילה)
- ٥ من ياتىب او خالديم من اويغانديم چونكه خداوند منى قوتلاندورور. هر طرفدىن منكا قوتقان خلقى بىنىك اون منىك لاريدىن قورقماسمن.
- ٧ اى خداوند قوتبىل اى خدایم منى قوتقاز غيل چونكه همه دوشمن لاريمنى اينكا ككا اوروب فاسق لارينىك تيشلارنى سيندوروب دورسن. نجات خداوندنىك كى دور بر كيشنىك

ÖZGEÇMİŞ

Adı – Soyadı : Adem YELOĞLU

Doğum Yeri : Adana / Kozan

Doğum Yılı : 1983

Adres : Aşağı Kayabaşı Mahallesi Bilgili Sokak 2 / 2 No: 14 NİĞDE

Telefon : 0 534 556 52 02

E-Posta : ademyeloglu@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

2009 – 2011 : Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı.

2001 – 2005 : Niğde Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Programı.

1997 – 2001 : Mehmet Kemal Tuncel (Süper) Lisesi.

1994 – 1997 : Atatürk Ortaokulu.

1989 – 1994 : Bekir Hanife Akata İlkokulu.

YABANCI DİL : İngilizce